

St
Pc
Ac
Ca
Ar
Sta
Su
Vo
B

Pr

PUNJAB VIDHAN SABHA

DEBATES

15th December, 1967

Vol. II—No. 11

OFFICIAL REPORT

Chief Reporter
Punjab Vidhan Sabha
Chandigarh

CONTENTS

Friday, the 15th December, 1967

	PAGE
Starred Questions and Answers	.. (11)1
Points of Order	.. (11)34
Adjournment Motion	.. (11)37
Calling Attention Notice	.. (11)38
Announcement by the Secretary	.. (11)38
Statements laid on the Table	.. (11)38
Supplementary Estimates (First Instalment), 1967-68	.. (11)44
Voting of the Demands for Supplementary Grants	.. (11)44
Bills	
The Punjab Legislative Assembly Speaker's and Deputy Speaker's Salaries (Amendment)—1967	.. (11)78
The Punjab Legislative Council Chairman's and Deputy Chairman's Salaries and Allowances (Amendment)—1967	.. (11)78
The Punjab General Sales Tax (Amendment and Validation)—1967 (<i>Resumption</i>)	.. (11)81

Punjab Vidhan Sabha Secretariat, Chandigarh

Price : Rs 7.00

PUNJAB VIDHAN SABHA

<u>DATE</u>	<u>VOLUME</u>	<u>NO.</u>	<u>NO. OF COPIES</u>
✓ 15.12.1967	II ✓	11 -	1
✓ 18.12.1967	II -	12 -	1
✓ 19.12.1967	II -	13 -	1
- 19.12.1967(Annexure)II		3* 13 -	1

24/2/72

ERRATA

Punjab Vidhan Sabha Debates, Vol. 2, No. 11

Dated the 15th December, 1967

Read	For	Page	Line
call	Calling	Title	11
Constitution and	Constitutio a d	(11) 2	8th from below
ਪੁੱਛਿਆ	ਪਛਿਆ	(11) 3	18
Difference	Diff rence	(11) 3	24
ਜਨਰਲ	ਜਰਨਲ	(11) 4	9
After	Afte	(11) 4	2nd from below
Submitting	Submtiting	(11) 6	14
ਸ੍ਰੀ ਬਲਰਾਮਜੀ ਦਾਸ	ਸ੍ਰੀ ਬਲਰਾਮ ਜੀ ਦਾਸ	(11) 6	3rd from below
ਟੰਡਨ	ਟਡਨ	(11) 6	2nd from below
ਫੋਟੋ	ਫਟੋ	(11) 6	15
Often		(11) 7	1
ਸ਼੍ਰੀ ਕਲਰਾਮਜੀ ਦਾਸ ਟੰਡਨ	ਸ਼੍ਰੀ ਕਲਰਾਮ ਜੀਦਾਸ ਟੰਡਨ	(11) 18	1
इन्हों	इहों	(11) 18	1
Chief Minister	Chlf Minister	(11) 22	1
Chief Minister	Chicf Minister	(11) 24	1
ਕਰਾਈਟੇਰਿਆ	ਕਰਾਈਟਰੇਕੀਆ	(11) 26	10th from below
ਮੋਟਰ ਸਾਈਕਲ	ਸਾਈਕਲ	(11) 31	12th from below
Arise	Ari e	(11) 31	6th from below
Press	Pre s	(11) 37	8
ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ	ਮੁਖ ਮਤਰੀ	(11) 38	1
ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ	ਮਖ ਮੰਤਰੀ	(11) 38	10th from below
Requisitioning	Requ si ioning	(11) 38	17th from below
Furniture	Furnitu	(11) 39	2nd from below
ਸ਼੍ਰੀ ਐ. ਵਿਸ਼ਨਾਥਨ	ਸ਼੍ਰੀ ਐ. ਵਿਸ਼ਨਥਨ	(11) 53	11
उपाध्यक्ष सहोदय	उध्यक्ष सहोदय	(11) 59	21
ਫੂਡ	ਫਡ	(11) 65	10th from below
ਵਿਚ	ਵਿਰ	(11) 73	1
Bill	Bill	(11) 79	18th from below

(111)

PUNJAB VIDHAN SABHA

Friday, the 15th December, 1967

The Vidhan Sabha met in the Hall of the Vidhan Bhavan, Sector 1, Chandigarh, at 9.30 A.M. of the Clock. Mr. Speaker (Lieut. Col. Joginder Singh Mann) in the Chair.

STARRED QUESTIONS AND ANSWERS

CONSTRUCTION OF SYPHON ON BARETTA DRAIN

*503. Sardar Gurdev Singh Sidhu : Will the Minister of State for Irrigation and Power be pleased to state—

- (a) the time when the syphon on the Baretta drain at Dialpura-Khatriwala was planned and brought under construction ;
- (b) the time likely to be taken to complete the said syphon ?

Sardar Natha Singh : (a) The construction of syphon at R.D. 97,832 with Kishangarh Branch was planned during the year 1964, but the work has not been taken up.

(b) It cannot be said as to when the work will be started/completed as it depends on the availability of funds, position regarding which is very tight.

ਚੌਧਰੀ ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ : ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਚ ਜਵਾਬ ਦਿਆ ਕਰੋ ਜੀ ।

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਵਾਕਈ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਚ ਜਵਾਬ ਦਿਆ ਕਰੋ ।

ਸ਼੍ਰੀ ਬਲਰਾਮਜੀ ਦਾਸ ਟੰਡਨ : ਪੰਜਾਬੀ ਜਾਂ ਹਿੰਦੀ ਵਿਚ ਦੇ ਦਿਆ ਕਰੋ ।

ਚੌਧਰੀ ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ : ਕਥਾ ਮਨਤ੍ਰੀ ਮਹੋਦਯ ਧਰੁ ਬਤਾਨੇ ਕੀ ਕ੍ਰਪਾ ਕਰੇਂਗੇ ਕਿ ਫੰਡਜ਼ ਕੀ ਕਸੀ ਕੋ ਦੂਰ ਕਰਨੇ ਕੇ ਲਿਏ ਕਥਾ ਇਕਤਦਾਸਾਤ ਕੀਏ ਜਾ ਰਹੇ ਹੈਂ ।

ਰਾਜ ਮੰਤਰੀ : ਸਰਕਾਰ ਰਿਸੋਰਸਿਜ਼ ਇਕੱਠੇ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ ।

ਚੌਧਰੀ ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ : ਕੌਨ ਸੇ ਰਿਸੋਰਸਿਜ਼ ਇਕੱਠੇ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ ?

ਰਾਜ ਮਨਤ੍ਰੀ : ਜਿਨ ਸੇ ਫੰਡਜ਼ ਬਨਤੇ ਹੈਂ ।

ਚੌਧਰੀ ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਇਨ ਕੋ ਸਾਫ਼ ਤੌਰ ਧਰ ਬਤਾਨਾ ਚਾਹਿਏ ਕਿ ਕੌਨ ਸੇ ਰਿਸੋਰਸਿਜ਼ ਹੈਂ । ਇਸ ਤਰਹੁ ਹਾਈਰੀਥੈਟੀਕਲ ਸਾ ਜਵਾਬ ਨ ਦੇਂ ।

ਰਾਜ ਮਨਤ੍ਰੀ : ਮੈਨੇ ਤੋ ਕਹਾ ਹੈ ਕਿ ਕੌਨ ਰਿਸੋਰਸਿਜ਼ ਜਿਨ ਸੇ ਫੰਡਜ਼ ਬਨਤੇ ਹੈਂ ।

CONSTRUCTION OF A BRIDGE ON SIRHIND CHOE DRAIN

*504. Sardar Gardev Singh Sidhu : Will the Minister of State for Irrigation and Power be pleased to State whether there is any proposal under the consideration of Government to construct a bridge over the Sirhind Choe drain near villages Ahmadpur, Mandhali, Akkanwali or anywhere else ?

Sardar Natha Singh : Yes.

ADMINISTRATIVE MEMBER NOMINATED TO THE STATE ELECTRICITY BOARD

*438. Comrade Jangir Singh Joga : Will the Minister of State for Irrigation and Power be pleased to state—

- (a) the criteria kept in view at the time of nominating an administrative member of the Electricity Board ;
- (b) whether the educational qualifications and administrative experience of a person are also kept in view while nominating him as the Administrative Member ;
- (c) the details of the educational qualifications and administrative experience of the present administrative member of the Board ?

Sardar Natha Singh : (a) The provision of Section 5 (4) (a) of the Electricity (Supply) Act, 1948, an extract (Annexure I) of which is laid on the Table of the House.

A note (Annexure II) regarding other qualifications required for the appointment of non-official members of the Board is also laid on the Table of the House.

(b) Yes.

(c) (i) B.A.

- (ii) General Manager, Moga Transport Co. (P) Ltd., Moga for more than ten years and Managing Director, Pepsu Transport Co. for 12 years i.e. from 1950—1962.

ANNEXURE I

5. Constitution and composition of State Electricity Board

* * * * *

4. Of the Members—

- (a) one shall be a person who has experience of, and has shown capacity in commercial matters and administration.

ANNEXURE II

* * * * *

- (i) that the Member is graduate or has an equivalent educational qualifications ;
- (b) that he is below the age of 58 and over 40 years ;

(c) that he is not closely related to any of the principal officers of the Electricity Board viz., Chief Engineers and Superintending Engineers ;

(d) that if a practising lawyer, he will not engage in cases against the interest of the Board ,

(e) that he should have some experience of a commercial nature or in the alternative of public administration in a responsible capacity and should be of un-questioned integrity.

ਕਾਮਰੇਡ ਭਾਨ ਸਿੰਘ ਭੋਰਾ : ਕੀ ਮੈਂ ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਜਾਣ ਸਕਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜਿਹੜੀਆਂ ਕੁਆਲੀਫੀਕੇਸ਼ਨਜ਼ ਖਾਰੇ ਸਟੇਟਮੈਂਟ ਟੇਬਲ ਤੇ ਲੇ ਕੀਤੀ ਹੈ....

ਲੈਫਟੀਨੈਂਟ ਭਾਗ ਸਿੰਘ : ਆਨ ਏ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ ਆਰਡਰ, ਸਰ । ਮੇਰਾ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ ਆਰਡਰ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਸਵਾਲ ਪਿਛਲੇ ਸੈਸ਼ਨ ਵਿਚ ਵੀ ਪੁਛਿਆ ਗਿਆ ਸੀ । ਮੈਂ ਆਪ ਤੋਂ ਇਹ ਜਾਣਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਕੀ ਇਕ ਹੀ ਸਵਾਲ ਮੁੜ ਮੁੜ ਪੁਛਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ?

ਸ਼੍ਰੀ ਬਲਰਾਮਜੀ ਦਾਸ ਟੰਡਨ : ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ?

ਲੈਫਟੀਨੈਂਟ ਭਾਗ ਸਿੰਘ : ਮੈਂ ਫੈਸਲਾ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਲੈਣਾ ਹੈ, ਤੁਹਾਡੇ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ।

ਡਾਕਟਰ ਬਲਦੇਵ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ : ਰੂਲਜ਼ ਵਿਚ ਹੈ, ਪੁਛਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ।

ਸ਼੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਸਰਦਾਰ ਭਾਗ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਮੁਮਕਿਨ ਹੈ ਕਿ ਜਿਹੜਾ ਸਵਾਲ ਹੈ ਅਗਰ ਇਸ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹ ਲੈਂਦੇ ਤਾਂ ਪਤਾ ਲਗ ਜਾਂਦਾ ਕਿ ਇਸ ਸਵਾਲ ਅਤੇ ਉਸ ਸਵਾਲ ਵਿਚ ਸ਼ਾਇਦ ਕੋਈ ਡਿਫਰੈਂਸ ਹੁੰਦਾ । ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਐਲਾਉਂਦੇ ਹਾਂ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਰਨਾ । (ਵਿਘਨ) (It is just possible that if the hon. Member Sardar Bhaḡ Singh, had read this question he might have realised the difference, if any, in the two questions. Had there been no difference, we would not have allowed this question.)(Interruption)

ਸ਼੍ਰੀ ਬਲਰਾਮਜੀ ਦਾਸ ਟੰਡਨ : ਆਨ ਏ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ ਆਰਡਰਸਰ । ਰੂਲਜ਼ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਯਹ ਕਾਨ ਪ੍ਰੋਪਾਜ਼ਿਡ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਵੀ ਸਵਾਲ ਨੈਕਸਟ ਸੈਸ਼ਨ ਮੇਂ ਪੁਛਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਐਂਡ ਓ : ਸਵੀਜ਼ੇ ਦੇ ਲੈਂਸ ਦੇ ਕਾਨ ਪੁਛਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ । ਕਥਾ ਮੈਂ ਆਪ ਸੇ ਜਾਨ ਸਕਦਾ ਹੂੰ ਕਿ ਕਹ ਰੂਲ ਯਹਾਂ ਪਰ ਹੋਲਡ ਗੁਡ ਕਰਦਾ ਹੈ ਯਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ?

ਚੇਧਰੀ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ : ਫਾਰਮ ਆਫ ਦੀ ਕੁਐਸ਼ਨ ਉਹੀ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਉਹ ਦੁਬਾਰਾ ਨਹੀਂ ਪੁਛਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਅਨਲੈਸ ਗਵਰਨਮੈਂਟ ਦੀ ਪਾਲਿਸੀ ਵਿਚ ਕੋਈ ਚੇਂਜ ਆਈ ਹੋਵੇ ।

ਕਾਮਰੇਡ ਭਾਨ ਸਿੰਘ ਭੋਰਾ : ਕੀ ਮੈਂ ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਜਾਣ ਸਕਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਜਿਹੜੀਆਂ ਕੁਆਲੀਫੀਕੇਸ਼ਨਜ਼ ਟੇਬਲ ਤੇ ਲੇ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਖਰ ਵਿਚ ਇਹ ਹੈ— that he should have some experience of a commercial nature or in the alternative of public administration in a responsible capacity and should be of unquestioned integrity ? ਇਸ ਵਿਚ ਮੇਰਾ ਟਰਾਂਸਪੋਰਟ ਕੰਪਨੀ ਪਬਲਿਕ ਐਡਮਿਨਿਸਟ੍ਰੇਸ਼ਨ ਨਹੀਂ

[ਕਾਮਰੇਡ ਭਾਨ ਸਿੰਘ ਭੋਰਾ]

ਬਣਦੀ। ਨਾ ਹੀ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਇਥੇ ਪਬਲਿਕ ਐਡਮਿਨਿਸਟਰੇਸ਼ਨ ਦੀ ਡੈਫੀਨੀਸ਼ਨ ਦਿਤੀ ਹੈ। ਕੀ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਇਹ ਦੱਸਣ ਦੀ ਖੋਚਲ ਕਰਨਗੇ ਕਿ ਮੌਰਾ ਟਰਾਂਸਪੋਰਟ ਕੰਪਨੀ ਜਿਹੜੀ ਕਿ ਇਕ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਕੰਪਨੀ ਹੈ ਉਹ ਵੀ ਪਬਲਿਕ ਐਡਮਿਨਿਸਟਰੇਸ਼ਨ ਬੱਲੇ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ?

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਮੈਂ ਆਨਰੇਬਲ ਮੈਂਬਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਗਿਆਤ ਲਈ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਸ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ ਹੋਵੇਗਾ — ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਐਕਸਪੀਰੀਐਂਸ ਆਫ ਪਬਲਿਕ ਐਡਮਿਨਿਸਟਰੇਸ਼ਨ ਜਾਂ ਕਮਰਸ਼ਲ ਨੇਚਰ ਉਹ ਕਮਰਸ਼ੀਅਲ ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਵਿਚ ਹੈ। ਐਡਮਿਨਿਸਟਰੇਸ਼ਨ ਦਾ ਤਜਰਬਾ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ ਔਰ ਉਹ ਜਰਨਲ ਮੈਨੇਜਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਜਿਤਨੀਆਂ ਕੰਡੀਸ਼ਨਾਂ ਹਨ ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਚੌਥਰੀ ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ : ਕਥਾ ਸਕ੍ਰੀ ਸਹੁੰਦਯ ਬਤਾਨੇ ਕੀ ਕ੍ਰਪਾ ਕਰੇਗੇ ਕਿ ਤਸ ਕਕਤ ਡਾਕਟਰ ਕਲਵੇਕ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਐਰ ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਨੇ ਇਸ ਤਕਰਰੀ ਪਰ ਕੋਈ ਏਰਾਜ਼ ਤੋ ਨਹੀਂ ਕਿਆ ਥਾ ?

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਕੋਈ ਇਤਰਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕੀਤਾ।

ਆਚਾਰੀਆ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਸਿੰਘ ਆਜ਼ਾਦ : ਕੀ ਮੰਤਰੀ ਮਹੋਦੇ ਇਹ ਦੱਸਣ ਦੀ ਕ੍ਰਪਾ ਕਰਨਗੇ ਕਿ ਜਦ ਤੋਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਮੈਂਬਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਐਡਮਿਨਿਸਟਰੇਟਿਵ ਡੀਪਾਰਟਮੈਂਟ ਦਾ ਚਾਰਜ ਲਿਆ ਹੈ ਬਿਜਲੀ ਦੇ ਮਹਿਕਮੇ ਵਿਚ ਐਫੀਸ਼ੈਂਸੀ ਵਧੀ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ ?

ਰਾਜ ਮੰਤਰੀ : ਜਦ ਤੋਂ ਉਹ ਮੈਂਬਰ ਬਣੇ ਹਨ ਐਫੀਸ਼ੈਂਸੀ ਵਧੀ ਹੈ।

ਸ਼੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਇਹ ਤਾਂ ਪਬਲਿਕ ਮੈਨ ਨੇ ਵੇਖਣਾ ਹੈ ਕਿ ਐਫੀਸ਼ੈਂਸੀ ਵਧੀ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। (It is for the public man to see whether or not the efficiency has been on the increase.)

ਚੌਥਰੀ ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ : ਸਪਲੀਮੈਂਟਰੀ, ਸਰ।

ਸ਼੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਚੌਥਰੀ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਹਰ ਸਵਾਲ ਤੇ ਸਿਰਫ ਤਿੰਨ ਕੁਐਸ਼ਨ ਐਲਾਉ ਕਰਾਂਗਾ। (Addressing Chaudhri Balbir Singh : I would allow three supplementaries on every question.)

ਚੌਥਰੀ ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ : ਫੇਰ ਜਨਾਬ ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬਾਨ ਨੂੰ ਵੀ ਕਹਿ ਦਿਉ ਕਿ ਉਹ ਜਵਾਬ ਵੀ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦੇਣ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਹੋਰ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸਪਲੀਮੈਂਟਰੀ ਐਰਾਈਜ਼ ਨਾ ਹੋਣ। (ਵਿਘਨ)

ਸ਼੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਆਨਰੇਬਲ ਮੈਂਬਰ ਸਾਹਿਬਾਨ ਦੀ ਗਿਆਤ ਲਈ ਮੈਂ ਇਹ ਦੱਸ ਦੇਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਮੈਂ ਤਿੰਨ ਸਪਲੀਮੈਂਟਰੀ ਕੁਐਸ਼ਨ ਹੀ ਐਲਾਉ ਕਰਾਂਗਾ। ਇਸ ਲਈ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਸੋਚ ਸੋਚ ਕੇ ਕਰਿਆ ਕਰੋ। (I would like to tell the hon Members that only three supplementaries to a question will be allowed. Supplementaries should, therefore, be put after careful consideration.)

ਚੌਧਰੀ ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ : ਪੁੱਜੀਤਨ ਇਹ ਐਰਾਈਜ਼ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਅਗਰ ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਹੀ ਕੋਈ ਐਸੇ ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਹੋਰ ਸਪਲੀਮੈਂਟਰੀਜ਼ ਬਣਨ ਤਾਂ ਕੀ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਹੋ ਕਿ ਇਸ ਕਿਸਮ ਦੇ ਜਵਾਬ ਹੀ ਨਾ ਦੇਣ।

Mr. Speaker : No, I am not going to allow more than three supplementaries on a question.

ਚੌਧਰੀ ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ : ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਦਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਡੀਪਾਰਟਮੈਂਟ ਵਿਚ ਇੰਪਰੂਵਮੈਂਟ ਹੋਈ ਹੈ। ਕੀ ਉਹ ਦੱਸ ਸਕਦੇ ਹਨ ਕਿ ਕਿਸ ਸ਼ੋਭੇ, ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇੰਪਰੂਵਮੈਂਟ ਨਜ਼ਰ ਆਈ ਹੈ ?

ਰਾਜ ਮੰਤਰੀ : ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜਨਰਲ ਐਫੀਸ਼ੈਂਸੀ ਵਧੀ ਹੈ, ਕੰਮ ਛਤੀ ਹੋਣ ਲਗ ਪਏ ਹਨ। ਜਦੋਂ ਉਹ ਆਏ ਸਨ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਟਿਊਬਵੈਲਜ਼ ਥੋੜ੍ਹੇ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆ ਜਾਣ ਨਾਲ 16,000 ਟਿਊਬਵੈਲਜ਼ ਐਨਰਜ਼ਾਈਜ਼ ਕਰ ਦਿਤੇ ਗਏ ਹਨ।

ਡਾਕਟਰ ਭਗਤ ਸਿੰਘ : ਕੀ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਜੀ ਦਸਣ ਦੀ ਖੋਚਲ ਕਰਨਗੇ ਕਿ ਜਿਸ ਵਕਤ ਦੇ ਇਹ ਮੈਂਬਰ ਸਾਹਿਬ ਨਿਯੁਕਤ ਹੋਏ ਹਨ ਉਸ ਤੋਂ ਮਗਰੋਂ ਇਹ ਆਪਣੇ ਦਫਤਰ ਵਿਚ ਐਡਮਿਨਿਸਟਰੇਸ਼ਨ ਦਾ ਕੰਮ ਤਾਂ ਘਟ ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਕੰਮ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਤੋੜ ਭੰਨ ਕੇ ਵਜ਼ਾਰਤ ਕਾਇਮ ਕਰਨ ਦਾ ਹੀ ਕਰਦੇ ਰਹੇ ਹਨ ? (ਵਿਘਨ)

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਟੋਟਲੀ ਗਲਤ, ਐਸੀ ਕੋਈ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਗੋਰਮੈਂਟ ਦੇ ਪ੍ਰਾਸ ਨਹੀਂ ਆਈ। (ਵਿਘਨ)

ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ (ਬਾਘਾ ਪੁਰਾਣਾ) : ਕੀ ਇਹ ਦਸਣਗੇ ਕਿ ਕੀ ਇਸ ਮੈਂਬਰ ਦੀ ਕੁਆਲੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਜਿਸ ਕੰਪਨੀ ਦਾ ਮੈਨੇਜਿੰਗ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਸੀ, ਉਸ ਦਾ ਇਸ ਨੇ ਦੀਵਾਲਾ ਕਵਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਹੁਣ ਇਹ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਰਜ਼ੀਮ ਦਾ ਦੀਵਾਲਾ ਕਵਣ ਲਈ ਲਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ? (ਹਾਸਾ)

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਤੁਸੀਂ ਸ਼ਾਇਦ ਦੋਵੇਂ ਹੀ ਉਸ ਕੰਪਨੀ ਦੇ ਹਿੱਸੇਦਾਰ ਸੀ। (ਵਿਘਨ)

ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ : ਮੈਂ ਕਦੇ ਉਸ ਦਾ ਹਿੱਸੇਦਾਰ ਨਹੀਂ ਸੀ। (ਵਿਘਨ)

I challenge it if I have ever been the share-holder of that Company.

ਸ਼੍ਰੀ ਬਲਰਾਮਜੀ ਦਾਸ ਟੰਡਨ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਉਹ ਐਡਮਿਨਿਸਟਰੇਟਿਵ ਮੈਂਬਰ ਦੀ ਕੁਆਲੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਬਾਰੇ ਗੱਲ ਕਲੀਅਰ ਨਹੀਂ ਹੋਈ ਕਿ ਕੀ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਦੀਵਾਲਾ ਕਵਣ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੈਂਬਰ ਲਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ? (ਵਿਘਨ)

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਇਹ ਉਦੋਂ ਮੈਂਬਰ ਮੁਕੱਰਰ ਕੀਤੇ ਸਨ, ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਇਸ ਮਹਿਕਮੇ ਦਾ ਮਨਿਸਟਰ ਸੀ। ਇਸ ਬਾਰੇ ਜੋ ਡੀਸੀਯਨ ਲਿਆ ਸੀ ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵੀ ਐਪਰੂਵਡ ਹੈ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਉਹ ਮੈਂਬਰ ਬੜੀ ਭਾਰੀ ਤਲਾਸ਼ ਮਗਰੋਂ ਮੈਨੂੰ ਦਿਤਾ ਸੀ।

Chaudhri Darshan Singh On a point of order Sir.

Mr. Speaker : (In a light mood) What has the legal Remembrance to say?

ਚੌਧਰੀ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ : ਮੇਰਾ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ ਆਰਡਰ, ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਲੀਡਰ ਆਫ ਦੀ ਹਾਊਸ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਦੋਵੇਂ, ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਸਰਦਾਰ ਬਖਤਾਵਰ ਸਿੰਘ ਇਕ ਕੰਪਨੀ ਵਿਚ ਸਨ, ਜਿਸ ਦਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦੀਵਾਲਾ ਕਢਿਆ ਸੀ। ਕੀ ਹੁਣ ਉਸ ਨੂੰ ਬੋਰਡ ਦਾ ਦੀਵਾਲਾ ਕਢਣ ਲਈ ਲਾਇਆ ਹੈ ਉਥੇ ? ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਜਿਸ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਚੀਫ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟਰੀ ਸੈਕਟਰੀ ਲਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਉਸ ਦਾ ਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦੀਵਾਲਾ ਕਢ ਦਿਤਾ। (ਹਾਸਾ)

ਸ਼੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਮੈਂ ਸਰਦਾਰ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਬਿਦਮਤ ਵਿਚ ਅਰਜ਼ ਕਰਾਂਗਾ ਕਿ ਉਹ ਐਲ. ਐਲ. ਬੀ. ਹਨ.. (ਵਿਘਨ) ਮੈਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਰਜ਼ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਬੜੇ ਚੰਗੇ ਪੜ੍ਹੇ ਲਿਖੇ ਮੈਂਬਰ ਹਨ। ਜਦੋਂ ਆਪ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ ਆਰਡਰ ਤੇ ਰਾਈਜ਼ ਕਰਦੇ ਹੋ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਆਪ ਨੂੰ ਬੁਲਾਉਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ, ਮਗਰ ਉਹ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ ਆਰਡਰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਆਇੰਦਾ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ ਆਰਡਰ ਨਾ ਕੀਤਾ ਕਰੋ ਤਾਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਚੰਗਾ ਹੋਵੇਗਾ ..... (ਵਿਘਨ).. ਮੌਲ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਹੋਰ ਹੈ। (I would request the hon. Member Sardar Darshan Singh ji that he is a law graduate (Interruption) I was submtiting that he is a well educated Member. When he rises on a point of order, I have to call upon him, but generally the point raised by him is no point of order I would submit that it would be better if, in future, he does not rise on a point of order. (Interruption) Let us be serious about it.

I really pity the gentleman I have got the greatest regard for you, but kindly do not say such things in future.

Chaudhri Darshan Singh : It was purely a joke, Sir.

Mr. Speaker : But this House is not meant for jokes.

ਜਥੇਦਾਰ ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ : ਆਨ ਏ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ ਆਰਡਰ, ਸਰ। ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਆਪ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਸ਼ਕ ਪੈ ਗਿਆ ਕਿ ਉਹ ਅਕਲ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਨਗੇ ? (ਹਾਸਾ)

ਸ਼੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਨਹੀਂ। ਅਗਰ ਇਕ ਆਦਮੀ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਵੀ ਕੰਨ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। (ਹਾਸਾ) (No, please. When some thing is said to one hon. Member, it should serve as an eye-opener to the other.) (Laughter)

ਕਾਮਰੇਡ ਭਾਨ ਸਿੰਘ ਭੌਰਾ : ਮੈਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਪੁਛਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਕੀ ਇਹ ਗੱਲ ਠੀਕ ਹੈ ਕਿ ਜਿਸ ਦਿਨ ਗੱਲ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਓਥੇ ਲਈ ਸੀ ਤਾਂ ਇਹ ਪਟਿਆਲੇ ਉਸਦੀ ਕੋਠੀ ਤੋਂ ਇਥੇ ਆਏ ਸੀ ? ..... (ਵਿਘਨ)

ਮੁੱਖਮੰਤਰੀ : ਬਿਲਕੁਲ ਗਲਤ ਹੈ (ਵਿਘਨ)

ਸ਼੍ਰੀ ਬਲਰਾਮਜੀ ਦਾਸ ਟਡਨ : ਆਨ ਏ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ ਆਰਡਰ ਸਰ। ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਜੋ ਗੱਲ ਸਾਰੀ ਅਖਬਾਰਾਂ ਵਿੱਚ ਆਈ ਹੈ, ਫਟੋ ਵੀ ਆਈ ਹੈ, (ਵਿਘਨ) ਜਿਸ ਵਕਤ ਇਹ ਉਥੋਂ ਆ ਗਏ .. (ਵਿਘਨ) ਅਤੇ ਹਾਊਸ ਵਿਚ ਇਨਕੁਰੈਕਟ ਕਹੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। (ਵਿਘਨ)

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਮੈਂ ਪੁਰਜ਼ੋਰ ਲਫਜ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਤਰਦੀਦ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਇਸ ਗ਼ਲਤ ਬਿਆਨੀ ਦੀ । ਮੈਂ ਪਟਿਆਲੇ ਸਰਕਟ ਹਾਊਸ ਵਿਚ ਸੀ, ਉਥੋਂ ਆਇਆ ਸੀ । (ਵਿਘਨ)

ਸ਼੍ਰੀ ਬਲਰਾਮਜੀ ਦਾਸ ਟੰਡਨ : ਅਗਰ, ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਫੈਕਟਸ ਆਪ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਰਖ ਦਿਤੇ ਜਾਣ ਤਾਂਕੀ ਆਪ ਇਨਕੁਆਇਰੀ ਕਰਕੇ ਐਕਸ਼ਨ ਲਵੋਗੇ ? (ਸ਼ੋਰ) ਇਹ ਪਟਿਆਲੇ ਉਸ ਦੀ ਕੋਠੀ ਤੇ ਗਏ ਸਨ । (ਵਿਘਨ)

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਮੈਂ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਮੈਂ ਸਰਕਟ ਹਾਊਸ ਤੋਂ ਆਇਆ ਸੀ (ਵਿਘਨ) ਮੈਂ ਉਸ ਨੂੰ ਜਾਣਦਾ ਹਾਂ ਅਤੇ ਮੈਨੂੰ ਉਥੇ ਜਾਣ ਵਿਚ ਇਤਰਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਹੈ ਪਰ ਉਸ ਵੇਲੇ ਮੈਂ ਉਥੇ ਨਹੀਂ ਸੀ ।

REQUIREMENT OF ELECTRICITY FOR TUBEWELLS ETC.

*509 Shri A. Vishwanathan : Will the Minister of State for Irrigation and Power be pleased to state :—

- (a) the total number of kilowatts of electricity which Punjab is drawing from Bhakra Nangal Project at present;
- (b) the estimated total electricity that will be required for supply to the target of ten thousand tubewells to be installed in the State in the current financial year;
- (c) the total approximate electricity that will be required during the period referred to in part (b) above for feeding industry and for other purposes,
- (d) the arrangements, if any, being made by the Government for bridging the shortfall of electric energy.
- (e) whether the Government proposed to instal any Thermal Plant in the State; if so, the stage at which the matter stands at present ?

Sardar Natha Singh :—

(a) 160,000 Killowatts.

(b) 8,000 Killowatts.

(c) 20,000 Killowatts

(d) The arrangements would be as follows :—

1. Commissioning of 2 Units of 120 M. each from Bhakra Right Bank Power House.
2. Commissioning of 3 Units of 15 M. each of U. B. D. C. Power House.
3. Extension of Joginder Nagar Power House.
4. New generating schemes such as Rupar Mukerian Hydel Project and Thein Dam Power Plant Project are under examination.

श्री अ. विश्वनाथन : क्या मन्त्री महोदय यह बताने का कष्ट करेंगे कि इस वक्त जो बिजली इन को मिल रही है और जिस रेट पर यह ट्यूबवैल्व लगाने की स्कीम बना रहे हैं उस हिसाब से जो डिस्कीपैसी रह जाती है, उस को पूरा करने के लिये यह क्या इन्तजाम करेंगे ?

श्री अ. विश्वनाथन : क्या मन्त्री महोदय बताएंगे कि क्या यह सही है कि साल दो साल से हजारों ऐप्लीकेशनज टयुबवैलज के लिये बिजली न होने की वजह से पैडिंग पड़ी है और उन को कनेक्शनज नहीं मिल रहे ?

श्री अ. विश्वनाथन : स्पीकर साहिब, मेरे सवाल का जवाब नहीं आया । कुनैक्शन देने का फैसला करना और बात है, कुनैक्शन देना और बात है । फैसला तो आप एक लाइन को कनैक्शन देने का कर सकते हैं मगर एप्लीकेशनज आप के पास पैडिंग पड़ी है और आगे आ रही है, उन को बिजली न होने से कुनैक्शन नहीं मिल रहे । क्या डिस्क्रीपेंसी नहीं है ?

ਸ੍ਰੀ ਬਲਰਾਮ ਜੀ ਦਾਸ ਟੰਡਨ : ਕੀ ਇਹ ਗੱਲ ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਨੋਟਿਸ ਵਿਚ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਖਾਦ ਫੈਕਟਰੀ ਨੰਗਲ ਵਿੱਚ ਲੱਗੀ ਹੋਈ ਇਹ ਭਾਖੜੇ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਅੱਧੀ ਬਿਜਲੀ ਕਨਜ਼ਿਊਮ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਉਸ ਫੈਕਟਰੀ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਵਾਲੀ ਬਿਜਲੀ ਘਟ ਕਰਕੇ ਟਿਊਬਵੈਲਜ਼ ਨੂੰ ਵਧੇਰੇ ਬਿਜਲੀ ਦੇ ਕੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਵਧ ਤੋਂ ਵਧ ਜ਼ਮੀਨ ਨੂੰ ਇਰੀਗੇਸ਼ਨ ਦੇ ਅੰਡਰ ਲਿਆਂਦਾ ਜਾਵੇ। ਕੀ ਸਰਕਾਰ ਇਸ ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰੇਗੀ ?

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਮੈਂਬਰ ਸਾਹਬ ਨੇ ਜੋ ਕੁਝ ਕਿਹਾ ਹੈ, ਠੀਕ ਹੈ। ਪਰ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਕੋਈ ਇਰਾਦਾ ਨਹੀਂ ਕਿ ਇਸ ਫੈਕਟਰੀ ਨੂੰ ਫੇਲ੍ਹ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ।

ਕਾਮਰੇਡ ਸੱਤਪਾਲ ਡਾਂਗ : ਕੀ ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਦਸਣਗੇ ਕਿ ਉਸ ਖਾਦ ਫੈਕਟਰੀ ਨੂੰ ਕਿਸ ਭਾ ਤੇ ਬਿਜਲੀ ਸਪਲਾਈ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ; ਅਤੇ ਅਗਰ ਉਹ ਰੇਟ ਘਟ ਹੈ ਤਾਂ ਕੀ ਸਰਕਾਰ ਉਸ ਨੂੰ ਮੁਨਾਸਬ ਰੇਟ ਤੇ ਬਿਜਲੀ ਸਪਲਾਈ ਕਰਨ ਬਾਰੇ ਸਟੈੱਪ ਲੈਣ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਹੈ ?

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਵੇਸੇ ਇਹ ਸਵਾਲ ਪੈਦਾ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ । ਮਗਰ ਮੈਂ ਦੱਸ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਗੱਲ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਅੰਡਰ ਕਨਸਿਡਰੇਡਸ਼ਨ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਬਾਰੇ ਵਿੱਚ ਲਿਖਾ ਪੜ੍ਹੀ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ ।

ਸ਼੍ਰੀ ਹਰਬੰਸ ਲਾਲ ਖੰਨਾ : ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਜੋ ਐਪਲੀਕੇਸ਼ਨਜ਼ 1967 ਵਿੱਚ ਟਿਊਬਵੈਲਜ਼ ਦੇ ਕੁਨੈਕਸ਼ਨਜ਼ ਲਈ ਆਈਆਂ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਿਜਲੀ ਸਪਲਾਈ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ, ਜੋ 1966 ਵਿੱਚ ਆਈਆਂ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਤਾਂ ਬਿਜਲੀ ਦਿੱਤੀ ਨਹੀਂ ਅਤੇ 1967 ਵਿੱਚ ਆਈਆਂ ਐਪਲੀਕੇਸ਼ਨਜ਼ ਲਈ ਵਾਅਦਾ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ?

ਰਾਜ ਮੰਤਰੀ : ਨਵੰਬਰ, 1966 ਤਕ ਜੋ ਐਪਲੀਕੇਸ਼ਨਜ਼ ਸਾਡੇ ਪਾਸ ਆਈਆਂ ਹਨ ਉਹ ਸਰਕਾਰ ਟੇਕ ਅੱਪ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ, ਉਸ ਦੇ ਬਾਅਦ ਦੀਆਂ ਜੋ ਐਪਲੀਕੇਸ਼ਨ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕੁਨੈਕਸ਼ਨਜ਼ ਦੇਣ ਬਾਰੇ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ।

ਸ਼੍ਰੀ ਆ. ਵਿਸ਼ਵਨਾਥਨ : ਆਨ ਏ ਪਕਾਏਂਟ ਆਫ ਆਰਡਰ ਸਰ । ਅਖੀ ਸਨ੍ਰੀ ਸਹੀਦਯ ਨੇ ਕਹਾ ਹੈ ਕਿ ਫਿਨਾਂਸ਼ਲ ਯੀਥਰ ਸੋਂ ਸਾਰੇ ਕੁਨੈਕਸ਼ਨ ਦੇ ਦਿਓ ਜਾਏਂਗੇ, ਖੰਨਾ ਸਾਹਿਬ ਕੇ ਜਕਾਬ ਸੋਂ ਕਹਾ ਹੈ ਕਿ ਪਹਲੇ ਧਹ ਕਨਸਿਡਰ ਕਰੋਂਗੇ ਆਰ ਕਾਦ ਸੋਂ ਕਹ ਕਨਸਿਡਰ ਕਰੋਂਗੇ ।

ਮੁਖ ਮੰਤਰੀ : ਮੇਰਾ ਖਿਆਲ ਹੈ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਜਵਾਬ ਠੀਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੁਣਿਆ ਨਹੀਂ । ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਾਫ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਪਹਿਲੀ ਨਵੰਬਰ ਤਕ ਜੋ ਐਪਲੀਕੇਸ਼ਨਜ਼ ਆਈਆਂ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਫਾਈਨੈਂਸ਼ਲ ਈਅਰ ਵਿੱਚ ਖਤਮ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਫੰਡਜ਼ ਮੁਤਾਬਕ ਹਾਲਤ ਨੂੰ ਦੇਖਾਂਗੇ, ਅਗਰ ਫੰਡਜ਼ ਅਵੇਲੇਬਲ ਹੋਏ ਤਾਂ ਬਿਜਲੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ ।

ਕਾਮਰੇਡ ਭਾਨ ਸਿੰਘ ਭੋਰਾ : ਕੀ ਰਾਜ ਮੰਤਰੀ ਦੱਸਣਗੇ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨੋਟਿਸ ਵਿੱਚ ਇਹ ਗੱਲ ਆਈ ਹੈ ਕਿ ਕਿੰਨੇ ਹੀ ਕੇਸ ਬਿਜਲੀ ਨਾ ਮਿਲਣ ਦੇ ਇਸ ਕਰਕੇ ਪੈਡਿੰਗ ਪਏ ਹਨ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਪਾਸ ਜ਼ਰੂਰੀ ਮੈਟੀਰੀਅਲ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਖੰਡੇ, ਆਦਿ । ਤੇ ਕੀ ਹੁਣ ਇਸ ਮਾਲੀ ਸਾਲ ਦੇ ਅੰਤ ਤਕ ਸਰਕਾਰ ਸਾਰਾ ਸਮਾਨ ਜੋ ਲੋੜੀਂਦਾ ਹੈ ਪੂਰਾ ਕਰਕੇ 16 ਹਜ਼ਾਰ ਟਿਊਬਵੈਲਜ਼ ਨੂੰ ਕੁਨੈਕਸ਼ਨ ਦੇ ਦੇਵੇਗੀ ?

ਰਾਜ ਮੰਤਰੀ : ਸਮਾਨ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ ਤਾਂ ਹੀ ਅਸੀਂ ਇਹ ਗੱਲ ਕਹੀ ਹੈ । ਜਿੰਨਾਂ ਵੀ ਟਾਰਗੈਟ ਇਸ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਮੁਕੱਰਰ ਕੀਤਾ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਜਿੰਨੀਆਂ ਵੀ ਰੁਕਾਵਟਾਂ ਆਉਣਗੀਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਦਾ ਯਤਨ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਅਤੇ 16 ਹਜ਼ਾਰ ਟਿਊਬਵੈਲਜ਼ ਨੂੰ ਕੁਨੈਕਸ਼ਨ ਦੇਣ ਦਾ ਟਾਰਗੈਟ ਪੂਰਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ।

Shri A. Vishwanathan : Supplementary question, Sir: . . .

Mr. Speaker : No please.

Shri A. Vishwanathan : Sir, it is a very important question.

Mr. Speaker : When the hon. Member put his earlier supplementary question, I told him that it was his last supplementary question.

OPENING OF A HIGH SCHOOL IN VILLAGE AJRAUR,
DISTRICT PATIALA.

*383 Comrade Sat pal Kapoor : Will the Chief Minister be pleased to state:—

- (a) whether he is aware of the fact that the Education Department sanctioned the establishment of a High School in village Ajraur, Tehsil Rajpura, District Patiala, in the year 1966;
- (b) whether it has come to the notice of the Department that the people of the said village have got a building constructed for the location of the High School;
- (c) whether it is a fact that the Department has withdrawn the sanction for the establishment of the said High School; if so, under whose orders and the reasons therefor.

Sardar Lachhman Singh Gill :

- (a) to (c) No formal sanction was issued but the Middle School at Ajraur was selected for upgrading to High Standard with effect from 1.4.67, subject to the condition that village Panchayat will remove the deficiency in accommodation by 31st March, 1967. This condition was not fulfilled by the village Panchayat even upto 31-5-67, which resulted in cancellation of the earlier orders. The building is reported to be still under construction.

ਸਰਦਾਰ ਪ੍ਰੇਮ ਸਿੰਘ ਪ੍ਰੇਮ : ਕੀ ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਦੱਸਣਗੇ ਕਿ ਉਹ ਇਸ ਗੱਲ ਲਈ ਤਿਆਰ ਨੇ ਕਿ ਉਥੇ ਡੀ. ਪੀ. ਆਈ. ਦੇ ਮਹਿਕਮੇ ਦੇ ਕਿਸੇ ਸੀਨੀਅਰ ਅਫਸਰ ਨੂੰ ਭੇਜ ਕੇ ਇਹ ਵੇਖ ਲਿਆ ਜਾਵੇ ਕਿ ਆਇਆ ਬਿਲਡਿੰਗ ਕੰਪਲੀਟ ਹੈ ਤੇ ਜੇਕਰ ਰੀਪੋਰਟ ਠੀਕ ਆਏ ਤਾਂ ਕੀ ਸਕੂਲ ਲਈ ਮੰਨਜ਼ੂਰੀ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ ?

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਆਨਰੇਬਲ ਮੈਂਬਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਪਰੋਪੋਜ਼ਲ ਸਹੀ ਹੈ । ਅਸੀਂ ਮਹਿਕਮੇ ਦੇ ਕਿਸੇ ਅਫਸਰ ਨੂੰ ਭੇਜ ਕੇ ਦੇਖ ਲਵਾਂਗੇ ਤੇ ਜੇਕਰ ਬਿਲਡਿੰਗ ਮੁਕੰਮਲ ਹੋਈ ਤਾਂ ਉਸ ਸਕੂਲ ਦੀ ਮੰਨਜ਼ੂਰੀ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ ।

ਕਾਮਰੇਡ ਸ਼ਤਪਾਲ ਕਪੂਰ : ਸਪਲੀਮੈਂਟਰੀ, ਸਰ ।

ਸ਼੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਹਿ ਤਾਂ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਸਕੂਲ ਮਿਲ ਜਾਵੇਗਾ ਹੁਣ ਹੋਰ ਕੀ ਸਵਾਲ ਰਹਿ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ? I cannot allow it. ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਤਾਂ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਅਫਸਰ ਭੇਜਾਂਗੇ, ਜੇਕਰ ਬਿਲਡਿੰਗ ਬਣੀ ਹੋਈ ਤਾਂ ਸਕੂਲ ਦੇ ਦਿਆਂਗੇ । (The hon. Chief Minister has stated that the School would be sanctioned. what more remains now to be asked ? I cannot allow it. He has said that an officer would be sent to inspect and if the building is there, the school would be sanctioned.)

ਕਾਮਰੇਡ ਸੱਤਪਾਲ ਕਪੂਰ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਬਿਲਡਿੰਗ ਤਾਂ ਆਲਰੇਡੀ ਬਣੀ ਹੋਈ ਸੀ ਅਤੇ ਹੈਡ ਮਾਸਟਰ ਵੀ ਐਪੁਆਇੰਟ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਗੌਰਮੈਂਟ ਨੇ 10 ਜਾਂ 12 ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਿਆ ਵੀ ਸਾਮਾਨ ਖਰੀਦਣ ਲਈ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਸਕੂਲ ਦੀ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਵੀ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਫਿਰ ਵਾਪਸ ਲੈ ਲਈ ਗਈ । ਸਵਾਲ ਤਾਂ ਇਹ ਪੁਛਣ ਵਾਲਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਦੇ ਕੀ ਕਾਰਣ ਹਨ ?

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਇਹ ਠੀਕ ਹੈ ਜੋ ਕਪੂਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸਮਾਨ ਵੀ ਉਥੇ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਹੈਡਮਾਸਟਰ ਵੀ ਚਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਪਰ ਉਸ ਵੇਲੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਹ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਅਸੀਂ 31 ਮਾਰਚ ਤਕ ਸਾਰੀ ਬਿਲਡਿੰਗ ਨੂੰ ਕੋਡ ਦੇ ਮੁਤਾਬਕ ਕੰਪਲੀਟ ਕਰ ਦਿਆਂਗੇ ਪਰ ਜਦ ਪਤਾ ਕਰਵਾਇਆ ਗਿਆ ਤਾਂ ਰੀਪੋਰਟ ਆਈ ਕਿ ਪੰਚਾਇਤ ਨੇ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਹੈਡਮਾਸਟਰ ਵੀ ਵਾਪਸ ਮੰਗਵਾ ਲਿਆ ਅਤੇ ਸਾਮਾਨ ਵੀ ।

ਕਾਮਰੇਡ ਸੱਤਪਾਲ ਕਪੂਰ : ਬਿਲਡਿੰਗ ਨੂੰ ਕਿਹੜੇ ਅਫਸਰ ਨੇ ਜਾਕੇ ਵੇਖਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਰੀਪੋਰਟ ਕੀਤੀ ਸੀ, ਉਸ ਦਾ ਨਾਮ ਕੀ ਹੈ ਅਤੇ ਡੈਜ਼ਿਗਨੇਸ਼ਨ ਕੀ ਹੈ ?

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਉਸ ਦਾ ਨਾਮ ਹੈ ਮਹਿਕਮਾ ਤਾਲੀਮ ।

ਸ਼੍ਰੀ ਕਲਰਾਮਜੀ ਫਾਸ ਟੰਡਨ : ਕਥਾ ਕਨਸੇਂਟ ਨੇ ਕਗੈਰ ਅਸਰਟੇਨ ਕੀਏ ਹੀ ਤਸ ਸਕੂਲ ਸੇਂ ਹੈਡਮਾਸਟਰ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ ਐਂਡ ਸਾਮਾਨ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ ?

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਮੇਰੇ ਆਨਰੇਬਲ ਦੋਸਤ ਨੇ ਜਿਹੜਾ ਜਵਾਬ ਮੈਂ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਉਸ ਵਲ ਸਾਇਦ ਧਿਆਨ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ । ਮੈਂ ਇਹ ਅਰਜ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਵਾਅਦਾ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ 31 ਮਾਰਚ, 1967 ਤਕ ਸਾਰੀ ਬਿਲਡਿੰਗ ਕੋਡ ਮੁਤਾਬਕ ਮੁਕੰਮਲ ਕਰ ਦਿਆਂਗੇ ਇਸ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਰੋਵਿਜਨਲੀ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਸਕੂਲ ਜਾਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਲਿਸਟ ਤੋਂ ਰੱਖ ਲਿਆ ਸੀ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬਿਲਡਿੰਗ ਨੂੰ ਮੁਕੰਮਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਇਸ ਲਈ ਹੈਡਮਾਸਟਰ ਵਾਪਸ ਬਲਾ ਲਿਆ ਅਤੇ ਸਾਮਾਨ ਵੀ ਵਾਪਸ ਮੰਗਵਾ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ।

ਸ਼੍ਰੀ ਆ. ਵਿਸ਼ਵਾਨਾਥਨ : ਏਕ ਬਾਰ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਆਰਡਰ ਕੰਸਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਬਿਲਡਿੰਗ ਤੈਧਾਰ ਨਹੀਂ ਥੀ ਐਂਡ ਆਰ ਆਰ ਚੀਫ ਸਿਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਕਹਾ ਹੈ ਕਿ ਬਿਲਡਿੰਗ ਆਗਰ ਟਪਾਰ ਹੋਵੀਂ ਤੋ ਸਨਜ਼ੂਰੀ ਦੇ ਵੀ ਜਾਏਗੀ । ਤੋ ਕਥਾ ਸੁਭਕਸ਼ੀ ਸੰਫੀ ਸਹੀਦਯ ਕਰਾਏਗੇ ਕਿ ਜਿਨ ਸਾਥੀਂ ਕਾਲੇ ਬਿਲਡਿੰਗ ਭਰਾ ਦੇਂ ਤਨੇ ਸਨਜ਼ੂਰੀ ਦੇ ਵੀ ਜਾਏਗੀ ?

ਸੂਬਾ ਸਕੱਤਰੀ : ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਹੀ ਸਿਫ਼ ਏਕ ਸ਼ਰ੍ਹੇ ਨਹੀਂ, ਬਾਕੀ ਭੀ ਆਗਰ ਰਸਮ ਸ਼ਰ੍ਹੇ ਪੂਰੀ ਕਰ ਦੇਂ ਤੇ ਸੈਂ ਆਨਰੇਬਲ ਮੈਂਬਰਾਨ ਕੋ ਧਕੀਨ ਦਿਲਾਤਾ ਹੂੰ ਕਿ ਆਗਰ ਸ਼ਰ੍ਹੇ ਕਾਂਡ ਕੇ ਸੁਤਾਬਿਕ ਪੂਰੀ ਹੋਂ ਤੇ ਭਰੂਰ ਸਮ੍ਹੂਰੀ ਸਕੂਲ ਕੇ ਲਿਏ ਵੀ ਜਾਧੀ । (ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ)

ਸ਼੍ਰੀ ਹਰਬੰਸ ਲਾਲ ਖੰਨਾ : ਕੀ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਇਹ ਦਸਣਗੇ ਕਿ ਜਿਹੜੇ ਵੀ ਸਕੂਲ ਸਾਰੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਕੋਡ ਦੇ ਮੁਤਾਬਿਕ ਪੂਰੀਆਂ ਕਰਨ ਅਤੇ ਆਪਣੀਆਂ ਬਿਲਡਿੰਗਾਂ ਵੀ ਬਣਾ ਲੈਣ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹਾਇਰ ਸੈਕੰਡਰੀ ਸਕੂਲ ਵਜੋਂ ਤਸਵੀਰ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ?

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਇਥੇ ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਕਿਸਮ ਦਾ ਇਮਤਿਆਜ਼ ਹੈ ਨਹੀਂ ਅਤੇ ਮਹਿਕਮਾ ਤਾਲੀਮ ਵਿਚ ਤਾਂ ਉਕਾ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਸਭ ਨਾਲ ਇਕੋ ਜਿਹਾ ਸਲੂਕ ਕਰਾਂਗੇ ਅਤੇ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ।

Comrade Sat Pal Kapur : Supplementary Question, Sir.

Mr. Speaker : No, please. The hon. Member has already put three supplementary questions.

BASIC UNITS IN STATE

*392. Sardar Mohinder Singh Gill : Will the Chief Minister be pleased to state—

- (a) the total number of basic units in the State at present together with the number of those among them which are meant for boys and girls, separately;
- (b) the names of schools with Tehsils where the said units have been started;
- (c) the number of boys and girls, separately, in the State who are likely to be trained in the said units and whether all of them are likely to be absorbed in service in the State?

Sardar Lachhman Singh Gill : (a) The total number of Basic Units functioning in the State at present is 297½ (143½ units for boys and 154 for girls).

(b) A statement giving the requisite information is laid on the Table of the House.

(c) 6,435 boys and 6,930 girls are likely to be trained in the said units. These trainees are likely to be absorbed in the State.

STATEMENT

Serial No.	Name of the School	Tehsil
AMRITSAR DISTRICT		
1.	Government Basic Training School, Sarhali	.. Tarn Taran
2.	Government Girls Higher Secondary School, Kairon	.. Patti
3.	Government Higher Secondary School, Patti	.. Patti
4.	Government Girls High School, Ajnala	.. Ajnala
5.	Government High School, Sathiala	.. Amritsar
6.	Khalsa College for Education, Armritar	.. Do
7.	D.A.V. College of Education for Women, Amritsar	.. Do
8.	S.G.A.D. Khalsa Higher Secondary School, Tarn Taran	.. Tarn Taran
9.	Khalsa Higher Secondary School, Nawanpind	.. Amritsar
10.	S.G.A.D. Khalsa High School, Khadur Sahib	.. Tarn Taran
11.	Arya Girls High School, Tarn Taran	.. Do
12.	S.D. Higher Secondary School, Amritsar	.. Amritsar
13.	Government High School, Majitha	.. Do
14.	Government High School, Bangali	.. Do
15.	Government High School, Tarsika	.. Do
16.	Government High School, Khadur Sahib	.. Tarn Taran
17.	Government High School, Chavinda Devi	.. Amritsar
18.	Gram Panchayat High School, Borchhi Rajputan	.. Do
19.	Government High School, Khalara	.. Do
20.	Government Girls Higher Secondary School, Amritsar	.. Do
21.	Government Girls High School, Rayaa	.. Do
22.	S.I.S. Trust High School, Verka	.. Do
23.	Government High School, Sur Singh	.. Patti
BHATINDA DISTRICT		
24.	Dev Samaj, Ram Pura Phul	.. Bhatinda
25.	S.D. K. M.V. Ram Pura Phul	.. Do
26.	Government High School, Mandi Phul	.. Do
27.	Government Girls High School, Phul	.. Do
28.	S.D.K.M.V., Bhatinda	.. Do
29.	S.S.N. Arya High School, Rama Mandi	.. Do
30.	Government Higher Secondary School, Nathana	.. Do
31.	Khalsa Higher Secondary School, Nathana, Faridkot	.. Faridkot
32.	Government High School, Wander Jatana	.. Do
33.	Government J. B. T. Training Centre for men, Faridkot	.. Do
34.	Government J. B. T. Training Centre for Women, Faridkot	.. Do
35.	Government High School Panjgrian Kalan	.. Do
36.	Government High School, Bajan Khana	.. Do
37.	Khalsa Higher Secondary School, Mansa	.. Mansa
38.	Government High School, Jhunir	.. Do
39.	Government High School, Bhikhi	.. Do
40.	Gandhi Higher Secondary School, Mansa	.. Do

(Chief Minister)

Serial No.	Name of the School	Tehsil
FEROZEPUR DISTRICT		
41.	Government High and Basic Training School, Jalala Bad West	Fazilka
42.	Government High School, Mukatsar	Mukatsar
43.	Government High School, Patho Hira Singh	Moga
44.	Government High School, Bhinder Kalan	Moga
45.	Government High School, Kishan Pura	Zira
46.	Government Basic Training School, Phulle Wala	Moga
47.	Government High School, Dhudike	Moga
48.	Government High School, Chuhar Chak	Chuhar Chak
49.	Government High School, Daudhar	Daudhar
50.	Government High School, Malout	Malout
51.	Government Girls Higher Secondary School, Fazilka	Fazilka
52.	Government Girls Higher Secondary School, Ferozepur	Ferozepur
53.	Government Girls High School, Abohar	Fazilka
54.	D.M. Training College, Moga	Moga
55.	Dev Samaj Training College, Ferozepur	Ferozepur
56.	Village Teachers Training School, Moga	Moga
57.	Malwa Khalsa Higher Secondary School, Ferozepur	Ferozepur
58.	Sikh Kanya Maha Vidvala, Ferozepur	Do
59.	Dasmesh Girls High School, Mukatsar	Mukatsar
DISTRICT GURDASPUR		
60.	Government Girls High Normal School, Gurdaspur	Gurdaspur
61.	Government Higher Secondary School, Dera Baba Nanak	Batala
62.	Government High School, Kahnuwan	Gurdaspur
63.	Government High School, Narot Jaimal Singh	Pathankot
64.	Government Basic Training Centre, Behrampur	Gurdaspur
65.	Government High School, Fateh Garh Churian	Batala
66.	S. D. Girls High School, Gurdaspur	Gurdaspur
67.	Hindu Putri Pathshala Girls High School, Dhariwal	Dhariwal
68.	Arya Higher Secondary School, Dina Nagar	Gurdaspur
69.	S.K.D. Khalsa High School, Tughalwala	Batala
70.	S. D. Higher Secondary School, Fatehgarh Churian	Do
71.	Government High School, Kala Afgana	Do
72.	Khalsawala Khalsa High School, Gadian (Qandian)	Do
HOSHIARPUR DISTRICT		
73.	D.A.V. Higher Secondary School, Balachaur	Garh Shankar
74.	Government Girls Higher Secondary School, Mahilpur	Do
75.	Rajput High School, Binjon	Do
76.	Khalsa High School, Baddon	Do
77.	Govt. Co-educational Higher Secondary School, Talwara Township Sector No. 1	Dasuya
78.	Govt. JBT School, Khum Kalan	Do

Serial No.	Name of the School	Tehsil
HOSHIARPUR DISTRICT (concl'd)		
79.	Khalsa Labana Higher Secondary School, Miani	.. Dasuya
80.	A.S. Higher Secondary School, Mukerian	.. Do
81.	Okara Putri Pathshala Garhdiwala	.. Hoshiarpur
82.	D.A.V. High School, Garhdiwala	.. Do
83.	D.A.V. High School, Haryana	.. Do
84.	S.A.S. Higher Secondary School, Bassi Kalan	.. Do
85.	Government J.B.T. School Dholwaha	.. Do
86.	Government Girls Higher Secondary School, Hoshiarpur	.. Do
JULLUNDUR DISTRICT		
87.	Government Basic Training School, Naura	.. Nawan Shahar
88.	Government High School, Samrai Jandiala	.. Phillaur
89.	Government Girls High School, Khurdpur (Jullundur)	.. Jullundur
90.	Government Girls High School, Nakodar	.. Nakodar
91.	Government High School, Lohian Khas	.. Do
92.	M.G.N. Basic Training College, Jullundur	.. Jullundur
93.	M.G.N. Basic Training School, Jullundur	.. Do
94.	Gandhi Vanita Ashram Jullundur	.. Do
95.	Public Higher Secondary School, Shahkot Nakodar	.. Nakodar
96.	D.S.D.D. Girls High School, Industrial Area Jullundur	.. Jullundur
97.	Shri Guru Ravi Dass Basic School, Jullundur	.. Do
98.	N.D. Victor Higher Secondary School, Jullundur Cantt.	.. Do
99.	M.G.N. High School, Basti Baba Khel	.. Do
KAPURTHALA DISTRICT		
100.	Government Janta College Sheikhpur	.. Kapurthala
101.	Montgomery Basic Training School, Kapurthala	.. Do
102.	S.D. High School, Sultanpur	.. Sultanpur
103.	M.S. Khalsa Higher Secondary School, Sultanpur	.. Do
104.	Ramgarhia Training College, Phagwara	.. Phagwara
105.	Phagwara College for Women, Phagwara	.. Do
LUDHIANA DISTRICT		
106.	Government Basic Training School, Jagraon	.. Ludhiana
107.	Government Girls High School, Khanna	.. Samrala
108.	Government High School, Lalto Kalan	.. Ludhiana
109.	Government Basic Training College for Women, Sidhwan Khurd	.. Do
110.	Malwa Training College, Ludhiana	.. Do
111.	Khalsa Training College, Guru Sar Sudhar	.. Jagraon
112.	Sargodha Khalsa Higher School, Ludhiana	.. Ludhiana
113.	G.N. Khalsa High School, Karamsar	.. Do
114.	Government Girls High School, Baikot	.. Samrala
115.	Government Girls High School, Samrala	.. Do
116.	Khalsa Girls Higher Secondary School, Kila Raipur	.. Ludhiana
117.	Government High School, Bahlolpur	.. Samrala
118.	Government High School, Payal	.. Samrala

(Chief Minister)

Serial No.	Name of the School	Tehsil
LUDHIANA DISTRICT (concl'd)		
119.	Government Girls High School, Narangwal	.. Ludhiana
120.	Government Girls High School, Gujjarwal	.. Do
121.	Government High School, Kamalpur	.. Do
122.	Government High School, Doraha	.. Do
123.	Government High School, Kila Raipur	.. Do
PATIALA DISTRICT		
123-A	Government J.B.T. Institute Nabha	.. Nabha
124.	Government Higher Secondary School Bassi Pathana	.. Sirhind
125.	Government Girls Higher Secondary School Rajpura	.. Rajpura
126.	State College of Education Patiala	.. Patiala
127.	Government High School, Samana.	.. Samana
127-A	Government Higher Secondary School Sirhind	.. Sirhind
128.	Jain Girls High School, Dera Bassi	.. Rajpura
129.	S.D.K.S. Girls Higher Secondary School, Patiala	.. Patiala
130.	Jain Public High School, Nabha	.. Nabha
131.	S.D. Girls High School, Nabha	.. Do
132.	Mohinder Kanya Mahavidyala, Patiala	.. Patiala
RUPAR DISTRICT		
133.	Public Higher Secondary School, Ropar	.. Ropar
134.	Christian H. Basic School, Kharar	.. Kharar
135.	Khalsa Higher Secondary School, Kharar	.. Do
136.	S.G.S. Khalsa Higher Secondary School, Anandpur Sahib	.. Anandpur Sahib
137.	Public Hindu Higher Secondary School, Ropar,	.. Ropar
138.	Khalsa Girls Higher Secondary School, Morinda	.. Do
139.	Christian High Basic School, Kharar	.. Kharar
140.	Arya Kanya Vidyalaya Kharar	.. Do
141.	S.G.S. Khalsa Higher Secondary School, Anandpur Sahib	.. Anandpur Sahib
142.	Government Girls High School, Nangal	.. Do
SANGRUR DISTRICT		
143.	M.G.M. Higher Secondary School, Ahmedgarh	.. Malerkotla
144.	J.M.S.H. K.K. M. Vidyalaya Ahmedgarh	.. Do
145.	S.S. Jain Girls Higher Secondary School, Malerkotla	.. Do
145.	Government High School, Malerkotla	.. Do
147.	Government Girls High School, Dhuri	.. Do
148.	Government High School, Sukhpur	.. Barnala
149.	Khalsa Higher Secondary School, Bakhatgarh	.. Do
150.	Government High School, Bhadaur	.. Do
151.	S.D. High School, Barnala	.. Do
152.	Government Girls Higher Secondary School, Sunam	.. Sunam
153.	Government Girls Higher Secondary School, Moonak	.. Do
154.	Government Girls Higher Secondary School, Sangrur	.. Sangrur
155.	Akal Higher Secondary School, Mastuana	.. Do
156.	Government Girls High School, Bhadaur	.. Barnala
157.	S.N. Arya High School, Tappa	.. Do
158.	S.D. High School, Dhuri	.. Malerkotla

ਸਰਦਾਰ ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਜਿਹੜੀ ਇੰਫਾਰਮੇਸ਼ਨ ਹਾਊਸ ਦੀ ਮੇਜ਼ ਤੇ ਰਖੀ ਗਈ ਹੈ ਇਸ ਵਿਚ ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ ਛਾਉਣੀ ਦੇ ਅਸੈਂਬਲੀ ਹਲਕੇ ਵਿਚ ਇਕ ਵੀ ਯੂਨਿਟ ਨਹੀਂ ਇਸ ਦੇ ਕੀ ਕਾਰਣ ਹਨ ਕੀ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਸਾਹਿਬ ਦਸਣਗੇ ?

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਮੈਂ ਹਲਕੇ ਵੇਖ ਕੇ ਤਾਂ ਯੂਨਿਟ ਦਿਤੇ ਨਹੀਂ ਕਿ ਕਿਹੜਾ ਅਸੈਂਬਲੀ ਹਲਕਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੇ ਅਪਲਾਈ ਕੀਤਾ ਜਾਂ ਜਿਥੇ ਜ਼ਰੂਰਤ ਸਮਝੀ ਗਈ ਯੂਨਿਟ ਦੇ ਦਿਤੇ ਗਏ।

ਸਰਦਾਰ ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ : ਕੀ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਸਾਹਿਬ ਦਸਣਗੇ ਕਿ ਜੇ ਕਰ ਇਸ ਹਲਕੇ ਵਾਲੇ ਅਪਲਾਈ ਕਰਨ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬੇਸਿਕ ਯੂਨਿਟ ਦੇ ਦਿਤੇ ਜਾਣਗੇ ?

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਹੁਣ ਤਾਂ ਵਕਤ ਬਹੁਤ ਲੰਘ ਗਿਆ ਹੈ, ਸਾਲ ਖਤਮ ਹੋਣ ਵਾਲਾ ਹੈ ਅਗਲੇ ਸਾਲ ਦੇ ਦਿਆਂਗੇ।

ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ (ਬਾਘਾ ਪੁਰਾਨਾ) : ਕੀ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਸਾਹਿਬ ਦਸਣਗੇ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਯੂਨਿਟ ਦੇਣ ਵੇਲੇ ਇਸ ਗਲ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਸਾਰੇ ਸਟੂਡੈਂਟਸ ਗੌਰਮੈਂਟ ਐਂਬਜ਼ਾਰਬ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀ ਪਰ ਦਾਖਲੇ ਵੇਲੇ ਡਬਲ ਰਿਆਇਤਾਂ ਦੇ ਦਿਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਅਤੇ ਥਰਡ ਡਵੀਜ਼ਨ ਪਾਸ ਮੁੰਡੇ ਵੀ ਦਾਖਲ ਕਰ ਲਏ ਗਏ ਹਨ ?

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਇਹ ਗਲਤ ਹੈ।

ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ (ਬਾਘਾ ਪੁਰਾਨਾ) : ਮੈਂ ਪੁਛਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਗਿੱਲ ਸਾਹਿਬ ਜਦ ਐਜੂਕੇਸ਼ਨ ਮਨਿਸਟਰ ਸਨ ਤਾਂ ਕੀ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਜ਼ਿੰਨਾ ਨੰਬਰ ਟੀਚਰਾਂ ਦਾ ਲੋੜ ਹੈ ਉਸ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਦਾਖਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ ਜਾਣਗੇ ਪਰ ਹੁਣ ਵੀਹ ਦੀ ਥਾਂ 40-40 ਦਾਖਲ ਕਰ ਲਏ ਗਏ ਹਨ ?

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਫੈਸਲਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੋਇਆ ਕਿ ਐਨੇ ਯੂਨਿਟ ਦਿਤੇ ਜਾਣ। ਮਨਿਸਟਰ ਇੰਚਾਰਜ ਕੰਪੀਟੈਂਟ ਸੀ ਕਿ ਕਿੰਨੇ ਦੇਣੇ ਹਨ ਅਤੇ ਮਨਿਸਟਰ ਨੇ ਇਹ ਗਲ ਵੇਖਣੀ ਸੀ ਕਿ ਕਿਥੇ ਹਾਲਾਤ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹਨ ਜਾਂ ਇਲਾਕਾ ਗਰੀਬ ਹੈ ਜਾਂ ਰੋਜ਼ਗਾਰ ਦੀ ਤੰਗੀ ਹੈ ਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਨ ਦੀ ਇੰਟ੍ਰੇਸਟ ਆਫ ਪਬਲਿਕ, ਯੂਨਿਟਾਂ ਦੇ ਦਿਤੀਆਂ ਗਈਆਂ।

ਕਾਮਰੇਡ ਜੰਗੀਰ ਸਿੰਘ ਜੋਗਾ : ਕੀ ਵਿਦਿਅਕ ਮੰਤਰੀ ਸਾਹਿਬ ਦਸਣਗੇ ਕਿ ਮਾਨਸਾ ਹਾਇਰ ਸੈਕੰਡਰੀ ਸਕੂਲ ਵਿਚ ਕਈ ਸਾਲ ਤੋਂ ਲੜਕੀਆਂ ਦੀ ਬੇਸਿਕ ਦਾ ਇਕ ਯੂਨਿਟ ਚਲਦਾ ਸੀ ਪਰ ਹੁਣ ਉਥੋਂ ਹਟਾ ਕੇ ਲੜਕੀਆਂ ਦੇ ਸਕੂਲ ਵਿਚ ਕੁੜੀਆਂ ਦਾ ਇਕ ਯੂਨਿਟ ਦੇ ਦਿਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਇਸ ਦੇ ਕੀ ਕਾਰਣ ਹਨ ?

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਇਹ ਗਲ ਮੇਰੇ ਨੋਟਿਸ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਹੁਣ ਤਕ ਲਿਆਂਦੀ ਨਹੀਂ, ਹੁਣ

10.00 a m.

ਤੁਸੀਂ ਨੋਟਿਸ ਵਿਚ ਲਿਆਏ ਹੋ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹੋਰ ਵੀ ਕਿਤੇ ਨਾਇਨਸਾਫੀ ਹੋਈ ਹੋਵੇ ਉਸ ਨੂੰ ਠੀਕ ਕਰ ਦਿਆਂਗਾ।

ਸ੍ਰੀ ਕਲਰਾਮ ਜੀਵਾਸ ਟੰਡਨ: ਕਥਾ ਚੀਫ ਮਿਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਕਹਾਓਗੇ ਕਿ ਇਹੀ ਨੇ ਪਾਟ 'ਸੀ' ਦੇ ਜਵਾਬ ਮੇਂ ਕਹਾ ਹੈ ਕਿ ਜਿਤਨੇ ਭੀ ਜੇ. ਕੀ. ਟੀ. ਦੇ ਅੰਦਰ ਸਟੂਡੈਂਟਸ ਲਿਓ ਜਾਓਗੇ ਤੇਹੂੰ ਏਕਜ਼ਾਮ ਕਿਆ ਜਾਓਗਾ ਤੇ ਇਸ ਸਾਲ ਮੇਂ 13 ਹਜ਼ਾਰ ਸੇ ਅਧਿਕ ਸਟੂਡੈਂਟਸ ਇਨ ਦੋ ਸਾਲਾਂ ਕੀ ਟ੍ਰੇਨਿੰਗ ਦੇ ਬਾਦ ਪਾਸ ਹੋ ਜਾਓਗੇ ਤੇ ਇਨ ਕੀ ਇੰਪਲਾਮੈਂਟ ਕੈਸੇ ਕੀ ਜਾਓਗੀ ਜਬ ਕਿ ਇੰਪਲਾਮੈਂਟ ਏਕਸਚੇਂਜੋਂ ਮੇਂ ਹਜ਼ਾਰੋਂ ਏਸੇ ਲੋਗੋਂ ਕੀ ਅਜ਼ਿਯਾਂ ਰਾਟ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ ਐਂਦਰ ਤੇਹੂੰ ਨੌਕਰੀ ਨਹੀਂ ਮਿਲ ਰਹੀ ਤੇ ਧਰ ਕਿਸ ਤਰਹ ਇਨੇ ਅਦਮਿਯੋਂ ਕੀ ਏਕਜ਼ਾਮ ਕਰ ਲੋਗੇ? ਧਰ ਕਿਸ ਤਰਹ ਇਸ ਬਾਰ ਕੀ ਸੋਚਤੇ ਹੈਂ ?

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੈਂ ਪਹਿਲਾਂ ਅਰਜ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਜੋ ਰੂਲਜ਼ ਅਸੀਂ J.B.T. ਦੇ ਯੂਨਿਟਾਂ ਬਾਰੇ ਤੇ ਦਾਖਲੇ ਬਾਰੇ ਬਣਾਏ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਟਰਿਕਟਲੀ ਅਪਬਜ਼ਰਬ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਾਂਗੇ। ਪਰ ਆਨਰੇਬਲ ਮੈਂਬਰਜ਼ ਆਪ ਹੀ ਸਾਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਰ ਕਰਦੇ ਰਹੇ ਹਨ ਹੋਰ ਐਡਮਿਨਿਸਟ੍ਰੇਸ਼ਨ ਦੇ ਬਾਰੇ (ਸ੍ਰੀ ਬਲਰਾਮਜੀ ਦਾਸ ਟੰਡਨ ਵਲ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ) ਤੁਸੀਂ ਆਪ ਹੀ ਦੱਸ ਦਿਉ ਕਿਰਪਾ ਕਰਕੇ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਤਨੇ ਕੁ ਕੇਸ ਐਸੇ ਐਡਮਿਨਿਸਟ੍ਰੇਸ਼ਨ ਕਰਵਾਏ ਹਨ ?

ਸ੍ਰੀ ਬਲਰਾਮਜੀ ਦਾਸ ਟੰਡਨ : ਐਮ ਆਈ ਰਿਕੁਆਇਰਡ ਟੂ ਰਿਪਲਾਈ ? ਜੇਕਰ ਉਹ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਨਹੀਂ ਸਮਝਦੇ ਇਕ ਸਾਧਾਰਨ ਐਮ. ਐਲ. ਏ. ਸਮਝਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਮੈਂ ਜਵਾਬ ਦੇ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ।

ਸ੍ਰੀ ਅ. ਵਿਸ਼ਵਨਾਥਨ : ਜੇ. ਕੀ. ਟੀ. ਦੇ ਲਿਯੇ ਜੋ ਏਡਮਿਨਿਸਟ੍ਰੇਸ਼ਨ ਹੁੰਦੀ ਕਥਾ ਧਰ ਨਕਸ਼ਰ ਐਂਦਰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ ਮੇਂ ਭੀ ਆਪ ਨੇ ਕੀ ਹੈ ?

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਜਿਥੋਂ ਤੱਕ ਮੇਰੀ ਜਾਦਦਾਸਤ ਦਾ ਤਾਲੁਕ ਹੈ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਹਾਫਜ਼ੇ ਦੀ ਬਿਨਾ ਤੇ ਕਹਿ ਸਕਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਡੇਢ-ਦੋ ਮਹੀਨੇ ਵਿਚ ਕੋਈ ਐਡਮਿਨਿਸਟ੍ਰੇਸ਼ਨ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ।

ਕਾਮਰੇਡ ਭਾਨ ਸਿੰਘ ਭੋਰਾ : ਮੈਂ ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਇਹ ਪੁਛਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜਿਹੜੀ ਬਖਤਗੜ੍ਹ ਅਤੇ ਕੁਪ-ਜਿਤਵਾਲ ਦੀ ਡਿਸਟਰਿਕਟ ਸੰਗਰੂਰ ਦੇ ਵਿਚ ਐਡਮਿਨਿਸਟ੍ਰੇਸ਼ਨ ਹੋਈ ਹੈ ਉਸ ਦੇ ਕੀ ਕਾਰਣ ਹਨ ?

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਮੇਰਾ ਖਿਆਲ ਹੈ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਕੁਪ-ਜਿਤਵਾਲ ਗਏ ਨੂੰ ਵੀ ਦੋ ਤੋਂ ਵੱਧ ਮਹੀਨੇ ਹੋ ਗਏ ਹਨ।

ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ : ਕੀ ਇਹ ਉਸ ਦਿਨ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ਜਿਸ ਦਿਨ ਨਵਾਬ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਕੋਲ ਖਾਣਾ ਖਾਧਾ ਸੀ ?

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਨਵਾਬ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਕੋਲ ਖਾਣਾ ਖਾਣਾ ਕੋਈ ਜੁਰਮ ਨਹੀਂ। ਉਥੇ ਖਾਣਾ ਖਾਧੇ ਨੂੰ ਵੀ ਦੋ ਮਹੀਨੇ ਤੋਂ ਵਧ ਹੋ ਗਏ ਹਨ।

ਸ੍ਰੀ ਸੱਤ ਪਾਲ ਡਾਂਗ : ਕੀ ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਦੱਸਣਗੇ ਕਿ ਕੁਝ ਟਰੇਨੀਜ਼ ਨੂੰ ਡੀ.ਪੀ.ਆਈ. ਦੇ ਹੁਕਮ ਨਾਲ ਜੇ. ਕੀ. ਟੀ. ਕਲਾਸ ਦੇ ਵਿਚੋਂ ਕਢਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ?

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਇਸ ਦੇ ਲਈ ਜੁਦਾ ਨੋਟਿਸ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜੀ।

ਡਾਕਟਰ ਭਗਤ ਸਿੰਘ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਨੂੰ ਇਸ ਤੇ ਸਪਲੀਮੈਂਟਰੀ ਕਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਮੌਕਾ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ, ਮੈਂ ਕਈ ਵਾਰੀ ਖੜ੍ਹਾ ਹੋਇਆ ਹਾਂ ।

ਸ਼੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਕੀ ਰੀਪੋਰਟਰਜ਼ ਸਾਹਿਬਾਨ ਦੱਸਣਗੇ ਕਿ ਡਾ. ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਇਸ ਤੇ ਕੋਈ ਸਵਾਲ ਕੀਤਾ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ ? (Will the Reporters please let me know whether the hon. Member Dr. Bhagat Singh has asked any supplementary or not ?)

ਡਾਕਟਰ ਭਗਤ ਸਿੰਘ : ਬੇਸ਼ਕ ਪੁਛ ਲਉ ਜੀ ।

ਸ਼੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਅੱਛਾ ਜੀ ਤੁਸੀਂ ਵੀ ਇਸ ਤੇ ਇਕ ਸਪਲੀਮੈਂਟਰੀ ਕਰ ਲਉ ।
(All right, the hon. Member may also ask one supplementary question.)

ਡਾਕਟਰ ਭਗਤ ਸਿੰਘ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ ਜੇ. ਬੀ. ਟੀ. ਦੀ ਕਲਾਸ ਦੀ ਐਡਮਿਸ਼ਨ ਲਈ ਇਕ ਖਾਸ ਮੈਰਿਟ ਮੁਕੱਰਰ ਕੀਤਾ ਹੈ । ਕੀ ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਦੱਸਣਗੇ ਕਿ ਇਸ ਵਿਚ ਥਰਡ ਡਵੀਜ਼ਨ ਅਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਘੱਟ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਐਡਮਿਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ?

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਆਨਰੇਬਲ ਮੈਂਬਰ ਤੋਂ ਇਹ ਪੁਛਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਥਰਡ ਡਵੀਜ਼ਨ ਤਾਂ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਪਰ ਇਸ ਤੋਂ ਘੱਟ ਕਿਹੜੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ?

ਡਾਕਟਰ ਭਗਤ ਸਿੰਘ : ਚਲੋ ਥਰਡ ਡਵੀਜ਼ਨ ਦੇ ਸਹੀ, ਜਵਾਬ ਤਾਂ ਦਿਉ ਨਾ ।

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਏਥੇ ਸਿਰਫ ਮੈਰਿਟ ਦੀ ਹੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਹੋਰ ਵੀ ਕਈ ਵਜ਼ੂਹਾਤ ਹਨ, ਕਈ ਜ਼ਰਾਏ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਰਾਹੀਂ ਮਨਿਸਟਰ ਇੰਚਾਰਜ ਐਡਮਿਟ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ।

UPGRADING OF SCHOOLS SITUATED IN THE BACKWARD AREAS OF RUPAR DISTRICT

*402. Acharya Prithvi Singh Azad : Will the Chief Minister be pleased to state the names of Primary and Middle Schools situated in the backward areas of Rupar District which were recommended in the past or are being considered for upgrading to the Middle and High Standard, respectively ?

Sardar Lachhman Singh Gill : The requisite information is given below —

Primary to Middle Standard	Middle to High Standard
1. Behrampur	1. Tewar
2. Nangal Sirsa	2. Ghanauli
	3. Khevi Salabatpur
	4. Sialba
	5. Bela

ਚੌਥਰੀ ਸਵਰ ਫੇਰ : ਕਥਾ ਮੁਖਯ ਮੰਤਰੀ ਜੀ ਕਰਾਯੋਗੇ ਕਿ ਆਯਾ ਕੇ ਜ਼ਿਲਾ ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ ਰਹਸੀਲ ਫਾਜ਼ਿਲਕਾ ਮੇਂ ਭੀ ਕੋਏਂ ਸਕੂਲ ਅਪਗੇਡ ਕਰ ਰਹੇ ਹੈਂ ?

Mr. Speaker : The hon. Member should give a fresh notice. This supplementary does not concern this question.

ਆਚਾਰੀਆ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਸਿੰਘ ਆਜ਼ਾਦ : ਮੈਂ ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਇਹ ਪੁੱਛਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਕੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਧਿਲਵਾਂ-ਮਾਜਰੀ ਪਰਾਇਮਰੀ ਸਕੂਲ ਨੂੰ ਅਪਗੇਡ ਕਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਇਰਾਦਾ ਹੈ ?

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਜਦੋਂ ਐਸਾ ਸਵਾਲ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਤੁਹਾਡੇ ਤੋਂ ਪੁੱਛ ਲਵਾਂਗੇ ਕਿਉਂਕਿ ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਵਿੱਚ ਦਿਲਚਸਪੀ ਰਖਦੇ ਹੋ, ਅਜੇ ਨਹੀਂ ।

J. B. T. UNITS

*492. Lieut. Bhag Singh : Will the Chief Minister be pleased to state—

- the total number of J. B. T. Units running in the State during 1966-67 ;
- the total number of such units started in the year 1967-68 and the names of places where these have been started ;
- the last date of admission in J. B. T. Classes during 1967-68 ;
- the criteria applied in selecting schools and places while allotting J.B.T. Units ?

Sardar Lachhman Singh Gill : (a) 131 Units.

(b) 169½ units. A statement giving the names of places where J.B.T. units have been started in the year 1967-68 is laid on the Table of the House.

(c) No date can be indicated as demands for the allotment of J.B.T. units are still being received.

(d) Demand of the Ilqa/area.

STATEMENT I

List of Private Institutions where J.B.T. Units have been allotted for the Session 1967-68

1	2	3	4	5
			Men	Women
1.	Amritsar	Khalsa Training College, Amritsar ..	½	½
2.	„	Sarwati Training College, Amritsar ..	—	1
3.	„	Shri Guru Arjan Dev Khalsa Higher Secondary and Basic Training School, Tarn Taran ..	1	—
4.	„	Khalsa High School, Nawanpind (Amritsar) ..	1	1

1	2	3	4	5
			Men	Women
5.	Amritsar	Arya Girls High School, Tarn Taran ..	—	2
6.	„	Shri Guru Angand Dev Khalsa High School, Khadur Sahib ..	1	—
7.	„	S.D. Higher Secondary and Basic Training School, Amritsar ..	1	1
8.	„	S. D. High School, Taran Taran ..	1	—
9.	„	Gram Panchyat High School, Bhorchhi Rajput ..	$\frac{1}{2}$	$\frac{1}{2}$
10.	Bhatinda	Moti Ram S.D. Kanya Mahavidyala, Bhatinda ..	—	1
11.	„	Khalsa High School, Mansa ..	—	1
12.	„	Dev Samaj Girls High School, Mandi Phul ..	—	1
13.	„	S. N. Arya High School, Rama Mandi ..	$\frac{1}{2}$	$\frac{1}{2}$
14.	„	S.D. Kanya Mahavidyala, Rampur Phool ..	—	1
15.	„	Khalsa High School, Faridkot ..	1	—
16.	„	Gandhi Higher Secondary School, Mansa ..	$\frac{1}{2}$	$\frac{1}{2}$
17.	Ferozepur	Sikh Kanya MahaVidyala, Ferozepur ..	—	1
18.	„	Dev Samaj College, FZR Ferozepur..	—	2
19.	„	Village Teachers Training School, Moga ..	$\frac{1}{2}$	$\frac{1}{2}$
20.	„	D. M. Training College, Moga ..	—	1
21.	„	Malwa Khalsa High School, Ferozepore ..	1	—
22.	„	Khalsa High School, Phoolawala ..	1	—
23.	„	Desmesh Girls High School, Mukatsar ..	—	2
24.	Gurdaspur	S. K. D. Khalsa High School, Tugulwala ..	1	$\frac{1}{2}$
25.	„	Arya High School, Dinanagar ..	1	—
26.	„	S. D. Higher Secondary School, Fatehgarh Churian ..	1	—
26(a)	„	Khalsa High School, Tugulwala ..	—	1
27.	„	Kalaswala Khalsa Higher Secondary School, Quadrian ..	1	1
28.	Hoshiarpur	D.A.V. High School, Balachaur ..	1	—
29.	„	Higher Secondary School, Haryana ..	1	—
30.	„	Ckara Arya Putri School, Gardiwala ..	—	1
31.	„	S. A. S. Higher Secondary School, Bassikalan ..	1	—
32.	„	Arya High School, Gardiwala ..	1	—
33.	„	Khalsa High School, Baddon ..	1	—
34.	„	Rajput High School, Binjoh ..	1	—

[Chief Minister]

1	2	3	5	
			Men	Women
35.	Hoshiarpur	D. A. V. Higher Secondary School, Balahchaur ..	—	1
36.	Jullundur	M.G. Basic Training College, Jullundur ..	—	1
37.	„	S. D. Higher Secondary School, Shanker ..	—	1
37.(a)	„	Gandhi Vinate Ashram, Jullundur ..	—	1
38.	„	Public Higher Secondary School, Shahkot ..	$\frac{1}{2}$	$\frac{1}{2}$
39.	„	Shri Guru Ravidas High School, Jullundur ..	1	—
40.	„	Devi Sahai S. D. Girls High School, Jullundur City ..	—	1
41.	„	Montgomery Guru Nanak College of Education, Jullundur ..	2	—
42.	„	N D. Victor Higher Secondary School, Jullundur Cantt ..	—	1
43.	„	M. G. N. Khalsa High School, Basti Babakhoh, Jullundur ..	1	—
44.	Kapurthala	Ramgarhia Training College, Phagwara ..	$\frac{1}{2}$	$\frac{1}{2}$
45.	„	Phagwara College for Women, Phagwara ..	—	1
46.	„	S. D. High School, Sultanpur Lodhi ..	$1\frac{1}{2}$	$1\frac{1}{2}$
47.	„	M. G. N. Basic Training School, Kapurthala ..	1	1
48.	„	N.S. Khalsa Higher Secondary School, Sultanpur Lodhi ..	1	1
49.	Ludhiana	Basic Training College, for Women, Sidhwan Khurd ..	—	2
50.	„	Malwa Training College, Ludhiana ..	$\frac{1}{2}$	$\frac{1}{2}$
51.	„	Khalsa Training College, Guru Sar Sudhar ..	1	—
52.	„	Sargodha Khalsa Girls Higher Secondary School, Ludhiana ..	—	1
53.	„	Khalsa High School for Girls, Kilaraipur ..	—	2
53. (a)	„	Khalsa Higher Secondary School, Mehma Singh Wala ..	$\frac{1}{2}$	$\frac{1}{2}$
54.	„	G.N. Khalsa High School, Karamsar ..	1	—
55.	Patiala	Jain Girls High School, Dera Bassi ..	—	1
56.	„	R. S. Jain Public Higher Secondary School, Nabha ..	1	—
57.	„	S.D. Girls High School, Nabha ..	—	1
58.	„	Mohinder Kanya Mahavidyala, Patiala ..	—	1
59.	Sangrur	Jainmuni K. M. Vidyala, Ahmadgarh ..	—	1

1	2	3	4	5
			Men	Women
60.	Sangrur	S. S. Jain Girls Higher Secondary School, Malerkotla ..	—	1
61.	„	Akal High School, Mastuana ..	1	—
62.	„	S. N. Arya High School, Tapa ..	1	—
63.	„	M. G. M. N. School, Ahmadgarh ..	1	1
64.	„	S. D. High School, Barnala ..	1	—
64. (a)	„	S. D. High School, Dhuri ..	1	—
64. (b)	„	Khalsa Higher Secondary School, Bakhatgarh ..	1	—
65.	Rupar	Christian High and Basic Training School, Kharar ..	$\frac{1}{2}$	$\frac{1}{2}$
66.	„	Arya Kanya Mahavidyala, Kharar ..	—	1
67.	„	Khalsa Girls Higher Secondary School, Morinda ..	—	1
68.	„	S. G. S. Khalsa Higher Secondary School, Anandpur Sahib ..	1	1
69.	„	Public Hindu Higher Secondary School, Ropar ..	1	$\frac{1}{2}$
70.	„	Khalsa Higher Secondary School, Kurali ..	1	—
			43	90

Statement II showing the number of units allotted to various Government Institutions for the session, 1967—69

Serial No.	District	Name of the Government Institution	No. of J.B.T. Units allotted	
			Men	Women
1.	Amritsar	Government Basic Training School, Sarhali, (Tarn Taran) ..	1	1
2.	„	Government Girls Higher Secondary School, Kairon ..	—	1
3.	„	Government High School, Patti ..	1	—
4.	„	Government Girls High School, Ajnala ..	—	1
5.	„	Government High School, Sathiala ..	$\frac{1}{2}$	$\frac{1}{2}$
6.	„	Government High School, Majitha ..	$\frac{1}{2}$	$\frac{1}{2}$
7.	„	Government High School, Bhangali ..	$\frac{1}{2}$	$\frac{1}{2}$
8.	„	Government High School, Chiwanda Devi ..	1	—
9.	„	Government High School, Khadur-Sahib ..	1	1

[Chief Minister]

1	2	3	5	
			Men	Women
9. (a)	Amritsar	Government High School, Tarsikka ..	$\frac{1}{2}$	$\frac{1}{2}$
9. (b)	,,	Government High School, Sur Singh ..	1	—
10.	Bhatinda	Government Basic Training School, Faridkot (Men) ..	1	—
11.	,,	Government Basic Training School, Faridkot (Women) ..	—	2 $\frac{1}{2}$
12.	,,	Government High School, Bhikhi ..	1	$\frac{1}{2}$
13.	,,	Government High School, Panjgaria Kalan ..	$\frac{1}{2}$	$\frac{1}{2}$
14.	,,	Government Higher Secondary School, Nathana ..	1	—
15.	,,	Government High School, Jhumir ..	1	—
15. (a)	,,	Government High School, Bajja- khana ..	1	—
16.	Ferozepur	Government High School, Jalalabad ..	1	1
17.	,,	Government High School, Patto Hira Singh ..	$\frac{1}{2}$	$\frac{1}{2}$
18.	,,	Government High School, Malout ..	$\frac{1}{2}$	$\frac{1}{2}$
18. (a)	,,	Government High School, Mukatsar ..	1	—
19.	,,	Government High School, Bhinder Kalan ..	$\frac{1}{2}$	$\frac{1}{2}$
20.	,,	Government High School, Kishan- pur ..	$\frac{1}{2}$	$\frac{1}{2}$
21.	,,	Government High School, Dudike ..	1	—
22.	,,	Government High School, Daudhar ..	1	—
23.	,,	Government High School, Chuhan Chak ..	1	—
24.	,,	Govt. Training Centre, Pulwala	1	—
25.	Gurdaspur	Govt. Girls Normal School, Gurdaspur ..	—	2
26.	,,	Government Higher Secondary School, Dera Baba Nanak ..	1	—
27.	,,	Government High School, Narrot Jaimal Singh ..	$\frac{1}{2}$	$\frac{1}{2}$
28.	,,	Government Basic Training Centre, Behrampur ..	1	1
29.	,,	Government Girls High School, Kala Afgana ..	$\frac{1}{2}$	$\frac{1}{2}$
29. (a)	,,	Government High School, Fatehgarh Churian ..	—	1
30.	Hoshiarpur	Government Basic Training Centre, Dholbeha ..	1	—

STARRED QUESTIONS AND ANSWERS

(11)25

1	2	3	4	5
			Men	Women
31.	Hoshiarpur	Government Girls Higher Secondary School, Hoshiarpur	—	1
32.	,,	Government Basic Training Centre, Kun-Kun-Kalan	$\frac{1}{2}$	$\frac{1}{2}$
33.	,,	Government Girls Higher Secondary School, Talwara	—	1 $\frac{1}{2}$
34.	,,	Government Girls Higher Secondary School, Mahilpur	—	1
35.	Ropar	Government Girls High School, Nangal	—	1
36.	Jullundur	Government Basic Training School, Naura	—	1
37.	,,	Government High School, Samrai Jandiala	$\frac{1}{2}$	—
38.	,,	Government Girls High School, Khurdpur	—	1
39.	,,	Government High School, Lohjan Khas	1	—
40.	,,	Government Girls High School, Nakodar	—	1
41.	Kapurthala	Government Janta College, Sheikhpura	2	1
42.	Ludhiana	Government Basic Training School, Jagraon	1	1
43.	,,	Government Girls Higher Secondary School, Khanna	—	1
44.	,,	Government High School, Lal-ton-Kalan	$\frac{1}{2}$	$\frac{1}{2}$
45.	,,	Government High School, Behlolpur	1	—
46.	,,	Government Girls High School, Raikot	1	1 $\frac{1}{2}$
47.	,,	Government Girls Higher Secondary School, Narangwal	—	1
48.	,,	Government Girls High School, Gujarwal	1	—
49.	,,	Government High School, Kamalpura	1	—
50.	,,	Government Girls High School, Samrala	—	1
51.	,,	Government High School, Payal ..	1	—
52.	Patiala	Government Basic Training Institute, Nabha	1	1
53.	,,	Government College of Education, Patiala	1	1
54.	,,	Government Girls Higher Secondary School, Raipura	—	1

[Chief Minister]

1	2	3	4	5
55.	Patiala	Government Girls High School, Sirhind	Men	Women
			—	1
56.	Sangrur	Government Girls High School, Sangrur	—	1
57.	"	Government Girls Higher Secondary School, Sukhpan Mauran	1	—
58.	"	Government High School, Bhadaur	$\frac{1}{2}$	$\frac{1}{2}$
58-(a)	"	Government Girls High School, Bhadaur	—	1
59.	"	Government High School, Malerkotla	1	—
60.	"	Government Girls High School, Sunam	—	1

ਲੈਫਟੀਨੈਂਟ ਭਾਗ ਸਿੰਘ : ਕੀ ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਦੱਸਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਨਗੇ ਕਿ ਜੇ.ਬੀ.ਟੀ. ਅਕੈਡਮਿਕ ਈਅਰ ਕਦੋਂ ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ?

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਇਹ ਰੈਗੂਲਰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ । ਵੈਸੇ ਮਾਰਚ ਤੋਂ ਮਈ ਤੱਕ ਇਹ ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ ਗਿਣਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ।

ਸ਼੍ਰੀ ਭਲਰਾਮਜੀ ਵਾਸ਼ ਟੰਡਨ : ਮੈਂ ਕਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਸੇ ਧਹ ਪ੍ਰਭਨਾ ਚਾਹੁਤਾ ਹੂੰ. ਕਿ ਜਬ ਜੇ. ਬੀ. ਟੀ. ਯੂਨਿਟਸ ਕੇ ਲਿਯੇ ਵਾਕਾਯਦਾ ਪ੍ਰੋਗਾਮ ਥਾ ਕਿ 1967-68 ਮੇਂ ਧਹ ਵਾਖਲੇ ਹੋਂਗੇ ਧਹ ਕਾਮ ਪਹਲੇ ਕਯੋਂ ਨਹੀਂ ਕਿਆ ਆਜ ਤਕ ਕਯੋਂ ਕਿਆ ਜਾ ਰਹਾ ਹੈ । ਫਤਨੇ ਥੋਫੇ ਸਮਧ ਮੇਂ ਤਮਸੀਦਕਾਰ ਅਧਨਾ ਕੋਰਸ ਕੈਸੇ ਪੂਰਾ ਕਰੇਂਗੇ ?

ਸੁਧ ਖੰਕੀ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਅਗਰ ਆਜ ਮੈਂ ਹਰ ਮੈਂਬਰ ਕੀ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਫ਼ਿਸ ਹਾਊਸ ਕੀ ਟੇਬਲ ਪਰ ਰਖ ਫ੍ਰੰਟੀ ਮੈਂ ਸਮਝਤਾ ਹੂੰ ਕਿ ਧਹ ਸੁਨਾਸਬ ਬਾਤ ਨਹੀਂ ਹੋਗੀ । ਜਹਾਂ ਤਕ ਨਯੇ ਯੂਨਿਟਸ ਖੋਲਨੇ ਕਾ ਤਾਲਲੁਕ ਹੈ ਹਸ ਖੋਲ ਰਹੇ ਹੈਂ, ਲੇਟ ਝਰੂਰ ਖੁਲੇ ਹੈ ।

ਸ਼੍ਰੀ ਸੱਤ ਪਾਲ ਭਾਂਗ : ਜਿਹੜੇ ਯੂਨਿਟਸ ਵਿਚ ਦਾਖਲੇ ਹੋਏ ਹਨ ਕੀ ਉਹ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਆਰਡਰਜ਼ ਨਾਲ ਹੋਏ ਹਨ ਜਾਂ ਕੋਈ ਹੋਰ ਕਰਾਈਟਰੇਕੀਆ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ?

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਇਹ ਸਵਾਲ ਇਹਦੇ ਵਿਚੋਂ ਅਰਾਈਜ਼ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ।

Mr. Speaker : He will give you the answer if you put a new question.

ਸ਼੍ਰੀ ਸੱਤ ਪਾਲ ਭਾਂਗ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਥੇ ਐਮ. ਐਲ. ਏਜ਼. ਦੀਆਂ ਸਿਫਾਰਸ਼ਾਂ ਮੇਜ਼ ਤੇ ਰੱਖਣੀਆਂ ਮੁਨਾਸਬ ਨਹੀਂ ਹਨ । ਮੈਂ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਜਿਹੜੇ ਵੀ ਐਮ. ਐਲ. ਏਜ਼ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਾਸ ਸਿਫਾਰਸ਼ਾਂ ਕਰਦੇ ਰਹੇ ਹਨ, ਉਹ ਛਪਾਉਣ ਨਾ, ਹਾਊਸ ਦੀ ਮੇਜ਼ ਤੇ ਜ਼ਰੂਰ ਰੱਖਣ ।

ਸ਼੍ਰੀ ਆ. ਵਿਸ਼ਵਨਾਥਨ : ਸ਼੍ਰੀ ਸਤਪਾਲ ਭਾਂਗ ਨੇ ਜੋ ਰਿਕਵੈਸਟ ਕੀ ਹੈ ਫ਼ਿਸ ਪਰ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ ਆਪ ਕਾ ਕਯਾ ਰਲਿੰਗ ਹੈ ?

Mr. Speaker: I do not think that should be allowed.

ਚੋਧਰੀ ਸੱਤ ਦੇਵ : ਕੀ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਦਸਣਗੇ ਕਿ ਫਾਸਿਲਕਾ ਤੇ ਅਬੋਹਰ ਦੇ ਜੋ ਜੇ.ਬੀ.ਟੀ. ਦੇ ਯੂਨਿਟ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿਤੇ ਗਏ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕੀ ਕਾਰਣ ਹਨ ?

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਕਿਸੇ ਨੇ ਐਪਲਾਈ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਹੋਣਾ । ਹਰ ਵਰ੍ਹੇ ਐਪਲਾਈ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ।

ਚੋਧਰੀ ਸੱਤ ਦੇਵ : ਐਪਲਾਈ ਤਾਂ ਕੀਤਾ ਸੀ ।

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਫਿਰ ਦੇਖ ਲਵਾਂਗੇ । /A

ਸ੍ਰੀ ਹਰਬੰਸ ਲਾਲ ਖੰਨਾ : ਕੀ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਦਸਣਗੇ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਹੁਣੇ ਹੀ ਇਕ ਸਵਾਲ ਦਾ ਜਵਾਬ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਜੇ. ਬੀ. ਟੀ. ਟੀਚਰਜ਼ ਨੂੰ ਨੋਬਰਿੰਗ ਸਟੇਟਸ ਵਿਚ ਐਬਜਾਰਬ ਕਰਨ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਹੈ । ਪਰ ਜਿਹੜੇ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ 10-12 ਹਜ਼ਾਰ ਟੀਚਰ ਬੇਕਾਰ ਘੁੰਮ ਰਹੇ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਐਬਜਾਰਬ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਸਰਕਾਰ ਕੀ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ ?

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਐਬਜਾਰਬ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ । /A

ਸ਼੍ਰੀ. ਆ. ਕ੍ਰਿਸ਼ਨਾਥਨ : ਕਥਾ ਚੀਫ ਮਿਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਕਥਾਏਂਗੇ ਕਿ ਕਥਾ ਪਡੋਲੀ ਰਾਜਯੋਂ ਸੇ ਕੋਫ਼ੇ ਜੇ. ਕੀ. ਟੀ ਟੀਚਰਜ਼ ਕੀ ਫਿਸਾਂਡ ਤਨਕੇ ਪਾਸ ਆਏ ਹੈ ?

ਸੁਭਾਸ਼ ਸੰਤੀ : ਫਿਸਾਂਡ ਤੋਂ ਕੋਫ਼ੇ ਨਹੀਂ ਭੇਜੀ ਸਗਰ ਹਮਾਰੇ ਕਹੂਰ ਸੇ ਜੇ. ਕੀ. ਟੀ. ਆਖਕਾਰੋਂ ਕੇ ਯਰਿਯੇ ਕਹਾਂ ਪਰ ਗਏ ਹੈਂ ਆਰ ਅਮੀ ਭੀ ਕਹਾਂ ਫਿਸਾਂਡ ਕਾਕੀ ਹੈ ।

ਸ੍ਰੀ ਸੱਤ ਪਾਲ ਡਾਂਗ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਪੁਛਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜਿਸ ਨੂੰ ਐਡਮਿਸ਼ਨ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੀ ਉਸ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਐਮ. ਐਲ. ਏ. ਜਾਂ ਮਨਿਸਟਰ ਦੀ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਨਾਲ ਐਡਮਿਸ਼ਨ ਮਿਲ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਇਸ ਨਾਲ ਫੇਵਰੇਟਿਜ਼ਮ ਅਤੇ ਨੈਪੋਟਿਜ਼ਮ ਵਧਦਾ ਹੈ, ਕੀ ਗੌਰਮਿੰਟ ਕੋਈ ਅਜਿਹਾ ਪਰਬੰਧ ਕਰੇਗੀ ਜਿਸ ਨਾਲ ਸਪੈਸ਼ਲ ਕੋਟੇ ਦਾ ਸਿਸਟਮ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿਤਾ ਜਾਵੇ ।

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਜ਼ਰੂਰ ਕਰਾਂਗੇ । ਇਹ ਤਾਂ ਸਗੋਂ ਬਿਮਾਰੀ ਮੇਰੇ ਗਲੋਂ ਲਾਹੀ ਜੇ । /A

ਕੈਪਟਨ ਰਤਨ ਸਿੰਘ : ਕੀ ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਦੱਸਣ ਦੀ ਖੋਚਲ ਕਰਨਗੇ ਕਿ ਜਿਹੜੀਆਂ ਸਪੈਸ਼ਲ ਸਹੂਲਤਾਂ ਬੈਕਵਰਡ ਏਰੀਆਜ਼ ਅਤੇ ਹਿੱਲੀ ਏਰੀਆਜ਼ ਨੂੰ ਸਨ ਉਹ ਵਾਪਸ ਲੈ ਲਈਆਂ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਹੁਜ਼ਿਆਰਪੁਰ ਵਿਚ ਜਿਤਨੇ ਜੇ. ਬੀ. ਟੀ. ਯੂਨਿਟ ਦਿਤੇ ਹਨ ਸਿਵਾਏ ਇਕ ਦੇ ਬਾਕੀ ਸਾਰੇ ਦੂਜੇ ਬਲਾਕਾਂ ਵਿਚ ਦਿਤੇ ਹਨ ?

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਅਜਿਹੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ । ਤੁਸੀਂ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਦੇਖੋ ਤਾਂ ਪਤਾ ਲਗੇਗਾ ਕਿ ਕਾਫ਼ੀ ਪਰਸੈਂਟੇਜ ਪਾਪੂਲੇਸ਼ਨ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲੀ ਹੈ । ਮੈਂ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਸੀ ਕਿ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਐਪਲਾਈ ਕੀਤਾ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲ ਗਏ ਹਨ । ਫਿਰ ਵੀ ਅਗੇ ਤੋਂ ਬੈਕਵਰਡ ਇਲਾਕੇ ਨਾਲ ਖਾਸੀ ਹਮਦਰਦੀ ਰਖਾਂਗੇ ।

ਕਾਮਰੇਡ ਜੰਗੀਰ ਸਿੰਘ ਜੋਗਾ : ਕੀ ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ 1964 ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਰਾਜ ਵਿਚ ਜੇ.ਬੀ.ਟੀ. ਟੀਚਰਾਂ ਦੀ ਸੀਲੈਕਸ਼ਨ ਨਹੀਂ ਹੋਈ ਅਤੇ ਸਕੂਲ ਸਾਰੇ ਖਾਲੀ ਪਏ ਹਨ ? ਉਨ੍ਹਾਂ ਅਸਾਮੀਆਂ ਨੂੰ ਪੁਰ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਮਹਿਕਮਾ ਤਾਲੀਮ ਨੂੰ ਕੋਈ ਅਖਤਿਆਰ ਦਿਤੇ ਗਏ ਹਨ ?

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਾਂ ਕਿ ਆਨਰੇਬਲ ਮੈਂਬਰ ਦੀ ਗਲ ਠੀਕ ਹੈ । ਪਹਿਲਾਂ ਐਸ. ਐਸ. ਐਸ. ਬੋਰਡ ਸੀ । ਫਿਰ ਉਹ ਹਟਾ ਦਿਤਾ ਗਿਆ । ਫਿਰ ਮਹਿਕਮੇ ਦੀ ਇਕ ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ 100 ਰੁਪਏ ਤਕ ਦੀ ਪੇ ਵਾਲੇ ਟੀਚਰ ਲਾਉਣ ਦਾ ਅਖਤਿਆਰ ਸੀ । ਪਰ ਜਦ ਟੀਚਰਾਂ ਦੀਆਂ ਤਨਖਾਹਾਂ ਵਧ ਗਈਆਂ ਤਾਂ ਨਾਂ ਤਾਂ ਗੌਰਮਿੰਟ ਅਤੇ ਨਾਂ ਹੀ ਕੋਈ ਹੋਰ ਅਦਾਰਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੀਲੈਕਟ ਕਰ ਸਕਿਆ । ਹੁਣ ਫਿਰ ਇਕ ਅਜਿਹਾ ਅਦਾਰਾ ਕਾਇਮ ਕਰਨ ਲਈ ਸੋਚ ਰਹੇ ਹਾਂ ।

ਸ਼੍ਰੀ ਮਨਮੋਹਨ ਕਾਲੀਆ : ਕੀ ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਦੱਸਣਗੇ ਕਿ ਇਕ ਐਮ.ਐਲ.ਏ. ਨੂੰ ਜੇ. ਬੀ. ਟੀ. ਯੂਨਿਟ ਲੈ ਕੇ ਦੇਣ ਵਾਸਤੇ ਪਿੰਡ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਇਕ ਮੋਟਰ ਸਾਈਕਲ ਲੈ ਕੇ ਦਿਤਾ ਹੈ ? ਇਹ ਗੱਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲਜ ਵਿਚ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਮੋਟਰ ਸਾਈਕਲ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਗੁਰਦੁਵਾਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਖੋਹ ਕੇ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਲਿਆ ?

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਸੋ ਫੀ ਸਦੀ ਗਲਤ ।

ਸ਼੍ਰੀ. ਆ. ਵਿਸ਼ਵਨਾਥਨ : ਅਖੀ ਸੁਫਲ ਸੰਕੀ ਨੇ ਏਕ ਸਕਾਲ ਕੇ ਯਕਾਬ ਸੇ ਕਤਾਯਾ ਹੈ ਕਿ ਹੁਸ ਅਕਬਾਰੀਂ ਸੋ ਪਫ਼ਤੇ ਹੈ ਕਿ ਪਛੋਸੀ ਰਾਜਯੋਂ ਸੋ ਜੇ. ਬੀ. ਟੀ. ਟੀਚਰਾਂ ਦੀ ਯਕਾਰਤ ਹੈ । ਮੈਂ ਤਨਸੇ ਪ੍ਰਫਲਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੂੰ ਕਿ (1) ਤਨ ਪਛੋਸੀ ਰਾਜਯੋਂ ਸੋ ਕਿਤਨੇ ਜੇ. ਬੀ. ਟੀ. ਯੂਨਿਟਸ ਹੂੰ (2) ਜੋ ਲਭਕਿਯਾਂ ਜੇ. ਬੀ. ਟੀ. ਹੂੰ ਕਯਾ ਤਨ ਕੋ ਨੇਕਰਿੰਗ ਸਟੇਟਸ ਸੋ ਖੋਜੋਗੇ ? ਐਂਡ (3) ਕਯਾ ਅਕਬਾਰੀਂ ਦੀ ਏਡਕਰਟਾਫ਼ਜ਼ਮੇਂਟ ਕੋ ਆਧਾਰ ਪਰ ਪੰਜਾਬ ਸੋ ਜੇ. ਬੀ. ਟੀ. ਯੂਨਿਟ ਖੋਲੇ ਜਾਤੇ ਹੂੰ ?

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਐਸੀ ਕੋਈ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਜਿਹੜੀ ਮੈਂਬਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਆਪਣੇ ਹਾਫਜੇ ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦੇ ਕੇ ਸਵਾਲ ਪੁਛਿਆ ਹੈ । ਗਲ ਸਿੱਪਲ ਹੈ ਕਿ ਹਿਮਾਚਲ ਵਿਚ ਸਾਡੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਜੇ. ਬੀ. ਟੀ. ਟੀਚਰ ਗਏ ਹਨ ਪਰ ਉਥੇ ਅਜੇ ਵੀ ਕਮੀ ਹੈ । ਹਰਿਆਣੇ ਵਿਚ ਵੀ ਕਮੀ ਹੈ । ਮੈਂ ਤਾਂ ਇਹ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਪੜ੍ਹਨ ਵਾਲੇ ਆਪਣੇ ਰਿਸਕ ਤੇ ਪੜ੍ਹਦੇ ਹਨ ਕਿ ਨਾਲ ਦੀਆਂ ਸਟੇਟਸ ਵਿਚ ਟੀਚਰ ਘਟ ਹਨ ਉਥੇ ਜਗ੍ਹਾ ਲੈ ਲਵਾਂਗੇ ।

ਸ਼੍ਰੀ ਹਰਬੰਸ ਲਾਲ ਖੰਨਾ : ਕੀ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਸਾਹਿਬ ਦਸਣਗੇ ਕਿ ਕੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਗੌਰਮਿੰਟ ਲੈਵਲ ਤੇ ਕੋਈ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਉਨ੍ਹਾਂ ਟੀਚਰਾਂ ਨੂੰ ਐਂਬਜ਼ਾਰਥ ਕਰਨ ਦੀ ਕੀਤੀ ਹੈ ?

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਸਿਰਫ ਚੰਗੇ ਸਵਾਲਾਂ ਦਾ ਹੀ ਜਵਾਬ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ ।

ਕਾਮਰੇਡ ਭਾਨ ਸਿੰਘ ਭੋਰਾ : ਆਨ ਏ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ ਆਰਡਰ, ਸਰ । ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੇਰਾ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ ਆਰਡਰ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਹੁਣੇ ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਡੀਨਾਈ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਐਮ. ਐਲ. ਏ. ਨੂੰ ਮੋਟਰ ਸਾਈਕਲ ਨਹੀਂ ਮਿਲਿਆ । ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਨੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜਦੋਂ ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਸਨ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪ ਉਸ ਐਮ. ਐਲ. ਏ. ਨੂੰ ਉਹ ਮੋਟਰ ਸਾਈਕਲ ਪ੍ਰੋਜੈਂਟ ਕੀਤਾ ਸੀ । ਅਸੀਂ ਫੋਟੋ ਵਿਖਾ ਸਕਦੇ ਹਾਂ (ਵਿਰੋਧੀ ਬੈਂਚਾਂ ਵਲੋਂ ਬੰਪਿੰਗ)

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਤਾੜੀਆਂ ਫਿਰ ਵਜਾ ਲੈਣੀਆਂ ਪਹਿਲਾਂ ਗੱਲ ਸੁਣ ਲਉ । ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ ਇਹ ਠੀਕ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਮੈਂਬਰ ਆਪਣੇ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਇਤਨਾ ਹਰ-ਦਿਲ-ਅਜੀਜ਼ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਇਲਾਕੇ ਨੇ ਮੋਟਰ ਸਾਈਕਲ ਭੇਟ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਚਾਹਿਆ ਕਿ ਮੇਰਾ ਲੀਡਰ ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਪ੍ਰੈਜੈਂਟ ਆਕੇ ਦੇਵੇ । ਮੈਂ ਉਥੇ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਉਸ ਮੈਂਬਰ ਨੂੰ ਮੋਟਰ ਸਾਈਕਲ ਤੇ ਬਿਠਾਇਆ ਸੀ । ਇਹ ਇਕ ਬਹੁਤ ਵਡਾ ਆਨਰ ਸੀ । ਇਹ ਗਲਤ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਮੋਟਰ ਸਾਈਕਲ ਉਸ ਨੂੰ ਇਕ ਜੇ. ਬੀ. ਟੀ. ਦਾ ਯੂਨਿਟ ਲੈਕੇ ਦੇਣ ਦੇ ਬਦਲੇ ਦਿਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ।

ਸ਼੍ਰੀ ਸੱਤ ਪਾਲ ਡਾਂਗ : ਕੀ ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਇਸ ਗਲ ਦਾ ਇਲਮ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਇਲਾਕੇ ਦੇ ਹੈਡਮਾਸਟਰ ਦੇ ਪਿਤਾ ਮਿਸਟਰ ਧਵਨ ਨੇ ਇਕ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਮੋਟਰ ਸਾਈਕਲ ਵਾਸਤੇ ਉਸ ਤੋਂ 200 ਰੁਪਿਆ ਮੰਗਿਆ ਗਿਆ ਪਰ ਉਸ ਦੇ ਇਨਕਾਰ ਕਰਨ ਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਵਿਕਟੋਰੀਆਈਜ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ?

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਉਸ ਰੀਪ੍ਰੈਜੈਂਟੇਸ਼ਨ ਦਾ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ, ਉਸ ਦੀ ਇਕ ਹੋਰ ਚਿੱਠੀ ਮੈਨੂੰ ਆਈ ਹੈ ਕਿ ਸਰਟਨ ਬੰਦੇ ਮੇਰੇ ਵਲੋਂ ਜੋ ਕੁਝ ਅਸੈਂਬਲੀ ਵਿਚ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ਮੇਰਾ ਉਸ ਨਾਲ ਕੋਈ ਸਬੰਧ ਨਹੀਂ ਹੈ ।

ਸ਼੍ਰੀ ਸੱਤ ਪਾਲ ਡਾਂਗ : ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਹੁਣੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿ ਅਜਿਹੀ ਕੋਈ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਆਈ ਹੈ । ਕੀ ਉਹ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਐਜ਼ੋਰੈਂਸ ਦਿਵਾਉਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹਨ ਕਿ ਉਹ ਇਸ ਦਾ ਪਤਾ ਕਰਕੇ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਪਰਾਪਰ ਇਨਕੁਆਇਰੀ ਕਰਵਾਉਣਗੇ ?

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਜ਼ਰੂਰ ਕਰਾਵਾਂਗਾ । ਤੁਸੀਂ ਮੇਰਾ ਧਿਆਨ ਦਿਵਾਇਆ ਹੈ ਤਾਂ ਇਹ ਮੇਰਾ ਫਰਜ਼ ਬਣਦਾ ਹੈ ।

ਸ਼੍ਰੀ ਮਨਮੋਹਨ ਕਾਲੀਆ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਜਦ ਮੈਂ ਸਪਲੀਮੈਂਟਰੀ ਪੁਛਿਆ ਸੀ ਤਾਂ ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਸੌ ਫੀ ਸਦੀ ਗਲਤ । ਨਾਲਜ ਵਿਚ ਇਹ ਚੀਜ਼ ਹੁੰਦੇ ਹੋਏ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਸ ਗੱਲ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕੀਤਾ । ਪਰ ਭੋਰਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਬੋਲਣ ਪਿਛੋਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਹ ਗੱਲ ਐਡਮਿਟ ਕਰ ਲਈ ਹੈ । ਇਹ ਹਾਊਸ ਦੇ ਪ੍ਰਿਵਲੇਜ ਦਾ ਕੁਐਸਚਨ ਹੈ । ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਇਹ ਪ੍ਰਿਵਲੇਜ ਮੌਜੂਦਾ ਮੂਵ ਕਰਦਾ ਹਾਂ । (ਵਿਘਨ)

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਪਹਿਲਾਂ ਸੁਣ ਲਉ, ਫਿਰ ਜੇ ਲੋੜ ਪਈ ਤਾਂ ਜ਼ਰੂਰ ਮੂਵ ਕਰਨਾ । (ਵਿਘਨ) ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੇਰੇ ਆਨਰੇਬਲ ਦੋਸਤ ਐਡਵੋਕੇਟ ਹਨ । ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਬੜਾ ਰਿਗਾਰਡ ਮੇਰੇ ਦਿਲ ਵਿਚ ਹੈ । ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਜੋ ਸਪਲੀਮੈਂਟਰੀ ਪੁੱਟ ਕੀਤੀ ਉਸ ਨੂੰ ਉਹ ਦੇਖ ਲੈਣ । ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਪਲੀਮੈਂਟਰੀ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਕੀ ਜੇ. ਬੀ. ਟੀ. ਦਾ ਯੂਨਿਟ ਲੈਕੇ ਦੇਣ ਕਾਰਣ ਐਮ. ਐਲ. ਏ. ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਮੋਟਰ ਸਾਈਕਲ ਦਿਤਾ ਗਿਆ ਸੀ । ਤਾਂ ਮੈਂ ਇਹ ਕਹਿ ਦਿਤਾ ਸੀ ਕਿ ਸੌ ਫੀ ਸਦੀ ਗਲਤ । ਕਹਿਣਾ ਤਾਂ ਕੁਝ ਹੋਰ ਸੀ ਪਰ ਅਸੈਂਬਲੀ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਕੇਵਲ 'ਗਲਤ' ਹੀ ਕਿਹਾ ਹੈ ।

Mr. Speaker : How many supplementaries have been put on this question.

Shri A. Vishwanathan : Not even one on this question, Sir,

(Shri A. Vishwanathan)

ਚੀਫ ਮਿਨਿਸਟਰ ਨੇ ਅੱਗੇ ਕਹਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਮੈਂਬਰ ਕੋ ਹਰਦਿਲ ਅਜ਼ੀਜ਼ੀ ਕੀ ਵਜ੍ਹਾ ਤੋਂ ਕਹ ਮੋਟਰ ਸਾਈਕਲ ਖੋਟ ਕਿਆ ਗਯਾ। ਕਯਾ ਕਹ ਧਰਮੀ ਕਤਾਏਂਗੇ ਕਿ ਕਹ ਰੁਪਯਾ ਕਿਤਨੇ ਸਾਸਟਰਾਂ ਕੋ ਯਰਿਯੇ ਝਕਟੁਠਾ ਕਿਆ ਗਯਾ ?

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਅੱਗੇ ਤਕ ਏਸੀ ਕੋਈ ਇਨਫਰਮੇਸ਼ਨ ਮੇਰੇ ਪਾਸ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜਬ ਆਏਗੀ ਤਬ ਕਤਾ ਦੀ ਯਾਏਗੀ।

ਸਰਦਾਰ ਪ੍ਰੇਮ ਸਿੰਘ ਪ੍ਰੇਮ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ ਮੇਰਾ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ ਆਰਡਰ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜਦ ਗੋਰਮਿੰਟ ਵਲੋਂ ਇਹ ਜਵਾਬ ਆ ਗਿਆ ਕਿ ਜੇ. ਬੀ. ਟੀ. ਦੇ ਯੂਨਿਟ ਦਾ ਇਸ ਮੋਟਰ ਸਾਈਕਲ ਨਾਲ ਕੋਈ ਸਬੰਧ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਫਿਰ ਇਹ ਮੈਪਲੀਮੈਂਟਰੀ ਰਾਈਜ਼ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। (ਵਿਘਨ)

ਸ਼੍ਰੀ. ਅ. ਵਿਸ਼ਵਨਾਥਨ : ਆਨ ਆਰਡਰ ਆਫ ਆਰਡਰ, ਸਰ। ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਪਹਲੇ ਕੁਝ ਐਂਫੈਟੀਕਲੀ, ਕੰਟੇਗੋਰੀਕਲੀ ਆਰ ਫਾਈਨਲੀ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਕਹਾ ਥਾ ਕਿ 'ਸੈਂ ਫੀਸਦੀ ਗਲਤ' ਅਰ ਕਹ ਕਹ ਰਹੇ ਹੈਂ ਕਿ ਸਾਸਟਰਾਂ ਕੋ ਯਰਿਯੇ ਰੁਪਯਾ ਝਕਟੁਠਾ ਕਿਆ ਗਯਾ ਹੈ ਜੋ ਕਹ ਪਤਾ ਲਗਾ ਕਰ ਪਤਾ ਦੇਂਗੇ। ਇਸਕਾ ਸਰਕਲ ਕਹ ਹੈ ਕਿ ਕਹ ਸੈਂ ਫੀਸਦੀ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਥੇ। ਉਨਕੇ ਜਵਾਬ ਮੇਂ ਸ਼ਕ ਕੀ ਗੁਜਾਇਸ਼ ਥੀ—

Mr. Speaker : He has answered on your questioning. He says he will enquire about it.

Shri A. Vishwanathan : Sir, how can he be emphatic ?

Mr. Speaker : At that time, he had no knowledge about it.

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਗੋਰਮਿੰਟ ਨੇ ਕਿਸੇ ਐਮ. ਐਲ. ਏ. ਦੀ ਵਜ੍ਹਾ ਨਾਲ ਜਾਂ ਐਮ. ਐਲ. ਏ. ਨੇ ਕੋਈ ਮੋਟਰ ਸਾਈਕਲ ਲੈਕੇ ਵਾਪਸ ਕੀਤਾ ਹੋਵੇ ਕਿ ਯੂਨਿਟ ਲੈ ਦਿਆਂਗੇ ਇਹ ਗੱਲ ਮੈਂ ਫੀਸਦੀ ਗਲਤ ਹੈ। ਇਹਦਾ ਜਵਾਬ ਤਾਂ ਮੇਰਾ ਇਹੋ ਜੀ। ਜਿਥੋਂ ਤਕ ਤੁਸੀਂ ਕਿਹਾ ਮੋਟਰ ਸਾਈਕਲ ਐਮ. ਐਲ. ਏ. ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਜ਼ਰੂਰ ਦਿੱਤਾ, ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਆਪ ਦਿਵਾ ਕੇ ਆਇਆ। ਜਿਥੇ ਤਕ ਤੁਸੀਂ ਕਹਿੰਦੇ ਹੋ ਟੀਚਰਜ਼ ਨੇ ਉਹਦੇ ਵਿੱਚ ਪੈਸੇ ਪਾਏ, ਫੋਰਸੀਬਲ ਪਾਏ ਹੋਣ, ਟੀਚਰਜ਼ ਨੂੰ ਧਮਕਾਇਆ ਹੋਵੇ, ਮੇਰੇ ਨੋਟਿਸ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ, ਜੇ ਲਿਆਉਗੇ ਤਾਂ ਇਨਕੁਆਇਰੀ ਕਰ ਲਵਾਂਗੇ।

ਸ਼੍ਰੀ ਸੱਤ ਪਾਲ ਡਾਂਗ : ਕਿਉਂਕਿ ਮੁਤੱਲਕਾ ਐਮ. ਐਲ. ਏ. ਸਾਹਿਬ ਇਸ ਵੇਲੇ ਡਿਪਟੀ ਮਨਿਸਟਰ ਹਨ ਕੀ ਉਹ ਹਾਊਸ ਦੇ ਫੀਅਰਜ਼ ਐਲੇ ਕਰਨ ਦੇ ਲਈ ਉਸ ਮੋਟਰ ਸਾਈਕਲ ਲਈ ਸਾਰੇ ਡੋਨਰਾਂ ਦੀ ਲਿਸਟ ਹਾਊਸ ਦੀ ਮੇਜ਼ ਤੇ ਰਖ ਦੇਣਗੇ ?

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ :... (ਸੋਰ) (ਕੁਝ ਸੁਣਾਈ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ)

ਸ਼੍ਰੀ ਬਲਰਾਮਜੀ ਦਾਸ ਟੰਡਨ : ਮੇਰਾ ਇਕ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ ਆਰਡਰ ਹੈ। ਜਦ ਇਕ ਡਿਪਟੀ ਮਨਿਸਟਰ ਜਿਸ ਦੇ ਬਾਰੇ ਇਥੇ ਡਾਊਟਸ ਪਰਗਟ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ ਹਾਊਸ ਦੇ ਅੰਦਰ .....

Mr. Speaker : What are the doubts ?

ਸ੍ਰੀ ਸੱਤ ਪਾਲ ਡਾਂਗ : ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਡੋਨਰਾਂ ਦੀ ਲਿਸਟ ਹਾਊਸ ਦੀ ਮੇਜ਼ ਤੇ ਰਖਣ ਵਿੱਚ ਸੰਕੋਚ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ।

Mr. Speaker: The Chief Minister has got the right to reply.

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਮੈਨੂੰ ਸੁਣ ਤਾਂ ਲਵੋ । ਮੈਂ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਨਾਲ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਹਾਲੇ ਤਕ ਐਸੀ ਕੋਈ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਹੋਈ ਤੇ ਨਾ ਸਾਡੇ ਤਕ ਕੋਈ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਪਹੁੰਚੀ । ਬਲਕਿ ਇਸ ਮੈਂਬਰ ਨੂੰ ਦਬਾਣ ਖਾਤਰ ਜੋ ਮਤਾ ਲਿਆਂਦਾ ਸੀ ਹਾਊਸ ਵਿੱਚ ਟੈਡਨ ਸਾਹਿਬ ਨੇ, ਜਿਹੜੀ ਗਾਲਿਬਨ ਐਡਜਰਨਮੈਂਟ ਮੋਸ਼ਨ ਸੀ ਜਾਂ ਦੂਜੀ ਕੋਈ ਮੋਸ਼ਨ ਸੀ ਉਹਦੇ ਜਵਾਬ ਵਿੱਚ ਮੇਰੇ ਪਾਸ ਚਿੱਠੀ ਪਹੁੰਚੀ ਹੈਡਮਾਸਟਰ ਦੀ ਕਿ ਗਲਤ ਸਿਆਸੀ ਬੰਦੇ ਮੇਰਾ ਨਾਂ ਲੈ ਰਹੇ ਹਨ । ਮੈਂ ਤਾਂ ਚਾਹੁੰਦਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਇਹਦੇ ਵਿੱਚ ਜਾਣਾ । ਮੇਰਾ ਇਹਦੇ ਨਾਲ ਕਈ ਕਨਸਰਨ ਨਹੀਂ । (ਸ਼ੋਰ) ਸੁਣੋ ਸੁਣੋ ਭਾਈ, ਮੈਨੂੰ ਜਵਾਬ ਤਾਂ ਦੇ ਲੈਣ ਦਿਉ । ਮੋਟਰ ਸਾਈਕਲ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਤੋਹਫਾ ਦਿੱਤਾ ਉਸ ਇਲਾਕੇ ਵਾਲਿਆਂ । ਇਹ ਮੈਨੂੰ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਆਇਆ ਕਿ ਉਹ ਨਾਲ ਲਿਸਟ ਵੀ ਦੇ ਦੇਂਦੇ ਕਿ ਫਲਾਣੇ ਫਲਾਣੇ ਤੋਂ ਪੈਸੇ ਲੈਕੇ ਅਸੀਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਮੋਟਰ ਸਾਈਕਲ ਲੈ ਦਿੱਤਾ । ਮੈਂ ਆਨਰੇਬਲ ਮੈਂਬਰ ਨੂੰ ਯਕੀਨ ਦਿਵਾਉਂਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਕੋਈ ਮੈਨੂੰ ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਲਿਖ ਕੇ ਦੇਵੇ ਤਾਂ ਮੈਂ ਜ਼ਰੂਰ ਇਨਕੁਆਰੀ ਕਰਾਂਗਾ ।

ਸ੍ਰੀ ਸੱਤ ਪਾਲ ਡਾਂਗ : ਮੈਂ ਉਸ ਹੈਡਮਾਸਟਰ ਦਾ ਕੋਈ ਜ਼ਿਕਰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕੀਤਾ । ਉਹ ਬੜੇ ਪਹਿਲਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਸੀ । ਹੁਣ ਤਾਂ ਬੜੀ ਸਪਸ਼ਟ ਗੱਲ ਮੈਂ ਕਹੀ ਸੀ ਕਿ ਮੁਤਲਕਾ ਐਮ. ਐਲ. ਏ. ਸਾਹਿਬ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਸੀ ਡਿਪਟੀ ਮਨਿਸਟਰ ਬਣਨ ਦਾ, ਹਾਊਸ ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦ ਨੇ ਇਥੇ ਦਸਿਆ ਕਿ ਨਾਜਾਇਜ਼ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਪੈਸਾ ਇੱਕਠਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਉਹ ਡੋਨਰਾਂ ਦੀ ਲਿਸਟ ਹਾਊਸ ਵਿੱਚ ਰਖ ਦੇਣਗੇ । ਡੋਨਰਾਂ ਦੀ ਲਿਸਟ ਅਸੈਂਬਲੀ ਵਿੱਚ ਰਖਣ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਨੇ ਜਾਂ ਨਹੀਂ, ਗੱਲ ਸਾਫ਼ ਹੋ ਜਾਂਦੀ । ਜਿਸ ਜਿਸ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਪੈਸੇ ਕੰਟਰੀਬਿਊਟ ਕੀਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਂ ਦਸ ਦੇਣ । ਡਿਪਟੀ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਹਾਊਸ ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦ ਹਨ, ਡੋਨਰਾਂ ਦੇ ਨਾਂ ਦਸ ਦੇਣ ।

ਸ੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਇਹ ਜਿਹੜਾ ਸਾਈਕਲ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਡਿਪਟੀ ਮਨਿਸਟਰ ਬਣਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਜਾਂ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ? (I would like to know whether the Motor Cycle was given to him before or after his becoming a Deputy Minister.)

ਸ੍ਰੀ ਸੱਤ ਪਾਲ ਡਾਂਗ : ਪਹਿਲਾਂ ।

Mr. Speaker : Any member can receive any thing. The question does not arise.

ਸਰਦਾਰ ਜੰਗੀਰ ਸਿੰਘ ਫਗੂਵਾਲੀਆ : ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰੂੰਗਾ ਇਹ ਗਲਤ ਹੈ । ਇਹ ਗੱਲ ਤਾਂ (ਸ਼ੋਰ, ਸੁਣਾਈ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ) ਇਹ ਰਿਸ਼ਵਤ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ ਤੇ ਕਿਸੇ ਕਾਰਨ ਕਰਕੇ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ । ਕਿਹੜਾ ਮੌਰਚਾ ਸਰ ਕਰਕੇ ਆਇਆ ਹੈ । ਇਹਦੀ ਪੜਤਾਲ ਕਰਾਉ ।

ਸ੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਜਬੇਦਾਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਬੇਨਤੀ ਕਰ ਦਿਆਂ ਕਿ ਉਹ ਜਾ ਕੇ ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਚੰਦੇ ਇਕਠੇ ਕਰਦੇ ਹਨ ਔਰ ਲਿਆਉਂਦੇ ਹਨ । ਇਹ ਹਾਊਸ ਦਾ ਇਥੋਂ ਦਾ ਕੰਮ ਨਹੀਂ

[ਸ੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ]

ਕਿ ਅਸੀਂ ਪੜਤਾਲ ਕਰੀਏ। ਅਗਰ ਇਹ ਚੀਜ਼ ਉਹ ਡਿਪਟੀ ਮਨਿਸਟਰ ਬਣਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕਰਦੇ....(ਵਿਘਨ) (I would like to point out to the hon. Member Sardar Jagir Singh Phaguwalia that several kinds of collections are made by different persons. It is not the business of this House to enquire into them. Had he received the Motor Cycle after becoming Deputy Minister.

(*Interruption*)

ਸ੍ਰੀ ਸੱਤ ਪਾਲ ਡਾਂਗ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ ਆਰਡਰ। ਇਹ ਠੀਕ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਵੇਲੇ ਮਰੜੀ ਸਾਹਿਬ ਡਿਪਟੀ ਮਨਿਸਟਰ ਨਹੀਂ ਸਨ ਅਤੇ ਇੱਕ ਐਮ.ਐਲ.ਏ. ਸਨ। ਪਰ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਮੋਟਰ ਸਾਈਕਲ ਪਬਲਿਕ ਫੰਕਸ਼ਨ ਕਰਕੇ ਬਕਾਇਦਾ ਫੋਟੋ ਖਿਚਾ ਕੇ ਉਸ ਵੇਲੇ ਦੇ ਐਜੂਕੇਸ਼ਨ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਪਰੀਜ਼ੈਂਟ ਕੀਤਾ ਅਸੀਂ ਇਹ ਪਰੀਜ਼ਿਊਮ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਤਸੱਲੀ ਕਰ ਲਈ ਹੋਵੇਗੀ ਕਿ ਰੁਪਿਆ ਠੀਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਇਕੱਠਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਡੋਨਰਾਂ ਦੀ ਲਿਸਟ ਮੇਜ਼ ਤੇ ਰਖ ਦੇਣ।

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਮੈਂ ਅੱਗੇ ਹੀ ਕਾਫੀ ਕਲੀਅਰ ਕਰ ਚੁਕਾ ਹਾਂ ਕਿ ਕੋਈ ਇਲਾਕੇ ਦੀ ਪੰਚਾਇਤ ਹੈ, ਮੋਟਰ ਸਾਈਕਲ ਦਿੱਤਾ, ਸਕੂਲ ਦੇ ਮਾਸਟਰ ਨਾਲ, ਹੈਡਮਾਸਟਰ ਨਾਲ ਕੋਈ ਤੁਅਲਕ ਨਹੀਂ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਮਾਸਟਰ ਦੀਆਂ ਕਈ ਸ਼ਿਕਾਇਤਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੇ। ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ ਚਾਹੁਣ ਤਾਂ ਮੈਂ ਚੈਂਬਰ ਵਿੱਚ ਵੀ ਦਸ ਸਕਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਕਿਸ ਕਿਸਮ ਦੀਆਂ ਸਨ ਉਹ ਸ਼ਿਕਾਇਤਾਂ ਇਹ ਗੱਲ ਪਬਲਿਕ ਮੁਫਾਦ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੀ। ਇਸ ਲਈ ਜੇ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ ਕਹਿਣ ਤਾਂ ਮੈਂ ਦਸ ਵੀ ਸਕਦਾ ਹਾਂ। ਮਾਸਟਰ ਦੀ ਟਰਾਂਸਫਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਤੇ ਇਸ ਹਾਊਸ ਵਿੱਚ ਜਿਹੜੇ ਉਸ ਪਾਸੇ ਬੈਠੇ ਨੇ ਬਹੁਤ ਆਦਮੀਆਂ ਨੇ ਮੈਂਨੂੰ ਐਪਰੋਚ ਕੀਤੀ ਉਸ ਵਾਸਤੇ, ਉਸ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਵਾਸਤੇ। ਪਰ ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ। ਬਲਕਿ ਇਹ ਵੀ ਕਹਾਂਗਾ ਕਿ ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਨੇ ਵੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਰੋਕਣ ਵਾਸਤੇ ਮੈਂ ਫੇਰ ਵੀ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ। ਬਤੌਰ ਐਜੂਕੇਸ਼ਨ ਮਨਿਸਟਰ ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਸੀ ਮੈਂ ਬਿਲਕੁਲ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦਾ ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਦੇ ਆਰਡਰ ਨੂੰ। ਅਗਰ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹਦੇ ਵਿੱਚ ਲਿਆਉ ਕੌਂਸਲ ਔਫ ਮਨਿਸਟਰਜ ਵਿੱਚ। ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਸਾਰੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਇੱਕ ਬੰਦੇ ਤੇ ਦਬਾਓ ਪਾਣ ਲਈ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ। ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਸਾਥੀ ਨੂੰ ਪੁੱਛਦਾ ਹਾਂ ਤੁਸੀਂ ਕਈ ਜਗ੍ਹਾ ਜਾਂਦੇ ਹੋ ਰੋਟੀ ਖਾਂਦੇ ਹੋ ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਦਸ ਸਕਦੇ ਹੋ ਆਟਾ ਕਿਸ ਨੇ ਦਿੱਤਾ ਸੀ, ਮੂੰਗੀ ਦੀ ਦਾਲ ਕਿਸਨੇ ਦਿੱਤੀ ਸੀ, ਮੁਰਗਾ ਕਿਸਨੇ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ?

ਸ੍ਰੀ ਲਾਲ ਚੰਦ ਸਬਰਵਾਲ : ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ ਆਰਡਰ, ਸਰ। ਮੈਂ ਪੁੱਛਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਬਦਲੀਆਂ ਜੋ ਕਿ ਉਸ ਮੋਟਰ ਸਾਈਕਲ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧ ਰਖਦੀਆਂ ਹਨ ਉਹ ਬਤੌਰ ਐਜੂਕੇਸ਼ਨ ਮਨਿਸਟਰ ਗੱਲ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਕਰਵਾਈਆਂ ਹਨ ?

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਗੱਲ ਜਿਹੜੀ ਹੈ ਮਈ ਦੇ ਮਹੀਨੇ ਗਾਲਿਬਨ ਮੋਟਰ ਸਾਈਕਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ, ਟੀਚਰ ਜਿਹੜਾ ਤਬਦੀਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਉਹ ਨਵੰਬਰ ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਉਸਦਾ ਇਹਦੇ ਨਾਲ ਕੋਈ ਸੰਬੰਧ ਨਹੀਂ। (ਸ਼ੋਰ)

Mr. Speaker : What is the point of order ?

Shri Harbans Lal Khanna : I am on a point of order, Sir.

Mr. Speaker : You are on a point of order. Yes, what is it ?

ਸ੍ਰੀ ਹਰਬੰਸ ਲਾਲ ਖੰਨਾ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਜੀ ਨੂੰ ਪੁਛਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਉਥੇ ਸ੍ਰੀ ਸੇਵਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਜਿਹੜੇ ਕਿ ਮਾਸਟਰ ਹਨ ਚਵਿੰਡਾ ਦੇਵੀ ਸਕੂਲ ਦੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ 600 ਰੁਪਿਆ ਰਿਸ਼ਵਤ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਦਿਤਾ ਸੀ ਸ੍ਰੀ ਕਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਹੋਰਾਂ ਨੂੰ ।

Voices : It is most objectionable to say this. It should be expunged.

(Interruptions)

(Uproar in the House.)

An hon. Member : Point of order Sir.

Mr. Speaker : Please sit down, when I am standing. Kindly sit down

ਸ੍ਰੀ ਹਰਬੰਸ ਲਾਲ ਜੀ ਇਹੋ ਜਿਹੀਆਂ ਐਲੀਗੇਸ਼ਨਜ਼ ਜਿਹੜੀਆਂ ਤੁਸੀਂ ਲਗਾਂਦੇ ਰਹੇ ਹੋ ਉਹ ਠੀਕ ਨਹੀਂ । ਲਿਖ ਕੇ ਭੇਜੋ ਤੁਸੀਂ । (I would like to point out to the hon. Member Shri Harbans Lal Khanna that it is not proper for him to level allegations in this manner. He should send these in writing.)

ਸ੍ਰੀ ਹਰਬੰਸ ਲਾਲ ਖੰਨਾ : ਲਿਖ ਕੇ ਵੀ ਭੇਜ ਦੇਵਾਂਗੇ ਜੀ ।

ਸ੍ਰੀ ਮਨਮੋਹਨ ਕਾਲੀਆ : ਇਹ ਦਰਅਸਲ ਮੋਟਰ ਸਾਈਕਲ ਹੈ ਕਿਥੇ, ਪਿੰਡ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਖੋਹ ਲਿਆ ਸੀ । ਇਹ ਸਾਰੀ ਗੱਲ ਹੈ । ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਦਸ ਦੇਣ ਜੀ ਹੈ ਕਿਥੇ ਇਹ ?

ਸ੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਔਰ ਜੇ ਕਿਸੇ ਨੇ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਖੋਹ ਲਿਆ ਤਾਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਕਾਹਦੀ ਤਕਲੀਫ਼ ਹੋਈ ਹੈ ? Please take your seat. No more question please. (If the motor cycle was given by some people and then taken back what trouble the hon. Member has about it? He should take his seat. No more question please.)

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਇਹ ਬਿਲਕੁਲ ਗਲਤ ਹੈ ਕਿ ਮੋਟਰ ਸਾਈਕਲ ਦੇਕੇ ਵਾਪਸ ਲੈ ਲਿਆ, ਅਜੇ ਤਕ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕੋਠੀ ਵਿੱਚ ਹੈ ।

ਬੀਬੀਐਸ ਫਲਡੀਰ ਸਿੰਘ : ਪ੍ਰਾਧੰਤ ਆਫ ਆਡੀਟ, ਸਰ । ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ ਮੇਰਾ ਪ੍ਰਾਧੰਤ ਆਫ ਆਡੀਟ ਯਹ ਹੈ ਕਿ ਫ਼ੌਜੀ ਹਾਊਸ ਮੈਂ ਏਕ ਡਿਪਟੀ ਮਿਨਿਸਟਰ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਏਕ ਬੜਾ ਕਾਜ਼ਹ ਇਲਜ਼ਾਮ ਲਗਾਯਾ ਗਯਾ ਹੈ ਐਂਡ ਉਨ੍ਹੋਂਨੇ ਉਸ ਇਲਜ਼ਾਮ ਕੋ ਵਾਪਸ ਨਹੀਂ ਲਿਆ । ਤੋ ਕਯਾ ਇਸ ਬਾਰੇ ਮੈਂ ਕੋਈ ਕਮੇਟੀ ਸੁਕਰੰਰ ਕਰੋਂਗੇ ਜੋ ਇਸ ਇਲਜ਼ਾਮ ਕੀ ਤਹਕੀਕਾਤ ਕਰੇ ਐਂਡ ਫ਼ੂਸਰੇ ਇਸ ਹਾਊਸ ਮੇ ਕੋਈ ਐਂਡ ਐਸੀ ਕਮੇਟੀ ਸੁਕਰੰਰ ਕਰੋਂਗੇ ਜੋ ਕਿ ਜਿਤਨੇ ਭੀ ਪਾਰਟੀਜ਼ ਵਾਲੋਂ ਨੇ ਜੋ ਰੁਪਏ ਲਿਏ ਹਨ ਉਨਕੇ ਡੀਮੰਡ ਕੀ ਲਿਸਟ ਲੀ ਜਾਏ

[चौधरी बलबीर सिंह]

(थंपिंग) और वह लिस्ट जो है उसकी तहकीकात की जाए कि क्या पाटों वालों ने बज़ारत के तौर पर या किसी और तरीका से ब्लैक मेल करके वह रुपये इकट्ठे किये हैं। (थंपिंग)। वाक़ायदा इसके लिये एक कमेटी मुक़र्रर करें और इल्ज़ाम जिसके बारे में उनोंने कहा है, 'मैंने जिम्मेदारी से लगाया है', अगर आप इस इल्ज़ाम को इस तरीका से कोई गोल माल करने की कोशिश करेंगे तो इस हाऊस का बज़ार यकीनन पंजाब के लोगों की नज़रों में बहुत कम हो जायगा। इस लिये इस मसले को ज़रूर अपने हाथ में ले लेना चाहिए।

श्री सपीकर : चैंपरी साहिब, बैठ ग़ोल माल करेगा ? (I would ask the hon. Member Chaudhri Balbir Singh as to who is going to hush up the matter.)

चौधरी बलबीर सिंह : अगर किसी तरीका से इस क्वैश्चन को दबाया गया तो उसका नतीजा यह होगा कि इस हाऊस का बज़ार पंजाब में और पब्लिक में बहुत कम हो जाएगा।

श्री अध्यक्ष : इस हाऊस का बज़ार तो रहेगा, ज़रूर रहेगा और ऊंचा भी होगा। ऐसे कहने से इसका बज़ार नीचे नहीं जायेगा। The House will stand high in public esteem मैं आप को और सारे मੈम्बर साहिबान को अर्ज करूंगा कि वह इस हाऊस का बज़ार रखें (थंपिंग)।

(The prestige of this House will, however, remain high and it cannot be lowered by saying so. The House will stand high in public esteem and I would request all the hon. Members to uphold the prestige of this House.)

(Thumping)

डाक्टर डग़ल सिंघ : पुआर्डिट आड आरडर, सर

Mr. Speaker : The Question Hour is over please.

POINTS OF ORDER

श्री सँतपाल ड़ांग : सपीकर साहिब, मेरा पुआर्डिट आड प्रिडिलिज़्ड इह है कि ज़िहज़ा अंगे मामला दे वारी हाउस विंच आ चुकिआ है टाइनेस मनिस्टर साहिब दी जल्लपठर विंच पूस कानडरस बारे। उस विंच ज़िहज़े 8 कारसपांडेंटस मैनूद सन, उनुं ने तुहानुं इक चिट्टी लिखी है, ज़िस दे विंच इक कैटीग़ोरीकल स्टेटमेंट दिंडी है। ज़िहज़ी ग़ल्ल पूस विंच रिपोरट रोदी सी, उह बिबलकुल ठीक है और ज़िहज़ी हाउस विंच टिनुं ने स्टेटमेंट डीनाएी कीती सी उह ग़ल्लत है (अपोज़ीशन वॉलं स्म, स्म)। इस दे मँदे नज़र, सपीकर साहिब, इह मामला... (सोर)।

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : Sir, I am on a point of order. ਮੈਂ ਸਾਰੇ ਹਾਊਸ ਅੱਗੇ ਅਪੀਲ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਔਰ ਜਨਾਬ ਦੀ ਤਵੱਜੋ ਵੀ ਇਸ ਪਾਸੇ ਦਿਵਾਉਂਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਆਪੋ ਵਿਚ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਹੀ ਕੁਰਸੀਆਂ ਬਦਲਦੀਆਂ ਰਹਿੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਹਾਊਸ ਦੇ ਵਕਾਰ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਅਜੇ ਉਹ ਪੜ੍ਹ ਰਹੇ ਹਨ, ਤੁਸੀਂ ਕੋਈ ਫੈਸਲਾ ਦੇਣਾ ਹੈ, ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਕਿਸੇ ਮਨਿਸਟਰ ਨੂੰ ਜਾਂ ਮੈਂਬਰ ਨੂੰ 'ਸ਼ੇਮ, ਸ਼ੇਮ' ਕਹਿਣਾ ਮੁਨਾਸਬ ਨਹੀਂ। ਮੈਂ ਅਪੀਲ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਥੇ ਸਾਰਿਆਂ ਦੀ ਇੱਜ਼ਤ ਤੁਹਾਡੇ ਕੋਲ ਹੀ ਹੈ। ਜਿਹੜੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਉਥੇ ਕਹੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ, ਜਿਹੜੇ ਦੋਸਤ ਅਸੈਂਬਲੀ ਵਿੱਚ ਇਸੇ ਕਰ ਕੇ ਗੱਲਾਂ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸਦੇ ਉਤੇ ਕੋਈ ਐਕਸ਼ਨ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ, ਜਿਹੜੇ ਦੋਸਤਾਂ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਕੋਈ ਚਾਰਜਿਜ਼ ਹੋਣ, ਕੋਈ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਹੋਵੇ, ਮੈਂ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਨਹੀਂ ਕਰ ਰਿਹਾ ਜੋ ਡਾਂਗ ਸਾਹਿਬ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮੁਨਾਸਬ ਹੱਕ ਹੈ, ਤੁਸੀਂ ਹੀ ਫੈਸਲਾ ਦੇਣਾ ਹੈ। ਆਪਣੇ ਵਕਾਰ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਰੱਖੋ। ਇਕ ਦਫਾ ਪਿਛੇ ਵੀ ਪ੍ਰਬੋਧ ਜੀ ਦੇ ਵੱਕਤ ਇਕ ਐਸੀ ਗੱਲ ਹੋਈ ਸੀ। ਕੋਈ ਲੈਟਰ ਆਪਣੇ ਲਈ ਲਿਖਾ ਲਿਆਵੇ, ਉਹੋ ਹੀ ਲੈਟਰ ਹਾਊਸ ਵਿੱਚ ਦੂਸਰੇ ਦੇ ਲਈ ਪੜ੍ਹ ਜਾਵੇ ਕਿ ਐਲੀਗੇਸ਼ਨ ਹੈ, ਜਦ ਤੱਕ ਤੁਹਾਡੀ ਤਸੱਲੀ ਨਾ ਕਰਾ ਦੇਣ, ਕਿਸੇ ਚੈਂਬਰ ਵਿੱਚ ਜਾ ਕੇ ਤੁਹਾਡੀ ਤਸੱਲੀ ਕਰਾ ਦੇਣ ਤੁਸੀਂ ਅਲਾਉ ਕਰ ਦਿਉ ਫਿਰ ਉਹ ਮਾਮਲਾ ਹਾਊਸ ਵਿੱਚ ਆਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੋਹਾਂ ਪਾਸਿਆਂ ਤੋਂ ਇਕ ਦੂਸਰੇ ਨੂੰ ਬਾਇੱਜ਼ਤ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਬੁਲਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਪਾਸਿਉਂ ਮੈਂ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਲੈਂਦਾ ਹਾਂ ਔਰ ਮੈਂ ਉਮੀਦ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਉਹ ਪਾਸਿਉਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਲੈਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਕੋਈ ਐਸੀ ਗੱਲ ਨਾ ਹੋਵੇ।

(ਸੋਰ)

Mr. Speaker : Thank you.

ਸ਼੍ਰੀ ਸੱਤ ਪਾਲ ਡਾਂਗ : ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ ਆਰਡਰ, ਸਰ। ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਕਾਪੀ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਐਂਡੋਰਸ ਹੈ ਔਰ ਉਰਿਜਨਲ ਤੁਹਾਨੂੰ ਮਿਲ ਜਾਵੇਗੀ।

ਸ਼੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਸੱਤ ਪਾਲ ਜੀ, ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਹਾਲੀ ਕੋਈ ਚਿੱਠੀ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚੀ। ਮੇਰੇ ਪਾਸ ਇਹ ਚਿੱਠੀ ਪਹੁੰਚ ਜਾਣ ਦਿਉ, ਫਿਰ ਮੈਂ ਤੁਹਾਡੀ ਇਸ ਚੀਜ਼ ਨੂੰ ਸੁਣ ਲਵਾਂਗਾ।
(Addressing Shri Sat pal Dang. I have not received any letter as yet. Let me receive the letter and then I will hear you.)

ਸ਼੍ਰੀ ਸੱਤ ਪਾਲ ਡਾਂਗ : ਠੀਕ ਹੈ ਜੀ।

Mr. Speaker : Thank you very much.

ਡਾਕਟਰ ਬਲਦੇਵ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ : ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ ਆਰਡਰ, ਸਰ। ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਤੁਸੀਂ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਪ੍ਰੈਸ ਐਡਵਾਈਜ਼ਰੀ ਕਮੇਟੀ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕਰਕੇ ਫੈਸਲਾ ਦਿਉਗੇ, ਉਸਦਾ ਫੈਸਲਾ ਦਿਉ ਜੀ।

ਸ਼੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਉਹ ਹਾਲਾਂ ਪ੍ਰੈਸ ਐਡਵਾਈਜ਼ਰੀ ਕਮੇਟੀ ਵਾਲਿਆਂ ਮੈਨੂੰ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ। (I have not received anything from the Press Advisory Committee as yet.)

ਸ੍ਰੀ ਸੱਤ ਪਾਲ ਡਾਂਗ : ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ ਆਰਡਰ, ਸਰ। ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੇਰਾ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ ਆਰਡਰ ਇਹ ਹੈ ਜੀ ਕਿ ਮੇਰੀ ਇਕ ਐਡਜਰਨਮੈਂਟ ਮੌਜੂਦ ਹੈ, ਉਸ ਦੇ ਉਤੇ ਮੈਨੂੰ ਅੱਜ ਤੋਂ ਪੰਜ ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ ਤੁਹਾਡਾ ਲਿਖਤੀ ਜਵਾਬ ਆਇਆ ਸੀ ਕਿ ਹੋਮ ਸੈਕਟਰੀ ਸਾਹਿਬ ਕੋਲੋਂ ਪੁੱਛਿਆ ਹੈ। ਹੋਮ ਸੈਕਟਰੀ ਸਾਹਿਬ ਤਾਂ ਸਾਇਦ ਸੈਸ਼ਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੀ ਜੁਆਬ ਦੇਣਗੇ। ਏਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਾਲ ਅਟੈਨਸ਼ਨ ਮੋਸ਼ਨਜ਼ ਆ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਉਹ ਗੋਰਮਿੰਟ ਐਂਪਲਾਈਜ਼ ਦੀ ਗਲ ਸੈਟਲ ਹੋ ਗਈ ਹੈ, ਬੜੀ ਅੱਛੀ ਗੱਲ ਹੈ। ਵੈਸੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਟਰਾਈਕ ਅੱਜ ਡਿਊ ਸੀ। ਕਾਲ ਅਟੈਨਸ਼ਨ ਮੋਸ਼ਨ ਅਸੀਂ ਛੇ ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਤੁਸੀਂ ਗੋਰਮਿੰਟ ਨੂੰ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਜੁਆਬ ਦੇ ਦਿਉ। ਮੈਂ ਜ਼ਰੂਰ ਅਰਜ਼ ਕਰਨੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਜਿਹੜੀਆਂ ਐਡਜਰਨਮੈਂਟ ਮੋਸ਼ਨਜ਼ ਨੇ ਔਰ ਜਿਹੜੀਆਂ ਕਾਲ ਅਟੈਨਸ਼ਨ ਮੋਸ਼ਨ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜੁਆਬ ਵਕਤ ਸਿਰ ਆਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਅਗਰ ਐਡਜਰਨਮੈਂਟ ਮੋਸ਼ਨਜ਼ ਦੇ ਬਾਤੇ ਤੁਸੀਂ ਹੋਮ ਸੈਕਟਰੀ ਸਾਹਿਬ ਕੋਲੋਂ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਕੋਲੋਂ ਕੋਈ ਵਾਕਫ਼ੀਅਤ ਆਪਣੀ ਤਸੱਲੀ ਲਈ ਲੈਣੀ ਹੈ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਆਰਡਰ ਦਿਉ ਕਿ 24 ਘੰਟਿਆਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਐਦਰ ਤੁਹਾਨੂੰ ਜੁਆਬ ਦੇਣ। ਅੱਠ ਅੱਠ ਦਿਨ ਉਹ ਜਵਾਬ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੇ।

Mr. Speaker : I will certainly do it. Thank you very much.

ਕਾਮਰੇਡ ਸੱਤ ਪਾਲ ਕਪੂਰ: ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ ਆਰਡਰ, ਸਰ। ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਪ੍ਰਬਲਮ ਇਹ ਹੈ ਜੀ ਕਿ 6 ਦਸੰਬਰ ਨੂੰ ਮੈਂ ਇਕ ਅਮੈਂਡਮੈਂਟ ਦਿੱਤੀ, ਜਿਹੜਾ ਕਿ 7 ਤਾਰੀਖ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਰੈਜ਼ੋਲਿਊਸ਼ਨ ਆ ਰਿਹਾ ਸੀ ਉਸ ਦੇ ਬਾਰੇ ਵਿੱਚ। ਉਹ ਰੈਜ਼ੋਲਿਊਸ਼ਨ ਤਾਂ 7 ਤਾਰੀਖ ਨੂੰ ਵੀ ਡਿਸਕਸ ਹੋ ਗਿਆ, 14 ਤਾਰੀਖ ਨੂੰ ਵੀ ਡਿਸਕਸ ਹੋ ਗਿਆ। ਔਰ ਉਸਦਾ ਜੁਆਬ ਮੈਨੂੰ ਅੱਜ ਮਿਲਿਆ ਹੈ ਕਿ ਤੁਹਾਡੀ ਅਮੈਂਡਮੈਂਟ ਮੰਨੀ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦੀ। ਇਹ ਜਿਹੜੀ ਪ੍ਰੋਕਲੇਮ ਹੈ, ਬੰਦ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਜਿਹੜੀ ਮੈਂ 6 ਤਾਰੀਖ ਨੂੰ ਅਮੈਂਡਮੈਂਟ ਦਿੱਤੀ ਸੀ ਉਸਦਾ ਜੁਆਬ ਮੈਨੂੰ 7 ਨੂੰ ਤਾਂ ਜ਼ਰੂਰ ਮਿਲਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ। ਪਰ 7 ਤਾਰੀਖ ਨੂੰ ਇਹ ਰੈਜ਼ੋਲਿਊਸ਼ਨ ਵੀ ਪੇਸ਼ ਹੋ ਗਿਆ, 14 ਤਾਰੀਖ ਨੂੰ ਡਿਸਕਸ ਵੀ ਹੋ ਗਿਆ। 15 ਤਾਰੀਖ ਨੂੰ ਮੈਨੂੰ ਜਵਾਬ ਮਿਲਿਆ ਹੈ ਕਿ ਅਮੈਂਡਮੈਂਟ ਮੰਨੀ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦੀ। ਇਸ ਦਾ ਮੈਨੂੰ ਦੱਸਣਾ ਜੀ।

ਸ੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਇਹ ਤੁਸੀਂ ਮੈਨੂੰ ਉਥੇ ਦੱਸਣਾ। ਮੈਂ ਤੁਹਾਡਾ ਜੁਆਬ ਦੇ ਦਿਆਂਗਾ। I will pull up. Thank you. (The hon. Member should see me in my Chamber and I shall let him know the position. I will pull up. Thank you.)

ਸ਼੍ਰੀ ਅ. ਕਿਸ਼ੋਰਾਯਨ : ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਟ ਆਰਡਰ, ਸਰ। ਅਧਿਕ ਸਹੀਦਯ, ਅਖੀ ਡਾਂਗ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਏਕ ਲੈਟਰ ਪੜ੍ਹਾ ਹੈ ਔਰ ਆਪ ਨੇ ਕਹਾ ਕਿ ਕਹ ਲੈਟਰ ਆਪ ਦੇ ਪਾਸ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚਾ ਇਸ ਲਿਏ ਕਹ ਪਤਾ ਧਰਾਂ ਨ ਪਏਂ। ਮੈਂ ਆਪ ਕੀ ਧਾਦ ਦਿਲਾਨਾ ਚਾਹੁੰਗਾ ਹੁ ਕਿ ਸਰਦਾਰ ਆਤਮਾ ਸਿੰਘ ਕਾ ਏਕ ਲੈਟਰ ਪੰਡਿਤ ਸੋਹਨ ਲਾਲ ਜੀ ਨੇ ਇਸ ਹਾਊਸ ਸੇਂ ਪਿਛਲੇ ਸੈਸ਼ਨ ਸੇਂ ਪੜ੍ਹਾ ਥਾ। ਔਰ ਕਹ original letter ਨਹੀਂ ਥਾ। ਧਹੁ ਤੀ ਪ੍ਰੈਕਟਿਸ ਕਾ ਚੁਕੀ ਹੈ। ਓਸਕੀ ਓਸ ਕਕਤ ਅਲਾਤ ਕਿਆ ਥਾ ਅਕ ਇਸੇ ਖੀ ਅਲਾਤ ਕਰਨਾ ਚਾਹਿਏ।

ਸ਼੍ਰੀ ਅਧਿਕ : ਨਹੀਂ, ਅਲਾਤ ਨਹੀਂ ਕਿਆ ਥਾ। ਓਸ ਕੇ ਓਪਰ ਹਸ ਨੇ ਕੀਏ ਏਸੀ ਚੀਜ਼ ਨਹੀਂ ਕਹੀ ਥੀ। ਸਾਨੀ ਹੀ ਨਹੀਂ ਗਈ ਥੀ। (No, that was not allowed. We did not give any sort of comments on that. No such thing was admitted.)

Shri A. Vishwanathan : That was allowed to be read in the House that is on record. ਯਾ ਤੇ ਤੁਸੀਂ ਉਸ ਨੂੰ ਐਕਸਪੰਜ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ।

ਸ਼੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਕਾਮਰੇਡ ਸੱਤ ਪਾਲ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰੈਸ ਰੀਪਰੀਜੈਂਟੇਟਿਵਜ਼ ਨੇ ਮੇਰੇ ਪਾਸ ਵੀ ਉਸ ਦੀ ਕਾਪੀ ਭੇਜੀ ਹੈ । ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਮੇਰੇ ਪਾਸ ਐਸੀ ਕੋਈ ਕਾਪੀ ਅਜੇ ਤੱਕ ਨਹੀਂ ਪੁੱਜੀ । ਡਾਰੈਕਟ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਇਹ ਨਹੀਂ ਆਈ । ਅਗਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਡਾਰੈਕਟ ਆਉਂਦੀ ਤਾਂ ਦੂਸਰੀ ਗੱਲ ਸੀ । ਤੁਸੀਂ ਤਾਂ ਆਪ ਬੜੇ ਅੱਡੇ ਵਕੀਲ ਹੋ, ਤੁਸੀਂ ਸਾਨੂੰ ਗਾਈਡ ਕਰਨਾ ਹੈ । ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾ ਕਰੋ । ਕਾਲ ਅਟੈਨਸ਼ਨ ਮੋਸ਼ਨਜ਼ ਪਲੀਜ਼ । (Comrade Satya Pal Dang has stated that those Press representatives endorsed one copy of that letter to me also. I told him that I had not received any such copy so far. In fact, he too, did not receive that letter direct. It would have been a different thing if he had received that letter direct. The hon. Member is a good lawyer and he has to guide us. Therefore he should not say such [things Call Attention Motions please].

ADJOURNMENT MOTION

ਸ਼੍ਰੀ ਐ. ਵਿਸ਼ਵਨਾਥਨ : ਆਨ ਐ ਵਾਧੰਟ ਆਫ ਆਡਰ, ਸਰ । ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਾਮਰੇਡ ਸਤਯ ਪਾਲ ਡਾਂਗ ਆਰ ਸ਼੍ਰੀ ਕਪੂਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਸ਼ਿਕਾਯਤ ਕੀ ਹੈ ਸੁਝੇ ਭੀ ਏਕ ਸ਼ਿਕਾਯਤ ਹੈ ਆਰ ਕਹਿ ਯਹ ਕਿ ਜੋ ਨਵਾ ਡਿਪੋ ਸਿਸਟਮ ਕੈਂਸਲ ਕਿਆ ਗਯਾ ਉਸ ਦੇ ਬਾਰੇ ਮੈਂ ਮੈਨੇ ਏਕ ਏਡ-ਜਰਨੈਲ ਮੋਸ਼ਨ ਦੀ ਥੀ । ਉਸ ਪਰ ਆਪ ਨੇ ਕਹਾ ਥਾ ਕਿ ਮੇਰੇ ਚੈਂਬਰ ਮੈਂ ਆ ਕਰ ਮਿਲ ਲੋ । ਮੈਂ ਆਜ਼ ਸੁਕਹ ਭੀ ਕਹਾਂ ਪਰ ਗਯਾ ਥਾ ।

ਸ਼੍ਰੀ ਅਧਕਸ਼ : ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ, ਆਪ ਸੇਹਰਬਾਨੀ ਕਰਕੇ ਬਤਾ ਦੇਂ ਕਿ ਯਹ ਜੋ ਨਵ ਡਿਪੋ ਥੇ ਕਯਾ ਕਾਕੜ ਆਪ ਨੇ ਕੈਂਸਲ ਕੀਏ ਹਨ ਯਾ ਨਹੀਂ ਕੀਏ । (I would request the hon. Chief Minister to please inform the House as to whether or not the new Depots have actually been cancelled by him.)

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਬਿਲਕੁਲ ਕੋਈ ਕੈਨਸਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ, ਰੋਕੇ ਹਨ । ਦੇਖਾਂਗੇ ਕਿ ਕਿਹੜੇ ਕਰਨੇ ਹਨ ।

Mr. Speaker : He says that he has not cancelled any depot. He is scrutinising the matter.

Shri A. Vishwanathan : For all practical purposes it amounts to the same thing.

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਵਿਸ਼ਵਾਨਾਥਨ ਜੀ, ਸੁਣ ਤਾਂ ਲਿਆ ਕਰੋ । ਤੁਹਾਨੂੰ ਸਾਡੇ ਉੱਤੇ ਕਾਨਫੀ-ਡੈਂਸ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ ਆਉਂਦਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ । ਮੈਂ ਇਹ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਜਿਹੜਾ ਸਿਸਟਮ ਚਲ ਰਿਹਾ ਹੈ ਉਸ ਸਿਸਟਮ ਨੂੰ ਆਸ਼ਾਂ ਰੱਕਿਆ ਹੀ ਹੈ । ਜੈਸੇ ਹੀ ਤੁਸੀਂ ਇਥੋਂ ਛੁੱਟੀ ਦਿਉਗੇ ਦੋ ਚਾਰ ਦਿਨਾਂ ਵਿੱਚ ਹੀ ਉਸ ਬਾਰੇ ਫੈਸਲਾ ਕਰ ਲਵਾਂਗੇ, ਵੈਸੇ ਉਹ ਕੈਸਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ ।

CALLING-ATTENTION NOTICES

Mr. Speaker ; Now we take up Call-Attention Motion No. 39, given notice of by Captain Rattan Singh.

Capt. Rattan Singh : Sir. I beg to draw the attention of the Government towards an urgent matter of Public importance, namely, that in the first instance the Government has declared the price of maize at Rs. 65 per quintal, but later on the then Government arbitrarily fixed the price at lower rate of Rs. 55 to Rs. 58 per quintal. The actual situation prevailing in the markets, is that maize is being sold in the markets at rates even lower than these. This is breach of faith on the part of the Government and has caused hardship to the producers.

Mr. Speaker : This Call-Attention Motion is admitted. I would request the Hon. Minister who has to answer it, to answer it definitely by Tuesday at the latest.

ANNOUNCEMENT BY THE SECRETARY

Mr. Speaker : Now Secretary to make an announcement, please.

Secretary : Under Rule 2 of the Punjab State Legislature (Communications) Rules, 1959, I have to inform the House that the Punjab Requisitioning and Acquisition of Immovable Property (Amendment) Bill, 1967, which was passed by the Punjab Vidhan Sabha on the 11th December, 1967, and transmitted to the Punjab Vidhan Parishad Parishad for its recommendations the same day, has been agreed to by the said Vidhan Parishad without any recommendation on the 13th December, 1967.

STATEMENTS LAID ON THE TABLE

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ (ਸਰਦਾਰ ਲਛਮਣ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ) : ਮਾਂ ਕਾਲ-ਅਟੈਨਸ਼ਨ ਮੋਸ਼ਨ ਨੰਬਰ 8, 22, 25, 26, ਅਤੇ 32 ਬਾਰੇ ਸਟੇਟਮੈਂਟਸ ਹਾਊਸ ਦੀ ਟੇਬਲ ਉੱਤੇ ਰਖਦਾ ਹਾਂ ।

CALL ATTENTION NOTICE NO. 8

Chaudhri Balbir Singh. M. L. A. to draw the attention of the Government to a matter of urgent public importance, namely the beating of a respectable Municipal Commissioner (Shri Vishwa Mitter Dhir) of Nakodar by a Head Constable and three other Police Constables on 16-9-67 in utter defiance of law. Although the Head Constable and his Companions were suspended and sent to Police Line but to great surprise they were reinstated without being waiting for the enquiry.

STATEMENT

On 16-9-67 a complaint was received against Head Constable Mohan Singh No. 617 and three Constables regarding their misbehaviour and beating of Sarv Shri Vishwa Mitter, Municipal Commissioner Nakodar, and Dhana Ram. Head Constable Mohan Singh was suspended on 18-9-67. He, along with three Constables, was transferred to Lines. The Head Constable was reinstated on 23-10-67. Departmental proceedings are pending against the 4 defaulters. The Head Constable was reinstated as there was shortage of Head Constables and there were a number of vacancies in that rank, and the preliminary enquiry did not disclose facts warranting a punishment of dismissal. As suspension was not necessary in accordance with the provisions of Police Rule 16.18

ਧਿਆਨ ਦਿਵਾਉ ਨੋਟਿਸ ਨੰ: 8 ਦਾ ਉੱਤਰ

ਮਿਤੀ 16-9-67 ਨੂੰ ਹੈਡ ਕੰਸਟੇਬਲ ਸ਼੍ਰੀ ਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਨੰ: 617 ਅਤੇ ਤਿੰਨ ਕੰਸਟੇਬਲਾਂ, ਵਿਰੁੱਧ ਦੁਰ ਵਿਹਾਰ ਅਤੇ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਵਿਸ਼ਵਾ ਮਿੱਤਰ, ਮਿਊਂਸੀਪਲ ਕਮਿਸ਼ਨਰ, ਨਕੋਦਰ, ਅਤੇ ਧਨੀ ਰਾਮ ਨੂੰ ਕੁੱਟਣ ਸਬੰਧੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਵਸੂਲ ਹੋਈ ਸੀ। ਹੈਡ ਕੰਸਟੇਬਲ ਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਨੂੰ 18-9-67 ਨੂੰ ਮੁਅੱਤਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਸ ਨੂੰ ਅਤੇ ਤਿੰਨ ਕੰਸਟੇਬਲਾਂ ਨੂੰ ਪੁਲਸ ਲਾਈਨਜ਼ ਵਿਚ ਤਬਦੀਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਹੈਡ ਕੰਸਟੇਬਲ 23-10-67 ਨੂੰ ਬਹਾਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਚੋਹਾਂ ਅਪਰਾਧੀਆਂ ਵਿਰੁੱਧ ਮਹਿਕਮਾਨਾਂ ਕਾਰਵਾਈ ਚਲ ਰਹੀ ਹੈ। ਹੈਡ ਕੰਸਟੇਬਲ ਨੂੰ ਇਸ ਲਈ ਬਹਾਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਹੈਡ ਕੰਸਟੇਬਲਾਂ ਦੀ ਥੁੜ੍ਹ ਸੀ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਆਸਾਮੀਆਂ ਖਾਲੀ ਸਨ ਅਤੇ ਮੁਵਲੀ ਪੁਛ-ਪੜਤਾਲ ਦੇ ਅਧਾਰ ਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਬਰਖਾਸਤ ਕਰਨ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ। ਇਸ ਲਈ ਉਸ ਨੂੰ ਮੁਅੱਤਲ ਰੱਖਣਾ ਪੁਲਸ ਨਿਯਮ 16.18 ਅਨੁਸਾਰ ਆਵੇਸ਼ਕ ਨਹੀਂ ਸੀ।)

CALL-ATTENTION NOTICE

(Serial No. 22),

Sardar Mohinder Singh Gill, M.L.A. to draw the attention of the Government to a matter of urgent public importance, namely, the very unfortunate incident that occurred recently in Bhatinda. Some demonstrators instigated by some political parties attacked the office of a daily Punjabi newspaper 'Ranjit' and damaged the furniture, etc. lying therein. The letter box in Government Post Office was badly damaged. Government should inform the House about the whole incident and the action, if any, taken by it in the matter.

STATEMENT

It is incorrect that some demonstrators instigated by political parties attacked the office of a daily Punjabi news paper 'Ranjit' and damaged the furniture, etc. lying therein. The facts about the two incidents which took place in this connection are that on 22-11-1967 at about 9 a.m. on receipt of directive from the Students Union some 500 College students suddenly collected and took out a procession. They reached in front of the Ranjit office within 5 minutes and staged a demonstration in order to express their resentment against the News paper for not publishing the news about their hunger-strike earlier. As a result of the demonstration, one wooden letter-Box and a cycle were slightly damaged. On receiving information about it the local Police immediately rushed to the spot and persuaded the students to move off and remain peaceful. A report was lodged in the Daily Diary of the Police Station to this effect. On the second occasion on 2-12-67, the students of private schools were staging demonstrations when a Letter Box hanging with a rope outside the Ranjit office was somehow brought down. Neither any furniture was broken nor any person manhandled. Local Police accompanied the demonstrators who were peaceful. The facts appear to have been exaggerated.

[ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ]

ਇਹ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੀ ਸ਼ਹਿ ਤੇ ਕੁਝ ਮੁਜ਼ਾਹਰੀਨ ਨੇ ਰੋਜ਼ਾਨਾ 'ਰਣਜੀਤ' ਅਖਬਾਰ ਦੇ ਦਫਤਰ ਤੇ ਹਮਲਾ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਉਥੇ ਪਿਆ ਹੋਇਆ ਫਰਨੀਚਰ ਵਗ਼ੈਰਾ ਤੋੜਿਆ/ਦੋ ਵਕੂਆਂ ਬਾਰੇ ਅਸਲੀਅਤ ਇਹ ਹੈ ਕਿ 22-11-67, ਨੂੰ ਤਕਰੀਬਨ 9 ਵਜੇ ਸਵੇਰੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਯੂਨੀਅਨ ਤੋਂ ਹਦਾਇਤਾਂ ਮਿਲਣ ਤੇ ਕੋਈ 500 ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਅਚਾਨਕ ਇਕੱਠੇ ਹੋਏ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਜਲੂਸ ਕਢਿਆ। ਉਹ ਰਣਜੀਤ ਦੇ ਦਫਤਰ ਦੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਪੰਜ ਮਿੰਟਾਂ ਵਿਚ ਪੁਜ ਗਏ ਅਤੇ ਮੁਜ਼ਾਹਰਾ ਕੀਤਾ। ਇਹ ਮੁਜ਼ਾਹਰਾ ਰੋਸ ਵਜੋਂ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਅਖਬਾਰ ਨੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਵਲੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਭੁਖ ਹੜਤਾਲ ਦੀ ਖ਼ਬਰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਛਾਪੀ। ਮੁਜ਼ਾਹਰੇ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਇਕ ਲਕੜੀ ਦਾ ਲੈਟਰ ਬਕਸ ਅਤੇ ਇਕ ਸਾਈਕਲ ਨੂੰ ਮਾੜਾ ਜਿਹਾ ਨੁਕਸਾਨ ਪੁਜਾ। ਇਸ ਬਾਰੇ ਖ਼ਬਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦਿਆਂ ਸਾਰ ਸਥਾਨਕ ਪੁਲੀਸ ਫ਼ੋਰਨ ਵਕੂਏ ਦੀ ਥਾਂ ਤੇ ਪੁਜੀ ਅਤੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਚਲੇ ਜਾਣ ਤੇ ਪੁਰਅਮਨ ਰਹਿਣ ਲਈ ਪਰੇਰਿਆ। ਇਸ ਬਾਰੇ ਥਾਣੇ ਦੇ ਰੋਜ਼ਨਾਮਚੇ ਵਿਚ ਰਪਟ ਦਰਜ ਕਰਾਈ ਗਈ ਸੀ।

2-12-67 ਨੂੰ ਜਿਹੜਾ ਦੂਜਾ ਵਕੂਆ ਹੋਇਆ, ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਸਕੂਲਾਂ ਦੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਮੁਜ਼ਾਹਰਾ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ ਜਦ ਕਿ ਰੱਸੀ ਨਾਲ ਲਟਕਦਾ ਇਕ ਲੈਟਰ ਬਕਸ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਥੱਲੇ ਲਾਹਿਆ ਗਿਆ। ਨਾ ਕੋਈ ਫਰਨੀਚਰ ਤੋੜਿਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਦੀ ਮਾਰ ਕੁਟਾਈ ਹੋਈ। ਸਥਾਨਕ ਪੁਲਸ ਮੁਜ਼ਾਹਰੀਨ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਗਈ, ਅਤੇ ਉਹ ਪੁਰਅਮਨ ਰਹੇ। ਇਉਂ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਸਲ ਗੱਲਾਂ ਨੂੰ ਵਧਾ ਚੜ੍ਹਾ ਕੇ ਦਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ।]

STATEMENT RE CALL ATTENTION NOTICE NO. 25 GIVEN NOTICE
OF BY SHRI SATYA PAL DANG, M.L.A.

As a result of the winding up of the Consolidation Department gradually, the Government had decided that one Circle of the Settlement Officer out of the existing three may be abolished with effect from 1-3-1968. As a result of this action, the following staff will come under reversion/retrenchment:

FIELD STAFF.

Consolidation Officers	..	5
Assistant Consolidation	..	
Officers.	..	15
Kanungos/Inspectors	..	62
Peshi Kanungos	..	10
Patwaris/Sub-Inspectors	..	310
Clerks etc. in Head Office/	..	
Sub-Office	..	39
Class IV employees	..	90
Driver	..	1
Total		532

The Director Consolidation of Holdings, Punjab, to avoid any hardship to the above staff, has moved the Chief Secretary, Punjab (in November, 1967) for the absorption of the staff mentioned above in some other departments/offices in the State. The Director Consolidation of Holdings has also requested the Chief Secretary that the period of 24 years prescribed by him to absorb the ministerial and class IV staff of Consolidation Department mentioned in his letter No. 10155—SPP-65/26054, dated 24-9-1965 may be extended for a further period of two years so that the whole staff of the consolidation department to be retrenched with effect from 1-3-1968 and onward is absorbed against these reserved vacancies.

2. According to the instructions of the Government dated 3-4-1961, the Director, Consolidation of Holdings, Punjab, has recently requested all the Deputy Commissioners to intimate the vacancies that will occur by 1-3-1968 so that all the field staff up to the level of Naib Tehsildar could be absorbed against the vacancies which would fall excess to the number of vacancies available with all the Deputy Commissioners, would be got absorbed, as far as possible, in other departments/offices through the Chief Secretary, Punjab. As such, the Government Assurance is being honoured as was done in the year 1966 when the retrenched Sub-Inspectors/Patwaris of Consolidation Department relating to 5 abolished Circles were similarly absorbed.

Most of the staff, likely to be retrenched now in the Consolidation Department with effect from 1-3-1968 had completed more than ten years service and was, therefore, made permanent. As such three months termination notices have been/are being issued to them under Rule 5.9 of Punjab Civil Service Rules, Volume II, as a precautionary measure, in case for some reasons they are not possible to be absorbed in other departments/offices. In that case they would be entitled to gratuity and Pension according to the rules mentioned above.

ਧੀਰੇ ਧੀਰੇ ਮਹਿਕਮਾ ਚੱਕਬੰਦੀ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨ ਦੇ ਸਿੱਟੇ ਵਜੋਂ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਵਰਤਮਾਨ ਤਿੰਨ ਹਲਕਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਬੰਦੋਬਸਤ ਅਫਸਰ ਦਾ ਇਕ ਹਲਕਾ ਖਤਮ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ । ਇਸ ਕਾਰਵਾਈ ਦੇ ਸਿੱਟੇ ਵਜੋਂ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਮਲੇ ਨੂੰ ਪਿਛੇ ਅਹੁਦਿਆਂ ਤੇ ਪਰਤਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ/ਕੱਢ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ :—

ਫੀਲਡ ਅਮਲਾ

ਚੱਕਬੰਦੀ ਅਫਸਰ	5
ਸਹਾਇਕ ਚੱਕਬੰਦੀ ਅਫਸਰ	15
ਕਾਨੂੰਗੋ/ਇੰਸਪੈਕਟਰ	62
ਪੇਸ਼ੀ ਕਾਨੂੰਗੋ	10
ਪਟਵਾਰੀ/ਸਬ-ਇੰਸਪੈਕਟਰ	310
ਹੈਡ ਆਫਿਸ/ਸਬ-ਆਫਿਸਾਂ ਦੇ	
ਕਲਰਕ ਆਦਿ	39
ਚੌਥੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਦੇ ਕਰਮਚਾਰੀ	90
ਡਰਾਈਵਰ	1

ਕੁੱਲ 532

ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਚੱਕਬੰਦੀ, ਪੰਜਾਬ ਨੇ ਉਪਰੋਕਤ ਅਮਲੇ ਨੂੰ ਦਿੱਤ ਤੋਂ ਬਚਾਉਣ ਦੇ ਆਸ਼ੇ ਨਾਲ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ (ਨਵੰਬਰ, 1967 ਵਿਚ) ਲਿਖਿਆ ਕਿ ਉਪਰੋਕਤ ਅਮਲੇ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਹੋਰ ਮਹਿਕਮਿਆਂ/ਦਫਤਰਾਂ ਵਿਚ ਖਪਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ। ਡਾਇਰੈਕਟਰ, ਚੱਕਬੰਦੀ ਨੇ ਮੁੱਖ ਸਕੱਤਰ ਨੂੰ ਇਹ ਵੀ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪੱਤਰ ਨੰਬਰ 10155—ਐਸ. ਪੀ. ਪੀ. 65/26054, ਮਿਤੀ 24-9-1966 ਅਨੁਸਾਰ ਦਫਤਰੀ ਅਮਲੇ ਅਤੇ ਚੌਥੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਦੇ ਅਮਲੇ ਨੂੰ ਖਪਾਉਣ ਦਾ ਜਿਹੜਾ ਦੋ ਸਾਲ ਦਾ ਸਮਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੁਕਰਰ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਉਸ ਵਿਚ ਦੋ ਸਾਲ ਦਾ ਅਰਸਾ ਹੋਰ ਵਧਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਜੋ ਮਹਿਕਮਾਂ ਚੱਕਬੰਦੀ ਦਾ ਜਿਹੜਾ ਅਮਲਾ 1-3-1968 ਤੋਂ ਅਤੇ ਪਿਛੋਂ ਕਢਿਆ ਜਾਣਾ ਹੈ, ਉਹ ਸਾਰਾ ਅਮਲਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਰਾਖਵੀਆਂ ਅਸਾਮੀਆਂ ਵਿਚ ਖਪਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ।

2. ਸਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਮਿਤੀ 3-4-1961 ਦੀਆਂ ਹਿਦਾਇਤਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਡਾਇਰੈਕਟਰ, ਚੱਕਬੰਦੀ, ਪੰਜਾਬ ਨੇ ਹਾਲ ਵਿਚ ਹੀ ਸਾਰੇ ਡਿਪਟੀ ਕਮਿਸ਼ਨਰਾਂ ਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ 1-3-1968 ਤੱਕ ਖਾਲੀ ਹੋਣ ਵਾਲੀਆਂ ਅਸਾਮੀਆਂ ਬਾਰੇ ਸੂਚਨਾ ਦੇਣ ਤਾਂ ਜੋ ਨਾਇਬ ਤਹਿਸੀਲਦਾਰ ਤਕ ਦਾ ਸਾਰਾ ਫੀਲਡ ਸਟਾਫ਼ ਸਾਰੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹਿਆਂ ਵਿਚ ਖਾਲੀ ਹੋਣ ਵਾਲੀਆਂ ਅਸਾਮੀਆਂ ਤੇ, ਲਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇ। ਡਿਪਟੀ ਕਮਿਸ਼ਨਰਾਂ ਕੋਲ ਪਈਆਂ ਕੁਲ ਖਾਲੀ ਅਸਾਮੀਆਂ ਤੋਂ ਜਿਹੜਾ ਫੀਲਡ ਸਟਾਫ਼ ਵਧ ਜਾਵੇਗਾ, ਉਸ ਨੂੰ ਜਿਥੋਂ ਤਕ ਸੰਭਵ ਹੋ ਸਕੇਗਾ, ਚੀਫ਼ ਸਕੱਤਰ ਰਾਹੀਂ, ਹੋਰਨਾਂ ਮਹਿਕਮਿਆਂ/ਦਫਤਰਾਂ ਵਿਚ ਲਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਸੋ ਸਰਕਾਰ ਆਪਣੇ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਵਾਅਦੇ ਤੇ ਪੂਰੀ ਉਤਰ ਰਹੀ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸਾਲ 1966 ਵਿਚ ਕੀਤਾ ਸੀ ਜਦੋਂ ਕਿ ਵਿਭਾਗ ਚੱਕਬੰਦੀ ਦੇ 5 ਹਲਕਿਆਂ ਦੇ ਛਾਂਟੀ ਵਿਚ ਆਏ ਸਬ-ਇੰਨਸਪੈਕਟਰਾਂ/ਪਟਵਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਨੌਕਰੀਆਂ ਤੇ ਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

ਮਹਿਕਮਾਂ ਚੱਕਬੰਦੀ ਦੇ 1-3-1968 ਤੋਂ ਛਾਂਟੀ ਵਿਚ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਅਮਲੇ ਵਿਚੋਂ ਬਹੁਤਿਆਂ ਨੇ ਸੇਵਾ ਦੇ ਦਸ ਸਾਲ ਪੂਰੇ ਕਰ ਲਏ ਸਨ, ਇਸ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੱਕਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਸੋ ਪੰਜਾਬ ਸਿਵਲ ਸੇਵਾ ਨਿਯਮਾਵਲੀ ਜ਼ਿਲਦ ਦੇ ਨਿਯਮ 5.9 ਅਧੀਨ, ਇਹਤਿਆਤੀ ਕਾਰਵਾਈ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ 3 ਮਹੀਨੇ ਦੇ ਸੇਵਾ ਮੁਕਤੀ ਨੋਟਸ ਦਿੱਤੇ ਗਏ/ਦਿੱਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿਉਂ ਕਿ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੁਝ ਕਾਰਣਾਂ ਕਰਕੇ ਹੋਰਨਾਂ ਮਹਿਕਮਿਆਂ/ਦਫਤਰਾਂ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨੌਕਰੀਆਂ ਦੇਣਾ ਸੰਭਵ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਅਜਿਹੀ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਉਪਰ ਦਸੇ ਗਏ ਨਿਯਮਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਉਹ ਗਰੈਚੁਟੀ ਅਤੇ ਪੈਨਸ਼ਨ ਦੇ ਹੱਕਦਾਰ ਹੋਣਗੇ।]

CALL ATTENTION NOTICE

(Serial No. 26)

1. Comrade Satyapal Dang, M.L.A.,
2. Comrade Jangir Singh Joga, M.L.A.,
3. Comrade Bhan Singh Bhaura, M.L.A.,
4. Comrade Munsha Singh, M.L.A.,
5. Comrade Phuman Singh, M.L.A.,

to draw the attention of the Government towards a matter of anurgent public importance namely, the serious discontentment and resentment that have arisen among Government employees due to failure of the present Government of Punjab to implement the orders of the predecessor Government headed by Shri Gurnam Singh, reinstating some of the victimised employees, as for instance Shri Ranbir Singh Dhillon and Shri Prem Sagar.

The resentment is all the greater because this failure of the Government has created the future impression that it intends to pursue a policy of victimising leaders of Trade Unions of Government employees.

STATEMENT

Sardar Lachhman Singh Gill, Chief Minister, Punjab: The position in regard to Sarvshri Prem Sagar and Ranbir Singh Dhillon is as under :—

Shri Prem Sagar : In implementation of the decision of the Government with regard to the reinstatement of Shri Prem Sagar, the case for the creation of a post for the period he remained off duty, i.e. after his resignation was accepted to the date of joining in order to give him benefit of his previous service etc., is under consideration of Government.

Shri Ranbir Singh Dhillon : In his case, appointment orders have since been issued by the Circle Education Officer, Jullundur Circle vide No. E 7/5186-1879 (4/14)—17813—16, dated the 2nd December, 1967.

[ਸ਼੍ਰੀ ਪਰੇਮ ਸਾਗਰ ਅਤੇ ਸ਼੍ਰੀ ਰਣਬੀਰ ਸਿੰਘ ਦਿਲੋਂ ਬਾਰੇ ਪੌਜ਼ੀਸ਼ਨ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੈ :—

ਸ਼੍ਰੀ ਪਰੇਮ ਸਾਗਰ ਨੂੰ ਬਹਾਲ ਕਰਨ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਸਰਕਾਰ ਇਸ ਗੱਲ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿ ਜਿੰਨਾਂ ਅਰਜ਼ਾ ਸ਼੍ਰੀ ਪਰੇਮ ਸਾਗਰ ਡਿਊਟੀ ਤੇ ਨਹੀਂ ਰਹੇ ਅਰਥਾਤ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਅਸਤੀਫਾ ਮਨਜ਼ੂਰ ਹੋਣ ਦੀ ਤਾਰੀਖ ਤੋਂ ਡਿਊਟੀ ਤੇ ਹਾਜ਼ਰ ਹੋਣ ਦੀ ਤਾਰੀਖ ਤਕ ਦੇ ਅਰਸੇ ਲਈ ਅਸਾਮੀ ਬਣਾਈ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਿਛਲੀ ਨੌਕਰੀ ਦਾ ਲਾਭ ਦਿਤਾ ਜਾਵੇ।

ਸ਼੍ਰੀ ਰਣਬੀਰ ਸਿੰਘ ਦਿਲੋਂ

ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕੇਸ ਵਿਚ ਤੈਨਾਤੀ ਦੇ ਹੁਕਮ ਸਰਕਲ ਸਿੱਖਿਆ ਅਫਸਰ ਜਲੰਧਰ ਸਰਕਲ ਨੇ ਆਪਣੇ ਨੰਬਰ ਈ. 7/5186-1879(4/14)-17813—16 ਮਿਤੀ 2 ਦਸੰਬਰ, 1967 ਦੁਆਰਾ ਜਾਰੀ ਕਰ ਦਿਤੇ ਹਨ।]

CALL ATTENTION NOTICE

(Serial No. 32)

Giani Kundan Singh Patang M.L.A. : to draw the attention of the Government towards an urgent matter of public importance, namely, the failure of the Government to declare the result of the P. C. S. (Executive Branch) Examination held by the Punjab Public Service Commission in 1965 so far, as a result of which there is great unrest and resentment among the candidates concerned. The Minister concerned may please explain the reasons for the delay and the policy of the Government in this regard in the House.

STATEMENT

Sardar Lachhman Singh Gill, Chief Minister: The State Government are already seized of the matter and are doing everything possible to expedite the release of the results of the P.C.S. (Executive Branch) and other Allied Services Examination held in 1965. However, along with the question of filling up the posts on the basis of the results when declared, it has also to be considered as to how the successful candidates are to be allocated between the States of Punjab and Haryana. While the Government of Punjab have already finalised action in regard to their requirements, i.e. number of qualified candidates required to fill up the posts, the Government of Haryana have not done so as yet. Accordingly, necessary steps to release the results will be taken by our Government as soon as the Haryana Government have finalised their own requirements about the qualified candidates. The matter is being pursued with that Government.

[ਇਹ ਮਾਮਲਾ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਧਿਆਨ-ਗੋਚਰੇ ਹੈ ਅਤੇ 1965 ਵਿਚ ਹੋਏ ਪੀ. ਸੀ. ਐਸ. (ਐਗਜ਼ੈਕਟਿਵ ਬ੍ਰਾਂਚ) ਐਂਡ ਅਦਰ ਏਲਾਈਡ ਸਰਵਿਸਿਜ਼ ਐਗਜ਼ਾਮੀਨੇਸ਼ਨ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਛੇਤੀ ਤੋਂ ਛੇਤੀ ਕੱਢਣ ਦਾ ਹਰ ਮੁਮਕਨ ਜਤਨ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਐਪਰ, ਨਤੀਜਾ ਨਿਕਲਣ ਤੇ, ਨਤੀਜੇ ਦੇ ਆਧਾਰ ਤੇ ਆਸਾਮੀਆਂ ਨੂੰ ਭਰਨ ਦੇ ਸਵਾਲ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਇਹ ਵੀ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨੀ ਹੈ ਕਿ ਸਫਲ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ ਹਰਿਆਣੇ ਵਿਚਕਾਰ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵੰਡਿਆ ਜਾਵੇ। ਜਦ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਆਪਣੀਆਂ ਲੋੜਾਂ ਬਾਰੇ ਅਰਥਾਤ ਆਸਾਮੀਆਂ ਨੂੰ ਭਰਨ ਲਈ ਯੋਗਤਾ-ਪ੍ਰਾਪਤ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਬਾਰੇ ਆਪਣੀ ਕਾਰਵਾਈ ਪੂਰੀ ਕਰ ਲਈ ਹੈ, ਹਰਿਆਣਾ ਸਰਕਾਰ ਅਜੇ ਅਜਿਹਾ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕੀ। ਚੁਨਾਚਿ ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਹੀ ਹਰਿਆਣਾ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਯੋਗਤਾ-ਪ੍ਰਾਪਤ-ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਬਾਰੇ ਆਪਣੀਆਂ ਲੋੜਾਂ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਪੂਰੀ ਕਰ ਲਈ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਹੀ ਸਾਡੀ ਸਰਕਾਰ ਵਲੋਂ ਨਤੀਜਾ ਕੱਢਣ ਦੀ ਲੋੜੀਂਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਉਸ ਸਰਕਾਰ ਨਾਲ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਬਾਰੇ ਗੱਲਬਾਤ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ।]

SUPPLEMENTARY ESTIMATES (FIRST INSTALMENT) 1967-68

Mr Speaker : Now we proceed with the Supplementary Estimates. Those hon. Members who wish to discuss the charged items may do so.

(No hon. Member rose to speak.)

Mr. Speaker : According to the previous practice all the Demands for grants as also the Cut Motions, if any, will be deemed to have been read and moved. The hon. Members, while raising discussions, should please indicate the Demand No. on which they are speaking. After applying the guillotine all the Demands for grants will be put to the vote of the House.

Voting of the Demands for Supplementary Grants

Demand No. 1

that a Supplementary sum not exceeding Rs. 13,50,000 be granted to the Governor to defray the charges that will come in course of payment for the year ending the 31st March, 1968, in respect of 10—State Excise Duties.

Demand No. 2

that a Supplementary sum not exceeding Rs. 25,49,780 be granted to the Governor to defray the charges that will come in course of payment for the year ending the 31st March, 1968, in respect of 31—Agriculture.

Demand No. 3

that a Supplementary sum not exceeding Rs. 1,64,510 be granted to the Governor to defray the charges that will come in course of payment for the year ending the 31st March, 1968, in respect of 35—Industries.

Demand No. 4

that a Supplementary sum not exceeding Rs. 10 be granted to the Governor to defray the charges that will come in course of payment for the year ending the 31st March, 1968, in respect of 50—Public Works.

Demand No. 5

that a Supplementary sum not exceeding Rs. 8,43,970 be granted to the Governor to defray the charges that will come in course of payment for the year ending the 31st March, 1967, in respect of 68—Stationery and Printing.

Demand No. 6

that a Supplementary sum not exceeding Rs. 39,30,310 be granted to the Governor to defray the charges that will come in course of payment for the year ending the 31st March, 1968, in respect of 71—Miscellaneous.

Demand No. 7

that a Supplementary sum not exceeding Rs. 59,92,000 be granted to the Governor to defray the charges that will come in course of payment for the year ending the 31st March, 1968, in respect of 78—A Expenditure connected with National Emergency.

Demand No. 8

that a Supplementary sum not exceeding Rs. 8,97,33,000 be granted to the Governor to defray the charges that will come in course of payment for the year ending the 31st March, 1968, in respect of 124—Capital Outlay on the Provincial Scheme of Government Trading.

Demand No. 9

that a Supplementary sum not exceeding Rs. 10 be granted to the Governor to defray the charges that will come in course of payment for the year ending the 31st March, 1968, in respect of 99—Capital Outlay on Irrigation, Navigation, Embankment and Drainage Works (Commercial).

Demand No. 10

that a Supplementary sum not exceeding Rs. 10 be granted to the Governor to defray the charges that will come in course of payment for the year ending the 31st March, 1968, in respect of 103—Capital Outlay on Public Works.

Demand No. 11

that a Supplementary sum not exceeding Rs. 10 be granted to the Governor to defray the charges that will come in course of payment for the year ending the 31st March, 1968, in respect of Q—Loans to Local Funds Private Parties etc.

ਸ੍ਰੀ ਲਾਲ ਚੰਦ ਸਬਰਵਾਲ (ਜਲੰਧਰ ਉੱਤਰ) : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਇਹ ਜਿਹੜੀਆਂ ਸਪਲੀਮੈਂਟਰੀ ਡੀਮਾਂਡਜ਼ ਪੇਸ਼ ਹੋਈਆਂ ਹਨ ਇਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰੇ ਮੈਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਕੁਝ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ, ਸਿਰਫ ਦੋ ਚਾਰ ਗੱਲਾਂ ਵੱਲ ਆਪ ਦੀ ਰਾਹੀਂ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਧਿਆਨ ਦਵਾਵਾਂਗਾ।

ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲੀ ਗੱਲ ਤਾਂ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਡੀਮਾਂਡਜ਼ ਦੇ ਜਿਤਨੇ ਵੀ ਹੈਡਜ਼ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਥੱਲੇ ਡੀਕਰੀਟਲ ਐਮਾਊਂਟਸ ਹਨ। ਅਦਾਲਤਾਂ ਵਿਚੋਂ ਡਿਗਰੀਆਂ ਹੋਈਆਂ, ਫਿਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਅਪੀਲਾਂ ਹੋਈਆਂ, ਫਿਰ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵਿਚੋਂ ਡਿਗਰੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਐਂਡ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਐਗਜ਼ੀਕਿਊਸ਼ਨ ਪ੍ਰੋਸੀਡਿੰਗਜ਼। ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਕੇਸਿਜ਼ ਬਾਰੇ ਜਿਹੜੇ ਨੋਟਸ ਦਿੱਤੇ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਿਆ ਹੈ ਐਂਡ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਐਸਾ ਮਾਲੂਮ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਦੋ ਤਿੰਨ ਜਗ੍ਹਾ ਤੇ ਖਾਮੀਆਂ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਡਿਗਰੀਆਂ ਸਰਕਾਰੀ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਦੀਆਂ ਹਨ। ਚਾਹੀਦਾ ਤਾਂ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਜਿਸ ਵਕਤ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਨੇ ਗੌਰਮੈਂਟ ਪਾਸ ਰੀਪਰੀਜੈਂਟੇਸ਼ਨ ਕੀਤੀਆਂ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਐਗਜ਼ਾਮਿਨ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਫੈਕਟਸ ਨੂੰ ਉਸੇ ਸਟੇਜ ਤੇ ਮੰਨ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ ਮਗਰ ਐਸਾ ਮਾਲੂਮ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਈ ਸਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਰੀਪਰੀਜੈਂਟੇਸ਼ਨ ਉੱਤੇ ਗੌਰ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਫਿਰ ਦਫ਼ਾ 80 ਦੇ ਨੋਟਿਸ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਉਪਰ ਵੀ ਗੌਰ

[ਸ੍ਰੀ ਲਾਲ ਚੰਦ ਸਬਰਵਾਲ]

ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਔਰ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਡਿਕਰੀਜ਼ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਗੌਰਮੈਂਟ ਉਸ ਵਕਤ ਕੇਸਿਜ਼ ਵੱਲ ਤਵੱਜੋ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਜਦ ਡਿਕਰੀਆਂ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ਔਰ ਉਸ ਵਕਤ ਹਾਈਕੋਰਟ ਵਿਚ ਅਪੀਲਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਮੈਂ ਦੋ ਚਾਰ ਚੀਜ਼ਾਂ ਖਾਸ ਤੌਰ ਤੇ ਆਪ ਦੀ ਮਾਰਫਤ ਗੌਰਮੈਂਟ ਦੇ ਧਿਆਨ ਵਿਚ ਲਿਆਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ। ਇਕ ਤਾਂ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਮਹਿਸੂਸ ਇਹ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਿਸ ਵਕਤ ਕਿਸੇ ਮਹਿਕਮੇ ਦਾ ਕੋਈ ਮੁਲਾਜ਼ਮ ਰੀਪਰੀਜ਼ੈਂਟੇਸ਼ਨ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਦੇ ਨਾਲ ਬੇਇਨਸਾਫੀ ਹੋਈ ਹੈ ਤਾਂ ਐਸਾ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਿਹੜਾ ਉਸ ਦਾ ਹੈਂਡ ਹੈ—ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਕੋਈ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਹੈ ਜਾਂ ਕੋਈ ਸੈਕਰੇਟਰੀ—ਉਹ ਉਸ ਰੀਪਰੀਜ਼ੈਂਟੇਸ਼ਨ ਉਤੇ ਤਵੱਜੋ ਹੀ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ ਔਰ ਸਾਇਦ ਉਹ ਇਹ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਦੇ ਮਾਤਹਿਤ ਨੂੰ ਕੀ ਹੱਕ ਹੈ ਕਿ ਉਨ ਕੇ ਉਸ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਰੀਪਰੀਜ਼ੈਂਟੇਸ਼ਨ ਦੇਣ ਲਗ ਪਏ। ਉਸ ਨੂੰ ਕੰਟੈਂਪਟ ਸਮਝਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਕੰਟੈਂਪਟ ਵਿਚ ਉਸ ਰੀਪਰੀਜ਼ੈਂਟੇਸ਼ਨ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਜਾਂ ਐਕਸਪੈਟ ਕਰਨਾ ਤਾਂ ਇਕ ਪਾਸੇ ਬਲਕਿ ਸੈਕਰੇਟਰੀਏਟ ਵਿਚ ਇਕ ਟਰੇਡੀਸ਼ਨ ਬਣੀ ਹੋਈ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਮੁਲਾਜ਼ਮ ਨੂੰ ਫੈਕਟਸ ਦੇ ਨਾਲ ਰੈਲੇਵੇਂਟ ਜਵਾਬ ਵੀ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ। ਅਗਰ ਕੋਈ ਬਹੁਤ ਕਰਟਸੀ ਵੀ ਕਰੇ ਤਾਂ ਇਹ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ Government has considered the representation and it has been rejected. ਇਸ ਕਿਸਮ ਦਾ ਜਿਹੜਾ ਜਵਾਬ ਹੈ ਉਹ ਸਰਕਾਰੀ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਵਿਚ ਡਿਸਸੈਟਿਸਫੈਕਸ਼ਨ ਪੈਦਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਦੂਸਰੀ ਚੀਜ਼ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਅਗਰ ਉਸ ਸਰਕਾਰੀ ਮੁਲਾਜ਼ਮ ਨੂੰ ਠੀਕ ਰੀਜ਼ਨਜ਼ ਦਾ ਪਤਾ ਲਗ ਜਾਵੇ ਕਿ ਇਹ ਕਾਰਣ ਹਨ ਤਾਂ ਉਹ ਵਕੀਲ ਨਾਲ ਸਲਾਹ ਕਰ ਲਏ। ਕਿਸੇ ਸਿਆਣੇ ਨੂੰ ਪੁਛ ਲਏ ਔਰ ਉਹ ਸਾਇਦ ਕੋਰਟ ਵਿਚ ਨਾ ਹੀ ਜਾਵੇ। ਅਗਰ ਉਹ ਕੋਰਟ ਵਿਚ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਸਿਰਫ ਇਸ ਲਈ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਉਸ ਦੇ ਕੇਸ ਵਿਚ ਪੂਰੇ ਰੀਜ਼ਨਜ਼ ਨਹੀਂ ਦਸੇ ਜਾਂਦੇ। ਅਗਰ ਤੁਸੀਂ ਦੇਖੋ ਜਿਤਨੀਆਂ ਵੀ ਗੌਰਮੈਂਟ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਡਿਕਰੀਜ਼ ਹੋਈਆਂ ਹਨ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ 99% ਡਿਕਰੀਜ਼ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਦੀਆਂ ਰੀਪਰੀਜ਼ੈਂਟੇਸ਼ਨਜ਼ ਬਾਰੇ ਹਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਇਕ ਦਫਾ 80 ਜ਼ਾਬਤਾ ਦੀਵਾਨੀ ਦੀ ਅਪੀਲ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਉਸ ਦੇ ਮੁਤਾਬਿਕ ਐਗਰੀਵਡ ਪਾਰਟੀ ਵਲੋਂ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਨੋਟਿਸ ਦੇਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜਵਾਬ ਦੋ ਮਹੀਨਿਆਂ ਵਿਚ ਆਉਣਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਲੇਕਿਨ ਮੈਂ ਐਜ਼ ਏ ਲਾਈਅਰ ਕਹਿ ਸਕਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਨਵੇਰੀਏਬਲੀ ਜਿਤਨੇ ਵੀ ਗੌਰਮੈਂਟ ਨੂੰ ਇਸ ਦਫਾ ਹੇਠ ਨੋਟਿਸ ਦਿੱਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਦੋ ਮਹੀਨਿਆਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਕੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜਵਾਬ ਛੇ ਛੇ ਮਹੀਨਿਆਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਵੀ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਔਰ ਪਤਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ ਕਿ ਅਸਲ ਕਾਰਣ ਕੀ ਹਨ। ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਇਕ ਹੀ ਗੱਲ ਸਮਝ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਵੀ ਡਿਪ ਗੌਰਮੈਂਟ ਪਾਸ ਇਸ ਕਿਸਮ ਦਾ ਨੋਟਿਸ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਫਾਈਲ ਦੇ ਨਾਲ ਲਗਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਔਰ ਫੇਰ ਉਸ ਨੂੰ ਵੇਖਿਆ ਹੀ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ। ਦਫਾ 80 ਦਾ ਇਸ ਕਿਸਮ ਦਾ ਨੋਟਿਸ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਜਵਾਬ-ਦਾਅਵਾ ਅਦਾਲਤ ਵਿਚ ਭੇਜਣਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਵਿਚ ਸਾਰੀਆਂ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਮੌਜੂਦਾ ਡੀਟੇਲਜ਼ ਜਿਹੜੀਆਂ ਉਸ ਕੇਸ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੋਣ, ਦੇਣੀਆਂ ਪੈਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਦਾ ਮਤਲਬ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਮਸਾਲਾ ਹੈ, ਸਬੂਤ ਵਗੈਰਾ ਹਨ ਉਹ ਤਕਰੀਬਨ ਸਾਰੇ ਦਫਾ 80 ਦੇ ਨੋਟਿਸ ਵਿਚ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਉਸ ਦਾ ਜਵਾਬ ਵੀ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ। ਸੈਕਰੇਟਰੀਜ਼ ਵਗੈਰਾ ਜਾਂ ਮਹਿਕਮਾ ਉਸ ਨੂੰ ਲਾ ਡਿਪਾਰਟਮੈਂਟ ਪਾਸ ਲੈਕੇ ਜਾਂਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਅਗਰ ਐਲ. ਆਰ. ਪਾਸ ਕੇਸ ਜਾਵੇ, ਉਹ ਸਟੱਡੀ ਕਰੇ ਤਾਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਕਹਿ ਹੀ

ਦੇਵੇ ਕਿ ਨੋਟਿਸ ਵੈਲਿਡ ਹੈ ਅਤੇ ਕੋਰਟ ਵਿਚ ਜਾਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਫੈਸਲਾ ਕਰਕੇ ਪੇਸ਼ੈਂਟ ਕਰ ਦੇਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਮਗਰ ਇਹ ਗੱਲ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਦੂਜੀ ਸਟੇਜ ਉਦੋਂ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਅਦਾਲਤ ਵਿਚ ਦਾਅਵਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਬਾਰੇ ਮੈਂ 2-3 ਚੀਜ਼ਾਂ ਵੇਖੀਆਂ ਹਨ। ਇਕ ਤਾਂ ਇਹ ਕਿ ਜਿਸ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਉਹ ਸੂਟਸ ਡਿਫੈਂਡ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ ਉਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ। ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ ਡਿਸਟ੍ਰਿਕਟ ਐਟਾਰਨੀਜ਼, ਐਡੀਸ਼ਨਲ ਐਟਾਰਨੀਜ਼, ਅਸਿਸਟੈਂਟ ਐਟਾਰਨੀਜ਼ ਨੂੰ ਗ੍ਰੀਵਾਂਸ ਹੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਸਾਡੇ ਪਾਸ ਫੁਲ ਫੈਕਟਸ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੇ। ਜਵਾਬ-ਦਾਅਵਾ ਦੇਣਾ ਤਾਂ ਇਕ ਪਾਸੇ, ਰਿਪੋਰਟ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ, ਸੈਕਰੇਟੇਰੀਅਟ ਲੈਵਲ ਤੋਂ ਗਾਈਡ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਅਤੇ ਕਈ ਵਾਰੀ ਫਾਈਲ ਹੀ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ। ਫਿਰ ਉਹ ਲੋਕ ਡਿਨਾਇਲ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਕਦੇ ਕਹਿ ਛੱਡਦੇ ਹਨ ਕਿ ਪੈਰਾ 10 ਗਲਤ ਹੈ ਜਾਂ 11 ਗਲਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਕੇ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆਪਣੀ ਜਾਨ ਛੁੜਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਡਿਕਰੀਜ਼ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਮੈਂ ਸੁਜੈਸਟ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਜਿੰਨੀਆਂ ਸਟੇਜਿਜ਼ ਹਨ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੀਆਂ ਤੇ ਲਾ ਡਿਪਾਰਟਮੈਂਟ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਅਥਾਰਿਟੀ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਮੈਨੂੰ ਐਸਾ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਐਲ.ਆਰ. ਦੇ ਮਹਿਕਮੇ ਅੰਦਰ ਇਹ ਫੀਲਿੰਗ ਹੈ ਕਿ ਅਗਰ ਅਸੀਂ ਕਹਿ ਦਿਤਾ ਕਿ ਇਹ ਕੇਸ ਜਾਇਜ਼ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਆਦਮੀ ਨੂੰ ਪੈਸੇ ਮਿਲਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਕਿਤੇ ਸਾਡੇ ਤੇ ਗੱਲ ਨਾ ਆ ਜਾਵੇ ਕਿ ਐਪਰੋਚ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਸੈਲਫ ਕਾਨਫੀਡੈਂਸ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਪੈਦਾ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਸਰਕਾਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਹੇ ਕਿ ਉਹ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਡਰ ਦੇ, ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਸ਼ੱਕ ਦੇ ਆਪਣੀ ਰਾਏ ਦੇਣ ਅਤੇ ਸਰਕਾਰ ਉਸ ਉਤੇ ਲਿਬਰਲ ਮੌਟਿਵ ਨਾਲ ਸੋਚੇਗੀ, ਆਪ ਦੀ ਰਾਏ ਤੇ ਗੌਰ ਕਰੇਗੀ ਅਤੇ ਉਸ ਤੇ ਅਮਲ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰੇਗੀ ਕਿਉਂਕਿ ਆਪ ਦੀ ਐਕਸਪਰਟ ਰਾਏ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਕੇਸਿਜ਼ ਅਦਾਲਤਾਂ ਵਿਚ ਨਾ ਜਾਣਗੇ ਅਤੇ ਡਿਕਰੀਜ਼ ਨਾ ਹੋਣਗੀਆਂ।

ਇਕ ਟੈਂਡੈਂਸੀ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜਦ ਵੀ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਡਿਕਰੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਇਨਵੇਰੀਏਬਲੀ, ਇਨ ਸੈਂਟ ਪਰ ਸੈਂਟ ਕੇਸਿਜ਼ ਗਵਰਨਮੈਂਟ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵਿਚ ਅਪੀਲ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਫੈਕਟਸ ਆਪ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਹਨ, ਮੈਂ ਡਿਟੇਲ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਜਾਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ। ਐਸੇ ਕੇਸਿਜ਼ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਇਕ ਆਰਡੀਨਰੀ ਲਾਈਅਰ ਵੀ ਫੈਕਟਸ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਸੋਚਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਵਿਚ ਜੋ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਹੈ ਉਹ ਠੀਕ ਹੈ ਪਰ ਇਥੇ ਜੋ ਡਿਮਾਂਡਜ਼ ਆਈਆਂ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਸਾਥੋਂ ਪੈਸਾ ਸੈਂਕਸ਼ਨ ਕਰਨ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਤਾਂ ਕਿ ਅਪੀਲ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕੇ। ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਦਾ ਸਿਸਟਮ ਕੁਝ ਐਸਾ ਹੈ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕੇਸਿਜ਼ ਵਿਚ ਐਡਵੋਕੇਟ ਜਨਰਲ ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਆਦਮੀਆਂ ਨੂੰ ਪੈਸੇ ਦਿਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ ਕਿ ਹਰ ਕੇਸ ਜਿਸ ਵਿਚ ਕਿ ਡਿਕਰੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਅਪੀਲ ਕਿਉਂ ਲਾਜ਼ਮੀ ਸਮਝੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਆਪਣੇ ਲਾ ਡਿਪਾਰਟਮੈਂਟ ਨੂੰ ਐਨਕਰੇਜ਼ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੀ ਸਪਸ਼ਟ ਰਾਏ ਦਿਆ ਕਰੇ ਕਿ ਕੇਸ ਸਟੈਂਡ ਕਰੇਗਾ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। ਮਤਲਬ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਰੁਟੀਨ ਹੀ ਨਾ ਹੋਵੇ ਕਿ ਹਰ ਕੇਸ ਵਿਚ ਅਪੀਲ ਹੋਣੀ ਹੀ ਹੈ।

ਇਕ ਗੱਲ ਹੋਰ ਹੈ। ਇਕ ਆਦਮੀ ਹੈਲਥ ਡਿਪਾਰਟਮੈਂਟ ਦੀ ਗਡੀ ਦੇ ਨੀਚੇ ਆਕੇ ਮਰ ਗਿਆ ਉਸਦੀ ਬਦਕਿਸਮਤ ਬੇਵਾ ਅਤੇ ਬਦਕਿਸਮਤ ਬੱਚੇ ਪਿਛੇ ਰਹਿ ਗਏ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕੇਸਿਜ਼ ਲਈ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਨੋਮੀਨੇਟ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਇਕ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਹੈ ਜੋ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਮੋਟਰ ਵਹੀਕਲਜ਼ ਐਕਟ ਦੇ ਤਹਿਤ ਬਣਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਦਿਤਾ ਅਤੇ 35,000

[ਸ੍ਰੀ ਲਾਲ ਚੰਦ ਸਬਰਵਾਲ]

ਰੁਪਏ ਦੀ ਕੰਪਨਸੇਸ਼ਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਗਰੀਬਾਂ ਨੂੰ ਦੇਣ ਲਈ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਕਿਹਾ। ਮੈਨੂੰ ਹੈਰਾਨੀ ਹੋਈ ਹੈ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਇਸ ਕੇਸ ਵਿਚ ਅਪੀਲ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹੈ (ਵਿਘਨ) ਇਹ ਪਬਲਿਕ ਹੈਲਥ ਦੇ ਨੀਚੇ ਹੈ, ਕਹੋ ਤਾਂ ਪੜ੍ਹ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ, ਮੈਂ ਤਾਂ ਸਮਾਂ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਉਹ ਪੜ੍ਹਿਆ ਨਹੀਂ। ਸਰਕਾਰ ਉਸ ਕੇਸ ਵਿਚ ਵੀ ਅਪੀਲ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਡੇਢ ਦੋ ਸਾਲ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਨੇ ਲਾਏ ਹੋਏ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਵਿਚ। ਹਰ ਚੀਜ਼ ਖਰਚ ਕਰਕੇ ਮਿਲਦੀ ਹੈ। ਡੈਥ ਰਿਪੋਰਟ, ਪੋਸਟਮਾਰਟਮ ਰਿਪੋਰਟ, ਇੰਜਰੀਜ਼ ਸਟੇਟਮੈਂਟ, ਹਰ ਚੀਜ਼ ਤੇ ਬੇਵਾ ਨੇ ਪੈਸਾ ਖਰਚ ਕੀਤਾ ਹੋਵੇਗਾ, ਹੁਣ ਅਪੀਲ ਹੋਵੇਗੀ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਫਸਟ ਅਪੀਲ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਤੇ 5-6 ਸਾਲ ਲਗਾ ਦੇਣੇ ਹਨ ਉਦੋਂ ਤਕ ਉਸ ਵਿਡੋ ਦਾ ਖਰਚ ਹੁੰਦਾ ਰਹੇਗਾ। ਉਸ ਦੇ ਬਾਅਦ ਸਰਕਾਰ ਪੈਸਾ ਦੇਵੇਗੀ ਅਗਰ ਇਸਦੇ ਖਿਲਾਫ ਫੈਸਲਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਇਕ ਹੋਰ ਟੈਂਡੈਂਸੀ ਵੀ ਹੈ ਕਿ ਹਾਈਕੋਰਟ ਨੂੰ ਮੂਵ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਫਾਰ ਸਪੈਸ਼ਲ ਪਰਮਿਸ਼ਨ ਟੂ ਅਪੀਲ ਟੂ ਦੀ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੀਆਂ ਗਲਾਂ ਦੇ ਪਿਛੇ ਪੈਸਾ ਹੈ, ਇਕ ਮੈਂਟੇਲੇਟੀ ਹੈ ਕਿ ਗਵਰਨਮੈਂਟ ਪਾਸੋਂ ਫੀਸ ਦਾ ਪੈਸਾ ਕਿਵੇਂ ਆ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਕਈ ਐਸੇ ਕੇਸਿਜ਼ ਹਨ ਜਿਥੇ 500 ਰੁਪਏ ਜਾਂ 300 ਰੁਪਏ ਦੀ ਡਿਕਰੀ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਹੈਰਾਨੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਿਉਂ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ।

ਇਕ ਗਲ ਮੈਂ ਹੋਰ ਕਹਾਂਗਾ। ਮੈਨੂੰ ਐਡਵੋਕੇਟ ਜਨਰਲ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਬੜਾ ਇਹਤਰਾਮ ਹੈ, ਉਹ ਇਕ ਲਾਈਅਰ ਬਰਦਰ ਹਨ। ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਬਾਰ ਦੀ ਰੈਪ੍ਰੇਸੇਂਟੇਸ਼ਨ ਦੋ ਤਿੰਨ ਤਰੀਕਿਆਂ ਨਾਲ ਬਣਦੀ ਹੈ। ਅਗਰ ਕੋਈ ਸੀਨੀਅਰ ਕੌਂਸਲ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਕੌਂਸਲ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸਦੇ ਜੂਨੀਅਰ ਕੌਂਸਲ ਨੂੰ ਪੈਸੇ ਮਿਲਣ, ਘਟੋ ਘਟ ਉਸਦੀ ਮਿਹਨਤ ਤਾਂ ਮਿਲੇ। ਅਗਰ ਕਿਸੇ ਕੇਸ ਵਿਚ ਮਿਲਣੇ ਹੋਣ 2,000 ਰੁਪਏ ਤਾਂ ਪਾਰਟੀ ਕਹੇ ਕਿ 1,500 ਰੁਪਏ ਦੇਣੇ ਹਨ ਅਤੇ ਮੈਂ ਕਹਾਂ ਕਿ ਇਸ ਵਿਚ 500 ਰੁਪਏ ਤਾਂ ਮੇਰੇ ਜੂਨੀਅਰ ਕੌਂਸਲ ਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਦੋਵਾਂ ਉਸਨੂੰ ਮੈਂ ਕੁਝ ਨਾ ਅਤੇ ਦੋ ਹਜ਼ਾਰ ਆਪ ਹੀ ਜੇਬ ਵਿਚ ਪਾ ਲਵਾਂ ਤਾਂ ਇਕ ਲਾਈਅਰ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਇਹ ਕੋਈ ਚੰਗੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਇਹ ਇਕ ਬੇਇਜ਼ਤੀ ਦੀ ਗਲ ਹੈ। ਬਦਕਿਸਮਤੀ ਨਾਲ ਸਾਡੀ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਅੰਦਰ ਕੁਝ ਲਾਈਅਰ ਬ੍ਰਦਰਜ਼ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਕੇਸਿਜ਼ ਦੇ ਵਿਚ ਚੰਗਾ ਪੈਸਾ ਮਿਲਣਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਉਹ ਐਡਵੋਕੇਟ ਜਨਰਲ ਆਪਣੇ ਪਾਸ ਰਖ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਸਾਰੇ ਪਰੀਸੀਡੈਂਟਸ ਤੋੜਕੇ..

ਸ਼੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਇਹ ਰੈਲੇਵੈਂਟ ਕਿਵੇਂ ਹੈ ? (How is it relevant ?)

ਸ਼੍ਰੀ ਲਾਲ ਚੰਦ ਸਬਰਵਾਲ : ਇਹ ਰੈਲੇਵੈਂਟ ਹੈ ਜੀ।

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਆਨ ਏ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ਼ ਆਰਡਰ, ਸਰ। ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ ਇਹ ਜੋ ਬਹਿਸ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ ਇਹ ਕੇਸਿਜ਼ ਮੌਜੂਦਾ ਐਡਵੋਕੇਟ ਜਨਰਲ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਪਹਿਲਾਂ ਦੇ ਹਨ ਇਹ ਇਕ ਵਕੀਲ ਹੋ ਕੇ ਦੂਜੇ ਵਕੀਲ ਤੇ ਖਾਰ ਕਢਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਉਸ ਲਈ ਇਹ ਤਰੀਕਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਢੂੰਡਿਆ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਆਪਣੇ ਦੋਸਤ ਵਕੀਲ ਦੀ ਰੈਫਰੈਂਸ ਦੇਣਾ ਅਤੇ ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਕਿ ਉਸਨੂੰ ਪੈਸਾ ਨਹੀਂ ਮਿਲਿਆ, ਇਹ ਸਾਰੀਆਂ ਗਲਾਂ ਰੈਲੇਵੈਂਟ ਨਹੀਂ ਹਨ ਅਤੇ ਇਹ ਐਕਸਪੰਜ ਹੋਣੀਆਂ, ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ।

ਸ਼੍ਰੀ ਲਾਲ ਚੰਦ ਸਬਰਵਾਲ : ਐਕਸਪੰਜ ਕਰਾਉਣ ਲਈ ਤੁਹਾਨੂੰ ਬੜੀ ਕਾਹਲੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਇਸ ਵਿਚ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵਿਚ ਅਪੀਲਾਂ ਲਈ ਪੈਸਾ ਮੰਗਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਉਹ ਤਾਂ ਤਦ ਮੌਜੂਦ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ।

ਸ਼੍ਰੀ ਲਾਲ ਚੰਦ ਸਬਰਵਾਲ : ਇਹ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਪਿਛਲੀ ਬਾਤ ਹੈ । ਮੈਂ ਮੌਜੂਦਾ ਗੱਲ ਕਹਿਣ ਲਗਾ ਹਾਂ ....। (ਵਿਘਨ)

ਸ਼੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਕਿ ਸਾਰਾ ਪੈਸਾ ਐਡਵੋਕੇਟ ਜਨਰਲ ਲੈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਇਹ ਕਿਵੇਂ ਰੈਲੇਵੈਂਟ ਹੈ ? (How is it relevant to say that the whole amount is taken away by the Advocate General ?)

ਸ਼੍ਰੀ ਲਾਲ ਚੰਦ ਸਬਰਵਾਲ : ਮੈਂ ਦਸਣ ਲਗਾ ਹਾਂ ਜੀ ।

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਹੋਰ ਹੁਣ ਬਾਕੀ ਕੀ ਰਹਿ ਗਿਆ ਹੈ, ਇਹ ਤਾਂ ਸਭ ਕੁਝ ਹੀ ਕਹਿ ਗਏ ਹਨ । ਠੀਕ ਹੈ ਕਿ ਰੁਪਿਆ ਮੰਗਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਪਰ ਗਵਰਨਮੈਂਟ ਦੇ ਇਸ ਗੱਲ ਲਈ ਇਥੇ ਆਉਣ ਤੇ ਕੀ ਇਹ ਐਡਵੋਕੇਟ ਜਨਰਲ ਦਾ ਸਭ ਕੁਝ ਦਸਣਗੇ, ਇਸਦਾ ਕੀ ਤੱਲਕ ਹੈ, ਇਥੇ ।

11.00 A.M.

ਸ਼੍ਰੀ ਲਾਲ ਚੰਦ ਸਬਰਵਾਲ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਇਸ ਦੀ ਰੈਲੇਵੈਂਸੀ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਣਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕੁਝ ਅਪੀਲਾਂ ਗੌਰਮੈਂਟ ਨੇ ਦਾਇਰ ਕਰਨੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਐਡਵੋਕੇਟ ਜਨਰਲ ਨੇ ਦਾਇਰ ਕਰਾਣੀਆਂ ਹਨ । ਜਿਸ ਵਕਤ ਅਪੀਲਾਂ ਦਾਇਰ ਕਰਨੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ ਤਾਂ ਇਹ ਵੇਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਹੜੀਆਂ ਕਿਹੜੀਆਂ ਅਪੀਲਾਂ ਵਿਚ ਕੰਪੀਟੈਂਸੀ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ ਅਤੇ ਕਿਹੜੀਆਂ ਐਡਵੋਕੇਟ ਜਨਰਲ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪਾਸ ਰਖਣੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਕਿਹੜੀਆਂ ਬਾਕੀ ਦੇ ਲਾਈਅਰਜ਼ ਕੋਲ ਜਾਣੀਆਂ ਹਨ । ਜਿਥੇ ਤਾਂ ਫੀਸ 100 ਰੁਪਏ ਤਕ ਹੋਵੇ ਉਹ ਤਾਂ ਸਬਰਵਾਲ ਵਰਗੇ ਵਕੀਲਾਂ ਨੂੰ ਦੇ ਦਿਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਅਤੇ ਜਿਥੇ ਫੀਸ 5,000 ਰੁਪਏ ਹੋਵੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰੇ ਕਹਿ ਦਿਤਾ ਕਿ ਇਹ ਮੈਂ ਕਰਾਂਗਾ । (ਵਿਘਨ)

ਸ਼੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਇਹ ਤਾਂ ਪੁੱਛੇ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਕੀਲ ਨੂੰ ਪੁੱਛੇ ਕਰੇ ਜਿਸ ਨੂੰ ਨਾ ਪੁੱਛੇ ਨਾ ਕਰੇ । How is that relevant ? That is his capacity. It is a question of suitability of fees. Those who are willing to accept that amount should do so and those who are not willing to accept the fees should not take the case. But how is that relevant ? That is his capacity.

ਸ਼੍ਰੀ ਲਾਲ ਚੰਦ ਸਬਰਵਾਲ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਜਦ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੀਆਂ ਅਪੀਲਾਂ ਲਈ ਲਾਈਅਰਜ਼ ਨੂੰ ਐਂਗੇਜ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਬਾਹਰੋਂ ਕੌਂਸਲ ਐਂਗੇਜ਼ ਕਰੀਦਾ ਹੈ । ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜੱਜ ਦਾ ਕੀ ਮੂਡ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਕੀ ਕੁਝ ਮੰਗਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਕਿਨ੍ਹਾਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦੀ ਕੋਰਟ ਵਿਚ ਸਪਲਾਈ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ । ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ Cases of the Government are not put as they should be.

Mr. Speaker: That is your opinion.

(ਵਿਘਨ)

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : On a Point of Order, Sir.

ਸ੍ਰੀ ਲਾਲ ਚੰਦ ਸਬਰਵਾਲ : ਮੈਂ ਅਜੇ ਬੋਲ ਰਿਹਾ ਹਾਂ ।

(ਵਿਘਨ)

I do not give way.

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ ਆਰਡਰ ਤਾਂ ਹਰ ਵਕਤ ਉਠਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਬੋਲਣ ਵਾਲੇ ਮੈਂਬਰ ਨੂੰ ਇਸ ਲਈ ਜਗਹ ਦੇਣੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ । ਮੈਂ ਕੋਈ ਇਨਫਰਮੇਸ਼ਨ ਨਹੀਂ ਮੰਗ ਰਿਹਾ ਜਿਸ ਤੇ ਮਰਜ਼ੀ ਹੈ ਬੋਲਣ ਵਾਲੇ ਦੀ ਥਾਂ ਦੇਵੇ ਜਾਂ ਨਾ ਦੇਵੇ । ਮੈਂ ਤਾਂ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ ਆਰਡਰ ਤੇ ਕਹਿ ਰਿਹਾ ਹਾਂ ਕਿ ਆਨਰੇਬਲ ਮੈਂਬਰ ਸਾਹਿਬ, ਆਪ ਵਕੀਲ ਹਨ ਅਤੇ ਸਭ ਕੁਝ ਜਾਣਦੇ ਹੋਏ ਵੀ ਨੌਇੰਗਲੀ ਅਸੈਂਬਲੀ ਵਿਚ ਐਡਵੋਕੇਟ ਜਨਰਲ ਤੇ ਮਡ ਥਰੋ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ਪਰ ਉਸ ਵੇਲੇ ਦੀ ਡਿਕਰੀ ਇਕ ਵੀ ਨਹੀਂ ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਦੇ ਇਹ ਐਡਵੋਕੇਟ ਜਨਰਲ ਮੌਜੂਦਾ ਲਗੇ ਹੋਏ ਹਨ ਅਤੇ ਇਕ ਵੀ ਕੇਸ ਫੇਲ੍ਹ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪਿਛਲੇ ਅਠਾਂ ਮਹੀਨਿਆਂ ਵਿਚ । ਇਹ ਮੈਨੂੰ ਦਸ ਦੇਣ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪੀਰੀਅਡ ਵਿਚ ਇਕ ਵੀ ਡਿਕਰੀ ਫੇਲ੍ਹ ਹੋਈ ਨਹੀਂ । ਜੇ ਕਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਗੁੱਸੇ ਗਿਲੇ ਕਢਣੇ ਹਨ ਤਾਂ ਉਸ ਲਈ ਹੋਰ ਥਾਂ ਹੈ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਥੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਨਹੀਂ ਕਹਿਣ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ । ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ, ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਆਪ ਪਾਸ ਬੇਨਤੀ ਕਰਾਂਗਾ ਕਿ ਚੇਅਰ ਨੂੰ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਅਫਸਰਾਂ ਨੂੰ ਪਰੋਟੈਕਸ਼ਨ ਦੇਵੇ ਜਿਹੜੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਦੀ ਸਫਾਈ ਇਸ ਹਾਊਸ ਵਿਚ ਪੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ ।

Mr. Speaker : I will certainly give all the protection to my officers.

ਸ੍ਰੀ ਲਾਲ ਚੰਦ ਸਬਰਵਾਲ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਸ ਸਪਲੀਮੈਂਟਰੀ ਐਸਟੀਮੇਟ ਵਿਚ ਇਕ ਇਕ ਪੇਜ ਤੇ ਦਸ ਦਸ ਡੀਕ੍ਰੀਟਲ ਅਮਾਊਂਟਸ ਹਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਤਅੱਲੁਕ ਐਡਵੋਕੇਟ ਜਨਰਲ ਨਾਲ ਹੈ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਤਅੱਲੁਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਹੈ ।

(ਵਿਘਨ)

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਇਦਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੇ ਮਡ ਥਰੋ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ।

ਸ੍ਰੀ ਲਾਲ ਚੰਦ ਸਬਰਵਾਲ : ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਚਾਚੇ ਦਾ ਪੁਤ ਹੈ ।

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਵੇਖੋ ਜੀ, ਇਥੇ ਇਹ ਸਵਾਲ ਨਹੀਂ ਕਿ ਚਾਚੇ ਦਾ ਪੁਤ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ ਪਰ ਇਹ ਜਿਹੜਾ ਕਹਿ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ ਸਾਰੇ ਡੀਕ੍ਰੀਟਲ ਅਮਾਊਂਟ ਜੋ ਹਨ ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਕਤ ਦੇ ਹਨ, ਮੈਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਇਕ ਵੀ ਨਹੀਂ, ਇਹ ਮੈਨੂੰ ਪੜ੍ਹਕੇ ਦਸ ਦੇਣ । (ਵਿਘਨ)

ਸ੍ਰੀ ਲਾਲ ਚੰਦ ਸਬਰਵਾਲ : ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਸ ਬਜਟ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਿਆ ਹੈ ਕਿ ਨਹੀਂ (ਵਿਘਨ) ।

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਮੈਂ ਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਫੈਕਟਸ ਸਟੇਟ ਕਰਨ । ਮੈਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਚੈਲੰਜ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਇਕ ਵੀ ਡਿਕਰੀ ਉਸ ਵਕਤ ਦੀ ਨਹੀਂ ।

Mr. Speaker : But the Advocate General is not here. We have not called him.

ਸ੍ਰੀ ਲਾਲ ਚੰਦ ਸਬਰਵਾਲ : ਮੈਂ ਤਾਂ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਕਹਿ ਰਿਹਾ ਸਾਂ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਕਤ ਦਾ ਹੈ....(ਵਿਘਨ)

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਮੈਂ ਤਾਂ ਆਨਰੇਬਲ ਮੈਂਬਰ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਵਕਤ ਦਾ ਕੋਈ ਕੇਸ ਦਸ ਦੇਣ ਜਿਸ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਨੈਗਲੀਜੈਂਸ ਨਾਲ ਜਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਇਗਨੋਰੈਂਸ ਨਾਲ ਜਾਂ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਲੈਪਸ ਕਾਰਨ ਡਿਕਰੀ ਹੋਈ ਹੋਵੇ । (ਵਿਘਨ)

ਸ਼੍ਰੀ ਲਾਲ ਚੰਦ ਸਬਰਵਾਲ : ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਐਡਵੋਕੇਟ ਜਨਰਲ ਜਾਂ ਐਲ. ਆਰ. ਜਾਂ ਮਨਿਸਟਰੀ ਦੀ ਗਲਤੀ ਨਾਲ ਕੋਈ ਡਿਕਰੀ ਹੋ ਗਈ ਹੈ ਤਾਂ ਕੀ ਉਸ ਤੋਂ ਇਸ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਸਬਕ ਨਹੀਂ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ? ਇਸ ਲਈ ਮੈਨੂੰ ਇਸ ਗਲ ਤੇ ਬਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿ ਮੈਂ ਬੋਲ ਹੀ ਨਾ ਸਕਾਂ । ਮੈਂ ਇਸ ਡੀਮਾਂਡ ਤੇ ਬੋਲ ਰਿਹਾ ਹਾਂ ...। (ਵਿਘਨ)

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਤੁਸੀਂ ਡੀਮਾਂਡ ਨੂੰ ਬੇਸ਼ਕ ਡਿਸਕਸ ਕਰੋ ਪਰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਤੀਆਤ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ । (ਵਿਘਨ)

ਸ਼੍ਰੀ ਲਾਲ ਚੰਦ ਸਬਰਵਾਲ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਤਾਂ ਇਕ ਰੈਫਰੈਂਸ ਐਡਵੋਕੇਟ ਜਨਰਲ ਬਾਰੇ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹਾਂ ....। (ਵਿਘਨ)

Mr. Speaker : The Advocate-General is a Member of the House but not for voting purposes or expressing his opinion.

Shri Lal Chand Suberwal : With due deference to you, Speaker Sahib, I would submit that he can, suo moto, take part in the discussion.

ਅਚਾਰੀਆ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਸਿੰਘ ਆਜ਼ਾਦ : ਆਨ ਦੇ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ ਆਰਡਰ ਸਰ । ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਸਪਲੀਮੈਂਟਰੀ ਐਸਟੀਮੇਟ ਵਿਚ ਜਿਹੜਾ ਡੀਕਰੀਟਲ ਅਮਾਊਂਟ ਹੈ ਉਸ ਦੇ 18 ਕੇਸ ਕੁਲ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵੈਲਿਊ ਦੋ ਲੱਖ 120 ਰੁਪੈ ਬਣਦੀ ਹੈ । ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਕੋਈ ਇਹੋ ਜਿਹੀ ਗਰਾਂਟ ਜਾਂ ਰਕਮ ਨਹੀਂ ਜਿਸ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਵਕੀਲ ਦੀ ਫੀਸ ਦੇਣ ਵਾਸਤੇ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਅਸੈਂਬਲੀ ਤੋਂ ਪੈਸਾ ਮੰਗਿਆ ਹੋਵੇ । ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਮੈਂ ਦਰਖਾਸਤ ਕਰਾਂਗਾ ਕਿ ਇਥੇ ਬਹਿਸ ਐਡਵੋਕੇਟ ਜਨਰਲ ਤੇ ਜਾਂ ਵਕੀਲਾਂ ਦੀ ਫੀਸ ਤੇ ਨਹੀਂ ਆ ਸਕਦੀ, ਇਥੇ ਤਾਂ ਸਪੈਸੇਫਿਕ ਡੀਮਾਂਡ ਤੇ ਹੀ ਬੋਲਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ । (ਵਿਘਨ)

ਸ਼੍ਰੀ ਲਾਲ ਚੰਦ ਸਬਰਵਾਲ : ਇਥੇ ਦੋ ਤਿੰਨ ਪੁਆਇੰਟ ਉਠਾਏ ਗਏ ਹਨ ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਗਿੱਲ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਗੱਲ ਦਾ ਜਵਾਬ ਦੇ ਲਵਾਂ ਕਿ ਇਸ ਵਿਚ ਕਿਤੇ ਜ਼ਿਕਰ ਨਹੀਂ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ । ਇਸ ਸਪਲੀਮੈਂਟਰੀ ਬਜਟ ਦੇ ਪੇਜ 8 ਤੇ ਇਹ ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ—

Payment of decretal amount to Shrimati Arvinder Kaur, wife of late Shri Tarlochan Singh on account of compensation awarded by the court of Chairman, Motor Accident Claims Tribunal, Punjab Rs. 31,000 (non-recurring).

Vehicle No. PNA/4262 belonging to Punjab health Department was involved in an accident on the 6th March, 1965, causing injuries to one Shri Tarlochan Singh, who later died on the 12th March, 1965 in V.J. Hospital, Amritsar. The Police made enquiries on the spot and established that it was pure accident and the driver Shri Baldev Raj was not found guilty, nor arrested or challaned. Shrimati Arvinder Kaur, wife of late Shri Tarlochan Singh submitted a claim application in the Court of Chairman, Motor Accident Claims Tribunal, Punjab, on the 29th April, 1965 for a sum of Rs. 50,000. The said Tribunal vide their judgment awarded a sum of Rs. 36,000 as compensation against the Punjab State. An appeal was filed against this judgment by the Assistant Advocate General, Punjab, on behalf of the Punjab Government in the High of Judicature, Punjab, on the 7th November, 1966 which came up for hearing on the 1st December, 1966 and was dismissed. The limit for filing the SCA was up to the 31st January, 1967. The stipulated period for the payment of compensation fixed by the Motor Accident Claim Tribunal was three months, i.e., up to the 28th February, 1967.

ਸ੍ਰੀ ਲਾਲ ਚੰਦ ਸਬਰਵਾਲ : ਮੈਂ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ ਇਕ ਹੋਰ ਕੇਸ ਅਰਜ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ—

Payment of decretal amount to Shri Hardev Singh Rs. 5,070 (Charged)

In the case Shri Hardev Singh versus The Punjab State the Subordinate Judge, 1st Class, Patiala, granted a decree of Rs. 1,562 in favour of the plaintiff (Shri Hardev Singh). This amount was required to be deposited in the Court within a period of two months from the date of issue of orders. While the case was in processing stage, Shri Hardev Singh filed another appeal before the District Judge, Patiala for further relief. The said judge decided the case on the 21st March, 1967 in favour of the plaintiff and awarded a decree for a sum of Rs. 3,483.51 less already drawn together with proportionate costs.

The Department decided to file an appeal in the High Court and with the advice of L. R. the Advocate-General, Punjab, was asked to file a second appeal in the High Court. On the other hand the Deputy Commissioner, Patiala, intimated that notice under section 82, C.P.C. had been received from the plaintiff, vide which payment of Rs. 5,066.61 was to be made by the State of Punjab. The Advocate General, Punjab, was requested to file a stay application in the Court. In reply the Advocate General intimated that the application filed in the case was heard on the 18th September, 1967 and the Court ordered that the decree-holder might receive the amount after furnishing adequate security to the satisfaction of tribunal.

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਪਰ ਇਹ ਕੇਸ ਤਾਂ ਐਡਵੋਕੇਟ ਜਨਰਲ ਦੇ ਚਾਰਜ ਲੈਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ 15 ਮਾਰਚ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਚਾਰਜ ਲਿਆ ਹੈ। (ਵਿਘਨ)

ਸ੍ਰੀ ਲਾਲ ਚੰਦ ਸਬਰਵਾਲ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਹੁਣ ਸਾਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਹ ਇਸ ਐਡਵੋਕੇਟ ਜਨਰਲ ਦੇ ਪੀਰੀਅਡ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ। ਮੈਂ ਇਸ ਤੇ ਹੋਰ ਕੁਝ ਕਹਿਣਾ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦਾ ਪਰ ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਰੀਕੁਐਸਟ ਕਰਾਂਗਾ ਕਿ ਲੀਡਰ ਆਫ ਦਾ ਹਾਊਸ ਦਾ ਇਕ ਅਡਰਾ ਰਵੀਆ ਹੈ, ਹਰ ਗੱਲ ਤੇ ਟੋਕਣਾ, ਗੱਲ ਗੱਲ ਤੇ ਇਹ ਝੂਠ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। (ਵਿਘਨ)

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਇਹ ਵੇਖ ਲਓ ਜੀ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਹਾਊਸ ਦਾ ਡੈਕੋਰਮ।

ਸ੍ਰੀ ਲਾਲ ਚੰਦ ਸਬਰਵਾਲ : ਜੇ ਕਰ ਲੀਡਰ ਆਫ ਦਾ ਹਾਊਸ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਡੈਕੋਰਮ ਬਣਿਆ ਰਹੇ, ਮੈਂ ਵੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ, ਪਰ ਇਕ ਚੀਜ਼ ਕੋਟ ਕਰਨ ਲਗਾ ਹਾਂ..

ਰਾਜ ਮੰਤਰੀ (ਸ: ਨਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ) : It is on the record. ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ 'ਝੂਠ' ਸ਼ਬਦ ਵਰਤਿਆ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਹੋ ਕਿ ਇਹ 'ਝੂਠ' ਦਾ ਲਫਜ਼ ਵਿਦਫਰਾ ਕਰਨ।

ਸ੍ਰੀ ਲਾਲ ਚੰਦ ਸਬਰਵਾਲ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਇਹ 'ਝੂਠ' ਦਾ ਲਫਜ਼ ਕੱਟ ਦੇਣ, 'ਗਲਤ' ਕਰ ਲੈਣ। ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਸਾਰੇ ਮੁਆਮਲੇ ਦੀ ਇਨਫਰਮੇਸ਼ਨ ਐਡਵੋਕੇਟ ਜਨਰਲ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਹੈ। ਜੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਕੋਈ ਕਾਨੂੰਨੀ ਮਸ਼ਵਰਾ ਦੇ ਦਿਤਾ ਇਹ ਮੇਰੀ ਨਾਲਜ ਵਿਚ ਵਾਧਾ ਹੀ ਕਰੇਗਾ। ਉਹ ਪਾਰਟੀ ਨਾਲ ਗਲ ਕਰਕੇ ਜੋ ਸੈਂਸ ਬਣੇ ਉਸ ਨੂੰ ਦਿਲ ਵਿਚ ਰਖਦਾ ਹੋਇਆ ਕਨਸਿਡਰ ਕਰੇਗਾ.. (ਵਿਘਨ)

ਸ੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ ਐਡਵੋਕੇਟ ਜਨਰਲ ਦੇ ਮੁਤਲਿਕ ਗੱਲਾਂ ਕਰਨੀਆਂ ਤਾਂ ਫੇਰ ਪਹਿਲਾਂ ਮੈਨੂੰ ਬੁਲਾ ਲੈਣ ਦਿਉ। (If the hon. Member wants to discuss the actions of the Advocate General, let me first send for him.)

ਸ੍ਰੀ ਲਾਲ ਚੰਦ ਸੱਬਰਵਾਲ : ਚੰਗਾਂ ਜੀ, ਪਹਿਲਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਬੁਲਾ ਹੀ ਲਉ ਮੈਂ ਫੇਰ ਅਰਜ਼ ਕਰਾਂਗਾ ।

ਚੌਧਰੀ ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਹ : ਆਨ ਐ ਪ੍ਰਾਥਮ ਆਫ ਆਰਡਰ ਸਰ । ਮੈਂ ਧਰਮ ਕਹਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜਦੋਂ ਇੱਕ ਕੇਸ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਹੋ ਚੁੱਕਾ ਹੈ, ਡਿਸਮਿਸ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਅੱਗੇ ਇਸ ਹਾਊਸ ਵਿੱਚ ਐਡਵੋਕੇਟ ਜਨਰਲ ਦਾ ਬੋਲਨਾ ਕੋਈ ਮਾਧਨੇ ਹੀ ਨਹੀਂ ਰਖਦਾ ।

ਸ੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਜਿਹੜੇ ਐਡਵੋਕੇਟ ਜਨਰਲ ਤੇ ਕੋਈ ਰੀਮਾਰਕਸ ਇਸ ਹਾਊਸ ਦੇ ਵਿਚ ਕਸੇ ਜਾਣ ਜਾਂ ਬਦਨਾਮੀ ਕਰਨ ਲਈ ਕੋਈ ਵੀ ਕੁਐਸ਼ਨ ਹੋਵੇ he should have the right to defend himself. (In case any remarks are passed against the Advocate General or any question is raised to defame him he should have the right to defend him self.)

ਸ਼੍ਰੀ. ਅ. ਵਿਸ਼ਵਨਾਥਨ : ਆਪਕਾ ਧਰਮ ਕਹ ਦੇਨਾ ਕਿ ਹੁਮ ਕੋਈ ਬਦਨਾਮੀ ਕਰੇਂਗੇ, ਧਰਮ ਆਨ-ਰੇਬਲ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੀ ਇਜ਼ਤ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਧਰਮ ਲਫਜ਼ ਵਿਫੜਾ ਹੋਨੇ ਚਾਹਿਓ । I will request the Chair to withdraw these words.

ਸ਼੍ਰੀ ਅਧਿਕਸ਼ : ਅਗਰ ਆਪ ਕਿਸੀ ਦੇ ਊਪਰ ਕੋਈ ਐਸਪਰਸ਼ਨ ਕਰ ਦੇਂ ਤੋ ਧਰਮ ਉਸਦੀ ਬਦਨਾਮੀ ਹੀ ਹੈ, What is there in it? (If the hon. Members cast aspersions on others, it is done to defame them. What is there in it ?)

ਸ਼੍ਰੀ ਅ. ਵਿਸ਼ਵਨਾਥਨ : ਮੈਂ ਧਰਮ ਸਮਝਦਾ ਹੂੰ.....(ਵਿਧਨ)

Mr. Speaker : Whether you consider one thing or not, I consider it. You always consider yourself one of the best lawyers. You always try to cast aspersion on the Chair.

Shri A. Vishwanathan : Have I ever said that I am the most learned lawyer ? I have never said it. But we have a right to criticise the so called learned lawyer.

Mr. Speaker : But I consider you as a learned lawyer.

ਸ਼੍ਰੀ. ਅ. ਵਿਸ਼ਵਨਾਥਨ : ਮੈਂ ਧਰਮ ਕਹੁੰਦਾ ਹੂੰ ਕਿ ਐਡਵੋਕੇਟ ਜਨਰਲ ਸਾਹਿਬ ਇਤਨੀ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਕਮਾਲਤ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਜਿਤਨੀ ਗਿਲ ਸਾਹਿਬ ਉਨਦੀ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ।

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਕਿਉਂ ਨਾ ਕਰਾਂ ਇਹ ਮੇਰਾ ਫਰਜ਼ ਹੈ ।

Mr. Speaker : The Chief Minister has got the right to defend his servants.

Shri A. Vishwanathan : He will get the time to defend them.

ਕੈਪਟਨ ਰਤਨ ਸਿੰਘ : ਆਨ ਏ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ ਆਰਡਰ, ਸਰ । ਕੀ ਕੋਈ ਮੈਂਬਰ ਆਨਰੇਬਲ ਸਪੀਕਰ ਨੂੰ ਇਹ ਹੁਕਮ ਦੇ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੇ ਲਫਜ਼ ਵਿਦਰਬਾ ਕਰੇ? He can always request the Speaker to re-consider the matter. ਮੈਂ ਰੀਕੁਐਸਟ ਕਰਾਂਗਾ ਕਿ ਆਨਰੇਬਲ ਮੈਂਬਰ ਦੇ ਇਹ ਲਫਜ਼ ਐਕਸਪਰਿਜ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ।

Mr. Speaker : I over-rule it. There is no question of expunging it.

(At this stage Shri Lal Chand Suberwal rose in his seat to continue his speech).

Mr. Speaker : Mr. Suberwal, if you want to say anything about the Advocate General then I must have to call him so that he may be able to answer it.

ਅਚਾਰੀਆ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਸਿੰਘ ਆਜ਼ਾਦ : ਆਨ ਦੇ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ ਆਰਡਰ, ਸਰ। ਮੇਰੀ ਬੜੇ ਅਦਬ ਦੇ ਨਾਲ ਦਰਖਾਸਤ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਮੌਸਨ ਨੂੰ ਜਿਸ ਦੇ ਨਾਲ ਐਡਵੋਕੇਟ ਦਾ ਵਾਸਤਾ ਹੋਵੇ.....

Mr. Speaker : I have already disposed of the point of order of the hon. Member. I have already conceded it. What is the use of putting it again and again ?

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਇਸ ਵੇਲੇ ਹਾਊਸ ਵਿਚ ਐਡਵੋਕੇਟ ਜਰਨਲ ਹੈ ਨਹੀਂ, ਉਸ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਦੇ ਵਿਚ ਕੋਈ ਗਲ ਕਹਿਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਸਾਰੇ ਹੀ ਸਮਝਦਾਰ ਹਨ, ਪੁਰਾਣੇ ਆਦਮੀ ਹਨ। ਜੋ ਕੁਝ ਮੈਂ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਉਹ ਸਮਝਦੇ ਵੀ ਹਨ ਪਰ ਕਰਨਾ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦੇ।

ਸ਼੍ਰੀ ਲਾਲ ਚੰਦ ਸਬਰਵਾਲ : ਫ਼ੁਸੀ ਤਾਂ ਐਡਵੋਕੇਟ ਜਰਨਲ ਦੀ ਵਕਾਲਤ ਕਰਦੇ ਹੋ।

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਵਕਾਲਤ ਕਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਸਵਾਲ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਮੈਂ ਆਪਣਾ ਇਹ ਇਖਲਾਕੀ ਫਰਜ਼ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜਿਸ ਦੇ ਮੁੱਤਲਿਕ ਤਸੀਂ ਗੱਲ ਕਰਨਾਂ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ, ਉਸ ਨੂੰ ਵੀ ਪ੍ਰੋਟੈਕਟ ਕਰਨ ਲਈ ਕੋਈ ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਦਾ ਮੌਕਾ ਮਿਲਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਲੈਫਟੀਨੈਂਟ ਭਾਗ ਸਿੰਘ : ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ, ਜਨਾਬ, ਕਿ ਜਨਤਾ ਦਾ ਪੈਸਾ ਐਵੇਂ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਆਏ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਕੰਮ ਲਈ ਸੀ ਪਰ ਅਸੀਂ ਹੋਰ ਹੀ ਕੰਮ ਵਿਚ ਉਲਝ ਗਏ ਹਾਂ। ਤਸੀਂ ਇਸ ਨੂੰ ਜ਼ਰਾ ਕਨਸਿਡਰ ਕਰੋ।

ਸ਼੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਕਿਵੇਂ ਕਨਸਿਡਰ ਕਰਾਂ ਜੀ। (ਹਾਸਾ) (How can I consider it?) (Laughter).

ਵਿੱਤ ਮੰਤਰੀ : ਇਸ ਵੇਲੇ ਸਪੈਸਿਫਿਕ ਡੀਮਾਂਡਜ਼ ਸਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਹਨ। ਅਸੀਂ ਉਸ ਤੇ ਬਹਿਸ ਛੱਡ ਕੇ ਹੋਰ ਗੱਲਾਂ ਤੇ ਹਾਊਸ ਦਾ ਵਕਤ ਜ਼ਾਇਆ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ, ਇਹ ਠੀਕ ਨਹੀਂ।

ਸ਼੍ਰੀ ਲਾਲ ਚੰਦ ਸਬਰਵਾਲ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਜਿਥੋਂ ਤਕ ਉਸ ਦੀ ਪ੍ਰੋਜੈਂਸ ਦਾ ਸਵਾਲ ਹੈ ਮੈਂ ਵੀ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿਸੇ ਦੀ ਗੈਰ-ਹਾਜ਼ਰੀ ਵਿੱਚ ਹਾਊਸ ਨੂੰ ਡਿਸਕਸ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪੇਸ਼ਬੰਦੀ ਗਿੱਲ ਸਾਹਿਬ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਮੈਂ ਇਸ ਦੇ ਮੁਤਾਲਿਕ ਤੁਰਾਡੀ ਵਾਜ਼ਿਹ ਰੂਲਿੰਗ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ।

ਇਹ ਪੁਆਇੰਟ ਲੀਡਰ ਆਫ ਦੀ ਹਾਊਸ ਨੇ ਉਠਾਇਆ ਕਿ ਐਡਵੋਕੇਟ ਜਰਨਲ ਵੀ ਇਕ ਅਡਮਰ ਹੈ। ਪਰ ਮੈਂ ਇਹ ਕਹਾਂਗਾ ਕਿ ਉਹ ਮੈਂਬਰ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਜੇ ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਗਲ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਦਾ ਹੱਕ ਹੈ। ਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ

ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵੱਲੋਂ ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਦਾ ਹੱਕ ਹੈ। ਜੇ ਇਹ ਕਹਿ ਕਿ ਕਿਸੇ ਅਫਸਰ ਦੇ ਮੁਤਲਿਕ ਇਹ ਗਲ ਨਾ ਕਹਿ ਤਾਂ ਇਹ ਤਾਂ ਠੀਕ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਪਰ ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਇਹ ਕਹਿ ਕਿ ਕਿਸੇ ਮੈਂਬਰ ਦੀ ਐਂਬੈਸੇ ਵਿਚ ਗਲ ਨਾ ਕਹਿ ਤਾਂ, ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਫਿਰ ਤੁਹਾਨੂੰ ਡੀਸਾਈਡ ਕਰਨਾ ਪਏਗਾ ਕਿ ਕਿਤਨੇ ਮੈਂਬਰ ਜਿਹੜੇ ਇਥੇ ਹਾਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ ਪਰ ਬਾਹਰ ਲਾਉਂਜ ਵਿਚ ਬੈਠੇ ਹੋਣ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮੁਤਲਿਕ ਕੀ ਕੁਝ ਕਿਹਾ ਜਾਵੇ ਜਾਂ ਨਾ ਕਿਹਾ ਜਾਵੇ। ਤੁਸੀਂ ਕੋਈ ਪ੍ਰੈਸੀਡੈਂਟ ਸੈਟ ਕਰ ਦਿਉ ਅਸੀਂ ਮੰਨਾਂਗੇ।

ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਕ ਹੋਰ ਕੁਐਸ਼ਨ ਹੈ, ਕਿ ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਦਨਾਮ ਕਰਨ ਦੀ ਨੀਅਤ ਨਾਲ ਇਹ ਸਭ ਕੁਝ ਕਹਿ ਰਿਹਾ ਹਾਂ। ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਈਮਾਨਦਾਰੀ ਨਾਲ ਇਹ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਦਨਾਮ ਕਰਨ ਦੀ ਮੇਰੀ ਕੋਈ ਨੀਅਤ ਨਹੀਂ। ਐਜ਼ ਏ ਲਾਈਅਰ ਬਰਾਦਰ ਮੈਂ ਇਹ ਗੱਲ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹਾਂ। ਇਸ ਲਈ, ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਤੁਸੀਂ ਇਹ ਮਨੋ ਕਢ ਦਿਉ।

ਸ਼੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਸਬਰਵਾਲ ਸਾਹਿਬ, ਤੁਸੀਂ ਆਪ ਵੀ ਵਕੀਲ ਹੋ ਤੇ ਜਾਣਦੇ ਹੋ ਕਿ ਕੋਈ ਆਰਗੂਮੈਂਟ ਕਿਸੇ ਜੱਜ ਨੂੰ ਅਪੀਲ ਕਰ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਇਹ ਕਹਿਣਾ.....(ਵਿਘਨ) [The hon. Member himself being a lawyer knows that some argument appeals to one judge and not to the other. Therefore to say — (interruption)]

ਸ਼੍ਰੀ ਲਾਲ ਚੰਦ ਸਬਰਵਾਲ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਸਾਡਾ ਫਰਜ਼ ਹੈ ਕਿ ਇਲਤਜ਼ਾ ਕਰੀ ਜਾਈਏ, ਤੁਸੀਂ ਭਾਵੇਂ ਮੰਨੋ ਜਾਂ ਨਾ ਮੰਨੋ। ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਅਰਜ਼ ਕਰੀ ਹੀ ਜਾਣਾ ਹੈ।

ਸ਼੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਮੇਰਾ ਮਤਲਬ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਵੀ ਕਈ ਕੇਸਾਂ ਵਿਚ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ ਹੋ। ਕੁਝ ਵਿਚ ਜਿੱਤ ਗਏ ਹੋ, ਕੁਝ ਵਿਚ ਹਾਰ ਵੀ ਗਏ ਹੋਵੇਗੇ। ਕਿਸੇ ਕੇਸ ਵਿਚ ਹਾਰਨ ਕਰਕੇ ਇਹ ਕਹਿਏ ਕਿ ਸਬਰਵਾਲ ਸਾਹਿਬ ਚੰਗੇ ਵਕੀਲ ਨਹੀਂ, ਇਹ ਚੰਗੀ ਗਲ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ। (I mean to say that the hon. Member must have appeared as a lawyer in several cases. He must have won some cases while others he might have lost. For his losing any case it would not be proper to say that the hon. Member is not a good lawyer.)

ਸ਼੍ਰੀ ਲਾਲ ਚੰਦ ਸਬਰਵਾਲ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਕੇਸਾਂ ਦੇ ਹਾਰਨ ਦੀ ਗਲ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਤਾਂ ਮੇਰਾ ਮਤਲਬ ਇਹ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੇਸਾਂ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਚੰਗੀ ਨਹੀਂ ਹੋਈ ਹੁੰਦੀ।

ਸ਼੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਇਹ ਤੁਸੀਂ ਕਿਵੇਂ ਕਹਿ ਸਕਦੇ ਹੋ ? (How can the hon. Member say so ?)

ਸ਼੍ਰੀ ਲਾਲ ਚੰਦ ਸਬਰਵਾਲ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਜੇ ਕੋਈ ਚੰਗਾ ਲਾਈਅਰ ਫੀਸ ਲੈ ਕੇ, ਹਾਜ਼ਰੀ ਲਵਾ ਲਵੇ, ਚਾਰਜ ਲੈ ਲਵੇ ਪਰ ਅਪੀਅਰ ਨਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਫਿਰ.....

ਸ੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਤੁਸੀਂ ਕੋਈ ਸਪੈਸਿਫਿਕ ਫੈਕਟਸ ਲੈ ਕੇ ਸ਼ਾਰਟ ਨੋਟਿਸ ਕੁਐਸ਼ਚਨ ਲੈ ਆਉ ਕਿ ਇਹ ਗਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕੀਤੀ ਹੈ। (The hon. Member should give notice of a short notice question on the basis of some specific facts that he has done such and such thing.)

ਸ੍ਰੀ ਲਾਲ ਚੰਦ ਸਬਰਵਾਲ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਰਸਨਲ ਲੈਵਲ ਤੇ, I will not say a single word. ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਮੇਰੇ ਕੋਲੋਂ ਇਸ ਕਿਸਮ ਦੀ ਆਸ ਕਰੋ। ਮੈਂ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜਾਤੀ ਤੌਰ ਤੇ ਜਾਣਦਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹਾਂ।

Mr. Speaker : How can the hon. Member say this ?

ਸ੍ਰੀ ਲਾਲ ਚੰਦ ਸਬਰਵਾਲ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਤਾਂ ਕੇਵਲ ਇਤਨੀ ਹੀ ਅਰਜ਼ ਕਰਨੀ ਹੈ ਕਿ ਉਥੇ ਇਨਐਡੀਸ਼ੈਂਸੀ ਹੈ ਜਿਸ ਦੀਆਂ ਮੈਂ ਦੋ ਤਿੰਨ ਮਿਸਾਲਾਂ ਦਿਤੀਆਂ ਹਨ। ਇਹ ਆਮ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਐਡਵੋਕੇਟ ਜਨਰਲ ਫੀਸ ਲੈ ਲੈਂਦੇ ਹਨ ਪਰ ਆਪ ਅਪੀਅਰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ। ਮੈਂ ਅਗਜ਼ੈਂਪਲ ਕੋਟ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਡਿਟੇਲ ਵਿਚ ਇਸ ਕਰਕੇ ਨਹੀਂ ਜਾਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਮੈਂ ਸਾਰੀ ਚੀਜ਼ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਦੇ ਨਾਤੇ ਕਹਿਣੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਜੇ ਉਹ ਫੀਸ ਲੈਣ ਆਪ ਪਰ ਅਪੀਅਰ ਹੋਵੇ ਕੋਈ ਜੂਨੀਅਰ ਕੌਂਸਲ ਜਾਂ ਕੋਈ ਵੀ ਨਾ ਅਪੀਅਰ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਬੜੀ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਜਦ ਕੋਈ ਕਲਾਇੰਟ ਫੀਸ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸੀਨੀਅਰ ਵਕੀਲ ਪੇਸ਼ ਹੋਵੇ। ਜਲੰਧਰ ਵਿਚ ਇਕ ਮੁਕਦਮੇ ਵਿਚ ਇਕ ਆਦਮੀ ਨੇ ਵਕੀਲ ਕੀਤਾ। ਮੈਂ ਅਪੌਜ਼ਿਟ ਸਾਈਡ ਤੇ ਸੀ। ਕਾਰਵਾਈ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਣ ਵੇਲੇ ਉਸ ਆਦਮੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੇਰਾ ਵਕੀਲ ਨਹੀਂ ਆਇਆ। ਅਸਲ ਵਿਚ ਇਕ ਨਵਾਂ ਜੂਨੀਅਰ ਉਸ ਸੀਨੀਅਰ ਵਕੀਲ ਦਾ ਆਇਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਜਦ ਉਸ ਆਦਮੀ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲਗਾ ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਪਿੰਡ ਦਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਸਾਦਗੀ ਨਾਲ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੈਂ ਤਾਂ ਪੈਸੇ ਦਿਤੇ ਸਨ ਘੋੜੇ ਦੇ ਪਰ ਇਥੇ ਭੇਜ ਦਿਤਾ ਹੈ ਖੋਤਾ।

(ਇਸ ਵੇਲੇ ਸ੍ਰੀ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਚੇਅਰ ਤੇ ਬਿਰਾਜਮਾਨ ਹੋਏ)

ਜਜ ਨੇ ਝਾੜਿਆ ਕਿ ਅਜਿਹੀ ਗੱਲ ਨਾ ਕਰ। ਪਰ ਉਸ ਦੀ ਗਲ, ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਕਾਫ਼ੀ ਹਦ ਤਕ ਠੀਕ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਇਹ ਸਾਰੀ ਗੱਲ ਇਸ ਕਰਕੇ ਕਹਿ ਰਿਹਾ ਹਾਂ ਕਿ..... (ਵਿਘਨ)

Mr. Deputy Speaker : I would request the hon. Member to be relevant. He may raise discussion on the Supplementary Estimates which are before the House.

ਸ੍ਰੀ ਲਾਲ ਚੰਦ ਸਬਰਵਾਲ : ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਅਗੇ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ ਨਾਲ ਇਹੀ ਬਹਿਸ ਕਰਦਾ ਹੋਇਆ ਹਾਂ ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ ਤਾਂ ਮੈਂ ਨਵੇਂ ਸਿਰਿਉਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਵੀ ਅਰਜ਼ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ।

Mr. Deputy Speaker : Thank you very much. There should be no personal remarks.

ਸ੍ਰੀ ਲਾਲ ਚੰਦ ਸਬਰਵਾਲ : ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਸਪਲੀਮੈਂਟਰੀ ਡਿਮਾਂਡਜ਼ ਤੇ ਹੀ ਬੋਲ ਰਿਹਾ ਹਾਂ। ਮੇਰਾ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ ਕੋਨਟੈਨੇਸ਼ਨ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਰੈਲੇਵੈਂਟ ਚੀਜ਼ ਸਮਝ ਵਿਚ ਆ ਜਾਵੇ। ਇਹ ਜਿਹੜੀਆਂ ਡਿਕਰੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ ਅਸੀਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹੁਣ ਰੋਕ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪਿਛੇ ਕੋਈ ਬੇਸਿਜ਼ ਹਨ ਕਿ ਇਹ ਕਿਉਂ ਹੋਈਆਂ। ਹੁਣ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਹਤਿਆਤ ਰਖਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਚੀਜ਼ ਦੀ ਰੈਪੀਟੀਸ਼ਨ ਨਾ ਹੋਵੇ।

ਸ੍ਰੀ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ : ਮੈਂ ਤੁਹਾਡਾ ਸਾਰਾ ਕੇਸ ਸੁਣ ਲਿਆ ਹੈ । ਤੁਸੀਂ ਜਨਰਲ ਉਪੀਨੀਅਨ ਦੇ ਸਕਦੇ ਹੋ ਕਿ ਐਡਵੋਕੇਟ ਜਨਰਲ ਕੌਲ ਕੰਮ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੈ । (ਵਿਘਨ) ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਪਰ ਕੋਈ ਵੀ ਐਡਵੋਕੇਟ ਜਨਰਲ ਹੋਵੇ, ਉਹ ਜ਼ਿਆਦਾ ਕੰਮ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਕੇਸਾਂ ਵਲ ਧਿਆਨ ਨਹੀਂ ਦੇ ਸਕਦਾ । ਪਰ ਇਕ ਪਰਟੀਕੁਲਰ ਐਡਵੋਕੇਟ ਜਨਰਲ ਦੇ ਵਕਤ ਇਹ ਡਿਕਰੀਆਂ ਨਹੀਂ ਹੋਈਆਂ ਇਸ ਕਰਕੇ ਉਸ ਪਰਟੀਕੁਲਰ ਐਡਵੋਕੇਟ ਜਨਰਲ ਦੇ ਕੰਨਡਕਟ ਨੂੰ ਡਿਸਕਸ ਕਰਨ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਹੀਂ ਦਿਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ । (I have fully heard his case. The hon. Member can express a general opinion that the Advocate General is over worked (Interruption) I do not know, but whosoever was the Advocate General, he could not pay attention to the cases due to over work. These decrees were not passed during the terms of one particular Advocate General, therefore, permission to discuss the conduct of that particular Advocate General cannot be given.)

ਸ੍ਰੀ ਸਤਪਾਲ ਡਾਂਗ : ਆਨ ਦੇ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ ਆਰਡਰ, ਸਰ । ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੇਰਾ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ ਆਰਡਰ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਐਡਵੋਕੇਟ ਜਨਰਲ ਕੰਮ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਕੇਸਾਂ ਵਲ ਧਿਆਨ ਨਹੀਂ ਦੇ ਸਕਦਾ ਪਰ ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਉਹ ਇਕ ਪੁਲੀਟੀਕਲ ਅਪੁਆਇੰਟਮੈਂਟ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਤੇ ਇਸ ਲਈ ਜੇ ਉਹ ਸਰਕਾਰੀ ਕੰਮ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਕੰਮ ਨਾ ਸਮਝੇ ਤਾਂ ਉਹ ਨਾਜਾਇਜ਼ ਪੈਸਾ ਬਟੋਰਦਾ ਹੈ । ਜੇ ਉਹ ਆਪ ਕੰਮ ਨੂੰ ਅਟੈਂਡ ਨਾ ਕਰੇ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਨੂੰ ਭੇਜੇ ਤਾਂ ਜੇ ਇਹ ਸਵਾਲ ਇਥੇ ਰੇਜ਼ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਤਾਂ ਹੋਰ ਕਿਥੇ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ? ਉਹ ਇਥੋਂ ਦਾ ਮੈਂਬਰ ਹੈ ।

Mr. Deputy Speaker : It may be a political appointment. The present Advocate-General has no connection with the decretal amounts which have been mentioned in the Supplementary Estimates as these decrees were passed before his appointment as such.

ਸ੍ਰੀ ਲਾਲ ਚੰਦ ਸਬਰਵਾਲ : ਤੁਸੀਂ ਠੀਕ ਕਹਿੰਦੇ ਹੋ । ਪਰ ਮੈਂ ਇਹ ਅਰਜ਼ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਜਿਤਨੀ ਤਿਆਰੀ ਕੇਸਾਂ ਤੇ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਸੀ ਉਤਨੀ ਨਹੀਂ ਹੋਈ । ਉਹ ਫੀਸ ਤਾਂ ਪੂਰੀ ਲੈ ਲੈਂਦੇ ਹਨ ਪਰ ਮਿਹਨਤ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ।

ਸ੍ਰੀ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ : ਹੁਣ ਤੁਸੀਂ ਬਿਲ ਬਾਰੇ ਕੁਝ ਕਹਿ ਲਉ । (The hon. Member may please say something on the bill now.)

ਸ੍ਰੀ ਲਾਲ ਚੰਦ ਸਬਰਵਾਲ : ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸਾਂ ਕਿ ਡਿਕਰੀਜ਼ ਕਿਉਂ ਹੋਈਆਂ . . . .

Mr. Deputy Speaker : I agree with the hon. Member that he can discuss the decretal amounts.

Shri Lal Chand Suberwal : Sir, I will not say a single word about his person.

[Shri Lal Chand Suberwal]

ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਇਹ ਇਸ ਲਈ ਡਿਸਕਸ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹਾਂ ਕਿ ਮੁੜ ਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਰੈਪੀਟੀਸ਼ਨ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕਾਨਸੈਂਸ ਨਹੀਂ ਹੈ.....

ਸ਼੍ਰੀ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ : ਤੁਸੀਂ ਐਡਵੋਕੇਟ ਜਨਰਲ ਬਾਰੇ ਇਸ ਟੋਨ ਵਿਚ ਗੱਲ ਨਾ ਕਰੋ। (The hon. Member should not speak in this tone about the Advocate Général.)

ਸ਼੍ਰੀ ਲਾਲ ਚੰਦ ਸਬਰਵਾਲ : ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਤੁਸੀਂ ਟੋਨ ਦੀ ਗੱਲ ਛੱਡੋ। ਮੈਂ ਤਾਂ ਇਹ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਕਹਿਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪੈਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਕਿ.....

ਸ਼੍ਰੀ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ : ਮਿਹਰਬਾਨੀ ਕਰਕੇ ਹੁਣ ਸਪਲੀਮੈਂਟਰੀ ਡਿਮਾਂਡਜ਼ ਤੇ ਬੋਲੋ। (The hon. Member may please discuss the supplementary demands now.)

ਸ਼੍ਰੀ ਲਾਲ ਚੰਦ ਸਬਰਵਾਲ : ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਪੁਆਇੰਟ ਰੇਜ਼ ਹੋਇਆ ਹੈ ਕੰਸਟੀਚਿਊਸ਼ਨ ਦਾ। ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਧਿਆਨ ਦਿਵਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ। ਇਹ ਨਹੀਂ ਕੋਈ ਗੱਲ, ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਕਿ ਮੈਂ ਕਿਸੇ ਅਫਸਰ ਦੀ ਗੈਰ-ਹਾਜ਼ਰੀ ਵਿਚ ਕਹਿ ਰਿਹਾ ਹਾਂ।

ਸ਼੍ਰੀ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ : ਸਬਰਵਾਲ ਸਾਹਿਬ, ਅਰਜ਼ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜਿਥੋਂ ਤਕ ਕੰਸਟੀਚਿਊਸ਼ਨ ਦੇ ਮੁਤਾਬਕ ਐਡਵੋਕੇਟ ਜਨਰਲ ਦਾ ਇਥੇ ਬੋਲਣ ਦਾ ਸਵਾਲ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਕੋਈ ਡਿਨਾਈ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ। (ਵਿਘਨ) ਇਕ ਮਿੰਟ ਮੇਰੀ ਸੁਣੋ ਤਾਂ He is within his right to give his legal opinion in this hon. House. ਪਰ ਜਿਥੋਂ ਤਕ ਪਿਛਲੀ ਕਨਵੈਨਸ਼ਨਜ਼ ਦਾ ਸਬੰਧ ਹੈ ਮੇਰਾ ਖਿਆਲ ਹੈ ਕਿ in the history of the Punjab Legislative Assembly the Advocate General has never been given the right to defend himself in the Houses of Legislature and a person who cannot defend himself in the House cannot be discussed in this August House. ਤੇ ਦੂਜੀ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਵਕਤ ਐਡਵੋਕੇਟ ਜਨਰਲ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਡੀਫੈਂਡ ਕਰਨ ਲਈ ਬੁਲਾਉਣ ਦੀ ਮੈਂ ਜ਼ਰੂਰਤ ਮਹਿਸੂਸ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਸਪਲੀਮੈਂਟਰੀ ਗਰਾਂਟਸ ਦੇ ਵਿਚ ਜਿਹੜੀ ਡੀਕਰੀਟਲ ਅਮਾਊਂਟ ਹੈ ਉਸ ਦਾ ਏਸ ਮੌਜੂਦਾ ਐਡਵੋਕੇਟ ਜਨਰਲ ਨਾਲ ਕੋਈ ਸੰਬੰਧ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਰੀਕੁਐਸਟ ਕਰੁੰਗਾ ਕਿ ਜਿਹੜੀ ਵੀ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੀ ਉਪੀਨੀਅਨ ਦੇਣੀ ਹੈ ਉਹ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਪਲੀਮੈਂਟਰੀ ਗਰਾਂਟਸ ਬਾਰੇ ਦਿਉ ਤਾਂ ਠੀਕ ਹੈ। (Addressing Shri Lal Chand Suberwal: So far as the right of Speech of the Advocate General in this House under the Constitution is concerned, nobody can deny it. (Interruptions) Please listen to me for a minute. He is within his right to give his legal opinion in this hon. House. But so far as previous conventions are concerned,

I am of the view, that in the history of the Punjab Legislative Assembly the Advocate General has never been given the right to defend himself in the Houses of Legislature and a person who cannot defend himself in the House cannot be discussed in this august House. Secondly, I did not consider it necessary to send for the Advocate General to defend himself as the decretal amounts involved in the supplementary grants have nothing to do with the present Advocate General. Therefore, I would request the hon. Member that he should better express his views on the supplementary grants only.)

ਸ੍ਰੀ ਲਾਲ ਚੰਦ ਸਬਰਵਾਲ : ਮੈਂ ਬਿਲਕੁਲ ਰੈਲੇਵੈਂਟ ਉਪੀਨੀਅਨ ਦਿਆਂਗਾ ਇਹਦੇ ਮੁਤਾਬਕ। ਜਿਥੋਂ ਤਕ, ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਕਨਵੈਨਸ਼ਨ ਦਾ ਤਅੱਲੁਕ ਹੈ ਪਿਛਲੇ ਐਡਵੋਕੇਟ ਜਨਰਲ ਦਾ ਮੈਂ ਬੜੇ ਅਦਬ ਨਾਲ ਕਹਾਂਗਾ ਕਿ ਉਹ ਕਨਵੈਨਸ਼ਨ ਤਾਂ ਹੁਣ ਰਹੀਆਂ ਨਹੀਂ।

Mr. Deputy Speaker : So far as I am in this Chair I shall honour the conventions which have already been established in this August House.

(Noise)

ਸ੍ਰੀ ਲਾਲ ਚੰਦ ਸਬਰਵਾਲ : ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਅਗਰ ਕਨਵੈਨਸ਼ਨ ਤੋੜ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹੋਣ। ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਕਨਵੈਨਸ਼ਨ ਹਮੇਸ਼ਾ ਇਹ ਰਹੀ.....

(ਵਿਘਨ)

ਚੌਧਰੀ ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ: ਆਨ ਆਫ ਫਾਏਰ, ਸਰ। ਅਧਿਕ ਮਹੋਦਯ, ਮੈਂ ਦਰਖਾਸਤ ਕਰਾਂਗਾ ਕਿ ਜਿਤਨਾ ਅਸੀਂ ਇਸ ਬਾਰੇ ਪਰ ਗੱਲਾਂ ਕਰ ਰਹੇ ਹੋਵਾਂ ਉਸਦੀ ਫੈਰ ਕਾ ਟਾਈਮ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ ਤਾਕਿ ਜੋ ਆਰ ਲੋਗ ਬੋਲਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਟਾਈਮ ਮਿਲ ਸਕੇ। ਐਡਵੋਕੇਟ ਜਨਰਲ ਪਰ ਜਿਤਨਾ ਕਰਕਤ ਲਗਾ ਹੈ ਕਰਕਤ ਜੋ ਬਾਕੀ ਜਿਤਨੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੇ ਬੋਲਨਾ ਥਾ ਕਰਕਤ ਖਤਮ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਤਾਂ ਆਪ ਇਸ ਸਿਲ-ਸਿਲੇ ਮੇਂ ਕਰਕਤ ਟਾਈਮ ਬਣਾ ਕਰ ਆਰ ਟਾਈਮ ਇਨਕੇ ਲਿਯੇ ਸੁਕਰੰਦ ਕਰ ਦੇਂ ਤਾਕਿ ਹਰ ਆਕ ਕੋ ਕਰਕਤ ਮਿਲ ਸਕੇ।

Mr. Deputy Speaker: Suberwal Sahib I will request you to start your discussion on the relevant decretal amounts in those grants.

ਸ੍ਰੀ ਲਾਲ ਚੰਦ ਸਬਰਵਾਲ : ਬਿਲਕੁਲ ਜੀ। (ਸ਼ੋਰ) ਤੁਸੀਂ ਕਨਵੈਨਸ਼ਨ ਦੇ ਮੁਤਲਿਕ ਕਿਹਾ ਤੇ ਮੈਂ ਇਸ ਨੂੰ ਰੀਪੀਟ ਕੀਤਾ। ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਾਂਗਾ ਕਿ ਕਨਵੈਨਸ਼ਨ ਬੜੀ ਸਿੱਧੀ ਸੀ ਕਿ ਗੌਰਮੈਂਟ ਜਾਣ ਦੇ ਨਾਲ ਐਡਵੋਕੇਟ ਜਨਰਲ ਰੀਜ਼ਾਈਨ ਕਰੇ। That convention has been broken. ਮੈਂਨੂੰ ਹੁਣ ਕਨਵੈਨਸ਼ਨ ਲਈ ਤੁਸੀਂ ਕੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹੋ, ਚੁਨਾਂਚੇ, ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਇਹ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ ਤੁਹਾਡੇ ਅੱਗੇ ਕਿ ਇਹਦੇ ਅੰਦਰ ਗੌਰਮਿੰਟ ਨੂੰ ਪਰੀਕਾਸ਼ਨ ਲੈਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਕਿ ਜਿਹੜੇ ਕੰਮ ਵਿਚ ਐਡਵੋਕੇਟ ਜਨਰਲ ਸਾਹਿਬ ਆਪਣੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਲੈਣ ਗੌਰਮੈਂਟ ਨੂੰ ਦੇਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੇਸਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਉਹ ਅਪੀਅਰ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਔਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੇਸਾਂ ਨੂੰ ਆਰਗੂ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੇਸਾਂ ਦੀ ਉਹ ਫੀਸ ਲੈਂਦੇ ਹਨ ਠੀਕ ਹੈ। ਮਗਰ ਅਗਰ ਉਹ ਫੀਸ ਆਪਣੇ ਸਕੇਲ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਲੈ

[ਸ੍ਰੀ ਲਾਲ ਚੰਦ ਸਬਰਵਾਲ]

ਜਾਣ ਤੇ ਆਰਗੂ ਉਹਨੂੰ ਕੋਈ ਜੂਨੀਅਰ ਕੌਂਸਲ ਕਰੇ ਤਾਂ ਮੈਂ ਜ਼ਰੂਰ ਰੀਕੁਐਸਟ ਕਰਾਂਗਾ ਕਿ ਉਸ ਪਰੈਕਟਿਸ ਨੂੰ ਬੰਦ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਟਾਈਮ ਮੈਂ ਹੁਣ ਤੁਹਾਡਾ ਬਹੁਤ ਥੋੜਾ ਲਵਾਂਗਾ। ਇਕ ਦੋ ਗੱਲਾਂ ਮੈਂ ਹੋਰ ਕਹਿਣੀਆਂ ਹਨ। ਏਥੇ ਪੇਜ ਨੰ: 13 ਤੇ ਡਿਮਾਂਡ ਨੰ: 4 ਹੈ। ਮੇਜਰ ਹੈਡ ਹੈ ਪਬਲਕ ਹੈਲਥ। ਉਥੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਰੁਪਏ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਸਾਡੇ ਬੰਦਿਆਂ ਨੇ ਜਾਕੇ ਠਹਿਰਨਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਇਸ ਕਰਕੇ ਉਥੇ ਕਮਰਿਆਂ ਨੂੰ ਏਅਰ ਕੰਡੀਸ਼ਨ ਕਰਾਉਣਾ ਹੈ ਅਤੇ ਪੈਡਸਟਲ ਫੈਨਜ਼ ਲਗਵਾਉਣੇ ਹਨ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਾਂਗਾ ਕਿ ਮਨਿਸਟਰ ਜਾਕੇ ਠਹਿਰਦੇ ਹਨ। ਵੀ. ਆਈ. ਪੀਜ਼ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਔਰ ਮੈਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਰਜ਼ ਕਰਾਂਗਾ ਕਿ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਘਰ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਉਥੇ ਜਾਕੇ ਰਹਿ ਲਉ। ਸਟੇਟ ਦਾ ਪੈਸਾ ਕਿਸ ਵਾਸਤੇ ਖਰਚਵਾਉਣਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਵੀ. ਆਈ. ਪੀ. ਕਿਹਾ ਹੈ ਜਿਸ ਮਤਲਬ ਨੂੰ ਉਹ ਫਾਲੋ ਕਰ ਲੈਣਗੇ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਮੈਂ, ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਕਹਾਂਗਾ ਕਿ ਇਸ ਰਕਮ ਨੂੰ ਇਹ ਮੰਨ ਲੈਣ ਕਿ ਇਹਨੂੰ ਡੀਲੀਟ ਕਰ ਦਿਤਾ ਜਾਏ। ਇਕ ਆਈਟਮ ਹੋਰ.....(ਘੰਟੀ) ਦੋ ਮਿੰਟ ਲਈ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਐਥੇ ਪੇਜ ਨੰ: 15 ਤੇ ਡੀਮਾਂਡ ਨੰ: 6 ਦੇ ਹੇਠਾਂ Payment of amount of loan etc. advanced by the Central Bank of India to Shri Serbjit Singh, Film Producer on the guarantee of the Punjab Government ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਐਨੀ ਵਡੀ ਰਕਮ payment of Rs. 2,75,000 to the Central Bank of India. The State Government. stood Bank Guarantee for an amount of Rs. 2 lakhs in favour of Shri Serbjeet Singh, Film Producer, New Delhi. ਦੋ ਲੱਖ 75 ਹਜ਼ਾਰ ਦੀ ਰਕਮ ਸਟੇਟ ਨੂੰ ਦੇਣੀ ਪਈ। ਔਰ ਇਹ ਬਦਕਿਸਮਤੀ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਵਕਤ ਦੀ ਕਾਂਗਰਸ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਕੋਈ ਗਾਰੰਟੀ ਨਹੀਂ ਲਈ, ਨਾ ਕੋਈ ਪਰਾਪਰਟੀ ਮੌਰਟਗੇਜ਼ ਕੀਤੀ, ਨਾ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਕਿਸਮ ਦੀ ਕੋਈ ਗਾਰੰਟੀ ਜੋ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਸੀ ਉਹ ਲਿੱਤੀ ਤਾਂਕਿ ਰਕਮ ਵਾਪਸ ਹੋ ਸਕੇ। ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਹਾਲਤ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਕਿ ਉਹਦਾ ਕੋਈ ਸੋਰਸ ਵੀ ਹੈ। ਕੋਈ ਉਹਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਨਹੀਂ। ਨੰਗਾ ਪੁਤ ਚੋਰਾਂ ਵਿਚ ਖੇਲ੍ਹੇ। ਇਹੋ ਜਿਹਾ ਤਾਂ ਉਹ ਬੰਦਾ ਹੈ। ਘਰ ਵਿਚ ਉਹਦੇ ਦਸ ਰੁਪਏ ਦਾ ਸਮਾਨ ਨਹੀਂ। ਔਰ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਇਹ ਇਸ ਕਿਸਮ ਦੀ ਜਿਹੜੀ ਰੈਕਲੈਸ ਖਰਚ ਦੀ ਰਕਮ ਹੈ, 2 ਲਖ 75 ਹਜ਼ਾਰ, ਮੈਂ, ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਹਾਊਸ ਨੂੰ ਜ਼ਰੂਰ ਕਹਾਂਗਾ ਕਿ ਏਸ ਰਕਮ ਤੇ ਗੌਰਮੈਂਟ ਨੂੰ ਸੈਨਸਰ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਤੇ ਇਹ ਰਕਮ ਜਿਹੜੀ ਹੈ ਇਹ ਐਸੀ ਰਕਮ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਗੌਰਮੈਂਟ ਦਾ ਵੀ ਸਿਰ ਝੁਕਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਤੁਹਾਡੇ ਘੰਟੀ ਵਜਾਉਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ, ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਤੁਹਾਡਾ ਧੰਨਵਾਦ ਕਰਾਂਗਾ।

ਪੰਡਤ ਮੋਹਨ ਲਾਲ (ਬਟਾਲਾ) : ਮੈਂ ਤੇ ਸਿਰਫ਼ ਇਕੋ ਡਿਮਾਂਡ ਤੇ ਬੋਲਣ ਦਾ ਖਿਆਲ ਰਖਦਾ ਹਾਂ, ਡਿਮਾਂਡ ਨੰ: 8 ਤੇ। ਇਹ ਗੌਰਮੈਂਟ ਸਟੇਟ ਟਰੇਡਿੰਗ ਦੇ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧ ਰਖਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਸਕੀਮ ਦੇ ਵਿਚ ਸਰਕਾਰ ਨੇ 897 ਲਖ ਤੇ 33 ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਏ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਹੈ ਔਰ ਇਹ ਕਾਫ਼ੀ ਬੜੀ ਰਕਮ ਹੈ ਲੇਕਿਨ ਇਹ ਰਕਮ ਜਾਇਜ਼ ਹੈ। ਹਾਊਸ ਵਲੋਂ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦੇਣ ਦੇ ਵਿੱਚ ਮੈਂ ਮੁਤਫਿਕ ਹਾਂ। ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤੁਸੀਂ ਜਾਣਦੇ ਹੋ ਅਸੀਂ ਇਹ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸੀ ਕਿ ਪਾਰਸ਼ਲ ਸਟੇਟ ਟਰੇਡਿੰਗ ਦੀ ਬਜਾਏ ਅਗਰ ਸਰਕਾਰ ਪੂਰਾ ਸਟੇਟ ਟਰੇਡਿੰਗ ਕਰ ਲਏ, ਹੋਰ ਰਕਮ ਦੀ ਵੀ ਮੰਗ

ਕਰੇ ਤਾਂ ਉਹ ਵੀ ਇਸ ਹਾਊਸ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕਰ ਦੇਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਇਸ ਵਲ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਧਿਆਨ ਦਿਵਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਸ ਮੈਮੋਰੈਂਡਮ ਦੇ ਵਿਚ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਇਹ ਵਾਜ਼ੇਹ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਜਿਹੜੇ ਅਨਾਜ ਦੇ ਜ਼ਖੀਰੇ ਕੀਤੇ ਜਾਣੇ ਸਨ ਖਰੀਦ ਕੇ, ਮੈਨੂੰ ਗਿਲਾ ਹੈ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਜਿਸ ਮਕਸਦ ਵਾਸਤੇ ਇਹ ਯੋਜਨਾ ਬਣਾਈ ਉਸ ਤੋਂ ਪਿਛੇ ਹਟ ਗਈ। ਤੁਸੀਂ ਇਹ ਜਾਣਦੇ ਹੋ ਕਿ ਬਾਰ ਬਾਰ ਇਹ ਆਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦੀ ਇਕ ਪਾਲਿਸੀ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਪਾਲਿਸੀ ਵਿਚ ਪਾਲਿਟਿਕਸ ਦਾ ਕੋਈ ਦਖਲ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਮੈਨੂੰ ਅਫਸੋਸ ਹੈ ਕਿ ਪਿਛਲੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਪਾਲਿਟਿਕਸ ਨੂੰ ਇਸ ਪਾਲਿਸੀ ਦੇ ਵਿਚ ਘੁਸੇੜਿਆ। ਇਸ ਵਲ ਮੈਂ ਇਸ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਧਿਆਨ ਜ਼ਰੂਰ ਦਿਵਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਤਾਂ ਜੋ ਇਸ ਪਰਕਾਰ ਵਾਕਿਆਤ ਦੁਹਰਾਏ ਨਾ ਜਾਣ। ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਹਿਮਾਚਲ ਵਲ ਪਿਛਲੀ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਜਿਹੜਾ ਵਤੀਰਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਉਸ ਵਲ ਮੈਂ ਆਪ ਦਾ ਧਿਆਨ ਹਿਮਾਚਲ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਸ੍ਰੀ ਪਰਮਾਰ ਦੇ 5 ਸਤੰਬਰ ਦੇ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨ ਵਿੱਚ ਤਫਸੀਲ ਨਾਲ ਛਪੇ ਬਿਆਨ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਨਾਲ ਦਿਵਾਉਣਾ ਹਾਂ। ਉਸ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਖਿਆ ਹੈ—

“The Punjab Ministers in public statements have been off and on directly and indirectly criticizing the food distribution arrangements in Himachal which, they said, were responsible for the acute food situation in our Pradesh. They went to the extent of accusing the Himachal Pradesh Government of profiteering by having secured foodgrains from Punjab at cheap rates and supplied them to the people at exorbitant rates. This was an utterly false accusation because what was received from the Punjab Government was supplied to the people without any profit at all. On the other hand, the Punjab Government has been charging about Rs. 10 as bonus per quintal on the procurement price under some pretext or other.

I may add that even the supply of foodgrains allotted to us by the Centre from the Punjab pool and paid for by us in July last was unlike other States, delayed.....”

ਇਸ ਵਿਚ ਗਿਲਾ-ਗਜ਼ਾਰੀ ਹੈ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਸਮੇਂ ਅਨੁਸਾਰ ਠੀਕ ਢੰਗ ਨਾਲ ਸਪਲਾਈ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਇਕ ਹੋਰ ਸਿਗਨੀਫੀਕੈਂਟ ਸਟੇਟਮੈਂਟ ਆਇਆ ਹੈ ਜੋ 8 ਜੁਲਾਈ ਦੀ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨ ਵਿਚ ਹੈ। ਇਹ ਮੈਂ ਆਪ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਸੁਣਾਉਂਦਾ ਹਾਂ—

“.....Dr. Parmar said the step was taken in the interest of the country but unfortunately some Opposition elements tried to take political advantage of the difficulties created for Himachal Pradesh by stoppage of food imports from Punjab and Haryana. He said the Chief Ministers of two State kept aloof but some of their Ministers tried to dabble in Himachal politics and dethrone the Congress Government there.”

ਮੈਂ ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਤੁਹਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਦੋ ਗੱਲਾਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ। ਸਾਡੀ ਗੁਆਂਢੀ ਸਟੇਟ ਜਿਸ ਨਾਲ ਸਾਡੇ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਸਬੰਧ ਰਹੇ ਹਨ, ਉਸ ਦੇ ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਨੇ ਇਕ ਬੜਾ ਖੁਲ੍ਹਾ ਇਲਜ਼ਾਮ ਲਗਾਇਆ ਹੈ ਪਿਛਲੇ ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਉਤੇ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਫੂਡ ਸਪਲਾਈ ਦਾ ਪੁਲਿਟੀਕਲ ਵੈਪਨਤੋਰ ਤੇ ਇਸਤੇਮਾਲ ਕੀਤਾ। ਮੈਂ ਇਸ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਚਾਰਜ ਕਿਸੇ ਵੀ ਹੋਰ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਆਦਮੀ ਦੇ ਮੁਤਲਿਕ ਨਹੀਂ ਸਮਝ ਸਕਦਾ। ਇਹ ਇਕ ਸੀਰੀਅਸ ਇਲਜ਼ਾਮ ਹੈ। ਬਦਕਿਸਮਤੀ ਨਾਲ ਇਹ ਗੱਲ ਛੁਪੀ ਨਹੀਂ ਰਹੀ। ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਕੁਝ ਮਨਿਸਟਰਜ਼ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕੁਝ ਆਪਣੀ ਸੋਚਨੀ ਸੀ, ਔਰ ਜਿਹੜੇ ਖਿਆਲਾਤ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਰਖਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਆਪਣੀਆਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧ ਰਖਦੇ ਸਨ। ਔਰ ਇਹ ਗੱਲ ਛੁਪੀ ਨਹੀਂ ਰਹੀ ਕਿਉਂਕਿ ਹਿਮਾਚਲ

[ਪੰਡਤ ਮੋਹਨ ਲਾਲ]

ਵਿਚ ਕਾਂਗਰਸ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਸੀ ਐਂਡ ਹੋਰ ਥਾਵਾਂ ਤੇ ਹੋਰ ਸਰਕਾਰਾਂ ਸਨ। ਇਸ ਖਾਤਰ ਹਿਮਾਚਲ ਐਂਡ ਦੂਸਰੀਆਂ ਸਟੇਟਾਂ ਵਿਚ ਵਿਤਕਰਾ ਪੈਦਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਮੈਂ ਬਹੁਤਾ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਤਫ਼ਸੀਲ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਜਾਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ। ਚੀਫ਼ ਮਨਿਸਟਰ ਹਿਮਾਚਲ ਨੇ ਦੂਸਰੀ ਬਿਨੈ ਰਾਹੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਤਫ਼ਸੀਲ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ 8 ਹਜ਼ਾਰ ਟਨ ਦੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਐਲੋਕੇਸ਼ਨ ਕੀਤੀ ਗਈ, 2 ਹਜ਼ਾਰ ਟਨ ਬਾਕੀ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਨੂੰ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵੀ ਬਰਦਾਸ਼ਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ। ਮੈਂ ਸਿਰਫ਼ ਇਸ ਵੇਲੇ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਪਾਲਿਟਿਕਸ ਫੂਡ ਪਾਲਿਸੀ ਵਿਚ ਨਾ ਲਿਆਵੇ। ਹਿਮਾਚਲ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਕਾਂਗਰਸ ਦੀ ਹਕੂਮਤ ਸੀ, ਉਥੇ ਵੀ ਖਲਲ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਦਾ ਯਤਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਲੇਕਿਨ ਇਹ ਗੱਲ ਲੁਕੀ ਨਹੀਂ ਰਹੀ। ਕਿਉਂ ਐਸਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ? ਲੇਕਿਨ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਰੋਸ ਸਾਰੇ ਹਿਮਾਚਲ ਦੇ ਵਿਚ ਸੀ। ਜੋ ਹਿਮਾਚਲ ਦੇ ਲੋਕ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਮੁਤਲਿਕ ਰਾਏ ਰਖਦੇ ਸਨ, ਜਿਹੜੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਸਨ, ਮੈਂ ਇਸ ਹਾਊਸ ਵਿਚ ਲਿਆਉਣੀਆਂ ਮੁਨਾਸਬ ਨਹੀਂ ਸਮਝਦਾ। ਮੈਂ ਇਕ ਗੱਲ ਜ਼ਰੂਰ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਥੋਂ ਦੀ ਫੂਡ ਮਨਿਸਟਰੀ ਦੀ ਪਾਲਿਸੀ ਨੇ ਹਿਮਾਚਲ ਵਿਚ ਜੋ ਪੰਜਾਬ ਵਿਰੁਧ ਨਫਰਤ ਪੈਦਾ ਕਰ ਦਿਤੀ ਹੈ ਇਸ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਪਿਛਲੀ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਫੂਡ ਮਨਿਸਟਰੀ ਸੀ। ਪੰਜਾਬ ਤੇ ਹਿਮਾਚਲ ਦੇ ਲੋਕ ਇਕ ਹਨ। ਉਹ ਆਪੋ ਵਿਚ ਭਾਈਚਾਰੇ ਨਾਲ ਰਹਿਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਲੇਕਿਨ ਖਰਾਬ ਕਰਨ ਦੇ ਜਿਹੜੇ ਯਤਨ ਪੈਦਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਉਹ ਬਰਦਾਸ਼ਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ। ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਫੂਡ ਪਾਲਿਸੀ ਨੂੰ ਨੈਸ਼ਨਲ ਪਾਲਿਸੀ ਬਣਾ ਦਿਤਾ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਵਲੋਂ ਇਸ ਦੇ ਵਿਚ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਪਾਲਿਟਿਕਸ ਸਿੱਧੇ ਜਾਂ ਵਿੰਗੇ ਵੰਗ ਨਾਲ ਲਿਆਉਣੀ ਬਹੁਤ ਨਾਵਾਜਬ ਐਂਡ ਨਾ-ਮੁਨਾਸਬ ਹੈ। ਦੂਸਰੀ ਗੱਲ, ਉਹ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਪਿਛਲੀ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਫੂਡ ਮਨਿਸਟਰੀ ਦੇ ਉਤੇ, ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਉਤੇ, ਚੀਫ਼ ਮਨਿਸਟਰ ਹਿਮਾਚਲ ਨੇ ਖੁਲ੍ਹ ਕੇ ਇਕ ਇਲਜ਼ਾਮ ਲਗਾਇਆ ਹੈ ਕਿ 10 ਰੁਪਏ ਕੁਇੰਟਲ ਬੋਨਸ ਦੀ ਸ਼ਕਲ ਵਿਚ ਬਹਾਨਾ ਬਣਾ ਕੇ ਮੁਨਾਫ਼ਾ ਖੱਟਦੇ ਰਹੇ। ਸਿਰਫ਼ ਉਹੋ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਅਖਬਾਰਾਂ ਵਿਚ ਇਸ ਬਾਰੇ ਰੀਪੋਰਟਸ ਵੀ ਆਈਆਂ ਹਨ। ਮੈਂ ਇਸ ਦੇ ਉਤੇ ਇਕ ਕੁਐਸ਼ਚਨ ਵੀ ਦਿਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਜਵਾਬ ਆਵੇਗਾ ਤਾਂ ਪਤਾ ਲਗ ਜਾਵੇਗਾ ਕਿ ਕਿਸ ਹੱਦ ਤਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੁਨਾਫ਼ੇ ਕਮਾਏ ਜਾਂ ਕਿ ਨਹੀਂ ਕਮਾਏ। ਲੇਕਿਨ ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਵੀ ਕੁਝ ਹੋਰ ਰੀਪੋਰਟਸ ਆਈਆਂ ਹਨ। ਮਿਸਾਲ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਮੈਂ ਚਿੰਦੂਸਤਾਨ ਟਾਈਮਜ਼ ਦੀ 5 ਅਗਸਤ ਦੀ ਇਕ ਰਿਪੋਰਟ ਆਪਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਰਖਦਾ ਹਾਂ—

“..... The Punjab Government is charging an “export bonus” of Rs. 2/- per quintal (actually it is not less than Rs. 3/- a quintal) on all foodgrains being sent to the food deficit States. This “export bonus” has been kept a closely guarded secret by the State Government. It is understood that it now wants to raise the rate of bonus and its demand is Rs. 10/- per quintal on rice etc. etc.”

ਮੈਂ ਇਸ ਦੇ ਉਤੇ ਇਤਰਾਜ਼ ਇਸ ਕਰਕੇ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਸਟੇਟ ਟ੍ਰੇਡਿੰਗ ਦੀ ਜੋ ਯੋਜਨਾ ਬਣਾਈ ਹੈ, ਉਸ ਦੇ ਦੋ ਮਕਸਦ ਸਨ ਜਿਸ ਦੇ ਵਿਚ ਦੋ ਗਵਾਂ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀਆਂ। ਇਕ ਤਾਂ ਗਰੇਅਰਜ਼ ਦੇ ਫਾਇਦੇ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੁਨਾਸਬ ਕੀਮਤ ਮਿਲੇ, ਭਾਅ ਡਿਗਣ ਨਾ ਐਂਡ ਦੂਸਰੇ ਕਨਜ਼ਿਊਮਰ ਦੇ ਫਾਇਦੇ ਵਾਸਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੁਨਾਸਬ ਭਾਅ ਤੇ ਸਾਰਾ ਸਾਲ ਖੁਰਾਕ ਮਿਲਦੀ ਰਹੇ। ਮੈਂ ਪੁਛਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜਿਹੜਾ 10 ਰੁਪਏ ਕੁਇੰਟਲ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਮੁਨਾਫ਼ੇ ਕਮਾਇਆ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਹ ਕਿਸਦੇ ਫਾਇਦੇ ਵਾਸਤੇ ਸੀ। ਗਰੇਅਰ, ਜਿਹੜਾ ਐਨੇ

ਚਿਰ ਤੋਂ ਚੀਕਦਾ ਰਿਹਾ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਸਾਨੂੰ ਮੁਨਾਸਬ ਭਾਅ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੇ, ਅਤੇ ਕਨਜ਼ਿਊਮਰ ਵਾਸਤੇ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਕੀ ਕੀਤਾ? ਕੁਝ ਇਕ ਰੱਤੀ ਭਰ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਆਪਣੇ ਵਲੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕੋਈ ਮਦਦ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਕਿਸੇ ਕਿਸਮ ਦੀ। ਨਾ ਗਰੋਅਰ ਨੂੰ ਤੇ ਨਾ ਕਨਜ਼ਿਊਮਰ ਨੂੰ ਇਸ 10 ਰੁਪਏ ਪਰ ਕੁਇੰਟਲ ਬੋਨਸ ਦਾ ਕੋਈ ਫਾਇਦਾ ਪਹੁੰਚਿਆ। ਮੈਂ ਮੰਨ ਸਕਦਾ ਸਾਂ, ਸ਼ਾਇਦ ਇਸ ਗੱਲ ਉਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਸਮਝਦਾ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਲਈ ਮੁਨਾਸਿਬ ਹੈ ਕਿ ਫੂਡ ਨੂੰ ਮੁਨਾਫੇ ਦਾ ਜ਼ਰੀਆ ਬਣਾ ਲਵੇ ਲੇਕਿਨ ਫਿਰ ਵੀ ਇਸ ਗੱਲ ਉਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਸੀ। ਅਗਰ ਕੋਈ ਮੁਨਾਫਾ ਖਟਣਾ ਹੀ ਹੈ, ਉਸ ਦਾ ਫਾਇਦਾ ਗਰੋਅਰ ਨੂੰ ਪੁਜੇ, ਕਨਜ਼ਿਊਮਰ ਨੂੰ ਪੁਜੇ। ਲੇਕਿਨ ਪਿਛਲੀ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਫੂਡ ਮਨਿਸਟਰ ਨੇ ਨਾ ਗਰੋਅਰ ਦੀ ਗੱਲ ਸੁਣੀ, ਨਾ ਕਨਜ਼ਿਊਮਰ ਦੀ ਗੱਲ ਸੁਣੀ—ਨਾ ਗਰੋਅਰ ਨੂੰ ਕੋਈ ਫਾਇਦਾ ਪਹੁੰਚਾਇਆ ਔਰ ਨਾ ਹੀ ਕਨਜ਼ਿਊਮਰ ਨੂੰ। ਮਗਰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਸ਼ਾਇਦ ਇਕ ਕਰੋੜ ਤੋਂ ਕੁਝ ਵੱਧ ਅੰਕੜੇ ਦਿੱਤੇ ਹੋਏ ਨੇ ਜਿਹੜਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਸ ਥੱੜੇ ਜਿਹੇ ਅਰਸੇ ਵਿਚ ਬੋਨਸ ਖਟਿਆ। ਹੋਰ ਕਿਤਨਾ ਖੱਟਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸੀ, ਇਸ ਤੋਂ ਅਗਲੀ ਯੋਜਨਾ ਕੀ ਸੀ, ਹੁਣ ਕਿਤਨਾ ਪੁਜ ਚੁਕਾ ਹੈ ਇਸ ਦੀ ਬਾਬਤ ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਕਹਿ ਸਕਦਾ—ਉਹ ਤਾਂ ਸਰਕਾਰ ਹੀ ਪੂਰੇ ਅੰਕੜੇ ਦੇਵੇਗੀ ਲੇਕਿਨ ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਸ ਹਾਉਸ ਨੂੰ ਔਰ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਜਨਤਾ ਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਉਤੇ ਬਹੁਤ ਇਤਰਾਜ਼ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਇਸ ਅਨਾਜ ਦੇ ਸਿਲਸਿਲੇ ਵਿਚ ਕੋਈ ਪਰਾਫਿਟੀਅਰਿੰਗ ਕਰੇ ਜਿਸ ਦਾ ਫਾਇਦਾ ਨਾ ਗਰੋਅਰ ਨੂੰ ਹੋਵੇ ਔਰ ਨਾ ਹੀ ਕਨਜ਼ਿਊਮਰ ਨੂੰ ਹੋਵੇ। ਮੈਨੂੰ ਇਸ ਉਤੇ ਰੱਤੀ ਭਰ ਇਤਰਾਜ਼ ਨਾ ਹੁੰਦਾ ਜਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਰੱਤੀ ਭਰ ਚਿੰਤਾ ਨਾ ਹੁੰਦੀ ਅਗਰ ਇਸ ਦਾ ਫਾਇਦਾ ਗਰੋਅਰ ਨੂੰ ਔਰ ਕਨਜ਼ਿਮਊਰ ਨੂੰ ਹੋਇਆ ਹੁੰਦਾ।

ਤੁਸੀਂ ਜਾਣਦੇ ਹੋ ਕਿ ਪਿਛਲੀ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਫੂਡ ਮਨਿਸਟਰ ਨੇ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਅਸੀਂ ਸੋਚ ਰਹੇ ਹਾਂ ਕਿ ਕਨਜ਼ਿਊਮਰ ਨੂੰ ਸਬਸੀਡਾਈਜ਼ਡ ਰੇਟ ਉਤੇ ਅਨਾਜ ਦੀ ਸਪਲਾਈ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਅਗਰ ਇਹ ਮੁਨਾਫਾ ਖਟਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਗਰੀਬਾਂ ਨੂੰ ਸਬਸਿਡੀ ਵੀ ਦਿੱਤੀ ਹੋਈ ਹੁੰਦੀ ਤਾਂ ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਸੀ ਕੋਈ ਹਰਜ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਨਾ ਹੁੰਦੀ ਕਿਉਂਕਿ ਗਰੀਬਾਂ ਨੂੰ ਫਾਇਦਾ ਪੁਜਦਾ। ਲੇਕਿਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕੋਈ ਸਬਸਿਡੀ ਵਗੈਰਾ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ। ਇਸ ਕਾਰਨ ਮੈਂ ਸਖਤ ਲਫਜ਼ਾਂ ਵਿਚ ਇਤਰਾਜ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਉਸ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਸਟੇਟ ਟਰੇਡਿੰਗ ਨੂੰ ਇਕ ਜ਼ਰੀਆ ਬਣਾਇਆ ਖੱਟੀ ਦਾ। ਇਸ ਬੈਕਗਰਾਊਂਡ ਵਿਚ ਮੈਂ ਹੁਣ ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਅਰਜ਼ ਕਰਾਂਗਾ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਜਿਹੜੀ ਖੁਰਾਕ ਆਪਣੇ ਸੂਬੇ ਵਿਚੋਂ ਐਕਸਪੋਰਟ ਕਰਦੇ ਹੋ ਹੁਣ ਉਸ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਕਿਸੇ ਕਿਸਮ ਦਾ ਵੀ ਪਾਲੇਟਿਕਸ ਨਾ ਆਵੇ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤੁਹਾਡੇ ਤੋਂ ਪਹਿਲੀ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਫੂਡ ਮਨਿਸਟਰ ਨੇ ਫੂਡ ਸਪਲਾਈ ਵਿਚ ਪਾਲੇਟਿਕਸ ਨੂੰ ਲਿਆਂਦਾ। ਦੂਸਰੀ ਗੱਲ ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਇਹ ਅਰਜ਼ ਕਰਾਂਗਾ ਕਿ ਅਗਰ ਤੁਸੀਂ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਜਨਤਾ ਦੇ ਲਾਭ ਲਈ, ਕਨਜ਼ਿਊਮਰ ਔਰ ਗਰੋਅਰ ਦੋਵਾਂ ਦੇ ਫਾਇਦੇ ਲਈ ਕੋਈ ਮੁਨਾਸਿਬ ਢੰਗ ਨਾਲ ਕੁਝ ਮੁਨਾਫਾ ਇਸ ਫੂਡਗਰੈਨਜ਼ ਦੀ ਐਕਸਪੋਰਟ ਵਿਚ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਉਸ ਵਿਚ ਕੋਈ ਇਤਰਾਜ਼ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਦਿਖਾਈ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੀ ਜੋ ਅਸੂਲੀ ਤੌਰ ਤੇ ਸਾਨੂੰ ਉਸ ਵਿਚੋਂ ਕੋਈ ਖੱਟੀ ਕਰਨੀ ਨਹੀਂ ਚਾਹੀਦੀ। ਲੇਕਿਨ ਫਿਰ ਵੀ ਭਾਵੇਂ ਸਾਨੂੰ ਫੰਡਜ਼ ਦੀ ਲੋੜ ਵੀ ਹੋਵੇ ਪਰ ਉਸ ਨਾਲ ਕਨਜ਼ਿਊਮਰ ਨੂੰ ਕੋਈ ਫਾਇਦਾ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਗਰੋਅਰ ਨੂੰ ਕੋਈ ਲਾਭ ਨਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਇਸ ਵਿਚ ਕੋਈ ਸ਼ੱਭਾ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ। ਕਾਬਲੇ ਇਤਰਾਜ਼ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿਚ ਇਹ ਆਇਆ ਸੀ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਇਸ ਸਾਰੀ ਚੀਜ਼ ਨੂੰ ਕਲੋਜ਼ਲੀ ਗਾਰਡਿਡ ਸੀਕਰੇਟ ਰਖਿਆ।

[ਪੰਡਤ ਮੋਹਨ ਲਾਲ]

ਲੈਜਿਸਲੇਚਰ ਦਾ ਹੱਕ ਹੈ, ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਹੱਕ ਹੈ ਕਿ ਅਗਰ ਤੁਸੀਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਯੋਜਨਾ ਵਿਚ ਖੱਟੀ ਖਟਦੇ ਹੋ ਤਾਂ ਸਿੱਧੇ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਆਉ ਔਰ ਇਸ ਲੈਜਿਸਲੇਚਰ ਨੂੰ ਕਾਨਫੀਡੈਂਸ ਵਿਚ ਲਉ। ਅਗਰ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਔਰ ਹਾਊਸ ਦੀ ਰਾਏ ਲੈ ਕੇ ਕੋਈ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਫਿਰ ਗੱਲ ਸਮਝ ਵਿਚ ਆ ਸਕਦੀ ਹੈ ਲੇਕਿਨ ਸੀਕਰੇਟ ਤੌਰ ਤੇ ਇਹ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਇਹ ਕੋਈ ਮੁਨਾਸਿਬ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਫਿਰ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਕਰਾਂਗਾ ਕਿ ਉਹ ਇਸ ਚੀਜ਼ ਉਤੇ ਵਕਤ ਸਿਰ ਮੁਨਾਸਿਬ ਧਿਆਨ ਦੇਣ।

Mr. Deputy Speaker : Cut Motion of Sh. Bhaura has been disallowed because it was not received within time. So the hon. Member has a right to speak on this demand. If he wants to speak he is given time otherwise I will request another hon. Member.

ਸ੍ਰੀ ਸੱਤ ਪਾਲ ਡਾਂਗ (ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ-ਪੱਛਮ) : ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਫਾਜ਼ਲ ਦੋਸਤ ਪੰਡਤ ਮੋਹਨ ਲਾਲ ਜੀ ਨੂੰ ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਦਾ ਇਕ ਬੜਾ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਤੁਕਨ ਸਮਝਦਾ ਸਾਂ।

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਸਮਝਦਾ ਸਾਂ ?

ਸ੍ਰੀ ਸੱਤ ਪਾਲ ਡਾਂਗ : ਜੀ ਹਾਂ, ਸਮਝਦਾ ਸਾਂ ਔਰ ਹੁਣ ਨਹੀਂ ਸਮਝਦਾ। (ਵਿਘਨ) ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਜਿਸ ਕਿਸਮ ਦੀ ਤਕਰੀਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅੱਜ ਇਸ ਹਾਊਸ ਵਿਚ ਕੀਤੀ ਹੈ ਮੈਨੂੰ ਉਹ ਤਕਰੀਰ ਸੁਣ ਕੇ ਅਜ ਹੱਦ ਅਫਸੋਸ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਉਹ ਤਕਰੀਰ ਇਕ ਬੜੀ ਗ਼ੈਰ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਦੀ ਤਕਰੀਰ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਵਧ ਸਖਤ ਸ਼ਬਦ ਮੈਂ ਇਸ ਤਕਰੀਰ ਦੇ ਬਾਰੇ ਹਾਊਸ ਵਿਚ ਕਹਿਣਾ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦਾ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦੋ ਸਵਾਲ ਉਠਾਏ ਹਨ। ਨੰਬਰ ਇਕ : ਅਨਾਜ ਦੀ ਤਜਾਰਤ ਵਿਚੋਂ ਨਫੇ ਦਾ ਸਵਾਲ ਔਰ ਨੰਬਰ ਦੋ : ਇਸ ਵਿਚ ਸਿਆਸਤ ਲਿਆਉਣ ਦਾ ਸਵਾਲ, ਹਿਮਾਚਲ ਨਾਲ ਵਿਤਕਰੇ ਦਾ ਸਵਾਲ। ਮੈਂ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜਿਥੋਂ ਤਕ ਇਸ ਅਨਾਜ ਦੀ ਸਰਕਾਰੀ ਤਜਾਰਤ ਵਿਚ ਨਫੇ ਦਾ ਸਵਾਲ ਹੈ ਆਪ ਨੇ ਫਰਮਾਇਆ ਹੈ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਨਫਾ ਕਮਾਉਣ ਦਾ ਹੱਕ ਹੈ ਔਰ ਇਸ ਉਤੇ ਸੋਚਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਲੇਕਿਨ ਇਸ ਚੀਜ਼ ਨੂੰ ਅਗਰ ਰਾਜ ਵਿਚ ਰਖਿਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਮਾੜੀ ਗਲ ਹੈ। ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਤੁਹਾਡੇ ਰਾਹੀਂ ਇਸ ਹਾਊਸ ਨੂੰ ਕਾਨਫੀਡੈਂਸ ਵਿਚ ਲੈਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜਦੋਂ ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਦੀ ਮਨਿਸਟਰੀ ਨੇ ਚਾਰਜ ਲਿਆ, ਜਦੋਂ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਵਿਚੋਂ ਕਾਂਗਰਸ ਦੀ ਮਨਿਸਟਰੀ ਹਟਾਈ ਗਈ ਉਸ ਵੇਲੇ ਅਸੀਂ ਬਜਟ ਵਿਚ ਵੇਖਿਆ—ਇਸ ਦਾ ਇਲਮ ਨਾ ਤਾਂ ਇਸ ਹਾਊਸ ਦੇ ਕਿਸੇ ਮੈਂਬਰ ਨੂੰ ਸੀ ਔਰ ਨਾ ਹੀ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਜਨਤਾ ਨੂੰ ਸੀ—ਕਿ ਕਾਂਗਰਸ ਦੀ ਮਨਿਸਟਰੀ ਜਿਹੜੀ ਕਿ ਬੜੀ ਬਹੁਤ ਅਨਾਜ ਦੀ ਸਰਕਾਰੀ ਤਜਾਰਤ ਕਰਦੀ ਰਹੀ ਉਸ ਵਿਚੋਂ ਇਸ ਕਾਂਗਰਸ ਦੀ ਮਨਿਸਟਰੀ ਨੇ ਦੋ ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦਾ ਮੁਨਾਫਾ ਕਮਾਇਆ ਸੀ ਔਰ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਕੰਸਾਲੀਡੇਟਿਡ ਫੰਡਜ਼ ਦੇ ਵਿਚ ਇਸ ਦੀ ਲਿਖਤ ਮੌਜੂਦ ਹੈ। ਉਸ ਗੌਰਮੈਂਟ ਵਿਚ ਪੰਡਤ ਮੋਹਨ ਲਾਲ ਖਜ਼ਾਨੇ ਦੇ ਮਨਿਸਟਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਕਤਾਂ ਵਿਚ ਜਦੋਂ ਕਦੇ ਵੀ ਇਸ ਹਾਊਸ ਵਿਚ ਇਸ ਕਿਸਮ

ਦਾ ਸਵਾਲ ਪੁੱਛਿਆ ਗਿਆ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਹਮੇਸ਼ਾ ਇਨਕਾਰ ਕੀਤਾ ਕਿ ਅਨਾਜ ਦੀ ਤਜਾਰਤ ਵਿਚੋਂ ਕਿਸੇ ਕਿਸਮ ਦਾ ਕੋਈ ਵੀ ਮੁਨਾਫ਼ਾ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ ਜਿਥੋਂ ਤਕ ਪਿਛਲੀ ਸਾਡੀ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਤਅਲੱਕ ਹੈ ਮੈਂ ਫੂਡ ਮਨਿਸਟਰ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਇਕ ਵੇਰ ਨਹੀਂ, ਦੋ ਵੇਰ, ਤਿੰਨ ਵੇਰ, ਚਾਰ ਵੇਰ ਪ੍ਰੈਸ ਵਿਚ ਇਹ ਗੱਲ ਖੁਲ੍ਹੇ ਆਮ ਕਹੀ ਕਿ ਅਨਾਜ ਦੀ ਸਰਕਾਰੀ ਤਜਾਰਤ ਵਿਚ ਚਾਹੇ ਉਹ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਹੋਵੇ, ਚਾਹੇ ਆਂਧਰਾ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਹੋਵੇ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਵਿਚ ਜਿਤਨੇ ਵੀ ਅਨਾਜ ਵਿਚ ਸਰਪਲਸ ਸੂਬੇ ਹਨ ਜਿਹੜੇ ਆਪਣੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਲੋੜਾਂ ਨਾਲੋਂ ਵਧ ਅਨਾਜ ਪੈਦਾ ਕਰਦੇ ਹਨ ਜਦ ਉਹ ਆਪਣੇ ਆਪਣੇ ਸੂਬਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਅਨਾਜ ਦੀ ਪਰੋਕਿਊਰਮੈਂਟ ਕਰਕੇ ਸਰਕਾਰੀ ਤੌਰ ਤੇ ਦੂਸਰਿਆਂ ਸੂਬਿਆਂ ਨੂੰ ਭੇਜਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਹਿੰਦ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਨੀਤੀ ਦੇ ਮੁਤਾਬਿਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸੂਬਿਆਂ ਨੂੰ ਅਨਾਜ ਦੀ ਕੀਮਤ ਉਤੇ ਬੋਨਸ ਐਲਾਉ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਬੋਨਸ ਸਿਰਫ਼ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਹੀ ਐਲਾਉ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਉਹ ਆਂਧਰਾ ਨੂੰ ਵੀ ਐਲਾਉ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਆਨਰੇਬਲ ਦੋਸਤ ਪੰਡਤ ਮੋਹਨ ਲਾਲ ਜੀ ਨੂੰ ਦਸਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਆਂਧਰਾ ਵਿਚ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਫੂਡ ਮਨਿਸਟਰ ਨਹੀਂ, ਆਂਧਰਾ ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਹੈ ਔਰ ਉਥੇ ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਦਾ ਫੂਡ ਮਨਿਸਟਰ ਹੈ। ਕੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬੋਨਸ ਚਾਰਜ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ? ਮੈਂ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਦੇ ਨਾਲ ਹਾਊਸ ਵਿਚ ਦਸਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜਦੋਂ ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਚੀਫ਼ ਮਨਿਸਟਰਜ਼ ਔਰ ਫੂਡ ਮਨਿਸਟਰਜ਼ ਦੀ ਕਾਨਫਰੰਸ ਹੋਈ ਤਾਂ ਉਥੇ ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮੌਜੂਦ ਸਨ ਔਰ ਮੈਂ ਵੀ ਮੌਜੂਦ ਸੀ, ਉਥੇ ਬੋਨਸ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਦੀ ਲੋੜ ਉਤੇ ਪੰਜਾਬ ਨੇ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਆਂਧਰਾ ਦੇ ਚੀਫ਼ ਮਨਿਸਟਰ ਨੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ—ਇਹ ਲੜਾਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਲੜੀ ਸੀ ਜਿਹੜੇ ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਨਾਲ ਸਬੰਧ ਰਖਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ ਮੇਰੇ ਦੋਸਤ ਪੰਡਤ ਮੋਹਨ ਲਾਲ ਨੂੰ ਇਹ ਗੱਲ ਕਹਿਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਥੋੜਾ ਜਿਹਾ ਜ਼ਿੰਮੇਦਾਰੀ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਕਰ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ ਕਿ ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਦੀ ਮਨਿਸਟਰੀ ਨੇ ਜਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਮਨਿਸਟਰੀ ਨੇ ਬੋਨਸ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਨੂੰ ਪੌਸ਼ੀਦਾ ਰਖਿਆ ਸੀ। ਹਕੀਕਤ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਖੁਦ ਸਰਕਾਰੀ ਤੌਰ ਤੇ ਅਨਾਜ ਦੀ ਤਜਾਰਤ ਵਿਚ ਨਫ਼ਾ ਕਮਾਉਂਦੇ ਰਹੇ। ਉਸ ਨਫ਼ੇ ਨੂੰ ਨਾ ਸਿਰਫ਼ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪੌਸ਼ੀਦਾ ਰਖਿਆ ਬਲਕਿ ਹਾਊਸ ਵਿਚ ਉਸ ਬਾਰੇ ਗਲਤ ਜਵਾਬ ਦਿੰਦੇ ਰਹੇ ਕਿ ਕੋਈ ਨਫ਼ਾ ਨਹੀਂ ਕਮਾਇਆ। ਮੈਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਪੂਰੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਦੇ ਨਾਲ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਦੋ ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦਾ ਨਫ਼ਾ ਕਾਂਗਰਸੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਅਨਾਜ ਦੀ ਤਜਾਰਤ ਵਿਚੋਂ ਕਮਾਇਆ ਸੀ ਜਿਹੜਾ ਕਿ ਬਜਟ ਵਿਚ ਦਰਜ ਸੀ। ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਉਹੀ ਫੂਡ ਬੋਨਸ ਲੈਂਦੀ ਰਹੀ ਜਿਹੜਾ ਕਿ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਹਰ ਇਕ ਸਰਪਲਸ ਸਟੇਟ ਨੂੰ ਐਲਾਉ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਪੰਡਤ ਮੋਹਨ ਜੀ ਅੱਠ ਮਹੀਨੇ ਮਨਿਸਟਰੀ ਦੇ ਵਿਚੋਂ ਬਾਹਰ ਰਹਿ ਕੇ ਇਹ ਗੱਲ ਭੁੱਲ ਗਏ ਹਨ ਕਿ ਇਹ ਚੀਫ਼ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਤੇ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ ਬਲਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਗੱਲਾਂ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਹਰ ਸਾਲ ਸੈਂਟਰਲ ਫੂਡ ਮਨਿਸਟਰਜ਼, ਚੀਫ਼ ਮਨਿਸਟਰਜ਼ ਔਰ ਫੂਡ ਮਨਿਸਟਰਜ਼ ਦੀ ਕਾਨਫਰੰਸ ਬੁਲਾਏ ਹਨ। ਉਥੇ ਹੀ ਐਗਰੀਕਲਚਰਲ ਪ੍ਰਾਈਸ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੀਆਂ ਰੀਕਮੈਂਡੇਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਮੁਤਾਬਿਕ ਮੁਖਤਲਿਫ਼ ਸੂਬਿਆਂ ਦੇ ਲਈ ਪ੍ਰੋਕਿਊਰਮੈਂਟ ਪ੍ਰਾਈਸ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਵਕਤ ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਕਾਂਗਰਸ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਹੈ ਔਰ ਆਂਧਰਾ ਵਿਚ ਵੀ ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਹੈ। ਸੈਂਟਰ ਨੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਇਨੀਸ਼ੀਏਟਿਵ ਲੈ ਕੇ ਜਾਂ ਆਂਧਰਾ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਤੋਂ ਇਨੀਸ਼ੀਏਟਿਵ ਲੈ ਕੇ ਉਥੇ ਇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਸਰਪਲਸ ਸੂਬੇ

[ਸ਼੍ਰੀ ਸੱਤ ਪਾਲ ਡਾਂਗ]

ਵਧ ਤੋਂ ਵਧ ਅਨਾਜ ਦੀ ਪ੍ਰੋਕਿਊਰਮੈਂਟ ਕਰ ਕੇ ਡਿਫਿਸਿਟ ਸੂਬਿਆਂ ਵਿਚ ਭੇਜਣ ਔਰ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਵੀ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਸਰਪਲਸ ਸੂਬਿਆਂ ਦੀ ਹੋਸਲਾ ਅਫਜ਼ਾਈ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਫੂਡ ਬੋਨਸ ਦਾ ਸਿਸਟਮ ਮੁਕਰਰ ਕਰਾਂਗੇ। ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਹਿੰਦ ਸਰਕਾਰ

12-00 Noon

ਨੇ ਕੀਤਾ ਕਿ ਅਗਰ ਤੁਸੀਂ ਇਤਨੀ ਮਿਕਦਾਰ ਤੋਂ ਵਧ ਕਣਕ ਪ੍ਰੋਕਿਊਰ ਕਰੋ ਤਾਂ ਇਕ ਕੁਇੰਟਲ ਦੇ ਪਿਛੇ ਇਤਨਾ ਬੋਨਸ ਦਿਆਂਗੇ, ਇਤਨੇ ਤੋਂ ਵਧ ਕਰੋਗੇ ਤਾਂ ਇਤਨਾ ਬੋਨਸ ਦਿਆਂਗੇ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਝਗੜਾ ਮੇਰੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਨੇ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ, ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਫੂਡ ਮਨਿਸਟਰ ਨੇ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ, ਸਗੋਂ ਆਂਧਰਾ ਦੀ ਗੌਰਮੈਂਟ ਅਤੇ ਆਂਧਰਾ ਦੇ ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਨੇ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ ਯੂਨਾਈਟਿਡ ਫਰੰਟ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਫਖਰ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਨੇ ਇਸ ਸੂਬੇ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਕਾਨਫੀਡੈਂਸ ਵਿਚ ਲਿਆ (ਵਿਘਨ) ਮੈਨੂੰ ਆਸ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਵੀਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਨਗੇ। ਅਸੀਂ ਜੋ ਕੁਝ ਕਰਦੇ ਸਾਂ ਉਹ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਕਾਨਫੀਡੈਂਸ ਵਿਚ ਲੈਕੇ ਕਰਦੇ ਸੀ। ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਪਹਿਲਾ ਫੂਡ ਮਨਿਸਟਰ ਸੀ ਜਿਸ ਨੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਦਸਿਆ ਕਿ ਫੂਡ ਤੇ ਬੋਨਸ ਦਾ ਸਿਸਟਮ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਕਿ ਹਿੰਦ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਬਣਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਜੋ ਆਂਧਰਾ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਸਭ ਨੂੰ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਦੋ ਰੁਪਏ ਕਣਕ ਤੇ ਹੈ ਅਤੇ ਚਾਵਲ ਤੇ ਸਲੈਬਜ਼ ਹਨ ਜਿਸ ਦੀ ਤਫਸੀਲ ਇਸ ਵੇਲੇ ਮੇਰੇ ਪਾਸ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਗੱਲ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਵੱਸ ਦੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਹਿਮਾਚਲ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਸੂਬ ਤੋਂ ਹਿੰਦ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਫਿਕਸ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਬੋਨਸ ਤੋਂ ਵਧ ਲੈ ਲਵੇ। ਹਿੰਦ ਸਰਕਾਰ ਵਲੋਂ ਸਰਪਲਸ ਸੂਬਿਆਂ ਨੂੰ ਕੁਝ ਸਪੈਸ਼ਲੀ ਅਨਾਊਂਸਡ ਐਨਕਰਜਮੈਂਟ ਵੀ ਹੈ। ਇਹ ਇਕ ਤਫਸੀਲ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਕੋਈ ਫਰਕ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦਾ। ਇਹ ਕਹਿ ਸਕਦੇ ਸਨ ਕਿ ਅਸੀਂ ਸੂਬੇ ਦੇ ਫਾਇਦੇ ਲਈ ਫੂਡ ਬੋਨਸ ਲੈਂਦੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਇਹ ਫਾਇਦਾ ਤਾਂ ਹੁੰਦਾ ਅਗਰ ਇਹ ਗਰੋਅਰ ਅਤੇ ਕਨਜ਼ਿਊਮਰ ਦੀ ਇਮਦਾਦ ਕਰਦੇ ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਸੇ ਦੀ ਮਦਦ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ। ਪੰਡਤ ਜੀ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਇਥੇ 20 ਸਾਲ ਰਹੀ। ਇਹ ਭੁਲ ਗਏ ਕਿ ਅਨਾਜ ਦੀ ਤਜਾਰਤ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਕੋਈ ਜੁਦੀ ਅਟਾਨੋਮਸ ਜਾਂ ਸੈਮੀ-ਅਟਾਨੋਮਸ ਬਾਡੀ ਨਹੀਂ ਬਣਾਈ ਗਈ ਅਤੇ ਜਿਸ ਦਿਨ ਅਜਿਹੀ ਕੋਈ ਬਾਡੀ ਬਣ ਗਈ ਤਾਂ ਜੋ ਅਲਾਊਡ ਫੂਡ ਬੋਨਸ ਹੈ ਉਸ ਦਾ ਅੱਧਾ ਹਿੱਸਾ ਹਿੰਦ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਇਨਕਮ ਟੈਕਸ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਲੈ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਇਹ ਸਿਸਟਮ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਹੀ ਬਣਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਕਨਸਾਲੀਡੇਟਿਡ ਫੰਡ ਵਿਚੋਂ ਪੈਸਾ ਮਿਲਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਨਾਲ ਅਨਾਜ ਖਰੀਦਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਸਟਾਕ ਬਣਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜੋ ਬਾਹਰ ਵੀ ਭੇਜਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕੀ ਇਹ ਭਲ ਗਏ ਕਿ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜੋ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦੋ ਕਰੋੜ ਦਾ ਨਫਾ ਕਮਾਇਆ ਸੀ ਉਸ ਬਾਰੇ ਕਾਂਗਰਸ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਇਕ ਮਿੰਟ ਲਈ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੋਚਿਆ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਗ੍ਰੋਅਰ ਜਾਂ ਕਨਜ਼ਿਊਮਰ ਦੇ ਫਾਇਦੇ ਲਈ ਕਿਵੇਂ ਇਸਤੇਮਾਲ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ? ਇਹ ਗਲ ਯੂਨਾਈਟਿਡ ਫ੍ਰੰਟ ਮਨਿਸਟਰੀ ਨੇ ਕਹੀ ਸੀ ਕਿ ਕਨਜ਼ਿਊਮਰ ਲਈ ਅਨਾਜ ਸਬਸੀਡਾਈਜ਼ ਕਰਾਂਗੇ। ਉਹ ਗਲ ਅਸੀਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਫੇ ਵਿਚੋਂ ਹੀ ਤਾਂ ਕਰ ਲੀ ਸੀ। ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਫਿਗਰਜ਼ ਕਿਥੋਂ ਲਿਆ ਕੇ ਕੋਟ ਕੀਤੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬੜੀ ਗੈਰਜ਼ਿਮੇਦਾਰੀ ਨਾਲ ਫਿਗਰਜ਼ ਕੋਟ ਕੀਤੇ ਅਤੇ ਬੜੀ ਗੈਰਜ਼ਿਮੇਦਾਰਾਨਾ ਤਕਰੀਰ ਕੀਤੀ। ਮੈਂ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਯੂਨਾਈਟਿਡ ਫ੍ਰੰਟ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਇਹ ਦਰੁਸਤ ਗੱਲ ਕਹੀ ਕਿ ਅਗਰ ਜ਼ਰੂਰਤ ਪਈ ਤਾਂ ਕਨਜ਼ਿਊਮਰ ਲਈ ਅਨਾਜ

ਸਬਸੀਡਾਈਜ਼ ਕਰਾਂਗੇ, ਮਗਰ ਇਸ ਦਾ ਮੌਕਾ ਨਹੀਂ ਆਇਆ। ਫੈਸਲਾ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਇਸ ਵੇਲੇ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਯੂਨਾਈਟਿਡ ਫ੍ਰੰਟ ਮਨਿਸਟਰੀ ਫਖਰ ਨਾਲ ਕਹਿੰਦੀ ਸੀ ਕਿ ਕਨਜ਼ਿਊਮਰ ਲਈ ਅਨਾਜ ਦੇ ਭਾ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਸਾਰੇ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਵਿਚ ਸਸਤੇ ਹਨ। ਸਾਨੂੰ ਯਕੀਨ ਸੀ ਕਿ ਭਾ ਵਧਣਗੇ ਨਹੀਂ ਅਤੇ ਅਗਰ ਕਿਸੇ ਅਨਫੋਰਸੀਨ ਹਾਲਾਤ ਕਰਕੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੋ ਗਿਆ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਬਸੀਡਾਈਜ਼ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਪਈ ਤਾਂ ਸਰਕਾਰ ਇਸ ਸਿਲਸਿਲੇ ਵਿਚ ਮੁੜ ਵਿਚਾਰ ਕਰੇਗੀ।

ਫਿਰ ਜੋ ਗ੍ਰੇਅਰ ਲਈ ਸਿਸਟਮ ਸੀ ਉਸ ਦਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਘਟੋ ਘਟ ਜੋ ਸਿਸਟਮ ਸਾਡੇ ਵੇਲੇ ਸੀ ਉਹ ਗੁਜ਼ਾਰਿਸ਼ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ। ਦੋ ਸਿਸਟਮ ਸਨ : ਇਕ ਤਾਂ ਪੰਜਾਬ ਨੇ ਆਪਣੀ ਲੋੜ ਲਈ ਅਨਾਜ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚੋਂ ਖਰੀਦਿਆ ਸੀ ਉਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰੋਵਿ-ਸ਼ਲ ਰੀਜ਼ਰਵ ਕਹਿੰਦੇ ਸਨ। ਦੂਜਾ ਸਿਸਟਮ ਹੈ ਕਿ ਸੂਬੇ ਦੀਆਂ ਕੋਅਪਰੇਟਿਵ ਸੋਸਾਇਟੀਆਂ ਦੀ ਏਪੈਕਸ ਫੈਡਰੇਸ਼ਨ ਖਰੀਦਦੀ ਹੈ। ਉਸ ਨੂੰ ਨਫਾ ਜੋ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੇ ਇਹ ਬਾਰ ਹੈ ਕਿ ਸਾਰਾ ਨਫਾ ਗ੍ਰੇਅਰ ਦੇ ਫਾਇਦੇ ਲਈ ਇਸਤੇਮਾਲ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਸ ਵਿਚ ਸ਼ੱਕ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਦੂਜੇ ਸੂਬਿਆਂ ਨੂੰ ਜੋ ਕਣਕ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਉਹ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨਹੀਂ ਭੇਜਦੀ, ਸਿਰਫ ਚਾਵਲ ਭੇਜਦੀ ਹੈ। ਫੈਡਰੇਸ਼ਨ ਕਣਕ ਭੇਜਦੀ ਹੈ ਤੇ ਅਗਰ ਉਸ ਨੂੰ ਫਾਇਦਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਉਸ ਤੋਂ ਫਾਇਦਾ ਗ੍ਰੇਅਰ ਨੂੰ ਮਿਲੇਗਾ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਕਨਸਾਲੀਡੇਟਿਡ ਫੰਡ ਵਿਚੋਂ ਜੋ ਪੈਸਾ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਉਸ ਨਾਲ ਅਨਾਜ ਦੀ ਤੁਜਾਰਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਅਗਰ ਕੁਝ ਪੈਸਾ ਬਚਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਗ੍ਰੇਅਰ ਦੇ ਫਾਇਦੇ ਲਈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਫ੍ਰੰਟ ਮਨਿਸਟਰੀ ਨੇ ਗਰੀਬ ਗ੍ਰੇਅਰ ਲਈ ਕੰਮ ਕੀਤਾ। ਪਰ ਪੰਡਤ ਜੀ ਦੇ ਦਿਲ ਵਿਚ ਵੱਡਾ ਗ੍ਰੇਅਰ ਹੈ ਜੋ 100 ਏਕੜ ਦਾ ਮਾਲਕ ਹੈ ਜੋ 2,000 ਕੁਇੰਟਲ ਕਣਕ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਸਟਾਕ ਕਰਕੇ ਹਿਮਾਚਲ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ 100 ਰੁ: ਦੇ ਭਾ ਤੇ ਵੇਚਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਖੂਨ ਪੀਂਦਾ ਹੈ। ਫਰੰਟ ਮਨਿਸਟਰੀ ਦੇ ਦਿਲ ਵਿਚ ਛੋਟੇ ਕਿਸਾਨ, ਪੰਜ ਏਕੜ ਦੇ ਮਾਲਕ ਦਾ ਮੁਢਾਦ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਨੇ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਸੀ ਪੰਜ ਏਕੜ ਤਕ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਮਾਫ਼ ਹੈ ਅਤੇ 10 ਏਕੜ ਵਾਲੇ ਕਿਸਾਨ ਦਾ ਮਾਫ਼ ਕਰਨ ਦਾ ਖਿਆਲ ਹੈ.....(ਘੰਟੀ) ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਿਸਟਰ ਸਟੇਟ ਦੀ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਸੀ ਅਤੇ ਮੈਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਦਾ ਜਵਾਬ ਜ਼ਰੂਰ ਦੇਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ। ਅਸੀਂ ਗਰੀਬਾਂ ਦੇ ਫਾਇਦੇ ਲਈ ਇਤਨੇ ਕਦਮ ਚੁਕੇ ਸਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਗਰ ਖਿਆਲ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਇਕ ਤਾਂ ਗੱਲ ਐਸੀ ਕਰਦੇ। ਅਗਰ ਇਹ ਚਾਹੁੰਦੇ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਫਰਟੇਲਾਈਜ਼ਰ ਹੀ ਸਬਸੀਡਾਈਜ਼ ਕਰਕੇ ਦਿੰਦੇ। ਅਸੀਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਨ ਦੀ ਸੋਚ ਰਹੇ ਸਾਂ। ਪਰ ਇਕ ਦਿੱਕਤ ਆਉਂਦੀ ਸੀ। ਅਗਰ ਅਸੀਂ ਫਰਟੇਲਾਈਜ਼ਰ ਸਸਤਾ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਤਾਂ ਜੇਕਰ ਸਾਥ ਲਗਦੀਆਂ ਸਟੇਟਾਂ ਵਿਚ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਇਸ ਦੀ ਸਮਗਲਿੰਗ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਂਦੀ। ਇਸ ਲਈ ਅਸੀਂ ਇਹ ਕੀਤਾ ਕਿ ਪੰਜ ਏਕੜ ਵਾਲਿਆਂ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਛੱਡ ਦਿਤਾ ਅਤੇ ਅੱਗੇ ਜਾਕੇ 10 ਏਕੜ ਵਾਲਿਆਂ ਦਾ ਛੱਡ ਦਿੰਦੇ। ਮੈਂ ਆਸ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਹੁਣ ਪੰਡਤ ਜੀ ਇਸ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਕਹਿਣਗੇ ਕਿ 10 ਏਕੜ ਤਕ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਮਾਫ਼ ਕਰੋ।

ਜਿਥੇ ਤਕ ਹਿਮਾਚਲ ਦਾ ਤਅੱਲੁਕ ਹੈ, ਹਿਮਾਚਲ ਦੇ ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਨੇ ਇਕ ਆਰਟੀਕਲ ਲਿਖਿਆ ਜਿਸ ਦਾ ਜਵਾਬ ਮੈਂ ਤਫਸੀਲ ਵਿਚ ਦਿਤਾ। ਪੰਡਤ ਜੀ ਇਕ ਜ਼ਿੰਮੇਦਾਰ ਮੈਂਬਰ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਜਿਸ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨ ਵਿਚੋਂ ਪ੍ਰਸਾਰ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਬਿਆਨ ਪੜ੍ਹਿਆ ਸੀ ਉਸੇ ਵਿਚ ਮੇਰਾ

[ਸ੍ਰੀ ਸਤ ਪਾਲ ਡਾਂਗ]

ਬਿਆਨ ਵੀ ਛਪਿਆ, ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਦਾ ਵੀ ਬਿਆਨ ਛਪਿਆ ਸੀ। ਜਿਸ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨ ਵਿਚ ਪਰਮਾਰ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਬਿਆਨ ਛਪਿਆ ਸੀ ਉਸੇ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨ ਨੇ ਤਿੰਨ ਐਡੀਟੋਰੀਅਲਜ਼ ਇਕ ਨਹੀਂ ਦੋ ਨਹੀਂ, ਤਿੰਨ ਐਡੀਟੋਰੀਅਲਜ਼ ਛਾਪੇ ਅਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਹਿਮਾਚਲ ਦੇ ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਬ ਦਾ ਬਿਆਨ ਗਲਤ ਹੈ। ਮੈਂ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਅਗਰ ਫੂਡ ਦੇ ਮਸਲੇ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਨੇ ਸਿਆਸਤ ਨੂੰ ਘੁਸੇੜਿਆ ਤਾਂ ਉਹ ਪੰਡਤ ਜੀ ਦੀ ਪਾਰਟੀ ਨੇ ਹੀ ਕੀਤਾ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਫੂਡ ਦੇ ਮਸਲੇ ਵਿਚ ਸਿਆਸਤ ਘੁਸੇੜੀ ਸੀ। ਮੈਂ ਹਾਊਸ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਫੈਕਟਸ ਰਖਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਪੰਡਤ ਜੀ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਜੋ ਅਨਾਜ ਪੰਜਾਬ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਉਸ ਦੀ ਅਲਾਟਮੈਂਟ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਆਪਣੀ ਮਰਜ਼ੀ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ।

Mr. Deputy Speaker : Please wind up.

ਸ੍ਰੀ ਸਤਪਾਲ ਡਾਂਗ : ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਇਹ ਬੜਾ ਅਹਿਮ ਮਾਮਲਾ ਹੈ। ਤੁਸੀਂ ਬੇਸ਼ਕ ਭੋਰਾ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਟਾਈਮ ਘੱਟ ਕਰ ਦੇਣਾ।

ਸ੍ਰੀ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ : ਇਉਂ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਆਪੋਜੀਸ਼ਨ ਅਤੇ ਟ੍ਰੇਜਰੀ ਬੈਂਚਿਜ਼ ਦਾ ਟਾਈਮ ਵੰਡ ਤੈਂਦੇ ਹਾਂ। (It would be better if we make allocation of time between the Opposition and the Treasury Benches.)

ਸ੍ਰੀ ਸਤਪਾਲ ਡਾਂਗ : ਠੀਕ ਹੈ ਜੀ, ਕਰ ਲਵੋ। ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰਜ਼ ਕਾਨਫਰੰਸ ਵਿਚ ਇਹ ਗੱਲ ਤੈ ਹੋਈ ਸੀ ਕਿ ਕਿਹੜਾ ਸੂਬਾ ਕਿੰਨਾ ਅਨਾਜ ਦੇਵੇਗਾ। ਇਹ ਸਭ ਕੁਝ ਹਿੰਦ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਆਰਡਰਾਂ ਨਾਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਸੈਂਟਰ ਵਿਚ ਕੋਈ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਫੂਡ ਮਨਿਸਟਰ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਜਗਜੀਵਨ ਰਾਮ ਜੀ ਉਥੇ ਹਨ। ਸਾਡੇ ਸੂਬੇ ਤੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਅਲਾਟਮੈਂਟ ਅਨੁਸਾਰ ਅਨਾਜ ਡੈਵਿਸਿਟ ਸੂਬਿਆਂ ਨੂੰ ਭੇਜਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਗਲਤ ਹੈ ਕਿ ਹਿੰਦ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਜਿੰਨੀ ਅਲਾਟਮੈਂਟ ਸਾਨੂੰ ਕੀਤੀ ਉਹ ਹਿਮਾਚਲ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਗਈ। ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਮੇਰੇ ਇਨੀਸ਼ੀਏਟਿਵ ਤੇ, ਜੋ ਉਸ ਪਾਰਟੀ ਦਾ ਹੈ ਜੋ ਛੋਟੇ ਛੋਟੇ ਗਰੀਬਾਂ ਦੀ ਪਾਰਟੀ ਹੈ, ਧਨੀਆਂ ਦੀ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਮੈਂ ਪਰਸਨਲੀ ਜਾਕੇ ਸ੍ਰੀ ਜਗਜੀਵਨ ਰਾਮ ਜੀ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕਲ ਤਕ ਅਧਾ ਹਿਮਾਚਲ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਸੀ, ਉਹ ਸਾਡੇ ਭਾਈ ਹਨ, ਗਵਾਂਢੀ ਹਨ—ਵਸੇ ਤਾਂ ਸਾਨੂੰ ਸਾਰੇ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਦੀ ਪੀੜ ਹੈ—ਪਰ ਇਹ ਸਾਡੇ ਗਵਾਂਢੀ ਹਨ ਅਤੇ ਜਿੰਨਾਂ ਤੁਸੀਂ ਕਹਿੰਦੇ ਹੋ ਅਗਰ ਅਸੀਂ ਉਸ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੇ ਸਕੀਏ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਇਤਰਾਜ਼ ਤਾਂ ਨਾ ਕਰੋਗੇ? ਸ੍ਰੀ ਜਗਜੀਵਨ ਰਾਮ ਨੇ ਜੋ ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕੇਂਦਰ ਦਾ ਫੂਡ ਮਨਿਸਟਰ ਹੈ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਾਡੇ ਕਰਨ ਤੇ ਇਤਰਾਜ਼ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਸੀਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਨਾ ਦੇਈਏ . . . .

ਸ੍ਰੀ ਭਜਨ ਲਾਲ : ਆਨ ਏ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ ਆਰਡਰ, ਸਰ। ਮੈਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਪੁਛਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵੇਲੇ ਹਰਿਆਣੇ ਨੂੰ ਕਿੰਨੀ ਕਣਕ ਗਈ . . . (ਵਿਘਨ ਟਰੱਕਾਂ ਵਿਚ) . . . .

ਕਾਮਰੇਡ ਭਾਨ ਸਿੰਘ ਭੋਰਾ : ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਵੀ ਹੈ ਕਿ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ ਆਰਡਰ ਕੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ? (ਵਿਘਨ)

Mr. Deputy Speaker : You can not say that.

ਸ਼੍ਰੀ ਸਤਪਾਲ ਡਾਂਗ : ਮੈਂ ਦਸਾਂਗਾ ਕਿ ਕੌਣ ਲੈ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਅਜ ਉਹ ਕਿਥੇ ਬੈਠਾ ਹੈ ।

Minister for Finance : The hon. Member cannot discuss the conduct of the Central Minister who is not present in the House.

Shri Satya Pal Dang : 'It is not the individual I am discussing. It is the Government there. It is a policy matter ਗੌਰਮੈਂਟ ਆਫ ਇੰਡੀਆ ਦੇ ਫੂਡ ਮਨਿਸਟਰ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਹਿਮਾਚਲ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਵਧ ਅਨਾਜ ਨਹੀਂ ਭੇਜਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਅਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਮਰੀਕੀ ਕਣਕ ਭੀ ਦੇ ਰਹੇ ਹਾਂ । ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਾਡੀ ਲੜਾਈ ਕੇਂਦਰ ਨਾਲ ਜਾਰੀ ਰਹੀ ਤਹਰੀਰੀ ਤੌਰ ਤੇ ਵੀ ਅਤੇ ਜ਼ਬਾਨੀ ਵੀ ਅਤੇ ਬੜੀ ਮੁਸ਼ਕਲ ਨਾਲ ਗੌਰਮੈਂਟ ਆਫ ਇੰਡੀਆ ਦੇ ਫੂਡ ਮਨਿਸਟਰ ਜਿਹੜੇ ਕੋਈ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਨਹੀਂ ਸਨ, ਸ਼੍ਰੀ ਜਗਜੀਵਨ ਰਾਮ ਜੀ ਪੰਡਤ ਮੋਹਨ ਲਾਲ ਦੀ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਸਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਹ ਮੰਨ ਲਿਆ ਕਿ ਜੇਕਰ ਕੇਂਦਰ ਲਈ ਜਿੰਨਾ ਰੀਜ਼ਰਵ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਉਸ ਤੋਂ ਵਧ ਤੁਸੀਂ ਦੇ ਸਕਦੇ ਹੋ ਤਾਂ ਦੇ ਦਿਉ । ਇਸ ਲਈ ਜੋ ਪੰਡਤ ਮੋਹਨ ਲਾਲ ਜੀ ਨੇ ਇਹ ਗੱਲ ਕਹੀ ਹੈ ਕਿ ਹਿਮਾਚਲ ਨੂੰ ਅਨਾਜ ਨਹੀਂ ਦਿਤਾ ਇਹ ਗਲਤ ਹੈ । ਫਿਰ ਇਹ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਕਿ ਜਿਥੇ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਮਨਿਸਟਰ ਸਨ ਉਥੇ ਅਨਾਜ ਦਿਤਾ ਗਿਆ ਇਹ ਵੀ ਬਿਲਕੁਲ ਗਲਤ ਹੈ ਅਤੇ ਨਿਹਾਇਤ ਗਲਤ ਬਿਆਨੀ ਤੋਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕੰਮ ਲਿਆ ਹੈ । ਹਕੀਕਤ ਇਹ ਹੈ, ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਕਿ ਜਿਸ ਦਿਨ ਫੂਡ ਮਨਿਸਟਰ ਗੌਰਮੈਂਟ ਆਫ ਇੰਡੀਆ ਨੇ ਇਜ਼ਾਜ਼ਤ ਦਿਤੀ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਸੈਂਟਰ ਦੀ ਐਲੋਕੇਸ਼ਨ ਤੋਂ ਵਧ ਅਨਾਜ ਦੇ ਸਕਦੇ ਹੋ ਤਾਂ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਹਿਮਾਚਲ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਉਸੇ ਵਕਤ ਜਿਹੜੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਤ ਹਜ਼ਾਰ ਟਨ ਮੰਗੀ ਉਹ ਦੇ ਦਿਤੀ । (ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ) ਸਾਡੇ ਪਾਸੋਂ ਅਨਾਜ ਹਿਮਾਚਲ ਨੂੰ ਦਿਤਾ ਗਿਆ । ਇਸਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਅਸੀਂ ਹਿਮਾਚਲ ਨੂੰ ਪਹਿਲ ਦਿਤੀ ਹਾਲਾਂਕਿ ਅਸੀਂ ਬਾਕੀ ਸਟੇਟਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਪੁੱਛਿਆ ਜਿਥੇ ਕਿ ਅਨਾਜ ਦੀ ਕਮੀ ਸੀ, ਜਿਵੇਂ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ, ਬੰਗਾਲ, ਗੁਜਰਾਤ ਆਦਿ ਹਨ । ਸਿਵਾਏ ਬੰਗਾਲ ਦੇ, ਮੈਂ ਪੰਡਤ ਜੀ ਨੂੰ ਕਹਾਂਗਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਬਾਕੀ ਦੇ ਸੂਬਿਆਂ ਵਿਚ ਹੋਰ ਕੋਈ ਨਹੀਂ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਪਾਰਟੀ ਕਾਂਗਰਸ ਦੀ ਹਕੂਮਤ ਸੀ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਕ ਵੇਲੇ ਅਸੀਂ ਇਹ ਗੱਲ ਕਹੀ ਕਿ ਹਿਮਾਚਲ ਕਿਉਂਕਿ ਸਾਡਾ ਗੁਆਂਢੀ ਸੂਬਾ ਹੈ ਇਸ ਲਈ ਪਹਿਲਾਂ ਉਸ ਦੀ ਲੋੜ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਪੂਰਾ ਕਰਨਾ ਹੈ, ਫਿਰ ਤੁਹਾਨੂੰ ਅਨਾਜ ਭੇਜਾਂਗੇ । ਜਿੰਨੀ ਕਣਕ ਸਾਡੇ ਪਾਸ ਫਾਲਤੂ ਹੈ ਪਹਿਲਾਂ ਅਸੀਂ ਹਿਮਾਚਲ ਨੂੰ ਦੇਵਾਂਗੇ ਅਤੇ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਬਾਕੀ ਦੇ ਸੂਬਿਆਂ ਦੀਆਂ ਲੋੜਾਂ ਨੂੰ ਜਿਥੋਂ ਤਕ ਹੋ ਸਕਿਆ ਪੂਰਾ ਕਰਾਂਗੇ । ਅਸੀਂ ਹਿਮਾਚਲ ਨੂੰ ਚਿੱਠੀ ਲਿਖੀ ਪਰ ਪਰਮਾਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਕਈ ਦਿਨਾਂ ਤਕ ਸਾਡੀ ਚਿੱਠੀ ਦਾ ਜਵਾਬ ਤਕ ਨਹੀਂ ਦਿਤਾ । ਫਿਰ ਪਤਾ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਜਵਾਬ ਆਇਆ ਕਿ ਪਰਮਾਰ ਸਾਹਿਬ ਕੁੱਲ ਦੁਸਹਿਰਾ ਵੇਖਣ ਗਏ ਹੋਏ ਹਨ । ਫਿਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜਵਾਬ ਆਇਆ ਕਿ ਸੱਤ ਮਹੀਨਿਆਂ ਵਿਚ ਪੰਜ ਹਜ਼ਾਰ ਟਨ ਹਰ ਮਹੀਨੇ ਕਣਕ ਦੀ ਸਾਨੂੰ ਲੋੜ ਹੈ, ਸਾਨੂੰ ਦਿਉ । ਅਸੀਂ ਕਿਹਾ ਦਿਆਂਗੇ । (ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ) ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ, ਗੁਜਰਾਤ ਅਤੇ ਬੰਗਾਲ ਨੂੰ ਅਨਾਜ ਦਿਤਾ । ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ, ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਪੰਡਤ ਮੋਹਨ ਲਾਲ ਜੀ ਨੂੰ ਕਹਾਂਗਾ ਕਿ ਦੀ ਬੁਟ ਇਜ਼ ਆਨ ਦੀ ਅਦਰ ਲੈਗ, ਸਗੋਂ ਕਾਂਗਰਸ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਨਾਨ-ਕਾਂਗਰਸ ਸਰਕਾਰ ਜਿਹੜੀ ਇਥੇ ਸੀ ਉਸ ਨਾਲ ਡਿਸਕ੍ਰਿਮੀਨੇਸ਼ਨ ਕੀਤਾ ਪਰ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਫਰੰਟ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ

[Shri Satya Pal Dang]

ਫੈਸਲਾ ਕਰ ਲਿਆ ਸੀ ਕਿ ਅਨਾਜ ਦੇ ਮਸਲੇ ਵਿਚ ਪਾਲੇਟਿਕਸ ਨੂੰ ਕਦੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਘਸੋੜਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ਅਤੇ ਇਸ ਪੱਖ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਵਿਤਕਰਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਹਿਮਾਚਲ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦਾ ਹੱਕ ਪਹਿਲਾਂ ਦਿਤਾ ਅਤੇ ਆਂਕੜੇ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਸਬੂਤ ਨੇ, ਫਿਰ ਫਾਈਲਾਂ ਅਜ ਦੇ ਮੌਜੂਦਾ ਫੂਡ ਮਨਿਸਟਰ ਪਾਸ ਨੇ। ਇਹ ਆਪ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹੁਣ ਵੀ ਵੇਖ ਸਕਦੇ ਹਨ ਕਿ ਕੀ ਆਰਡਰ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ।

ਫਿਰ, ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਇਥੇ ਇਹ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਕਿ 2,000 ਟਨ ਪਰਮਾਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਡਾਈਵਰਟ ਕਰ ਦਿਤਾ। ਇਹ ਗੱਲ ਜੇਕਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਹੀ ਹੈ ਤਾਂ ਗਲਤ ਹੈ ਅਤੇ ਫੈਕਟਸ ਤੇ ਮਬਨੀ ਨਹੀਂ। ਫਿਰ ਇਹ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਕਿ ਲੇਟ ਅਨਾਜ ਭੇਜਿਆ ਗਿਆ। ਇਸ ਦੇ ਮੁਤਾਲਿਕ ਅਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਕੀਤੀ ਕਿ ਸਾਡੇ ਇਸ ਵਕਤ 104 ਸੈਂਟਰ ਹਨ ਅਤੇ ਅਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਨਾਜ ਉਨ੍ਹਾਂ 19 ਸੈਂਟਰਾਂ ਤੋਂ ਭੇਜ ਰਹੇ ਹਾਂ ਜੋ ਹਿਮਾਚਲ ਦੇ ਬਹੁਤ ਨੇੜੇ ਹਨ। ਫਿਰ ਇਹ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕਿ ਫੈਡਰੇਸ਼ਨ ਦੀ ਥਾਂ ਤੇ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਨਾਜ ਆਪਣੇ ਪ੍ਰੋਵਿਨਸ਼ਲ ਰੀਜ਼ਰਵ ਵਿਚੋਂ ਦੇਵੇ। ਅਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਇਹ ਗੱਲ ਵੀ ਮੰਨ ਲਈ, ਸਾਰਿਆਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹਿਮਾਚਲ ਦੀ ਮੰਨੀ ਫਿਰ ਹੋਰ ਸੂਬਿਆਂ ਦੀ ਗੱਲ ਮੰਨੀ ਕਿਉਂਕਿ ਹਿਮਾਚਲ ਨਾਲ ਸਾਡਾ ਉਚੇਚਾ ਪਿਆਰ ਸੀ, ਹਿਮਾਚਲ ਵਿਚ ਰਹਿਣ ਵਾਲਿਆਂ ਅਤੇ ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨਾਲ ਦਿਲੀ ਹਮਦਰਦੀ ਸੀ ਅਸੀਂ ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਨਫਰਤ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਰਦੇ, ਅਸੀਂ ਇਥੋਂ ਤਕ ਹਿਮਾਚਲ ਲਈ ਕਰ ਦਿਤਾ ਜਿਹੜਾ ਕਿ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਸੂਬੇ ਲਈ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਕਿ ਜਿਹੜਾ ਵੀ ਵਸਨੀਕ ਹਿਮਾਚਲ ਦਾ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਹੋਵੇ, ਨੌਕਰੀ ਕਰਦਾ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਦੁਕਾਨ ਤੇ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਕਾਰਖਾਨੇ ਵਿਚ ਨੌਕਰੀ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਜਿਹੜਾ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਆਪਣਾ ਬਿਜ਼ਨੈਸ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਆਪਣੇ ਟੱਬਰ ਲਈ ਇਕ ਮੁਕੱਰਰ ਹਦ ਤਕ ਅਨਾਜ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚੋਂ ਲਿਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਇਸ ਗੱਲ ਲਈ ਪਰਮਿਟ ਦਿਤੇ। ਇਹ ਇਜਾਜ਼ਤ ਸਿਰਫ ਹਿਮਾਚਲ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਦਿਤੀ ਗਈ, ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਸੂਬੇ ਲਈ ਨਹੀਂ। ਅਸੀਂ ਅਨਾਜ ਦੇ ਮਸਲੇ ਵਿਚ ਫਰੰਟ ਵਜ਼ਾਰਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਅਨੁਸਾਰ ਕਿਸੇ ਕਿਸਮ ਦੀ ਪਾਲੇਟਿਕਸ ਨੂੰ ਦਖਲ ਨਹੀਂ ਸੀ ਦੇਣ ਦਿਤਾ। ਗੱਲ ਅਸਲ ਵਿਚ ਇਹ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਕਾਂਗਰਸ ਦੀ ਗੱਦੀ ਖਤਮ ਹੋ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਪੰਡਤ ਮੋਹਨ ਲਾਲ ਉਸਨੂੰ ਹਰ ਹੀਲੇ ਵਾਪਸ ਲਿਆਣਾ ਚਾਹੰਦੇ ਸਨ ਇਸ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਦੇ ਮਹਾਰਾਜਾ ਪਟਿਆਲਾ ਨੂੰ ਅਤੇ ਕਦੇ ਹੁਡਿਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਕਿਹਾ। ਪਰਮਾਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਵੀ ਗਲਤ ਗੱਲਾਂ ਕਰਕੇ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਕਾਂਗਰਸ ਦੀ ਮਦਦ ਦਾ ਪੂਰਾ ਯਤਨ ਕੀਤਾ। (ਵਿਘਨ)

ਇਕ ਹੋਰ ਗੱਲ, ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਇਥੇ ਬੜੀ ਗੈਰਜ਼ਿਮੇਦਾਰੀ ਦੀ ਕਹੀ ਗਈ। ਐਕਸ-ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਵਲੋਂ ਜੋ ਸਿਆਸਤ ਵਿਚ ਦੇਰ ਤੋਂ ਨੇ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਫਾਇਦਾ ਉਠਾਣਾ ਚਾਹਿਆ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ ਹਿਮਾਚਲ ਦੀ ਜਨਤਾ ਨੂੰ ਮਿਸਲੀਡ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸੈਂਟਰ ਨੇ ਤਾਂ ਅਲਾਟਮੈਂਟ ਕਰ ਦਿਤੀ ਸੀ ਪਰ ਅਨਾਜ ਫਰੰਟ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਵਕਤ ਸਿਰ ਨਹੀਂ ਭੇਜਿਆ। ਇਹ ਗੱਲ ਸੋਲਾਂ ਆਨੇ ਗਲਤ ਹੈ ਅਤੇ ਸਹੀ ਨਹੀਂ ਕਹੀ ਗਈ ਕਿ ਵਕਤ ਸਿਰ ਅਨਾਜ ਨਹੀਂ ਦਿਤਾ ਗਿਆ। ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਾਂ ਕਿ 7 ਹਜ਼ਾਰ ਟਨ ਅਨਾਜ ਜਿਹੜਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਭੇਜਿਆ ਗਿਆ ਉਸ ਵਿਚੋਂ 2 ਹਜ਼ਾਰ ਟਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਲੇਟ ਚੁਕਿਆ ਅਤੇ ਪੰਜ ਹਜ਼ਾਰ ਟਨ ਦੇ ਪੈਸੇ ਅਜੇ ਤਕ ਨਹੀਂ ਦਿਤੇ ਗਏ ਜਾਂ ਹੁਣੇ ਹੀ

ਦਿਤੇ ਹਨ। (ਵਿਘਨ) ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਮਜ਼ਬੂਰੀਆਂ ਨੇ ਕਿਉਂਕਿ ਹਿਮਾਚਲ ਇਕ ਯੂਨੀਅਨ ਟੈਰੇਟਰੀ ਹੈ ਅਤੇ ਪਰਮਾਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਆਪ ਇਸ ਹੱਦ ਤੋਂ ਵਧ ਪੈਸੇ ਦੇਣ ਦਾ ਅਖਤਿਆਰ ਨਹੀਂ। ਗੌਰਮੈਂਟ ਆਫ ਇੰਡੀਆ ਤੋਂ ਪਰਵਾਨਗੀ ਆਉਣੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਇਸ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਇਹ ਮਜ਼ਬੂਰੀ ਹੈ ਜੋ ਪੇਮੈਂਟ ਵਕਤ ਸਿਰ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ। ਪਰ ਇਥੇ ਪੰਡਤ ਜੀ ਵਲੋਂ ਇਹ ਕਿਹਾ ਜਾਣਾ ਕਿ ਅਸੀਂ ਵਕਤ ਸਿਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਨਾਜ ਨਹੀਂ ਦਿਤਾ ਇਹ ਬਿਲਕੁਲ ਗਲਤ ਹੈ। ਕਦੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਟ੍ਰਾਂਸਪੋਰਟ ਦੀ ਡਿਫੀਕਲਟੀ ਸੀ, ਇਸ ਵਿਚ ਵੀ ਫਰੰਟ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਦਦ ਤੇ ਆਈ ਅਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਗੌਰਮੈਂਟ ਪਾਸ ਜਿੰਨੇ ਵੀ ਟਰੱਕ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੇ ਮਾਲ ਲਦ ਕੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਪਹੁੰਚਾ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹੋਰ ਵੀ ਕੋਈ ਡਿਫੀਕਲਟੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੀ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਉਸ ਨੂੰ ਹੱਲ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ। ਇਹ ਸਾਡਾ ਫਰਜ਼ ਵੀ ਸੀ ਕਿ ਗਵਾਂਢੀ ਸੂਬੇ ਦੀ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਮਦਦ ਕਰਦੇ ਅਤੇ ਕੀਤੀ। ਇਸ ਵਿਚ ਸਿਆਸਤ ਨਹੀਂ ਆਉਣ ਦਿਤੀ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿ ਹੁਣ ਪੰਡਤ ਜੀ ਨੇ ਲਿਆਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ।

ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਇਹ ਫਰੰਟ ਦੀ ਵਜ਼ਾਰਤ ਹੀ ਹੈ ਕਿ ਜਿਸ ਨੇ ਸਿਆਸਤ ਤੋਂ ਉਤਾਹ ਉਠਕੇ ਆਪਣੀ ਅਨਾਜ ਦੀ ਇਕ ਅਜਿਹੀ ਪਾਲੇਸੀ ਬਣਾਈ ਕਿ ਜਿਸ ਨਾਲ ਕਿਸਾਨ ਨੂੰ ਵਾਜਬ ਕੀਮਤ ਮਿਲ ਗਈ ਅਤੇ ਕਨਜ਼ਿਊਮਰ ਨੂੰ ਵਾਜਬ ਕੀਮਤ ਤੇ ਅਨਾਜ ਸਾਰਾ ਸਾਲ ਮਿਲਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜਿਹੜੀਆਂ ਡਿਫਿਸਿਟ ਸਟੇਟਾਂ ਸਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਨਾਜ ਸਪਲਾਈ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਜਿਹੜਾ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਕਦੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਰਿਹਾ। ਪੰਡਤ ਜੀ ਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਤਾ ਹੈ। ਪਰ ਪਰਮਾਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਪਿਛੇ ਲੱਖ-ਪਤੀ ਟਰੇਡਰਜ਼ ਕੁਛ ਲੋਕ ਅਜਿਹੇ ਸਨ ਜਿਹੜੇ ਇਹ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ ਕਿ 80 ਰੁਪਏ ਤੋਂ ਅਨਾਜ ਪੰਜਾਬ ਦੀਆਂ ਮੰਡੀਆਂ ਵਿਚੋਂ ਖਰੀਦਕੇ ਹਿਮਾਚਲ ਦੀਆਂ ਮੰਡੀਆਂ ਵਿਚ 160 ਰੁਪਏ ਕੁਵਿੰਟਲ ਤੇ ਜਾ ਕੇ ਵੇਚਣ ਅਤੇ ਹਿਮਾਚਲ ਦੀ ਗਰੀਬ ਜਨਤਾ ਦਾ ਲਹੂ ਨਿਚੋੜਨ ਜਿਹੜਾ ਕਿ ਫਰੰਟ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਬਰਦਾਸ਼ਤ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਪਰਮਾਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਇਜ਼ਾਜ਼ਤ ਨਹੀਂ ਸੀ ਦਿਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਗੌਰਮੈਂਟ ਆਫ ਇੰਡੀਆ ਦੀ ਹਦਾਇਤ ਸੀ ਕਿ ਸਟੇਟ ਟੂ ਸਟੇਟ ਬੇਸਿਜ਼ ਤੇ ਅਨਾਜ ਦਿਤਾ ਜਾਵੇ ਪਰ ਇਹ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ ਕਿ ਪ੍ਰਾਇਵੇਟ ਤੌਰ ਤੇ ਅਨਾਜ ਲਿਜਾਣਾ ਖੋਲ੍ਹ ਦਿਤਾ ਜਾਵੇ। ਅਸੀਂ ਖੁਲ੍ਹ ਮੰਗੀ ਕਿ ਅਨਾਜ ਅਸੀਂ ਦੇਣਾ ਹੈ ਤਾਂ ਸਿਰਫ ਇਸ ਕਰਕੇ ਕਿ ਹਿਮਾਚਲ ਵਿਚ ਵਸਣ ਵਾਲੇ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਫਾਇਦਾ ਹੋ ਸਕੇ। ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦਿਲ ਵਿਚ ਲਖਪਤੀ ਟ੍ਰੇਡਰਾਂ ਦੀ ਫਾਇਦੇ ਦੀ ਗੱਲ ਸੀ ਕਿ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ 80 ਰੁਪਏ ਤੋਂ ਅਨਾਜ ਲਿਜਾ ਕੇ 160 ਰੁਪਏ ਕੁਵਿੰਟਲ ਤੇ ਵੇਚਿਆ ਜਾਵੇ। ਅਸੀਂ ਇਹ ਨਹੀਂ ਸਾਂ ਚਾਹੁੰਦੇ ਕਿ ਪੰਡਤ ਜੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਮੁਨਾਫੇ-ਖੋਰਾਂ ਦੇ ਹਿਤਾਂ ਦੀ ਰਾਖੀ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ ਉਸ ਵਿਚ ਫਰੰਟ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਜਿਹੜੀ ਜਨਤਾ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਦਦ ਕਰਦੀ ਅਤੇ ਅਜ ਤਾਂ ਇਹ ਗੱਲ ਆਪ ਹੀ ਪੰਡਤ ਜੀ ਨੇ ਸਾਫ ਕਰ ਦਿਤੀ ਹੈ ਅਤੇ ਹਿਮਾਚਲ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਪਤਾ ਲਗ ਗਿਆ ਕਿ ਪੰਡਤ ਜੀ ਕਿੰਨੇ ਕੁ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹਮਦਰਦ ਸਨ ਅਤੇ ਕਿੰਨਾ ਇਹ ਮੁਨਾਫਾ-ਖੋਰਾਂ ਦਾ ਸਾਥ ਦੇਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ। (ਵਿਘਨ)

ਪੰਡਤ ਮੋਹਨ ਲਾਲ : ਆਨ ਏ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ ਆਰਡਰ, ਸਰ। ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਡਾਂਗ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਜੋ ਕੁਝ ਬਾਕੀ ਕਿਹਾ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਤਾਂ ਮੈਂ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਕਿੰਨੀ ਗੈਰ-ਜ਼ਿੰਮੇਦਾਰੀ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਇਹ ਕਿਹਾ ਸੀ ਪਰ ਯੂਨੀਅਨ ਫੂਡ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ

[ਪੰਡਤ ਮੋਹਨ ਲਾਲ]

ਬਾਰੇ ਵਿੱਚ ਗੈਰ-ਜ਼ਿੰਮੇਦਾਰਾਨਾ ਐਸਪਰਸ਼ਨ ਕਾਸਟ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੈਂ ਅਨਵਰੰਟਿਡ ਅਤੇ ਅਨਚੈਲੰਜਡ ਨਹੀਂ ਜਾਣ ਦੇਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ। ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ 24 ਅਗਸਤ ਦੀ ਸਟੇਟਮੈਂਟ ਪੜ੍ਹਦਾ ਹਾਂ—

Shri A. Vishwanathan : This is reply to a debate. The Hon. Member cannot be allowed to do so.

Shri Satya Pal Dang : I have cast no aspersion.

Pandit Mohan Lal : I am still on a Point of Order. I do not give way. Mr. Dang has no right to interrupt me. I am putting it in the House that Mr. Dang has misled the House.

Shri A. Vishwanathan : This is not a Point of Order. He is making a speech.

Mr. Deputy Speaker : I fully know what a Point of Order is. Let me first hear his Point of Order and then I will give my ruling whether this is a Point of Order or not.

ਪੰਡਤ ਮੋਹਨ ਲਾਲ : ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਯੂਨੀਅਨ ਫੂਡ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਬਾਰੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬਹੁਤ ਘਟੀਆ ਕਿਸਮ ਦੀ ਅਤੇ ਗੈਰ-ਜ਼ਿੰਮੇਦਾਰੀ ਦੀ ਗੱਲ ਕਹੀ ਹੈ ਇਸ ਨੂੰ ਅਨਵਰੰਟਿਡ ਨਹੀਂ ਜਾਣ ਦੇਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ। (ਵਿਘਨ) ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਟੇਟਮੈਂਟ ਨੂੰ ਇਹ ਸੁਣਨ ਨੂੰ ਹੁਣ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ। (ਵਿਘਨ)

.....“The Union Food Minister, Mr. Jagjivan Ram told a deputation of Members of Parliament from Punjab, Haryana and Himachal Pradesh to-day that the Union Government would have no objection to enlarge the Punjab Food Zone if the State Government also agreed.”

ਯੂਨੀਅਨ ਫੂਡ ਮਨਿਸਟਰ ਪਰ ਅਨਵਰੰਟਿਡ ਇਨਸਿਜ਼ੂਏਸ਼ਨ ਕਾਸਟ ਕਰੋਂ ਆਰ ਫਿਰ ਉਸੇ ਕਨੈਰਿਫਾਈਜ਼ ਕਰ ਸਕੋਂ, ਅਗਰ ਮੈਂ ਫੈਕਟਸ ਏਕਸਪਲੇਨ ਕਰੂੰ ਆਰ ਆਪ ਕੋ ਤਲਸਲਾਹੁਟ ਹੀ then I am not sorry for it. (ਕਿਥਨ)

ਇਕ ਮਾਨਯੋਗ ਮੈਂਬਰ : ਜੇ ਇਹੋ ਜੇਹੀਆਂ ਕਰਤੂਤਾਂ ਕਰਦੇ ਰਹੇ ਤਦੇ ਹੀ ਓਧਰ ਬੈਠੇ ਹੋ।

ਸ਼੍ਰੀ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ : ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਯੂਨੀਅਨ ਫੂਡ ਮਨਿਸਟਰ ਦੀ ਕੋਈ ਗੱਲ ਕਰਨੀ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ ? (Does the hon. Member want to say something about the Union Food Ministry ?)

ਪੰਡਤ ਮੋਹਨ ਲਾਲ : ਤੁਸੀਂ ਮੈਂਨੂੰ ਉਸ ਦੇ ਉਤੇ ਆਉਣ ਦੀ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਇਹ ਇਕ ਸਟੇਟਮੈਂਟ ਹੈ।

“That the Union Government would have no objection to enlarge the Punjab Food Zone if the State Government also agreed.”

It has been further stated—

‘.....and this State Government of which Mr. Dang was the Food Minister...’

ਇਹਦੇ ਵਿਰ ਕੋਈ ਡੀਸੈਂਸੀ ਨਹੀਂ ਕਿ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਸਟੇਟਮੈਂਟ ਦਿਤਾ ਜਾਵੇ । ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਯੂਨੀਅਨ ਫੂਡ ਮਨਿਸਟਰੀ ਤੇ ਇਨਸਿਨੂਏਸ਼ਨ ਕਰਨ that is a deliberate attempt to distort the facts.

ਸ਼੍ਰੀ ਸੱਤ ਪਾਲ ਡਾਂਗ : ਮੈਂ ਸ਼੍ਰੀ ਜਗਜੀਵਨ ਰਾਮ, ਯੂਨੀਅਨ ਫੂਡ ਮਨਿਸਟਰ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਸੀਂ ਤਕਰੀਬਨ ਸਾਰੇ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਨੂੰ ਕਣਕ ਦੇ ਰਹੇ ਹਾਂ, ਹੋਰ ਜਿਤਨੀ ਕਹੇ ਕਣਕ ਦੇ ਸਕਦੇ ਹਾਂ, ਹਾਂ ਪਰ ਅਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਸਪੈਸ਼ਲ ਰਿਕੁਐਸਟ ਕੀਤੀ ਕਿ ਜੋਨ ਵਧਾਉਣ ਦਾ ਜਿਥੋਂ ਤਕ ਸਵਾਲ ਹੈ, ਇਹ ਟੇਕ-ਅਪ ਕਰਨ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਨਹੀਂ । ਅਸੀਂ ਹਿਮਾਚਲ ਨੂੰ ਵੀ ਜਿਤਨੀ ਉਸ ਦੀ ਅਨਾਜ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਉਹ ਵੀ ਪੂਰੀ ਕਰਾਂਗੇ । ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤੁਸੀਂ ਵੀ ਅਖਬਾਰਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹਿਆ ਹੈ ਡਾ : ਜਗਜੀਵਨ ਰਾਮ ਦੀ ਜੋਨ ਵਧਾਉਣ ਦੇ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਇਹੋ ਜਿਹੀ ਨੀਤੀ ਨਹੀਂ ਸੀ । ਪਰ ਇਹ ਖਿਆਲ ਹਿਮਾਚਲ ਵਾਲਿਆਂ ਦਾ ਸੀ ਕਿ ਜੋਨ ਨੂੰ ਵਧਾ ਦਿਤਾ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਜੋ ਉਹ ਕੰਟਰੋਲ ਰੇਟ ਤੇ ਸਾਡੇ ਤੋਂ ਅਨਾਜ ਲੈਕੇ ਆਪ ਦੂਸਰੀਆਂ ਮੰਡੀਆਂ ਵਿਚ ਭੇਜ ਕੇ ਨਫਾ ਕਮਾਉਣ, ਹਿਮਾਚਲ ਵਾਲੇ ਜੋਨ ਐਕਸਟੈਂਡ ਕਰਨ ਦੇ ਹਕ ਵਿਚ ਸਨ, ਹਣ ਭਾਵੇਂ ਕੋਈ ਕੁਝ ਕਹੇ । (ਵਿਘਨ)

ਸਰਦਾਰ ਪ੍ਰੇਮ ਸਿੰਘ 'ਪ੍ਰੇਮ' : ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਏਥੇ ਡਾਂਗ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਤਕਰੀਰ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪਰਮਾਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਝੂਠਾ ਅਤੇ ਗਲਤ ਪ੍ਰਾਪੋਗੇਂਡਾ ਕੀਤਾ । ਇਕ ਦੂਸਰੀ ਸਟੇਟ ਦੇ ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਵਾਸਤੇ ਜੋ ਇਸ ਹਾਊਸ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਪਰੋਟੈਕਟ ਨਾ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੋਵੇ 'ਝੂਠ' ਦਾ ਸ਼ਬਦ ਵਰਤਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ, ਇਹ ਹਾਊਸ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰੋਸੀਡਿਗ ਵਿਚੋਂ ਐਕਸਪੰਜ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ।

ਸ਼੍ਰੀ ਸੱਤ ਪਾਲ ਡਾਂਗ : ਤੁਸੀਂ 'ਝੂਠ' ਦੀ ਥਾਂ 'ਗਲਤ' ਕਰ ਦਿਉ ।

ਸ਼੍ਰੀ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ : ਰਿਪੋਰਟਰਜ਼ ਸਾਹਿਬਾਨ ਨੇ ਜੇ ਵਰਡ 'ਝੂਠ' ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਉਹ ਐਕਸਪੰਜ ਕਰ ਦਿਤਾ ਜਾਵੇ । (The word 'joot', if recorded by the Reporters, should be expunged.)

ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ : ਫੂਡ ਮਨਿਸਟਰੀ ਵਿਚ ਜਦੋਂ ਜੋਨਾਂ ਦੇ ਐਨਲਾਰਜ ਕਰਨ ਦਾ ਸਵਾਲ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰਜ਼ ਕਾਨਫਰੰਸ ਵਿਚ ਗੌਰਮੈਂਟ ਆਫ ਇੰਡੀਆ ਨੇ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਜੋਨ ਐਨਲਾਰਜ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ ਜਾਣਗੇ, ਇਹ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਰਹਿਣਗੇ । ਡਾਂਗ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਜਿਹੜੀ ਗੱਲ ਕਹੀ ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਉਹ ਤਾਂ ਇਕ ਅਖਬਾਰੀ ਖ਼ਬਰ ਸੀ, ਪਰ ਮੈਂ ਜਦੋਂ ਚੀਫ-ਮਨਿਸਟਰਜ਼ ਦੀ ਕਾਨਫਰੰਸ ਵਿਚ ਗਿਆ ਤਾਂ ਓਥੇ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਗੌਰਮਿੰਟ ਆਫ ਇੰਡੀਆ ਰਾਹੀਂ ਹੋਇਆ ਸੀ । ਮੈਂ ਆਖਿਰ ਵਿਚ ਫਾਈਨੈਂਸ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਕਹਾਂਗਾ ਕਿ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਜੋ ਤਜਵੀਜ਼ਾਂ ਭੇਜੀਆਂ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੀ ਮੌਜੂਦਾ ਸਪਲੀਮੈਂਟਰੀ ਗਰਾਂਟ ਹਨ । (ਵਿਘਨ) ।

ਚੌਧਰੀ ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ : ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਤੁਸੀਂ ਸੰਯੁਕਤ ਸੋਸ਼ਲਿਸਟ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਨੁਮਾਇੰਦੇ ਨੂੰ ਕੋਈ ਟਾਈਮ ਨਹੀਂ ਦਿਤਾ ।

ਸ਼੍ਰੀ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ : ਚੰਗਾ ਜੀ, ਤੁਸੀਂ ਵੀ 5 ਮਿੰਟ ਲਈ ਬੋਲ ਲਉ । (All right, the hon. Member may speak for five minutes.)

चौधरी बलबीर सिंह (होशियारपुर) : यह सप्लीमेंटरी डीमांड्स फूड पालिसी की बहस में तबदील हो चुकी हैं। डांग साहिब ने अपनी तकरीर में कहा है कि हमने हिमाचल को ज्यादा से ज्यादा फायदा पहुँचाया है और किसी स्टेट का उन्होंने ज़िक्र नहीं किया। मगर मैं अर्ज करूँ कि पठानकोट से रोपड़ तक की बेल्ट इस गलत पालिसी का शिकार हुई जो फ्रंट सरकार ने अपनाई थी। सारी की सारी बेल्ट जो पठानकोट से लेकर ज़िला रोपड़ तक है उसका कारोबार खत्म हो गया। इन्होंने चीप पापुलैरिटी हासल करने के लिये इस बात पर जोर दिया कि हम अनाज का भाव बढ़ने नहीं देंगे। इन्होंने हिमाचल को भी खुला अनाज जाने नहीं दिया। इधर हरियाणा प्रांत ने अपनी मकई खोल दी जिसकी वजह से कलकत्ता तक उनकी महंगे भाव में मकई बिकी। पंजाब सरकार से जब भी मैंने अपने इलाका के मुताल्लिक बात की तो इन्होंने कोई ध्यान ही नहीं दिया। हमारा इलाका बैकवर्ड है और सदियों से यह हिमाचल में रहा है, किसी ज़माने में हिमाचल भी पंजाब का हिस्सा था, जो हमारी गलती की वजह से हम से छिन गया है। उन लोगों की भी कुछ सेफ्टी होनी चाहिए थी मगर हमने तो उनका भी कोई ख्याल ना किया, हम अपनी पालिसी पर ही अड़े रहे। इस इलाका की भी तिजारत खराब की और लोगों को नाहक तंग किया। पठानकोट से रोपड़ तक की जो बेल्ट आती है वह भी इस गलत पालिसी का शिकार हुई। वहां कोई करोड़पति या लखपति नहीं बसते। 10-15 घरों को मिला कर पहाड़ी इलाकों में एक गांव होता है। 3-4 आबादियों में एक दुकान होती है, वहां पर सूई से लेकर कफन तक हर सामान होता है। यह दुकानदार 2-4 महीने तक का बाहर से सामान लाते थे, अपना सारा सामान खरीद कर जो ट्रक या गड्डे में जगह बचती थी उसमें अनाज भर लेता था जो उसके व्योपार में काफी सहायक होता था। 2-4 महीनों के बाद वह आता था और अपनी सारी कमोडिटीज़ के साथ 40-50 बोरियां अनाज की भी ले जाता था। अब वह सालम ट्रक का सामान खरीद ही नहीं सकता इस लिये वह दूसरा सामान खरीदने भी नहीं आता और रोपड़ से पठानकोट तक की सारी की सारी बेल्ट का यह व्यापार बिल्कुल तबाह हो गया है। मैं कोई वैसे नहीं कह रहा, मकड़ साहिब, डाक्टर जगजीत सिंह और महंत साहिब जो उस इलाका से हैं वह अच्छी तरह से जानते हैं कि आज वह इलाका बिल्कुल तबाह हो गया है। इसके इलावा म्युनिसिपल कमेटियों को जो अनाज की दरामद पर आमदनी थी वह भी खत्म हो गई। तज़ारती लोग आज अपने गांव में बैठे हुए हैं। इसके बाद, उपाध्यक्ष महोदय, मैं अर्ज करना चाहता हूँ कि हिमाचल प्रदेश में 2-2 रुपये सेर आटा बिका है। पंजाब सरकार ने फैसला किया कि जम्मू कश्मीर को अनाज भेजना है मगर हिमाचल प्रदेश को अनाज नहीं भेजा जा सकता। उपाध्यक्ष महोदय, सैंटर की कांग्रेस सरकार हो या पंजाब की, फ्रंट की सरकार, दोनों ने कोई अच्छा काम नहीं किया। सरकार की यह फूड पालिसी थी कि मकई को भी बाहर नहीं भेजा जा सकता। मकई इस समय 50 रुपये बिक रही है। अगर मकई को बाहर ना भेजा गया और मारकेट में और मकई आने से इसका भाव 50 रुपये से भी गिर सकता है। इसमें और कमी आ सकती है। मकई को तो बंद कर दिया और फिर फैसला किया कि गन्धम और चावल को बाहर गवर्नमेंट लैवल पर भेजा जाए। इसके लिये बोरियों को खरीदने का फैसला किया गया। 15,36,500 रुपये की बोरियां खरीदी गईं। यह बोरियां मकई की बारियों से 5 रुपये प्रति सैकड़ा महंगी खरीदी गईं। गन्धम की बोरियां 205 रुपये प्रति सैकड़ा और मकई की बोरियां

200 रुपये प्रति सैकड़ा खरीदी गई। जनाव, यह फजूल खर्ची हुई है। अब बोरियां तो यह नहीं कहतीं कि हममें कनक डालो और मकई ना डालो (हंसी) इस तरह जो 5 रुपये प्रति सैकड़ा फजूल खर्ची हुई है वह मिनिस्टर की गलती से हुई है। अगर यही रुपया ठीक जगह पर लगाया जाता तो मैं इस को ऐपरीशोएट करता।

फिर हिमाचल प्रदेश को इन्होंने अपने फूड जोन में शामिल नहीं किया। वहां पर अनाज ले जाने की इजाजत नहीं दी। डिप्टी स्पीकर साहिब, मुझे इस पालिसी पर अफसोस है। मैं तो यह कहता हूँ कि अनाज के मामले में सारे देश का एक ही जोन होना चाहिए। कन्या कुमारी से लेकर बाघा की सरहद तक फूड जोन एक ही होना चाहिए। मगर यहां तो और सूबे या यू. पी. अलग, हिमाचल प्रदेश को भी इसमें शामिल नहीं किया गया इससे, डिप्टी स्पीकर साहिब, पंजाब का भी बहुत नुकसान हुआ है। अगर हिमाचल को इस में शामिल कर लिया जाता तो पंजाब को बहुत लाभ था। आखिर में मैं इस सरकार से अर्ज करूंगा कि वह अपनी इस पालिसी को फिर से रीकनसिडर करे।

(चौधरी बलबीर सिंह जब बैठे तो कामरेड भानसिंह भौरा ने कोई बात कही जो सुनी ना जा सकी)

चौधरी बलबीर सिंह : डिप्टी सपीकर साहिब [* *
* * * * *
* * * * *
* * * * *]

श्री सतपाल डांग : डिप्टी सपीकर साहिब, ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਰੋਕੋ । . . . . [*
* * * * *
* * * * *
* * * * *]

श्री बलबीर सिंह : . . . . [* *
* * * * *
* * * * *]

श्री डिप्टी सपीकर : ਇਹ ਸਾਰਾ ਪੋਰਸ਼ਨ ਐਕਸਪੰਜ਼ ਕਰ ਦਿਤਾ ਜਾਵੇ । (The whole of this portion may be expunged.)

ਵਿੱਤ ਮੰਤਰੀ (ਡਾਕਟਰ ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ) : डिप्टी सपीकर साहिब, मैं साल 1967-68 लਈ सपलीमेंटरी बजट प्रेसटीमेंटस प्रेस करदा हं। इस विच वॉटिड अमाउंट 10,45,64 लख है अउ चारजड अमाउंट 2.18 लख है। ਇਹ ਸਾਰਾ ਮਿਲਾ ਕੇ 10,47,82 ਲਖ ਬਣਦਾ ਹੈ। ਇਸ 10,47,82 ਲਖ ਵਿਚੋਂ 897.33 ਲਖ ਰਿਕਵਰੀ ਦਾ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਕਿ ਮੇਜਰ ਹੈਡ 124-ਕੈਪੀਟਲ ਆਊਟ-ਲੇ, ਸੂਬਾਈ ਵਪਾਰਕ ਸਕੀਮਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ 150.49 ਲਖ ਰੁਪਇਆ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਵਸੂਲਿਆ ਜਾਣਾ ਹੈ।

**Expunged as ordered by the Chair.

[ਵਿੱਤ ਮੰਤਰੀ]

ਜਿਹੜਾ ਕਿ 148.31 ਲਖ ਵੱਟਿਡ ਹੈ ਤੇ 2.18 ਲਖ ਚਾਰਜਡ ਹੈ। ਇਹ ਵੱਖੋ ਵੱਖਰੇ ਮੇਜਰ ਹੈਡਜ਼ ਨੂੰ ਬਿਲੌਂਗ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚੋਂ 13.50 ਲਖ ਸਟੇਟ ਐਕਸਾਈਜ਼ ਡਿਊਟੀਜ਼ ਦਾ ਅਤੇ 25.25 ਲਖ ਐਗਰੀਕਲਚਰ ਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚ ਅਸੀਂ ਇਹੋ ਜਿਹੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਐਂਡ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ ਜਿਸ ਨਾਲ ਸਾਡੀ ਆਮਦਨ ਵਧੇਗੀ। ਅਸੀਂ ਐਕਸਾਈਜ਼ ਵਿਚੋਂ ਕੁਝ ਅਰਨ ਹੀ ਕਰਾਂਗੇ। ਅਸੀਂ ਉਥੇ ਲੂਜ਼ ਨਹੀਂ ਕਰਾਂਗੇ। ਇਥੇ ਹੋਰ ਜਿੰਨੇ ਹੈਡ ਹਨ ਉਹ ਸਭ ਅਰਨਿੰਗ ਹੈਡ ਨੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਵੀ ਨੁਕਸਾਨ ਵਾਲਾ ਹੈਡ ਨਹੀਂ ਤੇ ਆਹ ਜਿਹੜੀਆਂ ਥੋੜੀਆਂ ਬਹੁਤ ਅਮਾਊਂਟਸ ਅਸੀਂ ਰਖੀਆਂ ਨੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਚਾਰਜਡ ਅਮਾਊਂਟਸ ਵੀ ਕਹਿ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਅਜਿਹੀਆਂ ਨੇ ਜਿਹੜੀਆਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਅਸੀਂ ਮਹਿਕਮਿਆਂ ਨੂੰ ਪੈਸੇ ਦੇ ਚੁਕੇ ਹਾਂ, ਸਿਰਫ ਉਹ ਬਜਟ ਵਿਚ ਪਰੋਵਾਈਡ ਕਰਨੀਆਂ ਪਈਆਂ। ਸਿਰਫ ਦਸ ਦਸ ਰੁਪਏ ਉਹ ਇਕ ਇਕ ਡਿਮਾਂਡ ਦੇ ਵਿੱਚ ਪਰੋਵਾਈਡ ਕੀਤੇ ਨੇ। ਇਸ ਬਹਿਸ ਦੇ ਦੌਰਾਨ ਬੋਲਦੇ ਹੋਏ ਕੁਛ ਪੁਆਇੰਟ ਇਸ ਹਾਊਸ ਦੇ ਵਿੱਚ ਉਠੇ ਨੇ। ਸ੍ਰੀ ਲਾਲ ਚੰਦ ਜੀ ਸਬਰਵਾਲ, ਆਨਰੇਬਲ ਮੈਂਬਰ ਨੇ ਬਹੁਤਾ ਟਾਇਮ ਏਸ ਗੱਲ ਦੇ ਉੱਤੇ ਲਿਆ ਸੀ ਕਿ ਡਿਕਰੀਟਲ ਅਮਾਊਂਟ ਜਿਹੜੀ ਤੁਸੀਂ ਇਹ ਪਰੋਵਾਈਡ ਕੀਤੀ ਇਹ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਜਾਏ ਕਿ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਦੀਆਂ ਜਿਹੜੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਨੇ ਉਹ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਫੈਸਲਾ ਕਰ ਲਿਆ ਜਾਏ ਅਤੇ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਜਾਏ ਕਿ ਘੱਟ ਤੋਂ ਘੱਟ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੇ ਝੰਜਟ ਵਿੱਚ ਪਾਇਆ ਜਾਵੇ ਤੇ ਗੌਰਮਿੰਟ ਆਪ ਵੀ ਅਦਾਲਤ ਤੋਂ ਬਚੇ।

ਸ੍ਰੀ ਸਤਪਾਲ ਡਾਂਗ : ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੀ ਹਾਲਤ ਅੱਛੀ ਕਰਨ ਦੀ। ਇਸ ਵੱਲ ਸਰਕਾਰ ਕੀ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ ?

ਵਿੱਤ ਮੰਤਰੀ : ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਗੌਰਮਿੰਟ ਕਿਸਾਨ ਦੀ ਸਾਰੀ ਪਰਾਬਲਮਜ਼ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਮਝਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਭਲੇ ਲਈ ਕਾਫੀ ਕੁਝ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ।

ਚੌਧਰੀ ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ : ਵਜ਼ੀਰ ਬਣਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਜਿਹੜੀਆਂ ਕਸਮਾਂ ਖਾਧੀਆਂ ਸਨ ਉਹ ਯਾਦ ਰਖਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ।

ਵਿੱਤ ਮੰਤਰੀ : ਗੌਰਮਿੰਟ ਐਹੋ ਜਿਹੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਅਪਣਾਏਗੀ ਜਿਸ ਨਾਲ ਕਾਸ਼ਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਉਹਦੀ ਪਰੋਡਕਸ਼ਨ ਦੇ ਮੁਤਾਬਕ ਪੈਸੇ ਜ਼ਰੂਰ ਮਿਲਣ। ਸਰਕਾਰ ਕਨਜ਼ਿਊਮਰ ਦੀ ਖੁਸ਼ਹਾਲੀ ਨੂੰ ਵੀ ਹੱਥੋਂ ਉਹਲੇ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀ। ਡਾਂਗ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਆਖਿਆ ਸੀ ਕਿ ਹਰ ਕਿਸਾਨ ਲਈ 100 ਏਕੜ ਲੈਂਡ ਰਖੀ ਜਾਵੇ। ਮੈਂ ਡਾਂਗ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਗਿਆਤ ਲਈ ਦਸਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜਿਹੜੀ ਲੈਂਡ ਲੈਜਿਸਲੇਸ਼ਨ ਐਕਟ ਹੈ ਉਸ ਦੇ ਤਹਿਤ 30 ਏਕੜ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਲੈਂਡ ਹੋ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਕਦੀ।

Mr. Deputy Speaker : Question is—

That a Supplementary sum not exceeding Rs. 13,50,000 be granted to the Governor to defray the charges that will come in course of payment for the year ending the 31st March, 1968 in respect of 10—State Excise Duties.

The motion was carried.

Mr. Deputy Speaker : Question is—

That a Supplementary sum not exceeding Rs. 25,49,780 be granted to the Governor to defray the charges that will come in course of payment for the year ending the 31st March, 1968, in respect of 31—Agriculture.

The motion was carried.

Mr. Deputy Speaker : Question is—

That a Supplementary sum not exceeding Rs. 1,64,510 be granted to the Governor to defray the charges that will come in course of payment for the year ending the 31st March, 1968, in respect of 35—Industries.

The motion was carried.

Mr. Deputy Speaker : Question is—

That a Supplementary sum not exceeding Rs. 10 be granted to the Governor to defray the charges that will come in course of payment for the year ending the 31st March, 1968, in respect of 50—Public Works.

The motion was carried.

Mr. Deputy Speaker : Question is—

That a Supplementary sum not exceeding Rs. 8,43,970 be granted to the Governor to defray the charges that will come in course of payment for the year ending the 31st March, 1967, in respect of 68—Stationery and Printing.

The motion was carried.

Mr. Deputy Speaker : Question is—

That a Supplementary sum not exceeding Rs. 39,30,310 be granted to the Governor to defray the charges that will come in course of payment for the year ending the 31st March, 1968, in respect of 71—Miscellaneous.

The motion was carried.

Mr. Deputy Speaker : Question is—

That a Supplementary sum not exceeding Rs. 59,92,000 be granted to the Governor to defray the charges that will come in course of payment for the year ending the 31st March, 1968, in respect of 78—A/- Expenditure connected with National Emergency.

The motion was carried.

Mr. Deputy Speaker : Question is—

That a Supplementary sum not exceeding Rs. 8,97,33,000 be granted to the Governor to defray the charges that will come in course of payment for the year ending the 31st March, 1968, in respect of 124—Capital Outlay on the Provincial Scheme of Government Trading.

The motion was carried.

Mr. Deputy Speaker : Question is—

That a Supplementary sum not exceeding Rs. 10 be granted to the Governor to defray the charges that will come in course of payment for the year ending the 31st March, 1968, in respect of 99—Capital Outlay on Irrigation, Navigation, Embankment and Drainage Works (Commercial).

The motion was carried.

Mr. Deputy Speaker : Question is—

That a Supplementary sum not exceeding Rs. 10 be granted to the Governor to defray the charges that will come in course of payment for the year ending the 31st March, 1968, in respect of 103—Capital Outlay on Public Works.

The motion was carried.

Mr. Deputy Speaker : Question is—

That a Supplementary sum not exceeding Rs. 10 be granted to the Governor to defray the charges that will come in course of payment for the year ending the 31st March, 1968, in respect of Loans to Local Funds—Private Parties etc.

The motion was carried.

THE PUNJAB LEGISLATIVE ASSEMBLY SPEAKER'S AND DEPUTY SPEAKER'S SALARIES (AMENDMENT) BILL, 1967

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ (ਸਰਦਾਰ ਲਛਮਣ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ) : ਸ਼੍ਰੀਮਾਨ ਜੀ, ਮੈਂ ਪੰਜਾਬ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੇ ਸਪੀਕਰ ਅਤੇ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਦੀਆਂ ਤਨਖਾਹਾਂ (ਸੋਧਨਾ) ਬਿਲ ਪੇਸ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ।

[Sir, I beg to introduce the Punjab Legislative Assembly Speaker's and Deputy Speaker's Salaries (Amendment) Bill.]

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਸ਼੍ਰੀਮਾਨ ਜੀ, ਮੈਂ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਕਰਦਾ ਹਾਂ---

ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੇ ਸਪੀਕਰ ਅਤੇ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਦੀਆਂ ਤਨਖਾਹਾਂ (ਸੋਧਨਾ) ਬਿਲ ਤੇ ਤੁਰੰਤ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ।

(Sir, I beg to move—

That the Punjab Legislative Assembly Speaker's and Deputy Speaker's Salaries (Amendment) Bill, be taken into consideration at once.)

Mr. Deputy Speaker : Motion moved—

That the Punjab Legislative Assembly Speaker's and Deputy Speaker's Salaries (Amendment) Bill be taken into consideration at once.

Mr. Deputy Speaker : Question is—

That the Punjab Legislative Assembly Speaker's and Deputy Speaker's Salaries (Amendment) Bill be taken into consideration at once.

The motion was carried

Mr. Deputy Speaker : The House will now take up the Bill clause by clause.

THE PUNJAB LEGISLATIVE ASSEMBLY SPEAKER'S AND DEPUTY (11)79
SPEAKER'S SALARIES (AMENDMENT) BILL

CLAUSE 2

Mr. Deputy Speaker : Question is—

That Clause 2 stand part of the Bill.

The motion was carried.

CLAUSE I

Mr. Deputy Speaker : Question is—

That Clause I stand part of the Bill.

The motion was carried.

TITLE

Mr. Deputy Speaker : Question is—

That Title be the Title of the Bill.

The motion was carried.

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ (ਸਰਦਾਰ ਲਛਮਣ ਸਿੰਘ ਗਿਲ) : ਸ਼੍ਰੀਮਾਨ ਜੀ, ਮੈਂ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਕਰਦਾ ਹਾਂ—ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੇ ਸਪੀਕਰ ਅਤੇ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਦੀਆਂ ਤਨਖਾਹਾਂ (ਸੇਂਧਨਾ)

ਬਿਲ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ।

Sir, I beg to move—

That the Punjab Legislative Assembly Speaker's and Deputy Speaker's Salaries (Amendment) Bill be passed.

Mr. Deputy Speaker : Motion moved—

That the Punjab Legislative Assembly Speaker's and Deputy Speaker's Salaries (Amendment) Bill be passed.

ਡਾਕਟਰ ਫੁਗਤ ਸਿੰਘ : ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਇਹ ਜੋ ਬਿਲ ਹੈ ਕਿ ਮਨਿਸਟਰਜ਼ ਨੂੰ ਅਲਾਊਂਸਿਜ਼ ਜਾਂ ਕੋਈ ਹੋਰ ਇਹੋ ਜਿਹੀ ਅਮਾਉਂਟ ਜਿਹੜੀ ਲੋਨ ਦੀ ਸ਼ਕਲ ਵਿਚ ਦਿਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਗੌਰਮਿੰਟ ਕੋਲ ਅੱਗੇ ਹੀ ਅਖਤਿਆਰ ਹਨ । ਮੈਂ ਗੁਜ਼ਾਰਸ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਅਜਿਹੇ ਬਿਲ ਬਜਾਏ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਸੈਂਬਲੀ ਵਿਚ ਲਿਆਉਣ ਦੇ ਗੌਰਮਿੰਟ ਨੂੰ ਅਖਤਿਆਰ ਦਿਤਾ ਜਾਵੇ ਕਿ ਉਹ ਆਪ ਹੀ ਪਾਸ ਕਰ ਸਕੇ । ਨੰ: 2 (ਸ਼ੋਰ) ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਮੁਤੱਲਕ ਠੀਕ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਕਈ ਜਗ੍ਹਾਂ ਤੇ ਮੀਟਿੰਗਾਂ ਅਟੈਂਡ ਕਰਨੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ । ਇਸ ਲਈ ਮੇਕਰ ਕਾਰ ਦਾ ਅਲਾਊਂਸ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦਿਤਾ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਕੋਈ ਐਸੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ । ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਤਾਂ ਉਸ ਕੋਠੀ ਤੋਂ ਇਥੇ ਹੀ ਆਉਣਾ ਹੈ, ਕਿਤੇ ਬਾਹਰ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਜਾਣਾ ਹੁੰਦਾ । ਜੇ ਜਾਂਦੇ ਵੀ ਹਨ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਾਈਲੇਜ਼ ਮਿਲ ਜਾਂਦੀ ਹੈ । ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜਿਹੜੇ ਆਨਰੇਬਲ ਮੈਂਬਰਜ਼ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਵੀ ਹੁਣ ਕਾਫੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀਆਂ ਹਨ । ਸੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਟੇਟ ਵਿਚ ਟ੍ਰਾਂਸਪੋਰਟ ਫਰੀ ਕਰ ਦੇਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ । ਜਿਹੜੀ ਗੌਰਮਿੰਟ ਟ੍ਰਾਂਸਪੋਰਟ ਹੈ ਇਸ ਦੇ ਮੁਤੱਲਕ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੋਚਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਔਰ ਫਰੀ ਕਰ ਦੇਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਤਾਕਿ ਉਹ ਆਪਣੀਆਂ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਪਬਲਿਕ ਦੀ ਖਾਤਰ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਿਭਾ ਸਕਣ । ਇਸ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਕ ਕਮੇਟੀ ਬਣਾ ਕੇ ਉਸ ਦੇ ਵਿਚ ਫੈਸਲਾ ਕਰ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ।

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ (ਜਰਦਾਰ ਲਛਮਣ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ) : ਮੇਰੇ ਆਨਰੇਬਲ ਦੋਸਤ ਨੇ ਇਹ ਦੇਖਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਕਿ ਗੱਲ ਕੀ ਹੈ। ਗੱਲ ਤਾਂ ਬੜੀ ਸਿੱਧਲ ਜਿਹੀ ਹੈ। ਅੱਗੇ ਪੈਸੇ ਥੋੜੇ ਰੱਖੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਹੁਣ ਕੁਝ ਵਧਾਏ ਹਨ ਕਿਉਂ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਕਾਰਾਂ ਸਸਤੀਆਂ ਸਨ ਅਤੇ ਹੁਣ ਮਹਿੰਗੀਆਂ ਹੋ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਜਿੱਥੋਂ ਤਕ ਮੈਂਬਰਜ਼ ਨੂੰ ਛੋਟ ਦੇਣ ਦਾ ਤੱਲਕ ਹੈ, ਡਾਕਟਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਨਰਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਕਰਾਂਗੇ। ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਵੈਸੇ ਹੀ ਗੱਡੀਆਂ ਦੇਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹਾਂ ਸਾਨੂੰ ਤਾਂ ਇਸ ਗੱਲ ਵਿਚ ਕੋਈ ਫਰਕ ਨਹੀਂ। ਅਗਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਬਸਾਂ ਵਲ ਕੋਈ ਇਸ਼ਾਰਾ ਹੈ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਬਸਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਵੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਠੀਕ ਕਰ ਦਿਆਂਗੇ। ਲੇਕਿਨ ਬਸਾਂ ਦੇ ਵੇਲੇ ਜਦੋਂ ਬਜਟ ਆਇਆ ਤਾਂ ਉਦੋਂ ਇਹ ਬੋਲ ਲੈਣ। ਅਖਬਾਰਾਂ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਡਾਕਟਰ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਨਾਂ ਦੇ ਦੇਣ ਉਹ ਅਸੈਂਬਲੀ ਵਿਚ ਬੋਲੇ ਹਨ। ਵੈਸੇ ਹਾਊਸ ਪਾਸ ਹੀ ਕਰ ਦੇਵੇ।

Mr. Deputy Speaker : Question is—

That the Punjab Legislative Assembly Speaker's and Deputy Speaker's Salaries (Amendment) Bill be passed.

The motion was carried.

THE PUNJAB LEGISLATIVE COUNCIL CHAIRMAN'S AND DEPUTY CHAIRMAN'S SALARIES AND ALLOWANCES (AMENDMENT) BILL, 1967.

Chief Minister (Sardar Lachhman Singh Gill) : Sir I beg to introduce the Punjab Legislative Council Chairman's and Deputy Chairman's Salaries and Allowances (Amendment, Bill.)

Chief Minister : Sir, I beg to move.

That the Punjab Legislative Council Chairman's and Deputy Chairman's Salaries and Allowances (Amendments) Bill be taken into consideration at once.

Mr. Deputy Speaker : Motion moved—

That the Punjab Legislative Council Chairman's and Deputy Chairman's Salaries and Allowances (Amendment) Bill be taken into consideration at once.

Mr. Deputy Speaker : Question is—

That the Punjab Legislative Council Chairman's and Deputy Chairman's Salaries and Allowances (Amendment) Bill be taken into consideration at once.

The motion was Carried.

(Mr. Speaker in the Chair.)

Mr. Speaker : Now the House will take up the Bill Clause by Clause.

CLAUSE 2

Mr. Speaker : Question is—

That Clause 2 stand part of the Bill.

The motion was carried.

CLAUSE 1

Mr. Speaker : Question is—

That Clause 1 stand part of the Bill.

The motion was carried.

TITLE

Mr. Speaker : Question is—

That Title be the Title of the Bill.

The motion was carried.

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ (ਸਰਦਾਰ ਲਛਮਣ ਸਿੰਘ ਗਿਲ) : ਮੈਂ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਕਰਦਾ ਹਾਂ---
ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਵਿਧਾਨ ਪਰੀਸ਼ਦ ਦੇ ਚੇਅਰਮੈਨ ਅਤੇ ਡਿਪਟੀ ਚੇਅਰਮੈਨ ਦੀਆਂ ਤਨਖਾਹ ਅਤੇ
ਅਲਾਊਂਸ (ਜੋਧਨਾ) ਬਿਲ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ।

[Sir, I beg to move—

That the Punjab Legislative Council Chairman's and Deputy Chairman's
Salaries and Allowances (Amendment) Bill be passed.]

Mr. Speaker : Motion moved—

That the Punjab Legislative Council Chairman's and Deputy Chairman's
Salaries and Allowances (Amendment) Bill be passed.)

Mr. Speaker : Question is—

That the Punjab Legislative Council Chairman's and Deputy Chairman's
Salaries and Allowances (Amendment) Bill be passed.

The motion was carried.

THE PUNJAB GENERAL SALES TAX (AMENDMENT AND VALIDATION)
BILL, 1967 (RESUMPTION)

Mr. Speaker : The other day, the House was discussing the
motion that the Punjab General Sales Tax (Amendment and Validation)
Bill be taken into consideration at once. The hon. Member Chaudhri
Darshan Singh was on his legs.

(The hon Member Chaudhri Darshan Singh was not present in his seat.)

ਚੌਧਰੀ ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਅਰਜ਼ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਸ਼ੁਕਰਵਾਰ
ਇਜਲਾਸ ਖਤਮ ਹੁੰਦਾ ਸੀ ਤਾਂ ਟ੍ਰਾਂਸਪੋਰਟ ਦੀਆਂ ਬੱਸਾਂ ਅੱਡੇ ਤੋਂ ਡੈਸਟੀਨੇਸ਼ਨ ਲਈ ਚੱਲਣ
ਲਈ 10-15 ਮਿੰਟ ਪਹਿਲਾਂ ਐਮ. ਐਲ. ਏਜ਼. ਹੋਸਟਲ ਆ ਜਾਂਦੀਆਂ ਸਨ ਤਾਂ ਕਿ ਜਿਨ੍ਹਾਂ
ਮੈਂਬਰਜ਼ ਸਾਹਿਬਾਨ ਨੇ ਜਾਣਾ ਹੋਵੇ ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਬੈਠ ਜਾਣ । ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮੈਂਬਰਜ਼
ਸਾਹਿਬਾਨ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਉਹ ਬੱਸਾਂ ਫਿਰ ਅੱਡੇ ਤੇ ਪਹੁੰਚਦੀਆਂ ਸਨ । ਉਥੋਂ ਸਵਾਰੀਆਂ ਲੈ ਕੇ
ਆਪਣੇ ਵਕਤ ਸਿਰ ਚਲਦੀਆਂ ਸਨ । ਇਹ ਅਰੇਂਜਮੈਂਟ ਹੁਣ ਜਾਰੀ ਰਿਹਾ ਮਲੂਮ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ।
ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਮੈਂ ਬੇਨਤੀ ਕਰਾਂਗਾ ਕਿ ਇਹ ਇੰਤਜ਼ਾਮ ਫੌਰੀ ਤੌਰ ਤੇ ਕਰਵਾਇਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਕਿ
ਮੈਂਬਰਜ਼ ਸਾਹਿਬਾਨ ਨੂੰ ਕੋਈ ਤਕਲੀਫ਼ ਮਹਿਸੂਸ ਨਾ ਹੋਵੇ ।

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਚੌਧਰੀ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਜੋ ਕੁਝ ਕਿਹਾ ਹੈ, ਉਹ ਠੀਕ ਹੈ । ਜੇ ਪਹਿਲੇ
ਇੰਤਜ਼ਾਮ ਸੀ ਤਾਂ ਵੀ ਹੋ ਜਾਏਗਾ ਜੇ ਨਹੀਂ ਸੀ ਤਾਂ ਵੀ ਹੋ ਜਾਏਗਾ । (ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ)

ਮੇਰਾ ਸਾਥੀ ਬੋਲਣਾ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦਾ । ਮੌਜੂਦਾ ਪਾਸ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ ।

Mr. Speaker : Question is—

That the Punjab General Sales Tax (Amendment and Validation) Bill, be taken
into consideration at once.

The motion was carried.

Mr. Speaker : Now the House will take up the Bill Clause by Clause.

CLAUSES 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22 and 23.

Mr. Speaker : Question is—

That Clauses 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22 and 23 stand part of the Bill.

The motion was carried.

CLAUSE 1

Mr. Speaker : Question is—

That Clause 1 stand part of the Bill.

The motions was carried.

TITLE

Mr. Speaker : Question is—

That Title be the Title of the Bill.

The motion was carried.

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ (ਸਰਦਾਰ ਲਛਮਣ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ) : ਮੈਂ ਮੂਵ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਸ ਬਿਲ ਨੂੰ ਪਾਸ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ ।

Mr. Speaker : Motion moved—

That the Punjab General Sales Tax (Amendment and Validation) Bill be passed.

ਚੌਧਰੀ ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ (ਹੋਸ਼ਿਆਰਪੁਰ) : ਅਧ്യਕਸ਼ ਮਹੋਦਯ, ਯਹ ਏਕ ਨਿਹਾਯਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਬਿਲ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਇਕਾਨੋਮੀ ਦੇ ਸਾਥ ਗਹਰਾ ਸੰਬੰਧ ਰਖਤਾ ਹੈ । (ਵਿਧਨ) ਅਧਯਕਸ਼ ਮਹੋਦਯ, ਜਬ ਇਸ ਬਿਲ ਕੋ ਕੰਸਿਡਰੇਸ਼ਨ ਹੋ ਰਹੀ ਥੀ ਤੋ ਬਹੁਤ ਸੇ ਮੈਂਬਰ ਸਾਹਿਬਾਨ ਨੇ ਕੁਝ ਏਤਰਾਜ਼ਾਤ ਕੀਏ ਥੇ । ਚਾਹਿਏ ਤੋ ਯਹ ਥਾ ਕਿ ਜੋ ਇਸ ਬਿਲ ਦੇ ਮਿਨਿਸਟਰ ਇੰਚਾਰਜ ਹੈਂ ਵਹ ਊਨ ਏਤਰਾਜ਼ਾਤ ਦੇ ਬਾਰੇ ਮੈਂ ਅਪਨੀ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਪਾਲਿਸੀ ਵਾਜ਼ਹ ਕਰਤੇ । ਆਮ ਤੌਰ ਪਰ ਯਹ ਰਿਵਾਜ ਹੈ ਕਿ ਜਬ ਕੰਸਿਡਰੇਸ਼ਨ ਦੀ ਸਟੇਜ ਪਰ ਮੈਂਬਰ ਸਾਹਿਬਾਨ ਬੋਲਤੇ ਹੈਂ ਤੋ ਊਨਕੇ ਬਾਦ ਮਿਨਿਸਟਰ ਇੰਚਾਰਜ ਉਠ ਕਰ ਊਨ ਸਬੀ ਬਾਤੀਂ ਕਾ ਜਵਾਬ ਦੇਤਾ ਹੈ ਐਂਦਰ ਅਪਨੀ ਪਾਲਿਸੀ ਕਾ ਏਲਾਨ ਕਰਤਾ ਹੈ ਲੇਕਿਨ ਊਨਹੋਨੇ ਕੋਈ ਜਵਾਬ ਨਹੀਂ ਦਿਯਾ ਐਂਦਰ ਇਸ ਤਰਹ ਸੇ ਹਾਊਸ ਊਸ ਬਾਰੇ ਮੈਂ ਬਿਲਕੁਲ ਲਾਇਲਮੀ ਮੈਂ ਹੈ ।

ਯਹ ਬਤਾਯਾ ਗਯਾ ਹੈ ਕਿ ਜਿਨ ਧਾਰਾਐਂ ਕੋ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਨਾਮੰਜੂਰ ਕਰ ਦਿਯਾ ਥਾ ਊਨਕੋ ਕਾਨੂਨੀ ਬਨਾਨੇ ਕੇ ਲਿਏ ਯਹ ਬਿਲ ਲਾਯਾ ਗਯਾ ਹੈ ।

Mr. Speaker : I extend the time of the House till the Bill is passed.

THE PUNJAB GENERAL SALES TAX (AMENDMENT AND VALIDATION) (11)83
BILL

ਸ੍ਰੀ ਸਤ ਪਾਲ ਡਾਂਗ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਅੱਜ ਸ਼ੁਕਰਵਾਰ ਹੈ। ਇਹ ਅਗਰ ਨਾ ਬੋਲਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਨਾ ਬੋਲਣ ਸਾਨੂੰ ਕੋਈ ਇਤਰਾਜ਼ ਨਹੀਂ। ਮਗਰ ਮੈਂ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਕਿਉਂਕਿ ਅੱਜ ਸ਼ੁਕਰਵਾਰ ਹੈ ਇਸ ਲਈ ਅੱਜ ਹਾਊਸ ਦੀ ਸਿਟਿੰਗ ਦਾ ਟਾਈਮ ਐਕਸਟੈਂਡ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ।

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਤੁਸੀਂ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ ਤਾਂ ਚਲੋ ਜਾਓ।

ਚੌਥਰੀ ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ : ਮੈਂ ਪਾਂਚ ਮਿਨਟ ਮੈਂ ਖਤਮ ਕਰ ਦੂੰਗਾ। ਏਕ ਬਾਤ ਮੈਂਨੇ ਉਸ ਦਿਨ ਭੀ ਕਹੀ ਥੀ ਕਿ ਅਗਰ ਕਿਸੀ ਕਾਨੂਨ ਕੇ ਸਮਬੰਧ ਮੈਂ ਕੋਈ ਕਮੇਟੀ ਬਨਾਈ ਜਾਏ ਤੋ ਸਰਕਾਰ ਕਾ ਧਰ ਫਰਜ਼ ਬਨ ਜਾਤਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਕਮੇਟੀ ਕੀ ਰਾਏ ਲੇਨੇ ਕੇ ਬਾਦ ਹੀ ਉਸ ਕਾਨੂਨ ਮੈਂ ਕੋਈ ਸੰਸ਼ੋਧਨ ਕਰੇ।

ਸਰਦਾਰ ਸਿਕੰਦਰ ਸਿੰਘ : ਆਨ ਏ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ ਆਰਡਰ, ਸਰ। ਪਿਛਲੀ ਦਫਾ ਵੀ ਚੋਧਰੀ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਇਹੀ ਆਰਗੁਮੈਂਟ ਦਿਤੇ ਸੀ ਕਿ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਸਲਾਹ ਲੈਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਹੁਣ ਫਿਰ ਇਹੀ ਗੱਲ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਮੈਂ ਆਪ ਤੋਂ ਇਹ ਪੁਛਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਕੀ ਰੈਪੀਟੀਸ਼ਨ ਐਲਾਉਡ ਹੈ।

ਚੌਥਰੀ ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ : ਧਰ ਨਏ ਨਏ ਆਏ ਹੁੰ। ਇਨਕੋ ਪ੍ਰਾਧੰਟ ਆਫ ਆਰਡਰ ਕਾ ਪਤਾ ਨਹੀਂ। ਇਸਮੈਂ ਰੈਪੀਟੀਸ਼ਨ ਕਾ ਸਵਾਲ ਨਹੀਂ। ਅਗਰ ਮੰਤਰੀ ਸਹੋਦਧ ਇਸ ਸਮਬੰਧ ਮੈਂ ਕੋਈ ਜਵਾਬ ਦੇ ਦੇਤੇ ਤੋ ਕੋਈ ਬਾਤ ਕਹਨੇ ਕੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਨਹੀਂ ਥੀ ਲੇਕਿਨ ਚੂਕਿ ਉਨਸੇ ਜਵਾਬ ਨਹੀਂ ਸਿਲਾ ਆਰ ਚੂਕਿ ਵਹ ਏਕ ਬਹੁਤ ਬਡਾ ਏਤਰਾਜ਼ ਥਾ ਇਸਲਿਏ ਮੈਂ ਦੁਬਾਰਾ ਇਸ ਬਾਤ ਕੋ ਆਪ ਕੀ ਮਾਰਫੰਟ ਉਨਕੀ ਖਿਦਮਤ ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰ ਦੇਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸਮਝਤਾ ਹੂੰ। ਏਕ ਏ ਡਕਾਈਜ਼ਰੀ ਕਮੇਟੀ ਸਰਕਾਰ ਕੀ ਟਰਫ ਸੇ ਬਨੀ ਥੀ ਆਰ ਉਸਕਾ ਮਕਸਦ ਧਰ ਥਾ ਕਿ ਸੇਲਜ਼ ਟੈਕਸ ਕੇ ਸਾਰੇ ਸਿਲਸਿਲੇ ਕੋ ਆਵਰਹਾਲ ਕਿਆ ਜਾਏ। ਪਿਛਲੀ ਸਰਕਾਰ ਜੋ ਕਿ ਆਠ ਸਹੀਨੇ ਆਰ ਚੌਦਹ ਦਿਨ ਕੇ ਬਾਦ ਖਤਮ ਹੋ ਗਈ ਉਸ ਕੇ ਗ੍ਰਾਰਹ-ਨੁਕਾਤੀ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਮੈਂ ਧਰ ਬਾਤ ਭੀ ਸ਼ਾਮਿਲ ਥੀ ਕਿ ਸੇਲਜ਼ ਟੈਕਸ ਮੈਂ ਟਰਦੀਲੀ ਕਰਨੀ ਹੈ।

ਸ੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ :— ਠਾਲ ਹੀ ਘੰਟੇ ਔਰ ਮਿੰਟ ਵੀ ਦਸ ਦਿਉ (The hon. Member should also state the number of hours and minutes please)

ਚੋਧਰੀ ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ : ਉਹ ਜਿਹੜੀ ਦਾਈ ਸੀ ਉਹ ਦੱਸ ਕੇ ਨਹੀਂ ਗਈ। (ਹਾਸਾ)

ਸ੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਦਾਈ ਸ਼ਾਇਦ ਤੁਸੀਂ ਲਗੇ ਹੋਏ ਸੋ (ਹਾਸਾ) (The hon. Member was perhaps acting as a mid-wife.) (laughter)

ਚੋਧਰੀ ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ :—ਨਹੀਂ ਜੀ ਸਾਡਾ ਕੰਮ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਸਫਾਈ ਵਾਲਾ ਸੀ। (ਹਾਸਾ) ਹਾਂ ਤੋ ਮੈਂ ਧਰ ਕਹ ਰਹਾ ਥਾ ਕਿ ਪਿਛਲੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਜੋ ਗ੍ਰਾਰਹ ਨੁਕਾਤੀ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਬਨਾਧਾ ਥਾ ਉਸਮੈਂ ਏਕ ਪ੍ਰਾਧੰਟ ਧਰ ਭੀ ਥਾ ਕਿ ਜੋ ਬਿਕਰੀ ਕਰ ਹੈ ਉਸਮੈਂ ਧਰ ਸਰਕਾਰ ਬਿਚਾਰ ਕਰੇਗੀ ਆਰ ਪਹਲੀ ਸਟੇਜ ਪਰ ਲਾਧਾ ਜਾ ਧਾ। ਉਸਕੇ ਲਿਏ ਏਕ ਕਮੇਟੀ ਬਨਾਈ ਗਈ। ਵਹ ਕਮੇਟੀ ਮੌਜੂਦ ਥੀ। ਲੇਕਿਨ ਇਸ ਕਾਨੂਨ ਕੇ ਅੰਦਰ ਇਸ ਬਿਲ ਕੇ ਜ਼ਰਿਏ ਜੋ ਸੰਸ਼ੋਧਨ ਕਿਏ ਗਏ ਹੁੰ ਉਨਕੇ ਲਿਏ ਉਸ ਕਮੇਟੀ ਕੀ ਰਾਏ ਨਹੀਂ ਲੀ ਗਈ। ਇਨਕਾ ਫਰਜ਼ ਥਾ ਕਿ ਉਸ ਕਮੇਟੀ ਕੋ ਕਾਨਫੀਡੈਂਸ ਮੈਂ ਲਿਆ ਜਾਤਾ। ਸਰਕਾਰ ਕੋ ਚਾਹਿਏ ਥਾ ਕਿ ਵਹ ਉਸ ਕਮੇਟੀ ਕੀ ਰਾਏ

[ਜੈਬਰੀ ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਹ]

ਲੇ ਲੇਤੀ ਵਰਨਾ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕਮੇਟੀਆਂ ਦੇ ਬਨਾਨੇ ਕਾ ਮਨਸ਼ਾ ਹੀ ਬਿਲਕੁਲ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਤਾ ਹੈ। ਇਸਲਿਯੇ ਮੈਂ ਫਿਰ ਮੰਤਰੀ ਮਹੋਦਯ ਤੋਂ ਕਹੂੰਗਾ ਕਿ ਯਹ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਲਿਯੇ ਏਕ ਬਹੁਤ ਵਡਾ ਮਸਲਾ ਹੈ। ਵਪਾਰਿਯੋਂ ਤੋਂ ਲਾਖੀਂ ਰੁਪਯੇ ਕਾ ਟੈਕਸ ਚੋਰੀ ਹੋ ਰਹਾ ਹੈ ਐਂਦਰ ਇਸ ਕਾ ਕਾਰਣ ਯਹ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਸਿਸਟਮ ਮੇਂ ਕੁਝ ਖਾਮਿਯਾਂ ਹੈ। ਆਗਰ ਵਹ ਖਾਮਿਯਾਂ ਦੂਰ ਕਰ ਦੀ ਜਾਏਂ ਤੋ ਏਕ ਤਰਫ ਜਹਾਂ ਕਿ ਦੁਕਾਨਦਾਰੀਂ ਪਰ ਜੋ ਸਭਿਤਯਾਂ ਐਂਦਰ ਗਡਬਡ ਵਗੈਰਾ ਹੋਤੀ ਹੈ ਵਹ ਦੂਰ ਹੋ ਸਕਤੀ ਹੈ ਵਹਾਂ ਪਰ ਜੋ ਚੋਰ ਵਪਾਰੀ ਹੈ ਤਨਕੇ ਮੁਕਾਬਿਲੇ ਮੇਂ ਇਮਾਨਦਾਰ ਵਪਾਰੀ ਖਡਾ ਰਹ ਕਰ ਅਪਨਾ ਵਪਾਰ ਚਲਾ ਸਕਤਾ ਹੈ। ਇਸਲਿਯੇ ਮੈਂ ਗੂਜਾਰਿਸ਼ ਕਰੂੰਗਾ ਕਿ ਇਸ ਕਾਨੂਨ ਕੋ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤੋ ਜਲਦੀ ਆਵਰਹਾਲ ਕਰਕੇ ਨਯਾ ਬਿਲ ਇਸ ਸਦਨ ਦੇ ਸਾਮਨੇ ਲਾਯਾ ਜਾਏ ਤਾਕਿ ਜੋ ਟੈਕਸ ਚੋਰੀ ਹੋਤਾ ਹੈ ਵਹ ਬੰਦ ਹੋ ਜਾਏ, ਦੁਕਾਨਦਾਰੀਂ ਪਰ ਸਭਿਤੀ ਖਤਮ ਹੋ ਸਕੇ ਐਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਖੁਜਾਨੇ ਮੇਂ ਇਸੇ ਖੀ ਜਯਾਦਾ ਰੁਪਯਾ ਆ ਸਕੇ। ਇਸਕੇ ਅਲਾਵਾ ਮੈਂ ਕਹੂੰਗਾ ਕਿ ਤਸ ਕਮੇਟੀ ਤੋ ਜੋ ਕਿ ਪਹਲੇ ਬਨਾਈ ਗਈ ਥੀ ਤਸਮੇਂ ਤੋ ਕੁਝ ਸੈਂਸਰ ਖਾਰਿਜ ਕਰਕੇ ਤਸਕਾ ਨਾਮ ਏਕਸਪੈਂਟ ਕਮੇਟੀ ਰਖਾ ਗਯਾ ਹੈ, ਤਸ ਏਕਸਪੈਂਟ ਕਮੇਟੀ ਕੋ ਤੋ ਸ਼ਾਯਦ ਸੇਲਜ਼ ਟੈਕਸ ਏਕਟ ਦੇ ਮੁਤਾਲਿ ਵਾਕਫਿਯਤ ਹੀ ਨ ਹੋ। ਇਸਲਿਯੇ ਪੰਜਾਬ ਵਪਾਰ ਸੰਡਲ ਦੇ ਜੋ ਨੁਮਾਇੰਦੇ ਹੈਂ ਤਨਕੇ ਬਾਤ ਕਰਕੇ ਤਨਕੇ ਨੁਮਾਇੰਦੇ ਲੇਕਰ ਕਮੇਟੀ ਬਨਾਈ ਜਾਏ ਐਂਦਰ ਇਸ ਬਿਲ ਕੋ ਸਹੀ ਸ਼ਕਲ ਮੇਂ ਲਾਕਰ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਲੋਗੀਂ ਕਾ ਖਲਾ ਕਰਿਯਾ ਜਾਏ। ਇਨ ਸ਼ਬਦੀਂ ਦੇ ਸਾਥ ਮੈਂ ਆਪਕਾ ਧੰਨਯਵਾਦ ਕਰਤਾ ਹੂੰ।

ਐਕਸਾਈਜ਼ ਅਤੇ ਟੈਕਸੇਸ਼ਨ ਮੰਤਰੀ (ਸਰਦਾਰ ਹਰਭਜਨ ਸਿੰਘ) : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਚੌਧਰੀ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਜੋ ਰਾਏ ਦਿੱਤੀ ਹੈ, ਠੀਕ ਹੈ ਕਿ ਕਮੇਟੀ ਬਣੀ ਐਂਦਰ ਉਸ ਦਾ ਕੰਮ ਵੀ ਹੈ ਲੇਕਿਨ ਮੈਂ ਇਹ ਅਰਜ਼ ਕਰਨੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਸ ਸਟੇਜ ਤੇ ਇਸ ਬਿਲ ਦੀ ਖਾਸ ਵਜੂਹਾਤ ਕਰਕੇ ਲੋੜ ਸੀ। ਐਂਦਰ ਜ਼ਰੂਰ ਲਿਆਉਣਾ ਪਿਆ। ਸੰਨ 1848 ਵਿੱਚ ਜਿਹੜਾ ਪੰਜਾਬ ਜਨਰਲ ਸੇਲਜ਼ ਟੈਕਸ ਐਕਟ ਬਣਿਆ ਸੀ ਇਸ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਗੱਲਾਂ ਨੂੰ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਐਂਦਰ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਵੇਲਿਡ ਕਰਾਰ ਨਾ ਦਿੱਤਾ। ਦੋ ਆਈਟਮਜ਼ ਬਾਰੇ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਐਂਦਰ ਗਰਾਊਂਡਨਟਸ ਬਾਰੇ ਪੰਜਾਬ ਹਾਈਕੋਰਟ ਨੇ ਆਪਣੀ ਰੂਲਿੰਗ ਦਿੱਤੀ। ਇਸ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਈਟਮਜ਼ ਉਤੇ ਪਰਚੇਜ਼ ਟੈਕਸ ਨੂੰ ਵੇਲੀਡੇਟ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਇਹ ਬਿਲ ਲਿਆਉਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸੀ ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਵਪਾਰੀ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਦੇ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ ਟਰੀਬਿਊਨਲ ਜਿਹੜੀ ਸੇਲਜ਼ ਟੈਕਸ ਬਾਰੇ ਹੋਵੇ ਉਹ ਇੰਡੀਪੈਂਡੈਂਟ ਹੋਵੇ ਐਂਦਰ ਉਹ ਟੈਕਸੇਸ਼ਨ ਡਿਪਾਰਟਮੈਂਟ ਦਾ ਅਫਸਰ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਇਸ ਮੰਗ ਨੂੰ ਵੀ ਪ੍ਰਵਾਈਡ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਬਿਲ ਬਹੁਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸੀ ਤਾਕਿ ਵਪਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਅਪੀਲ ਵਿੱਚ ਜਾ ਕੇ ਕੋਈ ਨੁਕਸਾਨ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਮੈਂ ਬੇਨਤੀ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਸ ਬਿਲ ਨੂੰ ਪਾਸ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ।

Mr. Speaker : Question is—

That the Punjab General Sales Tax (Amendment and Validation) Bill be passed.

The motion was carried.

Mr. Speaker : The House stands adjourned till 2.30 p. m. on Monday.

1.06 p.m.

The Sabha then adjourned till 2.30 p.m. on Monday, the 18th December, 1967.

10.00

© 1969

Published under the Authority of the Punjab
Vidhan Sabha and Printed by the Controller,
Printing & Stationery, Punjab, at the Govt.
Press, Patiala.

PUNJAB VIDHAN SABHA

DEBATES

18th December, 1967

Vol. 11—No. 12

OFFICIAL REPORT

CONTENTS

	Page
Monday, the 18th December, 1967	
Starred Questions and Answers	... (12)1
Call Attention Notices	... (12)37
Announcement by Speaker—Business Advisory Committee	... (12)39
✓ Statement Laid on the Table	... (12)40
✓ Censure Motion	... (12)42
✓ Question of Privilege	... (12)43
Second Ruling by the Speaker regarding the Validity of the Government headed by Sardar Lachhman Singh Gill	... (12)51
Points of order re-adjournment Motion	... (12)54
/ First report of the Committee of Privileges	... (12)58
/ The Punjab Appropriation (No. 3) Bill, 1967	... (12)60
/ The Punjab Land Revenue (Amendment) Bill, 1967	... (12)90

Punjab Vidhan Sabha Secretariat, Chandigarh.

Price Rs. 3.00

ERRATA TO PUNJAB VIDHAN SABHA DEBATES

Dated the 18th December, 1967.

Read	For	Page	Line
ਸ਼੍ਰੀ ਕਲਰਾਮਜੀਦਾਸ ਟਠਡਨ	ਸ਼੍ਰੀ ਕਲਰਾਮਜੀ ਦਾਸ ਟਠਡਨ	(12)4	9
ਪਰਧਾਨਗੀ	ਪਰਧਾਨੀ	(12)13	23
ਅਤੇ	ਤੇਅ	(12)14	6
ਅਸਿਸਟੈਂਟ	ਅਸਿਸਟੈਂਟ	(12)16	8th from below
ਚਲਾਣ	ਚਾਲਣ	(12)22	10
ਸਾਹਿਬ	ਸਾਹਿ	(12)24	1
ਅਚਾਰੀਆ ਪਿਥਵੀ	ਅਚਾਰੀਆ ਪ੍ਰਿਥਵੀ	(12)28	7
ਸਿੰਘ ਆਜ਼ਾਦ	ਸਿੰਘ ਆਜ਼ਾਦ		
ਆਇਆ	ਆਈਆ	(12)30	Last but one
Shri Piara Ram Dhanowali	Shri Pira Raam Dhano- wali	(12)32	11th from below
ਰਹੀਆਂ ਹਨ	ਰਹੀ ਹਨ	(12)37	22
ਰੂਲ 269	ਰਲ 269	(12)47	1
ਚਾਹੀਦੀਆਂ	ਕਾਹੀਦੀਆਂ	(12)47	14th from below
our	ou	(12)54	7
ਦਿਤੀ	ਦਿਤ	(12)56	4
ਸਰਦਾਰ ਜੰਗੀਰ ਸਿੰਘ	ਸਰਦਾਰ ਜਗੀਰ	(12)57 ਅਤੇ	4, 11, 19, 25
ਫਗੂਵਾਲੀਆ	ਸਿੰਘ ਫਗੂਵਾਲੀਆ	58	3
ਖਚ	ਖਚ	(12)63	5
ਹਾਂ	ਰਾ	(12)72	5th from below
ਐਕਸਾਈਜ਼	ਐਕਸਾਈਡ	(12)74	4th from below
ਸ਼੍ਰੀ ਬਲਰਾਮਜੀ ਦਾਸ	ਸ਼੍ਰੀ ਬਲਰਮਜੀ	(12)85	10
ਟੇਡਨ	ਦਾਸ ਟੇਡਨ		
ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ	ਫਿਲੇ	(12)88	10
ਉਹ ਆਪਣੇ	ਉਹਾਂਆਪਣੇ	(12)88	6th from below
ਉਨ੍ਹਾਂ	ਉਨ੍ਹਾਂ	(12)89	15
ਕੋਸ਼ਿਸ਼	ਕੋਸ਼ਿਸ਼	(12)94	16
Bill	Bi	(12)97	13

ANNUAL REPORT

OF THE
PUNJAB
LEGISLATIVE ASSEMBLY

FOR THE YEAR
1954-55

(PART I)

PUNJAB VIDHAN SABHA
Monday, the 18th December, 1967.

The Vidhan Sabha met in the Assembly Chamber, Vidhan Bhavan Sector 1, Chandigarh, at 2.30 P.M. of the clock. Mr. Speaker (Lieut. Col. Joginder Singh Mann) in the Chair.

— — —

STARRED QUESTIONS AND ANSWERS

DEPARTMENT OF HINDI IN THE STATE.

*455 Comrade Sat Pal Kapur : Will the Minister for Irrigation and Power and Education be pleased to state :—

whether any separate Unit has been started for the development of Hindi Language in the State ; if so, the details of the staff provided for the purpose and the annual expenditure likely to be incurred thereon ?

Sardar Lachhman Singh Gill (Chief Minister) :

The Language Department is engaged in the task of development of Punjabi and Hindi with the help of the entire staff of the Department, because all the officers and officials of the Department possess qualifications of both Punjabi and Hindi and are well versed in conducting the work in Punjabi as well as in Hindi. Due to this fact, the division of the staff is not desirable on the basis of languages.

A sum of Rs. 34370-00 has been earmarked for the development of Hindi in 1967-68 under a centrally sponsored Scheme. Besides this, a sum of Rs. 34149 has been provided by the State Government in the Language Department budget for 1967-68 for the promotion of languages.

— — —

ਕਾਮਰੇਡ ਸਤਪਾਲ ਕਪੂਰ : ਕੀ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਦਸਣਗੇ ਕਿ ਕੀ ਇਸ ਸੂਬੇ ਵਿਚ ਹਿੰਦੀ ਦੀ ਡਿਵੈਲਪਮੈਂਟ ਲਈ ਇਹ ਰਕਮ ਕਾਫ਼ੀ ਹੈ ਜਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਵਧਾਉਣ ਬਾਰੇ ਸੋਚਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ?

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਹਿੰਦੀ ਦੀ ਤਰੱਕੀ ਬਾਰੇ ਜ਼ਿੰਮੇਦਾਰੀ ਸੈਂਟਰਲ ਗਵਰਨਮੈਂਟ ਦੀ ਹੈ। ਉਸ ਤੋਂ ਅਲਾਵਾ ਇਹ ਦੋ ਰਕਮਾਂ ਅਸੀਂ ਹਿੰਦੀ ਦੀ ਤਰੱਕੀ ਲਈ ਰਖੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ। ਅਗਰ ਹੋਰ ਨਸ਼ੈਸਿਟੀ ਹੋਈ ਤਾਂ ਹੋਰ ਖਰਚ ਕਰਨ ਤੋਂ ਵੀ ਗੁਰੇਜ਼ ਨਹੀਂ ਕਰਾਂਗੇ।

ਆਚਾਰਯ ਪ੍ਰਭਾਕੀ ਸਿੰਘ ਆਜ਼ਾਦ : ਕਧਾ ਮੁਖਯ ਮੰਤਰੀ ਸਹੂਦਯ ਕਰਨਾਏਂਗੇ ਅਗਰ

[ਆਚਾਰ्य ਪ੍ਰਥਵੀ ਸਿੰਹ ਆਜ਼ਾਦ]

ਹਿੰਦੀ ਦੀ ਉਨਨਤਿ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਦਾਰੀ ਸੈਂਟਰਲ ਗਵਰਨਮੈਂਟ ਦੀ ਹੈ ਤੇ ਕੀ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਸੈਂਟਰ ਦੇ ਪਾਸ ਪੰਜਾਬ ਮੇਂ ਹਿੰਦੀ ਦੀ ਉਨਨਤਿ ਕੇ ਲਿਯੇ ਕੋਈ ਕਾਮ ਭੇਜਾ ਹੈ ਕਿ ਧਰ੍ਹਾਂ ਪਰ ਫ਼ਸ ਕਾਮ ਕੇ ਲਿਯੇ ਫ਼ਤਨੇ ਖਰਚ ਦੀ ਆਵਸ਼ਯਕਤਾ ਹੋਗੀ ।

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਕਾਨਸਟੀਚੂਸ਼ਨ ਦੇ ਮੁਤਾਬਿਕ ਇਸ ਬਾਰੇ ਸੈਂਟਰਲ ਗਵਰਨਮੈਂਟ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ ਮਗਰ ਅਸੀਂ ਵੀ ਆਪਣੇ ਤੌਰ ਤੇ ਦੋ ਰਕਮਾਂ ਇਸ ਕੰਮ ਲਈ ਰਖੀਆਂ ਹੋਇਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਅਗਰ ਜ਼ਰੂਰਤ ਪਈ ਤਾਂ ਹੋਰ ਵੀ ਖਰਚ ਕਰਾਂਗੇ ।

ਕਾਮਰੇਡ ਸਤਪਾਲ ਕਪੂਰ : ਕੀ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਜੀ ਦਸਣਗੇ ਕਿ ਸੈਂਟਰਲ ਗਵਰਨਮੈਂਟ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਹਿੰਦੀ ਦੀ ਉਨਨਤੀ ਲਈ ਕਿੰਨਾ ਖਰਚ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ ?

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਇਸ ਲਈ ਵਖਰਾ ਨੋਟਿਸ ਦਿਉ ।

ਸ਼੍ਰੀ ਪ੍ਰਬੋਧ ਚੰਦਰ : ਕੀ ਚੀਫ ਮਿਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਕੀ ਧਰ੍ਹ ਅਸਰ ਵਾਕਯਾ ਹੈ ਯਾ ਨਹੀਂ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਮੇਂ ਜੋ ਹਿੰਦੀ ਕਾ ਬਿਭਾਗ ਥਾ ਲੈਂਗਵੇਜਿਜ਼ ਡਿਪਾਰਟਮੈਂਟ ਮੇਂ ਕਹ ਹਟਾ ਦਿਯਾ ਗਯਾ ਹੈ ਅਰ੍ਹ ਵਧ੍ਹਾਂ ਪਰ ਇਸ ਕਰਕੇ ਕੋਈ ਹਿੰਦੀ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਨਹੀਂ ਹੈ ?

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਪ੍ਰਬੋਧ ਜੀ ! ਉਹ ਗਲ ਪਹਿਲਾਂ ਠੀਕ ਸੀ, ਹੁਣ ਲਗਾ ਦਿਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ।

ਆਚਾਰੰ ਪ੍ਰਥਵੀ ਸਿੰਹ ਆਜ਼ਾਦ : ਕੀ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਕੀ ਕਹ ਹਿੰਦੀ ਕੋ ਡਿਫੈਲਪ ਕਰੇਂਗੇ ਯਾ ਪ੍ਰੋਮੋਟ ਕਰੇਂਗੇ ? (ਹੁੰਸੀ) ਵਿਥਨ)

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਦੋਵੇਂ ਗਲਾਂ ਚੰਗੀਆਂ ਹਨ, ਦੋਵੇਂ ਕਰ ਦਿਆਂਗੇ (ਹਾਸਾ)

ਚੋਧਰੀ ਰਾਧਾ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ : ਕੀ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਸਾਹਿਬ ਦਸਣਗੇ ਕਿ ਕੀ ਹਿੰਦੀ ਦੀ ਉਨਨਤੀ ਲਈ ਸੈਂਟਰਲ ਗਵਰਨਮੈਂਟ ਨੇ ਰੁਪਿਆ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ।

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਇਹ ਸਵਾਲ ਇਸ ਵਿਚੋਂ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ।

ਕਾਮਰੇਡ ਭਾਨ ਸਿੰਘ ਭੋਰਾ : ਮੈਂ ਪੁਛਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਹੁਣ ਜੋ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਲਾਇਆ ਹੈ ਉਸ ਦਾ ਨਾਮ ਕੀ ਹੈ ?

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਸਵਾਲ ਭੇਜੋ, ਦਸ ਦਿਆਂਗਾ ।

ਕਾਮਰੇਡ ਸਤਪਾਲ ਕਪੂਰ : ਕੀ ਵਾਕਯੀ ਕੋਈ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਲਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਜਾਂ ਡਿਪਟੀ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਜਾਂ ਅਸਿਸਟੈਂਟ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਦੇ ਸਟੇਟਸ ਦਾ ਅਫਸਰ ਲਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ? ਉਸ ਦਾ ਗਰੇਡ ਕੀ ਹੈ ? ਉਸ ਦੇ ਇੰਸਟ੍ਰਕਸ਼ਨ ਦਸ ਦਿਉ ?

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਮੈਂ ਜੋ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਪੂਰੀ ਜ਼ਿੰਮੇਦਾਰੀ ਨਾਲ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਰੀਆਰਗੇਨੇਰੇਸ਼ਨ ਵੇਲੇ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਹਰਿਆਣੇ ਵਲ ਚਲਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਫਿਰ ਡਾਕਟਰ ਬਲਦੇਵ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਜੀ ਨੇ ਤਵਜੂਹ ਦਿਵਾਈ ਸੀ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਸਪੈਸ਼ਲ ਆਦਮੀ ਮੁਕਰੱਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਉਸ ਦਾ ਡੈਜ਼ਿਗਨੇਸ਼ਨ ਉਸ ਦੇ ਇੰਸਟ੍ਰੂਮੈਂਟਸ ਵੀ ਦਸ ਦਿਆਂਗਾ, ਸਵਾਲ ਭੇਜੋ।

ਆਚਾਰਯ ਧ੍ਰੁਵੀ ਸਿੰਘ ਆਜ਼ਾਦ : ਕਥਾ ਸੁਰਖ ਸਨਕੀ ਕਤਾਯੰਗੇ ਕਿ ਇਨ੍ਹੀਨੇ ਜੋ ਡਾਯਰੇਕਟਰ ਯਾ ਡਿਪਟੀ ਡਾਯਰੇਕਟਰ ਲਗਾਯਾ ਹੈ, ਕਹ ਸਹਕਸੇ ਕਾ ਸੀਨਿਯਰ ਸੋਸਟ ਆਦਮੀ ਲਿਯਾ ਹੈ ਯਾ ਕਾਹਰ ਸੇ ਲਿਯਾ ਹੈ ?

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਮੈਂ ਇਸ ਸਵਾਲ ਦੇ ਜਵਾਬ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਐਸੇ ਆਦਮੀ ਲਗਾਏ ਹਨ ਜੋ ਦੋਵੇਂ ਕੰਮ ਜਾਣਦੇ ਹਨ-ਪੰਜਾਬੀ ਅਤੇ ਹਿੰਦੀ। ਕੋਈ ਐਪਲਾਈ ਐਸਾ ਨਹੀਂ ਜੋ ਦੋਵੇਂ ਭਾਸ਼ਾ ਨਾ ਜਾਣਦਾ ਹੋਵੇ। ਹੁਣ ਜੋ ਇਹ ਪੁਛਦੇ ਹਨ ਇਸ ਬਾਰੇ ਅਲਗ ਸਵਾਲ ਕਰਕੇ ਪੁਛ ਲੈਣ।

ਸਰਦਾਰ ਪ੍ਰੇਮ ਸਿੰਘ ਪ੍ਰੇਮ : ਚੀਫ ਮਿਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਪ੍ਰਬੰਧ ਜੀ ਦੇ ਸਵਾਲ ਦੇ ਜਵਾਬ ਵਿਚ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੁਣ ਲਾਇਆ ਹੈ। ਕੀ ਪਹਿਲੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਹਟਾ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ?

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਨਹੀਂ, ਇਹ ਮੇਰਾ ਮਤਲਬ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਰੀਆਰਗੇਨੇਰੇਸ਼ਨ ਵੇਲੇ ਉਹ ਵੰਡ ਵਿਚ ਉਧਰ ਚਲਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਸੇ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਨਵਾਂ ਐਪੁਆਇੰਟ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ।

ਕੁਮਾਰੀ ਸਰਲਾ ਪ੍ਰਸ਼ਰ : ਕੀ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਜੀ ਦਸਣਗੇ ਕਿ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਫਸਰਾਂ ਲਈ ਪੰਜਾਬੀ ਦਾ ਜਾਣਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹਿੰਦੀ ਜਾਣਨਾ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ? ਕੀ ਹਿੰਦੀ ਸਿਖਾਉਣ ਲਈ ਕੋਈ ਕਲਾਸਿਜ਼ ਲਗਦੀਆਂ ਹਨ ?

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਮੈਨੂੰ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਆਈ।

ਕੁਮਾਰੀ ਸਰਲਾ ਪ੍ਰਸ਼ਰ : ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਅਫਸਰਾਂ ਲਈ ਪੰਜਾਬੀ ਜਾਣਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਹਿੰਦੀ ਦਾ ਜਾਣਨਾ ਵੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਅਤੇ ਕੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹਿੰਦੀ ਪੜ੍ਹਾਉਣ ਲਈ ਕਲਾਸਿਜ਼ ਲਗਦੀਆਂ ਹਨ ?

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਸਾਡੇ ਅਫਸਰ ਕਈ ਸਟੇਟਾਂ ਨਾਲ ਗਲ ਬਾਤ ਕਰਨਗੇ ਸੈਂਟਰ ਨਾਲ ਵੀ ਲਿਖਾ ਪੜ੍ਹੀ ਹੋਇਆ ਕਰੇਗੀ। ਸੈਂਟਰ ਨੂੰ ਖਤ ਹਿੰਦੀ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਕਰਨਗੇ ਇਹ ਸਾਡੀ ਪਾਲਿਸੀ ਹੈ ਇਸ ਕਰਕੇ ਹਿੰਦੀ ਦੀ ਨਾਲੇਜ਼ ਹੋਣੀ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ ਅਤੇ ਅਗਰ ਅਫਸਰ ਸਿਖ ਲੈਣਗੇ ਤਾਂ ਸੁਖੀ ਰਹਿਣਗੇ।

ਕੁਮਾਰੀ ਸਰਲਾ ਪ੍ਰਸ਼ਰ : ਕੀ ਹਿੰਦੀ ਸਿਖਾਉਣ ਲਈ ਕੋਈ ਕਲਾਸਿਜ਼ ਲਗਦੀਆਂ ਹਨ ?

ਸ਼੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਫਰਜ਼ ਬਣਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਮਤਿਹਾਨ ਪਾਸ ਕਰਨ whether

there is a class or not they have to pass that examination.

(It is their own duty to pass the examination in the language. Whether there is a class or not, they have to pass that examination).

चौधरी बलबीर सिंह : क्या मुख्य मन्त्री बताएंगे कि क्या पंजाब सरकार ने यह फैसला कर दिया है कि मरक्का को जो जवाब भेजा जाए वह हिन्दी में भेजा जाए।

मੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਇਹ ਫ਼ੈਸਲਾ ਤਾਂ ਪਹਿਲੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਹੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ।

ਸ਼੍ਰੀ ਬਲਰਾਮਜੀ ਦਾਸ ਟਠਨ : ਜੋ ਆਫ਼ਿਸ਼ਲ ਲੈਂਗਵੇਜ਼ ਬਿਲ ਹੈ ਜੋ ਮੈਂਬਰਾਨ ਮੈਂ ਸਰਕੁਲੇਟ ਕਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਉਸ ਦੇ ਅੰਦਰ ਕੁਝ ਗੱਲਾਂ ਵਾਜ਼ਾ ਨਹੀਂ ਕੀ ਗਈਆਂ ਹਨ ਜੋ ਖ਼ਤਰਨਾਕ ਹੋਰੀ ਸਟੇਟਸ ਦੇ ਹੋਗੀ ਯਾਂ ਸੈਂਟਰ ਦੇ ਜੋ ਹੋਗੀ ਕੁਝ ਵਾਜ਼ਾ ਤੌਰ ਪਰ ਆਰਟੀਕਲ 346 ਦੇ ਨੀਚੇ ਹਿੰਦੀ ਲੈਂਗਵੇਜ਼ ਮੈਂ ਹੋਗੀ। ਯਹ ਗੱਲ ਬਿਲ ਮੈਂ ਵਾਜ਼ਾ ਕੀ ਨਹੀਂ ਕੀ ਗਈ ?

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਇਸ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਆਫ਼ੀਸ਼ਲ ਲੈਂਗੁਏਜ਼ ਐਕਟ ਸਟੇਟ ਲਈ ਹੈ।

EVACUEE LAND IN THE STATE.

*462. Comrade Bhan Singh Bhaura : Will the Minister for Revenue be pleased to state :—

- (a) the total area of uncultivable evacuee land in the State at present.
- (b) the area of the said land, if any, under un-authorised occupation, in the State at present.
- (c) the total area of such land distributed among Scheduled Caste tenants during the last five years ?

Dr. Gurcharan Singh (Minister of State) :

- (a) 84,480 acres.
- (b) 8,230 acres (Approx).
- (c) 8,763 acres.

ਕਾਮਰੇਡ ਭਾਨ ਸਿੰਘ ਭੋਰਾ : ਮੈਂ ਪੁਛਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜੇ 8230 ਏਕੜ ਜ਼ਮੀਨ ਨਾਜਾਇਜ਼ ਕਬਜ਼ੇ ਹੇਠ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਨਾਜਾਇਜ਼ ਕਬਜ਼ੇ ਹੇਠੋਂ ਕਢਣ ਲਈ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਕੀ ਕਦਮ ਉਠਾਏ ਹਨ ?

ਰਾਜ ਮੰਤਰੀ : ਇਹ ਨਾਜਾਇਜ਼ ਕਬਜ਼ਾ ਦੇਰ ਤੋਂ ਚਲਿਆ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸਰਕਾਰ ਸੋਚ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹਟਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ।

ਅਚਾਰੀਆ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਸਿੰਘ ਆਜ਼ਾਦ : ਜਦੋਂ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਇਵੈਕੂਈ ਲੈਂਡ ਹਰੀਜਨਾਂ ਲਈ ਰਖੀ ਸੀ ਤਾਂ ਇਕ ਸ਼ਰਤ ਸੀ ਕਿ ਇਕ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜੋ ਉਸ ਜ਼ਮੀਨ ਤੇ ਬੈਠੇਗਾ ਉਸ ਨੂੰ ਉਠਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ । ਕੀ ਇਹ ਅਮਰ ਵਾਕਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਮੁਦੱਤ 1965 ਤਕ ਕਰ ਦਿਤੀ ? ਕੀ ਇਹ ਸਰਕਾਰ ਉਸ ਸ਼ਰਤ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਲਏਗੀ ?

ਸ਼੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਇਹ ਐਰਾਈਜ਼ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਅਲਗ ਨੋਟਿਸ ਦਿਉ । (ਵਿਘਨ) **This question does not arise. He should give a separate notice for that (interruption).**

Mr. Speaker : L. R. please.

ਅਚਾਰੀਆ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਸਿੰਘ ਆਜ਼ਾਦ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ ਆਰਡਰ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ । (ਵਿਘਨ)

ਸ਼੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਮੂੰਹ ਤੇ ਚੜ੍ਹ ਗਿਆ ਹੈ । (ਹਾਸਾ) **(I have become used to addressing him like that.)**

ਚੌਧਰੀ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ : ਕੀ ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਦਸਣਗੇ ਕਿ ਇਹ ਜੇ 84 ਹਜ਼ਾਰ ਏਕੜ ਜ਼ਮੀਨ ਹੈ, ਇਸ ਬਾਰੇ ਹਰੀਜਨਾਂ ਨੂੰ ਜ਼ਮੀਨ ਵੰਡਣ ਦੀ ਪਾਲਿਸੀ ਕੀ ਬਾਈ ਆਕਸ਼ਨ ਹੈ ਜਾਂ ਰੀਜ਼ਰਵ ਪ੍ਰਾਈਸ ਦੇ ਜ਼ਰੀਏ ?

ਰਾਜ ਮੰਤਰੀ : ਪਹਿਲਾਂ ਨੀਲਾਮੀ ਹੁੰਦੀ ਰਹੀ ਹੈ ਲੇਕਿਨ ਪਿਛੇ ਫੈਸਲਾ ਹੋਇਆ ਹੈ ਕਿ ਲਾਟਰੀ ਸਿਸਟਮ ਦੇ ਜ਼ਰੀਏ ਰੀਜ਼ਰਵ ਪ੍ਰਾਈਸ ਤੇ ਜ਼ਮੀਨ ਅਲਾਟ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ ।

ਲੈਫਟੀਨੈਂਟ ਭਾਗ ਸਿੰਘ : ਕੀ ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਦਸਣ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਕਰਨਗੇ ਕਿ ਇਹ ਜਿਹੜੀ 8230 ਏਕੜ ਜ਼ਮੀਨ ਹੈ ਇਹ ਕਿੰਨੇ ਹੀ ਚਿਰ ਤੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿਚ ਚਲੀ ਆ ਰਹੀ ਹੈ ਇਹ ਫਿਰ ਕਬਜ਼ਾ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਜਾਇਜ਼ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ?

ਰਾਜ ਮੰਤਰੀ : ਕਿਉਂਕਿ ਜ਼ਮੀਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਮ ਨਹੀਂ ਹੋਈ, ਇਸ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕਬਜ਼ਾ ਜਦ ਤਕ ਜਾਇਜ਼ ਤੌਰ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਮ ਨਾ ਹੋਵੇ ਨਾਜਾਇਜ਼ ਹੀ ਰਹੇਗਾ ।

ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ਮੱਕੜ : ਕੀ ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਦਸਣਗੇ ਕਿ ਜਿੰਨੀ ਜਮੀਨ ਇਵੈਕਵੀ ਲੈਂਡ ਹੈ ਇਹ ਕਦ ਤਕ ਹਰੀਜਨਾਂ ਵਿਚ ਤਕਸੀਮ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ ਕਿਉਂਕਿ ਬਹੁਤ ਦੇਰ ਹੋ ਗਈ ਹੈ ?

ਰਾਜ ਮੰਤਰੀ : ਇਸ ਕੰਮ ਨੂੰ ਜ਼ਿਆਦਾ ਦੇਰ ਲਟਕਾਇਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ । ਇਸ ਦੀ ਤਕਸੀਮ ਜਲਦੀ ਤੋਂ ਜਲਦੀ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ ।

ਚੌਧਰੀ ਸੁੰਦਰ ਸਿੰਘ : ਕੀ ਰਾਜ ਮੰਤਰੀ ਸਾਹਿਬ ਦਸਣਗੇ ਕਿ ਜਿਹੜੀ ਇਵੈਕਵੀ ਲੈਂਡ 84 ਹਜ਼ਾਰ ਏਕੜ ਦੇ ਕਰੀਬ ਹੈ ਇਹ ਕਿਸ ਤਰੀਕ ਤੋਂ ਬਾਦ ਦੀ ਕਢੀ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਕਾਂਗਰਸ ਸਰਕਾਰ ਵੇਲੇ ਦੀ 8-4-1964 ਦੀ ਕਢੀ ਗਈ ਹੈ ਜਾਂ ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਨਵੀਂ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਨਵੇਂ ਹੁਕਮ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਹਨ ਜਾਂ ਕਾਂਗਰਸ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੀ ਹੈ ?

ਰਾਜ ਮੰਤਰੀ : ਇਹ ਤਾਂ 1-4-1961 ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਸੀ ਜਿਸ ਅਨੁਸਾਰ ਇਹ ਸਾਰੀ ਲੈਂਡ ਪੰਜਾਬ ਗੌਰਮਿੰਟ ਨੂੰ ਟ੍ਰਾਂਸਫਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ।

ਸ਼੍ਰੀ ਮਨਮੋਹਨ ਕਾਲੀਆ : ਕੀ ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਦਸਣਗੇ ਕਿ ਕਿੰਨੇ ਪਰਸੈਂਟ ਲੈਂਡ ਜੰਗਲਾਤ ਨੂੰ ਤੇ ਕਿੰਨੇ ਪਰਸੈਂਟ ਹਰੀਜਨਾਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ । (ਵਿਘਨ)

My information is that about 80 to 90% of the evacuee land has been allotted to the Forest Department.....

Mr. Speaker : What is your supplementary ?

ਸ਼੍ਰੀ ਮਨਮੋਹਨ ਕਾਲੀਆ : ਮੇਰਾ, ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਸਪਲੀਮੈਂਟਰੀ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕਿੰਨੇ ਪਰਸੈਂਟ ਆਫ ਦੀ ਟੋਟਲ ਲੈਂਡ ਰੈਵੇਨਿਯੂ ਡੀਪਾਰਟਮੈਂਟ ਨੇ ਫਾਰੈਸਟ ਡੀਪਾਰਟਮੈਂਟ ਨੂੰ ਟ੍ਰਾਂਸਫਰ ਕੀਤੀ ਹੈ ਅਤੇ ਕਿੰਨੀ ਹਰੀਜਨਾਂ ਲਈ ਰਖੀ ਗਈ ਹੈ ?

ਸ਼੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਇਸ ਲਈ ਤਾਂ ਨਵਾਂ ਨੋਟਿਸ ਦਿਉ । (Please give a fresh notice for this) [Interruptions.] I do not think the Hon. Minister has got this information.

ਚੌਧਰੀ ਸੁੰਦਰ ਸਿੰਘ : ਕੀ ਰਾਜ ਮੰਤਰੀ ਸਾਹਿਬ ਦਸਣਗੇ ਕਿ ਜਿਹੜਾ ਫੈਸਲਾ ਰੀਪਬਲਿਕਨ ਪਾਰਟੀ ਨੇ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਮੈਮੋਰੈਂਡਮ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਮੈਂ ਵੀ ਜਿਹੜਾ ਮੈਮੋਰੈਂਡਮ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਕਿ ਜਿਹੜਾ ਫੈਸਲਾ ਕਾਂਗਰਸ ਗੌਰਮੈਂਟ ਨੇ 8-4-1964 ਨੂੰ ਕੀਤਾ ਸੀ ਉਸ ਤੇ ਅਮਲ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਉਸ ਤੇ ਹੀ ਅਮਲ ਕੀਤਾ ਹੈ ਜਾਂ ਬਾਦ ਵਿਚ ਕੋਈ

ਹੋਰ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਜਾਂ ਉਸ ਫੈਸਲੇ ਵਿਚ ਕੋਈ ਤਬਦੀਲੀ ਕੀਤੀ ਹੈ ? ਇਹ ਸਾਫ ਦਸਿਆ ਜਾਵੇ ।

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ (ਸਰਦਾਰ ਲਛਮਨ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ) : ਚੌਧਰੀ ਸਾਹਿਬ, ਜਿਹੜਾ ਤੁਸੀਂ ਮੈਮੋਰੈਂਡਮ ਦਿਤਾ ਸੀ ਰਾਮ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਜਾਂ ਫਿਰ ਗਿਆਨੀ ਗੁਰਮੁਖ ਸਿੰਘ ਮੁਸਾਫਿਰ ਹੋਰਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਉਸ ਦੇ ਮੁੱਤਾਬਿਕ ਨਹੀਂ । ਰੱਬੀ ਸਨ 1965 ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਪਾਸ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਸਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਦੇਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ । ਜੇਕਰ ਤੁਹਾਨੂੰ ਕੋਈ ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਤੇ ਇਤਰਾਜ਼ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਰੀਪ੍ਰੇਜ਼ੇਂਟੇਸ਼ਨ ਕਰ ਦਿਉ ਜੇਕਰ ਉਸ ਵਿਚ ਕੋਈ ਵਜ਼ਨ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਜ਼ਰੂਰ ਕਨਸਿਡਰ ਕਰ ਲਵਾਂਗੇ ।

ਸਰਦਾਰ ਜਾਗੀਰ ਸਿੰਘ ਦਰਦ : ਕੀ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਸਾਹਿਬ ਦਸਣਗੇ ਕਿ ਜਿਹੜਾ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ 1965 ਦੀ ਗਿਰਦੌਰੀ ਜਿਸ ਦੇ ਨਾਮ ਹੋਵੇ ਉਸੇ ਨੂੰ ਹੀ ਜ਼ਮੀਨ ਅਲਾਟ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤਾਂ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਏਕੜ ਜ਼ਮੀਨ ਹੈ.....ਵਿਘਨ

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਜੇਕਰ ਤੁਹਾਨੂੰ ਕੋਈ ਇਸ ਦੇ ਬਾਰੇ ਵਿਚ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਸਾਡੇ ਨੋਟਿਸ ਵਿਚ ਲਿਆ ਦਿਉ ਅਸੀਂ ਉਸ ਤੇ ਗੌਰ ਕਰਾਂਗੇ ।

ਕਾਮਰੇਡ ਭਾਨ ਸਿੰਘ ਭੋਰਾ : ਕੀ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਸਾਹਿਬ ਦਸਣਗੇ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ 30 ਨਵੰਬਰ ਤਕ ਆਖਰੀ ਤਰੀਕ ਦਰਖਾਸਤਾਂ ਲੈਣ ਲਈ ਰੱਖੀ ਸੀ ਔਰ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਦਰਖਾਸਤਾਂ ਆ ਗਈਆਂ ਹਨ । ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਦ ਤਕ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ?

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਜਲਦੀ ਤੋਂ ਜਲਦੀ ਕਰ ਦਿਆਂਗੇ ।

ਚੌਧਰੀ ਬਾਲੂ ਰਾਮ ਬੰਬ : ਕੀ ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਦਸਣਗੇ ਕਿ ਜਿਹੜਾ ਫੈਸਲਾ ਹਰੀਜਨਾਂ ਦੇ ਬਾਰੇ ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਕੀਤਾ ਸੀ ਉਸ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਰਖਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਜਾਂ ਉਸ ਵਿਚ ਕੋਈ ਤਬਦੀਲੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ?

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਅਜੇ ਤਕ ਤਾਂ ਕਾਇਮ ਹੀ ਰਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਜੇਕਰ ਲੋੜ ਪਈ ਤਾਂ ਤਬਦੀਲੀ ਕਰ ਲਈ ਜਾਵੇਗੀ ।

ਚੌਥਰੀ ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ : ਕਧਾ ਸੁਫਲ ਸਮੇਤੀ ਕਤਾਏਂਗੇ ਕਿ ਹਰੀਜਨਾਂ ਕੋ ਜ਼ਮੀਨ ਅਲਾਟ ਕਰਨੇ ਕੇ ਲਿਏ ਕਮੇਟੀ ਬਨਾਏ ਗਏ ਥੀ ਤੋ ਕਧਾ ਤਨਕੋ ਹੀ ਅਕ ਭੀ ਧਹ ਕਾਸ ਸਾਧਾ ਯਾਏਗਾ ਧਾ ਕਿ ਤਸ ਕਮੇਟੀ ਕੀ ਰੀਸ਼ਫਲ ਕਧਾ ਯਾਏਗਾ ?

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਇਸ ਗਲ ਨੂੰ ਦੇਖ ਲਿਆ ਜਾਵੇਗਾ । ਜੇਕਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਮੇਟੀਆਂ ਵਿਚ ਕੋਈ ਗਰੀਬਾਂ ਦੇ ਸਹਾਇਕ ਜਾਂ ਹਰੀਜਨਾਂ ਦੀ ਨੁਮਾਇੰਦਗੀ ਘਟ ਹੈ ਤਾਂ ਹੋਰ ਨੁਮਾਇੰਦਗੀ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ ।

ਅਚਾਰੀਆ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਸਿੰਘ ਆਜ਼ਾਦ : ਕੀ ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਦਸਣਗੇ ਕਿ ਉਹ ਸ਼ਰਾਇਤ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ ਗੌਰਮੈਂਟ ਆਫ ਇੰਡੀਆ ਤੋਂ ਇਵੈਕਟਰੀ ਲੈਂਡ ਲਈ ਗਈ ਸੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਾਹਮਣੇ ਰਖਦੇ ਹੋਏ ਇਹ ਜ਼ਮੀਨ ਜਿਹੜੀ ਜੰਗਲਾਤ ਦੇ ਮਹਿਕਮੇ ਨੂੰ ਦੇਣ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਹੈ, ਨਹੀਂ ਦੇ ਸਕਦੇ ਅਤੇ ਕੀ ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਇਸ ਉਲਝੇ ਹੋਏ ਮਾਮਲੇ ਤੇ ਕੋਈ ਪਾਲੇਸੀ ਸਟੇਟਮੈਂਟ ਦੇਣ ਦੀ ਕਿਰਪਾਲਤਾ ਕਰਨਗੇ ?

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਮੈਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਕਹਿ ਚੁਕਿਆ ਹਾਂ ਕਿ ਹਰੀਜਨਾਂ ਨਾਲ ਕੋਈ ਨਾਇਨ-ਸਾਫੀ ਨਹੀਂ ਬਰਦਾਸ਼ਤ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਕਿਸੇ ਵੇਲੇ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਸਟੇਜ ਤੇ ਵੀ ਹੋਈ ਹੋਵੇ, ਅਤੇ ਇਸ ਗਲ ਨੂੰ ਚੰਗੇ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਹਲ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਜਿਸ ਨਾਲ ਹਰੀਜਨਾਂ ਨੂੰ ਫਾਇਦਾ ਪਹੁੰਚ ਸਕੇ। (ਪ੍ਰਸੰਸਾ)

ਸਰਦਾਰ ਤੀਰਥ ਸਿੰਘ : ਕੀ ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਦਸਣਗੇ ਕਿ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਤੇ ਇਲ ਲੀਗਲ ਅਤੇ ਅਨ ਲਾਵੁਲ ਆਕੂਪੈਂਟਸ ਬੈਠੇ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਾਸੋਂ ਹਰੀਜਨਾਂ ਲਈ ਜ਼ਮੀਨ ਖਾਲੀ ਕਰਾਨ ਦੇ ਰਾਹ ਵਿਚ ਜਿਹੜੀਆਂ ਰੁਕਾਵਟਾਂ ਹਨ, ਕੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ ?

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਇਲ ਲੀਗਲ ਅਕੂਪੈਂਟਸ ਨੂੰ ਹਟਾਣਾ ਤਾਂ ਸਾਡਾ ਫਰਜ਼ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿਚ ਕਾਫੀ ਚਿਰ ਤੋਂ ਜ਼ਮੀਨ ਹੈ ਅਤੇ ਜੇਕਰ ਇਸ ਦੇ ਰਾਹ ਵਿਚ ਕੋਈ ਰੁਕਾਵਟ ਆਈ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।

ਸਰਦਾਰ ਤੀਰਥ ਸਿੰਘ : ਮੈਂ ਤਾਂ ਇਹ ਪੁਛਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜਿਥੇ ਮੌਜੂਦਾ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿਚ ਖਾਮੀ ਹੈ ਅਤੇ ਕਬਜ਼ਾ ਟ੍ਰਾਂਸਫਰ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਉਥੇ ਉਸ ਖਾਮੀ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਦੇ ਯਤਨ ਕੀਤੇ ਜਾਣਗੇ ਜਾਂ ਨਹੀਂ ?

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਇਹ ਤਾਂ ਹਮੇਸ਼ਾ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਨੀਤੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਜਿਥੇ ਕਿਸੇ ਕੰਮ ਵਿਚ, ਜਿਹੜਾ ਪਬਲਿਕ ਦੇ ਹਿਤ ਵਿਚ ਹੋਵੇ, ਕੋਈ ਰੁਕਾਵਟ ਆਉਂਦੀ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਉਸ ਰੁਕਾਵਟ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰੋ ਅਤੇ ਇਸ ਕੇਸ ਵਿਚ ਵੀ ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿਚ ਖਾਮੀ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।

Shri Prabodh Chandra : Sir, the Chief Minister has just now stated that those who are in illegal occupation of the land —

ਚੌਧਰੀ ਕਲਕੀਰ ਸਿੰਘ : आप कृपा करके हिन्दी या पंजाबी में बोलें।

ਸ਼੍ਰੀ ਪ੍ਰਬੋਧ ਚੰਦਰ : जनाने आली, अभी अभी चीफ मिनिस्टर साहिब ने फरमाया है कि जिन लोगों के पास गैर कानूनी तौर पर ज़मीन का कब्ज़ा है, उन्हें हटा दिया जायेगा और फिर यह कहा है कि गवर्नमेंट का फैसला है कि

ਜਿਨ ਦੇ ਪਾਸ ਏਕ ਖਾਸ ਅਸੀਂ ਸੇ ਪਹਲੇ ਜ਼ਮੀਨ ਹੈ ਤਨ੍ਹੇਂ ਕਾਨੂੰਜੀ ਤੌਰ ਧਰ ਏਕ ਖਾਸ ਕੌਮਤ ਪਰ ਜ਼ਮੀਨ ਨ ਦੇ ਦੀ ਜਾਏਗੀ ਤੋ ਇਨ ਦੀ ਕਾਤੀਂ ਕੋ ਧਹ ਕਿਸ ਤਰਹੁ ਸੇ ਰਿਕਨਸਾਈਲ ਕਰਤੇ ਹੈਂ ?

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਮੈਂ ਤਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ 1965 ਰਬੀ ਤਕ ਜਿਨਾਂ ਪਾਸ ਜ਼ਮੀਨ ਸੀ, ਅਤੇ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿਚ ਸੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਤਾਂ ਰੈਗੂਲਰ ਅਲਾਟਮੈਂਟ ਕਰ ਦਿਤੀ ਜਾਵੇ ਉਸ ਵੇਲੇ ਕਿਸੇ ਇਨਜ਼ਸਟਿਸ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਸਾਹਮਣੇ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਜੇਕਰ ਹੁਣ ਕੋਈ ਅਜਿਹਾ ਕੇਸ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਕੋਈ ਇਨਜ਼ਸਟਿਸ ਕਿਸੇ ਹਰੀਜਨ ਨਾਲ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਨੋਟਿਸ ਵਿਚ ਲਿਆਣ ਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰ ਦਿਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਅਤੇ ਜੇਕਰ ਲਾ ਵਿਚ ਕੋਈ ਤਬਦੀਲੀ ਕਰਨੀ ਪਈ ਤਾਂ ਇਹ ਸਰਕਾਰ ਅਜਿਹਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਗੁਰੇਜ਼ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗੀ। (ਪ੍ਰਸੰਸਾ)

ਸ਼੍ਰੀ ਸੱਤ ਪਾਲ ਡਾਂਗ : ਕੀ ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਦਸਣਗੇ ਕਿ ਪਿਛਲੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਨੀਲਾਮੀ ਦੀ ਥਾਂ ਤੇ ਲਾਟਰੀ ਸਿਸਟਮ ਨਾਲ ਜ਼ਮੀਨ ਅਲਾਟ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ ? ਕੀ ਉਹ ਸਿਸਟਮ ਕਾਇਮ ਹੈ ਜਾਂ ਮੁੜ ਕੇ ਉਸ ਤੇ ਗੌਰ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ?

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਅਜੇ ਤਕ ਤਾਂ ਕਾਇਮ ਹੈ। (ਪ੍ਰਸੰਸਾ)

ਚੌਧਰੀ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ : ਕੀ ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਦਸਣਗੇ ਕੀ 84 ਹਜ਼ਾਰ ਏਕੜ ਜ਼ਮੀਨ ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਪਾਸੋਂ ਇਕ ਰੁਪਿਆ ਫੀ ਏਕੜ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਲਈ ਗਈ ਹੈ ਕੀ ਉਸੇ ਕੀਮਤ ਤੇ ਹੀ ਇਹ ਜ਼ਮੀਨ ਹਰੀਜਨਾਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ ਜਾਂ ਕੋਈ ਹੋਰ ਕੀਮਤ ਫਿਕਸ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ?

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਜਿਨੀ ਪ੍ਰਾਇਸ ਪਹਿਲੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਰਖੀ ਸੀ ਉਸ ਤੋਂ ਇਹ ਘੱਟ ਹੈ ਅਤੇ ਕਮ ਸੇ ਕਮ ਜਿਨੀ ਮੌਜੂ ਸਮਝੀ ਗਈ ਹੈ ਉਹ ਰਖੀ ਗਈ ਹੈ।

ਚੌਧਰੀ ਕਲਕੀਰ ਸਿੰਘ : ਜੋ ਰਕਬਾ ਸਹਕਸਾ ਜੰਗਲਾਤ ਕੋ ਦਿਯਾ ਗਯਾ ਹੈ ਐਰ ਪਹਲੇ ਕਾਸ਼੍ਰ ਕੇ ਆਖੀਨ ਥਾ ਐਰ ਅਕ ਕਾਸ਼੍ਰ ਨਹੀਂ ਹੋ ਰਹਾ ਹੈ ਕਯਾ ਸਰਕਾਰ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰੇਗੀ ਕਿ ਕਹ ਰਕਬਾ ਕਾਸ਼੍ਰ ਕੇ ਆਖੀਨ ਲਾਯਾ ਜਾਏ ?

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਇਹ ਨੀਅਤ ਹੈ ਕਿ ਜ਼ਿਆਦਾ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਰਕਬਾ ਕਾਸ਼੍ਰ ਹੇਠ ਆਵੇ ਅਤੇ ਹਰੀਜਨਾਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ।

ਚੌਧਰੀ ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ : ਕੀ ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਆਪਣੀ ਨੀਤੀ ਦੱਸਣਗੇ ਕਿ ਜ਼ਮੀਨ ਹਰੀਜਨਾਂ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਕਰਨ ਦੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕੀ ਪਾਲੀਸੀ ਹੈ।

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਨੀਤੀ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਨੀਅਤ ਹੈ। ਨੀਅਤ ਸਾਡੀ ਕੋਈ ਖਰਾਬ ਨਹੀਂ। ਸਾਡੀ ਇਹ ਨੀਅਤ ਹੈ ਕਿ ਹਰੀਜਨਾਂ ਨੂੰ ਗੁਜ਼ਾਰੇ ਯੋਗ ਜ਼ਮੀਨ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ। ਜਿਹੜੇ ਕਾਬਲ ਕਾਸ਼੍ਰ ਜੰਗਲਾਤ ਹਨ ਉਹ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣਗੇ, ਜਿਹੜੀ ਜ਼ਮੀਨ ਵਿਚ ਹੋਰ ਕੁਝ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਉਥੇ ਜੰਗਲਾਤ ਲਗਵਾਏ ਜਾਣਗੇ।

ਸ੍ਰੀ ਬਾਲੂ ਰਾਮ ਬੰਬ : ਇਹ ਪੁਰਾਣੀ ਪਾਰਟੀ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਹੈ ਜਾਂ ਨਵੀਂ ਦਾ। ਕਿਹੜੀ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਹੈ ?

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਇਹ ਜਨਤਾ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਹੈ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਨਹੀਂ। ਅਸੀਂ ਐਸੀ ਕੋਈ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਕਰਨੀ ਜਿਹੜੀ ਜਨਤਾ ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਹੋਵੇ।

(ਹਾਸਾ)

ਚੌਧਰੀ ਸੁੰਦਰ ਸਿੰਘ : ਮੈਂ ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਜਵਾਬ ਤੋਂ ਬੜਾ ਖੁਸ਼ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਪੁਛਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜਿਤਨਾ ਪੈਸਾ ਪੈਕੇਜ ਡੀਲ ਦੇ ਵਿਚ ਮਿਲਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਉਸ ਦੇ ਮੁਤਾਬਿਕ ਕੀਮਤ ਦੇਣ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਹੈ ?

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਚੌਧਰੀ ਸਾਹਿਬ ਫਿਕਰ ਨਾ ਕਰੋ ਅਗੇ ਵੀ ਤੁਹਾਨੂੰ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਕੇ ਖੁਸ਼ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਅਗੋਂ ਲਈ ਕੁਝ ਹੋਰ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਕੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਖੁਸ਼ ਕਰ ਲਵਾਂਗੇ।

ਸਰਦਾਰ ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ : ਕੀ ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਦਸਣਗੇ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਪਰ ਏਕੜ ਕਿਤਨੀ ਕੀਮਤ ਤੇ ਇਹ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ?

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਫਰੰਟ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਜਿਤਨੀ ਕੀਮਤ ਤੇ ਦੇਣੀ ਸੀ, ਇਹ ਉਸ ਦੇ ਨਾਲੋਂ ਕੁਝ ਘਟ ਰੇਟ ਤੇ ਦੇਣੀ ਰੱਖੀ ਹੈ।

ਕੋਪਟਨ ਰਤਨ ਸਿੰਘ : ਇਥੇ ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਆਪਣਾ ਜਵਾਬ ਦਿੰਦਿਆਂ ਇਹ ਗੱਲ ਕਹੀ ਕਿ ਜਿਹੜੀ ਜ਼ਮੀਨ ਪੈਦਾਵਾਰ ਦੇ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਆਵੇਗੀ, ਉਹ ਅਸੀਂ ਜੰਗਲਾਤ ਨੂੰ ਦਿਆਂਗੇ। ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਾਂ ਕਿ ਜੰਗਲਾਤ ਤੋਂ ਬਗ਼ੈਰ ਕੋਈ ਖੇਤੀ ਬਾੜੀ ਹੋ ਨਹੀਂ ਸਕਦੀ। ਇਸ ਲਈ ਲਾਜ਼ਮੀ ਤੌਰ ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜੰਗਲਾਤ ਰੱਖਣੇ ਪੈਣੇ ਹਨ। ਇਹ ਗ਼ਲਤ ਫਹਿਮੀ ਵਿਚ ਹਨ ਕਿ ਖੇਤੀ ਜੰਗਲਾਤ ਤੋਂ ਬਗ਼ੈਰ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ।

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਇਹ ਗ਼ਲਤ ਫਹਿਮੀ ਨਹੀਂ ਸਹੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਜ਼ਮੀਨ ਜਿੱਥੇ ਖੇਤੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਜੰਗਲਾਤ ਲਾਵਾਂਗੇ ਅਤੇ ਦੂਸਰੀ ਖੇਤੀ ਲਈ ਇਸਤੇਮਾਲ ਕਰਾਂਗੇ।

ਸਰਦਾਰ ਜਗੀਰ ਸਿੰਘ ਦਰਦ : ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਾਡੀ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇਣ ਦੀ ਨੀਅਤ ਹੈ। ਮੈਂ ਪੁਛਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਆਇਆ ਉਹ ਇਸ ਨੀਅਤ ਨੂੰ ਨੀਤੀ ਵਿਚ ਬਦਲਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹਨ ?

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਮੈਂ ਤੁਹਾਡੇ ਕਹਿਣ ਤੇ ਇਸ ਨੀਅਤ ਨੂੰ ਨੀਤੀ ਵਿਚ ਹੀ ਬਦਲ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ।

ਚੌਧਰੀ ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ : ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਏਥੇ ਇਹ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜਿਹੜੀ ਜ਼ਮੀਨ ਜੰਗਲਾਤ ਦੀ ਹੈ ਉਹ ਖੇਤੀ ਲਈ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ ਅਤੇ ਜਿਹੜੀ ਪੈਦਾਵਾਰ ਦੇ ਕਾਬਲ ਨਹੀਂ ਉਹ ਜੰਗਲਾਤ ਨੂੰ

ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਇਹ ਗੱਲ ਮੇਰੇ ਸਵਾਲ ਦੇ ਬਿਲਕੁਲ ਉਲਟ ਹੈ। ਮੇਰਾ ਸਵਾਲ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀ ਜ਼ਮੀਨ ਫਾਰੈਸਟ ਡੀਪਾਰਟਮੈਂਟ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀ ਜ਼ਮੀਨ ਕਾਬਲੇ ਕਾਸ਼ਤ ਸੀ, ਕੀ ਸਰਕਾਰ ਉਸ ਨੂੰ ਕਾਸ਼ਤ ਕਰਵਾਏਗੀ ?

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਜੀ ਹਾਂ, ਜ਼ਰੂਰ ਕਰਵਾਵਾਂਗੇ।

ਸਰਦਾਰ ਗਿਰਧਾਰਾ ਸਿੰਘ : ਕਾਫੀ ਰਕਬਾ ਪੰਚਾਇਤਾਂ ਤੋਂ ਲੈਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਉਸ ਦਾ ਕੁਝ ਦਰ ਵੀ ਮੁਕੱਰਰ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਪਰ ਹੁਣ ਤੱਕ ਉਸ ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਕੋਈ ਇੰਪਲੀ ਮੈਂਟੇਸ਼ਨ ਨਹੀਂ ਹੋਈ, ਕੀ ਸਰਕਾਰ ਇਸ 'ਤੇ ਗੌਰ ਕਰੇਗੀ ?

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਐਸਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰਾਂਗੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਤਜਵੀਜ਼ ਸਿਆਣੀ ਹੈ ਇਸ 'ਤੇ ਵੀ ਗੌਰ ਕਰਾਂਗੇ।

ਕਾਮਰੇਡ ਫੁਮਣ ਸਿੰਘ : ਡਿਸਟਰਿਕਟ ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ ਵਿਚ ਜਿਹੜੀ ਜ਼ਮੀਨ ਮੁਜ਼ਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਅਲਾਟ ਹੋਈ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਿੰਡਾਂ ਤੋਂ 10—12 ਮੀਲ ਦੇ ਫਾਸਲੇ 'ਤੇ ਅਲਾਟ ਹੋਈ ਹੈ। ਕੀ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਜੀ ਇਸ ਗੱਲ 'ਤੇ ਧਿਆਨ ਦੇਣਗੇ ਕਿ ਜਿਹੜੇ ਮੁਜ਼ਾਰੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਪਿੰਡਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਬੈਠੇ ਹੋਏ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜ਼ਮੀਨ ਉਥੇ ਹੀ ਅਲਾਟ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ ?

ਸ਼੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਇਸ ਦੇ ਲਈ ਨੋਟਿਸ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਤੁਸੀਂ ਨਵਾਂ ਸਵਾਲ ਦੇ ਦਿਉ ਜਵਾਬ ਤੁਹਾਨੂੰ ਮਿਲ ਜਾਵੇਗਾ। (It requires notice. The hon. Member should send a separate notice for this question and a reply would be given accordingly).

ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ : ਗਰੀਬ ਮੁਜ਼ਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਜਿਹੜੀ ਜ਼ਮੀਨ ਅਲਾਟ ਕੀਤੀ ਸੀ ਉਸ ਦਾ ਕਬਜ਼ਾ ਅਜੇ ਤਕ ਨਹੀਂ ਮਿਲਿਆ ਪਰ ਕਿਸਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਗਰੀਬਾਂ ਤੋਂ ਲਈ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਸ਼੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਤੁਹਾਡਾ ਇਸ ਵਿਚੋਂ ਸਵਾਲ ਨਹੀਂ ਬਣਦਾ ਜੀ। (ਹਾਸਾ) (This question does not arise out of the main question).

ਕਾਮਰੇਡ ਸਤਪਾਲ ਕਪੂਰ : ਕੀ ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਦੱਸਣਗੇ ਕਿ 84 ਹਜ਼ਾਰ ਏਕੜ ਵਿਚੋਂ 89 ਹਜ਼ਾਰ ਏਕੜ ਵਿਚ ਜਿਹੜੇ ਜੰਗਲਾਤ ਲਗਵਾਉਣੇ ਹਨ ਅਜੇ ਤੱਕ ਇਸ ਵਿਚੋਂ ਕਿਤਨੀ ਜ਼ਮੀਨ ਕੱਢ ਕੇ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ ?

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਮੈਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਵਾਲ ਦਾ ਕੀ ਜਵਾਬ ਦੇਵਾਂ 84 ਹਜ਼ਾਰ ਏਕੜ ਸਾਰੀ ਜ਼ਮੀਨ ਹੈ ਹੈ ਇਸ ਵਿਚੋਂ 89 ਹਜ਼ਾਰ ਫਾਰੈਸਟ ਲਈ ਰੱਖੀ ਗਈ ਹੈ ਇਹ ਕੀ ਗੱਲ ਹੋਈ। (ਹਾਸਾ)

NOTIFIED AREA COMMITTEE, PAYAL, DISTRICT LUDHIANA.

*459. **Lieut. Bhag Singh :** Will the Minister for Development and Local-Government be pleased to state :

- (a) whether it is a fact that the area of village Payal in Ludhiana district has been withdrawn from the operation of the Punjab Municipal Act, 1911, if so, from which date and the reasons therefor ;
- (b) whether it is a fact that the said area has been turned into a Notified Area Committee ; if so from which date and the reasons therefor ;
- (c) the names of members of the said Notified Area Committee together with their age and qualifications ;
- (d) whether all the elected members of the Municipal Committee, Payal, have been taken on the notified Area Committee, Payal, if not, the names of those who have been excluded together with the reasons therefor ;
- (e) whether the said Notified Area Committee passed any resolution in August/September, 1967, levying any taxes, octroi fees or for entering into contracts of any nature, if so, copies of the same be laid on the Table of the House ;
- (f) the total amount, if any, thus collected by the said Committee and the manner in which it was utilised ?

Shri Faqir Chand Gupta : A Statement containing the requisite information is laid down on the Table of the House.

Statement

- (a) Yes, w. e. f. 25th August, 1967. This was done in order to convert the town into a Notified Area.
- (b) Yes, w. e. f. 25th August, 1967. This was done as it was not feasible to hold elections to the Municipal Committee and there was no local authority to look after civic administration.
- (c) The requisite information is as follows :—

S. No.	Name	Qualifications	Age
1.	Shri Om Parkash Tandon	Medical Graduate	49 years
2.	Shri Payara Singh	Knows Hindi & Punjabi only.	30 years
3.	Shri Ram Rakha	—do—	55 years
4.	Shri Gulzari Lal	Matriculate	40 years

5. Shri Budha Singh	Matriculate	35 years
6. Shri Bal Krishan	Knows Hind, Punjabi, Urdu and English.	35 years
7. Shri Munna Lal	Knows Hindi and Punjabi only.	45 years
8. Shri Jasvir Singh	Matriculate	25 years
9. Shri Bachan Singh	Illiterate	50 years
10. Shri Bal Kishan	Knows only Urdu and Punjabi.	35 years
11. Shri Baij Nath	Matriculate	55 years

(d) No. Shri Inder Singh and Shri Raghunath Sarup have not been appointed to the Notified Area. Shri Inder Singh is above 70 years of age and Shri Raghu Nath Sarup has practically shifted to Ludhiana.

(e) Yes. Copies of the resolutions are enclosed.

(f) A sum of Rs. 307.12 was collected as octroi and is lying in the bank in the municipal account. Another sum of Rs. 350.00 was collected by the Notified Area Committee for contract for removing dead bodies of animals and this amount is being utilised by the Notified Area Committee for providing civic amenities to the town.

[ਅੱਜ ਮਿਤੀ 2-9-67 ਸਵੇਰੇ 9-30 ਵਜੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਐਨ. ਏ. ਸੀ. ਦੀ ਇਕ ਸਪੈਸ਼ਲ ਮੀਟਿੰਗ ਸ੍ਰੀ ਓਮ ਪਰਕਾਸ਼ ਦੀ ਪਰਧਾਨੀ ਹੇਠ ਹੋਈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਸ੍ਰੀ ਬ੍ਰਿਜ ਲਾਲ, ਸ੍ਰੀ ਪਿਆਰਾ ਸਿੰਘ, ਬੁਢਾ ਸਿੰਘ, ਜਸਵੀਰ ਸਿੰਘ, ਬਚਨ ਸਿੰਘ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਲਜ਼ਾਰੀ ਲਾਲ, ਸ੍ਰੀ ਮੁੰਨਾ ਲਾਲ, ਸ੍ਰੀ ਬਾਲ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਸੋਨੀ, ਸ੍ਰੀ ਰਾਮ ਰੱਖਾ, ਸ੍ਰੀ ਬਾਲ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਨਨਹਾਲ ਅਤੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਰਾਮ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹਾਜ਼ਰ ਸਨ ਅਤੇ ਨਿਮਨ ਲਿਖਤ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਏਜੰਡਾ ਮੁਤਾਬਕ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ।

ਨੰ:	ਮਤਾ	ਬਹਿਸ ਤੇ ਫੈਸਲਾ	ਰੀਮਾਰਕਸ
-----	-----	---------------	---------

ਚੁੰਗੀ

ਸਰਵ ਸੰਮਤੀ ਨਾਲ ਪਾਸ ਹੋਇਆ ਕਿ 3-9-67 ਤੇ ਪਹਿਲ ਵਿਚ ਚੁੰਗੀ ਲਗਾਈ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਸ੍ਰੀ ਬੈਜ ਨਾਥ ਨੂੰ ਸਰਬ ਸੰਮਤੀ ਨਾਲ ਪਰਚੀਆਂ ਕਟਣ ਅਤੇ ਦਸਖਤ ਕਰਨ ਦਾ ਹੱਕ ਦਿਤਾ ਜਾਵੇ।

ਨੰ:

ਮਤਾ

ਬਹਿਸ ਤੇ ਫੈਸਲਾ

ਰੀਮਾਰਕਸ

2. ਹੱਡਾ ਰੋੜੀ ਕੂੜਾ ਸਰਬ ਸੰਮਤੀ ਨਾਲ ਪਾਸ ਹੋਇਆ ਕਿ 7-9-67 ਨੂੰ ਹੱਡਾ ਠੇਕੇ ਅਤੇ ਸਟਾਲਾਂ ਰੋੜੀ ਅਤੇ ਕੂੜੇ ਦਾ ਠੇਕਾ ਦਿਤਾ ਜਾਵੇ ਦੀ ਨੀਲਾਮੀ ਅਤੇ ਸਟਾਲਾਂ ਬਸ ਸਟੈਂਡ ਅਤੇ ਸੜਕ ਪਰ ਦੀ ਨੀਲਾਮੀ ਵੀ 7-9-67 ਨੂੰ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ, ਇਹ ਠੇਕੇ ਤੇ ਅਨੀਲਾਮੀ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ 6 ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਸ਼੍ਰੀ ਬੁਢਾ ਸਿੰਘ, ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਲਜਾਰੀ ਲਾਲ, ਸ਼੍ਰੀ ਬਾਲ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ, ਬਾਲ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਸੋਨੀ, ਸ਼੍ਰੀ ਅਜੈਬ ਸਿੰਘ, ਸ਼੍ਰੀ ਬੈਜ ਨਾਥ ਸ਼੍ਰੀ ਪਿਆਰਾ ਸਿੰਘ ਪਰ ਇਕ ਕਮੇਟੀ ਬਣਾਈ ਗਈ ਅਤੇ ਸਰਬ ਸੰਮਤੀ ਨਾਲ ਪਾਸ ਹੋਇਆ ਅਤੇ ਠੇਕਾ ਅਤੇ ਨੀਲਾਮੀ ਕਰਨ ਦਾ ਪੂਰਾ ਹਕ ਦਿਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਸਰਬ ਸੰਮਤੀ ਨਾਲ ਪਾਸ ਹੋਇਆ ਕਿ ਜੋ ਫੈਸਲਾ ਕਮੇਟੀ ਕਰੇਗੀ ਇਨ੍ਹਾਂ 6 ਮੈਂਬਰਾਂ ਵਿਚੋਂ ਅਗਰ ਕੋਈ ਮੈਂਬਰ 7-9-67 ਸ਼ਾਮ ਦੇ 4 ਵਜੇ ਨੀਲਾਮੀ ਵੇਲੇ ਨਾਂ ਆਵੇ ਤਾਂ ਬਕਾਇਆ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਸਾਰੀ ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ ਮੰਨਜ਼ੂਰ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਇਸ ਦੀ ਰੀਪੋਰਟ ਅਗਲੀ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿਚ ਰਖਣ ਵਾਸਤੇ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ।
3. ਸਫਾਈ ਮਜ਼ਦੂਰ ਸਰਬ ਸੰਮਤੀ ਨਾਲ ਪਾਸ ਹੋਇਆ ਕਿ ਹਾਲੇ 14 ਸਫਾਈ ਰਖਣੇ ਮਜ਼ਦੂਰ ਰਖੇ ਜਾਣ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਨੌਕਰੀ ਪਾਰਟ ਟਾਈਮ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ 20 ਰੁਪਏ ਮਹੀਨਾ ਤਨਖਾਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ ਜੋ ਪਹਿਲੀ ਕਮੇਟੀ ਟੁਟਣ ਵੇਲੇ ਸੀ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਰਖਣ ਵਾਸਤੇ ਸ਼੍ਰੀ ਬੈਜ ਨਾਥ ਪ੍ਰਧਾਨ ਓਮ ਪ੍ਰਕਾਸ਼, ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਲਜਾਰੀ ਲਾਲ, ਸ਼੍ਰੀ ਬਾਲ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਸੋਨੀ, ਸ਼੍ਰੀ ਰਾਮ ਰੱਖਾ ਅਤੇ ਬੁਢਾ ਸਿੰਘ ਭੁਵਰ ਕਮੇਟੀ ਬਣਾਈ ਗਈ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਹੱਕ ਦਿਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਇਹ ਮੈਂਬਰ ਸ਼੍ਰੀ ਮੁੰਨਾ ਲਾਲ ਨੂੰ ਭੀ ਲੈ ਸਕਦੇ ਹਨ ।
4. ਸਰਕਾਰ ਪੰਜਾਬ ਸਰਬ ਸੰਮਤੀ ਨਾਲ ਪਾਸ ਹੋਇਆ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਤੋਂ ਲੋਨ ਲੈਣ ਬਾਰੇ ਨੂੰ ਬਰੂ ਪਰਾਪਰ ਚੈਨਲ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ ਕਿ ਪਾਇਲ ਵਿਚ ਐਨ. ਏ. ਸੀ. ਨਵੀਂ ਬਣੀ ਹੈ ਅਤੇ ਪਹਿਲੀ ਮਿਊਂਸੀਪਲ ਕਮੇਟੀ ਦਾ ਰੁਪਿਆ ਖਜ਼ਾਨੇ ਵਿਚ ਜਮਾ ਹੋ ਚੁਕਾ ਹੈ ਇਸ ਲਈ ਕੰਮ ਚਲਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਪੰਜ ਹਜ਼ਾਰ

ਨੰ:	ਮਤਾ	ਬਹਿਸ ਤੇ ਫੈਸਲਾ	ਰੀਮਾਰਕਸ
-----	-----	---------------	---------

ਰੁਪਿਆ ਐਨ. ਏ. ਸੀ ਪਾਇਲ ਨੂੰ ਕਰਜ਼ਾ ਦਿਤਾ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਨੂੰ ਖਤ ਪੱਤਰ ਕਰਨ ਦਾ ਹੱਕ ਦਿਤਾ ਗਿਆ।

5. ਪਹਿਲੀ ਐਮ.ਸੀ. ਸਰਬ ਸੰਮਤੀ ਨਾਲ ਪਾਸ ਹੋਇਆ ਕਿ ਪਹਿਲੀ ਮਿਊਂਸੀਪਲ ਦਾ ਰੁਪਿਆ ਕਮੇਟੀ ਦਾ ਰੁਪਿਆ ਪਾਇਲ ਸਬ ਤਹਿਸੀਲ ਰਾਹੀਂ ਖਜ਼ਾਨੇ ਨਿਕਲਵਾਣ ਲਈ ਵਿਚ ਜਮਾਂ ਹੋਇਆ ਉਹ ਐਨ. ਏ. ਸੀ. ਪਾਇਲ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਵਾਪਸ ਦਿਤਾ ਜਾਵੇ। ਅਤੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਨੂੰ ਹੱਕ ਦਿਤਾ ਕਿ ਨੂੰ ਦਰਖਾਸਤ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਖਤ ਪੱਤਰ ਕਰੇ।
6. ਢੰਡੋਰਾ ਸਰਬ ਸੰਮਤੀ ਨਾਲ ਪਾਸ ਹੋਇਆ ਕਿ ਪਾਇਲ ਵਿਚ ਢੰਡੋਰਾ ਪਿਟ ਕੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਦਸਿਆ ਜਾਵੇ ਕਿ ਬਗੈਰ ਚੁੰਗੀ ਨਾਲ ਕੋਈ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ ਨਾ ਆਵੇ।
7. ਥਾਣਾ ਪਾਇਲ ਸਰਬ ਸੰਮਤੀ ਨਾਲ ਪਾਸ ਹੋਇਆ ਕਿ ਥਾਣੇਦਾਰ ਸਾਹਿਬ ਅਤੇ ਹੋਰ ਅਫਸਰਾਂ ਪਾਇਲ ਅਤੇ ਹੋਰ ਅਫਸਰਾਂ ਨੂੰ ਪਾਇਲ ਵਿਚ ਐਨ.ਏ.ਸੀ. ਬਣਨ ਨੂੰ ਇਤਲਾਹ ਦੀ ਇਤਲਾਹ ਦਿਤੀ ਜਾਵੇ ਅਤੇ 3-9-67 ਤੋਂ ਚੁੰਗੀ ਲਾਗੂ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਦੀ ਇਤਲਾਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ, ਇਹਦੀ ਚਿੱਠੀ ਲਿਖਣ ਵਾਸਤੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਨੂੰ ਹੱਕ ਦਿਤਾ ਗਿਆ।

ਸਹੀ

ਓਮ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਟੰਡਨ,
ਪ੍ਰਧਾਨ ਐਨ. ਏ. ਸੀ., ਪਾਇਲ
4-9-67।

ਤਾਰੀਖ 11-9-67 ਦਿਨ ਸੋਮਵਾਰ ਸਵੇਰੇ 10 ਵਜੇ ਐਨ. ਏ. ਸੀ ਪਾਇਲ ਦੀ ਇਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਬੈਠਕ ਸ੍ਰੀ ਓਮ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਟੰਡਨ ਦੀ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਹੇਠ ਹੋਈ ਅਤੇ ਸ੍ਰੀ ਪਿਆਰਾ ਸਿੰਘ ਸ੍ਰੀ ਬੁਢਾ ਸਿੰਘ, ਸ੍ਰੀ ਬਚਨ ਸਿੰਘ, ਸ੍ਰੀ ਜਸਬੀਰ ਸਿੰਘ, ਸ੍ਰੀ ਬਾਲ ਕਿਸ਼ਨ ਨਨਹਾਲ, ਸ੍ਰੀ ਬਾਲ ਕਿਸ਼ਨ ਮਿਉਨੀ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਲਜ਼ਾਰੀ ਲਾਲ ਅਤੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸ੍ਰੀ ਓਮ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਟੰਡਨ ਹਾਜ਼ਰ ਸਨ ਨਿਮਨ ਲਿਖਤ ਪਰਸਤਾਵ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ ਅਤੇ ਸਾਰੀ ਕਾਰਵਾਈ ਏਜੰਡੇ ਮੁਤਾਬਕ ਹੋਈ।

1. 2-9-67 ਦੀ 2-9-67 ਦੀ ਦੋਵੇਂ ਬੈਠਕਾਂ ਸਪੈਸ਼ਲ ਤੇ ਆਰਡੀਨਰੀ ਦੀ ਦੋਵੇਂ ਸਪੈਸ਼ਲ ਕਾਰਵਾਈ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਸੁਣਾਈ ਅਤੇ ਸਰਬ ਸੰਮਤੀ ਨਾਲ ਅਤੇ ਆਰਡੀਨਰੀ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕੀਤੀ।
ਬੈਠਕਾਂ ਦੀ ਕਾਰ-
ਵਾਈ।

ਨੰ:

ਮਤਾ

ਬਹਿਸ ਤੇ ਫੈਸਲਾ

ਰੀਮਾਰਕਸ

2. 14 ਸਫਾਈ ਸਰਬ ਸੰਮਤੀ ਨਾਲ ਪਾਸ ਹੋਇਆ ਕਿ 14 ਸਫਾਈ ਮਜ਼ਦੂਰ
ਮਜ਼ਦੂਰ ਅਤੇ ਸ਼੍ਰੀ ਸੋਮ ਪੁਤਰ ਮਿਲਖੀ ਰਾਮ, ਸ਼੍ਰੀ ਸੋਮ ਪੁਤਰ ਰਾਂਝਾ,
ਜਮੇਦਾਰ ਰਖਣਾ ਸ਼੍ਰੀ ਬਿਸ਼ਨ ਦਾਸ ਪੁਤਰ ਮੱਤਾ, ਸ਼੍ਰੀ ਰੁਲਦੂ ਰਾਮ ਪੁਤਰ
ਪਿਆਰਾ ਲਾਲ, ਸ਼੍ਰੀ ਰਾਮ ਲਾਲ ਪੁਤਰ ਦੇਵੀ ਦਿਆਲ,
ਸ਼੍ਰੀ ਫਕੀਰ ਚੰਦ ਪੁਤਰ ਮੁੰਨਾ ਰਾਮ, ਸ਼੍ਰੀ ਤਰਸੇਮ ਲਾਲ ਪੁਤਰ
ਪੰਚਾਇਤੀ ਲਾਲ, ਸ਼੍ਰੀ ਰਿਖੀ ਰਾਮ ਪੁਤਰ ਉਮਰਾ ਰਾਮ,
ਸ਼੍ਰੀ ਬਨਾਰਸੀ ਪੁਤਰ ਸਰਧਾ, ਸ਼੍ਰੀ ਜਗਦੀਸ਼ ਲਾਲ ਪੁਤਰ ਰੱਖਾ
ਰਾਮ ਅਤੇ ਸ਼੍ਰੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਚੰਦ ਪੁਤਰ ਕਿਸ਼ੋਰੀ ਲਾਲ
ਨੂੰ ਸ਼ਹਿਰ ਦੀ ਸਫਾਈ ਵਾਸਤੇ ਰੱਖਿਆ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ
ਨੂੰ 20 ਰੁਪਏ ਮਾਹਵਾਰ ਤਨਖਾਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਇਸ
ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਹੋਰ ਕੋਈ ਅਲਾਊਂਸ ਨਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ
ਪਹਿਲੀ ਮਿਊਂਨਸਪਲ ਕਮੇਟੀ ਪਾਇਲ ਟ੍ਰਟਣ ਵੇਲੇ
ਦੇ ਸਫਾਈ ਮਜ਼ਦੂਰ ਨੂੰ ਜੋ ਕੇ ਬਾਲਮੀਕ ਬਗ਼ਦਰੀ ਦੇ ਹਨ
ਇਹ ਹੀ ਤਨਖਾਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਨੌਕਰੀ
ਪਾਰਟ ਟਾਈਮ ਅਤੇ ਟੈਂਪਰੇਰੀ ਗਿਣੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਉਪਰ
ਲਿਖਤ 14 ਹੀ ਬਾਲਮੀਕਾਂ ਨੂੰ ਬੁਲਾ ਕੇ ਪੁਛ ਕੇ ਫੈਸਲਾ
ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਸ਼੍ਰੀ ਚਰਨ
ਦਾਸ ਪੁਤਰ ਕੈਥਲੀ ਗਮ ਨੂੰ ਬਤੌਰ ਜਮਾਦਾਰ ਰੱਖਿਆ ਜਾਵੇ
ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਸਫਾਈ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਨਾਲੋਂ ਪੰਜ ਰੁਪਏ ਵਧ
ਤਨਖਾਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਵੀ ਬੁਲਾ ਕੇ ਫੈਸਲਾ
ਕੀਤਾ ਗਿਆ।
3. ਸ਼੍ਰੀ ਹੰਸ ਰਾਜ ਸਰਬ ਸੰਮਤੀ ਨਾਲ ਪਾਸ ਹੋਇਆ ਕਿ ਸ਼੍ਰੀ ਹੰਸ ਰਾਜ ਪੁਤਰ
ਪੁਤਰ ਸ਼੍ਰੀ ਸ਼ਿਆਮ ਸ਼੍ਰੀ ਸ਼ਾਮ ਲਾਲ ਕੌਮ ਖੱਤਰੀ ਸਕਨਾ ਪਾਇਲ ਨੂੰ ਅਸਿਟੈਂਟ
ਲਾਲ ਪਾਇਲ ਮੋਹਰਰ 30-1-40 ਦੇ ਬੇਸਿਕ ਗਰੇਡ ਤੇ ਰੱਖਿਆ ਜਾਵੇ
ਨਿਵਾਸੀ ਅਸਿਟੈਂਟ ਅਤੇ ਸ਼੍ਰੀ ਹੰਸ ਰਾਜ ਦਸਵੀਂ ਪਾਸ ਪੰਜਾਬੀ ਤੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ
ਮੋਹਰਰ ਰਖਣਾ। ਜਾਣਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਨਾਮ ਐਮਪਲਾਇਮੈਂਟ
ਐਕਸਚੇਂਜ ਵਿਚ ਦਰਜ ਹੈ। ਉਸ ਦੀ ਰਜਿਸਟਰੇਸ਼ਨ
8-8-67 ਦੀ ਹੋਈ ਹੈ ਇਸ ਦੀ ਇਤਲਾਹ ਐਮਪਲਾਇਮੈਂਟ
ਐਕਸਚੇਂਜ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਸਰਕਾਰ ਕੋਲੋਂ ਜਵਾਬ
ਆਉਣ ਤੇ ਕਾਰਵਾਈ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ।

ਨੰ:	ਮਤਾ	ਬਹਿਸ ਤੋਂ ਫੈਸਲਾ	ਰੀਮਾਰਕਸ
4.	ਦੋ ਚਪੜਾਸੀ ਰਖਣ ਪਰ ਵਿਚਾਰ	ਸਰਬ ਸੰਮਤੀ ਨਾਲ ਪਾਸ ਹੋਇਆ ਕਿ 2 ਚਪੜਾਸੀ 30- $\frac{1}{2}$ -35 ਦੇ ਗਰੇਡ ਵਿਚ ਐਨ. ਏ. ਸੀ. ਵਾਸਤੇ ਰਖੇ ਜਾਣ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਰਖਣ ਦਾ ਜੁਮਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਨੂੰ ਦਿਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।	
5.	ਪ੍ਰਧਾਨ ਵਲੋਂ ਖਤ ਪੱਤਰ ਪਰ ਵਿਚਾਰ	2-9-67 ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਅਨੁਸਾਰ ਪ੍ਰਧਾਨ ਨੇ ਦੌਰਾਹ ਮਿਊਂਨਸਪਲ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਨੂੰ ਲਾਇਬਰੇਰੀ ਬਾਰੇ ਵਾਪਸ ਕਰਨ ਲਈ ਲਿਖਿਆ ਡਿਪਟੀ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਲੁਧਿਆਣਾ ਕੋਲੋਂ ਨਾਇਬ ਤਹਿਸੀਲਦਾਰ ਪਾਇਲ ਦੇ ਨਾਮ ਪੁਰਾਣੀ ਮਿਊਂਨਸਪਲ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਸਮਾਨ ਬਾਰੇ ਲਿਖਵਾ ਕੇ ਲਿਆਂਦਾ, ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਚਿਕੌਤੇ ਬਾਰੇ ਐਸ. ਡੀ. ਓ. ਸਿਵਲ ਲੁਧਿਆਣਾ ਨੂੰ ਖਤ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਸੁਣਾਇਆ। ਹੱਡਾ ਰੋੜੀ ਦਾ ਠੇਕਾ 781 ਰੁਪਏ ਨੂੰ ਸ਼੍ਰੀ ਖੁਸ਼ੀ ਰਾਮ ਪੁਤਰ ਮੰਗਲ ਦਾਸ ਸਕਨਾ ਪਾਇਲ ਕੌਮ ਰਾਮਦਾਸੀਆ ਦੇ ਨਾਮ ਮਨਜ਼ੂਰ ਹੋਇਆ ਅਤੇ ਉਸ ਨੇ ਮੈਂਕੇ ਤੇ 100 ਰੁਪਏ ਨਕਦ ਦੇ ਦਿਤੇ ਅਤੇ ਬਕਾਇਆ ਐਗਰੀਮੈਂਟ ਦੇ ਮੁਤਾਬਕ ਅੱਧੇ ਵਿਚੋਂ 290 ਰੁਪਏ 50 ਪੈਸੇ ਇਕ ਹਫ਼ਤੇ ਵਿਚ ਦੇਣ ਦਾ ਵਾਇਦਾ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਬਕਾਇਆ ਅੱਧਾ 30 ਰੁਪਏ 50 ਪੈਸੇ ਦੇ ਕਿਸਤਾਂ ਵਿਚ ਹਰ ਦੋ ਮਹੀਨੇ ਬਾਦ ਲੈਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਹੋਇਆ। ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਲਿਖਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਐਨ. ਏ. ਸੀ. ਦਾ ਕੰਮ ਚਲਾਉਣ ਵਾਸਤੇ 5000 ਰੁਪਏ ਲੋਨ ਲੈਣ ਵਾਸਤੇ ਲਿਖਿਆ ਗਿਆ। ਡੀ. ਸੀ. ਸਾਹਿਬ ਲੁਧਿਆਣਾ ਨੂੰ ਪੁਰਾਣੀ ਮਿਊਂਨਸਪਲ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਬਕਾਇਆ ਰੁਪਿਆ 1265-36 ਪੈਸੇ ਦੇਣ ਵਾਸਤੇ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਅਤੇ ਡੀ. ਸੀ. ਸਾਹਿਬ ਲੁਧਿਆਣਾ ਦਾ ਸਮਾਨ ਆਦਿ ਵਾਪਸ ਕਰਨ ਦਾ ਹੁਕਮ ਦੇਣ ਲਈ ਬਹੁਤ ਧੰਨਵਾਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਇਹ ਰੁਪਿਆ ਜਲਦੀ ਵਾਪਸ ਕਰਨ ਲਈ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਤਾਂ ਕਿ ਅਸੀਂ ਐਨ. ਏ. ਸੀ. ਦਾ ਕੰਮ ਠੀਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਚਲਾ ਸਕੀਏ।	
*ਚੁੰਗੀ		ਚੁੰਗੀ ਬਾਰੇ ਪਾਇਲ ਸਹਿਰ ਵਲੋਂ ਲਿਖੇ ਬਿਨਾ 12-9-67 ਤੋਂ ਚੁੰਗੀ ਨਾ ਲੈਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਹੋਇਆ ਅਤੇ ਆਪਣਾ	

*ਸਰਕਾਰ ਵਲੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਪੱਤਰ ਵਿਚ ਇਹ ਨੰਬਰ ਨਹੀਂ ਦਿਤਾ ਹੋਇਆ।

ਨੰ:

ਮਤਾ

ਬਹਿਸ ਤੇ ਫੈਸਲਾ

ਰੀਮਾਰਕਸ

2-9-67 ਵਾਲੀ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿਚ 14 ਨੰਬਰ ਰੈਜ਼ੋਲੂਸ਼ਨ ਚੁੰਗੀ ਬਾਰੇ ਲੈਣ ਦਾ ਵਾਪਸ ਸਰਬ ਸੰਮਤੀ ਨਾਲ ਪਾਸ ਹੋਇਆ ਅਤੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨਾਲ ਚੁੰਗੀ ਬਾਰੇ ਖਤ ਪਤਰ ਲਿਖਣ ਦਾ ਅਤੇ ਸ਼ਿਡਿਉਲ ਚੁੰਗੀ ਭੇਜਣ ਦਾ ਸਰਬ ਸੰਮਤੀ ਨਾਲ ਫੈਸਲਾ ਹੋਇਆ ਚੁੰਗੀ ਬਾਰੇ ਛੇਤੀ ਤੋਂ ਛੇਤੀ ਮੰਨਜ਼ੂਰੀ ਦੇਣ ਵਾਸਤੇ ਬੇਨਤੀ ਕਰਨ ਦਾ ਸਰਬ ਸੰਮਤੀ ਨਾਲ ਫੈਸਲਾ ਹੋਇਆ।

7. ਸ੍ਰੀ ਬੱਗਾ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਸ੍ਰੀ ਜੀਤਾ ਸਿੰਘ ਕੌਮ ਜਟ ਮਹਲਾ
ਪੁਤਰ ਸ੍ਰੀ ਜੀਤਾ ਸਿੰਘ ਦੀ ਮਕਾਨ
ਬਾਰੇ ਅਰਜ਼ੀ ਤੇ ਵਿਚਾਰ
- ਸ੍ਰੀ ਬਗਾ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਸ੍ਰੀ ਜੀਤਾ ਸਿੰਘ ਕੌਮ ਜਟ ਮਹਲਾ ਟੰਡਨਾ ਸਕਨਾ ਪਾਇਲ ਦੀ ਅਰਜ਼ੀ ਮਕਾਨ ਬਣਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਬਾਹਿਮੇ ਨਕਸ਼ਾ ਪੇਸ਼ ਹੋਈ। ਵਿਚਾਰ ਤੇ ਬਾਦ ਸਰਬ ਸੰਮਤੀ ਨਾਲ ਪਾਸ ਹੋਇਆ ਕਿ ਬੱਗਾ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ ਕਿ ਉਸ ਦਾ ਨਕਸ਼ਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਗਲਤ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰੀ ਮੌਕੇ ਦੀ ਜਗ੍ਹਾ ਵਗਲਨ ਦਾ ਕੋਈ ਹੱਕ ਨਹੀਂ ਅਗਰ ਕਿਸੇ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਉਹ ਜਗ੍ਹਾ ਵੇਚੀ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਨਾਲ ਧੋਖਾ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਉਹ ਉਸ ਦੂਸਰੇ ਫਰੀਕ ਨਾਲ ਆਪ ਫੈਸਲਾ ਕਰੇ ਉਹ ਆਪਣੀ ਜਗ੍ਹਾ ਉਥੇ ਤਕ ਹੀ ਵਗਲਨ ਤੇ ਵਸਾਉਣ ਦਾ ਹਕਦਾਰ ਹੈ, ਇਥੇ ਤਕ ਕਿ ਹੁਣ ਤਕ ਉਸ ਦੇ ਮਕਾਨ ਦੀ ਕੰਧ ਖੜੀ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਢੋਕ ਵਿਚ ਨਿਕਲਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਚੌਂਕ ਸ਼ਾਮਲਾਤ ਹੈ।

8. ਫਰਨੀਚਰ ਦੀ ਰੀਪੇਅਰ
- ਸਰਬ ਸੰਮਤੀ ਨਾਲ ਪਾਸ ਹੋਇਆ ਕਿ ਜਿਹੜਾ ਪੁਰਾਣੀ ਐਮ. ਸੀ. ਦਾ ਫਰਨੀਚਰ ਮਿਲਿਆ ਹੈ ਕਾਫੀ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਟੁਟਿਆ ਭੱਜਿਆ ਪਿਆ ਹੈ ਇਸ ਲਈ ਉਸ ਦੀ ਮੁਰੰਮਤ ਵਾਸਤੇ ਟੈਂਡਰ ਲਏ ਜਾਣ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਮੁਰੰਮਤ ਕਰਵਾਈ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਸ੍ਰੀ ਜਸਵੀਰ ਸਿੰਘ, ਸ੍ਰੀ ਪਿਆਰਾ ਸਿੰਘ ਸ੍ਰੀ ਬਾਲ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਮੰਨਰਾਲ ਅਤੇ ਸ੍ਰੀ ਮੁੰਨਾ ਲਾਲ ਪਰ ਮੁਸਤਮਿਲ ਇਕ ਸਬ ਕਮੇਟੀ ਬਣਾਈ ਜਾਵੇ।

9. ਬੈਂਕ ਵਿਚ ਹਿਸਾਬ ਸਰਬ ਸੰਮਤੀ ਨਾਲ ਪਾਸ ਹੋਇਆ ਕਿ ਸਟੇਟ ਬੈਂਕ ਆਫ ਪਟਿਆਲਾ ਦੋਰਾਹ ਬਰਾਂਚ ਨਾਲ ਐਨ. ਏ. ਸੀ. ਹਿਸਾਬ

ਨੰ:

ਮਤਾ

ਬਹਿਸ ਤੇ ਫੈਸਲਾ

ਰੀਮਾਰਕਸ

ਖੋਲਿਆ ਜਾਵੇ ਅਤੇ 15 ਦਿਨ ਬਾਦ ਆਮਦਨੀ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਾਈ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਰੁਪਏ ਕਢਾਉਣ ਲਈ ਇਕ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸ਼੍ਰੀ ਉਮ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦੇ ਦਸਖਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਅਤੇ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਲਜਾਰੀ ਲਾਲ ਵਾ ਬਾਲ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਨੰਨਰਾਲ ਦੋਨਾ ਮੈਂਬਰ ਵਿਚੋਂ ਕਿਸੀ ਇਕ ਦੇ ਦਸਖਤ ਹੋਣੇ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹਨ ਅਤੇ ਬੈਂਕ ਮੈਨੇਜਰ ਦੋਰਾਹ ਨੂੰ ਲਿਖਣ ਨੂੰ ਵੀ ਸਰਬ ਸੰਮਤੀ ਨਾਲ ਪਾਸ ਹੋਇਆ ਹੈ।

10. ਬਿਜਲੀ

ਸਰਬ ਸੰਮਤੀ ਨਾਲ ਪਾਸ ਹੋਇਆ ਕਿ ਜਦ ਤਕ ਬਿਜਲੀ ਮਹਿਕਮੇ ਵਲੋਂ ਸਟ੍ਰੀਟ ਲਾਇਟ ਦਾ ਇੰਤਜ਼ਾਮ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਤਦ ਤਕ ਹਰ ਮੈਂਬਰ ਆਪਣੇ ਘਰ ਅੱਛੇ ਇਕ ਬਲਬ ਗਲੀ ਵਿਚ ਜਲਾਉਣ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਘਰ ਬਿਜਲੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਉਹ ਦੂਸਰੇ ਘਰੋਂ ਲੈ ਕੇ ਦੇਣ ਅਤੇ ਸਭ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੇ ਖੁਸ਼ੀ ਨਾਲ ਮੰਨਜ਼ੂਰ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕਿ ਜਿਥੇ ਹੋਰ ਬਿਜਲੀ ਦੀ ਬਹੁਤ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ ਆਪਣੇ ਆਪਣੇ ਹਲਕਿਆਂ ਵਿਚ ਇਕ ਜਾਂ ਦੋ ਬਤੀਆਂ ਲਾਉਣ ਦੀ ਸਿਫਾਰਿਸ਼ ਕਰਨ। ਤੇ ਜਿਸ ਘਰੋਂ ਬੱਤੀ ਲਈ ਜਾਵੇ ਉਸ ਨੂੰ 1 ਰੁਪਏ 50 ਪੈਸੇ ਦੇਣ ਦਾ ਸਰਬ ਸੰਮਤੀ ਨਾਲ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

11. ਤਾਰਾਂ ਉਪਰ
ਵਿਚਾਰ (ਟੈਲੀਗ੍ਰਾਮ)

ਪ੍ਰਧਾਨ ਨੇ ਤਿੰਨ ਟੈਲੀਗ੍ਰਾਮਾਂ ਇਕ ਡੀਵੈਲਪਮੈਂਟ ਲੋਕਲ ਗੌਰਮਿੰਟ ਮਨਿਸਟਰ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਦੂਸਰੀ ਡੀ. ਐਲ. ਜੀ. ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਤੀਸਰੀ ਡੀ. ਸੀ. ਲੁਧਿਆਣਾ ਨੂੰ 6-9-67 ਨੂੰ ਦਿਤੀਆਂ ਅਤੇ ਖਤ ਪਾਏ ਜਿਸ ਵਿਚ ਸ਼੍ਰੀ ਰਾਮਾ ਕਾਂਤ ਪੁਤਰ ਰਾਮ ਗੁਪਾਲ, ਸ਼੍ਰੀ ਹਰ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਪੁਤਰ ਇੰਦਰਜੀਤ, ਸ਼੍ਰੀ ਮਨੋਹਰ ਲਾਲ ਪੁਤਰ ਰੂੜਾ ਰਾਮ, ਸ਼੍ਰੀ ਗੋਢਾ ਲਾਲ ਪੁਰੀ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਐਨ. ਏ. ਸੀ. ਅਤੇ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਬੋਲਣ ਅਤੇ ਜੰਤਾ ਨੂੰ ਭੜਕਾਉਣ ਦੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਸਭ ਮੈਂਬਰਾਂ ਪ੍ਰਧਾਨ ਦੀ ਗੱਲ ਸੁਣ ਕੇ ਸਰਬ ਸੰਮਤੀ ਨਾਲ ਪ੍ਰਧਾਨ ਵਲੋਂ ਕੀਤੀ ਕਾਰਵਾਈ ਦੀ ਮੰਨਜ਼ੂਰੀ ਦਿਤੀ।

ਨੰ:

ਮਤਾ

ਬਹਿਸ ਤੇ ਫੈਸਲਾ

ਰੀਮਾਰਕਸ

12 ਪਾਇਲ ਦੀਆਂ ਪਾਇਲ ਸ਼ਹਿਰ ਦੀ ਹਦਬੰਦੀ ਵਧਾਉਣ ਬਾਰੇ ਸਰਬ-
ਰੱਦਾਂ ਸੰਮਤੀ ਨਾਲ ਕਾਰਵਾਈ ਅਗਲੀ ਮੀਟਿੰਗ ਪਰ ਮੁਲਤਵੀ
ਕਰ ਦਿਤੀ ਗਈ ਹੈ।

ਸਹੀ

ਓਮ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਟੰਡਨ

ਪ੍ਰਧਾਨ ਨੋਟੀਫਾਈਡ ਏਰੀਆ ਕਮੇਟੀ,
ਪਾਇਲ, ਜ਼ਿਲਾ ਲੁਧਿਆਣਾ।

ਲੈਫਟੀਨੈਂਟ ਭਾਗ ਸਿੰਘ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ ਮੈਂ ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਇਹ ਗੱਲ ਪੁਛਣੀ ਚਾਹੁੰਦਾ
ਹਾਂ ਕਿ 25 ਅਗਸਤ 1967 ਨੂੰ ਜੋ ਏਰੀਆ ਕਢਿਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਨੋਟੀਫਾਈਡ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਏਰੀਆ
ਅੰਦਰ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਕੀ ਵਜ਼ਾਹ ਸੀ ਏਸ ਏਰੀਆ ਦੇ ਦੇਣ ਦੀ ਜਦੋਂ ਕਿ ਉਥੇ ਕੋਈ ਕਮੇਟੀ
ਵੇਕਸ਼ਨ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕਰ ਰਹੀ ਸੀ ?

(ਕੋਈ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ ਨਹੀਂ ਗਿਆ)

ਲੈਫਟੀਨੈਂਟ ਭਾਗ ਸਿੰਘ : ਮੈਂ ਹੋਰ ਢੰਗ ਨਾਲ ਇਹ ਸਪਲੀਮੈਂਟਰੀ ਪੁਛ ਲੈਂਦਾ ਹਾਂ,
ਉਹ ਇਹ ਕਿ ਜਿਹੜੀ ਨਵੀਂ ਕਮੇਟੀ ਬਣੀ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਮਿਉਂਸਪਲ ਐਕਟ 1911 ਦੇ ਕੋਈ ਅਧਿ-
ਕਾਰ ਨਹੀਂ ਮਿਲੇ। (ਵਿਘਨ)

ਵਿਕਾਸ ਮੰਤਰੀ (ਸ਼੍ਰੀ ਫਕੀਰ ਚੰਦ ਗੁਪਤਾ) : ਮੈਂ ਇਹ ਅਰਜ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ.....

ਸ਼੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਫਕੀਰ ਚੰਦ ਜੀ, ਸਾਹਮਣੇ ਮੂੰਹ ਕਰਕੇ ਗਲ ਕਰੋ ਤਾਂ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਵੀ ਸੁਣਾਈ
ਦੇ ਜਾਵੇ। ਹੁਣ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਵੀ ਸੁਣਾਈ ਨਹੀਂ ਦੇ ਰਿਹਾ। (The hon. Minister
should speak with his face towards the mike so that I may also
listen to what he wants to say. I can not, at the moment
follow what he is saying).

ਮੰਤਰੀ : ਗੁਜ਼ਾਰਿਸ਼ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਨੋਟੀਫਾਈਡ ਏਰੀਆ ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ ਮਸੂਲ ਵਸੂਲ
ਕਰਨ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਫਿਰ ਵੀ ਜੋ ਮਸੂਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਇਕਠਾ ਕੀਤਾ ਉਹ ਬੈਂਕ ਵਿਚ ਜਮਾ
ਕਰਵਾ ਦਿਤਾ ਹੈ। ਕੁਝ ਰੁਪਿਆ ਜੋ ਮੁਰਦਾ ਜਾਨਵਰਾਂ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਲੈ ਕੇ ਜਾਣ ਵਾਸਤੇ ਉਗਰਾਹਿਆ
ਗਿਆ ਹੈ ਉਹ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਕੋਲ ਪਿਆ ਹੈ।

ਕਾਮਰੇਡ ਸਤਪਾਲ ਭਾਂਗ : ਕੀ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਦਸਣਗੇ ਕਿ ਉਸ ਕਮੇਟੀ ਦੇ
ਖਿਲਾਫ ਡੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਰੁਪਿਆ ਉਗਰਾਹੁਣ ਕਰਕੇ ਕੀ ਐਕਸ਼ਨ ਲਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ?

ਮੰਤਰੀ : ਤੁਹਾਡੇ ਹੁਕਮ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਉਹ ਰੁਪਿਆ ਬੈਂਕਾਂ ਵਿਚ ਜਮਾਂ ਕਰਵਾ ਦਿੱਤਾ
ਹੈ।

ਕਾਮਰੇਡ ਸਤਪਾਲ ਡਾਂਗ : ਕੀ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਇਸ ਗਲ ਦਾ ਇਲਮ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਬਾਰੇ ਦੋ ਰਾਵਾਂ ਸਨ ਕਿ ਪੰਚਾਇਤ ਬਣਾਈ ਜਾਵੇ ਕਿ ਨੋਟੀਫਾਈਡ ਏਰੀਆ ਕਮੇਟੀ ਬਣਾਈ ਜਾਵੇ । ਪਿਛਲੀ ਗੋਰਮਿੰਟ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ 10 ਸਤੰਬਰ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਮੁਤਾਬਿਕ ਵੋਟਰਾਂ ਦੀ ਰਾਏ ਲੈ ਕੇ ਆਖਰੀ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ । ਕੀ ਉਸ ਫੈਸਲੇ ਤੇ ਇਹ ਸਰਕਾਰ ਕਾਇਮ ਹੈ ਜਾਂ ਉਹ ਫੈਸਲਾ ਬਦਲਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਜੇ ਉਸ ਫੈਸਲੇ ਤੇ ਕਾਇਮ ਹੈ ਤਾਂ ਕੀ 10 ਸਤੰਬਰ ਨੂੰ ਵੋਟਿੰਗ ਕਾਰਵਾਈ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ ।

ਮੰਤਰੀ : ਇਸ ਉੱਤੇ ਡੀ.ਸੀ. ਦੇ ਕਮੈਂਟਸ ਮੰਗੇ ਹਨ ।

ਕਾਮਰੇਡ ਸਤਪਾਲ ਡਾਂਗ ; ਪਿਛਲੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਜਦੋਂ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਸੀ ਤਾਂ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਅਫਸਰਾਂ ਤੋਂ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰਾਏ ਲੈਕੇ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਉਥੇ ਵੋਟਾਂ ਪਵਾਈਆਂ ਜਾਣਗੀਆਂ ਹੁਣ ਮੜ ਕੇ ਡਿਪਟੀ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਦੇ ਕਮੈਂਟਸ ਮੰਗਣ ਦੀ ਕੀ ਲੋੜ ਪੈ ਗਈ ਹੈ ?

ਮੰਤਰੀ : ਉਸ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੋ ਮੁਖਤਲਿਫ਼ ਅਰਜ਼ਦਾਸ਼ਤਾਂ ਆਈਆਂ ਇਕ ਰਾਏ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਪੰਚਾਇਤ ਬਣਾਈ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਦੂਜੀ ਰਾਏ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਨੋਟੀਫਾਈਡ ਏਰੀਆ ਕਮੇਟੀ ਬਣਾਈ ਜਾਵੇ । ਇਹ ਦੋ ਰਾਵਾਂ ਆਉਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਡੀ.ਸੀ. ਦੇ ਕਮੈਂਟਸ ਮੰਗੇ ਹਨ ।

Mr. Speaker. Last Supplementary please.

ਕਾਮਰੇਡ ਸਤਪਾਲ ਡਾਂਗ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ ਮੈਂ ਤਾਂ ਪਹਿਲੇ ਹੀ ਕੁਐਸ਼ਚਨ ਨੂੰ ਕਲੈਰੀ-ਫਾਈ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਸਮਝੇ ਨਹੀਂ ਕਿ ਜੇ ਅਰਬਨ ਏਰੀਆ ਨੂੰ ਰੂਰਲ ਏਰੀਆ ਕਰਨਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਵੋਟਾਂ ਆਬਲੀਗੇਟਰੀ ਲੈਣੀਆਂ ਪੈਂਦੀਆਂ ਹਨ । ਇਸ ਕਰਕੇ ਅਫਸਰਾਂ ਦੇ ਕਮੈਂਟਸ ਮੰਗਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ, ਵੋਟਰਾਂ ਦੀ ਰਾਏ ਲੈਣੀ ਸੀ ਜਿਹੜਾ ਕਿ ਪਿਛਲਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ।

(ਇਸ ਵੇਲੇ ਮੰਤਰੀ ਇੰਨਚਾਰਜ ਉਠ ਕੇ ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਲਗੇ ਸਨ ਕਿ ਮੁਖ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕਰਕੇ ਬਿਠਾ ਦਿਤਾ)

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਇਹ ਸਾਡੇ ਤੇ ਆਬਲੀਗੇਟਰੀ ਨਹੀਂ ।

ਸ਼੍ਰੀ ਬਲਰਾਮਜੀ ਦਾਸ ਟੰਡਨ : ਆਨ ਏ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ਼ ਆਰਡਰ ਸਰ । ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ ਮੇਰਾ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ਼ ਆਰਡਰ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਲਗੇ ਸਨ ਪਰ ਚੀਫ਼ ਮਨਿਸਟਰ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਿਠਾ ਕੇ ਆਪ ਜਵਾਬ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਹੈ । ਮੈਂ ਆਪ ਦਾ ਰੂਲਿੰਗ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਕੀ ਉਹ ਹਾਊਸ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬੈਠਣ ਦਾ ਆਰਡਰ ਦੇ ਸਕਦੇ ਹਨ ?

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਮੈਂ ਤਾਂ ਰਿਕਵੈਸਟ ਕੀਤੀ ਸੀ । (ਹਾਸਾ)

ਸ਼੍ਰੀ ਬਲਰਾਮਜੀ ਦਾਸ ਟੰਡਨ : ਜੇ ਉਹ ਰਿਕਵੈਸਟ ਸੀ ਤਾਂ ਆਰਡਰ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ? (ਹਾਸਾ)

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਖਤਾਵਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਦਿੱਤਾ ਹੈ (ਬਹੁਤ ਹਾਸਾ)

ਲੈਫਟੀਨੈਂਟ ਭਾਗ ਸਿੰਘ : ਕੀ ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਦਸਣਗੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲੇ ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਉਥੇ ਜਾਕੇ ਇਨਫਲੂਏਂਸ ਹੋ ਕੇ ਕੋਈ ਫੈਸਲਾ ਕਰ ਆਏ ਸੀ ਜਿਹੜਾ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ?

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਜੇ ਕੋਈ ਮਨਿਸਟਰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰ ਆਇਆ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਰੋਡਲ ਕ ਲਵਾਂਗੇ।

ਸਰਦਾਰ ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ : ਮੈਂ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਇਹ ਪੁਛਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਹੁਣੇ ਹੀ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਰੀਪ੍ਰੀਜ਼ੈਂਟੇਸ਼ਨ ਆਈ ਹੈ ਤੇ ਡਿਸਟ੍ਰਿਕਟ ਅਫਸਰਾਂ ਤੋਂ ਰਿਪੋਰਟ ਮੰਗੀ ਹੈ। ਇਹ ਰਿਪੋਰਟ ਆਉਣ ਲਈ ਬੜਾ ਟਾਈਮ ਲਗ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਜਿਤਨੀ ਦੇਰ ਰਿਪੋਰਟ ਨਹੀਂ ਆਉਣੀ ਕੀ ਸਰਕਾਰ ਕੰਮ ਚਾਲਣ ਲਈ ਕੁਝ ਰੁਪਿਆ ਉਸ ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ ਦੇਵੇਗੀ ?

(ਮੰਤਰੀ ਇੰਨਚਾਰਜ ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਲਈ ਖੜੇ ਹੋਏ।)

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਬਹਿ ਜਾ, ਇਸ ਦਾ ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਦੀ ਕੋਈ ਲੋੜ ਨਹੀਂ।

ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ (ਬਾਘਾ ਪੁਰਾਣਾ) : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ, ਮਨਿਸਟਰ ਨੂੰ ਕਹਿ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਬਹਿ ਜਾ ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਦੀ ਕੋਈ ਲੋੜ ਨਹੀਂ। (ਸ਼ੌਰ) (ਵਿਘਨ)

Mr. Speaker : It is their joint responsibility. I cannot interfere.

ਸ਼੍ਰੀ ਬਲਰਾਮਜੀ ਦਾਸ ਟੰਡਨ : ਆਨ ਏ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ ਆਰਡਰ ਸਰ। ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ ਮੇਰਾ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ ਆਰਡਰ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਕ ਮਨਿਸਟਰ ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਲਈ ਖੜਾ ਹੋਇਆ ਹੈ ਤਾਂ ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਹਾਊਸ ਦੇ ਵਿਚ ਹੀ ਕਹਿ ਦਿਤਾ ਹੈ ਕਿ ਬਹਿ ਜਾ ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਦੀ ਕੋਈ ਲੋੜ ਨਹੀਂ। ਕੀ ਉਹ ਹਾਊਸ ਵਿਚ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੂਜੇ ਮਨਿਸਟਰ ਨੂੰ ਕਹਿ ਸਕਦਾ ਹੈ ?

Mr. Speaker : Whether he does it or not, it is for him. It is neither for me and nor for you.

ਸ਼੍ਰੀ ਬਲਰਾਮਜੀ ਦਾਸ ਟੰਡਨ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਕੀ ਉਹ ਹਾਊਸ ਵਿਚ ਹੀ ਮਨਿਸਟਰ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆਰਡਰ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ?

Mr. Speaker : The Chief Minister is after all the Chief Minister. He is heading the Cabinet. So, he can instruct his Ministers as he may wish.

ਸ਼੍ਰੀ ਬਲਰਾਮਜੀ ਦਾਸ ਟੰਡਨ : ਕੀ ਉਹ ਹਾਊਸ ਵਿਚ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਹਿ ਸਕਦਾ ਹੈ ? ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ ਇਹ ਗਲ ਬੜੀ ਸੀਰੀਅਸ ਹੈ। ਇਹ ਗਲ ਹਾਊਸ ਦੇ ਵਿਚ ਹੋਈ ਹੈ। ਇਹ ਹਾਊਸ ਦੀ ਪ੍ਰਿਵੀਲਿਜ ਦਾ ਸਵਾਲ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਹਾਊਸ ਵਿਚ ਇਕ ਸਵਾਲ ਪੁੱਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਦਾ ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਲਈ ਮਨਿਸਟਰ ਖੜਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਪਰ ਉਸ ਨੂੰ ਰੋਕ ਦਿਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਹਾਊਸ ਦੀ ਪ੍ਰਿਵੀਲਿਜ ਦਾ ਸਵਾਲ ਹੈ..... (ਵਿਘਨ)।

ਸ਼੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਜੇ ਮਨਿਸਟਰ ਨੂੰ ਇਤਰਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਕੀ ਇਤਰਾਜ਼ ਹੈ ? (Why should the hon. Member raise an objection to this when the Minister Concerned does not object ?)

ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ (ਬਾਘਾ ਪੁਰਾਣਾ) : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ ਮੈਂ ਤੁਹਾਡਾ ਰੂਲਿੰਗ ਇਸ ਗਲ ਤੇ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜਿਥੋਂ ਤਕ ਜਾਇੰਟ ਰਿਸਪਾਂਸੀਬਿਲਟੀ ਦਾ ਸਵਾਲ ਹੈ, ਅਸੀਂ ਤਸਲੀਮ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਜੇ ਮਨਿਸਟਰ ਜਵਾਬ ਨਹੀਂ ਦੇ ਸਕਦਾ ਤਾਂ ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਜਵਾਬ ਦੇ ਦੇਵੇ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਰਦੇ ਰਹੇ ਹਨ । ਪਰ ਕੀ ਕੋਈ ਐਸਾ ਕਾਇਦਾ ਕਾਨੂੰਨ ਵੀ ਹੈ ਜਿਸ ਦੇ ਤਹਿਤ ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ, ਮਨਿਸਟਰ ਨੂੰ ਕਹੇ ਕਿ ਮੈਂਬਰ ਦੇ ਸਵਾਲ ਦਾ ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ (ਵਿਘਨ) ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਇਹ ਹਾਊਸ ਦੀ ਬੇਇਜ਼ਤੀ ਹੈ ।

ਸ਼੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਇਹ ਹਾਊਸ ਦੀ ਬੇਇਜ਼ਤੀ ਨਹੀਂ ਹੈ । (This does not tantamount to an insult of the House.)

ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ ਇਹ ਬੜਾ ਬੁਰਾ ਪ੍ਰੈਸੀਡੇਂਟ ਸੈਟ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਇਕ ਮਨਿਸਟਰ ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹੈ ਤਾਂ ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਬੈਠ ਜਾ ਜਵਾਬ ਨਹੀਂ ਦੇਣਾ । ਇਹ ਗਲਤ ਗਲ ਹੈ ਕਿ ਇਕ ਮਨਿਸਟਰ ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਲਈ ਖੜਾ ਵੀ ਹੋ ਗਿਆ ਹੋਵੇ ਪਰ ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਉਸ ਨੂੰ ਬਿਠਾ ਦੇਵੇ । (ਵਿਘਨ) (ਸ਼ੋਰ)

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ ਮੈਂ ਇਸ ਦਾ ਜਵਾਬ ਦੇਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ (ਸ਼ੋਰ) ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜੇ ਕੋਈ ਰੋਕ, ਇਹ ਗੱਲ ਕਰਦਾ ਤਾਂ ਸਮਝ ਵਿਚ ਆ ਸਕਦਾ ਸੀ ਪਰ ... (ਵਿਘਨ)

ਚੌਧਰੀ ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ ਕਈ ਪਿਛਲੇ ਵਜ਼ੀਰਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਇਹ ਸਕਾਇਤ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਦਾ ਮੌਕਾ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ । ਕੀ ਮੌਕਾ ਨਾ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਕੋਈ ਕਾਰਵਾਈ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ? (ਹਾਸਾ)

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਚੌਧਰੀ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਆਪਣੀਆਂ ਵੀ ਕਈ ਗਲਾਂ ਕਹਿ ਲਈਆਂ ਹਨ । ਆਪਣੀ ਟੋਨ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਵੀ ਗਲਾਂ ਕਹੀਆਂ । ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਅਜ ਦੇ ਆਪੋਜ਼ੀਸ਼ਨ ਦੇ ਲੀਡਰ ਅਤੇ ਕਲ ਦੇ ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ..... ਵਿਘਨ)

ਇਕ ਮਾਨਯੋਗ ਮੈਂਬਰ : ਕਲ ਨੂੰ ਬਣਨ ਵਾਲੇ ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ।

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਕੋਈ ਹਰਜ ਵਾਲੀ ਗਲ ਨਹੀਂ ਬੇਸ਼ਕ ਆ ਜਾਣ । ਡੈਮੋਕ੍ਰੈਟਿਕ ਸੈਟਅਪ ਵਿਚ ਇਹ ਕੋਈ ਗੁਨਾਹ ਨਹੀਂ । ਬੇਸ਼ਕ ਲੈ ਆਓ । ਅਗੇ ਵੀ ਸੁਆਦ ਵੇਖ ਲਿਆ ਹੈ ਹੁਣ ਫਿਰ ਦੇਖ ਲੈਣ । ਤੋਂ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਆਪਣੀ ਟੀਮ ਨੂੰ ਸਲਾਹ ਦੇਣ ਦਾ ਮੌਨੂੰ ਪੂਰਾ ਹਕ ਹੈ ਤੇ ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਹੋਰੀਂ ਅਕਸਰ ਸਾਨੂੰ ਇਹ ਗਲਾਂ ਕਹਿੰਦੇ ਰਹੇ ਹਨ ।

ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ । ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਰਿਕਾਰਡ ਕਢਾ ਕੇ ਦੇਖ ਲਓ । ਮੈਂ ਕਦੇ ਕਿਸੇ ਆਪਣੇ ਸਾਥੀ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਰੋਕਿਆ ।

ਸ਼੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਤੁਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਥਾਂ ਤੇ ਜਵਾਬ ਤਾਂ ਦੇ ਸਕਦੇ ਹੋ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹਾਊਸ ਵਿਚ ਬੰਦ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ। (ਵਿਰੋਧੀ ਬੈਠਾਂ ਵਲੋਂ ਜ਼ੋਰਦਾਰ ਹਾਸਾ।
The Hon. Chief Minister is at liberty to give reply to any question in place of any of his Cabinet Colleagues but he can not stop them from replying on the Floor of the House).

ਸਰਦਾਰ ਪ੍ਰੇਮ ਸਿੰਘ ਪ੍ਰੇਮ : ਆਨ ਦੇ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ ਆਰਡਰ ਸਰ। ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ ਮੇਰਾ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ ਆਰਡਰ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਇਹ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ, ਮਨਿਸਟਰ ਨੂੰ ਬੰਦ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ। ਸਾਰਾ ਹਾਊਸ ਇਸ ਗਲ ਨੂੰ ਤਸਲੀਮ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਆਪਣੇ ਕੁਲੀਗ ਨੂੰ ਇਹ ਤਾਂ ਸਲਾਹ ਦੇ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਫਲਾਣੇ ਸਵਾਲ ਦਾ ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਦੀ ਕੋਈ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਕਿਉਂਕਿ ਰੂਲਜ਼ ਦੇ ਮੁਤਾਬਕ ਉਹ ਸਵਾਲ ਬਣਦਾ ਨਹੀਂ।

ਸ਼੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਇਹ ਵੀ ਠੀਕ ਹੈ। (ਹਾਸਾ) (**This is also correct.**)
 laughter)

ਸਰਦਾਰ ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ : ਸਪਲੀਮੈਂਟਰੀ, ਸਰ। ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਇਹ ਪੁਛਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਦਫ਼ਾ 61 ਦੇ ਤਹਿਤ ਜਿਹੜੇ ਟੈਕਸ ਲਗਾਏ ਹਨ। (ਵਿਘਨ)

ਸ਼੍ਰੀ ਸਾਧੂ ਰਾਮ : ਇਹ ਵੀ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਖੁਡੇ ਵਿਚੋਂ ਗਏ ਹਨ।

ਸਰਦਾਰ ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਇਸ ਕਤੂਰੇ ਨੂੰ ਸੰਗਲੀ ਪਾਉ। ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਕਤੂਰੇ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਸੰਗਲੀ ਪਾਉ ਫਿਰ ਮੈਂ ਗਲ ਕਰਾਂਗਾ (ਵਿਘਨ) (ਸ਼ੋਰ)

ਕੁਝ ਅਵਾਜ਼ਾਂ : ਇਹ ਹਾਊਸ ਦੀ ਕਨਟੈਂਪਟ ਹੈ।

Mr. Speaker : This is not the contempt of the House. ਮੈਨੂੰ ਪੁਛ ਲੈਣ ਦਿਉ। ਇਹ ਗਲ ਕਿਸ ਨੇ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਮੇਰਾ ਖਿਆਲ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਗਲ ਜਿਸ ਨੇ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਹੈ ਉਹ ਆਪ ਹੀ ਖੜਾ ਹੋ ਜਾਵੇ। (**This is not the contempt of the House. Let me enquire as to who set the ball rolling. I would like the Hon. Member, who started it, to please rise in his seat**)

[ਇਸ ਵੇਲੇ ਹਾਊਸ ਵਿਚ ਇਤਨਾ ਸ਼ੋਰ ਸੀ ਕਿ ਕੁਝ ਵੀ ਸੁਣਾਈ ਨਹੀਂ ਸੀ ਦੇ ਰਿਹਾ]

Mr. Speaker : Please withdraw these words. I have told you every time not to use such words here.

Sardar Balwant Singh : Sir, whenever I speak, he will always pass some remarks against me.

Mr. Speaker : Let me enquire. Yes, the remarks first came from this side (Treasury Benches.)

ਸ਼੍ਰੀ ਮਨਮੋਹਨ ਕਾਲੀਆ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੁਸ਼ਕਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਅਵਾਜ਼ ਦਾ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ। ਬਹੁਤ ਪਤਲੀ ਜਿਹੀ ਅਵਾਜ਼ ਹੈ। [ਵਿਘਨ] ਜਨਾਨੀਆਂ ਵਰਗੀ ਅਵਾਜ਼ ਹੈ [ਵਿਘਨ] ਇਹ ਅਵਾਜ਼ ਸਾਧੂ ਰਾਮ ਜੀ ਦੀ ਹੈ। [ਵਿਘਨ] [ਸ਼ੋਰ] ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਉਹ ਹਟਦੇ ਨਹੀਂ ਹਨ ਅਤੇ ਹਰ ਪੰਜ ਮਿੰਟ ਬਾਅਦ ਫਿਰ ਡਿਸਟਰਬ ਕਰਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ।

ਸ਼੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਸਾਧੂ ਰਾਮ ਜੀ ਤੁਸੀਂ ਇਹ ਲਫਜ਼ ਬੋਲੇ ਹਨ ? [Did Shri Sadhu Ram use any undesirable remarks ?]

ਸ਼੍ਰੀ ਸਾਧੂ ਰਾਮ : ਦੇਖੋ ਜੀ, ਇਹ ਕਾਂਗਰਸ ਦਾ ਖੁਫ਼ਾ ਹੈ ਇਹ ਇਸੀ ਖੁਫ਼ੇ ਵਿੱਚ ਹੀ ਪਲੇ ਨੇ। ਕੀ ਮੈਂ ਕੋਈ ਮਾੜੀ ਗਲ ਆਖੀ ਹੈ ?

ਸਰਦਾਰ ਪ੍ਰੇਮ ਸਿੰਘ ਪ੍ਰੇਮ : ਸ਼੍ਰੀ ਸਾਧੂ ਰਾਮ ਨੇ ਤਾਂ ਵੈਸੇ ਹੀ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਕ ਖੁਫ਼ੇ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲਕੇ ਦੂਜੇ ਖੁਫ਼ੇ ਵਿਚ ਗਿਆ। ਇਸ ਦਾ ਜਵਾਬ ਕਤੂਰੇ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। [ਵਿਘਨ]

Mr. Speaker : Yes, Shri Vishwa Nathan please.

ਸ਼੍ਰੀ ਆ. ਵਿਸ਼ਵਨਾਥਨ : ਮੈਂ ਇਤਨਾ ਹੀ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਏਸੀ ਬਾਤੋਂ ਹਾਊਸ ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਆਨੀ ਚਾਹਿਓ। ਸ਼੍ਰੀ ਸਾਧੂ ਰਾਮ ਜੀ ਨੇ ਜੋ ਕਹਾ ਉਸਕੇ ਸੰਬੰਧ ਮੈਂ ਸ਼੍ਰੀ ਪ੍ਰੇਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਉਨ ਕੋ ਬਚਾਨੇ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂਨੇ ਕੈਸੇ ਹੀ ਖੁਫ਼ੇ ਦੇ ਲਫਜ਼ ਕਾ ਇਸਤੇਮਾਲ ਕੀਤਾ। (ਵਿਘਨ)

ਸ਼੍ਰੀ ਅਧਿਕਸ਼ : ਆਰਡਰ, ਆਰਡਰ। ਅਗਰ ਉਨ੍ਹਾਂਨੇ ਏਸਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਤੋ ਆਪ ਤੋ ਅਚਲੇ ਬਨ ਜਾਓ। ਮੈਂ ਰੋਕਨੇ ਕੇ ਲਿਓ ਤੋ ਤੈਧਾਰ ਹੂੰ ਸਗਰ ਧਰ ਸੁਨਨੇ ਕੇ ਲਿਓ ਤੈਧਾਰ ਨਹੀਂ। You being an educated person should withdraw these remarks. (Order, Order.) Two wrongs do not make one right. I am prepared to call them to order but they are not in a mood to listen. You being an educated person should withdraw these remarks.)

Shri A. Vishwa Nathan . Let him first withdraw his remarks.

Mr. Speaker : No please, you should withdraw your remarks.

Shri A. Vishwa Nathan : I withdraw my words.

ਸਰਦਾਰ ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ : ਮੈਂ ਮਾਫੀ ਮੰਗਦਾ ਹਾਂ, ਕਿਉਂਕਿ ਇੰਗਲਿਸ਼ ਸਾਰਾ ਹਾਊਸ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ।

ਸ਼੍ਰੀ ਸਾਧੂ ਰਾਮ : ਮੈਂ ਵੀ ਆਪਣੇ ਲਫਜ਼ ਵਾਪਸ ਲੈਂਦਾ ਹਾਂ।

ਸਰਦਾਰ ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ : ਮੈਂ ਵੀ ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਪੁਛਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਦਫ਼ਾ

[ਸਰਦਾਰ ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ]

61 ਦੇ ਰਾਹੀਂ ਜੋ ਟੈਕਸ ਲਾਉਣ ਦੀਆਂ ਪਾਵਰਜ਼ ਹਨ ਉਹ ਨੋਟੀਫਾਈਡ ਏਰੀਆ ਕਮੇਟੀ ਕੋਲ ਹੋ ਨਹੀਂ। ਪੰਚਾਇਤ ਅਜੇ ਬਣੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਉਸ ਡੀਊਰੇਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਜਿਹੜੇ ਉਸ ਏਰੀਆ ਵਿਚ ਮਿਉਂਸਪਲ ਵਰਕ ਚਲਾਏ ਹਨ ਕੀ ਗੌਰਮਿੰਟ ਇਸ ਨੂੰ ਕਨਸਿਡਰ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿ ਟਿਲ ਦੇਟ ਪੀਰੀਅਡ ਜਦ ਤਕ ਕਿ ਫੈਸਲਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਉਸ ਨੋਟੀਫਾਈਡ ਏਰੀਆ ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ ਗਰਾਂਟ ਦੇਣ ਜਾਂ ਮਿਉਂਸਪਲ ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ ਤਾਂ ਜੋ ਉਹ ਆਪਣਾ ਕੰਮ ਚਲਾ ਸਕਣ।

ਸੰਤਰੀ : ਜੋ ਨੋਟੀਫਾਈਡ ਏਰੀਆ ਕੋਈ ਐਸੀ ਰਿਕਮੈਂਡ ਕਰੇਗਾ ਤਾਂ ਗੌਰ ਕਰ ਲਈ ਜਾਏਗੀ।

ਡਾਕਟਰ ਭਗਤ ਸਿੰਘ : ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਹੋਰ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਅਜਿਹੀਆਂ ਮਿਉਂਸਪਲ ਕਮੇਟੀਆਂ ਦੇ ਕੇਸਜ਼ ਹਨ। ਜੋ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਜਵਾਬ ਪਾਇਲ ਦੀ ਮਿਉਂਸਪਲ ਕਮੇਟੀ ਬਾਰੇ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕੀ ਦੂਜੀਆਂ ਮਿਉਂਸਪਲ ਕਮੇਟੀਆਂ ਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਬਤੌਰ ਪਾਲਿਸੀ ਵਰਤਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਨਹੀਂ ?

ਮੁੱਖ ਸੰਤਰੀ : ਇਹੋ ਜਿਹੀ ਕਮੇਟੀ ਸਾਡੇ ਨੋਟਿਸ ਵਿੱਚ ਤਾਂ ਹੈ ਨਹੀਂ। ਜੇ ਤੁਹਾਡੇ ਨੋਟਿਸ ਵਿੱਚ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਗਿਆਤ ਲਈ ਨਾਂ ਲੈ ਦਿਓ। [ਵਿਘਨ] ਫਰੀਦਕੋਟ ਜਿਹੜੀ ਮਿਉਂਸਪਲ ਕਮੇਟੀ ਹੈ ਉਹ ਨੂੰ ਕੀ ਹੋਇਆ ? ਕਮੇਟੀ ਐਗਜ਼ਿਸਟ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਕੰਮ ਕਮੇਟੀ ਦਾ ਚਲ ਰਿਹਾ ਹੈ।

Mr. Speaker : The Hon Members should give notice of a separate question about it and he would get the proper answer.

Auditing of Accounts of Certain Panchayats in Sialba Majri Block, District Rupar.

*483. Acharya Prithivi Singh Azad : Will the Minister for Development and Local Government be pleased to State :

- (a) whether the accounts of village Panchayats of Singhpura and Chatamali in Sialba Majri Block, District Rupar, for the years 1962-63 to 1966-67 were audited :
- (b) if the reply to part (a) above be in affirmative, the details of irregularities and embezzlements, if any, detected therein be placed on the Table of the House ?

Sardar Narinder Singh (Minister of State of Public Works.)

(a) Yes.

(b) A statement showing details of irregularities detected is laid on the Table of the House.

STATEMENT

Auditing of accounts of Gram Panchayats Singhpura and Chatamali in Sialba Majri Block of the Rupar District.

The following irregularities have been detected during audit of the Gram Panchayats Singhpura and Chatamali, for the period from 1962-63 to 1966-67 :

Gram Panchayats Singhpura

S. No.	Date	Amount	Purpose	Remarks.
1.	5-4-62	Rs. 1000/-	For digging a well	The Gram Panchayat has failed to spend this sum for the purpose in time.
2.	24-7-62	Rs. 1150/-	Open theatre.	-do-

No embezzlement case was, however, found by the Local Audit Department while conducting the audit of account of this Panchayat during the period under report.

Gram Panchayat Chatamali.

S. No.	Date	Amount	Purpose	Remarks.
1.	15-1-65	Rs. 700/-	For the well	The Gram Panchayat has failed to spend this amount for the purpose in time.

ਆਚਾਰੀਆ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਸਿੰਘ ਆਜ਼ਾਦ : ਕੀ ਮੰਤਰੀ ਮਹੋਦੇ ਨੇ ਆਡਿਟ ਦੇ ਆਧਾਰ ਉੱਤੇ 62-63 ਤੋਂ ਲੈਕੇ 66-67 ਦੇ ਦੌਰਾਨ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪੰਚਾਇਤਾਂ ਵਿਚ ਹੋਈਆਂ ਗਲਤ ਗੱਲਾਂ ਬਾਰੇ ਸਟੇਟਮੈਂਟ ਇਸ ਹਾਊਸ ਦੀ ਟੇਬਲ ਤੇ ਰਖਿਆ ਹੈ ਉਸ ਵਿਚ ਕੀ ਰਾਜ ਮੰਤਰੀ ਮਹੋਦੇ ਬਤਾਉਣ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਕਰਨਗੇ ਕਿ ਜਿਹੜਾ ਇਸ ਚਤਮਲੀ ਪੰਚਾਇਤ ਨੂੰ 24-3-66 ਨੂੰ 10 ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਿਆ ਰੈਵਿਨੀਯੂ ਅਰਨ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਮਿਲਿਆ ਸੀ ਕਿ ਪੰਚਾਇਤ ਟੀਊਬਵੈਲ ਲਗਾ ਲਵੇ, ਕੀ ਉਹ ਟੀਊਬ ਵੈਲ ਲਗ ਚੁਕਿਆ ਹੈ ਅਗਰ ਲਗ ਚੁਕਿਆ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਦਾ ਇਸ ਰਪੋਰਟ ਵਿੱਚ ਜ਼ਿਕਰ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ? ਜੇ ਨਹੀਂ ਲਗਿਆ ਤਾਂ ਗੋਰਮਿੰਟ ਨੇ ਕੀ ਐਕਸ਼ਨ ਲਿਆ ?

ਰਾਜ ਮੰਤਰੀ : ਆਡਿਟ ਨੋਟ ਵਿੱਚ ਇਹ ਦਸਿਆ ਹੋਇਆ ਕਿ ਇਹ ਦੋ ਰਕਮਾਂ ਜਿਹੜੀਆਂ ਜ਼ਮ੍ਹਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਨੇ ਇਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਰਪੰਚ ਕੋਲੋਂ ਬਹੁਤ ਹਦ ਤਕ ਤਸੱਲੀ ਹੋ ਚੁਕੀ ਹੈ ਅਤੇ ਜਿਹੜਾ ਸਰਪੰਚ ਹੈ ਉਹ ਸਸਪੈਂਡ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ।

ਆਚਾਰੀਆ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਸਿੰਘ ਆਜ਼ਾਦ : ਕੀ ਮੰਤਰੀ ਮਹੋਦੇ ਇਹ ਦਸਣਗੇ ਕਿ ਜਿਹੜੀ 10 ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਿਆ ਦੀ ਸਰਪੰਚ ਨੇ ਟੈਂਪਰੇਰੀ ਤੌਰ ਪਰ ਐਂਬੈਜ਼ਲਮੈਂਟ ਕੀਤੀ ਉਸ ਵਾਸਤੇ ਉਹ ਕਦੋਂ ਦਾ ਸਸਪੈਂਡ ਹੋਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਅਗੋਂ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰ ਕਾਰਵਾਈ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ ?

ਰਾਜ ਮੰਤਰੀ : ਵੇਸੇ ਰਕਮ 10 ਹਜ਼ਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ । ਇੱਕ ਹਜ਼ਾਰ ਹੈ, ਜੀ । ਉਸ ਨੂੰ 16-8-1967 ਨੂੰ ਚਾਰਜ ਸ਼ੀਟ ਦੇਕੇ ਤੇ ਸਸਪੈਂਡ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ । ਐਨਕੁਆਇਰੀ ਹਾਲੇ ਖਤਮ ਨਹੀਂ ਹੋਈ, ਅਤੇ ਚਲ ਰਹੀ ਹੈ ।

ਆਚਾਰੀਆ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਸਿੰਘ ਆਜ਼ਾਦ : ਕੀ ਰਾਜ ਮੰਤਰੀ ਮਹੋਦੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਕੁਰੈਕਟ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਨਗੇ ਕਿ ਟੀਊਬ ਵੈਲ ਲਗਵਾਉਣ ਵਾਸਤੇ 24-3-1966 ਨੂੰ 1 ਹਜ਼ਾਰ ਨਹੀਂ 10 ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਿਆ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਦਿੱਤਾ ?

ਰਾਜ ਮੰਤਰੀ : ਐਂਬੈਜਲਮੈਂਟ ਦੇ ਦੋ ਚਾਰਜਿਜ਼ ਨੇ ਇਕ ਹਜ਼ਾਰ ਦਾ ਤੇ ਦੂਜਾ 1150 ਦਾ ।

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਦੋਨੋਂ ਠੀਕ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਤੇ ਉਹ ਵੀ ।

ਆਚਾਰੀਆ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਸਿੰਘ ਆਜ਼ਾਦ : ਕੀ ਰਾਜ ਮੰਤਰੀ ਮਹੋਦੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਵੇਂ ਪੰਚਾਇਤਾਂ ਸਿੰਘ ਪੁਰਾ ਪੰਚਾਇਤ ਦਾ ਅਤੇ ਚਤਾਮਲੀ ਪੰਚਾਇਤ ਦਾ ਐਂਡਿਟ ਦੁਬਾਰਾ ਕਰਾਉਣ ਦੀ ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਕਿਰਪਾ ਕਰਨਗੇ ਕਿ ਚਤਾਮਲੀ ਪੰਚਾਇਤ ਦਾ ਜਿਹੜਾ ਐਂਡਿਟ ਹੋਇਆ ਹੈ ਉਹ ਸਰਪੰਚ ਦੇ ਕੁੜਮ ਨੇ ਕੀਤਾ ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਉਸ ਨੇ ਪਰੋਪਰਲੀ ਐਂਡਿਟ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ?

ਰਾਜ ਮੰਤਰੀ : ਜੇ ਲੋੜ ਹੋਏਗੀ ਤਾਂ ਦੁਬਾਰਾ ਕਰਾ ਲਿਆ ਜਾਏਗਾ ।

ਚੌਖਰੀ ਕਲਕੀਰ ਸਿੰਘ : ਕਥਾ ਸਕਰੀ 'ਸਹੋਦਯ' ਬਥਾਯੋਗੇ ਕਿ ਸਪੁਨਿਸਿਪਲ ਕਮੇਟੀਓਂ ਕੇ ਏਸੇ ਕੇਸਿਜ਼ ਕਹੂਤ ਹੈਂ । ਕਥਾ ਸਰਕਾਰ ਕੀਓਂ ਏਸੀ ਏਜੈਂਸੀ ਕਾਯਮ ਕਰੇਗੀ ਜਿਸ ਸੇ ਜੋ ਗਕਨ ਕੇ ਕੇਸਿਜ਼ ਹੈਂ, ਤਨ ਪਰ ਜਲਦੀ ਏਕਸ਼ਨ ਲਿਆ ਜਾਏ ?

ਰਾਜ ਮੰਤਰੀ : ਬੜੀ ਅੱਡੀ ਸੁਜੈਸ਼ਨ ਹੈ ਜੀ । ਜੋ ਸੁਝਾ ਦਿਉਗੇ ਉਸ ਤੋਂ ਅਮਲ ਕੀਤਾ ਜਾਏਗਾ । ਕੁਰਪਸ਼ਨ ਖਤਮ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਪੂਰਾ ਤੱਹੀਯਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਪੂਰੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਜਾਏਗੀ

ਸ੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : I would like to make a suggestion to the Chief Minister. ਮੇਰੇ ਨੋਟਿਸ ਵਿਚ ਆਇਆ ਹੈ ਕਿ ਵਾਕਈ ਪੰਚਾਇਤਾਂ ਦਾ ਜਿਹੜਾ ਐਂਡਿਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਉਹ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ । ਮੇਰੇ ਖਿਆਲ ਵਿੱਚ ਤੁਸੀਂ ਜਾਂ ਤਾਂ ਐਂਡਿਟ ਡਿਪਾਰਟਮੈਂਟ ਨੂੰ ਠੀਕ ਕੰਮ ਕਰਨ ਲਈ ਕਹੋ ਜਾਂ ਕੋਈ ਹੋਰ ਚੰਗਾ ਇੰਡਿਜ਼ਾਮ ਕਰ ਦਿਉ ਕਿਉਂਕਿ ਪੰਚਾਇਤਾਂ ਨੇ ਕਾਫੀ ਰੁਪਿਆ ਹਜ਼ਮ ਕੀਤਾ ਹੈ । ਇਹ ਚੀਜ਼ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਮੇਰੇ ਨੋਟਿਸ ਵਿੱਚ ਲਿਆਂਦੀ ਹੈ ਔਰ ਮੈਂ ਮਸ਼ਕੂਰ ਹੋਵਾਂਗਾ ਜੇ ਇਹ ਹੋ ਜਾਵੇ । (I would like to make a suggestion to the Chief Minister. It has come to my notice that the audit of Panchayats accounts is not properly conducted. I would suggest to the Government either to streamline the working of the Audit Deptt. or make some alternate arrangements in connection with the audit of Panchayat's accounts, because lot of money is being embezzled through Panchayats. It has been brought to my notice by many people I shall be grateful if action in this behalf is taken.)

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਜਿਸ ਗੱਲ ਵਲ ਗੌਰਮੈਂਟ ਦੀ ਤਵਜੋ ਦਿਵਾਈ ਹੈ ਉਸ

ਬਾਰੇ ਅਸੀਂ ਹਾਊਸ ਨੂੰ ਤੇ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਯਕੀਨ ਦਿਵਾਂਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਅਸੀਂ ਜਲਦੀ ਤੋਂ ਜਲਦੀ ਅਮਲ ਕਰਾਂਗੇ।

Mr. Speaker : Thank you.

ਚੌਧਰੀ ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ : ਇਕ ਹੋਰ ਸੁਝਾਵ ਹੈ। ਐਡਿਟ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇਹ ਤਸਦੀਕ ਕਰ ਲੈਣ ਜਿ ਐਡਿਟ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਉਸ ਦਾ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਤਾਂ ਨਹੀਂ।

Mr. Speaker : Next question please. Chandhry Darshan Singh.

Foodgrains Supplied to Other States.

*485. Chaudhri Darshan Singh : Will the Minister for Development and Local Government be pleased to state :

- the total quantity of foodgrains procured by the Government in the State from 31-3-1967 to 30-9-1967 for supply to other States ;
- the total quantity of foodgrains referred to in part (a) above, supplied to the other States, together with the names of States to which those have been supplied ;
- the average rate of procurement and the average rate of sale to the other States during the said period ?

Sardar Lachhman Singh Gill (Chief Minister) :

Reply is laid on the table of the House.

STATEMENT

(a) Commodity	Quantity in tonnes.
Wheat.	1,80,846
Gram.	23,605
Barley.	23,086
Rice.	5,054
Maize.	10,674

(b)		Quantity supplied in tonnes				
S. No.	Name of State	Wheat	Gram	Barley	Rice	Maize
1.	Delhi	44667	-	-	1418	-
2.	West Bengal	41520	3608	3573	115	706
3.	Gujarat	24434	651	-	1296	-
4.	Maharashtra	22918	1254	-	968	-
5.	Bihar	20000	3290	13151	-	5161
6.	Himachal Pradesh	11298	25	-	-	-

[Chief Minister]

7.	Andhra Pradesh	69	684	-	-	-
8.	Uttar Pradesh	11046	-	-	-	2000
9.	Nepal	450	-	-	-	-
10.	Jammu & Kashmir	-	228	-	564	-
11.	Assam	-	250	-	-	-
12.	Madras	-	1687	-	-	-
13.	Kerala	-	71	-	-	-
14.	Mysore	-	845	-	-	-
15.	Orissa	-	798	-	-	-
16.	Naga Land	-	23	-	-	-
17.	Manipur	-	65	-	-	-
Total :		176402	13479	16724	4361	7867

(c)				
Sr. No.	Commodity	Average rate of procurement per quintal excluding market and incidental charges.	Average rate of sale, per quintal, including incidentals.	
1.	Ordinary wheat.	Rs. 75.00	Rs. 84.92	Through the Punjab State
2.	Superior wheat.	Rs. 80.00	Rs. 89.92	Co-operative Supply and
3.	Maize Sathi	Rs. 65.00	Rs. 76.34	Marketing Federation.
4.	Rice Begmi.	Rs. 69.50	Supplies are made through the Food Corporation of India and the sale rates are not known.	
5.	Rice Parmal.	Rs. 81.00		
6.	Rice Basmati.	Rs. 88.25		

The procurement/supplies of gram and barley is/are being made by the Food Corporation of India and the purchases/sale rates are not known.

ਚੋਧਰੀ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ : ਦੋ ਲਖ ਟਨ ਸਾਡੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਕਣਕ ਬਾਹਰ ਭੇਜੀ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਦੋ ਕਰੋੜ ਦਾ ਮੁਨਾਫਾ ਹੋਇਆ। ਕੀ ਇਹ ਰਕਮ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਖਜ਼ਾਨੇ ਵਿਚ ਗਈ ਜਾਂ ਪਰਾਈਵੇਟ ਖਾਤੇ ਵਿੱਚ ਗਈ ?

ਕਾਮਰੇਡ ਸੱਤ ਪਾਲ ਕਪੂਰ : ਕੀ ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਇਹ ਦੱਸਣਗੇ ਕਿ ਦੋ ਕਰੋੜ ਰੁਪਿਆ ਜਿਹੜਾ ਆਈਆ, ਕੀ ਇਹ ਕਨਜ਼ਿਊਮਰ ਦੀ ਭਲਾਈ ਲਈ ਖਰਚ ਕੀਤਾ ਜਾਉਗਾ ? ਉਸਦਾ ਕਿੰਨਾ ਹਿੱਸਾ ਕਨਜ਼ਿਊਮਰ ਪਰੋਡਿਊਮਰ ਦੀ ਭਲਾਈ ਲਈ ਖਰਚ ਕੀਤਾ ਜਾਉਗਾ ? (ਵਿਘਨ)

Mr. Speaker : I can not hear, what the Hon. Chief Minister is saying please. I cannot hear anything. Order please.

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਅਜੇ ਤਾਂ ਇਹ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਸਾਂਝੇ ਖਾਤੇ ਵਿੱਚ ਹੈ, ਫੇਰ ਸੋਚ ਲਵਾਂਗੇ ਕਿਥੇ ਖਰਚ ਕਰਨਾ ਹੈ।

ਚੌਧਰੀ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ, ਕੀ ਮੰਤਰੀ ਮਹੋਦੇ ਦਸਣਗੇ ਕਿ 2 ਕਰੋੜ ਰੁਪਿਆ ਜਿਹੜਾ ਪੰਜਾਬ ਕੋਆਪਰੇਟਿਵ ਮਾਰਕੀਟਿੰਗ ਫੈਡਰੇਸ਼ਨ ਦੇ ਖਾਤੇ ਵਿੱਚ ਗਿਆ ਯਾਨੀ ਉਸ ਨੂੰ 2 ਕਰੋੜ ਦੀ ਬੱਚਤ ਹੋਈ। ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਇਹ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਇੰਤਜ਼ਾਮ ਕੀਤਾ ਕਿ ਅਨਾਜ ਖਰੀਦ ਕੇ ਬਾਹਰਲੀਆਂ ਸਟੋਟਾਂ ਨੂੰ ਸਪਲਾਈ ਕਰੇ ਤੇ ਦੋ ਕਰੋੜ ਰੁਪਿਆ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਬਚੇ।

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਬਚਿਆ ਹੈ।

ਚੌਧਰੀ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ : ਇਹ ਦੋ ਕਰੋੜ ਦਾ ਜਿਹੜਾ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, This was supplied through the Punjab State Co-operative Supply & Marketing Federation. ਇਹ ਬੱਚਤ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਜਾਣੀ ਸੀ ਜਿਸ ਦੇ ਰਾਹੀਂ ਸਪਲਾਈ ਕੀਤੀ ਗਈ, ਔਰ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਦੋ ਕਰੋੜ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਚਿਆ ?

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਸਵਾਲ ਇਹ ਹੈ ਜੀ ਕਿੰਨਾ ਬਚਿਆ, ਕਿੰਨਾ ਨਹੀਂ। ਇਕ ਤਾਂ ਮੇਰਾ ਖਿਆਲ ਹੈ ਕਿ ਜਿਹੜੀ ਉਹ ਰਕਮ ਦੱਸ ਰਹੇ ਹਨ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਦੂਜੀ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਵਿਚਾਰ ਕਰ ਲਵਾਂਗੇ ਜੇ ਅੱਗੇ ਕੋਈ ਗਲਤ ਗੱਲ ਹੋਈ ਹੈ ਤਾਂ ਅਗਾਂਹ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਕਰਾਂਗੇ (ਵਿਘਨ)।

ਸ਼੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਜਿਹੜਾ ਆਦਮੀ ਆਪਣਾ ਐਡਮਿਟ ਕਰ ਲਵੇ ਉਹ ਵੀ ਬੜਾ ਚੰਗਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਦੈਟ ਇਜ਼ ਰਾਈਟ। (It is good that one makes the confession. That is right).

ਲੈਫਟੀਨੈਂਟ ਭਾਗ ਸਿੰਘ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਹੁਣ ਇੰਡੀਆ ਦੀ ਫੈਡਰੇਸ਼ਨ ਆਫ ਮਾਰਕੀਟਿੰਗ (ਹਾਸਾ) ਜਿਹੜੀ ਮੱਕੀ ਖਰੀਦ ਰਹੀ ਹੈ, ਸਾਨੂੰ ਕੀ ਭਰੋਸਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਕਿਨੇ ਪੈਸਿਆਂ ਨਾਲ ਸਾਡੀ ਮੱਕੀ ਖਰੀਦਦੀ ਹੈ ਉਹ ਦੂਜਿਆਂ ਸੂਬਿਆਂ ਨੂੰ ਉਸੇ ਭਾ ਤੇ ਵੇਚ ਰਹੀ ਹੈ ਜਾਂ ਉਹ ਸਾਰੇ ਪੈਸੇ ਕਮਾ ਕੇ ਆਪਣੇ ਕਿਸੇ ਖਾਤੇ ਵਿਚ ਪਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਕੀ ਭਰੋਸਾ ਹੈ।

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਆਨਰੇਬਲ ਮੈਂਬਰ ਨੂੰ ਚੰਗਾ ਭਲਾ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਅਗਰ ਪਾਲਿਸੀ ਦੇ ਅਜਿਹੇ ਖਰਚ ਨਾ ਹੁੰਦੇ ਤਾਂ ਸਰਕਾਰ ਬਦਲੀ ਹੀ ਨਾਂ ਜਾਂਦੀ। ਇਥੋਂ ਜਰਾ ਕੁ ਫੁਰਸਤ ਮਿਲੇ, ਸਾਰੀ ਗੱਲ ਠੀਕ ਕਰ ਦਿਆਂਗੇ।

ਚੌਧਰੀ ਕਲਕੀਰ ਸਿੰਘ : ਕਧਾ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਸਾਹਿਬ ਕਤਾਏਂਗੇ ਕਿ ਆਗੇ ਕੇ ਲਿਏ ਫੂਡ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਕੇ ਕਲ ਪੰਜਾਬ ਕੇ ਲਿਏ ਕਾਮ ਕਰੇਗੇ ਤਾਕਿ ਸੁਨਾਫਾ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਕੇ ਪਾਸ ਰਹੇ ?

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਜੇ ਕਰਾਂਗੇ ਚੰਗਾ ਹੀ ਕਰਾਂਗੇ।

ਚੌਧਰੀ ਕਲਕੀਰ ਸਿੰਘ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੇਰੇ ਸਵਾਲ ਦਾ ਜਵਾਬ ਅਗਰ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਦੇਵੇਂ ਤਾਂ ਕਰੋੜਾਂ ਰੁਪਏ ਦਾ ਮੁਨਾਫ਼ਾ ਜੋ ਬਾਹਰ ਜਾਣਾ ਹੈ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਹੀ ਰਹੇ। **Food Corporation** ਦੇ ਇਨਸਪੈਕਟਰ ਵਪਾਰੀਆਂ ਦੇ ਸਾਥ ਮਿਲ ਕੇ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਜਗ੍ਹਾ ਤੇ ਜੁੜੇ ਮਾਲੂਮ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਫੁਲਿਆਰਪੁਰ ਦੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਵਿੱਚ ਤਾਂ ਸੜਕੀ ਬਿਕਰੀ ਹੈ, ਵੱਡੇ ਸੜਕੀ ਮਾਤਰੇ 'ਤੇ ਆਉਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਫਿਰ ਉਸੇ ਮਾਤਰੇ 'ਤੇ ਵੇਚ ਦੇਂਦੇ ਹਨ।

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਮੇਰੇ ਆਨਰੇਬਲ ਮੈਂਬਰ ਨੇ ਜਿਸ ਪਾਸੇ ਮੇਰੀ ਤਵੱਜੋ ਦਿਲਾਈ ਹੈ, ਮੈਂ ਉਸ ਤੇ ਗੌਰ ਕਰਾਂਗਾ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮੁਨਾਫ਼ੇ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰਾਂਗਾ।

ਕੈਪਟਨ ਰਤਨ ਸਿੰਘ : ਕੀ ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਇਹ ਦੱਸਣਗੇ ਕਿ ਇਹ ਫੁੱਡ ਕਰੋਪਸ਼ਨ ਹੈ ਜਾਂ ਫੁੱਡ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ (ਹਾਸ) ?

ਸ਼੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਕੁਅੱਸ਼ਨ ਨੰ: 494.

Funds For Harijan Welfare Schemes.

*494. Lieut. Bhag Singh : Will the Minister for Welfare and Housing be pleased to state

- (a) the district wise break up of the total amount provided in the budget for the Welfare Schemes in the State during the year, 1967-68 ;
- (b) the manner in which the Govt. proposed to disburse the amount for the purpose and when ?

Shri Pira Raam Dhanowali :

- (a) The District-wise break up of the total amount under Plan Head 'Welfare' for the breakable schemes provided in the Budget for the year, 1967-68, is given in Annexure 'A', a copy of which is laid on the table of the House.
- (b) The beneficiaries for the various schemes are to be selected by the District 'ad-hoc' Committees, which have since been constituted by the Govt., under the Chairmanship of the respective Deputy Commissioners. Disbursement will be made after the recommendation of the Distt. 'ad-hoc' Committees are received.

ANNEXURE A

District-wise Breakup of the Breakable Schemes for the year 1967-68.
State Sector Schemes.

Non Plan

S.No. District

Scheduled Castes

Interest Free

Loans to deserving members of Scheduled Castes/Tribes and Backward Classes.

	1	2	3	4	5	6	7	8	9
			Subsidy for the purchase of Agri. land.	House/wells under Land Scheme.	Drinking Water Wells.	Community Centres.	Legal Aid.	Subsidy for the purchase of pigs.	
1.	Amritsar.		22000	5500	5500	4000	550	5600	11,000
2.	Bhatinda		22000	5500	5500		550	5600	11,000
3.	Ferozepur.		24000	6000	6000		600	6400	12,000
4.	Gurdaspur.		13000	4000	4000		400	4000	8,000
5.	Hoshiarpur.		22000	5500	5500		550	4800	11,000
6.	Jullundur		30000	7500	7500	4000	750	7200	15,000
7.	Kapurthala.		8000	2000	2000		200	2400	4,000
8.	Ludhiana.		16000	4000	4003		400	4400	8,000
9.	Sangrur.		16000	4000	4000		400	4000	8,000
10.	Rupar.		8000	2000	2000		200	1600	4,000
11.	Patiala		16000	4000	4000		400	4000	8,000
	Total :		2,00,000.	50,000.	50,000.	8,000.	50,000	5,000	1,00,000

ਲੈਫਟੀਨੈਂਟ ਭਾਗ ਸਿੰਘ : ਕੀ ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਦੱਸਣਗੇ ਕਿ ਇਸ ਪੈਸੇ ਦੀ ਐਲੋਕੇਸ਼ਨ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੀਤੀ ਹੈ ?

ਲੇਬਰ ਤੇ ਵੈਲਫੇਅਰ ਮੰਤਰੀ : ਕੁਅੱਸਚਨ ਐਰਾਈਜ਼ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ । ਜੇ ਪੂਰਾ ਪਤਾ ਲੈਣਾ ਹੈ ਤਾਂ ਸੈਪੇਰੇਟ ਨੋਟਿਸ ਦਿਉ, ਜਵਾਬ ਦੇ ਦਿਆਂਗਾ ।

ਸ਼੍ਰੀ ਸਾਧੂ ਰਾਮ : ਕੀ ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਦੱਸਣਗੇ ਕਿ ਐਡਹਾਕ ਕਮੇਟੀਆਂ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਪਹਿਲਾਂ ਵਾਲੇ ਹਨ ਜਾਂ ਨਵੇਂ ਮੈਂਬਰ ਬਣਾਏ ਜਾਣਗੇ ?

ਮੰਤਰੀ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ ਕਮੇਟੀਆਂ ਪਹਿਲੇ ਬਣ ਚੁੱਕੀਆਂ ਸਨ । ਲੇਕਿਨ ਕਿਉਂਕਿ ਨਵੀਂ ਗੌਰਮਿੰਟ ਆਈ ਹੈ । ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਸਵਾਲ ਨੂੰ ਰੀਕਨਸਿਡਰ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ।

ਸਰਦਾਰ ਜਗੀਰ ਸਿੰਘ ਦਰਦ : ਕੀ ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਇਹ ਦੱਸਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਨਗੇ ਕਿ ਸਵਾਲ ਐਡਮਿੱਟ ਹੋ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵੈਲਫੇਅਰ ਦੇ ਬੱਜਟ ਦੇ ਵਿਚ ਜਿਹੜੀ ਰਕਮ ਪ੍ਰੋਵਾਈਡ ਕੀਤੀ ਸੀ, ਉਸ ਨੂੰ ਘਟਾਇਆ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਗਿਆ ਅਤੇ ਕੀ ਐਡਹਾਕ ਕਮੇਟੀਆਂ ਵਿਚ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੀ ਕੋਈ ਤਬਦੀਲੀ ਹੋਈ ਹੈ ?

ਮੰਤਰੀ : ਨਹੀਂ ਇਸ ਦੇ ਵਿਚ ਕੋਈ ਤਬਦੀਲੀ ਨਹੀਂ ਹੋਈ ।

ਲੈਫਟੀਨੈਂਟ ਭਾਗ ਸਿੰਘ : ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਗਲਤ ਜਵਾਬ ਦਿੰਦੇ ਹਨ । (ਵਿਘਨ)
(ਸ਼ੋਰ) ।

ਸ਼੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਵਿਦਡਰਾ ਯੂਅਰ ਵਰਡਜ਼ ਪਲੀਜ਼ । ਗਲਤ ਕਹਿਣਾ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਹੈ । (The Hon. Member should withdraw his words please. It is not desirable to say 'wrong')

ਲੈਫਟੀਨੈਂਟ ਭਾਗ ਸਿੰਘ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਵਿਦਡਰਾ ਤਾਂ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਹਾਂ, ਪਰ ਮੇਰਾ ਇਹ ਗਲਤ ਕਹਿਣਾ ਅਨਪਾਰਲੀਮੈਂਟਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ।

ਅਚਾਰੀਆ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਸਿੰਘ ਆਜ਼ਾਦ : ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਆਪਣੀ ਸਟੇਟਮੈਂਟ ਵਿਚ ਇਹ ਦਸਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਜਿਤਨੀ ਅਲਾਟਮੈਂਟ ਹੋਈ ਹੈ, ਉਹ ਐਡਹਾਕ ਕਮੇਟੀਆਂ ਦੀ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਤੇ ਹੋਈ ਹੈ ਮੈਂ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਐਡਹਾਕ ਕਮੇਟੀਆਂ ਦੀ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਤੇ ਨਹੀਂ ਹੋਈ ਹੈ (ਸ਼ੋਰ) ।

Mr. Speaker : Question Hour is over ?

ਸ਼੍ਰੀ ਆ. ਵਿਸ਼ਵਨਾਥਨ : ਆਨ ਏ ਪ੍ਰਾਯੰਟ ਆਫ, ਆਡੰਰ ਸਰ । ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ ਪਰਸੌਂ ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ ਸੇਂ.....

ਸ਼੍ਰੀ ਆਧਿਕਸ਼ : ਜੇ, ਜੇ । ਵਿਸ਼ਵਨਾਥਨ ਸਾਹਿਬ, ਪਹਿਲੇ ਸੁਭੇ ਕਾਲ ਅਟੈਨਸ਼ਨ ਨੋਟਿਸਿਜ਼ ਲੇ ਲੇਨੇ ਦੀਜ਼ਿਏ । (No no. Let the hon. Member Shri Vishwanathan allow me to take up Call Attention Notices first).

श्री अ. विश्वनाथन : अध्यक्ष महोदय, मैं इस सम्बन्ध में ऐडजर्नमेंट मोशन का नोटिस दिया हुआ है। आप मुझे सैंनटेंस तो पूरा कर लेने दीजिए।

श्री अध्यक्ष : सैंनटेंस बाद में कम्पलीट कर लेना। पहले मुझे काल अटेंशन नोटिसिज ले लेने दीजिए। (He may complete the sentence after words. First, let me take up Call Attention notices).

श्री अ. विश्वनाथन : ऐडजर्नमेंट मोशन को हमेशा काल अटेंशन नोटिसिज पर प्रायरटी मिलती है।

श्री अध्यक्ष : देखिए, आप की यह मोशन 2.50 मिन्ट पर पहुंची है। (Well, his motion reached me at 2.50 P.M.)

श्री अ. विश्वनाथन : स्पीकर साहिब, मैंने इसे अंडर पोस्टल सटि-फिकेट लेट फी पेड एक्सप्रेस डिलिवरी भेजा था। इतवार को इसे भेजने के लिए और कोई साधन नहीं था।

Mr. Speaker : We are not responsible for that. There are other motions to that effect also.

श्री बलरामजी दास टंडन : मैं पढ़ देता हूं।

श्री स्पीकर : बलराम जी, जरा थोड़ा जिरा आराम कर लीजिए। आपकी गॉल काल अटेंशन मोशन उतें बाअद कर लें। (I would request Shri Balramji Das Tandon to please wait for a minute. He may have his say after the Call Attention Notice have been disposed of)

श्री बलरामजी दास टंडन : मेरी गॉल उतें सूट लीजिए।

(At this stage, some hon. Members rose to speak).

Mr. Speaker : The hon. Members should please resume their seats. Three hon. Members should not start speaking at a time.

Shri Balramji Dass Tandon : According to the Rules of Procedure the first preference goes to a substantive motion, the second preference to Adjournment Motions and the third one to the Call Attention Motions.

ਹਾਊਸ ਦੇ ਪ੍ਰੋਸੀਜਰ ਔਰ ਕਨਵੈਨਸ਼ਨ ਦੇ ਮੁਤਾਬਿਕ ਕਾਲ ਅਟੈਨਸ਼ਨ ਮੋਸ਼ਨਜ਼ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਆਉਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਲਾਸਟ ਆਫ ਆਲ ਆਉਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ ਆਪ ਨੂੰ ਪਰਾਰ-ਥਨਾ ਕਰਾਂਗਾ ਕਿ ਅਗਰ ਕੋਈ ਸਬਸਟਾਂਟਿਵ ਮੋਸ਼ਨ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਬੇਸ਼ਕ ਪਹਿਲੇ ਲੈ ਲਓ ਲੇਕਿਨ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਿਰਫ ਐਡਜਰਨਮੈਂਟ ਮੋਸ਼ਨਜ਼ ਹੀ ਆ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ ਕਾਲ ਅਟੈਨਸ਼ਨ ਮੋਸ਼ਨਜ਼ ਨਹੀਂ (ਸ਼ੋਰ)।

ਕਾਮਰੇਡ ਸੱਤਪਾਲ ਡਾਂਗ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ ਦੇ ਵਾਕਿਆ ਬਾਰੇ—
(ਸ਼ੋਰ)

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਆਖਿਰ ਕਿਸ ਪੁਆਇੰਟ ਉੱਤੇ ਬੋਲਦੇ ਪਏ ਹੋ ? ਕੋਈ ਗਲ ਵੀ ਤਾਂ ਹੋਵੇ
(ਵਿਘਨ)

ਕਾਮਰੇਡ ਭਾਨ ਸਿੰਘ ਭੋਰਾ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ 10 ਵਜੇ ਇਸ ਮੋਸ਼ਨ ਦਾ ਨੋਟਿਸ ਦਿੱਤਾ ਸੀ।

ਸ੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਤੁਹਾਡੀ ਐਡਜਰਨਮੈਂਟ ਮੋਸ਼ਨ ਅਗਰ ਆਈ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਜ਼ਰੂਰ ਲਿਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਮੇਰਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਕਿ ਜਿਹੜੀਆਂ ਕਾਲ ਅਟੈਨਸ਼ਨ ਮੋਸ਼ਨਜ਼ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਲੈ ਲਈਏ ਐਂਡ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਐਡਜਰਨਮੈਂਟ ਮੋਸ਼ਨਾਂ ਲੈ ਲਵਾਂਗੇ। ਐਵੇਂ ਪੰਜ ਮਿਨਟਾਂ ਦੀ ਹੀ ਗੱਲ ਹੈ।
(His adjournment motion, if it has been received, will definitely be taken up. What I mean to say is that let us first dispose of the Call Attention Notices and thereafter adjournment motions will be taken up. This is just five minutes' job).

ਕਾਮਰੇਡ ਭਾਨ ਸਿੰਘ ਭੋਰਾ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਇਹ ਬੜਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਮਸਲਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਸ ਡਿਪਟੀ ਮਨਿਸਟਰ ਨੇ ਮੁੰਡਿਆਂ ਨੂੰ ਲਾਠੀਆਂ ਦੇ ਨਾਲ ਮਾਰਿਆ ਕੁੱਟਿਆ ਐਂਡ ਇਹ ਗੱਲ ਵੀ ਕਹੀ ਕਿ ਸ਼ਹਿਰ ਨੂੰ ਅੱਗ ਲਗਾ ਦਿਆਂਗਾ। ਇਹੋ ਜਿਹੀ ਘਟਨਾ ਨਾ ਕਦੇ ਹੋਈ ਹੈ ਐਂਡ ਨਾ ਹੋਣੀ ਹੈ।

ਸ੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਭੋਰਾ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਕਾਲ ਅਪਾਨ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕੀਤਾ। ਮਿਹਰਬਾਨੀ ਕਰਕੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬੋਲਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਨਾ ਕਰ ਦਿਆ ਕਰੋ। ਇਹ ਕੋਈ ਚੰਗੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ। ਠੀਕ ਹੈ ਕਿ ਅਖਬਾਰਾਂ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਨਾਂ ਜ਼ਰੂਰ ਆ ਜਾਣਗੇ ਜੋ ਬੋਲਦੇ ਹਨ ਪਰ ਤੁਹਾਡੇ ਲਈ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਠ ਕੇ ਬਗੈਰ ਇਜਾਜ਼ਤ ਬੋਲੀ ਜਾਣਾ ਚੰਗੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ। ਬਾਕੀ ਤੁਹਾਡੀ ਮਰਜ਼ੀ ਹੈ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਰਜ਼ੀ ਕਰੋ। (I have not called upon Comrade Bhan Singh Bhaura, He should not start speaking like this. It is not proper. (Addressing the Members). It is true that the names of all those Members who participate in the proceedings, will appear in the Press but all the same, it is not desirable on their part to start speaking without obtaining permission from the Chair. Otherwise it is the sweet will of the House to conduct its proceedings in the way it likes).

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਰਜ਼ੀ ਥੋੜੇ ਹੈ। ਇਹ ਤਾਂ ਤੁਹਾਡੀ ਮਰਜ਼ੀ ਹੈ।

ਸ੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਸਾਰੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੀ ਮਰਜ਼ੀ ਹੈ। ਪਰ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਖਿਆਲ ਕਰ ਲਓ ਕਿ ਮੁਮਕਿਨ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਮੈਂਬਰ ਨੇ ਇਸ ਤੋਂ ਵੀ ਇੰਪਾਰਟੈਂਟ ਮੋਸ਼ਨ ਦਾ ਨੋਟਿਸ ਦਿੱਤਾ ਹੋਵੇ (ਵਿਘਨ) ਉਸ ਮੋਸ਼ਨ ਦੀ ਕਾਪੀ ਤੁਹਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਹੈ। ਅਗਰ ਤੁਸੀਂ ਅਪਣੇ ਕਾਗਜ਼ ਵੇਖੋ ਤਾਂ

ਪਤਾ ਲਗ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਸ ਲਈ ਜਿਵੇਂ ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਹੈ ਪਹਿਲੇ ਕਾਲ ਅਟੈਨਸ਼ਨ ਮੋਸ਼ਨਜ਼ ਹੋ ਲੈਣ ਦਿਓ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਐਡਜਰਨਮੈਂਟ ਮੋਸ਼ਨਜ਼ ਲੈ ਲਵਾਂਗੇ। (It is the will of all the Members of the House that will prevail, However, they should be considerate enough that it is possible that some other hon. Member might have given notice of a still more important Motion- (Interruptions). The copy of that motion is before them. Let them consult their papers and they would find it there. Therefore just as I have already said, let us first take up Call Attention Notices and thereafter adjournment Motions will be taken up.)

CALL ATTENTION NOTICES

Mr. Speaker : Call Attention Notice (No. 40) has been received from the Hon Members Comrade Harkishan Singh Surjit, Comrade Dalip Singh Tapiala and Comrade Hardit Singh Bhathal.

Comrade Harkishan Singh Surjit : Sir, I beg to draw the attention of the Government towards an urgent matter of Public importance, namely.....

ਅਵਾਜ਼ਾਂ : ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਚ ਬੋਲੋ।

ਕਾਮਰੇਡ ਹਰਕਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਸੁਰਜੀਤ : ਬਹੁਤ ਅੱਛਾ ਜੀ।

“ਮੈਂ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਧਿਆਨ ਇਕ ਬੜੀ ਅਹਿਮੀਅਤ ਦੇ ਸਵਾਲ ਵੱਲ ਦਵਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਬੈਟਰਮੈਂਟ ਲੈਵੀ ਦੀ ਵਸੂਲੀ ਦੀਆਂ ਪਰਚੀਆਂ ਬਣ ਰਹੀਆਂ ਹਨ, ਤਿਆਰ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾ ਰਹੀ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਕਾਰਨ ਕਿਸਾਨਾਂ ਵਿਚ ਬੜੀ ਬੇਚੈਨੀ ਵਧ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਕਾਲ ਅਟੈਨਸ਼ਨ ਮੋਸ਼ਨ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ।”

Mr. Speaker : It is admitted. The Minister concerned may kindly make a statement.

The next Call Attention Motion (No 41) has been given notice of by the Hon. Member, Comrade Satya Pal Dang.

ਕਾਮਰੇਡ ਸਤਪਾਲ ਭਾਂਗ : ਮੈਂ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਧਿਆਨ ਜਨਤਾ ਦੀ ਅਹਿਮੀਅਤ ਦੇ ਇਕ ਜ਼ਰੂਰੀ ਮਾਮਲੇ ਵੱਲ ਦਵਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਜਿਹੜਾ ਕਿ ਜਗਤਜੀਤ ਇੰਡਸਟਰੀ ਲਿਮਿਟਡ ਪੌਸਟ ਆਫਿਸ ਜਗਤਜੀਤ ਨਗਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਕਪੂਰਥਲਾ ਦੇ 200 ਤੋਂ ਵੱਧ ਵਰਕਰਾਂ ਦੀ ਹੜਤਾਲ ਨਾਲ ਸਬੰਧ ਰਖਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਕਾਰਨ ਇਹ ਦਸਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਨੇਜਮੈਂਟ ਨੇ ਵਰਕਰਾਂ ਦੀਆਂ ਜਾਇਜ਼ ਮੰਗਾਂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਔਰ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਰਕਰਾਂ ਦੀਆਂ ਮੰਗਾਂ ਨੂੰ ਇੰਡਸਟਰੀਅਲ ਟਰੀਬਿਊਨਲ ਨੂੰ ਰੈਫਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਦੂਸਰੇ ਪੁਲਿਸ ਕਾਫੀ ਵਧੀਕੀ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ ਔਰ ਪੁਰ ਅਮਨ ਹੜਤਾਲੀਆਂ ਨੂੰ ਧੱਕੇ ਨਾਲ ਡਿਊਟੀ ਤੇ ਭੇਜਣ ਵਾਸਤੇ ਤਾਕਤ ਦਾ ਇਸਤੇਮਾਲ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਦਯੋਗਿਕ ਕੇਂਦਰਾਂ ਔਰ ਵਰਕਰਾਂ ਵਿਚ ਕਾਫੀ ਬੇਚੈਨੀ ਹੈ।

ਮਾਮਲਾ ਚੁੰਕਿ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਇਸ ਕਰਕੇ ਮਨਿਸਟਰ ਇਨਚਾਰਜ ਕਿਰਪਾ ਕਰਕੇ ਹਾਊਸ ਵਿਚ ਸਟੇਟਮੈਂਟ ਦੇਣ।

Mr. Speaker : It is admitted. The Government may please make a statement.

Call Attention Motion (No. 42) again stands in the name of Comrade Satya Pal Dang.

Comrade Satya Pal Dang : Sir, I beg to draw the attention of the Government towards an urgent matter of public importance, namely, the agitation which the Punjab P. W. D. Labour Union, Patiala Circle, has been carrying on for a number of days for some of their urgent demands.

Besides other forms of agitation, the President of the Union has been on fast for an indefinite period. The fast entered the 9th day on 13th December, 1967.

The demands of the employees include the absorption of work charged men in regular service on posts lying vacant and rationalization of their pay scales.

Mr. Speaker : It is admitted. The Minister concerned is requested to make a statement.

ਰਾਜ ਮੰਤਰੀ ਲੋਕ ਕਾਰਜ ਵਿਭਾਗ (ਸਰਦਾਰ ਨਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ) : ਹੁਣ ਹੜਤਾਲ ਤਾਂ ਕੋਈ ਹੈ ਨਹੀਂ ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਮੌਸ਼ਨ ਦੀ ਕੋਈ ਲੋੜ ਨਹੀਂ।

ਕਾਮਰੇਡ ਸੱਤਪਾਲ ਭਾਂਗ : ਇਹ ਹੜਤਾਲ ਹੋਰ ਹੈ।

ਰਾਜ ਮੰਤਰੀ : ਉਹ ਮੁਕ ਗਈ ਹੈ।

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਅਗਰ ਮੁਕ ਹੋ ਗਈ ਹੈ ਤਾਂ ਫਿਰ ਇਸ ਮੌਸ਼ਨ ਦੀ ਕੀ ਲੋੜ ਹੈ।

ਸ਼੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਅਗਰ ਮੁਕ ਗਈ ਹੈ ਤਾਂ ਵੀ ਸਟੇਟਮੈਂਟ ਕਰ ਦੇਣਾ। ਜੇ ਪੁਜ਼ੀਸ਼ਨ ਹੋਈ ਦਸ ਦੇਣਾ। (If the agitation has been withdrawn even then the Government may make a statement explaining the latest position).

Mr Speaker : There is yet another Call Attention Motion (No. 43) which has been given notice of by the hon. member Comrade Satya Pal Dang.

Comrade Satya Pal Dang : Sir, I beg to draw the attention of the Government towards an urgent matter of public importance, namely, the discontentment that has arisen amongst the people of border areas because of uncertainty about the policy of the present Government regarding special concession/facilities to be allowed to them.

The Government headed by Shri Gurnam Singh announced its intention to grant a number of special concessions such exemption from

land revenue, etc. and had appointed a special Cabinet Sub-Committee for the purpose.

The Sub-Committee, it is reported, made its report before the present Government took over.

The present Government has not made any announcement about its policy and intention in this report and this has created many misgivings and a good deal of discontentment amongst the people in the border areas.

In view of the urgency of the matter, the Chief minister may please make a statement in the House.

Mr. Speaker : It is admitted. The Government is requested to make a statement.

ਚੋਧਰੀ ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਲਾਉਡ ਸਪੀਕਰ ਠੀਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਫੰਕਸ਼ਨ ਨਹੀਂ ਕਰ ਰਿਹਾ ।

ਸ਼੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਯੱਛਾ ਜੀ, ਠੀਕ ਕਰਵਾ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ । (Well, it will be got set to order.)

ਚੋਧਰੀ ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ ਮੈਨੂੰ ਮੇਰੀ ਇਕ ਕਾਲ ਅਟੈਨਸ਼ਨ ਮੈਸੇਜ ਦਾ ਜਵਾਬ ਆਇਆ ਹੈ । ਉਸ ਉੱਤੇ ਮੈਂ ਇਕ ਸਵਾਲ ਪੁਛਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ।

ਸ਼੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਕਦੋਂ ਜਵਾਬ ਆਇਆ ਹੈ । (When did you receive the reply ?)

ਚੋਧਰੀ ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ : ਵੀਰਵਾਰ ਜਾਂ ਸ਼ੁਕਰਵਾਰ ਨੂੰ ਮਿਲ ਗਿਆ ਸੀ ।

ਸ਼੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਫੇਰ ਉਸੇ ਦਿਨ ਸਵਾਲ ਕਰ ਲੈਣਾ ਸੀ । (Then he should have asked the question on that day.)

ਚੋਧਰੀ ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ : ਸਿਟਿੰਗ ਖਤਮ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮਿਲਿਆ ਸੀ ।

ਸ਼੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਠਹਿਰ ਜਾਓ, ਮੈਂ ਇਕ ਅਨਾਊਂਸਮੈਂਟ ਕਰ ਲਵਾਂ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਤੁਸੀਂ ਸਵਾਲ ਪੁਛ ਲੈਣਾ । Please wait. Let me make an announcement. He may ask the question thereafter.)

ANNOUNCEMENT BY SPEAKER—BUSINESS ADVISORY COMMITTEE.

Mr. Speaker : Since the two hon. Members have resigned, I have to make an announcement regarding the nomination of Business Advisory Committee.

Under Rule 33 (1) of the Rules of Procedure and Conduct of

Business in the Punjab Legislative Assembly, I nominate the following members to serve on the Business Advisory Committee.

- 1). Speaker.....(Ex-officio Chairman).
- 2). Dr. Jagjit Singh Chohan, Minister of Finance.
- 3). Sardar Harbhajan Singh, Minister for Excise and Taxation.
- 4). Dr. Baldev Parkash.
- 5). Sardar Darbara Singh (Nurmahal).
- 6). Shri Prabodh Chandra.
- 7). Comrade Harkishan Singh Surjeet (special Invitee)

QUESTION ON THE REPLY TO CALL ATTENTION NOTICE
NO. 8 BY CHAUDHRI BALBIR SINGH.

चौधरी बलबीर सिंह : अध्यक्ष महोदय, मैं ने एक काल अटेंशन मोशन का नोटिस दिया था। मोशन का नम्बर 8 है। वह आप ने एडमिट की थी। सरकार की तरफ से जवाब आया है जिसमें उन्होंने लिखा है कि हैडकन्स्टेबल के खिलाफ इन्क्वायरी हो रही है लेकिन चूंकि हैडकन्स्टेबल की कमी थी इस लिये उस को रीइनस्टेट किया गया है। वह मुअ्तल किया गया था। सरकार का जवाब गलत है। अगर कोई आदमी मुअ्तल हो चुका है और उस के खिलाफ इन्क्वायरी जारो है....

Mr. Speaker : You are giving information.

चौधरी बलबीर सिंह : स्पीकर साहिब, चाहे कमी हो या न हो जब तक किसी के खिलाफ इन्क्वायरी मुकम्मल नहीं हो जाती तब तक उस को बहाल नहीं किया जाना चाहिये।

श्री अध्यक्ष : इन को जवाब दे दें। Let the government give reply to his questions.)

मुख्य मन्त्री : सवाल ही कोई नहीं है।

STATEMENTS LAID ON THE TABLE.

The Minister of State for Public Works [Sardar Narinder Singh] : Sir,

I beg to lay on the Table of the House a copy each of the statements on Call Attention Notices Nos. 9 and 20.

Call Attention Notice No. 9 regarding the beating of a very respectable citizen who was also Chairman of the Hoshiarpur Central Co-operative Bank by an A. S. I. at Police Station, Tanda Urmur, District Hoshiarpur.

Sardar Lachhman Singh (Chief Minister) : The complaint was received against A. S. I. Daljit Singh of P.S. Tanda which was looked into personally by the S. P. Hoshiarpur. The A. S. I. was immediately transferred to Police Lines. D. M. ordered Shri D. K. Jain M. I. C. Hoshiarpur to make an enquiry which is still pending.

As soon as it was brought to the notice of the S. P. Hoshiarpur that one Gurbachan Singh, who was a witness against the A. S. I., had been falsely implicated in a case by S. H. O., P. S. Tanda, he got enquiries made and transferred the S. H. O. to Police Lines. An application was made to withdraw the case against Gurbachan Singh but the Court did not agree. This matter being sub-judice no further action could be taken till decision of the case.

(ਪੁਲਿਸ ਸਟੇਸ਼ਨ, ਟਾਂਡਾ ਦੇ ਏ.ਐਸ.ਆਈ. ਦਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਸਿਕਾਇਤ ਵਸੂਲ ਹੋਈ ਸੀ। ਇਸ ਦੀ ਜਾਂਚ ਨਿੱਜੀ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ ਦੇ ਐਸ. ਪੀ. ਨੇ ਕੀਤੀ। ਏ. ਐਸ. ਆਈ. ਨੂੰ ਤੁਰੰਤ ਹੀ ਪੁਲਿਸ ਲਾਈਨਜ਼ ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਨੇ ਸ਼੍ਰੀ. ਡੀ. ਕੇ. ਜੈਨ, ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਦਰਜਾ ਪਹਿਲਾ, ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ ਨੂੰ ਪੁਛ ਪੜਤਾਲ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਹਾ, ਜੋ ਕਿ ਅਜੇ ਪੂਰੀ ਨਹੀਂ ਹੋਈ।

ਜਦੋਂ ਵੀ ਐਸ. ਪੀ. ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ ਦੇ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਇਹ ਗੱਲ ਲਿਆਂਦੀ ਗਈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਜੋ ਕਿ ਏ. ਐਸ. ਆਈ. ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਗਵਾਹ ਸੀ., ਐਸ. ਐਚ. ਓ. ਪੁਲਿਸ ਸਟੇਸ਼ਨ ਟਾਂਡਾ ਨੇ, ਬੂਠੇ ਮੁਕਦਮੇ ਵਿੱਚ ਉਲਝਾ ਲਿਆ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪੁਛ-ਪੜਤਾਲ ਕਰਵਾਈ ਅਤੇ ਐਸ. ਐਚ. ਓ. ਨੂੰ ਪੁਲਿਸ ਲਾਈਨਜ਼ ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਮੁਕਦਮਾ ਵਾਪਸ ਲੈਣ ਲਈ ਬਿਨੈ-ਪੱਤਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਪਰ ਅਦਾਲਤ ਸਹਿਮਤ ਨਾ ਹੋਈ। ਕਿਉਂਕਿ ਮਾਮਲਾ ਅਜੇ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਅਧੀਨ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਹੋਣ ਤਕ, ਇਸ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਕਾਰਵਾਈ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ) ?

Call Attention Notice No. 20 regarding threatened strike of doctors in the Medical Colleges at Patiala and Amritsar.

The Government received a list of demands from the doctors i. e., Interns/House Surgeons/Assistant Registrars/Demonstrators/Lecturers/Senior Lecturers and immediate attention was paid to it and all the demands listed by these doctors were considered in consultation with the Principals of the two Medical Colleges by the Government. These demands broadly related to :

- (a) abolition of bonds for Interns ;
- (b) free medical aid to House Surgeons ;
- (c) preference for Interns for jobs of House Surgeons ;

[Health Minister]

- (d) increase in honorarium for House Surgeons ;
- (e) enhancing consultation fee for Senior Lecturers and according them an authorised medical status ;
- (f) filling up of higher posts by seniority ;
- (g) grant of non-practising allowance to Registrars/Demonstrators ;
- (h) grant of rent free accommodation to Registrars/Demonstrators ;
- (i) increase in the pay scales of all the doctors who had threatened to go on strike ;

2. These demands were very thoroughly examined and the position is as under :--

The demands listed at (a) to (f) have been conceded and orders have since been issued. The rest of the demands are being examined in consultation with the Finance Department. The question of revision of pay structure of these doctors had already been referred by the department to the Finance Department (Pay Commission) before these doctors gave a notice of strike. Consequently no strike took place as a result of the prompt action taken by the department.

श्री अ. विश्वनाथन : स्पीकर साहिब, मैं जालन्धर वाले मामले के बारे में कहना चाहता हूँ....

श्री अध्यक्ष : जितनी देर आप मुझ से मेरे चैम्बर में डिसकस न करें it may not be possible for me to allow you. (It may not be possible for me to allow you unless you discuss this matter with me in my Chamber.)

CENSURE MOTION.

Mr. Speaker : I have received a Censure Motion against Sardar Bakhtawar Singh, Deputy Minister, which has been signed by Sardar Gurnam Singh, Dr. Baldev Parkash, Comrade Harkishan Singh Surjit, Maj. Gen. Rajinder Singh Sparrow and Comrade Satyapal Dang. They have given notice of the following to be moved during the current session of the Punjab Vidhan Sabha :—

“That this House censures Shri Bakhtawar Singh, Deputy Minister, for his gross misbehaviour at Ferozepur on 16th December, leading to complete protest hartal by the indignant citizens. He kicked up a row with students of Dev Samaj College, abused and beat them with a baton, abused also the police and himself was injured in the

scuffle. He is reported to have threatened to burn the whole town. In the opinion of this House he is unworthy of the position that he holds”.

Mr. Speaker called upon those members who were in favour of the leave being granted, to rise in their places and after a count having been taken, declared that 35 members were in favour of the leave being granted.

The leave was granted.

Mr. Speaker : I will fix the time for discussion of this motion in consultation with the Leader of the House.

Comrade Harkishan Singh Surjit : Sir, I had given notice of a motion.

Mr. Speaker : I have got it and I am just going to tell you about that.

QUESTION OF PRIVILEGE.

Shri A. Vishwanathan : Sir, last Wednesday, I moved a Privilege Motion against the Finance Minister, Dr. Jagjit Singh Chohan. But unfortunately at that time, I did not have the necessary papers with me.

Mr. Speaker : The matter has already been referred to the Press Gallery Committee.

श्री अ: विश्वनाथन : स्पीकर साहिब, मेरी अर्ज तो सुन लिया करें। कभी ज़िन्दगी में मुझे एक सैंनटैस complete कर लेने दिया करें।

I am referring absolutely to a different matter. That statement which was discussed here in the House and which was referred to, was made by the Finance Minister at Jullundur. I am referring to an incident which took place at Ludhiana. I have brought the relevant newspapers with me today.

Mr. Speaker : Then you could come to me, give these papers to me and I would have taken a view of it.

Shri A. Vishwanathan : Sir, I will first move a Privilege Motion.

Mr. Speaker : I would not allow you to move it here. I have told you to come to my Chamber and.....

Shri A. Vishwanathan : Sir, I can move a Privilege Motion here. This is my right.

Mr. Speaker : It may or may not be your right. When I have already referred the matter.....

Shri A. Vishwanathan : Sir, the statements have been made at two different places.

Mr. Speaker : Statements are the same as you say.

Shri A. Vishwanathan : It is not so. It relates to the statement made by the Finance Minister in the Green Hotel at Ludhiana, about levying fresh taxes.

Mr. Speaker : Just as I have already said, it may not be possible for me to allow you.

Shri A. Vishwanathan : I can move a Privilege Motion right on the floor of the House. It is not obligatory on me to discuss it with any body, including the Speaker.

श्री अध्यक्ष : आप का वर्शन ठीक है मैं मानता हूँ लेकिन इस में कोई हर्ज नहीं है अगर आप पहले मेरे से बात कर लें। (I agree his version may be correct but there is no harm if he first discusses it with me.)

श्री अ. विश्वनाथन : अगर आप मुझे यहीं सूव करने दें तो भी कोई हर्ज नहीं है।

Mr. Speaker : All right move it.

श्री अ. विश्वनाथन : स्पीकर साहिब, 9 तारीख को डा. जगजीत सिंह लुधियाना के अन्दर पहुँचे और शाम के वक्त ग्रीन्ज रेस्टोरेन्ट के अन्दर....

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਆਨ ਏ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ ਆਰਡਰ, ਸਰ। ਇਹ ਮੈਸਨ ਮੂਵ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ ਜਾਂ ਬਹਿਸ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਈ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਰੂਲਜ਼ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਹੈ (ਵਿਘਨ)

Sardar Gurcharan Singh (Bagha Purana) : Sir, he cannot dictate to the Chair.

Mr. Speaker : Mr. Gurcharan Singh, he is not dictating to the Chair. But you are doing that. You are taking the liberty. I would request you not to take that liberty.

श्री अ. विश्वनाथन : स्पीकर साहिब....

ਸ਼੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰੋ ਕਿ ਮੇਰੇ ਚੈਂਬਰ ਵਿੱਚ ਆ ਜਾਉ ਅਤੇ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਡਿਸਕਸ ਕਰ ਲਉ। (The hon. member may please discuss it with me in my Chamber.)

ਪੰਡਿਤ ਮੋਹਨ ਲਾਲ : ਆਨ ਏ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ ਆਰਡਰ, ਸਰ। ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲਗਿਆ ਕਿ ਆਨਰੇਬਲ ਮੈਂਬਰ ਨੇ ਕੋਈ ਪ੍ਰਿਵਲੇਜ ਮੋਸ਼ਨ ਇਨ ਰਾਈਟਿੰਗ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਜਾਂ ਜ਼ਬਾਨੀ ਹੀ ਮੂਵ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ (ਵਿਘਨ) ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬਾਰ ਬਾਰ ਇਨਸਿਸਟ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਜ਼ਬਾਨੀ ਮੂਵ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਅਤੇ ਇਹ ਮੇਰਾ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ ਆਰਡਰ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਜ਼ਬਾਨੀ ਮੂਵ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ।

(ਵਿਘਨ) ਮੇਰੀ ਗਲ ਸੁਣੋ । ਕੋਈ ਪ੍ਰਿਵਲੇਜ ਮੋਸ਼ਨ ਹਾਊਸ ਵਿਚ ਉਦੋਂ ਤਕ ਜ਼ਬਾਨੀ ਮੂਵ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ ਜਦ ਤਕ ਕਿ ਕੋਈ ਮਾਮਲਾ ਫੌਰੀ ਤੌਰ ਤੇ ਹਾਊਸ ਵਿਚ ਨਾ ਪੈਦਾ ਹੋ ਜਾਵੇ ਜਿਸ ਦਾ ਪਹਿਲਾਂ ਰਿਟਨ ਨੋਟਿਸ ਨਾ ਦਿਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੋਵੇ । ਜੋ ਵਾਕਿਆ 10-20 ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ ਹੋਇਆ ਹੋਵੇ ਉਸ ਦੇ ਮੁਤਲੱਕ ਰਿਟਨ ਪ੍ਰਿਵਲੇਜ ਮੋਸ਼ਨ ਦੇਣੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ । (ਵਿਘਨ) ਮੈਂ ਜਾਣਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਪ੍ਰਿਵਲੇਜ ਮੋਸ਼ਨ ਜ਼ਬਾਨੀ ਮੂਵ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਲੇਕਿਨ ਸਿਰਫ ਉਸ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਅਗਰ ਫੌਰੀ ਤੌਰ ਤੇ ਕੋਈ ਗਲ ਅਰਾਈਜ਼ ਹੋ ਜਾਵੇ । ਜਿਸ ਸਟੇਟਮੈਂਟ ਦਾ ਇਹ ਹਵਾਲਾ ਦੇਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ ਉਹ ਬੜੀ ਦੇਰ ਦਾ ਵਾਕਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜਦ ਤਕ ਇਸ ਬਾਰੇ ਰਿਟਨ ਨੋਟਿਸ ਨਾ ਦਿਤਾ ਜਾਵੇ ਇਹ ਮੋਸ਼ਨ ਮੂਵ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ ।

ਸ਼੍ਰੀ ਲਾਲ ਚੰਦ ਸਬੱਰਵਾਲ : ਆਨ ਏ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ ਆਰਡਰ ਸਰ । ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਜਦ ਆਪ ਦੀ ਰੂਲਿੰਗ ਹੋ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਉਸ ਤੇ ਮੈਂਬਰ ਬੋਲਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦੇਵੇ ਅਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਫਿਰ ਆਪ ਨੂੰ ਰੀਕਵੈਸਟ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ.....

ਸ਼੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ ; ਸਜੈਸ਼ਨ ਹੋਣ ਤੇ..... (ਵਿਘਨ) (On a suggestion being made (interruption).

ਸ਼੍ਰੀ ਲਾਲ ਚੰਦ ਸਬੱਰਵਾਲ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਆਪ ਦੇ ਨੋਟਿਸ ਵਿਚ ਰੂਲ 272 ਲਿਆਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ... (ਵਿਘਨ) ਇਸ ਗਲ ਨੂੰ ਰੀਓਪਨ ਕਰਨ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਹੀਂ ਦੇਣੀ ਚਾਹੀਦੀ । ਆਇਆ ਇਹ ਐਡਮਿਸੀਬਲ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ ਹੈ ਇਸ ਦੀ ਬਾਬਤ ਕਹਿਣ ਦੀ ਲੋੜ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਹੈ ਤਾਂ ਵੀ ਸੈਕਸ਼ਨ 272 ਪੜ੍ਹ ਦੇਂਦਾ ਹਾਂ ।

Rule 272 of the Rules of Procedure and Conduct of Business in the Punjab Legislative Assembly is—

“The Speaker may, if he is satisfied about the urgency of the matter, allow a question of privilege to be raised at any time during the course of a sitting. Such question shall be raised at the earliest opportunity and shall not ordinarily require notice.”

ਸ਼੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਇਸ ਦੀ ਅਰਜ਼ੈਂਸੀ ਅਜ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੋ ਚੁਕੀ ਹੈ ਇਸ ਗਲ ਦੀ ਅਰਜ਼ੈਂਸੀ ਅਜ ਹੀ ਅਰਾਈਜ਼ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ (ਵਿਘਨ) Its urgency has ceased to exist today. Its urgency does not arise today.)

ਸ਼੍ਰੀ ਲਾਲ ਚੰਦ ਸਬੱਰਵਾਲ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਆਪ ਨੇ ਰੂਲਿੰਗ ਦਿਤਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂਬਰ ਆਪਣੀ ਪ੍ਰਿਵਲੇਜ ਮੋਸ਼ਨ ਨੂੰ ਮੂਵ ਕਰੇ ਤੁਸੀਂ ਅਲਾਊ ਕੀਤਾ ਹੈ । ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਰਿਪੋਰਟਰ ਨੂੰ ਪੁੱਛ ਲਉ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਕੀ ਹੁਕਮ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਰੀਕਾਰਡ ਮੌਜੂਦ ਹੈ ।

(ਇਸ ਸਮੇਂ ਸਬੰਧਤ ਰੀਪੋਰਟਰ ਪਾਸੋਂ ਪੁੱਛਿਆ ਗਿਆ)

ਸ੍ਰੀ ਲਾਲ ਚੰਦ ਸਬਰਵਾਲ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਤੁਸੀਂ ਇਕ ਵੇਰ ਰੂਲਿੰਗ ਕਰ ਦਿਉ ਤਾਂ ਫਿਰ ਮੇਰੀ ਗੁਜ਼ਾਰਿਸ਼ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਰੂਲਿੰਗ ਤੇ ਅਮਲ ਵੀ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਰੀਕਨ-ਸਿਡਰ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦੀ (ਵਿਘਨ)

ਮੇਰੀ ਅਰਜ਼ ਇਹ ਹੈ, ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਕਿ ਲੀਡਰ ਆਫ ਦੀ ਹਾਊਸ ਨੇ ਤਾਂ ਇਤਰਾਜ਼ ਕਰੀ ਹੀ ਜਾਣਾ ਹੈ, ਇਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਸ਼ੋਭਾ ਦੇ ਸਕਦਾ ਹੈ ਉਹ ਸਾਇੰਦ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਨਾ ਸਮਝਦੇ ਹੋਣ (ਹਾਸਾ) ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਅਤੇ ਤੁਸੀਂ ਵੀ ਸਮਝਦੇ ਹੋ ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਦਦ ਲਈ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਚ ਬਾਦ ਵਿਚ ਟਰਾਂਸਲੇਟ ਕਰ ਦਿਆਂਗਾ (ਹਾਸਾ) (ਵਿਘਨ)

ਸ੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਰੂਲ 269 ਵੀ ਪੜ੍ਹ ਲਉ। He should also read it with Rule No. 269)

ਸ੍ਰੀ ਲਾਲ ਚੰਦ ਸਬਰਵਾਲ : ਜਨਾਬ ਮੇਰੀ ਤਾਂ ਇਹ ਗੁਜ਼ਾਰਿਸ਼ ਹੈ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਰੂਲ 272 ਥਲੇ ਪਾਵਰਜ਼ ਯੂਜ਼ ਕਰਕੇ ਸ੍ਰੀ ਵਿਸ਼ਵਨਾਥਨ ਨੂੰ ਮੋਸ਼ਨ ਮੂਵ ਕਰਨ ਲਈ ਅਲਾਉ ਕਰ ਦਿਤਾ ਅਤੇ ਫਿਰ ਕੋਈ ਅਜਿਹਾ ਰੂਲ ਨਹੀਂ ਕਿ ਜਿਸ ਨਾਲ, ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਤੁਸੀਂ ਜਿਹੜਾ ਹੁਕਮ ਕਰ ਦਿਤਾ ਹੋਵੇ ਉਸ ਨੂੰ ਰੀਜ਼ਾਈਲ ਕਰੋ। ਤੁਸੀਂ ਤਾਂ ਆਰਡਰ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਇਸ ਮੋਸ਼ਨ ਨੂੰ ਮੂਵ ਕਰ ਦਿਉ (ਵਿਘਨ) ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੋਸ਼ਨ ਮੂਵ ਕਰਨੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀ।

ਸ੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਮੈਂ ਇਹ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਮੈਂਬਰ ਦਾ ਇਹ ਰਾਈਟ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਉਸ ਮੋਸ਼ਨ ਨੂੰ ਮੂਵ ਕਰ ਦੇਵੇ ਮੈਂ ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਹੁਣੇ ੨ ਹੀ ਪ੍ਰਿਵਿਲੇਜ ਮੋਸ਼ਨ ਨੂੰ ਮੂਵ ਕਰ ਦੇਵੇ। 272 ਵਿਚ ਰਾਈਟ ਹੈ ਪਰ ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ 269 ਵੀ, ਸਬਰਵਾਲ ਸਾਹਿਬ, ਤੁਸੀਂ ਦੇਖ ਲਉ (ਵਿਘਨ) I had said that it was the right of the hon. Member to move the motion. I did not say that he should move the privilege motion there and then. He has definitely the right to move it in pursuance of Rule 272 but, at the same time, I should like the hon. Member Shri Suberwal, to read Rule 269 as well.)

ਚੌਧਰੀ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ : ਰੂਲਜ਼ ਤਾਂ ਬਿਲਕੁਲ ਕਲੀਅਰ ਹਨ ਕਿ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਚਿਰ ਤਕ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਸੈਟਿਸਫੈਕਸ਼ਨ ਨਾ ਹੋਵੇ ਇਸ ਪ੍ਰਿਵਿਲੇਜ ਮੋਸ਼ਨ ਨੂੰ ਮੂਵ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਇਹ ਮੋਸ਼ਨ ਰੂਲ 269 ਹੇਠ ਫਾਲ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਾਂ 272 ਥਲੇ ਇਹ ਆਪ ਨੇ ਦੇਖਣਾ ਹੈ ਪਰ ਹਰ ਦੋ ਹਾਲਤਾਂ ਵਿਚ ਨੋਟਿਸ ਇਜ਼ ਨੈਸੈਸਰੀ। ਇਹ 9 ਤਰੀਕ ਦੀ ਗਲ ਹੈ ਅਜ 9 ਦਿਨ ਇਸ ਗਲ ਨੂੰ ਹੋ ਗਏ ਹਨ ਇਹ ਕੋਈ ਅਜ ਜਾਂ ਕਲ ਦਾ ਵਾਕਿਆ ਨਹੀਂ ਜਿਹੜਾ ਕਿ ਪ੍ਰਿਵਿਲੇਜ ਬਣਦਾ ਹੋਵੇ। It is not a matter of right ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਵਾਕਿਆ 9 ਤਰੀਕ ਦਾ ਹੈ ਇਸ ਲਈ ਰੂਲ 269 ਥਲੇ ਇਸ ਗਲ ਲਈ ਨੋਟਿਸ ਆਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। It could not be moved without a notice in writing ਤਾਕਿ ਹਾਊਸ ਨੂੰ ਵੀ ਪਤਾ ਲਗ ਸਕੇ ਕਿ ਕਿਸ ਗਲ ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿ ਕੋਈ ਮੈਂਬਰ ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਚਾਹੇ

ਖੜਾ ਹੋ ਕੇ ਆਪਣੇ ਪ੍ਰਿਵਿਲੇਜ ਮੌਜੂਦਾ ਤੇ ਬੋਲਣ ਲਗ ਪਏ। ਰਲ 269 ਅਧੀਨ ਨੋਟਿਸ ਇਨ ਰਾਇਟਿੰਗ ਆਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਮੌਜੂਦਾ ਦਾ ਸਬਸਟੈਂਸ ਕੀ ਹੈ ਹਾਊਸ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲਗ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿ ਕਿਸੇ ਮੌਜੂਦਾ ਤੇ ਕੋਈ ਮੈਂਬਰ ਉੱਠ ਕੇ ਕਿਸੇ ਵੇਲੇ ਤਕਰੀਰ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦੇਵੇ। ਇਸ ਗਲ ਦੀ, ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਹੀਂ ਦੇਣੀ ਅਵਲ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਅਜੇ ਇਸ ਗਲ ਤੇ ਆਪਣਾ ਫੈਸਲਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਦਿੱਤਾ... (ਵਿਘਨ)

ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਜਿਸ ਦਿਨ ਵਿਸ਼ਵਨਾਥਨ ਨੇ ਆਪਣਾ ਪ੍ਰਿਵਿਲੇਜ ਮੌਜੂਦਾ ਕਰਨ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਮੰਗੀ ਸੀ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਇਹ ਫਰਮਾਇਆ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਪਾਸ ਅਖਬਾਰ ਨਹੀਂ ਜਾਂ ਤਾਂ ਤੁਹਾਡੇ ਕੋਲ ਅਖਬਾਰ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਮੌਜੂਦਾ ਮੂਵ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋ। ਫਿਰ ਅਜ ਅਖਬਾਰ ਮੌਜੂਦਾ ਹਨ ਅਤੇ ਤੁਸੀਂ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦੇ ਦਿਤੀ ਕਿ ਆਪਣਾ ਮੌਜੂਦਾ ਮੂਵ ਕਰੋ। ਤਾਂ ਹੁਣ ਇਹ ਜਿਹੜੀ ਬਹਿਸ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ ਜਿਸ ਦੀ ਕੋਈ ਰੈਲੇਵੈਂਸੀ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਜਾਂਦੀ, ਤੁਹਾਡੀਆਂ ਤਾਂ ਰੂਲਜ਼ ਅਨੁਸਾਰ ਐਬਸੋਲਿਊਟ ਪਾਵਰਜ਼ ਹਨ— ਐਜ਼ ਏ ਪ੍ਰੀਜ਼ਾਇਡਿੰਗ ਆਫੀਸਰ ਆਫ ਦੀ ਹਾਊਸ। ਤੁਸੀਂ, ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਆਪਣਾ ਰੀਕਾਰਡ ਦੇਖ ਲਉ। ਤੁਸੀਂ ਇਹ ਹੁਕਮ ਦੇ ਚੁੱਕੇ ਹੋ ਕਿ ਮੌਜੂਦਾ ਮੂਵ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਜਿਹੜੀ ਡਿਸਕਸ਼ਨ ਤੁਹਾਡੇ ਰੂਲਿੰਗ ਤੋਂ ਬਾਦ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਇਹ ਹਾਊਸ ਦਾ ਵਕਤ ਜ਼ਾਇਆ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਗਲ ਹੈ ਨਾਲੇ ਇਸ ਗਲ ਦੀ ਕੋਈ ਰੈਲੇਵੈਂਸੀ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਜਾਂਦੀ। ਤੁਸੀਂ ਰੂਲ ਠੀਕ ਪੜ੍ਹਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਤੁਸੀਂ ਕਹਿ ਸਕਦੇ ਸੀ ਕਿ ਨੋਟਿਸ ਆਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਤੁਸੀਂ ਇਹ ਵੀ ਕਹਿ ਸਕਦੇ ਸੀ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਚੈਂਬਰ ਵਿਚ ਮਿਲ ਲੈਣਾ ਪਰ ਹੁਣ ਤੁਸੀਂ ਆਨਰੇਬਲ ਮੈਂਬਰ ਨੂੰ ਕਹਿ ਦਿਤਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣਾ ਮੌਜੂਦਾ ਮੂਵ ਕਰੇ ਤਾਂ ਆਪ ਦੇ ਆਰਡਰ ਤੇ ਇਸ ਤਰਾਂ ਦੀਆਂ ਗਲਾਂ ਨਹੀਂ ਕਹਿਣੀਆਂ ਕਾਹੀਦੀਆਂ। ਗਲਤ ਹੈ ਜਾਂ ਠੀਕ ਹੈ, ਇਸ ਨੂੰ ਆਬਜੈਕਟ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਤੁਹਾਡਾ ਰੂਲਿੰਗ ਐਬਸੋਲਿਊਟ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਹੁਣ ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਕਿ ਆਨਰੇਬਲ ਮੈਂਬਰ ਨੂੰ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਹੀਂ ਦੇਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਇਹ ਠੀਕ ਨਹੀਂ। ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਨੇ ਰੂਲਿੰਗ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਮੈਂਬਰ ਨੂੰ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਹੁਣ ਚੈਲੰਜ ਕਰਨਾ ਜਾਂ ਇਸ ਦੇ ਬਾਰੇ ਵਿਚ ਕੁਝ ਕਹਿਣਾ ਠੀਕ ਨਹੀਂ।

ਪੰਡਿਤ ਮੋਹਨ ਲਾਲ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ ਮੈਂ ਇਹ ਅਰਜ਼ ਕਰਨੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜੋ ਰਾਏ ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਦਿਤੀ ਹੈ ਮੈਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਰਾਏ ਦੀ ਹਮੇਸ਼ਾ ਕਦਰ ਕਰਦਾ ਹਾਂ। ਇਹ ਐਮੀਨੈਂਟ ਜਜ਼ ਅਤੇ ਲਾਈਯਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਪਰ ਮੈਂ ਇਹ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਰਾਏ ਜਿਹੜੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਸਹੀ ਨਹੀਂ। ਮੈਂ ਤਾਂ ਇਕ ਕੁਐਸ਼ਨ ਪੁੱਟ ਕੀਤਾ ਸੀ ਉਸ ਦੇ ਮੁਤਾਲਿਕ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕੋਈ ਹਵਾਲਾ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ। ਕਿਉਂਕਿ ਜਿਹੜਾ ਰੂਲਿੰਗ ਤੁਸੀਂ ਦੇਣਾ ਹੈ ਉਸ ਨੇ ਪ੍ਰੈਸੀਡੈਂਟ ਬਣ ਜਾਣਾ ਹੈ, ਜੇਕਰ ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਇਥੇ ਹਾਊਸ ਵਿਚ ਪ੍ਰਿਵਿਲੇਜ ਮੌਜੂਦਾ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਤਾਂ ਇਹ ਇਕ ਪ੍ਰੈਸੀਡੈਂਟ ਸੈਟ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ ਕਿ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤੁਸੀਂ ਪ੍ਰਮਿਟ ਕਰੋ। ਰੂਲ 272 ਵਿਚ ਕਿਤੇ ਨਹੀਂ ਕਿ ਓਰਲ ਪ੍ਰਿਵਿਲੇਜ ਮੌਜੂਦਾ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੋਵੇ। ਓਰਲ ਵਰਡ ਤਾਂ ਕਿਤੇ ਵੀ ਨਹੀਂ (ਵਿਘਨ) ਰੂਲਜ਼ ਆਫ ਪ੍ਰੈਸੀਡੈਂਟ ਦੇ

[ਪੰਡਿਤ ਮੋਹਨ ਲਾਲ]

ਮੁਤਾਬਿਕ ਮੇਰੀ ਅਰਜ਼ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਰੀਜ਼ੋਲੂਸ਼ਨ ਅਤੇ ਇਮੀਜੀਏਟ ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਇਸ ਹਾਊਸ ਵਿਚ ਐਰਾਇਜ਼ ਹੋ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਆਗਿਆ ਨਾਲ ਉਹ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ ਪ੍ਰਿਵਿਲਜ ਪੇਸ਼ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਪਰ ਇਹ ਮੈਟਰ ਅਜਿਹਾ ਨਹੀਂ, ਜੇਕਰ ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਰਮਿਟ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਤਾਂ ਹਰ ਗਲ ਤੇ ਬਾਰ ਬਾਰ ਆਨਰੇਬਲ ਮੈਂਬਰ ਸਾਹਿਬਾਨ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ ਪ੍ਰਿਵਿਲਜ ਤੇ ਖੜੇ ਹੋ ਜਾਇਆ ਕਰਨਗੇ। ਇਸ ਲਈ ਮੇਰੀ ਬੇਨਤੀ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਗਲ ਨੂੰ ਸੋਚ ਵਿਚਾਰ ਲਉ ਅਤੇ ਫਿਰ ਮਨ ਬਣਾ ਲਉ ਕਿ ਕੀ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ।

ਸ਼੍ਰੀ ਬਲਰਾਮਜੀ ਦਾਸ ਟੰਡਨ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਰੂਲ 272 ਪੜ੍ਹਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ।

Rule 272 of the Rules of Procedure and Conduct of Business in the Punjab Legislative Assembly reads—

“The Speaker may, if he is satisfied about the urgency of the matter, allow a question of privilege to be raised at any time during the course of a sitting. Such question shall be raised at the earliest opportunity and shall not ordinarily require notice.”

ਸ਼੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਇਹ ਠੀਕ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਰੂਲ ਮੈਂ ਪੜ੍ਹਿਆ ਹੈ (This is right-I have read it.)

ਸ਼੍ਰੀ ਬਲਰਾਮਜੀ ਦਾਸ ਟੰਡਨ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਮੈਂ ਆਪ ਦਾ ਧਿਆਨ ਰੂਲ 120 ਵਲ ਵੀ ਦਿਵਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਉਸ ਵਿਚ ਇਹ ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ :

“All matters not specifically provided in these Rules and all questions relating to the detailed working of these Rules shall be regulated in such manner as the Speaker may from time to time direct.”

(ਵਿਘਨ)

Mr. Speaker : Order please.

ਸ਼੍ਰੀ ਬਲਰਾਮਜੀ ਦਾਸ ਟੰਡਨ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੇਰੀ ਗਲ ਤਾਂ ਸੁਣੋ। ਤੁਸੀਂ ਇਕ ਹੁਕਮ ਦੇ ਦਿਤਾ ਹੈ ਕਿ ਮੋਸ਼ਨ ਮੂਵ ਕਰ ਦਿਤੀ ਜਾਵੇ (ਵਿਘਨ) ਮੇਰੀ ਬੇਨਤੀ ਤਾਂ ਸੁਣ ਲਉ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ.....(ਵਿਘਨ)

Mr. Speaker : The hon. Member should please resume his seat. He has explained the matter to me and I have also received a written notice from the hon. Member Shri A. Vishwanathan. I call upon him.

Shri A. Vishwanathan : Sir, I beg to move that the Finance Minister—Dr. Jagjit Singh Chohan—by making a statement at Ludhiana on the 9th December, 1967, that the present Government proposes to levy fresh taxes in the State has committed a breach of privilege of the House, and the matter be referred to the Privileges Committee.....

4.00 P.M. In support thereof, I have brought with me three newspapers. One is Hind Samachar.

Mr. Speaker : I permitted you to move it. Now you may please explain all these papers to me in my Chamber. I will just be going there.

ਸ਼੍ਰੀ ਅ. ਕਿਸ਼ਨਾਥਨ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਇਸ ਕੋ ਹਾਊਸ ਦੀ ਟੇਬਲ ਪਰ ਲੇ ਕਰਤਾ ਹੂੰ।

ਸ਼੍ਰੀ ਅਧਯਕਸ਼ : ਅਮੀ ਨਹੀਂ, ਜਕ ਧਹ ਐਡਮਿਟ ਹੋ ਜਾਯੇਗਾ ਤੋ ਹਾਊਸ ਕੇ ਟੇਬਲ ਪਰ ਪਲੇਸ ਕਰ ਦੇਨਾ। (Not at this moment. He may place it on the Table of the House after the Motion has been admitted.)

ਉਦਯੋਗ ਮੰਤਰੀ (ਸ਼੍ਰੀ ਬਿਸ਼ਨਰ ਨਾਥ ਮਕੜ) : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਤੁਸੀਂ ਤਾਂ ਅਜੇ ਐਡਮਿਟ ਕਰਨ ਦਾ ਵੀ ਹੁਕਮ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਪਰ ਇਹ ਅਖਬਾਰਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਐਡਮਿਟ ਹੋ ਚੁਕੀ ਹੈ, ਮੌਸਨ ਮੂਵ ਹੋ ਚੁਕੀ ਹੈ ਅਤੇ ਫੇਰ ਰੀਜੈਕਟ ਵੀ ਹੋ ਚੁਕੀ ਹੈ। ਸ਼੍ਰੀ ਵਿਸ਼ਵਨਾਥਨ ਨੇ ਇਹ ਗੱਲ ਕਹੀ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਖਬਰ ਲੋਕਲ ਅਖਬਾਰ ਵਿਚ ਛਪੀ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਲੋਕਲ ਅਖਬਾਰ ਹਿੰਦ ਸਮਾਚਾਰ ਵਰਗਾ ਪਛਾਣਿਆ ਹੋਇਆ ਅਖਬਾਰ ਹੈ।

ਸ਼੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਤੁਸੀਂ ਰਹਿਣ ਦਿਉ ਮੈਂ ਸਾਰੀ ਚੀਜ਼ ਵੇਖ ਲਵਾਂਗਾ। (Please do not interrupt. I would go through all the papers.)

ਕਾਮਰੇਡ ਸੱਤਪਾਲ ਡਾਂਗ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਨੂੰ ਹੈਰਾਨੀ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਆਪ ਨੂੰ ਇਕ ਚਿੱਠੀ 9 ਜਨਵਰੀ ਨੂੰ ਲਿਖੀ ਸੀ ਜਿਹੜੀ ਕਿ ਹੁਣ ਤੱਕ ਨਹੀਂ ਮਿਲੀ.....(ਵਿਘਨ)

ਸ਼੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਮੈਂ ਪਤਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਜੀ, ਇਹ ਨਾ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਹੈ ਨਾ ਮੇਰੇ ਸੈਕਟਰੀ ਕੋਲ ਹੈ if he will send me a copy there of then I will see to it. (I have enquired about it. It is neither with me nor with the Secretary. If he will send me a copy thereof then I will see to it.)

ਸ਼੍ਰੀ ਲਾਲ ਚੰਦ ਸ਼ੰਕਰਵਾਲ : ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਚਿੱਠੀ ਆਫਿਸ ਵਿਚ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਸੈਕਟਰੀ ਦਾ ਫਰਜ਼ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਤੁਹਾਨੂੰ ਇਨਫਾਰਮ ਕਰੇ।

ਸ਼੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਜੇ ਆਫਿਸ ਵਿਚ ਆਉਂਦੀ ਤਾਂ ਹੀ ਸੈਕਟਰੀ ਮੈਨੂੰ ਇਨਫਾਰਮ ਕਰਦਾ। (The Secretary could have informed only after it was received in the office.)

ਸ੍ਰੀ ਲਾਲ ਚੰਦ ਸਬਰਵਾਲ : ਇਹ ਤਾਂ ਰਜਿਸਟਰਡ ਲੈਟਰ ਸੀ।

(interruption)

ADJOURNMENT MOTION

ਸ੍ਰੀ ਬਲਰਾਮਜੀਦਾਸ ਟੰਡਨ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਐਡਜਰਨਮੈਂਟ ਮੋਸ਼ਨ ਨੰ: 19 ਦਾ ਨੋਟਿਸ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਜ਼ਿਲਾ ਸੰਗਰੂਰ ਵਿੱਚ ਇਕ ਔਰਤ ਨੂੰ ਗਹਿਣਿਆਂ ਸਮੇਤ ਭਜਾ ਕੇ ਲੈ ਗਏ ਹਨ——(ਵਿਘਨ)

ਸ੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਇਹ ਕੇਸ ਪੁਲਿਸ ਵਿਚ ਰਜਿਸਟਰ ਹੋ ਚੁਕਾ ਹੈ ਸਬਜ਼ਡਿਸ ਹੈ ਇਸ ਲਈ ਬਿਹਤਰ ਹੋਵੇਗਾ ਨਾ ਛੇੜਿਆ ਜਾਵੇ। (This case has been registered with the Police. it is sub-Judice. It will therefore, be desirable if no reference there to is made here.)

ਸ੍ਰੀ ਬਲਰਾਮਜੀ ਦਾਸ ਟੰਡਨ : ਉਹ ਕੇਸ ਰਜਿਸਟਰ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ, ਥਾਨੇਦਾਰ ਨੇ ਕੇਸ-ਰਜਿਸਟਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਗਵਰਨਮੈਂਟ ਕੋਲ ਇਸ ਦੇ ਮੁਤੱਲਕ ਕੋਈ ਇਨਫਰਮੇਸ਼ਨ ਹੈ ਉਹ ਹਾਊਸ ਦੇ ਵਿਚ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ।

ਸ੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਕੀ ਕੇਸ ਰਜਿਸਟਰ ਹੋ ਚੁਕਾ ਹੈ, ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਦੱਸਣ ? (Will the Chief Minister state whether the case has been registered with the Police ?)

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ (ਸਰਦਾਰ ਲਛਮਣ ਸਿੰਘ ਗਿਲ) : ਹਾਂ ਜੀ, ਮੇਰਾ ਆਪਣਾ ਖਿਆਲ ਇਹ ਵੀ ਹੈ ਕਿ ਦੋ-ਤਿੰਨ ਦਿਨ ਦੇ ਅੰਦਰ ਇਹ ਸਾਰੀ ਚੀਜ਼ ਕਲੀਅਰ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ। ਇਹ ਕੇਸ 302 ਸੈਕਸ਼ਨ ਦੇ ਅਧੀਨ ਦਰਜ ਹੋਇਆ (ਆਵਾਜ਼ਾਂ 302 ਦੇ ਅਧੀਨ ?) ਹਾਂ ਜੀ 302 ਦੇ ਅਧੀਨ ਮੈਂ ਮਜ਼ੀਦ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜਾਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਪਰ ਗੱਲ ਕਲੀਅਰ ਕਰਨ ਲਈ ਕਹਿਣਾ ਹੀ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਇਹ ਔਰਤ ਕਤਲ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਉਸ ਆਦਮੀ ਨੂੰ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਅਰੈਸਟ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ, ਅਜੇ ਇਕ ਆਦਮੀ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਉਹ ਵੀ ਉਮੀਦ ਹੈ ਸ਼ਾਮ ਤਕ ਫੜ ਲਿਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਮੈਂ ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਪਬਲਿਕ ਇਨਟਰੈਸਟ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਸੀ।

Mr. Speaker : All right. I convert this adjournment motion into a Call Attention Notice. The Minister concerned will make statement.

ਸ੍ਰੀ ਬਲਰਾਮਜੀ ਦਾਸ ਟੰਡਨ : ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੁੱਛੋ ਕਿ ਕਦੋਂ ਤੱਕ ਸਟੇਟਮੈਂਟ ਦੇਣਗੇ।

Mr. Speaker : He will make a statement in a day or two.

ਜਥੇਦਾਰ ਜਗੀਰ ਸਿੰਘ ਫਗੂਵਾਲੀਆ : ਆਨ ਏ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ ਆਰਡਰ ਸਰ।

x x x x x x x x
x x x x x x x

*Expunged as ordered by the Chair.

SECOND RULING BY THE SPEAKER REGARDING THE VALIDITY (12)51
OF THE GOVERNMENT HEADED BY SARDAR LACHHMAN SINGH GILL

ਸ੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਨਹੀਂ ਨਹੀਂ, ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਰਾਂਗ ਸਟੇਟਮੈਂਟ ਨਹੀਂ ਦੇ ਸਕਦੇ।

(No. No. The Chief Minister cannot make a wrong statement)

ਜਥੇਦਾਰ ਜੰਗੀਰ ਸਿੰਘ ਫਗੂਵਾਲੀਆ : X XX XX XX
XX XX XX XX XX XX

ਸ੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਤੁਸੀਂ ਤਸਰੀਫ ਰਖੋ। ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ, ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਗਰਿਫਤਾਰੀ ਹੋ ਚੁਕੀ ਹੈ। ਤੁਹਾਡੀ ਗਲ ਰਾਤ ਦੀ ਹੈ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਟੇਟਮੈਂਟ ਹੁਣ 4 ਵਜੇ ਦਾ ਹੈ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਹੁਣ ਇਨਫਰਮੇਸ਼ਨ ਆਈ ਹੈ ! (He should please resume his seat. The Chief Minister has stated that an arrest has been made. The Hon. Member's information is night-old. The Chief Minister is giving the latest information at 4.00 P.M. today. He has received this information just now.)

ਜਥੇਦਾਰ ਜੰਗੀਰ ਸਿੰਘ ਫਗੂਵਾਲੀਆ : XX XX XX
XX XX XX XX XX
XX XZ XX (ਵਿਘਨ ਸ਼ੋਰ)

Mr. Speaker : Please expunge all the remarks made by Jathedar Phaguwalia (Noise).

SECOND RULING BY THE SPEAKER REGARDING THE VALIDITY OF
THE GOVERNMENT HEADED BY SARDAR LACHHMAN SINGH GILL.

Mr. Speaker : Order please.

Mr. Speaker . Comrade Sardar Harkishan Singh Surjit submitted a representation asking me to reconsider the decision I gave on the 6th of December on the point of Order raised in the House on the 4th of December to the effect that the Governor, in not accepting the advice of the former Chief Minister to dissolve the Assembly under Article 174 (2) and administering the oath of office to Sardar Lachhman Singh Gill as Chief Minister and to his colleagues as Ministers who do not belong to the majority part in the House, has acted unconstitutionally.

2. Before I refer to the points raised in the said representation, I would like to say that ordinarily a decision or ruling given by the Chair is final and is not reconsidered. It is only in very rare cases when it is explained to the entire satisfaction of the Chair that some point of fundamental importance was not brought to the notice of the Chair or escaped its attention that the Chair may consider the matter in the light of that point. Although I had considered the matter very carefully before giving

*Expunged as Ordered by the Chair.

[Mr. Speaker]

my decision on the 6th December, yet in view of the observations of Dr. Ambedkar quoted by the Hon. Member, Comrade Sardar Harkishan Singh Surjeet, in his representation and the great importance of the matter, I have again considered the matter keeping in view the points raised in the representation.

3. The hon. Member has urged two points in his representation. One is that the Governor's decision under Article 174(2) has necessarily to be in accordance with the advice tendered to him by the Chief Minister. The other is that when the recognition of the Opposition is conditioned by a common programme inside and outside the House as held by me, how is it that the same criterion does not apply to a party which seeks to form a Government.

4. In support of his first point, Comrade Sardar Harkishan Singh Surjeet has quoted the observation made by Dr. Ambedkar in the Constituent Assembly on draft Article 153, which, with suitable modifications, was enacted as Article 174. The draft Article contained an extra clause, which was deleted, under which the Governor was empowered to exercise his functions under sub-clauses (a) and (c) of sub-clause (2) now forming clause (1) (partly) and clause 2 (c) of the enacted Article 174, in his discretion. The argument is that if the framers of the Constitution had intended the Governor to exercise his functions in his discretion under Article 174 the clause relating to the discretionary powers would have been left in tact. Therefore, the power to summon and the power to prorogue the House which are exercised on the advice of the Chief Minister stand on the same footing as the power to dissolve the Assembly.

My attention has also been drawn to Clause 6 of draft Article 144 which had provided that the Governor's functions under the Article with respect to the appointment and dismissal of Ministers were exercisable by him in his discretion. This clause was, however, deleted and the Article with other suitable modifications was enacted as Article 164.

Comrade Harkishan Singh Surjeet has drawn the conclusion that these clauses were deleted to provide for a constitutional Governor in all spheres of his functions.

Emphasis has also been laid down by the Hon. Member on the observations made by Dr. Ambedkar on draft Article 143 which as enacted as Article 163. But, while making these observations, Dr. Ambedkar was not propounding a constitutional conclusion but only concerning himself with the method of drafting. He said :

"Therefore, as I said, having stated that there is nothing incompatible with the retention of the discretionary power in the Governor in specified cases with the system of responsible Government, the only question that arises is, how should we provide for the mention of this discretionary power ? It seems to me that there are three ways by which this could be done. One way is to omit the words from article 143 as my honourable Friend, Pandit Kunzru, and others desire and to add to such articles as 175, or 188 or such other provisions which the House may hereafter introduce, vesting the Governor with the discretionary power, saying notwithstanding Article 143 the Governor shall have this or that power. The other

SECOND RULING BY THE SPEAKER REGARDING THE VALIDITY (12)53
OF THE GOVERNMENT HEADED BY SARDAR LACHHMAN SINGH GILL

way would be to say in Article 143 "that except as provided in articles so and so specifically mentioned—articles 175, 188, 200 or whatever they are". But the point I am trying to submit to the House is that the House cannot escape from mentioning in some manner that the Governor shall have discretion".

5. Dr. Ambedkar, while moving for deletion of clause (3) of draft Article 153, stated. "This clause is apparently inconsistent with the scheme for a Constitutional Governor". This does not imply or mean that the Governor can in no case refuse to dissolve the Assembly if the Chief Minister advises him to do so. But he has to exercise his own judgment. This is amply borne out by the observations made by Dr. Ambedkar, when draft Article 69 was before the Constituent Assembly on 18th May, 1949. This draft Article corresponds to the enacted Article 85 on the subject of Session of Parliament, prorogation and dissolution. Professor K. T. Shah moved an amendment, the object of which was to provide that the dissolution of the House of the People must be on the advice of the Prime Minister if such dissolution is earlier than the completion of the normal term and further that the reasons given by the Prime Minister for such dissolution must be recorded in writing. Dr. Ambedkar, while replying to the debate on this amendment, said :

"... In the same way, the President of the Indian Union will test the feelings of the House whether the House agrees that there should be dissolution or whether the House agrees that the affairs should be carried on with some other leader without dissolution. If he finds that the feeling was that there was no other alternative except dissolution, he would as a Constitutional President undoubtedly accept the advice of the Prime Minister to dissolve the House. Therefore, it seems to me that the insistence upon having a document in writing stating the reasons why the Prime Minister wanted a dissolution of the House seems to be useless and not worth the paper on which it is written. There are other ways for the President to test the feeling of the House and to find out whether the Prime Minister was asking for dissolution of the House for bona-fide reasons or for purely party purposes ..".

(C.A. Debate dated 18.5.1949, Page 107)

6. What applies in the case of Article 85 (draft Article 69) applies with equal force to Article 174 (draft Article 153). In the present case, the Governor must have satisfied himself that the Government of the State could be carried on with some other leader without a dissolution. Therefore before administering the oath of office of Chief Minister to Sardar Lachhman Singh Gill the Governor must have satisfied himself that he enjoyed the support of an absolute majority of Members in the Legislative Assembly. I, therefore, reiterate that the Governor was not bound to act on the advice of the outgoing Chief Minister and dissolve the Assembly.

7. In support of his other point, the Hon. Member has not cited any authority. He has given his reasons for the criterion for recognising an Opposition Party being made applicable to a Party which seeks to form a Government. I had said that I am not concerned with political parties as such so far as this House is concerned. I am concerned with according

recognition to a Political Party only when it seeks to become an Opposition Party. In making this assertion, I was guided by a ruling of this House dated the 25th March, 1960. This ruling concerns itself only with an Opposition Party and quite naturally so.

I will, therefore, say that there are no grounds on which I may be justified in revising my decision of the 6th December. (Cheers)

In the end, I would like to say that I have to go by what our Rules and Constitution say. I have kept them fully in mind while giving this decision as also the decision that I gave on the 6th December. If still the Hon. Member or for that matter any other Hon. Member feels that the Governor's action in ignoring the advice of the outgoing Chief Minister and administering the oath of office of Chief Minister to Sardar Lachhman Singh Gill and to his colleagues as Ministers is not in conformity with the provisions of the Constitution or is in excess of the powers vested by the Constitution in a Governor, then he may seek remedy if there is at all any, under the law or approach the President who appoints the Governor and during whose pleasure the Governor holds office.

Voices from Opposition : Thank you for the advice.

POINTS OF ORDER RE-ADJOURNMENT MOTION

ਡਾਕਟਰ ਬਲਦੇਵ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ : ਆਨ ਏ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ ਆਰਡਰ, ਸਰ। ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਇਕ ਐਡਜਰਨਮੈਂਟ ਮੋਸ਼ਨ ਦਿਤੀ ਸੀ ਉਸ ਦਾ ਤੁਹਾਡੇ ਆਫਿਸ ਵਲੋਂ ਜਵਾਬ ਮਿਲਿਆ ਹੈ ਕਿ

“.....regarding the alleged lathi charge by the Deputy Minister S. Bakhtawar Singh at Ferozepore, I am directed to inform you that the same has been disallowed by the Hon. Speaker on the ground that the proper remedy against the conduct of a Minister is notice under Chapter XIII of the Rules (No-confidence).”

ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ ਮੈਂ ਤੁਹਾਡੇ ਧਿਆਨ ਵਿਚ ਲਿਆਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ (ਵਿਘਨ)

ਸ਼੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਡਾਕਟਰ ਸਾਹਿਬ ਇਸ ਬਾਰੇ ਫੈਸਲਾ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। (Dr. Sahib a decision to this effect has already been taken.)

ਡਾਕਟਰ ਬਲਦੇਵ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਤੁਹਾਡੇ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਮੁਤਾਲਕ ਹੀ ਮੈਂ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ ਆਰਡਰ ਰੇਜ਼ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਐਡਜਰਨਮੈਂਟ ਮੋਸ਼ਨ ਅਸੀਂ ਨੋ-ਕਾਨਫੀਡੈਂਸ ਮੋਸ਼ਨ ਦੀ ਫਾਰਮ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਦਿਤਾ। ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਦਸਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਸਿਰਫ ਲਾਠੀਚਾਰਜ ਡਿਸਕਸ ਕਰਨ ਲਈ ਦਿਤਾ ਹੈ।

ਕੈਪਟਨ ਰਤਨ ਸਿੰਘ : ਆਨ ਏ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ ਆਰਡਰ, ਸਰ। ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ ਜਿਸ ਪੁਆਇੰਟ ਤੇ ਤੁਸੀਂ ਡਿਸੀਜ਼ਨ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਉਸ ਤੇ ਬਹਿਸ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ।

ਡਾਕਟਰ ਬਲਦੇਵ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ : ਕੋਈ ਵੀ ਇੰਪਾਰਟੈਂਟ ਮਸਲਾ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ ਆਰਡਰ ਰਾਹੀਂ ਰੇਜ਼ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। (ਵਿਘਨ) ਤੁਹਾਨੂੰ ਸੁਣਨਾ ਪਏਗਾ।

ਕੈਪਟਨ ਰਤਨ ਸਿੰਘ : ਆਨ ਏ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ ਆਰਡਰ ਸਰ ।

Dr. Baldev Parkash : I do not give way.

Capt. Rattan Singh : On a point of Order, Sir ; He is discussing his adjournment motion.

Dr. Baldev Parkash : Sir, I am not giving way.

Mr. Speaker : The Hon. Member Dr. Baldev Parkash is already on a point of Order.

Capt. Rattan Singh : Sir, he is not on a point of Order. He is discussing his adjournment motion.

ਸ੍ਰੀ ਲਾਲ ਚੰਦ ਸਬਰਵਾਲ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇੰਟਰਪਟ ਕਰਨ ਦੀ ਆਦਤ ਹੈ । ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ ਆਰਡਰ ਤੇ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ ਆਰਡਰ ਰੇਜ਼ ਕਰੀ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ।

Dr. Baldev Parkash : I wanted to move an adjournment motion for the adjournment of the business of the House to discuss the inflammable situation at Ferozepore.

(ਵਿਘਨ) ਇਹ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਬੋਲ ਸਕਦਾ ਹੈ ।

Mr. Speaker : The hon. Member is requested to discuss that matter with me in my Chamber.

ਡਾਕਟਰ ਬਲਦੇਵ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ ਮੈਂ ਇਹ ਬਿਲਕੁਲ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਉਂ ਜਾ ਕੇ ਲਾਠੀ ਚਾਰਜ ਕੀਤਾ । ਬੜਾ ਚੰਗਾ ਕੀਤਾ ਰੈਡ ਟੈਪੇਜ਼ਿਮ ਨੂੰ ਐਵਾਇਡ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਡਾਇਰੈਕਟ ਐਕਸ਼ਨ ਮਨਿਸਟਰ ਨੇ ਲੈ ਲਿਆ । ਮੈਂ ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਹਿੰਦਾ ਕਿ ਨਾਲਵੇ ਲੇਕਿਨ ਮੈਂ ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਕਿ ਸਿਚੂਏਸ਼ਨ ਉਥੇ ਇਹੋ ਜਿਹੀ ਹੋ ਗਈ (ਵਿਘਨ) ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ ਗਲ ਸੁਣ ਲਵੋ ।

Mr. Speaker : The Hon. Member can discuss this thing on the other motion, when it will be discussed in the House.

ਡਾਕਟਰ ਬਲਦੇਵ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ : ਮੇਰਾ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ ਆਰਡਰ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰੂਲਿੰਗ ਆ ਰਹੇ ਹਨ ਸਾਨੂੰ ਐਡਜਰਨਮੈਂਟ ਮੋਸ਼ਨ ਦੀ ਜਿਹੜੀ ਕਲਾਜ਼ ਹੈ ਰੂਲਜ਼ ਅਤੇ ਪਰੋਸੀਜ਼ਰ ਤੋਂ ਕਢ ਦੇਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਕੋਈ ਮਾਮਲਾ ਭਾਵੇਂ ਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਅੱਗ ਲਗ ਜਾਵੇ ਭਾਵੇਂ ਪੰਜਾਬ ਤਬਾਹ ਹੋ ਜਾਵੇ ਭਾਵੇਂ ਤੁਫਾਨ ਆ ਜਾਵੇ ਐਸਾ ਕੋਈ ਮਾਮਲਾ ਜਿਹੜਾ ਹੈ ਐਡਜਰਨਮੈਂਟ ਮੋਸ਼ਨ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਆ ਸਕਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਕੋਈ ਸਬ-ਜੂਡਿਸ ਹੋ ਜਾਇਗਾ । ਕੋਈ ਕਿਸੇ ਮਨਿਸਟਰ ਨਾਲ ਰੀਲੇਟਿਡ ਹੋ ਜਾਏਗਾ ।

ਸ੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਨਹੀਂ ਇਹ ਤੇ ਤੁਸੀਂ ਰੂਲਜ਼ ਬਣਾਏ ਹੋਏ ਨੇ । (No, the House has made rules for the discussion of such matters.)

ਡਾਕਟਰ ਬਲਦੇਵ ਪਰਕਾਸ਼ : ਨਹੀਂ ਉਂਝ ਨਹੀਂ ਬਣਾਏ ਹੋਏ । ਮੈਂ ਗਲ ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ ਕਿ ਇਸ ਨੂੰ ਡਿਟਰਮਿਨ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਲਾਈਨ ਆਫ ਡਿਸੀਜ਼ਨ ਬੜੀ ਭਾਰੀ ਏ ਔਰ ਤੁਹਾਡੇ ਲਈ ਤਾਂ ਸਾਰੀ ਅਥੋਰਿਟੀ ਹਾਊਸ ਨੇ ਛੱਡੀ ਹੋਈ ਹੈ । ਇਸ ਕਰਕੇ ਮੈਂ ਦਰਖਾਸਤ ਕਰਦਾ ਕਿ ਜਿਹੜਾ ਜੱਜਮੈਂਟ ਤੁਸੀਂ ਦਿੱਤਾ ਉਸ ਨੂੰ ਮੁੜਕੇ ਰੀ-ਕੰਸਿਡਰ ਕਰ ਲਿਆ ਜਾਵੇ ।

Mr. Speaker : We will re-consider it at the proper time.

ਸ਼੍ਰੀ ਬਲਰਾਮਜੀ ਦਾਸ ਟੰਡਨ : (ਸ਼ੋਰ) ਸਾਇੰਸ ਟੀਚਰਜ਼ ਦੇ ਬਾਰੇ ਕਿਸੇ ਮੈਂਬਰ ਨੇ ਮੋਸ਼ਨ ਦਾ ਨੋਟਿਸ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਉਹ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿਵੇਂ ਉਮਿਟ ਹੋ ਗਿਆ ਜੀ ।

ਸ਼੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਨਹੀਂ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਆਈ । (No such motion has reached me)

ਸ਼੍ਰੀ ਬਲਰਾਮਜੀ ਦਾਸ ਟੰਡਨ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇਖੋ ਜੀ ਤੁਸੀਂ ਦਿੱਤਾ ਸਾਨੂੰ 44 ਨੰਬਰ । 44 ਨੰਬਰ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਤੁਹਾਡਾ ਪਿਆ ਹੋਇਆ । (ਵਿਘਨ) ਨਹੀਂ ਜੀ ਇਹ ਤਾਂ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ । ਹਦ ਹੋ ਗਈ, ਉਹ ਤਾਂ ਬਾਹਰ ਭੁੱਖ ਹੜਤਾਲ ਕਰਕੇ ਬੈਠੇ ਹੋਏ ਹਨ ।

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਰਹਿਣ ਦਿਉ । ਇਹ ਕੀ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦੇ ਪਏ ਹੋ ।

ਸ਼੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਇਹ ਕਲ ਵਾਸਤੇ ਐਡਮਿਟ ਹੋਇਆ । (This has been admitted to be taken up tomorrow.)

ਸ਼੍ਰੀ ਬਲਰਾਮਜੀ ਦਾਸ ਟੰਡਨ : ਮੈਂ ਇਕ ਮਿਨਟ ਵਿੱਚ ਪੜ੍ਹ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ ।

ਸ਼੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਨਹੀਂ ਜੀ ਅੱਜ ਨਹੀਂ ਤੁਸੀਂ ਪੜ੍ਹ ਸਕਦੇ । (No please you can not read it today)

ਸ਼੍ਰੀ ਬਲਰਾਮਜੀ ਦਾਸ ਟੰਡਨ : ਤੁਸੀਂ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ।

ਸ਼੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਤਾਂ ਨਾ ਬਣਾ ਲਿਆ ਕਰੋ । (He should not presume things.)

ਸ਼੍ਰੀ ਬਲਰਾਮਜੀ ਦਾਸ ਟੰਡਨ : ਨਹੀਂ ਤੁਸੀਂ ਤਾਂ ਅੱਜ ਸਰਕੁਲੇਟ ਕਰਕੇ ਕਿਹਾ ਸਾਨੂੰ । ਅਸੀਂ ਤੇ ਤਾਂ ਕਿਹਾ ।

ਸ਼੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਕਲ ਕਲ । (Tomorrow)

ਸ਼੍ਰੀ ਬਲਰਾਮਜੀ ਦਾਸ ਟੰਡਨ : ਫੇਰ ਕਲ ਤੇ ਪਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ?

ਸ਼੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਜੀ ਕਲ ਲਵਾਂਗੇ (Yes we will take it up tomorrow.)

ਸ੍ਰੀ ਬਲਰਾਮਜੀ ਦਾਸ ਟੈਡਨ : ਅੱਛਾ ਜੀ ਸਾਨੂੰ ਕੋਈ ਇਤਰਾਜ਼ ਨਹੀਂ ।

ਸਰਦਾਰ ਜਗੀਰ ਸਿੰਘ ਫਗੂਵਾਲੀਆ : ਆਨ ਦੇ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ ਆਰਡਰ ... ..

ਸ੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਸਬੋਰਵਾਲ ਸਾਹਿਬ ।

ਸਰਦਾਰ ਜਗੀਰ ਸਿੰਘ ਫਗੂਵਾਲੀਆ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਬੋਲਦਾ ਹਾਂ ਧਿਆਨ ਦਿਓ । ਮੇਰਾ 45 ਨੰਬਰ ਦਾ ਧਿਆਨ ਦਿਵਾਉ ਮਤਾ ਹੈ । ਉਹਦੀ ਵੀ ਪੜ੍ਹਨ ਦੀ ਕਦ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿਉਗੇ ।

ਸ੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਜੇ 44 ਅੱਜ ਨਹੀਂ ਆਇਆ ਤਾਂ 45 ਕਿਵੇਂ ਆ ਸਕਦਾ ਹੈ । ਕਲ ਦੇਖੀ ਜਾਏਗੀ । (How can we take up call Attention Notice No. 45 when number 44 has not been taken. It will come up tomorrow.)

ਸਰਦਾਰ ਜਗੀਰ ਸਿੰਘ ਫਗੂਵਾਲੀਆ : ਅੱਛਾ । ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਦੂਜੀ ਅਰਜ਼ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬੀ ਦਾ ਬਿਲ ਜਿਹੜਾ ਗੌਰਮਿੰਟ ਵਲੋਂ ਕਲ ਨੂੰ ਆਉਣਾ ਹੈ ਉਸ ਤੇ ਕਲ ਨੂੰ ਬਹਿਸ ਹੋਣੀ ਹੈ । ਸਾਨੂੰ ਅਜੇ ਤਕ ਪੰਜਾਬੀ ਦਾ ਬਿਲ ਨਹੀਂ ਮਿਲਿਆ ਪੜ੍ਹਾਂਗੇ ਕਦ ਉਹਨੂੰ ? ਦੋ ਦਿਨ ਏਸ ਨੂੰ ਲੇਟ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ ।

ਸ੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਜਥੇਦਾਰ ਸਾਹਿਬ, ਸਭ ਨੂੰ ਮਿਲ ਗਿਆ (ਸ਼ੋਰ) ਤੁਹਾਨੂੰ ਵੀ ਮਿਲ ਗਿਆ ਹੋਵੇਗਾ ਆਪਣੇ ਕਾਗਜ਼ ਦੇਖ ਲਵੋ । (Jathedar Sahib, it has reached all the hon. Members. He would also have received it. He should search his papers.)

ਸਰਦਾਰ ਜਗੀਰ ਸਿੰਘ ਫਗੂਵਾਲੀਆ : ਪੰਜਾਬੀ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਮਿਲਿਆ (ਸ਼ੋਰ) ਸਾਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਤਾ । ਸਾਨੂੰ ਕਾਗਜ਼ਾਂ ਦਾ ਭਾਰ ਚੁਕਨ ਦੀ ਆਦਤ ਨਹੀਂ । ਸਾਨੂੰ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿੱਚ ਬਿਲ ਮਿਲਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਕਿ ਪੜ੍ਹਕੇ ਉਸ ਤੇ ਬੋਲ ਸਕੀਏ । ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਕੱਲ ਤੇ ਰਖ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ ।

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ (ਸਰਦਾਰ ਲਛਮਣ ਸਿੰਘ ਗਿਲ) : ਦੇਖੋ ਜੀ, ਪੰਜਾਬੀ ਵਿੱਚ ਹੈ ।

(ਆਵਾਜ਼ਾਂ ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਨਹੀਂ ਆਇਆ)

ਸਰਦਾਰ ਜਗੀਰ ਸਿੰਘ ਫਗੂਵਾਲੀਆ : ਤੁਹਾਨੂੰ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਹੋਵੇਗਾ ਗੌਰਮਿੰਟ ਪਾਰਟੀ ਨੇ ਪਰ ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਨਹੀਂ ਆਇਆ । ਐਹ ਪੁਛੋ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ (ਆਵਾਜ਼ਾਂ : ਨਹੀਂ ਮਿਲਿਆ, ਨਹੀਂ ਮਿਲਿਆ । ਨਹੀਂ, ਨਹੀਂ (ਕਾਫੀ ਸ਼ੋਰ)

ਸ੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਆਫਿਸ ਨੂੰ ਪੁਛਿਆ ਹੈ । ਸਾਰੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਡਿਸਟਰੀਬਿਊਟ ਹੋ ਚੁਕਾ ਹੈ । ਆਪਣੇ ਕਾਗਜ਼ ਫੋਲੋ । (I have enquired from the office.)

It has been distributed to all the Members. They should search out their papers)

ਸਰਦਾਰ ਜਗੀਰ ਸਿੰਘ ਫਗੂਵਾਲੀਆ : ਪੰਜਾਬੀ ਦਾ ਬਿਲ ਸਪਲਾਈ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ । ਨਹੀਂ ਆਇਆ । ਬਿਲਕੁਲ ਨਹੀਂ ਆਇਆ । ਪੁਛੋ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ।

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ (ਸਰਦਾਰ ਲਛਮਣ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ) : ਬਿਲ ਛੱਪੇ ਹੋਏ ਦਿੱਤੇ ਹਨ ।

ਡਾਕਟਰ ਭਗਤ ਸਿੰਘ : ਮੈਂ ਖੁਦ ਦਫਤਰ ਵਿੱਚ ਗਿਆ ਤੇ ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਪੰਜਾਬੀ ਸਕਰਿਪਟ ਵਿੱਚ ਦਿਉ ਤੇ ਉਦੋਂ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੋਏ ।

ਸ਼੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਡਾਕਟਰ ਸਾਹਿਬ, ਬਿਲ ਉਸ ਵੇਲੇ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਸੀ । ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਦ ਜਿਸ ਵਕਤ ਆਇਆ ਦਿਤਾ ਗਿਆ । (It was not ready at that time. Thereafter, as soon as the copies were received, these were distributed to the Members.)

(ਆਵਾਜ਼ਾਂ ਹਾਲੇ ਤਕ ਨਹੀਂ ਆਇਆ)

ਸ਼੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਮਿਲਿਆ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੇ ਦਿਓ । (Those who have not received it, may be given copies thereof now. (ਸ਼ੋਰ))

FIRST REPORT OF THE COMMITTEE OF PRIVILEGES--CONSIDERATION OF

Shri Lal Chand Suberwal : Sir, I move-

That the First Report of the Committee of Privileges, presented to the House on the 11th December, 1967 on the question of.....

(ਚੌਧਰੀ ਸਾਧੂ ਰਾਮ ਵਲੋਂ ਵਿਘਨ)

ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ ਉਹ ਸਾਧੂ ਰਾਮ ਹੋਰੀਂ ਨਹੀਂ ਹਟਦੇ ।

Mr. Speaker : Who is there ? Chaudhri Sadhu Ram, if you speak again I shall send you out. This is my warning now and if next time there is any complaint against you, then I shall send you out. (Interruption) What is your point of order ?

ਕੋਪਟਨ ਚਤਨ ਸਿੰਘ : ਮੇਰਾ ਪੁਆਇੰਟ ਔਫ ਆਰਡਰ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਆਨਰੇਬਲ ਮੈਂਬਰ ਆਪਣੀ ਸੀਟ ਤੇ ਬੈਠ ਕੇ ਕੋਈ ਗੇਟੇਰਟ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਨਹੀਂ ?

ਸ਼੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ । ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ । ਜਿਹੜਾ ਐਥੇ ਸੁਣਿਆ ਨਾ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਰਿਕਾਰਡ ਨਾ ਹੋਵੇ ਯਾਨੀ ਜਦ ਤਕ ਸਾਨੂੰ ਪਤਾ ਨਾ ਲਗ ਜਾਵੇ ਕਿ ਆਨਰੇਬਲ ਮੈਂਬਰ ਨੇ ਕੀ ਆਖਿਆ ਉਸ ਉਤੇ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਐਕਸ਼ਨ ਲੈ ਸਕਦੇ ਹਾਂ । ਨਿਰਾ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ ਕਰਨਾ ਠੀਕ ਨਹੀਂ । That is not right. (No, he cannot do like that. How

can I take action in respect of anything said by an hon. Member which has neither been heard by me nor recorded in the proceedings? They should not whisper among themselves. That is not right. (Laughter)

Shri Lal Chand Suberwal : Sir, I beg to move-

That the First Report of the Committee of Privileges presented to the House on the 11th December, 1967, on the question of privilege regarding publication of certain objectionable remarks made by Shri Prabodh Chandra, MLA in the daily 'Hind Samachar' dated the 18th May, 1967, in contravention of the orders of the Speaker expunging these remarks be taken into consideration.

ਮੈਂ, ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਇਹ ਅਰਜ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਪਰਿਵਿਲੇਜਿਜ਼ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਜਿਹੜੀ ਰਿਪੋਰਟ ਹੈ ਔਰ ਉਹ ਹਾਊਸ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਕਰਨੀ ਸੀ ਕੰਸਿਡਰੇਸ਼ਨ ਲਈ ਤਾਂ ਜੋ ਉਸ ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤੀ ਜਾਏ। ਉਹ ਰਿਪੋਰਟ ਇਸ ਮੁਤੱਲਕ ਹੈ ਕਿ ਸ਼੍ਰੀ ਪ੍ਰਬੋਧ ਚੰਦਰ ਜੀ ਨੇ ਕੋਈ ਓਬਜੈਕਸ਼ਨੇਬਲ ਰਿਮਾਰਕਸ ਹਾਊਸ ਵਿੱਚ ਕੀਤੇ ਸੀ। ਜਨਾਬ ਨੇ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਐਕਸਪੰਜ਼ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ। ਪਰ ਅਖਬਾਰ ਹਿੰਦ ਸਮਾਚਾਰ ਨੇ 18 ਮਈ ਦੀ ਅਖਬਾਰ ਵਿੱਚ ਛਾਪ ਦਿੱਤੇ ਅਤੇ ਉਸ ਤੇ ਜਨਾਬ ਨੇ ਪ੍ਰਿਵਲੇਜ ਮੋਸ਼ਨ ਸਾਡੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਸਪੁਰਦ ਕੀਤਾ। ਸਾਡੀ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਜਿਹੜੀ ਰਿਪੋਰਟ ਹਾਊਸ ਦੇ ਅੱਗੇ ਪਰੀਜ਼ੈਂਟ ਹੋਈ ਹੈ ਉਸ ਤੇ ਗੌਰ ਕਰ ਲਿਆ ਜਾਵੇ। ਇਹਦੇ ਵਿੱਚ ਮੈਂ, ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਹਾਊਸ ਨੂੰ ਸੂਚਿਤ ਕਰਾਂਗਾ ਕਿ ਕੁਝ ਰੀਮਾਰਕਸ.....(ਸ਼ੋਰ)

Mr. Speaker : Motion moved.

That the First Report of the Committee of Privileges presented to the House on the 11th December, 1967, on the question of privilege regarding publication of certain objectionable remarks made by Shri Prabodh Chandra, M.L.A., in the daily 'Hind Samachar' dated the 18th May, 1967, in contravention of the orders of the Speaker expunging these remarks be taken into consideration.

Mr. Speaker : Question is—

That the First Report of the Committee of Privileges presented to the House on the 11th December, 1967, on the question of privilege regarding publication of certain objectionable remarks made by Shri Prabodh Chandra, M.L.A., in the daily 'Hind Samachar' dated the 18th May, 1967, in contravention of the order of the Speaker expunging these remarks to be taken into consideration.

The motion was carried.

ਸ਼੍ਰੀ ਲਾਲ ਚੰਦ ਸਬੋਰਵਾਲ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਮਤਾ ਪੇਸ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਏਸ

[ਸ੍ਰੀ ਲਾਲ ਚੰਦ ਸਬਰਵਾਲ]

ਰਿਪੋਰਟ ਨੂੰ ਹਾਊਸ ਕਨਸਿਡਰ ਕਰੇ ਔਰ ਕਨਸਿਡਰ ਕਰਕੇ ਜਿਹੜੀਆਂ ਅਸੀਂ ਉਹਦੇ ਵਿੱਚ ਗੌਰ ਕਰਕੇ ਸਿਫਾਰਸ਼ਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਮੁਤਫਿਕ ਹੋਵੇ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਹਾਊਸ ਤੋਂ ਇਜਾਜ਼ਤ ਮੰਗੋ ਮੈਂ ਰਿਪੋਰਟ ਦਾ ਜਿਸਟ ਇੱਕ ਸੈਕਿੰਡ ਵਿੱਚ ਦੇ ਦਿਆਂ। ਰਿਪੋਰਟ ਇੰਨੀ ਸੀ ਕਿ ਕੁਝ ਐਕਸਪੰਜ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਰਿਮਾਰਕਸ ਛਪ ਗਏ ਨੇ ਹਿੰਦ ਸਮਾਚਾਰ ਵਿੱਚ। ਉਹਦੇ ਮੁਤਲਕ ਅਸੀਂ ਪੁਛ ਗਿਛ ਕੀਤੀ। ਹਿੰਦ ਸਮਾਚਾਰ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆਏ ਅਸੀਂ ਛਾਪ ਦਿੱਤੇ ਪਰ ਅਸੀਂ ਅਨਕੰਡੀਸ਼ਨਲ ਮਾਫੀ ਮੰਗਦੇ ਹਾਂ। ਇਸ ਲਈ ਅਸੀਂ ਹਾਊਸ ਅੱਗੇ ਇਹੋ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਹਾਲਾਤ ਦੇ ਅੰਦਰ ਇਤਨਾ ਹੀ ਕਾਫੀ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਮੈਟਰ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਡਰਾਪ ਕਰ ਦੇਈਏ।

Mr. Speaker : Motion moved—

That this House having considered the Report of the Committee of Privileges agrees with the recommendations contained therein.

Mr. Speaker : Question is—

That this House having considered the Report of the Committee of Privileges agrees with the recommendations contained therein.

The motion was carried.

THE PUNJAB APPROPRIATION (No. 3) BILL, 1967.

Minister for Finance (Dr. Jagjit Singh Chohan) : Sir, I beg to introduce the Punjab Appropriation (No. 3) Bill, 1967.

Minister for Finance : Sir I beg to move that the Punjab Appropriation (No. 3) Bill, be taken into consideration at once.

(ਮੈਂ ਇਹ ਬਿਨੈ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਐਪਰੋਪਰੀਏਸ਼ਨ (ਨੰਬਰ 3) ਬਿਲ ਉਤੇ ਵੋਰੀ ਤੌਰ ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ।)

Mr. Speaker : Motion moved.

That the Punjab Appropriation [No. 3] Bill be taken into consideration at once.

Mr. Speaker : I first give chance to the Opposition to speak on this Bill.

✓ चौधरी बलबीर सिंह : (होशियारपुर) अध्यक्ष महोदय, एप्रोप्रिएशन बिल आज पेश हुआ है। जो डिमांड्स इन्होंने पिछले हफ्ते रखी थीं, उस दिन फूड पालिसी पर तो पूरी बहिस हो गई थी लेकिन एक बात पर पंजाब सरकार ने अभी तक अपना मन बया बनाया है और बया नहीं बनाया, पता नहीं लग सका है। उस के बारे में.....(इस वक़्त बूझ मੈਂबर साहिबान ਉੱਠ ਕੇ ਹਾਊਸ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਜਾਣ ਲਗ ਪਏ)।

ਸ੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਮੈਂ ਸਾਰੇ ਆਨਰੇਬਲ ਮੈਂਬਰਜ਼ ਨੂੰ ਰੀਕੁਐਸਟ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਕੋਰਮ ਨੂੰ ਖਰਾਬ ਨਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਫਿਰ ਸਾਨੂੰ ਬੈੱਲ ਵਜਾਉਣੀ ਪਵੇਗੀ। ਆਪ ਜ਼ਰਾ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਜ਼ਰੂਰ ਖਿਆਲ ਕਰ ਲਵੋ। (ਸਰਦਾਰ ਭਾਗ ਸਿੰਘ ਵਲੋਂ ਵਿਘਨ) ਉਸ ਦਿਨ ਇਥੇ ਘੰਟੀ ਵਜਦੀ ਰਹੀ ਸੀ। ਤੁਸੀਂ ਸਾਰੇ ਹੀ ਬਾਹਰ ਚਲੇ ਗਏ ਸੀ। (I would request the hon. Members to kindly maintain the quorum, otherwise, bell will have to be rung. They should kindly keep this point in view (Interruptions from Sardar Bhag Singh) The other day, bell continued ringing and all of them had gone out of the House.)

ਚੌਧਰੀ ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਹ : ਅਧਿਕਸ਼ ਮਹੋਦਯ, ਇਕ ਬਾਤ ਜਿਸਕਾ ਪਿਛਲੀ ਬਾਰ ਡੀਮਾਂਡਜ਼ ਪਰ ਕੋਈ ਜਿਕਰ ਨਹੀਂ ਹੁਆ ਅਰਿ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਭੀ ਉਸ ਕੇ ਬਾਰੇ ਮੈਂ ਅਪਨੀ ਕੋਈ ਪਾਲਿਸੀ ਨਿਸ਼ਿਚਤ ਸ਼ਕਲ ਮੈਂ ਇਸ ਹਾਊਸ ਮੈਂ ਪੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਕੀ, ਯਹ ਬਹੁਤ ਮਹਤਵ-ਪੂਰਨ ਬਾਤ ਹੈ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਸ਼ੀਰਾ ਖਰੀਦਨੇ ਕੇ ਲਿਯੇ ਕਈ ਲਾਖ ਰੁਪਏ ਕੀ ਰਕਮ ਰਖੀ ਹੈ ਅਰਿ ਉਸ ਸੇ ਸ਼ਰਾਬ ਬਨਾਈ ਜਾਯੇਗੀ। ਇਕ ਤਰਫ਼ ਤੋ ਹਮਾਰੇ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਮੈਂ ਯਹ ਸਰਕਾਰ ਫੈਸਲਾ ਕਰਤੀ ਹੈ ਕਿ ਸ਼ਰਾਬ ਬਨਦੀ ਹੋਨੀ ਚਾਹਿਯੇ ਅਰਿ ਇਸ ਕੇ ਬਾਰੇ ਮੈਂ ਵਿਧਾਨ ਮੈਂ ਭੀ ਯਹ ਬਾਤ ਦਰਜ ਕੀ ਗਈ ਹੈ। ਅਰਿ ਇਸ ਕੇ ਇਲਾਵਾ ਇਕ ਬਹੁਤ ਬਡਾ ਕਮਿਸ਼ਨ ਮੁਕਰਰ ਕੀਆ ਗਯਾ ਭੀ ਟੇਕ ਚੰਦ ਕੀ ਅਧਿਕਸ਼ਤਾ ਮੈਂ, ਜਿਸ ਨੇ ਅਪਨੀ ਰਿਪੋਰਟ ਦੀ ਹੈ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਨਸ਼ਾਬੰਦੀ ਕੋ ਲਾਗੂ ਕਰੇ। ਲੇਕਿਨ ਇਸ ਕੇ ਬਾਵਜੂਦ ਭੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਇਸ ਕੇ ਬਾਰੇ ਮੈਂ ਭੀ ਪਲੀ ਦੀ ਹੈ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਕੇ ਖਜਾਨੇ ਕੋ ਇਸ ਸੇ ਬਹੁਤ ਸੋ ਅਮਦਨ ਹੋ ਜਾਯੇਗੀ, ਇਸ ਲਿਏ ਯਹ ਭੀ ਸ਼ੀਰਾ ਖਰੀਦਨਾ ਹੈ ਉਸ ਕੇ ਲਿਏ ਯਹ ਰੁਪਯਾ ਰਖਾ ਜਾਯੇ ਤੋ ਮੈਂ ਯਹ ਕਹੂੰਗਾ ਕਿ ਬੇਸ਼ਕ ਇਸਸੇ ਸਰਕਾਰ ਕੋ ਬਹੁਤ ਸੀ ਅਮਦਨ ਭੀ ਹੋ ਜਾਯੇ, ਲੇਕਿਨ ਅਗਰ ਇਸ ਸੇ ਮੁਲਕ ਕਾ ਇਖ਼ਲਾਕ ਬਿਗਡ ਜਾਯੇ, ਮੁਲਕ ਕਾ ਇਖ਼ਲਾਕ ਖਰਾਬ ਹੋ ਜਾਯੇ ਅਰਿ ਸਰਕਾਰ ਹੈ, ਤੋ ਯਹ ਬਾਤ ਦੁਰੁਸਤ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਕਲ ਕੋ ਫਿਰ ਯਹ ਅਰਿ ਕੋਈ ਬਾਤ ਜੂਏਖਾਨੇ ਕੇ ਬਾਰੇ ਮੈਂ ਲੇ ਆਯੇਂਗੇ ਕਿ ਵਹਾਂ ਸੋ ਭੀ ਅਮਦਨੀ ਹੋਤੀ ਹੈ। ਕੋਈ ਬਾਤ ਆ ਜਾਏਗੀ ਕਿ ਲਾਟਰੀ ਸਿਸਟਮ ਭੀ ਇਕ ਨਯਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿਯਾ ਜਾਯੇ ਅਰਿ ਚਕਲੇ, ਜੋ ਕਿ ਅਬ ਬੰਦ ਹੋ ਚੁਕੇ

[चौधरी बलबीर सिंह]

हैं सरकार कहेगी कि इस से भी आमदन हो सकता है। तो किसी बुरी बात को इस लिये शुरू करना कि इस बुरी बात करने से हमें कुछ आमदनी बढ़ जायेगी, चाहे उस से मुल्क का इखलाक तबाह हो जाये तो ठीक नहीं है। राज में इस वक्त अगर, अध्यक्ष महोदय, आप अन्दाज़ा लगाएं, आप पाँच शराबखानों के आगे चले जाएँ और वहाँ देखें कि मुल्क के जिन जिन लोगों को बन्दिश है कि वे शराब नहीं खरीद सकते,—उन में से पढ़ने वाले बच्चे, और कालेजों में पढ़ने वाले बच्चे, कानूनन शराब नहीं खरीद सकते—वह भी खरीदते हैं। कोई चैकिंग नहीं है। पुलिस या किसी महकमे की तरफ से उन पर मामूली सी भी कोई बन्दिश या चैकिंग नहीं है जब कि कानूनन यह गलत बात होती है, उस वक्त भी हम इस बात पे फखर करें कि हम ने शराबखाने बहुत ज्यादा खोल लिए हैं और उस से सरकार की आमदन बढ़ गई है तो यह कुछ अच्छी बात नहीं है। इस से अगर आप देखें तो विद्यार्थियों में जो इन्डिसिपलन है उस के लिए एक कारण यह शराब, जो बढ़ रही है, वह भी वजह है। एक तरफ तो हम यहाँ इसी सदन में गुरुओं को श्रद्धांजलि भेंट करते हैं बड़े बड़े महाषियों और जितने बड़े पीर और पैगम्बर हुए हैं, उन का हम यहाँ जिक्र करते हैं और इस के साथ हम भारतीय संस्कृति की बात करते हैं लेकिन हिन्दुस्तान का कोई भी धर्म ऐसा नहीं जो शराब पीने की इजाजत देता है चाहे वह मुसलमान है चाहे वह सिख है, चाहे वह हिन्दु है। सरदार बलवन्त सिंह ने कहा कि जनता पार्टी ने इजाजत दी। लेकिन मैं उन की वाकफियत के लिये यह बता दूँ कि यह जो खर्च इस हाऊस में पेश है, यह सरदार बलवन्त सिंह जी ने खर्च किया। कुछ थोड़ी सी हमें इखलाक जुग्मत होनी चाहिये और कुछ हमें इस किस्म की रवायत भी कायम करनी चाहिए कि कोई एक पार्टी खुद फँसला करके आई हो तो जब वह दूसरी तरफ हो जाए तो उस पर खुद इतराज करना एक अच्छी बात नहीं है तो मैं यह चाहूँगा कि सरकार इस बारे में अपनी निश्चित पालिसी का वाजया तौर पर ऐलान करे कि सरकार क्या चाहती है। क्या शराबबन्दी का सारा प्रोग्राम जिस से कि हाई कोर्ट के जज मुक़र्रर किए गये, उन्होंने रिपोर्ट दी कि नशाबन्दो जरूरी होती चाहिये सिर्फ़ पैसे कमाने के लिए एक तरफ रख दिया जाएगा? शराब बन्दी अगर न की गई तो मुल्क का सत्यनाश हो जाएगा। इस देश के डिप्टी प्राईम मिनिस्टर ने भी पार्लियामेंट में इस बारे में बड़े वाजया इलफाज में कहा है कि अगर इस ज़राय से सरकारी खज़ाने में पैसा आने की हम कोई दलील दें तो यह कोई दलील नहीं है। वह तो इस सवाल पे हिन्दुस्तान में रीफरेंडम कराने के लिए भी तैयार थे। उन्होंने ने कहा

था कि रैफरेंडम अगर इस बात के हक में हो जाये कि शराबबन्दी नहीं होनी चाहिये तो वह रीज़ाईन कर जाएंगे। तो मैं सरकार से यह चाहूंगा कि वह इन बातों पर गौर करे कि शराब की आमदन को मद्दे नज़र रखते हुये शराब को बढ़ाती देने के लिए कोई कारवाई न करे। अब तो यह बिल पास होने वाला है। जितना खर्च इन्होंने किया है वह करना ही पड़ेगा। लेकिन एक बात मैं और करना चाहूंगा कि जितने वहां डिगरी के अमाऊन्टस दिये गये हैं, उन में एक अमाऊन्ट का 1966 में फ़ैसला हो चुका था। लेकिन कितनी हैरानी की बात है कि डिगरी के अमाऊन्टस के फ़ैसले होने के बाद अभी तक भी उन लोगों को पैसे अदा नहीं किये गये। यह मन्जूरी भी मिली है। यह इस बारे में कानूनी तौर पर बड़ी कलीयर बात है। इस में कोई दुविधा की बात नहीं है। बड़ी साफ़ है कि सरकार के खिलाफ़ अगर हाई कोर्ट या कोई भी सिविल कोर्ट अगर डिग्री दे देती है तो सरकार के लिए कोई और चारा नहीं सिवाए इस के कि वह उस के खिलाफ़ अपील के लिये ऊपर जाए। अब सरकार अगर अपील नहीं करती तो इन के पास सिवाए इस के कोई और तरीका नहीं है कि वह उस को पैसे दे दे।

(श्री उपाध्यक्ष ने इस समय कुर्सी सम्भली)

लेकिन डेढ़ डेढ़ दो दो साल डिग्रीज़ हुए हो गए हैं। सरकार ने अभी तक अपील भी नहीं की और न ही उन लोगों को अभी तक पैसे ही दिए हैं। कुछ केसिज़ तो खुद मैं भी डिपार्टमेंट के नोटिस में लाया था। एक केस इन्डस्ट्रीज़ डिपार्टमेंट का था। पिछले अप्रैल में उस सम्बन्ध में बात को थो और आज दिसम्बर का महीना चल रहा है यानी कि आठ महीने गुज़र जाने के बाद भी जब द्वारा डिपार्टमेंट वालों को जा कर मिला तो भी उन्होंने यही जवाब दिया कि जल्दी कर देंगे। अगर कोई सरकारी मुलाज़िम कानून की शरण लेने के बाद बड़ी मुश्किल से कोर्ट से कोई फ़ैसला अपने हक में हासिल कर लेते हैं तो सरकार को चाहिए कि उस के एक महीना के अन्दर अन्दर या तो अपील में चली जाए या उस मुलाज़िम को वह पैसा उस अरसे के अन्दर अन्दर मिल जाना चाहिए और अगर इस टाईम के अन्दर उसे वह पैसा नहीं मिलता तो जो अफसर इस बात के लिए जिम्मेदार हों कि पैसा नहीं दिया जा सका उन के खिलाफ़ ऐक्शन लिया जाना चाहिए, इस बिना पर उन की तरफ़को रोकी जानी चाहिए या उन की तनज़ली-रिवर्शन की जानी चाहिये ताकि आगे के लिए किसी भी सरकारी दफ़तर में इस तरह की देरी न हो।

इस के अलावा डिप्टी स्पीकर साहिब, एक प्वायंट खास तौर पर मैं

[चौधरी बलबीर सिंह]

सरकार के ध्यान में लाना चाहता हूं और वह यह है कि यह जो सप्लीमेंटरी डिमांड्स आई हैं इन को अगर आप देखें तो मालूम होगा कि कोई भी डिमांड ऐसी नहीं है जो कि अनफोरसीन कही जा सकती हो। हरेक चीज का सरकार को पता था, सरकार को अपनी पालेसी का पता था। सप्लीमेंटरी बजट में सिर्फ वही मदें आनी चाहिए जिन का बाबत जनरल बजट में अन्दाज़ा न किया जा सकता हो। ऐसी बातों की बाबत जिन के बारे में सरकार की तैयारी पालेसी हो और आसानी से अन्दाज़ा लगाया जा सकता हो, इन की बाबत सप्लीमेंटरी बजट लाना कोई शोभा वाली बात नहीं है। एमरजेंसी की हालत में कोई रकम हो तो उस की बाबत तो माना जा सकता है लेकिन इस तरह से बड़ी बड़ी रकमें जो कि इन ऐस्टीमेट्स में लाई गई हैं कोई जस्टीफाइड नहीं मालूम देती। मैं आशा करता हूँ कि आगे के लिए सरकार इस बात का ख्याल रखेगी और सिर्फ वही रकम सप्लीमेंटरी बजट में लाई जाएंगी जिन का अन्दाज़ा जनरल बजट बनाते वक्त न किया जा सकता हो।

फिर एक और जरूरी बात है जिस की तरफ मैं आप का ध्यान दिलाना चाहता हूँ इस में खेमकरण के शरणार्थियों को बसाने के बारे में रकम है। उपाध्यक्ष महोदय, इस बात को भी काफी वक्त हो गया है। वह आदमी जिन के लिए यह रुपया खर्च किया जाना था बहुत पहले खर्च किया जाना चाहिए था और उनको पूरी तरह से बसाया जाना चाहिए था ताकि मुल्क की हिफाजत के लिए जो लोग आगे आते हैं उन का मोरल कायम रखा जा सके, उन के हौसले को बुलन्द रखा जा सके। मैं चाहूंगा कि सरकार आगे के लिए इस बात का पूरी तरह से और खास तौर से ख्याल रखे कि देश के जो लोग किसी बाहर के हमलावर का मुकाबला करने की वजह से बेघर हो गए हों तो ऐसी हालत में सरकार को बाकी सब काम छोड़ कर उन को फिर से बसाने का काम सबसे पहले करना चाहिए ताकि आगे के लिए मुल्क में बचने वाले लोग समझें कि इस तरह मुल्क की खातिर लड़ने से कोई नुकसान होता है तो वह सरकार पूरा करेगी। ऐसी हालत में वह लोग पूरी ताकत से और पूरी तनदेही से अपने देश के आखिरी इंच की रक्षा के लिए लड़ते जाएंगे।

बस यही कुछ बातें मैं ने आप की माफत सरकार को कहनी थीं। मैं आशा करता हूँ कि सरकार इन सब बातों पर ध्यान देगी और आगे के लिए इतनी बड़ी बड़ी रकमें जो कि बजट बनाते वक्त फोरसी की जा सकती हों सप्लीमेंटरी बजट के अन्दर नहीं लाएंगी। आप का धन्यवाद।

लैफ्टीनेंट डाय मिथ (अमलेंग-अम.मी) : डिप्टी सपीकर साहिब, पंजाब

ਦੇ ਲੋਕ ਅਪਣੇ ਗਾੜ੍ਹੇ ਪਸੀਨੇ ਦੀ ਕਮਾਈ ਨੂੰ ਇਕਠਾ ਕਰਕੇ ਸਾਡੇ ਹਵਾਲੇ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਅੰਰ ਸਾਡੀ ਡਿਊਟੀ ਇਹ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਚੰਗੇ ਤੋਂ ਚੰਗੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹੀ ਭਲਾਈ ਲਈ ਉਸ ਦਾ ਇਸਤੇਮਾਲ ਕਰੀਏ। ਮੈਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਦੇ ਕਹਿਣ ਵਿਚ ਅਫਸੋਸ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਈ ਪੈਸੇ ਜਿਹੜੇ ਸਾਡੇ ਕੋਲੋਂ ਮੰਗੇ ਗਏ ਹਨ ਉਹ ਸਾਡੀ ਅਪਣੀ ਕੋਤਾਹੀ ਕਰਕੇ ਹਨ। ਖੁਸ਼ੀ ਵੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕੁਝ ਪੈਸੇ ਚੰਗੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਵਾਸਤੇ ਵੀ ਮੰਗੇ ਗਏ ਹਨ। ਚੰਗੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਵਾਸਤੇ ਜਿਹੜੇ ਪੈਸੇ ਮੰਗੇ ਗਏ ਹਨ ਉਹ ਦਿੰਦਿਆਂ ਖੁਸ਼ੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਖੁਸ਼ੀ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਸ਼ਹੀਦ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਨਾਮ ਉਤੇ ਸਟੇਡੀਅਮ ਬਣਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਜਿਹੜਾ ਕਿ ਫੀਰੋਜ਼ਪੁਰ ਵਿਚ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਹੋਇਆ-ਦੋ ਲੱਖ ਰੁਪਿਆ ਇਸ ਸਪਲੀਮੈਂਟਰੀ ਐਸਟੀਮੇਟਸ ਦੀ ਕਿਤਾਬ ਵਿਚ ਮੰਗਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਚੰਗੀ ਕੋਈ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ ਕਿ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਲਈ ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ਅਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਵੇਦੀ ਉਤੇ ਬਲੀਦਾਨ ਹੋ ਗਏ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਯਾਦਦਾਸ਼ਤ ਸਾਡੇ ਯੂਥ ਵਿਚ ਰਹਿ ਜਾਵੇ। ਮੈਂ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਅੰਰ ਇਹ ਰੁਪਿਆ ਸਾਨੂੰ ਜ਼ਰੂਰ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਬੜੀ ਖੁਸ਼ੀ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ 229 ਲੱਖ ਰੁਪਿਆ ਬਿਜਲੀ ਬੋਰਡ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਕਰਜ਼ਾ ਦੇਣ ਲਈ ਮੰਗਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਵਿਚ ਅੰਨ ਪੈਦਾ ਹੋਵੇਗਾ, ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚ ਬਿਜਲੀ ਦੀਆਂ ਮੋਟਰਾਂ ਲਗਣਗੀਆਂ ਅੰਰ ਇਨਡਸਟਰੀ ਦਾ ਵਾਧਾ ਹੋਵੇਗਾ ਬੜੀ ਖੁਸ਼ੀ ਹੋਵੇਗੀ ਕਿ ਉਸ ਦੇ ਨਾਲ ਦੇਸ਼ ਦਾ ਧੰਨ ਵਧੇਗਾ, ਉਸ ਵਿਚ ਵਾਧਾ ਹੋਵੇਗਾ।

ਪਰ ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਨਾਲ ਇਨ੍ਹਾਂ ਐਸਟੀਮੇਟਸ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਅਸੀਂ ਔਖੇ ਵੀ ਹੁੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿਉਂਕਿ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਸ਼ੀਰਾ ਖਰੀਦਣ ਲਈ ਸਾਡੇ ਕੋਲੋਂ 13.5 ਲੱਖ ਰੁਪਿਆ ਮੰਗਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਜਿਸ ਮੌੜ ਤੇ ਮੁੜੀਏ “ਬੀਅਰ ਸ਼ਾਪ” “ਕੰਟਰੀ ਵਾਈਨ ਸ਼ਾਪ” ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਇਸ ਪਾਲਿਸੀ ਦੇ ਨਾਲ ਸਰਕਾਰ ਕੰਟਰੀ ਦੇ ਯੂਥ ਨੂੰ ਕਿਸ ਪਾਸੇ ਲੈ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਕਈ ਦਫਾ ਦੇਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਉਸ ਮੌੜ ਤੋਂ ਬੀਬੀਆਂ ਲੰਘਦੀਆਂ ਹਨ ਤਾਂ ਮੂੰਹ ਮੌੜ ਕੇ ਲੰਘਦੀਆਂ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਸਾਡੇ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਸਾਰੇ ਧਰਮਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਇਸ ਸ਼ਰਾਬ ਦੀ ਮਨਾਹੀ ਹੈ। ਸਾਡਾ ਦੇਸ਼ ਪਰੋਹਿਬਿਸ਼ਨ ਦਾ ਪਖਪਾਤੀ ਹੈ। ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਸਾਡੇ ਅਪਣੇ ਸੂਬੇ ਦਾ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਸ਼ੀਰਾ 67 ਪੈਸੇ ਕਵਿੰਟਲ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਅੰਰ ਜਿਹੜਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬਾਹਰੋਂ ਲੈਣਾ ਹੈ ਉਹ 45 ਰੁਪਏ ਕਵਿੰਟਲ। ਇਹ ਚੀਜ਼ ਪਿਛਲੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਇਸ ਲਈ ਕੀਤੀ ਕਿਉਂਕਿ, ਜਿਵੇਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਰੈਵੀਨਿਊ ਵਧਾਉਣਾ ਹੈ। ਪਿਛਲੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਅਪਣੇ ਰੈਵੀਨਿਊ ਵਧਾਉਣ ਦਾ ਹੋਰ ਕੋਈ ਉਪਰਾਲਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਬਸ ਇਕ ਹੀ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਕਿ ਸ਼ਰਾਬ ਦੇ ਠੇਕੇ ਖੋਲ੍ਹ ਦਿਤੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ 71 ਪੈਸੇ ਦੀ ਸਾਰੀ ਬੋਤਲ ਹੈ ਅੰਰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ 7 ਰੁਪਏ 29 ਪੈਸੇ ਵਧ ਮਿਲਣਗੇ। ਲੇਕਿਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਸ ਚੀਜ਼ ਦਾ ਖਿਆਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਕਿ ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਸੂਬੇ ਦੇ ਮਾਰਲ ਨੂੰ ਗਿਰਾਇਆ ਗਿਆ। ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਪਿਛਲੀ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਸਮੇਂ ਜਿਹੜੀਆਂ ਚੋਰੀਆਂ, ਡਾਕੇ ਅੰਰ ਰਾਹਜ਼ਨੀ ਦੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਵਿਚ ਵਾਧਾ ਹੋਇਆ ਉਸ ਦਾ

[ਲੈਫਟੀਨੈਂਟ ਭਾਗ ਸਿੰਘ]

ਗਾਰਨ ਹੀ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਇਹੀ ਹੈ ਕਿ ਸਰਾਬ ਇਤਨੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਵੇਚੀ ਗਈ। ਹਾਂ, ਤੋ ਮੈਂ ਇਹ ਕਹਿ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ 13 ਲੱਖ 50 ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਿਆ ਸਾਡੇ ਕੋਲੋਂ ਸ਼ੀਰਾ ਖਰੀਦਣ ਲਈ ਮੰਗਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹ 45 ਰੁਪੈ ਕਵਿੰਟਲ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਖਰੀਦਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ਜਦ ਕਿ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਮੈਂ ਪਹਿਲੇ ਵੀ ਅਰਜ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਸਾਡੇ ਅਪਣੇ ਸੂਬੇ ਵਿਚ ਸ਼ੀਰੇ ਦੀ ਕੀਮਤ 67 ਪੈਸੇ ਕਵਿੰਟਲ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਐਕਸਪਲੇਨੇਸ਼ਨ ਇਹ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਇਕ ਕਵਿੰਟਲ ਸ਼ੀਰੇ ਵਿਚੋਂ 440 ਜਾਂ 540 ਰੁਪੈ ਨਫਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਭੱਠ ਪਏ ਗਹਿਣਾ ਜਿਹੜਾ ਕੰਨਾਂ ਨੂੰ ਖਾਵੇ। ਇਹ ਆਮਦਨ ਦਾ ਕੋਈ ਚੰਗਾ ਜ਼ਰੀਆ ਨਹੀਂ ਸੀ।

ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ 6 ਲੱਖ ਰੁਪਿਆ ਨਾਭੇ ਦੇ ਪਬਲਿਕ ਸਕੂਲ ਨੂੰ ਕਰਜ਼ੇ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਹੋਸਟਲ ਬਣਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਕ ਪਾਸੇ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਕਲਾਸਲੈਸ ਸੋਸਾਇਟੀ ਬਣਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ ਦੂਸਰੇ ਪਾਸੇ ਵਡੇ ਆਦਮੀਆਂ ਨੂੰ ਹੋਰ ਵਡਾ ਬਣਾ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਜਿਹੜਾ ਗਰੀਬ ਔਰ ਅਮੀਰ ਦੇ ਦਰਮਿਆਨ ਪਾੜਾ ਹੈ ਬਜਾਏ ਉਸ ਨੂੰ ਘਟਾਉਣ ਦੇ ਉਸ ਨੂੰ ਹੋਰ ਵੀ ਵਧਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਜਿਹੜੇ ਗਰੀਬਾਂ ਦੇ ਸਕੂਲ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਤਾਂ ਤੱਪੜ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੇ, ਸਕੂਲਾਂ ਦੀਆਂ ਬਿਲਡਿੰਗਾਂ ਵਿਚ ਛੱਤਾਂ ਨਹੀਂ ਹਨ, ਪਰ ਉਧਰ ਉਥੇ ਜਿਥੇ ਨਾਭੇ ਦ ਪਬਲਿਕ ਸਕੂਲ ਵਿਚ ਵਡੇ ਵਡੇ ਅਮੀਰਾਂ ਦੇ ਬੱਚੇ ਪੜ੍ਹਦੇ ਹਨ ਜਿਥੇ ਗਰੀਬਾਂ ਦੇ ਬੱਚੇ ਨੇੜੇ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦੇ ਉਸ ਨੂੰ 6 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਦਾ ਕਰਜ਼ਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਮੰਨਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਸ ਉਤੇ ਵਿਆਜ ਲਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ਪਰ ਉਹ ਵਿਆਜ ਵੀ 6% ਦੀ ਬਜਾਏ 4½ ਪਰਸੈਂਟ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿਉਂਕਿ 1½ ਪਰਸੈਂਟ ਪੈਸਾ ਦੇਣ ਵੇਲੇ ਮੁਆਫ਼ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਗਹਿਣੇ ਕੀ ਰਖਿਆ? ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬਿਲਡਿੰਗ, ਉਹ ਬਿਲਡਿੰਗ ਜਿਹੜੀ ਕਿ ਅੱਗੇ ਹੀ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਹੈ। ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਹੀ ਬਿਲਡਿੰਗ ਸਰਕਾਰ ਕੋਲ ਹੀ ਗਹਿਣੇ ਔਰ ਕਰਜ਼ਾ 6 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਦਾ। ਅਗਰ ਫ਼ਾਈਨੈਂਸ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਇਸ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਐਕਸਪਲੇਨੇਸ਼ਨ ਦੇ ਸਕਣ ਤਾਂ ਮੈਂ ਬੜਾ ਖੁਸ਼ ਹੋਵਾਂਗਾ।

ਪਰਸੋਂ ਚੌਥ ਇਸ ਹਾਊਸ ਵਿਚ ਸੱਬਰਵਾਲ ਸਾਹਿਬ ਕੁਝ ਉਲਝ ਗਏ ਐਡਵੋਕੇਟ ਜਨਰਲ ਦੇ ਮਸਲੇ ਉਤੇ। ਮੈਂ ਉਸ ਬਾਰੇ ਵਿਚ ਕੋਈ ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ। ਮੈਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਕਿ ਉਹ ਹੁਣ ਵਾਲਾ ਐਡਵੋਕੇਟ ਜਨਰਲ ਸੀ ਜਾਂ ਪੁਰਾਣਾ ਐਡਵੋਕੇਟ ਜਨਰਲ ਸੀ। ਗੱਲ ਇਕੋ ਹੀ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਐਡਵੋਕੇਟ ਜਨਰਲ ਨੂੰ ਇਸ ਕਰਕੇ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਸਕਦੇ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਦੇ ਪਾਸ ਤਾਂ ਫ਼ਾਈਲ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਔਰ ਉਹ ਉਸੇ ਬੇਸਿਜ਼ ਤੇ ਹਾਈਕੋਰਟ ਵਿਚ ਕੇਸ ਕੰਡਕਟ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਫ਼ਾਈਲ ਵਿਚ ਜਿਹੜੇ ਸਬੂਤ ਹੋਣ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੁਖ ਰਖ ਕੇ ਹੀ ਉਸ ਨੇ ਹਾਈਕੋਰਟ ਵਿਚ ਉਸ ਮਾਮਲੇ ਤੇ ਝਗੜਾ ਕਰਨਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਕੋਈ ਨਵੀਂ ਚੀਜ਼ ਫ਼ਾਈਲ ਦੇ ਵਿਚ ਇੰਟਰੋਡਿਊਸ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ। 83 ਲੱਖ ਦੀਆਂ ਸਟੇਟ ਦੇ ਖਿਲਾਫ਼ ਡਿਗਰੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ ਜਿਹੜੀਆਂ ਕਿ ਬਚ ਸਕਦੀਆਂ ਸਨ ਮਗਰ ਸਾਡੇ ਅਫਸਰਾਂ ਨੇ ਵਕਤ ਸਿਰ ਧਿਆਨ ਨਾ ਦਿੱਤਾ। ਇਸ ਬਾਰੇ ਅਗਰ ਮੈਂ ਐਡਵੋਕੇਟ ਜਨਰਲ ਦੀ ਬਜਾਏ ਐਲ. ਆਰ. ਨੂੰ ਕੋਸਾਂ ਤਾਂ ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਮੈਂ ਜਸਟੀਫ਼ਾਈਡ ਹੋਵਾਂਗਾ। ਕਿਉਂਕਿ ਮੈਂ ਇਸ ਨੂੰ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ

ਪੜ੍ਹਿਆ ਹੈ। ਹਰ ਕੇਸ ਵਿਚ ਐਲ. ਆਰ. ਦੀ ਓਪੀਨੀਅਨ ਮੰਗੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਕੇਸ ਕੋਰਟ ਵਿਚ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਉਸ ਦੀ ਰਾਏ ਮੁਤਾਬਕ। ਫਿਰ ਜਦੋਂ ਅਪੀਲ ਦਾ ਸਮਾਂ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਐਲ. ਆਰ. ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਪੀਲ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਉਹ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੇਸ ਲੜੋ ਤੇ ਫਿਰ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਨਾ ਲੜੋ। *It smacks. You know what I mean.* ਇਸ ਲਈ ਐਡਵੋਕੇਟ ਜੈਨਰਲ ਦੇ ਮਹਿਕਮੇ ਦੀ ਬਜਾਏ ਐਲ. ਆਰ. ਦੇ ਮਹਿਕਮੇ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਬਣਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਫਿਰ ਕੁਝ ਡਿਗਰੀਆਂ ਦੇ ਕੇਸਿਜ਼ ਹਨ। ਇਕ ਕੇਸ ਹੈ ਬੀਬੀ ਸਾਵਿਤਰੀ ਦੇਵੀ ਦਾ। ਉਸ ਨੇ ਸਟੋਰਜ਼ ਪਰਚੇਜ਼ ਡਿਪਾਰਟਮੈਂਟ ਪਾਸੋਂ ਇਕ ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਿਆ ਮੰਗਿਆ। ਇਹ ਸੀਕਿਉਰਿਟੀ ਦਾ ਰੁਪਿਆ ਸੀ ਜੋ ਉਸ ਨੇ ਮਹਿਕਮੇ ਪਾਸੋਂ ਵਾਪਸ ਮੰਗਿਆ। ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿਉਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਵਾਪਸ ਕਰਨ ਤੋਂ ਨਾਂਹ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਕੇਸ ਕੋਰਟ ਵਿਚ ਗਿਆ ਤਾਂ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਡਿਗਰੀ ਹੋ ਗਈ। ਅਦਾਲਤ ਨੇ 760 ਰੁ. ਖਰਚਾ ਵੀ ਪਾ ਦਿਤਾ। ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਿਆ ਦੇਣ ਤੋਂ ਨਾਂਹ ਕਰਕੇ 760 ਰੁਪਏ ਹੋਰ ਦਿੱਤੇ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੇਸ ਹੈ ਮੈਸਰਜ਼ ਇੰਡੀਅਨ ਆਇਲਜ਼ ਐਂਡ ਕੈਮੀਕਲਜ਼ ਦਾ। ਉਸ ਕੰਪਨੀ ਦਾ 500 ਰੁਪਿਆ ਸਟੋਰਜ਼ ਪਰਚੇਜ਼ ਡਿਪਾਰਟਮੈਂਟ ਪਾਸ ਸੀ ਜੋ ਕੰਪਨੀ ਨੂੰ ਇਸ ਨੇ ਵਾਪਸ ਕਰਨ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਇਹ ਕੇਸ ਵੀ ਕੋਰਟ ਵਿਚ ਗਿਆ। ਰਕਮ ਕੋਈ ਵੱਡੀ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕੋਰਟ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਕਿਉਂ ਫੈਸਲਾ ਨਾ ਕਰ ਲਿਆ ਮਹਿਕਮੇ ਨੇ। ਰਕਮ ਤਾਂ ਛੋਟੀ ਹੈ ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ *Penny wise, Pound foolish* ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਹੈ। ਸਾਨੂੰ ਇਕ ਇਕ ਪੈਸਾ ਬਚਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਸਟੋਰਜ਼ ਪਰਚੇਜ਼ ਡਿਪਾਰਟਮੈਂਟ ਵਿਚ ਕਿਹੜਾ ਅਫਸਰ ਬੈਠਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਜੋ ਕੋਈ ਗਲ ਸੁਣਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਕੋਰਟ ਵਿਚ ਕਿਉਂ ਜਾਣਾ ਪਿਆ ਅਤੇ ਐਲ ਆਰ ਨੇ ਇਸ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿਚ ਰਾਏ ਕਿਉਂ ਦਿੱਤੀ ਇਹ ਗਲ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ। ਇਕ ਤੀਜਾ ਕੇਸ ਹੈ ਜਿਸ ਤੇ ਮੈਨੂੰ ਬੜੀ ਆਬਜੈਕਸ਼ਨ ਹੈ। ਇਕ ਬੀਬੀ ਹਰਜਿੰਦਰ ਕੌਰ ਦੇ ਘਰ ਵਾਲਾ ਪਬਲਿਕ ਹੋਲਬ ਦੀ ਗਡੀ ਹੇਠਾਂ ਆਕੇ ਮਰ ਗਿਆ। ਗਡੀ ਦੇ ਡਰਾਈਵਰ ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਦਾ ਕੋਈ ਕਸੂਰ ਨਹੀਂ ਸਮਝਿਆ ਗਿਆ। *He was not found guilty. He was neither arrested nor challanned.* ਇਸ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਡਿਗਰੀ ਹੋ ਗਈ 36,000/- ਰੁਪਏ ਦੀ। ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਇਸ ਲਈ ਹੋਈ ਕਿ ਜਿਸ ਨੇ ਕੇਸ ਕਨਡਕਟ ਕੀਤਾ ਉਸ ਨੇ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਨਡਕਟ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਕੇਸ ਡੀਫਾਲਟ ਵਿਚ ਗਿਆ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿਸ ਨੇ ਕੀ ਸੌਦਾ ਕਰ ਲਿਆ, ਮੈਂ ਕਹਿ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਸੱਜਣ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਇਥੇ ਡੀਫੈਂਡ ਨਾ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋਣ। ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਆਈ ਕਿ ਜਦ ਡਰਾਈਵਰ ਦਾ ਕੋਈ ਕਸੂਰ ਨਹੀਂ ਪਾਇਆ ਗਿਆ ਤਾਂ 36,000 ਰੁਪਏ ਦੀ ਡਿਗਰੀ ਕਿਉਂ ਹੋ ਗਈ। (ਘੰਟੀ) ਬਸ ਜੀ, ਜਲਦੀ ਹੀ ਖਤਮ ਕਰਦਾ ਹਾਂ। ਚੌਥਾ ਡਿਗਰੀ ਦਾ ਕੇਸ ਹੈ ਇੰਜਨੀਅਰਿੰਗ ਕਾਲਜ ਲਈ ਐਕੁਆਇਰ ਕੀਤੀ ਜ਼ਮੀਨ ਬਾਰੇ। ਤੁਸੀਂ ਜਾਣਦੇ ਹੋ ਕਿ ਐਕੁਈਜੀਸ਼ਨ ਦੇ ਸੈਟ ਰੂਲਜ਼ ਹਨ। ਕਾਰਨ ਕੋਈ ਵੀ ਹੋਵੇ ਕਿਸੇ ਅਫਸਰ ਨੂੰ ਉਸ ਵਿਚ ਬਹੁਤੀ ਡਿਸਕਰੀਸ਼ਨ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਉਸ ਕੇਸ ਵਿਚ ਵੀ 1,15,000 ਰੁਪਏ ਦੀ ਡਿਗਰੀ ਹੋਈ ਹੈ।

[ਲੈਫਟੀਨੈਂਟ ਭਾਗ ਸਿੰਘ]

ਇਉਂ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜੱਟਾਂ ਦੀ ਜ਼ਮੀਨ ਚੋਰਾਂ ਨੇ ਗਜ਼ਾਂ ਨਾਲ ਮਾਪ ਲਈ, ਲਾਠੀਆਂ ਦੇ ਗਜ਼ਾਂ ਨਾਲ। ਗਲਤ ਫੈਸਲਾ ਦੇ ਦਿੱਤਾ, ਅਪੀਲ ਹੋਈ। ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਮਾਲਕਾਂ ਨੂੰ ਅਨਨੈਸੇਸਰੀ ਹਰਾਸਮੈਂਟ ਹੋਈ, ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਪੈਸਾ ਦੇਣਾ ਪਿਆ। ਅਗਰ ਅਫਸਰ ਸੈਟ ਰੂਲਜ਼ ਦੇ ਮੁਤਾਬਿਕ ਕੰਮ ਕਰਨ ਤਾਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਡਿਗਰੀਆਂ ਕਿਉਂ ਹੋਣ ?

ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਇਹ ਬੜੀ ਖੁਸ਼ੀ ਦੀ ਗਲ ਹੈ ਕਿ 60 ਲੱਖ ਰੁਪਿਆ ਖੇਮ ਕਰਨ ਦੀ ਰੀਸੈਟਲਮੈਂਟ ਲਈ ਰਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਰੁਪਿਆ ਰੀਇੰਬਰਸ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ 25 ਲੱਖ ਐਗਰੀਕਲਚਰ ਤੇ ਖਰਚ ਹੋਣਾ ਹੈ। 28 ਕਰੋੜ ਰੁਪਿਆ ਕਣਕ ਮੁਲ ਲੈਣ ਲਈ ਰਖਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਵੀ ਵਾਪਸ ਮਿਲ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੇ ਜੋ ਵਿਆਜ ਹੈ ਉਸ ਦਾ ਹਿਸਾਬ ਲਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਮਗਰ ਲਗਭਗ 80 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਦਾ ਵਿਆਜ ਜੋ ਕਰੀਬ 3 ਲੱਖ ਬਣਦਾ ਹੈ ਨਹੀਂ ਲਾਇਆ ਗਿਆ। ਇਹ ਸਟੇਟ ਨੂੰ ਘਾਟਾ ਪਿਆ ਹੈ। ਮੈਂ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਫਿਨਾਂਸ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਆਪਣੀ ਤਕਰੀਰ ਵਿਚ ਦਸਣ ਕਿ ਇਉਂ ਕਿਸ ਲਈ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਆਪ ਦਾ ਧੰਨਵਾਦ।

— ਸਰਦਾਰ ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ (ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ) ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਹਾਊਸ ਸਾਹਮਣੇ ਐਪਰੋਪਰੀਏਸ਼ਨ ਦਾ ਬਿਲ ਪੇਸ਼ ਹੈ। ਮੇਰੇ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮੇਰੇ ਫਾਜ਼ਲ ਦੋਸਤ ਨੇ ਇਸ ਬਾਰੇ ਕਾਫੀ ਕੁਝ ਕਿਹਾ ਹੈ। ਪ੍ਰੋਹਿਬਿਸ਼ਨ ਬਾਰੇ ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਕਿਹਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਪਿਛਲੇ 5 ਸਾਲ ਆਚਾਰੀਆ ਜੀ ਦੀ ਪਾਰਟੀ ਵਿਚ ਰਿਹਾ ਹਾਂ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਲਾਹ ਮਸ਼ਵਰੇ ਨਾਲ ਹੀ ਉਧਰੋਂ ਇਧਰ ਆਇਆ ਹਾਂ। (ਵਿਘਨ)

Lt. Bhag Singh : You stand corrected.

ਸਰਦਾਰ ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ : ਕਾਂਗਰਸ ਵਿਚ ਜਿੰਨੇ ਵੀ ਆਦਮੀ ਹਨ ਆਚਾਰੀਆ ਜੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਗੁਰੂ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਲਾਹ ਬਗੈਰ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ (ਵਿਘਨ) ਮੈਂ ਦੇਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਇਸ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਪ੍ਰੋਹਿਬਿਸ਼ਨ ਦਾ ਬੜਾ ਭਾਰੀ ਨਾਹਰਾ ਲਾਇਆ, ਕਮਿਸ਼ਨ ਬਣਾਏ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬੜਾ ਕੁਝ ਕੀਤਾ, ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਪਿਛਲੇ 5 ਸਾਲ ਦੇ ਤਜਰਬੇ ਦੀ ਬਿਨਾ ਤੇ ਕਹਿ ਸਕਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ 80 ਫੀ ਸਦੀ ਐਸੇ ਹਨ ਆਚਾਰੀਆ ਜੀ, ਸਰਦਾਰ ਭਾਗ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਸ਼੍ਰੀ ਕਪੂਰ ਨੂੰ ਛੱਡ ਲਉ-ਜੋ ਬਾਬ ਰੂਮਜ਼ ਵਿਚ ਸਰਾਬ ਪੀਂਦੇ ਰਹੇ ਹਨ। (ਵਿਘਨ)।

Mr. Deputy Speaker : Were you keeping a watch over them ?

ਸਰਦਾਰ ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ: I am not in favour of prohibition, I am bold enough to say. ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਬੰਬਈ ਵਿਚ ਪ੍ਰੋਹਿਬਿਸ਼ਨ ਦੀ ਪਾਲਸੀ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਇਹ ਹੋਇਆ ਕਿ ਬੂਟਲੈਗਿੰਗ ਬਹੁਤ ਵਧ ਗਈ। About every house there became a Bhati. ਇਹੀ ਹਾਲ ਹੋਰ ਥਾਂ ਵੀ ਹੋਇਆ ਜਿਥੇ ਵੀ ਪ੍ਰੋਹਿਬਿਸ਼ਨ ਪਰਸੂ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਇਕ ਵਕਤ ਹਾਲਤ ਇਹ ਹੋਈ ਸੀ ਕਿ ਘਰ ਘਰ ਇਲਿਸਿਟ ਡਿਸਟੀਲੇਸ਼ਨ ਹੋਣ ਲਗ ਪਈ ਸੀ। ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਦਰਿਆਵਾਂ ਦੇ ਕੰਢੇ ਤੇ ਅਤੇ ਹੋਰ ਜਗ੍ਹਾ ਘਰ ਘਰ

ਭਠੀਆਂ ਲਗੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਸਨ, ਦੋ ਰੁਪਏ ਦੀ ਬੋਤਲ ਮਿਲਣ ਲਗ ਪਈ ਸੀ। ਹੋਰ ਵੀ ਕ੍ਰਾਈਮ ਵਧ ਗਿਆ ਸੀ। ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਕੈਰੈਕਟਰ ਬਿਗੜ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਹੈਲਥ ਤੇ ਮਾੜਾ ਅਸਰ ਪੈ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਉਹ ਪੁਰਾਣੇ ਜ਼ਮਾਨੇ ਦੇ ਤਰੀਕਿਆਂ ਨਾਲ ਨਾਜ਼ਾਇਜ਼ ਸ਼ਰਾਬ ਕਢਦੇ ਸਨ। ਅਗਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਸ ਘਰੇਲੂ ਇਨਡਸਟਰੀ ਨੂੰ ਤਰੱਕੀ ਦੇਣੀ ਹੀ ਸੀ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਬਾਕੀ ਹੈਂਡਲੂਮ ਇਨਡਸਟਰੀ ਦੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਵੇਂ ਤਰੀਕੇ ਤਾਂ ਸਿਖਾ ਦੇਣੇ ਸਨ। ਅਗਰ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਬੂਟ ਲੈਗਿੰਗ ਕਰਾਉਣੀ ਹੀ ਸੀ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਟੋਡੀਆਂ ਨੂੰ ਫਾਇਦਾ ਪਹੁੰਚਾਉਣਾ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਵਿਚੋਂ ਹਿੱਸਾ ਲੈਣਾ ਸੀ ਅਤੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਸਿਹਤ ਨੂੰ ਦੇਖਦੇ ਹੋਏ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਦਸਤਕਾਰੀ ਦੇ ਇੰਪਰੂਵਡ ਤਰੀਕੇ ਤਾਂ ਸਿਖਾ ਦਿੰਦੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ 20 ਸਾਲ ਇਸ ਵਿਚ ਕੋਈ ਇੰਪਰੂਵਮੈਂਟ ਨਾ ਕਰਾਈ। ਅਚਾਰੀਆ ਜੀ ਨੇ ਇੰਨੇ ਸਿਆਣੇ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਇਧਰ ਧਿਆਨ ਨਹੀਂ ਦਿਤਾ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਹੀ ਧਿਆਨ ਰਖਿਆ। ਇਹ ਠੀਕ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਸ਼ਰਾਬ ਦੀ ਵਿਕਰੀ 60% ਵਧੀ। ਇਹ ਵਿਕਰੀ ਇਸ ਲਈ ਨਹੀਂ ਵਧੀ ਕੇ ਸਰਕਾਰ ਵਧ ਪੈਸਾ ਕਮਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਸੀ। ਸਰਕਾਰ ਇਸ ਪਾਲਸੀ ਤੇ ਫਰਮ ਸੀ ਕਿ ਬੂਟ ਲੈਗਿੰਗ ਅਤੇ ਨਾਜ਼ਾਇਜ਼ ਸ਼ਰਾਬ-ਕਸ਼ੀ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨਾ ਹੈ ਡਾਕਟਰ ਸਾਹਿਬ, ਇਸ ਗਲ ਦੀ ਸ਼ਹਾਦਤ ਦੇਣਗੇ ਕਿ ਪਿਛਲੇ 7-8 ਮਹੀਨਿਆਂ ਵਿਚ ਬਟ ਲੈਗਿੰਗ 80% ਘਟ ਹੋ ਗਈ।

ਲੈਫਟੀਨੈਂਟ ਭਾਗ ਸਿੰਘ : On a point of information, Sir. ਮੈਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਪੁਛਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਉਸ ਵੇਲੇ ਗੁੜ ਦਾ ਭਾ ਕੀ ਸੀ ਅਤੇ ਇਹ ਇਸ ਲਈ ਤਾਂ ਘਟ ਨਹੀਂ ਹੋ ਗਈ ਕਿ ਗੁੜ ਮਹਿੰਗਾ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਸ਼ਰਾਬ ਕਢਣਾ ਵਾਰਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਖਾਂਦਾ ?

ਸਰਦਾਰ ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ : ਮੇਰਾ ਖਿਆਲ ਹੈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਭਠੀ ਵਿਚ ਘਾਟਾ ਪਿਆ ਹੋਣਾ ਹੈ। ਇਹ ਤਾਂ ਨਵੇਂ ਸਿਰਿਉਂ ਚਾਲੂ ਕਰ ਲੈਣ, ਡਾਕਟਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਹੈ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਫੜਦਾ ਦੇਖ ਲੈਣ ਫਾਇਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। (ਵਿਘਨ) ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ 80% ਇਲਿਸਿਟ ਡਿਸਟੀਲੇਸ਼ਨ ਘਟ ਹੋ ਗਈ ਸੀ। ਮੈਂ ਫੈਕਟਸ ਦੱਸ ਰਿਹਾ ਹਾਂ। ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਉਸ ਵੇਲੇ ਜੋ ਡਿਪਟੀ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਸਨ ਅਤੇ ਜੋ ਹੁਣ ਮਨਿਸਟਰ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਾਰੇ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਦੌਰਾ ਕੀਤਾ ਸੀ ਅਤੇ ਉਹ ਕਿਹਾ ਕਰਦੇ ਸਨ ਕਿ ਇਲਿਸਿਟ ਡਿਸਟੀਲੇਸ਼ਨ ਘਟ ਕਰ ਦਿਤੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਗਵਾਂਢੀ ਜ਼ਿਲੇ ਵਿਚ ਇਹ ਬਹੁਤ ਨਿਕਲਦੀ ਸੀ।

5.00 P.M.। **ਸ਼੍ਰੀ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ :** ਮੈਂ ਵੀ ਇਕ ਇਨਫਰਮੇਸ਼ਨ ਆਪ ਪਾਸੋਂ ਲਵਾਂ ਕਿ ਜਿੰਨੇ ਕੇਸ ਰਜਿਸਟਰ ਹੋਏ ਹਨ ਐਕਸਾਇਜ਼ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਕੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਘਟੀ ਹੈ ਜਾਂ ਵਧ ਹੈ ? (I would like to know from the Hon. Member whether the percentage of cases registered under Excise Act has now increased or gone down).

ਸਰਦਾਰ ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ : ਹੁਣੇ ਹੀ ਇਕ ਆਨਰੇਬਲ ਮੈਂਬਰ ਕਹਿ ਰਹੇ ਸਨ ਕਿ ਗੁੜ ਮਹਿੰਗਾ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਗਿਣਤੀ ਘਟ ਗਈ ਹੈ।

Mr. Deputy Speaker : These things have no relevancy with this Bill.

Sardar Balwant Singh : Sir, it is relevant when we discuss the Appropriation Bill.

ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ, ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਵੇਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜਦ ਪੋਲਿੰਗ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਪੀਪਿਆਂ ਦੇ ਪੀਪੇ ਆਪਣੇ ਵੋਟਰਜ਼ ਨੂੰ ਪਿਲਾਂਦੇ ਹਨ (ਵਿਘਨ)।

Mr. Deputy Speaker : You can continue your discussion on this Bill. But you cannot say that every legislator has been doing that.

Sardar Balwant Singh : I am speaking on policy matter, Sir.

Mr. Deputy Speaker : Kindly withdraw your words, "that every legislator has been doing that."

Sardar Balwant Singh : I did not say. I have not used these words.

ਆਚਾਰੀ ਆ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਸਿੰਘ ਆਜ਼ਾਦ : ਆਨ ਏ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ਼ ਆਰਡਰ, ਸਰ। ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਕੀ ਆਨਰੇਬਲ ਮੈਂਬਰ ਸਾਹਿਬ ਇਥੇ ਇਸ ਵਕਤ ਸਪਲੀਮੈਂਟਰੀ ਐਸਟੀਮੇਟਸ ਦੇ ਐਪ੍ਰੋਪ੍ਰੀਏਸ਼ਨ ਬਿਲ ਤੇ ਡਿਸਕਸ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਹਾਊਸ ਵਿਚ ਖੜੇ ਹੋ ਕੇ ਸਾਰੇ ਹਾਊਸ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਤੇ ਇਲਜ਼ਾਮ ਲਗਾ ਸਕਦੇ ਨੇ ? ਮੈਂ ਇਸ ਲਈ ਆਪ ਪਾਸ ਦਰਖਾਸਤ ਕਰਾਂਗਾ ਕਿ ਜੇ ਕੁਝ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਉਹ ਇਰੈਲੇਵੈਂਟ ਹੈ ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਰੀਕਾਰਡ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਆਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ (ਵਿਘਨ)

Sardar Balwant Singh : If you give me time I will explain. These things can also be discussed under the Appropriation Bill.

ਕਿਉਂ ਕਿ, ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਇਥੇ ਐਪ੍ਰੋਪ੍ਰੀਏਸ਼ਨ ਬਿਲ ਤੇ ਬਹਿਸ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਗੌਰਮੈਂਟ ਦੀ ਜ਼ਿੰਨੀ ਸਟੇਟ ਪਾਲੀਸੀਜ਼ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਡਿਸਕਸ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਮੈਂ, ਲੈਜਿਸਲੇਟਰਜ਼ ਤੇ ਕੋਈ ਇਲਜ਼ਾਮ ਨਹੀਂ ਲਗਾ ਰਿਹਾ। ਮੈਂ ਤਾਂ ਅਰਜ਼ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜਿਥੇ ਜਿਥੇ ਜਿਸ ਜਿਸ ਮੁਲਕ ਵਿਚ ਪ੍ਰੋਹਿਬਿਸ਼ਨ ਦੀ ਪਾਲੀਸੀ ਨੂੰ ਅਪਣਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਉਥੇ ਇਹ ਪਾਲੀਸੀ ਫੇਲ੍ਹ ਹੋਈ ਹੈ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਵਿਚ ਬੰਬਈ ਵਿਚ ਇਸ ਪਾਲੀਸੀ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਪਰ ਉਹ ਫੇਲ੍ਹ ਹੋ ਗਈ। ਯੂ॰ ਐਸ॰ ਏ॰ ਵਿਚ ਇਸ ਪਾਲੀਸੀ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦਾ ਤਜਰਬਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਪਰ ਉਹ ਕਾਮਯਾਬ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ। ਜਿਥੇ ਜਿਥੇ ਵੀ ਪ੍ਰੋਹਿਬਿਸ਼ਨ ਦੀ ਪਾਲੀਸੀ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦਾ ਤਜਰਬਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਉਹ ਫੇਲ੍ਹ ਹੋਇਆ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਲੈ ਕੇ ਮੁੜ ਐਕਸਾਈਜ਼ ਦੀ ਪਾਲੀਸੀ ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਕਰਨਾ ਪਿਆ ਕਿਉਂਕਿ ਪ੍ਰੋਹਿਬਿਸ਼ਨ ਦੀ ਪਾਲੀਸੀ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਨਾਲ ਬੂਟ ਲੈਗਿੰਗ ਵਧ ਗਈ। ਅਸੀਂ ਇਥੇ ਇਸ ਪਾਲੀਸੀ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਕੇ ਐਕਸਾਈਜ਼ ਦੀ ਪਾਲੀਸੀ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਜਿਸ ਨਾਲ ਮੌਲੈਸਿਜ਼ ਤੇ ਰੁਪਿਆ ਖਰਚ ਕਰਨਾ ਪਿਆ। ਇਸ ਗਲ ਦਾ ਇਕ ਮਾਰਲ ਇਮਪੈਕਟ ਵੀ ਸੀ ਕਿ ਦੇਸੀ ਸ਼ਰਾਬ ਦੀ ਵਿਕਰੀ ਘਟ ਗਈ ਅਤੇ ਖਿਆਲ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਨਜ਼ਾਇਜ਼ ਸ਼ਰਾਬ ਬਿਲਕੁਲ ਖਤਮ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ ਅਤੇ ਅਛੀ ਕਿਸਮ ਦੀ ਸ਼ਰਾਬ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਦੇ ਸਕੀਏ ਜਿਸ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹੈਲਥ ਤੇ ਬੁਰਾ ਅਸਰ ਨਾ ਪਏ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਇਹ ਖਿਆਲ ਵੀ ਸੀ ਕਿ ਇਸ ਪਾਲੀਸੀ ਨੂੰ ਅਪਣਾਣ ਨਾਲ ਸਟੇਟ ਰੈਵੇਨਿਯੂ

ਵੀ ਆ ਜਾਵੇਗਾ ਅਤੇ ਇਲਿਸਿਟ ਡਿਸਟੀਲੇਸ਼ਨ ਵੀ ਘਟ ਜਾਵੇਗੀ ਜਿਸ ਦੇ ਨਾ ਘਟਣ ਨਾਲ ਲੋਕ ਕਰਾਈਮ ਜ਼ਿਆਦਾ ਕਰਦੇ ਸਨ ਉਹ ਵੀ ਘਟ ਜਾਣਗੇ ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਜਿਹੜਾ ਮੱਲੇਸਿਜ ਖਰੀਦਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਇਹ ਜੈਨ੍ਹਇਨ ਲੋੜ ਸੀ ਜਿਸ ਤੇ ਖਰਚ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਦੂਜੀ ਅਰਜ਼. ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਇਹ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜਿਹੜੀ ਫੂਡ ਪਾਲੀਸੀ ਹੈ ਉਹ ਕੀ ਹੈ? ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਮੈਂ ਫੂਡ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਆਫ ਇੰਡੀਆ ਦੇ ਬਾਰੇ ਵਿੱਚ ਗਲ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ। ਇਸ ਫੂਡ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਆਫ ਇੰਡੀਆ ਦੀ ਇਕ ਬਰਾਂਚ ਸਾਡੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਵੀ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਜੇਕਰ ਫੂਡ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਕਹਿਣ ਦੀ ਥਾਂ ਫੂਡ ਕੁਰਪਸ਼ਨ ਆਫ ਇੰਡੀਆ ਕਿਹਾ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਠੀਕ ਰਹੇਗਾ। ਮੈਂ ਇਹ ਵੀ ਵੇਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸਾਡੇ ਸਟੇਟ ਵਿਚ ਸਿੰਗਲ ਫੂਡ ਜ਼ੋਨ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਅਨਾਜ ਦੀਆਂ ਕੀਮਤਾਂ ਨਹੀਂ ਵਧੀਆਂ ਅਤੇ ਅਸੀਂ ਬੜੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਕੇ ਅਨਾਜ ਦੀ ਖਰੀਦ ਫੂਡ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਆਫ ਇੰਡੀਆ ਦੇ ਹਥ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਪਰ ਫਿਰ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਚਾਵਲਾਂ ਦੀ ਖਰੀਦ ਆਪਣੇ ਹਥ ਲੈ ਲਈ। ਫੂਡ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਆਫ ਇੰਡੀਆ ਦਾ ਪ੍ਰੋਸੀਜਰ ਇਸ ਪਰਕਾਰ ਹੈ ਕਿ ਜਿੰਨਾ ਅਨਾਜ ਮੰਡੀਆਂ ਵਿਚ ਆਵੇ ਉਹ ਮੰਡੀ ਦੇ ਭਾ ਤੇ ਕਿਸੇ ਸਟੇਟ ਵਿਚੋਂ ਖਰੀਦ ਕਰ ਲੈਂਦੀ ਹੈ—ਸਸਤਾ ਹੈ ਤਾਂ ਸਸਤਾ ਖਰੀਦਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਜਿਸ ਸਟੇਟ ਵਿਚ ਮਹਿੰਗਾ ਹੈ ਉਥੇ ਮਹਿੰਗਾ ਖਰੀਦਦੀ ਹੈ ਤੇ ਫਿਰ ਸਾਰੇ ਸੂਬਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਖਰੀਦੇ ਅਨਾਜ ਦੀ ਜੋ ਕੀਮਤ ਹੈ ਤੇ ਉਸ ਦੀ ਐਵਰੇਜ ਕਢ ਕੇ ਇੱਕਇਸ਼ੂ ਪਰਾਈਸ ਫਿਕਸ ਕਰਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਤੇ ਅਗੋਂ ਉਹ ਅਨਾਜ ਸਪਲਾਈ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਪਰ ਮੈਂ ਇਹ ਵੇਖ ਕੇ ਹੈਰਾਨ ਰਹਿ ਗਿਆ ਕਿ ਇਸ ਪਰਾਈਸ ਕਈ ਥਾਵਾਂ ਤੇ ਸਟੇਟ ਦੀ ਖਰੀਦ ਪਰਾਈਸ ਨਾਲੋਂ ਡਬਲ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਫੂਡ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਨੇ ਐਵਰੇਜ ਕਢ ਲਈ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਅਨਾਜ ਦੀ ਕੀਮਤ ਇਥੇ 60 ਰੁਪਏ ਕੁਵਿੰਟਲ ਹੈ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਵਿਚ 120 ਰੁਪਏ ਕੁਵਿੰਟਲ ਅਤੇ ਯੂ. ਪੀ. ਵਿਚ 100 ਰੁਪਏ ਕੁਵਿੰਟਲ ਤਾਂ ਇਸ ਦੀ ਐਵਰੇਜ 85 ਜਾਂ 90 ਰੁਪਏ ਕੁਵਿੰਟਲ ਰਹੇਗੀ ਜਿਹੜੀ ਕਿ ਫੂਡ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਦੀ ਇਸ਼ੂ ਪਰਾਈਸ ਵੇਗੀ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਿਹੜਾ ਅਨਾਜ 80 ਰੁਪਏ ਕੁਵਿੰਟਲ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਵਿਕਦਾ ਹੈ ਉਹ ਅਲਟੀਮੇਟਲੀ 100 ਜਾਂ 110 ਰੁਪਏ ਕੁਵਿੰਟਲ ਤੇ ਫੂਡ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਵੇਚੇਗੀ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਨੁਕਸਾਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਕਿਸਾਨ ਨੇ ਅਨਾਜ ਤਾਂ ਜਿਹੜਾ ਭਾ ਮੁਕੱਰਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਉਸ ਤੇ ਅਨਾਜ ਵੇਚ ਦਿਤਾ ਜਿਹੜਾ ਕਿ 80 ਰੁਪਏ ਕੁਵਿੰਟਲ ਤਕ ਸੀ ਪਰ ਫੂਡ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਨੇ ਉਸ ਤੇ 30 ਰੁਪਏ ਕੁਵਿੰਟਲ ਪਿਛੇ ਮੁਨਾਫਾ ਕਮਾ ਲਿਆ। ਪਿਛਲੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਅਨਾਜ ਨੂੰ ਫੂਡ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਦੇ ਹਥ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜਾਣ ਦਿਤਾ ਪਰ ਫਿਰ ਵੀ ਵਿੱਲੀ ਦੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਦਬਾਅ ਪਾਣ ਤੇ ਚਾਵਲ ਦੀ ਖਰੀਦ ਫਰੋਖਤ ਫੂਡ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਨੇ ਸੰਭਾਲ ਲਈ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਕਈ ਦੀ। ਇਸ ਲਈ ਮੇਰੀ ਬੇਨਤੀ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਇਕ ਅਜੇਹੀ ਬਾਡੀ ਬਣ ਗਈ ਹੈ ਇਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰੋਫੀਟੀਰਿੰਗ ਬਾਡੀ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। **At the cost of the Punjab people, at the cost of the Punjab producers** ਇਹ ਬਾਡੀ ਬਣੀ ਹੈ।

ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸਾਂ ਕਿ ਫੂਡ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਆਪਣੀ ਇਸ਼ੂ ਪਰਾਈਸ ਤੇ ਬਾਕੀ ਸੂਬਿਆਂ ਨੂੰ ਅਨਾਜ ਸਪਲਾਈ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਮੈਨੂੰ ਯਾਦ ਹੈ ਕਿ ਇਥੋਂ ਜੋ ਫੂਡ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਨੇ

[ਸਰਦਾਰ ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ]

70 ਜਾਂ 71 ਰੁਪਏ ਤੋਂ ਖਰੀਦ ਕੀਤੇ ਤੇ 106 ਰੁਪਏ ਤੋਂ ਵੇਚੇ। ਇਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਐਵਰੇਜ ਪਰਾਈਸ ਬਣਦੀ ਸੀ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ 30 ਜਾਂ 35 ਰੁਪਏ ਫੂਡ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਨੂੰ ਇਕ ਕਵਿੰਟਲ ਪਿਛੇ ਫਾਇਦਾ ਹੋਇਆ। ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਕਹਾਂਗਾ ਕਿ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਾਲੀਸੀ ਇਵਾਲਵ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਕਿ ਫੂਡ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਨੂੰ ਇਲਿਮੀਨੇਟ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਟ੍ਰੇਡਿੰਗ ਨੂੰ ਟੋਟਲ ਨੈਸ਼ਨਲਾਈਜ਼ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ ਤੇ ਬਾਹਰ ਜਿਸ ਸੂਬੇ ਨੂੰ ਅਨਾਜ ਜਾਣਾ ਹੋਵੇ ਉਸ ਨੂੰ ਸਟੇਟ ਬੇਸਿਜ਼ ਤੇ ਅਨਾਜ ਭੇਜਿਆ ਜਾਵੇ। ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਜਿਹੜਾ ਫੂਡ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਦਾ ਇਕ ਸੈਸ ਜਿਹਾ ਅਸੀਂ ਲਗਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਕਰੋੜਾਂ ਅਤੇ ਅਰਬਾਂ ਰੁਪਏ ਦਾ ਫਾਇਦਾ ਫੂਡ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਲੈ ਗਈ ਹੈ ਇਸ ਨੂੰ ਬਚਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਬਚਾਏ ਹੋਏ ਰੁਪਏ ਨਾਲ ਅਸੀਂ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਕਿਸਾਨ ਦੀਆਂ ਇਨਪੁੱਟਸ ਨੂੰ ਸਬਸਿਡਾਈਜ਼ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਫਰਟੇਲਾਈਜ਼ਰ ਤੇ ਇੰਪਲੀਮੈਂਟਸ ਤੇ ਵਾਟਰ ਰੇਟਸ ਵਿਚ ਅਸੀਂ ਸਬਸਿਡੀ ਦੇ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਜਦ ਦੀ ਇਹ ਫੂਡ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਬਣੀ ਹੈ, ਪੰਜ ਛੇ ਸਾਲ ਹੋ ਗਏ ਹਨ, ਕਿਸਾਨ ਨੂੰ ਲੁੱਟਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਸਰਕਾਰ ਵਿਚ ਰਹਿ ਕੇ ਇਹ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਾਂ ਕਿ ਫੂਡ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਅਨਾਜ ਦੀ ਟ੍ਰੇਡ ਵਿਚ ਸਾਡੇ ਸੂਬੇ ਵਿਚ ਨਾ ਵੜੇ ਪਰ ਦਿੱਲੀ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਇੰਟਰਫੀਰੈਂਸ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਚਾਵਲ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰੈਸ਼ਰ ਤੇ ਇਹ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਆ ਗਏ ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਇਹ ਕਹਾਂਗਾ ਕਿ ਮੌਜੂਦਾ ਸਰਕਾਰ ਇਸ ਪਖ ਵਿਚ ਜਲਦੀ ਹੀ ਸੋਚੇ ਅਤੇ ਮੈਨੂੰ ਸ਼ਕ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਸਰਕਾਰ ਜ਼ਿਆਦਾ ਨਹੀਂ ਸੋਚ ਸਕੇਗੀ ਕਿਉਂਕਿ ਹੁਣ ਤਾਂ ਦਿੱਲੀ ਦਾ ਪ੍ਰੈਸ਼ਰ ਅਗੇ ਨਾਲੋਂ ਬਹੁਤ ਵਧ ਗਿਆ ਹੈ। ਮੈਂ ਡਾਕਟਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਕਹਾਂਗਾ ਕਿ ਉਹ ਇਸ ਗਲ ਵਲ ਜ਼ੋਰ ਦੇਣ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਮਸਲਾ ਕਿਸਾਨ ਦਾ ਹੈ, ਵਾਹੀਕਾਰ ਦਲ ਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਦਾ ਸਬੰਧ ਸਿਧੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਫਾਰਮਰ ਨਾਲ ਹੈ, ਇਹ ਪ੍ਰੋਡਿਊਸਰ ਦਾ ਮਸਲਾ ਹੈ ਇਸ ਲਈ ਫੂਡ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਲਖਾਂ ਕਰੋੜਾਂ ਰੁਪਏ ਜੋ ਕਮਾ ਰਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਜੋ ਘਾਟਾ ਪੈ ਰਿਹਾ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਰੋਕਿਆ ਜਾਵੇ। ਇਹ ਮੈਂ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਈਜ਼ੀਏਸਟ ਸਕੀਮ ਦਸੀ ਹੈ ਇਸ ਨਾਲ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਆਮਦਨ ਨੂੰ ਵਧਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਫਿਨਾਂਸ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਇਨਫਰਮੇਸ਼ਨ ਲਈ ਦਸਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਹਰਿਆਣਾ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਇਸ ਗਲ ਵਿਚ ਫੈਸਲਾ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ ਕਿ ਆਪ ਅਨਾਜ ਲੈ ਕੇ ਦੂਜੇ ਸੂਬਿਆਂ ਨੂੰ ਫੂਡ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਵਲੋਂ ਮੁਕੱਰਰ ਕੀਤੀ ਇਸ਼ੂ ਪਰਾਈਸ ਤੇ ਦੇਵੇ ਤਾਂ ਕਿ ਫਾਇਦਾ ਸਟੇਟ ਵਿਚ ਹੀ ਰਹਿ ਸਕੇ। ਆਸ ਹੈ ਸਰਕਾਰ ਇਸ ਪਖ ਵਲ ਧਿਆਨ ਦੇਵੇਗੀ ਅਤੇ ਫੂਡ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਨੂੰ ਅਨਾਜ ਲਈ ਨਹੀਂ ਕਹੇਗੀ।

ਇਕ ਗਲ, ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਆਪ ਦੇ ਰਾਹੀਂ ਹੋਰ ਅਰਜ਼ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਮੈਂ ਐਸਟੀਮੇਟ ਕਮੇਟੀ ਦਾ ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦੋ ਤਿੰਨ ਸਾਲ ਚੇਅਰਮੈਨ ਰਿਹਾ ਹਾਂ ਅਤੇ ਮੇਰੇ ਨੋਟਿਸ ਵਿਚ ਕਈ ਵੇਰ ਇਹ ਗਲ ਆਈ ਹੈ, ਗੌਰਮੈਂਟ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਪਲੀਮੈਂਟਰੀ ਬਜਟ ਨਹੀਂ ਪੇਸ਼ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਇਹ ਬੜੀ ਜ਼ਬਰਦਸਤ ਫੀਲਿੰਗ ਹੈ ਕਿ ਸਪਲੀਮੈਂਟਰੀ ਬਜਟ ਇਸ ਗਲ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਪਲਾਨਿੰਗ ਮਾਈਡਿਡ ਨਹੀਂ। ਸਿਰਫ ਮੋਲੈਸਿਜ਼ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕੋਈ ਹੋਰ ਆਈਟਮ ਅਜਿਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜਿਸ ਨੂੰ

ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਦੀ ਆਈਟਮ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕੇ। ਇਹ ਸੋ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ **we are not Plan minded.** ਇਹ ਸੋ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਬਜਟ ਪਲਾਨਡ ਨਹੀਂ। ਜਾਂ ਸਰਕਾਰ ਇਕਾਨੋਮੀ ਮਾਈਂਡਿਡ ਨਹੀਂ ਇਹ ਸਾਰੇ ਬਿਰੋਕਰੇਸੀ ਤੇ ਡੀਪੈਂਡ ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਆਪ ਮਨਿਸਟਰੀਆਂ ਦੇ ਝਗੜਿਆਂ ਵਿਚ ਲਗੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਇਹ ਕਹਾਂਗਾ ਕਿ ਸਟੇਟ ਦਾ ਇਕ ਪਲਾਨਿੰਗ ਕਮਿਸ਼ਨ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਇਸ ਵਿਚ ਤੁਰੇ ਫਿਰਦੇ ਮੈਂਬਰ ਨਾ ਲਏ ਜਾਣ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿ ਅਗੇ ਕਮੇਟੀਆਂ ਵਿਚ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਸਗੋਂ ਉਹ ਉੱਘੇ ਇਕਾਨੋਮਿਸਟ ਹੋਣ ਅਤੇ ਡੈਡੀਕੇਟਿਡ ਹੋਣ ਅਤੇ ਇਸ ਕੰਮ ਵਿਚ ਸਲਾਹ ਦੇ ਸਕਣ। ਮੈਂ ਇਹ ਅਰਜ਼ ਕਰਾਂਗਾ ਕਿ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬੰਦੇ ਉਸ ਵਿਚ ਰਖਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ ਜੋ ਪਲਾਨਿੰਗ ਮਾਈਂਡਿਡ ਹੋਣ ਅਤੇ ਇਕਾਨੋਮਿਸਟ ਹੋਣ।

ਜੇ ਉਹ ਸੋਸ਼ਲਿਸਟ ਖਿਆਲਾਂ ਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਉਹ ਇਸ ਨੂੰ ਉਸ ਪਲੈਂਡ ਢੰਗ ਨਾਲ ਚਲਾਉਣ, ਪਰ ਜਿਸ ਢੰਗ ਨਾਲ ਅੱਜ ਅਸੀਂ ਜਾ ਰਹੇ ਹਾਂ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਹ ਬੈਲੈਂਸਡ ਇਕਾਨੋਮੀ ਡਿਵੈਲਪ ਨਹੀਂ ਹੋਣੀ। ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਾਂਗਾ ਕਿ ਪਿਛਲੇ 20 ਸਾਲਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਜਿਹੜੀ ਇੱਲਪਲੈਨਿੰਗ ਹੋਈ ਹੈ ਉਸ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਅੱਗੇ ਨਹੀਂ ਵਧ ਸਕਦੇ। ਅੱਜ ਹਰ ਸਫੀਅਰ ਦੇ ਵਿਚ ਅਸੀਂ ਦੂਸਰੇ ਲੋਕਾਂ ਤੋਂ ਪਿਛੇ ਹਾਂ। ਸਾਡਾ ਸੂਬਾ ਬੇਸੀਕਲੀ ਐਗਰੀਕਲਚਰਲ ਸੂਬਾ ਹੈ ਪਰ ਬੇਸੀਕਲੀ ਜਿਤਨੀਆਂ ਵੀ ਪਲੈਨਿੰਗਜ਼ ਹੋਈਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਐਗਰੀਕਲਚਰ ਨੂੰ ਪਿਛੇ ਹੀ ਰੱਖਿਆ; ਇਸ ਦਾ ਇਕ ਕਾਰਨ ਇਹ ਵੀ ਸੀ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪਲੈਨਜ਼ ਨੂੰ ਚਲਾਉਣ ਲਈ ਜਿਤਨੇ ਵੀ ਆਦਮੀ ਲਾਏ ਉਹ ਪਰਾਪਰ ਆਦਮੀ ਨਹੀਂ ਸਨ ਜੋ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪਲੈਨਜ਼ ਨੂੰ ਚਲਾਉਂਦੇ। ਕਈ ਕਿਸਮ ਦੀਆਂ ਪਲੈਨਜ਼ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੈਰੀ ਆਨ ਕਰਨ ਲਈ ਕਈ ਡਿਫਰੈਂਟ ਮਹਿਕਮਿਆਂ ਦੀ ਸਲਾਹ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਕੋਈ ਸਲਾਹ ਦਾ ਸਵਾਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਸੈਕਟਰੀ ਨਾਲ ਰਾਏ ਕਰਕੇ ਕੰਮ ਕਰਨਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਪਰ ਉਸ ਨੂੰ ਕੈਰੀ ਆਨ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਐਸੇ ਬੰਦੇ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਮਰਜ਼ੀ ਨਾਲ ਸਾਰਾ ਕੰਮ ਚਾਲੂ ਕੀਤਾ; ਜਿਸ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਇਹ ਹੋਇਆ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਸਾਰੀਆਂ ਸਕੀਮਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਨੁਕਸਾਨ ਹੋਇਆ। ਦੂਸਰੀ ਗੱਲ ਇਹ ਵੀ ਸੀ ਕਿ ਅਸੀਂ ਪ੍ਰਾਪਰ ਪਲੈਨਿੰਗ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕੇ ਨਾ ਹੀ ਪਰਾਪਰ ਆਦਮੀ ਰੱਖ ਸਕੇ (ਡਾਕਟਰ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਵੱਲ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ) ਹੁਣ ਡਾਕਟਰ ਸਾਹਿਬ ਦਵਾਈਆਂ ਨੂੰ ਡੀਲ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਕਨਾਮਿਕਸ ਦਾ ਕੀ ਪਤਾ ਹੈ।

ਡਾਕਟਰ ਭਗਤ ਸਿੰਘ : (ਬੈਠੇ ਬੈਠੇ) ਇਕਨਾਮਿਕਸ ਮੈਂ ਪੜ੍ਹੀ ਹੈ।

ਸਰਦਾਰ ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ : ਦੂਜੀ ਤੀਜੀ ਜਮਾਤ ਦੇ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹੀ ਹੋਵੇਗੀ। ਹੋਰ ਬਹੁਤਾ ਜ਼ਿਆਦਾ ਨਾ ਕਹਿੰਦਾ ਹੋਇਆ ਮੈਂ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਅਰਜ਼ ਕਰਾਂਗਾ ਕਿ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵੀਕਨੈਸਿਜ਼ ਨੂੰ ਮੈਂ ਦਰਸਾਇਆ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵੱਲ ਇਹ ਸਰਕਾਰ ਧਿਆਨ ਦੇਵੇਗੀ। ਆਪ ਦਾ ਧੰਨਵਾਦ।

ਆਚਾਰੀਆ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਸਿੰਘ ਆਜ਼ਾਦ : (ਮੌਰਿੰਡਾ) ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ ਇਹ, ਜਿਹੜਾ ਐਪਰੋਪਰੀਏਸ਼ਨ ਬਿਲ ਇਸ ਸਦਨ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਹੈ ਮੈਂ ਇਸ ਨੂੰ ਇਕ ਐਕਸ਼ੈਸ ਅਮਾਉਂਟ

[ਆਚਾਰੀਆ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਸਿੰਘ ਆਜ਼ਾਦ]

ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਜਿਹੜੀ ਕਿ ਇਸ ਮੰਗ ਰਾਹੀਂ ਬਜਟ ਦੇ ਘਾਟੇ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਮੰਗੀ ਗਈ ਹੈ। ਇਹ ਇਕ ਬਹੁਤ ਹੀ ਬੁਰਾ ਤਰੀਕਾ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਕਿ ਇਸ ਢੰਗ ਨਾਲ ਉਲੰਘਣਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਜਿਤਨੀ ਮੰਗ ਸੀ, ਜਾਂ ਜਿਤਨਾ ਰੁਪਿਆ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਇਹ ਪੈਸਾ ਉਸ ਐਸਟੀਮੇਟਸ ਤੋਂ ਹੋਰ ਉੱਤੇ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਇਸ ਹਾਊਸ ਦੀ ਬਰੀਚ ਆਫ ਪ੍ਰਿਵਿਲੇਜ ਹੈ। ਫ਼ਾਈਨੈਂਸ ਦੇ ਮਹਿਕਮੇ ਨੂੰ ਤਾਂ ਇਹ ਬੈਡ ਬਜਟਿੰਗ ਦੇ ਕਰਨ ਦੀ ਇਕਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਆਦਤ ਹੀ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਇਸ ਆਦਤ ਨੂੰ ਰੋਕਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾਏਗਾ ਓਦੋਂ ਤੱਕ ਇਹ ਐਪਰੋਪਰੀਏਸ਼ਨ ਬਿਲ ਆਉਂਦਾ ਹੀ ਰਹੇਗਾ। ਜਿਵੇਂ ਮੇਰੇ ਫ਼ਾਜ਼ਲ ਮਿਤਰ ਨੇ ਇਹ ਸੰਕੇਤ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਇਸ ਬਿਲ ਵਿਚ ਇਹੋ ਜਿਹੀਆਂ ਰਕਮਾਂ ਆਉਂਦੀਆਂ ਹਨ ਜਿਹੜੀਆਂ ਕਿ ਬਜਟ ਬਨਾਉਣ ਵੇਲੇ ਤੱਕ ਸੋਚੀਆਂ ਵੀ ਨਾ ਜਾ ਸਕਣ। ਜੇ ਹਰ ਦਫ਼ਾ ਹੀ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਆਉਣੀ ਹੈ ਤਾਂ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਬਜਟ ਸਿਸਟਮ ਹੀ ਰੀਵਾਈਜ਼ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਕਿ ਐਪਰੋਪਰੀਏਸ਼ਨ ਬਿਲ ਦੀ ਲੋੜ ਹੀ ਨਾ ਪਵੇ।

ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ : ਨਵੀਂ ਸਰਕਾਰ ਜਦੋਂ ਬਣੀ ਫੇਰ ਕਰ ਲੈਣਾ।

ਆਚਾਰੀਆ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਸਿੰਘ ਆਜ਼ਾਦ : ਇਹ ਲਾਹਨਤ ਵੀ ਤੁਸੀਂ ਦੇ ਕੇ ਗਏ ਹੋ।

ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਜਿਹੜਾ ਰੈਵਿਨੀਊ ਇਨਕਮ ਦੇ ਵਿਚ ਵਾਧਾ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਹ ਜਿਹੜੀ 53 ਕਰੋੜ ਦੀ ਐਕਸੈਸ ਦਿਖਾਈ ਗਈ ਹੈ ਇਹ ਸਾਰੀ ਐਕਸਾਈਜ਼ ਦੀ ਹੀ ਆਮਦਨ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚ ਐਕਸਾਈਜ਼ ਦੀ ਆਮਦਨ ਜੇ ਵੇਖੀ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਇਹ 10 89 ਕਰੋੜ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਲਗਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਮਤਲਬ ਇਹ ਹੋਇਆ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦੀਆਂ ਜਿਤਨੀਆਂ ਤਰੱਕੀ ਦੀਆਂ ਸਕੀਮਾਂ ਹਨ ਉਹ ਸਾਰੀਆਂ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਐਕਸਾਈਜ਼ ਦੀ ਆਮਦਨ ਦੇ ਉੱਤੇ ਹੀ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਨੂੰ ਅਫ਼ਸੋਸ ਹੁੰਦਾ ਸੀ ਜਦੋਂ ਮੇਰੇ ਸਾਹਮਣੇ ਸੱਜੇ ਪਾਸੇ ਬੈਠੇ ਮਿੱਤਰ ਪ੍ਰੋਵਿਡੈਂਸ ਦੀ ਪਾਲੀਸੀ ਉੱਤੇ ਹਮਲੇ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਹਾਂਗਾ ਕਿ ਜਿਹੜੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਸਰਕਾਰ ਸੀ ਉਹ ਤਾਂ ਹੁਣ ਚਲੀ ਗਈ, ਕਮ ਅਜ਼ ਕਮ ਉਸ ਦੀ ਨੀਅਤ ਵੱਲ ਧਿਆਨ ਕਰੋ। ਤੁਹਾਨੂੰ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ ਪਤਾ ਲੱਗੇਗਾ ਕਿ ਐਕਸਾਈਜ਼ ਦੀ ਆਮਦਨ 1965-66 ਦੇ ਵਿਚ 6, 30, 70, 895 ਰੁਪਏ ਸੀ, ਫਰੰਟ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਜਿਹੜੀ ਸਵਰਗ ਸਿਧਾਰ ਗਈ ਹੈ ਇਹ ਆਮਦਨ ਵਧਾ ਕੇ 14, 44, 32, 997 ਰੁਪਏ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਏਥੇ ਮੇਰੇ ਦੋਸਤ ਇਕ ਇਹ ਗੱਲ ਵੀ ਸੰਕੇਤ ਕਰ ਰਹੇ ਸੀ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ 13,50,000 ਰੁਪਏ ਦਾ ਸੀਰਾ ਖਰੀਦਿਆ, ਇਹ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਰਹਿਣ ਸਹਿਣ ਦਾ ਢੰਗ ਉਚਾ ਚੁਕਣ ਵਾਸਤੇ ਇਹ ਮੇਰੇ ਲਾਇਕ ਦੋਸਤ ਜਨਤਾ ਨੂੰ ਵਧ ਤੋਂ ਵਧ ਸ਼ਰਾਬ ਪਲਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ। ਜੇ ਸਾਰੇ ਹਾਲਾਤ ਦਾ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਜਾਇਜ਼ਾ ਲਿਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਇਹ ਅਸਲ ਹਾਲਾਤ ਦੇ ਬਿਲਕੁਲ ਉਲਟ ਹੈ। ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਐਕਸਾਈਜ਼ ਦਾ ਮਹਿਕਮਾ, ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ, ਇਹ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਰਹਿਣ ਸਹਿਣ ਭੰਗ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਸ਼ਰਾਬ ਪਲਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਸਰਦਾਰ ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਏਥੇ ਨਸੀਹਤਾਂ ਕਰਕੇ ਬੈਠੇ ਹਨ ਪਰ ਜਿਤਨਾ ਚਿਰ ਉਹ ਐਕਸਾਈਜ਼ ਦੇ ਮਨਿਸਟਰ ਰਹੇ ਉਹ ਆਪਣੇ ਦੱਸੇ ਆਦਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਉਲਟ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਰਹੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ 42 60,846 ਪੀ.ਏ. ਲਿਟਰਜ਼

ਸਰਾਬ ਕਸ਼ੀਦ ਹੁੰਦੀ ਸੀ ਪਰ ਜਦੋਂ ਸਰਦਾਰ ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਨਿਸਟਰੀ ਵਿਚ ਆਏ ਤਾਂ ਇਹ 80 03,803 ਪੀ. ਏ. ਲਿਟਰਜ਼ ਹੋ ਗਈ। (ਵਿਘਨ)

Mr. Deputy Speaker : This is very much basic.

ਆਚਾਰੀਆ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਸਿੰਘ ਆਜ਼ਾਦ : ਅੱਜ ਇਹ ਦਾਵਾ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਹ ਸਾਰਾ ਕੁਝ ਇਸ ਸੂਬੇ ਦੀ ਭਲਾਈ ਵਾਸਤੇ ਹੀ ਸੀ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਕੇ ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਪੰਜਾਬੀਅਤ ਉਤੇ, ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਗੁਰੂਆਂ ਉਤੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਦੀ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਉਤੇ ਇਕ ਧੱਬਾ ਲਾਇਆ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਸੂਬੇ ਵਿਚ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਰਾਬ ਦੇ ਦਰਿਆ ਬਹਾਏ ਜਾਣ। ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਭਾਵੇਂ ਪਹਿਲੀ ਸਰਕਾਰ ਸੀ, ਜਾਂ ਅੱਜ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਸੀ ਜਿਸ ਨੇ ਵੀ ਇਹ ਕੀਤਾ ਉਹ ਗੁਨਾਹਗਾਰ ਹਨ . . . .

ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ : ਆਨ ਏ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ਼ ਆਰਡਰ ਸਰ। ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਆਜ਼ਾਦ ਜੀ ਨੂੰ ਕਹਾਂਗਾ ਕਿ ਮਿਹਰਬਾਨੀ ਕਰਕੇ ਉਹ ਗੁਰੂਆਂ ਦੇ ਨਾਉਂ ਨਾਂ ਲੈਣ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਸਰਦਾਰ ਦਰਬਾਰਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਫੇਰ ਨਾਰਾਜ਼ ਹੋ ਜਾਣਗੇ।

ਸ਼੍ਰੀ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ : ਕੋਈ ਐਸੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਤੁਸੀਂ ਜਾਰੀ ਰੱਖੋ, ਇਹ ਇਕ ਨਵਾਂ ਪੁਆਇੰਟ ਹੈ। (There is nothing of this kind. He should continue. This is a new point.)

ਆਚਾਰੀਆ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਸਿੰਘ ਆਜ਼ਾਦ : ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਚਲੀ ਗਈ, ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਰਾਬ ਦੀ ਲਾਹਤ ਨੂੰ ਪ੍ਰੋਤਸਾਹਨ ਦੇ ਕੇ ਕੰਸਟੀਚਿਊਸ਼ਨ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕੀਤੀ ਹੈ (ਆਵਾਜ਼ਾਂ :—ਦੁਹਾਈ ਰੱਬ ਦੀ) ਤੁਸੀਂ ਕਿਉਂ ਕਹਿੰਦੇ ਹੋ ਦੁਹਾਈ ਰੱਬ ਦੀ? ਦੁਹਾਈ ਉਹ ਦੇਣ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕੰਸਟੀਚਿਊਸ਼ਨ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਕੰਸਟੀਚਿਊਸ਼ਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 47 ਵਿਚ ਇਹ ਚੀਜ਼ ਸਾਫ਼ ਲਿਖੀ ਹੈ ਕਿ :—

“.....the State shall endeavour to bring about prohibition of the consumption except for medicinal purposes of intoxicating drinks and of drugs which are injurious to health”.

ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਾਂਗਾ ਜਿਹੜਾ ਸ਼ੀਰਾ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ 60 ਤੋਂ 70 ਪੈਸੇ ਪ੍ਰਤੀ ਮਣ ਵਿਕਦਾ ਸੀ ਉਹ ਮੈਸਰਜ਼ ਹੀਰਾ ਲਾਲ ਗਿਆਨ ਚੰਦ ਤੋਂ 45 ਰੁਪਏ ਪ੍ਰਤੀ ਕੁਇੰਟਲ ਖਰੀਦ ਹੋਇਆ।

ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਜੋ ਸ਼ੀਰਾ ਖਰੀਦਿਆ ਮੈਨੂੰ ਉਸ ਵਿਚੋਂ ਬੋ ਆ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਹ ਬਦਬੂ ਗੋਲਮਾਲ ਦੀ ਹੈ। ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਰ ਇਨਕੁਆਇਰੀ ਕਰਾਵੇ। ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਯੂ. ਪੀ. ਵਿਚ ਸਸਤਾ ਸ਼ੀਰਾ ਮਿਲ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉਥੇ ਸ਼ੀਰਾ ਇਡਨਾ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਚੁਕ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ।

ਇਸ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਇਨਕੁਆਇਰੀ ਕਰਾਏ ਕਿ ਪਿਛਲੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਜਨਤਾ ਦੇ ਪੈਸੇ ਦਾ ਕਿਧਰੇ ਗਲਤ ਇਸਤੇਮਾਲ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਦੂਜੀ ਗਲ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਇਹ ਅਰਜ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਸਪਲੀਮੈਂਟਰੀ ਗ੍ਰਾਂਟਸ ਬਾਰੇ ਸਤਿਕਾਰ ਯੋਗ ਲੈਫਟੀਨੈਂਟ ਭਾਗ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ 6 ਲਖ ਰੁਪਏ ਜੋ ਪਬਲਿਕ ਸਕੂਲਾਂ ਨੂੰ ਦਿਤੇ ਹਨ ਇਹ ਅਯੋਗ ਹਨ। ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਇਹ ਨਾਬਰਾਬਰੀ ਅਤੇ ਡਿਸਪੈਰਿਟੀ ਜੋ ਅਸੀਂ ਦੇਖਦੇ ਹਾਂ, ਇਸ ਦਾ ਵਡਾ ਹਿਸਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਹੈ ਜਿਹੜੇ ਕਿ ਪਬਲਿਕ ਸਕੂਲਾਂ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਮੈਂ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਇਹ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਬਰਾਬਰੀ ਦੇ ਮੌਕੇ ਦੇਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਤੁਸੀਂ ਵੀ ਪਿੰਡਾਂ ਦੇ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਹੋ। ਤੁਸੀਂ ਜਾਣਦੇ ਹੋ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਕਿਤਨੇ ਗਰੀਬ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੇ ਬਚੇ, ਗਰੀਬ ਹਰੀਜਨਾਂ ਦੇ ਬਚੇ ਹਨ, ਜਿਹੜੇ ਕਿ ਪਬਲਿਕ ਸਕੂਲਾਂ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹਦੇ ਹਨ। ਗਰੀਬਾਂ ਨੂੰ ਤਾਂ ਕਪੜੇ ਨਸੀਬ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ, ਕਿਤਾਬਾਂ ਨਸੀਬ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀਆਂ, ਭੋਜਨ ਨਸੀਬ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਬਚੇ ਕਿਵੇਂ ਪਬਲਿਕ ਸਕੂਲ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹਾ ਲੈਣੇ ਹਨ। ਮੈਂ ਤੁਹਾਡੇ ਰਾਹੀਂ ਇਹ ਮੰਗ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਜਲਦੀ ਤੋਂ ਜਲਦੀ ਪਬਲਿਕ ਸਕੂਲਾਂ ਦਾ ਸਿਸਟਮ ਖਤਮ ਕਰੇ। ਜਦ ਤਕ ਇਕ ਬਾਲਮੀਕੀ ਦੇ ਬਚੇ ਨੂੰ ਅਤੇ ਇਕ ਜ਼ਿਮੀਂਦਾਰ ਦੇ ਬਚੇ ਨੂੰ ਬਰਾਬਰੀ ਦੇ ਸਮਾਨ ਮੌਕੇ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੇ, ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਬਰਾਬਰੀ ਨਹੀਂ ਆ ਸਕਦੀ।

ਤੀਸਰੀ ਗਲ, ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਨੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ (ਵਿਘਨ) 8 ਕਰੋੜ ਰੁਪਿਆ ਅਨਾਜ ਦੀ ਖਰੀਦ ਫਰੇਖਤ ਵਾਸਤੇ ਹੈ। ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਨੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਗਲਤ ਰਾਹ ਤੇ ਚਲ ਰਹੀ ਹੈ। ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਸਟੇਟ ਟਰੇਡਿੰਗ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਹਿਮਾਚਲ ਨੂੰ ਅੰਨ ਜੌਨ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਿਲ ਕਰ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਜੋ ਪਹਿਲੀ ਯੂਨਾਇਟਿਡ ਫਰੰਟ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਸੀ ਉਸ ਨੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਕੇ ਗਰੀਬ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੀ ਪੈਦਾਵਾਰ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪੁਲੀਟੀਕਲ ਪਰਪਜ਼ ਵਾਸਤੇ ਖਰਾਬ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਥੇ ਸ੍ਰੀ ਭਾਗ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਮੋਹਨ ਲਾਲ ਦੀ ਸਪੀਚ ਦਾ ਜਵਾਬ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ ਆਖਿਆ ਸੀ ਕਿ ਯੂਨਾਇਟਿਡ ਫਰੰਟ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਅਨਾਜ ਦੀ ਪਾਲੀਸੀ ਨੂੰ ਪਾਲੇਟਿਕਸ ਤੋਂ ਉਪਰ ਉਠ ਕੇ ਚਲਾਇਆ ਸੀ। ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਆਪ ਦਾ ਧਿਆਨ ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਫੂਡ ਮਨਿਸਟਰ ਸ੍ਰੀ ਜਗਜੀਵਨ ਰਾਮ ਦੇ ਉਸ ਬਿਆਨ ਵਲ ਦਿਵਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ 23 ਅਕਤੂਬਰ ਨੂੰ ਦਿਤਾ। ਉਹ ਬਿਆਨ ਇਹ ਹੈ ਕਿ :

“.....The Union Food Minister, Mr. Jagjiwan Ram told a deputation of Members of Parliament from Punjab, Haryana and Himachal Pradesh to-day that the Union Government would have no objection to enlarge the Punjab Food Zone if the State Government also agreed.”

ਇਸ ਦਾ ਮਤਲਬ ਇਹ ਹੈ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਕਿ ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਐਗਰੀ ਕਰਦੀ ਸੀ ਕਿ ਫੂਡ ਜੌਨ ਨੂੰ ਹਿਮਾਚਲ ਅਤੇ ਹਰਿਆਣਾ ਤਕ ਵਧਾ ਦਿਤਾ ਜਾਵੇ ਪਰ ਯੂਨਾਇਟਿਡ ਫਰੰਟ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਨਹੀਂ ਸੀ ਮੰਨਿਆ। ਇਸ ਦੀ ਤਹਿ ਵਿਚ ਕੁਝ ਪੁਲੀਟੀਕਲ ਗਲਾਂ ਕੰਮ ਕਰਦੀਆਂ ਸਨ। ਅਗੇ ਚਲ ਕੇ ਫੂਡ ਮਨਿਸਟਰ ਨੇ ਫਿਰ ਕਿਹਾ :

“.....The Food Minister is understood to have said that the Punjab Government was not prepared to enlarge the Zone. He has sent the Himachal Chief Minister's suggestion to include Himachal Pradesh in the Punjab Food Zone to the Punjab Chief Minister but the Punjab Government did not agree to it.”

ਇਸ ਤੋਂ ਸਾਫ਼ ਜ਼ਾਹਿਰ ਹੈ, ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਕਿ ਇਹ ਅਨਾਜ ਦਾ ਇਧਰ ਉਧਰ ਦੇਣ ਦਾ ਸਵਾਲ ਨਹੀਂ ਸੀ ਸਗੋਂ ਇਸ ਵਿਚ ਪੁਲੀਟੀਕਲ ਸਵਾਲ, ਪੁਲੀਟੀਕਲ ਵਿਚਾਰ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਸੀ। ਦੂਜੀ ਗਲ, ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਸਾਡੀ ਸਟੇਟ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਖਾਦੀ ਬੋਰਡ ਨੂੰ ਕਈ ਲਖ ਰੁਪਏ ਹਥਾਂ ਨਾਲ ਕੁਟੇ ਚਾਵਲ ਲਈ ਕਾਂਗਰਸ ਸਰਕਾਰ ਦਿੰਦੀ ਸੀ। ਇਸ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਆਉਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹਥਾਂ ਨਾਲ ਕੁਟੇ ਚਾਵਲ ਪੰਜਾਬ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਲੈ ਜਾਣ ਦੀ ਇਜ਼ਾਜ਼ਤ ਸੀ। ਪਰ ਨਵੀਂ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਇਸਤੇ ਇਤਰਾਜ਼ ਕੀਤਾ ਕਿ ਹਥਾਂ ਨਾਲ ਕੁਟੇ ਚਾਵਲ ਵੀ ਬਾਹਰ ਨਾ ਭੇਜੇ ਜਾਣ। ਤਿੰਨ ਚਾਰ ਮਹੀਨੇ ਪਿਛੋਂ ਡਾਂਗ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜੇ ਸੈਂਟਰ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਐਗਰੀ ਕਰੇ ਤਾਂ ਉਸ ਦੇ ਕੋਟੇ ਵਿਚੋਂ ਹਥਾਂ ਨਾਲ ਕੁਟੇ ਹੋਏ ਚਾਵਲ ਬਾਹਰ ਭੇਜੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਸੈਂਟਰ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਇਹ ਇਜ਼ਾਜ਼ਤ ਦੇ ਦਿਤੀ ਕਿ ਉਸ ਦੇ ਕੋਟੇ ਵਿਚੋਂ ਹਥਾਂ ਦੇ ਕੁਟੇ ਹੋਏ ਚਾਵਲ ਬਾਹਰ ਭੇਜ ਦਿਤੇ ਜਾਣ। ਬੰਗਾਲ ਵਿਚੋਂ, ਬਿਹਾਰ ਵਿਚੋਂ ਚਾਵਲ ਦੀ ਡਿਮਾਂਡ ਆ ਰਹੀ ਹੈ। ਪਰ ਇਹ ਬਾਹਰ ਜਾਣ ਦੀ ਇਜ਼ਾਜ਼ਤ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੇ। (ਵਿਘਨ) ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਪਿਛਲੀ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਫੂਡ ਪਾਲਿਸੀ ਕਿਸੇ ਸਿਧਾਂਤਕ ਅਧਾਰ ਤੇ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਪੁਲੀਟੀਕਲ ਚਾਲ ਤੇ ਉਹ ਸਰਕਾਰ ਉਸ ਨੂੰ ਕੰਟਰੋਲ ਕਰਦੀ ਸੀ। ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਸਟੇਟ ਟਰੇਡਿੰਗ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਵਿਚੋਲੇ ਵਿਚੋਂ ਕਢ ਦੇਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ।

ਤੀਜੀ ਗਲ ਮੈਂ ਇਹ ਅਰਜ਼ ਕਰਨੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਕਈ ਦੋਸਤਾਂ ਨੇ ਇਹ ਸੰਕੇਤ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਲਖਾਂ ਰੁਪਿਆ ਡਿਗਰੀਆਂ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਇਸ ਬਾਰੇ ਕੁਝ ਜ਼ਿਆਦਾ ਨਹੀਂ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਦਾ ਜਵਾਬ ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਦੇਣਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਸਿਰਫ਼ ਇਤਨੀ ਅਰਜ਼ ਕਰਨੀ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਲਾਅ ਡਿਪਾਰਟਮੈਂਟ ਇਤਨਾ ਨਿਕੰਮਾ ਅਤੇ ਕਮਜ਼ੋਰ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਦਾ ਸੁਧਾਰ ਕਰਨ ਦੀ ਬੜੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ। ਛੋਟੇ ਕਰਮਚਾਰੀ ਬਹੁਤ ਮਿਹਨਤ ਕਰਦੇ ਹਨ ਪਰ ਵੱਡੇ ਕਰਮਚਾਰੀ ਮਿਹਨਤ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸੁਧਾਰ ਕਰਨਾ ਪਏਗਾ।

ਚੌਥੀ ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ : ਤੁਹਾਡੇ ਹੀ ਰਖੇ ਹੋਏ ਹਨ।

ਆਚਾਰੀਆ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਸਿੰਘ ਆਜ਼ਾਦ : ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਰਬ ਮੇਰੇ ਇਸ ਲਾਲ ਪਗੜੀ ਵਾਲੇ ਦੋਸਤ ਨੂੰ ਵੀ ਅਕਲ ਦੇ ਦੇਵੇ। ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਆਸ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਬਹਿਸ ਦਾ ਜਵਾਬ ਦੇਂਦੇ ਵਕਤ ਮੇਰੀਆਂ ਗਲਾਂ ਦਾ ਖਿਆਲ ਰਖਣਗੇ ਅਤੇ ਮੈਂ ਇਹ ਵੀ ਆਸ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਰਬ ਮੇਰੇ ਲਾਲ ਪਗੜੀ ਵਾਲੇ ਦੋਸਤ ਨੂੰ ਅਕਲ ਦੇਵੇਗਾ।

ਚੌਥੀ ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ : ਤੁਹਾਡਾ ਤਾਂ ਉਹ ਹਾਲ ਹੈ ਕਿ

“ਉਮਰ ਤੇ ਸਾਰੀ ਕਟੀ ਇਸਕੇ ਬੁਤਾਂ ਮੇਂ ਮੈਮਿਨ.

[ਚੋਧਰੀ ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ]

ਆਖਰੀ ਉਮਰ ਮੈਂ ਕਿਆ ਖਾਕ ਮੁਸਲਮਾਂ ਹੋਂਗੇ ।"

ਕਾਮਰੇਡ ਜੰਗੀਰ ਸਿੰਘ ਜੋਗਾ (ਮਾਨਸਾ) : ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਹੁਣੇ ਇਥੇ ਆਚਾਰੀਆ ਜੀ ਨੇ ਸ਼ਰਾਬ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਹੈ । 20 ਸਾਲ ਉਹ ਕਾਂਗਰਸ ਵਿਚ ਰਹੇ ਹਨ । 20 ਸਾਲ ਇਹ ਕਾਂਗਰਸ ਵਿਚ ਰਹੇ ਪਰ ਸ਼ਰਾਬ ਤੇ ਬੰਦਸ਼ ਨਾ ਲਾ ਸਕੇ । ਕਰੋੜਾਂ ਰੁਪਏ ਉਸ ਤੋਂ ਕਮਾਉਂਦੇ ਰਹੇ ਹਨ । ਮੇਰੇ ਵਰਗੇ ਤਾਂ ਗਰੀਬ ਪੇਂਡੂ ਸ਼ਰਾਬ ਦੇ ਖਿਲਾਫ਼ ਪਿਕਟਿੰਗ ਕਰਕੇ ਆਪਣੀਆਂ ਜਾਇਦਾਦਾਂ ਜ਼ਬਤ ਕਰਵਾਉਂਦੇ ਰਹੇ ਹਨ ।

x x x x x x x x x x x x x
x x x x x x x x x x x

ਇਹ ਹੁਣ ਵੀ ਤਿਆਰ ਹੋ ਜਾਣ ਸ਼ਰਾਬ ਤੇ ਬੰਦਸ਼ ਲਾਣ ਤੇ । ਅਸੀਂ ਆਪੋਜੀਸ਼ਨ ਵਾਲੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਾਥ ਦਿਆਂਗੇ ।

ਆਵਾਜ਼ਾਂ : ਬਾਕੀਆਂ ਨੂੰ ਪੁਛ ਲਓ ।

ਕਾਮਰੇਡ ਜੰਗੀਰ ਸਿੰਘ ਜੋਗਾ : ਬਾਕੀਆਂ ਦਾ ਮੈਂ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਹਾਂ । x x x x

ਵਿੱਤ ਮੰਤਰੀ (ਡਾਕਟਰ ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ) : x x x x x x x x

ਇਹ ਐਕਸਪਰਜ਼ਨ ਹੈ । ਇਹ ਐਕਸਪਰਜ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ।

ਚੋਧਰੀ ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ : ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਤਾਂ ਇਹ ਹਾਲ ਹੈ ਕਿ x x x x x

ਸ਼੍ਰੀ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ : ਤੁਸੀਂ ਸਭਨਾਂ ਦੇ ਬਾਰੇ ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਹਿ ਸਕਦੇ । ਇਹ ਐਕਸਪਰਜ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ । (The hon. Member cannot say so about all the legislators. This should be expunged.)

ਕਾਮਰੇਡ ਜੰਗੀਰ ਸਿੰਘ ਜੋਗਾ : ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ 20 ਸਾਲ ਕਾਂਗਰਸ ਵਿਚ ਰਿਹਾ । ਮੈਂ ਇਕ ਇਕ ਕਾਂਗਰਸੀ ਨੂੰ ਜਾਣਦਾ ਹਾਂ ।

x x x x x x x x x x x x x

Minister for Finance (Dr. Jagjit Singh) : Sir, the hon. Member has said x x x It is wrong. These words should be expunged from the record of the proceedings of the House.

Mr. Deputy Speaker : It is absolutely wrong. The hon. Member can not generalise this thing. These words stand expunged from the record of the proceedings of the House.

ਆਚਾਰੀਆ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਸਿੰਘ ਆਜ਼ਾਦ : ਆਨਰੇਬਲ ਜੋਗਾ ਸਾਹਿਬ ਐਸੇ ਰਿਮਾਰਕਸ ਪਾਸ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ਜੋ ਨਾਵਾਜ਼ਬ ਹਨ, ਗੈਰ ਵਾਜ਼ਬ ਹਨ ਅਤੇ ਚਰਿਤਰ ਤੋਂ ਗਿਰੇ ਹੋਏ ਹਨ । ਇਹ ਰਿਮਾਰਕਸ ਐਕਸਪਰਜ਼ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ ।

ਸ਼੍ਰੀ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ : ਮੈਂ ਐਕਸਪਰਜ਼ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਕਹਿ ਦਿਤਾ ਹੈ । (I have already ordered it to be expunged.)

*Expunged as ordered by the Chair.

ਚੌਧਰੀ ਕਲਕੀਰ ਸਿੰਘ : ਜੋ ਜੋਗਾ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਕਹਾ ਹੈ ਕਹ ਜਨਰਲ ਟੌਰ ਪਰ ਕਹਾ ਹੈ ਪਟਿਕੁਲਰੀ ਕਿਸੀ ਕੋ ਨਹੀਂ ਕਹਾ । ਜਨਰਲ ਰਿਮਾਰਕ ਠੀਕ ਹੈ ।

Mr. Deputy Speaker : You cannot generalise this opinion.

ਕਾਮਰੇਡ ਜੰਗੀਰ ਸਿੰਘ ਜੋਗਾ : ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਰਾਜ ਵਿੱਚ 55 ਰੁਪਏ ਕੁਇੰਟਲ ਕਿਸਾਨ ਤੋਂ ਕਣਕ ਖਰੀਦ ਕੇ ਮਾਰਕਿਟ ਵਿੱਚ 135-140 ਰੁਪਏ ਕੁਇੰਟਲ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਵਿਕੀ । ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਗਰੀਬ ਕਿਸਾਨ ਤੇ ਗਰੀਬ ਜਨਤਾ ਦੋਹਾਂ ਨਾਲ ਕਿੰਨੀ ਵਧੀਕੀ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਹੋਈ । ਫੇਰ ਫਰੰਟ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਠੀਕ ਭਾ ਤੇ ਕਣਕ ਦਾ ਖਰੀਦ ਕੀਤੀ ਤੇ ਸਾਰਾ ਸਾਲ ਕਣਕ ਦੇ ਭਾ ਇਕੋ ਰੇਟ ਤੇ ਖੜੇ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਸਫਲਤਾ ਪਰਾਪਤ ਕੀਤੀ । ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਗਰੀਬ ਜਨਤਾ ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਕਣਕ ਦੇ ਭਾ ਚੜ੍ਹਨ ਨਾਲ ਕਿਵੇਂ ਲਤਾੜੀ ਗਈ ਸੀ । ਪਰ ਇਸ ਸਾਲ ਫਰੰਟ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਪਾਲਿਸੀ ਅਨੁਸਾਰ, ਜੋ ਅੱਜ ਤਕ ਵੀ ਚਲ ਰਹੀ ਹੈ, ਕਣਕ ਦੇ ਨਿਰਖ ਇਕੋ ਥਾਂ ਖੜੇ ਨੇ ਅਤੇ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਹਾਲਤ ਚਲ ਰਹੀ ਹੈ । ਬਾਕੀ ਜਿਹੜੇ ਇਹ ਹਿਮਾਚਲ ਬਾਰੇ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜਿੰਨੀ ਕਣਕ ਕਿਸੇ ਨੇ ਮੰਗੀ ਉਨੀ ਹੀ ਸੈਂਟਰ ਨੂੰ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਗਈ । ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਹਿਮਾਚਲ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਕੋਟੇ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਹੋਰ ਜਿੰਨੀ ਕਣਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਲੈਣੀ ਚਾਹੀ ਉਹ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਗਈ । ਅੱਜ ਖੰਡ ਦੀ ਕੀ ਹਾਲਤ ਹੈ ? ਕਿਸਾਨਾਂ ਤੋਂ ਕਿਵੇਂ ਸਸਤੇ ਭਾ ਤੇ ਗੰਨਾਂ ਲੈ ਕੇ ਤੇ ਮਾਰਕਿਟ ਵਿੱਚ 5 ਰੁਪਏ ਕਿਲੋ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਖੰਡ ਵਿਕ ਰਹੀ ਹੈ । ਹੁਣ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਖੰਡ ਦੀ ਖੁਲ੍ਹੀ ਸੇਲ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਕਾਰਖਾਨੇਦਾਰਾਂ ਦੀ 5 ਰੁਪਏ ਕਿਲੋ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਖੰਡ ਵਿਕਦੀ ਰਹੇ । ਕਾਂਗਰਸ ਵਾਲੇ ਤਾਂ ਇਹ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦੇ ਨੇ । ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਹੋਰ ਕੀ ਗੱਲਾਂ ਮੰਨ ਲਈਏ ? ਕਾਂਗਰਸ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ 20 ਸਾਲ ਖੋਹ ਉਡਾਈ ਹੈ । ਫਰੰਟ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਵੇਲੇ ਕੋਈ ਆਦਮੀ ਵੀ ਨੌਕਰੀਉਂ ਟਰਮੀਨੇਟ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ । ਕਾਂਗਰਸ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਵੇਲੇ ਬਗੈਰ ਸੋਚੇ ਸਮਝੇ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਨੂੰ ਸਸਪੈਂਡ ਤੇ ਟਰਮੀਨੇਟ ਕਰਕੇ ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਨੂੰ ਹੈਰਾਸ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਫੇਰ ਬਾਦ ਵਿੱਚ ਉਹ ਅਦਾਲਤਾਂ ਵਿੱਚ ਗਏ ਅਤੇ ਉਥੇ ਫੈਸਲਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਹੋ ਗਿਆ ਤਾਂ ਫੇਰ ਸਾਰੀ ਰਕਮ (ਸਮੇਤ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੇ ਖਰਚ ਦੇ) ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਦੇਣੀ ਪਈ । ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਈ ਕੇਸ ਸ਼੍ਰੀ ਬਰਿਸ਼ ਭਾਨ ਤੇ ਆਚਾਰੀਆ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਸਿੰਘ ਆਜ਼ਾਦ ਵੇਲੇ ਹੋਏ । ਇਹ ਸਾਹਿਬ ਬੈਠੇ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਿਹਰਬਾਨੀ ਹੈ । ਕਾਂਗਰਸ ਵੇਲੇ ਇਥੇ ਕਈ ਐਜੀਟੇਸ਼ਨਾਂ ਹੋਈਆਂ । ਹਾਲੇ ਸਰਦਾਰ ਬਖਤਾਵਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਲ੍ਹ ਕੀ ਕੀਤਾ ? ਮੁੰਡਿਆਂ ਤੇ ਕਿਵੇਂ ਡਾਂਗਾਂ ਬਰਸਾਈਆਂ । (ਵਿਘਨ) ਇਨ੍ਹਾਂ ਲਫਜ਼ਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਮੈਂ ਇਸਦੀ ਹਿਮਾਇਤ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ।

ਸ਼੍ਰੀ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ : ਮੈਂ ਇਕ ਅਨਾਊਂਸਮੈਂਟ ਕਰਨੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ । ਅੱਜ 6 ਵਜੇ ਤੱਕ ਇਸ ਬਿੱਲ ਤੇ ਡਿਸਕਸ਼ਨ ਕੰਟੀਨਿਊ ਕਰੇਗੀ । ਫਾਇਨੈਂਸ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਡੀਬੇਟ ਦਾ ਜਵਾਬ 6 ਵਜੇ ਤੋਂ 6.15 ਤਕ ਦੇਣਗੇ । ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਗਲਾ ਬਿੱਲ ਆ ਜਾਵੇਗਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਹਾਊਸ ਅੱਜ 7 ਵਜੇ ਤੱਕ ਕੰਟੀਨਿਊ ਕਰੇਗਾ । (I have to make an announcement. The discussion on this Bill would continue upto 6.00 P.M. when the Minister for Finance would reply to the debate. He would finish at 6.15 P.M. Thereafter, the next Bill would be taken up as the sitting would continue till 7.00 P.M. today.)

ਚੌਧਰੀ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ (ਆਦਮਪੁਰ) : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ..... (ਸ਼ੋਰ) ।

ਸ਼੍ਰੀ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ : ਮੈਂ ਇਕ ਰੀਕੁਐਸਟ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜਦੋਂ ਇਕ ਮੈਂਬਰ ਬੋਲ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਕੋਈ ਹੋਰ ਮੈਂਬਰ ਵਿਚ ਬੋਲਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਨਾ ਕਰੇ । ਇਸ ਲਈ ਚੌਧਰੀ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਬੋਲਣ ਦਿਉ । (I would request the hon. Members not to interrupt the hon. Member who is speaking. Let Chaudhri Sahib have his say.)

ਚੌਧਰੀ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ : ਜੋ ਕੁਝ ਜੰਗੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ, ਠੀਕ ਹੈ । ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਨਸ਼ਾਬੰਦੀ ਬਾਰੇ ਕਿਹਾ ਹੈ । ਮੈਂ ਇਸ ਅੱਠ ਨੌ ਮਹੀਨੇ ਦੀ ਫਰੰਟ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਪੁੱਛਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਉਹ ਕੋਈ ਦਿਨ ਦੱਸਣ ਜਿਸ ਦਿਨ ਐਜੀਟੇਸ਼ਨ ਨਾ ਹੋਈ ਹੋਵੇ, ਭੁੱਖ ਹੜਤਾਲਾਂ ਨਾਂ ਹੋਈਆਂ ਹੋਣ ਔਰ ਕਤਲ ਨਾ ਹੋਏ ਹੋਣ । ਇਹ ਬੜੇ ਦਮਗਜ਼ੇ ਮਾਰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਅਸੀਂ ਲਾਅ ਐਂਡ ਆਰਡਰ ਮੇਨਟੇਨ ਕੀਤਾ । ਕਾਰਖਾਨਿਆਂ ਨੂੰ ਬੰਦ ਕਰਨਾ ਤਾਂ ਕੋਈ ਚੰਗੀ ਪਾਲਿਸੀ ਨਹੀਂ ।

ਕਾਮਰੇਡ ਜੰਗੀਰ ਸਿੰਘ ਜੋਗਾ : ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੇਰਾ ਇਕ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ ਆਰਡਰ ਹੈ——(ਸੋਰ) ।

ਸ਼੍ਰੀ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ : ਜੋਗਾ ਜੀ, ਮੈਂ ਰੀਕਵੈਸਟ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜਿਤਨਾ ਚਿਰ ਪਹਿਲਾ ਆਦਮੀ ਖਤਮ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ, ਉਸਨੂੰ ਸੁਣਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰੋ । ਤੁਸੀਂ ਫਿਰ ਗੱਲ ਕਰ ਲੈਣਾ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਨਾ ਟੋਕੋ । (I would request the hon. Member Comrade Joga to listen to the hon. Member, who is in possession of the House, till he concludes his speech. He may have his say after that. He should not interrupt like this.)

ਚੌਧਰੀ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ : ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਇੰਡਸਟਰੀ ਬੰਦ ਹੋ ਗਈ ਹੈ । ਵਰਕਰਾਂ ਨੇ ਹੜਤਾਲਾਂ ਕਰ ਦਿੱਤੀਆਂ । ਇੰਡਸਟਰੀ ਬੰਦ ਹੋਣ ਨਾਲ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ 20 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦਾ ਘਾਟਾ ਪਿਆ । ਫਿਰ ਦੱਸੋ ਕਿ ਇਹ ਸਰਕਾਰ ਕੋਈ ਚੱਲ ਸਕਦੀ ਸੀ ? ਆਮਦਨ ਦੇ ਨਵੇਂ ਸੋਰਸ ਲੱਭੇ ਨਹੀਂ । ਉਲਟਾ ਖਰਚ ਹੀ ਖਰਚ ਕਰਦੇ ਰਹੇ । ਨੌਂ ਮਹੀਨਿਆਂ ਵਿਚ, ਫਰੰਟ ਸਰਕਾਰ ਦੱਸੇ ਕਿ ਕੋਈ ਵੀ ਚੰਗਾ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ? ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਲੇਬਰ ਦੇ ਲਾਭ ਵਾਸਤੇ ਕੋਈ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ । ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਲੁਧਿਆਣਾ ਤੱਕ ਕਾਰਖਾਨੇ ਬੰਦ ਹੋ ਗਏ (ਵਿਘਨ) । ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਰਾਜ ਵਿਚ ਲੇਬਰ ਪਾਲਿਸੀ ਹੋਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੀ । ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਦੀਆਂ ਤਨਖਾਹਾਂ ਵੱਧ ਸਨ । ਜਿੰਨਾਂ ਚਿਰ ਦੋਹਾਂ ਧੜਿਆਂ ਦੇ...ਮਜ਼ਦੂਰ ਔਰ ਮਾਲਕਾਂ ਦੇ, ਮਫ਼ਾਦ ਨੂੰ ਸਾਹਮਣੇ ਰੱਖ ਕੇ ਕੋਈ ਚੰਗੀ ਪਾਲਿਸੀ ਨਾ ਬਣਾਈ ਜਾਏ ਤਾਂ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਲਾ ਐਂਡ ਆਰਡਰ ਰਹਿ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ । ਝਗੜੇ ਹੀ ਹੁੰਦੇ ਰਹਿਣਗੇ । ਜਿੰਨਾਂ ਚਿਰ ਵਧਦੀ ਹੋਈ ਮਹਿੰਗਾਈ ਦੇ ਮੁਤਾਬਕ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਡੇਲੀਦੀਆਂ ਵੇਜ਼ਜ਼ ਵਧਾਈਆਂ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਤਦ ਤੱਕ ਕਾਰਖਾਨਿਆਂ ਵਿਚ ਝਗੜੇ ਰਹਿਣਗੇ । ਫਰੰਟ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਝਗੜਿਆਂ ਨੂੰ ਨਿਪਟਾਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ । ਕੋਈ ਜਾਮੇ ਪਾਲਿਸੀ ਨਹੀਂ ਬਣਾਈ (ਵਿਘਨ) ਤੁਸੀਂ ਦੱਸੋ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ 9 ਮਹੀਨਿਆਂ ਵਿਚ ਸਿਵਾਏ ਆਰਡੀਨੈਂਸਾਂ ਰਾਹੀਂ ਕੰਮ ਚਲਾਉਣ ਦੇ ਤੁਸੀਂ ਕੀ ਕੀਤਾ ਹੈ ? ਤੁਸੀਂ 14 ਆਰਡੀਨੈਂਸ ਜਾਰੀ

ਕਰ ਦਿੱਤੇ। ਬਿਲ ਇਕ ਵੀ ਅਸੈਂਬਲੀ ਪਾਸੋਂ ਪਾਸ ਨਹੀਂ ਕਰਵਾ ਸਕੇ ਔਰ ਫਿਰ ਕਹਿੰਦੇ ਹੋ ਕਿ ਪਾਪੂਲਰ ਸਰਕਾਰ ਸੀ।

ਚੌਧਰੀ ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ : ਇਹ ਤਾਂ ਸਿਰਫ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਐਡਜਸਟਮੈਂਟ ਕੀਤੀ ਸੀ।

ਚੌਧਰੀ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ : ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਦੂਸਰੀ ਗੱਲ ਫੂਡ ਜ਼ੋਨ ਬਾਰੇ ਹੈ। ਫੂਡ ਜ਼ੋਨ ਬਾਰੇ ਬਹੁਤ ਗੱਲਾਂ ਕਹੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਮੈਂ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਫੂਡ ਜ਼ੋਨ ਜਿਹੜਾ ਮੌਜੂਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਵੱਡਾ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਕਿ ਕਿਸਾਨ ਦੀ ਉਪਜ ਦੀ ਉਸ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਕੀਮਤ ਮਿਲ ਸਕੇ। ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪਤਾ ਕਿ ਸਾਡਾ ਫੂਡ ਜ਼ੋਨ ਕਿਤਨਾ ਵੱਡਾ ਬਣਿਆ ਹੈ। ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਨੇ ਦਸਿਆ ਕਿ ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰਜ਼ ਦੀ ਮੀਟਿੰਗ ਹੋਈ, ਔਰ ਉਸਦੇ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਸਿੰਗਲ ਫੂਡ ਜ਼ੋਨ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ। ਉਦੋਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਚੀਜ਼ ਦਾ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲੱਗਾ ਕਿ ਇਸ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਫੂਡ ਜ਼ੋਨ ਦੇ ਵਿਚ ਕੇਂਦਰ ਨੇ ਜੰਮੂ ਤੇ ਕਸ਼ਮੀਰ ਨੂੰ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਚੀਜ਼ ਦਾ ਉਦੋਂ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਜਦੋਂ ਸਾਡਾ ਫੂਡ ਸੈਕ੍ਰੇਟਰੀ ਡੇਵ ਮਹੀਨੇ ਦੀ ਛੁੱਟੀ ਲੈ ਕੇ ਕਸ਼ਮੀਰ ਗਿਆ ਔਰ ਜੰਮੂ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਬੈਰੀਅਰ ਤੇ ਉਸ ਨੇ ਇਕ ਟਰੱਕ ਕਣਕ ਦਾ ਭਰਿਆ ਹੋਇਆ ਜਾਂਦਾ ਵੇਖਿਆ। ਸੈਕ੍ਰੇਟਰੀ ਨੇ ਪੁਛਿਆ ਕਿ ਇਹ ਟਰੱਕ ਕਿਥੇ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਹ ਤਾਂ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚੋਂ ਕਣਕ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲਿਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਉਸ ਨੂੰ ਇਹ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਤੇ ਜੰਮੂ-ਕਸ਼ਮੀਰ ਇਕ ਫੂਡ ਜ਼ੋਨ ਹੈ। ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਸੈਕ੍ਰੇਟਰੀ ਨੇ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਨੂੰ ਟੈਲੀਫੋਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਫਾਈਲ ਕੱਢ ਕੇ ਦਸੋ ਤਾਂ ਸਹੀ ਕਿ ਐਗਰੀਮੈਂਟ ਵਿਚ ਕੀ ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਸੈਕ੍ਰੇਟਰੀ ਆਪਣੀ ਛੁੱਟੀ ਕੈਂਸਲ ਕਰ ਕੇ ਵਾਪਿਸ ਆਇਆ। ਆ ਕੇ ਜਤੋਂ ਨੋਟੀਫੀਕੇਸ਼ਨ ਪੜ੍ਹਿਆ ਤਾਂ ਸਾਢੇ ਚਾਰ ਮਹੀਨੇ ਬਾਅਦ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਕਿ ਕਸ਼ਮੀਰ ਵੀ ਇਸ ਫੂਡ ਜ਼ੋਨ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ। ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਕੀ ਇਹ ਗੌਰਮਿੰਟ ਐਨੀ ਦੇਰ ਸੁੱਤੀ ਰਹੀ? ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਲੱਗਾ ਕਿ ਇਥੋਂ ਲੱਖਾਂ ਮਣ ਕਣਕ ਜੰਮੂ ਤੇ ਕਸ਼ਮੀਰ ਜਾ ਰਹੀ ਸੀ ਔਰ ਉਥੋਂ ਸਮੱਗਲ ਹੋ ਕੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਔਰ ਹਿਮਾਚਲ ਵੀ ਜਾਂਦੀ ਰਹੀ। ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਤੁਸੀਂ ਹੈਰਾਨ ਹੋਵੋਗੇ ਕਿ 10 ਹਜ਼ਾਰ ਕੁਇੰਟਲ ਕਣਕ ਉਸ ਬੈਰੀਅਰ ਤੋਂ ਕਰਾਸ ਕਰਦੀ ਰਹੀ, ਪਰ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲੱਗਿਆ। ਔਰ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਅਸੀਂ ਬੜੇ ਸਿਆਣੇ ਹਾਂ, ਬੜੀ ਸਿਆਣਪ ਕੀਤੀ। ਇਹ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸਮਗਲਿੰਗ ਰੋਕ ਦਿੱਤੀ। ਇਸ ਸਮਗਲਿੰਗ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਵਾਲਾ ਕੌਣ? ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਔਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਰਕਾਰ? ਮੈਂ ਪੁਛਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਔਰ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਬਾਰਡਰ ਤੇ ਪੁਲਿਸ ਖੜੀ ਹੈ, ਮਿਲਟਰੀ ਖੜੀ ਹੈ ਔਰ ਅਗਰ ਕੋਈ ਬੰਦਾ ਇਧਰੋਂ ਉਧਰ ਜਾਂ ਉਧਰੋਂ ਇਧਰ ਕਰਾਸ ਕਰੇ ਤਾਂ ਨਤੀਜਾ ਕੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ? ਗੋਲੀ ਦਾ ਨਿਸ਼ਾਨਾ। ਲੇਕਿਨ ਫਿਰ ਵੀ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਔਰ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਵਿਚ ਇਕ ਦੂਜੇ ਪਾਸਿਓਂ ਟਰੱਕ ਪਾਸ ਕਰਦੇ ਹਨ ਔਰ ਇਹ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਅਸਾਂ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਔਰ ਹਿਮਾਚਲ ਦੇ ਬੈਰੀਅਰਜ਼ ਤੋਂ ਸਮਗਲਿੰਗ ਰੋਕ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਜਦ ਕਿ ਹਕੀਕਤ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਚਾਰ ਰੁਪਏ ਫੀ ਬੈਰੀ ਹਿਮਾਚਲ ਵਿਚ ਕਰਾਸ ਕਰਦੀ ਰਹੀ ਹੈ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਵਿਚੋਂ ਕਰਾਸ

[ਚੋਧਰੀ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ]

ਕਰਦੀ ਰਹੀ ਹੈ। ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਨਹੀਂ ਲੱਖਾਂ ਕਵਿੰਟਲ ਕਣਕ ਸਮਗਲ ਹੋਈ ਔਰ ਇਹ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਅਸਾਂ ਸਮਗਲਿੰਗ ਨੂੰ ਰੋਕ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਸਮਗਲਿੰਗ ਵਿਚ ਵਪਾਰੀਆਂ ਔਰ ਪੁਲਿਸ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਲੱਖਾਂ ਰੁਪਏ ਦਾ ਫ਼ਾਇਦਾ ਹੋਇਆ। ਨੁਕਸਾਨ ਕਿਸ ਦਾ ਹੋਇਆ? ਗਰੀਬ ਕਿਸਾਨ ਦਾ ਜਿਹੜਾ ਸੱਪਾਂ ਦੀਆਂ ਸਿਰੀਆਂ ਮਿੱਧ ਕੇ ਅੰਨ ਪੈਦਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਔਰ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦੀ ਭੁੱਖ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਦੇ ਕੋਲੋਂ 75 ਰੁਪਏ ਫੀ ਕਵਿੰਟਲ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਕਣਕ ਖਰੀਦੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਔਰ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਫ਼ਾਇਦਾ ਉਠਾਉਂਦਾ ਹੈ ਵਪਾਰੀ। ਉਹ ਇਹ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਿਹੜੀ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਪਰੋਵਿਸ਼ਲ ਰੀਜ਼ਰਵ ਵਾਸਤੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਕਣਕ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਉਹ ਤਾਂ ਬੇਸ਼ਕ 75 ਰੁਪਏ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਖਰੀਦ ਲਉ ਪਰ ਬਾਕੀ ਕਣਕ ਤਾਂ ਬਾਹਰ ਭੇਜਣ ਦੀ ਇਜ਼ਾਜ਼ਤ ਦਿਓ ਤਾਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਵੀ ਕੋਈ ਅਪਣੀ ਮੇਹਨਤ ਦਾ ਫ਼ਲ ਮਿਲੇ। ਮਗਰ ਬਾਵਜੂਦ ਇਸ ਗੱਲ ਦੇ ਕਿ ਉਸ ਦੇ ਟਰੈਕਟਰ ਦੀ ਕੀਮਤ 16,000 ਰੁਪਏ ਤੋਂ ਵਧਾ ਕੇ 25,000 ਰੁਪਏ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਹੈ, ਖਾਦ ਦੀ ਬੋਰੀ ਦੀ ਕੀਮਤ ਜਿਥੇ ਪਹਿਲਾਂ 19 ਰੁਪਏ ਸੀ ਹੁਣ 25 ਰੁਪਏ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਉਸ ਦੀ ਉਪਜ ਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਾਬੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ 75 ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਕੀਮਤ ਹੋਣ ਦੀ ਉਮੀਦ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ। (ਸਰਦਾਰ ਸਤਨਾਮ ਸਿੰਘ ਬਾਜਵਾ ਵੱਲੋਂ ਵਿਘਨ) ਬਾਜਵਾ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਕੁਝ ਕਿਹਾ ਹੈ, ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਕਹਿੰਦਾ ਪਰ ਕਣਕ ਦੀ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚੋਂ ਸਮਗਲਿੰਗ ਬੇਇੰਤਹਾ ਹੋਈ ਹੈ ਔਰ ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਗਰੀਬ ਕਿਸਾਨ ਲੁਟਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। (ਘੰਟੀ) ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਸਿਰਫ਼ ਪੰਜ ਮਿਨਟਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਖਤਮ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹਾਂ।

ਚੋਧਰੀ ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ : ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬਾਜਵਾ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਨਾਮ ਵੀ ਲਿਆ ਔਰ ਨਾਲ ਹੀ ਸਮਗਲਿੰਗ ਦੀ ਗੱਲ ਵੀ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੋਵੇਂ ਗੱਲਾਂ ਇਕਠੀਆਂ ਨਹੀਂ ਸਨ ਕਰਨੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਹੋ ਕਿ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੱਲਾਂ ਨਾ ਕਰਿਆ ਕਰਨ। (ਵਿਘਨ) ਨਾਂ ਲੈ ਲੈ ਭਰਾਵਾਂ ਦਾ ... ਗੱਲ ਤਾਂ ਕੁਝ ਹੋਰ ਹੈ।

ਚੋਧਰੀ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ : ਮੈਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕੋਈ ਰੈਫਰੈਂਸ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਚੋਧਰੀ ਸਾਹਿਬ ਜਾਣਨ ਔਰ ਉਹ ਜਾਣਨ। ਮੈਂ ਤਾਂ ਆਪ ਦੇ ਰਾਹੀਂ ਪੰਜਾਬ ਕਿਸਾਨ ਦੇ ਬਾਰੇ ਗਿੱਲ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਵਜ਼ਾਰਤ ਨੂੰ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਖਿਆਲ ਕਰੋ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਕਿਸਾਨ 50 ਰੁਪਏ ਕਿੱਲੋ ਦਾ ਬੀਜ ਲੈ ਕੇ ਕਣਕ ਪੈਦਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਕਿਸ ਖਾਤਰ? ਇਸ ਲਈ ਕਿ ਜ਼ਿਆਦਾ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਅੰਨ ਪੈਦਾ ਹੋਵੇ। ਉਸ ਵੱਲ ਧਿਆਨ ਦੇਣਾ ਆਪ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਫਰਜ਼ ਹੈ ਆਪ ਨੂੰ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਫਸਲ ਆਉਣ ਤੋਂ ਤਿੰਨ ਮਹੀਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਇਕ “ਕਾਸਟ ਆਫ਼ ਪਰੋਡਕਸ਼ਨ ਕਮੇਟੀ” ਬਣਾ ਲਉ ਜਿਹੜੀ ਕਿ ਇਹ ਅਸੈਸ ਕਰੇ ਕਿ ਕਣਕ ਦੀ ਕਾਸਟ ਆਫ਼ ਪਰੋਡਕਸ਼ਨ ਕੀ ਹੈ ਔਰ ਉਸ ਉਪਰ 25% ਪਰੀਮੀਅਮ ਦੇ ਦਿਉ ਔਰ ਉਸ ਕੋਲੋਂ ਸਾਰੀ ਦੀ ਸਾਰੀ ਕਣਕ ਲੈ ਲਉ। ਮੈਂ ਇਹ 25% ਪਰੀਮੀਅਮ ਕਿਉਂ ਸੂਜੈਸਟ ਕਰਦਾ ਹਾਂ? ਇਸ ਲਈ ਕਿ ਸਾਲ ਦੇ ਵਿਚ ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਕਲੈਮਿਟੀਜ਼ ਆ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ਉਸ ਦੀ ਮੋਟਰ ਸੜ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਬਲਦਾਂ ਦੀ ਜੋੜੀ ਮਰ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਔਰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਘਰ ਵਿਚ ਹੋਰ ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਨੁਕਸਾਨ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਉਸ ਨੂੰ

ਮੁਨਾਸਬ ਕੀਮਤ ਐਸ਼ਿਊਰ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਤਾਕਿ ਉਹ ਅਨਫੋਰਸੀਨ ਜ਼ਰੂਰਤਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਹੋ ਸਕੇ।

ਜ਼ਿਆਦਾ ਸਮਾਂ ਨਾ ਲੈਂਦਾ ਹੋਇਆ ਮੈਂ ਸੇਲਜ਼ ਟੈਕਸ ਦੀ ਰੀਕਵਰੀ ਬਾਰੇ ਵੀ ਕੁਝ ਅਰਜ਼ ਕਰ ਦੇਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਪਿਛਲੀ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਸੇਲਜ਼ ਟੈਕਸ ਦੀਆਂ ਰੀਕਵਰੀਜ਼ ਬਹੁਤ ਕੀਤੀਆਂ। ਜਿਹੜੀ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਰੂਲਿੰਗ ਦਿਤੀ ਉਸ ਦੇ ਨਾਲ ਸਟੇਟ ਨੂੰ 7 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦਾ ਨੁਕਸਾਨ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਤਾਂ ਆਰਡੀਨੈਂਸ ਦੇ ਜ਼ਰੀਏ ਮੂੰਗਫਲੀ ਉਤੇ ਅੱਗੋਂ ਲਈ ਰੀਕਵਰ ਕਰਨ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ। ਮੈਂ ਕਹਾਂਗਾ ਕਿ ਇਹ ਅੱਗੋਂ ਲਈ ਨਹੀਂ ਰੀਟਰਾਸਪੈਕਟਿਵਲੀ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਉਹ ਮੂੰਗਫਲੀ ਦਾ ਪੈਸਾ ਨਹੀਂ ਜਨਤਾ ਦਾ ਪੈਸਾ ਹੈ।

They are only trustees and that money must be recovered. The recovery of arrears of Sales Tax must be made at the earliest.

Chaudhri Balbir Singh : On war footing basis.

Chaudhri Darshan Singh : Yes, it should be done on war footing basis.

ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਬੋਲਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਇਕ ਜਲੰਧਰ ਦੀ ਫਰਮ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜ਼ਿਮੇ 6 ਲੱਖ ਰੁਪਿਆ ਬਕਾਇਆ ਹੈ। ਉਹ ਪਿਛਲੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਰੀਕਵਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਅਗਰ ਇਕ ਜ਼ਿਮੀਦਾਰ ਜਿਸ ਨੇ 250 ਰੁਪਏ ਤਕਾਵੀ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਲਏ ਹੋਣ ਔਰ ਉਸ ਨੂੰ ਰੁਪਿਆ ਮੌੜਨ ਵਿਚ ਦੇਰ ਹੋ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਮਸ਼ੀਨਰੀ ਹਰਕਤ ਵਿਚ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਉਸ ਉਪਰ ਇੰਟਰੈਸਟ ਔਰ ਪੀਨਲ ਇੰਟਰੈਸਟ ਲਗਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

(ਇਸ ਸਮੇਂ ਸ੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ ਨੇ ਕੁਰਸੀ ਸੰਭਾਲੀ)

ਚਪੜਾਸੀ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਔਰ ਉਸ ਨੂੰ ਹਵਾਲਾਤ ਵਿਚ ਠੋਕ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਲੇਕਿਨ ਇਹ 6 ਲੱਖ ਰੁਪਿਆ ਉਹ ਫਰਮ ਆਪਣੇ ਲਈ ਇਸਤੇਮਾਲ ਕਰਦੀ ਰਹੀ ਔਰ ਉਸ ਉਪਰ ਕੋਈ ਇੰਟਰੈਸਟ ਵੀ ਨਹੀਂ ਪੀਨਲ ਇੰਟਰੈਸਟ ਤਾਂ ਇਕ ਪਾਸੇ ਰਿਹਾ। (ਘੰਟੀ)

ਇਕ ਆਵਾਜ਼ : ਉਹ ਤਾਂ ਤੁਹਾਡੇ ਜ਼ਮਾਨੇ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ।

ਚੌਧਰੀ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਬੇਨਤੀ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਉਸ ਵਿਚ ਪੀਨਲ ਇੰਟਰੈਸਟ ਲਗਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਔਰ ਜਿਹੜੇ ਬੰਦਿਆਂ ਕੋਲੋਂ ਪੈਸੇ ਨਾ ਆਉਣ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਭੇਜਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਜਿਹੜੇ ਦੁਕਾਨਦਾਰ, ਸਰਮਾਇਆਦਾਰ ਔਰ ਕਾਰਖਾਨੇ-ਦਾਰ ਹਨ ਇਹ ਉਤਨੀ ਦੇਰ ਤਕ ਪੈਸਾ ਵਾਪਸ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਜਿਤਨੀ ਦੇਰ ਤਕ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹਬਕੜੀ ਦੀ ਛਨਕਾਰ ਨਾ ਸੁਣਾਈ ਜਾਵੇ। ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਸੇਲਜ਼ ਟੈਕਸ ਦੀ ਰੀਕਵਰੀ ਬਾਰੇ

[ਚੋਧਰੀ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ]

ਵੀ ਪ੍ਰੋਵੀਜ਼ਨ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਔਰ ਜਿਹੜੇ ਦੁਕਾਨਦਾਰ ਔਰ ਸਰਮਾਇਆਦਾਰ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਖਿਲਾਫ਼ ਵਰਜੀ ਕਰਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਪੁਟ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਮੈਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸਮਾਂ ਨਾ ਲੈਂਦਾ ਹੋਇਆ ਇਹ ਕਹਾਂਗਾ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਵਾਦੇ **** ਸਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪਿਛਲੇ ਅੱਠ ਨੌ ਮਹੀਨਿਆਂ ਵਿਚ ਕਾਰਖਾਨੇ ਬੰਦ ਕਰਾਏ, ਗ਼ਰੀਬ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਉਜਾੜ ਕੇ ਰਖ ਦਿੱਤਾ। ਹਰੀਜਨ ਮੇਰੇ ਭਰਾ ਬੈਠੇ ਹਨ.....

ਸ਼੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਚੋਧਰੀ ਸਾਹਿਬ, ਇਹ ** ਨਾ ਕਹੋ। ਇਹ ਠੀਕ ਨਹੀਂ।
(The hon. Member should not use this word. It is not desirable)

ਚੋਧਰੀ ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਜਿਤਨੇ ਵਾਦੇ ਉਸ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਕੀਤੇ ਸਨ ਮੈਨੂੰ ਦਸਣ ਕਿ ਕੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕਲਾਸ ਨੂੰ, ਕਿਸੇ ਵੀ ਕਮਿਊਨਿਟੀ ਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਖੁਸ਼ ਕੀਤਾ ?

ਸ਼੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਐਕਸਪੰਜ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਤੁਸੀਂ ਅਪਣੀਆਂ ਤਜਵੀਜ਼ਾਂ ਦਸੋ। He should not discuss anything more. He should please say whatever he has to say. (This word is expunged. He should only give suggestions. He should not discuss anything more. He should please say whatever he has to say.)

ਚੋਧਰੀ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਗੱਲਾਂ ਕਹਿਣੀਆਂ ਪਈਆਂ ਕਿਉਂਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਾਡੇ ਉਤੇ ਅਟੈਕ ਕੀਤਾ ਔਰ ਮੈਂ ਜੋਗਾ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਦਸਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਕੀ ਕੀ ਕੀਤਾ। ਮੈਂ ਹੁਣ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸਮਾਂ ਨਾ ਲੈਂਦਾ ਹੋਇਆ ਸਰਕਾਰ ਅੱਗੇ ਬੇਨਤੀ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੀ ਜਿਹੜੀ ਪਰੋਡਿਊਸ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਉਸ ਦੀ ਕਾਸਟ ਆਫ਼ ਪਰੋਡਕਸ਼ਨ ਕਢ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਚਾਰ ਆਨੇ ਰੁਪਿਆ ਪਰੀਮੀਅਮ ਦੇ ਦਿਓ। ਅਗਰ ਤੁਸੀਂ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਵਿਚੋਂ ਭੁਖਮਰੀ ਨੂੰ ਕਢਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ ਤਾਂ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸਾਨ ਨੂੰ ਪਰੋਟੈਕਸ਼ਨ ਮਿਲੇ।

ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਮੈਂ ਹੁਣ ਹਰੀਜਨਾਂ ਨੂੰ ਜਿਹੜੀਆਂ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਦੇਣ ਦਾ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਵਾਦਾ ਕੀਤਾ ਸੀ ਉਸ ਬਾਰੇ ਅਰਜ਼ ਕਰਨੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ। ਇਕ ਲੱਖ ਅਰਜ਼ੀਆਂ ਲੈ ਲਈਆਂ ਹਨ ਔਰ ਜ਼ਮੀਨ ਕਿਤਨੀ ਹੈ ? (ਘੰਟੀ) ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਕੋਈ ਵੀ ਖੁਸ਼ ਨਹੀਂ।

Chief Minister (Sardar Lachhman Singh Gill) : Sir, the Minister is also to reply.

ਸ਼੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਵਿੱਤ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਜਵਾਬ ਵੀ ਦੇਣਾ ਹੈ। ਟਾਈਮ ਹੁਣ ਥੋੜ੍ਹਾ ਹੈ। ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਨੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਸਿਰਫ਼ ਪੰਜ ਮਿਨਟ ਦਿੱਤੇ ਸਨ। ਹੁਣ ਬਸ ਖਤਮ ਕਰੋ। (The Finance Minister has also to reply to the

*Expunged as ordered by the Chair.

debate. The time at our disposal is short. The hon. Deputy Speaker permitted the hon. Member to speak only for five minutes. He should now wind up.)

ਕਾਮਰੇਡ ਭਾਨ ਸਿੰਘ ਭੋਰਾ : ਆਨ ਏ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ ਆਰਡਰ ਸਰ। ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੇਰਾ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ ਆਰਡਰ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਤੁਹਾਡੇ ਰਾਹੀਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਮਿਡ ਟਰਮ ਈਲੈਕਸ਼ਨ ਕਰਾ ਲਓ ਪਤਾ ਲਗ ਜਾਵੇਗਾ ਕਿ ਕੌਣ ਕਿਸ ਤੇ ਖੁਸ਼ ਹੈ।

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ (ਸਰਦਾਰ ਲਛਮਣ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ) : ਇਹ ਚਾਅ ਵੀ ਲਾਹ ਦਿਆਂਗੇ। ਤੁਹਾਡੇ ਵਿਚੋਂ ਵੇਰ ਇਸ ਹਾਊਸ ਵਿਚ ਇਥੇ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਆਉਣਾ। ਅਗਰ ਕਹਿੰਦੇ ਹੋ ਤਾਂ ਮੈਕਾਂ ਦਿਆਂਗੇ। (ਸ਼ੋਰ)

ਸ਼੍ਰੀ ਬਲਰਾਮਜੀ ਦਾਸ ਟੰਡਨ : ਗਿੱਲ ਗੱਲ ਕਹਿ ਕੇ ਮੁਕਰਦਾ ਨਹੀਂ। ਇਹ ਇਸ ਤਰਾਂ ਨਹੀਂ ਕਰਨ ਲਗਾ। ਹੁਣ ਇਹ ਹੋ ਹੀ ਜਾਵੇ।

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਤੁਸੀਂ ਹੁਣ ਚਾ ਪੀ ਆਏ ਹੋ ਨਾ।

ਆਪੋਜ਼ੀਸ਼ਨ ਵਲੋਂ ਆਵਾਜ਼ਾਂ : ਅੱਜ ਹੀ ਇਸ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰ ਦਿਓ।

ਡਾਕਟਰ ਬਲਦੇਵ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ : ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਮੁੜ ਕੇ ਇਥੇ ਹੀ ਆਉਣਾ ਹੈ (ਸ਼ੋਰ)

ਸ਼੍ਰੀ ਬਲਰਾਮਜੀ ਦਾਸ ਟੰਡਨ : ਇਸੇ ਵਿਚ ਸਾਰਿਆਂ ਦੀ ਬਿਹਤਰੀ ਹੈ। ਗੱਲ ਕਹਿ ਕੇ ਵਾਪਸ ਚਲੇ ਜਾਣਾ ਗਿੱਲ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ। (ਸ਼ੋਰ)

ਸ਼੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਇਹ ਤਾਅਨੇ ਮਿਹਣੇ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਦੇ ਦੇਣਾ। ਆਰਡਰ ਪਲੀਜ਼।
(The hon. Members may indulge in such retorts afterwards. Order please.)

ਚੌਧਰੀ ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਅਗਰ ਕੋਈ ਚੈਲੇਂਜ ਬਾਜ਼ੀ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਹਰ ਇਕ ਦੇ ਦਿਲ ਵਿਚ.....

ਸ਼੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਇਹ ਕੋਈ ਤਰੀਕਾ ਨਹੀਂ ਕਿ ਹਰ ਇਕ ਆਦਮੀ ਬਗੈਰ ਮੇਰੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਲਏ ਬੋਲਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦੇਵੇ। ਚੌਧਰੀ ਸਾਹਿਬ ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਕਾਲ ਅਪਾਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਔਰ ਤੁਸੀਂ ਬੋਲਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਇਹ ਗੱਲ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਹੁਣ ਆਈ ਕਾਲ ਅਪਾਨ ਜਨਰਲ ਸਪੈਰੋ। (It is not desirable for the hon Members to rise and speak without obtaining the permission from the Chair. I did not call upon Chaudhri Sahib, but he has started speaking. This is not proper. Now I call upon General Sparrow.)

ਮੇਜਰ ਜਨਰਲ ਰਾਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਐਮ. ਵੀ. ਸੀ. ਐਂਡ ਬੀ. ਏ. ਆਰ (ਜਲੰਧਰ ਕੈਂਟ) : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ ਮੈਂ ਸਿਰਫ਼ ਦੋ ਪੁਆਇੰਟ ਹੀ ਆਪ ਦੀ ਰਾਹੀਂ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਔਰ ਇਸ ਹਾਊਸ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ। ਆਚਾਰੀਆ ਜੀ ਨੇ ਇਕ ਪਰੋਹਿਬਸ਼ਨ ਵੱਲੋਂ ਬਾਤ ਕੀਤੀ ਔਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਜਿਹੜੀ ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਪੁਰਾਣੀ ਗੌਰਮਿੰਟ ਦੀ ਪਾਲਿਸੀ ਸੀ ਉਸ ਨੂੰ ਕੰਡੈਮ ਕੀਤੀ ਹੈ ਔਰ ਨਾਲ ਹੀ ਇਹ ਖਿਆਲ ਜਾਹਿਰ ਕੀਤਾ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਅੱਠ ਮਹੀਨਿਆਂ ਦੇ ਵਿਚ ਹੀ ਪਰੋਹਿਬਸ਼ਨ ਪੂਰੀ ਤਰਾਂ ਨਾਲ ਇਸ ਸਟੇਟ ਵਿਚ ਲਾਗੂ ਹੋ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਸੀ। ਮੈਂ ਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜਵਾਬ ਵਿਚ ਸਿਰਫ਼ ਇਕ ਦੋ ਗੱਲਾਂ ਹੀ ਕਹਿਣੀਆਂ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ। ਇਕ ਤਾਂ ਇਹ ਬਾਤ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਵੀ ਮਸਲਾ ਹੋਵੇ ਉਸ ਬਾਰੇ ਰੈਸ਼ਨਲ ਔਰ ਆਬਜੈਕਟਿਵ ਤਰੀਕੇ ਦੇ ਨਾਲ ਸੋਚਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰਾਂ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਸੋਚਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਕਿ ਅਗਰ ਇਕ ਪਾਰਟੀ ਨੇ ਪ੍ਰੋਹਿਬਸ਼ਨ ਜਾਂ ਕੋਈ ਵੀ ਹੋਰ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਦੂਸਰੀ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਫੌਰਨ ਹੀ ਉਹ ਚੀਜ਼ ਲਾਗੂ ਕਰ ਦੇਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਚਾਹੇ ਉਹ ਲਾਗੂ ਹੋ ਸਕੇ ਜਾਂ ਨਾ ਹੋ ਸਕੇ। ਇਸ ਪੁਆਇੰਟ ਵੱਲੋਂ ਮੈਂ ਤੁਹਾਡੀ ਤਵਜੋਸ਼ ਇਸ ਗੱਲ ਵੱਲ ਦਿਵਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਪਰੋਹਿਬਸ਼ਨ ਬਾਰੇ ਮੁੜਕ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਭਾਰੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਉਥੇ ਬੰਬਈ ਔਰ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਵਿਚ ਕਾਫੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕਿ ਪਰੋਹਿਬਸ਼ਨ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ ਮਗਰ ਉਹ ਕਾਮਯਾਬ ਨਾ ਹੋ ਸਕੇ। ਮੈਂ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਡੀਟੇਲਜ਼ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਜਾਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਸਾਰੇ ਸੱਜਣ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਸਮਝਦੇ ਹਨ। ਪੁਆਇੰਟ ਇਹ ਹੈ ਕਿ 20 ਸਾਲ ਤੋਂ ਕਦੇ ਵੀ ਪਰੋਹਿਬਸ਼ਨ ਦਾ ਸਵਾਲ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਔਰ ਨਾ ਹੀ ਹੋਇਆ ਔਰ ਹੁਣ ਅਚਾਰੀਆ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਬਹੁਤ ਬੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਕੰਡੈਮ ਕਰਦੇ ਸਨ ਕਿ ਪਿਛਲੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਪਰੋਹਿਬਸ਼ਨ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ। ਮੈਂ ਇਹ 6.00 P.M. ਕਹਿਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਅਗਰ ਸਰਕਾਰ ਇਸ ਗਲ ਦਾ ਬੜਾ ਸ਼ੌਕ ਰਖਦੀ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰੋਹਿਬਸ਼ਨ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਚੀਫ਼ ਮਿਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਅਗਰ ਇਸ ਬਾਤ ਤੇ ਗੌਰ ਕਰਨ ਅਤੇ ਹਾਊਸ ਵਿਚ ਰਖਣ ਤਾਂ ਇਥੇ ਇਸ ਤੇ ਵੀ ਗੌਰ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਕੋਈ ਐਸੀ ਗਲ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਦੂਜੀ ਗੱਲ ਮੈਂ ਫੂਡ ਪਾਲਿਸੀ ਬਾਰੇ ਕਹਿਣੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ। ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਤੇ ਦੋ, ਤਿੰਨ ਗੱਲਾਂ ਹੋਈਆਂ ਅਤੇ ਚੌਥਰੀ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਦੋ ਤਿੰਨ ਸਵਾਲ ਉਠਾਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਚੀਫ਼ ਮਿਨਿਸਟਰਜ਼ ਕਾਨਫਰੰਸ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਥੇ ਹਰਿਆਣੇ ਅਤੇ ਹਿਮਾਚਲ ਵਲੋਂ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜੋਨ ਇਕਠਾ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਆਪ ਦਾ ਧਿਆਨ ਇਸ ਵਲ ਇਸ ਲਈ ਦਿਵਾ ਰਿਹਾ ਹਾਂ ਕਿਉਂਕਿ ਮੈਂ ਉਸ ਕਾਨਫਰੰਸ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਸਾਂ। ਮੈਂ ਆਪ ਨੂੰ ਦਸਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਚੀਫ਼ ਮਿਨਿਸਟਰਜ਼ ਜੋ ਉਥੇ ਸਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਮੈਜਾਰਿਟੀ ਨੇ ਇਹ ਗਲ ਆਖੀ ਕਿ ਵਡੇ ਫੂਡ ਜੋਨਜ਼ ਅਸੀਂ ਵੇਖ ਲਏ ਹਨ, ਉਸ ਨਾਲ ਖਰਾਬੀ ਹੁੰਦੀ ਰਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਦਾਣਾ ਅਜਿਹੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਹਥੇ ਲਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜੋ ਬਹੁਤ ਮਹਿੰਗੇ ਭਾ ਤੇ ਵੇਚਦੇ ਹਨ ਜਿਸ ਨਾਲ ਕਾਮਨ ਮੈਨ ਦੀ ਹਾਲਤ ਭੈੜੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਉਥੇ ਕਾਨਫਰੰਸ ਇਹ ਸੀ ਸਿੰਗਲ ਸਟੇਟ ਫੂਡ ਜੋਨ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਇਹੀ ਫੈਸਲਾ ਆਖਰੀ ਤੌਰ ਤੇ ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਕੀਤਾ।

ਇਕ ਪੁਆਇੰਟ ਇਹ ਰੇਜ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ 4½ ਮਹੀਨੇ ਬਾਅਦ ਪਤਾ ਲਗਾ ਕਿ ਜੰਮੂ ਕਸ਼ਮੀਰ ਜੋ ਹੈ ਉਹ ਵੀ ਸਾਡੇ ਜ਼ੋਨ ਵਿਚ ਹੈ.....

Mr. Speaker : Two minutes more, ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਆਪਣੇ ਪੁਆਇੰਟ ਕਹਿ ਲਓ, because I have to apply guillotine. (Two minutes more. The hon. Member should explain his points within this time, because I have to apply guillotine).

ਮੇਜਰ ਜਨਰਲ ਰਾਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ : ਮੈਂ ਬ੍ਰੀਫ਼ਲੀ ਹੀ ਪੁਟ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਮੈਂਬਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਅਤੇ ਦੂਜਿਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਦਸਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਸ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਚੀਫ਼ ਮਨਿਸਟਰਜ਼ ਕਾਨਫਰੰਸ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ। ਇਸ ਨੂੰ ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਫਿਰ ਐਡ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਇਹ ਠੀਕ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਗਲ ਸਾਡੇ ਨੋਟਿਸ ਵਿਚ 3-4 ਮਹੀਨੇ ਬਾਅਦ ਆਈ ਮਗਰ ਇਸ ਲਈ ਕਸੂਰ-ਵਾਰ ਸਾਨੂੰ ਨਹੀਂ ਠਹਿਰਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਅਗਰ ਸਵਾਲ ਤੁਸੀਂ ਪੁਛਣਾ ਹੈ ਤਾਂ ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਤੋਂ ਇਹ ਸਵਾਲ ਪੁਛੋ।

ਫਿਰ ਲਾ ਐਂਡ ਆਰਡਰ ਬਾਰੇ.....

Mr. Speaker : We have to confine our discussion to the policy of the State Government and not of the Central Government.

ਮੇਜਰ ਜਨਰਲ ਰਾਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ : ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਅਗਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਵਾਲ ਪੁਛਣਾ ਹੈ ਤਾਂ ਫੈਕਟਸ ਠੀਕ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਪੁਛਣ, ਉਲਾਂਭੇ ਨਾਲ ਗਲ ਨਹੀਂ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ।

ਲਾ ਐਂਡ ਆਰਡਰ ਬਾਰੇ ਕਦੀ ਵਾਰ ਇਹ ਗਲ ਕਹੀ ਗਈ ਕਿ 8 ਮਹੀਨੇ ਵਿਚ ਇਸ ਦੀ ਹਾਲਤ ਬਹੁਤ ਖਰਾਬ ਰਹੀ ਸਾਰੇ ਕਾਰਖਾਨੇ ਬੰਦ ਹੋ ਗਏ ਰੀਸੈਸ਼ਨ, ਹੋ ਗਈ। ਮੈਂ ਸਿਰਫ਼ ਦੋ ਗਲਾਂ ਕਹਾਂਗਾ ਕਿ ਅਗਰ ਸਾਰੇ ਭਾਰਤਵਰਸ਼ ਦੀ ਇਕਾਨੋਮੀ ਨੂੰ ਸਟੱਡੀ ਕਰਨ ਤਾਂ ਪਤਾ ਚਲੇਗਾ ਕਿ ਸਾਰੇ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਹੀ ਰੀਸੈਸ਼ਨ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਕਾਰਖਾਨੇ ਤਾਂ ਕੰਪੈਸਿਟੀ ਮੁਤਾਬਕ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਰਹੇ। (ਘੰਟੀ)

Mr. Speaker : Last point please.

ਮੇਜਰ ਜਨਰਲ ਰਾਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ : ਬਸ ਜੀ, ਲਾ ਐਂਡ ਆਰਡਰ ਬਾਰੇ ਮੈਂ ਇਹੀ ਕਹਿ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜੋ ਮੁਜ਼ਾਹਰਾ ਲਾ ਐਂਡ ਆਰਡਰ ਦਾ ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ ਵਿਚ ਹੋਇਆ ਹੈ ਉਹ ਸਭ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਹੈ। (ਘੰਟੀ) (ਵਿਘਨ)

ਵਿੱਤ ਮੰਤਰੀ (ਡਾਕਟਰ ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ) : ਅਜ ਇਹ ਐਪ੍ਰੋਪ੍ਰੀਏਸ਼ਨ ਬਿਲ ਪਾਸ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਮਨੂੰ ਬੜੀ ਖੁਸ਼ੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਕਹਿ ਚੁਕਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਸਪਲੀਮੈਂਟਰੀ ਬਜਟ ਛੋਟੇ ਤੋਂ ਛੋਟਾ ਹੈ ਜਿਹਾ ਕਿ ਅਗੇ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਰਕਮਾਂ ਤਾਂ ਇਸ ਵਿਚ ਵੱਡੀਆਂ ਵੱਡੀਆਂ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਹ 1074.82 ਲਖ ਰੁਪਏ ਦਾ ਹੈ ਪਰ ਮੈਂ ਦਸ ਚੁਕਾ ਹਾਂ ਕਿ 897.33

[ਵਿੱਤ ਮੰਤਰੀ]

ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਦੀਆਂ ਡਿਮਾਂਡਜ਼ ਐਸੀਆਂ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਅਨਾਜ ਖਰੀਦਣਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਪੈਸਾ ਅਸੀਂ ਵਟ ਲੈਣਾ ਹੈ। ਹੋਰ 150 ਲਖ ਰਕਮ ਵਿਚ 148 ਲਖ ਪ੍ਰੋਡਕਟਿਵ ਖਰਚ ਹੈ। ਬਾਕੀ ਚਾਰਜਡ ਆਈਟਮਜ਼ ਹਨ, ਇਹ ਕੋਈ ਵਡੀਆਂ ਰਕਮਾਂ ਨਹੀਂ ਹਨ।

ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਇਸ ਡਿਸਕਸ਼ਨ ਦੇ ਦੌਰਾਨ ਦੋ ਗਲਾਂ ਤੇ ਬਹੁਤ ਬਹਿਸ ਹੋਈ ਹੈ-ਇਕ ਸ਼ੀਰੋ ਅਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਪ੍ਰੋਹਿਬਿਸ਼ਨ ਤੇ ਅਤੇ ਹੋਰ ਵੀ ਗਲਾਂ ਹੋਈਆਂ। ਮੈਂ ਚੌਧਰੀ ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਸਜਨਾਂ ਨਾਲ ਮੁੜਫਿਕ ਹਾਂ ਕਿ ਸਰਾਬ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਕਰੈਕਟਰ ਨੂੰ ਵਿਗਾੜਦੀ ਹੈ, ਸਿਹਤ ਤੇ ਵੀ ਭੈੜਾ ਅਸਰ ਪਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਸਾਡੀ ਪੁਰਾਣੀ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤੀ ਅਤੇ ਸਭਿਅਤਾ ਮੰਗ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਜੋ ਤਮੋਗੁਣੀ ਭੋਜਨ ਹੈ ਇਸ ਤੋਂ ਬਚਿਆ ਜਾਵੇ। ਇਸ ਸਭ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਸਾਡੀ ਐਪਰੋਚ ਯਥਾਰਥਕ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਆਪ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਪਹਿਲੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ 1 ਲੇ ਰੋਹਤਕ ਵਿਚ ਡਰਾਈ ਐਕਸਪੈਰੀ-ਮੈਂਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਬੰਬਈ, ਕੇਰਾਲਾ ਆਦਿ ਸਟੇਟਸ ਵਿਚ ਵੀ ਇਸ ਤੇ ਬੜਾ ਜ਼ੋਰ ਦਿਤਾ ਗਿਆ। ਤੁਸੀਂ ਜਾਣਦੇ ਹੋ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸੂਬਿਆਂ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਫਰਕ ਹੈ, ਪੰਜਾਬ ਇਕ ਲੜਨ ਭਿੜਨ ਵਾਲਾ ਫਰੰਟੀਅਰ ਦਾ ਸੂਬਾ ਹੈ (ਵਿਘਨ) ਖਿਆਲ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਇਸ ਸੂਬੇ ਦੀ ਨਿਸਬਤ ਜਿਥੇ ਕਿ ਰਜ਼ੇ ਅਤੇ ਸਭੋ ਗੁਣ ਵਧ ਹੈ, ਦੂਜੇ ਸੂਬਿਆਂ ਜਿਵੇਂ ਗੁਜਰਾਤ ਬੰਬਈ ਆਦਿ ਵਿਚ ਪ੍ਰੋਹਿਬਿਸ਼ਨ ਦਾ ਤਜਰਬਾ ਕਾਮਯਾਬ ਰਹੇਗਾ ਪਰ ਮੈਨੂੰ ਦੁਖ ਨਾਲ ਕਹਿਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਉਥੇ ਵੀ ਬੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫੇਲ੍ਹ ਹੋਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਕਈ ਸਾਲਾਂ ਦੇ ਤਜਰਬੇ ਦੇ ਮਗਰੋਂ ਅਜ ਬੰਬਈ ਪਾਰਸਲੀ ਪ੍ਰੋਹਿਬਿਸ਼ਨ ਹਟਾਉਣ ਬਾਰੇ ਸੋਚ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਰੋਹਤਕ ਬਾਰੇ ਫੈਸਲਾ ਹੋਇਆ ਕਿ ਉਥੇ ਸਰਾਬ ਖੋਲ੍ਹ ਦਿਤੀ ਜਾਵੇ। (ਵਿਘਨ) ਪ੍ਰੋਹਿਬਿਸ਼ਨ ਖਤਮ ਕਰ ਦਿਤੀ ਹੈ। ਪ੍ਰੋਹਿਬਿਸ਼ਨ ਬਾਰੇ ਮੈਂ ਇਕ ਹੋਰ ਗੱਲ ਅਰਜ਼ ਕਰਨੀ ਹੈ। ਠੀਕ ਹੈ ਇਹ ਚੰਗੀ ਚੀਜ਼ ਹੈ ਮਗਰ ਸਰਾਬ ਤੋਂ ਆਮਦਨ ਵੀ ਤਾਂ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਇਹ ਇਕ ਇੰਡਸਟਰੀਅਲ ਪ੍ਰੋਡਕਟ ਹੈ ਅਤੇ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਇਹ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਕਿ ਸਾਡੇ ਲੋਕ ਪੀਣਾ ਘਟ ਕਰਨ ਅਤੇ ਅਸੀਂ ਇਸ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਭੇਜਕੇ ਫਾਰਨ ਐਕਸਚੇਂਜ ਕਮਾਇਆ ਕਰੀਏ। (ਵਿਘਨ)।

ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਇਕ ਨੁਕਤਾਚੀਨੀ ਲੈਫਟੀਨੈਂਟ ਭਾਗ ਸਿੰਘ ਵਲੋਂ ਇਹ ਹੋਈ ਕਿ ਪਬਲਿਕ ਸਕੂਲ ਤੇ ਖਰਚ ਇਕ ਫਜ਼ੂਲ ਖਰਚੀ ਹੈ, ਵਡੇ ਵਡੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਬਚੇ ਇਸ ਤੋਂ ਫਾਇਦਾ ਉਠਾ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਛੋਟੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਨਹੀਂ। ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਾਂ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਜੋ ਤਾਲੀਮੀ ਨੀਤੀ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇਖ ਰਹੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇਸ ਬਾਰੇ ਜੋ ਪਾਲਿਸੀ ਹੋਵੇਗੀ ਉਹ ਜਨਤਾ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆ ਜਾਵੇਗੀ। ਤਾਂ ਵੀ ਚੰਗੇ ਸਕੂਲ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਹੋਸਟਲ ਬੜੇ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹਨ ਅਤੇ ਜੋ ਲੋਕ ਐਫਰਡ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋਣ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਾਧਨ ਮੁਹਈਆ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੇ ਬਚਿਆਂ ਨੂੰ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੜ੍ਹਾ ਸਕਣ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਚੰਗੀ ਵਿਦਿਆ ਦੇ ਸਾਧਨ ਗਰੀਬਾਂ ਦੇ ਲਾਇਕ ਬਚਿਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਮਿਲਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਸਮਾਂ ਜਲਦੀ ਆ ਜਾਵੇ ਜਦੋਂ ਗਰੀਬਾਂ ਦੇ ਲਾਇਕ ਬਚੇ ਵੀ ਪਬਲਿਕ ਸਕੂਲਾਂ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹ ਸਕਣ।

ਇਸ ਤੋਂ ਅਲਾਵਾ ਦੋ ਤਿੰਨ ਡਿਕਰੀਜ਼ ਦੇ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਆਇਆ ਬੀਬੀ ਸਾਵਿਤਰੀ ਦੇਵੀ, ਬੀਬੀ ਅਰਵਿੰਦ ਕੌਰ ਆਦਿ ਦੇ ਕੇਸਾਂ ਦਾ। ਅਗਰ ਗੌਰ ਨਾਲ ਦੇਖੋ ਤਾਂ ਪਤਾ ਲਗੇਗਾ ਕਿ ਕੇਸ

ਵਿਚ ਅਪੀਲ ਤਾਂ ਫਾਈਲ ਕਰਨੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਉਸ ਤੇ ਪੈਸਾ ਵੀ ਲਗਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਮੰਗਿਆ ਹੈ। ਜੇ ਐਕਸੀਡੈਂਟ ਦਾ ਕੇਸ ਹੈ ਉਸ ਵਿਚ ਐਵਾਰਡ ਹੋ ਗਿਆ ਬਾਵਜੂਦ ਅਪੀਲ ਦੇ। ਉਸ ਨੂੰ ਹਟਾ ਨਹੀਂ ਸਕੇ ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਮੰਗ ਹੈ।

ਬਹੁਤ ਸਾਰੀ ਬਹਿਸ ਫੂਡ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਅਤੇ ਫੂਡ ਪਾਲਸੀ ਬਾਰੇ ਹੋਈ ਹੈ। ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਮੰਨਣ ਵਿਚ ਝਿਜਕ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਸਾਡੀ ਜੋ ਇਹ ਪਾਲਿਸੀ ਰਹੀ ਹੈ ਉਹ ਗਲਤ ਰਹੀ ਹੈ। ਉਸ ਨਾਲ ਨਾ ਤਾਂ ਪ੍ਰੋਡਿਊਸਰ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਫਾਇਦਾ ਹੋਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਕਨਜ਼ਿਊਮਰ ਨੂੰ। ਫੂਡ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਵਿਚ ਜੋ ਕੁਰਪਸ਼ਨ ਹੈ ਅਤੇ ਜੋ ਪੈਸਾ ਪੰਜਾਬ ਗਵਰਨਮੈਂਟ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ ਉਹ ਵੀ ਨੋਟਿਸ ਵਿਚ ਹੈ। ਇਸ ਸੈਸ਼ਨ ਤੋਂ ਵਿਹਲੇ ਹੁੰਦੇ ਹੀ ਅਸੀਂ ਐਸੀ ਫੂਡ ਪਾਲਿਸੀ ਬਣਾਵਾਂਗੇ ਜਿਸ ਨਾਲ ਸਾਡੇ ਕਿਸਾਨ ਨੂੰ ਫਾਇਦਾ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਗਰੀਬ ਕਨਜ਼ਿਊਮਰ ਨੂੰ ਘਟ ਕੀਮਤ ਤੇ ਅਨਾਜ ਮਿਲ ਸਕੇ ਅਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਜੋ ਸਾਡੀਆਂ ਗਵਾਂਢੀ ਸਟੇਟਸ ਹਿਮਾਚਲ, ਜੰਮੂ ਕਸ਼ਮੀਰ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰੋਡਕਸ਼ਨ ਘਟ ਹੈ, ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਸਰਪਲਸ ਅਨਾਜ ਦੇ ਸਕੀਏ, ਇਸ ਬਾਰੇ ਆਪਣੀ ਪਾਲਸੀ ਬਣਾਵਾਂਗੇ।

ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਜੋ ਗਲ ਕਹੀ ਹੈ ਕਿ ਇਥੇ ਪਲਾਨਿੰਗ ਕਮਿਸ਼ਨ ਜਾਂ ਸਟੇਟ ਪਲਾਨਿੰਗ ਬੋਰਡ ਬਣਾ ਦਿਤਾ ਜਾਵੇ ਇਹ ਅੱਛੀ ਸੁਜੈਸ਼ਨ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਸਰਕਾਰ ਆਲਰੇਡੀ ਅਮਲ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਜਲਦੀ ਹੀ ਇਹ ਬਾਡੀਜ਼ ਤੁਹਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆ ਜਾਣਗੀਆਂ। ਤੁਸੀਂ ਕਾਂਗਰਸ ਤੇ ਇਸ ਗਲ ਲਈ ਕ੍ਰਿਟਿਸਿਜ਼ਮ ਕੀਤੀ ਕਿ 20 ਸਾਲ ਤਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਰਾਜ ਰਿਹਾ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੁਝ ਨਾ ਕੀਤਾ ਫਿਰ ਇਹ ਕ੍ਰਿਟਿਸਿਜ਼ਮ ਆਇਆ ਕਿ ਫਰੰਟ ਦੀ ਹਕੂਮਤ 9 ਮਹੀਨੇ ਤਕ ਰਹੀ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੰਮ ਵੀ ਵੇਖਿਆ ਹੁਣ ਨਵੀਂ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਕੰਮ ਨੂੰ ਵੀ ਵੇਖੋ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੰਮ ਵੇਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਮੇਰਾ ਖਿਆਲ ਹੈ ਇਸ ਵਿਚ ਕੋਈ ਵੀ ਐਸੀ ਗਲ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਗਈ ਕਿ ਜਿਸ ਤੇ ਕੋਈ ਇਤਰਾਜ਼ ਕਰ ਸਕੇ। ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਸਾਰੇ ਮੈਂਬਰਾਨ ਸਾਹਿਬਾਨ ਪਾਸ ਅਪੀਲ ਕਰਾਂਗਾ ਕਿ ਇਸ ਬਿਲ ਨੂੰ ਯੂਨਾਨੀਮਸਲੀ ਪਾਸ ਕਰ ਦਿਤਾ ਜਾਵੇ (ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ)

Mr. Speaker : Question is :—

That the Punjab Appropriation (No. 3) Bill be taken into consideration at once.

The motion was carried

Mr. Speaker : Now the House will take up the Bill Clause by Clause. If it is the sense of the House all the Clauses and Title of the Bill will be put together to the vote of the House.

Voices : Yes, Yes.

Clause 2, Clause 3, Schedule, Clause 1 and the Title

Mr. Speaker : Question is —

That Clause 2, Clause 3, Schedule, Clause 1 and the Title stand part of the Bill.

The motion was carried

Mr. Speaker : Question is—

That the Punjab Appropriation (No. 3) Bill be passed.

The motion was carried

ਸ੍ਰੀ ਬਲਰਾਮਜੀ ਦਾਸ ਟੰਡਨ : ਆਨ ਏ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ ਆਰਡਰ ਸਰ। ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੇਰਾ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ ਆਰਡਰ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਮਨਿਸਟਰ ਹੋਜ਼ ਟੂ ਮੂਵ ਫਾਰ ਦੀ ਪੈਸੇਜ ਆਫ ਦੀ ਬਿਲ।

Sir, a Minister has to move the motion that the Bill be passed.

Mr. Speaker : It is not done when guillotine is applied.

THE PUNJAB LAND REVENUE (AMENDMENT) BILL, 1967

Chief Minister (Sardar Lachhman Singh Gill) : Sir, I beg to introduce the Punjab Land Revenue (Amendment) Bill.

Chief Minister : Sir, I beg to move—

That The Punjab Land Revenue (Amendment) Bill be taken into consideration at once.

Mr. Speaker : Motion moved—

That the Punjab Land Revenue (Amendment) Bill be taken into consideration at once.

Mr. Speaker : Question is—

That the Punjab Land Revenue (Amendment) Bill be taken into consideration at once.

The motion was carried

Mr. Speaker : Now the House will take up the Bill clause by clause.

Sub-Clause (2) of Clause 1

Mr. Speaker : Question is—

That Sub-Clause (2) of Clause 1 stand part of the Bill.

The motion was carried

Clause 2

ਕਾਮਰੇਡ ਹਰਕਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਸੁਰਜੀਤ (ਬੜਾ ਪਿੰਡ) : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਨਾਲ ਹੀ ਆਪਣੀ ਅਮੈਂਡਮੈਂਟ ਮੂਵ ਕਰ ਦਿਆਂ ਤਾਂ ਠੀਕ ਹੈ। (ਵਿਘਨ)

ਡਾਕਟਰ ਬਲਦੇਵ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਆਰਡੀਨੈਂਸ ਨੂੰ ਡਿਸਐਪਰੂਵ ਕਰਨ ਦੀ ਮੋਸ਼ਨ ਨਹੀਂ ਟੇਕ ਅਪ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਕੀ ਵਾਪਸ ਲੈ ਲਈ ਗਈ ਹੈ ? (ਵਿਘਨ)

ਸ੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੂਵ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ, ਮੈਂ ਕੀ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹਾਂ
(They have not moved it. What can I do ?)

ਕਾਮਰੇਡ ਹਰਕਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਸੁਰਜੀਤ : ਮੈਂ, ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਆਪਣੀ ਅਮੈਂਡਮੈਂਟ ਮੂਵ ਕਰਦਾ ਹਾਂ।

In the proposed sub-section (1-A) (i), line 6, between 'five' and 'acres' insert 'standard.'

ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਇਹ ਆਰਡੀਨੈਂਸ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਤਾਂ ਉਸ ਵੇਲੇ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਇਹ ਮਨਸ਼ਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਛੋਟੇ ਮਾਲੀਏ ਵਾਲੇ ਕਿਸਾਨ ਨੂੰ ਫੌਰੀ ਰੀਲੀਫ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਇਹ ਹਿਸਾਬ ਕਿਤਾਬ ਨਹੀਂ ਸੀ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਕੋਈ ਗਿਣਤੀ ਸੰਭਵ ਸੀ। ਮਨਸ਼ਾ ਤਾਂ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਫੌਰੀ ਰੀਲੀਫ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ ਪਰ ਇਹ ਨਹੀਂ ਸੀ ਸੰਭਵ ਕਿ ਹਿਸਾਬ ਕਿਤਾਬ ਨਾਲ ਕਹਿੰਦੇ ਕਿ ਕਿਹੜੇ ਕਿਸਾਨ ਇਸ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਵਿਚ ਆਣਗੇ ਕਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵਧ ਘਟ ਫਾਇਦਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਮਨਸ਼ਾ ਸਿਰਫ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਰੀਲੀਫ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ। ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਸਾਰੀ ਗਲ ਦਾ ਧਿਆਨ ਕੀਤਾ ਸੀ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਕਿਸਮ ਦਾ ਵਿਤਕਰਾ ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੀ। ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ ਇਹ ਤਾਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਪਤਾ ਹੀ ਹੈ ਕਿ ਸਾਡਾ ਬੰਦੋਬਸਤ ਹੋਇਆ ਬੜਾ ਚਿਰ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਬੰਦੋਬਸਤ ਵਿਚ ਵੀ ਮਾਲੀਆ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਅੱਡ ਅੱਡ ਥਾਂ ਤੇ ਅੱਡ ਅੱਡ ਮਾਲੀਆ ਲਗਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਰਿਆਸਤਾਂ ਵਿਚ, ਜਿਹੜੀਆਂ ਕਿ ਹੁਣ ਮਿਲ ਕੇ ਮੌਜੂਦਾ ਪੰਜਾਬੀ ਸੂਬਾ ਬਣਿਆ ਹੈ, ਵਖ ਵਖ ਥਾਵਾਂ ਤੇ ਵਖ ਵਖ ਮਾਲੀਆ ਦੀ ਸ਼ਰਹ ਸੀ। ਕਿਤੇ ਫੀ ਏਕੜ ਤੇ ਦੋ ਗੁਣਾ ਕਿਤੇ ਫੀ ਏਕੜ ਤੇ ਤਿੰਨ ਗੁਣਾ ਮਾਲੀਏ ਸੀ। ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਮਲੇਰਕੋਟਲਾ ਵਿਚ ਕਾਫੀ ਐਜੀਟੇਸ਼ਨ ਚਲਦੀ ਰਹੀ। ਫਿਰ ਕਪੂਰਥਲਾ ਸਟੇਟ ਵਿਚ ਇਸ ਬਾਰੇ ਵਿਚ ਐਜੀਟੇਸ਼ਨ ਚਲੀ ਕਿ ਮਾਲੀਆ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਸਤਹ ਤਕ ਲਿਆਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਬੰਦੋਬਸਤ ਪੁਰਾਣਾ ਸੀ ਅਤੇ ਅੱਡ ਅੱਡ ਏਰੀਏ ਵਿਚ ਮਾਲੀਏ ਵਿਚ ਫਰਕ ਸੀ। ਅਜ ਵੀ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦੇ ਵਖ ਵਖ ਰਾਜਾਂ ਵਿਚ ਮਾਲੀਏ ਦੀ ਸ਼ਰ੍ਹਾ ਵਿਚ ਫਰਕ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਅਵਸ਼ ਸੀ ਕਿ ਮਾਲੀਏ ਦਾ ਫਰਕ ਰਹਿੰਦਾ। ਇਹ ਗਲ ਵਜ਼ੀਰ ਮੰਡਲੀ ਨੂੰ ਪਤਾ ਸੀ ਅਤੇ ਹੁਣ ਦੇ ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਵੀ ਪਤਾ ਹੈ। ਹਾਲਤ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕਿਤੇ ਤਾਂ ਚਾਹੀ ਰੇਟ ਹੈ ਕਿਤੇ ਬਰਾਨੀ ਰੇਟ ਲਗਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਮਾਲੀਏ ਚਲਿਆ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਹੁਣ ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ ਕਿਸਮ ਤਾਂ ਭਾਵੇਂ ਬਦਲ ਹੀ ਗਈ ਹੈ ਪਰ ਮਾਲੀਏ ਦੇ ਰੇਟ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਕਿਸਮ ਦੀ ਤਬਦੀਲੀ ਨਹੀਂ ਆਈ। ਖਾਸੀਅਤ ਬਦਲ ਗਈ ਹੈ ਪਰ ਮਾਲੀਆ ਉਸੇ ਪੁਰਾਣੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਹੀ ਲਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਤਕਰੇ ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਰਖਣ ਦਾ ਕਦੇ ਮਨਸ਼ਾ ਇਸ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਥੇ ਹੀ ਬਸ ਨਹੀਂ ਇਕ ਇਕ ਜ਼ਿਲੇ ਵਿਚ ਵਖ ਵਖ ਰੇਟ ਚਲਿਆ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਨਹਿਰਾਂ ਆਣ ਨਾਲ ਅਤੇ ਹੋਰ ਜ਼ਰਾਏ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਨ ਨਾਲ ਆਬਪਾਸ਼ੀ ਦੇ ਤਰੀਕੇ ਵਿਚ ਤਰੱਕੀ ਆ ਗਈ ਹੈ—ਕਿਤੇ ਖੂਹ ਲਗ ਗਏ ਹਨ, ਕਿਤੇ ਟਿਊਬਵੈਲ ਹਨ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਜ਼ਮੀਨ ਨੂੰ ਆਬਾਦ ਕਰ ਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਪਰ ਪਟਵਾਰੀ ਦੀ ਢਾਲ ਜੇਕਰ ਜਾ ਕੇ ਵੇਖੋ ਤਾਂ ਉਹੀ ਅਜ ਤੋਂ 40 ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਦੀ ਸ਼ਰ੍ਹਾ ਹੀ ਲਾਗੂ ਚਲੀ ਆ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਸ ਏਕੜ ਦੀ ਮਾਲਕੀ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਰੀਲੀਫ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਪੰਜ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਪੰਜ ਰੁਪਏ ਏਕੜ ਦੀ

[ਕਾਮਰੇਡ ਹਰਕਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਸੁਰਜੀਤ]

ਸ਼ਰਾ ਹੈ ਤਾਂ ਪੰਜ ਏਕੜ ਵਾਲੇ ਨੂੰ 25 ਰੁਪਏ ਛੋਟ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਦੋ ਰੁਪਏ ਏਕੜ ਹੋਵੇ ਤਾਂ 10 ਰੁਪਏ ਛੋਟ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਜਿਥੇ ਮਾਲੀਆ ਦਾ ਰੇਟ ਡੇਢ ਰੁਪਿਆ ਹੈ, ਉਥੇ ਸਾਢੇ ਸਤ ਰੁਪਏ ਛੋਟ ਹੋ ਗਈ ਪਰ ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ ਕੁਵਾਲਿਟੀ ਵਿਚ ਕੋਈ ਫਰਕ ਨਹੀਂ ਪਿਆ ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਜ਼ਮੀਨ ਚਾਹੀ ਜਾਂ ਟਿਊਬਵੇਲ ਥਲੇ ਜਾਂ ਨਹਿਰੀ ਹੈ ਪਰ ਮਾਲੀਆ ਦਾ ਵਿਤਕਰਾ ਕਾਇਮ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ।

ਜਿਹੜਾ ਆਰਡੀਨੈਂਸ ਇਸ਼ੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਉਸਦਾ ਮਕਸਦ ਹੀ ਇਹੋ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਫੌਰੀ ਰੀਲੀਫ ਦੇ ਦੇਣ ਵਾਸਤੇ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਇਸ ਦੇ ਵਿਚ ਕੁਝ ਤਰੁਟੀਆਂ ਹਨ। ਇਕ ਤਰੁਟੀ ਮੁਸ਼ਤਰਕਾ ਖਾਤੇ ਦੀ ਹੈ। ਮੁਸ਼ਤਰਕਾ ਖਾਤੇ ਵਿਚ ਹਰ ਕਿਸਮ ਦਾ ਹਿਸੇਦਾਰ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਇਕ ਫੈਮੀਲੀ ਦਾ ਮੈਂਬਰ 12 ਏਕੜ ਦਾ ਮਾਲਕ ਹੈ, ਦੂਸਰਾ ਉਸ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਦਾ ਹੈ, ਕੋਈ ਹੋਰ ਇਸ ਤੋਂ ਵੀ ਵਧ ਦਾ ਮਾਲਕ ਹੈ ਸਾਰੇ ਇਸ ਮੁਸ਼ਤਰਕਾ ਖਾਤੇ ਵਿਚ ਆ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਇਸ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਇਹ ਨਿਕਲਿਆ ਕਿ ਭਾਵੇਂ ਵੰਡ ਹੋ ਗਈ ਪਰ ਕਈ ਕਈ ਸਾਲ ਤਕ ਉਹ ਖਾਤਾ ਸਾਂਝਾ ਹੀ ਚਲਦਾ ਰਿਹਾ। ਪੁਤ ਦਾ ਬਾਪ ਉਸ ਦਾ ਬਾਪ ਬਾਬਾ, ਅਤੇ ਬਾਬੇ ਦਾ ਬਾਪ ਪੜਦਾਦਾ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਭਾਵੇਂ ਵੱਖ ਵੱਖ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਮਾਲਕ ਹੋਣ ਪਰ ਕਾਗਜ਼ਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਉਸ ਨੂੰ ਮੁਸ਼ਤਰਕਾ ਖਾਤਾ ਲਿਖ ਦਿਤਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਇਹ ਮੁਸ਼ਤਰਕਾ ਖਾਤੇ ਅਜ ਵੀ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਚਲੇ ਆਉਂਦੇ ਹਨ। ਜਦੋਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ 5 ਏਕੜ ਦੀ ਛੋਟ ਦਿਤੀ ਤਾਂ ਬਹੁਤੇ ਐਸੇ ਸਨ ਜਿਹੜੇ ਮਾਲਕ ਘਟ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਸਨ, ਪਰ ਉਹ ਮੁਸ਼ਤਰਕਾ ਖਾਤੇ ਦੇ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਇਸ ਛੋਟ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੇ ਸਨ। ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਦੁਹਾਈ ਮਚਾਈ ਕਿ ਇਸ ਛੋਟ ਦਾ ਸਾਨੂੰ ਕੋਈ ਫਾਇਦਾ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚਿਆ। ਇਹ ਇਕ ਬੜੀ ਭਾਰੀ ਖਾਮੀ ਸੀ ਜਿਹੜੀ ਕਿ ਫੌਰਨ ਦੂਰ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਸੀ। ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਹੁਣ ਵੀ ਸਾਰਾ ਹਾਊਸ ਮੇਰੀ ਇਸ ਗਲ ਦੇ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤ ਹੋਵੇਗਾ। ਪਰ ਜੇ ਉਸਦਾ ਨਾਲ ਦਾ ਖਾਤਾ ਵੇਖਿਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਉਹ ਸਾਂਝਾ ਵਿਖਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਸ਼ਾਮਲਾਤ ਖਾਤੇ ਲਗਾਤਾਰ 35-40 ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਇਕੱਠੇ ਚਲੇ ਆਉਂਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਠੀਕ ਹੈ ਕਿ 5 ਏਕੜ ਦੇ ਮਾਲਕਾਂ ਨੂੰ ਮਾਲੀਆ ਮੁਆਫ਼ ਕਰ ਦਿਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਪਰ ਜੇ ਹਕੀਕਤ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿਚ ਰੱਖਿਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਹੁਤ ਘਟ ਲੋਕ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਰੀਲੀਫ ਮਿਲਿਆ ਹੋਵੇ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਉਹ ਸਾਰੇ ਦੇ ਸਾਰੇ ਸਾਂਝੇ ਖਜ਼ਾਨੇ ਵਿਚ ਦਰਜ ਹਨ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਹ ਰੀਲੀਫ ਦੇਣ ਵੇਲੇ ਵੀ ਬਹੁਤ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਇਕ ਵਿਤਕਰੇ ਭਰਿਆ ਸਲੂਕ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਜੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰੀਏ ਤਾਂ ਸਾਨੂੰ ਇਸ ਦੇ ਲਈ ਮਿਆਦ ਕਾਇਮ ਕਰਨੀ ਪਵੇਗੀ ਕਿ ਇਹ ਮਾਲੀਆ ਜਿਹੜਾ 25 ਤੋਂ ਘਟ ਦਾ ਹੈ ਉਹ ਮੁਆਫ਼ ਕਰ ਦਿਤਾ ਜਾਵੇ। ਜਾਂ ਫੇਰ ਜਿਹੜਾ ਫਾਰਮੂਲਾ ਡਾਕਟਰ ਤਰਲੋਕ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਸੀ ਸਟੈਂਡਰਡ ਏਕੜ ਮੁਕਰਰ ਕਰਕੇ ਜੋ ਕੋਈ ਆਲਾ ਕਿਸਮ ਦੀ ਜ਼ਮੀਨ ਹੈ ਉਸ ਦਾ ਮੁਲ 1/- ਰੁ० ਇਸ ਤੋਂ ਹਲਕੀ ਦੇ -/12/- ਏਕੜ ਹਲਕੀ ਦੇ -/8/- ਅਤੇ ਸਭ ਤੋਂ ਘਟ ਦੇ ਚਾਰ ਆਨੇ। ਇਸ ਸਿਸਟਮ ਨਾਲ ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ ਟਰਾਂਸਫਰ ਦਾ ਵਿਤਕਰਾ ਮੁਕਾ ਦਿਤਾ ਸੀ ਏਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਇਹ ਛੋਟ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿਚ ਵੀ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਾਫੀ ਰੀਲੀਫ ਦਿਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਇਹ ਵਿਤਕਰਾ ਦੂਰ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਭਾਵੇਂ ਕੁਝ ਵੀ ਛੋਟ ਦਿਓ 5 ਦੀ ਦਿਓ ਜਾਂ 10 ਏਕੜ ਦੀ ਦਿਓ ਇਹ ਉਦੋਂ ਤਕ ਸਹੀ ਨਹੀਂ ਮੰਨੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਜਦੋਂ ਤਕ ਕਿ ਮੁਤਬਾਦਲ ਦਾ ਕੋਈ ਪ੍ਰਬੰਧ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕਿਸਾਨ ਤੇ ਅਨੇਕਾਂ ਕਿਸਮ ਦੇ ਟੈਕਸ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਇਸ ਨੂੰ

ਨਜ਼ਾਤ ਦਿਲਾਈ ਜਾਵੇ । ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਵਿਤਕਰੇ ਦੇ ਮੁਤਾਬਿਕ ਆਪਣੀ ਜੋ ਤਜਵੀਜ਼ ਦਿਤੀ ਹੈ ਇਸ ਨੂੰ ਸਾਰਾ ਹਾਊਸ ਸਰਵ ਸੰਮਤੀ ਨਾਲ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕਰਦਾ ਹੋਇਆ ਮੇਰੇ ਖਿਆਲ ਨੂੰ ਪਰਵਾਨ ਕਰੇਗਾ ।

ਸ਼੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਸੁਰਜੀਤ ਜੀ, ਜੇ ਬੰਦੋਬਸਤ ਵੇਲੇ ਹੀ ਮੁਆਮਲਾ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੋ ਜਾਵੇ ਫੇਰ ਤੁਹਾਡੀ ਕੀ ਤਜਵੀਜ਼ ਹੈ । (What is the suggestion of the hon. Member if the land revenue is raised at the time of Bandobast.)

ਕਾਮਰੇਡ ਹਰਕਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਸੁਰਜੀਤ : ਇਹੋ ਤਾਂ ਮੈਂ ਛੋਟ ਦੇਣ ਬਾਰੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਇਕ ਖਾਸ ਹਿੱਸੇ ਨੂੰ ਮੁਕੰਮਲ ਛੋਟ ਦੇਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ । ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਕ ਖਾਸ ਇਨਕਮ ਤੇ ਟੈਕਸ ਅਦਾ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਏਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿਸੇ ਖਾਸ ਏਰੀਆ ਨੂੰ ਛੋਟ ਹੋਵੇ ।

Mr. Speaker : Motion moved-

In the proposed sub-section (1-A) (i), line 6, between 'five' and 'acres' insert 'standard'.

ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ (ਕਿਲਾ ਰਾਏਪੁਰ) : ਇਸ ਵੇਲੇ ਸਵਾਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਰੀਲੀਫ ਮੈਂਬਰ ਨੂੰ ਸਾਹਮਣੇ ਰੱਖਿਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਤੁਹਾਡਾ ਇਹ ਸਵਾਲ ਕਿ ਜਦੋਂ ਬੰਦੋਬਸਤ ਹੋਵੇਗਾ ਤਾਂ ਕੀ ਹੋਵੇਗਾ, ਇਸ ਦਾ ਜਵਾਬ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਵੇਲੇ ਰੀਪੀਲ ਕਰ ਲਵਾਂਗੇ । ਮੈਂ ਇਸ ਅਮੈਂਡਮੈਂਟ ਦੀ ਜੋ ਸਰਦਾਰ ਹਰਕਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਤਾਈਦ ਕਰਦਾ ਹਾਂ । ਇਸ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਗਲਾਂ ਦਸੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ । ਪਹਿਲੀ ਗਲ ਤਾਂ ਇਹ ਕਿ ਸਟੈਂਡਰਡ ਏਕੜ ਬਣਾ ਕੇ ਇਹ ਡਿਸਕ੍ਰਿਪੈਂਸੀ ਦੂਰ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ । ਇਕ ਇਹ ਕਿ ਸੀਲਿੰਗ 30 ਸਟੈਂਡਰਡ ਏਕੜ ਤੇ ਹੋਵੇ । ਮੈਂ ਇਸ ਦੀ ਡੀਟੇਲ ਵਿਚ ਜਾਣਾ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਤਾਂ ਹੁਣ ਫੈਸਲਾ ਹੋ ਗੀ ਚੁਕਾ ਹੈ ਕਿ 30 ਸਟੈਂਡਰਡ ਏਕੜ ਤੋਂ ਵਧ ਕੋਈ ਜ਼ਮੀਨ ਰਖ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ । ਜੇ ਵੇਖਿਆ ਜਾਵੇ ਜਦੋਂ ਤੋਂ ਇਹ ਸੀਲਿੰਗ ਮੁਕਰਰ ਹੋਈ ਹੈ, ਜਿਹੜਾ ਅੱਛਾ ਪ੍ਰੋਡਿਊਸਰ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਤਾਂ ਕੋਈ ਇਨਸੈਂਟਿਵ ਹੀ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦਾ । ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਸ ਵੇਲੇ ਸਵਾਲ ਇਹ ਨਹੀਂ, ਸਵਾਲ ਤਾਂ ਇਹ ਹੈ ਕਿ 30 ਸਟੈਂਡਰਡ ਏਕੜ ਵਾਲੇ ਦੀ ਆਮਦਨ 3600 ਰੁਪਿਆ ਗਿਣੀ ਗਈ ਹੈ ਇਹ 5 ਏਕੜ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਮੁਆਫੀ ਦੇਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ । ਜੇ ਸਟੈਂਡਰਡ ਏਕੜ ਰਾਹੀਂ ਇਹ ਡਿਸਕਰੀਪੈਂਸੀ ਦੂਰ ਹੋ ਜਾਵੇ ।

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਮੈਂ ਐਗਰੀ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਇਸ ਅਮੈਂਡਮੈਂਟ ਨਾਲ ।

ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ : ਚੰਗਾ ਜੀ, ਮੈਂ ਹਾਊਸ ਦਾ ਜ਼ਿਆਦਾ ਵਕਤ ਨਹੀਂ ਲੈਂਦਾ । ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਵਲੋਂ ਇਸ ਤਰਮੀਮ ਦੇ ਮੰਨ ਜਾਣ ਦੀ ਤਜਵੀਜ਼ ਆ ਚੁਕੀ ਹੈ ।

ਸਰਦਾਰ ਦਰਬਾਰਾ ਸਿੰਘ (ਨੂਰ ਮਹਿਲ) : ਚੰਗੀ ਗਲ ਹੈ ਜੋ ਸੁਝਾਵ ਕਾਮਰੇਡ ਸੁਰਜੀਤ ਜੀ ਅਤੇ ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਨੇ ਦਿਤਾ ਹੈ । ਪਰ ਇਹ ਹੋਰ ਵੀ ਚੰਗਾ ਹੁੰਦਾ ਜੇ ਉਹ ਆਪ ਹੀ ਕਰ ਦਿੰਦੇ (ਵਿਘਨ) ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਕੰਸਾਲੀਡੇ ਹੋਈ ਤਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਆਪੋ ਆਪਣੀ ਜ਼ਮੀਨ ਨੂੰ 2-3 ਹਿੱਸਿਆਂ ਵਿਚ ਸਟੈਂਡਰਡ ਏਕੜਾਂ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਤਕਸੀਮ ਕਰ ਦਿਤਾ । ਵਧੀਆ ਕਿਸਮ, ਦਰਮਿਆਨੀ ਕਿਸਮ, ਹਲਕੀ ਅਤੇ ਘਟੀਆ ।

[ਸਰਦਾਰ ਦਰਬਾਰਾ ਸਿੰਘ]

ਇਹ ਵਿਆਇਤ ਦੇਣੀ ਇਕ ਚੰਗੀ ਗਲ ਹੈ। ਪਰ ਜਦ ਤੋਂ ਇਸ ਗਲ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਹੋਇਆ ਹੈ ਕਿ 5 ਏਕੜ ਦਾ ਮਾਲੀਆ ਮਾਫ਼ ਹੈ ਉਦੋਂ ਤੋਂ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਟੁਕੜੇ ਕਰਨੇ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿਤੇ ਹਨ। ਇਸ ਗਲ ਦਾ ਕੋਈ ਹਲ ਲਭਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਜ਼ਮੀਨ ਬਹੁਤ ਥੋੜੀ ਹੈ। 30 ਸਟੈਂਡਰਡ ਏਕੜ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਵਧੇਰੇ ਹੈ ਤੇ ਬਹੁਤ ਥੋੜੇ ਬੰਦਿਆਂ ਕੋਲ ਇਤਨੀ ਜ਼ਮੀਨ ਹੈ। ਬਥੇਰੇ ਬੰਦਿਆਂ ਕੋਲ ਕੇਵਲ 2 ਜਾਂ ਢਾਈ ਏਕੜ ਜ਼ਮੀਨ ਹੈ। ਜਿਸ ਕੋਲ 10-15 ਏਕੜ ਜ਼ਮੀਨ ਹੋਵੇ ਉਸ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਖੁਸ਼ਹਾਲ ਆਦਮੀ ਸਮਝਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਫਿਰ ਵੀ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਅਨਾਜ ਦੀ ਪ੍ਰੋਡਕਸ਼ਨ ਇਤਨੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਬਾਹਰਲੇ ਸੂਬਿਆਂ ਵਿਚ ਭੇਜਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਯੂਨਾਇਟਿਡ ਫਰੰਟ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਇਹ ਤਸੱਵਰ ਕਰ ਲਿਆ ਸੀ ਕਿ 5 ਏਕੜ ਦਾ ਮਾਲੀਆ ਮਾਫ਼ ਕਰਨ ਨਾਲ ਪੈਦਾਵਾਰ ਹੋਰ ਵਧ ਜਾਵੇਗੀ। ਪਰ ਬਜਾਏ ਇਸ ਦੇ ਕਿ ਇਹ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਉਤਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਵਧਾਉਣ ਲਈ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਹੌਸਲੇ ਨੂੰ ਗੇਰਦੇ ਹਨ। ਇਕ ਪਾਸੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਅਨਾਜ ਜ਼ਿਆਦਾ ਪੈਦਾ ਕਰੋ ਪਰ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਸਹੂਲਤਾਂ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੇ ਅਤੇ ਅਨਾਜ ਬਾਹਰ ਨਹੀਂ ਭੇਜਣ ਦਿੰਦੇ ਜਿਸ ਨਾਲ ਕਿ ਕਿਸਾਨ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਫਸਲ ਦੀ ਕੀਮਤ ਪੂਰੀ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੀ। ਪੁਲੀਟੀਕਲ ਜ਼ੋਰ ਪੈਣ ਕਰਕੇ ਇਹ ਇੰਡਸਟ੍ਰੀਲਿਸਟਸ ਦੀ ਗਲ ਮੰਨਦੇ ਹਨ ਜੋ ਕਿ ਕਿਸਾਨ ਦੀ ਜ਼ਮੀਨ ਖੋਹ ਕੇ ਆਪ ਕਬਜ਼ਾ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਤਾਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਯੂਨਾਇਟਿਡ ਫਰੰਟ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਜੋ ਅਨਾਜ ਦੀਆਂ ਕੀਮਤਾਂ ਮੁਕੱਰਰ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ ਉਹ ਕਾਸਟ ਆਫ਼ ਪ੍ਰੋਡਕਸ਼ਨ ਵੀ ਮੁਸ਼ਕਲ ਨਾਲ ਹੀ ਪੂਰੀ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਅਜ ਕਾਸਟ ਆਫ਼ ਪ੍ਰੋਡਕਸ਼ਨ ਵਧ ਗਈ ਹੈ। ਖਾਦ ਅਤੇ ਪਾਣੀ ਵਾਸਤੇ ਕੁਝ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰਨੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। 5 ਏਕੜ ਜ਼ਮੀਨ ਦਾ ਮਾਲੀਆ ਵੀ ਮਾਫ਼ ਕਰਨਾ ਇਕ ਚੰਗੀ ਗਲ ਹੈ। ਪਰ ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਮੇਰੀ ਇਹ ਤਜਵੀਜ਼ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਗਲ ਦਾ ਹਲ ਜ਼ਰੂਰ ਲਭਿਆ ਜਾਵੇ ਕਿ ਲੋਕ ਮਾਲੀਆ ਬਚਾਣ ਵਾਸਤੇ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਹੋਰ ਛੋਟੇ ਟੁਕੜੇ ਨਾ ਕਰਨ। ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਤੁਹਾਡਾ ਮਸ਼ਕੂਰ ਹਾਂ ਤੇ ਇਤਨੀ ਅਰਜ਼ ਕਰਕੇ ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਸੀਟ ਲੈਂਦਾ ਹਾਂ।

ਜਥੇਦਾਰ ਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਨਾਗੋਕੇ (ਖੜ ਸਾਹਿਬ) : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਇਸ ਮਸਲੇ ਦੇ ਮੁਤਲਕ ਮੈਂ ਇਹ ਬੇਨਤੀ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਪਿੰਡ ਦੇ ਜ਼ਿਮੀਦਾਰ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਪਿਛਲੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਬਹੁਤ ਵਿਤਕਰਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਸ਼ਹਿਰੀ ਲੋਕਾਂ ਤੇ ਤਾਂ ਉਸ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਟੈਕਸ ਮਾਫ਼ ਕੀਤੇ ਪਰ ਪੇਂਡੂ ਤੇ ਸ਼ਹਿਰੀ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਵਿਤਕਰਾ ਰਖਿਆ ਤੇ ਪਿੰਡ ਦੇ ਜ਼ਿਮੀਦਾਰ ਅਤੇ ਕਿਸਾਨ ਦੀ ਜ਼ਮੀਨ ਦਾ ਮਾਲੀਆ ਕੇਵਲ 5 ਏਕੜ ਤਕ ਮਾਫ਼ ਕਰਨ ਦੀ ਗਲ ਕੀਤੀ ਹੈ।

ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ : ਹੁਣ 30 ਏਕੜ ਦਾ ਮਾਲੀਆ ਮਾਫ਼ ਕਰ ਦਿਉ।

ਜਥੇਦਾਰ ਮੋਹਨ ਸਿੰਘ : ਲੀਡਰ ਆਫ਼ ਦੀ ਆਪੋਜ਼ੀਸ਼ਨ ਨੇ ਇਕ ਗਲ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਆਪਣੀ ਵਾਰੀ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਗਲ ਭੁਲ ਗਈ ਸੀ। ਹੁਣ ਯਾਦ ਆਈ ਹੈ। (ਸਰਕਾਰੀ ਬੈਂਚਾਂ ਵਲੋਂ ਬੰਪਿੰਗ) ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚ ਜੋ ਚੌਕੀਦਾਰ ਕੰਮ ਕਰਦੇ

ਹਨ, ਸਰਕਾਰ ਵਾਸਤੇ ਚੋਕੀਦਾਰਾ ਵਸੂਲ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਪਿਛਲੀ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵੀ ਖਿਆਲ ਨਹੀਂ ਆਇਆ ਸੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਜ਼ਿਲਾ ਪ੍ਰੀਸ਼ਦ ਦੇ ਅਤੇ ਲੋਕਲ ਬਾਡੀਜ਼ ਦੀ ਆਮਦਨ ਨੂੰ ਟੈਕਸ ਲਗਾ ਕੇ ਵਧਾਉਣ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਸੁਰਜੀਤ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਏਕੜ ਦੀ ਥਾਂ ਤੇ ਸਟੈਂਡਰਡ ਏਕੜ ਲਿਖ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਸ਼ਾਇਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿ 5 ਸਟੈਂਡਰਡ ਏਕੜ ਦਾ ਮਾਲੀਆ ਮਾਫ਼ ਕਰਨ ਨਾਲ ਵੀ ਉਹ ਗਲ ਨਹੀਂ ਬਣਦੀ ਜੋ ਸ਼ਹਿਰੀ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਆਮਦਨ ਟੈਕਸ ਮਾਫ਼ ਕਰਨ ਨਾਲ ਬਣਦੀ ਹੈ। ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ ਕਾਰਖਾਨੇਦਾਰ ਨੂੰ ਇਕ ਜ਼ਿਮੀਦਾਰ ਨਾਲੋਂ ਕਿਤੇ ਵਧ ਸਹੂਲਤਾਂ ਮਿਲਦੀਆਂ ਹਨ। ਫਿਰ ਇਹ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਪੈਦਾਵਾਰ ਵਧਾਉ। ਹੁਣ ਮੈਂ ਨਵੀਂ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਸ ਦਾ ਕੋਈ ਹਲ ਲਭੋ। ਇਹ ਗਲ ਹੁਣ ਜ਼ਿਆਦਾ ਦੇਰ ਤਕ ਨਹੀਂ ਚਲਣੀ। ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਹੁਣ ਸ਼ਹਿਰੀ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲੋਂ ਪਿੰਡ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਖਿਆਲ ਕਰੋਗੇ ਤਾਂ ਹੀ ਗਲ ਬਣੇਗੀ। ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਪੈਦਾਵਾਰ ਵਧਾ ਕੇ ਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ ਤਾਂ ਜ਼ਿਮੀਦਾਰਾਂ ਨੂੰ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਵਧ ਤੋਂ ਵਧ ਸਹੂਲਤਾਂ ਦਿਉ ਤਾਂ ਹੀ ਪੈਦਾਵਾਰ ਵਧ ਸਕਦੀ ਹੈ।

ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਮੀਤ ਸਿੰਘ ਮੀਤ (ਮਲੋਟ) : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਇਸ ਬਾਰੇ ਇਤਨੀ ਅਰਜ਼ ਕਰਨੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਪਿਛਲੀ ਯੂਨਾਈਟਿਡ ਫਰੰਟ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਜ਼ਮੀਨ ਬਾਰੇ ਬਹੁਤ ਰਿਫਾਰਮਜ਼ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ। ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਇਹ ਅਸੈਸਮੈਂਟ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਕਿ 30 ਸਟੈਂਡਰਡ ਏਕੜ ਦੀ ਆਮਦਨ 36 ਸੌ ਰੁਪਏ ਸਲਾਨਾ ਹੈ। 30 ਸਟੈਂਡਰਡ ਏਕੜ ਦਾ ਨਾਪ ਵਖਰੀਆਂ ਵਖਰੀਆਂ ਥਾਵਾਂ ਤੇ ਵਖਰਾ ਵਖਰਾ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ 30 ਸਟੈਂਡਰਡ ਏਕੜ ਦੀ ਥਾਂ ਤੇ 60 ਆਰਡੀਨਰੀ ਏਕੜ ਹਨ .....

ਸ਼੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : 30 ਏਕੜ ਜਾਂ 60 ਏਕੜ (Thirty acres or sixty acres ?)

ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਮੀਤ ਸਿੰਘ ਮੀਤ : 30 ਸਟੈਂਡਰਡ ਏਕੜ ਜਾਂ 60 ਆਰਡੀਨਰੀ ਏਕੜ ਹਨ ਜੀ। ਅਸਾਮ ਵਿਚ 125 ਏਕੜ ਹਨ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਖਰੀਆਂ ਵਖਰੀਆਂ ਸਟੇਟਾਂ ਵਿਚ ਵਖ ਵਖ ਨਾਪ ਹਨ। ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਪਿਛਲੀ ਯੂਨਾਈਟਿਡ ਫਰੰਟ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਬੜਾ ਅੱਛਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਸ਼ਹਿਰੀ ਲੋਕਾਂ ਦੀ 36 ਸੌ ਅਤੇ 48 ਸੌ ਰੁਪਏ ਦੀ ਸਾਲਾਨਾ ਆਮਦਨ ਤੋਂ ਆਮਦਨ ਟੈਕਸ ਮਾਫ਼ ਕਰ ਦਿਤਾ ਹੈ। ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਚਾਹੀਦਾ ਤਾਂ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ 30 ਸਟੈਂਡਰਡ ਏਕੜ ਜਿਸ ਦੀ ਆਮਦਨ 3600 ਸਲਾਨਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਦਾ ਮਾਲੀਆ ਮਾਫ਼ ਕਰ ਦਿਤਾ ਜਾਂਦਾ ਤਾਕਿ ਸ਼ਹਿਰੀ ਅਤੇ ਪੇਂਡੂ ਲੋਕ ਦੋਵੇਂ ਇਕੋ ਪਧਰ ਤੇ ਆ ਜਾਂਦੇ। ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਇਕਦਮ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ ਸੀ ਇਸ ਕਰਕੇ ਫਰੰਟ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਇਸ ਨੂੰ ਸਟੇਜਾਂ ਨਾਲ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਸੀ ਤੇ 5 ਏਕੜ ਦਾ ਮਾਲੀਆ ਮਾਫ਼ ਕਰਨਾ ਇਸ ਵਲ ਪਹਿਲਾ ਕਦਮ ਸੀ। ਇਹ ਉਸ ਮਨਿਸਟਰੀ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿਚ ਸਰਦਾਰ ਲਛਮਣ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ। (ਵਿਘਨ)

(ਇਸ ਵੇਲੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਕੁਝ ਕਿਹਾ ਜੋ ਸੁਣਿਆ ਨਾ ਜਾ ਸਕਿਆ)

ਗਿੱਲ ਸਾਹਿਬ ! ਹਰ ਗੱਲ ਨੂੰ ਚਿੱਤ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਜ਼ਰਾ ਅਰਾਮ

[ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਮੀਤ ਸਿੰਘ]

ਨਾਲ ਸੁਣ ਲਓ। ਤੇ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਇਕ ਸਿੰਬੋਲਕ ਫੈਸਲਾ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਵਿਚ 36 ਸੌ ਤੇ ਇਨਕਮ ਟੈਕਸ ਮਾਫ਼ ਹੈ ਤਾਂ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਇਸ ਪਧਰ ਤਕ ਟੈਕਸ ਮਾਫ਼ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਹੀ ਗਲ ਸੁਰਜੀਤ ਜੀ ਨੇ ਵੀ ਕਹੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਇਕ ਬੜਾ ਚੰਗਾ ਸੁਝਾਵ ਹੈ। ਤੇ ਮਾਲੀਆ 36 ਸੌ ਰੁਪਏ ਤੋਂ ਵਧ ਆਮਦਨ ਵਾਲੀ ਜ਼ਮੀਨ ਯਾਨੀ 30 ਏਕੜ ਤੋਂ ਉਪਰ ਹੀ ਲਗਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਫਰੰਟ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਜੋ 5 ਏਕੜ ਦਾ ਮਾਲੀਆ ਮਾਫ਼ ਕੀਤਾ ਇਹ ਉਸ ਵਲ ਇਕ ਕਦਮ ਸੀ।

ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਾਂਗਾ ਕਿ ਇਹ ਗੱਲ ਸਾਫ਼ ਹੈ ਕਿ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸ਼ਹਿਰੀ ਦੀ ਸਾਲਾਨਾ ਆਮਦਨ 3600 ਰੁਪਏ ਤੇ ਕੋਈ ਇਨਕਮ ਟੈਕਸ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ, ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ 30 ਸਟੈਂਡਰਡ ਏਕੜ ਦੇ ਮਾਲਕ ਦੀ ਆਮਦਨ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵੀ 3600 ਰੁਪਏ ਸਾਲਾਨਾ ਤੋਂ ਵੱਧ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪਲੈਨਿੰਗ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦਾ ਹਿਸਾਬ ਹੈ। ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਉਸ ਤੋਂ ਵੀ ਕੋਈ ਟੈਕਸ ਨਹੀਂ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਮੈਂ ਉਮੀਦ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜੋ ਸੁਝਾਉ ਮੈਂ ਦਿੱਤੇ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੇ ਮੌਜੂਦਾ ਸਰਕਾਰ ਜ਼ਰੂਰ ਗੌਰ ਕਰੇਗੀ। ਤੇ 5 ਏਕੜ ਦੀ ਬਜਾਏ ਮੁਆਫ਼ੀ ਪੰਜ ਸਟੈਂਡਰਡ ਏਕੜ ਤੇ ਕਰ ਦੇਵੇਗੀ।

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ (ਸਰਦਾਰ ਲਛਮਣ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ) : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਸਾਡੇ ਦੋਸਤਾਂ ਨੇ ਜੋ ਰਾਵਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਹਨ ਉਹ ਬੜੀਆਂ ਮਾਕੂਲ ਹਨ। ਜੋ ਹੋਰ ਸੁਝਾਉ ਮੇਰੇ ਆਨਰੇਬਲ ਮੈਂਬਰ ਸਾਹਿਬਾਨ ਨੇ ਦਿੱਤੇ ਹਨ ਮੈਂ ਯਕੀਨ ਦਿਵਾਉਂਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੇ ਪੂਰਾ ਪੂਰਾ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਏਗਾ। ਜਦੋਂ ਪਿਛੇ ਜਿਹੇ ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰਜ਼ ਦੀ ਕਾਨਫਰੰਸ ਹੋਈ ਸੀ। ਮੈਂ ਉਥੇ ਬੜਾ ਭਾਰੀ ਸਟੈਂਡ ਲਿੱਤਾ ਸੀ। ਜ਼ਿਮੀਂਦਾਰਾਂ ਦੀ ਆਮਦਨ ਤੇ ਟੈਕਸ ਨਹੀਂ ਲਗਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਜ਼ਿਮੀਂਦਾਰ ਅਨਾਜ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਦੇ ਸਾਧਨ ਨੇ। ਜੇ ਕੋਈ ਚੀਜ਼ ਬਾਹਰੋਂ ਲੈ ਕੇ ਆਵੇ ਮਹਿਜ਼ ਪੈਦਾਵਾਰ ਵਧਾਉਣ ਪਿਛੇ ਤਾਂ ਉਸ ਤੇ ਕੋਈ ਟੈਕਸ ਨਹੀਂ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਪਰ ਜੇ ਕੋਈ ਜ਼ਿਮੀਂਦਾਰ ਬਲੈਕ ਕਰਦਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਮੈਂ ਇਸ ਗਲ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਹਾਂ ਕਿ ਉਸ ਤੇ ਜ਼ਰੂਰ ਟੈਕਸ ਲਗਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਹੋਰ ਜਿਹੜੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਸੁਝਾਓ ਇਥੇ ਹਾਊਸ ਵਿੱਚ ਮੇਰੇ ਦੋਸਤਾਂ ਵਲੋਂ ਆਏ ਹਨ, ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਿਰੇ ਚਾੜ੍ਹਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਾਂਗਾ।

Mr. Speaker : Question is—

In the proposed sub-section (1-A) (i), line 6, between 'five' and 'acres' insert 'standard.'

The motion was carried

Mr. Speaker : Question is--

That Clause 2, as amended, stand part of the Bill.

The motion was carried

Clause 3

Mr. Speaker : Question is---

That Clause 3 stand part of the Bill.

The motion was carried

Clause 4

Mr. Speaker : Question is---

That Clause 4 stand part of the Bill.

The motion was carried

Clause 5

Mr. Speaker : Question is--

That Clause 5 stand part of the Bill.

The motion was carried

Sub Clause (1) of Clause 1

Mr. Speaker : Question is---

That Sub-Clause (1) of Clause 1 stand part of the Bi

The motion was carried

Title

Mr. Speaker : Question is---

That Title be the Title of the Bill.

The motion was carried

Chief Minister (Sardar Lachhman Singh Gill) : Sir, I beg to move-

That the Punjab Land Revenue (Amendment) Bill as amended, be passed.

(ਮੈਂ ਮੂਵ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਲੈਂਡ ਰੈਵੀਨਿਊ (ਸੋਧਨਾ) ਬਿਲ ਨੂੰ ਸੋਧਤ ਰੂਪ ਵਿਚ ਪਾਸ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ।)

Mr Speaker : Motion moved--

That the Punjab Land Revenue (Amendment) Bill, as amended, be passed.

Mr. Speaker : Question is---

That the Punjab Land Revenue (Amendment) Bill, as amended, be passed.

The motion was carried

Mr. Speaker : I congratulate the House for debating the Punjab Land Revenue (Amendment) Bill so nicely and passing it.

OBSERVATIONS MADE BY THE CHIEF MINISTER REGARDING
FEROZEPUR INCIDENT.

ਮੁਖ ਮੰਤਰੀ (ਸਰਦਾਰ ਲਛਮਣ ਸਿੰਘ ਗਿਲ) : ਇੱਕ ਮਿੰਟ ਜੀ। ਮੈਂ ਇਹ ਬੇਨਤੀ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ ਵਿੱਚ ਜੋ ਵਾਕਿਆਤ ਹੋਏ ਹਨ ਜਾਂ ਅਖਬਾਰ ਵਿੱਚ ਆਏ ਨੇ ਉਥੇ ਦੇ ਕੇਸਿਜ਼ ਰਜਿਸਟਰ ਹੋ ਚੁਕੇ ਹਨ ਅਤੇ ਮੈਂ ਉਥੇ ਦੇ ਡਿਪਟੀ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਨੂੰ ਆਖ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਫੌਰੀ ਤੌਰ ਤੇ ਇਨ-ਕੁਆਇਰੀ ਕਰਕੇ ਰਿਪੋਰਟ ਭੇਜੋ। ਮੈਂ ਸਾਰੇ ਹਾਊਸ ਨੂੰ ਯਕੀਨ ਦਵਾਉਂਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜੇ ਜ਼ਰਾ ਵੀ ਮੇਰੇ ਮਨਿਸਟਰ ਤੇ ਜਾਂ ਡਿਪਟੀ ਮਨਿਸਟਰ ਤੇ ਸਲਰ ਅਉਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਐਕਸ਼ਨ ਜ਼ਰੂਰ ਲਿਆ ਜਾਵੇਗਾ।

ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ : ਰਿਪੋਰਟ ਮੰਗਾ ਲੈਣ, ਜਦ ਰਿਪੋਰਟ ਆ ਜਾਏ ਅਸੀਂ ਬੈਠ ਕੇ ਗਲ ਕਰ ਲਵਾਂਗੇ।

ਸ਼੍ਰੀ ਬਲਰਾਮਜੀ ਦਾਸ ਟੰਡਨ : ਅਰਜ਼ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਾਨੂੰਨ ਆਪਣੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਲਿਆ। ਗੌਰਮਿੰਟ ਸਰਵੈ ਟ ਕੋਲੋਂ ਲਾਠੀ ਖੋਹ ਲਈ ਔਰ ਖੁਦ ਉਸ ਨੂੰ ਵਰਤਿਆ। ਕੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਅਗੇਂਸਟ ਵੀ ਕੇਸ ਰਜਿਸਟਰ ਹੋਇਆ ਹੈ ?

Mr. Speaker : That he will let you know to-morrow..

The House stands adjourned till 2.30 P. M. to-morrow.

Voices : It should be adjourned till 2.00 P. M. to-morrow.

Mr. Speaker The Punjab Legislative Council meets upto 2.00 P. M. It is, therefore, adjourned till 2.30 P. M. on Tuesday, the 19th December, 1967.

*(The Sabha then adjourned till 2.30 P. M.
on Tuesday, the 19th December, 1967).*

"C" 1969

**Published under the authority of the Punjab Vidhan Sabha and
printed by the Chandigarh Times Press Manimajra, (Chandigarh).**

15
57/II

PUNJAB VIDHAN SABHA DEBATES

19th December, 1967

Vol. II—No. 13

CONTENTS

Tuesday, the 19th December, 1967.

	PAGE
✓ Starred Questions and Answers	... (13) 1
✓ Privilege Motion	... (13) 28
✓ Call Attention Notices	... (13) 35
Announcement regarding Petitions Committee	... (13) 41
✓ Statement laid on the Table	... (13) 41
✓ Announcement by the Secretary	... (13) 44
✓ Sine die Motion under Rule 16	.. (13) 44
✓ Bill (s)—	
The Punjab Official Language—, 1967	... (13) 48
Papers laid on the Table	... (13) 105
Bill (s)—	
1. The Punjab. Ayurvedic and Unani Practitioners (Amendment and Validation)—, 1967	... (13) 106
Resolution—	
Disapproving the East Punjab War Awards (Amendment) Ordinance, 1967 (Withdrawn)	... (13) 107
Bill (s)—	
2. The East Punjab War Awards (Amendment)—, 1967	... (13) 107
3. The Punjab Cattle Fairs (Regulation)—, 1967	... (13) 109
4. The Punjab Security of Land Tenure (Amendment)—, 1967 (Withdrawn)	... (13) 110
Censure Motion against a Deputy Minister	.. (13) 111

Punjab Vidhan Sabha Secretariat, Chandigarh.

Price : 13.55

ERRATA
to
Punjab Vidhan Sabha Debates,
Vol. II, No. 13, dated the 19th December, 1967.

<i>Read</i>	<i>For</i>	<i>Page</i>	<i>Line</i>
ਮੁਲਜਮਾਨ	—ਲਜਮਾਨ	(13) 11	13th from below
ਸ੍ਰੀ ਅ. ਵਿਸਵਨਾਥਨ	ਸ੍ਰੀ ਅ. ਵਿਸਵਨਾਥਨ	(13) 21	5
ਸ੍ਰੀ ਅ. ਵਿਸਵਨਾਥਨ	ਸ੍ਰੀ ਅ. ਵਿਸਵਨਾਥਨ	(13) 25	10
ਸ਼੍ਰੀ ਅ. ਕਿਸ਼ਕਨਾਥਨ	ਸ਼੍ਰੀ ਅ. ਕਿਸ਼ਕਨਾਥਨ	(13) 25	11th from below
ਸ੍ਰੀ ਅ. ਵਿਸਵਨਾਥਨ	ਸ੍ਰੀ ਅ. ਵਿਸਵਨਾਥਨ	(13) 28	7th from below
ਸਾਇੰਸ	ਸਾਇੰਸ	(13) 35	last
ਮਾਮਲੇ	ਮਾਮਲੇ	(13) 37	6
ਲੈਣਾ	ਲੈਣਾ	(13) 39	8th from below
ਬੋਲਣ	ਬੋਲਣ	(13) 47	10
their own points	own their points	(13) 51	10th from below
Should	dould	(13) 51	9th from below
Commentary	Commentry	(13) 51	8th from below
ਫਰੰਟ	~~ਫਰੰਟ~~	(13) 62	4
ਨੇ	ਨ	(13) 63	7
ਮਨੁੱਖ	ਮਨੁੱਖ	(13) 64	6
ਲਾਗੂ	ਲਾਗੂ	(13) 69	6
to	ਭto	(13) 75	24
ਗਲਤ	ਰਲਤ	(13) 76	23
ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ	ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ	(13) 93	11
ਪਹਿਲਾਂ ਲਾਗੂ ਹੋਵੇਗੀ	ਪਹਿਲਾਂ ਹੋਵੇਗੀ	(13) 93	11
ਸੱਜਣ	ਸੱਜਣ	(13) 93	2nd from below
ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ	ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ	(13) 96	7,26
ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ	ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ	(13) 98	25
move	ove	(13) 101	14
Bill	B ll	(13) 109	Last
ਛੱਟ	ਛੱਟ	(13) 114	14th from below

S
(L

P

t

f
v

PUNJAB VIDHAN SABHA

Tuesday, the 19th December, 1967

The Vidhan Sabha met in the Hall of the Punjab Vidhan Bhavan Sector 1, Chandigarh, at 2.30 p.m. of the Clock. Mr. Speaker (Lieut. Col. Sardar Joginder Singh Mann) in the Chair.

STARRED QUESTIONS AND ANSWERS

CONSTRUCTION OF CERTAIN LINK ROADS IN DISTRICT BHATINDA

*502. Sardar Gurdev Singh Sidhu : Will the Minister of State for Public Works be pleased to state—

- (a) the total amount deposited by the Panchayat Samiti and the Market Committee, Budhlada, respectively as their share towards the construction of :—
  - (1) Budhlada-Ratia Road (Boha to Udat Saidewala link road);
  - (2) Budhiada-Ratia Road (Link road Talabwala),
  - (3) Budhlada-Ratia Road (Link to Sherkhanwala and Maghanian)
  - (4) Budhlada-Bhikhi Road (Link to Gurney Khurd);
  - (5) Budhlada-Jakhal Road (Link to Bachhoana)
  - (6) Budhlada-Jakhal Road (Link to Budhlada village)
  - (7) Budhlada-Jakhal Road (Link to Bareta Mandi)
  - (8) Budhlada-Jakhal Road (Link to Bahadurpur) and
  - (9) Budhlada-Jakhal Road (Link to Chakbhaike)
- (b) the details of the steps so far taken by the department concerned to complete the said link roads and the time by which these are likely to be completed ?

Sardar Narinder Singh : (a) A statement is laid on the Table of the House.

(b) The work on these roads could not be started due to lack of funds. As soon as additional funds are arranged the execution of the work will be taken in hand.

[Minister of State for Public Works]

STATEMENT

The cash shares deposited in respect of each road is given as under:—

	Cash Deposited by	
	Panchayat Samiti	Market Committee
	Rs.	Rs.
1. Budhlada-Ratia Road to Udat Said Wala ..	—	9,000
2. Budhlada-Ratia Road to Talabwala ..	—	25,00
3. Budhlada-Ratia Road to Sherkhanwala and Maghanian ..	—	—
4. Budhlada-Bhikhi Road to village Gurney Khurd ..	—	7,000
5. Budhlada-Jakhal Road to Buchhoana ..	—	18,000
6. Budhlada-Jakhal Road to Budhlada Village ..	—	5,000
7. Budhlada-Jakhal Road to Berata Mandi ..	—	2,850
8. Budhlada-Jakhal Road to Bahadurpur ..	5,000	—
9. Budhlada-Jakhal Road to Chakbhaike ..	—	9,500

VISIT OF PRIME MINISTER TO LUDHIANA

*390. **Sardar Mohinder Singh Gill** : Will the Chief Minister be pleased to state the total expenditure incurred by the Government on the visit of the Prime Minister to Ludhiana together with details thereof ?

Sardar Lachhman Singh Gill : Rs. 31,653.60 Paise. A statement of expenditure showing the details is laid on the Table of the House.

(31,653.60 ਰੁਪਏ ਵੇਰਵੇ ਸਹਿਤ ਖਰਚ ਦੀ ਸਟੇਟਮੈਂਟ ਸਭਾ ਦੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਪੇਸ਼ ਹੈ ।)

STATEMENT

STATE LUNCH	Lunch for the Prime Minister's Party	Transport Charges including cost of Petrol & Mobil oil	Exhibition at Sudhar	Hire Charges Tents and cost of Bulbs	Expenditure on travelling allowance of the officers/ staff	Expenditure on Publicity etc.	Misc.	TOTAL
1	2	3	4	5	6	7	8	9
375.00	33.50	9,933.95	855.00	850.00	17,881.38	1,577.15	147.62	31,653.60

ਚੌਧਰੀ ਕਲਬੀਰ ਸਿੰਹ : ਕਥਾ ਮੁਖਯ ਮੰਤਰੀ ਸਾਹਿਬ ਧਨ੍ਹ ਬਤਾਨੇ ਕੀ ਕ੍ਰਪਾ ਕਰੇਂਗੇ ਕਿ ਪ੍ਰਾਇਮ ਮਿਨਿਸਟਰ ਕੀ ਇਸ ਵਿਜ਼ਿਟ ਕੇ ਸਮਝਾਓ ਮੈਂ ਜੋ ਖਰਚਾ ਕਾ ਖਯੋਰਾ ਦਿਯਾ ਗਯਾ ਹੈ ਇਸਮੇਂ ਪੁਲਿਸ ਵਾਲੋਂ ਕਾ ਵਹ ਟੀ. ਏ. ਕਮਰੇ ਕਾ ਖਰਚਾ ਭੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ ਜੋ ਪੁਲਿਸ ਕੇ ਆਦਮੀ ਫ਼ੁਰੇ ਇਝਲਾ ਸੇ ਵਹਾਂ ਪਰ ਤਸ ਸਕਮਦ ਕੇ ਲਿਯੇ ਸੰਗਵਾਏ ਗਏ ਥੇ ?

ਮੁਖਯ ਮੰਤਰੀ : ਇਸ ਖਯੋਰੇ ਮੇਂ ਟੀ.ਏ. ਕੇ ਖਾਨੇ ਮੇਂ ਜੋ 17,881.38 ਕੀ ਰਕਮ ਦੀ ਗਈ ਹੈ ਇਸਮੇਂ ਵਹ ਖਰਚਾ ਭੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੀ ਹੋਗਾ ।

ਚੌਧਰੀ ਕਲਬੀਰ ਸਿੰਹ : ਮੁਖਯ ਮੰਤਰੀ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂਨੇ ਏਕ ਸਪੈਸੇਫਿਕ ਸਵਾਲ ਕੀਯਾ ਹੈ ਆਰ ਉਸਕਾ ਸਪੈਸੇਫਿਕ ਜਵਾਬ ਮਿਲਨਾ ਚਾਹਿਏ । ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੇ ਹਾਈਪੋਥੈਟੀਕਲ ਜਵਾਬ ਗਵਰਨਮੈਂਟ ਕੀ ਤਰਫ ਸੇ ਹਾਊਸ ਮੇਂ ਏਕਸੈਪਟ ਨਹੀਂ ਕੀਯਾ ਜਾਨਾ ਚਾਹਿਏ ਕਿ ਧਨ੍ਹ ਖਰਚਾ ਭੀ ਤਸਮੇਂ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਗਾ । ਇਨ੍ਹੇ ਮੇਰੇ ਸਵਾਲ ਕਾ ਸਾਫ਼ ਆਰ ਸੀਧਾ ਜਵਾਬ ਦੇਨਾ ਚਾਹਿਏ ।

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਸਵਾਲ ਇਹ ਪੁੱਛਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਪ੍ਰਾਈਮ ਮਨਿਸਟਰ ਦੀ ਇਸ ਵਿਜ਼ਿਟ ਉਤੇ ਕਿਤਨਾ ਰੁਪਿਆ ਖਰਚ ਹੋਇਆ । ਕੁਲ ਖਰਚਾ ਜਵਾਬ ਵਿੱਚ ਦੱਸ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਬਾਰੇ ਲਿਸਟ ਵੀ ਹਾਊਸ ਦੀ ਟੇਬਲ ਉੱਤੇ ਲੇ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ । ਉਸ ਦੇ ਇਕ ਖਾਨੇ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਟੀ. ਏ. ਉੱਤੇ 17,881.38 ਰੁਪਏ ਖਰਚ ਹੋਏ ਹਨ । ਇਹ ਅਗਰ ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਪੁੱਛਣ ਕਿ ਬਹਿਰੇ ਦਾ ਕਿਨਾ ਟੀ.ਏ. ਆਇਆ, ਕਾਂਸਟੇਬਲ ਦਾ ਕਿਨਾ, ਡੀ. ਐਸ. ਪੀ. ਦਾ ਕਿਨਾ ਤਾਂ ਇਹ ਅਲਗ ਸਵਾਲ ਪੁੱਛ ਲੈਣ, ਮੈਂ ਜਵਾਬ ਦੇ ਦਿਆਂਗਾ ।

ਲੈਫਟੀਨੈਂਟ ਭਾਗ ਸਿੰਘ : ਕੀ ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਦੱਸਣ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਕਰਨਗੇ ਕਿ ਇਹ ਪ੍ਰਾਈਮ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਆਫਿਸਲ ਵਿਜ਼ਿਟ ਸੀ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਪਾਰਟੀ ਵੱਲੋਂ ਸੀ ?

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਆਫਿਸਲ ਵਿਜ਼ਿਟ ਸੀ ।

Mr. Speaker : I would like to inform the hon. Member that Prime Minister's visit is always an official visit.

ਚੌਧਰੀ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ : ਮੇਰਾ ਖਿਆਲ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਸਵਾਲ ਦਾ ਜਵਾਬ ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਦੇਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ ।

ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ : ਮੈਂ ਦੇ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਨਵਾਈਟ ਕੀਤਾ ਸੀ ਪਰ ਉਹ ਆਏ ਆਫੀਸੀਅਲੀ ਸਨ ।

ਲੈਫਟੀਨੈਂਟ ਭਾਗ ਸਿੰਘ : ਕੀ ਇਸ ਨੂੰ ਮੈਂ ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਵੱਲੋਂ ਜਵਾਬ ਸਮਝਾਂ ਜਾਂ ਲੀਡਰ ਆਫ ਦੀ ਆਪੋਜੀਸ਼ਨ ਵੱਲੋਂ ? (ਵਿਘਨ)

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਕੋਈ ਹਰਜ ਨਹੀਂ । ਆਖਿਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਰੀਹਰਸਲ ਵੀ ਤਾਂ ਕਰਨੀ ਸੀ ਤਾਕਿ ਗੱਲ ਯਾਦ ਰਹੇ (ਹਾਸਾ)

ਚੌਧਰੀ ਕਲਬੀਰ ਸਿੰਹ : ਕਥਾ ਮੁਖਯ ਮੰਤਰੀ ਸਾਹਿਬ ਬਤਾਏਂਗੇ ਕਿ ਪ੍ਰਾਇਮ ਮਿਨਿਸਟਰ ਆਫ ਇੰਡੀਆ ਵਹਾਂ ਪਰ ਸਰਕਾਰੀ ਫੀਰੇ ਪਰ ਆਏ ਥੇ ਯਾ ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਕੇ ਕੁਲਾਏ ਪਰ ?

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰ ਚੁਕਿਆ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਆਫਿਸਲ ਵਿਜ਼ਿਟ ਸੀ ।

TRANSFER OF GOVERNMENT EMPLOYEES FROM ONE STATE TO ANOTHER
CONSEQUENT ON REORGANISATION OF PUNJAB STATE

*391. **Sardar Mohinder Singh Gill** : Will the Chief Minister be pleased to state—

- (a) whether all the employees of the erstwhile Punjab have been adjusted according to their wishes in Punjab, Haryana and Himachal Pradesh;
- (b) whether any transfers of the employees referred to in para (a) above are still pending;
- (c) the number of cases of mutual transfers and of transfers of husbands and wives, respectively, which have been decided and the number which are still pending?

Sardar Lachhman Singh Gill : (a) No.

(b) Yes.

(c) Most of these cases have been decided by the Chief Secretaries' Committee, though final allocation orders have yet to be passed by the Government of India.

[(ੳ) ਨਹੀਂ ।

(ਅ) ਹਾਂ ।

(ੲ) ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਕੇਸਾਂ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਮੁੱਖ ਸਕੱਤਰਾਂ ਦੀ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ; ਭਾਵੇਂ ਐਲੋਕੇਸ਼ਨ ਦੇ ਅੰਤਮ ਹੁਕਮ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਅਜੇ ਪਾਸ ਕਰਨੇ ਹਨ ।]

ਚੌਧਰੀ ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ : ਕਥਾ ਮੁਖ਼ਯ ਮੰਤਰੀ ਜੀ ਬਤਾਏਗੇ ਕਿ ਜਿਨ ਸਰਕਾਰੀ ਮੁਕਾਜ਼ਮੀਂ ਕੀ ਐਲੋਕੇਸ਼ਨ ਤਨ ਕੀ ਸਰਜ਼ੀ ਕੇ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਹਰਿਆਣਾ ਮੇਂ ਕੀ ਗਈ ਹੈ ਅਗਰ ਪੰਜਾਬ ਕੇ ਮੁਕਾਬਲਾ ਮੇਂ ਹਰਿਆਣੇ ਮੇਂ ਤਨਕੋ ਕਮ ਅਲਾਊਂਸ ਮਿਲਤੇ ਹੀਂ ਤੋ ਕਥਾ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਤਨਕੋ ਉਤਨੇ ਘੱਧੇ ਘੱਧੇ ਪਾਸ ਸੇ ਦੇਸ਼ੀ ਜਿਤਨਾ ਇਹ ਸਰਕਾਰੀ ਕੇ ਐਲਾਉਂਸਿਜ਼ ਮੇਂ ਫਰਕ ਹੈ ?

ਮੁਖ਼ਯ ਮੰਤਰੀ : ਯਹ ਸਵਾਲ ਇਸਸੇ ਕੈਸੇ ਪੈਦਾ ਹੋਤਾ ਹੈ ?

ਚੌਧਰੀ ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ : ਪੋਜ਼ੀਸ਼ਨ ਯਹ ਹੈ ਕਿ ਕੁਝ ਆਦਮੀਆਂ ਕੋ ਤਨਕੀ ਵਿਸ਼ਿਜ਼ ਕੇ ਬਰਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਰੀਆਰਗੇਨਾਈਜ਼ੇਸ਼ਨ ਕੇ ਵਕਤ ਹਰਿਆਣਾ ਭੇਜਾ ਗਯਾ ਥਾ ....

ਸ਼੍ਰੀ ਅਧਯਕਸ਼ : ਆਪਕੋ ਪਤਾ ਹੋਨਾ ਚਾਹਿਏ ਕਿ ਇਸ ਰੀਆਰਗੇਨਾਈਜ਼ੇਸ਼ਨ ਕੇ ਵਕਤ ਐਲੋਕੇਸ਼ਨ ਕਰਤੇ ਵਕਤ ਕਿਸੀ ਭੀ ਗਵਰਨਮੈਂਟ ਸਕੇਟ ਕੀ ਵਿਸ਼ਿਜ਼ ਨਹੀਂ ਮਾਂਗੀ ਗਈ ਥੀ। (The hon. Member must know that at the time of the reorganisation of the State the Government servants were not asked to state their wishes for the allocation of their services.)

ਚੌਧਰੀ ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ : ਠੀਕ ਹੈ । ਸਵਾਲ ਯਹ ਪੈਦਾ ਹੋਤਾ ਹੈ ਕਿ ਕਹ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਕੇ ਨੌਕਰ ਥੇ ਆਰ ਤਨ ਕੋ ਤਨਕੀ ਵਿਸ਼ਿਜ਼ ਕੇ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਏਕ ਸਰਕਾਰ ਕੀ ਨੌਕਰੀ ਮੇਂ ਸੇ ਨਿਕਾਲ ਕਰ ਦੂਸਰੀ ਸਰਕਾਰ ਕੀ ਨੌਕਰੀ ਮੇਂ ਭੇਜਾ ਗਯਾ ਹੈ । ਨਾਮਲੀ ਤਨਕੋ ਕਹੀ ਰਿਆਯਤੇ ਆਰ ਅਲਾਊਂਸ ਮਿਲਤੇ ਚਾਹਿਏਂ ਜੋ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਦੇਤੀ ਹੈ । ਇਸਲਿਯੇ ਮੈਨੇ ਯਹ ਪੁੱਛਾ ਹੈ ਕਿ ਅਗਰ ਹਰਿਆਣਾ ਮੇਂ ਤਨਕੋ ਕਮ

[ਚੈਂਬਰੀ ਕਲਕੀਰ ਸਿੰਘ]

ਉਲਾਤਾਂ ਸਿਲਕੇ ਹੋਂ ਤੇ ਕਥਾ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਤਨਕੇ ਤਸ ਫਕ ਕੇ ਪੂਰਾ ਕਰੇਗੀ ਜੇਕਿ ਤਨਕੇ ਹਰਿਯਾਣਾ ਸੇਂ ਕਸ ਸਿਲਕੇ ਹੋਂ ?

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਇਸ ਵਿੱਚੋਂ ਇਹ ਸਵਾਲ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਪਰ ਮੈਂ ਜਨਰਲ ਨਾਲੇਜ ਤੋਂ ਜਵਾਬ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਹਰਿਆਣੇ ਜਾਂ ਹਿਮਾਚਲ ਭੇਜਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਇਕ ਟਾਈਮ ਲਿਮਿਟ ਰਖੀ ਗਈ ਸੀ ਜਦੋਂ ਤਕ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੀਆਂ ਰੀਪਰੀਜੇਨਟੇਸ਼ਨ ਦੇ ਸਕਦੇ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਰੀਪਰੀਜੇਨਟੇਸ਼ਨ ਦੇ ਮੁਤਾਬਿਕ ਜਿਹੜੇ ਕਰਮਚਾਰੀ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਆਏ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਗੌਰਮੈਂਟ ਔਰ ਜਿਹੜੇ ਹਿਮਾਚਲ ਔਰ ਹਰਿਆਣੇ ਗਏ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਉਹ ਗੌਰਮੈਂਟਾਂ ਆਪਣੇ ਆਪਣੇ ਕਾਇਦੇ ਮੁਤਾਬਿਕ ਡੀਲ ਕਰਨਗੀਆਂ।

ਕੁਮਾਰੀ ਸ਼ਰਲਾ ਪਰਾਸ਼ਰ : ਕੀ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਸਾਹਿਬ ਇਹ ਦੱਸਣਗੇ ਕਿ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਨੇ ਐਪਲਾਈ ਕੀਤਾ ਮਗਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਐਪਲੀਕੇਸ਼ਨ ਉੱਤੇ ਗੌਰ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਉਨ੍ਹਾਂ ਉਪਰ ਦੁਬਾਰਾ ਗੌਰ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ?

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਇਹ ਮੈਂ ਮੰਨ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ ਕਿ ਗੌਰਮਿੰਟ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਗੱਲ ਦਾ ਗੌਰ ਹੀ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਉਹ ਸਰਕਾਰ ਕੀ ਜਿਹੜੀ ਗੌਰ ਨਾ ਕਰੇ। ਸਰਕਾਰ ਔਰ ਗੌਰ ਨਾ ਕਰੇ—ਇਹ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ।

ਕੁਮਾਰੀ ਸ਼ਰਲਾ ਪਰਾਸ਼ਰ : ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਕੇਸਾਂ ਵਿੱਚ ਕਰਮਚਾਰੀ ਇਹ ਸਮਝਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਨਸਾਫ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰੇ ਦੁਬਾਰਾ ਗੌਰ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ?

ਚੌਧਰੀ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ : ਕੀ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਸਾਹਿਬ ਦੱਸਣ ਦੀ ਖੋਚਲ ਕਰਨਗੇ ਕਿ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਕੇਸਿਜ ਵਿੱਚ ਹਸਬੈਂਡ ਔਰ ਵਾਈਫ ਵੱਖ ਵੱਖ ਸਟੇਟ ਵਿੱਚ ਅਲਾਟ ਹੋ ਗਏ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰੇ ਅਗਰ ਦੋਨੋਂ ਸਟੇਟਸ ਐਗਰੀ ਕਰ ਜਾਣ ਤਾਂ ਕੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਕੋ ਜਗ੍ਹਾ ਉੱਤੇ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ?

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਇਨ੍ਹਾਂ ਗਲਾਂ ਬਾਰੇ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਲਈ ਹੀ ਤਾਂ ਕਮੇਟੀ ਬਣਾਈ ਗਈ ਸੀ।

ਚੌਧਰੀ ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ : ਕੀ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਸਾਹਿਬ ਦੱਸਣਗੇ ਕਿ ਜਿਥੇ ਦੋ ਕਰਮਚਾਰੀ ਜਿਹੜੇ ਵੱਖ ਵੱਖ ਸਟੇਟ ਵਿੱਚ ਗਏ ਹਨ ਅਗਰ ਬਾਹਮੀ ਤਬਾਦਲੇ ਲਈ ਕਹਿਣ ਔਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰੇ ਦੋਨੋਂ ਸਰਕਾਰਾਂ ਰਜ਼ਾਮੰਦ ਹੋ ਜਾਣ ਤਾਂ ਕੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਤਬਦੀਲ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਰੁਕਾਵਟ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ ?

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਬਾਰੇ ਸੋਚਣ ਲਈ ਹੀ ਕਮੇਟੀ ਬਣਾਈ ਹੋਈ ਹੈ। ਉਹ ਹਰ ਗੱਲ ਨੂੰ ਸੈਟਲ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਪਾਲੇਸੀ ਹੈ ਔਰ ਉਸੇ ਮੁਤਾਬਿਕ ਅਗਰ ਕੋਈ ਕੇਸ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਉਸ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਮੈਰਿਟਸ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।

ਚੌਧਰੀ ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ : ਸਵਾਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਅਗਰ ਦੋਵੇਂ ਗੌਰਮੈਂਟਾਂ ਮੰਨ ਜਾਣ ਤਾਂ ਕੀ ਪੁਸ਼ੀਸ਼ਨ ਹੈ ?

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਅਗਰ ਦੋਵੇਂ ਗੌਰਮੈਂਟਸ ਮੰਨ ਜਾਣ ਤਾਂ ਫੈਸਲਾ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ।

M.L.A.S ARRESTED DURING NOVEMBER AND DECEMBER, 1966.

*454 Comrade Sat Pal Kapur : Will the Chief Minister be pleased to state—

- (a) whether it is a fact that some members of the Punjab Vidhan Sabha were arrested in the State during the months of November and December, 1966, due to the threat of self immolation by Sant Fateh Singh;
- (b) if the reply to para (a) above be in the affirmative the number of the said members and the sections under which they were arrested;
- (c) whether any cases are still going on against them or the same have been withdrawn;
- (d) in case the said cases have been withdrawn, the authority under whose orders these were withdrawn?

Sardar Lachhman Singh Gill : (a) Yes.

(b) (i) Sardar Hardit Singh Bhathal. M.L.A., u/s 107/151 Cr. P. C.

(ii) Sardar Gurnam Singh, M.L.A. u/s 9 of the Punjab State Security Act.

(c) Both the cases have since been withdrawn.

(d) Under orders of the State Government.

[(ੳ) ਹਾਂ]

(ਅ) (i) ਸਰਦਾਰ ਹਰਦਿੱਤ ਸਿੰਘ ਭੱਠਲ, ਐਮ.ਐਲ.ਏ., ਜੇਰ ਦਫ਼ਾ 107/151 ਜ਼ਾਬਤਾ ਫੌਜਦਾਰੀ ।

(ii) ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਐਮ.ਐਲ.ਏ. ਜੇਰ ਦਫ਼ਾ 9, ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਸੁਰੱਖਿਆ ਐਕਟ ।

(ੲ) ਦੋਵੇਂ ਕੇਸ ਵਾਪਸ ਲੈ ਲਏ ਗਏ ਹਨ ।

(ਸ) ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਹੁਕਮ ਅਧੀਨ ।]

ਚੋਧਰੀ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ : ਕਿਸ ਤਰੀਕ ਨੂੰ ਦੋਵੇਂ ਕੇਸ ਵਾਪਸ ਹੋਏ ?

ਸ਼੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਹੁਣ ਪੁੱਛਣ ਦਾ ਕੀ ਫਾਇਦਾ ? (What is the use of asking this at this stage ?)

ਚੋਧਰੀ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ : ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਹੁਕਮ ਨਾਲ ਹੀ ਆਪਣੇ ਖਿਲਾਫ ਕੇਸ ਵਾਪਸ ਲੈ ਲਏ ਹੋਣ ।

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : 1-4-1967 ਨੂੰ ।

ਕਾਮਰੇਡ ਸਤ ਪਾਲ ਕਪੂਰ : ਕੀ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਜੀ ਦੱਸਣਗੇ ਕਿ ਇਹ ਕੇਸ ਕਿਸ ਅਫਸਰ ਨੇ ਵਾਪਸ ਲੈਣ ਦੀ ਤਜਵੀਜ਼ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਕਿਸ ਅਫਸਰ ਦੇ ਹੁਕਮ ਨਾਲ ਵਾਪਸ ਹੋਏ ?

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਇਸ ਲਈ ਨੋਟਿਸ ਦਿਉ । ਸਵਾਲ ਕਰੋ ਅਫਸਰ ਦੀ ਵਲਦੀਅਤ ਵੀ ਦਸੋ ਦਿਆਂਗਾ ।

ਕਾਮਰੇਡ ਸਤਪਾਲ ਕਪੂਰ : ਮੈਨੂੰ ਜਵਾਬ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਆਇਆ ।

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਸਵਾਲ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ । ਜੁਦਾ ਨੋਟਿਸ ਦਿਉ, ਅਫਸਰ ਦਾ ਨਾਂ ਦੱਸ ਦਿਆਂਗਾ । (ਵਿਘਨ)

ਸ੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਆਪਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜਵਾਬ ਨਹੀਂ ਸਮਝ ਆਇਆ । ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਤੁਹਾਡਾ ਸਪਲੀ-ਮੈਂਟਰੀ ਨਹੀਂ ਸਮਝ ਆਇਆ । (The Hon Member has not understood the answer and the Hon. Minister has not understood the supplementary put by the Hon. Member.)

ਕਾਮਰੇਡ ਸਤ ਪਾਲ ਕਪੂਰ : ਮੈਂ ਫਿਰ ਦਸ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ । ਕੀ ਇਹ ਦੱਸਣਗੇ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਐਮ. ਐਲ. ਏਜ਼. ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਚਲ ਰਹੇ ਕੇਸ ਕਿਸ ਅਫਸਰ ਦੀ ਤਜਵੀਜ਼ ਤੇ ਵਾਪਸ ਹੋਏ ਅਤੇ ਕਿਸ ਅਫਸਰ ਦੇ ਹੁਕਮ ਤੇ ਹੋਏ ?

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਮੈਨੂੰ ਸਵਾਲ ਸਮਝ ਆ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਜੁਦਾ ਸਵਾਲ ਕਰੋ । ਅਗਰ ਉਸ ਅਫਸਰ ਦੇ ਨਾਮ ਦੇ ਨਾਲ ਉਸ ਦੀ ਵਲਦੀਅਤ ਪੁਛੋਗੇ ਤਾਂ ਉਹ ਵੀ ਦੱਸ ਦਿਆਂਗਾ ।

CASES REGISTERED AGAINST SHRI DIDAR SINGH BROTHER OF
SARDAR HAZARA SINGH GILL, M.L.A.

*486. Chaudhri Darshan Singh : Will the Chief Minister be pleased to state—

- (a) the number of cases registered against Shri Didar Singh brother of Sardar Hazara Singh Gill, M.L.A. Amritsar, and the nature of offences under which these cases have been registered;
- (b) the dates on which the said Shri Didar Singh was arrested and produced in the Court in each case;
- (c) the amount of bail bond asked for from the said person?

Sardar Lachhman Singh Gill :

(a)	}	A statement is laid on the Table of the House.
(b)		
(c)		
[(ੳ)	}	ਸਟੇਟਮੈਂਟ ਸਭਾ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਪੇਸ਼ ਹੈ ।]
(ਅ)		
(ੲ)		

Statement showing the cases registered against Shri Didar Singh

(a)	(b)	(c)		
The number of cases registered against Shri Didar Singh, brother of Sardar Hazara Singh Gill, M.L.A., Amritsar, and the nature of offence under which these cases have been registered	The date on which the said Shri Didar Singh was arrested and produced in the Court in each case (Arrested) (Produced in Court)	The amount of bail bond asked for from the said person		
1	2	3	4	5
1. Case F.I.R. No. 255/67 u/s 379/411 I.P.C., P.S. 'D' Division Amritsar	25-7-1967	26-7-1967		Rs. 1,000
2. Case F.I.R. No. 178/67 u/s 411/414 I.P.C., P.S. Civil Lines, Amritsar	1-10-1967	2-10-1967 and 3-10-1967		Rs. 1,000
3. Case F.I.R. No. 207/67, u/s 25/54/59 Arms Act, P.S. Gharinda, Amritsar	19-9-1967	19-9-1967		Rs. 3,000
4. Case F.I.R. No. 100/67/ u/s 411/414 I.P.C., P.S. Gharinda, Amritsar.	13-9-1967	14-9-1967		Rs. 5,000

ਚੌਧਰੀ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ : ਕੀ ਇਹ ਗੱਲ ਦੁਰੁਸਤ ਹੈ ਕਿ ਸਾਰੇ ਕੇਸ ਉਦੋਂ ਬਣਾਏ ਗਏ ਜਦੋਂ ਸਰਦਾਰ ਹਜ਼ਾਰਾ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ ਨੇ ਫਰੰਟ ਨੂੰ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ, ਕੀ ਇਹ ਸਾਰੇ ਆਫਟਰ ਡੇਟ ਕੇਸਿਜ਼ ਹਨ ?

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਕਹਿ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ ਪਰ ਬਣੇ ਉਸੇ ਪੀਰੀਅਡ ਵਿੱਚ ਹਨ ।

ਚੌਧਰੀ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ : ਕੀ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਜੀ ਦੱਸਣਗੇ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕਿੰਨੇ ਕੇਸਿਜ਼ ਵਿਦਫਰਾ ਹੋਏ ?

ਸ਼੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਸਾਰੇ 107/151 ਦੇ ਕੇਸਿਜ਼ ਸਨ, ਕਿੰਨੇ ਕੁ ਬਣ ਜਾਣੇ ਸਨ। (All the cases were registered under sections 107/151 and as such their number could not be unlimited.)

ਚੌਧਰੀ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਹੋਰ ਦਫਾ ਹੇਠ ਵੀ ਬਣੇ ਜਿਵੇਂ 379, 411 ਆਦਿ ਇਕ ਕਤੂਰੇ ਦੀ ਚੋਰੀ ਦਾ ਕੇਸ ਸੀ । (ਹਾਸਾ) (ਵਿਘਨ) ।

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਹਾਲੇ ਕੋਈ ਕੇਸ ਵਾਪਸ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ।

ਕਾਮਰੇਡ ਸਤਪਾਲ ਕਪੂਰ : ਕੀ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਦੱਸਣਗੇ ਕਿ ਕੀ ਉਸ ਆਦਮੀ ਨੂੰ ਵੀ ਗਰਿਫਤਾਰ ਕਰ ਲਿਆ ਗਿਆ ਜੋ ਸਰਦਾਰ ਹਜ਼ਾਰਾ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ ਦੀ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦੇਣ ਗਿਆ ? ਅਗਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਤਾਂ ਕਿਸ ਦਫਾ ਦੇ ਤਹਿਤ ?

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਇਸ ਲਈ ਨੋਟਸ ਦਿਉ ।

ARREST OF SARDAR HAZARA SINGH GILL, M.L.A.

*487. Chaudhri Darshan Singh : Will the Chief Minister be pleased to state—

- the date on which Shri Hazara Singh Gill, M.L.A. was arrested under section 107/151 Criminal Procedure Code and the date when he was produced in the Court ;
- a copy of the First Information Report be laid on the Table of the House;
- the amount of bail bond he was asked to furnish ;
- the names and the addresses of the persons who stood as surety for him ?

Sardar Lachhman Singh Gill :

- Arrested on 11th July, 1967 and produced in the Court on 12th July, 1967.
- A copy is placed on the Table of the House.
- Rs. 20,000 with two sureties in the like amount.
- Sarvshri Udham Singh, son of Balwant Singh of Mirankot, Police Station Sadar, Amritsar and Pritam Singh, son of Wadhawa Singh, Jat of Wadali Guru, Police Station Sadar, Amritsar.

[(ੳ) 11 ਜੁਲਾਈ, 1967 ਨੂੰ ਗਰਿਫਤਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ 12 ਜੁਲਾਈ, 1967 ਨੂੰ ਅਦਾਲਤ ਵਿਚ ਹਾਜ਼ਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

(ਅ) ਨਕਲ ਸਭਾ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਪੇਸ਼ ਹੈ।

(ੲ) ਵੀਹ ਵੀਹ ਹਜ਼ਾਰ ਦੇ ਦੋ ਜ਼ਾਮਨਾ ਸਣੇ 20,000 ਰੁਪਏ।

(ਸ) ਮੀਰਾਂ ਕੋਟ ਥਾਣਾ ਸਦਰ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦਾ ਸ਼੍ਰੀ ਉਧਮ ਸਿੰਘ, ਪੁਤਰ ਸ਼੍ਰੀ ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਵਡਾਲੀ ਗੁਰੂ ਥਾਣਾ ਸਦਰ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦਾ ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ, ਪੁਤਰ ਸ਼੍ਰੀ ਵਧਾਵਾ ਸਿੰਘ ਜਟ।]

ਨਕਲ ਕਲੰਦਰਾ

ਥਾਣਾ ਕੋਤਵਾਲੀ

ਜ਼ਿਲਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ

ਬਜ਼ਰੀਆ ਸ਼੍ਰੀ ਚਰਨ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਕਿਰਪਾ ਸਿੰਘ ਸਾਕਨ ਚੌਕ ਫਵਾਰਾ ਬਨਾਮ ਸ਼੍ਰੀ ਹਜ਼ਾਰਾ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਠਾਕੁਰ ਸਿੰਘ ਸਾਕਨ ਰੱਤੋ ਕੇ ਠਾਣਾ ਵਲਟੋਹਾ, ਐਮ. ਐਲ.ਏ. ਹਾਲ ਚੌਕ ਮੰਨਾ ਸਿੰਘ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ।

2. ਸੁਖਰਾਮ ਸਿੰਘ ਵਲਦ ਸੌਹਨ ਸਿੰਘ ਸਾਕਨ ਸ਼ੇਰਪੁਰ ਸਾਦਾ ਠਾਣਾ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਜ਼ਿਲਾ ਕਪੂਰਥਲਾ ਹਾਲ ਚੌਕ ਮੰਨਾ ਸਿੰਘ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ।

ਕਲੰਦਰਾ ਜ਼ੋਰੇ ਦਫਾ 107/151

ਸ਼੍ਰੀਮਾਨ ਜੀ,

ਮੁਖਤਸਰ ਹਾਲਾਤ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੈ ਕਿ ਆਜ ਬਵਕਤੇ ਸ਼ਾਮ ਕਰੀਬ 8.15 ਵਜੇ ਮਨ ਇਨਸ-ਪੈਕਟਰ ਸਾਬ ਚੌਧਰੀ ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਸਬ ਇਨਸਪੈਕਟਰ ਥਾਣਾ ਕੋਤਵਾਲੀ ਬਾਦੀਗਰ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਨ ਪੁਲੀਸ ਬਸਿਲਸਲਾ ਗਸਤ ਵਹ ਟਰੈਫਿਕ ਚੈਕਿੰਗ ਜੌਲਿਆਂ ਵਾਲਾ ਬਾਗ ਕੀ ਤਰਫ ਸੇ ਚੌਕ ਪਰਾਗ ਦਾਸ ਕੋ ਜਾ ਰਹਾ ਥਾ ਕਿ ਅਸਨਾ ਰਾਹ ਮੁਸਮੀ ਚਰਨ ਸਿੰਘ ਭਾਗਤਾ ਹੂਆ ਹਮਾਰੀ ਜਾਨਬ ਆਤਾ ਹੂਆ ਦਿਖਾਈ ਦੀਆ/ਉਸਕੇ ਪਿੱਛੇ ਹਰ ਦੋ ਮੁਲਜ਼ਮਾਨ ਸ਼੍ਰੀ ਹਜ਼ਾਰਾ ਸਿੰਘ ਵਾ ਸੁਖਰਾਮ ਸਿੰਘ ਪਿੱਛਾ ਕਰਤੇ ਹੂਏ ਤਹਿਸ ਮੇਂ ਥੇ। ਮੁਸਮੀ ਚਰਨ ਸਿੰਘ ਬਾਖੋਫ ਜਾਨ ਹਮਾਰੇ ਨਜ਼ਦੀਕ ਆ ਕਰ ਰੁਕ ਗਿਆ। ਮੁਲਜ਼ਮਾਨ ਕੋ ਰੋਕਨੇ ਕੀ ਹਰਚੰਦ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀ ਗਈ ਲੇਕਨ ਉਹ ਚਰਨ ਸਿੰਘ ਕੋ ਮਾਰਨੇ ਕੀ ਧਮਕੀਆਂ ਦਿੰਦੇ ਰਹੇ ਅਤੇ ਉਸ ਕੀ ਤਰਫ ਜ਼ਬਰਦਸਤੀ ਬੜ੍ਹਨੇ ਕੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀ। ਚੁਨਾਚਿ ਅੰਦੇਸ਼ਾ ਫੌਰੀ ਨੁਕਸੇ ਅਮਨ ਕੀ ਸੂਰਤ ਪਾ ਕਰ ਹਰ ਦੋ ਮੁਲਜ਼ਮਾਨ ਕੋ ਜ਼ੋਰੇ ਦਫਾ 107/151 ਸੀ.-ਆਰ. ਪੀ. ਸੀ. ਗਰਿਫਤਾਰ ਕੀਆ ਗਿਆ। ਕਿਉਂਕਿ ਅਮਨ ਕੋ ਬਹਾਲ ਰਖਣਾ ਕਿਸੀ ਔਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੁਮਕਿਨ ਨਹੀਂ ਥਾ। ਇਸ ਵਾਕਿਆ ਕੇ ਸਿਲਸਿਲੇ ਮੇਂ ਮੁਸਮੀ ਚਰਨ ਸਿੰਘ ਮਜ਼ਕੂਰ ਨੇ ਬਿਆਨ ਕੀਆ ਕਿ ਅਰਸਾ ਕਰੀਬ ਛੇ ਸਾਲ ਕਾ ਹੂਆ ਕਿ ਸ਼੍ਰੀ ਹਜ਼ਾਰਾ ਸਿੰਘ, ਐਮ. ਐਲ. ਏ. ਸਾਕਨ ਰੱਤੋ ਕੇ ਥਾਣਾ ਵਲਟੋਹਾ ਸੇ ਅਸਲਾ ਨਾਜਾਇਜ਼ ਬਰਾਮਦ ਹੂਆ ਥਾ, ਜਿਸ ਮੇਂ ਉਸ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਉਸ ਅਸਲਾ ਨਜਾਇਜ਼ ਕੇ ਮੁਕਦਮੇ ਮੇਂ ਸ਼੍ਰੀ ਹਜ਼ਾਰਾ ਸਿੰਘ ਸਜ਼ਾਯਾਬਾ ਹੂਆ। ਜਿਸ ਕੀ ਵਜਹ ਸੇ ਸ਼੍ਰੀ ਹਜ਼ਾਰਾ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਸਾਥੀ ਸੁਖਰਾਮ ਸਿੰਘ ਵਗੈਰਾ ਉਸ ਕੀ ਪਿਆਸੇ ਹੋ ਗਏ। ਮੁਵਰਖਾ 2-7-67 ਕੋ ਚੌਕ ਘੰਟਾ ਘਰ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਮੇਂ ਵਕਤ ਸ਼ਾਮ ਜਲਸਾ ਥਾ। ਇਹ ਚਰਨ ਸਿੰਘ ਵੀ ਉੱਥੇ ਗਿਆ ਥਾ ਜੋ ਜਲਸਾ ਖਤਮ ਹੋਨੇ ਕੇ ਬਾਦ ਹਜ਼ਾਰਾ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਸੁਖਰਾਮ ਸਿੰਘ ਨੇ ਉਸ ਕੋ ਧਮਕੀ ਦੀ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਉਨ ਕੇ ਖਿਲਾਫ ਗਵਾਹੀ ਦੀ ਬੀ ਅਬ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿਉਂ ਫਿਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉਨ ਕੇ ਪਾਸ ਦੋ ਤਿੰਨ ਨਾਮਾਲੂਮ ਸ਼ਖਸ ਜਿਨ ਕੇ ਪਾਸ ਅਸਲਾ ਥਾ। ਸੁਖਰਾਮ ਸਿੰਘ ਨੇ ਉਨ ਅਸ਼ਖਾਸ ਕੋ ਉਸੇ

[ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ]

ਦਿਖਲਾਇਆ। ਚਰਨ ਸਿੰਘ ਆਖ ਬਚਾਅ ਕਰਖਿਸਕ ਗਿਆ ਆਜ ਸਾਮ ਕਰੀਬ 8 ਵਜੇ ਚਰਨ ਸਿੰਘ ਅਪਣੇ ਲੜਕੇ ਕੋ ਗਿੱਲ ਵਾਲੇ ਗੇਟ ਸੇ ਮਿਲ ਕਰ ਅਪਣੇ ਘਰ ਕੋ ਬਰਾਸਤਾ ਚੋਕ ਪਰਾਗ ਦਾਸ ਆ ਰਹਾ ਥਾ ਕਿ ਸਰਾਏ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਕੇ ਕਰੀਬ ਸ੍ਰੀ ਹਜ਼ਾਰਾ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਸੁਖਰਾਮ ਸਿੰਘ ਸਾਹਮਣੇ ਸੇ ਆਤੇ ਹੂਏ ਮਿਲੇ ਸੁਖਰਾਮ ਸਿੰਘ ਕੇ ਹਾਥ ਮੇਂ ਡਾਂਗ ਥੀ। ਹਜ਼ਾਰਾ ਸਿੰਘ ਖਾਲੀ ਹਥ ਸੀ। ਹਰ ਦੋ ਨੇ ਉਸੇ ਦੇਖਤੇ ਹੀ ਕਹਾ ਕਿ ਤੂੰ ਥੋੜੇ ਦਿਨਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਾਹੁਣਾ ਹੈਂ। ਹਜ਼ਾਰਾ ਸਿੰਘ ਨੇ ਲਲਕਾਰਾ ਮਾਰਾ ਕਿ ਉਹ ਆਜ ਉਨ ਸੇ ਬਚਕਰ ਨਹੀਂ ਜਾਏਗਾ। ਸੁਖਰਾਮ ਸਿੰਘ ਉਸ ਕੇ ਗਲੇ ਪੜ ਗਿਆ। ਹਜ਼ਾਰਾ ਸਿੰਘ ਵੀ ਆਮਾਦਾ ਫਸਾਦ ਹੂਆ। ਹਰ ਦੋ ਇਸ ਕੇ ਗਿਰਦ ਹੋ ਪੜੇ। ਚਰਨ ਸਿੰਘ ਮਹਾਂ ਸਿੰਘ ਗੇਟ ਕੀ ਤਰਫ ਦੌੜਾ ਔਰਸ਼ਰ ਮਾਰ ਦੀਆ, ਮਾਰ ਦੀਆ ਕਹਾ ਜੋ ਮਨਜ਼ੂਰਾ ਕਾ ਬਿਆਨ ਅਲਾਇਦਾ ਤਕਰੀਰ ਕੀਆ ਜਾ ਚੁਕਾ ਹੈ। ਇਨ ਹਾਲਾਤ ਮੇਂ ਕਲੰਦਰਾ ਇਤਬਾਰ ਸ਼ਹਾਦਤ ਜੇਲ ਮੁਰੱਤਬ ਕਰਕੇ ਅਰਸਾਲ ਖਿਤਮਤ ਹੈ। ਅਰਜ ਹੈ ਕਿ ਹਰ ਦੋ ਮੁਰਜਮਾਨ ਸੇ ਜਮਾਨਤ ਹਾਏ ਹਫਜੇ ਅਮਨ ਵਾ ਜਮਾਨਤ ਹਾਜ਼ਰੀ ਭਾਰੀ ਤਾਦਾਦ ਮੇਂ ਕਾਫੀ ਅਰਸਾ ਕੇ ਲਿਏ ਤਲਬ ਫਰਮਾਈ ਜਾਵੇ। ਕਿਉਂਕਿ ਹਰਦੋ ਮੁਲਜ਼-ਮਾਨ ਨਿੱਡਰ ਬੇਖੋਫ, ਅਖਸਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਸੇ ਚਰਨ ਸਿੰਘ ਮਜ਼ਕੂਰ ਕੋ ਸਖਤ ਖਤਰਾ ਜਾਨ ਹੈ।

ਸਹੀ/

ਸਿਟੀ ਇੰਨਸਪੈਕਟਰ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ

ਚੌਧਰੀ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ : ਕੀ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਦੱਸਣਗੇ ਕਿ ਮਾਨਯੋਗ ਮੈਂਬਰ ਜੋ 11 ਤਰੀਕ ਨੂੰ ਪਕੜੇ ਗਏ, ਉਸੇ ਦਿਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਕਿਉਂ ਪੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ?

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਜਿੰਨਾ ਪੀਰੀਅਡ ਮੁਕਰਰ ਹੈ ਉਸ ਦੇ ਅੰਦਰ ਅੰਦਰ ਪੇਸ਼ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਸਨ।

ਲੈਫਟੀਨੈਂਟ ਭਾਗ ਸਿੰਘ : ਕੀ ਫਰੰਟ ਗੌਰਮਿੰਟ ਦੀ ਇਹ ਪਾਲਿਸੀ ਸਟੇਟਮੈਂਟ ਸੀ ਕਿ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਅਨਡਿਊਲੀ ਦਫਾ 107/151 ਦੇ ਤਹਿਤ ਨਹੀਂ ਪਕੜਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ਅਤੇ ਹਾਈ ਐਮਾਊਂਟ ਦੀ ਬੋਲ ਨਹੀਂ ਲਈ ਜਾਵੇਗੀ।

Mr. Speaker : How can he say about the policy of the previous Government ?

ਲੈਫਟੀਨੈਂਟ ਭਾਗ ਸਿੰਘ : ਇਹ ਗੱਲ ਗਵਰਨਰ ਦੇ ਐਡਰੈਸ ਤੇ 6 ਦਿਨ ਡਿਸਕਸ ਹੋਈ ਸੀ।

Mr. Speaker : No. (Interruption)

ਚੌਧਰੀ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ : ਕੀ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਜੀ ਦੱਸਣਗੇ ਕਿ ਕੀ ਇਹ ਦਰੁਸਤ ਹੈ ਕਿ ਸਰਦਾਰ ਸੋਹਨ ਸਿੰਘ ਸਰਦਾਰ ਹਜ਼ਾਰਾ ਸਿੰਘ ਗਿਲ ਦੀ ਜਮਾਨਤ ਦੇਣ ਗਿਆ ਕੈਸ ਲੈ ਕੇ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਬਾਹਰ ਗਰਿਫਤਾਰ ਕਰ ਲਿਆ ਗਿਆ।

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਰਿਕਾਰਡ ਤੇ ਅਜਿਹੀ ਕੋਈ ਗਲ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਚੌਧਰੀ ਕਲਕੀਰ ਸਿੰਘ : ਕਥਾ ਸੁਭਾ ਸੰਕੀ ਜੀ ਕਤਾਏਂਗੇ ਕਿ ਜੋ ਲੋਗਾਂ ਕੀ ਫਕਾ 107/151 ਕੇ ਤਹਤ ਗਿਰਫਤਾਰ ਕਿਆ ਜਾਨਾ ਹੈ, ਕਥਾ ਇਸ ਸਿਲਸਿਲੇ ਕੀ ਆਕ ਖ਼ਾਸ ਕਿਆ ਜਾਯਗਾ ?

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਵੈਸੇ ਪਿਛਲੀ ਗੌਰਮਿੰਟ ਨੇ ਵੀ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਪਕੜਨਾ ਨਹੀਂ ਚਾਹੀਦਾ ਪਰ ਪਕੜੇ ਜ਼ਰੂਰ ਗਏ।

ਚੌਧਰੀ ਕਲਕੀਰ ਸਿੰਘ : ਆਪ ਕੀ ਸਰਕਾਰ ਕੀ ਕਥਾ ਪਾਲਿਸੀ ਹੈ, ਆਪ ਕਤਾਏਂ ?

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਸਿਆਸੀ ਲੋਕਾਂ ਤੇ ਦਫਾ 107/151 ਦਾ ਗਲਤ ਇਸਤੇਮਾਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਏਗਾ, ਲੇਕਿਨ ਅਗਰ ਕੋਈ ਐਸੀ ਗਲ ਕਰੇਗਾ ਤਾਂ ਫਿਰ ਲਗੇਗੀ ਵੀ।

ਸਰਦਾਰ ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ : ਕੀ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਜੀ ਦੱਸਣਗੇ ਕਿ ਸਰਦਾਰ ਹਜ਼ਾਰਾ ਸਿੰਘ ਦੇ 11 ਤਰੀਕ ਨੂੰ ਗਰਿਫਤਾਰ ਹੋਣ ਤੋਂ ਕਿੰਨੇ ਦਿਨ ਮਗਰੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜ਼ਮਾਨਤ ਹੋਈ ? (ਵਿਘਨ)

Mr. Speaker : Next Question please.

ਚੌਧਰੀ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ ਇਸ ਵਿੱਚ ਹਾਊਸ ਦੇ ਇਕ ਮੈਂਬਰ ਦਾ ਪਰੈਸਟੀਜ਼ ਇਨਵਾਲਿਡ ਹੈ। ਮੈਂਬਰ ਗਰਿਫਤਾਰ ਹੋਇਆ। ਜੋ ਆਦਮੀ ਉਸ ਦੀ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦੇਣ ਗਿਆ ਉਸ ਨੂੰ ਗਰਿਫਤਾਰ ਕਰ ਲਿਆ ਗਿਆ। ਆਪ ਸਪਲੀਮੈਂਟਰੀਜ਼ ਕਰਨ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੇ।

Shri A. Vishwanathan : Sir, you have called for the next question when I am on my legs.

Mr. Speaker : Let Chaudhri Darshan Singh first put his supplementary. I will give you time.

ਕਾਮਰੇਡ ਸਤਪਾਲ ਕਪੂਰ : ਕੀ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਦੱਸਣਗੇ ਕਿ ਸਰਦਾਰ ਹਜ਼ਾਰਾ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ ਦੀ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦੇਣ ਗਏ ਸਰਦਾਰ ਸੋਹਨ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਕਿਸ ਅਡਸਰ ਦੇ ਹੁਕਮ ਨਾਲ ਗਰਿਫਤਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕੀ ਇਸ ਦੀ ਇਨਕੁਆਇਰੀ ਕਰਨ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹਨ ?

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਇਨਕੁਆਇਰੀ ਕਰ ਲਵਾਂਗੇ ਅਤੇ ਜੇ ਗਲ ਗਲਤ ਹੋਈ ਤਾਂ ਹਾਊਸ ਨੂੰ ਦਸ ਦੇਵਾਂਗੇ।

ਚੌਧਰੀ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ : ਕੀ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਦੱਸਣਗੇ ਕਿ ਹਾਊਸ ਦੇ ਆਨਰੇਬਲ ਮੈਂਬਰ ਨੂੰ ਜਦੋਂ ਪੁਲਸ ਲਾਕ ਅਪ ਵਿੱਚ ਰਖਿਆ ਗਿਆ ਤਾਂ ਨਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬੈਡਿੰਗ ਦਾ, ਨਾਰੋਟੀ ਦਾ ਇੰਤਜ਼ਾਮ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਮਾਲਟਰੀਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ? ਇਜ਼ ਇਟ ਏ ਫੈਕਟ ?

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਮੇਰੇ ਨੋਟਸ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਅਰਜ਼ੀ ਦੇ ਦਿਉ, ਇਨਕੁਆਇਰੀ ਕਰ ਲਵਾਂਗਾ।

ਲੈਫਟੀਨੈਂਟ ਭਾਗ ਸਿੰਘ : ਕੀ ਇਹ ਦੱਸਣਗੇ ਕਿ ਇਸ ਵਿੱਚ ਗੱਲ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਸਿਰਫ ਵਿਕਟੋਰੀਆਜ਼ ਸੀ ? (ਵਿਘਨ)

Mr. Speaker : You cannot say about it.

NUMBER OF GHERAOS REPORTED IN THE STATE

*511. Shri A. Vishwanathan : Will the Chief Minister be pleased to state —

(a) the total number of cases of gheraos which were reported in the State during the last six months;

(b) the action, if any, taken against the culprits ?

Sardar Lachhman Singh Gill :

(a) Nil.

(b) Does not arise.

[(ੳ) ਕੋਈ ਨਹੀਂ।

(ਅ) ਸਵਾਲ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ।]

ਚੌਧਰੀ ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ : ਇਹਨੇ ਕਹਾ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਹੁਆ। ਅਸੁਰਸਰ ਮੈਂ ਕੰਡੇ ਸਿਲੇ ਮੇਂ ਹੁਆ ਹੈ।

Mr. Speaker : This is your explanation, not a supplementary. Now I call upon Acharya Prithvi Singh Azad.

NON-OFFICIAL MEMBERS OF TRANSPORT AUTHORITIES HOLDING
PERMITS FOR PRIVATE CARRIERS.

*481. Acharya Prithvi Singh Azad : Will the Transport Minister be pleased to state—

- (a) the names of non-official members of the State Transport Authority and the Regional Transport Authorities in the State at present;
- (b) the names of these non-official members who are holding permits for private carriers in their names showing the number of permits and the areas covered under these permits ?

Sardar Parkash Singh Majitha (Transport Minister) :

(a) *State Transport Authority, Punjab.*

1. Shri Jangir Singh Phaguwalia, M.L.A.
2. Shri Kartar Singh, Proprietor, Paper Mills, Chandigarh.
3. Shri Harbans Lal Khanna, M.L.A.
4. Shri Bhagwan Dass, son of Shri Khardinda Ram, Proprietor Petrol Pump, Outside Mahan Singh Gate, Amritsar.
5. Shri Harmail Singh, son of Shri Ram Singh Grewal, Qila Raipur, District Ludhiana.
6. Shri Dalip Singh Tapiala, M.L.A.
7. Shri Roop Lal, New Town, Moga.

(b) *Regional Transport Authority, Patiala.*

1. Shri Jasdev Singh Sandhu, Ex. M.L.A., Adalat Bazar, Patiala.
2. Shri Bhan Singh Bhaura, M.L.A., village Niamatpura, district Patiala.
3. Shri Noor Mohammad Khilji, Malerkotla.

(c) *Regional Transport Authority Jullundur:*

1. Shri Jasdev Singh, M.L.A., Samrala.
2. Shri Gurdarshan Singh, Village Daroli Bhai, Ferozepur.
3. Shri Hardev Singh, village and post office Kariha, tehsil Nawanshahr, district Jullundur.

(d) Nil.

ਆਚਾਰੀਆ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਸਿੰਘ ਆਜ਼ਾਦ : ਕੀ ਮੰਤਰੀ ਸਾਹਿਬ ਇਹ ਦੱਸਣ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਕਰਨਗੇ ਕਿ ਪਬਲਿਕ ਕੈਰੀਅਰਜ਼ ਦਾ ਜਿਹੜਾ ਪਰਮਿਟ ਜੱਥੇਦਾਰ ਜੰਗੀਰ ਸਿੰਘ ਫਗੂਵਾਲੀਆ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਇਹ ਕਦੋਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ?

ਟਰਾਂਸਪੋਰਟ ਮੰਤਰੀ : ਸ੍ਰੀ ਫਗੂਵਾਲੀਆ ਸਾਹਿਬ, ਐਮ. ਐਲ.ਏ. ਨੂੰ ਹਿਲੀ ਏਰੀਆ ਦਾ ਪਰਮਿਟ 4 ਮਹੀਨੇ ਲਈ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਤੇ ਫਿਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਐਪਲਾਈ ਕਰਨ ਤੇ ਚਾਰ ਮਹੀਨੇ ਲਈ ਹੋਰ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ।

ਸ਼੍ਰੀ ਪ੍ਰਬੋਧ ਚੰਦ : ਕਥਾ ਵਜੀਰ ਟ੍ਰਾਂਸਪੋਰਟ ਸਾਹਿਬ ਬਨਾਯੋਗੇ ਕਿ ਧੜ ਜੋ ਛੁਟ ਪਰਮਿਟ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਗਵਰਨਮੈਂਟ ਦੀ ਜੋ ਵਾਜ਼ਹ ਪਾਲੇਸੀ ਥੀ ਕਿ ਟ੍ਰਾਂਸਪੋਰਟ ਜੋ ਖੁਦ ਕਾਮ ਕਰਤਾ ਹੋ ਉਸਕੋ ਹੀ ਪਰਮਿਟ ਦਿੱਤਾ ਜਾਯਾ ਕਰੇ ਧੜ ਉਸਕੀ ਉਲੰਘਣਾ ਹੈ ਐਂਡ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਪਾਲੇਸੀ ਕੇ ਕਰਮਕਰਮ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ?

ਮੰਤਰੀ : ਮੈਂ ਫਾਈਲ ਮੰਗਵਾਈ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਐਗਜ਼ਾਮਿਨ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹਾਂ। ਵੇਖ ਕੇ ਦਸਾਂਗਾ ਕਿ ਕਿਸ ਕਿਸ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਰਮਿਟ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਜਿਹੜੇ ਖੁਦ ਟੱਰਕ ਨਹੀਂ ਸਨ ਚਲਾਂਦੇ ਅਤੇ ਕਿਉਂ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ।

ਸ਼੍ਰੀ ਪ੍ਰਬੋਧ ਚੰਦ : ਮੈਂ ਧੜ ਜਾਨਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਗਵਰਨਮੈਂਟ ਨੇ ਧੜ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਥਾ ਕਿ ਕਿਸੀ ਐਸ. ਐਲ.ਏ. ਜੋ ਛੁਟ ਪਰਮਿਟ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਜਾਏਗਾ ਧੜ ਉਸਕੇ ਕਿਸੀ ਘਰ ਕੇ ਆਦਮੀ ਜੋ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਜਾਏਗਾ ਜੋ ਕਿ ਖੁਦ ਟ੍ਰਾਂਸਪੋਰਟ ਨਹੀਂ ਹੋ ਐਂਡ ਖੁਦ ਟੁਕ ਨ ਚਲਾਤਾ ਹੋ ਤੋ ਵਹ ਕਥਾ ਖਾਸ ਮਜ਼ਬੂਰੀ ਥੀ ਐਂਡ ਕੌਨ ਸੀ ਕੜ੍ਹਾਨ ਥੀ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਇਸ ਪਾਲੇਸੀ ਕਾ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਕੇ ਧੜ ਪਰਮਿਟ ਫਗੂਵਾਲੀਆ ਸਾਹਿਬ ਕੋ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ?

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਜਿਹੜੇ ਰੂਲਜ਼ ਬਾਰੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਉਲੰਘਣਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਉਸੇ ਕਾਰਨ ਹੀ ਤਾਂ ਇਹ ਸਰਕਾਰ ਬਦਲੀ ਹੈ । (ਵਿਘਨ) (ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ)

ਸ਼੍ਰੀ ਬਲਰਾਮਜੀ ਦਾਸ ਟੰਡਨ : ਕਥਾ ਟ੍ਰਾਂਸਪੋਰਟ ਮੰਤਰੀ ਸਾਹਿਬ ਧੜ ਬਨਾਯੋਗੇ ਕਿ ਸ਼੍ਰੀ ਸਰਦਾਰਾ ਸਿੰਘ ਕੋਹਲੀ ਕੋ ਜੋ ਆਜ ਕਲ ਡਿਪਟੀ ਮਿਨਿਸਟਰ ਹੈਂ। ਜੋ ਛੁਟ ਪਰਮਿਟ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਥਾ ਵਹ ਕਿਸ ਬਿਨਾ ਪਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਥਾ ? (ਕਿਘਨ)

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਇਸ ਕਵੈਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਤਾਂ ਹੈ ਨਹੀਂ ਜੇਕਰ ਵਖਰਾ ਨੋਟਿਸ ਦਿਉ ਤਾਂ ਪਤਾ ਕਰ ਕੇ ਦਸ ਦਿਆਂਗਾ ।

ਸ਼੍ਰੀ ਐ. ਵਿਸ਼ਵਨਾਥਨ : ਆਨ ਏ ਪ੍ਰਾਯੰਟ ਆਫ ਆਡਰ ਸਰ । ਅਧਿਕ ਮਹੋਦਯ ਸ਼੍ਰੀ ਪ੍ਰਬੋਧ ਚੰਦ ਕੇ ਸਵਾਲ, ਕਿ ਫਲਾਂ ਐਸ. ਐਲ.ਏ. ਕੋ ਛੁਟ ਪਰਮਿਟ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਧੜ ਨਹੀਂ, ਕਾ ਜਵਾਬ ਤੋ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਐਂਡ ਅਬ ਉਸੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਾ ਸਵਾਲ ਸ਼੍ਰੀ ਟੰਡਨ ਜੀ ਕੀ ਤਰਫ ਸੇ ਆਯਾ ਹੈ, ਸ਼੍ਰੀ ਸਰਦਾਰਾ ਸਿੰਘ ਕੋਹਲੀ, ਡਿਪਟੀ ਮਿਨਿਸਟਰ ਕੇ ਕਾਰੇ ਮੈਂ ਤੋ ਧੜ ਜਵਾਬ, ਆਯਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸਕੇ ਲਿਯੇ ਸੈਪਰੇਟ ਨੋਟਿਸ ਦਿੱਤਾ ਜਾਏ । ਤੋ ਧੜ ਤੋ ਦੋਨੋ ਕਾ ਜਵਾਬ ਆ ਜਾਏ ਧੜ ਦੋਨੋ ਕੇ ਜਵਾਬ ਐਕਸਪੰਜ ਕਰ ਦਿਏ ਜਾਯੋ । (ਕਿਘਨ)

ਉਪ ਮੰਤਰੀ (ਸਰਦਾਰ ਸਰਦਾਰ ਸਿੰਘ ਕੋਹਲੀ) : ਇਸ ਸਵਾਲ ਦਾ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ ਕਿਉਂਕਿ ਮੇਰੀ ਜਾਤ ਨਾਲ ਉਲੰਘਣਾ ਹੈ ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਆਪ ਹੀ ਇਸ ਦਾ ਜਵਾਬ ਦੇ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਮੈਂ ਕੁਝ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਹੈ ਬਿਲਕੁਲ ਗਲਤ ਗੱਲ ਹੈ ਕੋਈ ਵੀ ਰੂਟ ਪਰਮਿਟ ਮੇਰੇ ਨਾਮ ਤੇ ਜਾਰੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ । (ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ)

ਡਾਕਟਰ ਭਗਤ ਸਿੰਘ : ਕੀ ਟ੍ਰਾਂਸਪੋਰਟ ਮੰਤਰੀ ਸਾਹਿਬ ਦਸਣਗੇ ਕਿ ਜਥੇਦਾਰ ਫਗੂਵਾਲੀਆ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਇਸ ਕਰਕੇ ਤਾਂ ਪਰਮਿਟ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਇਹ ਮਹਾਨ ਇਨਕਲਾਬੀ ਹਨ ਅਤੇ ਪੌਲੀਟੀਕਲ ਸਫਰਰ ਹਨ । (ਵਿਘਨ)

ਟ੍ਰਾਂਸਪੋਰਟ ਮੰਤਰੀ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ ਜਿਹੜਾ ਰੂਟ ਪਰਮਿਟ ਜਥੇਦਾਰ ਫਗੂਵਾਲੀਆ ਐਮ. ਐਲ. ਏ. ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਉਹ ਟਰੱਕ ਨੰ: ਪੀ. ਐਨ. ਪੀ. 2007 ਦਾ ਹੈ । ਇਹ ਮੈਦਾਨੀ ਏਰੀਆ ਦਾ ਸੀ ਪਰ ਫਿਰ ਹਿਲੀ ਏਰੀਆ ਵਾਸਤੇ ਜਿਹੜਾ ਪਰਮਿਟ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਇਹ ਲਿਹਾਜ਼ਦਾਰੀ ਵਿੱਚ ਆ ਕੇ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ । (ਵਿਘਨ)

ਲੈਫਟੀਨੈਂਟ ਭਾਗ ਸਿੰਘ : ਕੀ ਟ੍ਰਾਂਸਪੋਰਟ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਦਸਣ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਕਰਨਗੇ ਕਿ ਟ੍ਰਾਂਸਪੋਰਟ ਅਥਾਰਟੀ ਨੂੰ ਰੀਕਨਸਟੀਚੂਟ ਕਰਨ ਦੀ ਇਹ ਵਜ੍ਹਾ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਪਿਛਲੇ ਚੀਫ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟਰੀ ਸੈਕਟਰੀ ਸਾਹਿਬ ਜਿਹੜੇ ਕਿ ਇਸ ਮਹਿਕਮੇ ਦੇ ਇਨਚਾਰਜ ਸਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਇਕ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਨੂੰ ਜਿਹੜਾ ਕਿ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ ਇਸ ਵਿੱਚ ਲਿਆਣਾ ਸੀ ? (ਵਿਘਨ)

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਐਸੀ ਕੋਈ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਸੀ । (ਵਿਘਨ)

ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ : ਮੈਂ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ ਇਹ ਜਾਣਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਲੈਫਟੀਨੈਂਟ ਭਾਗ ਸਿੰਘ ਤੋਂ ਜਿਸ ਨੇ ਕਿ ਇਸ ਹਾਊਸ ਦੇ ਇਕ ਆਨਰੇਬਲ ਮੈਂਬਰ ਤੇ ਇਨਸਿਨੂਏਸ਼ਨ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਸੀ. ਪੀ. ਐਸ. ਦੇ ਉਸ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਦਾ ਨਾਮ ਕੀ ਹੈ ਉਹ ਜ਼ਰਾ ਹਾਊਸ ਵਿੱਚ ਦਸ ਦੇਣ ? (ਵਿਘਨ)

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਮੈਂ ਤਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਨਹੀਂ ਐਸੀ ਕੋਈ ਗੱਲ ਨਹੀਂ । (ਵਿਘਨ)

ਆਚਾਰੀਆ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਸਿੰਘ ਆਜ਼ਾਦ : ਕੀ ਟ੍ਰਾਂਸਪੋਰਟ ਮੰਤਰੀ ਸਾਹਿਬ ਇਹ ਦਸਣ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਕਰਨਗੇ ਕਿ ਜਥੇਦਾਰ ਫਗੂਵਾਲੀਆ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਜਿਹੜਾ ਪਬਲਿਕ ਕੈਰੀਅਰ ਦਾ ਰੂਟ ਪਰਮਿਟ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹਿਲੀ ਏਰੀਆ ਲਈ ਉਸ ਟਰੱਕ ਨੂੰ ਇਹ ਖੁਦ ਚਲਾਂਦੇ ਹਨ ਜਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅਗਾਂਹ ਕਿਰਾਏ ਤੇ ਦਿੱਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ ।

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਟ੍ਰਾਂਸਪੋਰਟ ਮੰਤਰੀ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਹੁਣੇ ਹੀ ਦਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਕੁਝ ਫਾਈਲਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵੇਖੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬਿਨਾਂ ਤੇ ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਹ ਰੂਟ ਪਰਮਿਟ ਲਿਹਾਜ਼ਦਾਰੀ ਨਾਲ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਜੇਕਰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕੇਸ ਹੋਏ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਕੈਂਸਲ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣਗੇ ।

ਜਥੇਦਾਰ ਜਗੀਰ ਸਿੰਘ ਫਗੂਵਾਲੀਆ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਇਹ ਠੀਕ ਹੈ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਪੀ. ਐਨ. ਪੀ. 2007 ਦਾ ਪਰਮਿਟ 1959 ਵਿੱਚ ਪੌਲੀਟੀਕਲ ਸਫਰਰ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਮਿਲਿਆ ਸੀ (ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ) ਮੈਂ ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਜੇਲ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਕੱਟੀ ਹੈ ਅਤੇ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ ਦੇ ਜ਼ਮਾਨੇ ਵਿੱਚ 22 ਦਫਾ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿੱਚ ਗਿਆ ਹਾਂ । ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਭਾਣੇ ਇਹ ਮਖੌਲ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ਜਿਹੜੇ ਹੁਣ ਇਥੇ ਕਾਂਗਰਸੀ ਬਣੇ ਬੈਠੇ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਪਾਸ 60, 60 ਪਰਮਿਟ ਹਨ । ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਨਾਮ ਤਾਂ ਲਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਐਮ. ਐਲ. ਏ. ਹਨ । ਮੇਰੀ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਨੇ ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਲਈ ਕੁਰਬਾਨ ਕਰ ਦਿੱਤੀ । (ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ) (ਵਿਘਨ)

ਟ੍ਰਾਂਸਪੋਰਟ ਮੰਤਰੀ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ ਜਿਹੜਾ ਜਥੇਦਾਰ ਫਗੂਵਾਲੀਆ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਪੀ. ਐਨ. ਪੀ. 2007 ਦੇ ਟੱਰਕ ਦਾ ਪਰਮਿਟ ਮਦਾਨੀ ਏਰੀਆ ਵਾਸਤੇ ਪਹਿਲਾਂ ਦਿੱਤਾ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਫਿਰ ਹਿੱਲੀ ਏਰੀਆ ਵਾਸਤੇ ਰੂਟ ਪਰਮਿਟ ਜਿਹੜਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਮੈਂ ਤਾਂ ਉਸ ਦੇ ਮੁਤਾਲਿਕ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਲਿਹਾਜ਼ਦਾਰੀ ਨਾਲ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। (ਸਰਕਾਰੀ ਬੈਂਚਾਂ ਵਲੋਂ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ)

ਜਥੇਦਾਰ ਜੰਗੀਰ ਸਿੰਘ ਫਗੂਵਾਲੀਆ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਨੂੰ ਜਿਹੜਾ ਹਿੱਲੀ ਏਰੀਆ ਦਾ ਰੂਟ ਪਰਮਿਟ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਉਹ ਪੋਲੀਟੀਕਲ ਸਫਰਰ ਹੋਣ ਦੇ ਕਾਰਨ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਇਹ ਜੋ ਜਥੇਦਾਰ ਸਾਹਿਬ ਕਹਿ ਰਹੇ ਹਨ ਇਹ ਸਹੀ ਨਹੀਂ। ਅਸਲ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪਾਸ ਪਹਿਲਾਂ ਟੈਂਪਰੇਰੀ ਪਰਮਿਟ ਸੀ। ਉਹ ਪੰਜ ਚਾਰ ਮਹੀਨਿਆਂ ਲਈ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਪਕਾ ਪਰਮਿਟ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ। ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਫਗੂਵਾਲੀਆ ਸਾਹਿਬ ਕੋਈ ਪੁਰਾਣੀ ਗੱਲ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ਤਾਂ ਮੈਂ ਕਹਿ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਾਇਦ ਕੋਈ ਗਲਤ ਫਹਿਮੀ ਹੋਵੇ।

ਜਥੇਦਾਰ ਜੰਗੀਰ ਸਿੰਘ ਫਗੂਵਾਲੀਆ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ ਮੈਨੂੰ ਕੋਈ ਗਲਤ ਫਹਿਮੀ ਨਹੀਂ ਮੈਨੂੰ ਮਦਾਨੀ ਏਰੀਆ ਲਈ ਪਰਮਿਟ ਸਨ 1959 ਵਿੱਚ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਹਿੱਲੀ ਏਰੀਆ ਲਈ 1962 ਵਿੱਚ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਮੇਰੇ ਪਾਸ ਚਾਰ ਮਹੀਨੇ ਦਾ ਕੋਈ ਆਰਜ਼ੀ ਟਰੱਕ ਪਰਮਿਟ ਨਹੀਂ ਸੀ। (ਵਿਰੋਧੀ ਦਲ ਵਲੋਂ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ)

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਐਪਲਾਈ ਕਰਨ ਤੇ ਦੂਜੀ ਵੇਰ ਪਰਮਿਟ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ (ਵਿਘਨ)

ਚੌਧਰੀ ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ : ਆਨ ਏ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ ਆਰਡਰ, ਸਰ। ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਇਹ ਕਿੰਨੀ ਸ਼ਰਮਨਾਕ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਬਜ਼ੁਰਗ ਜਿਹੜਾ ਆਜ਼ਾਦੀ ਲਈ ਇੰਨੇ ਸਾਲ ਲੜਿਆ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਉਸ ਦੇ ਬਾਰੇ ਵਿੱਚ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਣ ਜਾਂ ਕਹੀਆਂ ਜਾਣ। ਜਥੇਦਾਰ ਫਗੂਵਾਲੀਆ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਲੜਾਈ ਵਿੱਚ ਇੰਨੀਆਂ ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ ਕਰਕੇ ਆਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹਾਊਸ ਵਿੱਚ ਉਸ ਨੂੰ ਜ਼ਲੀਲ ਅਤੇ ਬੇਇੱਜ਼ਤ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਇਹ ਇਸ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਹੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਬਾਹਰਲੇ ਮੁਲਕਾਂ ਵਿੱਚ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਲੜਾਈ ਲੜਨ ਵਾਲਿਆਂ ਲਈ ਕਿੰਨੀਆਂ ਕੁਝ ਸਹੂਲਤਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ (ਵਿਘਨ) (ਵਿਰੋਧੀ ਦਲ ਵਲੋਂ : ਸ਼ੇਮ, ਸ਼ੇਮ)

ਬਾਹਰਲੇ ਮੁਲਕਾਂ ਵਿੱਚ ਜਿਹੜੇ ਲੋਕ ਆਪਣੇ ਮੁਲਕ ਲਈ ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬੜੇ ਬੜੇ ਇਨਾਮ ਦਿੱਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਡੈਕੋਰੇਸ਼ਨਜ਼ ਦਿੱਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਪਰਮਿਟ ਕੁਰਬਾਨ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਇਕ ਦੀ ਤਾਂ ਕੀ ਗੱਲ ਹੈ। ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਜਿਸ ਸ਼ਖਸ ਨੇ ਇਤਨੀਆਂ ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ ਮਲਕ ਲਈ ਕੀਤੀਆਂ ਹੋਣ ਉਸ ਨੂੰ ਹਾਊਸ ਦੇ ਵਿੱਚ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਦਨਾਮ ਨਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ।

ਸਰਦਾਰ ਦਿਲਬਾਗ ਸਿੰਘ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਾਂਗਾ ਕਿ ਜਸਟਿਸ ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਜਿਹੜੇ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਟਰਾਂਸਪੋਰਟ ਨੇ ਕੋਈ ਤਰੱਕੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ, ਮੈਂ ਪੁਛਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਸ ਹਾਊਸ ਦੇ ਇਕ ਆਨਰੇਬਲ ਮੈਂਬਰ ਜਿਹੜੇ ਰੀਜਨਲ ਟਰਾਂਸਪੋਰਟ ਅਥਾਰਟੀ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਸਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵੇਲੇ ਪਰਾਵਿਸ਼ੀਅਲ ਟਰਾਂਸਪੋਰਟ ਅਥਾਰਟੀ ਦਾ ਮੈਂਬਰ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ? ਮੈਂ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਮੌਜੂਦਾ ਟਰਾਂਸਪੋਰਟ ਮਨਿਸਟਰ ਤੋਂ ਜਵਾਬ ਮੰਗਦਾ ਹਾਂ।

ਸ੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਇਹ ਪਰਾਪਰ ਨਹੀਂ, ਜੋ ਉਹ ਜਵਾਬ ਦੇਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਉਹੀ ਦੇਣਗੇ ।
(It is not proper. The hon. Minister will give only that reply which he thinks fit.)

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ: ਫਗੂਵਾਲੀਆ ਜੀ ਦੇ ਮੁਤਾਲਿਕ ਕੁਝ ਗਲਤ ਫਹਿਮੀ ਹੋ ਗਈ ਹੈ । ਉਹ ਇਹ ਕਿ ਕੋਈ ਵੀ ਸ਼ਖਸ ਜਿਸ ਦੇ ਕੋਲ ਰਿਜਨਲ ਅਥਾਰਿਟੀ ਦਾ ਪਰਮਿਟ ਹੋਵੇ ਰਿਜਨਲ ਅਥਾਰਿਟੀ ਦਾ ਮੈਂਬਰ ਨਹੀਂ ਬਣ ਸਕਦਾ...(ਵਿਘਨ)

ਚੌਧਰੀ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਸਰਦਾਰ ਹਰਦਿੱਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਪਾਸ ਪਰਮਿਟ ਹੈ ।

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਇਸ ਦੇ ਵਿੱਚੋਂ ਇਹ ਸਵਾਲ ਪੈਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ।

ਸਰਦਾਰ ਹਰਦਿੱਤ ਸਿੰਘ : ਗਲਤ ਗੱਲ ਹੈ ਮੈਂ ਕੋਈ ਪਰਮਿਟ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ।

ਜੱਬੇਦਾਰ ਜੰਗੀਰ ਸਿੰਘ ਫਗੂਵਾਲੀਆ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਾਂਗਾ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਐਮ. ਐਲ. ਏ. ਬਣਕੇ ਕੋਟੇ ਅਤੇ ਪਰਮਿਟ ਲਏ ਹਨ ਅਤੇ ਹੋਰ ਕਈ ਕਿਸਮ ਦੇ ਫਾਇਦੇ ਉਠਾਏ ਹਨ, ਜੇ ਕਹੋ ਤਾਂ ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਲਿਸਟ ਵੀ ਦੇਣ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਹਾਂ । ਮੈਂ ਹੁਣ ਤਕ ਸਿਆਸੀ ਘੋਲ ਕੀਤੇ ਹਨ ਅਤੇ ਰਜਵਾੜਾ ਸ਼ਾਹੀ ਦੀਆਂ ਡਾਂਗਾਂ ਖਾਧੀਆਂ ਹਨ । ਅੱਜ ਉਹ ਲੋਕ ਏਥੇ ਬੈਠ ਕੇ ਮਖੌਲ ਕਰਦੇ ਹਨ । ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਥਾਣੇ ਦਾ ਕਦੇ ਮੂੰਹ ਨਹੀਂ ਵੇਖਿਆ ।

ਸ੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ: ਬੈਠ ਜਾਓ ਜੀ । (The hon. Member should resume his seat.)

ਸ੍ਰੀ ਪ੍ਰਬੋਧ ਚੰਦਰ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਇਹ ਗੱਲ ਜਾਣਨੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਐਮ. ਐਲ. ਏਜ਼. ਨੂੰ ਗੌਰਮਿੰਟ ਦੇ ਰੂਲਜ਼ ਦੀ ਕੰਟਰਾਵੈਨਸ਼ਨ ਕਰਕੇ ਪਰਮਿਟ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹਨ ਜਾਂ ਪੁਲਿਟੀਕਲ ਬਿਨਾ ਤੇ ਪਰਮਿਟ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸੈਕਰੀਫਾਈਸਿਜ਼ ਕੀਤੀਆਂ ਸਨ ?

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਇਹ ਪੁਲਿਟੀਕਲ ਬਿਨਾ ਤੇ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹਨ । ਜੇ ਕੋਈ ਐਸੀ ਗਲਤੀ ਨਜ਼ਰ ਆਏਗੀ ਤਾਂ ਉਸ ਦੇ ਵਿੱਚ ਦਰੁਸਤੀ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ ।

ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਨਾਮਸਿੰਘ : ਇਹ ਕਿਹੜਾ ਰੂਲ ਹੈ ਜਿਸ ਦੇ ਮਾਤਹਿਤ ਐਮ. ਐਲ. ਏ. ਨੂੰ ਪਰਮਿਟ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ?

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਇਹ ਰੂਲ ਕੋਈ ਨਹੀਂ, ਪਰਮਿਟ ਜੋ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹਨ ਉਹ ਪੁਲਿਟੀਕਲ ਬਿਨਾ ਤੇ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹਨ । ਜੇ ਨਾਮੁਨਾਸਬ ਸਮਝਾਂ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਰਾਈਟ ਹੈ ਉਸ ਦੇ ਕੈਸਲ ਕਰਨ ਦਾ ।

ARREARS OF INDUSTRIAL LOANS

*510. Shri A. Vishwanathan : Will the Minister for Industries be pleased to state —

- (a) the total amount of Industrial Loans advanced to various parties in the State the repayment of which has become due but which are still not repaid ;

- (b) a complete list of loans which have not been repaid in full or in part with the dates on which they fell due be placed on the Table of the House;
- (c) the amount, if any, due to the Punjab Finance Corporation out of the loans referred to in part (b) above;
- (d) the action taken or proposed to be taken by the Government to recover the outstanding loans?

Shri B. N. Makkar : (a) Rs. 38,70,261 as principal and Rs. 11,82,450 as interest have been outstanding in arrears upto the close of the quarter ending June, 1967.

(b) The time and labour involved in collecting the information will not be commensurate with any possible benefit to be obtained by the Member,

(c) Nil.

(d) Whenever a loanee makes a default on account of mis-utilisation of loans or in there payment of instalments due as provided in the agreement deed, action is initiated to recover the amount in lumpsum as arrears of land revenue under the Punjab State Aid to Industries Act, 1935. Cases involving Rs. 75 lacs as principal and Rs. 14 lacs as interest which became recoverable, were referred to the Collectors for recovery. Out of the said amounts, Rs. 42 lacs as principal and Rs. 5 lacs as interest have been recovered upto the end of June, 1967.

श्री अ. विश्वनाथन : स्पीकर साहिब, जो सरकार की तरफ से मुझे उत्तर मिला है वह वह यह है कि लोन में 38, 70, 261 रुपये प्रिन्सिपल था और 11,82,450 था सूद । मगर इस रिप्लाय डी ओ में बताया गया है कि 75 लाख के केसिज हैं जो कुलैक्टर को रैफर किये गये हैं, मगर पहले यह बताते हैं कि टोटल रिकवरेबल 38,70, 261 रुपये हैं । How is it?

मुख्य मंत्री : 75 लाख रुपये असल और 14 लाख रु० सूद का है यानी कुल 89 लाख रुपये हैं ।

श्री अ. विश्वनाथन : मैं यह पूछता हूँ कुल लोन तो 38 लाख है मगर रिकवरेबल 75 लाख कैसे है ?

मुख्य मंत्री : आप पार्ट (डी) पढ़ें जिसमें क्लियर है ।

SCARCITY OF DRINKING WATER IN BEIT AREA OF GARHSHANKAR TEHSIL.

*436. Comrade Jangir Singh Joga : Will the Minister for Health be pleased to state —

- (a) whether he is aware of the fact that there is a great scarcity of drinking water in the Beit areas of Garhshankar Tehsil; if so, whether the Government is formulating any scheme to remove the said scarcity;
- (b) if the answer to part (a) above be in the affirmative, the time by which the said scheme is likely to be taken in hand and completed?

Mahant Ram Parkash Dass : (a) Yes. A Project Estimate amounting to Rs. 18,97,187 has been prepared by the Punjab Public Health Department for the supply of drinking water in villages Mallewal and Pojiwal, district Hoshiarpur, which will cater to the needs of the Beit area of tehsil Garhshankar, district Hoshiarpur.

(b) The work has already been taken in hand and will be completed in due course.

ਕਾਮਰੇਡ ਜੰਗੀਰ ਸਿੰਘ ਜੋਗਾ : ਇਹ ਪਾਣੀ ਦੀ ਕਿਲਤ ਕਦੋਂ ਤਕ ਦੂਰ ਹੋਵੇਗੀ ?

ਸਿਹਤ ਮੰਤਰੀ : ਇਹ ਸਾਰੀ ਸਕੀਮ ਬੜੀ ਜਲਦੀ ਮੁਕੰਮਲ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

ਕਾਮਰੇਡ ਜੰਗੀਰ ਸਿੰਘ ਜੋਗਾ : 5 ਸਾਲਾਂ ਵਿੱਚ ਅਜੇ ਦੋ ਪਿੰਡ ਮੁਕੰਮਲ ਹੋਏ ਹਨ, ਜਿਸ ਦੇ ਲਈ 5 ਲਖ ਰੁਪਿਆ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਅਜੇ ਕਿਤਨਾ ਚਿਰ ਹੋਰ ਲਾ ਦਿਉਗੇ ?

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਇਹ ਕੰਮ ਅਸੀਂ ਬੜੀ ਤੇਜ਼ ਸਪੀਡ ਨਾਲ ਮੁਕੰਮਲ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ।

ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ : ਇਹ ਜਿਹੜਾ 5 ਲਖ ਰੁਪਿਆ ਹੈ ਕੀ ਇਹ ਕੇਵਲ ਦੋ ਪਿੰਡਾਂ ਤੇ ਹੀ ਖਰਚਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ਜਾਂ ਸਾਰੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਵੱਖ ਵੱਖ ਜ਼ਿਲ੍ਹਿਆਂ ਵਿੱਚ ਇਹ ਰੇਸ਼ੋ ਨਾਲ ਖਰਚਿਆ ਜਾਵੇਗਾ।

ਮੰਤਰੀ : ਇਹ ਰੁਪਿਆ ਸਿਰਫ ਦੋ ਪਿੰਡਾਂ ਵਾਸਤੇ ਹੈ। ਬਾਕੀਆਂ ਵਾਸਤੇ ਵੱਖਰਾ ਹੈ।

ਸ਼੍ਰੀ ਬਾਲੂ ਰਾਮ : ਇਹ ਪ੍ਰਬੰਧ ਪਿੰਡਾਂ ਦੇ ਇਕ ਗਰੁਪ ਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਬੇਟ ਦੇ ਏਰੀਏ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ?

ਮੰਤਰੀ : ਇਹ ਦੋ ਪਿੰਡਾਂ ਦੀ ਸਕੀਮ ਹੈ। ਬਾਕੀਆਂ ਵਾਸਤੇ ਵੱਖਰਾ ਨੋਟਿਸ ਦਿਉ।

ਸ਼੍ਰੀ ਆ. ਕਿਸ਼ਨਾਥਨ : ਆ ਸਿਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਬਤਾਏਗੇ ਕਿ ਤਨਕੀ ਮਾਲੂਮ ਹੈ ਕਿ ਗਫ਼ਜ਼ਾਕਰ ਰਹੁਲੀਲ ਮੈਂ ਪੀਨੇ ਕੇ ਪਾਨੀ ਕੀ ਕਸੀ ਕੇ ਕਾਰਨ ਲੋਗੋਂ ਕੀ ਹਿਸਾਬਕਲ ਕੇ ਫਲਾਕਾਂ ਮੈਂ ਪਾਨੀ ਲੇਨੇ ਕੇ ਲਿਏ ਜਾਨਾ ਪੜ੍ਹਾ ਹੈ ?

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਗੌਰਮਿੰਟ ਕੋਲ ਕੋਈ ਇਨਫਰਮੇਸ਼ਨ ਨਹੀਂ ਆਈ।

ਚੌਧਰੀ ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਬਾਲੂ ਰਾਮ ਜੀ ਦੇ ਸਵਾਲ ਦੇ ਜਵਾਬ ਵਿੱਚ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਵੱਖਰਾ ਨੋਟਿਸ ਦਿਓ, ਪਰ ਇਹ ਸਵਾਲ ਤਾਂ ਪੜ੍ਹਨ। ਸਵਾਲ ਵਿੱਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਬੀਟ ਦੇ (ਆਵਾਜ਼ਾਂ : ਬੀਟ ਨਹੀਂ ਬੇਟ) ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਜ਼ਰਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝਾ ਦਿਓ। ਇਹ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਪੜ੍ਹੇ ਲਿਖੇ ਹਨ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬੀ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ।

ਸ਼੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਚੌਧਰੀ ਸਾਹਿਬ ਤੁਹਾਡੇ 'ਕੋਲੋਂ ਸਿਖ ਜਾਣਗੇ। Chaudhri Sahib they will learn it from you.) (ਹਾਸਾ)

ਚੌਧਰੀ ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ : ਉਹ ਬੜੇ ਨਰਮ ਹਨ। ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਆਉਣ ਤੋਂ ਡਰਦੇ ਹਨ। (ਹਾਸਾ) ਤੋਂ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਜੋ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਬੀਟ ਦੇ ਏਰੀਏ ਲਈ ਵੱਖਰਾ ਨੋਟਿਸ ਦਿਓ, ਪਰ ਉਹ ਤਾਂ ਇਸ ਸਵਾਲ ਦੇ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਹੈ।

.....Whether he is aware of the fact that there is great scarcity of drinking water in the Beit area of Garh Shanker Tehsil.

ਕੀ ਉਹ ਦਸਣਗੇ ਕਿ ਪੀਣ ਵਾਲੇ ਪਾਣੀ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰਨ ਲਈ ਕੀ ਸਕੀਮ ਹੈ ?

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਨੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਸਾਡੇ ਵਾਟਰ ਵਰਕਸ ਹਿਮਾਚਲ ਵਿੱਚ ਚਲੇ ਗਏ ਹਨ। ਜਿਸ ਨਾਲ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿੱਚ ਪਾਣੀ ਦੀ ਕਿੱਲਤ ਪੈਦਾ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਉਸ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ 18 ਲੱਖ ਰੁਪਿਆ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। 5 ਲੱਖ ਰੁਪਿਆ ਸੈਂਕਸ਼ਨ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਬਾਕੀ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਮੈਂ ਹਾਊਸ ਨੂੰ ਇਹ ਐਸੋਰੈਂਸ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ।

ਸ੍ਰੀ ਅ: ਵਿਸ਼ਵਾਨਾਥਨ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੇਰੇ ਸਵਾਲ ਦੇ ਜਵਾਬ ਵਿੱਚ ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਇਹ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਪਰ ਹੁਣ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਪਾਣੀ ਦੀ ਕਿੱਲਤ ਪੈਦਾ ਹੋ ਗਈ। ਇਸ ਦਾ ਮਤਲਬ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨੋਟਿਸ ਵਿੱਚ ਇਹ ਗੱਲ ਜ਼ਰੂਰ ਸੀ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਜਾਣ ਬੁਝ ਕੇ ਗਲਤ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।

It means he tried to ward off the first question.

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਕਤਅਨ ਅਜਿਹੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ। ਜੋ ਹਕੀਕਤ ਹੈ ਉਹ ਸਾਹਮਣੇ ਰੱਖੀ ਹੈ। (ਵਿਘਨ) ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਹੱਦ ਤੋਂ 50 ਮੀਲ ਦੂਰ ਹਿਮਾਚਲ ਦੀ ਹੱਦ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਦੀ ਇਹ ਗੱਲ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਸਮਝਦਾ ਕਿ ਇਤਨੀ ਦੂਰ ਕੋਈ ਪਾਣੀ ਲੈਣ ਵਾਸਤੇ ਜਾਂਦਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਹਾਂ, ਵਾਟਰ ਵਰਕਸ ਹਿਮਾਚਲ ਵਿੱਚ ਜਾਣ ਕਰਕੇ ਕਿੱਲਤ ਤਾਂ ਪਾਣੀ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰ ਹੋਈ ਹੈ।

ਆਚਾਰੀਆ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਸਿੰਘ ਆਜ਼ਾਦ: ਕੀ ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਦਸਣਗੇ ਕਿ ਜਦੋਂ ਵਾਟਰ ਵਰਕਸ ਹਿਮਾਚਲ ਵਿੱਚ ਹਨ ਤਾਂ ਕੀ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਪਾਣੀ ਲੈਣ ਦੇ ਕੁਐਸਚਨ ਨੂੰ ਹਿਮਾਚਲ ਸਰਕਾਰ ਨਾਲ ਟੇਕ ਅਪ ਕਰੇਗੀ।

Mr. Speaker : Himachal Government is allowing water to these villagers.

ਮੈਂ ਆਪ ਦੇਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਬੜੀ ਤਕਲੀਫ਼ ਹੈ। (Himachal Government is allowing water to these villagers. I have seen that those people are facing a great hardship.)

ਕਾਮਰੇਡ ਜਗੀਰ ਸਿੰਘ ਜੋਗਾ : ਕੀ ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਦੱਸਣਗੇ ਕਿ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹਿਮਾਚਲ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਪਾਣੀ ਸਪਲਾਈ ਕਰਨਾ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਵੀ ਦਬਵਾਲੀ ਤੋਂ ਪਾਣੀ ਦੀ ਸਪਲਾਈ ਬੰਦ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਤਿਆਰ ਹੈ ?

ਸ੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਅਗਰ ਕੋਈ ਗਲਤੀ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਸਾਡਾ ਇਹ ਵਰਜ਼ ਨਹੀਂ ਕਿ ਅਸੀਂ ਵੀ ਗਲਤੀ ਕਰੀਏ ਅਤੇ ਪੀਣ ਵਾਲੇ ਪਾਣੀ ਤੋਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਮਹਿਰੂਮ ਰੱਖੀਏ।

Punjab is a big State and has got bigger heart than any other State. (If some one commits a mistake, it does not behove us that we too should commit the same mistake and thus deprive the people of drinking water. Punjab is a big State and has got a bigger heart than any other State.)

ਸ੍ਰੀ ਬਲਰਾਮਜੀ ਦਾਸ ਟੰਡਨ: ਕੀ ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਦਸਣਗੇ ਕਿ ਜਦ ਤਕ ਵਾਟਰ ਵਰਕਸ ਹਿਮਾਚਲ ਵਿੱਚ ਹਨ ਅਤੇ ਨਵੇਂ ਟਿਊਬਵੈਲ ਨਹੀਂ ਲਗਦੇ, ਕੀ ਉਤਨੀ ਦੇਰ ਤਕ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਹਿਮਾਚਲ ਸਰਕਾਰ ਨਾਲ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਟੇਕਅਪ ਕਰੇਗੀ ਕਿ ਪਾਣੀ ਦੀ ਸਪਲਾਈ ਦੇ ਬਦਲੇ ਉਸ ਨੂੰ ਰੇਗੂਲਰ ਪੇਮੈਂਟ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ ?

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਤਜਵੀਜ਼ ਚੰਗੀ ਹੈ ਅਸੀਂ ਗੌਰ ਕਰਾਂਗੇ ।

ਚੌਧਰੀ ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ : ਕੀ ਸਿਹਤ ਮੰਤਰੀ ਕਿਰਪਾ ਕਰਕੇ ਦਸਣਗੇ ਕਿ ਕੰਢੀ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਨੂੰ ਪੀਣ ਦਾ ਪਾਣੀ ਸਪਲਾਈ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਕੋਈ ਇੰਤਜ਼ਾਮ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ?

ਸ਼੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਚੌਧਰੀ ਸਾਹਿਬ, ਹੁਣ ਤਾਂ ਤੁਹਾਡੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੇ 4 ਮਨਿਸਟਰ ਹਨ । ਹਾਲੇ ਵੀ ਤੁਹਾਡੀ ਤਸੱਲੀ ਨਹੀਂ ਹੋਈ ? (Chaudhri Sahib, now there are four Ministers from your District. Are you still dissatisfied?)

ਆਵਾਜ਼ਾਂ : ਕੀ ਉਹ ਕੈਬਨਿਟ ਰੈਂਕ ਦੇ ਹਨ ?

ਸ਼੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਹਾਂ, ਹਾਂ, ਕੈਬਨਿਟ ਰੈਂਕ ਦੇ (Yes, yes, they are of Cabinet rank.)

DAMAGE BY FLOODS IN PATIALA DISTRICT IN 1967

*385. Comrade Sat Pal Kapoor: Will the Minister for Revenue be pleased to state—

- (a) the total number of villages affected by floods in Patiala District in 1967 together with the loss of crops (in rupees), as a result thereof;
- (b) the details of the loss caused to houses due to the said floods;
- (c) the details of the relief given by the Government to the affected persons and other measures taken by the Government in this behalf?

Sardar Lachhman Singh Gill: (a) 157; Rs. 104.60 lakhs.

(b) 306 houses were damaged and the estimated loss is Rs. 3.46 lakhs.

(c) In addition to the remission of land revenue and abiana and suspension of recovery of taccavi loans, an amount of Rs. 10.14 lakhs has been sanctioned by Government as relief. A statement giving details of this relief is laid on the Table of the House.

[(ੳ) 157; 104.60 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ।

(ਅ) 306 ਘਰਾਂ ਨੂੰ ਨੁਕਸਾਨ ਪੁੱਜਾ ਸੀ ਅਤੇ ਅੰਦਾਜ਼ਨ 3.46 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਦਾ ਨੁਕਸਾਨ ਹੋਇਆ ਸੀ ।

(ੲ) ਮਾਲੀਆ ਅਤੇ ਆਬਿਆਨਾ ਮੁਆਫ਼ ਕਰਨ ਅਤੇ ਤਕਾਵੀ ਦੇ ਕਰਜ਼ਿਆਂ ਦੀ ਵਸੂਲੀ ਮੁਲਤਵੀ ਕਰਨ ਦੇ ਇਲਾਵਾ 10.14 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਦੀ ਰਕਮ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਸਹਾਇਤਾ ਵਜੋਂ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕੀਤੀ ਸੀ । ਇਸ ਸਹਾਇਤਾ ਦੇ ਵੇਰਵਿਆਂ ਦੀ ਸਟੇਟਮੈਂਟ ਸਭਾ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਪੇਸ਼ ਹੈ ।]

Statement showing the relief sanctioned by Government for the flood affected persons of Patiala District during 1967.

	Rs.
(1) Food grants	1,00,000
(2) Fodder grants	1,35,000
(3) House repair grants	40,000
(4) Grant to the family of indigent person drowned in floods	1,000
(5) Grants for loss of cattle	10,000
(6) Grazing charges for grazing of cattle in the protected forest area.	6,000
(7) Installation of 140 Hand Pumps for clean drinking water	42,000
(8) Repair of spurs.	44,000
(9) Construction of ring bunds around villages	48,000
(10) Construction of culverts on village paths	88,000
(11) Taccavi Loans for seed	5,00,000
Total	10,14,000

(12) Land revenue and Abiana for Kharif 1967 crops remitted in full in 49 villages where loss was more than 50% and in villages where loss was between 25% to 50% remission given was 75%.

(13) Recovery of taccavi loans suspended in 101 villages for one year where loss to crops was 25% and above.

(14) The Indian Red Cross Society sent milk powder and relief articles, such as, clothes and medicines for the flood affected persons.

ਕਾਮਰੇਡ ਸਤਪਾਲ ਕਪੂਰ : ਕੀ ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਦੱਸਣਗੇ ਕਿ ਜਿਹੜੀ ਗੈਰਮਿੰਟ ਨੇ ਰੀਲੀਫ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਉਹ ਠੀਕ ਇਸਤੇਮਾਲ ਹੋਵੇਗੀ ਜਾਂ ਉਹ ਲੈਪਸ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ ?

ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ : ਹਾਲੇ ਤਾਂ ਲੈਪਸ ਹੋਣ ਦਾ ਮੌਕਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਆਇਆ ।

ਕਾਮਰੇਡ ਸਤਪਾਲ ਕਪੂਰ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ ਮੇਰੇ ਸਪਲੀਮੈਂਟਰੀ ਦਾ ਜਵਾਬ ਨਹੀਂ ਆਇਆ ।

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਕੋਈ ਅਜਿਹੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਕਹੀ ਗਈ ਜਿਸ ਦਾ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ ।

ਸ਼੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਨੈਕਸਟ ਕੁਐਸ਼ਨ ਸਰਦਾਰ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਕੇ. ਪੀ. ਦਾ ਹੈ । (Next question is by Sardar Darshan Singh, K.P.)

ਸ਼੍ਰੀ ਬਲਰਾਮਜੀ ਦਾਸ ਟੰਡਨ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਇਹ ਕੇ. ਪੀ. ਦਾ ਕੀ ਮਤਲਬ ਹੈ ? (ਹਾਸਾ) (ਵਿਘਨ)

ਆਵਾਜ਼ਾਂ : ਕ੍ਰਿਸ਼ੀ ਪੰਡਿਤ ।

ਹੋਰ ਆਵਾਜ਼ਾਂ : ਕ੍ਰਮ ਪੰਥੀ ।

ਇਕ ਮਾਨਯੋਗ ਮੈਂਬਰ : ਇਹ ਐਲਮੇਂਸ਼ਨ ਦੀ ਇਕ ਨਸਲ ਹੈ ।

Mr. Speaker: What is meant by K.P. mentioned in your question, Sardar Darshan Singh ? ਇਹ ਐਲਸ਼ੀਅਨ ਕਿਸ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ? (What is meant by K.P. mentioned in your question, Sardar Darshan Singh? Who has uttered the word 'Alsatian'?)

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੁਛੋ ਇਹ ਕੌਣ ਹਨ ? (ਵਿਘਨ)

ਸ਼੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਅਗਲਾ ਸਵਾਲ.....ਪਰ ਇਹ ਤਾਂ ਦਸ ਦਿਓ ਕਿ ਕੇ.ਪੀ. ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੁੰਦਾ ਕੀ ਹੈ ? (ਹਾਸਾ) (Next question .... but please tell us what K. P. Stands for?)

ਸਰਦਾਰ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਕੇ. ਪੀ. : ਤੁਹਾਡੇ ਚੈਂਬਰ ਵਿੱਚ ਆ ਕੇ ਦਸਾਂਗੇ । (ਹਾਸਾ)

JOINT SENIORITY LISTS FRAMED BY THE REHABILITATION
DEPARTMENT, PUNJAB

*464. **Sardar Darshan Singh K.P.:** Will the Minister for Revenue be pleased to state with reference to the reply to part (d) of Starred Question No. 8209 (C. U.) printed in the Debate dated the 28th April, 1965—

- (a) whether the Joint Seniority List framed by the Rehabilitation Department, Punjab of all its employees working in different cadres and allied organisations has since been bifurcated; if not, the reasons therefor and the date by which the matter is likely to be finalised;
- (b) the action, if any, taken by the Rehabilitation Department, on the Directive issued by the President of India as contained in Government of India, Ministry of Home Affairs order bearing No. 17/4/60-SR (S), dated 18th April, 1965 and circulated by the State Integration Department vide letter No. 964-Integ-66/265 dated 14th April, 1966;
- (c) whether it is a fact that the Rehabilitation Department had made a commitment to the State Integration Department in response to letter referred to in part (b) above that the Directive had since been implemented; if so, the reasons for which a large number of officials, who were not borne on the strength of the Rehabilitation Secretariat ('A') Class office on 1st November, 1956, have been allowed to continue serving there;
- (d) if the said officials would not have continued, which of the officials of 'A' Class would have been promoted as Assistants;
- (e) a comparative statement showing the names of such officials be placed on the Table of the House ?

Dr. Gurcharan Singh (Minister of State for Printing and Stationery and Rehabilitation):

(a) The case is in hand. It is likely to be finally settled within a fortnight or so.

(b) Action is being taken to split the joint seniority lists of various offices of the Rehabilitation Department.

(c) No commitment was made that the Directive has been implemented. The Integration Department was simply informed that no change between the provisional and final seniority lists was found.

(d) Unless the case is finally settled, it is not possible to say as to who would have been promoted as Assistant.

(e) Does not arise in view of (d) above.

ਸ੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਅਗਲਾ ਸਵਾਲ 514 ਹੈ । (Next question is 514.)

ਸ੍ਰੀ ਅ. ਵਿਸ਼ਵਾਨਾਥਨ : 514 ਜੀ ?

(ਸਰਕਾਰੀ ਬੈਂਚਾਂ ਤੋਂ ਇਕ ਅਵਾਜ਼ ਜਵਾਬ ਅਜੇ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ.)

ਸ੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਜਵਾਬ ਅਗਰ ਨਹੀਂ ਤਿਆਰ ਤਾਂ ਕੀ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਐਕਸਟੈਨਸ਼ਨ ਲਈ ਲਿਖੀ ਹੋਈ ਰੀਕਵੈਸਟ ਹੈ ? (If it is not ready, have you asked for extension from me)

ਸ੍ਰੀ ਬਲਰਾਮਜੀ ਦਾਸ ਟੰਡਨ : 27 ਦੀ ਲਿਸਟ ਵਿੱਚ ਇਹ ਹੈ । 15 ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ ਭੇਜਿਆ ਸੀ । ਐਕਸਟੈਨਸ਼ਨ ਅਵਾਰਡ ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਹੈ ? 27 ਲਈ ਅਤੇ ਅੱਜ ਅਗਲੇ ਮਹੀਨੇ ਦੀ 19 ਤਾਰੀਖ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ । ਹਾਲੇ ਤਕ ਵੀ ਐਕਸਟੈਨਸ਼ਨ ਦੀ ਡੀਮਾਂਡ ਹੈ ।

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਦੇਖੋ ਤਾਂ ਸਹੀ, ਕਿੰਨਾ ਲੰਮਾ ਸਵਾਲ ਹੈ । ਜਨਰਲ ਕੁਐਸ਼ਨ ਹੈ ।

ਸ੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਜੋ ਚਿੱਠੀ ਆਈ ਹੈ ਉਹਦੇ ਵਿੱਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ 12 ਦਸੰਬਰ ਤੋਂ ਬਾਅਦ । (The letter received by me indicates that its reply would be given after the 12th December.)

ਸ੍ਰੀ ਬਲਰਾਮਜੀ ਦਾਸ ਟੰਡਨ : ਅੱਜ 19 ਤਾਰੀਖ ਹੈ ।

ਸ਼੍ਰੀ ਆ. ਵਿਸ਼ਵਨਾਥਨ : ਹਾਈ ਥੀਲਿੰਗ ਕਰਾਈਟੀ ਦੇ ਬਾਰੇ ਮੈਂ ਸਵਾਲ ਥਾ, ਸੁਣੇ ਨਹੀਂ ਮਾਲੂਮ ਥਾ ਕਿ ਕੀ ਥੀਲਿੰਗ ਇੰਫਰਮੇਸ਼ਨ ਹੈ ਇਸ ਗਵਰਨਮੈਂਟ ਕੀ ।

Mr. Speaker. It is not ready. Then what can we do ?

ਸ਼੍ਰੀ ਆ. ਵਿਸ਼ਵਨਾਥਨ : ਤੋ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਇਤਨੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੋ ਚੁਕੀ ਹੈ ।

ਸ਼੍ਰੀ ਅਧਿਕਸ਼ : ਆਪ ਕੀ ਇਸਕਾ ਜਵਾਬ ਪਹੁੰਚ ਜਾਏਗਾ । (The hon. member will get the answer).

ਸ਼੍ਰੀ ਆ. ਵਿਸ਼ਵਨਾਥਨ : ਬਾਤ ਕੋਈ ਇਤਨੀ ਨਹੀਂ ਜੀ । ਕਹੀਂ ਏਸੀ ਬਾਤ ਤੋ ਨਹੀਂ ਕਿ ਡਿਪਟੀ ਮਿਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਹਸਪਤਾਲ ਮੈਂ ਪਏ ਹੈ, ਇਸ ਕਰਕੇ ਤੋ ਨਹੀਂ ਜਵਾਬ ਦੇ ਸਕੇ ।

ਸ੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਸਵਾਲ ਕੀ ਹੈ ? (What is the question ?)

ਸ਼੍ਰੀ ਆ. ਵਿਸ਼ਵਨਾਥਨ : ਧਰ ਸਵਾਲ ਜੋ ਸੀਡਜ਼ ਦੇ ਬਾਰੇ ਮੈਂ ਹੈ । ਡਿਪਟੀ ਮਿਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਐਗਰੀਕਲਚਰ ਕੁੰਕਿ ਹਸਪਤਾਲ ਮੈਂ ਹੈ, ਕੀ ਇਸ ਕਰਕੇ ਤੋ ਕਹੀਂ ਜਵਾਬ ਨਹੀਂ ਦੇ ਸਕਾ ਪੜਾ ?

(ਹੁੰਸੀ)

TREATING CERTAIN CATEGORY OF HARIJANS AS BACKWARD CLASSES

*443. **Comrade Jangir Singh Joga:** Will the Minister for Welfare and Housing be pleased to state whether the Government has any proposal under its consideration to include those Harijans who have embraced Christianity or Buddhism in Scheduled Caste Community (Backward Classes)?

Shri Piara Ram Dhanowali : No.

ਕਾਮਰੇਡ ਜੰਗੀਰ ਸਿੰਘ ਜੋਗਾ : ਕੀ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਇਹ ਦਸਣਗੇ ਕਿ ਜਿਸ ਵਲ ਮਾਸਟਰ ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸਾਰੇ ਹਰੀਜਨਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ੈਡੀਊਲਡ ਕਾਸਟ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨ ਲਈ ਮੋਰਚਾ ਲਾਇਆ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਸ਼ੈਡੀਊਲਡ ਕਾਸਟ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਤਾਂ ਕੀ ਵਜ੍ਹਾ ਹੈ ਕਿ ਅਜ ਜਿਹੜੇ ਇਸਾਈ ਮਤ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕਰ ਚੁਕੇ ਹਨ ਜਾਂ ਬੋਧੀ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ? ਇਸ ਦੀ ਕੀ ਵਜ੍ਹਾ ਹੈ ?

ਮੰਤਰੀ : ਕਿਸੇ ਕਮਿਊਨਿਟੀ ਨੂੰ ਸ਼ੈਡੀਊਲਡ ਕਾਸਟ ਡਿਕਲੇਅਰ ਕਰਨਾ ਸੈਂਟਰਲ ਗੌਰਮੈਂਟ ਦਾ ਕੰਮ ਹੈ।

ਸ਼੍ਰੀ ਸਤਪਾਲ ਡਾਂਗ : ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ੈਡੀਊਲਡ ਕਾਸਟ ਨੇ ਕਰਿਸਚੀਅਨਿਟੀ ਜਾਂ ਬੁਧ ਧਰਮ ਅਪਣਾ ਲਿਆ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਗੌਰਮੈਂਟ ਇਹ ਰਿਆਇਤਾਂ ਦੇਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। ਸਵਾਲ ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿ ਸਾਰੀ ਕਰਿਸਚੀਅਨ ਕਮਿਊਨਿਟੀ ਨੂੰ ਬੈਕਵਰਡ ਡਿਕਲੇਅਰ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਜਵਾਬ ਦੇਣ।

ਮੰਤਰੀ : ਇਸ ਮੁਤਲਕ ਕੋਈ ਮਾਮਲਾ ਗੌਰਮੈਂਟ ਦੇ ਜ਼ੋਰੇ ਗੌਰ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਸ਼੍ਰੀ ਸਤਪਾਲ ਡਾਂਗ : ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜ਼ੋਰੇ ਗੌਰ ਨਹੀਂ ਇਸ ਦੇ ਪੇਸ਼ੇ ਨਜ਼ਰ ਕਿ ਟੋਟਲ ਨੰਬਰ ਆਫ ਕਰਿਸਚੀਅਨ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਬੜੇ ਬੜੇ ਨੇ, ਇਕ ਮਿਨੋਰਿਟੀ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਜਿਹੜੇ ਸ਼ੈਡੀਊਲਡ ਕਾਸਟ ਦੇ ਕ੍ਰਿਸਚੀਅਨ ਬਣੇ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਤਾਦਾਦ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਨਹੀਂ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਬੜੀ ਫੀਲਿੰਗ ਔਫ ਇਨਜਸਟਸ ਹੈ। ਕੀ ਗੌਰਮੈਂਟ ਹੁਣ ਇਸ ਗੱਲ ਤੇ ਗੌਰ ਕਰਨ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਹੈ ?

ਮੰਤਰੀ : ਜਿਹੜੇ ਹਰੀਜਨ ਸ਼ੈਡੀਊਲਡ ਕਾਸਟ ਤੋਂ ਕਰਿਸਚੀਅਨ ਬਣ ਗਏ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬੈਕਵਰਡ ਕਲਾਸਿਜ਼ ਦੀਆਂ ਸਹੂਲਤਾਂ ਤਾਂ ਹਨ ਪਰ ਸ਼ੈਡੀਊਲਡ ਕਾਸਟ ਦੀਆਂ ਨਹੀਂ। ਮੈਂ ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਜੋ ਤੁਹਾਡੀ ਤਜਵੀਜ਼ ਹੈ ਉਸ ਤੇ ਗੌਰ ਕਰ ਲਿਆ ਜਾਵੇਗਾ।

ਸ਼੍ਰੀ ਪ੍ਰਬੋਧ ਚੰਦਰ : ਆਨ ਏ ਪ੍ਰਾਈਂਟ ਆਫ ਆਡੰਰ ਸਰ, ਕਜੀਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਅਖੀ ਫਰਮਾਇਆ ਹੈ ਕਿ ਤਜ਼ਬੀਜ਼ੋਂ ਪਰ ਗੌਰ ਕਰ ਲਿਆ ਜਾਯਗਾ। ਧਰਮ ਬਿਲਕੁਲ ਗਲਤ ਭਾਵ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਕੌਨ ਸੀ ਐਥੀ ਸ਼ੈਡੀਊਲਡ ਕਾਸਟ ਸੋ ਆਈ ਹੈ ਕਾਂਸਟੀਟਿਊਸ਼ਨ ਸੋ ਤਸਕਾ ਜ਼ਿਕਰ ਹੈ ਆਰ ਕਾਂਸਟੀਟਿਊਸ਼ਨ ਸੋ ਧਰਮ ਪ੍ਰੋਬੀਜ਼ਨ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੀ ਐਥੀ ਕੋ ਸ਼ੈਡੀਊਲਡ ਕਾਸਟ ਮਾਨਜੇ ਕੇ ਲਿਯੇ ਪਾਲਿਯਾਮੈਂਟ ਕੋ ਬਿਲ ਪਾਸ ਕਰਨਾ ਪੜਤਾ ਹੈ। ਇਸਲਿਯੇ ਧਰਮ ਕਹਨਾ ਗਲਤ ਹੋਗਾ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਗਵਰਨਮੈਂਟ ਇਸ ਭਾਵ ਪਰ ਗੌਰ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੀ ਖਾਸ ਐਥੀ ਕੋ ਸ਼ੈਡੀਊਲਡ ਕਾਸਟ ਕੇ ਬੇਨੀਫਿਟਸ ਮਿਲੇਂਗੇ ਯਾ ਨਹੀਂ ਮਿਲੇਂਗੇ।

ਮੰਤਰੀ : ਕਿਸੇ ਕਮਿਊਨਿਟੀ ਨੂੰ ਸ਼ੈਡਿਊਲਡ ਕਾਸਟ ਕਰਾਰ ਦੇਣਾ ਇਹ ਸੈਂਟਰਲ ਗੌਰਮੈਂਟ ਦਾ ਸਬਜੈਕਟ ਹੈ। ਇਹ ਤਾਂ ਮੈਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਮੈਂ ਤਾਂ ਇਹ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਰਿਸਚੀਅਨ ਜਾਂ ਬੁਧ ਧਰਮ ਅਖਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬੈਕਵਰਡ ਕਲਾਸਿਜ਼ ਦੀਆਂ ਜਿਹੜੀਆਂ ਫੈਸਿਲਿਟੀਜ਼ ਨੇ ਉਹ ਪੰਜਾਬ ਗੌਰਮੈਂਟ ਦੇ ਰਹੀ ਹੈ।

ਸ਼੍ਰੀ ਸਤਪਾਲ ਡਾਂਗ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਸਵਾਲ ਇਹ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ੈਡਿਊਲਡ ਕਾਸਟ ਕਰਾਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਏ। ਜਿਹੜੇ ਸ਼ੈਡਿਊਲਡ ਕਾਸਟ ਕਰਿਸਚੀਅਨਿਟੀ ਅਪਣਾ ਚੁਕੇ ਹਨ, ਕੀ ਪੰਜਾਬ ਗੌਰਮੈਂਟ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਹੀ ਸਹੂਲਤਾਂ ਦੇਣ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਹੈ, ਜਿਹੜੀਆਂ ਸ਼ੈਡਿਊਲਡ ਕਾਸਟ ਨੂੰ ਮਿਲਦੀਆਂ ਹਨ ? ਇਸ ਤੇ ਗੌਰ ਕਰਨ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਹੈ ?

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਆਨਰੇਬਲ ਮੈਂਬਰ ਨੇ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਤਵੱਜੋਂ ਇਸ ਪਾਸੇ ਦਲਾਈ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਯਕੀਨ ਦਿਵਾਂਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਇਸ ਤੇ ਗੌਰ ਕਰਾਂਗੇ।

ਆਚਾਰੀਆ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਸਿੰਘ ਆਜ਼ਾਦ : ਸਪਲੀਮੈਂਟਰੀ, ਸਰ।

Mr. Speaker : All right.

ਆਚਾਰੀਆ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਸਿੰਘ ਆਜ਼ਾਦ : ਕੀ ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਇਹ ਦਸਣ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਕਰਨਗੇ ਕਿ ਕੰਨਸਟੀਟਿਊਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਸ਼ੈਡਿਊਲਡ ਕਾਸਟ ਸਿਰਫ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਛੂਆ ਛਾਤ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਜੋ ਕਿਸੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬੈਕਵਰਡ ਨੇ ?

ਕਾਮਰੇਡ ਭਾਨ ਸਿੰਘ ਭੌਰਾ : ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸ਼ੈਡਿਊਲਡ ਕਾਸਟ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਗਿਣਦੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬੁਧ ਧਰਮ ਜਾਂ ਦੂਸਰਾ ਕੋਈ ਮਜ਼ਹਬ ਅਪਣਾ ਲਿਆ। ਮੈਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਇਹ ਪੁਛਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਕੀ ਇਹ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪ ਬੁਧ ਧਰਮ ਅਪਣਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਤੇ ਫੇਰ ਉਹ ਸ਼ੈਡਿਊਲਡ ਕਾਸਟ ਦੀਆਂ ਰਿਆਇਤਾਂ ਐਂਜਾਏ ਕਰਦੇ ਨੇ ?

ਸ਼੍ਰੀ ਐ. ਵਿਭਵਨਾਥਨ : ਕਥਾ ਸੰਕੀ ਮਹੋਦਯ ਕੀ ਮਾਲੂਮ ਹੈ ਕਿ ਈਸਾਈ ਸਤ ਕੇ ਅੰਦਰ ਕਿਸੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੀ ਛੁੱਤ ਚਾਤ, ਅੰਥ-ਨੀਥ ਨਹੀਂ ਮਾਨੀ ਜਾਤੀ ? ਐਂਡ ਇਸਲਿਏ ਈਸਾਈ ਸਤ ਕੇ ਅਨੁਸਾਰ ਕੋਈ ਸ਼ੇਡਿਊਲਡ ਕਾਸਟ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਐਂਡ ਜਬ ਤਕ ਤਸ ਸਤ ਬਾਲੇ ਸਰਕਾਰ ਕੀ ਅਜ਼ੀਂ ਨਹੀਂ ਦੇਂਦੇ, ਰਿਪ੍ਰੀਜੈਂਟੇਸ਼ਨ ਨਹੀਂ ਦੇਂਦੇ, ਆਪ ਤਸ ਕਤ ਤਕ ਗੈਰ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ।

ਮੰਤਰੀ : ਮੈਂ ਤਾਂ ਇਹ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜਿਹੜੇ ਹਰੀਜਨਾਂ ਤੋਂ ਬਣ ਗਏ ਨੇ ਕਰਿਸਚੀਅਨ, ਜਾਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬੁਧ ਧਰਮ ਅਖਤਿਆਰ ਕਰ ਲਿਆ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਬੈਕਵਰਡ ਕਲਾਸਿਜ਼ ਦੀਆਂ ਫੈਸਿਲਿਟੀਜ਼ ਦੇ ਰਹੀ ਹੈ।

ਸ਼੍ਰੀ ਐ. ਵਿਭਵਨਾਥਨ : ਸਪਲੀਮੈਂਟਰੀ, ਸਰ।

Mr. Speaker : It is clear. Now what is your supplementary ?

ਸ਼੍ਰੀ ਐ. ਵਿਭਵਨਾਥਨ : ਇਨ੍ਹੋਨੇ ਪਹਲੇ ਕਹਾ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਗੈਰ ਕਰੇਗੀ। ਸਵਾਲ ਯਹ ਹੈ ਕਿ ਏਕ ਦਫਾ ਅਗਰ ਕੋਈ ਸ਼ੇਡਿਊਲਡ ਕਾਸਟ ਈਸਾਈ ਬਨ ਜਾਏ ਤੋ ਏਕੌਡਿੰਗ ਟੂ ਟ੍ਰਿਸਚ੍ਯੇਨਿਟੀ ਤਸਕੇ ਬਾਦ ਵਹ ਸ਼ੇਡਿਊਲਡ ਕਾਸਟ ਨਹੀਂ ਰਹੇਗਾ। It is unthinkable in Christianity.

How can he consider the whole thing ? (*Interruptions and Noise in the House*).

ਡਾਕਟਰ ਭਗਤ ਸਿੰਘ : ਸਪਲੀਮੈਂਟਰੀ, ਸਰ ।

(ਸ਼ੋਰ)

ਸ੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਜੀ ਦਸੋ । (Yes, what is your supplementary?)

ਡਾਕਟਰ ਭਗਤ ਸਿੰਘ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਇਹ ਪੁੱਛਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਬੜੀ ਸਾਧਾਰਨ ਗੱਲ ਹੈ ਡਾਂਗ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਜਿਹੜਾ ਸਵਾਲ ਸੀ ਕਿ ਜਿਹੜੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਲਾਸਿਜ਼ ਤੋਂ, ਸੇਡਿਊਲਡ ਕਾਸਟ ਤੋਂ ਕਰਿਸਚੀਅਨ ਜਾਂ ਬੁਧਿਸਟ ਹੋ ਗਏ ਨੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਹ ਕੰਨਸੈਸ਼ਨਜ਼ ਜਿਹੜੇ ਪਹਿਲੇ ਅਵੇਲ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ ਉਹ ਮਿਲ ਸਕਦੇ ਨੇ ਕਿ ਨਹੀਂ ਮਿਲ ਸਕਦੇ । ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੇ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਗ਼ੌਰ ਕਰੇਗੀ । ਮੈਂ ਹੈਰਾਨ ਹਾਂ ਕਿ ਗ਼ੌਰ ਕਰਨ ਦਾ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਕੋਲ ਕੀ ਮਸਲਾ ਹੈ । ਜਦ ਉਹ ਸੇਡਿਊਲਡ ਕਾਸਟ ਹੀ ਨਹੀਂ ਰਹੇ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੇਡਿਊਲਡ ਕਾਸਟ ਦੀਆਂ ਰਿਆਇਤਾਂ ਕਿਵੇਂ ਮਿਲ ਸਕਦੀਆਂ ਨੇ ? ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਚੀਜ਼ ਦਸਣ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ । (ਸ਼ੋਰ)

ਮੰਤਰੀ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਕਲੀਅਰ ਕਰ ਦਿਆਂ ਕਿ ਇਹ ਕੰਮ ਤਾਂ ਸੈਂਟਰਲ ਗੌਰਮੈਂਟ ਦਾ ਹੈ ।

(ਕੁਝ ਮੈਂਬਰ ਸਾਹਿਬਾਨ ਸਪਲੀਮੈਂਟਰੀ ਕਰਨ ਲਈ ਖੁੜੇ ਹੋ ਗਏ) । ਸ੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਮਨਮੋਹਨ ਕਾਲੀਆ ਨੂੰ ਪੁਟ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਹਾ ।

ਸ੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਬਠ ਜਾਉ ਜੀ । (Please resume your seat.)

ਸ੍ਰੀ ਮਨਮੋਹਨ ਕਾਲੀਆ : ਮੇਰੀ ਤਾਂ ਸਿਰਫ਼ ਐਨੀ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਹੈ ਜੀ ਕਿ ਇਹ ਹਰ ਗੱਲ ਤੇ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਗ਼ੌਰ ਕਰ ਲਿਆ ਜਾਵੇਗਾ । ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਲੋਂ ਕੋਈ ਕੰਪਲੀਟ ਜਵਾਬ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਸਾਨੂੰ ਪਤਾ ਲਗੇ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਕੀ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ । ਸੇਡਿਊਲਡ ਕਾਸਟ ਦੇ ਬਾਰੇ ਵਿੱਚ ਪਰੇਜ਼ੀਡੈਂਸ਼ਲ ਆਰਡਰ ਹੈ । ਸਟੇਟਾਂ ਕੁਝ ਰਿਕਮੈਂਡ ਕਰਕੇ ਭੇਜਦੀਆਂ ਹਨ ਸੈਂਟਰਲ ਗੌਰਮੈਂਟ ਨੂੰ । ਕੀ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਇਹ ਦਸਣਗੇ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਾਰੇ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਇਹ ਸਟੇਪਸ ਲੈ ਰਹੇ ਹਨ ? ਕੀ ਇਹ ਦਸਣਗੇ ਕਿ ਸੇਡਿਊਲਡ ਕਾਸਟ ਤੋਂ ਕਰਿਸਚੀਅਨ ਬਣੇ, ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਫੈਸਿਲਿਟੀਜ਼ ਦੇਣ ਵਾਸਤੇ ਕੋਈ ਇਹ ਅਮਲ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ਜਾਂ ਕੁਝ ਐਕਸ਼ਨ ਲੈ ਰਹੇ ਹਨ ਜਾਂ ਨਹੀਂ ?

Mr. Speaker. They are considering. The Question hour is over now.

ਸ੍ਰੀ ਲਾਲ ਚੰਦ ਸੱਬਰਵਾਲ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਜੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਪੁਛੀਏ ਕਿ ਇਧਰ ਕਦ ਆਉਗੇ ਤਾਂ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਗ਼ੌਰ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ (ਹਾਸਾ)

Mr. Speaker: I may inform the House that the remaining Questions will be laid on the Table and the replies will be conveyed to the hon. Members in due course. (Interruption) You have got something on your Table; you please see.

PRIVILEGE MOTION

ਸ੍ਰੀ ਅ. ਵਿਸ਼ਵਾਨਾਥਨ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਕਲ੍ਹ ਮੈਂ ਇਕ ਪ੍ਰਿਵਿਲਿਜ ਮੋਸ਼ਨ ਮੂਵ ਕੀਤੀ ਸੀ ।

ਸ੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ: ਮੈਂ ਪਹਿਲਾਂ ਉਸ ਦਾ ਜਵਾਬ ਦੇ ਲਵਾਂ ਜੋ ਪਹਿਲਾਂ ਪ੍ਰਿਵਿਲਿਜ ਮੋਸ਼ਨ ਆਇਆ ਸੀ । ਇਸ ਨੂੰ ਮੈਂ ਪ੍ਰੈਸ ਐਡਵਾਇਜ਼ਰੀ ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ ਭੇਜਿਆ ਸੀ, ਉਸਦਾ ਜਵਾਬ ਆਇਆ ਹੈ । ਇਸ ਲਈ ਪਹਿਲਾਂ ਮੈਂ ਇਸ ਦਾ ਜਵਾਬ ਦੇ ਲਵਾਂ ।

Note.—For replies to Starred Questions laid on the Table and Starred Questions converted into Unstarred Questions please see Annexure to P.V.S. Debate dated 19th December, 1967 printed separately.

(No, first I want to give reply to that Privilege Motion which came up first. I sent it to the Press Advisory Committee and the reply of the Committee has been received. It will be taken up first of all.)

A reply has been received from Shri S. R. Soni, Chairman, Press Gallery Committee. In his letter, he says—

With reference to your letter dated the 18th December, 1967 I send herewith the opinion of the Press Gallery Committee on the subject-matter mentioned in your letter. The following is the opinion of the Press Gallery Committee :—

The Press Gallery Committee is grateful to the hon. Speaker for inviting its opinion on the question of privilege relating to the published versions of the Finance Minister's Press Conference at Jullundur on December 10.

While considering this issue, the Committee had before it a letter written by the eight reporters of Jullundur, who covered that Press Conference, to the hon. Speaker. The Committee has no reason to disbelieve the reporter's versions of the Press Conference. There is no material difference in the content of the various published reports. The Committee is constrained to point out that the Finance Minister first denied in the House having made the statement but later admitted to having addressed the Press Conference. He, however, said that he had been mis-reported. The Committee notes that the Finance Minister neither explained in the House in what respects he had been mis-reported nor did he issue a contradiction to the Press irrespective of the motion. In such matters of importance the Government invariably issues a contradiction. This was not done in the case under consideration."

Dr. Sahib, have you to say anything in this behalf ?

ਡਾਕਟਰ ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਅੱਗੇ ਹੀ ਅਰਜ਼ ਕਰ ਚੁਕਾ ਹਾਂ ਕਿ ਸਟੇਟਮੈਂਟ ਨਵੇਂ ਟੈਕਸਿਜ਼, ਸਪੈਸ਼ਿਫਿਕ ਟੈਕਸਿਜ਼ ਦੇ ਮੁਤੱਲਕ ਜਾਂ ਕੋਈ ਸੈਡ ਪਾਲਿਸੀ ਦੇ ਮੁਤੱਲਕ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਮੈਂ ਇਕ ਗੱਲ ਕਹੀ ਸੀ ਕਿ ਅਸੀਂ ਰੀਸੋਰਸਿਜ਼ ਇਕੱਠੇ ਕਰਨੇ ਹਨ, ਉਸ ਦੀਆਂ ਜਿਹੜੀਆਂ ਡਿਫਰੈਂਟ ਵਰਸ਼ਨਜ਼ ਜਿਹੜੇ ਜਿਹੜੇ ਪੇਪਰਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਖਿਆਲ ਨਾਲ ਦਿੱਤੀਆਂ ਹਨ ਤੇ ਜਿਹੜੇ 8 ਪ੍ਰੈਸ ਰੀਪੋਰਟਰਾਂ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਦਿੱਤੇ ਹਨ, ਉਸਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਹੀਅਰਿੰਗ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ। ਉਸਦੇ ਬਾਅਦ ਹੀ ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਆਪਣੀ ਪੁਜ਼ੀਸ਼ਨ ਐਕਸਪਲੇਨ ਕਰ ਸਕਾਂਗਾ।

ਸ਼੍ਰੀ ਸਤਪਾਲ ਡਾਂਗ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਇਕ ਅਰਜ਼ ਕਰਨੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਅੱਗੇ ਵੀ ਹਾਊਸ ਵਿੱਚ ਅਰਜ਼ ਕਰ ਚੁੱਕਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜਿਹੜੇ 8 ਜਰਨਲਿਸਟਾਂ ਨੇ ਡਾਕਟਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਪ੍ਰੈਸ ਕਾਨਫਰੰਸ ਜਲੰਧਰ ਵਿੱਚ ਸੁਣੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਕ ਚਿੱਠੀ ਤੁਹਾਨੂੰ ਘਲੀ, ਇਕ ਪ੍ਰੈਸ ਐਡਵਾਇਜ਼ਰੀ ਕੌਂਸਲ ਨੂੰ ਘਲੀ ਤੇ ਇਕ ਮੈਨੂੰ ਵੀ ਘਲੀ ਹੈ। ਡਾਕਟਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਅੱਜ ਫਿਰ ਉਠ ਕੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕੋਈ ਸਪੈਸ਼ਿਫਿਕ ਟੈਕਸ ਉਥੇ ਮੈਨਸ਼ਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਉਸ ਚਿੱਠੀ ਦੇ ਵਿੱਚ ਵੀ ਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਤੁਹਾਡੀ ਪਰਮਿਸ਼ਨ ਦੇ ਨਾਲ ਮੈਂ ਇਹ ਚਿੱਠੀ ਪੜ੍ਹਕੇ ਹਾਊਸ ਦੇ ਵਿੱਚ ਸੁਣਾ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ।

Mr. Speaker : Now it is no use reading that letter. The Press Gallery Committee has already gone through that letter.

ਸ਼੍ਰੀ ਸਤਪਾਲ ਡਾਂਗ : ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਵੀ ਰੀਕਵੈਸਟ ਕੀਤੀ ਸੀ ਕਿ ਹਾਊਸ ਨੂੰ ਕਾਨਫੀਡੈਂਸ ਵਿੱਚ ਇਸ ਲੇਟਰ ਦੇ ਬਾਰੇ ਲੈ ਲਿਆ ਜਾਵੇ। ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਪ੍ਰਿਵਿਲਿਜ਼ ਦੀ ਮੂਵ ਦੇ ਉੱਤੇ ਫੈਸਲਾ ਦੇਣਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਮੇਰੀ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਹੈ ਕਿ ਅੱਜ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਖੁੜ ਕੇ ਫਿਰ

[ਸ੍ਰੀ ਸਤਪਾਲ ਭਾਂਗ]

ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਸਪੈਸਿਫਿਕ ਟੈਕਸ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੈਨਸ਼ਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਉਸ ਚਿੱਠੀ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਪੈਸਿਫਿਕ ਟੈਕਸ ਮੈਨਸ਼ਨ ਕੀਤੇ ਹਨ ਜਿਹੜੇ ਡਾਕਟਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਪ੍ਰੈਸ ਕਾਨਫਰੰਸ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਗੌਰਮਿੰਟ ਨੇ ਲਾਉਣੇ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ ਤੁਸੀਂ ਮੈਨੂੰ ਦੋ ਮਿੰਟ ਦੀ ਪਰਮਿਸ਼ਨ ਦਿਉ, ਮੈਂ ਪੜ੍ਹਕੇ ਸੁਣਾ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ। (ਸ਼ੋਰ)

ਸ੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਨਹੀਂ, ਨਹੀਂ ਇਹ ਡੀਲ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਜਿਹੜੀ ਚੀਜ਼ ਡੀਲ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਹੋਵੇ ਉਸ ਦੀ ਮੈਂ ਫਿਰ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਹੀਂ ਦਿਆਂਗਾ। (No. No. It has been dealt with. Therefore, I would not permit repetition of anything which might have been dealt with.)

ਸ੍ਰੀ ਸਤਪਾਲ ਭਾਂਗ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਇਹ ਕੇਸ ਪ੍ਰੀਵਿਲਿਜ਼ ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ।

Mr. Speaker : I will see to it.

ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਕੁਐਸ਼ਚਨ ਤਾਂ ਬੜਾ ਸਾਫ਼ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਕ ਸਟੇਟਮੈਂਟ ਬਾਰੇ ਇਥੇ ਪ੍ਰੀਵਿਲਿਜ਼ ਮੌਸ਼ਨ ਦਿੱਤੀ ਗਈ। ਉਸ ਦੇ ਮੁਤਲਕ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਬੋਲੇ। ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਇਨਕਾਰ ਕੀਤਾ ਕਿ ਮੈਂ ਐਸੀ ਕੋਈ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ। ਉਸ ਦਿਨ ਤੁਸੀਂ ਠੀਕ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕੁਐਸ਼ਚਨ ਆਫ ਪ੍ਰੀਵਿਲਿਜ਼ ਨਹੀਂ ਬਣਦਾ। ਉਸਦੇ ਬਾਅਦ ਡਾਕਟਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਮੈਂ ਤਾਂ ਸਟੇਟਮੈਂਟ ਦਿੱਤਾ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਜੇ ਸਟੇਟਮੈਂਟ ਦਿੱਤਾ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਫਿਰ ਤਾਂ ਕੁਐਸ਼ਚਨ ਇਤਨਾ ਸੀ ਕਿ ਪ੍ਰੀਵਿਲਿਜ਼ ਬ੍ਰੀਚ ਹੋਇਆ ਹੈ ਕਿ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਮੈਟਰ ਆਫ ਪ੍ਰੋਪ੍ਰਾਇਟੀ ਹੈ ਜਾਂ ਕਿ ਪ੍ਰੀਵਿਲਿਜ਼ ਹੈ। ਹੁਣ ਕਿਉਂਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਕੋਈ ਸਟੇਟਮੈਂਟ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਔਰ ਪ੍ਰੈਸ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਚਿੱਠੀ ਲਿਖੀ ਹੈ ਕਿ ਸਟੇਟਮੈਂਟ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਹੁਣ ਸਵਾਲ ਇਹ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਆਇਆ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਹਾਊਸ ਨੂੰ ਮਿਸਲੀਡ ਕੀਤਾ ਜਾਂ ਕਿ ਪ੍ਰੈਸ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਮਿਸਲੀਡ ਕੀਤਾ। ਤੁਸੀਂ ਪ੍ਰੈਸ ਐਡਵਾਇਜ਼ਰੀ ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ ਰੈਫਰੈਂਸ ਭੇਜੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਵੀ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਕੋਈ ਰੀਜ਼ਨ ਨਹੀਂ ਕਿ ਉਹ ਪ੍ਰੈਸ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਚਿੱਠੀ ਤੇ ਡਿਸਬਲੀਵ ਕਰਨ।

ਹੁਣ ਇਸ ਬਿਲਕੁਲ ਕਲਿੰਚ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਵਿੱਚ ਸੋਚਣ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਕੋਈ ਨਹੀਂ। ਵੇਸੇ ਤੁਸੀਂ ਮਾਲਿਕ ਹੋ, ਜਿੰਨਾ ਚਿਰ ਮਰਜ਼ੀ ਸੋਚੋ। ਇਹ ਬ੍ਰੀਚ ਆਫ ਪ੍ਰੀਵਿਲਿਜ਼ ਪੱਕਾ ਹੈ। ਆਇਆ ਪ੍ਰੈਸ ਨੇ ਕੁਮਿੰਟ ਕੀਤਾ ਜਾਂ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਕੀਤਾ, ਇਹ ਇਨਕੁਆਇਰੀ ਦੱਸੇਗੀ। ਫਾਇਨੈਂਸ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਫੁਰਮਾਇਆ ਹੈ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਹੀਅਰਿੰਗ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ। ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਸਮਝਿਆ ਕਿ ਇਹ ਪ੍ਰੈਸ ਐਡਵਾਇਜ਼ਰੀ ਕਮੇਟੀ ਸਾਹਮਣੇ ਹੀਅਰਿੰਗ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸੀ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਜਗ੍ਹਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਗੱਲ ਕਲੀਅਰ ਨਹੀਂ ਹੋਈ। ਮੈਂ ਇਹ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜੇਕਰ ਇਹ ਕੇਸ ਪ੍ਰੀਵਿਲਿਜ਼ ਕਮੇਟੀ ਕੋਲ ਜਾਵੇਗਾ ਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜ਼ਰੂਰ ਹੀਅਰਿੰਗ ਮਿਲੇਗੀ ਉਥੇ ਹੀਅਰਿੰਗ ਸਾਰੇ ਪ੍ਰੈਸ ਨੂੰ ਮਿਲੇਗੀ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲੇਗੀ, ਫਿਰ ਕਮੇਟੀ ਆਨ ਪ੍ਰੀਵਿਲਿਜ਼ ਰਿਪੋਰਟ ਕਰੇਗੀ ਕਿ ਕਿਹੜੀ ਗੱਲ ਸੱਚੀ ਹੈ ਔਰ ਕਿਹੜੀ ਗਲਤ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਸੋਚਣ ਵਾਲੀ ਕੋਈ ਗੱਲ ਨਹੀਂ। ਹੁਣ ਤਾਂ ਬਿਲਕੁਲ ਕਲੀਅਰ ਕੇਸ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਕਲਿੰਚ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਕੇਸ ਬਰੀਚ ਆਫ ਪ੍ਰੀਵਿਲਿਜ਼ ਦਾ ਹੈ ਮਗਰ ਇਹ ਕਿਸ ਨੇ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਇਹ ਕਮੇਟੀ ਆਫ ਪ੍ਰੀਵਿਲਿਜ਼ ਦੱਸੇਗੀ (ਥੇਪਿਗ)।

ਪੰਡਤ ਮੋਹਨ ਲਾਲ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਕੋਈ ਏਡੀ ਕਲਿੰਚ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਇਸ ਨਹੀਂ, ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿ ਲੀਡਰ ਆਫ ਆਪੋਜ਼ੀਸ਼ਨ ਨੇ ਆਪਣੀ ਰਾਏ ਇਥੇ ਰੱਖੀ ਹੈ। ਪਹਿਲੀ ਗੱਲ ਜਿਸ ਦੇ ਉੱਤੇ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬਰੀਚ ਆਫ ਪ੍ਰੀਵਿਲਿਜ਼ ਦਾ ਮੌਸ਼ਨ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਉਹ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਵਿੱਤ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਕੁਝ ਫਰੈਸ਼ ਟੈਕਸੇਸ਼ਨ ਪ੍ਰੋਪੋਜ਼ਲਜ਼ ਦੇ ਮੁਤਲਕ ਹਾਊਸ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਇਕ ਸਟੇਟਮੈਂਟ ਦਿੱਤਾ।

ਉਸ ਦੇ ਮੁਤੱਲਕ ਆਪਣੇ ਉਸ ਦਿਨ ਹੀ ਰੂਲਿੰਗ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਪ੍ਰੋਪਰਾਇਟੀ ਦਾ ਸਵਾਲ ਹੈ, ਪ੍ਰਿਵਿਲਿਜ ਦਾ ਸਵਾਲ ਨਹੀਂ। ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਉਹ ਇਸ ਤਾਂ ਇਥੇ ਦੁਬਾਰਾ ਆ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ (ਸ਼ੌਰ) ਹੁਣ ਇਕ ਕੁਐਸਚਨ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਦਿਨ ਫਾਇਨੈਂਸ ਮਨਿਸਟਰ ਨੇ ਸਟੇਟਮੈਂਟ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਕਿ ਮੈਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਟੇਟਮੈਂਟ ਪ੍ਰੈਸ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕਿ ਰੀਪੋਰਟ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਖਿਆ ਸੀ ਕਿ ਮੈਂ ਪ੍ਰੈਸ ਕਾਨਫਰੰਸ ਕੀਤੀ। ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਉਥੇ ਕੁਝ ਵਿਉਂਤ ਰੱਖੇ ਸਨ, ਲੇਕਿਨ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਰੀਪੋਰਟ ਹੋਈ ਹੈ ਉਸ ਦੇ ਵਿੱਚ ਰੀਪੋਰਟਰ ਨੇ ਆਪਣੇ ਕੁਝ ਵਿਉਂਤ ਰੱਖੇ ਹਨ। ਉਸ ਨੇ ਐਗਜ਼ੈਕਟਲੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਰੱਖੀ, ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿ ਮੈਂ ਪੁੱਟ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਕੁਐਸਚਨ ਸਿਰਫ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਬਾਹਰ ਦਿੱਤਾ ਹੋਇਆ ਕੋਈ ਸਟੇਟਮੈਂਟ ਜਿਸ ਦੇ ਮੁਤੱਲਕ ਪ੍ਰੈਸ ਦੀ ਇਕ ਰੀਪੋਰਟ ਹੋਵੇ, ਅਤੇ ਇਥੇ ਆਨਰੇਬਲ ਮੈਂਬਰ ਦੀ ਉਸ ਦੇ ਮੁਤੱਲਕ ਕੰਟਰਾਡਿਕਸ਼ਨ ਆਵੇ, ਕੀ ਇਹ ਗੱਲ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ ਪ੍ਰਿਵਿਲਿਜ ਬਣ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਬਿਲਕੁਲ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ ਪ੍ਰਿਵਿਲਿਜ ਨਹੀਂ ਕਿਉਂਕਿ ਸਟੇਟਮੈਂਟ ਬਾਹਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਇਕ ਆਨਰੇਬਲ ਮੈਂਬਰ ਨੂੰ ਇਥੇ ਰਾਈਟ ਹੈ ਇਹ ਗੱਲ ਆਖਣ ਦਾ ਕਿ ਜਿਹੜੀ ਰੀਪੋਰਟਿੰਗ ਹੋਈ ਹੈ ਉਹ ਕੁਰੈਕਟ ਰੀਪੋਰਟਿੰਗ ਨਹੀਂ, ਉਹ ਗਲਤ ਰੀਪੋਰਟਿੰਗ ਹੈ। ਔਰ ਅਗਰ ਰੀਪੋਰਟ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰੈਸ ਰੀਪੋਰਟਰ ਸਮਝਦੇ ਹਨ ਕਿ ਅਸਾਂ ਕੁਰੈਕਟ ਰੀਪੋਰਟਿੰਗ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਔਰ ਇਕ ਆਨਰੇਬਲ ਮੈਂਬਰ ਸਮਝਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਕੁਰੈਕਟ ਇੰਟਰਪ੍ਰੈਟ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ, ਕੀ ਹਰ ਇਹੋ ਜਿਹਾ ਇਸ਼ੂ ਇਥੇ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ ਪ੍ਰਿਵਿਲਿਜ ਬਣ ਜਾਵੇਗਾ? ਅਗਰ ਐਸੀ ਗੱਲ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਫਿਰ ਇਥੇ ਤਾਂ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ ਪ੍ਰਿਵਿਲਿਜ ਦੇ ਇਸ਼ੂ ਹੀ ਹੁੰਦੇ ਰਹਿਣਗੇ, ਕਿਉਂਕਿ ਰੋਜ਼ ਕੋਈ ਨਾ ਕੋਈ ਇਹੋ ਜਿਹੀਆਂ ਰੀਪੋਰਟਾਂ ਆਉਂਦੀਆਂ ਹਨ ਤੇ ਕੰਟਰਾਡਿਕਸ਼ਨਜ਼ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੀਆਂ ਆਉਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਕਿਸੇ ਮੈਂਬਰ ਦਾ, ਕਿਸੇ ਮਨਿਸਟਰ ਦਾ ਇਥੇ ਆਪਣੀ ਕਿਸੇ ਸਪੀਚ ਜਾਂ ਪ੍ਰੈਸ ਇੰਟਰਵਿਊ ਦੀ ਰੀਪੋਰਟਿੰਗ ਦੀ ਕੰਟਰਾਡਿਕਸ਼ਨ ਕਰਨਾ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵੀ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ ਪ੍ਰਿਵਿਲਿਜ ਨਹੀਂ ਬਣ ਸਕਦਾ। ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਾਂਗਾ ਕਿ ਇਸਨੂੰ ਇਸੇ ਐਂਗਲ ਨਾਲ ਆਪੋਜੀਸ਼ਨ ਦੇ ਲੀਡਰ ਸਾਹਿਬ ਵੀ ਔਰ ਦੂਸਰੇ ਮੈਂਬਰ ਸਾਹਿਬਾਨ ਵੀ ਸੋਚਣ, ਵਰਨਾ ਇਹ ਇਕ ਐਸਾ ਪ੍ਰੈਸੀਡੈਂਟ ਬਣ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੇ ਨਾਲ ਪ੍ਰਿਵਿਲਿਜ ਮੋਸ਼ਨ ਰੋਜ਼ ਦਿਹਾੜੀ ਰੋਜ਼ ਹੋਣਗੇ। ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਕ ਬਾਹਰ ਦਿੱਤੀ ਹੋਈ ਸਟੇਟਮੈਂਟ ਦੀ ਕੰਟਰਾਡਿਕਸ਼ਨ ਹਾਊਸ ਵਿੱਚ ਕਰਨ ਨਾਲ ਹਾਊਸ ਨੂੰ ਮਿਸਲੀਡ ਕਰਨ ਦਾ ਸਵਾਲ ਹੀ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਖਾਸ ਤੌਰ ਤੇ ਜਦ ਕਿ ਇਹ ਹਾਲਾਂ ਡੀਟਰਮਿਨ ਕਰਨਾ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵਰਸ਼ਨ ਕੁਰੈਕਟ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਕ ਗੱਲ ਆਪਣੇ ਐਂਗਲ ਨਾਲ ਕਹੀ ਹੋਵੇ ਔਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਐਂਗਲ ਨਾਲ ਸਮਝੀ ਹੋਵੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਹਾਲਾਤ ਵਿੱਚ ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਨਵੇਂ ਪ੍ਰੈਸੀਡੈਂਟ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਔਰ ਇਹ ਜਿਹੜੀ ਗੱਲ ਹੈ ਇਸ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵੀ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ ਪ੍ਰਿਵਿਲਿਜ ਇਨਵਾਲਿਡ ਨਹੀਂ।

ਸ਼੍ਰੀ ਲਾਲ ਚੰਦ ਸੱਬਰਵਾਲ: ਆਨ ਏ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ ਆਰਡਰ, ਸ਼ਰ। ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਜਿਹੜਾ ਮੈਟਰ ਤੁਹਾਡੇ ਅੱਗੇ ਪੇਸ਼ ਹੈ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਪ੍ਰਿਵਿਲਿਜ ਕਮੇਟੀ ਕੌਲ ਜਾਵੇ ਔਰ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਨਾ ਜਾਵੇ। ਮੈਂ ਤੁਹਾਡੇ ਕੌਲਾਂ ਇਹ ਰੂਲਿੰਗ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜਿਹੜੇ ਮੈਂਬਰ ਇਸ ਪ੍ਰਿਵਿਲਿਜ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਹਨ, ਕੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਇਹ ਪ੍ਰੋਪਰਾਇਟੀ ਹੈ ਕਿ ਨਹੀਂ ਕਿ ਉਹ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਉੱਤੇ ਨਾ ਬੋਲਣ। ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਪਾਸ ਇਹ ਮਾਮਲਾ ਫੈਸਲੇ ਲਈ ਜਾਣਾ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਇਹ ਮੁਨਾਸਬ ਨਹੀਂ ਕਿ ਇਥੇ ਹੀ ਆਪਣੀ ਉਪੀਨੀਅਨ ਦੇਣ ਲੱਗ ਪੈਣ। ਇਸ ਬਾਰੇ ਮੈਂ ਆਪ ਦੀ ਰੂਲਿੰਗ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ।

Mr. Speaker : I quite agree with you Mr. Suberwal. Pt. Ji should have been quiet because if it goes to the Privileges Committee, he should not express his opinion.

ਪੰਡਤ ਮੋਹਨ ਲਾਲ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਚੂੰਕਿ ਮੈਂ ਵੀ ਪ੍ਰਿਵਿਲਿਜ ਕਮੇਟੀ ਦਾ ਮੈਂਬਰ ਹਾਂ ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਇਸ ਬਾਰੇ ਅਰਜ਼ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜਿੱਥੋਂ ਤਕ ਇਸ ਕੁਐਸ਼ਨ ਆਫ ਪ੍ਰਿਵਿਲਿਜ ਦਾ ਹਾਊਸ ਵਿੱਚ ਐਡਮਿਨਿਸਟ੍ਰੇਟੀਵੀ ਦਾ ਸਬੰਧ ਹੈ ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਹਰ ਇਕ ਮੈਂਬਰ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਰਾਏ ਜ਼ਾਹਿਰ ਕਰਨ ਦਾ ਪੂਰਾ ਹੱਕ ਹੈ ਚਾਹੇ ਉਹ ਇਸ ਕਮੇਟੀ ਦਾ ਮੈਂਬਰ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਨਾ ਹੋਵੇ । ਔਰ ਜਦੋਂ ਇਹ ਸਵਾਲ ਪ੍ਰਿਵਿਲਿਜਿਜ ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ ਰੈਫਰ ਹੋਵੇ, ਉਦੋਂ ਇਸ ਦੇ ਮੈਂਬਰਸ ਨੂੰ ਵੇਖਣਾ ਵਖਰੀ ਗੱਲ ਹੈ । ਪਰੋਪਰਾਇਟੀ ਦਾ ਇਸ ਵਕਤ ਸਵਾਲ ਹੀ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ । ਇਸ ਵਕਤ ਤਾਂ ਸਿਰਫ ਇਹ ਸਵਾਲ ਹਾਊਸ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਹੈ ਕਿ ਆਇਆ ਇਹ ਮੈਂਬਰ ਪ੍ਰਿਵਿਲਿਜਿਜ ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ ਰੈਫਰ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ ।

Mr. Speaker : Please now hear me. I can get the advice of the Leader of the House but I would request that the Members who have to take part in the proceedings of the Privileges Committee, should refrain from giving their opinion at this stage.

Voices from the Treasury Benches : No, No.

Mr. Speaker : I have given my ruling on this issue. (*Interruption*) Pandit Mohal Lal, you may be having different views, but that you can express in the Committee and not here and my words are final. I want no discussion now on this issue.

Pandit Mohan Lal : Will you kindly hear me, Mr. Speaker ? I have my own views and I can express them.

Mr. Speaker : I will not allow anything.

Pandit Mohan Lal : It is a wrong observation. I have a right to speak.

ਸ੍ਰੀ ਬਲਰਾਮ ਜੀ ਦਾਸ ਟੈਡਨ : ਆਨ ਦੋ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ ਆਰਡਰ, ਸਰ । ਮੇਰਾ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ ਆਰਡਰ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜਦ ਆਨਰੇਬਲ ਸਪੀਕਰ ਨੇ ਕਿਸੇ ਪੁਆਇੰਟ ਉੱਤੇ ਆਪਣੀ ਰੂਲਿੰਗ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਕੀ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕੋਈ ਆਰਨਬਲ ਮੈਂਬਰ ਇਹ ਕਹਿਣ ਲਈ ਕੰਪੀਟੈਂਟ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਰੂਲਿੰਗ ਗਲਤ ਹੈ ਔਰ ਇਹ ਕਿ ਉਹ ਉਸ ਨੂੰ ਮੰਨਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ?

Sardar Bajwant Singh : Sir, he should be asked to withdraw his words.

Mr. Speaker : He is a respectable Member. I will not ask him to withdraw his words. He will himself understand.

ਪੰਡਤ ਮੋਹਨ ਲਾਲ : ਤੁਹਾਨੂੰ ਮੈਨੂੰ ਗਲਤ ਇਨਟਰਪ੍ਰੈਟ ਬਿਲਕੁਲ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ । ਮੈਂ ਜਿਹੜੀ ਗੱਲ ਕਹੀ ਸੀ, ਉਹ ਲਫਜ਼ ਮੈਂ ਰੂਲਿੰਗ ਦੇ ਮੁਤੱਲਕ ਬਿਲਕੁਲ ਇਸਤੇਮਾਲ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕੀਤਾ । ਮੈਂ ਜਿਹੜੀ ਗੱਲ ਕਹੀ ਸੀ ਉਹ ਬਿਲਕੁਲ ਡਿਫਰੈਂਟ ਸੀ ਔਰ ਮੈਂ ਹੁਣ ਵੀ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜਿੱਥੋਂ ਤਕ ਇਸ ਮੌਸਨ ਦੀ ਐਡਮਿਨਿਸਟ੍ਰੇਟੀਵੀ ਦਾ ਸਵਾਲ ਹੈ ਉਸ ਦੇ ਬਾਰੇ ਪ੍ਰਿਵਿਲਿਜਿਜ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਨੂੰ ਵੀ ਹੱਕ ਹੈ ਆਪਣੇ ਵਿਉਂਜ ਐਕਸਪਰੈਸ ਕਰਨ ਦਾ ।

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਵਿਦ ਡਿਊ ਰੈਫਰੈਂਸ, ਸਤਿਕਾਰ ਯੋਗ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਤਵੱਜੁਹ ਇਸ ਪਾਸੇ ਦਿਵਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜਿਹੜਾ ਵੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਫਾਈਨਲ ਰੂਲਿੰਗ ਹੋਵੇ ਉਸ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਬੋਲਣ ਦਾ ਸਵਾਲ ਨਹੀਂ ਲੇਕਿਨ ਮੈਂ ਪੂਰੇ ਸਤਿਕਾਰ ਦੇ ਨਾਲ ਬਨਤੀ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਵੀ ਰੂਲਜ਼ ਦੇ ਤਹਿਤ ਹਾਊਸ ਨੂੰ ਕੰਟਰੋਲ ਕਰਦੇ ਹੋ । ਮੈਂ ਜਨਾਬ ਨੂੰ ਇਹ ਪੁੱਛਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜਨਾਬ ਨੇ ਕੋਈ ਮਾਮਲਾ ਪ੍ਰਿਵਿਲਿਜਿਜ਼ ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ ਭੇਜਣਾ ਹੋਵੇ ਔਰ ਉਹ ਅਜੇ ਨਾ ਭੇਜਿਆ ਹੋਵੇ, ਇਸਦਾ ਫੈਸਲਾ ਅਜੇ ਨਾ ਕੀਤਾ ਹੋਵੇ—ਉਸ ਹਾਲਤ ਵਿੱਚ ਕਿਰਪਾ ਕਰਕੇ ਸਾਨੂੰ ਉਹ ਰੂਲ ਦਸ ਦਿਓ ਜਿਸ ਰੂਲ ਦੇ ਅਧੀਨ ਤੁਸੀਂ ਇਹ ਕਹਿ ਸਕਦੇ ਹੋਵੋ ਕਿ ਜਿਹੜਾ ਮੈਂਬਰ ਪ੍ਰਿਵਿਲਿਜਿਜ਼ ਕਮੇਟੀ ਦਾ ਮੈਂਬਰ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਕੋਈ ਹੱਕ ਨਹੀਂ ਕਿ ਉਸ ਵੇਲੇ ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਇਸ ਬਾਰੇ ਐਡਮਿਸ਼ਨ ਦੇ ਮੁਤਅਲਕ ਬਹਿਸ ਹੋ ਰਹੀ ਹੋਵੇ ਔਰ ਜਨਾਬ ਨੇ ਇਸ ਬਾਰੇ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਫਾਈਨਲ ਫੈਸਲਾ ਨਾ ਕੀਤਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਉਸ ਪ੍ਰਿਵਿਲਿਜਿਜ਼ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਨੂੰ ਕੋਈ ਹੱਕ ਨਹੀਂ ਕਿ ਉਹ ਉਸ ਬਾਰੇ ਆਪਣੀ ਰਾਏ ਦੇ ਸਕੇ । ਅਜੇ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿ ਜਨਾਬ ਨੇ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਪ੍ਰਿਵਿਲਿਜਿਜ਼ ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ ਰੈਫਰ ਕਰਨਾ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ.....(ਸ਼ੋਰ) ਗਲਤ ਜਾਂ ਸਹੀ ਦਾ ਸਵਾਲ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ । ਆਪ ਦੀ ਜੋ ਰੂਲਿੰਗ ਹੋਵੇਗੀ ਉਹ ਸਿਰ ਮਥੇ ਤੇ ਉਸਦੀ ਪਾਲਨਾ ਕਰਾਂਗੇ । ਬੇਨਤੀ ਸਿਰਫ਼ ਇਹ ਕਰਨੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਕਿਰਪਾ ਕਰਕੇ ਉਹ ਰੂਲ ਦਸ ਦਿਉ ਤਾਕਿ ਆਇੰਦਾ ਕੋਈ ਗਲਤ ਫਹਿਮੀ ਨਾ ਹੋਵੇ ।

ਸ਼੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਇਸ ਬਾਰੇ ਮੈਂ ਸਿਰਫ਼ ਇਤਨਾ ਹੀ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜਦ ਕੋਈ ਮਾਮਲਾ ਐਫ. ਆਈ. ਆਰ. ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਕਹਿ ਦਿੰਦੇ ਹੋ ਕਿ ਉਸ ਬਾਰੇ ਹਾਊਸ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਚੀਜ਼ ਨਾ ਚਲਾਈ ਜਾਵੇ ਔਰ ਅਗਰ ਕੋਈ ਡਿਸਕਸ਼ਨ ਹੋਵੇਗੀ ਤਾਂ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਕਿਉਂਕਿ ਮਾਮਲਾ "ਸਬ ਜੂਡਿਸ" ਹੁੰਦਾ ਹੈ । ਇਸ ਲਈ ਜਿਹੜੇ ਮੈਂਬਰ ਖੁਦ ਹੀ ਇਸ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਇਹ ਮਾਮਲਾ ਰੈਫਰ ਹੋਣਾ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਉਮੀਦ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਇਸ ਸਮੇਂ ਇਥੇ ਇਸ ਬਾਰੇ ਆਪਣੀ ਰਾਏ ਨਾ ਦੇਣ—ਔਰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਰੈਫਰ ਹੋਣਾ ਵੀ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ । ਇਸ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਆਰਾਮ ਦੇ ਨਾਲ ਇਸ ਸਾਰੀ ਚੀਜ਼ ਨੂੰ ਸੁਣਨ ਔਰ ਜਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਾਸ ਅਗਰ ਰੈਫਰ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜੋ ਮਰਜ਼ੀ ਵਿਉਂਤ ਉਸ ਕਮੇਟੀ ਵਿੱਚ ਰਖਣ । ਅਸਾਂ ਕਨਵੈਨਸ਼ਨ ਬਣਾਉਣੀਆਂ ਹਨ । ਰੂਲਜ਼ ਤਾਂ ਵੱਖਰੀ ਗੱਲ ਹੈ । ਸਾਨੂੰ ਪ੍ਰੈਸੀਡੈਂਟਸ ਵੀ ਚੰਗੇ ਕਾਇਮ ਕਰਨੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ । ਇਸ ਲਈ I say that it should not have been done. (In this connection, I would like to say only this much that it is the general practice that any matter forming part of the F. I. R. is not discussed in this House and if discussion takes place on such a matter, it would be improper as the matter is sub-judice. Therefore, those who are the members of the Committee and to whom the matter is likely to be referred are expected not to express their view-points at this stage. Moreover, it is not certain whether the matter will be referred to the Committee or not. Therefore, they are required to listen to everything patiently and they would be free to express their view-points in the Committee when the matter is referred to them. We are to set up new conventions. Rules are there but we should set up good precedents. Therefore, I say that it should not have been done.)

ਸ੍ਰੀ ਲਾਲ ਚੰਦ ਸੱਬਰਵਾਲ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਇਸ ਬਾਰੇ ਇਕ ਨਹੀਂ ਹਾਊਸ ਆਫ ਕਾਮਿਜ਼ ਦੀਆਂ ਬੇਸ਼ੁਮਾਰ ਕਨਵੈਨਸ਼ਨ ਹਨ ।

ਚੌਧਰੀ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਸ੍ਰੀ ਲਾਲ ਚੰਦ ਸੱਬਰਵਾਲ ਵੀ ਇਸ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਹਨ । ਇਸੇ ਪੁਆਇੰਟ ਉਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ ਆਰਡਰ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲੇ ਸੁਣਿਆ ।

ਸ੍ਰੀ ਲਾਲ ਚੰਦ ਸੱਬਰਵਾਲ : ਮੈਂ ਸਿਰਫ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ ਆਰਡਰ ਹੀ ਕੀਤਾ । ਮੈਂ ਮੈਰਿਟਸ ਵਿਚੇ ਨਹੀਂ ਗਿਆ । ਮੈਰਿਟਸ ਦੇ ਪੁਆਇੰਟ ਨੂੰ ਮੈਂ ਸਕਰੂਪਲਸਲੀ ਅਵਾਇਡ ਕੀਤਾ ।

ਸਰਦਾਰ ਪ੍ਰੇਮ ਸਿੰਘ ਪ੍ਰੇਮ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਪੂਰੇ ਇਹਤਰਾਮ ਨਾਲ ਅਰਜ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜੋ ਰੂਲਿੰਗ ਹੁਣ ਜਨਾਬ ਨੇ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਚੈਲੰਜ ਕਰਨ ਦਾ ਕਿਸੇ ਦਾ ਮਤਲਬ ਨਹੀਂ ਲੇਕਿਨ ਮੈਂ ਇਹ ਪੂਰੇ ਸਤਿਕਾਰ ਨਾਲ ਅਰਜ਼ ਕਰਾਂਗਾ ਕਿ ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਇਕ ਪ੍ਰੈਸੀਡੈਂਟ, ਇਕ ਕਨਵੈਨਸ਼ਨ ਹਾਊਸ ਵਿੱਚ ਸੈਟ ਅਪ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਵੀ ਪ੍ਰੈਸੀਡੈਂਟ ਜਾਂ ਕਨਵੈਨਸ਼ਨ ਸੈੱਟ ਅਪ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਕਹਿੰਦਾ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਹੁਣੇ ਹੀ ਫੈਸਲਾ ਦਿਓ, ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਕਿਸੇ ਵੀ ਆਨਰੇਬਲ ਮੈਂਬਰ ਨੂੰ ਜੋ ਇਸ ਹਾਊਸ ਦਾ ਮੈਂਬਰ ਹੈ, ਮੇਰੀ ਨਾਕਸ ਰਾਏ ਵਿੱਚ, ਆਪਣੀ ਰਾਏ ਦੇਣ ਤੋਂ ਡੀਬਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਬਾਵਜੂਦ ਇਸ ਗੱਲ ਦੇ ਕਿ ਉਹ ਪ੍ਰਿਵਿਲਿਜਿਜ਼ ਕਮੇਟੀ ਦਾ ਵੀ ਮੈਂਬਰ ਹੋਵੇ ਅੰਗਰ ਉਹ ਪ੍ਰਿਵਿਲਿਜਿਜ਼ ਕਮੇਟੀ ਦਾ ਮੈਂਬਰ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਉਸ ਉੱਤੇ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਸ਼ਕ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿ ਜਿਸ ਵਕਤ ਮਾਮਲਾ ਕਮੇਟੀ ਪਾਸ ਭੇਜਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਉਸ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਮੈਰਿਟ ਤੇ ਨਹੀਂ ਦੇਖੇਗਾ (ਸ਼ੋਰ)

.....Keep quiet, please. I am addressing the Chair. I do not want any interference from the Opposition Benches.

ਤੋਂ ਮੈਂ, ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਅਰਜ਼ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸਾਂ ਕਿ ਮੇਰੀ ਸਿਰਫ ਇਤਨੀ ਹੀ ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਬਾਰੇ ਫਾਈਨਲ ਰੂਲਿੰਗ ਦੇਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਬੈਠ ਕੇ ਮੁੜ ਵਿਚਾਰ ਕਰ ਲਓ ਅੰਗਰ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਰੂਲਿੰਗ ਦੇ ਦੇਣਾ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਨਾ ਹੋਵੇ ਕਿ ਜਿਸ ਵਕਤ ਅਸੀਂ ਟਰੇਡੀਸ਼ਨ ਅੰਗਰ ਕਨਵੈਨਸ਼ਨ ਸੈੱਟ ਅਪ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਕਿਤੇ ਗਲਤ ਕਨਵੈਨਸ਼ਨ ਸੈੱਟ ਅਪ ਨਾ ਹੋ ਜਾਣ ।

ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ : ਗੱਲ ਤਾਂ ਸਾਦੀ ਸੀ । ਅੰਗਰ ਇਹ ਬੜੀ ਹੈਲਦੀ ਕਨਵੈਨਸ਼ਨ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਵੀ ਜੱਜ ਉਸ ਸਵਾਲ ਬਾਰੇ ਜਿਹੜਾ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਰੈਫਰ ਹੋਣਾ ਹੋਵੇ, ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਫੈਸਲਾ ਨਹੀਂ ਦੇ ਸਕਦਾ । ਇਸ ਨੂੰ ਛੱਡਦੇ ਹੋਏ ਵੀ ਇਹ ਕਨਵੈਨਸ਼ਨ ਸਾਫ਼ ਹੈ ਕਿ ਅਗਰ ਕੋਈ ਪ੍ਰਿਵਿਲਿਜਿਜ਼ ਕਮੇਟੀ ਦਾ ਮੈਂਬਰ ਹੋਵੇ ਉਹ.....

ਪੰਡਤ ਮੋਹਨ ਲਾਲ : ਆਨ ਏ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ ਆਰਡਰ, ਸਰ । ਮੇਰਾ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ ਆਰਡਰ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜਿਸ ਇਸ਼ੂ ਨੂੰ ਆਪ ਨੇ ਕਲੋਜ਼ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੋਵੇ ਉਸੇ ਬਾਰੇ ਅਗਰ ਇਕ ਆਨਰੇਬਲ ਮੈਂਬਰ ਬੋਲਦਾ ਹੈ ਤਾਂ I would have a right to speak. This is what I want to say.

ਸ੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਜਿਹੜਾ ਪੁਆਇੰਟ ਰੇਜ਼ ਕੀਤਾ ਸੀ ਮੈਂ ਉਸ ਬਾਰੇ ਰੂਲਿੰਗ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਹੈ । (I have given my ruling on a point raised by the hon. Chief Minister.)

(ਵਿਘਨ)

ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ : ਮੈਂ ਰੂਲ ਦੱਸਣ ਲੱਗਾ ਹਾਂ । (ਵਿਘਨ) ਰੂਲ 120 ਹੈ ਕਿ ਜਿੱਥੇ ਕੋਈ ਰੂਲ ਨਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਉਥੇ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ ਆਪ.....

ਸ਼੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਠੀਕ ਹੈ, ਰਹਿਣ ਦਿਉ । (It is correct. The hon. Member should now leave the matter.)

(ਸਰਕਾਰੀ ਬੈਂਚਾਂ ਵਲੋਂ ਬੰਪਿੰਗ)

ਕਾਮਰੇਡ ਸਤਪਾਲ ਭਾਂਗ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ ਆਪ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਮੇਨ ਇਹ ਸਵਾਲ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਮਾਮਲਾ ਪ੍ਰਿਵਿਲਿਜ਼ ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ ਸੌਂਪਿਆ ਜਾਵੇ ਜਾਂ ਨਾ, ਇਸ ਬਾਰੇ ਪਤਤ ਜੀ ਨੇ ਕੁਝ ਕਿਹਾ ਸੀ । ਮੈਂ ਵੀ ਕੁਝ ਅਰਜ਼ ਕਰਨੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ । ਮੈਂ ਇਸ ਬਾਰੇ ਨਵੀਂ ਮੋਸ਼ਨ ਲਿਖ ਕੇ ਆਪ ਨੂੰ ਭੇਜ ਦਿੱਤੀ ਹੈ । ਅਗਰ ਉਸ ਦਿਨ ਡਾਕਟਰ ਸਾਹਿਬ ਕਹਿ ਦਿੰਦੇ ਕਿ ਜੋ ਕੁਝ ਪ੍ਰੈਸ ਵਿੱਚ ਆਇਆ ਹੈ ਉਹ ਠੀਕ ਹੈ, ਉਸ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਿਵਿਲਿਜ਼ ਦੀ ਕੋਈ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਹੈ ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦੋ ਬਿਆਨ ਦਿੱਤੇ । ਪਹਿਲੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੈਂ ਕੋਈ ਸਟੇਟਮੈਂਟ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ । ਫਿਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਹਾਊਸ ਵਿੱਚ ਆਪਣੀ ਸਟੇਟਮੈਂਟ ਰੀਟਰੇਸ ਕਰ ਲਈ ਅਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜੋ ਕੁਝ ਅਖਬਾਰਾਂ ਵਿੱਚ ਆਇਆ ਉਹ ਗ਼ਲਤ ਬਾਤ ਆਈ ਹੈ । ਮੈਂ ਆਪ ਦੇ ਨੋਟਿਸ ਵਿੱਚ ਲਿਆਉਂਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਪ੍ਰੈਸ ਗੈਲਰੀ ਦੀ ਕੌਂਸਲ ਜਿਸ ਨੂੰ ਆਪ ਨੇ ਇਹ ਮਾਮਲਾ ਭੇਜਿਆ ਸੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜਿਸ ਲੈਟਰ ਦੀ ਰੈਫਰੈਂਸ ਹੋਈ ਹੈ, ਉਸ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਰਾਏ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਕਿ ਜੋ ਕੁਝ ਅਖਬਾਰਾਂ ਵਿੱਚ ਛਪਿਆ ਸੀ ਉਹ ਦਰੁਸਤ ਛਪਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਡੀਨਾਈ ਕਰਕੇ ਡਾਕਟਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਹਾਊਸ ਵਿੱਚ ਇਕ ਫਾਲਸ ਸਟੇਟਮੈਂਟ ਦਿੱਤੀ ਸੀ.....

ਸ਼੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਹੁਣ ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਦੇ ਮੈਰਿਟਸ ਵਿੱਚ ਜਾ ਰਹੇ ਹੋ । ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜੋ ਪ੍ਰੈਸ ਐਡਵਾਈਜ਼ਰੀ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਆਈ ਹੈ ਅਤੇ ਜੋ ਕੁਝ ਮੇਰੇ ਸਾਹਮਣੇ ਹੈ ਅਤੇ ਜੋ ਕੁਝ ਡਾਕਟਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਆਪਣੀਆਂ ਸਟੇਟਮੈਂਟਸ—ਪਹਿਲੀ ਅਤੇ ਦੂਜੀ—ਦਿੱਤੀਆਂ ਸਨ ਨੂੰ, ਆਪਣੇ ਰਿਪੋਰਟਰਜ਼ ਪਾਸੋਂ ਲੈ ਕੇ ਵੇਖਾਂਗਾ । and then it will be decided what action should be taken. Now this matter is closed. (Now you are going into its merits. I may inform the House that I will examine the report submitted by the Press Advisory Committee and other relevant material lying with me together with the reporters' copy of the first and second statement given by Doctor Sahib on the floor of this House and then it will be decided as to what action should be taken. Now this matter is closed.)

CALL ATTENTION NOTICES

ਸ਼੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਕਾਲ ਅਟੈਨਸ਼ਨ ਮੋਸ਼ਨ ਨੰ: 45 ਜਥੇਦਾਰ ਜੰਗੀਰ ਸਿੰਘ ਫਗੂਵਾਲੀਆ ਦੇ ਨਾਂ ਵਿੱਚ ਹੈ । (Call Attention Motion No. 45 stands in the name of Jathedar Jangir Singh Phaguwalia.)

ਜਥੇਦਾਰ ਜੰਗੀਰ ਸਿੰਘ ਫਗੂਵਾਲੀਆ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਧਿਆਨ ਗੌਰਮਿੰਟ ਸਾਇਸ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦੀਆਂ ਜਾਇਜ਼ ਮਗਾਂ ਨਾ ਮੰਨੇ ਜਾਣ ਕਾਰਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੇ ਸਤਿਆਗ੍ਰਹਿ

[ਜਥੇਦਾਰ ਜੰਗੀਰ ਸਿੰਘ ਫਗੂਵਾਲੀਆ]

ਵਲ ਦਵਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਾਥੀਆਂ ਨੂੰ ਜਿਹੜੇ ਮਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼, ਜੰਮੂ ਕਸ਼ਮੀਰ, ਅਤੇ ਰਾਜਸਥਾਨ ਵਿੱਚ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਨੂੰ ਜਾਂ ਤਾਂ ਸਾਇੰਸ ਅਲਾਊਂਸ ਅਤੇ ਜਾਂ ਪੰਜ ਸਾਲ ਪਿੱਛੋਂ ਲੈਕਚਰਰ ਦਾ ਗ੍ਰੇਡ ਮਿਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਪਿਛੇ ਜਿਹੇ ਕੁਠਾਰੀ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੇ ਗ੍ਰੇਡ ਦੇਣ ਵੇਲੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਮੰਗਾਂ ਵਲ ਧਿਆਨ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ, ਬੇਸ਼ਕ ਵਿਧਾਨ ਪ੍ਰੀਸ਼ਦ ਵਿੱਚ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਮੰਗਾਂ ਮੰਨਣ ਦਾ ਯਕੀਨ ਦਿਵਾਇਆ ਸੀ।

ਸਾਇੰਸ ਦੇ ਲੈਕਚਰਾਰਾਂ ਦੀਆਂ 350 ਆਸਾਮੀਆਂ ਖਾਲੀ ਪਈਆਂ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਉਪਰ ਐਮ. ਐਸ. ਸੀ. ਕਨਡੈਨਸਡ ਅਧਿਆਪਕ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਹਨ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਲੈਕਚਰਰ ਦਾ ਗ੍ਰੇਡ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਮਹਿਕਮਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਐਮ. ਐਸ. ਸੀ. ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਹੋਣ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਵੀ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ।

ਜਨਰਲ ਸਾਇੰਸ ਦੇ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਨੂੰ 100 ਰੁਪਏ ਮਾਹਵਾਰ ਦੇ ਫਿਕਸਡ ਗਰੇਡ ਵਿੱਚ ਦੋ ਸਾਲ ਰੱਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਦੋ ਸਾਲ ਲਈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਤਨਖਾਹ ਜੇ.ਬੀ.ਟੀ. ਨਾਲੋਂ ਵੀ ਘਟ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਕੁਰਕੁਸ਼ੇਤਰ ਦੇ ਬੀ. ਐਸ. ਸੀ. ਐਜੂਕੇਸ਼ਨ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਨੂੰ ਮਾਸਟਰ ਦਾ ਚਾਲੂ ਗਰੇਡ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਬੀ. ਐਸ. ਸੀ. ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਨੂੰ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕੋਈ ਟ੍ਰੇਨਿੰਗ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਹੁੰਦੀ, ਮਾਸਟਰ ਦਾ ਗਰੇਡ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਇਸ ਲਈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਇਹ ਮੰਗਾਂ:—

1. ਐਮ. ਐਸ. ਸੀ. ਸੰਖੇਪ ਕੋਰਸ ਲਈ ਲੈਕਚਰਾਰ ਦਾ ਗ੍ਰੇਡ;
2. ਸਾਰੇ ਸਾਇੰਸ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਲਈ ਪੰਜ ਵਾਧੂ ਤਰਕੀਆਂ; ਅਤੇ
3. ਜਨਰਲ ਸਾਇੰਸ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਨੂੰ ਨਿਯੁਕਤੀ ਦੀ ਤਾਰੀਖ ਤੋਂ ਗਰੇਡ ਜਾਇਜ਼ ਹਨ।

ਆਪਣੀਆਂ ਮੰਗਾਂ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਪੰਜਾਬ ਦੇ 51 ਸਰਕਾਰੀ ਸਾਇੰਸ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਨੇ ਐਮ. ਐਲ. ਏ. ਹੋਸਟਲ ਸੈਕਟਰ ਚਾਰ ਵਿੱਚ 17 ਦਸੰਬਰ, 1967 ਸ਼ਾਮ ਤੋਂ ਭੁਖ ਹੜਤਾਲ ਰੱਖੀ ਹੋਈ ਹੈ।

ਇਸ ਲਈ ਸਰਕਾਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨੁਮਾਇੰਦਿਆਂ ਨਾਲ ਗੱਲ ਬਾਤ ਕਰੇ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਜਾਇਜ਼ ਮੰਗਾਂ ਮੰਨ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਤਸੱਲੀ ਕਰਵਾਏ।

ਸ਼੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਮੈਂ ਇਹ ਪੜ੍ਹ ਲਈ ਹੈ ਅਤੇ ਐਲਾਉ ਕਰਦਾ ਹਾਂ। (I have read it. It is admitted.)
(ਤਾੜੀਆਂ)

ਸ਼੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : 46 ਨੰਬਰ ਕਾਲ ਅਟੈਨਸ਼ਨ ਮੋਸ਼ਨ ਡਾਂਗ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਹੈ। (Call-Attention Motion No. 46 stands in the name of Shri Satya Pal Dang.)

ਸ਼੍ਰੀ ਸਤਪਾਲ ਡਾਂਗ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਧਿਆਨ ਇਕ ਜ਼ਰੂਰੀ ਗੱਲ ਵਲ ਦਿਵਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਅਤੇ ਉਹ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ 16 ਦਸੰਬਰ, 1967 ਨੂੰ ਫੀਰੋਜ਼ਪੁਰ ਵਿਖੇ ਡਿਪਟੀ

ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਾਥੀਆਂ ਵਲੋਂ ਲਾਠੀ-ਚਾਰਜ ਅਤੇ ਮਗਰੋਂ ਦੇ ਝਗੜੇ ਦੇ ਦੌਰਾਨ ਜੋ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਜ਼ਖਮੀ ਹੋਏ ਉਨ੍ਹਾਂ ਜ਼ਖਮੀਆਂ ਨੂੰ ਮੈਡੀਕਲ ਤੌਰ ਤੇ ਚੀਫ ਮੈਡੀਕਲ ਅਫਸਰ ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਅਫਸਰਾਂ ਵਲੋਂ ਐਗਜ਼ਾਮਿਨ ਕਰਨ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕੀਤਾ। (ਸ਼ਿਮ ਸ਼ਿਮ ਦੀਆਂ ਆਵਾਜ਼ਾਂ)

ਇਸ ਨਾਲ ਆਮ ਕਰਕੇ ਸਾਧਾਰਨ ਲੋਕਾਂ ਵਿੱਚ ਅਤੇ ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਵਿੱਚ ਬੜਾ ਰੋਸ ਹੈ।

ਮਾਮਲ ਦੀ ਸੰਜੀਦਗੀ ਨੂੰ ਦੇਖਦੇ ਹੋਏ ਮੁਖ ਮੰਤਰੀ ਹਾਊਸ ਵਿੱਚ ਬਿਆਨ ਦੇਣ।

ਸ੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਐਲਾਉਡ। ਕਨਸਰੰਡ ਮਨਿਸਟਰ ਸਟੇਟਮੈਂਟ ਦੇ ਦੇਣ। (It is admitted and the Minister concerned is requested to make a statement.)

Mr. Speaker : Call Attention Motion (No. 44) stands in the name of Comrade Bhan Singh Bhaura and some other hon. Members.

Comrade Bhan Singh Bhaura : I beg to draw the attention of the Government towards a matter of public importance, namely, the agitation launched by the Science teachers employed in Government Schools of the State against anomolous and invidious treatment meted out to them and support of their just demands. Their counterparts in Madhya Pradesh, Jammu and Kashmir and Rajasthan are given much better treatment there, every Science teacher is awarded either Science allowance or lecturer grade automatically after five years of service.

Recently while giving new grades to teachers science teachers have been ignored. Assurances held out in the past by the Government on the floor of the Legislature to improve their lot have not been implemented.

Despite the fact that 350 posts of science lecturers are already lying vacant. M.Sc. (cond) course masters are not being given due grades, though working against the said vacancy. They have been also debarred from doing M.Sc. by the Department while other junior teachers have been sent for doing full M.Sc. by the department, hence they will become seniors to all other (cond) course science teachers.

Shabby treatment continues to be the lot of general science teachers who are given only Rs. 100 fixed pay for two years. It is only after lapse of two years that they are given the regular master's grade. Thus for two years they receive less than those of even J.B.T. teachers, where their counterparts that is B.Sc. in education from the Kurukshetra University science teachers who have undergone same type of training are being awarded regular master's grade. Even B.Sc. untrained are being given the initial master's grade salary.

Their demands for grant of lecturer grade to all M.Sc. (cond) course teachers, regular grade to all general science teachers from the date of appointment and science allowance equal to five increments to all science teachers are fully justified.

In support of their demands 51 science teachers who came from all over the State have launched hunger-strike in front of M.L.A. Hostel Sector 4 with effect from the evening of 17th December, 1967.

The Government should forthwith start negotiation with the representatives of science teachers to satisfy their legitimate demands.

Mr. Speaker : It is admitted. The Minister concerned is requested to make a statement.

ਸ੍ਰੀ ਬਲਰਾਮਜੀ ਦਾਸ ਟੈਡਨ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਇਕ ਮੇਰੀ ਮੋਸ਼ਨ ਸੀ (ਸ਼ੋਰ) (ਵਿਘਨ) ਇਹ ਉਹ ਗੱਲ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਹੈ [× × × ×] (ਵਿਘਨ)

* Expunged as ordered by the chair.

ਸਰਦਾਰ ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੇਰੀ ਇਕ 53 ਨੰਬਰ ਦੀ ਕਾਲ-ਅਟੈਨ-ਸ਼ਨ ਮੋਸ਼ਨ ਹੈ.....(ਵਿਘਨ)

Minister of State for Public Works : On a point of Order, Sir, What has been said by the hon. Member Shri Balramji Dass Tandon should be expunged from the record of the proceedings of the House.

Mr. Speaker : What has been said by the hon. Member Shri Balramji Dass Tandon on his Call-Attention Motion No. 54 is expunged.
(ਵਿਘਨ)

ਸ਼੍ਰੀ ਬਲਰਾਮਜੀ ਦਾਸ ਟੈਂਡਨ: ਮੇਰੀ ਗੱਲ ਤਾਂ ਸੁਣੋ ਇਸ ਵਿੱਚ ਡਿਸਐਲਾਉ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਕੀ ਗੱਲ ਹੈ। ਸਾਇੰਸ ਟੀਚਰਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਆਈ ਹੈ.....(ਸ਼ੋਰ) (ਟੈਂਡਰੀ ਬੈਂਚਾਂ ਵਲੋਂ ਆਵਾਜ਼ਾਂ : ਸਿਟ ਡਾਊਨ)

ਸ਼੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਆਪ ਨੇ ਹੀ ਇਹ ਰੂਲ ਬਣਾਏ ਹਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੇ ਅਮਲ ਕਰਨਾ ਆਪ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਫਰਜ਼ ਹੈ। ਆਪ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਜੋ ਚੀਜ਼ ਡਿਸਐਲਾਉ ਹੋ ਜਾਵੇ ਉਸ ਬਾਰੇ ਤੁਸੀਂ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਮੇਰੇ ਕਮਰੇ ਵਿੱਚ ਆ ਕੇ ਗੱਲ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋ, ਇਥੇ ਨਹੀਂ ਰੇਜ਼ ਕਰ ਸਕਦੇ।
I will be very grateful to the hon. Members if they abide by the Rules framed by them.

ਜੋ ਕੁਝ ਹਾਊਸ ਨੇ ਬਣਾਇਆ ਹੈ ਅਗਰ ਉਸ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਮੰਨੋਗੇ ਤਾਂ ਇਸ ਵਿੱਚ ਮੇਰਾ ਕਸੂਰ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ। (These Rules have been framed by you and as such it is your first duty to abide by them. You know that you can come to my Chamber and discuss a matter which has been disallowed. You cannot raise it in the House. I will be very grateful to the hon. Members if they abide by the Rules framed by them. If you do not follow the Rules framed by this House, it will not be my fault.)

ਵਿੱਤ ਮੰਤਰੀ : ਆਨ ਏ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ ਆਰਡਰ, ਸਰ। ਜਦੋਂ ਆਪ ਖੜੇ ਹੁੰਦੇ ਹੋ ਤਾਂ ਇਹ ਇਤਨੀ ਕਰਟਸੀ ਵੀ ਆਬਜ਼ਰਵ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਕਿ ਬੈਠ ਹੀ ਜਾਇਆ ਕਰਨ। (ਵਿਘਨ)

ਸਰਦਾਰ ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੇਰੀ ਕਾਲ ਅਟੈਨਸ਼ਨ ਮੋਸ਼ਨ ਨੰਬਰ 53 ਸੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ [× × × × ×] (ਵਿਘਨ) (ਸ਼ੋਰ)

ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਸਰਦਾਰ ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਇਕ ਆਨਰੇਬਲ ਮੈਂਬਰ ਬਾਰੇ ਡਿਫੇਮਟਰੀ ਲਫਜ਼ ਕਹੇ ਹਨ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਰੀਕਾਰਡ ਤੋਂ ਐਕਸਪੰਜ਼ ਕਰ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ.....
(ਵਿਘਨ) (ਸ਼ੋਰ)

Mr. Speaker : These are expunged.

Call Attention Notice No. 55 has been given notice of by Shri A. Vishwanathan, Shri Harbans Lal Khanna, Shri Chhajju Ram, Chaudhri Satya Dev, Sardar Jagdev Singh, Comrade Bhan Singh Bhaura, Sardar Manjinder Singh and Dr. Bhagat Singh.

*Expunged as ordered by the Chair.

Shri A. Vishwanathan : Sir, we wish to draw the attention of the Government towards a matter of serious public importance, namely, the very objectionable advice tendered to the Government Officers at Ludhiana by Sardar Sardara Singh Kohli, Deputy Minister for Local Bodies on 16th December, 1967, that taking of bribes up to rupees one thousand was no crime but holding up of files was. It is.....

Voices from Opposition : Shame, shame.

Mr. Speaker : The words, "shame, shame", be withdrawn.

Shri A. Vishwanathan : It is further known that he actually warred a sheaf of currency notes taken from and to his pocket while giving this advice.

The Minister's conduct and advice tantamounts to official recognition and encouragement to administrative corruption. We request the Chief Minister to call for a report of the incident and his speech and place it on the Table of the House and make a statement.

ਸ਼੍ਰੀ ਅਧਿਕਸ਼ : ਮੈਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਲਿਖੇ ਭਾਸ਼ਣ ਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਮੋਸ਼ਨ ਮੇਂ ਇਸ ਹਾਊਸ ਦੇ ਏਕ ਡਿਪਟੀ ਮਿਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਪਰ ਏਸਪਰਯਾਜ ਕੀਏ ਗਏ ਹੈਂ ਤੋਂ ਇਸ ਦੇ ਬਾਰੇ ਮੇਂ ਅਗਰ ਸੀ. ਏਸ. ਸਾਹਿਬ ਇਸ ਬਾਰੇ ਕੁਝ ਕਹ ਸਕਦੇ ਹੋਂ ਤੋਂ ਕਹ ਦੇਂ ਅਗਰ ਇਸਕੇ ਸੁਭਾਸ਼ਿਕ ਬਾਦ ਮੇਂ ਕਾਜ਼ੇਹ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋਂ ਤੋਂ ਕਰ ਦੇਂ ਅਗਰ ਇਸ ਹਾਊਸ ਕੋ ਟੀਕ ਟੀਕ ਅਗਰ ਸਹੀ ਹਾਲਾਤ ਬਨਾ ਦੇਂ ਅਗਰ ਕਾਜ਼ੇਹ ਕਰ ਦੇਂ ।

(I have permitted him to read it because in this motion some aspersions have been cast on a Deputy Minister of this House. It would be better if the hon. Chief Minister throws some light on this issue at this stage or if he desires to make a statement later on he may inform the House accordingly. The hon. Chief Minister should acquaint this House with the true facts of the whole issue.)

(Interruptions)

ਸ਼੍ਰੀ ਸਤਪਾਲ ਡਾਂਗਰ : ਆਨ ਏ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ ਆਰਡਰ, ਸਰ । ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਇਹ ਮਸਲਾ ਬੜਾ ਗੰਭੀਰ ਹੈ । ਇਥੇ ਡਿਪਟੀ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਮੌਜੂਦ ਨੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਪੁੱਛਿਆ ਜਾਵੇ ਕਿ ਕੀ ਗੱਲ ਇਹ ਸਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਹੀ ਹੈ ।

Mr. Speaker : Chief Minister is responsible for all the Ministers.

ਸ਼੍ਰੀ ਸਤਪਾਲ ਡਾਂਗਰ : ਇਹ ਤਾਂ, ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਫੈਕਟਸ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ । ਫੈਕਟਸ ਬਾਰੇ ਤਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਡਿਪਟੀ ਮਨਿਸਟਰ ਪਾਸੋਂ ਕਲੈਰੀਫਾਈ ਕਰਾ ਲਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ।

ਮੁਖ ਮੰਤਰੀ : ਮੈਨੂੰ, ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਦੁਖ ਨਾਲ ਕਹਿਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਆਪੋਜੀਸ਼ਨ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦਾ ਰਾਈਟ ਤਾਂ ਹੈ ਕਿ ਗੱਲਾਂ ਜਿੰਨੀਆਂ ਚਾਹੁਣ ਕਰਨ ਪਰ ਉਸ ਦੀ ਕੋਈ ਲਿਮਟ ਤਾਂ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ । ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਆਦਮੀ ਉਥੇ ਆਪ ਮੌਜੂਦ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜਿੱਥੇ ਇਹ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਡਿਪਟੀ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਕੋਈ ਗੱਲ ਕਹੀ ਹੈ । ਫਿਰ ਇਹ ਗੱਲ ਕਿਸੇ ਅਖਬਾਰ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਛਪੀ । ਫਿਰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿਸੇ ਆਨਰੇਬਲ ਮਨਿਸਟਰ ਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਡ ਸਲਿੰਗਿੰਗ ਕਰਨੀ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਾਸਤੇ ਜ਼ੋਬ ਨਹੀਂ । ਬਹੁਰਹਾਲ ਮੈਂ ਪਤਾ ਕਰਕੇ ਦਸ ਦਿਆਂਗਾ ਜਿਵੇਂ ਕਿ, ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਤੁਸੀਂ ਹੁਕਮ ਕੀਤਾ ਹੈ । ਮੈਂ ਆਪ ਦੇ ਹਰ ਹੁਕਮ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਅਤੇ ਹੁਕਮ ਨੂੰ ਮੰਨ ਕੇ ਆਪ ਨੂੰ ਪਤਾ ਕਰ ਦਿਆਂਗਾ । (ਵਿਘਨ)

Shri A. Vishwanathan : There is no intention of mud-slinging. Those who were present there, have reported it. If an enquiry is made, I am ready to substantiate the whole thing.

ਸ੍ਰੀ ਸਤਪਾਲ ਡਾਂਗ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਇਹ ਕੋਈ ਮਾਮੂਲੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ, ਬੜਾ ਸੀਰੀਅਸ ਮੈਟਰ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਦੇ ਬਾਰੇ ਵਿੱਚ ਇਕ ਇਨਕੁਆਇਰੀ ਇੰਸਟੀਚੂਟ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਇਹ ਤਾਂ ਸੀਰੀਅਸ ਮਾਮਲਾ ਹੈ, ਇਸ ਦੀ ਇਨਕੁਆਇਰੀ ਲਈ ਇਸ ਹਾਊਸ ਦੀ ਇਕ ਕਮੇਟੀ ਮੁਕੱਰਰ ਕਰ ਦੇਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਵਿੱਚ ਇਕ ਇਸ ਹਾਊਸ ਦੇ ਡਿਪਟੀ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਇਨਵਾਲਿਡ ਹਨ। (ਵਿਘਨ) (ਸ਼ੋਰ)

ਉਪ ਮੰਤਰੀ (ਸਰਦਾਰ ਸਰਦਾਰ ਸਿੰਘ ਕੋਹਲੀ) : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਇਹ ਗੱਲ ਬਿਲਕੁਲ ਗਲਤ ਕਹੀ ਗਈ ਹੈ। ਮੇਰੇ ਪਾਸ ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਿਆ ਨਹੀਂ ਸਾਂ ਨਾਲੇ ਮਾਂ ਕਿਹੜਾ ਉਥੇ ਮੱਝਾਂ ਖਰੀਦਣ ਗਿਆ ਸੀ। ਮੈਂ ਤਾਂ ਕੇਵਲ ਇਕ ਬਾਗ ਦੇ ਉਦਘਾਟਨ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਹੀ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਹ ਤਾਂ ਰਿਸ਼ਵਤਖੋਰਾਂ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਨੇ ਕਿ ਰੁਪਏ ਇਕੱਠੇ ਕਰਕੇ ਇਥੇ ਆਣ ਕੇ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦੇ ਨੇ (ਵਿਘਨ) (ਸ਼ੋਰ) (ਸਰਕਾਰੀ ਬੈਂਚਾਂ ਵਲੋਂ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ)

ਸ੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਮੈਂ ਤਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇਕਰ ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਹੁਣੇ ਹੀ ਐਕਸਪਲੇਨ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋ ਤਾਂ ਕਰ ਦਿਉ ਜਾਂ ਫਿਰ ਸਹੀ। ਸਾਰੀ ਗੱਲ ਪਤਾ ਕਰਕੇ ਮੈਂ ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਹਾਊਸ ਨੂੰ ਦੱਸ ਦੇਣ। (ਵਿਘਨ) (I have already said that if you are in a position to explain the position now, you can do so. As an alternative, I have requested the hon. Chief Minister to inform the House about the matter after necessary verification.)

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੀਤ ਮੰਤਰੀ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਕੈਟੇਗਾਰੀਕਲੀ ਜਿਹੜਾ ਸਟੇਟਮੈਂਟ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਗੱਲ ਗਲਤ ਹੈ ਫਿਰ ਕਿਹੜੀ ਗੱਲ ਰਹਿ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਲਈ ਮੈਨੂੰ ਮਜਬੂਰ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਤਾਂ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਮੇਰਾ ਇਸ ਗੱਲ ਨਾਲ ਕੋਈ ਸਬੰਧ ਨਹੀਂ। (ਵਿਘਨ) (ਸ਼ੋਰ)

ਸ੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਸ੍ਰੀ ਕੋਹਲੀ ਜੀ ਨੇ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਡੀਨਾਈ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਅਜਿਹੀ ਕੋਈ ਚੀਜ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। (Shri Kohli has denied that such an incident occurred.)

ਉਪ ਮੰਤਰੀ (ਸਰਦਾਰ ਸਰਦਾਰ ਸਿੰਘ ਕੋਹਲੀ) : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਕਹਿ ਚੁੱਕਿਆ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਬਿਲਕੁਲ ਗਲਤ ਹੈ। ਬਿਲਕੁਲ ਗਲਤ ਹੈ। ਹੋਰ ਕੀ ਕਹਾਂ? (ਵਿਘਨ) (ਸ਼ੋਰ)।

ਸ੍ਰੀ ਸਤਪਾਲ ਡਾਂਗ : ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ, ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਇਹ ਪੁੱਛਿਆ ਜਾਵੇ ਕਿ ਕੀ ਗੱਲ ਹੈ।

ਉਪ ਮੰਤਰੀ (ਸਰਦਾਰ ਸਰਦਾਰ ਸਿੰਘ ਕੋਹਲੀ) : ਮੈਂ ਤਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਕਹਿ ਚੁੱਕਿਆ ਹਾਂ ਕਿ ਐਸੀ ਕੋਈ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਕਹੀ ਮੈਂ ਤਾਂ ਬਾਰ ਬਾਰ ਕਹਿ ਚੁੱਕਿਆ ਹਾਂ। (ਵਿਘਨ) (ਸ਼ੋਰ)
(ਕੁਝ ਮੈਂਬਰ ਬੋਲਣ ਲਈ ਖੜ੍ਹੇ ਹੋਏ)

Mr. Speaker : When I am speaking, you must sit down.

ANNOUNCEMENT REGARDING PETITIONS COMMITTEE

Mr. Speaker : Under Rule 293(1) of the Rules of Procedure and Conduct of Business in the Punjab Legislative Assembly, I nominate the following Members to serve on the Committee on Petitions for the Winter Session, 1967 of the Vidhan Sabha :—

1. Sardar Baldev Singh (*ex-officio* Chairman) Deputy Speaker.
2. Bhagat Guran Dass Hans.
3. Sardar Gardhara Singh.
4. Ch. Chhajju Ram.
5. Sardar Hardit Singh (Nathana)

ਸ਼੍ਰੀ ਬਲਰਾਮ ਜੀ ਦਾਸ ਟੰਡਨ : ਆਧਾ ਇਸ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਕਮੀ ਮੀਟਿੰਗ ਭੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ।

ਸ਼੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਮੀਟਿੰਗ ਕਰਨੇ ਦਾ ਫਰਜ਼ ਕਮੇਟੀ ਦਾ ਹੈ । (It is the duty of the Committee to hold its meeting.)

STATEMENT LAID ON THE TABLE

Minister of State for Public Works (Sardar Narinder Singh) : Sir, I beg to lay on the Table of the House statement on Call-Attention Motion No. 43.

Reply to Call-Attention Notice (Serial No. 43) by Shri Satya Pal Dang

An *ad-hoc* Sub Committee of the Cabinet under the Chairmanship of Shri Baldev Parkash, the then-Finance Minister, Punjab, was constituted to consider the demands of the border area people and to submit its recommendations. The present C. M. was also a member of the said Sub-Committee. Four meetings of the Sub-Committee were held and their recommendations finalised. The report was submitted to the previous Chief Minister for his perusal and further orders, but in the mean time the previous Ministry resigned and the present one took over. The report, in question, has since been seen and accepted by the present Chief Minister, Punjab, and will be processed further in consultation with the Finance Department.

ਚੌਧਰੀ ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ : ਮੈਂਨੇ ਏਕ ਕਾਲ-ਅਟੇਨਸ਼ਨ ਮੋਸ਼ਨ ਨੰਬਰ 9 ਦਿਯਾ ਥਾ ।

Mr. Speaker. I have already allowed him.

ਕਾਮਰੇਡ ਭਾਨ ਸਿੰਘ ਭੋਰਾ : ਮੇਰੀ ਕਾਲ-ਅਟੇਨਸ਼ਨ ਮੋਸ਼ਨ ਐਡਮਿਟ ਹੋ ਗਈ ਹੈ । ਪਰ ਇਹ ਪੜ੍ਹੀ ਨਹੀਂ ਗਈ ।

Mr. Speaker. This has been disallowed.

ਕਾਮਰੇਡ ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਟਪਿਆਲਾ : ਆਨ ਏ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ ਆਰਡਰ, ਸਰ । ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, 4 ਦਸੰਬਰ, ਨੂੰ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੇ ਖੂਨੀ ਕਾਂਡ ਬਾਰੇ ਮੈਂ ਇਕ ਮੋਸ਼ਨ ਦਿੱਤੀ ਸੀ । ਇਸ ਦੇ ਬਾਰੇ ਕੀ ਫੈਸਲਾ ਹੋਇਆ ।

ਸ਼੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਇਹ ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਹੁਣੇ ਵੇਖ ਕੇ ਦੱਸ ਦਿਆਂਗਾ । (I shall inform you about the fate of your motion after seeing the record.)

ਚੀਫ਼ਰੀ ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ : ਮੇਰੀ ਕਾਲ--ਅਟੈਨਸ਼ਨ ਮੋਸ਼ਨ ਨੰਬਰ 9 ਕੇ ਜਵਾਬ ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਕਹਾ ਹੈ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਇਸਕੇ ਸੁਤਾਲਿਕ ਪਤਾ ਕਰੇਗੀ ।

ਸ਼੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਤੁਸੀਂ ਕਿਹੜੀ ਨੰ: 9 ਦੀ ਗੱਲ ਕਰ ਰਹੇ ਹੋ । ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਕਮ ਅਜ ਕਮ ਪਤਾ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ । (What is your motion No. 9 about which you are talking ? At least I must know about it.)

ਚੀਫ਼ਰੀ ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ : ਜਿਹੜੀ ਕਾਲ ਅਟੈਨਸ਼ਨ ਦਾ ਜਵਾਬ ਘਰ ਮਿਲੇ ਤਾਂ ਦੂਸਰੇ ਦਿਨ ਉਸ ਤੇ ਸਵਾਲ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ।

ਮੰਤਰੀ : ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਇਨਕੁਆਇਰੀ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਹੈ ਤਾਂ ਕਾਰਜਾਤ ਦੇਖ ਕੇ ਜਵਾਬ ਦੇ ਦੇਵਾਂਗੇ, ਇਹੋ ਗੱਲ ਅਸੀਂ ਕਹੀ ਸੀ ।

ਸ਼੍ਰੀ ਸਤਪਾਲ ਡਾਂਗ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੇਰੀ ਇਕ ਕਾਲ-ਅਟੈਨਸ਼ਨ ਮੋਸ਼ਨ ਸੀ ਨੰਬਰ 43 ਇਹ ਬਾਰਡਰ ਏਰੀਆ ਨੂੰ ਸਹੂਲਤਾਂ ਦੇਣ ਵਾਸਤੇ ਸੀ । ਕੈਬਨਿਟ ਸਬ-ਕਮੇਟੀ ਦਾ ਇਕ ਫੈਸਲਾ ਹੈ ਇਸ ਦੀਆਂ ਸਿਫਾਰਸ਼ਾਂ ਬਾਰੇ ਉਹ ਚੀਫ਼ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਰਿਪੋਰਟ ਐਕਸਪੈਕਟ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ । ਇਸ ਦਾ ਆਖਰੀ ਫਿਕਰਾ ਇਹ ਹੈ :—

“And will be processed in consultation with the Finance Department.”

(ਵਿਘਨ)

ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਸਵਾਲ ਮੇਰਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਮੱਦੇ ਨਜ਼ਰ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ਕਿ ਸਬ-ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਸਿਫਾਰਸ਼ਾਂ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਫਾਈਨੈਂਸ ਡਿਪਾਰਟਮੈਂਟ ਦੀ ਕਨਸੈਂਟ ਲੈ ਲਈ ਸੀ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਇਤਰਾਜ਼ ਸੀ ਉਹ ਕੱਟ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ, ਚੀਫ਼ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਇਹ ਦੱਸਣ ਕਿ ਇਸ ਰਿਪੋਰਟ ਨੂੰ ਉਹ ਹੋਰ ਕਿਤਨੇ ਦਿਨ ਤਕ ਲਾਗੂ ਕਰਨਗੇ ।

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਜਿੱਥੋਂ ਤਕ ਮੇਰੀ ਯਾਦਦਾਸਤ ਹੈ ਇਕ ਸਬ-ਕਮੇਟੀ ਜ਼ਰੂਰ ਬਣਾਈ ਸੀ । ਜਿਹੜੀਆਂ ਮੈਂਬਰਜ਼ ਨੇ ਸਿਫਾਰਸ਼ਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਉਹ ਅਜੇ ਕੈਬਨਿਟ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆਉਣੀਆਂ ਹਨ ।

ਸ਼੍ਰੀ ਸਤਪਾਲ ਡਾਂਗ : ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜਵਾਬ ਹੀ ਪੜ੍ਹ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵਾਕਫੀਅਤ ਲਈ ਇਸ ਦੇ ਵਿੱਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ:—

“An ad-hoc Sub-Committee of the Cabinet under the Chairmanship of Shri Baldev Parkash, the then Finance Minister, Punjab, was constituted to consider the demands of the border area people and to submit its recommendations. The present C.M. was also a member of the said Sub-Committee. Four meetings of the Sub-Committee were held and their recommendations finalised. The report was submitted to the previous Chief Minister for his perusal and further orders, but in the meantime the previous Ministry resigned and the present one took over. The report, in question, has since been seen and accepted by the present Chief Minister, Punjab and will be processed further in consultation with the Finance Department”.

ਮੇਰਾ ਖਿਆਲ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਾਰੀ ਗੱਲ ਯਾਦ ਆ ਗਈ ਹੋਵੇਗੀ । ਉਹ ਦੱਸਣ ਕਿ ਫਾਈਨੈਂਸਲ ਏਰੀਅਰ ਵਿੱਚ ਉਹ ਕਦੋਂ ਤਾਈਂ ਲਾਗੂ ਕਰ ਦੇਣਗੇ ।

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਗੱਲ ਵੀ ਕਲੀਅਰ ਹੈ, ਅਤੇ ਜਵਾਬ ਵੀ ਕਲੀਅਰ ਹੈ । ਜਿਹੜੀ ਕਮੇਟੀ ਬਣੀ ਸੀ ਉਸ ਨੇ ਸਿਫਾਰਸ਼ਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਜਿਹੜੀਆਂ ਵਿਚਾਰ ਅਧੀਨ ਹਨ ਫਾਈਨੈਂਸ ਡਿਪਾਰਟਮੈਂਟ ਨੂੰ ਰੈਫਰ ਹੋਣੀਆਂ ਹਨ, ਫੇਰ ਕੈਬਨਿਟ ਵਿੱਚ ਆਉਣਗੀਆਂ ।

ਸ਼੍ਰੀ ਸਤਪਾਲ ਡਾਂਗ : ਇਕ ਗੱਲ ਹੋਰ.....

ਸ਼੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਤੁਸੀਂ ਇਕ ਕੁਐਸ਼ਚਨ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ । (You cannot put more than one question.)

ਸ਼੍ਰੀ ਸਤਪਾਲ ਡਾਂਗ : ਐਡਜਰਨਮੈਂਟ ਮੋਸ਼ਨ ਨੰਬਰ 11 ਦਾ ਜਵਾਬ ਮਿਲਿਆ ਹੈ 11 ਦਸੰਬਰ, 1967 ਨੂੰ ਉਸ ਦੇ ਵਿੱਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ :

I am directed to enclose a copy of the Adjournment Motion No. 11 by Shri Satya Pal Dang and four other M.L.A.s and to request you to kindly supply the information asked for therein.

ਹੋਮ ਸੈਕਟਰੀ ਹੋਰ ਕਿਤਨਾ ਸਮਾਂ ਲੈਣਗੇ ?

ਸ਼੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਮੇਰੇ ਖਿਆਲ ਵਿੱਚ ਸਰਦਾਰ ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਟਪਿਆਲਾ ਦੀ ਵੀ ਇਹੋ ਮੋਸ਼ਨ ਸੀ । ਮੈਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਮੇਰੇ ਚੈਂਬਰ ਵਿੱਚ ਆ ਜਾਣਾ ਉਥੇ ਗੱਲ ਕਰ ਲਵਾਂਗੇ । (ਹਾਸਾ) (I think Sardar Dalip Singh Tapiala's motion was also on the same subject. I have already requested the hon. Member to come to my Chamber to discuss the same.) (laughter)

ਸ਼੍ਰੀ ਸਤ ਪਾਲ ਡਾਂਗ : ਹੋਮ ਸੈਕਟਰੀ ਨੂੰ ਵੀ ਸੱਦ ਲੈਣਾ ।

ਸ਼੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਸਦ ਲਵਾਂਗੇ । (I will invite him.)

ਕਾਮਰੇਡ ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਟਪਿਆਲਾ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਵਕਤ ਬਹੁਤ ਕੀਮਤੀ ਹੈ । ਇਸ ਕਰਕੇ ਇਸ ਗੱਲ ਵਿੱਚ ਅੜਚਨ ਨਹੀਂ ਪਾਉਣੀ ਚਾਹੀਦੀ । ਉਸ ਤੇ ਅੱਜ ਹੀ ਵਿਚਾਰ ਕਰ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ।

ਸ਼੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਅੱਜ ਹੀ ਵਿਚਾਰ ਕਰ ਲਵਾਂਗੇ ਜੀ । (We will consider it to-day.)

ਜੱਥੇਦਾਰ ਕੁੰਦਨ ਸਿੰਘ ਪਤੰਗ : ਆਨ ਏ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ ਆਰਡਰ, ਸਰ । ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਕਾਲ ਅਟੈਨਸ਼ਨ-ਮੋਸ਼ਨ ਨੰਬਰ 32 ਭੇਜੀ ਸੀ ਜੋ ਕਿ ਪੀ. ਸੀ. ਐਸ. ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਬਾਰੇ ਸੀ । ਹਾਲੇ ਤਕ ਉਸ ਦਾ ਉਤਰ ਨਹੀਂ ਆਇਆ ।

ਸ਼੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਉੱਤਰ ਜ਼ਰੂਰ ਆਇਆ ਹੋਵੇਗਾ । ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ । (ਵਿਘਨ) ਉਹ ਐਡਮਿਟਡ ਹੈ, ਗੌਰਮਿੰਟ ਉਸ ਦਾ ਜਵਾਬ ਦੇਵੇਗੀ । (You must have received its reply. It cannot be otherwise. (interruptions). Your motion is admitted, the Government will give its reply.)

ਕਾਮਰੇਡ ਹਰਕਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਸੁਰਜੀਤ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਅਸੀਂ ਇਹ ਜਾਣਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਅੱਜ ਹਾਊਸ ਸਾਈਨੇ-ਡਾਈ ਐਡਜਰਨ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਕਾਲ-ਅਟੈਨਸ਼ਨ ਮੋਸ਼ਨਾਂ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰੇ ਤੁਸੀਂ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਮਨਿਸਟਰ ਹਾਊਸ ਵਿੱਚ ਸਟੇਟਮੈਂਟਸ ਦੇਣਗੇ ਕਿਧਰ ਜਾਣਗੀਆਂ ? ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਹੁਣੇ ਹੀ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬਾਨ ਨੂੰ ਕਹੋ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਉੱਤੇ ਕੋਈ ਛੋਟੀਆਂ-ਮੋਟੀਆਂ

[ਕਾਮਰੇਡ ਹਰਕਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਸੁਰਜੀਤ]

ਸਟੇਟਮੈਂਟਾਂ ਦੇ ਦੇਣ । ਕਈ ਕਾਲ-ਅਟੈਨਸ਼ਨ ਮੋਸ਼ਨਾਂ ਬੜੀਆਂ ਪਬਲਿਕ ਇੰਪਾਰਟੈਂਟਸ ਦੀਆਂ ਹਨ । ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਮੇਰੀ ਕਲ ਦੀ ਮੋਸ਼ਨ ਹੈ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਬੈਟਰਮੈਂਟ ਲੈਵੀ ਦੀ ਵਸੂਲੀ ਛੇਦ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ ਪਰ ਹਾਲੇ ਵੀ ਪਰਚੀਆਂ ਜਾਰੀ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ । ਫਿਰ ਕਈ ਮਸਲੇ ਪੈਦਾ ਹੋਣਗੇ ਇਸ ਕਰਕੇ ਇਸ ਤੇ ਸਟੇਟਮੈਂਟ ਦੇਕੇ ਇਸ ਨੂੰ ਹਾਊਸ ਵਿੱਚ ਹੀ ਡਿਸਪੋਜ਼ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ ।

ANNOUNCEMENT BY SECRETARY

Mr. Speaker : The Secretary will make some announcement.

Secretary : Under Rule 2 of the Punjab State Legislature (Communications) Rules, 1959, I have to inform the House that the following four Bills which were passed by the Punjab Vidhan Sabha on the 13th/15th December, 1967 and transmitted to the Punjab Vidhan Parishad on the same dates for its recommendations have been agreed to by the said Vidhan Parishad without any recommendation on the 18th December, 1967.

- (1) The Punjab Local Authorities (Aided Schools) Amendment Bill, 1967.
- (2) The Punjab Professions, Trades, Callings and Employments Taxation (Repealing) Bill, 1967.
- (3) The Punjab Legislative Assembly Speaker's and Deputy Speaker's Salaries (Amendment) Bill, 1967.
- (4) The Punjab Legislative Council Chairman's and Deputy Chairman's Salaries and Allowances (Amendment) Bill, 1967.

ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਇਕ ਮਨਿਸਟਰ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਇਕ ਸੈਂਸਰ ਮੋਸ਼ਨ ਵੀ ਆਈ ਹੋਈ ਸੀ ।

ਸ਼੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਉਸ ਦੇ ਮੁਤੱਲਕ ਵੀ ਟਾਈਮ ਮਿਲੇਗਾ । I shall let him know in about half an hour. (I shall allot some time for that motion also. I shall let him know in about half an hour.)

SINE DIE MOTION UNDER RULE 16

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਮੈਂ ਮੂਵ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਅਜ ਇਸ ਬੈਠਕ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ ਤੇ ਹਾਊਸ ਨੂੰ ਸਾਨੇ—
ਡਾਈ ਐਡਜਰਨ ਕਰ ਦਿਤਾ ਜਾਵੇ ।

Mr. Speaker : Motion moved—

That the Assembly at its rising this day shall stand adjourned *sine-die*,

Mr. Speaker : Question is—

That the Assembly at its rising this day shall stand adjourned *sine-die*.

Those in favour of this motion please say 'Ayes'

(Voices : Ayes)

Those not in favour of this motion please say 'Noes'

(Voices : Noes)

I think the 'Ayes' have it and the Motion is carried.

(Interruptions and uproar in the House.)

ਸ੍ਰੀ ਲਾਲ ਚੰਦ ਸੱਬਰਵਾਲ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਅਸੀਂ ਹਾਲੇ ਇਸ ਤੇ ਬੋਲਣਾ ਸੀ ਪਰ ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਨੂੰ ਪੁਟ ਕਰਕੇ ਪਾਸ ਵੀ ਕਰ ਦਿਤਾ ਹੈ ਤੇ ਸਾਨੂੰ ਬੋਲਣ ਦਾ ਮੌਕਾ ਨਹੀਂ ਦਿਤਾ ।

ਸ੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਮੈਂ ਤਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਤੋਂ 'ਆਇਜ਼' ਅਤੇ 'ਨੋਜ਼' ਪੁਛ ਕੇ ਇਸ ਨੂੰ ਕੈਰੀ ਕੀਤਾ ਹੈ ।
(I have declared the motion carried after inviting 'Ayes' and 'Noes' from all of you.)

ਆਵਾਜ਼ਾਂ : ਗਲਤ ਹੈ, ਗਲਤ ਹੈ ।

ਸ੍ਰੀ ਮਨਮੋਹਨ ਕਾਲੀਆ : ਅਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੋੜਨ ਨਹੀਂ ਦੇਣਾ (ਵਿਘਨ)

ਸ੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਮੈਂ ਤਾਂ ਇਹ ਉਚੀ ਆਵਾਜ਼ ਤੋਂ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਲਾਇਆ ਸੀ ।
(I declared the motion carried as there was a loud voice in favour of the motion.)

ਸ੍ਰੀ ਲਾਲ ਚੰਦ ਸੱਬਰਵਾਲ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਜਦ ਡਵੀਜ਼ਨ ਕਲੇਮ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਡਵੀਜ਼ਨ ਕਰਾਉਣੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ (ਵਿਘਨ)

ਸ੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਮੈਂ ਇਹ ਅਰਜ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਮੈਂ ਇਹ ਆਖਿਆ ਸੀ ਕਿ ਜਿਹੜੇ ਹਕ ਵਿਚ ਹਨ ਉਹ 'ਆਇਜ਼' ਆਖਣ । 'ਆਇਜ਼' ਦੀਆਂ ਆਵਾਜ਼ਾਂ ਆਈਆਂ ਸਨ ਪਰ 'ਨੋ' ਦੀਆਂ ਨਹੀਂ ਆਈਆਂ ਤਾਂ ਮੈਂ ਕੀ ਕਰ ਸਕਦਾ ਸੀ (In this connection, I may say that I asked the members in favour of the motion to say 'Ayes'. There were voices of 'Ayes' but not of 'Noes'. Hence, I could not do anything else in the matter.)

ਸ੍ਰੀ ਲਾਲ ਚੰਦ ਸੱਬਰਵਾਲ : ਅਸੀਂ ਉਚੀ ਆਵਾਜ਼ ਵਿਚ 'ਨੋ' ਕਿਹਾ ਸੀ । (ਵਿਘਨ)

ਸ੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਨਹੀਂ ਨਹੀਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ । (No, no. This did not happen....)

ਸ੍ਰੀ ਬਲਰਾਮ ਜੀ ਦਾਸ ਟੰਡਨ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਤੁਹਾਨੂੰ ਡਵੀਜ਼ਨ ਕਰਾਉਣੀ ਪਏਗੀ ।

Minister for Finance : The hon. Member shou'd please learn manners. I would request him to resume his seat because the hon. Speaker is on his legs.

(ਇਸ ਵੇਲੇ ਹਾਊਸ ਵਿਚ ਇਤਨਾ ਸ਼ੋਰ ਸੀ ਕਿ ਕੁਝ ਸੁਣਾਈ ਨਹੀਂ ਸੀ ਦੇ ਰਿਹਾ)

ਸ੍ਰੀ ਸੱਤਪਾਲ ਡਾਂਗ : ਆਨ ਏ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ਼ ਆਰਡਰ, ਸਰ । ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੇਰਾ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ਼ ਆਰਡਰ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਤੁਸੀਂ ਮੌਸਨ ਪੜ੍ਹੀ ਉਸ ਵੇਲੇ ਮੈਂ ਮੌਸਨ ਤੇ ਬੋਲਣ ਲਈ ਖੜਾ ਹੋਇਆ । ਪਰ ਤੁਸੀਂ ਬਿਨਾਂ ਦੋਖਿਆਂ ਤੇ ਬਿਨਾਂ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿਤਿਆਂ 'ਆਇਜ਼' 'ਨੋ' ਪੁਛਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿਤਾ । ਮੈਂ ਇਹ ਪੁਛਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਕਿਸ ਰੂਲ ਦੇ ਅਧੀਨ ਇਕ ਐਮ. ਐਲ. ਏ. ਨੂੰ ਬੋਲਣ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਹੀਂ ਦਿਤੀ । ਕਿਸ ਰੂਲ ਦੇ ਮੁਤਾਬਕ ਤੁਸੀਂ ਡਿਸਕਸ਼ਨ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿਤੀ । (ਵਿਘਨ) ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਇਹ ਇਕ ਬੜਾ ਅਹਿਮ ਮਾਮਲਾ ਹੈ । ਸੈਂਸਰ ਮੌਸਨ

[ਸ੍ਰੀ ਸੱਤਪਾਲ ਡਾਂਗ]

ਪੁਟ ਹੋਈ ਹੈ। ਕਲ੍ਹ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਅਹਿਮ ਮਸਲਾ ਹੈ ਇਸ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੋਣ ਤੇ ਹਾਊਸ ਦੀ ਸਿਟਿੰਗਜ਼ ਵਧਾ ਦਿਤੀਆਂ ਜਾਣਗੀਆਂ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਦੋ ਬਿਲ ਅਜ ਹੋਰ ਪੇਸ਼ ਹੋਣੇ ਹਨ ! 10—12 ਮੈਂਬਰ ਉਸ ਤੇ ਬੋਲਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬੋਲਣ ਦਾ ਨੋਟਿਸ ਦਿਤਾ ਹੈ। ਜੇ ਇਹ ਹਾਊਸ ਨੂੰ ਸਾਨੇ—ਡਾਈ ਐਡਜਰਨ ਕਰ ਦਿਤਾ ਤਾਂ ਉਹ ਮੈਂਬਰ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬੋਲ ਸਕਣਗੇ ? ਸੋ ਤੁਸੀਂ ਕਿਸ ਰੂਲ ਦੇ ਮੁਤਾਬਿਕ ਇਹ ਸਭ ਕੁਝ ਕੀਤਾ ਹੈ ?

Mr. Speaker : The hon. Member should please hear me. ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਟਾਈਮ ਮਿਲੇਗਾ। ਲੈਂਗੁਏਜ ਬਿਲ ਬਾਰੇ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਟਾਈਮ ਐਕਸਟੈਂਡ ਕਰ ਦਿਤਾ ਜਾਵੇ ਇਸ ਲਈ ਜਿਤਨਾ ਮਰਜ਼ੀ ਹੈ ਬੋਲ ਲੈਣਾ ਪਰ ਬਿਲ ਨੂੰ ਪਾਸ ਅਜ ਹੀ ਕਰਨਾ ਹੈ। **We will sit till the Bill is passed.** ਬਾਕੀ ਦੇ ਬਿਲਾਂ ਬਾਰੇ ਜੋ ਤੁਸੀਂ ਫਰਮਾਇਆ ਹੈ ਇਹ ਦੋਨੋਂ ਬਿਲ ਦੋ-ਦੋ ਮਿੰਟਾਂ ਦੇ ਹਨ। ਕੋਈ ਕੰਟਰੋਵਰਸੀਅਲ ਬਿਲ ਨਹੀਂ। ਇਕ ਫੌਜੀਆਂ ਨੂੰ ਅਵਾਰਡ ਦੇਣ ਦਾ ਹੈ। (ਕਾਮਰੇਡ ਸੱਤਪਾਲ ਡਾਂਗ ਵਲੋਂ ਵਿਘਨ) ਡਾਂਗ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਬੜੇ ਆਰਾਮ ਨਾਲ ਤੁਹਾਨੂੰ ਸੁਣਿਆ ਹੈ। ਮੇਰਾ ਜਵਾਬ ਸੁਣ ਲਓ। ਆਪਣੇ ਆਪ ਉਠ ਕੇ ਬੋਲਣਾ ਠੀਕ ਨਹੀਂ। ਤੁਸੀਂ ਵੀ ਸੁਣ ਲਓ। ਜਿਹੜਾ ਮੈਂਬਰ ਮੌਜੂਦ ਹੈ ਉਸ ਵਾਸਤੇ ਜੇਕਰ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੋਈ ਅਤੇ ਆਪ ਦੀ ਤਸੱਲੀ ਨਾ ਹੋਈ ਤਾਂ ਉਸ ਤੇ ਵੀ ਟਾਈਮ ਮਿਲੇਗਾ। ਇਸ ਬਾਰੇ ਘਬਰਾਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ। ਅਜ ਸਵੇਰੇ ਬਿਜ਼ਨਿਸ ਅਡਵਾਇਜ਼ਰੀ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿਚ ਤੁਹਾਡੇ ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਸਾਈਨੇ—ਡਾਈ ਐਡਜਰਨ ਕਰਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਸੀ। (The hon. Member should please hear me. I assure the hon. Members that all of them will get time. About the language Bill it was said that the time of the sitting would be extended and the hon. Members would be given as much time as they liked to have but the Bill is to be passed to-day. We will sit till the Bill is passed. So far as the other two Bills are concerned to which the hon. Member has drawn my attention, I may add that hardly two minutes will be taken by each of them. None of them is controversial. One of them is about War Awards for soldiers. (*Interruption by Shri Satya Pal Dang*) Dang Sahib, I have listened to you very patiently. Now you must have patience to hear my reply. It does not behove you to go on speaking without my permission. You should listen to me. So far as the censure motion is concerned, you will get time if after hearing my views you think it desirable to say something and are dissatisfied. You should not feel perturbed over this matter. The decision to adjourn the House *sine die* was taken in the meeting of the Business Advisory Committee held in the morning.)

ਆਵਾਜ਼ਾਂ : ਅਸੀਂ ਐਗਰੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕੀਤਾ।

ਵਿੱਤ ਮੰਤਰੀ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੇਰੀ ਗੁਜ਼ਾਰਿਸ਼ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜਿਸ ਚੀਜ਼ ਦਾ ਇਕ ਵਾਰੀ ਫੈਸਲਾ ਹੋ ਜਾਵੇ ਉਸ ਨੂੰ ਮੁੜ ਕੇ ਰੀਓਪਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ।

ਡਾਕਟਰ ਬਲਦੇਵ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਇਹ ਅਰਜ਼ ਕਰਨੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜਦ ਹਾਊਸ ਨੂੰ ਸਾਈਨੇ—ਡਾਈ ਐਡਜਰਨ ਕਰਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਹੋਇਆ ਸੀ ਤਾਂ ਵੀ ਸਾਡੀ ਕੰਨਸੈਂਟ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਪਰ ਜੇ ਉਥੇ ਫੈਸਲਾ ਹੋ ਵੀ ਗਿਆ ਤਾਂ ਕੀ ਇਥੇ ਹਾਊਸ ਵਿਚ ਮੋਸ਼ਨ ਪੁਟ ਕਰਨ ਵੇਲੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਬੋਲਣ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਹੀਂ ਸੀ ਮਿਲਣੀ ਚਾਹੀਦੀ? ਕੀ ਇਹ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦਾ ਰਾਈਟ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਬੋਲ ਸਕਣ? ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਤੁਸੀਂ ਅਜ ਉਸ ਰਾਈਟ ਨੂੰ ਡਿਨਾਈ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਤੁਸੀਂ ਮੋਸ਼ਨ ਪੁਟ ਕਰ ਰਹੇ ਸੀ ਤਾਂ ਸਰਵਾਈ ਸੱਤਪਾਲ ਡਾਂਗ, ਬਲਰਾਮ ਜੀ ਦਾਸ ਟੰਡਨ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ਵਨਾਥਨ ਬੋਲਣ ਲਈ ਖੜੇ ਹੋਏ ਪਰ ਅਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੋਸ਼ਨ ਪੁਟ ਕਰ ਲੈਣ ਦਿਓ, ਤੁਹਾਨੂੰ ਬੋਲਣ ਦਾ ਟਾਈਮ ਮਿਲੇਗਾ। ਪਰ ਤੁਸੀਂ ਮੋਸ਼ਨ ਪੁਟ ਕਰਦੇ ਸਾਰ ਹੀ 'ਆਇਜ਼' ਅਤੇ 'ਨੌਜ਼' ਪੁਛਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿਤਾ। ਇਹ ਗਲਤ ਚੀਜ਼ ਹੈ। ਸਾਨੂੰ ਬੋਲਣ ਦਾ ਮੌਕਾ ਮਿਲਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਸ੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਡਾਕਟਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਇਹ ਬੇਨਤੀ ਕਰ ਦਿਆਂ ਕਿ ਜਦੋਂ ਖੱਪ ਪੈ ਰਹੀ ਹੋਵੇ ਤੇ ਕੁਝ ਵੀ ਤੁਹਾਨੂੰ ਸੁਣਾਈ ਨਾ ਦਿੰਦਾ ਹੋਵੇ ਤੇ ਨਾ ਤੁਸੀਂ ਚੁਪ ਕਰੋ ਅਤੇ ਨਾ ਮੇਰੀ ਗੱਲ ਸੁਣੋ ਤਾਂ ਮੇਰਾ ਇਹਦੇ ਵਿਚ ਕਸੂਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਹਾਂ ਐਵੇਂ ਉਥੇ ਉਥੇ ਹੱਥ ਕਰਨੇ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਅਜਿਹੇ ਬੋਲਣ ਦਾ ਕੀ ਫਾਇਦਾ। You may go on saying whatever you want to say. (Doctor Sahib, I am not at fault if you do not maintain silence and due to noise you are unable to catch my words. It is not proper to raise hands. What is the use of saying such like things at this stage. You may go on saying whatever you want to say.)

(ਸ਼ੋਰ)

Shri A. Vishwanathan : I do not know why you are hastening the adjournment of the House.

Mr. Speaker : You never try to listen to me.

ਸ੍ਰੀ ਮੋਹਨ ਲਾਲ : ਮੈਂ ਤਾਂ, ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਇਕ ਛੋਟੀ ਜਿਹੀ ਪਰਾਰਥਨਾ ਕਰਨੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਉਸ ਮੋਸ਼ਨ ਨੂੰ ਤੁਸੀਂ ਹਾਊਸ ਵਿਚ ਪੁਟ ਕੀਤਾ। ਹਾਊਸ ਨੇ ਉਸ ਮੋਸ਼ਨ ਨੂੰ ਕੈਰੀਡ ਡਿਕਲੇਅਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਉਸ ਦੇ ਬਾਅਦ ਕੁਝ ਮੈਂਬਰ ਸਾਹਿਬਾਨ ਨੇ ਕੁਝ ਗੱਲਾਂ ਐਸੀਆਂ ਆਖੀਆਂ ਨੇ ..... (ਸ਼ੋਰ) ..... ਕੁਝ ਸੁਣ ਤੇ ਲਓ। ਪਹਿਲਾਂ ਬੜਾ ਰੌਲਾ ਪਾਇਆ ਸੀ, ਜੇ ਗੁਲਿੰਗ ਹੋ ਗਿਆ ਤਾਂ ਹੁਣ ਕੀ ਹੋ ਗਿਆ ਤੁਹਾਨੂੰ। ਉਦੋਂ ਤੇ ਬੜੇ ਤੱਤੇ ਸੀ। ਮੈਂ ਸਿਰਫ਼ ਇਕ ਗਲ ਕਹਿਣੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਕੁਝ ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਆਬਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨਜ਼ ਹਨ ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਐਸੇ ਲਫਜ਼ ਕਹੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮਤਲਬ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ ਤੇ ਐਸਪਰਸ਼ਨ ਹੈ। These should not form part of the proceedings. These should be deleted.

Shri A. Vishwanathan : There is no aspersion on anybody.

Mr. Speaker : And if there is any, that will be expunged.

ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ : ਅਸੀਂ ਸਿਰਫ਼ ਇਹ ਪੁਆਇੰਟ ਰੇਜ਼ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਇਕ ਮੋਸ਼ਨ ਹੈ ਅਤੇ ਮੋਸ਼ਨ ਤੇ ਹੱਕ ਹੈ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਬੋਲਣ ਦਾ। ਬਸ ਐਨੀ ਹੀ ਗੱਲ ਹੈ ਔਰ ਤੁਸੀਂ

[ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ]

ਦੇਖਿਆ ਪੰਡਿਤ ਜੀ ਨੇ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਕਹਿਣ ਦੀ ਕਿ ਇਹ ਗਲਤ ਹੈ । ਤੁਸੀਂ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਬਣ ਜਾਉ ਉਹ ਖੜੇ ਸੀ ਬੋਲਣ ਲਈ ।

Mr. Speaker : Sardar Sahib, I never said ਕਿ ਬੈਠ ਜਾਉ । (Sardar Sahib, I never said that they should sit down.)

ਸ਼੍ਰੀ ਆ. ਵਿਸ਼ਵਨਾਥਨ : ਕੇ ਖੜੇ ਥੇ ਆਰ ਆਪ ਨੇ ਕਹਾ ਕਿ ਬੈਠ ਜਾਓ ।

ਸ਼੍ਰੀ ਅਭਯੁਕਤ : ਆਪ ਕੀ ਕੁਝੀ ਕਰਕੁਰਦਾਰੀ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਖੜਾ ਹੂੰ ਆਰ ਆਪ ਖੜੇ ਰਹੇ । ਮੈਂ ਆਪ ਕੀ ਕੁਝ ਸ਼ਕੂਰ ਹੂੰ ਜੋ ਆਪ ਇਸ ਹਾਊਸ ਕੀ ਕਾਰਯਵਾਹੀ ਚਲਾਨੇ ਮੇਂ ਸੁਝਾ ਕੀ ਇਸਦਾਦ ਦੇ ਰਹੇ ਹੈ । ਮੈਂ ਆਪਕਾ ਕੁਝ ਸ਼ਕੂਰ ਹੂੰ । (Your obedience is really appreciable. You keep on standing while I am on my legs. I am very grateful to you for the co-operation being extended to me by you for conducting the proceedings of this House.)

THE PUNJAB OFFICIAL LANGUAGE BILL, 1967

Chief Minister : Sir, I beg to introduce the Punjab Official Language Bill, * 1967.

Chief Minister : Sir, I beg to move that the Punjab Official Language Bill, 1967 be taken into consideration at once.

ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਅੱਜ ਦਾ ਦਿਨ ਇਕ ਹਿਸਟੋਰੀਕਲ ਦਿਨ ਹੋਏਗਾ ।

ਕਾਮਰੇਡ ਹਰਕਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਸੁਰਜੀਤ : ਆਨ ਏ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ ਆਰਡਰ, ਸਰ। ਉਸ ਮੌਸਨ ਦਾ ਕੀ ਬਣਿਆ, ਆਹ ਇੰਟਰੋਡਕਸ਼ਨ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿਤੀ । ਜਿਹੜਾ ਪਹਿਲਾਂ ਮੌਸਨ ਤੇ ਝਗੜਾ ਪਿਆ ਸੀ ਉਸ ਤੇ ਤੁਸੀਂ ਰਾਈਟ ਦਿੰਦੇ ਹੋ ਅਪੋਜ਼ ਕਰਨ ਦਾ ਕਿ ਨਹੀਂ । ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇਕ ਹੋਰ ਆਪੋਜ਼ੀਸ਼ਨ ਲੀਡਰ ਨੇ ਪੁਆਇੰਟ ਰੇਜ਼ ਕੀਤਾ । ਇਕ ਹੋਰ ਸੈਂਸਰ ਮੌਸਨ ਹੈ । ਉਹ ਦਾ ਕੀ ਬਣਿਆ ਉਸ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰੋ । ਫਿਰ ਅਗੇ ਚਲੋ । ਇਹ ਤਾਂ ਕੋਈ ਗੱਲ ਨਹੀਂ । ਤੁਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੇ ਫੈਸਲਾ ਦੇਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸਾਈਨ ਡਾਈ ਮੌਸਨ ਦਾ ਵੀ ਆਪਣੇ ਆਪ ਫੈਸਲਾ ਕਰਾ ਦਿਤਾ । ਇਹਨੂੰ ਅਪੋਜ਼ ਕਰਨ ਦੀ ਵੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ । ਤੁਸੀਂ ਇਹ ਵੀ ਨਹੀਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਸੈਂਸਰ ਮੌਸਨ ਦਾ ਕੀ ਬਣੇਗਾ ।

ਸ਼੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਹਰਕਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਮੈਂ ਤਾਂ ਕਿਹਾ ਹੈ ਸੈਂਸਰ ਮੌਸਨ ਲਈ ਵੀ ਟਾਈਮ ਦਿਆਂਗਾ ।

ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਨਹੀਂ ਸੁਣਿਆ ਤਾਂ ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਦੁਬਾਰਾ ਦਸ ਦੇਵਾਂ ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਟਾਈਮ ਦਿਆਂਗਾ । ਇਸ ਤੇ ਵੀ ਦਿਆਂਗਾ, ਸੈਂਸਰ ਮੌਸਨ ਤੇ ਵੀ ਦਿਆਂਗਾ । ਜਿੰਨਾਂ ਤੁਸੀਂ ਚਾਹੋਗੇ ਬੈਠੇ ਰਹਿਣਾ । (Addressing Comrade Harkishan Singh Surjit. I have said that I would allot some time for the Censure Motion. If you have not heard me, I may repeat it again. I will give you time. I will give you time for this motion and also for the Censure Motion. I will give you as much time as you require. You must keep sitting to avail of the same.)

Shri Balramji Dass Tandon : Speaker has the right to give any time.

ਸ਼੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਅੱਜ ਹੀ ਟਾਈਮ ਦੇਵਾਂਗਾ । (Balramji, I say, I will give you the time. You will get time to-day.)

* Done in Punjabi.

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਸਤਿਕਾਰ ਯੋਗ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਅਜ ਦਾ ਦਿਨ ਬੜਾ ਭਾਗਾਂ ਵਾਲਾ ਦਿਨ ਹੈ ਅੱਜ ਅਸੀਂ ਸਾਰਾ ਹਾਊਸ 12 ਸੇ ਬਰਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜੋ ਪੰਜਾਬੀ ਮਾਂ ਨੂੰ ਦਰਜਾ ਮਿਲਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ ਉਸ ਨੂੰ ਅੱਜ ਦਰਜਾ ਦਿਵਾਉਣ ਲਗੇ ਹਾਂ। ਔਰ ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਬਿਲ ਪਾਸ ਹੋਣ ਤੇ ਸਾਰਾ ਪੰਜਾਬ ਵਧਾਈ ਦੇਣ ਵਾਸਤੇ ਤਿਆਰ ਹੋਏਗਾ। ਕਿਉਂਕਿ ਸਾਰੇ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਇਹ ਤੀਬਰ ਇੱਛਾ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਬਿਲ ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਰੀ-ਆਰਗੇਨਾਈਜ਼ੇਸ਼ਨ ਹੋਈ ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਆ ਜਾਂਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਏਸ ਨਿਸ਼ਾਨੇ ਲਈ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਰੀ-ਆਰਗੇਨਾਈਜ਼ੇਸ਼ਨ ਹੋਈ ਸੀ। ਇਹ ਬੋਲੀ ਸ਼ੇਖ ਫਰੀਦ ਦੀ ਹੈ ਜੋ ਇਕ ਰੂਹਾਨੀ ਫਕੀਰ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਏਸ ਬੋਲੀ ਦੀ ਬੜੀ ਭਾਰੀ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ। ਇਸ 1200 ਬਰਸ ਦੇ ਵਿਚ ਇਹ ਬੋਲੀ ਆਪਣੇ ਜੁਦਾ ਰੰਗ ਰੂਪ ਦੇ ਵਿਚ ਸਾਹਮਣੇ ਆਉਂਦੀ ਰਹੀ। ਅੱਜ ਵੀ 12 ਕਰੋੜ ਆਦਮੀ ਇਸ ਬੋਲੀ ਨੂੰ ਬੋਲਦੇ ਹਨ। 6 ਕਰੋੜ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਲੋਕ ਬੋਲਦੇ ਹਨ ਤੇ 6 ਕਰੋੜ ਇਥੇ ਦੇ ਲੋਕ ਬੋਲਦੇ ਹਨ। ਐਸੀ ਪਿਆਰੀ ਬੋਲੀ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਚਿਰ ਪਹਿਲਾਂ ਇਹ ਜਗਾ ਮਿਲ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਸੀ। ਵੈਸੇ ਤਾਂ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਰੂੜੀ ਦੀ 12 ਸਾਲਾਂ ਮਗਰੋਂ ਸੁਣੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਪਰ ਇਸ ਗਰੀਬ ਮਾਂ ਦੀ 1200 ਸਾਲ ਬਾਅਦ ਸੁਣੀ ਗਈ। ਇਹ ਕਿਸੇ ਮਜ਼੍ਹਬ ਨਾਲ ਤਾਲੁਕ ਨਹੀਂ ਰਖਦੀ। ਇਹਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਵਿਚ ਕਿਸ ਕਿਸ ਦਾ ਮੈਂ ਨਾਂ ਲਵਾਂ। ਵਾਰਸ ਸ਼ਾਹ ਦਾ ਨਾਮ ਸਭ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ। ਅੱਜ ਕਲ ਦੇ ਵਕਤਾਂ ਵਿਚ ਮੈਂ ਕਿਸ ਕਿਸ ਰਾਈਟਰ ਦਾ ਨਾਂ ਲਵਾਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਹਨ। ਬਲਕਿ ਮੈਂ ਇਸ ਤੋਂ ਅਗੇ ਵੀ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ। ਇਸ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਦਰਿਆਵਾਂ ਦੇ ਕੰਢਿਆਂ ਤੇ ਜੋ ਵੇਦ ਰਚੇ ਗਏ ਇਹ ਵੀ ਉਸ ਪੰਜਾਬੀ ਬੋਲੀ ਵਿਚ ਹੀ ਸਨ ਜਿਹੜੀ ਉਸ ਵੇਲੇ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਪ੍ਰਚਲਤ ਸੀ। ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਇਹ ਪੰਜਾਬੀ ਦੀ ਮੰਗ ਕੋਈ ਮਜ਼੍ਹਬ ਦੇ ਨਾਂ ਉਤੇ ਨਹੀਂ ਸੀ ਔਰ ਏਸ ਹਿਸਾਬ ਦੇ ਨਾਲ ਇਹ ਕਿਸੇ ਮਜ਼੍ਹਬ ਨਾਲ ਤਾਲੁਕ ਨਹੀਂ ਰਖਦੀ। ਭਾਵੇਂ ਕੁਝ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਮਜ਼੍ਹਬੀ ਨਾਂ ਤੇ ਉਭਾਰਿਆ ਔਰ ਦੂਸਰੇ ਭਰਾਵਾਂ ਨੇ ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਮਜ਼੍ਹਬੀ ਬਿਨਾਂ ਤੇ ਹੀ ਦੁਸ਼ਮਨੀ ਕੀਤੀ।

ਪਾਰਟੀਸ਼ਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮੰਨਿਆ ਇਹ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਕਿ ਬਹੁਤ ਜਲਦੀ ਇਸ ਸਾਡੀ ਮਾਂ ਬੋਲੀ ਨੂੰ ਮੁਨਾਸਬ ਜਗਾਹ ਮਿਲੇਗੀ। ਲੇਕਿਨ ਉਨ੍ਹਾਂ 20 ਸਾਲਾਂ ਦਾ ਵੀ ਇਕ ਲੰਬਾ ਚੌੜਾ ਇਤਿਹਾਸ ਹੈ ਜੋ ਅੱਜ ਦਾ ਦਿਨ ਦੇਖਣ ਵਾਸਤੇ ਸਾਡੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਆਇਆ। ਉਸ ਦੇ ਵਿਚ 57 ਹਜ਼ਾਰ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਆਦਮੀ ਕੈਦ ਹੋਏ। ਅਨੇਕਾਂ ਹੀ ਆਦਮੀ ਗੋਲੀਆਂ ਨਾਲ ਉਡਾ ਦਿਤੇ ਗਏ। ਅੱਜ ਦੇ ਦਿਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਮਹਾਂ ਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੂੰ, ਅੱਜ ਦੇ ਦਿਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਨੂੰ ਯਾਦ ਨਾ ਕਰਨਾ ਮੈਂ ਸਮਝਾਂਗਾ ਕਿ ਇਕ ਬੜਾ ਭਾਰੀ ਧੱਕਾ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਆਪਣੇ ਕੰਮ ਲਈ, ਆਪਣੇ ਨਿੱਜੀ ਕੰਮ ਲਈ ਜਾਂ ਆਪਣੇ ਜ਼ਾਤੀ ਫਾਇਦੇ ਲਈ ਨਹੀਂ ਗਏ ਬਲਕਿ ਮਾਂ ਬੋਲੀ ਨੂੰ ਉਹ ਥਾਂ ਦਿਵਾਉਣ ਵਾਸਤੇ, ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਵਿਚ ਬਾਕੀ ਸੂਬਿਆਂ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਬੋਲੀਆਂ ਨੂੰ ਸਥਾਨ ਮਿਲਿਆ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਗਏ ਸੀ। ਉਸ ਦੇ ਬਾਅਦ ਰੀਆਰਗੇਨਾਈਜ਼ੇਸ਼ਨ ਹੋਈ। ਰੀਆਰਗੇਨਾਈਜ਼ੇਸ਼ਨ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਰਕਾਰ ਜੋ ਬਣੀ ਸੀ, ਉਸ ਸਰਕਾਰ ਕੋਲੋਂ ਜਿਸ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਬਣਾਉਣ ਵਿਚ ਮੇਰਾ ਵੀ ਕਾਫੀ ਹਿੱਸਾ ਸੀ, ਇਹ ਤਵੱਕੋ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਬੋਲੀ ਦੇ ਮਸਲੇ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਜਲਦੀ ਹੱਲ ਕਰੇਗੀ ਤਾਂ ਜੋ ਇਸ ਬੋਲੀ ਨਾਲ ਇਤਨੀ ਦੇਰ ਜੋ ਜ਼ਿਆਦਾ ਧੱਕਾ, ਜ਼ਿਆਦਾ ਅਨਿਆਏ ਹੁੰਦਾ ਰਿਹਾ ਉਹ ਰੁਕ ਜਾਏਗਾ। ਮੈਨੂੰ ਅਫਸੋਸ ਨਾਲ ਕਹਿਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਵੀ ਪੁਲੀਟੀਕਲ ਝਗੜਿਆਂ ਕਰਕੇ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਪਾਸੇ ਪਏ ਰਹੇ। ਅੱਜ ਮੈਂ ਸਾਰੇ ਹਾਊਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਇਸ ਪਾਸੇ ਬੈਠਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਵੀ, ਉਸ ਪਾਸੇ ਬੈਠਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਕਿ ਪਿਛਲੇ ਸਾਂਝੇ ਵਾਕਿਆਂ ਤੇ ਜਿਹੜੇ ਨੇ, ਇਹਦੇ ਵਿਚ ਗ਼ਦਰ ਵੀ ਹੋਏ (ਵਿਘਨ)। ਮੈਂ ਸਾਰੇ ਹਾਊਸ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦਾ

[ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ]

ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਬਿਲ ਕੋਈ ਕੰਟਰੋਵਰਸੀਅਲ ਬਿਲ ਨਹੀਂ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਕਿਸੇ ਦੇ ਮਜ਼ਹਬ ਦਾ ਤੱਲਕ ਨਹੀਂ। ਜਿਹੜੀ ਆਪਣੀ ਸਟੇਟ ਦੀ ਬੋਲੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਅਸੀਂ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਐਕਸਪ੍ਰੈਸ ਕਰ ਸਕਾਂਗੇ, ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲਿਖ ਸਕਾਂਗੇ, ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆਪਣੇ ਰਾਜ ਦੇ ਕਾਰੋਬਾਰ ਵਿਚ ਲਿਆ ਸਕਾਂਗੇ, ਦੂਜਿਆਂ ਨੂੰ ਸਮਝਾ ਸਕਾਂਗੇ, ਖੁਦ ਸਮਝ ਸਕਾਂਗੇ, ਉਹ ਤੁਹਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਹੈ। ਉਸ ਦੇ ਵਿਚ ਕੋਈ ਝਗੜੇ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ। ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਬੜੀ ਛੋਟੀ ਜਿਹੀ ਗੱਲ ਹੈ। ਸਾਰੀਆਂ ਸਟੇਟਾਂ ਦੇ ਬਿਲ ਮੈਂ ਐਗਜ਼ਾਮਿਨ ਕੀਤੇ ਹਨ। ਮੈਂ ਬੰਗਾਲ ਦੇ ਵਿਚ ਬੰਗਾਲੀ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਬਿਲ ਨੂੰ ਦੇਖਿਆ ਹੈ, ਉੜੀਸਾ ਵਿਚ ਉੜੀਆ ਨੂੰ ਦੇਖਿਆ ਹੈ ਹਿੰਦੀ ਨੂੰ ਮੈਂ ਬਿਹਾਰ ਵਿਚ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦੇ ਦੇਖਿਆ ਹੈ (ਵਿਘਨ) ਇਸੇ ਵਾਸਤੇ ਮੈਂ ਕਹਿ ਰਿਹਾ ਹਾਂ ਕਿ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਸੇ ਲਾਈਨ ਦੇ ਉਤੇ ਇਹ ਬਿਲ ਤੁਹਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਪਸ਼ ਹੈ। ਮੈਂ ਆਪ ਪਾਸ ਅਪੀਲ ਕਰਾਂਗਾ ਕਿ ਸਾਰੇ ਇਸ ਨੂੰ ਯੂਨੈਨੀਮਸਲੀ ਪਾਸ ਕਰੋ। ਮੈਂ ਉਮੀਦ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਸਾਰੇ ਦੇ ਸਾਰੇ ਉਸ ਨੂੰ ਮੰਨਜ਼ੂਰ ਕਰੋਗੇ (ਬੰਪਿੰਗ)।

Mr. Speaker : Motion moved—

That the Punjab Official Language Bill, 1967 be taken into consideration at once.

ਸ੍ਰੀ ਬਿਸ਼ੇਬਰ ਨਾਥ ਮੱਕੜ (ਉਦਯੋਗ ਮੰਤਰੀ) : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਵਾਕਿਆ ਹੀ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਵਾਸਤੇ ਅੱਜ ਦਾ ਦਿਨ ਬੜਾ ਹਿਸਟਾਰੀਕਲ ਦਿਨ ਹੈ। ਜਦ ਕਿ ਇਸ ਸਭਾ ਦੇ ਵਿੱਚ ਇਸ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਸਟੇਟ ਭਾਸ਼ਾ ਦਾ ਲੈਂਗੂਏਜ ਬਿਲ ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਜੀ ਵਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਹੋਇਆ। ਇਸ ਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਬਿਲ ਦੇ ਉੱਤੇ ਕੁਝ ਕਹਿਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮੈਂ ਤੁਹਾਡੇ ਰਾਹੀਂ ਹਾਊਸ ਦੀ ਤਵੱਜੋ ਦਿਲਾਉਣੀ ਚਾਹਵਾਂਗਾ ਕਿ ਇਸ ਲੈਂਗੂਏਜ ਬਿਲ ਦੀ ਅੱਜ ਜ਼ਰੂਰਤ ਕਿਉਂ ਹੋਈ? ਸੰਨ 1947 ਵਿੱਚ ਜਿਸ ਵਕਤ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਆਜ਼ਾਦ ਹੋਇਆ, ਉਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਾਂਗਰਸ ਨੇ ਇਕ ਗੱਲ ਕਹੀ ਹੋਈ ਸੀ ਕਿ ਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਅਧਾਰ ਤੇ ਸੂਬੇ ਬਣਾਏ ਜਾਣਗੇ। ਉਸ ਵਕਤ ਜਿਸ ਵਕਤ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਆਜ਼ਾਦ ਹੋਇਆ, ਇਹ ਇਕ ਬੜੀ ਭਾਰੀ ਕੰਟਰੋਵਰਸੀ ਚਲ ਪਈ ਕਿ ਕਿਹੜੀ-ਕਿਹੜੀ ਸਟੇਟ ਦੇ ਵਿੱਚ ਕਿਹੜੀ-ਕਿਹੜੀ ਭਾਸ਼ਾ ਸਕੂਲਾਂ ਦੇ ਵਿੱਚ ਆਵੇ, ਕਿਹੜੀ-ਕਿਹੜੀ ਭਾਸ਼ਾ ਐਡਮਨਿਸਟ੍ਰੇਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਆਵੇ, ਔਰ ਕਿਹੜੀ-ਕਿਹੜੀ ਭਾਸ਼ਾ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੇ ਵਿੱਚ ਆਉਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

(At this stage the Deputy Speaker occupied the chair.)

ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਸੰਨ 1949 ਵਿੱਚ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਇਸ ਮਸਲੇ ਦਾ ਹੱਲ ਹੋਇਆ। ਸੰਨ 1949 ਵਿੱਚ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਵਿੱਚ ਦੋ ਫਾਰਮੂਲੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆਏ। ਇਕ ਦਾ ਨਾਉਂ ਸੀ ਸੱਚਰ ਫਾਰਮੂਲਾ ਤੇ ਦੂਸਰੇ ਦਾ ਨਾਉਂ ਸੀ ਪੈਪਸੂ ਫਾਰਮੂਲਾ। ਸੱਚਰ ਫਾਰਮੂਲੇ ਦੇ ਮੁਤਾਬਕ, ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਹਾਊਸ ਨੂੰ ਦੱਸਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਸ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਜਿਹੜੇ ਕਿ ਇਲਾਕੇ ਉਸ ਸੱਚਰ ਫਾਰਮੂਲੇ ਦੇ ਤਹਿਤ ਆਉਂਦੇ ਸਨ, ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਔਰ ਉਰਦੂ ਬਣਾਏ ਗਏ। ਉਸ ਵਕਤ ਤਕ ਜਦ ਤਕ ਕਿ ਉਹਦੀ ਜਗਾਹ ਹਿੰਦੀ ਔਰ ਪੰਜਾਬੀ ਨਾ ਲੈ ਲੈਣ। ਏਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਪੈਪਸੂ ਦੇ ਵਿੱਚ ਇਕ ਪੈਪਸੂ ਫਾਰਮੂਲਾ ਰਾਈਜ ਹੋਇਆ, ਜਿਸ ਦੇ ਮੁਤਾਬਕ ਪੈਪਸੂ ਦੇ ਵਿੱਚ ਇਕ ਭਾਸ਼ਾ ਯਾਨੀ ਪੰਜਾਬੀ ਅਦਾਲਤੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਮੰਨੀ ਗਈ। ਲੇਕਿਨ ਪੈਪਸੂ ਦੇ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਐਸੀਆਂ ਖਾਸ ਖਾਸ ਜਗਾਹ ਮਖਸੂਸ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿੱਚ ਪੰਜਾਬੀ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਹਿੰਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵੀ ਅਦਾਲਤੀ ਭਾਸ਼ਾ ਕਰਾਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ। ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਜਿਹੜਾ ਸੱਚਰ ਫਾਰਮੂਲਾ ਸੀ, ਉਸਦੇ ਮੁਤਾਬਕ ਇਨਸਟ੍ਰਕਸ਼ਨਜ਼ ਦੇ ਤਹਿਤ ਸਕੂਲਾਂ ਵਿੱਚ ਇਹ ਫਾਰਮੂਲਾ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਕਿ ਜਿਸ ਸਕੂਲ ਦੇ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਾਇਮਰੀ ਤਕ 40 ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਔਰ ਇਕ ਕਲਾਸ ਦੇ ਵਿੱਚ 10 ਲੜਕੇ

ਅਗਰ ਇਹ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋਣ ਕਿ ਉਹ ਪੰਜਾਬੀ ਦੇ ਏਰੀਏ ਦੇ ਵਿੱਚ ਹੁੰਦੇ ਹੋਏ ਵੀ ਹਿੰਦੀ ਪੜ੍ਹਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਹਿੰਦੀ ਦੇ ਏਰੀਏ ਦੇ ਵਿੱਚ ਹੁੰਦੇ ਹੋਏ ਵੀ ਪੰਜਾਬੀ ਪੜ੍ਹਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋਣ ਤਾਂ ਉਸਦਾ ਬੰਦੋਬਸਤ ਕੀਤਾ ਜਾਏ। ਪੈਪਸੂ ਦੇ ਵਿੱਚ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇੰਤਜ਼ਾਮ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਕਿ ਹਿੰਦੀ ਦੇ ਏਰੀਆਜ਼ ਦੇ ਵਿੱਚ ਔਰ ਪੰਜਾਬੀ ਦੇ ਏਰੀਆਜ਼ ਦੇ ਵਿੱਚ ਤੀਸਰੀ ਜਮਾਤ ਤੋਂ ਹਿੰਦੀ ਔਰ ਪੰਜਾਬੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਜਾਏ। ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਤੁਹਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਸੰਨ 1956 ਦੇ ਵਿੱਚ ਜਿਸ ਵਕਤ ਇਹ ਮਸਲਾ ਸਾਹਮਣੇ ਆਇਆ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਔਰ ਪੈਪਸੂ ਨੂੰ ਮਰਜ਼ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਏ ਤਾਂ ਇਹ ਮਸਲਾ ਇਕ ਵਾਰੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦਾ ਦੁਬਾਰਾ ਖੜਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਤੁਹਾਡੇ ਰਾਹੀਂ ਹਾਊਸ ਨੂੰ ਦੱਸਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਉਸ ਵਕਤ ਇਹ ਜਿਹੜਾ ਪੈਪਸੂ ਔਰ ਜਿਹੜਾ ਸੱਚਰ ਫਾਰਮੂਲੇ ਸਨ ਉਹ ਉਥੇ ਹੀ ਰਹਿ ਗਏ ਔਰ ਉਸਦਾ ਇਕ ਨਵਾਂ ਹਲ ਨਿਕਲਿਆ ਜਿਸ ਦੇ ਜ਼ਰੀਏ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਦੋ ਰੀਜਨਾਂ ਦੇ ਵਿੱਚ ਵੰਡ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਅਡ ਅਡ ਰੀਜਨਲ ਕਮੇਟੀਆਂ ਬਣੀਆਂ, ਪੰਜਾਬੀ ਰੀਜਨਲ ਕਮੇਟੀ ਜਿਸ ਦੇ ਤਹਿਤ ਪੰਜਾਬੀ ਰੀਜਨ ਦਾ ਇਲਾਕਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਦੂਸਰੀ ਹਿੰਦੀ ਰੀਜਨਲ ਕਮੇਟੀ ਜਿਸ ਦੇ ਤਹਿਤ ਹਿੰਦੀ ਰੀਜਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਉਸ ਦੇ ਵਿੱਚ ਵੀ, ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਜਿਹੜਾ ਪੰਜਾਬੀ ਰੀਜਨ ਹੈ, ਉਸ ਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਪੰਜਾਬੀ ਹੋਵੇਗੀ ਔਰ ਹਿੰਦੀ ਰੀਜਨ ਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਹਿੰਦੀ ਹੋਵੇਗੀ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ, ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਇਹ ਵੀ ਫੈਸਲਾ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਤੁਹਾਨੂੰ ਯਾਦ ਹੋਵੇਗਾ, ਕਿ 2 ਅਕਤੂਬਰ, 1960 ਤੋਂ ਪੰਜਾਬੀ ਰੀਜਨ ਵਿੱਚ ਡਿਸਟ੍ਰਿਕਟ ਲੈਵਲ ਤਕ ਪੰਜਾਬੀ ਲਾਗੂ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ ਔਰ 2 ਅਕਤੂਬਰ, 1962 ਨੂੰ ਉਸਦਾ ਮੁਕੰਮਲ ਸਵਿੱਚ ਓਵਰ ਹੋਵੇਗਾ। ਚੁਨਾਵੇ ਮੈਂ 1956 ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ 1966 ਦੀ ਤਫਸੀਲ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਜਾਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ। ਲੇਕਿਨ 1966 ਦੇ ਵਿੱਚ ਉਹ ਜਿਹੜਾ ਇਕ ਬੇਸ ਪੰਜਾਬੀ ਰੀਜਨ ਔਰ ਹਿੰਦੀ ਰੀਜਨ ਦਾ ਬਣਿਆ ਸੀ ਉਹ ਥੋੜ੍ਹੀ ਜਿਹੀ ਚੇਂਜਿਜ਼ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਹੀ ਪੰਜਾਬੀ ਸੂਬੇ ਦੀ ਸ਼ਕਲ ਦੇ ਵਿੱਚ ਪੰਜਾਬੀ ਔਰ ਹਿੰਦੀ ਰੀਜਨ ਜਿਹੜਾ ਸੀ, ਉਹ ਹਰਿਆਣੇ ਦੀ ਸ਼ਕਲ ਵਿੱਚ ਸਾਹਮਣੇ ਵਜੂਦ ਵਿੱਚ ਆਇਆ (ਖੰਪਿੰਗ)। (ਆਪੋਜੀਸ਼ਨ ਵਲੋਂ ਵਿਘਨ)

ਸ਼੍ਰੀ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ : ਮੈਂ ਦੋਨਾਂ ਸਾਈਡਜ਼ ਦੇ ਮੈਂਬਰਜ਼ ਨੂੰ ਇਕ ਰੀਕੁਐਸਟ ਕਰਾਂਗਾ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੇ ਆਪਣੇ ਪੁਆਇੰਟਸ ਨੋਟ ਕਰੀ ਜਾਣ। ਟਾਈਮ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਹ passing ਕੰਮੈਂਟਰੀ ਬਿਲਕੁਲ ਨਾ ਕਰਨ। ਖੁਲੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬੋਲਣ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿਉ। (ਵਿਘਨ)
(I would request the Members on both the sides that they should note own their points. All the hon. Members will be given time. They should avoid this passing commentry. They should not interrupt the proceedings of the House.) (Interruption)

ਮੰਤਰੀ : ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ 1 ਨਵੰਬਰ, 1966 ਤੋਂ ਬਾਅਦ 28 ਫਰਵਰੀ, ਜਾਂ ਮਾਰਚ ਤਕ ਕਾਂਗਰਸ ਦੀ ਵਜ਼ਾਰਤ ਰਹੀ। ਲੇਕਿਨ ਬਦਕਿਸਮਤੀ ਨਾਲ ਉਹ ਇਸ ਲੈਂਗੂਏਜ ਬਿੱਲ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕੀ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਫਰੰਟ ਦੀ ਵਜ਼ਾਰਤ ਆਈ। ਲੇਕਿਨ ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਸ ਅੱਛੇ ਕੰਮ ਵਾਸਤੇ ਸ਼ਾਇਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕਿਸਮਤ ਦੇ ਵਿੱਚ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਲਿਖਿਆ ਕਿ ਉਹ ਪੰਜਾਬੀ ਦਾ ਇਹ ਜਿਹੜਾ ਲੈਂਗੂਏਜ ਬਿੱਲ ਹੈ, ਇਸ ਹਾਊਸ ਦੇ ਵਿੱਚੋਂ ਪਾਸ ਕਰਾ ਸਕਣ (ਖੰਪਿੰਗ)।

[ਮੰਤਰੀ]

ਔਰ ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕਿਸਮਤ ਵਿੱਚ ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਕਿਉਂ ? ਇਸ ਦਾ ਕਾਰਨ ਹੈ। ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਤੁਹਾਡੀ ਤਵੱਜੋਂ ਮੈਂ ਖੰਨੇ ਵਿੱਚ ਹੋਈ 4 ਮਾਰਚ ਦੀ ਮੀਟਿੰਗ ਵਲ ਲੈ ਜਾਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਫਰੰਟ ਦੀ ਵਜ਼ਾਰਤ ਬਣਾਉਣ ਲਈ 11-ਨੁਕਾਤੀ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਮੈਂ ਇਸ ਸਿਲਸਿਲੇ ਵਿੱਚ ਇਸ ਲਈ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹਾਂ ਕਿਉਂਕਿ ਸਾਡੇ ਉੱਤੇ ਇਲਜ਼ਾਮ ਲਗਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਸਾਂ ਫਰੰਟ ਦੀ ਵਜ਼ਾਰਤ ਨਾਲ ਧੋਖਾ ਕੀਤਾ, ਉਸ ਨੂੰ ਸੈਬੋਟੇਜ ਕੀਤਾ।

ਇਕ ਆਵਾਜ਼ : ਧੋਖਾ ਕੀਤਾ ਔਰ ਹੁਣ ਕੀ ਇਸ ਨੂੰ ਜਸਟੀਫਾਈ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ ?

ਮੰਤਰੀ : ਜਿਸ ਵਕਤ ਇਕ ਘੁਮਿਆਰ ਘੜਾ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਘੜੇ ਨੇ ਬਣਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਭੱਠੀ ਵਿੱਚ ਭਖਣਾ ਹੈ ਲੇਕਿਨ ਜਿਸ ਵਕਤ ਉਸ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲਗ ਜਾਵੇ ਕਿ ਉਸ ਦੇ ਵਿੱਚ ਛੇਕ ਹੈ। ਤਾਂ ਉਸ ਘੜੇ ਨੂੰ ਭੱਠੀ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਪਾਂਦਾ (ਵਿਘਨ)

(Interruptions in the House)

Mr. Deputy Speaker : There should be no passing commentary in the House.

ਮੰਤਰੀ : ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਆਪ ਦੀ ਰਾਹੀਂ ਹਾਊਸ ਨੂੰ ਦੱਸਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜਿਸ ਮਕਾਨ ਦੀ ਨੀਂਹ ਨੂੰ ਆਦਮੀ ਆਪਣੀ ਹੱਥੀਂ ਰਖਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਦੀ ਇਕ ਇਕ ਇੱਟ ਨੂੰ ਆਦਮੀ ਆਪਣੀ ਹੱਥੀਂ ਉਸਾਰਦਾ ਹੈ ਪਰ ਉਸਾਰੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕਈ ਦਫਾ ਉਸ ਮਕਾਨ ਨੂੰ ਛਡਣਾ ਹੀ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਜਦ ਇਹ ਪਤਾ ਲਗ ਜਾਵੇ ਕਿ ਉਹ ਮਕਾਨ ਮਨਹੂਸ ਹੈ ਔਰ ਉਸ ਵਿੱਚ ਕੂੜ-ਪਰੇਤ ਵਸਦੇ ਹਨ। (ਵਿਘਨ) ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਕਿਉਂਕਿ ਕਤੂਰੇ ਦਾ ਇਥੇ ਬੜੀ ਵੇਰ ਜ਼ਿਕਰ ਆਇਆ ਹੈ, ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜਿਸ ਕੁੱਤੇ ਨੂੰ ਹੱਥੀਂ ਪਾਲਿਆ ਹੋਵੇ, ਹੱਥੀਂ ਦੁਧ ਪਿਆ ਪਿਆ ਕੇ ਵੱਡਾ ਕੀਤਾ ਹੋਵੇ, ਕਈ ਵੇਰ ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਹੀ ਹੱਥੀਂ ਸ਼ੂਟ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਵਕਤ ਇਹ ਪਤਾ ਲੱਗ ਜਾਵੇ ਕਿ ਉਹ ਬਾਵਲਾ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ (ਸਰਕਾਰੀ ਬੈਂਚਾਂ ਵਲੋਂ ਖੰਧਿਗ)।

ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ (ਬਾਘਾਪੁਰਾਨਾ) : ਤੂੰ ਹੱਥ ਬਗਾਨਿਆਂ ਦੇ ਚੜ੍ਹ ਗਿਆ ਏਂ।

ਮੰਤਰੀ : ਹਾਂ, ਤੋਂ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਤੁਹਾਡਾ ਧਿਆਨ 4 ਮਾਰਚ ਦੀ ਖੰਨੇ ਦੀ ਕਨਵੈਨਸ਼ਨ ਵਲ ਲੈ ਜਾਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ ਜਿੱਥੇ ਸਾਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਅਸਾਂ 11-ਨੁਕਾਤੀ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਬਣਾਇਆ ਹੈ ਇਸ ਦੇ ਵਿੱਚ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇਹ ਪੁਆਇੰਟ ਸੀ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਨੀਟ ਐਂਡ ਕਲੀਨ ਐਡਮਿਨਿਸਟਰੇਸ਼ਨ ਦੇਣੀ ਹੈ.....

ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ : ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਨੀਟ ਐਂਡ ਕਲੀਨ ਐਡਮਿਨਿਸਟਰੇਸ਼ਨ ਦਾ ਇਸ ਬਿਲ ਦੇ ਨਾਲ ਕੀ ਸਬੰਧ ਹੈ। How is he relevant ?

ਮੰਤਰੀ : ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਦੱਸਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰੈਲੇਵੈਂਟ ਹੈ। ਜ਼ਰਾ ਸ਼ਾਂਤੀ ਨਾਲ ਸੁਣੋ। ਮੈਂ ਉਥੇ ਹੀ ਪਹੁੰਚ ਰਿਹਾ ਹਾਂ।

ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ : ਹੋਰ ਕਿਥੇ ਪਹੁੰਚਣਾ ਹੈ ਤੂੰ ?

ਮੰਤਰੀ : ਲਾ ਐਂਡ ਆਰਡਰ ਕਾਇਮ ਰਖਣ ਲਈ ਪਹਿਲੀ ਗੱਲ ਨੀਟ ਐਂਡ ਕਲੀਨ ਐਡ—ਮਿਨਿਸਟਰੇਸ਼ਨ ਦੀ ਕਹੀ ਗਈ ਸੀ। ਪਰ ਮੈਂ ਤੁਹਾਡੀ ਤਵਜ਼ੁਹ ਓ. ਸੀ. ਐਮ. ਦੀ ਉਸ ਹੜਤਾਲ ਵਲ ਲੈ ਜਾਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਜਿਹੜੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿੱਚ ਪਿਛਲੇ ਮਨਿਸਟਰਾਂ ਵਲੋਂ ਕਰਾਈ ਗਈ ਸੀ।

ਸ਼੍ਰੀ ਸਤਪਾਲ ਡਾਂਗ : ਆਨ ਏ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ ਆਰਡਰ, ਸਰ। ਮੇਰਾ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ ਆਰਡਰ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਅੱਗੇ ਵੀ ਹਾਊਸ ਵਿੱਚ ਕਾਫੀ ਬਹਿਸ ਔਰ ਝਗੜਾ ਹੋ ਚੁਕਿਆ ਹੈ। ਟਾਈਮ ਬਹੁਤ ਥੋੜਾ ਹੈ। ਸਾਰੀਆਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੇ ਲੀਡਰਾਂ ਨੇ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਉੱਤੇ ਬੋਲਣਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਬੜਾ ਅਹਿਮ ਮਸਲਾ ਹੈ ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਬੇਨਤੀ ਕਰਾਂਗਾ ਕਿ ਟਾਈਮ ਵੰਡ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ।

ਬਾਕੀ ਅਗਰ ਹੈਲੋਵੈਂਟ ਔਰ ਇਰੈਲੇਵੈਂਟ ਦਾ ਖਿਆਲ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ, ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬੋਲਣ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦੇਣੀ ਹੈ ਤਾਂ ਤੁਹਾਡੀ ਮਰਜ਼ੀ। ਤੁਸੀਂ ਖੁਦ ਹੀ ਸੋਚ ਲਓ ਕਿ ਓ. ਸੀ. ਐਮ. ਦੀ ਹੜਤਾਲ ਦਾ ਇਸ ਬਿੱਲ ਦੇ ਨਾਲ ਕੀ ਤਅਲੱਕ ਹੈ। ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਆਪ ਹੀ ਕਰ ਲਓ। ਬਾਕੀ ਟਾਈਮ ਲਿਮਿਟ ਜ਼ਰੂਰ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। (ਵਿਘਨ)

ਸ਼੍ਰੀ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ : ਤੁਸੀਂ ਮੈਨੂੰ ਗੱਲ ਤਾਂ ਕਰਨ ਦਿਓ। ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਆਪ ਹੀ ਮੇਰੀ ਥਾਂ ਤੇ ਰੂਲਿੰਗ ਦੇਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ? He has raised a Point of Order and I am here to give my ruling on that. I would request the hon. Minister for Industries to be relevant. (Please let me say something. Do you want to give ruling on my behalf. He has raised a Point of Order and I am here to give my ruling on that. I would request the hon. Minister for Industries to be relevant :)

ਮੰਤਰੀ : ਇਥੇ ਹੀ ਪਹੁੰਚਾਉਂਦਾ ਹਾਂ ਮੈਂ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ। ਮੈਂ ਹੈਲੋਵੈਂਟ ਹੀ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕਿਸਮਤ ਵਿੱਚ ਇਸ ਬਿੱਲ ਨੂੰ ਹਾਊਸ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਪਰੈਜੈਂਟ ਕਰਨਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ। (ਵਿਘਨ)

(Interruptions)

Mr. Deputy Speaker : No hon. Member should make any comments.

ਮੰਤਰੀ : ਮੈਂ ਓ. ਸੀ. ਐਮ. ਵਲ ਆਪ ਦੀ ਤਵਜ਼ੁਹ ਵੀ ਇਸੇ ਲਈ ਲੈਕੇ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ...

ਸ਼੍ਰੀ ਲਾਲ ਚੰਦ ਸਭਰਵਾਲ : ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਤੁਹਾਡੀ ਰੂਲਿੰਗ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵੀ ਮੁੜ ਕੇ ਓ. ਸੀ. ਐਮ. ਵਲ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ.....(ਵਿਘਨ)

ਸ਼੍ਰੀ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ : ਤੁਸੀਂ ਮੈਨੂੰ ਸੁਣਨ ਤਾਂ ਦਿਉ ਕਿ ਉਹ ਕਹਿਣਾ ਕੀ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ। Let me hear what he wants to say) (ਵਿਘਨ)

ਕਾਮਰੇਡ ਭਾਨ ਸਿੰਘ ਭੋਰਾ : ਫੇਰ ਸਾਨੂੰ ਸਮਗਲਿੰਗ ਬਾਰੇ ਕਹਿਣ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਵੀ ਦੇਣਾ।

ਮੰਤਰੀ : ਮੈਂ ਵੀ ਦਸਾਂਗਾ ਕਿ ਸਮਗਲਿੰਗ ਕਿਸ ਨੇ ਕੀਤੀ ਹੈ।

Mr. Deputy Speaker : I would request the hon. Minister for Industries to address the Chair.

ਮੰਤਰੀ : ਮੈਂ ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ ਸੀ ਕਿ ਜਿਸ ਵਕਤ ਓ. ਸੀ. ਐਮ. ਵਿੱਚ ਹੜਤਾਲ ਕਰਵਾਈ ਗਈ ਤਾਂ ਉਸ ਵਕਤ ਡਾਂਗ ਸਾਹਿਬ ਉਥੇ ਤਸਰੀਫ ਲੈ ਗਏ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਉਥੇ ਐਸ. ਐਸ. ਪੀ. ਨੂੰ ਇਹ ਗੱਲ ਕਹੀ ਕਿ ਜਿਹੜਾ ਹੱਥ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਵਲ ਵਧੇਗਾ ਉਸ ਹੱਥ ਨੂੰ ਭੰਨ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।

ਸ੍ਰੀ ਲਾਲ ਚੰਦ ਸਬੱਰਵਾਲ : ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਦੇਖ ਲਉ ਕਿ ਇਸ ਦੀ ਰੈਲੇਵੈਂਸੀ ਕੀ ਹੈ।

ਸ੍ਰੀ ਸਤਪਾਲ ਡਾਂਗ : ਆਨ ਏ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ ਆਰਡਰ, ਸਰ। ਅਗਰ ਇਹ ਗੱਲ ਕਹਿਣੀ ਰੈਲੇਵੈਂਟ ਹੈ ਫਿਰ ਤਾਂ ਦੁਨੀਆਂ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਰੈਲੇਵੈਂਟ ਹਨ। ਅਗਰ ਤੁਸੀਂ ਲਾ ਐਂਡ ਆਰਡਰ ਨੂੰ ਇਥੇ ਰੈਲੇਵੈਂਟ ਸਮਝਦੇ ਹੋ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਕੋਈ ਇਤਰਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦੇ ਦਿਉ। **It is absolutely a wrong statement** ਫੇਰ ਅਸੀਂ ਦੂਸਰੇ ਫੈਕਟਸ ਵੀ ਸਟੇਟ ਕਰਾਂਗੇ। ਇਸ ਤੋਂ ਅਲਾਵਾ ਮੈਂ ਇਕ ਵੇਰ ਵੇਰ ਬੇਨਤੀ ਕਰਾਂਗਾ ਕਿ ਟਾਈਮ ਬਾਰੇ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਪੁਛ ਲਿਆ ਜਾਵੇ ਕਿਉਂਕਿ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੇ ਬੋਲਣਾ ਹੈ।

ਸ੍ਰੀ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ : ਮੈਂ ਦੱਸਣ ਲਗਾ ਹਾਂ (ਵਿਘਨ) ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਗੱਲ ਕੰਪਲੀਟ ਕਰ ਲੈਣ ਦਿਉ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹਿਸਾਬ ਲਗਾ ਕੇ ਟਾਈਮ ਵੰਡ ਦਿਆਂਗੇ। (I am going to set a time limit for speeches (interruption) let him complete his argument then we will decide about the division of time.)

ਸ੍ਰੀ ਲਾਲ ਚੰਦ ਸਬੱਰਵਾਲ : ਟਾਈਮ ਦਾ ਹੀ ਸਵਾਲ ਨਹੀਂ, ਸਵਾਲ ਰੈਲੇਵੈਂਸੀ ਦਾ ਵੀ ਹੈ। ਅਗਰ ਤੁਸੀਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਰੈਲੇਵੈਂਟ ਸਮਝਦੇ ਹੋ ਤਾਂ ਜਿਸ ਵਕਤ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਤਾਂ ਰੋਕਣਾ ਨਾ। ਉਸ ਵਕਤ ਨਾ ਕਹਿਣਾ ਕਿ ਕਿਉਂ ਇਰਰੈਲੇਵੈਂਟ ਬੋਲਦੇ ਹੋ। (ਵਿਘਨ)

ਸ੍ਰੀ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ : ਤੁਸੀਂ ਮੈਨੂੰ ਗੱਲ ਕਰਨ ਦਾ ਮੌਕਾ ਵੀ ਦਿਓ, ਮੱਕੜ ਸਾਹਿਬ। ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਰਿਕੁਐਸਟ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜਿਹੜਾ ਲਾ ਐਂਡ ਆਰਡਰ ਦਾ ਝਗੜਾ ਹੈ ਇਸ ਨੂੰ ਇਸ ਬਿਲ ਦੀ ਡਿਸਕਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਇਨਵਾਲਵ ਨਾ ਕਰੋ। (Makkar Sahib, let me say something. I request you not to introduce the controversy of law and order in the discussion of this Bill.)

ਮੰਤਰੀ : ਮੈਂ ਇਸ ਚੀਜ਼ ਨੂੰ ਬਿਲ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਜੋੜਾਂਗਾ ਤੁਸੀਂ ਮੈਨੂੰ ਬੋਲਣ ਤਾਂ ਦਿਉ (ਵਿਘਨ) ਸਾਡੀ ਵਾਰੀ ਆਈ ਹੈ ਤਾਂ ਹੁਣ ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਦੇ ਹੋ। ਅਸੀਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਸ਼ਾਂਤੀ ਦੇ ਨਾਲ ਸੁਣਿਆ ਸੀ।

ਸ੍ਰੀ ਸਤਪਾਲ ਡਾਂਗ : ਅਗਰ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਜਨਰਲ ਲਾ ਐਂਡ ਆਰਡਰ ਸਿਚੂਏਸ਼ਨ ਉੱਤੇ ਹੀ ਡਿਸਕਸ਼ਨ ਕਰਨੀ ਹੈ ਤਾਂ ਅੱਜ ਕਰ ਲਓ ਇਸ ਬਿਲ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਦਿਨ ਲੈ ਆਉਣਾ।

Mr. Deputy Speaker : I take objection to such things. He has not yet been allowed to give his opinion.

ਸ੍ਰੀ ਸਤਪਾਲ ਡਾਂਗ : ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਅਸੀਂ ਰੈਲੇਵੈਂਸੀ ਬਾਰੇ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ ਆਰਡਰ ਰੇਜ਼ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਤੁਸੀਂ ਰੁਲਿੰਗ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ।

ਸ਼੍ਰੀ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ : ਮੈਂ ਰੁਲਿੰਗ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਕਿ ਰੈਲੇਵੈਂਟ ਰਹਿਣ । (I have given my ruling that he should be relevant.)

ਮੰਤਰੀ : ਮੈਂ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਹਕੀਕਤ ਵਿੱਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਇਹ ਗੱਲਾਂ ਸੁਣਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨਹੀਂ ਹੈ । ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਗੱਲਾਂ ਨੂੰ ਛੱਡਦਾ ਹੋਇਆ ਬਿਲ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਤੇ ਵਾਪਿਸ ਆਉਂਦਾ ਹਾਂ ।

ਇਕ ਆਵਾਜ਼ : ਮੁੜ ਘੜੇ ਤੇ ਆ ਜਾਓ । (ਵਿਘਨ)

ਮੰਤਰੀ : ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਅੱਜ ਬੜਾ ਹਿਸਟਾਰੀਕਲ ਦਿਨ ਹੈ ਜਦ ਕਿ ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਇਸ ਲੈਂਗੂਏਜ ਬਿਲ ਨੂੰ ਅਸੈਂਬਲੀ ਤੋਂ ਪਾਸ ਕਰਾਉਣ ਲਈ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਹੈ । ਇਹ ਬੜੀ ਖੁਸ਼ੀ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ । ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਸ ਬਾਰੇ ਅੱਜ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਕਿਸਮ ਦੀ ਕੋਈ ਕਨਟਰੋਵਰਸੀ ਨਹੀਂ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਹਰ ਆਦਮੀ ਸਮਝ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ 'ਏ' ਪਲੱਸ 'ਬੀ' ਮਾਈਨਸ 'ਏ' ਇਜ਼ ਈਕੁਅਲ ਟੂ ਬੀ । ਪਹਿਲੇ ਹਿੰਦੀ ਏਰੀਆਜ਼ ਔਰ ਪੰਜਾਬੀ ਬੋਲਦੇ ਏਰੀਆਜ਼ ਇਕੋ ਥਾਂ ਇਕੱਠੇ ਸਨ । ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਜਦ ਹਿੰਦੀ ਬੋਲਦੇ ਏਰੀਆਜ਼ ਕੱਢ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਤਾਂ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਬਾਕੀ ਪੰਜਾਬੀ ਬੋਲਦਾ ਸੂਬਾ ਹੀ ਰਹਿ ਗਿਆ ਹੈ । ਹੁਣ ਵਾਲੇ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਪੰਜਾਬੀ ਹੈ ਔਰ ਇਹ ਪੰਜਾਬੀ ਹੀ ਰਹੇਗੀ । (ਸਰਕਾਰੀ ਪੱਖ ਵਲੋਂ ਥੀਪਿੰਗ) ਇਸ ਕਰਕੇ ਹੁਣ ਕੋਈ ਕੰਟਰੋਵਰਸੀ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਰਹੀ । ਇਕ ਗੱਲ ਜ਼ਰੂਰ ਕਰਾਂਗਾ ਔਰ ਉਹ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਅਵਲ ਤਾਂ ਕੋਈ ਕੰਟਰੋਵਰਸੀ ਹੈ ਹੀ ਨਹੀਂ ਲੇਕਿਨ ਅਗਰ ਕੋਈ ਲੋਗ ਅੱਜ ਵੀ ਇਹ ਸਮਝਣ, ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਰਿਜ਼ਿਡ ਹੋਣ ਤਾਂ ਯਕੀਨਨ ਉਹ ਦਿਨ ਦੂਰ ਨਹੀਂ ਜਦ ਉਹ ਆਪਣੀ ਇਸ ਗਲਤੀ ਨੂੰ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਨ ਲੱਗ ਪੈਣਗੇ ਔਰ ਸਮਝਣਗੇ ਕਿ ਵਾਕਈ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਪੰਜਾਬੀ ਹੀ ਹੈ (ਤਾੜੀਆਂ) । ਮੈਂ ਇਕ ਗੱਲ ਮਨਣ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਹਾਂ ਕਿ ਪਿਛਲੇ ਹਾਲਾਤ ਦੇ ਮੁਤਾਬਿਕ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਦੀ ਪੂਰੀ ਡੀਵੈਲਪਮੈਂਟ ਨਹੀਂ ਹੋਈ । ਇਸ ਦੇ ਕਈ ਕਾਰਨ ਹਨ । ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬੰਗਾਲ ਵਿੱਚ ਬੰਗਾਲੀ ਔਰ ਮਦਰਾਸ ਵਿੱਚ ਮਦਰਾਸੀ.....

ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ : ਮਦਰਾਸੀ ਕੋਈ ਭਾਸ਼ਾ ਨਹੀਂ ।

ਇਕ ਆਵਾਜ਼ : ਉਹ ਤਾਮਿਲ ਹੈ । (ਵਿਘਨ)

ਸ਼੍ਰੀ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ : ਤੁਸੀਂ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਦੱਸ ਦੇਣਾ । (You can tell him later on.)

ਸਰਦਾਰ ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ : ਮਾਨਯੋਗ ਮੰਤਰੀ ਨੂੰ ਦੱਸਣਾ ਬੜਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ । (ਵਿਘਨ)

ਸ਼੍ਰੀ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ : ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਦੱਸ ਲੈਣਾ, ਫਿਰ ਤੁਸੀਂ ਇਕ ਲਫਜ਼ ਨਹੀਂ ਬੋਲਣਾ । (ਵਿਘਨ) (I have requested the hon. Member to tell him this thing later on. Then the hon. Member would have no words to say.)

ਸ਼੍ਰੀ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ : ਮੈਂ ਇਹ ਰੁਲਿੰਗ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਕਿ ਰੈਲੇਵੈਂਟ ਰਹਿਣ ।

ਮੰਤਰੀ : ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਦੱਸ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਜਿੱਥੇ ਪੰਜਾਬੀ ਆਫੀਸ਼ਲ ਲੈਂਗੂਏਜ ਬਣਾਈ ਗਈ ਹੈ ਉਥੇ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਵੀ ਧਿਆਨ ਰਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਥੇ ਹਿੰਦੀ ਵੀ ਪ੍ਰਯੋਗ ਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕੁਝ ਪੰਜਾਬੀ ਲੋਕ ਇਸ ਨੂੰ ਇਸਤੇਮਾਲ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ ਜਿਵੇਂ **Bengali will be the language of Bengal, Hindi will be official language of U.P. similarly** ਇਥੇ ਪੰਜਾਬੀ ਲਈ ਆਫੀਸ਼ਲ ਲੈਂਗੂਏਜ ਦਾ ਬਿਲ ਬਣਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਹਿੰਦੀ ਪਰੇਮੀਆਂ ਦੇ ਸੈਂਟੀਮੈਂਟਸ ਦਾ ਵੀ ਖਿਆਲ ਰਖਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ (ਤਾੜੀਆਂ) ਇਸ ਲਈ, ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਜ਼ਿਆਦਾ ਨਾ ਕਹਿੰਦੇ ਹੋਏ... (ਵਿਘਨ) ਇਹ ਕਹਾਂਗਾ ਕਿ ਹਿੰਦੀ ਦੇ ਤਹਫਜ਼ ਲਈ ਇਸ ਵਿੱਚ ਕਲਾਜ਼ ਹੈ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਆਫੀਸ਼ਲ ਲੈਂਗੂਏਜ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਬਿਲ ਨੂੰ ਯੂਨਾਨੀਮਸਲੀ ਪਾਸ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। (ਤਾੜੀਆਂ)

ਸ਼੍ਰੀ ਲਾਲ ਚੰਦ ਸਬਰਵਾਲ : ਆਨ ਏ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ ਇਨਫਰਮੇਸ਼ਨ, ਸਰ। ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਹਿੰਦੀ ਯੂਜ਼ ਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਬਿਲ ਵਿੱਚ ਤਹਫਜ਼ ਰਖਿਆ ਹੈ। ਮੈਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਪੁੱਛਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਉਹ ਕੀ ਤਹਫਜ਼ ਹੈ ?

ਮੰਤਰੀ : ਮੈਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪ ਦੇ ਜ਼ਰੀਏ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜ਼ਰਾ ਲੈਂਗੂਏਜ ਬਿਲ ਨੂੰ ਬਰੀਕੀ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹ ਲੈਣ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜਵਾਬ ਮਿਲ ਜਾਵੇਗਾ।

ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਮੀਤ ਸਿੰਘ (ਮਲੋਟ) : ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, 1956 ਵਿੱਚ ਰੀਜਨਲ ਫਾਰਮੂਲੇ ਦੇ ਮੁਤਾਬਕ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਦੋ ਰੀਜਨ ਬਣੇ। ਇਕ ਪੰਜਾਬੀ ਬੋਲੀ ਦਾ ਰੀਜਨ ਅਤੇ ਇਕ ਹਿੰਦੀ ਬੋਲੀ ਦਾ। ਉਸ ਮੁਤਾਬਕ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦਾ (ਵਿਘਨ) ਜੋ ਰੀਜਨ ਸੀ ਉਸ ਦਾ ਨਾਂ ਪੰਜਾਬੀ ਰੀਜਨ ਰਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਜੋ ਹੁਣ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਪੁਨਰਗਠਨ ਹੋਇਆ ਉਸ ਨਾਲ ਲੱਗਭਗ ਉਸ ਪੰਜਾਬੀ ਰੀਜਨ ਦਾ ਪੰਜਾਬੀ ਸੂਬਾ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ। ਹੁਣ ਆਰਟੀਕਲ 345 ਦੇ ਤਹਿਤ ਦਫਤਰੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕਰਨ ਲਈ ਇਹ ਜੋ ਬਿਲ ਆਇਆ ਹੈ ਇਸ ਨਾਲ 1960 ਦੇ ਆਫੀਸ਼ਲ ਲੈਂਗੂਏਜ ਐਕਟ ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲੀ ਆਉਣੀ ਹੈ ਅਤੇ ਰੀਜਨਲ ਫਾਰਮੂਲੇ ਦੇ ਤਹਿਤ ਜੋ ਐਗਰੀਮੈਂਟ ਹੋਇਆ ਸੀ ਉਸ ਨੂੰ ਬਦਲ ਕੇ ਇਸ ਸੂਬੇ ਦੀ ਆਫੀਸ਼ਲ ਲੈਂਗੂਏਜ ਬਣਾਉਣ ਦੇ ਬਾਰੇ ਵਿੱਚ ਜੋ ਇਹ ਬਿਲ ਆਇਆ ਹੈ, ਇਸ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਮੈਂ ਕੁਝ ਅਰਜ਼ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ। ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਇਸ ਬਿਲ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਗੈਰ ਜ਼ਰੂਰੀ ਅਤੇ ਰੀਡੰਡੈਂਟ ਮਸਲਿਆਂ ਨੂੰ ਗੈਰ ਜ਼ਰੂਰੀ ਤੌਰ ਤੇ ਦਾਖਲ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਲ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਥੀਆਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਦੇਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਕਮਿਊਨੀਕੇਸ਼ਨ ਦੀ ਲੈਂਗੂਏਜ, ਲਿੰਕ ਭਾਸ਼ਾ ਦਾ ਸਵਾਲ ਮੌਜੂਦਾ ਸਵਾਲ ਨਾਲੋਂ ਬਿਲਕੁਲ ਅਲੱਗ ਸਵਾਲ ਹੈ। ਹਿੰਦੀ ਨੂੰ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਲਿੰਕ ਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਤਜਵੀਜ਼ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਬਾਰੇ ਕੀ ਕਰਨਾ ਹੈ, ਇਸ ਨੂੰ ਕੀ ਸਥਾਨ ਦੇਣਾ ਹੈ ਇਹ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਕਰਨ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਡਿਊਟੀ ਨੂੰ ਸੂਬੇ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਆਪਣੀ ਜ਼ੁਮੇ ਵਿੱਚ ਲੈਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਵਿਆਹ ਵਿੱਚ ਬੀ ਦਾ ਲੇਖਾ ਪਾਉਣ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਹੈ। ਆਰਟੀਕਲ 345 ਦੇ ਤਹਿਤ ਸੂਬੇ ਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਡਿਕਲੇਅਰ ਕਰਨੀ ਸੀ ਅਤੇ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਦਰਾਸ ਅਤੇ ਉੜੀਸਾ ਅਤੇ ਸੂਬਿਆਂ ਨੇ ਬੜੇ ਸਾਦਾ ਲਫਜ਼ਾਂ ਵਿੱਚ, ਸਿੱਪਲ ਕਲਾਜ਼ ਦਾਖਲ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਥੇ ਵੀ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਸੀ। ਲਿੰਕ ਭਾਸ਼ਾ ਦੀ ਉਨਤੀ ਲਈ, ਭਾਰਤ ਦੇ ਵਿਧਾਨ ਅਨੁਸਾਰ ਅਗਰ, ਸੈਂਟਰਲ ਗਵਰਨਮੈਂਟ ਦੀ ਮਰਜ਼ੀ ਮੁਤਾਬਿਕ ਅਗਰ ਬਿਲ ਲਿਆਇਆ ਜਾਂਦਾ, ਆਰਡਰਜ਼ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਤੇ ਉਹ ਦੂਜੀ ਗੱਲ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ

ਲਈ ਇਹ ਮੁਨਾਸਬ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਦੇ—ਲਿੰਕ ਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਟਾਈਪਰਾਈਟਰ ਮੰਗਾਉਂਦੇ, ਸਟੈਨੋ-ਟਾਈਪਿਸਟਾਂ ਨੂੰ ਟ੍ਰੇਨਿੰਗ ਦਿੰਦੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਐਡੀਸ਼ਨੀ ਵਧਾਉਂਦੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੰਪੀਟੈਂਟ ਬਨਾਉਣ ਲਈ ਅਗਰ ਸਰਕਾਰ ਕੁਝ ਕਰਦੀ ਤਾਂ ਬੜੀ ਖੁਸ਼ੀ ਨਾਲ ਕਰ ਸਕਦੀ ਸੀ, ਉਸ ਤੇ ਕੋਈ ਰੋਕ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪਰ ਸਟੇਟ ਗੌਰਮਿੰਟ, ਸਟੇਟ ਦੀ ਆਫੀਸਲ ਲੈਂਗੂਏਜ ਦੇ ਬਿਲ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਦਾਖਲ ਨਹੀਂ ਸਨ ਕਰਨੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ। ਦੇਸ਼ ਦੀ ਲਿੰਕ ਭਾਸ਼ਾ ਨੂੰ ਸਟੇਟ ਦੇ ਐਕਟ ਵਿੱਚ ਤਹੱਫਜ਼ ਦੇਣ ਦੀ ਗੱਲ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਉਹ ਸੈਂਟਰਲ ਗੌਰਮਿੰਟ ਵਲੋਂ ਦੂਸਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ। (ਵਿਘਨ) ਇਸ ਲਈ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਮਿਸਾਲਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ, ਮੈਂ ਵੀ ਇਕ ਮਿਸਾਲ ਦੇਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ। ਆਪ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਜਿਵੇਂ ਹੋਟਲਾਂ ਵਾਲੇ ਨਿਕੰਮੀਆਂ ਸਬਜ਼ੀਆਂ ਇਕੱਠੀਆਂ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਉਸ ਦਾ ਨਾਮ ਮਿਕਸ ਵੈਜੀਟੇਬਲ, ਗਰੀਨ ਸਪੈਸ਼ਲ ਜਾਂ ਗੋਲਾਰਡ ਸਪੈਸ਼ਲ ਰਖਕੇ ਗਾਹਕਾਂ ਅੱਗੇ ਪੇਸ਼ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਇਹ ਹਾਚ-ਪਾਚ ਜਨਤਾ ਸਪੈਸ਼ਲ ਬਿਲ (ਹਾਸਾ), ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਹੋਲ ਸੇਲ ਗੱਲਾਂ ਐਡ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਜੋ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਅਲਾਵਾ ਇਹ ਨਕਲ ਨਵੀਸੀ ਜੋ ਯਕੀਨ ਰਖਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਵੀ ਠੀਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ। ਉੜੀਸਾ ਦਾ ਐਕਟ ਸਾਹਮਣੇ ਰਖਕੇ, ਉੜੀਸਾ ਦੇ ਥਾਂ ਪੰਜਾਬੀ ਲਿਖਕੇ ਨਕਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਉਹ 14 ਸਾਲ ਪੁਰਾਣਾ ਐਕਟ ਹੈ ਜਿਸਦੀ ਨਕਲ ਕਰਕੇ ਸੈਕਰੇਟੇਰੀਅਟ ਨੇ ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਅੱਗੇ ਅਤੇ ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਜਲਦੀ ਜਲਦੀ ਹਾਊਸ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਇਹ ਉਸ 14 ਸਾਲ ਪੁਰਾਣੇ ਐਕਟ ਨੂੰ ਨਕਲ ਕਰਨ ਲੱਗੇ ਭੁਲ ਗਏ ਕਿ ਉਹ ਜ਼ਮਾਨਾ ਬਦਲ ਗਿਆ ਹੈ, ਹਾਲਾਤ ਹੋਰ ਹੋ ਗਏ ਹਨ, ਉੜੀਸਾ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਵੀ ਕਈ ਤਰਮੀਮਾਂ ਕਰ ਲਈਆਂ ਹਨ ਮਗਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਹੂਬਹੂ ਵੈਸਾ ਹੀ ਨਕਲ ਕਰਕੇ ਪੇਸ਼ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਦੇ ਐਕਟ ਫਾਈਵ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਹ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ ਜਿਸ ਦੀ ਕਲਾਜ਼ 4 ਵਿੱਚ ਇਹ ਲਿਖਿਆ ਹੈ :

“Marathi shall be the language to be used for all official purposes referred to in Article 345 of the Constitution except such purposes as the State Government may by rules issue from time to time —————”

ਐਕਸੈਪਸ਼ਨ ਅਗਰ ਦੇਣੀ ਸੀ ਤਾਂ ਬਜਾਏ ਇਸਦੇ ਕਿ ਇਕ ਜੈਨਰਲ ਜਿਹੀ ਐਕਸੈਪਸ਼ਨ ਰਖਦੇ ਕਿ ਜਿੰਨ੍ਹਾ ਸਰਕਾਰੀ ਕੰਮਾਂ ਲਈ ਪੰਜਾਬੀ ਜਦੋਂ ਲਾਗੂ ਕਰਨੀ ਹੈ, ਜਿੱਥੇ ਲਾਗੂ ਕਰਨੀ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਐਲਾਨ ਸਟੇਟ ਗੌਰਮਿੰਟ ਕਰੇਗੀ ਚਾਹੀਦਾ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਐਕਸੈਪਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਪਾ ਦਿੰਦੇ ਕਿ ਜਿੱਥੇ ਜਿੱਥੇ ਹਾਲੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਿਆ, ਉੱਥੇ ਪੰਜਾਬੀ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦਾ ਐਲਾਨ ਸਟੇਟ ਗੌਰਮਿੰਟ ਸਮੇਂ ਸਮੇਂ ਤੇ ਕਰੇਗੀ। ਅਤੇ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਦਰਾਸ ਨੇ ਤਾਮਿਲ ਭਾਸ਼ਾ ਲਾਗੂ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਇਕ ਸਾਦਾ ਜਿਹਾ ਫਿਕਰਾ ਲਿਖਿਆ ਸੀ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਥੇ ਕਰਦੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਿਖਿਆ ਹੈ;

“The official language of the State of Madras shall be Tamil.”

ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਤਜਵੀਜ਼ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਜੋ ਤਜਵੀਜ਼ ਹੈ ਸਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਦਫ਼ਾ ਤਿੰਨ ਵਿੱਚ **without prejudice to the provisions of Articles 346-347** ਇਹ ਰੀਡੰਡੈਂਟ ਹੈ, ਫਾਲਤੂ ਹੈ ਅਤੇ ਆਫੀਸਲ ਲੈਂਗੂਏਜ ਦੇ ਬਿਲ ਦੀ ਪੁਜ਼ੀਸ਼ਨ ਹਾਸੇ ਹੀਣੀ ਬਨਾਉਣ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਹੈ। ਜਦ ਵਿਧਾਨ ਸਾਰੇ ਭਾਰਤ ਤੇ ਲਾਗੂ ਹੈ, ਉਸ ਦੀ ਸੁਪਰੀਮੇਸੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਚੈਲਿੰਜ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਉਸ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਇਥੇ ਖਾਸਖਾਹ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਵਿਧਾਨ ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ 346-347 ਹਿੰਦੀ ਲਈ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਲਾਗੂ ਹਨ ਇਸ ਲਈ ਐਥੇ ਜੋ ਹਿੰਦੀ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਤਸੱਲੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ ਉਹ ਫਜ਼ੂਲ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਇਹ ਐਕਟ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਜਾਵੇਗਾ ਤਾਂ ਬੜੀ ਬੁਰੀ

[ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਮੀਤ ਸਿੰਘ ਮੀਤ]

ਪੰਜਾਬੀ ਹੋਵੇਗੀ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਨੇ ਵਿਧਾਨ ਦੀਆਂ ਦਫ਼ਤਰੀ ਨਕਲ ਕਰਕੇ ਬਿਲ ਲਿਆਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਰੀ-ਰਾਈਟ ਕਰਨ ਦੀ ਬਿਲਕੁਲ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਜਿਹੜੀ ਕਲਾਜ਼ 5 ਰਖੀ ਹੋਈ ਹੈ ਇਸ ਦੇ ਬਾਹਰ ਵਿੱਚ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਦੇ ਐਕਟ ਵਿੱਚ ਇਹ ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਕਿ

“Marathi shall from the appointed date be the language.....”

ਉਥੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਦੇ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦੀ ਤਰੀਕ ਬਿਲਕੁਲ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਰਕੇ ਲਿਖੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਇਹ ਬਿਲ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਵਿੱਚ 11 ਜਨਵਰੀ, 1965 ਨੂੰ ਪਾਸ ਹੋਇਆ ਅਤੇ 26 ਨਵੰਬਰ, 1965 ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਪਰ ਇਸ ਮੌਜੂਦਾ ਪੰਜਾਬ ਆਵੀਸ਼ਲ ਲੈਂਗੂਏਜ ਬਿਲ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਤਰੀਕ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦੀ ਨਹੀਂ ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਇਹ ਗੱਲ ਮੁਨਾਸਿਬ ਨਹੀਂ। ਇਸ ਗੱਲ ਲਈ ਤਰੀਕ ਮੁਕੱਰਰ ਹੋ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਸੀ ਕਿ ਕਦ ਤੋਂ ਇਹ ਭਾਸ਼ਾ ਲਾਗੂ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਭਾਸ਼ਾ ਦੀ ਤਰੱਕੀ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ, ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਜੋ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ ਤੇ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਵਿੱਚ ਸੂਬੇ ਬਣੇ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਸਾਰਿਆਂ ਤੋਂ ਪਿੱਛੋਂ ਬਹੁਤ ਲੇਟ ਜਾ ਕੇ ਪੰਜਾਬੀ ਸੂਬਾ ਬਣਿਆ ਹੈ। ਅੱਜ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਸੰਨ 53 ਅਤੇ 54 ਵਿੱਚ ਕਈ ਸਟੇਟਾਂ ਨੂੰ ਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਆਧਾਰ ਤੇ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਪਰ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਲੇਟ ਇਸ ਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਆਧਾਰ ਤੇ ਸੂਬਾ ਬਣਾਣ ਦੀ ਮੰਗ ਨੂੰ ਪਰਵਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਜਦ ਕਿ ਇਸ ਸੂਬੇ ਦੇ ਬਣਾਣ ਲਈ 60 ਹਜ਼ਾਰ ਤੋਂ ਵਧ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਜੇਲ੍ਹ ਯਾਤਰਾ ਕੀਤੀ, ਜੇਲ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਜਾਨਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ, ਆਪਣੀਆਂ ਜਾਨਾਂ ਇਸ ਕਾਰਜ ਲਈ ਹੁਲੀਆਂ ਤਾਂ ਜਾ ਕੇ ਕਿਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਸੂਬਾ ਬਣਿਆ। (ਵਿਘਨ) ਮੈਂ ਤਾਂ ਤਿੰਨ ਚਾਰ ਵੇਰ ਪੰਜਾਬੀ ਸੂਬਾ ਬਣਾਣ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਜੇਲ੍ਹ ਜਾ ਆਇਆ ਹਾਂ ਪਰ ਮੈਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਮਰੜੀ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਹੀ ਜਮਾਨਤ ਦੇ ਕੇ ਆ ਗਏ ਸਨ ਅਤੇ ਦੱਧ ਵਿੱਚ ਪਾਣੀ ਪਾ ਕੇ ਵੇਚਦੇ ਰਹੇ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਮਰਜ਼ੀਵੜਿਆਂ ਨੂੰ ਪਿਲਾਂਦੇ ਰਹੇ ਜਿਹੜੇ ਇਧਰ ਮੇਰੇ ਪਾਸੇ ਬੈਠੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸੇਵਾਦਾਰਾਂ ਨੂੰ ਪਿਲਾਂਦੇ ਰਹੇ। ਅੱਜ ਇਹ ਵਿਘਨ ਪਾਂਦੇ ਹਨ ਮੈਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜਾਣਦਾ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਤਾਂ ਵਕਾਲਤ ਦਾ ਇਮਤਿਹਾਨ ਵਿੱਚੋਂ ਛੱਡ ਕੇ ਜੇਲ੍ਹ ਚਲਾ ਗਿਆ ਸਾਂ।

ਲੋਕ ਕਾਰਜ ਰਾਜਮੰਤਰੀ (ਸਰਦਾਰ ਨਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ) : ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਇੰਨੇ ਸੀਨੀਅਰ ਇਹ ਹਾਊਸ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਹਨ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿਸੇ ਆਨਰੇਬਲ ਕੁਲੀਗ ਤੇ ਐਸਪਰਸਨ ਨਹੀਂ ਕਰਨੇ ਚਾਹੀਦੇ। ਇਹ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੋਭਾ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ।

ਸ਼੍ਰੀ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ : ਭ੍ਰਸ਼ੀ, ਗੁਰਮੀਤ ਸਾਹਿਬ, ਆਪਣੀ ਡਿਸਕਸ਼ਨ ਜਾਰੀ ਰਖੋ।
(Sardar Gurmit Singh may please continue his speech.)

ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਮੀਤ ਸਿੰਘ ਮੀਤ : ਮੈਂ ਤਾਂ ਅੱਧ ਵਿੱਚ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ ਹਾਂ। ਇਹ ਬਿਲ, ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਜੇਕਰ ਇਸ ਨੂੰ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਾਸ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਤਾਂ ਇਹ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਦੋ ਭਾਸ਼ੀ ਸੂਬਾ ਬਣਾਏਗਾ। ਜਿਹੜੀ ਗੱਲ ਕਨਸਟੀਚੂਸ਼ਨ ਦੀ ਆਰਟੀਕਲ 346 ਅਤੇ 347 ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੀ ਹੋਈ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਉਚੇਚਾ ਇਸ ਬਿਲ ਦੀ ਕਲਾਜ਼ 7 ਵਿੱਚ ਲਿਆਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਸ ਗੱਲ ਤੇ ਮੈਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਜ਼ੋਰ ਦੇ ਚੁਕਿਆ ਹਾਂ। ਇਸ ਦੀ ਲੀਗਲ ਇਮਪਲੀਕੇਸ਼ਨ ਇਹ ਹੋਵੇਗੀ ਕਿ

ਇਸ ਆਰਟੀਕਲ ਨੂੰ ਇਥੇ ਇਸ ਬਿਲ ਵਿੱਚ ਮਾਨਤਾ ਦੇਣ ਦਾ ਮਤਲਬ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਹਿੰਦੀ ਦਾ ਜਿਹੜਾ ਸਥਾਨ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਵਿੱਚ ਹੈ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਸ ਸੂਬੇ ਵਿੱਚ ਵੀ ਹਿੰਦੀ ਨੂੰ ਕੋਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸਥਾਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੈ। ਤਾਂ ਹੀ ਇਸ ਨੂੰ ਇਸ ਬਿਲ ਵਿੱਚ ਮਾਨਤਾ ਪੁਨਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਗੱਲ ਦੇ ਨਾਲ ਰਖਣ ਨਾਲ ਪੰਜਾਬੀ ਨੂੰ ਆਫੀਸਲ ਲੈਂਗੂਏਜ ਦਾ ਦਰਜਾ ਹਾਸਿਲ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਕਨਸਟੀਚੂਸ਼ਨ ਦੇ ਆਰਟੀਕਲ 345 ਅਧੀਨ ਤਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਹਕ ਮਿਲਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਨਵੇਂ ਸੂਬੇ ਬੋਲੀ ਦੇ ਆਧਾਰ ਤੇ ਬਣਾਏ ਜਾਣ ਤਾਂ ਉਹੀ ਬੋਲੀ ਉਸ ਰਾਜ ਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਹੋਵੇਗੀ। ਪਰ ਇਸ ਕਲਾਜ਼ ਦੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰਹਿਣ ਦੇਣ ਨਾਲ, ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਪੰਜਾਬ ਹੀ ਇਕ ਅਜਿਹੀ ਥਾਂ ਹੋਵੇਗੀ ਜਿੱਥੇ ਕਿ ਸੂਬੇ ਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਡਾਮੀਨੇਟਿੰਗ ਲੈਂਗੂਏਜ ਤਾਂ ਬਣ ਜਾਵੇਗੀ ਪਰ ਆਫੀਸਲ ਜਾਂ ਸੋਲ ਲੈਂਗੂਏਜ ਨਹੀਂ ਬਣ ਸਕੇਗੀ ਅਤੇ ਇਸ ਨਾਲ ਨੁਕਸਾਨ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਸ ਲਈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਲਾਜ਼ ਤਿੰਨ ਵਿੱਚ ਅਮੈਂਡਮੈਂਟ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਮੈਂ ਇਸ ਦਾ ਨੋਟਿਸ ਦਿੱਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ ਕਿ

In clause 3, delete the words "without prejudice to the provisions of Articles 346 and 347 of the Constitution."

ਤਾਂ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਕੇਵਲ ਪੰਜਾਬੀ ਹੋਵੇ। ਜੇਕਰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਇਸ ਕਲਾਜ਼ ਨੂੰ ਰਹਿਣ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਤਾਂ ਹਿੰਦੀ ਜਿਹੜੀ ਅੱਜ ਕਲ ਦੀ ਸੰਪਰਕ ਭਾਸ਼ਾ ਹੈ, ਲਿੰਕ ਲੈਂਗੂਏਜ ਹੈ ਖੋਹ ਕੇ ਕੁਰਸੀ ਪੰਜਾਬੀ ਬਰਾਬਰ ਡਾਹੂਗੀ ਅਤੇ ਇਕ ਸਰੀਕਨੀ ਭਾਸ਼ਾ ਬਣਕੇ ਇਸ ਦੀ ਤਾਕਤ ਨੂੰ ਘਟਾਏਗੀ ਅਤੇ ਇਸ ਤੇ ਅਸਰ ਪਾਏਗੀ। ਪੰਜਾਬੀ ਆਫੀਸਲ ਲੈਂਗੂਏਜ ਦੀ ਥਾਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕੇਗੀ।

ਇਸ ਤੋਂ ਅੱਗੇ, ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਕਲਾਜ਼ 4 ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਪਹਿਲਾਂ ਦੋ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਦਾ ਸੂਬਾ ਸੀ ਰੀਜਨਲ ਫਾਰਮੂਲਾ ਅਨੁਸਾਰ, ਪਰ ਜਦ ਨਵਾਂ ਸੂਬਾ ਬਣਿਆ ਤਾਂ ਦੋ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਵਾਲਾ ਰੂਲ ਖਤਮ ਹੋ ਗਿਆ ਅਤੇ ਹੁਣ ਇਸ ਵਿੱਚ ਇਕ ਹੀ ਭਾਸ਼ਾ ਪੰਜਾਬੀ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਸੀ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਗਿੱਲ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਇਸ ਬਿਲ ਦੇ ਮਕਸਦ ਵਿੱਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਫਿਰ ਕਲਾਜ਼ 4 ਵਿੱਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ

"The State Government may, from time to time, by notification direct that Punjabi shall be used for such official purposes of the State and from such dates as may be specified in the notification."

ਕਲਾਜ਼ 4 ਵਿੱਚ ਇਹ ਲਿਖਣਾ ਕਿ ਜਦੋਂ ਲੋੜ ਹੋਈ, ਜਦੋਂ ਲੋੜ ਹੋਈ ਜਿਹੜੇ ਕੰਮ ਲਈ ਲੋੜ ਹੋਈ, ਪੰਜਾਬੀ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਦਾ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ, ਇਹ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਜਦ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਕਲਾਜ਼ ਤਿੰਨ ਵਿੱਚ ਇਹ ਲਿਖ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ

"Without prejudice to the provisions of articles 346 and 347 of the Constitution the Official language of the State of Punjab shall be Punjabi."

ਇਹ ਤਾਂ ਇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਚਕਮਾ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਇਹ ਲਿਖ ਕੇ ਕਿ "It shall come into force at once." ਯਾਨੀ ਫੌਰਨ ਲਾਗੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਅੱਗੇ ਇਸ ਕਲਾਜ਼ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਲਿਮਟ ਨਹੀਂ ਮੁਕਰਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕਿ ਤਿੰਨ ਸਾਲ, ਦੋ ਸਾਲ ਜਾਂ ਚਾਰ ਸਾਲ ਵਿੱਚ ਲਾਗੂ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਕਲਾਜ਼ 4 ਰੀਡੀਡੈਂਟ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਵਿੱਚ ਤਰੀਕ ਨੋਟੀਫਾਈ ਕਰਨੀ ਹੈ ਜਦ ਕਿ ਕਲਾਜ਼ 1 ਦੀ ਸਬ ਕਲਾਜ਼ (3) ਵਿੱਚ ਸਪਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਐਕਟ ਐਟ ਵਨਸ ਲਾਗੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਇਕ ਨਵੰਬਰ ਦੀ ਤਰੀਕ ਤਾਂ ਹੈ ਹੀ ਰੀਆਰਗੇਨਾਈਜੇਸ਼ਨ ਦੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਕਿ ਦੋ ਮਹੀਨਿਆਂ

[ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਮੀਤ ਸਿੰਘ ਮੀਤ]

ਜਾਂ ਚਾਰ ਮਹੀਨਿਆਂ ਦੇ ਵਿੱਚ ਵਿੱਚ ਇਸ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰ ਦਿਆਂਗੇ। ਗਿਲ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਤਰੀਕ ਮੁਕਰਰ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਕਿ ਇਸ ਤਰੀਕ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦਫਤਰਾਂ ਵਿੱਚ ਲਾਗੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ ਅਤੇ ਸਭ ਪੱਧਰਾਂ ਤੇ ਲਾਗੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿ ਅਜੇ ਤਾਂ ਪ੍ਰਬੰਧ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਿਆ, ਨੋਟੀਫੀਕੇਸ਼ਨ ਹੋਵੇਗੀ। ਇਹ ਤਾਂ ਬਲਦਾਂ ਦੇ ਅੱਗੇ ਗੱਡਾ ਜੋਤਨ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੋਈ ਕਾਰਨ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਜਾਂਦਾ ਇਸ ਗੱਲ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਕਿ ਕਲਾਜ਼ ਚਾਰ ਨੂੰ ਰੱਖਿਆ ਜਾਵੇ। ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਕਲਾਜ਼ ਚਾਰ ਬਾਰੇ ਇਹ ਤਰਮੀਮ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਕਲਾਜ਼ ਨੂੰ ਡੀਲੀਟ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ।

ਅਤੇ ਕਲਾਜ਼ 5 ਦੇ ਬਾਰੇ ਵਿੱਚ ਮੇਰੀ ਇਹ ਤਰਮੀਮ ਹੈ ਕਿ 1 ਨਵੰਬਰ, 1968 ਨੂੰ ਪੰਜਾਬੀ ਨੂੰ ਹਰ ਪੱਧਰ ਤੇ ਲਾਗੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ ਕਿਉਂ ਕਿ ਇਸ ਦਿਨ ਰੀਆਰਗੇਨੇਰੇਸ਼ਨ ਆਫ ਦੀ ਸਟੇਟ, ਪੰਜਾਬੀ ਬੋਲੀ ਦੇ ਆਧਾਰ ਤੇ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਕਲਾਜ਼ 6 ਦੇ ਬਾਰੇ ਵਿੱਚ ਇਸ ਗੱਲ ਲਈ ਕੋਈ ਕਾਰਨ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਜਾਂਦਾ ਕਿ ਹਿੰਦੀ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਲੈਜਿਸਲੇਚਰ ਵਿੱਚ ਰੱਖਿਆ ਜਾਵੇ। ਜਦੋਂ ਪੰਜਾਬੀ ਸੂਬਾ ਪੰਜਾਬੀ ਬੋਲੀ ਦੇ ਆਧਾਰ ਤੇ ਬਣਿਆ ਹੈ ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਭਾਸ਼ਾ ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਕਿਉਂ ਰੱਖਿਆ ਜਾਵੇ। ਹਰ ਸੂਬੇ ਵਿੱਚ ਅਤੇ ਲੈਜਿਸਲੇਚਰ ਵਿੱਚ ਪੰਜਾਬੀ ਬੋਲੀ ਸੂਬਾਈ ਬੋਲੀ ਹੀ ਵਰਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਕਲਾਜ਼ 6 ਦੇ ਬਾਰੇ ਵਿੱਚ ਇਹ ਤਰਮੀਮ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਕਿ ਮੌਜੂਦਾ ਕਲਾਜ਼ ਦੀ ਥਾਂ ਤੇ ਇਹ ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ ਕਿ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਨੂੰ ਰਾਜ ਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਨਾਲ ਲੈਜਿਸਲੇਚਰ ਵਿੱਚ ਜਾਰੀ ਰੱਖਿਆ ਜਾਵੇ ਜਦ ਤਕ ਕਿ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਤੀਕੂਲ ਸਰਕਾਰ ਨੋਟੀਫਾਈ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਹਾਲਤ ਵਿੱਚ ਪਹਿਲੀ ਨਵੰਬਰ 1968 ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਨਹੀਂ। ਕਿਉਂਕਿ ਰਾਜ ਭਾਸ਼ਾ ਹੁਣ ਪੰਜਾਬੀ ਹੈ ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ "ਆਰ ਹਿੰਦੀ" ਲਫਜ਼ ਰੱਖ ਦੇਣੇ ਠੀਕ ਨਹੀਂ। ਗਿੱਲ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਕਹਾਂਗਾ ਕਿ ਇਸ ਕਲਾਜ਼ ਵਿੱਚ ਲਫਜ਼ "ਆਰ ਹਿੰਦੀ" ਨੂੰ ਉੜਾ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਲਾਜ਼ 7 ਦੀ ਕੀ ਲੋੜ ਰਹਿ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜਦ ਕਿ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਵਿੱਚ ਇਹ ਗੱਲ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਮੌਜੂਦ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਵੀ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦਾ ਸ਼ਹਿਰੀ ਕਿਸੇ ਗੱਲ ਤੇ ਦੁਖੀ ਹੋ ਕੇ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਗੱਲ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਆਪਣੀ ਅਰਜ਼ੀ ਜਾਂ ਰੋਸ ਪਤਰ ਸੰਵਿਧਾਨ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਮਾਣਿਤ 14 ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਸੇ ਇਕ ਵਿੱਚ ਦੇ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਕਲਾਜ਼ 7 ਵਿੱਚ ਫਿਰ ਲਫਜ਼ 'ਹਿੰਦੀ' ਲਿਖ ਦੇਣਾ ਉਸ ਬੋਲੀ ਨੂੰ ਇਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ ਦੇਣ ਦਾ ਭੁਲੇਖਾ ਪਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਕਲਾਜ਼ ਨੂੰ ਹਟਾ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਦੀ ਕੋਈ ਲੋੜ ਨਹੀਂ। (ਵਿਘਨ) (ਘੰਟੀ)

ਮੈਂ ਬਸ ਖਤਮ ਹੀ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹਾਂ। ਮਾਤ੍ਰ ਭਾਸ਼ਾ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਦੇਣ ਦੀ ਥਾਂ ਤੇ ਹਿੰਦੀ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ ਜਿਸ ਦੀ ਕੋਈ ਲੋੜ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜਦ ਕਿ ਹਿੰਦੀ ਲਈ ਤਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਕਨਸਟੀਚੂਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਹੈ। ਇਥੇ ਕੋਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ ਹਿੰਦੀ ਨੂੰ ਦੇਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਹ ਅੱਖਰ ਫਾਲਤੂ ਹਨ।

ਆਖਿਰ ਵਿੱਚ ਮੈਂ ਇਹ ਬੇਨਤੀ ਕਰਨੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਪੰਜਾਬੀ ਸੂਬਾ ਹੈ, ਪੰਜਾਬੀ-ਹਿੰਦੀ ਸੂਬਾ ਨਹੀਂ। ਪੰਜਾਬੀ-ਹਿੰਦੀ ਸੂਬਾ ਰੀਜਨਲ ਫਾਰਮੂਲਾ ਅਨੁਸਾਰ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਹਿੰਦੀ ਵਾਲਾ ਹਿੱਸਾ ਪਰੇ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਬਾਕੀ ਦਾ ਨਿਰੋਲ ਪੰਜਾਬੀ ਸੂਬਾ ਰਹਿ ਗਿਆ ਹੈ, ਪੰਜਾਬੀ-ਹਿੰਦੀ ਸੂਬਾ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ। ਇਸ ਪੰਜਾਬੀ ਸੂਬਾ ਦੇ ਬਨਾਣ ਲਈ ਮਹਾਂਨ ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ ਕਰਨੀਆਂ

ਪਈਆਂ। ਭਾਰੀ ਐਜੀਟੇਸ਼ਨਾਂ ਚਲੀਆਂ ਅਤੇ ਇੰਨੀਆਂ ਜਾਨਾਂ ਕੁਰਬਾਨ ਕਰਨੀਆਂ ਪਈਆਂ ਤਦ ਜਾ ਕੇ ਪੰਜਾਬੀ ਸੂਬਾ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਦਸ ਸਾਲ ਲੇਟ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ। ਇਸ ਲਈ ਹਿੰਦੀ ਨੂੰ ਖਾਸ ਥਾਂ ਦੇਣ ਜਾਂ ਇਸ ਦਾ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ ਤੇ ਜ਼ਿਕਰ ਇਸ ਬਿਲ ਵਿੱਚ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਈ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਹਿੰਦੀ ਤਾਂ ਇਕ ਸੰਪਰਕ ਲੈਂਗੂਏਜ ਹੈ। ਇਕ ਲਿੰਕ ਭਾਸ਼ਾ ਹੈ। ਇਸ ਗੱਲ ਵਿੱਚ ਅਸਾਨੂੰ ਕੋਈ ਇਤਰਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਕਿ ਇਸ ਦੀ ਤਰੱਕੀ ਲਈ ਕਾਰਵਾਈ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ, ਇਸ ਦਾ ਟਾਈਪ, ਇਸ ਦੀ ਲਿਖਾ ਪੜ੍ਹੀ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਸਰਕਾਰ ਕਰੇ, ਪਰ ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿ ਲੈਂਗੂਏਜ ਜਿਹੜੀ ਆਫੀਸ਼ਲ ਬਣ ਚੁਕੀ ਹੈ ਉਸ ਦੇ ਉਪਰ ਜਾ ਕੇ ਇਸ ਬੋਲੀ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ। ਇਸ ਨੂੰ ਉਹੀ ਦਰਜਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਕਿ ਸੰਵਿਧਾਨ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਹੈ। ਮਦਰਾਸ ਵਿੱਚ ਜਾਂ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਵਿੱਚ ਜਿਹੜੀ ਰਾਜ ਭਾਸ਼ਾ ਹੈ ਉਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਬੋਲੀ ਦਾ ਉਥੇ ਦਖਲ ਨਹੀਂ ਰਖਿਆ ਗਿਆ ਇਥੇ ਸਰਕਾਰ ਕਿਉਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਦਖਲ ਰਖਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਹਿੰਦੀ ਦੀ ਤਰੱਕੀ ਦਾ ਭਾਰ ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਤੇ ਹੈ ਇਸ ਨੂੰ ਮੱਲੋ ਮੱਲੀ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਮੋਢਿਆਂ ਤੇ ਨਹੀਂ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਇਸ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ ਤੇ ਇਸ ਬਿੱਲ ਵਿੱਚ ਕਰਕੇ ਖਾਹ ਮਖਾਹ ਲੀਗਲ ਕੰਪਲੀਕੇਸ਼ਨਜ਼ ਨੂੰ ਇਨਵਾਈਟ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਹਿੰਦੀ ਸਾਰੇ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਹੈ ਅਤੇ ਪ੍ਰਫੁੱਲਤ ਹੋਵੇਗੀ। ਇਸ ਰਾਜ ਵਿੱਚ, ਇਸ ਆਫੀਸ਼ਲ ਲੈਂਗੂਏਜ ਬਿਲ ਵਿੱਚ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਪੰਜਾਬੀ ਨੂੰ ਜਿਹੜੀ ਕਿ ਰਾਜ ਭਾਸ਼ਾ ਮੰਨੀ ਗਈ ਹੈ, ਨੂੰ ਇਕ ਨੀਵੀਂ ਪੋਜ਼ੀਸ਼ਨ ਦੇਣ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਦੋ ਭਾਸ਼ੀ ਇਲਾਕਾ ਕਰਾਰ ਦੇਣ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹੈ। ਪੰਜਾਬੀ ਨੂੰ ਰਾਜ ਬੋਲੀ ਬਣਾਣ ਦਾ ਮਕਸਦ ਫੇਰ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ। ਹਿੰਦੀ ਲਿੰਕ ਲੈਂਗੂਏਜ ਹੈ ਇਸ ਦੀ ਉਨਤੀ ਦਾ ਭਾਰ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਤੇ ਨਹੀਂ ਆਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ, ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਤੇ ਆਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਲਿਖਾ ਪੜ੍ਹੀ ਵਿੱਚ ਅਤੇ ਹੋਰਨਾਂ ਥਾਵਾਂ ਤੇ ਇਸ ਬਿਲ ਵਿੱਚ ਹੋਰਨਾਂ ਜ਼ਬਾਨਾਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਨਾਮ ਠੱਕ ਕੇ ਪੰਜਾਬੀ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਨੂੰ ਛਣਕਨਾ ਦਿਖਾਣ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਵਿੱਚ ਇਹ ਸੋਧ ਲਿਆਣੀ ਬੜੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਹਿੰਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦਾ ਜਿੱਥੋਂ ਤਕ ਸਵਾਲ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਵੀ ਭਰੋਸੇ ਵਿੱਚ ਲਿਆ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਜੇ ਅਮੈਂਡਮੈਂਟਸ ਮੈਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਹਨ ਉਹ ਇਸ ਬਿਲ ਦੇ ਵਿੱਚ ਇਨ-ਕਾਰਪੋਰੇਟ ਹੋਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ।

ਸਰਦਾਰੇ ਅਮਰ ਸਿੰਘ ਦੁਸਾਂਝ (ਫਿਲੌਰ) : ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜ਼ਬਾਨ ਦਾ ਮਸਲਾ ਇਕ ਬੜਾ ਹੀ ਗੰਭੀਰ ਮਸਲਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੇ ਸਾਨੂੰ ਬੜੀ ਸੰਜੀਦਗੀ ਨਾਲ ਗੌਰ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਦੂਸਰੀਆਂ ਸਟੇਟਾਂ ਵਿੱਚ ਜਿਥੇ ਹਿੰਦੀ ਨੂੰ ਲਿੰਕ ਭਾਸ਼ਾ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਸੂਬਾਈ ਭਾਸ਼ਾ ਨੂੰ ਰਾਜ ਭਾਸ਼ਾ ਮੰਨਦੇ ਹਨ ਉਥੇ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਨੇ ਇਤਨੀ ਫਰਾਖ ਦਿਲੀ ਵਿਖਾਈ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਹਿੰਦੀ ਨੂੰ ਰਾਜ ਭਾਸ਼ਾ ਮੰਨਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਲਿੰਕ ਭਾਸ਼ਾ ਵੀ ਮੰਨਿਆ ਹੈ। ਸਾਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਵਿੱਚ ਵੀ ਫਖਰ ਹੈ ਕਿ ਗਿਆਨੀ ਗੁਰਮੁਖ ਸਿੰਘ ਮੁਸਾਫਰ ਦੀ ਇਕਲੀ ਵੋਟ ਨਾਲ ਹਿੰਦੀ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦੀ ਰਾਜ ਭਾਸ਼ਾ ਬਣੀ ਸੀ। ਜਿੱਥੇ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਇਤਨੀ ਫਰਾਖ-ਦਿਲੀ ਹੈ ਉਥੇ ਮੈਂ ਇਹ ਗੱਲ ਵੀ ਬੜੇ ਦੁੱਖ ਦੇ ਨਾਲ ਕਹਿਣੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ 1951 ਦੀ ਮਰਦਮਸ਼ੁਮਾਰੀ ਵੇਲੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਕੁਝ ਸਪੁਤਾਂ ਨੇ ਨਾ ਸਿਰਫ਼ ਵਧੀਕੀ ਅਤੇ ਬੇਇਨਸਾਫੀ ਪੰਜਾਬੀ ਮਾਂ ਨਾਲ ਕੀਤੀ ਬਲਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਵਿੱਚ 'ਈੜੀ, ਉੜੀ ਨਹੀਂ ਪੜ੍ਹਾਂਗੇ' ਦੇ ਨਾਹਰੇ ਲਗਾਏ। ਮੈਂ ਇਸ ਅਫਸੋਸਨਾਕ ਦਾਸਤਾਨ ਦੇ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਜਾਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ। ਇਤਨੀ ਗੱਲ ਜ਼ਰੂਰ ਕਹਾਂਗਾ ਕਿ ਇਹ ਬਿਲ ਜਿਹੜਾ 14 ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਆਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ ਅੱਜ ਆਇਆ ਹੈ। ਭਾਸ਼ਾ ਲਈ ਗੁਜਰਾਤ ਵਿੱਚ ਜਦੋਂ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਆਵਾਜ਼ ਉਠਾਈ ਤਾਂ ਗੁਜਰਾਤੀ ਭਾਸ਼ਾ ਬਣੀ ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਬੰਗਾਲ ਵਿੱਚ ਆਵਾਜ਼ ਉਠਾਈ ਤਾਂ ਉਸ ਵੇਲੇ ਬੰਗਾਲੀ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰੀ ਭਾਸ਼ਾ ਮੰਨਿਆਂ

[ਸਰਦਾਰ ਅਮਰ ਸਿੰਘ ਦੁਸਾਂਝ]

ਗਿਆ। ਪਰ ਜਦੋਂ ਪੰਜਾਬੀ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦਾ ਸਵਾਲ ਆਇਆ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਅੱਜ ਵੀ ਦੁਬਾਰਾ ਦੇ ਵਿੱਚ ਪਏ ਹੋਏ ਹਾਂ, ਤਜ਼ਬਾਜ਼ ਵਿੱਚ ਪਏ ਹੋਏ ਹਾਂ। ਇਹ ਜਿਹੜਾ ਬਿਲ ਜਨਤਾ ਪਾਰਟੀ ਨੇ ਲਿਆਂਦਾ ਹੈ ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਵਧਾਈ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿਉਂਜੋ ਵਰਤੋਂ ਸਰਕਾਰ ਇਹ ਨੇਕੀ ਦਾ ਕੰਮ ਵੀ ਨਾ ਕਰ ਸਕੀ। ਪੰਜਾਬੀ ਬੋਲੀ ਬਾਰੇ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਕੁਝ ਜਜ਼ਬਾਤ ਅਰਜ਼ ਕਰਨੇ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ।

ਜਿੱਥੋਂ ਤਕ ਪੰਜਾਬੀ ਜ਼ਬਾਨ ਦਾ ਸਬੰਧ ਹੈ, ਪੰਜਾਬ ਉਹ ਸੂਬਾ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ਰਿਸ਼ੀ ਪੈਦਾ ਹੋਏ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਟੈਕਸਲਾ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੀ ਬੁਨਿਆਦ ਰਖੀ ਅਤੇ ਇਕ ਲਿਟਰੇਚਰ ਦਾ ਮਖਜ਼ਨ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ। ਪੰਜਾਬੀ ਜ਼ਬਾਨ ਦੀ ਗੁਰਮੁਖੀ ਲਿਪੀ ਸਭ ਤੋਂ ਪੁਰਾਣੀ ਲਿਪੀ ਹੈ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਪੰਜਾਬੀ ਜ਼ਬਾਨ ਦੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਵੀ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਜ਼ਬਾਨਾਂ ਨਾਲੋਂ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧ ਮਿਲਦੇ ਹਨ। ਪਰ ਹੁਣ ਤਾਈਂ ਇਸ ਜ਼ਬਾਨ ਨਾਲ ਇਕ ਮਤਰੇਈ ਮਾਂ ਵਾਲਾ ਸਲੂਕ ਹੁੰਦਾ ਰਿਹਾ। ਮੈਂ ਖੁਸ਼ ਹਾਂ, ਪ੍ਰਸੰਨ ਹਾਂ, ਅਤੇ ਸਰਦਾਰ ਲਛਮਣ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ ਨੂੰ ਮੁਬਾਰਕਬਾਦ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ ਜਿਸ ਨੇ ਪੰਜਾਬੀ ਮਾਂ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਨੂੰ ਸੁਣਿਆ, ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਜਨਤਾ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਇਸ ਨੇਕ ਕੰਮ ਨੂੰ ਸਦਾ ਲਈ ਯਾਦ ਕਰੇਗੀ।

ਦੂਸਰੀ ਗੱਲ ਜੋ ਮੈਂ ਇਸ ਬਿਲ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਅਰਜ਼ ਕਰਨੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਉਹ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜਿੱਥੋਂ ਤਕ ਕਿਸੇ ਬਿਲ ਨੂੰ ਤਸੱਲੀ ਬਖਸ਼ ਕਹਿਣ ਦਾ ਸਵਾਲ ਹੋਵੇ, ਮੈਂ ਇਸ ਬਿਲ ਨੂੰ ਤਸੱਲੀ ਬਖਸ਼ ਨਹੀਂ ਸਮਝਦਾ। ਇਹ ਇਸ ਲਈ ਕਿ ਇਸ ਬਿਲ ਦੇ ਸਟੇਟਮੈਂਟ ਆਫ ਆਬਜੈਕਟਸ ਅਤੇ ਰੀਜ਼ਨਜ਼ ਦੇ ਵਿੱਚ ਜੋ ਗੱਲ ਲਿਖੀ ਹੈ ਉਸਦੀ ਰੋਸ਼ਨੀ ਵਿੱਚ ਇਸਦਾ ਕੋਈ ਮਕਸਦ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਜਾਂਦਾ ਜਦੋਂ ਤਕ ਇਸ ਦੀ ਕਲਾਜ਼ 8 ਨੂੰ ਰੀਡੀਫਾਈ ਕਰਾਰ ਨਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ। ਫੇਰ ਇਸ ਦੀ ਕਲਾਜ਼ 4 ਦੇ ਵਿੱਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਦੇ ਮੁਤਾਲਕ ਨੋਟੀਫੀਕੇਸ਼ਨ ਵਕਤਨ-ਬ-ਵਕਤਨ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਜੇ ਪੰਜਾਬੀ ਸੂਬੇ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਸਰਦਾਰ ਲਛਮਣ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ ਦੀ ਰਹੇ, ਫੇਰ ਤਾਂ ਜੁਦੀ ਗੱਲ ਹੈ। ਇਹ ਠੀਕ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਨੋਟੀਫੀਕੇਸ਼ਨ ਛੇਤੀ ਤੋਂ ਛੇਤੀ ਜਾਰੀ ਕਰਦਿਆਂ ਕਰਨਗੇ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਨੀਅਤ ਤੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਸ਼ੱਕ ਨਹੀਂ। ਗੌਰਮਿੰਟਾਂ ਤਾਂ ਆਉਣੀਆਂ ਜਾਣੀਆਂ ਹਨ, ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਹਾਊਸ ਸੁਪਰੀਮ ਹੈ। ਇਸਦੇ ਵਿੱਚ ਇਹ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਬਿਲ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਛੇ ਮਹੀਨੇ ਦੀ ਲਿਮਟ ਮੁਕੱਰਰ ਕਰ ਦੇਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਕਈ ਲੋਕ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਟਾਈਪ ਰਾਈਟਰ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ। ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੋਈ ਐਕੜ ਆ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਹ ਤਕਲੀਫ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣ ਜਾਵੇ, ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਮਿਆਦ ਜ਼ਰੂਰ ਕਾਇਮ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਕੀ ਫਰਕ ਪੈ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਅੱਗੇ ਵੀ ਤਾਂ ਅਸੀਂ 15-16 ਸਾਲ ਦੇ ਜਿਵੇਂ ਕਿਵੇਂ ਕੰਮ ਚਲਾਉਂਦੇ ਹੀ ਆ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਪੰਜਾਬੀ ਟਾਈਪ-ਰਾਈਟਰ ਨੂੰ ਤਿੰਨ ਮਹੀਨੇ ਦੇ ਅੰਦਰ ਅੰਦਰ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਦਾ ਆਰਡਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜੇ ਸਰਕਾਰ ਕਿਸੇ ਕੰਮ ਨੂੰ ਨੇਪਰੇ ਚਾੜ੍ਹਨਾ ਚਾਹੇ ਤਾਂ ਜਲਦੀ ਵੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਫੇਰ ਕੋਲਡ ਸਟੋਰੇਜ ਵਿੱਚ ਇਹ ਸਾਰਾ ਮਾਮਲਾ ਪਿਆ ਰਹਿਣਾ ਹੈ। ਇਸ ਬਿਲ ਦੇ ਮੁਤਾਬਿਕ ਕੋਬਨਿਟ ਨੂੰ ਅਧਿਕਾਰ ਪਰਾਪਤ ਹੋਣਗੇ, ਇਸ ਦੇ ਆਧਾਰ ਤੇ ਜਿਹੜੀ ਗੱਲ ਗੌਰਮਿੰਟ ਮੁਨਾਸਿਬ ਸਮਝੇਗੀ, ਕਰੇਗੀ। ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜੇਕਰ ਟਾਈਮ ਲਿਮਟ ਲਗਾ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਇਸ ਬਿਲ ਦੀ ਜੋ ਸਪਿਰਿਟ ਅਤੇ ਜੋ ਭਾਵਨਾ ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਦਿਮਾਗ ਦੇ ਵਿੱਚ ਹੈ ਉਹ ਸਾਰਾ ਮੰਤਵ

ਪੂਰਾ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ ਅਤੇ ਜਲਦੀ ਹੀ ਪੰਜਾਬੀ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਪਟਰਾਣੀ ਬਣ ਜਾਵੇਗੀ। ਮੈਂ ਇਹ ਅਰਜ਼ ਕਰਨੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਪੰਜਾਬੀ ਜ਼ਬਾਨ ਹੁਣ ਤਕ ਮੁਜਰਮਾਨਾ ਗਫਲਤ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਅਹਿਮੀਅਤ ਨੂੰ ਵੇਖਿਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਮੌਰਚਾ ਸਬਦ-ਜੰਗੇ-ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਦਿਨਾਂ ਵਿੱਚ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਸਾਮਰਾਜ ਸ਼ਾਹੀ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਲੜਾਈ ਲੜਨ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਇਸ ਲਈ ਕਿ ਇਹ ਜੰਗਮੂ ਸਿਪਾਹੀ ਪੰਜਾਬੀ ਜ਼ਬਾਨ ਤੋਂ ਪਰੇਰਨਾ ਲੈ ਕੇ ਦੁਸ਼ਮਣ ਤੇ ਹਾਵੀ ਹੋਣ। ਪੰਜਾਬੀ ਜ਼ਬਾਨ ਦੇ ਬੋਲਣ ਵਾਲਿਆਂ ਪੰਜਾਬੀ ਜਵਾਨਾਂ ਵਿੱਚ ਜਿੱਥੇ ਕੌਮੀ ਸੇਵਾ ਲਈ ਅਧਿਕ ਭਾਵਨਾ ਹੈ ਉਥੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮੁਲਕ ਲਈ ਪੈਦਾਵਾਰ ਉਪਜਾਉਣ ਵਿੱਚ ਵੀ ਕਮਾਲ ਦੀ ਬਰਕਤ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਜੇ ਨੈਨੀਤਾਲ ਦੇ ਜੰਗਲਾਂ ਵਿੱਚ ਜਾਕੇ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਅਨਾਜ ਦੀ ਪੈਦਾਵਾਰ ਵਿੱਚ ਵਾਧਾ ਹੋਇਆ। ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪੰਜਾਬੀ ਹਨ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜ਼ਬਾਨ ਬਲਵਾਨ ਹੈ।

ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਨੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜਿੱਥੋਂ ਤਕ ਇਸ ਵਿੱਚ ਕਲਾਜ਼ 3 ਦਾ ਤੁਅੱਲਕ ਹੈ ਜੋ ਉਹ ਵੀ ਵਿਦ ਰੈਫਰੈਂਸ ਟੂ 346 ਅਤੇ 347 ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਸਾਰੀ ਹੀ ਗੱਲ ਪੂਰੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਕਨਸਟੀਚਿਊਸ਼ਨ ਦੇ ਮੁਤਾਬਿਕ ਹਿੰਦੀ ਨੂੰ ਤਾਂ ਪੂਰੀ ਪ੍ਰਟੈਕਸ਼ਨ ਮਿਲੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਕੋਈ ਭੀ ਹਿੰਦੀ ਦੇ ਇਸ ਗੱਲ ਲਈ ਖਿਲਾਫ ਨਹੀਂ ਕਿ ਹਿੰਦੀ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਦਰਜਾ ਨਾ ਮਿਲੇ ਪਰ ਇਸ ਦਾ ਇਹ ਮਤਲਬ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕਿ ਪੰਜਾਬੀ ਦੇ ਨਾਲ ਇਹ ਸਰੀਕ ਬਣਕੇ ਰਹੇ। ਪੰਜਾਬੀ ਦਾ ਆਪਣਾ ਮੁਕਾਮ ਹੈ ਅਤੇ ਹਿੰਦੀ ਦਾ ਆਪਣਾ ਮੁਕਾਮ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਕਹਾਂਗਾ ਕਿ ਇਸ ਬਿਲ ਦੇ ਵਿੱਚ ਮਹਿਜ਼ ਇਕ ਡੀਫੈਕਟ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਕਲਾਜ਼ ਦਾ ਇਮਪਲੀਮੈਂਟੇਸ਼ਨ ਉਤੇ ਹੀ ਇਨਹਸਾਰ ਹੈ। ਜੋ ਇਸ ਕਲਾਜ਼ ਦੇ ਮੁਤਾਬਿਕ ਅਧਿਕਾਰ ਲਏ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰੇ ਇਹ ਲਿਮਟ ਹੈ ਜਾਵੇ ਕਿ ਇਹ ਛੇ ਮਹੀਨੇ ਦੇ ਅੰਦਰ ਅੰਦਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ, ਤਾਂ ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਪੰਜਾਬੀ ਸੈਕਟਰੀਏਟ ਲੈਵਲ ਤਕ ਅਤੇ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਹਰ ਇਕ ਪੱਖ ਵਿੱਚ ਵਲਦੀ ਵਲਦੀ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਪਟਰਾਣੀ ਬਣ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਬਦਾਂ ਨਾਲ ਮੈਂ ਇਸ ਬਿਲ ਦੀ ਹਮਾਇਤ ਕਰਦਾ ਹਾਂ।

ਕਾਮਰੇਡ ਹਰਕਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਸੁਰਜੀਤ (ਬੜਾ ਪਿੰਡ) /ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਇਹ ਬਿਲ ਬੜਾ ਅਹਿਮ ਹੈ। ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਹਰ ਇਕ ਵਧਾਈ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਬਿਲ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਵੇਲੇ ਇਹ ਗੱਲ ਕਹੀ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਬਿਲ ਨੂੰ ਪਾਸ ਕਰਕੇ ਪੰਜਾਬੀ ਨੂੰ ਰਾਜ ਬੋਲੀ ਦਾ ਦਰਜਾ ਦਿਆਂਗੇ। ਪਰ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਜੇਕਰ ਇਸ ਬਿਲ ਦਾ ਮੁਤਾਲਿਆ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਇਸ ਬਿਲ ਵਿੱਚ ਜਿਸ ਚੀਜ਼ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਉਹ ਕਿਧਰੇ ਨਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ। ਦਰਅਸਲ ਪੰਜਾਬੀ ਬੋਲੀ ਬੜੀ ਬਦਕਿਸਮਤ ਬੋਲੀ ਹੈ। ਕੋਈ ਵੀ ਹੋਰ ਲੋਕ ਆਪਣੀ ਮਾਂ ਬੋਲੀ ਬਾਰੇ ਬਹਿਸ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ। ਇਥੋਂ ਤਕ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਕਿ ਅਸੀਂ ਭਾਵੇਂ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੀਆਂ ਬਹੁਤ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਪਰ ਜਦੋਂ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿੱਚ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਸਵਾਲ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ ਕਿ ਕਿਹੜੀ ਰਾਜ ਬੋਲੀ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਈਸਟ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਤੇ ਵੈਸਟ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਤੇ ਉਰਦੂ ਬੋਲੀ ਠੋਸਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕੀਤਾ। ਬੰਗਾਲ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਇਕ ਮੁੱਠ ਹੋਕੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਬੰਗਾਲੀ ਸਾਡੀ ਮਾਂ ਬੋਲੀ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਇਸ ਉੱਤੇ ਕੋਈ ਹੋਰ ਬੋਲੀ ਠੋਸੀ ਗਈ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਨਹੀਂ ਸਹਾਰਾਂਗੇ। ਇਹ ਸਾਡੀ ਬਦਕਿਸਮਤੀ ਹੈ ਕਿ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦੇ ਆਜ਼ਾਦ ਹੋਣ ਦੇ 20 ਸਾਲ ਬਾਅਦ, ਉਸ ਵਿਧਾਨ ਦੇ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਦੇ 20 ਸਾਲ ਬਾਅਦ ਵੀ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਕਿ ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬੀ ਬੋਲੀ ਭਾਰਤ ਦੀਆਂ 14 ਬੋਲੀਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇਕ ਹੈ, ਇਸ ਬੋਲੀ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸ ਉੱਤੇ ਬਹਿਸ ਜਾਰੀ ਰੱਖੀ ਗਈ। ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਇਹ ਗੱਲ ਤਾਂ ਸਮਝੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਕਿ ਜੋ ਕੁਝ ਲੋਕ ਜੋ ਇਸ ਸੂਬੇ

[ਕਾਮਰੇਡ ਹਰਕਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਸੁਰਜੀਤ]

ਦੀ ਸਰਹੱਦ ਤੇ ਕਿਸੇ ਦੂਜੇ ਰਾਜ ਦੇ ਨਾਲ ਰਹਿੰਦੇ ਹੋਣ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਾਂ ਬੋਲੀ ਕੁਝ ਹੋਰ ਹੋਵੇ । ਪਰ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਵੱਸਣ ਵਾਲਿਆਂ ਸਾਰਿਆਂ ਦੀ ਬੋਲੀ ਦੂਜੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ । ਕਿਸੇ ਵੀ ਬੋਲੀ ਦਾ ਇਤਿਹਾਸ ਇਹ ਨਹੀਂ ਦਸਦਾ ।

ਕੋਈ ਵੀ ਬੋਲੀ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਕਿਸੇ ਧਰਮ ਨਾਲ ਸਬੰਧ ਨਹੀਂ ਰਖਦੀ । ਜਦੋਂ ਮਨੁੱਖ ਨੇ ਇਸ਼ਾਰੇ ਤੋਂ ਉਤਾਹ ਉਠ ਕੇ ਗੱਲਾਂ ਕਰਨੀਆਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀਆਂ ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਮਨੁੱਖ ਨੇ ਕੌਮੀਅਤਾਂ ਦਾ ਦਰਜਾ ਹਾਸਲ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਪਰਸਪਰ ਸਬੰਧ ਕਾਇਮ ਰਖਣ ਲਈ ਬੋਲੀ ਬਣਾਈ ਗਈ । ਇਹ ਬੋਲੀ ਉਸ ਧਰਤੀ ਦੀ ਬੋਲੀ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਪੰਜ ਦਰਿਆਵਾਂ ਦੀ ਧਰਤੀ ਆਖਦੇ ਹਾਂ । ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਸ ਬੋਲੀ ਦਾ ਨਿਕਾਸ ਹੋਇਆ, ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਸ ਦਾ ਵਿਕਾਸ ਹੋਇਆ ਉਸ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਇਥੇ ਬਾਰ ਬਾਰ ਆਇਆ । ਵਾਰਿਸ ਦੀ ਹੀਰ ਨੂੰ ਮੁਸਲਮਾਨ, ਸਿਖ, ਹਿੰਦੂ ਇਕੋ ਜਿਹੀ ਦਿਲਚਸਪੀ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਦੇ ਹਨ । ਸ਼ੇਖ ਫਰੀਦ ਅਤੇ ਬੁਲ੍ਹੇ ਵਰਗੇ ਕਈ ਵੱਡੇ ਵੱਡੇ ਸ਼ਾਇਰਾਂ, ਕਵੀਆਂ, ਲਿਖਾਰੀਆਂ ਨੇ ਪੰਜਾਬੀ ਨੂੰ ਐਸੀ ਦੇਣ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਕਿ ਜਿਸ ਉੱਤੇ ਅਸੀਂ ਹਮੇਸ਼ਾ ਲਈ ਮਾਣ ਕਰਾਂਗੇ । ਇਸ ਬੋਲੀ ਦੀ ਇਹ ਬਦਕਿਸਮਤੀ ਹੈ ਕਿ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਇਸ ਬੋਲੀ ਨੂੰ ਮਾਂ ਦਾ ਦੁਧ ਚੁੰਘਾਇਆਂ ਸਿਖਿਆ ਉਹ ਹੀ ਇਸ ਬੋਲੀ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਮਾਂ ਬੋਲੀ ਨਹੀਂ ਸਮਝਦੇ । ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਅਸੀਂ ਵੇਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਅੱਡ ਅੱਡ ਕੌਮੀਅਤਾਂ ਦੇ ਇਸਤਰੀ ਪੁਰਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਵਿਵਾਹ ਹੁੰਦੇ ਹਨ । ਇਕ ਕੌਮੀਅਤ ਦਾ ਪੁਰਸ਼ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਦੂਜੀ ਕੌਮੀਅਤ ਦੀ ਇਸਤਰੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੋਨਾਂ ਦੇ ਵਿਵਾਹ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜਿਹੜਾ ਬੱਚਾ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਉਹ ਉਸ ਬੋਲੀ ਨੂੰ ਹੀ ਸਿਖੇਗਾ ਜਿਹੜੀ ਉਸ ਦੀ ਮਾਂ ਬੋਲਦੀ ਹੋਵੇਗੀ ।

ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦੇ ਕਿਸੇ ਹਿੱਸੇ ਵਿਚ ਵੀ ਅਜਿਹਾ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਤੇ ਇਥੇ ਵੀ ਇਸ ਗੱਲ ਉੱਤੇ ਬਹਿਸ ਨਹੀਂ ਹੋਈ ਕਿ ਹਿੰਦੀ ਨੂੰ ਉਸ ਦਾ ਦਰਜਾ ਨਾ ਦਿਤਾ ਜਾਵੇ । ਫਿਰ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ ਕਿ ਗੱਲ ਵਜ਼ਾਰਤ ਨੂੰ ਇਹ ਦਸਣ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਕਿਉਂ ਪੈ ਗਈ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਕੁਝ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਹਿੰਦੀ ਦੇ ਬਾਰੇ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਕਰਨਾ ਹੈ । ਇਸ ਗੱਲ ਤੇ ਸਾਰੇ ਸਹਿਮਤ ਹਨ ਕਿ ਹਿੰਦੀ ਨੂੰ ਰਾਜ ਵਿਚ ਪ੍ਰਾਪਤ ਥਾਂ ਮਿਲਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ । ਕੋਈ ਵੀ ਹਿੰਦੀ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਨਹੀਂ ਹੈ । ਗਿਲ ਸਾਹਿਬ, ਤੁਸੀਂ ਲੋਕਾਂ ਵਿੱਚ ਇਹ ਬਿਲ ਲੈਕੇ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕੋਗੇ । ਲੋਕ ਤਾਂ ਇਸ ਗੱਲ ਤੇ ਦੁਖੀ ਸਨ ਕਿ ਪੰਜਾਬੀ ਨੂੰ ਉਸ ਦਾ ਦਰਜਾ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ, ਉਸ ਨੂੰ ਰਾਜ ਬੋਲੀ ਨਹੀਂ ਬਣਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ । ਹਿੰਦੀ ਬਾਰੇ ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਕੋਈ ਇਤਰਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਸੀ । ਕਈ ਫਾਰਮੂਲੇ ਬਣਾਏ ਗਏ, ਕਦੇ ਸੱਚਰ ਫਾਰਮੂਲਾ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਤੇ ਕਦੇ ਰਿਜਨਲ ਫਾਰਮੂਲਾ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਪਰ ਇਹ ਮਸਲਾ ਕਿਸੇ ਵੀ ਫਾਰਮੂਲੇ ਨਾਲ ਹਲ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ । ਕੀ ਪੰਜਾਬੀ ਸੂਬੇ ਦੀ ਮੰਗ ਕਿਸੇ ਧਰਮ ਦੇ ਅਧਾਰ ਤੇ ਕਰਦੇ ਸੀ ? ਇਸ ਦਾ ਕਾਰਨ, ਪੰਜਾਬੀ ਸੂਬੇ ਦੀ ਕਾਇਮੀ ਦਾ ਕਾਰਣ, ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਸਾਰੇ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਵਿਚ ਬੋਲੀ ਦੇ ਅਧਾਰ ਤੇ ਸੂਬੇ ਬਣ ਗਏ ਸਨ ਤਾਂ ਪੰਜਾਬੀ ਬੋਲੀ ਦੇ ਅਧਾਰ ਤੇ ਵੀ ਇਕ ਸੂਬਾ ਬਣਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ । ਇਸ ਨੂੰ ਵੀ ਪੂਰਾ ਪੂਰਾ ਹਿੱਸਾ ਮਿਲਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ ਤਾਂ ਜੋ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲਗੇ ਕਿ ਜਿਸ ਬੋਲੀ ਵਿਚ ਕਾਨੂੰਨ ਬਣਦੇ ਹਨ ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਮਝ ਵਿਚ ਆ ਸਕਦੀ ਹੈ । ਉਹ ਆਪਣੀ ਮਾਂ ਬੋਲੀ ਵਿਚ ਵਿਦਿਆ ਹਾਸਲ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ । ਉਹ ਇਸ ਜਮਹੂਰੀਅਤ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਵਿਚ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹਿੱਸਾ ਲੈ ਸਕਣ ।

ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਹੁਣੇ ਜਦੋਂ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਵਿਚ ਭਾਸ਼ਾ ਬਿਲ ਪੇਸ਼ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੇ ਵਿਤਕਰੇ ਖਤਮ ਕਰਕੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਜਜ਼ਬਾਤ ਰਖੇ । ਇਥੋਂ ਤਕ ਕਿ

ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਕਾਮਰਾਜ ਨੇ ਵੀ ਇਸ ਬਿਲ ਦੀ ਅਮੈਂਡਮੈਂਟ ਦੀ ਵਿਰੋਧਤਾ ਕੀਤੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਜਿਸ ਰਾਜ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਡਰ ਹੈ ਕਿ ਕਿਧਰੇ ਕੋਈ ਹੋਰ ਬੋਲੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਰਾਜ ਬੋਲੀ ਦੀ ਉਨਤੀ ਤੇ ਅਸਰ ਨਾ ਪਾਏ।

ਵਿਧਾਨ ਵਿਚ 14 ਬੋਲੀਆਂ ਨੂੰ ਬਰਾਬਰ ਦਾ ਦਰਜਾ ਦਿਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਕਈ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੇ ਇਹ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀਆਂ ਬੋਲੀਆਂ ਵਿਚ ਵਿਚਾਰ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਨ ਦੀ ਖੁੱਲ੍ਹ ਦਿਤੀ ਜਾਵੇ। ਅੱਡ ਅੱਡ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਵਿਤਕਰੇ ਭੁਲਾ ਕੇ ਇਹ ਗਲ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਵੀ ਗਿੱਲ ਸਾਹਿਬ ਵਾਂਗ ਇਕ ਭਾਸ਼ਾ ਬਿਲ ਲਿਆਂਦਾ। ਭਾਸ਼ਾ ਬਿਲ ਕਈ ਵਾਰ ਲਿਆਂਦੇ ਗਏ ਪਰ ਇਹ ਅੰਤਿਕਾ ਹੱਲ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਿਆ। ਹੁਣ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਰ ਹੋਣਾ ਪਿਆ ਕਿ ਇਸ ਦਾ ਕੋਈ ਜਮਹੂਰੀ ਹੱਲ ਲੱਭਿਆ ਜਾਵੇ।

ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਇਸ ਗਲ ਤੋਂ ਕੋਈ ਇਨਕਾਰੀ ਨਹੀਂ ਕਿ ਪੰਜਾਬੀ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਪੂਰਾ ਦਰਜਾ ਮਿਲਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਪੰਜਾਬੀ ਸੂਬਾ ਤਾਂ ਬਣਿਆ ਹੀ ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਹੈ ਤਾਂ ਫਿਰ ਇਸ ਵਿਚ ਹੁਣ ਜ਼ੋਰ, ਜ਼ਬਰ ਕਿਉਂ ਰਖਦੇ ਹੋ। ਗਿੱਲ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਜਵਾਬ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਉਹ ਪੰਜਾਬੀ ਨੂੰ ਰਾਜ ਬੋਲੀ ਦਾ ਦਰਜਾ ਦੇਣ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਹਨ ਜੋ ਕਿ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦੇ ਦੂਜੇ ਸੂਬਿਆਂ ਵਿਚ ਉਥੋਂ ਦੀਆਂ ਬੋਲੀਆਂ ਨੂੰ ਮਿਲਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ? ਹੋਰ ਸਵਾਲ ਹੀ ਕੋਈ ਨਹੀਂ। ਉਹ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਸਪਸ਼ਟ ਰਾਏ ਦਸ ਦੇਣ ਤਾਂ ਕਿ ਲੋਕ ਵੀ ਆਪਣੀ ਰਾਏ ਪੰਜਾਬੀ ਬਾਰੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਪਸ਼ਟ ਤੌਰ ਤੇ ਦੱਸ ਦੇਣ। ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੀ ਰਾਏ ਵੀ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਦਾ ਕੋਈ ਕੰਸਟੀਚਿਊਸ਼ਨਲ ਹੱਲ ਲੱਭਿਆ ਜਾਵੇ। (ਘੰਟੀ) ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਬਿਜਨਿਸ ਐਡਵਾਇਜ਼ਰੀ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਪੜ੍ਹ ਲਓ ਉਸ ਵਿਚ ਸਪਸ਼ਟ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਸਮਾਂ ਵਧਾ ਦਿਤਾ ਜਾਵੇ।

ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦਾ ਕਿ ਇਹ ਸਵਾਲ ਜਿਸ ਦਾ ਅੱਜ ਅਸੀਂ ਫੈਸਲਾ ਕਰ ਜਾਣਾ ਹੈ ਇਹ ਫੇਰ ਝਗੜੇ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣੇ। ਪੰਜਾਬੀ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਹੁਣ ਤਕ ਬੋਲੀ ਦੇ ਸਵਾਲ ਤੇ ਝਗੜਿਆਂ ਵਿਚ ਫਸਾ ਰਖਿਆ ਗਿਆ। ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦਾ ਕਿ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਇਸ ਦੀ ਭਾਈਵਾਲ ਬਣੇ। ਜਿਹੜੀ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ ਉਹ ਕਿਸੇ ਖਾਸ ਜ਼ੋਰ ਤੇ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੋਵੇ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਇਹ ਰਾਏ ਹੈ। ਉਸ ਗੱਲ ਦੇ ਅਧਾਰ ਤੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ।

Sardar Jagir Singh Dard : Point of information, Sir.

Mr. Deputy Speaker : What is your point of information ?

ਸਰਦਾਰ ਜਾਗੀਰ ਸਿੰਘ ਦਰਦ : ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਹਰਕਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਸੁਰਜੀਤ ਹੋਰਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਚਿਰ ਕੋਈ ਬੋਲਣਾ ਚਾਹੇ, ਬੋਲੇ, ਬੋਲਣ ਤੇ ਪਾਬੰਦੀ ਨਹੀਂ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ। ਕੀ ਇਸ ਦਾ ਮਤਲਬ ਇਹ ਸਮਝੀਏ ਕਿ ਜੇ ਇਕ ਸਪੀਕਰ 6 ਘੰਟੇ ਬੋਲਣਾ ਚਾਹੇ ਤਾਂ 6 ਘੰਟੇ ਬੋਲੀ ਜਾਵੇ ?

ਸ੍ਰੀ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ : ਇਸ ਦੇ ਬਾਰੇ ਗੱਲ ਹੋਈ ਸੀ। ਡਾਂਗ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਟਾਈਮ ਵੰਡ ਲਿਆ ਜਾਵੇ। ਮੈਂ ਉਸ ਦੇ ਮੁਤਾਬਕ 15, 15 ਮਿੰਟ ਹਰ ਸਪੀਕਰ ਲਈ ਰਖੇ ਨੇ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਮੈਂ 15 ਮਿੰਟ ਤੋਂ ਵੱਧ ਵਕਤ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ। (This matter was discussed. Dang Sahib suggested that there should be some time limit for each speaker. Accordingly, I have allotted 15 minutes to each speaker. No one has been given more than 15 minutes.)

• ਸ੍ਰੀ ਕਲਰਾਸਜੀ ਫਾਸ ਟੰਡਨ : ਮੇਰਾ Point of Order ਧਰੁ ਹੈ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ ਕਿ ਏਕ ਬਿਲ ਜੋ ਧਰੁ ਪਰ ਪੇਸ਼ ਕਿਆ ਹੁਯਾ ਹੋ ਆਰਿ ਤਸ ਪਰ ਏਕ ਸਪੀਕਰ ਰੈਲੇਵੈਂਟ ਬੋਲ ਰਹਾ ਹੋ ਆਰਿ ਕਿਸੀ ਕਿਸਮ ਕੀ ਰੈਪੀਟੀਸ਼ਨ ਨ ਕਰ ਰਹਾ ਹੋ ਤੋ ਕਯਾ ਤਸ ਪਰ ਕਿਸੀ ਕਿਸਮ ਕੀ ਟਾਫ਼ਸ ਕੀ ਪਾਬੰਦੀ ਲਗਾਓ ਜਾ ਸਕਤੀ ਹੈ ?

Pandit Mohan Lal : Point of Order, Sir.

Mr. Deputy Speaker : Yes.

ਪੰਡਤ ਮੋਹਨ ਲਾਲ : ਮੈਂ ਸਿਰਫ਼ ਇਕ ਅਰਜ਼ ਕਰਨੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਪਾਰਟੀ ਲੀਡਰਜ਼ ਨੂੰ ਟਾਈਮ ਜ਼ਰਾ ਖੁੱਲਾ ਦਿਉ ਕਿਉਂਕਿ ਬਿਜਨੈਸ ਐਡਵਾਇਜ਼ਰੀ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਖੁੱਲਾ ਟਾਈਮ ਦਿੱਤਾ ਜਾਏ।

ਸ਼੍ਰੀ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ : ਚਲੋ ਜੀ ਸੁਰਜੀਤ ਜੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰੋ। ਜਦੋਂ ਇਹ ਹਾਊਸ ਦੀ ਮਰਜ਼ੀ ਹੈ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਕੋਈ ਔਬਜੈਕਸ਼ਨ ਨਹੀਂ, ਇਸ ਬਾਰੇ। (Surjit Ji, please continue your speech. When it is the consent of the House then I have got no objection to it.)

ਕਾਮਰੇਡ ਹਰਕਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਸੁਰਜੀਤ : ਮੈਂ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਅਰਜ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਪੰਜਾਬੀ ਸੂਬਾ ਬਣਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਭਾਸ਼ਾ ਦਾ ਮਸਲਾ ਨਹੀਂ ਉਠਣਾ ਚਾਹੀਦਾ, ਬਾਕੀ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਸਮੇਂ ਲਈ ਇਹ ਝਗੜੇ ਦਾ ਕਾਰਨ ਨਹੀਂ ਸੀ ਰਹਿਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਕੁਝ ਲੋਕ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਇਹ ਰਾਏ ਸੀ ਕਿ ਵੱਡਾ ਪੰਜਾਬ ਹੋਵੇ। ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਸਨ ਕਿ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਚ ਬੜਾ ਇਨੀਸ਼ੀਏਟਿਵ ਹੈ। ਇਹ ਲੋਕ ਹਰਿਆਨੇ ਜਾਣਗੇ, ਯੂ. ਪੀ. ਵਿਚ ਜਾਣਗੇ, ਕਮਾਈਆਂ ਕਰਨਗੇ ਇਹ ਕਰਨਗੇ, ਉਹ ਕਰਨਗੇ। ਬੜੀਆਂ ਦਲੀਲਾਂ ਸਨ। ਉਹ ਸਵਾਲ ਕਰਦੇ ਸਨ ਕਿ ਬੋਲੀ ਦੇ ਅਧਾਰ ਤੇ ਕੀ ਲੋੜ ਸੀ ਸੂਬਾ ਬਣਾਣ ਦੀ। ਲੋੜ ਇਸ ਲਈ ਸੀ ਕਿ ਬੋਲੀ ਜੋਗਰਾਫੀ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਇਕ ਐਸਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਐਲੀਮੈਂਟ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਰੱਖਕੇ ਅਸੀਂ ਜਮਹੂਰੀਅਤ ਨੂੰ ਉੱਠਤ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਇਹ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ।

ਇਸ ਬਿਲ ਵਿਚ ਕੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਮੇਰਾ ਖਿਆਲ ਹੈ ਕਿ ਸਾਇਦ ਗਿੱਲ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਵੀ ਇਸ ਬਿਲ ਦਾ ਮੁਤਾਲਿਆ ਨਾ ਕੀਤਾ ਹੋਵੇ। ਜੇ ਉਹ ਮੁਤਾਲਿਆ ਕਰਨ ਤਾਂ ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਜਵਾਬ ਜਾਣਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ। ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਬਿਲ ਦਾ ਮਤਲਬ ਤਾਂ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਬਿਲ ਨੂੰ ਪਾਸ ਕਰਕੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬੀ ਬੋਲੀ ਨੂੰ ਰਾਜ ਬੋਲੀ ਦੀ ਥਾਂ ਦਿਤੀ ਜਾਵੇ। ਪਰ ਬਿਲ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਕਲਾਜ਼ ਨੰ: 3 ਵਿੱਚ, ਜਿਹੜੀ ਪਹਿਲਾਂ ਤਸ਼ਰੀਹਾਂ ਕਰਕੇ ਸਕਰਿਪਟ ਦਾ ਨਾਂ ਲੈਣ ਤੋਂ ਪਿਛੋਂ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ

“Without prejudice to the provisions of Articles 346 and 347 of the Constitution, the official language of the State of Punjab shall be Punjabi.”

ਸਾਇਦ ਸਾਧਾਰਨ ਕਿਸੇ ਆਦਮੀ ਨੂੰ ਇਹ ਕਲਾਜ਼ ਜੇ ਪੜ੍ਹਨ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਜਾਏ ਤੇ ਉਹਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਇਹ ਸਵਾਲ ਆਵੇ ਕਿ ਇਸ ਗਲ ਵਿਚ ਕੀ ਹਰਜ ਹੈ। ਜਿਹੜੀ ਗੱਲ ਸੰਵਿਧਾਨ ਵਿਚ ਦਿਤੀ ਹੋਈ ਹੈ, ਜੇ ਉਹਦਾ ਹੀ ਅਸੀਂ ਏਥੇ ਨਾਂ ਲੈ ਦਿੱਤਾ ਤਾਂ ਉਹਦਾ ਨੁਕਸਾਨ ਹੀ ਕੀ ਹੈ। ਤੇ ਜੇ ਉਸੀ ਨਾਲ ਅਸੀਂ ਇਹ ਜੋੜ ਦਿੱਤਾ ਤਾਂ ਉਹਦਾ ਕੋਈ ਨੁਕਸਾਨ ਨਹੀਂ। ਇਹ ਤਾਂ ਉਹੀ ਗਲ ਕਹਿ ਦਿੱਤੀ ਹੈ

ਜੋ ਸੰਵਿਧਾਨ ਵਿਚ ਹੈ, ਉਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਬਦਲ ਸਕਦੇ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਇਹਦੇ ਵਿਚ ਕੋਈ ਸ਼ਕ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ, ਪਰ ਮੈਂ ਦੂਜੀ ਗੱਲ ਆਖਦਾ ਹਾਂ। ਜਿਹੜੀ ਗੱਲ ਸੰਵਿਧਾਨ ਵਿਚ ਕਾਇਮ ਹੈ ਉਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਅਸੈਂਬਲੀ ਤੋਂ ਐਂਡੋਰਸ ਕਰਾਉਣ ਦੀ ਕੀ ਲੋੜ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਸੰਵਿਧਾਨ ਨੂੰ ਤਬਦੀਲ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਕੋਈ ਤਾਕਤ ਨਹੀਂ। ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਸੰਵਿਧਾਨ ਨੂੰ ਬਦਲ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ। ਸੰਵਿਧਾਨ ਵਿਚ ਜੋ ਗੱਲ ਲਿਖੀ ਹੋਈ ਹੈ ਦਫ਼ਾ 346 ਅਤੇ 347 ਵਿਚ ਉਸ ਨੂੰ ਨਾਂ ਅਸੀਂ ਬਦਲ ਸਕਦੇ ਹਾਂ, ਨਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਰਾਜ ਦੀ ਅਸੈਂਬਲੀ ਬਦਲ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਜਿਹੜੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਉਥੇ ਕਾਇਮ ਨੇ ਇਥੇ ਕਿਉਂ ਲਿਖੀਆਂ। ਉਹ ਏਸ ਲਈ ਲਿਖੀਆਂ ਕਿ ਵੇਰ ਉਹ ਗੱਲ ਗਲਤ ਮਲਤ ਕਰ ਦਿਤੀ ਜਾਏ; ਅਤੇ ਦਸਿਆ ਜਾਵੇ ਕਿ ਅਸੀਂ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਵਾਲੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਇਹ ਸੱਦਾ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ, ਤੁਹਾਡੇ ਤੋਂ ਇਹ ਮੰਗ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਦੱਸਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਇਸ ਰਾਜ ਵਿਚ ਐਸੇ ਵੀ ਲੋਕ ਮੌਜੂਦ ਨੇ ਜੋ ਪੰਜਾਬੀ ਦੀ ਥਾਂ ਤੇ ਕੋਈ ਹੋਰ ਬੋਲੀ ਬੋਲਦੇ ਨੇ। ਏਸ ਲਈ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਜੀ ਤੁਹਾਨੂੰ ਪੂਰਾ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ ਜਦੋਂ ਚਾਹੇ ਕਹਿ ਦਿਉ ਕਿ ਇਹ ਲੋਕ ਹੋਰ ਬੋਲੀ ਬੋਲਦੇ ਨੇ ਇਸ ਲਈ ਪੰਜਾਬੀ ਦੇ ਨਾਲ ਉਹ ਬੋਲੀ ਵੀ ਮੰਨ ਲਈ ਜਾਵੇ। ਮੈਂ ਪੁਛਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਪਾਸੋਂ, ਕਿ ਇਹ ਇਸ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਨੂੰ ਵੇਖਣ। ਮੈਂ ਅਸੈਂਬਲੀ ਦੀਆਂ ਡਿਫ਼ੈਟਸ ਲਿਆਂਦੀਆਂ ਹਨ ਤੇ ਪਤਾ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਆਖਰ 347 ਦਫ਼ਾ ਦਾ ਇਥੇ ਕਿਉਂ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਨਾ ਪਿਆ। ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਦਫ਼ਾ 347 ਵਿਚ ਇਹ ਲਿਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ :

“On a demand being made in that behalf, the President may, if he is satisfied that a substantial proportion of the population of a State desire the use of any language spoken by them to be recognised by that State, direct that such language shall also be officially recognised throughout that State or any part thereof for such purpose as he may specify.” 347

ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ ਇਹ ਮਦ ਕਾਹਦੇ ਲਈ ਦਾਖਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਇਹ ਸੰਵਿਧਾਨ ਜਦੋਂ ਪਾਸ ਹੋਇਆ, ਜਦੋਂ 1949 ਵਿਚ ਇਸ ਗੱਲ ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਹੋ ਰਹੀ ਸੀ। ਤਾਂ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦੇ ਰਾਜਾਂ ਦੀ ਤਸਵੀਰ ਕੁਝ ਹੋਰ ਸੀ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਅਜੇ ਮਦਰਾਸ ਦੀ ਸਟੇਟ ਇਕ ਲੈਂਗੂਏਜ ਨਹੀਂ, ਮਲਟੀ ਲੈਂਗੂਏਜ ਸਟੇਟ ਸੀ। ਉਹ ਦੇ ਵਿਚ ਕਨਾਰੀ, ਮਲਿਆਲੀ, ਤਲੇਗੂ ਤੇ ਤਾਮਿਲ ਬੋਲਣ ਵਾਲੇ ਸਨ। ਹੋਰ ਰਾਜਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਰਿਆਸਤਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਅੱਡ ਅੱਡ ਬੋਲੀਆਂ ਬੋਲਣ ਵਾਲੇ ਲੋਕ ਸਨ। ਔਰ ਹੁਣ ਐਸੇ ਰਾਜ ਜਿਹੜੇ ਮਗਰੋਂ ਕਾਇਮ ਹੋਏ ਉਥੇ ਵੀ ਐਸੇ ਖਿੱਤੇ ਨੇ ਜੋ ਉਸ ਦੀ ਬੋਲੀ ਬੋਲਣ ਵਾਲੇ ਨਹੀਂ ਸਨ। ਦੂਜੀ ਬੋਲੀ ਬੋਲਣ ਵਾਲੇ ਸਨ। ਜਦ ਅਸੈਂਬਲੀ ਵਿਚ ਇਹ ਸਵਾਲ ਉਠਿਆ ਕਿ ਜਿਹੜੇ ਅੱਡ ਬੋਲੀਆਂ ਬੋਲਣ ਵਾਲੇ ਲੋਕ ਨੇ, ਜਿਹੜੇ ਦੂਸਰੇ ਪਰਾਂਤਾਂ ਵਿਚ ਰਹਿਣਗੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੀ ਬਣੇ। ਉਸ ਸਵਾਲ ਦਾ ਹੱਲ ਕਰਨ ਲਈ ਘਟ ਗਿਣਤੀਆਂ ਬੋਲੀ ਬੋਲਣ ਵਾਲੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸੰਵਿਧਾਨ ਨੇ ਗਾਰੰਟੀ ਦਿਤੀ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਧੱਕਾ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬੋਲੀ ਨੂੰ ਦਰੜਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾਏਗਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਾਂ ਬੋਲੀ ਨੂੰ ਵੀ ਥਾਂ ਦਿਤੀ ਜਾਏਗੀ। ਇਹ 347 ਦਫ਼ਾ ਦਾਖਲ ਕੀਤੀ ਗਈ, ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ। ਇਸ ਮਕਸਦ ਲਈ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕਿ ਏਸ ਦਫ਼ਾ ਦੇ ਅਧੀਨ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਨੂੰ ਅਧਿਕਾਰ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਜੇ ਕੋਈ ਹਿੱਸਾ ਕੁਝ ਹੋਰ ਚਾਹੇ ਤਾਂ ਉਹ ਕਹਿ ਸਕਦਾ ਹੈ ਸਟੇਟ ਨੂੰ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਇਹ ਕਰੋ। ਮੈਂ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਇਹ ਗੱਲ ਪੁਛਣੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ 11 ਜ਼ਿਲ੍ਹਿਆਂ ਦਾ ਪੰਜਾਬ ਵੀ ਕੋਈ ਦੱਸ ਸਕਦਾ ਕਿ ਇਥੇ ਐਸਾ ਕੋਈ ਖਿੱਤਾ ਮੌਜੂਦ ਹੈ ਜੋ ਅੱਡ ਬੋਲੀ ਬੋਲਣ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਕੀ ਇਹ ਨੂੰ ਅਜੇ ਵੀ ਲੰਗੜਾ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ? ਕੋਈ ਤਾਂ ਨਾਂ ਲਵੇ। ਇਸ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਧਰਤੀ ਉਤੇ ਕੋਈ ਐਸਾ ਖਿੱਤਾ ਨਹੀਂ, ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਜਿਹੜਾ ਪੰਜਾਬੀ ਬੋਲਣ ਵਾਲਾ

[ਕਾਮਰੇਡ ਹਰਕਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਸੁਰਜੀਤ]

ਨਾ ਹੋਵੇ। ਸਪਸ਼ਟ ਅਸੀਂ ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਲਈ 347 ਦਫਾ ਅਸੀਂ ਮੰਨਦੇ ਹਾਂ। ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਨੂੰ ਤਾਂ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਮੁਤਾਬਕ ਅਗੇ ਹੀ ਇਹ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ। ਜਦ ਗਿੱਲ ਸਾਹਿਬ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਅਸੀਂ ਮੰਨਦੇ ਹਾਂ 346 ਨੂੰ, ਅਸੀਂ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਕਹਿੰਦੇ 347 ਨੂੰ, ਅਸੀਂ ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਮੰਨ ਕੇ ਜੋ ਬਾਕੀ ਰਹਿ ਜਾਏਗਾ ਉਸ ਹਲਕੇ 'ਚ ਪੰਜਾਬੀ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਿਓ। ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਇਹ ਦੀ ਬੜੀ ਕਾਨੂੰਨੀ ਪੇਚੀਦਗੀ ਹੈ। ਇਹ ਜਦੋਂ ਸਾਡੀ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਪਾਸ ਕਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਆਪ ਹੀ ਇਸ ਗੱਲ ਤੇ ਮੁਹਰ ਲਾ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਜੇ ਕੋਈ ਖਿੱਤਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਬੋਲੀ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਦਾ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਆਪ ਹੀ ਇਹ ਮੰਨ ਲੈਂਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਅੱਜ ਪੰਜਾਬ ਇਕ ਬੋਲੀ ਦਾ ਸੂਬਾ ਨਹੀਂ ਤੇ ਅੱਡ ਅੱਡ ਬੋਲੀਆਂ ਦਾ ਸੂਬਾ ਹੈ। ਇਸ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਫੇਰ ਦੋ ਭਾਸ਼ਾਈ ਸੂਬਾ ਬਣਾਉਣ ਵਲ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ। ਬੋਲੀ ਦੇ ਝਗੜੇ ਨੂੰ ਜਿਹੜਾ ਪੰਜਾਬੀ ਸੂਬਾ ਬਣਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਖਤਮ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ, ਫੇਰ ਉਸ ਸਵਾਲ ਨੂੰ ਖੜਾ ਰਖਣਾ ਠੀਕ ਨਹੀਂ।

ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਇਹ ਜਿਹੜੀ ਚੀਜ਼ ਹੈ, ਇਹ ਗੱਲ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਜਿਥੇ ਬਿੱਲ ਦਾ ਮਨੌਰਥ ਇਹ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬੀ ਨੂੰ ਰਾਜ ਬੋਲੀ ਬਣਾਉਣਾ ਹੈ, ਉਥੇ ਦਰਅਸਲ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਥੇ ਹੀ ਇਕ ਦੂਸਰੇ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਸਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਵਿਚਾਰ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ, ਤੇਖਲਾ ਦੂਜਾ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਹਿੰਦੀ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਵਾਕਿਆ ਹੀ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਭਲਾ ਕਾਹਦੇ ਲਈ? ਫਿਰ ਝਗੜਾ ਖੜਾ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ। ਕੋਈ ਹੈ ਸਵਾਲ ਹਿੰਦੀ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਕਰਨ ਦਾ? ਇਥੇ ਕੋਈ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਵਸਨੀਕ ਨਹੀਂ ਜਿਹੜਾ ਆਖੇ ਕਿ ਹਿੰਦੀ ਨੂੰ ਲਿੰਕ ਲੈਂਗੂੰਏਜ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਨਾ ਵਰਤਿਆ ਜਾਵੇ, ਰਾਜਾਂ ਦੇ ਸਬੰਧ ਲਈ ਨਾ ਵਰਤਿਆ ਜਾਏ। ਇਥੇ ਕੋਈ ਇਸ ਗੱਲ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਲੇਕਿਨ ਮੈਂ ਕਹਾਂਗਾ, ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਇਹ ਗੱਲ ਕਲਾਜ਼ ਵਿਚ ਇਸ ਢੰਗ ਨਾਲ ਪੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਵੇਰ ਤੇਖਲਾ ਪੈਦਾ ਕਰਨਾ ਪੰਜਾਬੀ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਰਾਜ ਬੋਲੀ ਨਹੀਂ ਬਣਾਉਣਾ ਬਲਕਿ ਇਥੇ ਬੋਲੀ ਦੇ ਝਗੜੇ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਰੱਖਣਾ ਹੈ।

(At this stage Mr. Speaker occupied the Chair)

ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਫਿਰ ਇਹ ਗੱਲ ਅਗਲੀਆਂ ਕਲਾਜ਼ਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰੱਖੀ ਗਈ ਹੈ, ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ 4 ਕਲਾਜ਼ ਵਿਚ। ਭਲਾ ਕੀ ਲੋੜ ਹੈ? ਉਸਦੀ 5 ਕਲਾਜ਼ ਵਿਚ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਜਦੋਂ ਚਾਹੇ ਲੈਜਿਸਲੇਚਰ ਵਿਚ ਕਾਨੂੰਨ ਲਿਆਕੇ ਲਾਗੂ ਕਰੇ। ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਜਦੋਂ ਚਾਹੇ ਇਸ ਗੱਲ ਤੇ ਲਾਗੂ ਕਰੇ, ਉਸ ਗੱਲ ਤੇ ਲਾਗੂ ਕਰੇ। ਇਹ ਸਾਰੇ ਅਧਿਕਾਰ 5 ਦਫਾ ਵਿਚ ਵੀ ਲਏ ਹਨ ਐਂਰ 4 ਦਫਾ ਵਿਚ ਵੀ ਲਏ ਹਨ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਰਜ਼ੀ ਉਤੇ ਛੱਡ ਦਿਓ, ਪੰਜਾਬੀ ਨੂੰ ਜਦੋਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਹੋਵੇਗੀ ਲਾਗੂ ਕਰੀ ਜਾਣਗੇ। ਮੈਨੂੰ ਯਾਦ ਹੈ ਕਿ ਇਕ ਵਾਰ ਜਦੋਂ ਸਾਝੇ ਫਰੰਟ ਦੀ ਵਜ਼ਾਰਤ ਸੀ ਤਾਂ ਗਿੱਲ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਇਕ ਮਿਊਂਸਪਲ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਕਿ ਅਸੀਂ ਇਹ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਕਰਨੀ। ਗਿੱਲ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਆਖਿਆ ਕਿ ਪੰਜਾਬੀ ਲਾਗੂ ਨਾ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਮਿਊਂਸਪਲ ਕਮੇਟੀ ਤੋੜ ਦਿਆਂਗੇ। ਕੀ ਅੱਜ ਇਹ ਜਿਹੜਾ ਬਿਲ ਹੈ, ਜਿਹੜੇ ਉਹ ਜਜ਼ਬਾਤ ਸਨ, ਪੰਜਾਬੀ ਵਾਲੇ, ਕੀ ਇਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਮੁਤਾਬਕ ਹੈ? ਉਹਦੇ ਬਾਰੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਕੋਈ ਗੱਲ ਕਰਦਾ ਉਦੋਂ ਤਾਂ ਉਹ ਉਸ ਹੱਦ ਤੱਕ ਜਾਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਸਨ, ਜਿਸ ਹੱਦ ਤੱਕ ਕੋਈ ਵੀ ਜਾਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਗੱਲ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਦੀ ਸੀ। ਗੱਲ ਤੋੜਨ ਨਾ ਤੋੜਨ ਦੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਅੱਜ, ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਦੀ ਥਾਂ

ਤੇ 4 ਕਲਾਜ਼ ਵਿਚ ਇਹ ਅਧਿਕਾਰ ਮੰਗਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਅਧਿਕਾਰ ਦਿਉ ਜਦੋਂ ਮਰਜ਼ੀ ਲਾਗੂ ਕਰੀਏ। ਅੱਗੇ ਵੀ ਇਹ ਬੜੇ ਚਿਰ ਦੀ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦੀ ਆ ਰਹੀ ਹੈ। ਜ਼ਿਲਿਆਂ ਵਿਚ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਬਾਰੇ ਕਦ ਦੀ ਕਾਂਗਰਸ ਸਰਕਾਰ ਵਾਹਦੇ ਕਰਦੀ ਸੀ ਕਿ ਜ਼ਿਲਿਆਂ ਦੀ ਪੱਧਰ ਤੇ ਲਾਗੂ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ। ਕਿੰਨੇ ਵਰ੍ਹੇ ਲੰਘ ਗਏ ਅਜੇ ਵੀ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੋਈ। ਔਰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਜੇ ਹੋਰ ਕਲਾਜ਼ਾਂ ਲਈਏ, ਤੇ ਅਗਲੀ 5 ਕਲਾਜ਼ ਵਿਚ ਵੀ ਖੁੱਲੀ ਛੁੱਟੀ ਮੰਗੀ ਹੈ ਕਿ ਸਮੇਂ ਸਮੇਂ ਸਿਰ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵੀ ਮਰਜ਼ੀ ਹੋਵੇਗੀ ਅਸੀਂ ਲਾਗੂ ਕਰੀ ਚਲਾਂਗੇ। 6 ਕਲਾਜ਼ ਵਿਚ ਫਿਰ, ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਇਕ ਹੋਰ ਗੱਲ ਕਰ ਦਿਤੀ ਕਿ ਅਸੀਂ ਪੰਜਾਬੀ ਜਦ ਤੱਕ ਨਹੀਂ ਲਾਗੂ ਕਰਦੇ, ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਇਸ ਦਾ ਤਰਜਮਾ ਕਰਾਂਗੇ ਜਾਂ ਹਿੰਦੀ ਦਾ ਕਰਾਂਗੇ। ਇਹ ਝਗੜਾ ਇਸ ਕਿਸਮ ਦਾ ਫਿਰ ਕਾਇਮ ਰੱਖਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਤਾਂ ਇਹ ਬੇਨਤੀ ਕਰਨੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਇਕ ਐਸਾ ਸੂਬਾ ਹੈ ਜਿਥੇ ਹਿੰਦੀ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਦੋ ਰਾਇਆਂ ਨਹੀਂ, ਕੋਈ ਝਗੜਾ ਨਹੀਂ। ਜੇ ਹਾਊਸ ਵਿਚ ਚਲ ਜਾਓ ਤਾਂ ਬੜੇ ਸਵਾਲ ਉਠੇ ਹਨ। ਉਠੇ ਇਕ ਗੱਲ ਤੋਂ ਹਨ। ਕੋਈ ਇਹ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦਾ ਕਿ ਸੂਬੇ ਵਿਚ ਸਾਡੀ ਬੋਲੀ ਦੀ ਕੁਰਬਾਨੀ ਦੇਕੇ ਕੋਈ ਗੱਲ ਹੋਵੇ। ਸਾਡੀ ਬੋਲੀ ਨੂੰ ਵਧਣ ਦਾ ਮੌਕਾ ਹੋਵੇ, ਨਾਲ ਦੂਸਰੀ ਬੋਲੀ ਵਧਦੀ ਜਾਏ ਜਿਹੜੀ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦੀ ਇੰਟਰ-ਕਮਿਊਨੀਕੇਸ਼ਨ ਦੀ ਬੋਲੀ ਹੈ। ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਬੋਲੀਆਂ ਨੂੰ ਸੰਵਿਧਾਨ ਨੇ ਥਾਂ ਦਿਤੀ ਹੈ ਔਰ ਮੁਨਾਸਬ ਥਾਂ ਦਿਤੀ ਹੈ ਔਰ ਉਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦਾ ਕਾਫੀ ਹਿੱਸਾ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਹਿੰਦੀ ਬੋਲਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਇਹ ਗੱਲ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਇਸ ਲਈ ਨਹੀਂ ਕਿ ਹਿੰਦੀ ਬੋਲੀ ਬਹੁਤ ਤਰੱਕੀ ਯਾਫਤਾ ਬੋਲੀ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕੀਤੀ ਕਿਉਂਕਿ ਬਹੁਤਾ ਹਿੱਸਾ ਹਿੰਦੀ ਬੋਲਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਮਾਨਤਾ ਦੇ ਦਿਤੀ ਕਿ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦੀ ਆਪਸ ਦੀ, ਇੰਟਰ-ਕਮਿਊਨੀਕੇਸ਼ਨ ਦੀ ਬੋਲੀ, ਆਪਸ ਵਿਚ ਪ੍ਰਸਪਰ ਰਾਜਾਂ ਦੇ ਸਬੰਧਾਂ ਦੀ ਬੋਲੀ ਤੇ ਰਾਜ ਦੇ ਤੇ ਕੇਂਦਰ ਦੇ ਸਬੰਧ ਦੀ ਬੋਲੀ ਹਿੰਦੀ ਬਣਾ ਦਿਤੀ ਜਾਵੇ। ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਧਰਤੀ ਉਤੇ ਨਾ ਅੱਗੇ ਇਸ ਦੀ ਵਿਰੋਧਤਾ ਉਠੀ ਹੈ ਔਰ ਨਾ ਹੀ, ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਹੁਣ ਇਸ ਦੀ ਵਿਰੋਧਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਵਾਸਤੇ, ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਤਾਂ ਇਸ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਕਰਾਂਗਾ, ਔਰ ਸਾਰੇ ਹਾਊਸ ਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਕਰਾਂਗਾ ਕਿ ਇਹ ਪਾਰਟੀ ਦਾ ਸਵਾਲ ਨਹੀਂ, ਇਹ ਧਰਮ ਦਾ ਸਵਾਲ ਨਹੀਂ, ਇਸ ਸਵਾਲ ਤੇ ਬੜਾ ਰੇੜਕਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਪਹਿਲਾਂ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਦੇ ਵੇਲੇ, ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਧੱਕਾ ਹੁੰਦਾ ਰਿਹਾ। ਹੋਰ ਰਾਜ ਬੋਲੀਆਂ ਮਾੜਾ ਮੋਟਾ ਆਪਣਾ ਸਾਹ ਲੈਂਦੀਆਂ ਰਹੀਆਂ। ਉਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮੁਗਲਾਂ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਟਿਕਣ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ, ਹਮਲੇ ਕਰ ਕਰ ਕੇ ਭਜਾਈ ਰੱਖਿਆ, ਤਾਂ ਸਾਡੀ ਬੋਲੀ ਆਪਣੀ ਥਾਂ ਲੈ ਨਾ ਸਕੀ ਔਰ ਅੱਜ ਜਦ ਪੰਜਾਬੀ ਸੂਬਾ ਹਾਸਲ ਹੋਇਆ ਔਰ ਜ਼ਬਾਨ ਦੇ ਆਧਾਰ ਤੇ ਸੂਬਾ ਕਾਇਮ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਫਿਰ ਵੀ ਅਸੀਂ ਜੇ ਇਸ ਸਵਾਲ ਨੂੰ ਆਖਰੀ ਤੌਰ ਤੇ ਹੱਲ ਨਾ ਕਰ ਸਕੀਏ ਤਾਂ ਇਹ ਗੱਲ ਚੰਗੀ ਨਹੀਂ। ਨਾਲੇ ਸਾਡੇ ਲਈ ਹੁਣ ਕੋਈ ਮੁਸ਼ਕਲ ਨਹੀਂ। ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਇਹ ਸਵਾਲ ਸਾਰਿਆਂ ਰਾਜਾਂ ਨੇ ਹੱਲ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਇਕੋ ਗੱਲ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਪੰਜਾਬੀ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਉਹ ਦਰਜਾ ਹਾਸਲ ਹੋਵੇ ਜੋ ਦੂਜਿਆਂ ਰਾਜਾਂ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਰਾਜ ਬੋਲੀਆਂ ਨੂੰ ਹਾਸਲ ਹੈ। ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਮੈਂ ਬੇਨਤੀ ਕਰਾਂਗਾ ਕਿ ਇਸ ਬਿਲ ਦੇ ਉਤੇ ਜਿਹੜੀਆਂ ਤਰਮੀਮਾਂ ਹਨ, ਉਹ ਰੀਕਨਸਿਡਰ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਣ। ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੇ ਪੱਖ ਪਾਤ ਛੱਡ ਕੇ, ਪੰਜਾਬੀ ਬੋਲੀ ਨੂੰ ਮਾਂ ਬੋਲੀ ਦੀ ਔਰ ਰਾਜ ਬੋਲੀ ਦੀ ਥਾਂ ਦੇਣ ਵਾਸਤੇ ਇਸ ਬਿਲ ਵਿਚ ਮੁਨਾਸਬ ਸੁਧਾਰ ਕਰਨ। (ਖੇਪਿੰਗ)।

Mr. Speaker: Thank you.

डाक्टर बलदेव प्रकाश (अमृतसर शहर, पूर्व) : स्पीकर साहिब, यह जो बिल आज हाऊस के सामने है और जिस में पंजाबी को पंजाब की राज भाषा बनाने का प्रवन्ध किया गया है, मैं इसका समर्थन करने के लिये खड़ा हुआ हूँ (तालियाँ) इस बात की बहुत जरूरत थी कि हम अपने प्रदेश की भाषा को राज भाषा का दर्जा दें और अंग्रेजी को जितनी जल्दी हो सके अपने देश से बाहर निकाल दें। आज तहसील और उससे भी निचले लेवल से लेकर डिस्ट्रिक्ट लेवल और उससे भी ऊपर मैजिस्ट्रेरीएट के लेवल पर अगर कोई भाषा चल रही है तो वह अंग्रेजी ही चल रही है और बहुत थोड़ा काम पंजाबी भाषा में होता है। इस चीज को बदलने की निहायत तीव्र जरूरत थी।

पंजाबी ही पंजाब के अन्दर बोलचाल की भाषा है और मैं आज इस हाऊस के अन्दर बाजे कर देना चाहता हूँ कि जहाँ तक बोली का सवाल है, हमारी बोलचाल की भाषा का सवाल है, पंजाब के गांवों के अन्दर तथा पंजाब के शहरों के अन्दर पंजाबी ही बोली जाती है। इसमें कोई दो राय नहीं हो सकती। (तालियाँ) लेकिन, स्पीकर साहिब, एक बात और जो कि ध्यान देने वाली है वह यह है कि पंजाब के अन्दर बोलचाल की भाषा पंजाबी होने के साथ साथ जहाँ तक इस्तेमाल और प्रयोग की भाषा का सवाल है समय समय पर कई भाषाएं पंजाब के अन्दर चलीं और उन्होंने पंजाब में अपना दर्जा प्राप्त किया। उदाहरण के लिये मैं आपके सामने रखता हूँ। जब मैं स्टूडेंट था उस वक़्त मैं राजस्थान में था। मेरी एजुकेशन राजस्थान में हुई पंजाब में नहीं हुई। जब मैं नवमी या दसवीं के अन्दर पढ़ता था तो यहाँ पंजाब में आया तो शहरों के अन्दर सारा कारोबार उर्दू में ही चलता था यानि उस समय उर्दू यहां पर इस्तेमाल की, प्रयोग की भाषा थी। उस वक़्त भी घरों के अन्दर और बाहर आपस में बोलचाल में पंजाबी का प्रयोग किया जाता था लेकिन जहाँ तक कारोबार का, इस्तहार वगैरा छापने का और अखबारों का काम था वह उर्दू में होता था। यह एक सच्चाई है और इसमें दो राय नहीं हो सकती। उस वक़्त अंग्रेजों के समय पंजाब के अन्दर एक आन्दोलन चला कि उर्दू की जगह हिन्दी का प्रयोग होना चाहिए। उसके फलस्वरूप कई कालेजों में, स्कूलों में, शहरों में आम व्यापार और कारोबार में इस्तहारों वगैरा में उर्दू के स्थान पर हिन्दी का प्रयोग होने लगा। यहां तक कि अंग्रेजी की जगह पर भी हिन्दी का इस्तेमाल होने लगा। उर्दू के स्थान पर जब हिन्दी आ गई तो यह पंजाबी की कीमत पर नहीं हुआ। जो लोग यह समझते हैं कि पंजाब के अन्दर हिन्दी को जो दर्जा मिला वह पंजाबी की कीमत पर मिला, मैं समझता हूँ कि उन की यह धारणा सोलहों आने गलत है। हिन्दी ने पंजाब में से उर्दू और अंग्रेजी को बाहर निकाल कर अपने लिये स्थान बनाया था। इसमें पंजाबी से किसी प्रकार का कोई धक्का नहीं हुआ। इस प्रकार तब से पंजाब के अन्दर प्रयोग की भाषा.... उर्दू को बाहर निकाल कर.. हिन्दी बनने लगी। आम बोलचाल की भाषा में इससे कोई फर्क नहीं पड़ा और लोग बोलचाल और विचारों के आदान प्रदान में पंजाबी का ही प्रयोग करते रहे। स्कूलों में, घरों में और आम कारोबार में हिन्दी का इस्तेमाल किया जाने लगा ताकि उर्दू और अंग्रेजी को यहां से निकाल दिया जाए। यह एक हकीकत है, फैक्ट है जिसे किसी तरह से झुटलाया नहीं जा सकता कि पंजाबी बोलते हुए भी पंजाब के अन्दर प्रयोग की भाषा हिन्दी बनी और यूनीवर्सिटी का रिकार्ड इस बात का साक्षी है। जो लोग मद्रास और दूसरे राज्यों का उदाहरण देते हैं मैं उनसे पूछना

चाहता हूँ कि वह यह बताए कि वहाँ पर कितने लोग ऐसे हैं जिनका कामकाज हिन्दी में होता है और जो अपने कारोबार में हिन्दी भाषा का प्रयोग करते हैं। लेकिन इसके विपरीत पंजाब की स्थिति उन राज्यों से भिन्न है। यहाँ पर हिन्दी का प्रयोग बहुत मात्रा में होता है। मानना पड़ेगा कि पंजाब के अन्दर पचास फीसदी से ज्यादा लोगों के प्रयोग की भाषा हिन्दी है।

स्पीकर साहिब, जैसा कि सरदार लच्छमन सिंह गिल साहिब ने फरमाया हमें भाषा का मसला बड़ी सद्भावना के साथ निपटाना चाहिए और इसे किसी प्रकार की कन्ट्रोवर्सी का कारण नहीं बनाना चाहिए। मैं मानता हूँ कि जहाँ तक राजकाज की भाषा का सम्बन्ध है अंग्रेजी के स्थान पर राज्य के अन्दर पंजाबी का ही प्रयोग होगा और पंजाबी का ही प्रयोग होना चाहिए। ठीक है, इस बात में किसी मतभेद की गुंजायश नहीं और इस सम्बन्ध में जो प्रेम प्यार मातृभाषा के साथ होना चाहिए वह होना ही चाहिए और जो इस बात से सहमत नहीं होता तो वह पाप करता है लेकिन उसके साथ साथ हमें इस बात का भी ध्यान रखना होगा कि जो भाषा यहाँ प्रयोग की भाषा बनी, इस्तेमाल की भाषा बनी और डिवैलप हुई अगर उसके लिये यहाँ पर कोई स्थान न रखा जाए जिससे वह भाषा पढ़े लिखे लोग अनपढ़ बन कर रह जायें तो ऐसी हालत पैदा होनी भी मुनासिब नहीं होगी। इसलिये लाजमी है कि उस भाषा को भी सुविधाएं और मुनासिब स्थान मिलना ही चाहिए। इससे मैं नहीं समझता कि स्टेट द्विभाषी हो जाएगी। जो लोग यह समझते हैं कि हिन्दी को स्थान देने से पंजाब द्विभाषी राज्य बन जायेगा वह असलियत से दूर हैं। वह असलियत को नहीं समझते।

स्पीकर साहिब, मैं आपके सामने महाराष्ट्र के राज भाषा कानून की मिसाल रखना चाहता हूँ क्योंकि यहाँ पर उदाहरण दिया गया कि महाराष्ट्र यूनीलिंगुअल है। स्पीकर साहिब, महाराष्ट्र यूनीलिंगुअल होते हुए भी वहाँ पर जो बिल पेश किया गया वहाँ पर हिन्दी को जो कि इस्तेमाल की भाषा है, विशेष रूप से स्थान दिया गया है। मैं वह बलाज आपके सामने पढ़ कर सुनाता हूँ। इस में लिखा है :

“Notwithstanding the expiration of the period of 15 years from the commencement of the Constitution..... English may, as from the appointed day, continue to be used in addition to Hindi and Marathi for the transaction of business in legislature of the State.”

यह तो लैजिस्लेचर की बिज़नेस के सम्बन्ध में है। उस के अलावा सरकारी कामकाज के बारे में भी इसमें व्यवस्था की गई है और वह इस प्रकार है :

“From the appointed day, the language to be used for all official purposes referred to in Article 345 of the Constitution, shall be Marathi except such purposes as the State Government may by rules issue from time to time in the official Gazette specified and Hindi may be used as the official language for such excepted purposes.”

यानि वहाँ पर भी इस बात के लिये स्कोप रखा गया कि जो लोग हिन्दी का इस्तेमाल करते हैं उनको कोई न कोई फेसिलिटी, कोई न कोई सुविधा सरकारी काम काज के लिये मिलेगी इस से कोई स्टेट बाईलिंगुअल नहीं बन जाती। इसी तरह से आप देहली और यू. पी. के उदाहरण ले लीजिए। यू. पी. यूनीलिंगुअल हिन्दी स्टेट है। वहाँ पर फरंट सरकार बनी हुई है और उस

[डाक्टर बलदेव प्रवाश]

सरकार के अन्दर जनसंघ भी सांझीदार है। वहां पर इस बात को नहीं माना गया कि यू.पी. के अन्दर उर्दू सैकंड लैंग्वेज होगी। वहां पर साफ़ तौर पर कहा गया कि यू. पी. यूनिलिगुअल स्टेट है और उर्दू सैकंड लैंग्वेज नहीं हो सकती लेकिन उर्दू को फैसिलिटीज प्रोवाइड की गई हैं। यह बात तस्लीम शुदा है कि वहां पर करीबन करीबन सब की बोली हिन्दी है लेकिन जहां तक लिखने का ताल्लुक है कुछ उस भाषा को देवनागरी लिपि में लिखते हैं और कुछ लोग उर्दू लिपि में लिखते हैं। जो लोग उस भाषा को उर्दू लिपि में लिखने के अभ्यस्त हैं उनको उर्दू में लिखने की पूरी फैसिलिटीज हैं। वह दरखास्तें उर्दू में लिख सकते हैं। जवाब उनको उर्दू में जा सकता है। गजट नोटिफिकेशन, साईन बोर्ड वगैरा उर्दू में हो सकते हैं। उनको पूरी फैसिलिटीज हैं। आन्ध्र और बिहार वगैरा में भी यही स्थिति है। यूनिलिगुअल होने के बावजूद वहां पर दूसरी भाषाओं को सुविधाएं हैं। देहली हिन्दी प्रदेश माना गया है। वहां पर कोई भी भाषा सैकंड लैंग्वेज रैकगनाईज नहीं की गई लेकिन जो भाषाएं लोग बोलते हैं हिन्दी के अलावा उन भाषाओं को फैमिलीटीज दी गई हैं ताकि उनके काम-काज के अन्दर किसी प्रकार की कोई तकलीफ़ न हो, कोई असुविधा न हो। पंजाबी को भी वहां पर फैसिलिटीज है। इसलिये मतलब तो फैसिलिटीज देने का है सैकंड लैंग्वेज का नहीं। दूसरी भाषा को कोई सुविधा देने का मतलब यह नहीं होता कि यहां पर पंजाबी का किसी प्रकार से नुकसान हो जाएगा। जो लोग ऐसा सोचते हैं वह गलत पहमी में मुक्ता हैं। अगर तो हम पाज़ेटिव ऐटीच्यूड लेकर चलेंगे तो निस्संदेह पंजाब राज्य की तरक्की होगी और सूबा डिवैलप करेगा। हमें नैगेटिव ऐटीच्यूड लेकर नहीं चलना चाहिए कि दूसरी भाषा का कोई नाम तक भी न ले सके। इससे किसी भाषा की तरक्की नहीं होगी। नैगेटिव ऐटीच्यूड धारण करने से भाषाओं की तरक्की नहीं होती। इससे ऊलटे नुकसान होता है जैसा कि हम पहले देख भी चुके हैं।

अब, अध्यक्ष महोदय, मैं विधान में से कुछ हवाले देना चाहता हूँ। हमारे विधान के अन्दर सक्लिप्ट को बहुत महत्व दिया गया है। बोली के साथ साथ अगर कोई खास सक्लिप्ट प्रयोग करने वाले लोग हों तो विधान में उनको भी संरक्षण दिया गया है, प्रोटेक्शन दी गई है। इस सम्बन्ध में मैं आपके सामने संविधान का आर्टिकल 29 रखना चाहता हूँ। इसमें लिखा गया है :

“Any section of the citizens residing in the territory of India or any part thereof having a distinct language, script or culture of its own shall have the right to conserve the same”.

यानि कि प्रदेश में रहने वाले कुछ लोगों को भाषा का कोई विशेष सक्लिप्ट हो सकता है, उनका विशेष प्रकार का कल्चर हो सकता है वह कोई डिस्टिंक्ट भाषा का प्रयोग करने वाले हो सकते हैं। ऐसी दशा में हमारा संविधान उनको संरक्षण देने का आश्वासन दिलाता है। जहां तक हिन्दी और उर्दू बोली का सवाल है इसमें कोई फ़र्क नहीं लेकिन सक्लिप्ट अलहदा होने के कारण वहां यू. पी. में उसे संरक्षण मिला और फैसिलिटीज मिली। इसीलिये मैंने अभी अभी निवेदन किया है कि हमें भी यहां पर पाज़ेटिव ऐटीच्यूड लेना चाहिए। पाज़ेटिव ऐटीच्यूड को इस बिल के अन्दर सामने नहीं रखा गया। यहां तक कि यह भी पता नहीं कि कब यहां पर पंजाबी भाषा लागू होगी। जहां तक दूसरी भाषा का सम्बन्ध है ऐटीच्यूड

और भी नैगेटिव है और उसको संरक्षण देने के लिये एक भी क्लॉज इस बिल में नहीं लाई गई। मन्त्र साहिब ने कहा है कि हिन्दी को अपने आप ही संरक्षण मिल जाता है जब कि इस बिल के अन्दर संविधान की धारा 346 और 347 का जिक्र कर दिया गया है। मैं समझता हूँ कि इस बिल में इन धाराओं का वर्णन होने से कोई फर्क नहीं पड़ता। वह तो है ही और अगर यह किया होता कि इन धाराओं की परवाह न करते हुए हम यहां पर पंजाबी को लागू करेंगे तो वह ऐसा कर नहीं सकते थे। यह भाषा तो राज्य भाषा के तौर पर इन धाराओं के अन्तर्गत ही लागू कर सकते थे इसलिये इनका जिक्र होने या न होने से कोई फर्क नहीं पड़ता।

इसमें आगे चल कर विधान सभा की भाषा का सवाल आया है। जहां तक किसी भी स्टेट की विधान सभा में बिल पेश करने की भाषा का सम्बन्ध है संविधान के अन्दर बिल्कुल क्लियर लिखा है कि कोई भी स्टेट अपने राजकाज की चाहे कोई भी भाषा रख ले, विधान सभा में पेश किये जाने वाले बिल अंग्रेजी और हिन्दी में भी जरूर आयेंगे। इस सम्बन्ध में मैं आर्टिकल 210 आपके सामने पढ़ कर सुनाता हूँ ....

श्री अध्यक्ष : वह मैंने पढ़ा हुआ है। (I have read that.)

एक माननीय सदस्य : हाऊस की जानकारी के लिये इन्हें पढ़ लेने दीजिये।

डॉक्टर बलदेव प्रकाश : हां, तो मैं कान्स्टीच्यूशन का आर्टिकल 210 आपके सामने पढ़ता हूँ। इसमें लिखा हुआ है :

“Notwithstanding anything in Part XVII, but subject to the provisions of article 348, business in the Legislature of a State shall be transacted in the official language or languages of the State or in Hindi or in English.”

मुख्य मंत्री : इसमें “or” लिखा हुआ है। इस पर भी ध्यान दें।

डॉक्टर बलदेव प्रकाश : स्पीकर साहिब, आर्टिकल 348 जो है यह आर्टिकल 210 को गवर्न करता है और आर्टिकल 348 मैन्डेटरी है। इसका उल्लंघन नहीं किया जा सकता। उसमें लिखा है :

“.....All proceedings in the Supreme Court and in every High Court, the authoritative texts of all Bills to be introduced or amendments thereto to be moved in either House of Parliament or in the House or either House of the Legislature of a State, shall be in the English language.”

मुख्य मंत्री : आर्टिकल 210 ਵਿਚ, ਜਿਹੜਾ ਤੁਸੀਂ ਪੜ੍ਹਿਆ ਹੈ, “or” ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ।

ਡਾਕਟਰ ਬਲਦੇਵ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਆਰਟੀਕਲ 348 ਆਡ ਦਾ ਕਾਂਸਟੀਚਿਊਸ਼ਨ ਦੇ ਮੁਤਾਬਿਕ 1963 ਵਿਚ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਨੇ ਜਿਹੜਾ ਆਡੀਸ਼ਨਲ ਲੈਂਗੂਏਜ ਐਕਟ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਮੈਂ ਉਸ ਦੀ ਸੈਕਸ਼ਨ 6 ਆਪ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਪੜ੍ਹਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ। ਸਾਰੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਉਸ ਦੇ ਵਿਚ ਸਾਫ਼ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਉਸ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ :

“Where the Legislature of a State has prescribed any language other than Hindi for use in Acts passed by the Legislature of the State or any ordinance promulgated by the Govt. of the State, a translation of the same in Hindi in addition to a translation thereof in the English language as required by Clause(3) of Article 348 of the Constitution”.

[ਡਾਕਟਰ ਬਲਦੇਵ ਪ੍ਰਕਾਸ਼]

ਇਸ ਦਾ ਸਾਫ਼ ਮਤਲਬ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਐਕਟ ਦੇ ਮੁਤਾਬਕ ਸਾਨੂੰ ਉਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹਿੰਦੀ, ਔਰ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਦੇ ਵਿਚ ਟਰਾਂਸਲੇਸ਼ਨ ਵੀ ਸਪਲਾਈ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ ! ਇਸ ਮਕਸਦ ਲਈ ਪ੍ਰੋਵਾਈਡ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ।

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਕੌਰਟਸ ਵਾਸਤੇ।

ਡਾਕਟਰ ਬਲਦੇਵ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ : ਉਹ ਅਬੋਰੀਟੇਟਿਵ ਟੈਕਸਟ ਗਿਣਿਆ ਜਾਵੇਗਾ, ਉਹ ਪਬਲਿਸ਼ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ, ਉਹ ਗਜ਼ਟ ਹੋਵੇਗਾ। ਅਗਰ ਉਸ ਵਿਚ ਇਕ ਹੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦਾ ਲਫਜ਼ ਰਖੀਏ ਅਤੇ ਉਸ ਤਕ ਹੀ ਲਿਮਿਟ ਕਰ ਦਈਏ ਸਿਰਫ਼ ਇਹ ਦਸਣ ਲਈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਉਸ ਭਾਸ਼ਾ ਦਾ ਲਫਜ਼ ਵੀ ਇਸ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਆਉਣ ਦਿਤਾ ਤਾਂ ਇਹ ਮੁਨਾਸਬ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ। ਸਾਨੂੰ ਪੂਰਾ ਪ੍ਰੋਵੀਯਨ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਦੇ ਐਕਟ ਮੁਤਾਬਕ ਜੋ ਚੀਜ਼ ਮਿਲੀ ਹੋਈ ਹੈ ਉਹ ਉਸ ਵਿਚ ਰਹੇ।

ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਨਾਲ ਆਰਟੀਕਲ 346—47 ਹੈ। ਇਹ ਡੀਲ ਕਰਦਾ ਹੈ ਸਾਡੀਆਂ ਕਮਯੂਨੀਕੇਸ਼ਨਜ਼ ਸੈਂਟਰ ਦੇ ਨਾਲ ਅਤੇ ਬਾਕੀ ਦੀਆਂ ਸਟੇਟਸ ਦੇ ਨਾਲ। ਉਸ ਦੇ ਪ੍ਰੋਵੀਯਨ ਮੁਤਾਬਕ ਅਸੀਂ ਇਹ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਵਿਚ ਵੀ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਹਿੰਦੀ ਵਿਚ ਵੀ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਗਿੱਲ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਸਟੇਟ ਗੋਰਮਿੰਟ ਦੀ ਪਾਲਿਸੀ ਪਹਿਲੇ ਹੀ ਬਣ ਚੁੱਕੀ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਅਸੀਂ ਹਿੰਦੀ ਵਿਚ ਕਰਾਂਗੇ। ਮੈਨੂੰ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ ਕਿ ਜਦ ਅਸੀਂ ਆਫੀਸ਼ਲ ਲੈਂਗੂਏਜ਼ ਦਾ ਬਿਲ ਲਿਆ ਰਹੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਉਸ ਵਿਚ ਇਹ ਕਮੀ ਕਿਉਂ ਰਖੀ ਗਈ ਹੈ, ਉਸ ਵਿਚ ਇਹ ਗੱਲ ਕਲੀਅਰ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਸੈਂਟਰ ਅਤੇ ਬਾਕੀ ਦੀਆਂ ਸਟੇਟਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹਿੰਦੀ ਵਿਚ ਕਮਯੂਨੀਕੇਟ ਕਰਾਂਗੇ। ਇਹ ਗੱਲ ਸਿਰਫ਼ ਇਸ ਲਈ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕਿ ਕੋਈ ਕਿਤੇ ਇਹ ਨਾ ਕਹੇ ਕਿ ਅਸੀਂ ਕੁਝ ਹਿੰਦੀ ਲਈ ਵੀ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਇਹ ਕਹਿ ਸਕਣ ਕਿ ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਸਿਰਫ਼ ਪੰਜਾਬੀ ਹੀ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਇਹ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਮੰਨਦੇ ਤਾਂ ਹਨ ਕਿ ਲਿੰਕ ਭਾਸ਼ਾ ਹਿੰਦੀ ਹੀ ਰਹੇਗੀ ਅਤੇ ਇਸ ਨਾਲ ਕੋਈ ਫਰਕ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦਾ। ਮੈਂ ਪੁਛਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਅਗਰ ਐਸਾ ਹੈ ਤਾਂ ਕੀ ਵਜ੍ਹਾ ਹੈ ਕਿ ਜੋ ਆਫੀਸ਼ਲ ਲੈਂਗੂਏਜ਼ ਬਿਲ ਹੈ ਉਸ ਵਿਚ ਇਹ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਪ੍ਰੋਵੀਯਨ ਕਰਦੇ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਚ ਅਤੇ ਦੂਜੀਆਂ ਸਟੇਟਸ ਨਾਲ ਰਾਸ਼ਟਰਭਾਸ਼ਾ ਹਿੰਦੀ ਵਿਚ ਨੈਗੋਸ਼ੀਏਟ ਕਰਾਂਗੇ। ਅਗਰ ਅਸੀਂ ਇਹ ਪ੍ਰੋਵੀਯਨ ਕਰ ਦਿਤਾ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਨਾਨ-ਹਿੰਦੀ ਸਪੀਕਿੰਗ ਸਟੇਟਸ ਵਿਚੋਂ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇਸ ਪਾਸੇ ਵਲ ਸਾਰੇ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਵਿਚੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਦਮ ਉਠਾਇਆ ਹੁੰਦਾ (ਤਾੜੀਆਂ) ਅਤੇ ਅਸੀਂ ਬਾਕੀ ਦੀਆਂ ਸਟੇਟਸ ਸਾਹਮਣੇ ਮਿਸਾਲ ਰਖੀ ਹੁੰਦੀ। ਸੁਰਜੀਤ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕੋਈ ਫਰਕ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਮੈਂ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਜਿਸ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਚ ਕੰਮ ਹੋਣਾ ਹੈ ਉਸ ਦਾ ਨਾਮ ਦੱਸਣਾ ਬਿਲ ਦਾ ਸੇਕਰਿਡ ਕੰਮ ਹੈ। ਇਹ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਸ ਬਾਰੇ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਹਿੰਦੀ, ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਤਹਫਜ਼ ਦੇਣਾ ਹੈ। ਲੇਕਿਨ ਅਗਰ ਇਸ ਮਤਲਬ ਦੀ ਕਲਾਜ਼ ਬਿਲ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ ਤਾਂ ਕੰਮ ਇੰਗਲਿਸ਼ ਵਿਚ ਵੀ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਕੋਈ ਰੋਕ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ। ਇਸ ਲਈ ਅਸੀਂ ਕਿਉਂ ਨਾ ਇਸ ਬਾਰੇ ਬਾਈਂਡਿੰਗ ਕਰ ਦੇਈਏ ਕਿ ਸਿਰਫ਼ ਹਿੰਦੀ ਵਿਚ ਕਰਾਂਗੇ ਅਤੇ ਅਗਰ ਲੋੜ ਹੋਵੇਗੀ ਤਾਂ ਨਾਲ ਇੰਗਲਿਸ਼ ਟ੍ਰਾਂਸਲੇਸ਼ਨ ਵੀ ਜਾਵੇਗਾ ਮਗਰ ਕਾਰੋਬਾਰੀ ਭਾਸ਼ਾ ਹਿੰਦੀ ਹੀ ਹੋਵੇਗੀ। ਇਹ ਗੱਲ ਕਰਨੀ ਬੜੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਗਿੱਲ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਕਈ ਵਾਰੀ ਇਹ ਗੱਲ ਬਾਤ ਚੀਤ ਵਿਚ ਮੰਨੀ ਹੈ ਕਿ ਹਿੰਦੀ ਪ੍ਰਯੋਗ ਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜਿੰਨੀਆਂ ਫੈਸਿਲਟੀਜ਼ ਹਿੰਦੀ ਦੀ ਉਨਤੀ

ਲਈ ਯੂ. ਪੀ. ਅਤੇ ਬਿਹਾਰ ਦਿੱਲੀ ਆਦਿ ਵਿਚ ਦਿਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ ਉਹ ਸਾਰੀਆਂ ਇਥੇ ਵੀ ਦਿਤੀਆਂ ਜਾਣਗੀਆਂ। ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਇਸ ਸਿਲਸਿਲੇ ਵਿਚ ਅਮੈਂਡਮੈਂਟਸ ਦਿਤੀਆਂ ਹਨ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰ ਲੈਣ ਤਾਂ ਕਿ ਉਹ ਸਾਰੀਆਂ ਫੈਸਲੀਟੀਜ਼ ਮਿਲਣ।

ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮਾਤਰ ਭਾਸ਼ਾ ਅਗਰ ਹਿੰਦੀ ਹੋ ਗਈ ਤਾਂ ਕੋਈ ਸਵਾਲ ਨਹੀਂ ਉਠੇਗਾ। ਤੁਸੀਂ ਦੇਖੋ ਕਿ ਅਜ ਸਾਉਥ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਲਈ ਕਿਉਂ ਸਟੈਂਡ ਲੈ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਕੀ ਉਹ ਉਥੇ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਮਾੜੀ ਭਾਸ਼ਾ ਹੈ। ਨਹੀਂ, ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਲੈਂਗੂਏਜ ਆਫ ਯੂਜ਼ ਬਣ ਚੁੱਕੀ ਹੈ ਸਦੀਆਂ ਤੋਂ ਅਤੇ ਉਹ ਆਪਣੀ ਭਾਸ਼ਾ ਤੋਂ ਵੀ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਪ੍ਰਯੋਗ ਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਨੂੰ ਫੈਸਲੀਟੀਜ਼ ਦਾ ਮਿਲਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਦੇ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਸੂਬੇ ਦਾ ਕਾਰੋਬਾਰ ਨਹੀਂ ਚਲ ਸਕਦਾ ਅਤੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸੰਤੋਸ਼ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਜੋ ਅਮੈਂਡਮੈਂਟਸ ਦਿਤੀਆਂ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਕੇ ਹਿੰਦੀ ਜੋ ਪ੍ਰਯੋਗ ਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਫੈਸਲੀਟੀਜ਼ ਦੇਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ। ਮੈਂ ਇਸ ਬਿਲ ਦਾ ਸਵਾਗਤ ਕਰਦਾ ਹਾਂ।

ਸ੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਪਹਿਲਾਂ ਇਸ ਦੇ ਕਿ ਮੈਂ ਕਿਸੇ ਆਨਰੇਬਲ ਮੈਂਬਰ ਨੂੰ ਬੋਲਣ ਲਈ ਕਹਾਂ ਮੈਂ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਸਪੀਚਾਂ ਦੇ ਟਾਈਮ ਨੂੰ ਲਿਮਿਟ ਕਰ ਦਿਆਂ। (ਵਿਘਨ) (**Before I call upon any other hon. Member to speak on the Bill, I want that there should be some time-limit for each speech.**)

ਇਕ ਆਵਾਜ਼ : ਨਾਨ-ਸਟਾਪ ਕਰ ਦਿਉ। (ਵਿਘਨ)

ਸ੍ਰੀ ਲਾਲ ਚੰਦ ਸੱਬਰਵਾਲ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਨਾਨ-ਸਟਾਪ ਸਿਟਿੰਗ ਦਾ ਪ੍ਰੋਸੀਡੈਂਟ ਵੀ ਹੈ। (ਵਿਘਨ)

ਸ੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਉਸ ਗੱਲ ਦਾ ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ। ਅਗਰ ਤੁਸੀਂ ਬੈਠ ਸਕਦੇ ਹੋ ਤਾਂ ਮੈਂ ਵੀ ਬੈਠ ਸਕਦਾ ਹਾਂ। (**I know that. If you can sit, I, too can, sit.**)

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਟਾਈਮ ਲਿਮਿਟ ਕਰ ਦਿਉ।

ਸ੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਹੁਣ 6—20 ਹੋ ਗਏ ਹਨ ਅਤੇ ਹਾਊਸ ਦਾ ਸਮਾਂ 7 ਵਜੇ ਤਕ ਹੈ। (**Now the time is 6.20 p.m. and the House is to sit upto 7.00 p.m.**)

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਮੈਂ ਮੂਵ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਹਾਊਸ ਦਾ ਵਕਤ ਵਧਾ ਦਿਤਾ ਜਾਵੇ। (ਵਿਘਨ)

Mr. Speaker : The sitting is extended up to 8 p.m. I request the Members to finish their respective speeches within ten minutes.

ਸ੍ਰੀ ਸੱਤਪਾਲ ਡਾਂਗ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਆਪਦੇ ਆਉਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਚੇਅਰ ਤੇ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ ਬੈਠੇ ਸਨ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਇਹ ਸਵਾਲ ਉਠਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਇਥੇ ਰੂਲ ਕੋਟ ਹੋਇਆ ਸੀ ਕਿ ਬਿਲ ਤੇ ਸਪੀਚਿਜ਼ ਦੀ ਟਾਈਮ ਲਿਮਿਟ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਕਨਸੈਂਸ ਇਹ ਬਣਿਆ ਸੀ ਕਿ ਪਾਰਟੀ ਲੀਡਰਜ਼ ਨੂੰ ਵੱਧ ਟਾਈਮ ਦਿਤਾ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਬਾਕੀਆਂ ਨੂੰ 15 ਮਿੰਟ ਜ਼ਰੂਰ ਦਿਤੇ ਜਾਣ। ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਆਪ ਦੇ ਆਉਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਹੁਣ ਅਗਰ ਆਪ ਨੇ ਇਸ ਵਿਚ ਤਬਦੀਲੀ ਕਰਨੀ ਹੈ ਤਾਂ ਆਪ ਦੀ ਮਰਜ਼ੀ ਹੈ।

ਸ੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : 15 ਮਿੰਟ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹਨ। ਮੈਂ 10 ਮਿੰਟ ਐਲਾਉ ਕਰਾਂਗਾ। ਪਾਰਟੀ ਲੀਡਰਜ਼ ਨੂੰ ਕੁਝ ਵੱਧ ਸਮਾਂ ਦੇ ਦਿਆਂਗਾ। ਬਾਕੀ ਨੂੰ 10 ਮਿੰਟ। (**Fifteen minutes are too much. I shall allow 10 minutes to each hon. Member. Party Leader will get more than 10 minutes and others will get only 10 minutes.**)

ਇਕ ਆਵਾਜ਼ : ਹੁਣ ਯੂਨਾਈਟਿਡ ਫਰੰਟ ਖਤਮ ਹੋ ਗਈ ਹੈ । (ਹਾਸ) (ਤਾੜੀਆਂ)
 ਸਰਦਾਰ ਪ੍ਰੇਮ ਸਿੰਘ ਪ੍ਰੇਮ (ਬਨੂਰ) : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਜੋ ਬਿਲ ਸਰਦਾਰ ਲਛਮਣ ਸਿੰਘ
 ਗਿੱਲ ਨੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਹੈ ਮੈਂ ਉਸ ਦੀ ਪ੍ਰੋਤ੍ਯੁਤਾ ਕਰਨ ਲਈ ਖੜਾ ਹੋਇਆ ਹਾਂ ।

ਸ੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਸਰਦਾਰ ਲਛਮਣ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ ਵਲੋਂ ਜਾਂ ਸਰਕਾਰ ਵਲੋਂ । (By
 Sardar Lachhman Singh Gill or by the Government.)

ਸਰਦਾਰ ਪ੍ਰੇਮ ਸਿੰਘ ਪ੍ਰੇਮ : ਉਹ ਵੀ ਗੌਰਮਿੰਟ ਹੀ ਹਨ । ਜੋ ਬਿਲ ਪੇਸ਼ ਹੋਇਆ ਹੈ ਮੈਂ ਉਸ
 ਦੀ ਪ੍ਰੋਤ੍ਯੁਤਾ ਕਰਨ ਲਈ ਖੜਾ ਹੋਇਆ ਹਾਂ । ਇਹ ਗੱਲ ਠੀਕ ਹੈ ਕਿ ਵਾਕਈ ਬੜਾ ਹਿਸਟੋਰੀਕਲ ਦਿਨ
 ਹੈ ਕਿ ਅਜ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਤਾਂ ਬੋਲੀ ਪੰਜਾਬੀ ਨੂੰ ਇਸ ਸਟੇਟ ਦੀ ਰਾਜ ਭਾਸ਼ਾ ਦਾ ਦਰਜਾ ਦੇਣ ਲਈ
 ਇਹ ਬਿਲ ਲਿਆਂਦਾ ਗਿਆ ਹੈ (ਤਾੜੀਆਂ) ਇਹ ਬਿਲ ਤਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ ਅਤੇ
 ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਅਗਰ ਪੰਜਾਬੀ ਨੂੰ ਇਹ ਦਰਜਾ ਪਹਿਲਾਂ ਮਿਲ ਜਾਂਦਾ ਤਾਂ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਡਵੀਯਨ
 ਹੋਣ ਨਾਲ ਜੋ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਨੁਕਸਾਨ ਵੀ ਹੋਇਆ ਹੈ ਉਹ ਨਾ ਹੁੰਦਾ । (ਵਿਘਨ) ਉਸ ਵਿਚ ਕੋਈ ਸ਼ਕ
 ਨਹੀਂ ਹੈ । ਵਕਤ ਚੁੱਕਿ ਢੋੜਾ ਹੈ, ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਅਗਰ ਮੇਰੇ ਵੀਰ ਜ਼ਰਾ ਦੁਪ ਕਰ ਜਾਣ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਜੋ
 ਆਪ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਾਲ 10 ਮਿੰਟ ਮਿਲੇ ਹਨ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਗੱਲ ਕਹਿ ਸਕਾਂਗਾ ।
 ਇਸ ਵੇਲੇ ਮੈਂ ਤਫ਼ਸੀਲ ਵਿਚ ਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੋਇਆ ਅਤੇ ਜੋ ਗੱਲਾਂ ਮੇਰੇ ਦਿਮਾਗ ਵਿਚ ਪਹਿਲਾਂ ਸਨ
 ਉਹ ਨਾ ਕਹਿੰਦਾ ਹੋਇਆ ਇਸ ਬਿਲ ਦੀਆਂ ਕਲਾਜ਼ਾਂ ਵਲ ਆਉਂਦਾ ਹਾਂ ।

ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਬਿਲ ਜਿਉਂ ਦਾ ਤਿਉਂ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਗੌਰਮੈਂਟ ਵਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ
 ਹੈ ਪਾਸ ਹੋ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ । ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੇਰੇ ਫਾਜ਼ਿਲ ਦੋਸਤ ਕਾਮਰੇਡ ਸੁਰਜੀਤ ਜੀ ਨੇ ਇਸ
 ਬਿਲ ਤੇ ਇਤਰਾਜ਼ ਕੀਤੇ ਹਨ । ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਹ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਬਿਲ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਨਹੀਂ
 ਜਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ । ਕਾਮਰੇਡ ਸੁਰਜੀਤ ਜੀ ਨੇ ਇਸ ਬਿਲ ਦੀ ਕਲਾਜ਼ 3 ਤੇ ਇਤਰਾਜ਼ ਕੀਤਾ
 ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਕਲਾਜ਼ ਦੇ ਅੰਤ ਵਿਚ ਇਹ ਅੱਖਰ ਹੋਰ ਰਖ ਦਿਤੇ ਜਾਣ ਕਿ ਕਮਿਊਨੀਕੇਸ਼ਨ ਦੀ ਲਾਂਗੂਏਜ
 ਆਰਟੀਕਲ 346 ਅਧੀਨ ਹਿੰਦੀ ਹੋਵੇਗੀ । ਇਸ ਕਲਾਜ਼ ਵਿਚ ਆਰਟੀਕਲ 346 ਅਤੇ 347 ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ
 ਆਉਂਦਾ ਹੈ । ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਕਾਮਰੇਡ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਇਸ ਕਲਾਜ਼ ਦੀ ਇਨਟਰਪ੍ਰੀਟੇਸ਼ਨ ਗਲਤ
 ਕੀਤੀ ਹੈ । ਡਾਕਟਰ ਬਲਦੇਵ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਇਸੇ ਕਲਾਜ਼ ਸਬੰਧੀ ਇਹ ਚਾਹੁੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਆਰਟੀਕਲ
 346 ਤੋਂ ਅਗੇ ਜਾਇਆ ਜਾਵੇ ਪਰ ਸੁਰਜੀਤ ਜੀ ਉਸ ਗਲ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ । ਮੈਂ,
 ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਪਿਛਲੇ, ਸੈਸ਼ਨ ਵਿਚ ਇਹ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਯੂਨਾਈਟਿਡ ਫਰੰਟ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਅਤੇ
 ਇਥੇ ਮੈਨੂੰ ਇਸ ਗਲ ਦਾ ਤਾਨ੍ਹਾ ਦਿਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਮੇਰਾ ਭਗਵਾਨ ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ।
 ਮੈਂ ਉਸ ਸਮੇਂ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਟੰਡਨ ਜੀ ਇਹ ਤਾਹਨਾ ਤੁਸੀਂ ਕਿਸ ਨੂੰ ਦਿੰਦੇ ਹੋ; ਮੇਰਾ ਭਗਵਾਨ ਜੇਕਰ
 ਦਿੱਲੀ ਹੈ ਤਾਂ ਇੰਨਾਂ ਤਾਂ ਹੈ ਕਿ ਸਾਡਾ ਇਕ ਭਗਵਾਨ ਹੈ । ਅਸਾਡਾ ਭਗਵਾਨ ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਸਹੀ ਪਰ ਇਥੇ
 ਫਰੰਟ ਵਾਲਿਆਂ ਦਾ ਕੀ ਹਾਲ ਹੈ ਕਿ ਇਕ ਦਾ ਭਗਵਾਨ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿਚ, ਇਕ ਦਾ ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ,
 ਇਕ ਦਾ ਰੂਸ ਵਿਚ ਤੇ ਇਕ ਦਾ ਭਗਵਾਨ ਚੀਨ ਵਿਚ ਬੈਠਾ ਹੈ । ਫਿਰ ਰਾਹ ਵਿਚ ਜਿੰਨੇ ਨਿੱਕੇ
 ਮੋਟੇ ਪੱਥਰ ਆਏ, ਛੋਟੇ ਛੋਟੇ ਪੱਥਰ ਰਖ ਕੇ ਕਿੰਨੇ ਹੀ ਠਾਕੁਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬਣਾ ਲਏ ।
 (ਪ੍ਰਸੰਸਾ) ਅਜ ਮੈਂ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਮੇਰੀ ਉਸ ਦਿਨ ਦੀ ਕਹੀ ਗੱਲ ਅਜ ਸੱਚੀ ਸਾਬਤ ਹੋ ਗਈ ਹੈ ।
 ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਤੁਹਾਡੀ ਫਰੰਟ ਗੌਰਮਿੰਟ ਬਨਾਣ ਦਾ ਮੈਨੂੰ ਤੋਖਲਾ ਨਹੀਂ । ਜੰਮ ਜੰਮ ਸਰਕਾਰ
 ਬਣਾਓ (ਵਿਘਨ) ਔਰ ਰਾਜ ਕਰੋ ਅਸੀਂ ਤੁਹਾਡੀ ਇਸ ਹਕੂਮਤ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਤੋੜਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਲੇਕਿਨ

ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਕਮ ਸੇ ਕਮ ਇਕ ਪ੍ਰੋਗ੍ਰਾਮ ਤਾਂ ਆਪਣਾ ਬਣਾ ਲਉ। ਇਕ ਪਾਲਿਸੀ ਤੁਹਾਡੀ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਅਜ, ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਇਹ ਯੂਨਾਈਟਿਡ ਫਰੰਟ ਕਟਹਿਰੇ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਨੰਗਾ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ (ਪ੍ਰਸ਼ਸਾ)। ਅਜ, ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਫਰੰਟ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੀਆਂ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨਾਂ ਵੇਖੋ। ਅਕਾਲੀ ਭਰਾਵਾਂ ਦੀਆਂ ਓਸ ਪਾਸੇ ਤੇ ਜਨ ਸੰਘੀ ਕਰਾਵਾਂ ਦੀਆਂ ਏਸ ਪਾਸੇ। ਉਹ ਪੰਜਾਬੀ ਨੂੰ ਕਢਣ ਨੂੰ ਤੇ ਹਿੰਦੀ ਨੂੰ ਰਖਣ ਨੂੰ ਵਿਰਦੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਤਰਮੀਮਾਂ ਦੇ ਨੋਟਿਸ ਦੇਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਨਾਮ ਆਪ, ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਪੜ੍ਹ ਲਓ। ਡਾਕਟਰ ਬਲਦੇਵ ਪ੍ਰਕਾਸ਼, ਸ਼੍ਰੀ ਲਾਲ ਚੰਦ, ਸ਼੍ਰੀ ਵਿਸ਼ਵਨਾਥਨ, ਸ਼੍ਰੀ ਟੰਡਨ, ਸ਼੍ਰੀ ਕਪੂਰ ਚੰਦ ਜੈਨ, ਸ਼੍ਰੀ ਸਤਿਆਦੇਵ, ਸ਼੍ਰੀ ਛਜੂ ਰਾਮ ਤੇ ਸ਼੍ਰੀ ਹਰਬੰਸ ਲਾਲ ਖੰਨਾ। ਫਿਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਵੀ ਵੇਖ ਲਓ। (ਸ਼੍ਰੀ ਮਨਮੋਹਨ ਕਾਲੀਆ ਵਲੋਂ ਵਿਘਨ) **Kalia Sahib, you will have your say.**। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇੰਟਰਪਟ ਨਾ ਕਰੋ। ਮੈਂ, ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਅਰਜ਼ ਕਰਾਂਗਾ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਰੋਕਿਆ ਜਾਵੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਚਿਰ ਚਾਹੁੰਣ ਇਹ ਬੋਲਣ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵਕਤ ਦਿਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਹੋਰ ਦਿਤਾ ਜਾਵੇਗਾ, ਪਰ ਮੇਰੇ ਬੋਲਣ ਵਿਚ ਦਖਲ ਨਾ ਦੇਣ। ਮੈਂ ਆਪ ਪਾਸੋਂ ਇਹ ਬੈਂਗ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਿਘਨ ਨਾ ਪਾਉਣ ਦਿਤਾ ਜਾਵੇ।

ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਕਿ ਇਸ ਬਿਲ ਦੀ ਕਲਾਜ਼ 3 ਵਿੱਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ

“Without prejudice to the provisions of Articles 346 and 347.....”

ਸੁਰਜੀਤ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਇਹ ਲਿਖਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ। ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਆਰਟੀਕਲ 347 ਅਧੀਨ ਪ੍ਰੋਜ਼ੀਡੈਂਟ ਨੂੰ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ ਕਿ ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਸੰਕਸ਼ਨ ਆਬਾਦੀ ਦਾ ਇਹ ਆਕੇ ਕਹੇ ਕਿ ਇਸ ਭਾਸ਼ਾ ਦੀ ਥਾਂ ਤੇ ਦੂਜੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦੀ ਆਗਿਆ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਸਬਸਟੈਨਸ਼ੀਏਟ ਕਰੇ ਤਾਂ ਉਹ ਦੂਜੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਪ੍ਰਯੋਗ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਦੇ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਦਲੀਲ ਹੈ ਪਰ ਇਹ ਠੀਕ ਨਹੀਂ। ਇਥੇ ਤਾਂ ਸੁਪਰੀਮ ਕਾਂਨਸਟੀਚਿਊਸ਼ਨ ਹੈ, ਲਿਖੋ ਤਾਂ ਵੀ ਤੇ ਨਾ ਲਿਖੋ ਤਾਂ ਵੀ ‘ਵਿਦਾਉਟ ਪ੍ਰੋਜ਼ੀਡਿਸ ਟੂ ਦੀ ਪ੍ਰੋਵੀਯਨ’ ਨੂੰ ਹਟਾਇਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਇਸ ਲਈ ‘ਸਬਜੈਕਟ ਟੂ ਦੀ ਪ੍ਰੋਵੀਯਨ ਆਫ ਦੀ ਆਰਟੀਕਲ’ ਜਾਂ ‘ਵਿਦਾਉਟ ਪ੍ਰੋਜ਼ੀਡਿਸ ਟੂ ਦੀ ਪ੍ਰੋਵੀਯਨ ਆਫ ਆਰਟੀਕਲ’ ਲਿਖ ਦੇਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਬਿਲ ਓਵਰਰਾਈਡ ਕਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜੇਕਰ ਇਹ ਨਾ ਲਿਖਿਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਬਿਲ ਨੂੰ ਅਲਟਰਾਵਾਇਰਸ ਕਰਾਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਫਿਰ ਇਹ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਬਿਲ ਵਿੱਚ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਲਿਖਿਆ ਗਿਆ। ਇਹ ਗੱਲ ਗਲਤ ਹੈ। ਕੋਈ ਵੀ ਬਿਲ ਅਜਿਹਾ ਨਹੀਂ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇਹ ਨਾ ਲਿਖਿਆ ਹੋਵੇ ਕਿ ਕਾਂਨਸਟੀਚਿਊਸ਼ਨ ਦੇ ਫਲਾਣੀ ਧਾਰਾ ਦੇ ਅਧਾਰ ਤੇ ਇਹ ਬਿਲ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਵਿਦਾਉਟ ਪ੍ਰੋਜ਼ੀਡਿਸ ਇਹ ਚੀਜ਼ ਲਿਆਂਦੀ ਗਈ ਹੈ ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਲਿਖਿਆ ਰਹਿਣ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਕਲਾਜ਼ ਦੇ ਰਹਿਣ ਦੇਣ ਨਾਲ ਹਿੰਦੀ ਲਿੰਕ ਲੈਂਗੂਏਜ ਹੋਵੇਗੀ। ਹਿੰਦੀ ਰਾਸ਼ਟਰ ਭਾਸ਼ਾ ਹੈ, ਮੈਂ ਹਿੰਦੀ ਦਾ ਸਤਿਕਾਰ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਪਰ ਇਸ ਦਾ ਭਾਵ ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿ ਪੰਜਾਬੀ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਸਤਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਜਾਂ ਪੂਰਾ ਦਰਜਾ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਦੇ ਜ਼ਮਾਨੇ ਵਿੱਚ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਚਲਦੀ ਸੀ ਅਤੇ ਜਿਹੜਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪੜ੍ਹਦਾ ਉਹ ਨੌਕਰੀਆਂ ਵਿੱਚ ਜਾਂ ਹੋਰ ਸੂਬਿਆਂ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹਿੰਦੀ ਰਾਸ਼ਟਰ ਭਾਸ਼ਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਜੇ ਕਰ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਆਦਮੀ ਹਿੰਦੀ ਨਹੀਂ ਪੜ੍ਹੇਗਾ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦੇ ਕਿਸੇ ਹਿੱਸੇ ਵਿੱਚ ਨੌਕਰੀ ਜਾਂ ਵਪਾਰ ਵਿੱਚ ਜਾਂ ਹੋਰਨਾਂ ਸੂਬਿਆਂ ਵਿੱਚ ਅਤੇ ਬਾਕੀ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਨੁਕਸਾਨ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਮਿਲੇਗਾ। ਆਰਟੀਕਲ 346 ਇਹ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਹਿੰਦੀ

[ਸਰਦਾਰ ਪ੍ਰੇਮ ਸਿੰਘ ਪ੍ਰੇਮ]

ਲਿੰਕ ਲੈਂਗੂਏਜ ਰਹੇਗੀ। ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿ ਹਿੰਦੀ ਲਿਖ ਦਿੱਤੀ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਨਾ ਲਿਖੀ ਜਾਵੇ। ਜੇਕਰ ਹਿੰਦੀ ਲਿਖ ਦਿੱਤੀ ਤਾਂ ਵੀ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਤੇ ਕੋਈ ਰੋਕ ਨਹੀਂ ਲਗ ਜਾਂਦੀ। ਇਸ ਲਈ ਕਾਮਰੇਡ ਸੁਰਜੀਤ ਜੀ ਨੇ ਜਿਹੜੀਆਂ ਦਲੀਲਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਹਨ ਉਹ ਗਲਤ ਹਨ ਕਿ ਆਰਟੀਕਲ 346 ਜਾਂ 347 ਇਥੇ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਮਕਸਦ ਨਾਲ ਜਾਂ ਜਨਤਾ ਦੇ ਇਕ ਸੈਕਸ਼ਨ ਨੂੰ ਖੁਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਲਿਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਠੀਕ ਨਹੀਂ। ਜੇਕਰ ਇਹ ਨਾ ਲਿਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਬਗੈਰ ਬਿਲ ਪਾਸ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਤਾਂ ਜਿਹੜਾ ਐਕਟ ਬਣੇ ਉਹ ਇਨਟਰਾ ਵਾਇਰਿਸ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੋ ਸਕਦਾ, ਅਲਟਰਾ ਵਾਇਰਿਸ ਹੋ ਜਾਂਦਾ।

ਦੂਜੀ ਗੱਲ, ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਜਿਹੜੀ ਕਹੀ ਗਈ ਹੈ ਉਹ ਦਫ਼ਾ 4 ਦੀ ਹੈ। ਦਫ਼ਾ 5, ਦਫ਼ਾ 6 ਅਤੇ ਦਫ਼ਾ 7 ਤੇ ਇਤਰਾਜ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ। ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਅਜਿਹੀ ਕੋਈ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਜਿਸ ਨਾਲ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਨ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਤੌਖਲਾ ਰਹਿ ਜਾਂਦਾ ਹੋਵੇ। ਜਦ ਅਜ ਅਸੀਂ ਇਸ ਬਿਲ ਨੂੰ ਪਾਸ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਮਾਂ ਬੋਲੀ ਪੰਜਾਬੀ ਰਾਜ ਦੀ ਰਾਜ ਭਾਸ਼ਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਨਹੀਂ ਕਿ ਇਸ ਨੂੰ ਡੀਲੇ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਜਾਂ ਕਿ ਇਸ ਬਿਲ ਨਾਲ ਪੰਜਾਬੀ ਲਾਗੂ ਹੀ ਨਾ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ ਬਲਕਿ ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਕਿ ਕਈ ਹੋਰ ਅੜਿਕੇ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਕਈ ਚੀਜ਼ਾਂ ਐਸੀਆਂ ਨੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਲ ਧਿਆਨ ਦੇਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਕਈ ਜਗ੍ਹਾ ਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦੇ ਇੰਤਜ਼ਾਮ ਮੁਕੰਮਲ ਨਹੀਂ। ਹਰ ਚੀਜ਼ ਲਈ ਕਾਫ਼ੀ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰਨੇ ਪੈਂਦੇ ਹਨ। ਪੰਜਾਬੀ ਹਿੰਦੀ ਦੀ ਟ੍ਰਾਂਸਲੇਸ਼ਨ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰਨਾ ਹੈ, ਜਿੰਨੀਆਂ ਵੀ ਸਰਕਾਰਾਂ ਜਾਂ ਟੈਕਨੀਕਲ ਟਰਮਾਂ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਬਦਲ ਲਭਣਾ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਕਿ ਸਹੇਦਸਤ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ। ਹੋਰ ਹਾਲਾਤ ਦੇ ਪੇਸ਼ਨਜ਼ਰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਇਸ ਗੱਲ ਲਈ ਨਹੀਂ ਕਿ ਗੌਰਮਿੰਟ ਕੋਈ ਡੀਲੇ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਗੌਰਮਿੰਟ ਨੂੰ ਤਾਂ ਕਲਾਜ਼ 3 ਬਾਈਂਡ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਰਾਜ ਭਾਸ਼ਾ ਪੰਜਾਬੀ ਹੋਵੇਗੀ ਅਤੇ ਕਲਾਜ਼ 1 ਦੀ ਸਬ ਕਲਾਜ਼ 2 ਅਤੇ 3 ਤੋਂ ਗੌਰਮਿੰਟ ਐਸਕੋਪ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਰੇ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦੀ ਕਿ ਰਾਜ ਭਾਸ਼ਾ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਕਿਸਮ ਦੀ ਦੇਰੀ ਨਾ ਲਗੇ। (ਘੰਟੀ) ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਅਜੇ ਪੰਜ ਮਿੰਟ ਹੀ ਹੋਏ ਹਨ ਬੋਲਦੇ ਨੂੰ।

ਇਕ ਮਾਨਯੋਗ ਮੈਂਬਰ: ਵੇਖ ਲਉ, ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਇਹ ਕਿੰਨਾ ਕੁ ਸਚ ਬੋਲਦੇ ਹਨ। (ਵਿਘਨ)
(ਹਾਸਾ)

ਸਰਦਾਰ ਪ੍ਰੇਮ ਸਿੰਘ ਪ੍ਰੇਮ: ਇਕ ਮਿੰਟ ਹੋਰ। (ਘੰਟੀ)

Mr. Speaker: No please.

ਹਿੰਦੀ ਹਾਈਨੈਂਸ ਨਕਾਬ ਸੁਹ੍ਰਸ਼ਦ ਫ਼ਲਤਖ਼ਾਰ ਅਲੀਖਾਂ ਬਹਾਨੂਰ (ਸਕੋਰਕੋਟਲਾ): ਮੋਹਤਰਿਮ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਆਜ਼ ਕਾ ਦਿਨ ਪੰਜਾਬ ਕੀ ਤਾਰੀਖ਼ ਮੇਂ ਏਕ ਸੁਭਾਉਕਾ ਦਿਨ ਹੈ ਮੈਂ ਸਮਝਤਾ ਹੂੰ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਕੀ ਸ਼ਕਤੀਨਤ ਕੇ ਫ਼ਤਹਿਨਾਮ ਕੇ ਬਾਦ ਪੰਜਾਬ ਕੇ ਸਿੱਖਾਂ ਕੋ ਆਜ਼ ਸੈਕਾ ਮਿਲਾ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬੀ ਕਲਚਰ ਆਰ ਪੰਜਾਬੀ ਜੁਬਾਨ ਕੋ ਅਪਨਾ ਕਰ ਹਮੇਸ਼ਾ ਕੇ ਲਿਏ ਤਰਕਕੀ ਦੇਂ। (ਤਾਜ਼ਿਆਂ)।

ਧੰਨ ਏਕ ਮਾਨੀ ਹੁੰਦੀ ਬਾਤ ਹੈ ਕਿ ਜਿਸ ਵਕਤ ਪੰਜਾਬ ਕੀ ਰੀਆਜ਼ੀਨਾਫ਼ ਯੋਸ਼ਨ ਹੁੰਦੀ ਤੋ ਉਸ ਵਕਤ ਫ਼ਸੀ ਬਿਨਾ ਪਰ ਹੁੰਦੀ ਥੀ ਕਿ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਮੇਂ ਜਿਤਨੀ ਰਿਆਸਤੋਂ ਹੈਂ ਅਪਨੀ ਕਲਚਰ ਆਰ ਅਪਨੀ ਜੁਬਾਨ

को तरक्की देने की गज से कायम हों। आपने यह अखबारों में सुलाहजा फरमाया होगा कि मिस्टर घोष ने एक ब्यान दिया था कि हम पर हिन्दी इम्पोज़ की जाये—इसी तरह से और स्टेट्स भी सहसूस करती हैं। अगर हिन्दी को आफिशल स्टेटस दिया गया **that will be the strangulation and death of Punjabi.** मैं अर्ज करूँगा कि इस का लिंक लैंग्वेज रहना भी जरूरी है। यह एक संवैधानिक प्रोटैक्शन है। इसमें यह लिखा हुआ है कि :

“Nothing in the Act shall be deemed to debar any person to submit a representation for the redress of any grievance to any officer or authority of the Union or a State in any of the languages used in the State.”

इसी तरह से इस बिल में भी मज़ीद प्रोटैक्शन ही दी गई है। इसलिये इसमें कोई बबरहट की जरूरत नहीं है। हिन्दी राष्ट्रभाषा भी मुकर्र हो चुकी है। इसमें हिन्दी को पूरी तरह से प्रोटैक्ट किया गया है। हिन्दी की पोजीशन तो ऐसी जबर्दस्त है जो मेरे ब्यान में, और किसी ज़बान की हो नहीं सकती।

मैं यह भी अर्ज करूँगा कि पंजाबी को जितनी भी जल्दी हो सके यहां पर इन्ट्रोड्यूस करना चाहिए। मैं सरदार लछमन सिंह गिल को इस बात की मुबारकबाद देता हूँ कि वह ऐसे अहम मसला पर यह बिल लाये हैं। मैं उम्मीद करता हूँ कि हम सब मੈम्बर साहिबान इस बिल को यूनानीमस्ली पास करेंगे और पंजाबी अपनी भाषा बनायेंगे। (तालियां)

इसके इलावा मुझे यह कहने में भी कोई शक नहीं कि मौजूदा चीफ़ मिनिस्टर सरदार लछमन सिंह गिल के जमाने में ऐसे हालात पैदा हो जायेंगे कि जिन से हमारे गये हुए पंजाब के एरियाज़ और चंडीगढ़ वापस आ जाने का इमकान है।

ਚੋਧਰੀ ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ (ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ) :

ਮੈਂ ਅਕੇਲਾ ਹੀ ਚਲਾ ਗਿਆ, ਜਾਨਬੇ ਮਗਰਬ,

ਲੋਗ ਸਾਥ ਆਤੇ ਗਏ ਔਰ ਕਾਰਵਾਂ ਬਨਤਾ ਗਿਆ।

ਵਾਹ-ਵਾਹ (ਵਿਘਨ) ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਚੋਧਰੀ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਜ਼ਰਾ ਪੜ੍ਹਿਆਂ ਲਿਖਿਆਂ ਵਾਲੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਸਮਝਾ ਦਿਉ।

ਸ੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਤੁਸੀਂ ਦੂਸਰਿਆਂ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਨਾ ਕਰੋ ਆਪਣੀ ਗੱਲ ਬਾਤ ਜੋ ਕਹਿਣੀ ਹੈ ਉਹੀ ਕਰੋ। (Please do not talk about others. Carry on with your own speech.)

ਚੋਧਰੀ ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ : ਜਦੋਂ ਦੀ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਵਿੱਚੋਂ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਦੀ ਹਕੂਮਤ ਗਈ ਹੈ, ਇਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸੀ ਕਿ ਸਾਡੇ ਮੁਲਕ ਦੀ ਆਪਣੀ ਭਾਸ਼ਾ ਹੁੰਦੀ। ਇਕਲੀ ਮੇਰੀ ਪਾਰਟੀ ਨੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਦੇ ਖਿਲਾਫ਼ ਨਾਅਰਾ ਲਾਇਆ ਕਿ ਇਸ ਨੂੰ ਦੇਸ਼ ਨਿਕਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੋਰ ਸੂਬਿਆਂ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਵੀ ਇਸੇ ਆਵਾਜ਼ ਨੂੰ ਉਠਾਇਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਬਜਾਏ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਦੇ ਦੂਸਰੀਆਂ ਜ਼ਬਾਨਾਂ ਦਾ ਇਸਤੇਮਾਲ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਇਹ ਮੇਰੀ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਇਕ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲੀ ਅਤੇ ਵੱਡੀ ਲੜਾਈ ਸੀ ਜਿਹੜੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਸ ਮੁਲਕ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਭਲਾਈ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਰੱਖ ਕੇ ਲੜੀ। ਪਰ ਮੁਲਕ ਦੀ ਬਦ-ਕਿਸਮਤੀ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕੁਝ ਸੂਬਿਆਂ ਵਿੱਚ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿ ਕੈਰਾਲਾ ਹੈ ਜਾਂ ਮਦਰਾਸ ਹੈ, ਹਿੰਦੀ ਬਿਲਕੁਲ ਹੀ ਬੋਲੀ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਜਿਥੇ ਆਪਣੇ ਸੂਬੇ ਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰੀ ਬੋਲੀ ਬਣਾਇਆ ਉਥੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਨੂੰ ਵੀ ਸਰਕਾਰੀ ਭਾਸ਼ਾ ਬਣਾਇਆ।

[ਚੋਧਰੀ ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ]

ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਇਹ ਬਿਲ ਅੱਜ ਸਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆਇਆ ਹੈ ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਮੁਕੰਮਲ ਨਹੀਂ, ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਦਫਤਰਾਂ ਵਿਚੋਂ ਖਤਮ ਨਹੀਂ ਹੋਈ। ਇਹ ਚਲਦੀ ਹੀ ਰਹਿਣੀ ਹੈ। ਜੇ ਗਿੱਲ ਸਾਹਿਬ ਇਕ ਡੇਟ ਮੁਕਰਰ ਕਰ ਦੇਣ ਕਿ ਇਸ ਤਾਰੀਖ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ ਤਾਂ ਇਹ ਬਿਲ ਮੁਕੰਮਲ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਕੁਝ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਪੜ੍ਹਿਆਂ ਦੇ ਦਿਮਾਗ ਵਿੱਚ ਇਹ ਗੱਲ ਆ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਤਾਈਂ ਉਹ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਵਿੱਚ 2-4 ਲਫਜ਼ ਕਹਿ ਨਾ ਦੇਣ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਲਿਆਕਤ ਦਾ ਸਿਕਾ ਨਹੀਂ ਬੈਠਦਾ। ਏਥੇ ਤਾਂ ਪੰਜਾਬੀ-ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦੀ ਰਟ ਲਾਉਂਦੇ ਹਨ ਪਰ ਕਈ ਲੋਕ ਬੋਲਦੇ ਬੋਲਦੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਕਹੇ ਬਿਨਾਂ ਰਹਿ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ। ਇਹ ਸਾਡੇ ਲੋਕਾਂ ਵਿੱਚ ਆਮ ਰਵਾਜ ਹੈ। ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਬੋਲਣੀ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਦਫਤਰਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਉੜਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਆਸਾਨੀ ਨਾਲ ਦੂਸਰੀਆਂ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਨੂੰ ਤਰੱਕੀ ਦੇ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਜੇ ਉਦੋਂ ਤੋਂ ਹੀ ਆਪਣੀ ਜ਼ਬਾਨ ਵਿੱਚ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਜਦੋਂ ਤੋਂ ਕਿ ਇਹ ਦੇਸ਼ ਆਜ਼ਾਦ ਹੋਇਆ ਹੈ ਤਾਂ ਅੱਜ 20 ਸਾਲ ਬਾਅਦ ਸਾਨੂੰ ਇਹ ਬਿਲ ਲਿਆਉਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਾ ਪੈਂਦੀ। ਕਈ ਗੱਲਾਂ ਅਸੀਂ ਆਪਣੀ ਜ਼ਬਾਨ ਵਿੱਚ ਬੋਲਦੇ ਬੋਲਦੇ ਵੀ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਬੋਲ ਕੇ ਫਿਕਰੇ ਪੂਰੇ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। ਜਿਵੇਂ ਏਥੇ ਡਾਕਟਰ ਬਲਦੇਵ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜਦੋਂ ਬਚਪਨ ਵਿੱਚ ਮੈਂ ਪੜ੍ਹਦਾ ਸੀ ਉਸ ਵੇਲੇ ਮੇਰੀ ਜ਼ਬਾਨ ਦਾ ਮੀਡੀਅਮ ਪੰਜਾਬੀ ਦਾ ਸੀ।

ਇਕ ਮਾਨਯੋਗ ਮੈਂਬਰ : ਮੀਡੀਅਮ ਕਿਹੜੀ ਭਾਸ਼ਾ ਹੈ ਜੀ ? (ਹਾਸਾ)।

ਚੋਧਰੀ ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਾਇਦ ਇਹ ਗੱਲ ਭੁਲ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਦੇ ਜਿਹੜੇ ਲਫਜ਼ ਬੋਲਦੇ ਹਨ ਉਹ 1½ ਫੁੱਟ ਲੰਬੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ (ਹਾਸਾ) ਮੇਰੇ ਕਹਿਣ ਦਾ ਇਹ ਮਤਲਬ ਸੀ ਕਿ ਸਾਡੀ ਭਾਸ਼ਾ ਤਦ ਹੀ ਤਰੱਕੀ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜੇ ਅਸੀਂ ਬਾਹਰਲੇ ਮੁਲਕ ਦੀ ਬੋਲੀ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਆਪਣੀ ਨੂੰ ਅਪਨਾਵਾਂਗੇ। ਇਹ ਗੱਲ ਹੁਣ ਹਕੀਕਤ ਦੇ ਵਿੱਚ ਆ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਸਾਡਾ ਮੁਲਕ ਉਦੋਂ ਤਕ ਤਰੱਕੀ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਅਸੀਂ ਸਾਂਝੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਵਿੱਚ, ਆਪਣੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਆਪਣਾ ਕਾਰੋਬਾਰ ਨਾ ਚਾਲੂ ਕਰੀਏ। ਇਸੇ ਘਾਟ ਦੇ ਕਾਰਣ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਮੁਲਕ ਦਾ ਇਕ ਹਿੱਸਾ ਕੱਟ ਕੇ ਇਕ ਦੂਸਰੀ ਕੌਮ ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਮੁਲਕ ਵਿੱਚੋਂ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਬਣਾਇਆ। ਅੱਜ 'ਹਿੰਦੂ ਸਿਖ ਭਾਈ ਭਾਈ' ਦਾ ਨਾਅਰਾ ਲਾਉਣ ਵਾਲੇ ਜਦੋਂ ਆਪਣੀਆਂ ਗੱਦੀਆਂ ਛੱਡ ਕੇ ਗਏ ਤਾਂ ਇਹ ਬਿੱਲ ਆਇਆ ਪਰ ਫੇਰ ਵੀ ਕਈ ਬੋਲੀਆਂ ਬੋਲਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਹੱਥ ਇਹ ਸਰਕਾਰ ਲੱਗੀ ਹੈ ਜਿਹੜੇ ਮੁਖਤਲਿਫ ਬੋਲੀਆਂ ਬੋਲਦੇ ਹਨ। ਹਰ ਆਦਮੀ ਆਪੋ ਆਪਣੀ ਗੱਲ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਅੱਜ ਹਰ ਕੋਈ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਲੀਡਰ ਸਮਝਦਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਕਹਾਂਗਾ ਕਿ ਅੱਜ ਅਸੀਂ ਇਕ ਬੜੀ ਸ਼ੱਭਾ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ ਕਿ ਇਸ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਵਿੱਚੋਂ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਬੋਲੀ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਜੇ ਇਸ ਸੂਬੇ ਵਿੱਚੋਂ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਫੇਰ ਡਾਕਟਰ ਬਲਦੇਵ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਅਤੇ ਬਾਕੀ ਹੋਰ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਵੀ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਪਰ ਜੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਇਹ ਵੀ ਚਲਦੀ ਰਹੀ ਅਤੇ ਹਿੰਦੀ ਵੀ ਲੱਗੀ ਰਹੀ ਤਾਂ ਸੌਂਕਣ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਹੋਵੇਗੀ ਜੋ ਕਿਸੇ ਘਰ ਵਿੱਚ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਜੇ ਹਿੰਦੀ ਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਦੋਵੇਂ ਚਲਦੀਆਂ ਰਹੀਆਂ ਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮਾਵਾਂ ਅਤੇ ਧੀਆਂ ਜਿਵੇਂ ਦੋਵੇਂ ਇਕ ਘਰ ਵਿੱਚ ਰਹਿੰਦੀਆਂ ਹਨ ਇਹ ਚਲਦੀਆਂ ਰਹਿਣਗੀਆਂ। ਕੁਝ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਦਿਮਾਗ ਵਿੱਚ ਐਵੇਂ ਭੁਲੇਖਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਨਾਲ ਹਿੰਦੀ ਲਿੰਕ ਲੈਂਗੂਏਜ ਰਹੀ ਤਾਂ ਪੰਜਾਬੀ ਵੱਧ ਫੁਲ ਨਹੀਂ ਸਕੇਗੀ ਪਰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹਿੰਦੀ ਬਾਰੇ ਗ਼ਲਤ ਭਾਵਨਾ ਰਖਣੀ ਆਪਣੇ ਦਿਲ ਨੂੰ ਛੋਟਾ ਕਰਕੇ ਵਿਖਾਉਣ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਹੋਵੇਗੀ। ਇਹ ਹਿੰਦੀ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਦਾ ਝਗੜਾ ਤਦ ਹੀ ਚਲਿਆ ਜਦੋਂ ਮਾਸਟਰ ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸਿਖ ਸੂਬੇ ਦਾ ਨਾਹਰਾ ਲਗਾਇਆ। ਇਹ ਜਿਹੜਾ ਪੰਜਾਬੀ ਸੂਬਾ ਮਿਲਿਆ ਹੈ ਇਹ ਵੀ ਜਿਹੜਾ ਛੋਟਾ ਕਰਕੇ ਮਿਲਿਆ ਹੈ ਇਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਸੰਕਚਿਤ ਭਾਵਨਾ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਹੈ।

ਮੈਂ ਇਹ ਕਹਾਂਗਾ ਕਿ ਇਸ ਸੰਕੁਚਿਤ ਭਾਵਨਾ ਨੂੰ ਬਿਲ ਵਿੱਚੋਂ ਕਢ ਦੇਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਤਾਕਿ ਹਿੰਦ ਸਰਕਾਰ ਨਾਲ ਹਿੰਦੀ ਵਿੱਚ ਪੱਤਰ-ਵਿਵਹਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ । ਇਸ ਵਿੱਚੋਂ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਦੇ ਲਫਜ਼ ਕਢ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ । ਜੇ ਇਹ ਲਫਜ਼ ਕਢ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ ਤਾਂ ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਹਿੰਦੀ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਦਾ ਝਗੜਾ ਹਲ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ । ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਤਸੱਲੀ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ । ਅਧਿਅਕਸ਼ ਮਹੋਦੇ, ਇਸਰਾਈਲ ਦੀ ਮਿਸਾਲ ਲਓ । ਤੁਸੀਂ ਹੈਰਾਨ ਹੋਵੋਗੇ ਕਿ ਉਸ ਮੁਲਕ ਨੇ ਆਪਣੀ ਰਾਜ ਭਾਸ਼ਾ ਕਿਹੜੀ ਬੋਲੀ ਨੂੰ ਬਣਾਇਆ । ਜਿਹੜੀ 2 ਹਜ਼ਾਰ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਬੋਲੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ ਪਰ ਹੁਣ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਕਿਸੇ ਹਿੱਸੇ ਵਿੱਚ ਬੋਲੀ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੀ । ਇਸ ਦਾ ਕਾਰਣ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਿਰਫ ਇਕ ਧਾਰਮਕ ਗ੍ਰੰਥ ਉਸ ਬੋਲੀ ਵਿੱਚ ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ । ਸੋ ਜਦੋਂ ਇਸਰਾਈਲ ਦੀ ਸਰਕਾਰੀ ਬੋਲੀ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਉਸ ਬੋਲੀ ਨੂੰ ਚੁਣਿਆ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਸ ਦੇ ਹਜ਼ਾਰ ਸਾਲ ਦੀ ਮੂਰਦਾ ਹੋਈ ਬੋਲੀ ਨੂੰ ਮੁੜ ਕੇ ਜ਼ਿੰਦਾ ਕੀਤਾ । ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਾਡੀ ਜ਼ਬਾਨ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਜਾਂ ਸਾਡੀ ਬੋਲੀ ਜਰਮਨ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਜਾਂ ਸਾਡੀ ਜ਼ਬਾਨ ਫਰੈਂਚ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ । ਸਗੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਦੋ ਹਜ਼ਾਰ ਸਾਲ ਦੀ ਪੁਰਾਣੀ ਬੋਲੀ ਨੂੰ ਅਪਣਾਇਆ ਤੇ ਉਸ ਵਿੱਚ ਹੀ ਅੱਜ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਾਰਾ ਕੰਮ ਚਲ ਰਿਹਾ ਹੈ । ਅਜ ਜਿਹੜੇ ਲੋਕ ਕੁਰਸੀਆਂ ਤੇ ਬੈਠੇ ਹਨ, ਇਥੇ ਬੈਠੇ ਹਨ ਜਾਂ ਦਿੱਲੀ ਵਿੱਚ ਬੈਠੇ ਹਨ ਉਹ ਸਮਝਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜੇ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚੋਂ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਨਿਕਲ ਗਈ ਜਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਬੋਲੀ ਬੋਲਣੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕਾਬਲੀਅਤ ਦਾ ਭਰਮ ਲੋਕਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਉਠ ਜਾਵੇਗਾ । ਇਸ ਸਿਲਸਿਲੇ ਵਿੱਚ ਮੈਂ ਇਕ ਮਿਸਾਲ ਦੇਣੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ । ਇਕ ਵਾਰ ਇਕ ਵਕੀਲ ਨੇ ਮੁਕਦਮਾ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਜੱਜ ਨੇ ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ । ਪਰ ਵਕੀਲ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਵਿਚ ਬੋਲਦਾ ਹੀ ਰਿਹਾ । ਜੱਜ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੈਂ ਤਾਂ ਮੁਕੱਦਮਾ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਤੁਸੀਂ ਕਿਉਂ ਬੋਲ ਰਹੇ ਹੋ ? ਤਾਂ ਉਸ ਵਕੀਲ ਨੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਵਿੱਚ ਹੀ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਸਾਮੀ ਕੋਲੋਂ ਪੈਸੇ ਲਏ ਹਨ । ਉਹ ਮੈਨੂੰ ਪੂਰ ਕਰ ਲੈਣ ਦਿਉ । ਵਿਚਾਰਾ ਗਰੀਬ ਆਦਮੀ ਕੁਝ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਸਕਿਆ ਕਿ ਕੀ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ । (ਹਾਸਾ) ਸੋ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਜੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਚਲੀ ਗਈ ਤਾਂ ਸਰਦਾਰ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਮਨਮੋਹਨ ਕਾਲੀਆ ਜੀ ਤੇ ਸੱਬਰਵਾਲ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਮੁਸ਼ਕਲ ਪੈ ਜਾਵੇਗੀ ਕਿ ਸੁਣਨ ਵਾਲੇ ਲੋਕ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬੋਲੀ ਨੂੰ ਸਮਝ ਜਾਣਗੇ (ਹਾਸਾ) ਤੇ ਗਲ ਵਿੱਚ ਪਰਨਾ ਪਾਕੇ ਕਹਿਣਗੇ ਲਿਆ ਕਢ ਸਾਡੇ ਪੈਸੇ । (ਹਾਸਾ) ਸੋ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੀ ਜ਼ਬਾਨ ਪੰਜਾਬੀ ਹੈ । ਜੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਜ਼ਬਾਨ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਗਲ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਤਕਲੀਫ਼ ਹੋਵੇਗੀ । (ਘੰਟੀ) ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਨੂੰ ਟਾਈਮ ਦਾ ਬੜਾ ਖਿਆਲ ਹੈ । ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਜੇ ਮੁਲਕ ਦਾ ਸੰਵਿਧਾਨ ਹੈ ਅਗਰ ਇਹ ਉਸ ਦੇ ਮੁਤਾਬਕ ਕਰਨ ਲਗੇ ਹਨ ਤਾਂ ਬੜਾ ਅੱਡਾ ਕਰਨ ਲਗੇ ਹਨ । ਪਰ ਇਕ ਹੋਰ ਕੰਮ ਇਹ ਕਰਨ ਕਿ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਨੂੰ ਕਢ ਦੇਣ । ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਇਸ ਸੂਬੇ ਵਿੱਚ ਪਹਿਲਾਂ ਕਾਫੀ ਲਾਗੂ ਰਹੀ ਹੈ । ਪੰਜਾਬੀ ਨੂੰ ਹੁਣ ਲਾਗੂ ਕਰੋ । ਇਹ ਮਦਰਾਸ ਨਹੀਂ, ਗੁਜਰਾਤ ਨਹੀਂ, ਹਿੰਦੀ ਨੂੰ ਇਥੇ ਦੇ ਸਾਰੇ ਲੋਕ ਲਿੰਕ ਭਾਸ਼ਾ ਮੰਨਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹਨ ਤਾਂ ਜ਼ਬਾਨਾਂ ਦਾ ਝਗੜਾ ਹੀ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ ਤੇ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸੁਖ ਦਾ ਸਾਹ ਆਵੇਗਾ ।

(ਇਸ ਵੇਲੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਮੈਂਬਰ ਬੋਲਣ ਲਈ ਖੜੇ ਹੋਏ ।)

ਸ਼੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਤੁਸੀਂ ਆਪਸ ਵਿੱਚ ਹੀ ਫੈਸਲਾ ਕਰ ਲਉ ਕਿ ਕਿਸ ਨੇ ਬੋਲਣਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਬੋਲਣ ਵਾਸਤੇ ਤਾਂ ਵਕਤ ਬਹੁਤ ਥੋੜ੍ਹਾ ਹੈ । (You please decide among yourselves as to who is to speak because the time at

[ਸ੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ]

our disposal is very short and all of you cannot be accommodated.)

ਸ੍ਰੀ ਸਤਪਾਲ ਡਾਂਗ (ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ, ਪੱਛਮ) : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਇਹ ਜਿਹੜਾ ਬਿਲ ਸਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਪੇਸ਼ ਹੈ ਇਹ ਬਜਾਤੇ ਖੁਦ ਬੜਾ ਅਹਿਮ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਇਕ ਬੜੇ ਅਹਿਮ ਅਤੇ ਗੰਭੀਰ ਮਸਲੇ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧ ਰਖਦਾ ਹੈ। ਭਾਸ਼ਾ ਇਨਸਾਨ ਅਤੇ ਇਨਸਾਨ ਦੇ ਦਰਮਿਆਨ ਮੇਲ ਜੋਲ ਦਾ ਜ਼ਰੀਆ ਹੈ। ਪਰ ਸਾਡੇ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਇਹ ਬਦਕਿਸਮਤੀ ਹੈ ਕਿ ਇਥੇ ਕਦੀ ਪੰਜਾਬੀ ਅਤੇ ਹਿੰਦੀ ਦੇ ਦਰਮਿਆਨ ਅਤੇ ਕਦੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਅਤੇ ਹਿੰਦੀ ਦੇ ਦਰਮਿਆਨ ਝਗੜਾ ਜਾਰੀ ਰਿਹਾ। ਮੈਂ ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਨਾਲ ਇਸ ਗੱਲ ਤੇ ਸਹਿਮਤ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਸਾਡੇ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਬਦਕਿਸਮਤੀ ਸੀ ਕਿ ਪੰਜਾਬੀ ਅਤੇ ਹਿੰਦੀ ਦਾ ਸਵਾਲ ਧਰਮ ਨਾਲ ਜੋੜ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਹੁਣ ਇਹ ਖੁਸ਼ਕਿਸਮਤੀ ਹੈ ਕਿ ਸਿਵਾਏ ਚੰਦ ਇਕ ਬੰਦਿਆਂ ਦੇ, ਇਸ ਹਾਊਸ ਵਿੱਚ ਵੀ ਚੰਦ ਇਕ ਮੈਂਬਰਾਂ ਤੋਂ ਬਿਨਾ ਮਜ਼ਮੂਰੀ ਤੌਰ ਤੇ ਸਾਰੇ ਮੈਂਬਰ ਇਸ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਹਨ ਕਿ ਪੰਜਾਬੀ ਨੂੰ ਰਾਜ ਭਾਸ਼ਾ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਬਾਹਰ ਵੀ ਚੰਦ ਇਕ ਆਦਮੀਆਂ ਬਿਨਾਂ ਸਾਰੇ ਪੰਜਾਬੀ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਮਾਤਰੀ ਭਾਸ਼ਾ ਮੰਨਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਵੀ ਖੁਸ਼ਕਿਸਮਤੀ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਭਾਸ਼ਾ ਦਾ ਸਵਾਲ ਧਰਮ ਤੋਂ ਅਲਗ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਤੇ ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਭਾਸ਼ਾ ਪੰਜਾਬੀ ਮੰਨ ਲਈ ਹੈ। ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਨਾਲ ਇਸ ਗੱਲ ਵਿੱਚ ਵੀ ਸਹਿਮਤੀ ਰਖਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਮੰਨਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਪੰਜਾਬੀ ਮਾਤਰੀ ਭਾਸ਼ਾ ਹੈ ਤਾਂ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਇਸ ਨੂੰ ਠੀਕ ਥਾਂ ਦੇਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਪੰਜਾਬੀ ਬਾਰੇ ਬੋਲਣ ਲਗਿਆਂ ਸਾਨੂੰ ਇਤਿਹਾਸ ਵੱਲ ਵੀ ਨਜ਼ਰ ਮਾਰਨੀ ਪਏਗੀ। ਪੰਜਾਬੀ ਨਾਲ ਕਈ ਵਧੀਕੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ। ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਵਧੀਕੀ ਹੋਈ ਹੈ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਵਲੋਂ। ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਨੇ ਇਹ ਸਿਸਟਮ ਰਖਿਆ ਸੀ ਕਿ ਚੌਥੀ ਜਮਾਤ ਤਕ ਵਿਦਿਆ ਦਾ ਮਾਧਿਅਮ ਇਲਾਕਾਈ ਬੋਲੀ ਹੋਵੇ ਤੇ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਵਿੱਚ ਵਿਦਿਆ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ। ਪਰ ਪੰਜਾਬੀ ਨਾਲ ਜਿਹੜਾ ਧੱਕਾ ਹੋਇਆ ਹੈ ਉਹ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜਿਥੇ ਚੌਥੀ ਜਮਾਤ ਤਕ ਮਾਧਿਅਮ ਬੰਗਾਲ ਜਾਂ ਦੂਜੇ ਸੂਬਿਆਂ ਵਿੱਚ ਬੰਗਾਲੀ ਰਿਹਾ ਜਾਂ ਹੋਰ ਇਲਾਕਾਈ ਬੋਲੀਆਂ ਵਿੱਚ ਪੜ੍ਹਾਈ ਹੁੰਦੀ ਰਹੀ ਉਥੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਚੌਥੀ ਜਮਾਤ ਤਕ ਵੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿੱਚ ਕਰਵਾਉਣ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਹੀਂ ਮਿਲੀ। ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਥੇ ਪੰਜਾਬੀ ਮਾਂ ਪਿਓ ਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਉਰਦੂ ਵਿੱਚ ਤਾਲੀਮ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ। ਪੰਜਾਬੀ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਮਾਂ ਬੋਲੀ ਵਿੱਚ ਵਿਦਿਆ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਗਈ। ਇਹ ਪੰਜਾਬੀ ਨਾਲ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਬੇਇਨਸਾਫ਼ੀ ਸੀ। ਹੁਣ ਇਹ ਗੱਲ ਵੀ ਦੇਖਣੀ ਪਏਗੀ ਕਿ ਪੰਜਾਬੀ ਨੂੰ ਠੀਕ ਥਾਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ ਤੇ ਦੂਜੀਆਂ ਬੋਲੀਆਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸੂਬਿਆਂ ਵਿੱਚ ਜੋ ਥਾਂ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ ਉਹ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਪੰਜਾਬੀ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ, ਪੰਜਾਬੀ ਨੂੰ ਇਥੇ ਹਾਊਸ ਵਿੱਚ ਵੀ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਇਹ ਪੰਜਾਬੀ ਨਾਲ ਬੇਇਨਸਾਫ਼ੀ ਹੋਵੇਗੀ। ਜਦ ਹਾਊਸ ਵਿੱਚ ਪੰਜਾਬੀ ਨੂੰ ਠੀਕ ਥਾਂ ਮਿਲੇਗੀ ਤਾਂ ਸਟੇਟ ਵਿੱਚ ਵੀ ਕੰਮ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿੱਚ ਹੋਵੇਗਾ। ਮੈਂ ਕਾਂਗਰਸੀ ਦੋਸਤਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਅਰਜ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜੇ ਕੋਈ ਉਣਤਾਈ ਇਸ ਬਿਲ ਵਿੱਚ ਦੱਸੀ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੰਨ ਲੈਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

ਮੈਂ ਇਸ ਬਿਲ ਤੇ ਹੋਈ ਨੁਕਤਾ ਚੀਨੀ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤ ਹਾਂ। ਜਦੋਂ ਤਿੰਨ ਚਾਰ ਕਲਾਜ਼ਾਂ ਵਿਚ ਇਹ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਅਖਤਿਆਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਏਗਾ ਕਿ ਮਖਤਲਿਫ਼ ਕੰਮਾਂ ਲਈ ਪੰਜਾਬੀ ਜਿਸ ਤਰੀਖ ਤੋਂ ਮੁਨਾਸਬ ਸਮਝੇ ਲਾਗੂ ਕਰੇ। ਔਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕੰਮਾਂ ਦੇ ਲਈ ਅੱਡ ਅੱਡ ਤਾਰੀਖ ਮੁਕੱਰਰ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਇਹ ਪੰਜਾਬੀ ਦੇ ਨਾਲ ਇਨਸਾਫ਼ ਨਹੀਂ। ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਕ ਆਨਰੇਬਲ ਮੈਂਬਰ ਸ੍ਰੀ ਪ੍ਰੇਮ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪੰਜਾਬੀ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਦੇ ਲਈ

ਸਮਾਂ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਠੀਕ ਹੈ, ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ ਇਥੇ ਦੋ ਰਾਵਾਂ ਨਹੀਂ। ਇਹ ਸਮਾਂ ਕਿੰਨਾ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ? ਇਸ ਬਾਰੇ ਹਾਊਸ ਨੂੰ ਅੱਜ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਛੇ ਮਹੀਨੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ, ਛੇ ਮਹੀਨੇ ਦੇ ਦਿਉ। ਇਕ ਸਾਲ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਇਕ ਸਾਲ ਦੇ ਦਿਉ। ਪਰ ਇੱਕ ਤਾਰੀਖ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਹੋ ਜਾਏ ਕਿ ਫਲਾਨੀ ਤਾਰੀਖ ਤਕ ਪੰਜਾਬੀ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਲਾਗੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਕਿਸੇ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਗਿੱਲ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਹੋਵੇ, ਜਾਂ ਕਾਂਗਰਸ ਦੀ ਹੋਵੇ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਅਖਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਕਿ ਉਹ ਇਸ ਤਾਰੀਖ ਨੂੰ ਚੋਜ ਕਰ ਸਕੇ। ਕਾਂਗਰਸ ਸਰਕਾਰ ਵੇਲੇ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਹੋਇਆ ਸੀ ਕਿ ਡਿਸਟਰਿਕਟ ਲੈਵਲ ਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿੱਚ ਕਮ ਹੋਇਆ ਕਰੇ ਪਰ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਇੰਝ ਹੋਇਆ। ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਆਦਤ ਪਈ ਹੋਈ ਹੈ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਵਰਤਣ ਦੀ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਬੋਲੀ ਨਾ ਵਰਤਣ ਦੀ ਵੀ ਐਨੀ ਆਦਤ ਹੈ ਕਿ ਜਿੰਨਾ ਚਿਰ ਤੁਸੀਂ ਖੁੱਲ੍ਹ ਦੇਈ ਜਾਉ ਉਨਾਂ ਚਿਰ ਖੁੱਲ੍ਹ ਮੰਗੀ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਇਹ ਅਫਸਰ। ਜਿੰਨਾਂ ਚਿਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਦੇ ਟਾਈਪਰਾਈਟਰ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਚਿਰ ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵਰਤੀ ਜਾਣਗੇ। ਉਨਾਂ ਚਿਰ ਉਹ ਪੰਜਾਬੀ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਕਰਨਗੇ। ਪਹਿਲਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪੰਜਾਬੀ ਦਾ ਟਾਈਪਰਾਈਟਰ ਵਰਤਣ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਤਕਲੀਫ਼ ਹੋਵੇਗੀ ਪਰ ਕੁਝ ਚਿਰ ਪਿੱਛੋਂ ਕਾਫੀ ਸੌਖਾ ਹੋ ਜਾਏਗਾ ਕਿਉਂਕਿ ਪੰਜਾਬੀ ਨੂੰ ਸਾਡਾ ਹਰ ਬੱਚਾ ਵੀ ਸਮਝਦਾ ਹੈ ਲੇਕਿਨ ਜਿੰਨਾਂ ਚਿਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲੋਂ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਦੇ ਟਾਈਪਰਾਈਟਰ ਚੁਕੇ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੇ ਉਨਾਂ ਚਿਰ ਪੰਜਾਬੀ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਵਿਚ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੋਣੀ। ਫਰੰਟ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਜਿੰਨਾਂ ਚਿਰ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਦੇ ਟਾਈਪਰਾਈਟਰ ਚੁਕੇ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੇ ਉਨਾਂ ਚਿਰ ਪੰਜਾਬੀ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਅਤੇ ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਡਿਪਟੀ ਕਮਿਸ਼ਨਰਾਂ ਨੂੰ ਹਦਾਇਤਾਂ ਜਾਰੀ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ। ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਇਹ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਅਗਰ ਪੰਜਾਬੀ ਨੂੰ ਇਥੇ ਸਟੇਟ ਲੈਵਲ ਤੇ ਲਾਗੂ ਕਰਾਣਾ ਹੈ ਤਾਂ ਇਸ ਲਈ ਸਮਾਂ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇੱਕ ਪੱਕੀ ਤਾਰੀਖ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਹੁਣੇ ਹੀ ਉਹ ਸਮਾਂ ਮਿਥ ਲਿਆ ਜਾਏ ਅਤੇ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਵੀ ਉਸ ਤਾਰੀਖ ਨੂੰ ਲਟਕਾਉਣ ਦਾ ਅਖਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ।

ਦੂਜੀ ਗੱਲ, ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਸਹਿਮਤ ਹਾਂ ਚੌਥਰੀ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਨਾਲ ਕਿ ਇਥੇ ਇੱਕ ਕਲਾਜ਼ ਹੈ ਜੋ ਇਹ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਦਫ਼ਾ 210 ਨਾਲ ਸੰਬੰਧ ਰਖਦੀ ਹੈ। ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਇਸ ਦਫ਼ਾ ਵਿੱਚ ਜ਼ਿਕਰ ਹੈ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਕਿ ਜਿੰਨਾਂ ਚਿਰ ਫੈਸਲਾ ਨਾਂ ਹੋਵੇ ਸੂਬਾਈ ਲੈਜਿਸਲੇਚਰ ਦਾ ਕੰਮ ਵੀ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਵਿੱਚ ਹੀ ਹੋਏਗਾ ਲੇਕਿਨ ਲੈਜਿਸਲੇਚਰਜ਼ ਨੂੰ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਦਾ ਹੱਕ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਨੂੰ ਉੜਾ ਦੇਵੇ ਆਪਣੀ ਅਸੈਂਬਲੀ ਦੀ ਜ਼ਬਾਨ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ, ਜਿਥੋਂ ਤਕ ਬਿਲਾਂ ਦਾ ਸਵਾਲ ਹੈ, ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਜਦੋਂ ਬਿਲ ਆਫੀਸਲ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਇਆ ਹੋਣਗੇ ਤਾਂ ਨਾਲ ਹੀ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਤਰਜਮੇ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹਨ—ਲੇਕਿਨ ਬਾਕੀ ਕੰਮਾਂ ਦੇ ਲਈ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਹਾਊਸ ਦੀ ਮਰਜ਼ੀ ਹੈ। ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਨੂੰ 15 ਸਾਲ ਤਕ ਖਤਮ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਇਹ ਮਿਆਦ ਲੰਘ ਗਈ। ਅੱਜ ਹਾਊਸ ਦੇ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਏਸ ਬਿਲ ਦੇ ਵਿੱਚ ਇਹ ਛੇਵੀਂ ਧਾਰਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਨੂੰ ਸਿਰਫ ਜਾਰੀ ਰਖਣ ਦੇ ਵਾਸਤੇ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਇਹ ਕਿਉਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਸਾਨੂੰ ਸਮਝ ਨਹੀਂ। ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਾਂਗਾ ਜੇ ਪੰਜਾਬੀ ਨੂੰ ਵਾਕਿਆ ਹੀ ਲਾਗੂ ਕਰਨਾ ਹੈ ਤਾਂ ਸਾਡੇ ਜਿਹੇ ਲੋਕਾਂ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬਦਕਿਸਮਤੀ ਨਾਲ ਉਰਦੂ ਜਾਂ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਤੋਂ ਵਿਦਿਆ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ, ਦੀ ਪਰਵਾਹ ਨਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਨੂੰ ਟੋਟਲ ਤੌਰ ਤੇ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿਉ। ਇਸੇ ਨਾਲ ਹੀ ਪੰਜਾਬੀ ਦੀ ਤਰੱਕੀ ਹੋਏਗੀ।

ਤੀਸਰੀ ਗੱਲ ਮੈਂ ਹਿੰਦੀ ਦੇ ਬਾਰੇ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ। ਇਥੇ ਗਲ ਕਹੀ ਗਈ ਕਿ ਹਿੰਦੀ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਪੂਰੀ ਤਸੱਲੀ ਇਥੇ ਕਰਾਈ ਗਈ ਹੈ। ਹਿੰਦੀ ਔਰ ਪੰਜਾਬੀ ਦਾ ਇਥੇ ਆਪਸ ਵਿੱਚ ਕੋਈ

[ਸ੍ਰੀ ਸਤਪਾਲ ਡਾਂਗ]

ਝਗੜਾ ਨਹੀਂ। ਹਿੰਦੀ ਦਾ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਠੀਕ ਸਥਾਨ ਕੀ ਹੈ। ਉਹ ਸਥਾਨ ਇਸ ਬਿਲ ਦੇ ਵਿਚ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਜੋ ਗੱਲਾਂ ਕਹੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਿੰਦੀ ਬਾਰੇ ਕਿ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸ਼ਹਿਰੀ ਨੂੰ ਹੱਕ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਵਿਚ ਜਿਹੜੀਆਂ ਪਰਯੋਗ ਜ਼ਬਾਨਾਂ ਨੇ ਕੋਈ ਵੀ ਆਪਣੀ ਗਰੀਵੇਸ (ਸ਼ਿਕਾਇਤ) ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕਿਸੇ ਵਿਚ ਵੀ ਸਣੇ ਹਿੰਦੀ ਦੇ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਗੱਲ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਜਿਹੜੀ ਕਿਸੇ ਆਨਰੇਬਲ ਮੈਂਬਰ ਨੇ ਨਹੀਂ ਕਹੀ। ਹਿੰਦੀ ਹੈ ਇਕ ਪਰਯੋਗ ਦੀ ਜ਼ਬਾਨ। ਸਾਡੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਉਰਦੂ ਵੀ ਸਾਡੇ ਪਰਯੋਗ ਦੀ ਜ਼ਬਾਨ ਹੈ। ਉਰਦੂ ਵੀ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦੀ ਜ਼ਬਾਨ ਹੈ। ਇਹ ਕੋਈ ਬਦੇਸ਼ੀ ਜ਼ਬਾਨ ਨਹੀਂ। ਇਸ ਨਾਲ ਵੀ ਸਾਨੂੰ ਪਿਆਰ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਪੰਜਾਬੀ ਨੂੰ ਹਿੰਦੀ ਵਿਚ ਉਰਦੂ ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦੇਣ ਦਾ ਅਖਤਿਆਰ ਹੈ। ਇਹ ਗੱਲ ਸੰਵਿਧਾਨ ਵਿਚ ਹੈ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਇਹ ਕੋਈ ਉਚੇਚੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ। ਹਿੰਦੀ ਦੀ ਤਰੱਕੀ ਲਈ ਕੰਮ ਕਰੇਗੀ ਸਰਕਾਰ, ਇਹ ਇਕ ਜਨਰਲ ਗੱਲ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਕੋਈ ਇਨਕਾਰ ਨਹੀਂ। ਅਸਲ ਗੱਲ, ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਲਿੰਕ ਲੈਂਗੂਏਜ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਸਾਡੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਵਿਚ ਸੂਬਾਈ ਸਰਕਾਰ ਲਈ ਸੂਬਾਈ ਐਜਿਸ—ਲੇਚਰਜ਼ ਨੂੰ ਕੁਝ ਉਚੇਚੇ ਅਖਤਿਆਰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹਨ। ਸੰਵਿਧਾਨ ਵਿੱਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜੋ ਪਰਾਂਤਕ ਸਰਕਾਰਾਂ ਨਾਲ ਜਾਂ ਸੈਂਟਰ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕਰਨੀ ਹੈ ਉਹ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਵਿਚ ਹੋਵੇਗੀ। ਦੂਜੀ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਦੋ ਪਰਾਂਤ ਆਪਸ ਵਿਚ ਸਹਿਮਤ ਹੋ ਜਾਣ ਤੇ ਉਸੇ ਦਿਨ ਤੋਂ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਦੀ ਥਾਂ ਹਿੰਦੀ ਵਰਤ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਚੀਜ਼ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਇਸ ਬਿਲ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਜਿੰਨੇ ਪਰਾਂਤ ਇਹ ਮੰਨਣਗੇ ਕਿ ਹਿੰਦੀ ਵਿਚ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਅਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਹਿੰਦੀ ਵਿਚ ਕੰਮ ਕਰੀਏ। ਕਿਉਂ ਨਾਂ ਇਹ ਗੱਲ ਅਸੀਂ ਬਿਲ ਵਿਚ ਲਿਆਈਏ। ਹਿੰਦੀ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਠੀਕ ਸਥਾਨ ਦੇਣ ਦੀ ਇਹੀ ਹੀ ਇਕ ਠੀਕ ਗੱਲ ਹੈ। ਜਿਹੜੇ ਪਰਾਂਤ ਹਿੰਦੀ ਵਿਚ ਕੰਮ ਕਰਨ ਲਈ ਸਹਿਮਤ ਨਾਂ ਹੋਣ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਮਤਹਿਤ ਅਤੇ ਜਿਹੜਾ ਹੁਣ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਵਿਚ ਬਿਲ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਉਹ ਇਸ ਹੱਦ ਤਕ ਸਾਨੂੰ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਜਿਹੜੇ ਹਿੰਦੀ ਬੋਲਣ ਵਾਲੇ ਪਰਾਂਤ ਨਹੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਵੀ ਹਿੰਦੀ ਵਿਚ ਖਤੋ ਖਤਾਬਤ ਕਰੀਏ ਤੇ ਨਾਲ ਹਿੰਦੀ ਦਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਵਿਚ ਤਰਜਮਾ ਕਰ ਕੇ ਵੀ ਭੇਜੀਏ। ਕਿਉਂ ਨਾਂ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਬਿਲ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਜਾਏ। ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਹਿੰਦੀ ਨੂੰ ਲਿੰਕ ਲੈਂਗੂਏਜ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਜੋ ਥਾਂ ਇਸ ਬਿਲ ਵਿਚ ਮਿਲਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਉਹ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਗਈ। ਪੰਜਾਬੀ ਕਦੋਂ ਲਾਗੂ ਹੋਏਗੀ। ਉਹ ਨਹੀਂ ਦੱਸਿਆ। ਇਥੇ ਖੁੱਲੀ ਛੱਟੀ ਹੈ। ਹਿੰਦੀ ਨੂੰ ਲਿੰਕ ਲੈਂਗੂਏਜ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਕੀ ਥਾਂ ਮਿਲਣੀ ਹੈ। ਇਸ ਬਾਰੇ ਵੀ ਬਿਲ ਚੁਪ ਹੈ। ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਇਸ ਬਾਰੇ ਹੋਰ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੋਸਤਾਂ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤ ਨਹੀਂ ਜੋ ਇਹ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜਨੂਬੀ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦੇਖੋ ਕਿੰਨੀ ਗਲਤੀ ਕਰ ਗਿਆ। ਉਥੇ ਕੰਮ ਬੜਾ ਖਰਾਬ ਹੈ। ਮੈਂ ਇਹ ਗੱਲ, ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਜ਼ਰੂਰ ਕਰਨੀ ਚਾਹਾਂਗਾ ਕਿ ਜਨੂਬੀ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਇਕ ਪਰਾਂਤ ਨਹੀਂ। ਉਸ ਜਨੂਬੀ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਵਿਚ ਕੈਰਲ ਵੀ ਹੈ, ਉਸ ਜਨੂਬੀ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਵਿਚ ਆਂਧਰਾ ਵੀ ਹੈ। ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਕੈਰਲ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਅੱਜ ਨਹੀਂ, ਅੱਜ ਤੋਂ ਕਈ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਉਥੇ ਹਿੰਦੀ ਦੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਹਰ ਬੱਚੇ ਲਈ ਹਰ ਸਕੂਲ ਵਿਚ ਲਾਜ਼ਮੀ ਕਰਾਰ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਹਿੰਦੀ ਨੂੰ ਲਿੰਕ ਲੈਂਗੂਏਜ ਵੀ ਮੰਨਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਗੱਲ ਤੇ ਕੋਈ ਝਗੜਾ ਨਹੀਂ। ਪਰ ਮੈਂ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਹਿੰਦੀ ਪਰੇਮੀਆਂ ਨੂੰ ਕਿ ਜੇ ਕੈਰਲ ਵਿਚ ਵੀ ਸੱਕ ਪੈਦਾ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ, ਜਨੂਬੀ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਵਿਚ ਵੀ ਸ਼ਕ ਪੈਦਾ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ ਤਾਂ ਸਾਨੂੰ ਸਮਝਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਦੇਸ਼-ਭਗਤੀ ਉਤੇ ਸ਼ਕ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਬਦਕਿਸਮਤੀ ਨਾਲ ਏਥੇ

ਅੰਗਰੇਜ਼ ਨੇ ਹਕੂਮਤ ਕੀਤੀ ਇਥੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਲਾਗੂ ਹੋਈ । ਅੱਜ ਜਿਹੜੇ ਤਾਮਿਲ ਨਾਂ ਦੇ ਲੋਕ ਨੇ ਉਹ ਖਤਰਾ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜੇ ਉਥੇ ਹਿੰਦੀ ਲਾਗੂ ਕਰ ਦਿਤੀ ਜਾਏ ਫੌਰੀ ਤੌਰ ਤੇ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਾਫੀ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ । ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨੌਕਰੀਆਂ ਵਿਚ ਕਾਫੀ ਨੁਕਸਾਨ ਹੋਵੇਗਾ । ਏਸੇ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸ਼ੱਕਾਂ ਨੂੰ ਸਾਹਮਣੇ ਰੱਖਕੇ ਹੀ ਹਿੰਦੀ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਬਾਰੇ ਸੋਚਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਿੰਨਾਂ ਚਿਰ ਸਾਰੇ ਨਾ ਮੰਨਣ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਨੂੰ ਵੀ ਰਹਿਣ ਦੇਣਾ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਹਿੱਤ ਵਿਚ ਹੈ । ਕੁਝ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੇ ਇਹ ਗੱਲ ਕਹੀ ਹੈ ਕਿ ਫਰੰਟ ਦੀ ਮਨਿਸਟਰੀ ਪੰਜਾਬੀ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੀ । ਇਹ ਗੱਲ ਉਕਾ ਹੀ ਗਲਤ ਹੈ । ਸਗੋਂ ਫਰੰਟ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬੀ, ਹਿੰਦੀ ਦਾ ਝਗੜਾ ਮੁਕਾਇਆ ਹੈ । ਪੰਜਾਬੀ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਮੁਨਾਸਬ ਵਾਤਾਵਰਨ ਪੈਦਾ ਕੀਤਾ । ਜਿਲ੍ਹਾ ਪੱਧਰ ਤੱਕ ਪੰਜਾਬੀ ਫੌਰੀ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦੀਆਂ ਹਦਾਇਤਾਂ ਕੀਤੀਆਂ । ਸੈਕਰਟੇਰੀਏਟ ਪੱਧਰ ਤਕ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਫਰੰਟ ਨੇ ਇਕ ਕਮੇਟੀ ਬਣਾਈ ਜਿਸ ਦੇ ਕੰਮ ਵਿਚ ਰੁਕਾਵਟ ਤੇ ਚੋਰੀ ਦੀ ਜ਼ਿਮੇਵਾਰੀ ਉਦੋਂ ਦੇ ਵਿਦਿਆ ਮੰਤਰੀ ਤੇ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਅਕਸਰ ਉਹ ਗੈਰ-ਹਾਜ਼ਰ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ । ਇਸ ਕਰਕੇ ਇਕ ਕੈਬੀਨਿਟ ਕਮੇਟੀ ਬਣੀ ਅਤੇ ਇਸ ਇਜਲਾਸ ਵਿਚ ਬਿਲ ਲਿਆਉਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਹੋਇਆ । ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਅਗਰ ਫਰੰਟ ਦੀ ਮਨਿਸਟਰੀ ਰਹਿੰਦੀ, ਇਹ ਬਿਲ ਆਉਂਦਾ, ਔਰ ਅੱਜ ਜਿਹੜਾ ਬਿੱਲ ਆਇਆ ਹੈ, ਇਸ ਨਾਲੋਂ ਕਿਤੇ ਚੰਗਾ ਹੁੰਦਾ (ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ) । ਉਸ ਦੀ ਕੋਈ ਮਿਆਦ ਹੁੰਦੀ । ਅੱਜ ਇਸ ਜਨਤਾ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਜਿਹੜਾ ਬਿੱਲ ਲਿਆਂਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਬਿਲ ਦੇ ਵਿਚ ਹਿੰਦੀ ਨੂੰ ਲਿੰਕ ਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਜੋ ਥਾਂ ਦੇਣੀ ਨਹੀਂ ਮੰਨੀ, ਉਹ ਵੀ ਹੁੰਦੀ । ਅੱਜ ਜਿਹੜਾ ਇਹ ਬਿੱਲ ਪੇਸ਼ ਹੋਇਆ ਹੈ ਇਹ ਬਿੱਲ ਨਾਕਸ ਹੈ । ਇਸ ਦੇ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬੀ ਲਾਗੂ ਕਰਨੀ ਹੈ, ਲੇਕਿਨ ਤਰੀਕ ਮੁਕੱਰਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ । ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਹਿੰਦੀ ਨੂੰ ਥਾਂ ਦੇਣੀ ਹੈ, ਲੇਕਿਨ ਉਹ ਥਾਂ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਰਹੀ । (ਘੰਟੀ) ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਖਤਮ ਹੀ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹਾਂ ਔਰ ਆਖਰੀ ਅਰਜ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਸ ਦੇ ਜ਼ਿਮੇਵਾਰ ਗਿੱਲ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਜੇ ਕਰ ਖੁੱਲ੍ਹੀ ਛੁੱਟੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਤਾਂ ਸ਼ਾਇਦ ਪੰਜਾਬੀ ਬਾਰੇ ਇਹ ਨੁਕਸ ਨਾ ਹੁੰਦੇ, ਹਿੰਦੀ ਬਾਰੇ ਵੀ ਗਿੱਲ ਸਾਹਿਬ ਠੀਕ ਗੱਲ ਕਹਿੰਦੇ ਰਹੇ ਹਨ । ਪਰ ਅੱਜ ਮੈਨੂੰ, ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਕਹਿਣਾ ਪਵੇਗਾ ਕਿ ਗਿੱਲ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਲਗਾਮ ਆਪਣੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਨਹੀਂ, ਗਿੱਲ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਲਗਾਮ ਇਨ੍ਹਾਂ ਬੈਂਚਾਂ (ਕਾਂਗਰਸ) ਦੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਹੈ (ਬੰਪਿੰਗ) (ਸ਼ੋਮ, ਸ਼ੋਮ ਦੀਆਂ ਆਵਾਜ਼ਾਂ) । ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਨਾਲ ਧੋਖਾ ਕੀਤਾ । ਸਾਰੇ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਵਿਚ ਬੋਲੀ ਦੇ ਆਧਾਰ ਤੇ ਸੂਬੇ ਬਣੇ । ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਉਦੋਂ ਬਣਿਆਂ ਜਦੋਂ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਲੋਕ ਜੇਲ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਗਏ (ਬੰਪਿੰਗ) । ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਹਿੰਦੀ ਔਰ ਪੰਜਾਬੀ ਦੇ ਸਵਾਲ ਤੇ, ਤਾਕਿ ਕਾਂਗਰਸ ਦੀ ਹਕੂਮਤ ਕਾਇਮ ਰਹੇ, ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਲੜਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ । ਅੱਜ ਇਹ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਫਰੰਟ ਦੀ ਮਨਿਸਟਰੀ ਪੰਜਾਬੀ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੀ । ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਤੁਹਾਡੇ ਰਾਹੀਂ ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੁੱਛਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਕੀ ਇਹ ਹਕੀਕਤ ਨਹੀਂ ਕਿ ਫਰੰਟ ਦੀ ਮਨਿਸਟਰੀ ਵੇਲੇ ਸਾਰੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਸਾਬਤ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਪੰਜਾਬੀ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਮਾਤਰੀ ਭਾਸ਼ਾ ਹੈ (ਬੰਪਿੰਗ) । ਇਹ ਇਕ ਫਰੰਟ ਦੀ ਮਨਿਸਟਰੀ ਦੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਬੜੀ ਕਾਮਯਾਬੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਤੇ ਫਰੰਟ ਔਰ ਫਰੰਟ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹੋਈਆਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਫਖਰ ਕਰ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ । ਇਹ ਉਹ ਸਵਾਲ ਸੀ ਜਿਸ ਨੇ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਵੇਲੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਲਗਾਤਾਰ ਪਾੜੀ ਰੱਖਿਆ ਸੀ । ਫਰੰਟ ਮਨਿਸਟਰੀ ਦੇ ਵੇਲੇ ਸਾਰੇ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬੀ ਜ਼ਬਾਨ ਦੇ ਸਵਾਲ ਦੇ ਉਤੇ ਇਕ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ । ਮੈਂ ਅੱਜ ਵੀ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹਵਾਂਗਾ ਕਿ ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਜਿਹੜਾ ਚੰਗਾ ਵਾਤਾਵਰਨ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਇਸ ਨੂੰ ਦੋ

[ਸ੍ਰੀ ਸਤਪਾਲ ਡਾਂਗ]

ਪਾਸਿਉਂ ਖਤਰਾ ਪੈਦਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਕੁਝ ਲੋਕ ਸਾਡੇ ਸੂਬੇ ਵਿਚ ਹਨ ਜਿਹੜੇ ਅੱਜ ਵੀ ਅਖਬਾਰਾਂ ਵਿਚ ਲਿਖਦੇ ਹਨ ਕਿ ਹਿੰਦੀ ਹਿੰਦੂਆਂ ਦੀ ਹੈ। ਉਹ ਹਿੰਦੀ ਨਾਲ ਵੀ ਧੱਖਾ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਸਾਡੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਅੱਜ ਵੀ ਕੁਝ ਲੋਕ ਹਨ ਜਿਹੜੇ ਕੁਝ ਕਨਵੈਨਸ਼ਨਜ਼ ਕਰਨ ਲੱਗੇ ਹੋਏ ਹਨ ਕਿ ਹਿੰਦੀ ਨਹੀਂ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦੀ ਲਿੰਕ ਲੈਂਗੂਏਜ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਥੋੜੇ ਦਿਨਾਂ ਤੋਂ ਇਹ ਗੱਲ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਹੋਣ ਲੱਗੀ ਹੈ। ਔਰ ਗਿੱਲ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਉਹ ਸਪੋਰਟ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਮੈਂ ਆਸ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਗਿੱਲ ਸਾਹਿਬ ਜਿਹੜੇ ਪੰਜਾਬੀ ਲਈ ਪਿਆਰ ਰੱਖਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਇਹ ਕਹਿੰਦੇ ਸਨ, ਔਰ ਹਿੰਦੀ ਲਈ ਵੀ ਕਹਿੰਦੇ ਸਨ, ਉਹ ਉਸ ਤੇ ਡਟੇ ਰਹਿਣਗੇ, ਔਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜਿਹੜੇ ਦੋਸਤ, ਜਿਹੜੇ ਹਿੰਦੀ ਦੀ ਥਾਂ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਹਿਣ ਤੇ ਨਹੀਂ ਲੱਗਣਗੇ (ਥੰਪਿੰਗ)। (ਘੰਟੀ)।

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਹੋਰ ਕਿੰਨਾ ਸਮਾਂ ਲੱਗੇਗਾ ਜੀ।

ਸ੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਟਾਈਮ ਬਹੁਤ ਥੋੜ੍ਹਾ ਰਹਿ ਗਿਆ ਹੈ। ਹੁਣ ਮੈਂ ਹਰ ਇਕ ਮੈਂਬਰ ਨੂੰ ਪੰਜ ਪੰਜ ਮਿੰਟ ਦਿਆਂਗਾ। (Time at our disposal is very short. Now I will give only five minutes to each hon. Member.)

ਜਥੇਦਾਰ ਜੰਗੀਰ ਸਿੰਘ ਫੱਗੂਵਾਲੀਆ (ਮੰਗਰੂਰ) : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਇਹ ਬੜਾ ਖੁਸ਼ੀ ਭਰਿਆ ਦਿਹਾੜਾ ਹੈ ਜਦ ਕਿ ਪੰਜਾਬੀ ਦਾ ਬਿੱਲ ਅੱਜ ਸਾਡੇ ਹਾਊਸ ਵਿਚ ਆਇਆ ਹੈ। ਇਸ ਬਿੱਲ ਦੀ ਖਾਤਰ ਬੜੀਆਂ ਜਦੋਂ ਜਹਿਦਾਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਜਦੋਂ ਜਹਿਦ ਵਿਚ ਜੋ ਪੰਜਾਬੀ ਸੂਬੇ ਖਾਤਰ ਹੋਈ, ਜਿਹੜਾ ਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਆਧਾਰ ਤੇ, ਬੋਲੀ ਦੇ ਆਧਾਰ ਤੇ ਬਣਨਾ ਸੀ, ਇਸ ਖਾਤਰ ਬੜੀਆਂ ਬੜੀਆਂ ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ। ਇਹ 15 ਸਾਲ ਤੋਂ ਮਸਲਾ ਚਲਿਆ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੀ ਖਾਤਰ ਸੰਨ 1955 ਵਿਚ 14 ਹਜ਼ਾਰ ਸਿੰਘ ਜੇਲ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਗਏ। 1960 ਵਿਚ 57 ਹਜ਼ਾਰ ਸਿੰਘ ਜੇਲ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਗਏ ਔਰ ਕਾਂਗਰਸ ਹਕੂਮਤ ਨੇ ਬਠਿੰਡਾ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਸਿੰਘਾਂ ਨੂੰ ਗੋਲੀਆਂ ਨਾਲ ਭੁੰਨਿਆਂ। ਇਸ ਲਈ ਅੱਜ ਜਿਹੜੇ ਇਹ ਫੜ੍ਹਾਂ ਮਾਰਦੇ ਹਨ ਇਹ ਦਰਅਸਲ ਪੰਜਾਬੀ ਸੂਬੇ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦੇ। ਇਸੇ ਲਈ, ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਜਿਹੜਾ ਬਿੱਲ ਪੇਸ਼ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਇਹ ਬਿੱਲ ਲੰਗੜਾ ਹੈ, ਇਹ ਬਿੱਲ ਲੰਝਾ ਹੈ, ਇਹ ਬਿੱਲ ਕਾਣਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਗਿੱਲ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਆਪਦੇ ਰਾਹੀਂ, ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਬੇਨਤੀ ਕਰਾਂਗਾ ਕਿ ਇਸ ਦੇ ਵਿਚ ਜਿਹੜੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ ਪਾ ਦਿੱਤੀਆਂ ਹਨ, ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨੰ: 4 ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਚੱਕ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਦੇ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ ਗੋਰਮਿੰਟ ਨੂੰ ਅਧਿਕਾਰ ਮਿਲਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜਦੋਂ ਮਰਜ਼ੀ ਚਾਹੇ ਪਾਸ ਕਰੇ ਜਾਂ ਨਾ ਕਰੇ, 6 ਮਹੀਨਿਆਂ ਨੂੰ ਕਰੇ ਜਾਂ ਸਾਲ ਨੂੰ ਕਰੇ। ਇਸ ਲਈ ਬਦਕਿਸਮਤੀ ਨਾਲ, ਜੇ ਅੱਜ ਗਿੱਲ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਹਕੂਮਤ ਨਾ ਰਹੇ ਅਤੇ ਕੋਈ ਹੋਰ ਹਕੂਮਤ ਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਉਹ ਇਸ ਬਿੱਲ ਨੂੰ ਖੱਟੇ ਵਿਚ ਵੀ ਪਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਉਹ ਇਸ ਨੂੰ ਖਾਰੇ ਸਮੁੰਦਰ ਵਿਚ ਵੀ ਸੁਟ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਸਦਾ ਵਾਸਤੇ ਖਤਮ ਵੀ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹਦੇ ਵਿਚ ਜਿਹੜੀ ਧਾਰਾ ਨੰ: 3 ਹੈ, ਉਹਦੇ ਵਿਚ ਆਰਟੀਕਲ 345, 346 ਤੇ 347 ਦਾ ਜੋ ਜ਼ਿਕਰ ਹੈ ਉਸ ਦੀ ਇਥੇ ਕੋਈ ਲੋੜ ਨਹੀਂ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਥੋਂ ਕੱਢ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਅੱਗੇ ਜਾ ਕੇ ਕਲਾਜ਼ ਨੰ: 5 ਦੀ ਵੀ ਕੋਈ ਲੋੜ ਨਹੀਂ, ਉਸ ਨੂੰ ਵੀ ਕੱਢ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਧਾਰਾ ਨੰ: 6 ਤੇ 7 ਦੀ ਵੀ ਕੋਈ ਲੋੜ ਨਹੀਂ। (ਵਿਘਨ) ਧਾਰਾ ਨੰ: 6 ਵਿੱਚ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਨੂੰ ਵੀ ਸੱਦਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਹਿੰਦੀ ਨੂੰ ਵੀ ਸੱਦਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਦੇ ਵਿੱਚ ਖਤਰੇ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਹੈ, ਲੜਾਈ ਦਾ ਕਾਰਨ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਮਨਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਹਿੰਦੀ ਰਾਸ਼ਟਰ ਭਾਸ਼ਾ ਹੈ ਉਸ ਦਾ ਅਸੀਂ ਸਤਿਕਾਰ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਉਸਨੂੰ ਮੰਨਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਭਾਸ਼ਾ

ਰਹੇ । ਔਰ ਦੂਸਰਿਆਂ ਸੂਬਿਆਂ ਨਾਲ ਜਾਂ ਸੈਂਟਰ ਨਾਲ ਹਿੰਦੀ ਵਿੱਚ ਲਿਖਾ ਪੜ੍ਹੀ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ । (ਬੰਪਿੰਗ) ਪਰ ਇਥੇ ਜਿਹੜੀ ਜ਼ਬਾਨ ਹੈ, ਉਹ ਪੰਜਾਬੀ ਰਹੇ । ਇਹ ਮਾੜੀ ਬੋਲੀ ਹੈ । ਇਸ ਪੰਜਾਬੀ ਮਾਂ ਖਾਤਰ ਬੜੀਆਂ ਬੜੀਆਂ ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ । ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਘੱਟੋ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਹੁਲਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ । ਜੇ ਗਿੱਲ ਸਾਹਿਬ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਲੈਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਇਸ ਦੀ ਧਾਰਾ ਨੰ: 4 ਉਡਾ ਦੇਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ । ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਵਾਲਾ ਕੋਈ ਸਵਾਲ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ । ਧਾਰਾ ਨੰ: 6 ਜਿਹੜੀ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਅਤੇ ਹਿੰਦੀ ਨੂੰ ਸੱਦਾ ਦਿੰਦੀ ਹੈ, ਇਹ ਗਲਤ ਹੈ । ਇਸ ਲਈ ਗਿੱਲ ਸਾਹਿਬ ਪੰਜਾਬੀ ਨੂੰ ਸਿੱਧੇ ਦਿਲ ਨਾਲ ਲਿਆਉਣ । ਜਿਸ ਪੰਜਾਬੀ ਦੀ ਖਾਤਰ ਗਿੱਲ ਸਾਹਿਬ ਥੋੜ੍ਹੇ ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ ਫੜ੍ਹਾਂ ਮਾਰਦੇ ਸੀ ਕਿ ਜੇ 1 ਜਨਵਰੀ, 1968 ਤੋਂ ਪੰਜਾਬੀ ਲਾਗੂ ਨਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਤਾਂ ਮੈਂ ਅਸਤੀਫਾ ਦੇ ਦਿਆਂਗਾ, ਵਜ਼ਾਰਤ ਛੱਡ ਦਿਆਂਗਾ । ਵਜ਼ਾਰਤ ਤਾਂ ਉਹ ਉੱਜ ਹੀ ਛੱਡ ਗਏ, ਹੁਣ ਦੂਜੀ ਵਜ਼ਾਰਤ ਲੈ ਲਈ ਹੈ (ਹਾਸਾ) ਪਰ ਅੱਜ ਇਸ ਦੀ ਨਕੇਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਪਣੇ ਹੱਥ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਅਤੇ ਉਹ ਖੁਦ ਮੁਖਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਹਨ, ਉਸ ਦੀ ਨਕੇਲ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਹੱਥ ਵਿੱਚ ਹੈ (ਬੰਪਿੰਗ) ਇਹ ਬਿੱਲ ਵੀ ਗਿੱਲ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਨਹੀਂ ਬਣਾਇਆ, ਬਿੱਲ ਬਣਿਆ ਬਣਾਇਆ ਆਇਆ ਹੈ । ਜੇ ਫਰੰਟ ਦਾ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਬਿੱਲ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਮਜ਼ਬੂਤ ਹੁੰਦਾ ਅਤੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਤਸੱਲੀ ਕਰਾਉਂਦਾ । ਪੰਜਾਬੀ ਨੂੰ ਚੰਗਾ ਦਰਜਾ ਦੇਣਾ ਸੀ । ਪੰਜਾਬੀ ਦੀ ਖਾਤਰ ਜਿੰਨੀਆਂ ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ ਹੋਈਆਂ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਉੱਤੇ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਈਆਂ । ਅੱਜ ਇਸ ਬਿੱਲ ਦੇ ਨਾਲ ਸਾਨੂੰ ਜਨਤਾ ਬਾਹਰ ਨਹੀਂ ਨਿਕਲਣ ਦੇਵੇਗੀ । ਗਿੱਲ ਸਾਹਿਬ ਇਸ ਬਿੱਲ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਜਨਤਾ ਵਿੱਚ ਖੜੇ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੇ । ਜਨਤਾ ਪਾਰਟੀ ਨਾਂ ਜ਼ਰੂਰ ਰਖ ਲਿਆ ਹੈ, ਪਰ ਜਨਤਾ ਦੀਆਂ ਫਿਟਕਾਰਾਂ ਪੈ ਰਹੀਆਂ ਹਨ ਔਰ ਜਨਤਾ ਵਿੱਚ ਜਾ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ (ਬੰਪਿੰਗ) । ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਬਿੱਲ ਲੰਗੜਾ ਹੈ, ਅਧੂਰਾ ਹੈ । ਮੈਂ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜਿਹੜੀਆਂ ਅਸੀਂ ਤਰਮੀਮਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਵਿਚ ਪਾ ਕੇ ਔਰ ਇਸ ਬਿੱਲ ਨੂੰ ਖੂਬਸੂਰਤ ਬਣਾ ਕੇ ਫਿਰ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ । ਮੈਂ ਆਸ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਗਿੱਲ ਸਾਹਿਬ ਵਧਾਈ ਦੇ ਹੱਕਦਾਰ ਹਨ । ਪਰ ਧਾਰਾ ਨੰ: 4 ਨੂੰ ਉਹ ਹਟਾ ਦੇਣ । ਧਾਰਾ ਨੰ: 6 ਵੀ ਕੱਢ ਦਿਉ ਤੇ ਧਾਰਾ ਨੰ: 7 ਤੇ 8 ਵਿਚਲਾ ਅਖੀਰਲਾ ਲਫਜ਼ ਵੀ ਕੱਢ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ (ਘੰਟੀ) ਇਸ ਲਈ ਜੇ ਉਹ ਆਪ ਜਨਤਾ ਵਿੱਚ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਲੈਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਖੂਬਸੂਰਤ ਬਣਾ ਕੇ ਪਾਸ ਕਰਵਾਉਣ । ਮੈਂ ਆਸ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਗਿੱਲ ਸਾਹਿਬ ਇਸ ਤੇ ਜ਼ਰੂਰ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨਗੇ ਅਤੇ ਇਸ ਦੀ ਸੋਧ ਸੁਧਾਈ ਕਰਕੇ ਫਿਰ ਇਸ ਨੂੰ ਪਾਸ ਕਰਾਉਣਗੇ । (ਬੰਪਿੰਗ)

— ਲੈਫਟੀਨੈਂਟ ਜਨਰਲ ਹਿਜ਼ ਹਾਈਨੈੱਸ ਮਹਾਰਾਜਾ ਯਾਦਵਿੰਦਰਾ ਸਿੰਘ ਆਫ ਪਟਿਆਲਾ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਕਈ ਘੰਟਿਆਂ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਆਨਰੇਬਲ ਮੈਂਬਰਜ਼ ਨੇ ਆਪਣੇ ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤੇ ਹਨ, ਇਮੋਸ਼ਨਲੀ ਔਰ ਕਈਆਂ ਨੇ ਹੋਰ ਕਿਸੀ ਵਜ਼ਾਹ ਦੇ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤੇ ਹਨ । ਬਿੱਲ ਜਿਹੜਾ ਅੱਜ ਸਰਦਾਰ ਲਛਮਣ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਨਿਸਟਰੀ ਨੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਇਸ ਦੇ ਵਿੱਚ ਮੈਨੂੰ ਕੋਈ ਇਤਨੀਆਂ ਮੁਸ਼ਕਲਾਂ ਤੇ ਔਕੜਾਂ ਨਹੀਂ ਦਿਸਦੀਆਂ । ਸ਼ੁਕਰ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਅੱਜ ਦਾ ਦਿਨ ਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬੀ ਦੀ ਵੀ ਕੁਝ ਪੁੱਛ ਹੋਈ ਹੈ (ਬੰਪਿੰਗ) 20 ਸਾਲ ਹੋ ਗਏ ਹਨ ਭਾਰਤ ਸੁਤੰਤਰ ਹੋਏ ਨੂੰ । ਗੱਲਾਂ ਬਥੇਰੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ ਪਰ ਅਸਰ ਕੁਝ ਬੋਲੀ ਦੇ ਉੱਤੇ ਹੋਇਆ ਨਹੀਂ । ਅਗਰ ਕੋਈ ਅਸਰ ਹੋਇਆ ਹੈ ਤਾਂ ਸਿਰਫ ਇਹ ਕਿ ਝਗੜੇ ਤੇ ਆਪਸ ਵਿੱਚ ਵੈਰ ਵਿਰੋਧ ਵਧੇ ਹਨ । ਹੋਰ ਕੁਝ ਨਹੀਂ । ਅਜ ਸਾਡਾ ਪੰਜਾਬ ਇਕ ਹੈ । ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਖਿਆਲ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਤਿੰਨ ਲੈਂਗੂਏਜ ਫਾਰਮੂਲਾ ਜਿਹੜਾ ਕਿ ਅਸਲੀ ਫਾਰਮੂਲਾ ਹੈ, ਸਾਰੇ ਭਾਰਤਵਰਸ ਦੇ ਵਾਸਤੇ ਹੈ, ਉਹ ਸਾਰੇ ਪਾਸੇ ਲਾਗੂ ਹੋਏਗਾ । ਉਸ ਦੀ ਸਮਝ ਸਾਨੂੰ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ।

ਲੈਫਟੀਨੈਂਟ ਜਨਰਲ ਹਿਜ਼ ਹਾਈਨੈੱਸ ਮਹਾਰਾਜਾ ਯਾਦਵਿੰਦਰਾ ਸਿੰਘ ਆਫ ਪਟਿਆਲਾ :

ਸਾਨੂੰ ਸਮਝ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਤਿੰਨ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਨੇ ਇਥੇ ਜ਼ਰੂਰ ਹੀ ਚਲਣਾ ਹੈ—ਇਕ ਸੂਬੇ ਦੀ ਜ਼ਬਾਨ, ਇਕ ਰਾਸ਼ਟਰ ਭਾਸ਼ਾ ਅਤੇ ਇਕ ਇੰਟਰਨੈਸ਼ਨਲ ਭਾਸ਼ਾ। ਜਦ ਅਸੀਂ ਵੇਖਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤਿੰਨਾਂ ਜ਼ਬਾਨਾਂ ਨੇ ਚਲਣਾ ਹੈ ਤਾਂ ਫੇਰ ਇਸ ਗੱਲ ਉੱਤੇ ਝਗੜਾ ਕੀ ? ਮੈਂ ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਨਿਸਟਰੀ ਨੂੰ ਵਧਾਈ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਵਿੱਚ ਅੱਜ ਦਾ ਸੁਨਹਿਰੀ ਦਿਨ ਲਿਆਂਦਾ। (ਬੰਪਿੰਗ) ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਆਪ ਨੇ ਪਹਿਲੇ ਦਸ ਮਿੰਟ ਦਾ ਹਰ ਇਕ ਨੂੰ ਟਾਈਮ ਦਿੱਤਾ, ਫੇਰ ਪੰਜ ਮਿੰਟ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਪਰ ਮੈਂ ਸਿਰਫ ਦੋ ਚਾਈ ਮਿੰਟ ਹੀ ਲੈਂਦਾ ਹੋਇਆ ਸਿਰਫ ਇਕ ਗੱਲ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਜਿਹੜਾ ਬਿਲ ਸਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਹੈ ਇਸ ਵਿੱਚ ਅਗਰ ਕਿਧਰੇ ਥੋੜ੍ਹੀ ਬਹੁਤ ਕਮੀ ਰਹਿ ਗਈ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਬੇਸ਼ਕ ਦੂਰ ਕਰ ਲਓ ਬਾਕੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਬਹਿਸ ਦੀ ਕੋਈ ਲੋੜ ਨਹੀਂ। ਵਾਧੂ ਗੱਲਾਂ ਕਰਨ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਨਹੀਂ। ਇਹ ਵੇਖ ਲਓ ਕਿ ਜਿਹੜਾ ਬਿੱਲ ਦਾ ਮੂਲ ਮੰਤਵ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਧੱਕਾ ਨਾ ਲਗੇ ਅਤੇ ਉਹ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਸਾਡੇ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਜ਼ਬਾਨ ਪੰਜਾਬੀ ਹੈ। ਭਾਰਤਵਰਸ਼ ਦੀ ਜ਼ਬਾਨ ਹਿੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇੰਟਰਨੈਸ਼ਨਲ ਸੰਪਰਕ ਸਥਾਪਤ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕੰਮ ਚਲਣਾ ਨਹੀਂ। ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਤਿੰਨੋਂ ਜ਼ਬਾਨਾਂ ਚਲਣੀਆਂ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਰੋਕ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ ਚਾਹੇ ਕੋਈ ਕਿਤਨਾ ਰੋਲਾ ਪਾਵੇ। ਮੈਂ ਖਾਸ ਤਰ ਤੇ ਆਪਣੇ ਜਨਸੰਘ ਵਾਲੇ ਭਰਾਵਾਂ ਨੂੰ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਸ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਕਿਸੇ ਕਿਸਮ ਦਾ ਝਗੜਾ ਹੈ ਹੀ ਨਹੀਂ ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਬਿੱਲ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰੋ ਅਤੇ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਸਿਰੇ ਚਾੜ੍ਹੋ ਕਿਉਂਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਜ਼ਬਾਨ ਪੰਜਾਬੀ ਹੈ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਰਹੇਗੀ।

ਸ੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਆਚਾਰੀਆ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਸਿੰਘ ਆਜ਼ਾਦ। ਆਜ਼ਾਦ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਸਿਰਫ ਪੰਜ ਮਿੰਟ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ। ਇਸ ਲਈ ਮੋਹਰਬਾਨੀ ਕਰਕੇ ਬਰੀਫ ਜਿਹੀ ਗੱਲ ਕਰਨਾ। (Acharya Prithvi Singh Azad. Azad Sahib, I give you only five minutes. So you should be brief in your speech.)

ਆਚਾਰੀਆ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਸਿੰਘ ਆਜ਼ਾਦ (ਮੋਰਿੰਡਾ, ਐਸ. ਸੀ.) : ਅਧਿਅਕਸ਼ ਮਹੋਦੇ, ਮੈਂ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮੰਤਰੀ ਮੰਡਲ ਨੂੰ ਇਸ ਭਾਸ਼ਾ ਸਬੰਧੀ ਬਿਲ ਹਾਊਸ ਵਿੱਚ ਲਿਆਉਣ ਲਈ ਦਿਲੋਂ ਵਧਾਈ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ। (ਬੰਪਿੰਗ)

ਸ੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਕੋਈ ਪਰ ਪੁਰ ਨਾ ਲਗਾਣਾ। (But I hope the hon. Member would not use the word 'but' after this sentence.)

ਆਚਾਰੀਆ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਸਿੰਘ ਆਜ਼ਾਦ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਜੇਕਰ ਪਰ ਨਾ ਲੱਗਣ ਤਾਂ ਉਡਾਂਗੇ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ? ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਕਿ ਜਿਹੜੇ ਮੇਰੇ ਸੱਜੇ ਪਾਸੇ ਬੈਠੇ ਮਿੱਤਰਾਂ ਨੇ ਹੁਣ ਸੁਝਾਵ ਦਿੱਤੇ ਹਨ ਚੰਗਾ ਹੁੰਦਾ ਜੇ ਇਹੀ ਗੱਲਾਂ ਉਦੋਂ ਇਹ ਆਪ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਜਦ ਇਹ ਆਪ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕੁਰਸੀਆਂ ਤੇ ਬੈਠੇ ਹੋਏ ਸਨ।

ਸ੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਇਹ ਗੱਲਾਂ ਛੱਡੋ ਟਾਈਮ ਥੋੜ੍ਹਾ ਹੈ, ਚੰਗੇ ਚੰਗੇ ਸੁਝਾਵ ਦਿਓ। (Please leave these things. Time is very short. Give some good suggestions.)

ਆਚਾਰੀਆ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਸਿੰਘ ਆਜ਼ਾਦ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਕੋਈ ਐਸੀ ਵੈਸੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਕਹਿ ਰਿਹਾ। ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਇਹ ਕਰਨੀ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਜਿਹੜਾ ਬਿਲ ਪੰਜਾਬੀ ਨੂੰ ਰਾਜ ਭਾਸ਼ਾ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਆਇਆ ਹੈ ਜਦ ਮੈਂ ਇਸ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਦਾ ਹਾਂ ਤਾਂ ਵੇਖਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਸ ਬੋਲੀ ਦਾ ਇਸਤੇਮਾਲ ਇਤਨੇ ਕਮਜ਼ੋਰ ਢੰਗ ਨਾਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ ਕਿ ਜੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਹੀ ਅਫਸਰਾਂ ਨੇ ਮੇਰੀ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਨੂੰ ਰਾਜਕਾਜ ਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਬਣਾਉਣਾ ਹੈ ਤਾਂ ਕੀ ਬਣੇਗਾ। ਤੁਸੀਂ ਮੈਨੂੰ ਸਮਾਂ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਮੈਂ ਇਕੱਲੀ ਇਕੱਲੀ ਕਲਾਜ਼ ਉੱਤੇ ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰ ਲਿਖੇ ਹਨ ਔਰ ਮੈਂ ਦੱਸ ਸਕਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਕਿਹੜੀ ਕਲਾਜ਼ ਵਿੱਚ ਕਿੱਥੇ ਕਿੱਥੇ ਟਰਾਂਸਲੇਸ਼ਨ ਦੀਆਂ ਗਲਤੀਆਂ ਹਨ। ਬਹੁਤ ਹਾਲ, ਸਮਾਂ ਨਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਕੁਝ ਸੁਝਾਵ ਹੀ ਇਸ ਸਮੇਂ ਮੈਂ ਗੌਰਮਿੰਟ ਅੱਗੇ ਪੇਸ਼ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ।

ਮੈਂ ਪਹਿਲੀ ਗੱਲ ਤਾਂ ਗਿੱਲ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਇਹ ਕਹਾਂਗਾ ਕਿ ਕਰਮਚਾਰੀ ਉਹ ਰਖਣ ਜਿਹੜੇ ਪੰਜਾਬੀ ਨੂੰ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਸਮਝਦੇ ਹੋਣ, ਜਾਣਦੇ ਹੋਣ—ਪੰਜਾਬੀ ਦੀ ਟੰਗ ਨਾ ਤੋੜਨ। ਦੂਸਰੀ ਗੱਲ, ਆਪ ਦੀ ਰਾਹੀਂ ਇਹ ਕਹਿਣੀ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਪੰਜਾਬੀ ਨੂੰ ਰਾਜਭਾਸ਼ਾ ਬਣਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਜਿਹੜੇ ਸਤਰ ਨੀਅਤ ਕੀਤੇ ਹਨ ਉਹ ਠੀਕ ਹੀ ਕੀਤੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਿਨਾ ਰਾਜਪ੍ਰਬੰਧ ਦਾ ਕੰਮ ਚਲ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ ਪਰ ਮੈਂ ਇਕ ਸੁਝਾਵ ਦਿਆਂਗਾ ਕਿ ਜ਼ਰਾ ਬੈਠ ਬਿਠਾ ਹੋ ਲਵੋ ਤਾਂ ਇਕ ਗੱਲ ਜ਼ਰੂਰ ਕਰਨੀ ਕਿ ਜਿਹੜੀ ਪੰਜਾਬੀ ਦੀ ਲਿਪੀ ਹੈ ਇਸ ਵਿੱਚ ਸੁਧਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਪੰਜਾਬੀ ਦੇ ਟਾਈਪ-ਰਾਈਟਰਜ਼ ਦਾ ਸੁਧਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਇਸ ਗੱਲ ਤੋਂ ਬਿਨਾ ਕੰਮ ਚਲ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ। ਤੁਹਾਨੂੰ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਕੰਮ ਸੁਚੱਜੇ ਬੰਦਿਆਂ ਦੇ ਸਪੁਰਦ ਕਰੋ ਜਿਹੜੇ ਕਿ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਗਿਆਨ ਦੇ ਪੰਡਿਤ ਹੋਣ। ਉਹੀ ਲਿਪੀ ਸੁਧਾਰ ਦਾ ਕੰਮ ਠੀਕ ਤਰੀਕੇ ਦੇ ਨਾਲ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਤੀਸਰੀ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਭਾਸ਼ਾ ਉਦੋਂ ਤਕ ਉੱਨਤੀ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀ ਜਦੋਂ ਤਕ ਉਸ ਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਪੰਡਿਤ ਉਦਾਰਚਿਤ ਨਾ ਹੋਣ। ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਵਿੱਚ ਤਦ ਹੀ ਉਨਤੀ ਕਰ ਪਾਵੇਗੀ ਜਦੋਂ ਕਿ ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਹਿੰਦੀ ਔਰ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਦਾ ਵੀ ਗਿਆਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਇਸ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਪੰਜਾਬੀ ਦੇ ਨਾਲ ਹਿੰਦੀ ਔਰ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਨੂੰ ਵੀ ਪਿਆਰ ਕਰੀਏ ਔਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੋਹਾਂ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰੀਏ। ਇਸ ਨਾਲ ਸਾਹਿਤ ਦਾ ਵਿਕਾਸ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਕਹਿ ਸਕਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਕੋਈ ਸਿੱਖ ਉਦੋਂ ਤਕ ਸਿੱਖ ਕਹਿਲਾਉਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨਹੀਂ ਜਦੋਂ ਤਕ ਉਹ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਔਰ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਨੂੰ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਨਾ ਸਮਝ ਸਕੇ। ਔਰ ਮੈਂ ਇਹ ਕਹੇ ਬਿਨਾ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਸਕਦਾ ਕਿ ਇਹ ਗ੍ਰੰਥ ਉਦੋਂ ਤਕ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਸਮਝੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਜਦ ਤਕ ਹਿੰਦੀ ਔਰ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਦਾ ਵੀ ਗਿਆਨ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਪੰਜਾਬੀ ਦੀ ਉਨਤੀ ਤਦ ਹੋਵੇਗੀ ਅਗਰ ਹਿੰਦੂ ਔਰ ਸਿੱਖ ਇਕ ਹੋ ਕੇ ਇਸ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਭਾਸ਼ਾ ਸਮਝਣ। ਇਹ ਹੋ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਝਗੜੇ ਦੀਆਂ ਜੜ੍ਹਾਂ ਹੀ ਆਪਣੇ ਆਪ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਬਾਰੇ ਝਗੜਾ ਨਹੀਂ ਜਿਤਨਾ ਝਗੜਾ ਸਕਰਿਪਟ ਦਾ ਹੈ। ਜਦ ਹਾਲਾਤ ਚੰਗੇ ਹੋ ਜਾਣ ਤਾਂ ਮੈਂ ਗੌਰਮਿੰਟ ਨੂੰ ਕਹਾਂਗਾ ਕਿ ਪੰਜਾਬੀ ਸਕਰਿਪਟ ਦੇ ਮਸਲੇ ਤੇ ਵੀ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ ਤਾਕਿ ਜਿਹੜਾ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿੱਤ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦੀਆਂ ਦੂਸਰੀਆਂ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ ਉਸਦਾ ਵਿਸਥਾਰ ਹੋ ਸਕੇ ਔਰ ਮੁਲਕ ਦੇ ਦੂਸਰੇ ਹਿੱਸਿਆਂ ਦੇ ਲੋਕ ਸਾਡੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਸਾਹਿੱਤ ਤੋਂ ਵਾਂਝੇ ਨਾ ਰਹਿ ਜਾਣ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਹੈ, ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਹੈ, ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰ ਦੂਸਰੇ ਪੰਜਾਬੀ ਦੇ ਲਿਖਾਰੀਆਂ ਦੀਆਂ ਰਚਨਾਵਾਂ ਹਨ—ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਦੂਸਰੇ ਹਿੱਸਿਆਂ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਤਕ ਪਹੁੰਚਾਉਣ ਦਾ ਇਕ ਹੀ ਤਰੀਕਾ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬੀ ਨੂੰ ਇਕ ਹੀ ਸਕਰਿਪਟ ਨਾਲ ਨਾ ਬੰਨ੍ਹਿਆ ਜਾਵੇ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਉਦਾਰ ਦਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਅਪਨਾਉਣ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਗਿਆਨ ਦੇ ਪੰਡਿਤ ਪੰਜਾਬੀ ਸਕਰਿਪਟ ਬਾਰੇ ਵੀ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ।

[ਆਚਾਰੀਆ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਸਿੰਘ ਆਜ਼ਾਦ]

ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿ ਦੂਸਰੇ ਦੋਸਤਾਂ ਨੇ ਵੀ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਭਾਵੇਂ ਬਿਲ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਆਇਆ ਪਰ ਮੈਨੂੰ ਆਸ ਹੈ ਕਿ ਲਿੰਕ ਭਾਸ਼ਾ ਦੀ ਉਂਨਤੀ ਵਾਸਤੇ ਵੀ ਸਰਕਾਰ ਪੂਰੇ ਜ਼ੋਰ ਦੇ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕਰੇਗੀ ਅਤੇ ਇਸ ਪੱਖ ਵਲ ਮੁਨਾਸਿਬ ਕਦਮ ਉਠਾਵੇਗੀ। ਮੈਂ ਆਸ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਰਾਸ਼ਟਰ-ਭਾਸ਼ਾ ਦੀ ਉਂਨਤੀ ਅਤੇ ਵਿਕਾਸ ਲਈ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਵਿੱਚ ਇਕ ਉੱਚ ਬੋਰਡ ਕਾਇਮ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਮੈਂ ਇਸ ਬਿਲ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਅਤੇ ਆਪ ਦਾ ਧੰਨਵਾਦ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਆਪ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਬੋਲਣ ਦਾ ਸਮਾਂ ਦਿੱਤਾ।

(ਇਸ ਸਮੇਂ ਲੈਫਟੀਨੈਂਟ ਭਾਗ ਸਿੰਘ ਖੜੇ ਹੋਏ ਲੇਕਿਨ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਕਾਲ ਅਪਾਨ ਕੀਤਾ)

ਲੈਫਟੀਨੈਂਟ ਭਾਗ ਸਿੰਘ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਬੜੀ ਵੇਰ ਖੜਾ ਹੋਇਆ ਹਾਂ।

ਸ਼੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਟਾਈਮ ਨਹੀਂ ਹੈ। I am sorry. (There is no time. I am sorry).

ਡਾਕਟਰ ਭਗਤ ਸਿੰਘ : ਮੈਂ ਅਕਾਲੀ ਪਾਰਟੀ ਦਾ ਜਨਰਲ ਸੈਕਟਰੀ ਹਾਂ। ਮੈਨੂੰ ਦੋ ਚਾਰ ਮਿੰਟ ਹੀ ਦੇ ਦਿਉ।

ਸ਼੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਮੈਂ ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਕਾਲ ਅਪਾਨ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ। ਮਿਹਰਬਾਨੀ ਕਰਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੁਣੋ। ਉਹ ਤੁਹਾਡੀ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਲੀਡਰ ਹਨ ਅਤੇ ਤੁਹਾਡਾ ਸਭ ਕੁਝ ਕਵਰ ਕਰ ਲੈਣਗੇ। (I have called upon Sardar Gurnam Singh to speak. Please listen to him. He is your party leader. He will cover all your points.)

ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ (ਕਿਲ੍ਹਾ ਰਾਏਪੁਰ) : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਕਿਉਂਕਿ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਮੈਂਬਰ ਇਸ ਤੇ ਬੋਲ ਚੁਕੇ ਹਨ ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸਮਾਂ ਨਹੀਂ ਲੈਂਦਾ। ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਇਕ ਜ਼ਬਾਨ ਨਾਲ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਬਿਲ ਬੜਾ ਅੱਡਾ ਹੈ, ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਸਰਕਾਰੀ ਕੰਮਕਾਰ ਲਈ ਪੰਜਾਬੀ ਲਾਗੂ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਬਿਲ ਵਾਸਤੇ ਵਧਾਈ ਵੀ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਮਗਰ ਕੁਝ ਸੱਜਣ ਜਿਹੜੇ ਉਧਰ ਬੈਠੇ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਾਡੇ ਉੱਤੇ ਚਿੱਕੜ ਸੁੱਟਣ ਦੀ ਵੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ।

ਚੌਧਰੀ ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ : ਸਿਹਰੇ ਨੂੰ ਅੱਗ ਲਗਾਉਣ ਵਾਲੇ ਵੀ ਤਾਂ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ।

ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ : ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪੰਜਾਬੀ ਨੂੰ ਛੇਤੀ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਫਰੰਟ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਪੰਜਾਬੀ ਨੂੰ ਬੜੀ ਸਟ ਮਾਰੀ ਅਤੇ ਇਸ ਗੱਲ ਉੱਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਪਿਛਲੇ ਅੱਠ ਮਹੀਨਿਆਂ ਵਿੱਚ ਇਹ ਲਾਗੂ ਕਰ ਦੇਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਸੀ। ਇਹ (ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਵਲ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ) ਤਾਂ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਸ਼ਾਮਿਲ ਸੀ। ਜੇ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕੀਤੀ ਉਸ ਵਿੱਚ ਜਾਣਾ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦਾ। ਪਰ ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸੱਜਣਾਂ ਨੂੰ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ 20 ਸਾਲ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਰਾਜ ਕੀਤਾ, ਪੁੱਛਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨਾਂ ਵਿੱਚ ਇਤਨੇ ਬੇਤਾਬ ਕਿਉਂ ਹੋ ਗਏ ਹੋ? ਵੀਹ ਸਾਲ ਤਕ ਇਸੇ ਸਵਾਲ ਉੱਤੇ ਤੁਸੀਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਜੇਲ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਪਾਂਦੇ ਰਹੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਉੱਤੇ ਗੋਲੀਆਂ ਚਲਾਈਆਂ (ਆਪੋਜੀਸ਼ਨ ਵਲੋਂ ਸ਼ੇਮ, ਸ਼ੇਮ ਦੀਆਂ ਆਵਾਜ਼ਾਂ) ਜਿਹੜੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਬੈਂਚਾਂ ਉੱਤੇ ਬੈਠੇ ਹੋਏ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਨੂੰ ਸ਼ੱਭਾ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ ਕਿ ਉਹ ਸਾਡੇ ਉੱਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਉਜ਼ਰ ਕਰਨ। (ਵਿਘਨ) ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਪਹਿਲਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬੋਲ ਲੈਣ ਦਿਉ। ਮੈਂ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਬੋਲ ਲਵਾਂਗਾ।

Mr. Speaker : Order, please.

ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਉਹ ਆਨਰੇਬਲ ਮੈਂਬਰ ਜਿਹੜੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਬੈਂਚਾਂ ਉੱਤੇ ਬੈਠੇ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ 20 ਸਾਲ ਤਕ ਪੰਜਾਬੀ ਦਾ ਗਲਾ ਘੁਟਿਆ । ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਿਰ ਤੋੜ ਇਹੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਰਹੀ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਨੂੰ ਇਸ ਦਾ ਦਰਜਾ ਨਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ । (ਕੈਪਟਨ ਰਤਨ ਸਿੰਘ ਵਲੋਂ ਵਿਘਨ) ਅਗਰ 5 ਅਪਰੈਲ ਨੂੰ 20 ਸਾਲ ਹੋ ਗਏ ਹਨ ਤਾਂ ਮੈਂ ਮੰਨਦਾ ਹਾਂ (ਵਿਘਨ) (ਕੈਪਟਨ ਰਤਨ ਸਿੰਘ ਵਲੋਂ ਵਿਘਨ)

ਇਕ ਆਵਾਜ਼ : ਜਦ ਤਕ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵਾਰਨਿੰਗ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬੋਲ ਨਹੀਂ ਦੇਣਾ (ਵਿਘਨ)

ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ : ਅਸੀਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਿਹਨੇ ਸਹੇ ਇਹ ਵੀ ਸਹਿਣ । (ਵਿਘਨ)

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਆਪਦੀ ਬਦੌਲਤ ਰੀਕਵੈਸਟ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਬੜਾ ਇੰਪਾਰਟੈਂਟ ਬਿਲ ਹੈ । ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜੋ ਇਤਰਾਜ਼ ਹਨ ਉਹ ਸੁਣ ਲਏ ਜਾਣ, ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜਵਾਬ ਦਿਆਂਗਾ, ਸ਼ਾਂਤੀ ਨਾਲ ਸੁਣ ਲਉ ।

ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਕਹਿ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਕਿ ਅਗਰ ਅਸੀਂ ਇਸ ਬਿਲ ਨੂੰ ਪਸੰਦ ਕੀਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਸੀਂ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਪੰਜਾਬੀ ਇਸ ਸੂਬੇ ਦੀ ਬੋਲੀ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਸਾਨੂੰ ਇਸ ਦੇ ਮੈਰਿਟਸ ਵਿੱਚ ਹੀ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ । ਮਗਰ ਬਦਕਿਸਮਤੀ ਨਾਲ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੁਝ ਬੀਬੀਆਂ ਮਿਹਨੇ ਦਿੰਦੀਆਂ ਹਨ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਰਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ । (ਵਿਘਨ) ਆਚਾਰੀਆ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜੋ ਸੱਜੇ ਪਾਸੇ ਬੈਠੇ ਹਨ, ਮੈਂ ਉਸ ਵੇਲੇ ਨੋਟ ਕਰ ਲਿਆ ਸੀ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸੱਜੇ ਪਾਸੇ ਬੈਠੇ ਹਨ ਸਰਦਾਰ ਪ੍ਰੇਮ ਸਿੰਘ ਪ੍ਰੇਮ, ਸਰਦਾਰ ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਸ੍ਰੀ ਬ੍ਰਿਸ਼ਭਾਨ । (ਵਿਘਨ) ਇਹ ਵਾਕਈ ਤੰਗ ਹਨ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਤੋਂ । (ਵਿਘਨ) ਚਲੋ ਮੰਨ ਲੈਂਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਸਾਥੋਂ ਦੇਰ ਹੋ ਗਈ, ਇਹ ਲੈ ਆਏ ਹਨ.....(ਵਿਘਨ)

ਕਾਮਰੇਡ ਸੱਤਪਾਲ ਕਪੂਰ : ਆਨ ਏ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ ਇਨਫਾਰਮੇਸ਼ਨ ।

ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ : I do not give way. ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਇਹ ਬਿਲ ਫਰੰਟ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਆਇਆ । ਫਰੰਟ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਇਸ ਤੇ ਇਕ ਕਮੇਟੀ ਬਣਾਈ । ਐਜੂਕੇਸ਼ਨ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਜੋ ਹੁਣ ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਹਨ ਉਸ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਸਨ ਅਤੇ ਬਤੌਰ ਐਜੂਕੇਸ਼ਨ ਮਨਿਸਟਰ ਦੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਹ ਬਿਲ ਇਥੇ ਲਿਆਉਣਾ ਸੀ (ਵਿਘਨ) ਚਲੋ ਮੰਨ ਲਉ ਕਿ ਸਾਡੇ ਵੇਲੇ ਇਹ ਬਿਲ ਨਹੀਂ ਆਇਆ । ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜਿੰਨੀ ਮੁਬਾਰਕਬਾਦ ਦੇਣੀ ਹੈ ਦੇ ਲੈਣ । ਇਸ ਦੇ ਵਿੱਚ ਲਾਜ਼ਮੀ ਸੀ ਕਿ ਦੇਰ ਲਗਦੀ । ਮੈਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਥੀਆਂ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਅਗਰ ਆਪ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬੀ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਹੈ ਤਾਂ ਮਿਹਰਬਾਨੀ ਕਰਕੇ ਸਾਡਾ ਸਾਥ ਦਿਉ ਅਤੇ ਕਲਾਜ਼ 4 ਡੀਲੀਟ ਕਰਾਉ ਜੋ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਜੀ ਕਰੇਗਾ ਤਾਂ ਨੋਟੀਫੀਕੇਸ਼ਨ ਲੈ ਆਵੇਗੀ । (ਵਿਘਨ) ਕਲਾਜ਼ 4 ਇਹ ਹੈ :

"The State Government may, from time to time, by notification direct that Punjabi shall be used for such official purposes of the State and from such dates as may be specified in the notification."

[ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ]

ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜਿੰਨੇ ਮੈਂਬਰ ਬੋਲੇ ਹਨ ਉਹ ਪੰਜਾਬੀ ਨੂੰ ਇਥੇ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਬੜੇ ਬੇਤਾਬ ਹਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬੇਤਾਬੀ ਤਦੇ ਹੀ ਦੂਰ ਹੋਵੇਗੀ ਅਗਰ ਇਹ ਕਲਾਜ਼ 4 ਇਸ ਵਿੱਚੋਂ ਕੱਢ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ ਤੇ ਇਹ ਕਹਿਣ ਕਿ ਪੰਜਾਬੀ ਫੌਰਨ ਲਾਗੂ ਹੋਵੇਗੀ। (ਤਾੜੀਆਂ) ਮੈਨੂੰ ਯਕੀਨ ਹੈ ਕਿ ਗਿੱਲ ਸਾਹਿਬ ਮੰਨ ਜਾਣਗੇ। (ਵਿਘਨ) ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਹ ਤਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਬਿਲ ਜਲਦੀ ਨਹੀਂ ਲਿਆਏ ਪਰ ਇਹ ਕਹਿਣ ਦੀ ਹਿੰਮਤ ਨਹੀਂ ਪਈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਸੇ ਸੱਜਣ ਨੂੰ ਕਿ ਕਲਾਜ਼ 4 ਉੜਾ ਦਿਉ। ਅਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਨੂੰ ਇਕਦਮ ਲਾਗੂ ਕਰੋ। ਅਗਰ ਇਹ ਕਲਾਜ਼ ਰਹੀ ਤਾਂ ਇਹ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਮਰਜ਼ੀ ਹੈ ਕਿ ਭਾਵੇਂ ਕਲ ਲਾਗੂ ਕਰ ਦੇਵੇ ਅਤੇ ਜੀ ਕਰੇ ਤਾਂ 5 ਸਾਲ ਜਾਂ 10 ਸਾਲ ਨਾ ਲਾਗੂ ਕਰੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸੱਜਣਾਂ ਦੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬੀ ਦਾ ਬੜਾ ਸ਼ੌਕ ਹੈ ਕਿਸੇ ਦੇ ਮੂੰਹੋਂ ਨਹੀਂ ਨਿਕਲਿਆ ਕਿ ਕਲਾਜ਼ 4 ਉੜਾ ਦਿਉ। ਪੰਜ ਅਪਰੈਲ ਦਾ ਹੀ ਖਿਆਲ ਰਿਹਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ। ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਡਾ. ਬਲਦੇਵ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਜੋ ਜਨਸੰਘ ਦੇ ਪ੍ਰੈਜ਼ੀਡੈਂਟ ਵੀ ਹਨ ਨੇ ਸਾਫ਼ ਤੌਰ ਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਪੰਜਾਬੀ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਇਸ ਗੱਲ ਨਾਲ ਯਕਜਹਿਤੀ ਹੋਈ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਡੀ ਬੋਲੀ ਹੈ ਅਤੇ ਗੁਰਮੁਖੀ ਇਸ ਦੀ ਲਿਪੀ ਹੈ, ਇਸ ਵਿੱਚ ਝਗੜੇ ਦੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਹੈ (ਤਾੜੀਆਂ) ਸਾਡੀ ਜਾਂ ਆਪ ਦੀ ਮਿਹਰਬਾਨੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਇਹ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਿਹਰਬਾਨੀ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਤਨੀ ਸਾਫ਼ ਗੱਲ ਕਹੀ ਹੈ (ਵਿਘਨ) (ਤਾੜੀਆਂ) ਕਿ ਸਾਡੀ ਬੋਲੀ ਪੰਜਾਬੀ ਹੈ (ਵਿਘਨ)।

ਫਿਰ ਕਲਾਜ਼ 5 ਨੂੰ ਦੇਖੋ। ਅਸੀਂ ਅਮੈਂਡਮੈਂਟਸ ਦਿੱਤੀਆਂ ਹਨ ਕਿ ਕਲਾਜ਼ 4 ਉੜਾ ਦਿਉ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਐਟਵੇਂਸ ਲਾਗੂ ਹੋ ਜਾਵੇ। ਸਰਦਾਰ ਪ੍ਰੇਮ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ—ਟਾਈਪਰਾਈਟਰ ਖਰੀਦਨੇ ਹਨ, ਟ੍ਰੇਨਿੰਗ ਦੇਣੀ ਹੈ, ਇਹ ਕਰਨਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਯਾਦ ਦਿਵਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ 1960 ਦੇ ਆਫੀਸਲ ਐਕਟ ਵਿੱਚ ਇਹ ਗੱਲ ਸੀ ਕਿ 1962 ਵਿੱਚ ਪੰਜਾਬੀ ਰਿਜਨ ਵਿੱਚ ਪੰਜਾਬੀ ਲਾਗੂ ਹੋਵੇਗੀ। ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ 5 ਸਾਲ ਹੋ ਗਏ ਹਨ। ਕੀ ਇਹ ਪੰਜ ਸਾਲ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਦੇ ਹੱਥ ਵਿੱਚ ਸਰਕਾਰ ਸੀ ਇਥੇ ਬੈਠੇ ਡੋਰੂ ਵਜਾਉਂਦੇ ਰਹੇ ? (ਤਾੜੀਆਂ)

ਇਹ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪੰਜਾਬੀ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਾ ਸਕਦੇ। ਹੁਣ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬੀ ਟਾਈਪਰਾਈਟਰਾਂ, ਸਟੈਨੋਟਾਈਪਿਸਟਾਂ ਅਤੇ ਐਂਡਰਾਈਟਰਾਂ ਦਾ ਫਿਕਰ ਪੈ ਗਿਆ ਹੈ। (ਵਿਘਨ) ਇਹ ਗੱਲਾਂ ਅਕਤੂਬਰ 1962 ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੋਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ। (ਵਿਘਨ) ਮੇਰਾ ਬੀਸਿਜ਼ ਤਾਂ ਸਾਬਤ ਹੋ ਚੁਕਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਪਾਰਟੀ ਦਾ ਮਨਸ਼ਾ ਕਦੇ ਵੀ ਪੰਜਾਬੀ ਦੇ ਹਕ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਹੁਣ ਮਜ਼ਬੂਰ ਹੋ ਕੇ ਕੁਝ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। (ਵਿਘਨ) (ਸ਼ੋਰ) ਇਸ ਬਿਲ ਵਿੱਚ ਜੋ ਕਮੀਆਂ ਰਹਿ ਗਈਆਂ ਹਨ ਉਹ ਇਸ ਲਈ ਰਹੀਆਂ ਹਨ ਕਿ ਗਿੱਲ ਸਾਹਿਬ ਮਜ਼ਬੂਰ ਹਨ (ਤਾੜੀਆਂ) ਇਸ ਗੌਰਮਿੰਟ ਦੇ ਚੀਫ਼ ਮਨਿਸਟਰ ਨਾਲੋਂ ਉਹ ਫਰੰਟ ਗੌਰਮਿੰਟ ਦੇ ਬਤੌਰ ਮਨਿਸਟਰ ਦੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਪਾਵਰਫੁਲ ਸਨ ਅਤੇ ਅਗਰ ਉਸ ਹਾਲਤ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਕਰਦੇ ਤਾਂ ਇਹ ਇਸ ਤੋਂ ਚੰਗੇਰਾ ਬਿਲ ਪੇਸ਼ ਕਰਦੇ ਮਗਰ ਬਦਕਿਸਮਤ ਨਾਲ ਇਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੱਥ ਵਿੱਚ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਪੋਰਟ ਤੇ ਡਿਪੈਂਡ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ 20 ਸਾਲ ਦਾ ਇਹ ਇਤਿਹਾਸ ਦਸਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਲੰਗੜਾ ਬਿਲ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਹੀ ਬਣਵਾਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਹੋਰ ਕੋਈ ਜ਼ਿੰਮੇਦਾਰ ਨਹੀਂ। (ਤਾੜੀਆਂ) ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਗਵਰਨਰ ਨੂੰ ਲਿਖਕੇ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਅਸੀਂ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਸਪੋਰਟ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਗਿੱਲ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਧਮਕਾਇਆ ਅਤੇ ਇਹ ਟੁਟਿਆ ਫੁਟਿਆ

ਬਿਲ ਬਣਵਾਇਆ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਹਾਲੇ ਪੰਜਾਬੀ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਕਰਨੀ, ਜਦੋਂ ਜੀ ਕਰੇਗਾ ਕਰਾਂਗੇ। ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਤਾਂ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹਨ ਪਰ ਉਹ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਪੋਰਟਰ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦੇ ਕਿ ਪੰਜਾਬੀ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਲਾਗੂ ਹੋਵੇ (ਤਾੜੀਆਂ) (ਵਿਘਨ) ਯਾਨੀ ਅਗਰ ਪੰਜਾਬੀ ਦੇ ਦੁਸ਼ਮਣ ਹਨ ਤਾਂ ਉਹ ਬੈਠੇ ਹੋਏ ਸੱਜਣ ਹਨ। ਕੁਝ ਸੱਜਣ ਇਥੋਂ ਉਥਰ ਭੇਜ ਦਿੱਤੇ ਹਨ, ਸ਼ਾਇਦ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਵਿੱਚ ਉਹ ਵੀ ਠੀਕ ਹੋ ਜਾਣ। (ਵਿਘਨ) ਇਸ ਗਿੱਲ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਕਹਾਂ ਗਾ ਕਿ ਜੋ ਇਸ ਦੀ ਕਲਾਜ਼ 4 ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਡਰਾਪ ਕਰ ਦਿਉਂ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸੱਜਣਾਂ ਤੋਂ ਆਪਣੀ ਇੰਡੀ-ਪੈਂਡੈਂਸ ਦਿਖਾਉ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਲੋਕ ਸਮਝਣਗੇ ਕਿ ਇਹ ਜੋ ਜੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤੁਹਾਥੋਂ ਕਰਾਉਂਦੇ ਹਨ।

ਫਿਰ ਕਲਾਜ਼ 5 ਹੈ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਡੀਲੇ ਦਾ ਝਗੜਾ ਹੈ, ਇਸ ਵਿੱਚ ਅਸੀਂ ਕਈ ਅਮੈਂਡਮੈਂਟਸ ਪਰਪੋਜ਼ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ। ਇਕ ਨਵੰਬਰ, 1966 ਨੂੰ ਪੰਜਾਬੀ ਸੂਬਾ ਬਣਿਆ, ਅਸੀਂ ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ 1 ਨਵੰਬਰ, 1968 ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਲਾਗੂ ਹੋ ਜਾਵੇ।

ਮੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਬਹੁਤ ਪਹਿਲਾਂ ਹੋਵੇਗੀ।

ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ : ਸ਼ਾਬਾਸ਼ ਫਿਰ ਤੁਸੀਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਸੁਣਦੇ। (ਹਾਸਾ)

ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਆਪਣੀ ਪੁਰਾਣੀ ਆਦਤ ਮੁਤਾਬਕ ਸਰਦਾਰ ਪਰੇਮ ਸਿੰਘ ਪਰੇਮ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜਨਸੰਘ ਖਿੰਡ ਗਿਆ, ਫਰੰਟ ਟੁਟ ਗਿਆ, ਅਡ ਅਡ ਹੋ ਗਏ, ਅਕਾਲੀਆਂ ਦੀ ਬੋਲੀ ਹੋਰ, ਜਨਸੰਘੀਆਂ ਦੀ ਹੋਰ। ਮੈਂ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਤਾਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਹੀ ਕਈ ਹਨ ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਤਾਂ ਇਕ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੀਆਂ 48 ਬੋਲੀਆਂ ਹਨ। (ਤਾੜੀਆਂ) ਫਿਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਲਜ਼ਾਮ ਲਗਾਇਆ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਅਮੈਂਡਮੈਂਟਸ ਦੇਖੋ ਇਹ ਤਾਂ ਅਮੈਂਡਮੈਂਟਸ ਵੀ ਇੱਕਠੇ ਹੋਕੇ ਨਹੀਂ ਦੇ ਸਕਦੇ। ਪਰ ਅਗਰ ਇਹ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਦੇ ਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝ ਆ ਜਾਂਦੀ ਕਿ ਫਰੰਟ ਦੇ ਲੀਡਰਾਂ ਨੇ ਇਕੱਠੀਆਂ ਹੀ ਅਮੈਂਡਮੈਂਟ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। (ਤਾੜੀਆਂ) ਇਹ ਅਮੈਂਡਮੈਂਟ ਇਹ ਹੈ : (ਵਿਘਨ)

Sardar Gurnam Singh : I do not give may.

ਕਾਮਰੇਡ ਸਤਪਾਲ ਕਪੂਰ : ਆਨ ਏ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ ਆਰਡਰ, ਸਰ। (ਵਿਘਨ)

Mr. Speaker : No. point of order. Please sit down.

ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ : ਮੈਂ; ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਇਹ ਦਸ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਜਿੱਥੋਂ ਤਕ ਛੋਟੀਆਂ ਛੋਟੀਆਂ ਅਮੈਂਡਮੈਂਟਸ ਦਾ ਤਅਲਕ ਹੈ, ਹਰ ਇਕ ਮੈਂਬਰ ਦਾ ਹੱਕ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਦੋਵੇਂ ਪਰ ਜਿਹੜੀ ਪਾਲਿਸੀ ਦੀ ਅਮੈਂਡਮੈਂਟ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਮੇਜਰ ਪਾਲਿਸੀ ਦਾ ਸਵਾਲ ਹੈ ਉਸ ਤੇ ਮੇਰੇ ਦਸਖਤ ਨੇ; ਡਾਕਟਰ ਬਲਦੇਵ ਪਰਕਾਸ਼, ਕਾਮਰੇਡ ਹਰਕਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਸੁਰਜੀਤ, ਸ੍ਰੀ ਸਤਪਾਲ ਭਾਂਗ, ਅਤੇ ਸ੍ਰੀ ਲਾਲ ਚੰਦ ਸਬਰਵਾਲ ਦੇ ਦਸਖਤ ਨੇ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਕਾਮਰੇਡ ਸੁਰਜੀਤ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿਹਾ ਹੈ ਇਸ ਕਲਾਜ਼ ਤਿੰਨ ਤੇ ਜਿਹੜੀ ਤਰਮੀਮ ਹੈ ਇਸ ਵਿੱਚ ਅਸੀਂ ਸਾਰਿਆਂ ਇਹ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਲੈਂਗੂਏਜ ਆਫ ਕਮੂਨੀਕੇਸ਼ਨ ਹਿੰਦੀ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਆਸ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਹਿੰਦੀ ਵਾਲੇ ਸੱਜਣਾਂ ਤੋਂ ਅਤੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹਿੰਦੀ ਨਾਲ ਪ੍ਰੇਮ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਤਰਮੀਮ ਨੂੰ ਪਾਸ ਕਰਵਾ ਦੇਣ। ਇਹ ਸੱਜਣ ਅਸਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਬੈਠੇ ਹਨ। ਆਚਾਰੀਆ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਸਿੰਘ ਆਜ਼ਾਦ ਹੋਰਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਇਸ ਹਿੰਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਨਾਲ ਬੜਾ ਪਿਆਰ ਹੈ। (ਵਿਘਨ) ਇਹ ਗਿੱਲ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਵਧਾਈ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਮੇਰੇ ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ ਕਈ ਹਿੰਦੀ ਪ੍ਰੇਮੀ ਸੱਜਣ ਬੈਠੇ ਹਨ—ਮਹੰਤ ਰਾਮ ਪਰਕਾਸ਼ ਦਾਸ ਜੀ ਹਨ, ਮਕੱੜ ਸਾਹਿਬ ਹਨ, ਸ੍ਰੀ ਫਕੀਰ ਚੰਦ ਹਨ ਮੈਨੂੰ ਪੂਰੀ ਆਸ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਮੇਰੀ ਇਸ ਤਰਮੀਮ ਨੂੰ ਸਪੋਰਟ ਕਰਨਗੇ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਹੈਲਦੀ ਅਮੈਂਡਮੈਂਟ

[ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ]

ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਨਾਲ ਹੀ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਅਮਨ ਕਾਇਮ ਰਹਿ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਖਾਲੀ ਲਫਜ਼ਾਂ ਨਾਲ ਨਹੀਂ। ਪੰਜਾਬੀ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਹੈ ਇਸ ਤੋਂ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਇਨਕਾਰ ਨਹੀਂ। ਇਸ ਲਈ ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਨੇ ਜਿਹੜੇ ਅੱਜ ਇਧਰ ਬੈਠੇ ਨੇ, ਉਧਰ ਨਹੀਂ। ਕੋਹਲੀ ਸਾਹਿਬ ਵੀ ਇਸ ਵਿੱਚ ਸਨ, ਮਰਹੜੀ ਸਾਹਿਬ ਵੀ ਸਨ ਅਤੇ ਗਿੱਲ ਸਾਹਿਬ ਵੀ ਨਾਲ ਸਨ ਮੈਂ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦਿੱਤੀਆਂ ਨੇ ਜਿਹੜੇ ਇਧਰ ਬੈਠੇ ਹਨ ਜੇਕਰ ਕਾਂਗਰਸ ਨੇ ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪੰਜਾਬੀ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਹੁੰਦਾ, ਤਾਂ ਹੋਰ ਗੱਲ ਸੀ। ਹੁਣ ਵੀ ਪਤਾ ਲਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿੰਨਾ ਕੁ ਪਿਆਰ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹਿੰਦੀ ਨਾਲ ਜਾਂ ਪੰਜਾਬੀ ਨਾਲ। ਇਸ ਬਿਲ ਵਿੱਚ ਜਿਹੜੀ ਅਸਾਡੀ ਲਿੰਕ ਲੈਂਗੂਏਜ ਹੈ ਉਸ ਬਾਰੇ ਜਿਹੜੀ ਤਰਮੀਮ ਅਸੀਂ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਇਸ ਨੂੰ ਮੰਨ ਲਉ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਮੰਨ ਜਾਵਾਂਗੇ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਬੜੇ ਦਿਆਨਤਦਾਰ ਹੋ। (ਵਿਘਨ)

ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਵਕਤ ਆਪ ਦਾ ਨਹੀਂ ਲੈਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਬਹੁਤ ਗੱਲਾਂ ਆ ਗਈਆਂ ਨੇ ਮੋਟੀਆਂ ਮੋਟੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਹੀ ਕਰਨੀਆਂ ਹਨ। ਇਥੇ ਕਨਸਟੀਚੂਸ਼ਨ ਨੂੰ ਕੋਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਆਰਟੀਕਲ 346 ਅਤੇ 347 ਦੇ ਬਾਰੇ ਵਿੱਚ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਇਸ ਕਲਾਜ਼ 3 ਵਿੱਚ ਕਨਸਟੀਚੂਸ਼ਨ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਨਾ ਠੀਕ ਨਹੀਂ, ਇਹ ਰੀਡੰਡੈਂਟ ਹੈ। ਇਹ ਤਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਕਨਸਟੀਚੂਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਹੈ ਕਿ ਹਰ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਕਨਸਟੀਚੂਸ਼ਨ ਪ੍ਰੀਵੇਲ ਕਰੇਗੀ, ਐਕਟ ਨਹੀਂ।

ਸ਼੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਸੀ. ਐਮ. ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਅਮੈਂਡਮੈਂਟ ਆ ਗਈ ਹੈ। (I have received notice of an amendment from the Chief Minister.)

ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਖਤਮ ਹੀ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹਾਂ। ਇਕ ਪੌਜ਼ੀਸ਼ਨ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਸੰਨ 1963 ਦਾ ਜਿਹੜਾ ਐਕਟ ਸੀ ਉਹ ਸਿਰਫ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਕਨਸਟੀਚੂਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਪਹਿਲਾਂ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਜ਼ਬਾਨ ਸੀ ਜਿਸ ਦੀ ਮਿਆਦ 15 ਸਾਲ ਸੀ, ਪਬਲੀਕੇਸ਼ਨ ਆਫ ਬਿਲਜ਼ ਵਾਸਤੇ ਹੁਣ ਹਿੰਦੀ ਗੌਰਮੈਂਟ ਨੇ ਯੂਜ਼ ਕਰ ਲਈ ਹੈ ਪਰ ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਵੀ ਰਹੇਗੀ ਕਿਉਂਕਿ ਹਿੰਦੀ ਵਿੱਚ ਪਬਲੀਕੇਸ਼ਨ ਆਫ ਬਿਲਜ਼ ਹੋਣ ਨਾਲ ਉਸ ਦਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਤਰਜਮਾ ਹੀ ਅਥੈਨਟਿਕ ਸਮਝਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਕਲੀਅਰ ਕਰ ਦੇਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਇਸ ਦੇ ਬਾਰੇ ਵਿੱਚ। ਮੈਂ ਆਸ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਸਾਰੇ ਮੈਂਬਰ ਸਾਹਿਬਾਨ ਬਜਾਏ ਝਗੜੇ ਨੂੰ ਵਧਾਣ ਦੇ ਮੋਰੀ ਤਰਮੀਮ ਨੂੰ ਪਰਵਾਨ ਕਰਨਗੇ। ਗੱਲ ਸਾਫ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਸੂਬੇ ਦੀ ਬੋਲੀ ਪੰਜਾਬੀ ਹੈ ਅਤੇ ਗੁਰਮੁੱਖੀ ਲਿਪੀ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਹਿੰਦੀ ਨੂੰ ਡੀਵੈਲਪ ਕਰਨਾ ਅਸਾਡਾ ਫਰਜ਼ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਰਾਸ਼ਟਰ ਭਾਸ਼ਾ ਹੈ, ਇਕ ਲਿੰਕ ਲੈਂਗੂਏਜ ਹੈ। ਜਿਹੜੀ ਵੀ ਕਾਮਨ ਲੈਂਗੂਏਜ ਹੈ ਇਸ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦੀ, ਸਭ ਦਾ ਫਰਜ਼ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਡੀਵੈਲਪ ਕਰਨ। ਮੇਰਾ ਮਨ ਬਿਲਕੁਲ ਇਸ ਗੱਲ ਤੇ ਸਾਫ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਜਿਹੜੀ ਮੇਰੀ ਅਮੈਂਡਮੈਂਟ ਹੈ ਕਿ ਕਮੂਨੀਕੇਸ਼ਨ ਦੀ ਲੈਂਗੂਏਜ ਹਿੰਦੀ ਹੋਵੇ ਉਸ ਨੂੰ ਮੰਨ ਲਿਆ ਜਾਵੇ (ਪ੍ਰਸੰਸਾ) (ਵਿਘਨ)

ਡਾਕਟਰ ਭਗਤ ਸਿੰਘ (ਫਰੀਦਕੋਟ: ਐਸ. ਸੀ.) : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਅੱਜ ਜਿਹੜਾ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦਾ ਬਿਲ ਇਸ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਹੈ ਮੈਂ ਇਸ ਤੇ ਬੜਾ ਖੁਸ਼ ਹਾਂ ਜਿਹੜਾ ਪੰਜਾਬੀ ਸੂਬਾ ਸੰਤ ਫਤਿਹ ਸਿੰਘ ਹੋਰਾਂ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਹੇਠ ਬਣਿਆ ਇਸ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦੁਖ ਸਹੇ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਬੋਲੀ ਲਈ ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ ਅਸੀਂ ਕੀਤੀਆਂ। ਪਰ ਦੁਖ ਨਾਲ ਕਹਿਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਕਿ (ਵਿਘਨ) (ਸ਼ੋਰ)

ਲੋਕ ਕਾਰਜ ਉਪ-ਮੰਤਰੀ (ਸਰਦਾਰ ਸਰਦਾਰ ਸਿੰਘ ਕੋਹਲੀ) : ਇਸ ਲਈ ਮਾਸਟਰ ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਨੇ ਵੀ ਤਾਂ ਘੱਟ ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀਆਂ। ਇਥੇ ਕਿਸੇ ਦਾ ਨਾਮ ਨਹੀਂ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੰਤ ਫਤਿਹ ਸਿੰਘ ਦਾ ਜਾਂ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਦਾ। (ਵਿਘਨ) (ਸ਼ੋਰ)

ਸ੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਕਿਰਪਾ ਕਰਕੇ ਬੈਠ ਜਾਉ । ਜਿਹੜਾ ਡਾਕਟਰ ਸਾਹਿਬ ਤੁਸੀਂ ਦੇ ਮਿੰਟ ਬੋਲਣਾ ਹੈ ਬੋਲ ਲਉ । ਮੈਂ ਮੁਸ਼ਕਲ ਨਾਲ ਤੁਹਾਨੂੰ ਟਾਈਮ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਜਿਹੜੀ ਤੁਸੀਂ ਤਰਮੀਮ ਪੇਸ਼ ਕਰਨੀ ਹੈ ਕਰ ਦਿਉ । (The hon. Deputy Minister may please resume his seat. The hon. Member Dr. Sahib should finish his speech within two minutes. I have given him time with great difficulty. As such, he should move his amendment at once).

ਡਾਕਟਰ ਭਗਤ ਸਿੰਘ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੇਰੀ ਗੁਜ਼ਾਰਸ਼ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕਮ ਸੇ ਕਮ ਵਜ਼ੀਰਾਂ ਨੂੰ ਤਾਂ ਲਗਾਮ ਦੇਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਤਾਂ ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਦੇ ਡਸਿਪਲਨ ਵਿੱਚ ਰਹਿਣ । (ਵਿਘਨ)

ਸ੍ਰੀ ਪ੍ਰਬੋਧ ਚੰਦਰ : ਮੈਂ, ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਬੜੇ ਅਦਬ ਨਾਲ ਰਿਕਵੈਸਟ ਕਰਨੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜਿਹੜੇ ਵੀ ਮੈਂਬਰ ਸਾਹਿਬਾਨ ਬੋਲਣ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਤੁਸੀਂ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿਉ ਉਹ ਕਮ ਸੇ ਕਮ ਤਮੀਜ਼ ਨਾਲ ਤਾਂ ਬੋਲਣ ਅਤੇ ਸ਼ਰੀਫਾਨਾ ਲੈਂਗੂਏਜ਼ ਇਸਤੇਮਾਲ ਕਰਨ । (ਵਿਘਨ)

ਡਾਕਟਰ ਭਗਤ ਸਿੰਘ : ਟਾਈਮ ਬਹੁਤ ਥੋੜ੍ਹਾ ਹੈ, ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਤਕਰੀਰ ਖਤਮ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ।

ਸ੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਹੁਣ ਰਹਿਣ ਦਿਉ । (The hon. Member should now resume his seat.)

ਡਾਕਟਰ ਭਗਤ ਸਿੰਘ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਸਿਰਫ ਇੰਨੀ ਗੱਲ ਹੀ ਕਹਿਣੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਬਿਲ ਜਿਸ ਸ਼ਕਲ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ (ਵਿਘਨ) .

It is a with body transplanted heart and decerebrated head.—
(ਮੁਖ ਮੰਤਰੀ ਵਲੋਂ ਵਿਘਨ) ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਜਿਸ ਨੇ ਕਦੇ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦਾ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਨਹੀਂ ਦੇਖਿਆ ਉਹ ਜੇਕਰ ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਇਸ ਸੂਬੇ ਦਾ ਬਣ ਸਕਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਮੈਂ ਤਾਂ ਬਾਕਾਇਦਾ ਕੁਆਲੀਫਾਈਡ ਡਾਕਟਰ ਹਾਂ । (ਵਿਘਨ)

ਸ੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਇਥੇ ਹੈੱਡ ਐਂਡ ਹਾਰਟ ਦਾ ਕੀ ਤੁਅੱਲਕ ਹੈ ?
I have got only two minutes for you. If you want to say something, please say, otherwise, sit down. (How is 'head and heart' relevant here ? I have got only two minutes for you. If you want to say something, please say, otherwise, sit down.)

ਡਾਕਟਰ ਭਗਤ ਸਿੰਘ : ਹਾਊਸ ਦੀ ਵਾਕਫੀਅਤ ਲਈ ਮੈਂ ਫੇਰ ਅਰਜ਼ ਕਰਾਂਗਾ ਕਿ it is a body with transplanted heart and decerebrated head ਇਹ ਕਿਉਂ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਕਿ ਇਸ ਬਿਲ ਦਾ ਜੋ ਮੰਤਵ ਹੈ ਉਹ ਪੂਰਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ (ਸ਼ੋਰ) ਮੈਂ ਇਸ ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ ਮੈਂ ਹੁਣ ਵਾਈਡ ਅਪ ਹੀ ਕਰਨ ਲੱਗਾ ਹਾਂ । ਇਸ ਵਿੱਚ ਜਿਹੜੀ ਕਲਾਜ਼ 3 ਹੈ ਇਹ ਜੇ ਇਸ ਵਿੱਚ ਵਿਦਰੈਫਰੈਂਸ ਟੂ ਆਰਟੀਕਲ 346-347 ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਇਹ ਰੀਡੀਡੈਂਟ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ । ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਕਲਾਜ਼ ਡੀਲੀਟ ਹੀ ਕਰ ਦੇਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ । ਇਸ ਲਈ ਜਿਹੜੀ

[ਡਾਕਟਰ ਭਗਤ ਸਿੰਘ]

ਪੰਜਾਬੀ ਦੇ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦੀ ਦਫਤਰਾਂ ਵਿੱਚ ਜੋ ਮੇਨ ਅਪਰੋਚ ਹੈ ਉਹ ਅਪਰੋਚ ਹੀ ਡੀਫੈਕਟਿਵ ਹੈ। ਜਿਹੜੇ ਪੰਜਾਬੀ ਬੋਲਣ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਹਨ ਉਹ ਛੇਤੀ ਛੇਤੀ ਇਹ ਨੋਟੀਫੀਕੇਸ਼ਨ ਹੀ ਜਾਰੀ ਨਹੀਂ ਹੋਣ ਦੇਣਗੇ।

ਸ਼੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਤੁਸੀਂ ਰੈਪੀਟੀਸ਼ਨ ਹੀ ਕਰੀ ਜਾਂਦੇ ਹੋ। (The hon. member is only repeating his argument) (ਸ਼ੌਰ)

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : (ਸਰਦਾਰ ਲਛਮਣ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ) : ਸਤਿਕਾਰ ਯੋਗ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਹਾਊਸ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਬਿਲ ਪੇਸ਼ ਸੀ, ਮੇਰੇ ਫਾਜ਼ਲ ਦੋਸਤਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਆਪਣੇ ਜ਼ਾਵੀਏ ਨਾਲ ਗੱਲਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ। ਅਸਲ ਗੱਲ ਤਾਂ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਬਿਲ ਵਿੱਚ ਖਾਮੀ ਕੋਈ ਨਹੀਂ। ਇਹ ਗੱਲ ਮੇਰੇ ਸਾਰੇ ਦੋਸਤ ਜਾਣਦੇ ਹਨ, ਮੇਰੇ ਦੋਸਤਾਂ ਨੇ ਆਪੋ ਆਪਣੀ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਨੁਕਤਾ-ਨਿਗਾਹ ਤੋਂ ਵੀਉ ਦਿੱਤੇ ਹਨ, ਮੁੱਖਤਲਿਫ ਸਿਆਸੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੇ ਮੁੱਖਤਲਿਫ ਖਿਆਲਾਤ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਹਨ। ਕਾਮਰੇਡ ਹਰਕਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਸੁਰਜੀਤ ਨੇ, ਆਪਣੀ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਨੁਕਤਾ ਨਿਗਾਹ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਮੇਰੇ ਫਾਜ਼ਲ ਦੋਸਤ ਕਲ ਦੇ ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਨੇ ਵੀ ਬੜੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ। ਪਰ ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਕ ਹੀ ਲਫਜ਼ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਮੈਂ ਇਸ ਹਾਊਸ ਵਿੱਚ ਪੰਜਾਬੀ ਜ਼ਬਾਨ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਆਇਆ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਇਹ ਮੇਰੀ ਗੱਲ ਨਾ ਮੰਨੇ ਤਾਂ ਮੈਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਇਹ ਨਵਾਂ ਰਸਤਾ ਇਖਤਿਆਰ ਕੀਤਾ। ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਮਜ਼ਬੂਰ ਸਨ। ਇਹ ਗੱਲ ਇਹ ਕਰ ਨਹੀਂ ਸਨ ਸਕਦੇ। ਜਿਵੇਂ ਜਹਾਂਗੀਰ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੇ ਦੋ ਪਿਆਲੀਆਂ ਸ਼ਰਾਬ ਦੇ ਲਈ ਅਤੇ ਇਕ ਗੋਸ਼ਤ ਦੀ ਬੋਟੀ ਲਈ ਆਪਣੀ ਸਾਰੀ ਸਲਫਤ ਨੂਰਜਹਾਂ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਸੀ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕੈਬਨਿਟ ਦੇ ਵਿਚ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪੌਜ਼ੀਸ਼ਨ ਸੀ। ਉਸ ਕੈਬਨਿਟ ਵਿੱਚ ਜ਼ੋਰ ਵਾਲੇ ਉਹ ਸਨ ਜੋ ਪੰਜਾਬੀ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਸਨ; ਐਸੇ ਵਜ਼ੀਰ ਸਨ ਜੋ ਪੰਜਾਬੀ ਨੂੰ ਵੇਖਣਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਚਾਹੁੰਦੇ। ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਸੀ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਤਾਂ ਇਹ ਗੱਲ ਛੱਡਣੀ ਨਹੀਂ। ਇਸ ਲਈ ਮੈਨੂੰ ਬਾਹਰ ਆਉਣਾ ਪਿਆ। ਆਨਰੇਬਲ ਮੈਂਬਰ ਕਾਮਰੇਡ ਸੱਤਪਾਲ ਨੇ ਇਕ ਕਮੇਟੀ ਬਣਾਈ ਜਿਸ ਦੇ ਵਿੱਚ ਉਹ ਖੁਦ ਅਤੇ ਮੈਂ ਤੇ ਡਾਕਟਰ ਬਲਦੇਵ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਔਰ ਸਰਦਾਰ ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਮੈਂਬਰ ਸਨ। ਏਥੇ ਕਾਮਰੇਡ ਸਤਪਾਲ ਜੀ ਡਾਂਗ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਬਤੌਰ ਐਜੂਕੇਸ਼ਨ ਮਨਿਸਟਰ ਦੇ ਕਿਉਂਕਿ ਮੈਂ ਬਾਹਰ ਰਹਿੰਦਾ ਸਾਂ.....

ਕਾਮਰੇਡ ਸਤਪਾਲ ਡਾਂਗ : (ਬੈਠੇ ਬੈਠੇ) : ਮੈਂ ਫਰੰਟ ਵਜ਼ਾਰਤ ਦੀ ਕਮੇਟੀ ਕਿਹਾ ਸੀ।

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਹੁਣ ਉਹ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦੇ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਉਸ ਵੇਲੇ ਜਿਹੜੀਆਂ ਆਪਣੇ ਨੁਕਤਾ-ਨਿਗਾਹ ਦੇ ਨਾਲ ਕਲਾਜ਼ਾਂ ਲਿਆਂਦੀਆਂ ਸਨ ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਇਕ ਵੀ ਕਲਾਜ਼ ਉਸ ਵੇਲੇ ਨਹੀਂ ਸੀ ਮੰਨੀ। ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਇਹ ਗੱਲ ਉਸ ਵੇਲੇ ਆਖੀ ਸੀ ਕਿ ਬਤੌਰ ਐਜੂਕੇਸ਼ਨ ਮਨਿਸਟਰ ਦੇ ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਮਨਜ਼ੂਰ ਨਹੀਂ। ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਕੈਬਨਿਟ ਵਿੱਚ ਲਿਆਓਗੇ ਤਾਂ ਓਥੇ ਵੀ ਮੈਂ ਇਸ ਨਾਲ ਡਿਸਐਗਰੀ ਕਰਾਂਗਾ। ਅੱਜ ਉਹ ਗੱਲਾਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਕਰੈਡਿਟ ਉਸ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਮਿਲ ਜਾਏ ਜਿਹੜੀ ਕਿ ਫਰੰਟ ਦੀ ਸੀ। ਇਕੋ ਗੱਲ ਕਰਕੇ ਮੈਂ ਮੁਕਾ ਛੱਡਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਸ ਵਿੱਚ ਕਰੈਡਿਟ ਅਤੇ ਡਿਸਕਰੈਡਿਟ ਦਾ ਕੋਈ ਸਵਾਲ ਨਹੀਂ। ਇਹ ਸਰਕਾਰ ਬਣਾਈ ਹੀ ਇਸ ਲਈ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਅਸੀਂ ਹਰ ਹਾਲਤ ਵਿੱਚ ਪੰਜਾਬੀ ਲਾਗੂ ਕਰਨੀ ਹੈ। ਕਈ ਆਦਮੀਆਂ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਪਾਵਰ ਲੈਣੀ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵਾਕਫੀ ਲਈ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਬਿਲ ਅੱਜ ਪਾਸ ਹੋ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਪਾਸ ਹੁੰਦੇ ਸਾਰ ਹੀ ਅਸੂਲੀ ਤੌਰ ਤੇ ਇਹ ਲਾਗੂ ਹੋ ਜਾਣਾ ਹੈ, ਪਰ ਮੇਰੇ ਉਹ ਕਾਬਲ

ਦੇਸਤ ਜਿਹੜੇ ਕਿ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਜੱਜ ਰਹਿ ਚੁਕੇ ਹਨ, ਬੜਾ ਪੁਰਾਣਾ ਤਜਰਬਾ ਰਖਦੇ ਹਨ, ਜਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਪੰਜਾਬੀ ਦੀ ਅਸੀਂ ਗੱਲ ਕਹਿੰਦੇ ਸੀ ਤਾਂ 4-4 ਮਹੀਨੇ ਚਿੱਠੀਆਂ ਲਿਖਣ ਦੇ ਵਿੱਚ ਹੀ ਲੰਘਾ ਛਡਦੇ ਸੀ। ਜੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਹਿਣਾ ਤਾਂ ਕਈ ਕਈ ਮਹੀਨੇ ਇਕ ਚਿੱਠੀ ਲਿਖਣ ਲਈ ਸੋਚਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਪਰ ਅਸੀਂ ਐਸਾ ਤਰੀਕਾ ਅਪਣਾਇਆ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਬਿਲ ਨੂੰ ਅੱਜ ਹੀ ਕਢ ਦੇਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਜੋ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵੀ ਗ਼ਲਤ ਫਹਿਮੀ ਕਿਸੇ ਸ਼ਖਸ ਦੇ ਦਿਲ ਵਿੱਚ ਨਾ ਰਹਿ ਜਾਵੇ। (ਵਿਘਨ) ਮੈਂ ਇਹੋ ਗੱਲ ਸਰਦਾਰ ਪਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਕਹੀ ਸੀ, ਉਹ ਚਲੇ ਗਏ ਅਸੀਂ ਵੀ ਜਾਣਾ ਹੈ ਇਸ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਗੱਲ ਨਹੀਂ—ਪਰ ਜੋ ਮੈਂ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਇਸ ਵਿੱਚ ਵਜ਼ਨ ਹੈ। ਪੰਜਾਬੀ ਹਰ ਹਾਲਤ ਵਿੱਚ ਜਨਵਰੀ ਤੋਂ ਲਾਗੂ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ। ਜਿੱਥੇ ਜਿੱਥੇ ਵੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਸਮਝਾਂਗੇ ਨੋਟੀਫੀਕੇਸ਼ਨ ਜਾਰੀ ਕਰ ਦੇਵਾਂਗੇ। ਕਈ ਜਗ੍ਹਾ ਜਿੱਥੇ ਅਜੇ ਤੁਰੰਤ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸੀਂ ਦਿੱਕਤ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਮੈਡੀਕਲ ਦਾ ਮਹਿਕਮਾ ਹੈ, ਇੰਜੀਨੀਅਰਿੰਗ ਦਾ ਮਹਿਕਮਾ ਹੈ ਜਾਂ ਸਾਇੰਸ, ਨਾਲ ਕਨਸਰਨ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਡੀਪਾਰਟਮੈਂਟਸ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਟਰਮੀਨਾਲੋਜੀ ਦੀ ਅਜੇ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ, ਓਥੇ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਵਕਤ ਲਗੇਗਾ। ਪਰ ਮੈਂ ਇਕ ਗੱਲ ਏਥੇ ਸਾਫ ਕਰ ਦੇਣੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਬਿਲ ਬਣਦੇ ਸਾਰ ਹੀ ਯਕਮ ਜਨਵਰੀ, 1968 ਤੋਂ ਹਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਵਿੱਚ ਲਾਗੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਸੈਕਰਟੇਰੀਏਟ ਦੇ ਡੀਪਾਰਟਮੈਂਟਸ ਵੀ ਇਸ ਤੇ ਯਕਮ ਜਨਵਰੀ, 1968 ਤੋਂ ਕੰਮ ਕਰਨਾ ਅਰੰਭ ਕਰ ਦੇਣਗੇ (ਤਾੜੀਆਂ)। ਇਕ ਗੱਲ ਮੈਂ ਆਪ ਨੂੰ ਹੋਰ ਅਰਜ਼ ਕਰ ਦਿਆਂ ਕਿ 13 ਅਪਰੈਲ, 1968 ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕੋਈ ਸ਼ੁਰੂਬਾ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ ਜਿੱਥੇ ਕਿ ਪੰਜਾਬੀ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ (ਤਾੜੀਆਂ) ਭਾਵੇਂ ਮਸ਼ੀਨਾਂ ਲੈ ਆਉਣ ਦੀ ਮੈਨੂੰ ਜ਼ਰੂਰ ਦਿਕਤ ਹੋਵੇਗੀ ਕਿਉਂਕਿ ਬੜਾ ਬੋੜਾ ਵਕਫਾ ਹੈ ਪਰ ਮੇਰਾ ਮਸੱਮਮ ਇਰਾਦਾ ਹੈ ਕਿ ਹਰ ਸ਼ੋਭੇ ਵਿੱਚ ਇਹ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਵਲੋਂ ਪੂਰਾ ਯਤਨ ਕਰਾਂਗਾ। ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਇਸ ਤੇ ਗ਼ਲਤ ਫਹਿਮੀ ਨਹੀਂ ਰਹਿਣੀ ਚਾਹੀਦੀ, ਚੰਗੇ ਕੰਮ ਨੂੰ ਚੰਗਾ ਹੀ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਪੰਜਾਬੀ 13 ਅਪ੍ਰੈਲ, 1968, ਵਸਾਖੀ ਵਾਲੇ ਦਿਨ ਤੋਂ ਇਸ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਹਰ ਸੈਕਟੋਰੀਏਟ ਦੇ ਸ਼ੋਭੇ ਵਿੱਚ ਲਾਗੂ ਹੋਵੇਗੀ। ਇਹ ਕਲਾਜ਼ ਤਿੰਨ ਨੂੰ ਕੰਟਰੋਵਰਸੀਅਲ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਮੈਂ ਤਾਂ ਇਸ ਵਿੱਚ ਸਿਰਫ ਇਹ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ:—

The official language of the State of the Punjab shall be Punjabi.

ਦੂਸਰੇ ਹਿੱਸੇ ਵਿੱਚ ਜਿੱਥੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਹ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਹਿੰਦੀ ਨਾਲ ਕੋਈ ਦੂਸਰਾ ਨਜ਼ਰੀਆ ਰਖਿਆ ਜਾਵੇਗਾ, ਮੈਂ ਬਿਲਕੁਲ ਸਾਫ ਦੰਗ ਦੇ ਨਾਲ ਏਥੇ ਵੀ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ—ਇਹੋ ਮੈਂ ਐਜੂਕੇਸ਼ਨ ਕਾਨਫਰੰਸ ਦੇ ਵਿੱਚ ਕਹਿਕੇ ਆਇਆ ਹਾਂ ਕਿ ਲਿਖਾ ਪੜ੍ਹੀ ਹਰ ਸਟੇਟ ਨਾਲ ਹਿੰਦੀ ਦੇ ਵਿੱਚ ਹੋਵੇਗੀ ਅਤੇ ਏਥੇ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿੱਚ। ਇਸ ਐਕਟ ਦੇ ਵਿੱਚ ਜੇ ਕੋਈ ਹੋਰ ਤਰਮੀਮ ਲਿਆਉਣ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਪਈ ਤਾਂ ਨੋਟੀਫੀਕੇਸ਼ਨ ਕਰਨ ਦਾ ਮੈਨੂੰ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਹਰ ਗੱਲ ਸਾਹਮਣੇ ਕਰਨੀ ਹੈ ਕੋਈ ਲੁਕ ਛਿਪ ਕੇ ਨਹੀਂ ਕਰਨੀ। ਜਿੱਥੇ ਜਿਵੇਂ ਮੁਨਾਸਬ ਸਮਝਾਂਗੇ ਨੋਟੀਫੀਕੇਸ਼ਨ ਕਰ ਦੇਵਾਂਗੇ। ਇਹ ਚੀਜ਼ ਕਨਸਟੀਚਿਊਸ਼ਨ ਦੇ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਵਾਈਡਡ ਹੈ—ਚਾਹੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਵਿੱਚ, ਚਾਹੇ ਹਿੰਦੀ ਵਿੱਚ, ਦੋਵੇਂ ਹਨ। ਮੈਂ ਹਾਊਸ ਨੂੰ ਯਕੀਨ ਦਿਲਾਉਂਦਾ ਹਾਂ.....(ਵਿਘਨ)

ਸ਼੍ਰੀ ਬਲਰਾਮਜੀ ਦਾਸ ਟੈਡਨ : ਕਿਹੜੀ ਡੇਟ ਹੈ। (ਵਿਘਨ)

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਬਿਲ ਨਾਲ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿੱਚ ਕਿਸ ਮੂੰਹ ਨਾਲ ਜਾਵਾਂਗਾ। (ਵਿਘਨ)

ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ : ਕਿਸ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ?

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਕਿਸੇ ਦੋਸਤ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ (ਵਿਘਨ) ਸੁਰਜੀਤ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਅਤੇ ਮੇਰੇ ਸਤਿਕਾਰ ਯੋਗ ਜਥੇਦਾਰ ਜੀ ਉਧਰ ਪਰੇ ਬੈਠੇ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ। ਮੈਂ ਕਲ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਚਲਿਆ ਹਾਂ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਦੌਰਾ ਕਰਨ, ਵੇਖ ਲੈਣਾ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਹੋਰ ਇਸ ਬਾਰੇ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਕਹਿੰਦਾ। ਇਸ ਦੀ ਸਿਧੀ ਮਿਸਾਲ ਤੁਹਾਡੇ ਕੋਲ ਹੋਵੇਗੀ।

ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਦੋਸਤਾਂ ਦੀਆਂ ਰਾਵਾਂ ਸੁਣੀਆਂ ਹਨ। ਜਿਤਨੀ ਅਮੈਂਡਮੈਂਟ ਹੋ ਸਕਦੀ ਸੀ ਮੈਂ ਕੀਤੀ। ਬਾਕੀ ਅਮੈਂਡਮੈਂਟਸ ਨੂੰ ਮੈਂ ਫਜ਼ੂਲ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ। ਇਹ ਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਸ ਕਰਕੇ ਲਿਆਂਦੀਆਂ ਹਨ ਕਿ ਬਾਹਰ ਇਹ ਚਰਚਾ ਹੋ ਸਕੇ ਕਿ ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਬੜਾ ਜ਼ੋਰ ਲਾਇਆ ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਪਰ, ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਲਈ ਕੀ ਕਰ ਸਕਦੇ ਸੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ 9 ਤਾਂ ਇਕ ਮਕਸਦ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਬੈਠੇ ਹਨ। ਜਦ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਪੁੱਛਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਕੀ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਹੈ ਤਾਂ ਇਹ ਕਹਿੰਦੇ ਸੀ ਕਿ ਅਸੀਂ ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਬੜਾ ਆਏ ਹਾਂ। ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਲਛਮਣ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ ਨੂੰ ਲੜਾਉਣ ਆਏ ਹਾਂ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਲੜਾ ਕੇ ਆਪਣਾ ਕੰਮ ਕਰੀ ਜਾ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ 8 ਹੋਰ ਬੈਠੇ ਹਨ। ਜੋ ਅੱਜ ਪੰਜਾਬੀ ਦੇ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੇ ਮੁਦਈ ਬਣਦੇ ਹਨ। ਪਰ ਮੈਂ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ ਕਿ ਜਦ ਲੈਂਗੂਏਜ ਬਿਲ ਲਈ ਕੈਬਨਿਟ ਦੀ ਮੀਟਿੰਗ ਹੋਈ ਸੀ ਤਾਂ ਉਥੇ ਸਤਪਾਲ ਡਾਂਗਜੀ ਨੇ ਜੋ ਪਾਰਟ ਪਲੇ ਕੀਤਾ। ਸੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੰਮ ਸੀ ਆਪਣਾ ਅਠਾਂ ਦਾ ਜ਼ੋਰ ਦਿਖਾ ਕੇ ਆਪਣਾ ਕੰਮ ਕਰੀ ਜਾਣਾ। ਸੋ 'ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ' 9 ਆਪਣੀ ਥਾਂ ਤੇ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੇ ਸੀ ਅਤੇ 8 ਆਪਣੇ ਦਾਅ ਤੇ ਸਨ। ਤੇ ਜਿਹੜਾ ਮੇਰਾ ਲੀਡਰ ਸੀ ਉਸ ਦੀ ਗੱਲ ਤਾਂ ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਦੱਸ ਚੁਕਾ ਹਾਂ। ਉਸ ਦਾ ਤਾਂ ਇਕੋ ਹੀ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਸੀ ਮੈਂ ਉਸ ਨੂੰ ਰੀਪੀਟ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ। (ਵਿਘਨ) ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਸੇਵਾ ਲਈ ਇਥੇ ਆਏ ਹਾਂ। (ਵਿਘਨ)

ਸ਼੍ਰੀ ਮਨਮੋਹਨ ਕਾਲੀਆ : ਆਨ ਏ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ ਆਰਡਰ, ਸਰ। ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਇਸ ਗੱਲ ਤੇ ਇਕ ਦਿਨ ਦੀ ਡਿਬੇਟ ਰਖ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ ਕਿ ਹੁਣ ਦੇ ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਜਲਸਿਆਂ ਵਿੱਚ ਅਤੇ ਪਿੰਡਾਂ ਦੇ ਮੇਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਕਿਸ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਕਰਦੇ ਸਨ ਤੇ ਹੁਣ ਕੀ ਕਹਿ ਰਹੇ ਹਨ। (ਸ਼ੋਰ) (ਵਿਘਨ)

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਇਸ ਵੇਲੇ ਤਾਂ ਮੈਂ ਪੰਜਾਬੀ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹਾਂ, ਮੈਂ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਜਨਤਾ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਸਰਕਾਰ, ਜਿਸ ਨੇ ਇਹ ਬਿਲ ਲਿਆਂਦਾ ਹੈ ਇਸ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਇਤਨੇ ਕਾਹਲੇ ਸਨ ਪੰਜਾਬੀ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ 5 ਅਪ੍ਰੈਲ ਨੂੰ ਵੀ ਇਕ ਤਰਮੀਮ ਲਿਆਂਦੀ ਸੀ। ਹੁਣ ਵੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਹਿਯੋਗ ਨਾਲ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਨੇਕਨੀਅਤੀ ਨਾਲ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਲਬੋਤੇ ਅਸੀਂ ਇਹ ਬਿਲ ਲਿਆ ਸਕੇ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਸਾਰਿਆਂ ਦੋਸਤਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਹੁਣ ਇਸ ਬਿਲ ਨੂੰ ਮੰਨ ਲਓ। ਜਿਹੜੇ ਤੁਹਾਡੇ ਤੋਂ ਖਲੋ ਸਨ, ਜਿਹੜੀਆਂ ਤੁਹਾਡੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਸਨ ਮੈਂ ਜਾਣਦਾ ਸਾਂ ਕਿ ਮੇਰੇ ਬੋਲਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਹ ਸਾਰੀਆਂ ਤੁਛ ਜਿਹੀਆਂ ਲਗਣਗੀਆਂ। (ਵਿਘਨ) ਹਕੀਕਤ ਸਾਹਮਣੇ ਆ ਜਾਵੇਗੀ। ਮੈਂ ਕਹਾਂਗਾ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਸਾਰੇ ਦੋਸਤ ਮਿਲ ਕੇ ਇਸ ਬਿਲ ਨੂੰ ਪਾਸ ਕਰੋ। ਇਸ ਲਈ, ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ, ਨਿਮਰਤਾ ਸਹਿਤ ਅਰਜ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਕਿਉਂਕਿ ਸਾਰੇ ਦੋਸਤਾਂ ਦੇ ਨਜ਼ਰੀਏ ਇਹੋ ਨੇ ਜਿਹੜੇ ਸਾਡੇ ਨੇ, ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਬਿਲ ਨੂੰ ਬਹੁ ਸੰਮਤੀ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਸਰਬ ਸੰਮਤੀ ਨਾਲ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। (ਬੀਪਿੰਗ)

ਸ਼੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਹਾਂ, ਪਹਿਲਾਂ ਮੈਂ ਕੁਝ ਅਰਜ਼ ਕਰ ਦੇਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਹਾਊਸ ਨੂੰ 8 ਵਜੇ ਤਕ ਐਕਸਟੈਂਡ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਹੁਣ ਮੈਂ ਇਹ ਦੱਸ ਦੇਵਾਂ ਕਿ ਹਾਊਸ ਉਤਨੀ ਦੇਰ ਤਕ ਐਕਸਟੈਂਡ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਿਤਨੀ ਦੇਰ ਤਕ ਕਿ ਇਹ ਬਿਲ ਪਾਸ ਨਹੀਂ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਤੇ ਦੂਜੇ ਦੋ ਬਿਲ ਵੀ ਪਾਸ ਨਹੀਂ ਹੋ ਜਾਂਦੇ। (At first, I would like to inform the House that the time of the sitting was earlier extended upto 8-00 p. m. but now I may intimate that the time is extended till this Bill and two other Bills are passed.)

Mr. Speaker : Question is—

That the Punjab Official Language Bill be taken into consideration at once.

The motion was carried. (Cheers).

Mr. Speaker : Now, the House will consider the Bill Clause by Clause,

SUB-CLAUSE (2) of CLAUSE 1

Mr. Speaker : Question is—

That Sub-Clause (2) of Clause 1 stand part of the Bill.

The motion was carried.

SUB-CLAUSE (3) OF CLAUSE 1

Mr. Speaker : Question is—

That Sub-Clause (3) of Clause 1 stand part of the Bill.

The motion was carried.

CLAUSE 2

Mr. Speaker : Question is—

That Clause 2 stand part of the Bill.

The motion was carried.

CLAUSE 3

Chief Minister : Sir, I beg to move—

In lines 1 - 2, *delete* "without prejudice to the provisions of Articles 346 and 347 of the Constitution."

Mr. Speaker : Motion moved—

In lines 1—2, *delete* "without prejudice to the provisions of Articles 346 and 347 of the Constitution."

ਸ਼੍ਰੀ ਲਾਲ ਚੰਦ ਸੱਬਰਵਾਲ (ਜਲੰਧਰ ਉੱਤਰ) : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੇਰੀ ਇਕ ਅਮੈਂਡਮੈਂਟ ਇਸ ਕਲਾਜ਼ ਤੇ ਹੈ।

[ਸ਼੍ਰੀ ਲਾਲ ਚੰਦ ਸਬਰਵਾਲ]

Sir, I beg to move :

In the end, add the following :—

“and language of communication under Article 346 shall be Hindi”.

ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਇਸ ਦੇ ਬਾਰੇ ਮੈਂ ਕੇਵਲ ਇਤਨੀ ਹੀ ਅਰਜ਼ ਕਰਨੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਸਰਦਾਰ ਲਛਮਣ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਇਸ ਧਾਰਾ ਰਾਹੀਂ ਸੈਂਟਰ ਦੀ ਗੌਰਮਿੰਟ ਨਾਲ ਕਮਿਊਨੀਕੇਸ਼ਨ ਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵੀ ਪੰਜਾਬੀ ਬਣਾ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਇਹ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ। ਕਿਉਂਕਿ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 346 ਦੇ ਮੁਤਾਬਿਕ ਕਮਿਊਨੀਕੇਸ਼ਨ ਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਜਾਂ ਹਿੰਦੀ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਪੰਜਾਬੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ। ਜੇ ਹੁਣ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਕੁਝ ਚਿਰ ਮਗਰੋਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਗਲ ਦੀ ਸਮਝ ਆ ਜਾਵੇਗੀ ਕਿ ਸੈਂਟਰ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਨਾਲ ਚਿੱਠੀ-ਪੱਤਰ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਸੋ ਮੌਰੀ ਅਮੈਂਡਮੈਂਟ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਭਾਸ਼ਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਦੀ ਥਾਂ ਹਿੰਦੀ ਹੋਵੇ। ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਤੇ ਇਸ ਦਾ ਕੋਈ ਬੁਰਾ ਅਸਰ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦਾ।

Mr. Speaker: Motion moved—

In the end, add the following—

“and language of communication under Article 346 shall be Hindi.”

Mr. Speaker : Question is—

In the end, add the following—

“and language of communication under Article 346 shall be Hindi”.

After ascertaining the votes of the Members by voices, Mr. Speaker said, “I think the Noes have it.” This opinion was challenged and division was claimed. Mr. Speaker after calling upon those Members who were for ‘Ayes’ and those who were for ‘Noes’ respectively, to rise in their places and on a count having been taken, declared that the motion was lost.

For... ..36

Against.....57

The motion was declared lost.

Mr. Speaker : Question is—

In lines 1—2, delete “without prejudice to the provisions of Articles 346 and 347 of the Constitution.”

The motion was carried.

Mr. Speaker: Question is—

That Clause 3 as amended stand part of the Bill.

The motion was carried.

CLAUSE 4

Shri Lal Chand Suberwal: Sir, I beg to move—

In line 2, between “Punjabi” and “shall”, insert “and Hindi”.

Mr. Speaker: Motion moved—

In line 2, between “Punjabi” and “shall”, insert “and Hindi”.

Mr. Speaker : Question is—

In line 2, between “Punjabi” and “shall”, insert “and Hindi”.

The motion was lost.

Dr. Bhagat Singh: Sir, I beg to move—

For the Clause, substitute the following :—

“4. Punjabi shall be used for all purposes of the State, forthwith, except for such purposes specified by notification and for such time as may be specified.”

Mr. Speaker : Motion moved—

For the Clause, substitute the following :—

“4. Punjabi shall be used for all purposes of the State, forthwith, except for such purposes specified by notification and for such time as may be specified.”

Mr. Speaker : Question is—

For the Clause, substitute the following :—

“4. Punjabi shall be used for all purposes of the State, forthwith, except for such purposes specified by notification and for such time as may be specified.”

The motion was lost

Mr. Speaker: Now, if any other Member wants to move his amendment, he can do so.

(None of the hon. Members rose)

Mr. Speaker : Question is—

That Clause 4 stand part of the Bill.

The motion was Carried.

CLAUSE 5

Mr. Speaker : Does any Member want to say anything?

Shri Lal Chand Suberwal: Sir, I beg to move—

At the end of the proviso add—

“and further Hindi translation shall be published as mentioned in Official Language Act (Act No. 19 of 1963)”.

Mr. Speaker : Motion moved—

At the end of the proviso add—

“and further Hindi translation shall be published as mentioned in Official Language Act (Act No. 19 of 1963)”.

Mr. Speaker : Question is—

At the end of the proviso add—

“and further Hindi translation shall be published as mentioned in Official Language Act (Act No. 19 of 1963)”.

The motion was lost.

Mr. Speaker: Now Question is—

That Clause 5 stand part of the Bill.

The motion was carried.

CLAUSE 6

Shri Lal Chand Suberwal (Jullundur, North) : Sir, I beg to move—

- (i) in line 1, for "Government" substitute "Legislature"
- (ii) In line 1, for "notification", substitute "Amendment"
- (iii) In line 3, for "or", substitute "and"

ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਸੁਝਾਉ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜਿਥੇ ਲਾਈਨ ਨੰ: 1 ਆਫ ਕਲਾਜ਼ 6 ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ 'ਗੌਰਮਿੰਟ' ਲਿਖਿਆ ਹੈ, ਉਥੇ 'ਲੈਜਿਸਲੇਚਰ' ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ। ਮੈਂ ਇਸ ਕਰਕੇ ਕਹਿ ਰਿਹਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜੇ ਗਿੱਲ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਮਿਆਦ ਫਰਵਰੀ ਤੱਕ ਹੈ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕਾਂਗਰਸ ਸਰਕਾਰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕੀ ਕਰ ਦੇਵੇ। ਮੈਂ ਇਸ ਕਰਕੇ ਅਮੈਂਡਮੈਂਟ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬੀ ਨੂੰ ਐਟ ਵਨਸ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ।

Mr. Speaker: Motion moved—

- (i) in line 1, for "Government", substitute "Legislature"
- (ii) in line 1, for "notification", substitute "Amendment"
- (iii) in line 3, for "or", substitute "and"

Mr. Speaker : Question is—

- (i) in line 1, for "Government", substitute "Legislature"
- (ii) in line 1, for "notification", substitute "Amendment"
- (iii) in line 3, for "or", substitute "and"

The motion was lost.

Comrade Harkishan Singh Surjeet : Sir, I beg to Move—

In line 3, delete "or Hindi"

Mr. Speaker : Motion moved—

In line 3, delete "or Hindi"

Mr. Speaker : Question is—

In line 3, delete "or Hindi"

The motion was lost

Comrade Bhan Singh Bhaura : Sir, I beg to move—

For the clause, substitute the following : —

"6. Subject to articles 210 and 348 of the Indian Constitution and without prejudice to clause 5 of this Act, business in the Legislature of the State shall be transacted in the official language of the State or in Hindi or, until the State Government otherwise directs by notification, in English."

Mr. Speaker : Motion moved—

For the clause, substitute the following :

"6. Subject to articles 210 and 348 of the Indian Constitution and without prejudice to clause 5 of this Act, business in the Legislature of the State shall be transacted in the official language or in Hindi or, until the State Government otherwise directs by notification, in English."

Mr. Speaker : Question is—

For the clause, substitute, the following :—

“6. Subject to articles 210 and 348 of the Indian Constitution and without prejudice to clause 5 of this Act, business in the Legislature of the State shall be transacted in the official language of the State or in Hindi or, until the State Government otherwise directs by notification, in English.”

The motion was lost✓

Comrade Jangir Singh Joga : Sir. I beg to move—

Delete the clause

Mr. Speaker : Motion moved—

Delete the clause

Mr. Speaker : Question is—

Delete the clause

The motion was lost.

Mr. Speaker : Now, if any other Member wants to move his amendment he can do so.

(None of the Members rose)

Mr. Speaker : Question is —

That clause 6 stand part of the Bill.

The motion was carried.

CLAUSE 7

Shri Lal Chand Suberwal : Sir, I beg to move—

At the end, *add—*

“and reply will be sent in the same language”.

Mr. Speaker : Motion moved—

At the end, *add—*

“and reply will be sent in the same language”.

Mr. Speaker : Question is—

At the end, *add—*

“and reply will be sent in the same language”.

The motion was lost

Dr. Bhagat Singh : Sir, I beg to move—

Delete the clause.

Mr. Speaker : Motion moved—

Delete the clause.

Mr. Speaker : Question is—

Delete the clause.

The motion was lost.

Mr. Speaker : Question is—

That clause 7 stand part of the Bill.

The motion was carried.

CLAUSE 8

Shri Lal Chand Suberwal : (Jullundur, North) Sir, I beg to move—

In line 2, between “develop” and “the”, insert

“and promote the use of”.

ਇਥੇ ਕਲਾਜ਼ ਨੰ: 8 ਵਿੱਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਹਿੰਦੀ ਨੂੰ ਡਿਵੈਲਪ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਕਨਸਟੀਚੂਸ਼ਨ ਦੇ ਅੰਦਰ ਜਿਹੜੇ ਲਫਜ਼ ਯੂਜ਼ ਹੋਏ ਹਨ ਉਥੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਪਰੋਮੋਟ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਮੈਂ ਇਸ ਕਰਕੇ ਅਮੈਂਡਮੈਂਟ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਕਿ ‘ਡਿਵੈਲਪ’ ਲਫਜ਼ ਗਲਤ ਹੈ, ਇਸ ਦੀ ਜਗ੍ਹਾ ‘ਪਰੋਮੋਟ’ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ।

Mr. Speaker : Motion moved—

In line 2, between “develop” and “the”, insert
“and promote the use of”.

Mr. Speaker : Question is—

In line 2, between “develop” and “the”, insert
“and promote the use of”.

The motion was lost.

Mr. Speaker : Question is—

That clause 8 stand part of the Bill.

The motion was carried.

CLAUSE 9

Mr. Speaker : Question is—

That clause 9 stand part of the Bill.

The motion was carried.

Sub clause (1) of clause 1.

Mr. Speaker : Question is—

That Sub-clause (1) of clause 1 stand part of the Bill.

The motion was carried.

TITLE

Mr. Speaker : Question is—

That Title be the Title of the Bill.

The motion was carried.

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਮੂਵ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਬਿੱਲ ਅੰਜ ਅਮੈਂਡਡ ਪਾਸ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ ।

Mr. Speaker : Motion moved—

That the Bill as amended be passed.

Mr. Speaker : Question is—

That the Bill as amended be passed.

The motion was carried.

(Thumping of desks)

ਸ਼੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਮੈਂ ਹਾਊਸ ਨੂੰ ਮੁਬਾਰਕਬਾਦ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਆਪ ਨੇ ਬੜੀ ਖੁਸ਼ ਅਸਲੂਬੀ ਦੇ ਨਾਲ ਬਿੱਲ ਨੂੰ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਮੈਂ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੇ ਬੜੇ ਅੱਡੇ ਭਾਗ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਸ ਦੇ ਪਾਸ ਹੋ ਜਾਣ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਾਂ ਬੋਲੀ ਨੇ ਸੂਬੇ ਵਿੱਚ ਆਪਣਾ ਸਥਾਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ ਹੈ (ਬੰਪਿੰਗ) ਮੈਂ ਗੌਰਮੈਂਟ ਨੂੰ, ਸਾਰੇ ਲੈਜਿਸਲੇਟਰਜ਼ ਨੂੰ ਔਰ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਦਿਲੀ ਵਧਾਈ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ ਔਰ ਮੈਂ ਆਸ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਉਹ ਸਾਰੇ ਰਲ ਕੇ ਮਾੜੀ ਭਾਸ਼ਾ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰੱਕੀ ਦੇਣਗੇ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਆਪਣਾ ਸਿਰ ਉੱਚਾ ਕਰਨਗੇ। (I congratulate the House that it has passed this Bill in a graceful manner. I think the people of Punjab are lucky because with the passage of this Bill their mother-tongue has got its due place in the State (Thumping.) I give my heartiest congratulations to the Government, all the Legislators and the people of Punjab with the hope that they will work unitedly for the development of their mother-tongue so that they may raise their head high.)

PAPERS LAID ON THE TABLE

Mr. Speaker : The Chief Minister will lay some papers on the Table:

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਰੀਪਰੀਜ਼ੈਨਟੇਸ਼ਨ ਆਫ਼ ਦੀ ਪੀਪਲ ਐਕਟ 1960, ਦੀ ਸੈਕਸ਼ਨ 8(2) ਅਨੁਸਾਰ ਮੈਂ ਡੀਲੀਮੀਟੇਸ਼ਨ ਆਫ਼ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟਰੀ ਅਤੇ ਅਸੈਂਬਲੀ ਕਾਂਸਟੀਚੂਐਂਸੀ ਆਰਡਰ, 1966 ਹਾਊਸ ਦੀ ਮੇਜ਼ ਉੱਤੇ ਰਖਦਾ ਹਾਂ।

ਸ਼੍ਰੀ ਬਲਰਾਮ ਜੀ ਦਾਸ ਟੰਡਨ : ਇਸ ਦੀਆਂ ਕਾਪੀਆਂ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਸਰਕੂਲੇਟ ਕਰੋ।

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਕਰ ਦਿਆਂਗੇ।

ਸ਼੍ਰੀ ਲਾਲ ਚੰਦ ਸੱਬਰਵਾਲ : ਆਨ ਏ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ਼ ਆਰਡਰ, ਸਰ। ਜਨਾਬ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਲੈਂਗੂਏਜ਼ ਬਿਲ ਪਾਸ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਰਦਾਰ ਬਖਤਾਵਰ ਸਿੰਘ ਵਾਲਾ ਮਾਮਲਾ ਆਏਗਾ।

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਦੋ ਤਿੰਨ ਛੋਟੇ ਛੋਟੇ ਬਿਲ ਹੋਰ ਹਨ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੁਕਾ ਲਉ। ਦੋ ਚਾਰ ਮਿੰਟ ਦੀ ਹੀ ਗੱਲ ਹੈ। ਕੋਈ ਜ਼ਿਆਦਾ ਦੇਰ ਨਹੀਂ ਲਗਣੀ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਹ ਮਾਮਲਾ ਲੈ ਲੈਣਾ। (ਸ਼ੋਰ)

**THE PUNJAB AYURVEDIC AND UNANI PRACTITIONERS
(AMENDMENT AND VALIDATION) BILL, 1967.**

Minister for Health (Mahant Ram Parkash Dass) : Sir, I beg to introduce the Punjab Ayurvedic and Unani Practitioners (Amendment and Validation) Bill.

Minister for Health : Sir, I beg to move—

That the Punjab Ayurvedic and Unani Practitioners (Amendment and Validation) Bill be taken into consideration at once.

Mr. Speaker : Motion moved—

That the Punjab Ayurvedic and Unani Practitioners (Amendment and Validation) Bill be taken into consideration at once.

ਆਚਾਰੀਆ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਸਿੰਘ ਆਜ਼ਾਦ (ਮੋਰਿੰਡਾ ਐਸ. ਸੀ.) : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਇਸ ਬਿੱਲ ਉੱਤੇ ਬੋਲਣ ਲਈ ਮੈਂ ਕੋਈ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸਮਾਂ ਨਹੀਂ ਲੈਣਾ, ਸਿਰਫ਼ ਇਕ ਮਿੰਟ ਵਿੱਚ ਗੱਲ ਖਤਮ ਕਰ ਦਿਆਂਗਾ। ਵੇਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਅੱਜ ਤਕ ਚਾਹੇ ਉਹ ਕਾਂਗਰਸੀ ਸਰਕਾਰ ਸੀ ਜਾਂ ਫਰੰਟ ਦੀ ਸਰਕਾਰ—ਕਿਸੇ ਨੇ ਆਯੁਰਵੈਦਿਕ ਨੂੰ ਉਨਤ ਕਰਨ ਲਈ ਪੂਰਾ ਧਿਆਨ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ। ਇਹ ਸਰਕਾਰ ਇਸ ਸੰਬੰਧੀ ਬਿੱਲ ਹਾਊਸ ਵਿੱਚ ਲਿਆਈ ਹੈ। ਮੈਂ ਆਸ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਉਹ ਇਸ ਸਿਸਟਮ ਨੂੰ ਅੱਛੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਉੱਨਤ ਕਰਨ ਦੇ ਉਪਰਾਲੇ ਕਰੇਗੀ, ਪਿੰਡ ਪਿੰਡ ਵਿੱਚ ਇਸ ਦਾ ਪ੍ਰਸਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਅਤੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸਸਤੀਆਂ ਦਵਾਈਆਂ ਦੇਣ ਦੇ ਜਲਦੀ ਤੋਂ ਜਲਦੀ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕੀਤੇ ਜਾਣਗੇ।

ਸ੍ਰੀ ਲਾਲ ਚੰਦ ਸੱਬਰਵਾਲ : ਤੁਹਾਨੂੰ ਇਹ ਭੰਡਾਂ ਵਾਲਾ ਕੰਮ ਸੌਭਾ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ।

ਚੈਂਬਰੀ ਕਲਕੀਰ ਸਿੰਘ (ਹੋਸ਼ਿਆਰਪੁਰ) : ਅਧਿਕ ਮਹੋਦਯ, ਇਸ ਬਿੱਲ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਮੇਂ ਮੈਂ ਸਿਰਫ਼ ਏਕ ਹੀ ਬਾਤ ਕਹਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੂੰ ਐਂਡ ਕਹਿ ਧਰਾ ਹੈ ਕਿ ਜੋ ਆਯੁਰਵੈਦਿਕ ਦੇ ਸਟੂਡੈਂਟਸ ਪਟਿਆਲਾ ਐਂਡ ਜਲੰਧਰ ਦੇ ਪਾਸ ਕਰਕੇ ਨਿਕਲਦੇ ਹੈਂ ਤਨਕੋ ਤਨ ਅਸਪਤਾਲੋਂ ਐਂਡ ਡਿਸਪੈਂਸਰੀਓਂ ਮੇਂ ਲਗਾਯਾ ਜਾਏ ਜਹਾਂ ਪਰ ਇਸ ਕਲਰ ਡਾਕਟਰ ਮੀਯੂਡ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਕਹਿ ਕਹਾਂ ਦੇ ਪਾਸ ਕਰ ਚੁਕੇ ਹੈਂ ਲੇਕਿਨ ਅਜੀ ਤਕ ਡਾਕਟਰ ਤਥਰ ਮਾਰੇ ਮਾਰੇ ਫਿਰ ਰਹੇ ਹੈਂ। ਐਂਡ ਦੂਸਰੀ ਤਰਫ਼ ਹਮਾਰੇ ਅਸਪਤਾਲ ਕੰਗਰ ਡਾਕਟਰੋਂ ਦੇ ਪਡੇ ਹੁਏ ਹੈਂ। ਇਸਲਿਏ ਜ਼ਯਾਦਾ ਨ ਕਹੁੰਦਾ ਹੁੰਦਾ ਮਨਕੀ ਮਹੋਦਯ ਦੇ ਨਿਕੇਦਨ ਕਛੰਗਾ ਕਿ ਜਬ ਤਕ ਐਲੋਪੈਥਿਕ ਸਿਸਟਮ ਦੇ ਡਾਕਟਰ ਪੂਰੀ ਤਾਵਾਦ ਮੇਂ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੇ ਆਯੁਰਵੈਦਿਕ ਐਂਡ ਯੁਨਾਨੀ ਪਾਸ ਲੋਗੋਂ ਕੋ ਕਹਾਂ ਪਰ ਪੋਸਟ ਕੀਯਾ ਜਾਏ ਤਾਕਿ ਅਸ ਲੋਗੋਂ ਕੋ ਕਿਸੀ ਨ ਕਿਸੀ ਤਰ੍ਹਾ ਦੇ ਦਵਾਈਆਂ ਮਿਲ ਸਕੇਂ ਐਂਡ ਤਨਕਾ ਫਲਾਜ ਹੋ ਸਕੇ।

Mr. Speaker : Question is—

That the Punjab Ayurvedic and Unani Practitioners (Amendment and Validation) Bill be taken into consideration at once.

The motion was carried.

Mr. Speaker : The House will now take up the Bill clause by clause.

If the House agrees, all the Clauses and the Title will be put to vote together.

Voices : Yes, Yes.

CLAUSE 2, CLAUSE 3, CLAUSE 4, CLAUSE 1 AND TITLE.

Mr. Speaker : Question is—

That Clause 2, Clause 3, Clause 4, Clause 1 and the Title stand part of the Bill.

The motion was carried.

THE PUNJAB AYURVEDIC AND UNANI PRACTITIONERS (AMENDMENT
AND VALIDATION) BILL. (13)107

Minister for Health : Sir, I beg to move—

That the Punjab Ayurvedic and Unani Practitioners (Amendment and Validation) Bill be passed.

Mr. Speaker : Motion moved—

That the Punjab Ayurvedic and Unani Practitioners (Amendment and Validation) Bill be Passed.

Mr. Speaker : Question is—

That the Punjab Ayurvedic and Unani Practitioners (Amendment and Validation) Bill be passed.

The Motion was carried.

RESOLUTION DISAPPROVING THE EAST PUNJAB WAR
AWARDS (AMENDMENT) ORDINANCE, 1967
(WITHDRAWN)

Mr. Speaker : There is a Resolution disapproving the East Punjab War Awards (Amendment) Ordinance, 1967.

ਸ੍ਰੀ ਬਲਰਾਮਜੀ ਦਾਸ ਟੰਡਨ : ਇਹ ਕਿਹੜੇ ਮੈਂਬਰ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਚੰਗੇ ਬਿਲ ਨੂੰ ਵੀ ਡਿਸਐਪਰੂਵ ਕਰਨਾ ਚਾਹਿਆ, ਜ਼ਰਾ ਹਾਊਸ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਮ ਤਾਂ ਦਸ ਦਿਉ ।

Mr. Speaker : The resolution has been given notice of by the hon. Members Sardar Baldev Singh, Shri Brish Bhan, Sardar Darbara Singh, Sardar Kirpal Singh Dhillon etc. etc.

Shri Brish Bhan : Sir, I beg to withdraw my resolution disapproving the Ordinance.

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਲਓ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਵਿਦਰੋਹ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ ।

THE EAST PUNJAB WAR AWARDS (AMENDMENT) BILL, 1967.

Chief Minister (Sardar Lachhman Singh Gill) : Sir, I beg to introduce the East Punjab War Awards (Amendment) Bill.

Chief Minister : Sir I beg, to move—

That the East Punjab War Awards (Amendment) Bill be taken into consideration at once.

Mr. Speaker : Motion moved—

That the East Punjab War Awards (Amendment) Bill be taken into consideration at once.

ਸ੍ਰੀ ਬਲਰਾਮਜੀ ਦਾਸ ਟੰਡਨ (ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਕੇਂਦਰੀ) : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਬੰਦਿਆਂ ਦੀ ਨਖੇਧੀ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅਜਿਹੇ ਪਵਿੱਤਰ ਕੰਮ ਬਾਰੇ ਭੀ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਡਿਸਐਪਰੂਵ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ।

ਸ੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਹੁਣ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਵਾਪਿਸ ਵੀ ਲੈ ਲਿਆ ਹੈ । (Now they have with drawn it.)

ਸ੍ਰੀ ਬਲਰਾਮ ਜੀ ਦਾਸ ਟੰਡਨ : ਪਹਿਲੇ ਕੀ ਹੋਇਆ ਸੀ ? ਪਹਿਲਾਂ ਕੀ ਇਸ ਲਈ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਕਿ ਗੋਰਮੈਂਟ ਦੂਸਰੀ ਸੀ ? ਕੀ ਇਹ, ਇਹ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ ਕਿ ਜਿਹੜੇ ਮੁੰਡੇ ਜੰਗ ਵਿੱਚ ਜਾ ਕੇ ਦੇਸ਼ ਵਾਸਤੇ ਅਪਣਾ ਸਰਬੰਸ ਵਾਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ, ਜਿਹੜੇ ਹਸ ਹਸ ਕੇ ਮੁਲਕ ਲਈ ਕੁਰਬਾਨ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਦੇਸ਼ ਦੀਆਂ ਹੱਦਾਂ ਦੀ ਰਾਖੀ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਸਦਾ ਦੀ ਨੀਂਦ ਸੌ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਮਾਪਿਆਂ ਨੂੰ ਕੁਝ ਨਾ ਮਿਲੇ ? ਕੀ ਉਹ ਇਹ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਦੇਸ਼ ਦੀਆਂ ਸੀਮਾਵਾਂ ਦੀ ਕੋਈ ਰਾਖੀ ਨਾ ਕਰੇ ਅਤੇ ਸਾਡਾ ਮੁਲਕ ਚੀਨ ਅਤੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਨੂੰ ਚਲਿਆ ਜਾਵੇ ? ਕੀ ਇਹੋ ਸੀ ਮਨਸ਼ਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ? (ਵਿਘਨ) ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਨੂੰ ਬੜਾ ਅਫਸੋਸ ਹੈ ਅਤੇ ਬੜਾ ਦੁਖ ਹੈ ਕਿ ਅਜਿਹੇ ਬੇਹਤਰੀਨ ਕਿਸਮ ਦੇ ਬਿੱਲ ਦੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਡਿਸਐਪਰੂਵਲ ਮੰਗੀ ਜਿਹੜਾ ਕਿ 20 ਸਾਲਾਂ ਦੀ ਕਾਂਗਰਸ ਹਕੂਮਤ ਦੀ ਗਲਤੀ ਦਾ ਸੁਧਾਰ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਇਥੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਮਕਸਦ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਅਗਰ ਕਿਸੇ ਦਾ ਇਕ ਪੁੱਤਰ ਹੈ, ਭਾਵੇਂ ਦੋ ਹਨ ਅਤੇ ਭਾਵੇਂ ਵਧ ਹਨ ਅਤੇ ਉਹ ਜੰਗ ਵਿੱਚ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਲਈ ਮਾਪਿਆਂ ਨੂੰ ਜਾਗੀਰ ਮਿਲੇ। ਕਿਤਨੀ ਹੈਰਾਨਗੀ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਜਿਹੜੇ ਮੁੰਡੇ ਮੈਦਾਨੇ ਜੰਗ ਵਿੱਚ ਖੜੇ ਹੋ ਕੇ ਮੁਲਕ ਦੀ ਅਸਮਤ ਬਚਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਜਿਹੜੇ ਕਿ ਦੇਸ਼ ਦੀਆਂ ਸਰਹੱਦਾਂ ਦੀ ਰਾਖੀ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਜੀ ਜਾਨ ਨਾਲ ਲੜਦੇ ਹਨ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਡਿਸਐਪਰੂਵਲ ਵਾਲਾ ਰੈਜ਼ੋਲਿਊਸ਼ਨ ਲਿਆਉਣਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪੁਸ਼ਤਾਂ ਉੱਤੇ ਫੁਰੀ ਮਾਰਨ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਹੈ। ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੀ ਜਿਤਨੀ ਨਖੇਧੀ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ ਥੋੜੀ ਹੈ।

ਸ੍ਰੀ ਅ. ਵਿਸ਼ਵਨਾਥਨ : ਆਨ ਏ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ ਆਰਡਰ ਸਰ। ਮੇਰਾ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ ਆਰਡਰ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੇ ਨਖੇਧੀ ਦੇ ਰੈਜ਼ੋਲਿਊਸ਼ਨ ਉੱਤੇ ਦਸਤਖਤ ਕੀਤੇ ਹਨ ਅਤੇ ਉਹ ਇਸ ਵਕਤ ਐਬਜੈਂਟ ਹਨ ਇਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਿਹਾਫ ਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਨਹੀਂ ਲੈ ਸਕਦੇ। ਇਸ ਦਾ ਮਤਲਬ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਨੂੰ ਹਾਊਸ ਦੇ ਵੋਟ ਲਈ ਪੁਟ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ।

ਸ੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪਹਿਲੇ ਹੀ ਵਾਪਸ ਲੈ ਲਿਆ ਹੈ। (They have already withdrawn it) (ਸ਼ੋਰ)

ਸ੍ਰੀ ਅ. ਵਿਸ਼ਵਨਾਥਨ : ਕੀ ਉਹ ਇਹ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ ਕਿ ਵਾਰ ਅਵਾਰਡਜ਼ ਦੀ ਥਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅੰਬਰ ਚਰਖੇ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ ? (ਸ਼ੋਰ)

ਚੀਫਰੀ ਕਲਰੀਕ ਸਿੰਘ (ਹੋਝਿਆਰਪੁਰ) : ਅਧਿਕਸ਼ ਸਹੋਦਯ, ਮੈਂ ਇਸ ਬਿੱਲ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਮੇਂ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਕੋ ਸੁਭਾਰਕਭਾਵ ਦੇਵਾਂ ਹੂੰ। ਇਸਕੇ ਸਾਥ ਹੀ ਸਾਥ ਏਕ ਐਰ ਬਾਤ ਭੀ ਇਨਕੇ ਨੋਟਿਸ ਮੇਂ ਲਾਜਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੂੰ ਕਿ ਵਾਰ ਏਵਾਰਡਜ਼ ਕੇ ਸਿਲਸਿਲੇ ਮੇਂ ਜਿਨ ਲੋਗੋਂ ਕੋ 1857 ਕੀ ਆਜਾਦੀ ਕੀ ਲੜਾਈ ਕੇ ਵਕਤ ਅੰਗਰੇਜ਼ੋਂ ਕਾ ਸਾਥ ਦੇਨੇ ਕੇ ਇਕਜ ਮੇਂ ਜਾਗੀਰੋਂ ਸਿਲੀ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਤਨਸੇ ਵਹ ਜਾਗੀਰੋਂ ਕਾਪਿਸ ਲੇਨੇ ਕਾ ਪਰਬੰਧ ਕਿਆ ਜਾਏ। ਇਸ ਸੰਬੰਧ ਮੇਂ ਭੀ ਸਰਕਾਰ ਕੋਈ ਕਾਨੂਨ ਲਾਏ ਕਯੋਂਕਿ ਏਸੇ ਲੋਗੋਂ ਨੇ ਤਸ ਵਕਤ ਦੇਸ਼ ਕੇ ਸਾਥ ਗਵਾਰੀ ਕੀ ਥੀ। ਮੈਂ ਆਸ਼ਾ ਕਰਤਾ ਹੂੰ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਇਸ ਕਿਸਮ ਕਾ ਸੰਸ਼ੋਧਨ ਭੀ ਇਸ ਕਾਨੂਨ ਮੇਂ ਲਾਏਗੀ ਐਰ ਜਲਦੀ ਸੇ ਜਲਦੀ ਲਾਏਗੀ। (ਵਿਘਨ)

ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੇਰੀ ਗੱਲ ਦਾ ਜਵਾਬ ਲੈ ਦਿਉ ਕਿ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ 1857 ਦੇ ਗਦਰ ਦੀ ਲੜਾਈ ਵਿੱਚ ਜਾਗੀਰਾਂ ਮਿਲੀਆਂ ਸਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰੇ ਇਹ ਦੱਸਣ।

Mr. Speaker: Question is—

That the East Punjab War Awards (Amendment) Bill be taken into consideration at once.

The motion was carried.

Mr. Speaker: Now, the House will take up the Bill Clause by Clause.

(No Member rose to speak)

Mr. Speaker: If the hon. Members agree all the Clauses may be put together to the vote of the House (Voices: yes, yes.)

CLAUSES 2, 3, 4, 1 AND TITLE

Mr. Speaker: Question is—

That Clauses 2, 3, 4, 1 and Title stand part of the Bill

The motion was carried.

Chief Minister: Sir, I beg to move—

That the East Punjab War Awards (Amendment) Bill be passed,

Mr. Speaker: Motion moved—

That the East Punjab War Awards (Amendment) Bill be passed,

Mr. Speaker: Does any hon. Member want to speak on this Bill?

(No Member rose to speak)

Mr. Speaker: Question is—

That the East Punjab War Awards (Amendment) Bill be passed.

The motion was carried.

THE PUNJAB CATTLE FAIRS (REGULATION) BILL, 1967

Chief Minister (Sardar Lachhman Singh Gill): I beg to introduce the Punjab Cattle Fairs (Regulation) Bill, 1967.

Chief Minister: Sir, I beg to Move—

That the Punjab Cattle Fairs (Regulation) Bill be taken into consideration at once.

Mr. Speaker: Motion moved—

That the Punjab Cattle Fair (Regulation) Bill be taken into consideration at once.

Mr. Speaker: Question is—

That the Punjab Cattle Fair (Regulation) Bill be taken into consideration at once.

The motion was carried.

Mr. Speaker: Now the House will take up the Bill Clause by Clause.

(No Member rose to speak)

Mr. Speaker: If the House agrees all the Clauses may be put together to the vote of the House (Voices: yes, yes.)

CLAUSES 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16,
17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 1 AND TITLE

Mr. Speaker: Question is—

That Clauses 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20,
21, 22, 23, 24, 1 and Title stand part of the Bill.

The motion was carried.

Chief Minister (Sardar Lachhman Singh Gill): Sir, I beg to move—

That the Punjab Cattle Fairs (Regulation) Bill be passed.

Mr. Speaker: Motion moved—

That the Punjab Cattle Fairs (Regulation) Bill be passed.

ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਮੀਤ ਸਿੰਘ 'ਮੀਤ' (ਮਲੋਟ) : ਮੈਂ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਸਿਰਫ ਇਕ ਮਿੰਟ ਹੀ ਬੋਲਣਾ ਹੈ। ਪਰੋਫੈਸਨ ਟੈਕਸ ਖਤਮ ਹੋ ਚੁਕਾ ਹੈ। ਇਹ ਚੰਗਾ ਮਈਯਰ ਹੈ ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਸਭ ਨੂੰ ਵਧਾਈ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪਰੋਪੋਜ਼ਲ ਲਿਆਂਦੀ ਅਤੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਹ ਬਿਲ ਲਿਆਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਚੰਗਾ ਮਈਯਰ ਹੈ ਪਰ ਇਸ ਨਾਲ ਸੰਮਤੀਆਂ ਦੀ ਫਾਇਨੈਂਸਲ ਹਾਲਤ ਕਮਜ਼ੋਰ ਹੋ ਗਈ ਹੈ ਇਸ ਬਾਰੇ ਲੈਟਰ ਰਾਹੀਂ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਨੋਟੀਫੀਕੇਸ਼ਨ ਰਾਹੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਸਰਕਾਰ ਕੁਝ ਕਰੇ।

Mr. Speaker : Question is—

That the Punjab Cattle Fairs (Regulation) Bill be passed.

The motion was carried

**THE PUNJAB SECURITY OF LAND TENURES (AMENDMENT)
BILL, 1967
(Withdrawn)**

Chief Minister (Sardar Lachhman Singh Gill) : Sir, I beg to introduce the Punjab Security of Land Tenures (Amendment) Bill, 1967.

Chief Minister : Sir, I beg to move.

That the Punjab Security of Land Tenures (Amendment) Bill be taken into consideration at once.

Mr. Speaker : Motion moved—

That the Punjab Security of Land Tenures (Amendment) Bill be taken into consideration at once.

ਕਾਮਰੇਡ ਹਰਕਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਸੁਰਜੀਤ (ਬੜਾ ਪਿੰਡ) : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਸਾਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਜਾਵੇ ਕਿ ਹਾਊਸ ਕੀ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਨਾ ਐਡਵਾਈਜ਼ਰੀ ਕਮੇਟੀ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰੋਸੀਡਿੰਗਜ਼ ਵਿਚ ਇਹ ਹੈ ਨਾ ਏਜੰਡਾ ਵਿੱਚ ਹੀ ਇਹ ਹੈ ਜੋ ਸਰਕੁਲੇਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਕਰਨਾ ਹੈ ਤਾਂ ਕਹਿ ਦਿਉ ਕਿ ਸਾਰੇ ਪਾਸ ਕਰ ਲਏ ਜਾਣ। ਅਸੀਂ ਬਿਨਾਂ ਏਜੰਡੇ ਤੋਂ ਕੰਮ ਕਰਨ ਲਈ ਨਹੀਂ ਆਏ। (ਵਿਘਨ) ਅਸੀਂ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਇਕ ਦੋ ਦਿਨ ਹੋਰ ਸਿਟਿੰਗ ਰਖ ਲਉ ਤਾਂ ਜੋ ਸਾਰੇ ਬਿਲਾਂ ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਹੋ ਸਕੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਅਸੀਂ ਵਿਚਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ.....

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਇਹ ਆਪੋਜੀਸ਼ਨ ਦੇ ਲੀਡਰ ਦੀ ਰਿਕੁਐਸਟ ਤੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਅਗਰ ਨਹੀਂ ਪਾਸ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਤਾਂ ਨਾ ਸਹੀਂ। ਜਿਹੜਾ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ ਇਹ ਕਰ ਲਉ ਬਾਕੀ ਨਹੀਂ ਲੈਂਦੇ। (ਵਿਘਨ)।

ਰਾਜਾ ਨਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ (ਉਪ ਮੰਤਰੀ) : ਇਹ ਜਿਹੜਾ ਗੈਲੈਂਟਰੀ ਵਾਲਾ ਬਿਲ ਹੈ ਇਸ ਤੇ ਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਤਰਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ।

ਕਾਮਰੇਡ ਹਰਕਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਸੁਰਜੀਤ : ਜਿਸ ਗੱਲ ਦਾ ਮੈਨੂੰ ਕੁਝ ਪਤਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਉਸ ਬਾਰੇ ਮੈਂ ਕੀ ਕਹਾਂ। ਅਜਿਹੀ ਕਿਸੇ ਗੱਲ ਦੇ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਮੈਂ ਪਾਰਟੀ ਬਣਨ ਲਈ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਹਾਂ।

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਇਹ ਬਿਲ ਅੱਧਾ ਪਾਸ ਹੋ ਚੁੱਕਾ ਹੈ, ਇਸ ਨੂੰ ਪਾਸ ਕਰ ਦਿਉ, ਬਾਕੀ ਦੇ ਬਿਲ ਮੈਂ ਵਿਦਰੋਹ ਕਰਦਾ ਹਾਂ।

ਸ਼੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਗੈਲੈਂਟਰੀ ਅਵਾਰਡਜ਼ ਵਾਲਾ ਪਾਸ ਕਰਨਾ ਹੈ? (Do you want that the Bill relating to Gallantry Awards should also be passed today.)

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਹਾਂ ਜੀ।

Shri Prabodh Chandra : On a point of order, Sir. There are certain rules and regulations about the conduct of business in the House and there is some sanctity attached to it. The way the Bills are rushed through, it is a mockery of the Parliamentary democracy. I would, therefore, request you to maintain the prestige of this House and do things according to the rules of the House. We do not oppose the legislation, but the way the Bills are rushed through when they are not on the Agenda is objectionable. I would, therefore, request the Chief Minister not to rush through the Bills.

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਮੈਂ ਪ੍ਰਬੋਧ ਜੀ ਨਾਲ ਐਗਰੀ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਅਤੇ ਬਿਲ ਜਿਹੜੇ ਰਹਿ ਗਏ ਹਨ ਵਿਦਫ਼ਰਾ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ।

ਸ਼੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਜਿਹੜੇ ਬਿਲ ਲੀਡਰ ਆਫ਼ ਦੀ ਹਾਊਸ ਨੇ ਲੀਡਰ ਆਫ਼ ਦੀ ਅਪੋਜੀਸ਼ਨ ਨਾਲ ਸਲਾਹ ਕਰਕੇ ਦਿੱਤੇ ਸਨ ਉਹੀ ਟੇਕ ਅਪ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ । (Only those Bills which were agreed upon both by the Leader of the House and the Leader of the Opposition are being taken up.) (ਵਿਘਨ)
(Voices : No, No)

Mr. Speaker : All right we will not take up these Bills if the hon. Members so desire.

CENSURE MOTION AGAINST A DEPUTY MINISTER

ਕੁਝ ਮਾਨ ਯੋਗ ਮੈਂਬਰ : ਸਰਦਾਰ ਬਖਤਾਵਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ ਲਿਆਉ ।

ਸ਼੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਸਰਦਾਰ ਬਖਤਾਵਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਮੁਤਾਲਿਕ ਜਿਹੜੀ ਸੈਨਸਰ ਮੋਸ਼ਨ ਹੈ ਮੈਂ ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਉਹ ਵੀ ਜ਼ਰੂਰ ਟੇਕ ਅਪ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ । (ਵਿਘਨ) (ਸ਼ੋਰ) ਮੈਂ ਆਪ ਦਾ ਮਸ਼ਕੂਰ ਹੋਵਾਂਗਾ ਕਿ ਆਪ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਆਰਾਮ ਨਾਲ ਚਲਣ ਦਿਉ ।

ਸਰਦਾਰ ਬਖਤਾਵਰ ਸਿੰਘ ਬਾਰੇ ਜਿਹੜੀ ਸੈਨਸਰ ਮੋਸ਼ਨ ਹੈ ਇਸ ਦੇ ਬਾਰੇ ਵਿੱਚ ਮੈਂ ਲੀਡਰ ਆਫ਼ ਦੀ ਹਾਊਸ ਅਤੇ ਲੀਡਰ ਆਫ਼ ਦੀ ਅਪੋਜੀਸ਼ਨ ਨਾਲ ਗਲ ਬਾਤ ਕੀਤੀ ਹੈ ਅਤੇ ਮੈਨੂੰ ਲੀਡਰ ਆਫ਼ ਦੀ ਹਾਊਸ ਵੱਲੋਂ ਯਕੀਨ ਦਿਵਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜਦ ਪੂਰੀ ਰੀਪੋਰਟ ਆ ਜਾਏ ਤਾਂ ਇਸ ਗਲ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ । ਮੈਂ ਮੈਂਬਰ ਸਾਹਬਾਨ ਨੂੰ ਯਕੀਨ ਦਿਵਾਂਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਅਜ ਇਸ ਹਾਊਸ ਨੇ ਸਾਇਨੇ ਡਾਈ ਐਡਜਰਨ ਹੋਣਾ ਹੈ ਇਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰੋਗ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਅਤੇ ਲੀਡਰ ਆਫ਼ ਦੀ ਹਾਊਸ ਨੂੰ ਦਸ ਦਿਨ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ । ਜੇਕਰ ਲੀਡਰ ਆਫ਼ ਦੀ ਹਾਊਸ ਵੱਲੋਂ ਦਸ ਦਿਨਾਂ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਰੀਪੋਰਟ ਨਾ ਆਈ । (ਵਿਘਨ) (ਸ਼ੋਰ) ਜੇਕਰ 10 ਦਿਨਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਕੋਈ ਫੈਸਲਾ ਨਾ ਹੋਇਆ ਜਾਂ ਮੇਰੀ ਤਸੱਲੀ ਨਾ ਹੋਈ ਤਾਂ ਮੈਂ ਹਾਊਸ ਨੂੰ ਯਕੀਨ ਦਿਵਾਉਂਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਮੈਂ ਹਾਊਸ ਨੂੰ ਕਾਲ ਕਰਕੇ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਡਿਸਕਸ ਕਰਨ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦੇ ਦੇਵਾਂਗਾ—ਇਕ ਦਿਨ, ਦੋ ਦਿਨ ਜਿੰਨਾ ਚਾਹੋ । (ਵਿਘਨ)

(I will allow you to move and discuss that. (As regards Censure Motion against Sardar Bakhtawar Singh, I am to say that it will certainly be taken up. (Interruptions) (Noise) I shall be highly grateful to you if you allow the House to go on with its proceedings without any interruptions.

I have consulted the leader of the House and the Leader of the Opposition in connection with the Censure Motion against Sardar

[ਸ੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ]

Bakhtawar Singh and the Leader of the House has assured me that he would decide this issue after getting a full report of the incident. Moreover, I assure the House that the House will be adjourned *sine-die* to-day but not prorogued; unless I receive a report from the Leader of the House in 10 days. If no decision is taken in ten days or I am dissatisfied with the decision so taken, I will call upon the House and permit you to have discussion on the Motion for one or two days in accordance with your wishes, (*Interruptions*) I will allow you to move and discuss that]

ਸ੍ਰੀ ਸਤ ਪਾਲ ਭਾਂਗ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੇਰੀ ਅਰਜ਼ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਵਿਦ ਡਯੂ ਰਿਸਪੈਕਟ ਟੂ ਦੀ ਲੀਡਰ ਆਫ ਦੀ ਹਾਊਸ ਐਂਡ ਲੀਡਰ ਆਫ ਦੀ ਅਪੋਜੀਸ਼ਨ, ਇਥੇ ਪ੍ਰਬੋਧ ਜੀ ਨੇ ਵੀ ਕੁਝ ਕਿਹਾ ਹੈ। ਹਾਲਤ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ ਵਿੱਚ ਜਿਹੜਾ ਵਾਕਿਆ ਹੋਇਆ ਇਸ ਨਾਲ ਇਕ ਗੰਭੀਰ ਸਮਸਿਆ ਪੈਦਾ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਡਿਪਟੀ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਇਲਜ਼ਾਮ ਲਗਾਏ ਗਏ ਹਨ ਅਤੇ ਇਕ ਅਫਸਰ ਤੋਂ ਡੀ. ਸੀ. ਤੋਂ ਰੀਪੋਰਟ ਮੰਗੀ ਗਈ ਹੈ (ਵਿਘਨ) ਇਕ ਅਫਸਰ ਜਿਹੜਾ ਕਿ ਮਾਤਹਿਤ ਹੋਵੇ ਉਹ ਕਿਸਤਰ੍ਹਾਂ (ਵਿਘਨ) ਰੀਪੋਰਟ ਡਿਪਟੀ ਮਨਿਸਟਰ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਦੇ ਸਕਦਾ ਹੈ ? (ਵਿਘਨ) (ਘੰਟੀ) ਮੇਰੀ ਅਰਜ਼ ਤਾਂ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ ਸੁਣ ਲਉ। (ਵਿਘਨ)

ਸ੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਡੀ. ਸੀ. ਸਾਹਿਬ ਇਥੇ ਨਹੀਂ, ਇਸ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਾਰੇ ਵਿੱਚ ਇਥੇ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿ ਜੋ ਮਰਜ਼ੀ ਹੈ ਕਿਹਾ ਜਾਵੇ (ਵਿਘਨ) ਮੈਂ ਇਸ ਮੌਸਨ ਦੇ ਬਾਰੇ ਵਿੱਚ ਕਹਿ ਚੁਕਾ ਹਾਂ ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਮਾਮਲਾ ਖਤਮ ਹੋ ਚੁੱਕਾ ਹੈ। (*The D.C. is not present in the House as such he cannot be discussed here. It is not proper that you may go on saying whatever you like (Interruptions) I have already given my views about the Motion. Therefore, the matter is finished now*)

ਸ੍ਰੀ ਸਤ ਪਾਲ ਭਾਂਗ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੇਰੀ ਦੂਜੀ ਅਰਜ਼ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਆਪ ਨੇ ਜਿਹੜਾ ਰੂਲਿੰਗ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ 10 ਦਿਨਾਂ ਵਿੱਚ ਫਿਰ ਜੇਕਰ ਲੋੜ ਪਈ ਤਾਂ ਹਾਊਸ ਨੂੰ ਬੁਲਾ ਲਵਾਂਗੇ, ਇਸ ਦੇ ਬਾਰੇ ਵਿੱਚ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਨੂੰ ਕੁਝ ਕਹਿਣ ਦਾ ਹਕ ਹੈ। ਕਹਿਣ ਤਾਂ ਦਿਉ। (ਵਿਘਨ)

ਸ੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਕਹਿ ਲਉ ਜੀ। (*You are allowed to put your view point.*) (ਵਿਘਨ)

ਸ੍ਰੀ ਸਤ ਪਾਲ ਭਾਂਗ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਇਹ ਤਾਂ ਸੈਨਸਰ ਮੌਸਨ ਸੀ ਜਿਸ ਤੇ ਆਪਨੇ ਰੂਲਿੰਗ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।

Shri Prabodh Chandra : I am on a Point of Order on your ruling, Is it not a sub-judice case?

Mr. Speaker : It is sub-judice somewhere but it is not sub-judice somewhere else.

Shri Prabodh Chandra : I have not followed you. Is it not a sub-judice case?

ਸ੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਇਸ ਚੀਜ਼ ਨੂੰ ਹੁਣ ਬੰਦ ਹੀ ਰਹਿਣ ਦਿਉ ਤਾਂ ਚੰਗਾ ਹੋਵੇਗਾ ।
(It would be better if you do not take up this matter now.)

(ਵਿਘਨ)

ਸ੍ਰੀ ਸਤ ਪਾਲ ਡਾਂਗ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਇਸ ਸੈਂਸਰ ਮੋਸ਼ਨ ਦੇ ਨੋਟਿਸ ਤੇ ਮੇਰੇ ਵੀ ਦਸਖਤ ਹਨ, ਇਸ ਲਈ ਮੈਨੂੰ ਕੁਝ ਕਹਿਣ ਦਾ ਮੌਕਾ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ । ਮੈਂ ਇਹ ਅਰਜ਼ ਕਰਨੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਵਾਕਿਆ ਬਹੁਤ ਗੰਭੀਰ ਹੈ ਅਤੇ ਸਾਰਾ ਹਾਊਸ ਇਸ ਗਲ ਨੂੰ ਜਾਣਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਸ ਵਾਕੇ ਤੋਂ ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਡੀਮਾਂਸਟ੍ਰੇਸ਼ਨ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ । ਸੀ. ਐਮ. ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਡੀ. ਸੀ. ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਨਕੁਆਇਰੀ ਕਰੇ । ਇਕ ਮਨਿਸਟਰ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਇਨਕੁਆਇਰੀ ਲਈ ਇਕ ਡੀ. ਸੀ. ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਜਾਵੇ ਜਿਹੜਾ ਕਿ ਉਸ ਦੇ ਮਾਤਹਿਤ ਹੋਵੇ । ਉਹ ਕਿਵੇਂ ਕਰੇਗਾ ? ਇਨਕੁਆਇਰੀ ਲਈ ਕੋਈ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦਾ ਜਜ਼ ਮੁਕੱਰਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਜਾਂ ਕੋਈ ਹੋਰ ਇਸ ਪਾਏ ਦਾ ਆਦਮੀ ਮੁਕੱਰਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਡੀ.ਸੀ. ਤੋਂ ਰੀਪੋਟ ਮੰਗੀ ਗਈ ਹੈ । ਡੀ.ਸੀ. ਦੀ ਕੀ ਜੁਰਤ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਇਕ ਡਿਪਟੀ ਮਨਿਸਟਰ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਰੀਪੋਟ ਦੇਵੇ । ਫਿਰ ਜਦ ਕਿ ਇਹ ਉਹੀ ਡੀ.ਸੀ. ਹੋਵੇ ਕਿ ਜਿਥੇ ਸਟੂਡੈਂਟਸ ਨਾਲ ਜ਼ਿਆਦਤੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਹੀ ਕੇਸ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਜਾਣ (ਵਿਘਨ) (ਸ਼ੋਰ)

ਸ੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰ ਦਿਆਂ ਕਿ ਇਹ ਇਨਕੁਆਇਰੀ ਡੀ.ਸੀ. ਤੇ ਹੀ ਨਹੀਂ ਛੱਡੀ ਜਾਏਗੀ । I will enquire it myself. (I assure you that the enquiry will not be left to D.C. only. I will enquire into the matter myself.)

ਸ੍ਰੀ ਸਤ ਪਾਲ ਡਾਂਗ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਸੈਂਸਰ ਮੋਸ਼ਨ ਦੇ ਬਾਰੇ ਵਿੱਚ ਇਹ ਰੂਲ ਹੈ ਕਿ ਅੱਜ ਹਾਊਸ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਇਜਲਾਸ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਣ ਤੋਂ ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਜਾਂ ਕੋਈ ਹੋਰ ਦਿਨ ਉਸ ਤੇ ਬਹਿਸ ਲਈ ਮੁਕੱਰਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਪਰ ਇਥੇ ਇਸ ਹਾਊਸ ਨੂੰ ਸਾਇਨੇ ਡਾਈ ਅਡਜ਼ਰਨ ਕਰਨ ਦੀ ਮੋਸ਼ਨ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਐਡਮਿਟ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ । ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਦੱਸ ਦਿਨਾਂ ਤਕ ਪੈਂਡਿੰਗ ਰਖ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ । (ਵਿਘਨ) **Sardar Bakhtawar Singh deserves nothing less than dismissal.**

ਇਸ ਗਲ ਨਾਲ ਹਾਊਸ ਨੂੰ ਤਸੱਲੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ ਕਿ ਸਰਦਾਰ ਬਖਤਾਵਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਸਿਰਫ ਵਾਰਨਿੰਗ ਹੀ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ । ਇਸ ਲਈ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਹਾਊਸ ਨੂੰ ਅਸ਼ੋਅਰ ਕਰੋ ਕਿ ਹਾਊਸ ਨੂੰ ਦੁਬਾਰਾ ਕਾਲ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਅਤੇ ਇਹ ਆਬਲੀਗੇਟਰੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਸੈਂਸਰ ਮੋਸ਼ਨ ਮੂਵ ਕੀਤੀ ਗਈ, ਫਿਰ ਉਹ ਐਡਮਿਟ ਕੀਤੀ ਗਈ । ਉਸ ਲਈ ਵਕਤ ਦੇਣਾ ਆਬਲੀਗੇਟਰੀ ਹੈ । ਬਿਜਨੈਸ ਐਡਵਾਇਜ਼ਰੀ ਕਮੇਟੀ ਅਤੇ ਲੀਡਰ ਆਫ ਦੀ ਹਾਊਸ ਜਾਂ ਤੁਸੀਂ ਵੀ ਇਸ ਗਲ ਲਈ ਵਕਤ ਜ਼ਰੂਰ ਦਿਉ । ਮੈਂ ਡਿਯੂ ਰੈਸਪੈਕਟ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ ਚੇਅਰ ਨੂੰ ਪਰ ਇਹ ਕਹਾਂਗਾ ਕਿ ਇਹ ਹੁਕਮ ਇਲਲੀਗਲ ਹੈ । ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਕਿ ਹਾਊਸ ਨੂੰ ਐਡਜ਼ਰਨ ਕਰਨ ਦੀ ਮੋਸ਼ਨ ਤਾਂ ਪਾਸ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਸੈਂਸਰ ਮੋਸ਼ਨ ਲਈ ਵਕਤ ਨਾ ਰਖਿਆ ਜਾਵੇ । ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਇਹ ਹੁਕਮ ਆਪ ਦਾ ਅਗੇਂਸਟ ਦੀ ਰੂਲ ਹੈ ।

ਸ੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਮੈਂ ਤਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਦਸ ਦਿਨਾਂ ਵਿੱਚ ਜੇਕਰ ਮੇਰੀ ਤਸੱਲੀ ਨਾ ਹੋਈ ਤਾਂ I will recall the House and allow you to move and discuss that. (I have already informed the House that if I am not satisfied within ten days, I will recall the House and allow you to move and discuss that.)

ਸ੍ਰੀ ਸਤ ਪਾਲ ਡਾਂਗ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਤੁਹਾਡੀ ਨਹੀਂ ਅਸਾਡੀ ਤਸੱਲੀ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

ਸ੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਜੇਕਰ ਅਸਾਡੀ ਤਸੱਲੀ ਹੋਵੇਗੀ ਤਾਂ ਹੀ ਤੁਹਾਡੀ ਵੀ ਤਸੱਲੀ ਹੋਵੇਗੀ। ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਅਸਾਡੀ ਤਸੱਲੀ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। (ਵਿਘਨ) (You can be satisfied if I am satisfied. Therefore, firstly I should satisfy myself.)

ਡਾਕਟਰ ਬਲਦੇਵ ਪਰਕਾਸ਼ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੇਰੀ ਬੇਨਤੀ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਇਕ ਸੈਂਸਰ ਮੋਸ਼ਨ ਨੂੰ ਇਥੇ ਐਡਮਿਟ ਕੀਤਾ। ਉਸ ਲਈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਰਿਕ੍ਰਿਟਿਜ਼ਟ ਨੰਬਰ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦਾ ਖੜਾ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ, ਖੜਾ ਹੋਇਆ। ਮੋਸ਼ਨ ਐਡਮਿਟ ਹੋ ਗਈ। ਇਸ ਲਈ ਉਸ ਦੇ ਬਾਰੇ ਵਿੱਚ ਰੂਲਜ਼ ਕਲੀਅਰ ਹਨ ਕਿ ਵਕਤ ਜ਼ਰੂਰ ਉਸ ਨੂੰ ਡਿਸਕਸ ਕਰਨ ਲਈ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਸੀ. ਐਮ. ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਜਵਾਬ ਆਵੇਗਾ, ਇਸ ਨਾਲ ਅਸਾਡੀ ਤਸੱਲੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ ਅਤੇ ਸਿਰਫ ਇਕੋ ਹੀ ਰਾਹ ਰਹਿ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਮੋਸ਼ਨ ਇਨਫਰਕਚੂਅਸ ਹੋ ਜਾਵੇ। ਜੇਕਰ ਸਰਦਾਰ ਬਖਤਾਵਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਡਿਸਮਿਸ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ। ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹਾਲਾਤ ਹੋਏ ਹਨ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਤੁਹਾਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਡੀ.ਸੀ. ਨੇ ਵੀ ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਐਫੇਂਸ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰਿੰਸਿਪਲ, ਸਟਾਫ ਅਤੇ ਸਟੂਡੈਂਟਸ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਕੇਸ ਬਣਵਾ ਦਿੱਤੇ ਹਨ। ਉਹ ਸਾਰੇ ਵਿਦਭਰਾ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਡਿਪਟੀ ਮਨਿਸਟਰ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਕੇਸ ਦਰਜ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਇਕ ਮਨਿਸਟਰ ਤਾਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜ਼ਿਆਦਤੀ ਕਰਕੇ ਬਚਿਆਂ ਤੇ ਲਾਨੀ ਚਾਰਜ ਕਰਕੇ ਛੱਟ ਜਾਏ ਅਤੇ ਬੱਚਿਆਂ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਉੱਤੇ ਜ਼ੁਲਮ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਡੀ.ਸੀ. ਕੇਸ ਰਜਿਸਟਰ ਕਰੇ। ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਜਨਤਾ ਨੂੰ ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਬਿਲਕੁਲ ਤਸੱਲੀ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਇਹ ਦੋ ਮੰਗਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਨਹੀਂ ਹੋਣਗੀਆਂ।

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਆਨ ਏ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ ਆਰਡਰ ਸਰ। ਮੈਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੈਂਟੀਮੈਂਟਸ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਨਹੀਂ ਜਾਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ। ਤੁਸੀਂ ਮੇਰੇ ਇਸ਼ਾਰੇ ਨੂੰ ਅਖਬਾਰਾਂ ਵਿੱਚ ਵੇਖਿਆ ਹੋਵੇਗਾ। ਮੈਂ ਬੜੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਦੇ ਨਾਲ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਉਥੇ ਆਪ ਜਾਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ, ਆਪਣੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਮੈਂ ਆਪ ਜਾਕੇ ਮਿਲਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦੁਖ ਸੁਣਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ। ਜੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਜ਼ਰਾ ਭਰ ਵੀ ਜ਼ਿਆਦਤੀ ਹੋਈ ਹੈ, ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਆਪ ਮੁਆਫੀ ਮੰਗਾਂਗਾ। ਮੈਨੂੰ ਮੁਆਫੀ ਮੰਗਣ ਦੇ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਗਿਲਾ ਨਹੀਂ, ਜੇ ਮੇਰੇ ਮਨਿਸਟਰ ਤੇ ਬੜਾ ਬਹੁਤ ਵੀ ਧਬਾ ਆਉਂਦਾ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਰੀਜ਼ਾਈਨ ਦੇਣ ਲਈ ਕਹਾਂਗਾ। ਹੋਰ ਜ਼ਿਆਦਾ ਇਸ ਵੇਲੇ ਮੈਂ ਕਹਿਣਾ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦਾ। ਮੁਨਾਸਬ ਇਹੀ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਮੈਂ ਮੌਕੇ ਤੇ ਜਾਕੇ ਗੱਲ ਬਾਤ ਕਰ ਲਵਾਂ।

ਸ਼੍ਰੀ ਐ. ਕਿਸ਼ਕ ਨਾਥਨ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ ਆਰਟੀਕਲ 191 ਐਂਡ 192 ਆਫ ਦੀ ਕਾਂਸਟੀਚੂਸ਼ਨ ਸੋ ਡਿਸਕਵਾਲੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਆਫ ਸੈਂਕਜ਼ ਕੇ ਸੁਟਾਲਿਕ ਲਿਖਾ ਹੈ :

If he is of unsound mind.....

Mr. Speaker : I do not allow this.

Shri A. Vishwanathan : Sir, it is my right (*Interruption*).

15 ਹਜ਼ਾਰ ਦੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਦੇ ਜਲਸੇ ਦੇ ਅੰਦਰ ਧਰ੍ਵ ਰੈਜ਼ੋਲਿਊਸ਼ਨ ਪੇਸ਼ ਹੁਆ . . . . .

Mr. Speaker : I would request the hon. Member not to say such things now when we are adjourning in a very happy mood.

ਸ਼੍ਰੀ ਮਨਮੋਹਨ ਕਾਲੀਆ : 10 ਦਿਨ ਦੇ ਅੰਦਰ ਵਜ਼ੀਰ ਬਣਕੇ ਉਸ ਨੇ ਲਾਠੀ ਚਾਰਜ ਕਰਵਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਜੇ ਉਸ ਨੇ ਹੁਣ ਗੋਲੀ ਚਲਾ ਦਿੱਤੀ ਤਾਂ ਇਸ ਦਾ ਕੌਣ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਹੋਵੇਗਾ ? ਇਸ ਦੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਪੇਸ਼ਬੰਦੀ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ ।

ਸ਼੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਮੈਂ ਸਾਰੇ ਹਾਊਸ ਨੂੰ ਜਿਸ ਮਾਹੌਲ ਦੇ ਵਿੱਚ ਪੰਜਾਬੀ ਜ਼ਬਾਨ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦਾ ਬਿਲ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਹੈ ਵਧਾਈ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ। ਸਾਨੂੰ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਹੀ ਬੜੀ ਖੁਸ਼ੀ ਹੈ। (ਵਿਘਨ) (ਸ਼ੋਰ) ਮੈਂ ਇਕ ਬੇਨਤੀ ਹੋਰ ਕਰਾਂਗਾ ਕਿ ਇਸੇ ਖੁਸ਼ੀ ਵਿੱਚ ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਨੂੰ ਕਲ ਦੀ ਛੁੱਟੀ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ। ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਵੀ ਅਪੀਲ ਕਰਾਂਗਾ ਕਿ ਉਹ ਪੰਜਾਬੀ ਲੈਂਗੁਏਜ ਬਿਲ ਦੇ ਪਾਸ ਹੋਣ ਦੀ ਖੁਸ਼ੀ ਵਿੱਚ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਦਫਤਰਾਂ ਵਿੱਚ ਕਲ ਦੀ ਛੁੱਟੀ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕਰ ਦੇਵੇ।

(I congratulate this House that it has passed the Punjab Official Language Bill in a very congenial atmosphere. We all are happy on this occasion. (*Interruptions-Noise*). I may also inform you that I have declared holiday for to-morrow in the office of Punjab Vidhan Sabha on this auspicious occasion and will appeal to the Punjab Government to declare holiday for to-morrow in its offices as an expression of our pleasure on the passage of Punjab Official Language Bill.)

Captain Rattan Singh : On a Point of Order, Sir—

(*Interruption and Noise in the House*)

Mr. Speaker : There should be no point of Order, when I am on my legs.

(*Interruptions*)

Voices from the Opposition Benches : Please resume your seat.

Mr. Speaker : The House stands . . . . .

(*Interruptions and Noise*)

Shri Satya Pal Dang : Sir, our protest against an illegal decision may be recorded (*Interruptions and Noise*.)

Mr. Speaker : The House stands adjourned *sine die*.

8.55 P.M.

(*The House then adjourned sine die*)

Original with;
Punjab Vidhan Sabha
Digitized by;
Panjab Digital Library.

© 1968

Published under the Authority of the Punjab
Vidhan Sabha and Printed by the Controller,
Printing & Stationery, Punjab, at the Govt.
Press, Patiala.

Ann. 615 -
657/II

Punjab Vidhan Sabha Debates

19th December, 1967

Annexure to Vol. II, No. 13

OFFICIAL REPORT

CONTENTS

Tuesday, the 19th December, 1967

	<i>Page</i>
Answers to Starred Questions Laid on the Table of the House under Rule 45 ..	1—381
Answers to Starred Questions converted into Unstarred Questions ..	381—483
Appendix	i—lxii

Punjab Vidhan Sabha Secretariat, Chandigarh.

Price : Rs. 54.00 Paise

i
N
a

be
of
(ii
(ii
ti
th
ca
ti

—
—
1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
—

PUNJAB VIDHAN SABHA

Tuesday, the 19th December, 1967

ANNEXURE

This annexure contains Starred Questions and Answers laid on the Table of the House under Rule 45 of the Rules of Procedure and Conduct of Business in the Punjab Legislative Assembly and answers to Starred Questions Converted into Unstarred Questions.

ANSWERS TO STARRED QUESTIONS LAID ON THE TABLE OF THE HOUSE UNDER RULE 45

Starred Questions for the 27th November, 1967.
(Questions left over)

Setting up Harijan Finance Corporation in the State

*465. Acharya Prithvi Singh Azad : Will the Minister for Labour and Welfare be pleased to state—

(a) whether there is any proposal under the consideration of the Government to set up a Harijan Finance Corporation in the State; if so, the details of this scheme ;

(b) the source from which the funds are proposed to be provided for the said Corporation ?

Shri Piara Ram Dhanowali : (a) Yes, but the name of the proposed Corporation is the Punjab Scheduled Castes Welfare and Industrial Corporation Ltd. The Memorandum and Articles of Association of the Corporation are being prepared and as such the details of the schemes have not been finalised as yet.

(b) The Harijan Kalyan Fund.

Strike in Factories

*512. Shri A. Vishwanathan : Will the Minister for Labour and Welfare be pleased to lay on the Table of the House a statement showing (i) the total number of strikes that took place in factories in the State during the current financial year; (ii) the names of the factories involved and the number of workers concerned; (iii) the number of men hours lost, the value in terms of rupees of the loss in production and the total loss in wages as a result of the said strikes ; (iv) the details of the Labour Unions which led the said strikes and the result of the strikes in each case ; (v) whether any of the said strikes were declared as illegal; if so, their number ?

Shri Piara Ram Dhanowali : A statement containing the requisite information is laid on the Table of the House.

Statement

(i) 24.
(ii)—

The names of the factories involved	Number of workers involved in strikes
1. Shri Bhiwani Cotton Mills, Abohar	1,661
2. Punjab State Electricity Board, Patiala	10,000 (estimated)
3. Goetze Private Ltd., Bahadurgarh, (Patiala)	265
4. Escorts Private Ltd., Bahadurgarh (Patiala)	409
5. Koh-i-Noor Paints, Colour and Varnishes, Chheharta	138
6. Koh-i-Noor Paints, Colour and Varnishes, Chheharta	117
7. Brick Kilns, Ludhlana	600 (estimated)
8. Municipal Committee, Tapa Mandi	23
9. Municipal Committee, Pathankot	176
10. New Egerton Woollen Mills, Dhariwal	2,164

Note :— Replies to starred questions Nos. 219, 398, 471, 567, 569, 578, 587, 588, 606, 607, 609, 611, 645, 652, 653, 728, 734, 766 and to converted unstarred questions Nos. 629, 636, 661, 707, 708, 710, 763, 775, 779, 811, 812, 815, 827, 829 and 833 were received at Proofs stage. These have been printed as an Appendix at the End of this ANNEXURE.

The names of the factories involved	Number of workers involved in strikes
11. Kharar Textile Mills, Kharar	.. 730
12. Pepsu Industries, Phagwara	.. 28
13. Punjab Woollen Textile Mills, Chheharta	.. 245
14. Punjab Worsted Spinning Mills, Chheharta	.. 180
15. Punjab Woollen Mills, Chheharta	.. 167
16. Oriental Textile Finishing Mills, Chheharta	.. 130
17. Supper Cycle Industrial, Ludhiana	.. 53
18. Daulat Industrial Corporation, Ludhiana	.. 65
19. Hindustan Steel Forgings, Rajpura	.. 135
20. Roadmaster Industries, Rajpura	.. 464
21. Batala Engineering Co., Batala	.. 321
22. Punjab Dairy Development Corporation Milk Plant, Verka (Amritsar)	.. 200
23. O.C.M., Chheharta	.. 1,162
24. M/s Spangle and Glue Manufacturing Co, P.O. Khalsa College, Amritsar	.. 23
(iii) (a) No. of man-days lost. (Information regarding man-hours lost is not available)	2,20,950
(b) Total production lost	.. Rs. 1,93,14,261 (estimated)
(c) Total wages lost	.. Rs 9,00,383
(iv) (1) Details of the Labour Unions which led the strikes	

Number of strikes sponsored

(a) AITUC	.. 17
(b) INTUC	.. 4
(c) AITUC AND INTUC	.. 1
(d) AITUC and Bhartya Mazdoor Sangh	.. 1
(e) Independent	.. 1

(2) Results of the strikes —

(a) Successful	.. 4
(b) Partially successful	.. 3
(c) Unsuccessful	.. 5
(d) Indefinite	.. 11
(e) Strike continued	.. 1

(v) None.

Labour Disputes

*513. Shri A. Vishwanathan : Will the Minister for Labour and Welfare be pleased to state —

- (a) the total number of industrial disputes and applications decided under section 33C (2) of the Industrial Disputes Act, 1947, through arbitration or adjudication since 1st April, 1967 in the State ;
- (b) the number of the disputes / applications referred to in part (a) above which were decided in favour of the management and the workmen separately ;
- (c) the number of disputes referred to above still pending before the various authorities in the State at present ?

Shri Piara Ram Dhanowali : (a), (b) and (c) A statement containing the requisite information is laid on the Table of the House.

Statement

Industrial Disputes

(a) The total Number of industrial disputes and applications under Section 33 C (2) of the Industrial Disputes Act, 1947, decided through arbitration or adjudication since 1st April, 1967 (1st April, 1967 to 31st October, 1967)

Reference under Section 10	Arbitration reference under Section 10 A	Applications under Section 33 C (2)	Total
202	3	863	1,068

(b) The number of disputes/ applications referred to in item (a) above which were decided in favour of management and the workmen separately

Decided in favour of management.	Decided in favour of workmen.	Settled by parties in courts.	Cases with- drawn by the work- men.	Cases partly decided in favour of manage- ments and partly in favour of workmen.	Total
58	47	71	14	12	202
1	2	..	..	..	3
113	82	245	339	84	863
					1,068

(i) Reference under Section 10 of the Industrial Disputes Act, 1947

(ii) Arbitration references under Section 10 A of the Industrial Disputes Act.

(iii) Applications under Section 33 C (2) of the Industrial Disputes Act.

(c) The number of disputes referred to above still pending before the Labour Courts, Jullundur and Industrial Tribunal, Punjab as it stood on 1st January, 1967

Reference under Section 10	Arbitration references under Section 10 A	Applications under Section 33 C (2)	Total
338	3	177	518

Payment of compensation for land acquired for Payal-Dhamot Road

*497. Lieut. Bhag Singh : Will the Minister of State for Public Works be pleased to state —

- (a) whether any area of land belonging to the villagers of village Jalla Sub-tehsil Payal, district Ludhiana was acquired by the Government during 1953, for the construction of the Payal-Dhamot road;
- (b) the amount of compensation assessed on this account ;
- (c) whether this amount has been paid to the villagers concerned or the village Panchayat ; if so, on what date, with the reasons for the delay, if any ?

Sardar Narinder Singh : (a) Yes.

(b) Rs. 65,598/4/9.

(c) Rs. 45,733/-/9 paid up to 5th August, 1957. On the point of delay, I am having the matter looked into.

Damage caused to Budhlada-Jakhal Road

*506. Sardar Gurdev Singh Sidhu : Will the Minister of State for Public Works be pleased to state —

- (a) the number of points at which the Budhlada-Jakhal road has been damaged due to heavy rains in the recent past ;
- (b) the steps proposed to be taken by the Department to avoid such losses and inconvenience to the general public in future ?

Sardar Narinder Singh : (a) Four.

(b) Road is proposed to be raised at these reaches and the estimate is under preparation.

† *Note.*—Reference Part 'C' of the reply given to the above noted question as per copy attached.

2. On the point of delay, the remaining requisite information is given as under :—

The case remained under correspondence between Sub-Divisional Officer (Civil) Tehsildar, Payal, Deputy Commissioner, Patiala, Deputy Commissioner, Ludhiana and the Rehabilitation Department for a pretty long period. No complete information was received either from Rehabilitation Department or Tehsildar Payal regarding the verification of claims of each individual upto March, 1964. Since the jurisdiction of area under reference was transferred to the Collector, Ludhiana, all these cases were transferred to him. A lapsed deposit refund bill for Rs. 18,862.37 was, however, prepared by the Sub-Divisional Officer (Civil) on 19th May, 1967, payable to Deputy Commissioner, Ludhiana. On further observations, it has been prepared afresh, payable to the Sub-Divisional Officer (Civil) Bassi. The reference bill is still under correspondence with the Accountant General, Punjab, Simla. After removing the objections according to the latest position it was submitted to the Accountant General, Simla by the Sub-Divisional Officer (Civil). The Sub-Divisional Officer (Civil) has further reported that as soon as the bill is passed, the amount will immediately be transferred to the Collector, Ludhiana for making payment to the entitled persons after verification.

Tour by Ministers

*394. **Sardar Mohinder Singh Gill** : Will the Chief Minister be pleased to state —

(a) the details of the tours undertaken and the names of places visited by each of the Ministers from the date of his taking the oath of office;

(b) the details of the expenditure incurred on the tours by each of the Ministers, Chief Minister and the Chief Parliamentary Secretary?

Sardar Lachhman Singh Gill : The requisite information is laid on the Table of the House.

Presumably the Hon'ble Member desires to know the information in respect of the out-going Ministry, which demitted office on 25th November, 1967 (afternoon), and accordingly the information is laid on the table of the House.

ANNEXURE I

T.A. details of Sardar Gurnam Singh, Ex-Chief Minister, Punjab for the month of March, 1967

Date	Departure	Arrival	Purpose
8th March, 1967	.. Chandigarh	Ludhiana (Night Stay)	
9th March, 1967	.. Ludhiana	Amritsar	Meeting with District Officers.
10th March, 1967	.. Amritsar Ludhiana	Ludhiana Chandigarh	
11th March, 1967	.. Chandigarh	Nabha	Meeting of Board of Governors of Punjab Public Schools, Nabha
	Nabha	Chandigarh	
12th March, 1967	.. Chandigarh	Ludhiana	Heard Public Grievances
13th March, 1967	.. Ludhiana	Amritsar	Discussion with District Officers
	Amritsar	Chandigarh	
14th March, 1967	.. Chandigarh	Ludhiana	Meeting with District Officers
15th March, 1967	.. Ludhiana	Chandigarh	
17th March, 1967	.. Chandigarh	Phillaur	To attend the function of Police Training Schools
	Phillaur	Ludhiana (Night Stay)	
18th March, 1967	.. Ludhiana	Chandigarh	
23rd March, 1967	.. Chandigarh	Khatkarkalan	In connection with Bhaga Singh's Birthday
	Khatkarkalan	Ludhiana	
24th March, 1967	.. Ludhiana	Jagraon	Heard Public Grievances
	Jagraon	Ludhiana	
25th March, 1967	.. Ludhiana	Amritsar	Ditto
	Amritsar	Gurdaspur	Ditto

Date	Departure	Arrival	Purpose
1	2	3	4
25th March, 1967	Gurdaspur	Qadian	
	Qadian	Ludhiana	
	Ludhiana	Anandpur Sahib	Public meeting and Discussion with officers
	Anandpur Sahib	Chandigarh	

T.A. Details of S. Gurnam Singh, Ex-Chief Minister, Punjab for the Month of April, 1967

1st April, 1967	.. Chandigarh	Amritsar	To discuss Law and Order situation
	Amritsar	Ludhiana	
2nd April, 1967	.. Halt at	Ludhiana	Prize Distribution of Engineering College
3rd April, 1967	.. Ludhiana	Chandigarh Via Thua (Tehsil Rajpura)	To attend public gathering at Thua
7th April, 1967	.. Chandigarh	Delhi	To attend Chief Ministers' Conference
8th April, 1967 to 10th April, 1967	Halt at	Delhi	Ditto
11th April, 1967	.. Delhi	Chandigarh	
13th April, 1967	.. Chandigarh	Bhatinda	To address a public gathering at Talwandi Sabo-Ki and meeting with District Officers
	Bhatinda	Patiala	To attend the annual function of Punjab Home Guards
14th April, 1967	.. Patiala	Chandigarh	
16th April, 1967	.. Chandigarh	Ludhiana	To settle the dispute of Daya_nand Medical College
17th April, 1967	.. Ludhiana	Chandigarh	
28th April, 1967	.. Chandigarh	Kiratpur	Bridge opening ceremony
	Kiratpur	Rupar	Visit to Birla Farms
	Rupar	Chandigarh	
29th April, 1967	.. Chandigarh	Dera Bassi	Opening of Branch of State Bank of Patiala
	Dera Bassi	Ambala	
	Ambala	Chandigarh	
30th April, 1967	.. Chandigarh	Ludhiana	Heard Public Grievances and Meeting of Nanakana Sahib Education Trust
1st May, 1967	.. Ludhiana	Chandigarh	

Date	Departure	Arrival	Purpose
T.A. Details of Ex-Chief Minister, Punjab, for the month of May, 1967			
7th May, 1967	.. Chandigarh	Kasauly	Private
		Kasauly	Chandigarh
12th May, 1967	.. Chandigarh	Ludhiana (Night Stay)	
13th May, 1967	.. Ludhiana	Sidhwan Khurd	(Prize Distribution Function at Khalsa College, Sidhwan Khurd).
		Sidhwan Khurd	Jagraon
			(To lay the foundation stone of Jagraon Co-operative Society, Jagraon).
		Jagraon	Ludhiana
14th May, 1967	.. Ludhiana	Jassowal	(To lay the foundation stone of main building of Public High School, Jassowal).
		Jassowal	Ludhiana
		Ludhiana	Amritsar
15th May, 1967		Ludhiana	Chandigarh
21st May, 1967	.. Chandigarh	Ramgarh (District Ludhiana)	To address public gathering
		Ramgarh	Ludhiana
22nd May, 1967	.. Ludhiana	Chandigarh	
T.A. details of S. Gurnam Singh, Ex-Chief Minister Punjab for the month of July, 1967			
5th July, 1967	.. Chandigarh	Delhi	
6th July, 1967 to 7th July, 1967	Halt at Delhi		To attend the meeting of Chief Ministers, Food and meeting with the Prime Minister regarding Planning.
8th July, 1967	..		Discussion with Shri Shah, Minister for Information. Meeting with Textile Association, Punjab.
		Delhi	Ludhiana
9th July, 1967	.. Ludhiana	Amritsar	Heard Public grievances
		Amritsar	Ludhiana
10th July, 1967	.. Halt at Ludhiana		Heard public grievances
11th July, 1967	.. Ludhiana	Chandigarh	
15th July, 1967	.. Chandigarh	Rupar	Discussions with the D.C., Rupar
		Rupar	Chandigarh
16th July, 1967	.. Chandigarh	Rupar	To address a public gathering at Rupar

Date		Departure	Arrival	Purpose
16th July, 1967—Concl'd				
		Rupar	Fatehgarh Sahib	To address a public gathering at Fatehgarh Sahib.
		Fatehgarh Sahib	Chandigarh	
19th July, 1967	..	Chandigarh	Hamira	To study labour situation.
20th July, 1967	..	Hamira	Ludhiana	
		Ludhiana	Chandigarh	
21st July, 1967	..	Chandigarh	Ludhiana	
22nd July, 1967	..	Ludhiana	Amritsar	Heard Public Grievances and addressed a public meeting.
		Amritsar	Ludhiana	
23rd July, 1967	..	Halt at Ludhiana		Heard public Grievances.
23rd July, 1967	..	Ludhiana	Chandigarh	
27th July, 1967	..	Chandigarh	Sangrur	To address District Officers and heard Public grievances
		Sangrur	Bhiwanigarh	To address a public gathering.
		Bhiwanigarh	Chandigarh	
29th July, 1967	..	Chandigarh	Ludhiana	To attend the function of Lions Club, Ludhiana.
30th July, 1967	..	Halt at Ludhiana		Heard public grievances.
31st July, 1967	..	Ludhiana	Phillaur	To do official work at P.W.D. Rest House, Phillaur.
		Phillaur	Tarn Taran	To hear public grievances.
		Tarn Taran	Ludhiana	
1st August, 1967	..	Ludhiana	Chandigarh	
T.A. details of Sardar Gurnam Singh, Ex-Chief Minister, Punjab for the month of August, 1967				
2nd August, 1967	..	Chandigarh	Delhi	Meeting with Home Minister, Shri Chavan.
3rd August, 1967	..	Delhi (By Air)	Bombay	(Rs. 266 paid by C. M. for the purchase of ticket).
4th August, 1967 to 6th August, 1967		Halt at Bombay		Meetings with the Chairman, L.I.C. and Governor Reserve Bank of India.
7th August, 1967	..	Bombay (By Air)	Delhi	(Rs. 266 paid by C.M. for purchase of ticket).
		Delhi	Chandigarh	Meeting with Members of Parliament.

Date	Departure	Arrival	Purpose
10th August, 1967	.. Chandigarh	Hoshiarpur	To address District Officers.
	Hoshiarpur	Ghardiwala	To attend the function of
	Ghardiwala	Jullundur	Khalsa College, Ghardiwala
	Jullundur	Ludhiana	
11th Augst, 1967	.. Ludhiana	Chandigarh	
	Chandigarh	Ludhiana	
12th August, 1967	.. Ludhiana	Ferozepore	To address District Officers
	Ferozepore	Guruaharsahai	To address rural gathering
	Guruaharsahai	Ferozepore	Presided over the Wrestling Matches
13th August, 1967	.. Ferozepore	Moga	To address the public gathering at Town Hall
	Moga	Manuke	To preside over the Rural Sports at Manuke
	Manuke	Ludhiana	
14th August, 1967	.. Ludhiana	Kumkalan	To address a rural gathering
	Kumkalan	Ludhiana	
15th August, 1967			To unfurl National Flag on the eve of Independence day at Ludhiana.
	Ludhiana	Isru	To attend the gathering on the martyrdom Day of Master Karnail Singh
	Isru	Ludhiana	
16th August, 1967	.. Ludhiana	Pakhowal	To address a rural gathering and meeting with the members of Block Samiti
	Pakhowal	Ludhiana	
17th August, 1967	.. Ludhiana	Chandigarh	
20th August, 1967	.. Chandigarh	Baba Bakala	To address a public gathering
	Baba Bakala	Ludhiana	
21st August, 1967	.. Ludhiana	Domeli (District Kapurthala)	To address a public gathering and heard public grievances
	Domeli	Ludhiana	
22nd August, 1967	.. Ludhiana	Chandigarh	
24th August, 1967	.. Chandigarh	Rampuraphool	Heard public gri vances and attended the rural gathering
	Rampuraphool	Chandigarh	

Date	Arrival	Departure	Purpose
25th August, 1967	.. Chandigarh Patiala	Chandigarh	To address district Officers
26th August, 1967	.. Chandigarh Ludhiana		
27th August, 1967	.. Ludhiana Kapurthala		To address district Officers and addressed public meeting in the evening
28th August, 1967	.. Halt at Ludhiana		Heard public grievances
29th August, 1967	.. Ludhiana Chandigarh		
30th August, 1967	.. Chandigarh Ludhiana		
31st August, 1967	.. Ludhiana Gurdaspur		To address District Officers
	Gurdaspur Babehali		To watch Rural Sports
	Babehali Gurdaspur		
	Gurdaspur Jullundur		
1st September, 1967	.. Jullundur Village Bhinder (Via Rayya)		To address rural gathering and inspection of drain
	Rayya Ludhiana		
2nd September, 1967	Ludhiana Jullundur		To address District Officers and meeting with the Press and meeting with the Bar of Jullundur
3rd September, 1967	.. Jullundur Beas		To enquire on the spot regarding the dispute of Shamlat Land
	Beas Amritsar		
4th September, 1967	Amritsar Tarn Taran		To address public gathering
	Tarn Taran Ludhiana		
5th September, 1967	.. Ludhiana Chandigarh		
T.A. details of Sardar Gurnam Singh, Ex-Chief Minister Punjab, for the month of September, 1967			
8th September, 1967	.. Chandigarh New Delhi		
9th September, 1967	.. Halt at New Delhi		Meeting with the Home Minister
10th September, 1967	.. Delhi Khanna		To attend the Public meeting and heard grievances
	Khanna Ludhiana		
11th September, 1967 to 12th September, 1967	Halt at Ludhiana		To hear public grievances and accompanied Prime Minister during her official tour to district Ludhiana.

Date	Arrival	Departure	Purpose
13th September, 1967	.. Ludhiana	Chandigarh	
16th September, 1967	Chandigarh	Ludhiana	
17th September, 1967	.. Halt at Ludhiana		Heard public grievances
18th September, 1967	Ludhiana	Village Chapper (Via Ahmedgarh)	To address rural gathering
	Chappar	Ludhiana	
19th September, 1967	.. Ludhiana	Chandigarh	
22nd September, 1967	.. Chandigarh	Patiala	To attend the function of Punjabi University Patiala.
	Patiala	Ludhiana	
23rd September, 1967	.. Ludhiana ..	Mehmasinghwala	To address public gathering and the function of Khalsa Higher Secondary School Mehmasinghwala
	Mehmasinghwala	Ludhiana	
24th September, 1967	.. Ludhiana	Amritsar	To discuss law and order situation with D.C. and S.S.P. Amritsar
	Amritsar	Ludhiana	
25th September, 1967	.. Ludhiana	Delhi	
26th September, 1967	.. Halt at Delhi		To attend the conference of Food Ministers and Chief Ministers
27th September, 1967	.. Delhi	Chandigarh	
28th September, 1967	.. Chandigarh	Simla	
29th September, 1967 2nd October, 1967	o Halt at Simla		To attend the XI meeting of the Tourist Development Council and also the meeting relating to Arbitration
3rd October, 67	.. Simla	Chandigarh	

**T.A. particulars of Dr. Baldev Parkash, Finance and Industries
Minister, Punjab, for the month of March, 1967**

8th March, 1967	.. Chandigarh]	Amritsar	Night stay at Amritsar
9th March, 1967	.. Stay at Amritsar on 9th March, 1967		Addressed public meeting along with C.M. at Amritsar
10th March, 1967	.. Amritsar	Chandigarh	
11th March, 1967	.. Chandigarh]	Amritsar	

Date	Departure	Arrival	Purpose
12th March, 1967 ..	Stay at Amritsar		Received a number of deputations Heard public grievances and meeting with district officers
13th March, 1967 ..	Amritsar	Chandigarh	
14th March, 1967 ..	Chandigarh	Ludhiana	Addressed a huge public meeting in Ramlila ground, Ludhiana
15th March, 1967 ..	Ludhiana	Chandigarh	
20th March, 1967 ..	Chandigarh	Patiala	Meeting with citizens
	Patiala	Chandigarh	
23rd March, 1967 ..	Chandigarh	Ferozepore	Addressed a huge public meeting orga- nised by Bhagat Singh Memorial Committee.
	Ferozepore	Amritsar	
24th March, 1967 ..	Stay at Amritsar		Addressed District Officers in Circuit House and received a number of deputations of Industrialists.
25th March, 1967 ..	Amritsar	Muktsar	Addressed a public meeting and received deputations. Heard public grievances
	Muktsar	Malout	Ditto
	Malout	M. Dabwali	Presided over the annual prize distribu- tion function of Guru Nanak College, Mandi Dabwali
	Dabwali	Gidderbaha	Received a number of deputations of industrialists and addressed a public meeting.
26th March, 1967 ..	Gidderbaha	Chandigarh	
T.A. Particulars of Dr. Baldev Prakash, Ex-Finance Minister Punjab for the month of April, 1967			
2nd April, 1967 ..	Chandigarh	Zira	Addressed a public meeting
	Zira	Amritsar	Meeting with district officers
3rd April, 1967	Amritsar	Chandigarh	
9th April, 1967 ..	Chandigarh	Delhi	
		Stay at Delhi on 10th and 11th April, 1967	Attended All India Finance Ministers' Conference in Vigyan Bhawan, New Delhi.
12th April, 1967 ..	Delhi	Chandigarh	
12th April, 1967 ..	Chandigarh	Amritsar	
13th April, 1967 ..	Stay at Amritsar	on 13th April, 1967	Meeting with district officers, Chairman, Improvement Trust and heard public grievances

Date	Departure	Arrival	Purpose
14th April, 1967	.. Amritsar	Pathankot	Addressed a public meeting organised by citizens
15th April, 1967	Pathankot	Ludhiana	Heard public grievances. Received a number of deputations of Industrialists
15th April, 1967	.. Ludhiana	Amritsar	Addressed a huge public meeting organised by citizens
16th April, 1967	.. Amritsar	Kotkapura	
16th April, 1967	.. Kotkapura	Phagwara	Received deputations of Industrialists and heard public grievances
	Phagwara	Chandigarh	
19th April, 1967	.. Chandigarh	Jullundur	Presided over the annual function of Mehar Chand Polytechnic and addressed a public meeting at Nehru Garden, Jullundur
20th April, 1967	.. Jullundur	Chandigarh	
20th April, 1967	.. Chandigarh	Delhi	Meeting with Commerce Minister, India
	Delhi	Chandigarh	
3rd April, 1967	.. Chandigarh	Ludhiana	Addressed a meeting organised by Jain Sabha, Ludhiana.
	Ludhiana	Mukerian	Addressed a public meeting
	Mukerian	Gurdaspur	Addressed a public meeting
	Gurdaspur	Amritsar	
24th April, 1967	.. Stay at Amritsar		Performed the opening ceremony of Fine Arts Exhibition.
25th April, 1967	.. Amritsar	Chandigarh	
29th April, 1967	.. Chandigarh	Mansa	Performed the opening ceremony of X-Rays Plant.
	Mansa	Budhlada	Addressed a public meeting.
30th April, 1967	.. Budhlada	Bhatinda	Addressed a public meeting, visited the Civil Hospital.
	Bhatinda	Abohar	Foundation laying ceremony of Lajpatrai Hostel for Girls. Addressed a public meeting. Heard public grievances.
1st May, 1967	.. Abohar	Chandigarh	..

T.A. particulars of Dr. Baldev Prakash Ex-Finance Minister Punjab for the month of May, 1967

Date		Departure	Arrival	Purpose
6th May, 1967	..	Chandigarh	Amritsar	Addressed All India Pharmaceutical.
7th May, 1967	..	Amritsar	Chandigarh	Association annual function.
16th May, 1967	..	Chandigarh	Khanna	Received deputation from public and heard grievances
17th May, 1967	..	Khanna	Chandigarh	
19th May, 1967	..	Chandigarh	Amritsar	Visited Pingalwara
20th May, 1967	..	Stay at Amritsar		Addressed a public meeting. Received deputations from public
21st May, 1967	..	Amritsar	Chandigarh	Received deputation of Industrialists at Phagwara en-route to Chandigarh on 21st May, 1967

T.A. particulars of Dr. Baldev Prakash Ex-Finance Minister Punjab, for the month of June, 1967

1st June, 1967	..	Chandigarh	Rajpura	Received a deputation of Industrialists of Rajpura
		Rajpura	Chandigarh	
2nd June, 1967	..	Chandigarh	Delhi	Meetings with Central Minister
3rd June, 1967	..	Delhi	Amritsar	
4th June, 1967	..	Amritsar	Jullundur	Received a deputation of local Industrialists
		Jullundur	Amritsar	Addressed a public meeting organised by citizens.
5th June, 1967	..	Amritsar	Chandigarh	
7th June, 1967	..	Chandigarh	Patiala	Meeting with district officer. Addressed a public meeting. Received deputations from public.
		Patiala	Chandigarh	
10th June, 1967	..	Chandigarh	Ludhiana	Addressed a public meeting in Daresi ground.
11th June, 1967	..	Ludhiana	Amritsar	Received deputations of industrialists and public.
12th June, 1967	..	Amritsar	Jullundur	Addressed a public meeting at Amritsar in the morning. Addressed a public meeting organised by Singh Sabha, Jullundur.
		Jullundur	Chandigarh	
16th June, 1967	..	Chandigarh	Chak Hakim	Addressed a public meeting.
		Chak Hakim	Chandigarh	
28th June, 1967	..	Chandigarh	Muktsar	Addressed a public meeting.
		Muktsar	Garh Shankar	Ditto
28th June, 1967	..	Garh Shankar	Chandigarh	Ditto

T.A. particulars of Dr. Baldev Prakash Ex. Finance Minister, Punjab, for the month of July 1967

Date	Departure	Arrival	Purpose
30th June, 1967	Chandigarh	Simla	
1st July, 1967 and 2nd July, 1967	Stay at Simla		To attend an important meeting with C.M., Punjab. To attend meeting with C.M., Himachal Pradesh
3rd July, 1967	Simla	Chandigarh	
7th July, 1967	Chandigarh	Delhi	Meeting with Central Ministers, Meeting with Commerce Minister, India, on 8th July, 1967
8th July, 1967	Delhi	Chandigarh	
9th July, 1967	Chandigarh	Amritsar	Meeting with the District Officers
	Amritsar	Chandigarh	Addressed a public meeting at Jullundur on way to Chandigarh
13th July, 1967	Chandigarh	Amritsar	Surprise visit to Civil Hospital, Gharuan, Samrala and Ludhiana.
14th July, 1967	Stay at Amritsar		Addressed public meeting, heard public grievances and received deputations of industrialists
15th July, 1967	Amritsar	Jullundur	Public meeting
16th July, 1967	Jullundur	Amritsar	Meeting with industrialists regarding their problems
17th July, 1967	Amritsar	Chandigarh	
19th July, 1967	Chandigarh	Balachaur	Addressed a huge public meeting Government policy explained
	Balachaur	Chandigarh	
22nd July, 1967	Chandigarh	Amritsar	Discussion with C.M., Punjab, regarding labour unrest. Addressed a huge public meeting
	Amritsar	Phagwara	
23rd July, 1967	Phagwara	Chandigarh	
26th July, 1967	Chandigarh	Ahmedgarh	Addressed a public meeting organised by citizens
27th July, 1967	Ahmedgarh	Barnala	Ditto
27th July, 1967	Barnala	Sangrur	
	Sangrur	Chandigarh	Addressed a public meeting at Bhiwani-garh

Date	Departure	Arrival	Purpose
T.A. Particulars of Dr. Baldev Prakash Ex. Finance Minister, Punjab, for the month of August, 1967			
2nd August, 1967	Chandigarh	Delhi	Meeting with Central Ministers
3rd August, 1967	Delhi	Bombay	*(By Air.) Meeting with Chairman Life Insurance Corporation. Meeting with Punjabi Industrialists. Meeting with authorities of Reserve Bank of India
4th August, 1967 and 5th August, 1967	Stay at Bombay		
6th August, 1967	Bombay	Delhi	*(By air)
	Delhi	Chandigarh	
11th August, 1967	Chandigarh	Patiala	Addressed a public meeting. Met deputations of industrialists. Heard public grievances
	Patiala	Chandigarh	
12th August, 1967	Chandigarh	Amritsar	Addressed a public meeting
13th August, 1967	Amritsar	Pathankot	Addressed a public meeting. Government policies explained
	Pathankot	Amritsar	Night stay at Amritsar
15th August, 1967	Stay at Amritsar		Addressed public meetings at Patiala, Tarn Taran
15th August, 1967	Amritsar	Hoshiarpur	Took salute on Independence Day Celebrations at Amritsar. Addressed a public meeting at Hoshiarpur in connection with Independence Day Celebrations
16th August, 1967	Hoshiarpur	Chandigarh	
21st August, 1967	Chandigarh	Amritsar	Addressed a huge rural gathering at Baba Bakala
22nd August, 1967	Amritsar	Chandigarh	
25th August, 1967 ..	Chandigarh	Patiala	Addressed a huge rural conference at village Dhanauri (On the way to Patiala) addressed at public meeting at Patiala
25th August, 1967	Patiala	Chandigarh	
26th August, 1967	Chandigarh	Batala	Addressed a public meeting where Government policies were explained
	Batala	Gurdaspur	Ditto
	Gurdaspur	Batala	Met the industrialists of Batala
27th August, 1967	Batala	Kapurthala	Meeting with C.M./E.T.M. Addressed public meeting there
	Kapurthala	Ludhiana	Addressed a meeting in connection with Vivekanand Rock Memorial
	Ludhiana	Batala	Addressed a public meeting

*T.A. Advance was drawn

Date	Departure	Arrival	Purpose
27th August, 1967	Batala	Amritsar	Night stay at Amritsar
27th August, 1967	Amritsar	Chandigarh	
28th August, 1967	Chandigarh	Kurukshetra	Private visit
29th August, 1967	Kurukshetra	Chandigarh	Private visit
T.A particulars of Dr. Baldev Prakash, Ex. Finance Minister, Punjab, for the month of September, 1967			
1st September, 1967	Chandigarh	Amritsar	At Ludhiana addressed a meeting of the Ludhiana Productivity Council
2nd September, 1967	Amritsar	Fazilka	Performed opening ceremony of R.S.D. Middle School, Abohar
	Fazilka	Abohar	Visited factory area, also met citizens of Fazilka and heard their grievances
3rd September, 1967	Abohar	Jalalabad	
	Jalalabad	Muktsar	
	Muktsar	Moga	Addressed public meeting at Abohar Muktsar and Moga. Heard grievances of Industrialists
4th September 1967	Moga	Chandigarh	
8th September, 1967	Chandigarh	Amritsar	Attended a meeting with R.M. and citizens of Jullundur on the way to Amritsar
9th September, 1967	Stay at Amritsar		
10th September, 1967	Amritsar	Jullundur	
	Jullundur	Amritsar	Addressed a huge public meeting at Assal Uttar, Jullundur and Amritsar
11th September, 1967	Stay at Amritsar		Attended a meeting of citizens of city
12th September, 1967	Amritsar	Ludhiana	To receive the Prime Minister at Halwara and also see off her at Halwara
	Ludhiana	Chandigarh	
15th September, 1967	Chandigarh	Amritsar	Addressed a rural meeting at Shahpur Kandi
16th September, 1967	Amritsar	Shahpur Kandi	Night stay at Madhopur
17th September, 1967	Madhopur	Hoshiarpur	Addressed a conference at Hoshiarpur
18th September, 1967	Hoshiarpur	Chandigarh	
19th September, 1967	Chandigarh	Sirhind	Addressed rural conferences at Sirhind and Bassi Pathana
	Sirhind	Chandigarh	

Date	Departure	Arrival	Purpose
21st September, 1967	Chandigarh	Jagraon	Addressed a rural conference at Jagraon
	Jagraon	Amritsar	Addressed Shahidi conference at Chheharta
22nd September, 1967 and 23rd September, 1967	Stay at Amritsar		Received deputations of industrialists
*24th September, 1967	Amritsar	Madhopur	Addressed a public meeting at Batala on the way
25th September, 1967	Madhopur	Srinagar	Attended meeting of Mineral Advisory Board. Attended also Mining Minister Conference
26th, 27th and 28th September, 1967			Stay at Srinagar
29th September, 1967	Srinagar	Batote	
30th September, 1967	Batote	Amritsar	
1st October, 1967	Stay at Amritsar		Addressed a meeting of the Hospital employees
2nd October, 1967	Amritsar	Chandigarh	

Sd/- F. M. P.

T.A. details of S. Lachhman Singh Gill, Ex. Education Minister (Now Chief Minister, Punjab for the month of March, 1967)

8th March, 1967	.. Chandigarh	Khanna	To meet deputations
9th March, 1967	.. Khanna	Amritsar	Went to village Behla, tehsil Tarn Taran and back (Public meeting)
10th March, 1967	.. Amritsar	Ludhiana	To hear complaints
	Ludhiana	Jagraon	Visited Nanak Sar Chuhar Chak heard complaints
	Chuhar Chak	Chandigarh	
12th March, 1967	.. Chandigarh	Delhi	To meet Central Ministers
13th March, 1967	.. Delhi	Chandigarh	
14th March, 1967	.. Chandigarh	Ludhiana	public meeting
	Ludhiana	Bhatinda	Public Meeting
15th March, 1967	.. Bhatinda	Moga	Public meeting
	Moga	Kihanpura	Public meeting
	Kishanpura	Dharamkot	Public meeting
	Dharamkot	Moga	Public meeting

*(From the night of 25th to the afternoon of 29th September, 1967, F.M. was the state guest of Kashmir Government.)

Date	Departure	Arrival	Purpose
16th March, 1967	.. Moga	Ferozepore	
	Ferozepore	Amritsar	Heard public complaints
	Amritsar	Batala	Heard Public complaints
17th March, 1967	.. Batala	Tanda	Heard Public complaints
	Tanda	Garhdiwala	Preside the College function
	Gardhiwala Datarpur	Village Datarpur Tanda	Heard Public complaints Preside the College function
	Tanda	Pathankot	Public meeting
18th March, 1967	.. Pathankot	Mukerian	
	Mukerian	Jullundur	Public meeting
19th March, 1967	.. Jullundur	Jagraon Jagraon to village Dholan and back	Heard public complaints
	Jagraon	Khanna	Heard public complaints
	Khanna	Chandigarh	
23rd March, 1967	.. Chandigarh	Khatkal Kalan	Rural conference
	Khatkal Kalan	Jandiali	Public meeting
	Jandiali	Ludhiana	
24th March, 1967	.. Ludhiana	Jagraon	Heard public complaints
	Jagraon	Moga	Heard public complaints
25th March, 1967	.. Moga	Amritsar	To meet deputations
	Amritsar	Gurdaspur	To hear complaints
	Gurdaspur	Amritsar	
26th March, 1967	Amritsar	Anandpur Sahib	Rural Conference
	Anandpur Sahib	Nangal	To meet officers of Irrigation Department
	Nangal	Chandigarh	
31st March, 1967	.. Chandigarh	Delhi	To meet Central Ministers
1st April, 1967	..	HALT AT DELHI	
2nd April, 1967	..	Return to Chandigarh in the evening	

**T.A. details of S. Lachhman Singh Gill. Ex. Public Works and Education Minister (Now Chief Minister)
Punjab for the month of April, 1967**

Date	Departure	Arrival	Purpose
7th April, 1967	.. Chandigarh	Delhi	
8th April, 1967 to 10th April, 1967	Halt at Delhi to meet the Union I.P.M.		
11th April, 1967	.. Delhi	Chandigarh	
12th April, 1967	.. Chandigarh	Jagraon	To hear public complaints
	Jagraon	Sangrur	To address a public meeting
	Sangrur	Bhatinda	To address a public meeting
	Bhatinda	Faridkot	To hear complaints
14th April, 1967	.. Faridkot	Amritsar	To meet the deputationists
	Amritsar	Pathankot	To address public
15th April, 1967	.. Pathankot	Phagwara	
	Phagwara	Ludhiana	
	Ludhiana	Moga	After visiting Chuhar Chak, Dhudike, Kokri Kalan, Mehana, etc. To address public meeting
16th April, 1967	.. Moga	Moga back after visiting Baghapurana, Guru Tegh Bahadur Garh, Ghaloti, Fatehgarh Panjtoor	To address public meeting
17th April, 1967	.. Moga	Hari-Ke-Pattan, Fatehgarh Kortana, Bhinder, Khosa Randhir, etc.	To address public meetings
18th April, 1967	.. Harike Pattan	Amritsar	To address public meetings
19th April, 1967	.. Amritsar	Patiala	To hear public complaints
20th April, 1967	.. Patiala	Chandigarh	
	Chandigarh	Patiala	(To hear public complaints)
21st April, 1967	.. Patiala	Chandigarh	To visit the offices of General Manager
22nd April, 1967	.. Chandigarh	Nangal	
	Nangal	Bhakra	
	Bhakra	Nangal	
	Nangal	Chandigarh	Stayed at Anandpur Sahib for few hours
24th April, 1967	.. Chandigarh	Patiala	To hear the demands of P.S.E.B. Association
	Patiala	Samana and back Patiala	T.A. not to be charged

Date	Departure	Arrival	Purpose
25th April, 1967	.. Patiala	Chandigarh	
27th April, 1967	.. Chandigarh	Delhi	To attend Education Minister's Conference
28th and 29th April, 1967	Halt at Delhi		
30th April, 1967	.. New Delhi	Patiala	To preside over a social function
T.A. details of S. Lachhman Singh Gill, Ex-I.P.E.M. now Chief Minister, Punjab for the month of May, 1967			
1st May, 1967	.. Patiala	Chandigarh	
	Chandigarh	Nangal	To hear public complaints
	Nangal	Bhakra	To hear public complaints
	Bhakra	Nangal	
	Nangal	Chandigarh	
2nd May, 1967	.. Chandigarh	Delhi	To meet the Union I.P.M.
3rd May, 1967	.. New Delhi	Chandigarh	
12th May, 1967	.. Chandigarh	Jagraon	
13th May, 1967	.. Jagraon	Dhudike, Sidhwan Khurd etc., Moga	To visit Hospitality and to attend College function at Dhudike and Sidhwan Khurd
14th May, 1967	.. Moga	Muktsar, Jhindwali, Faridkot, Ferozepore	To address public meeting at Muktsar, Jhindwali and to preside over Training College function, Faridkot To meet Deputations at Ferozepore
15th May, 1967	.. Ferozepore	Chandigarh	
16th May, 1967	.. Chandigarh	Khanna	To meet deputationists
17th May, 1967	.. Khanna	Chandigarh	
19th May, 1967	.. Chandigarh	Rupar	To visit School/College
20th May, 1967	.. Rupar	Chandigarh	
21st May, 1967	.. Chandigarh	Jullundur	
	Jullundur	Amritsar	To meet deputationists
	Amritsar	Jullundur	
22nd May, 1967	.. Jullundur	Chandigarh	
28th May, 1967	.. Chandigarh	Kapurthala, Sultanpur Lodhi and back to Kapurthala	To address public meetings
29th May, 1967	.. Kapurthala	Jullundur	Visited School at Jullundur
	Jullundur	Chandigarh	
30th May, 1967	.. Chandigarh	Khanna	

Date	Departure	Arrival	Purpose
31st May, 1967	.. Khanna	Ludhiana	To meet deputationists
	Ludhiana	Lalton Kalan and back to Ludhiana	To preside over public meeting in the School
T.A. details of S. Lachhman Singh Gill. Ex-I.P.E.M. (now Chief Minister). Punjab. for the month of June, 1967			
1st June, 1967	.. Ludhiana	Chandigarh	
2nd June, 1967	.. Chandigarh	Delhi	
3rd June, 1967	Halt		To see Union Minister
4th June, 1967	.. Delhi	Village Ghanaur	Public meeting
	Ghanaur	Patiala	
5th June, 1967	.. Patiala	Village Alamgir	Public meeting
	Alamgir	Ludhiana	
6th June, 1967	.. Ludhiana	Amritsar	
	Amritsar	Village Jandiali, Khadur Sahib and Amritsar back	Public meeting
7th June, 1967	.. Amritsar	Tarn Taran	Public meeting
8th June, 1967	.. Tarn Taran	Amritsar	
	Amritsar	Village Marhari, Baba Bakala and back to Amritsar	Public meeting
9th June, 1967	.. Amritsar	Khem Karan village Veriwal	To see Works of Drainage Department
	Khem Karan	Amritsar	
	Amritsar	Pathankot	To visit Madhopur Head-Works
10th June, 1967	.. Pathankot	Madhopur and back	
	Pathankot	Aliwal	
11th June, 1967	.. Aliwal	Village Umranangal Takhtoochak, Jandiali, Udoke, Tahli Sahib, Matewal, Verka and back Amritsar	To meet the masses and address public meetings
12th June, 1967	.. Amritsar	Village Sudhar and back	Public meeting
13th June, 1967	.. Amritsar	Aliwal	
	Aliwal	Village Kala Afghana	Public meeting
14th June, 1967	.. Aliwal	Chandigarh	
21st June, 1967	.. Chandigarh	Ludhiana	
22nd June, 1967	.. Ludhiana	Amritsar	

Date	Departure	Arrival	Purpose
22nd June, 1967	.. Amritsar	Village Minhala, Jai-singhwala and back	Public meeting
23rd June, 1967	.. Amritsar	Khanna	
	Khanna	Chandigarh	To see the masses
24th June, 1967	.. Chandigarh	Delhi	
25th June, 1967	.. Halt		To meet the Union Ministers
26th June, 1967	.. Delhi	Village Bararwal	Public meeting
		Return to Chandigarh	
27th June, 1967	.. Chandigarh and back to Jagraon	Dholan	Public meeting
28th June, 1967	.. Jagraon	Chandigarh	
29th June, 1967	.. Chandigarh	Sultanpur Lodhi	To distribute Sanads to Oustees of Pong Dam Area
	Sultanpur Lodhi	Ferozepore	
30th June, 1967	.. Ferozepore	Abohar	
	Abohar to Maujgarh and back		To see Grape farm
	Abohar to Nihalkhera and back		To meet deputationists
	Abohar	Mukatsar	
1st July, 1967	.. Mukatsar	Amritsar Via Village Behla	
	Amritsar	Delhi	By train
3rd July, 1967	.. Halt		
4th July, 1967	Delhi	Chandigarh	
T.A. details of S. Lachhman Singh Gill, Ex. I.P.E.M. now C. M., Punjab, for the month of July 1967			
5th July, 1967	.. Chandigarh	Delhi	Meeting of Irrigation ministers Staff
6th and 7th July, 1967	.. Halt		Travelled against H.O.R.
8th July, 1967	.. Delhi	Amritsar	To address officers of Irrigation about control of floods
9th July, 1967	.. Amritsar	Village Behla and back	Government Car
10th July, 1967	.. Amritsar	Delhi	Travelled against H.O.R.
11th and 12th July, 1967	Halt at Delhi		To meet the Union Minister
13th July, 1967	.. Delhi	Chandigarh	Staff Car
14th July, 1967	.. Chandigarh	Anandpur Sahib	To meet the deputations and meet Sant Fateh Singh and others
	Anandpur Sahib	Patiala	Ditto

Date	Departure	Arrival	Purpose
15th July, 1967	.. Halt at Patiala		To attend the function of Punjabi University
16th July, 1967	.. Patiala	Panjgrain	Staff Car
	Panjgrain	Jagraon	To meet deputationists
17th July, 1967	.. Jagraon	Chandigarh	
18th July, 1967	.. Chandigarh	Moga, Jalalabad, Dharmkot, Badwal and back Moga	To address public meetings Staff Car
19th July, 1967	.. Moga	Kanian Kalan, Zira and back Moga	In connection with dispute of land. To address public meeting Staff Car.
20th July, 1967	.. Moga	Langiana	To address public meeting
21st July, 1967	.. Langiana	Moga, Chuhar Chak, Jagraon	To meet deputationists Staff Car.
22nd July, 1967	.. Stay at Jagraon		To address Sanmati Janta College Committee and meet deputations
23rd July, 1967	.. Jagraon	Chandigarh	
	Chandigarh	Delhi	To meet the Central Minister Staff Car
	Delhi	Sonipat	No D.A. to be charged for 23rd
24th July, 1967	.. Sonipat	Chandigarh	
25th July, 1967	.. Chandigarh	Bur Majra and back Chandigarh	
27th July, 1967	.. Chandigarh	Shahkot	To addressed a function in the Public School Staff Car
	Shahkot	Village Khewa	Ditto
	Khewa	Nakodar	Public meeting Staff car
28th July, 1967	.. Nakodar	Ludhiana	To see the site for a bridge on Broha Naja. Staff Car
	Ludhiana	Rupar	To address function of the local school. Staff car
29th July, 1967	.. Rupar	Chandigarh	
30th July, 1967	.. Chandigarh	Delhi	
T.A. details of S. Lachhman Singh Gill, Ex-Irrigation and Power Minister now Chief Minister, Punjab, for the month of August, 1967			
31st July, 1967	.. Delhi	Jagraon	
	Jagraon	Nathowal Hathur and back Jagraon	
1st August, 1967	.. Jagraon	Ferozepore	
	Ferozepore	Jagraon	
	Jagraon	Rasulpur, Madome and back Jagraon	To address a public meeting

Date	Departure	Arrival	Purpose
2nd August, 1967	.. Jagraon	Cheemna, Jagraon, Fatehgarn, Panjtoor, Moga	To address public meeting
3rd August, 1967	.. Moga	Chotian Kalan, Moga, Rauli, New Delhi	Addressed a public meeting
4th August, 1967	.. Delhi	Bombay (By air)	Rs 532.00 (return ticket)
5th and 6th August, 1967	Stay at Bombay		To meet Financiers/Industrialist and business men along with C.M.)
7th August, 1967	.. Bombay	Delhi	
8th August, 1967	.. Delhi	Malerkotla	
	Malerkotla	Kanganwal and back Malerkotla	Addressed a public meeting
9th August, 1967	.. Malerkotla	Chandigarh	
10th August, 1967	.. Chandigarh	Dasuya	Visited D.A.V. Higher Secondary School and Khalsa Higher Secondary School Dasuya. Visited Bawa Lal Dyal Janta High School Lamin Pandori
	Dasuya	Talwara	Addressed public meeting and met deputationists
	Talwara	Mukerian	
11th August, 1967	.. Mukerian	Jandwal/Harsa Manser/ Haler/Mukerian	Visited Middle School, Haler. To visit land being washed away by the river. Visited Arya Girls High School
		Shah Nehar Hd. Datarpur/Hajipur	Addressed public meeting and visited D.L.D. S.D. queta High School, Datarpur
		Dasuya, Mukerian	Addressed a public meeting
12th August, 1967	.. Mukerian Jullundur	Jullundur Kapurthala and back Jullundur	To preside over the Montgomery Gurunanak College Function Inauguration of annual general Session of the Engineering Overseers Association
12th August, 1967	... Jullundur	Ludhiana	
13th August, 1967	.. Ludhiana	Moga, Nihalsinghwala and Manuke	Along with C.M. and back Ludhiana.
..	Ludhiana	Chandigarh	
14th August, 1967	... Chandigarh	Ludhiana	
..	Ludhiana	Ferozepore	To preside over the function of Ramgarhia Khalsa High School, Ludhiana.

Date	Departure	Arrival	Purpose
15th August, 1967	.. Stay at	Ferozepore	Unfurling of National Flag.
16th August, 1967	.. Ferozepore	Pakhowal	
		Pakhowal	Ludhiana
17th August, 1967	.. Ludhiana	Chandigarh	
18th August, 1967	.. Chandigarh	Patiala	To attend meeting of the Co-ordination Committee of Languages.
19th August, 1967	.. Patiala	Delhi	..
20th August, 1967	.. Stay at	Delhi	No D.A. to be charged.
21st & 22nd	.. Stay at	Delhi	To attend meetings of the Central Advisory Board of Education.
23rd August, 1967	.. Delhi	Chandigarh	
25th August, 1967	.. Chandigarh	Dhanauri (Morinda)	To address a public meeting
..		Dhanauri	Patiala
26th August, 1967	.. Patiala	Dera Bassi and Back Chandigarh	Heard deputationists at Patiala. Visited S.S. Jain Girls High School, Dera Bassi.
27th August, 1967	.. Chandigarh	Malerkotla/Kup	To preside over the prize distribution function of JMSBC High School, Kup Kalan.
		Ahmedgarh	To address a public meeting. Also visited MGMN Higher Secondary School.
	Ahmedgarh	Malerkotla	Prize distribution function of Jain High School.
	Malerkotla	Ludhiana	
28th August, 1967	.. Ludhiana	Nanak Sar & back Ludhiana	To address public gathering. To inaugurate Jandpur Power Irrigation, Ludhiana
	Ludhiana	Talwara	To inspect the project.
29th August, 1967	.. Talwara	Madhopur	To see the Hydrel Channel and other works.
30th August, 1967	.. Madhopur	Joginder Nagar	To inspect the office of the Punjab State Electricity Board.
31st August, 1967	.. Halt		
1st September, 1967	.. Joginder Nagar	Manali	
2nd September, 1967	.. Manali	Sunder Nagar	To inspect the Beas Project.
3rd September, 1967	.. Sunder Nagar	Chandigarh	

Date	Departure	Arrival	Purpose
T.A. Details of S. Lachhman Singh Gill , Ex-Irrigation Power and Education Minister, now C.M., Punjab for the Month of September, 1967.			
4th September, 1967	Chandigarh	Khanna	By Car.
5th September, 1967	.. Khanna	Ludhiana	To visit Government College for Boys & preside over the Teachers' Day Function.
	Ludhiana	Khanna	
6th September, 1967	.. Khanna	Chandigarh	
	Chandigarh,	Basantpura (near Raj-pura)	To address a rural conference.
	Basantpura	Ludhiana	
7th September, 1967	.. Ludhiana	Jagraon	
	Jagraon	Chakkar and back Jagraon.	To address a rural conference.
	Jagraon	Khanna	Night stay.
8th September, 1967	.. Khanna	Chandigarh	
	Chandigarh	Delhi	
9th September, 1967	Halt at Delhi		To see the Home Minister India.
10th September, 1967	Delhi	Khanna	
	Khanna	Batala	To address public meetings.
11th September, 1967	.. Batala	Chandigarh	
12th September, 1967	.. Chandigarh	Halwara and back Ludhiana	To receive the Prime Minister India.
	Ludhiana	Delhi	
13th September, 1967	.. Delhi	Jaipur	
14th and 15th September,	Halt at Jaipur		(To discuss old cases with I. P. M. Rajasthan).
16th September., 1967	.. Jaipur	Delhi	
17th September, 1967	.. Delhi	Ludhiana	(To preside over a Kavi, Darbar.)
18th September, 1967	.. Ludhiana	Bundala (Goraya)	To address a rural conference.
	Bundala	Chandigarh	
22nd September, 1967	.. Chandigarh	Moga	
23rd September, 1967	.. Moga	Ghaloti, Kot Ise Khan	To address a rural conference

Date	Departure	Arrival	Purpose
23rd September, 1967	.. Kot-Ise Khan	Hari Ke-Pattan	
24th September, 1967	.. Hari-Ke-Pattan	Amritsar	To meet deputations.
25th September, 1967	.. Amritsar	Nangal	
26th September, 1967	.. Nangal	Chandigarh	
27th September, 1967	.. Chandigarh	Patiala	Inauguration of national games*
	.. Patiala	Jullundur	
28th September, 1967	.. Jullundur	Tarn Taran (via Kapurthala)	To meet deputations.
	.. Tarn Taran	Harike	
29th September, 1967	.. Harike	Faridkot	Public meeting.
30th September, 1967	.. Faridkot	Chandigarh	
	.. Chandigarh	Patiala	Closing ceremony of National games.
1st October, 1967	.. Patiala	Delhi	
2nd October, 1967	.. Halt at Delhi		
3rd October, 1967	.. Delh	Amritsar	
	.. Amritsar	Chavanda Devi & back	Public meeting.
	.. Amritsar	Jullundur	
	.. Jullundur	Khanna	
4th October, 1967	.. Khanna	Chandigarh	
Travelling Allowance Details of Major General Rajinder Singh, Revenue/Development Minister Punjab, for the Month of March, 1967			
8th March, 1967	.. Chandigarh	Jullundur	Staff Car Addressed public meeting and heard deputations.
9th March, 1967	.. Jullundur	Amritsar	Staff Car.
	.. Amritsar	Jullundur Cantt.	
10th March, 1967	.. Jullundur Cantt.	Chandigarh	Staff Car
14th March, 1967	.. Chandigarh	Ludhiana	Staff Car. Addressed public meeting and met the officers.
14th March, 1967	.. Reached	Jullundur in the evening.	
15th March, 1967	.. Halt at Jullundur		Staff Car. Met District Officers.
16th March, 1967	.. Jullundur cantt	Chandigarh	

Date	Departure	Arrival	Purpose of journey
17th March, 1967	.. Chandigarh	Ludhiana	
	Ludhiana	Chandigarh	Staff Car
			Preside over the Prize Distribution function at Government College Ludhiana. Visit to the Punjab Agricultural University and attend the annual Kisan Mela
18th March, 1967	.. Chandigarh	Ludhiana	Staff Car
	Ludhiana	Jullundur	
19th March, 1967	.. Jullundur	Ludhiana	Staff Car
			Met District Officers and deputations.
	Ludhiana	Jullundur	Staff Car
20th March, 1967	.. Jullundur	Chandigarh	
23rd March, 1967	Chandigarh	Khatkar Kalan	Staff Car
			To attend the anniversary celebrations of Shahid-e-Azam Sardar Bhagat Singh
	Khatkar Kalan	Jullundur	Staff Car
24th March, 1967	.. Halt at Jullundur		Preside over the Prize Distribution function of Punjab University Evening College, Jullundur.
25th March, 1967	.. Halt at Jullundur		Discussions with Director, Consolidation. Met visitors and addressed meetings.
26th March, 1967	.. Jullundur	Anandpur Sahib	Staff Car
			To meet officers and address public meetings.
	Anandpur Sahib	Chandigarh	Staff Car

Travelling Allowance details of Revenue Minister, Punjab, for the Month of April, 1967

1st April, 1967	.. Chandigarh	Patiala	Discussion with Chairman, Electricity Board.
	Patiala	Nabha	Preside over the Prize Distribution function of Government College, Nabha.
	Nabha	Jullundur Cantt.	
2nd April, 1967	.. Jullundur Cantt	Zira	Attended conference at Zira.
	Zira	Ludhiana	Presided over Prize Distribution Function of Sargodha Khalsa High School, Ludhiana.
	Ludhiana	Chandigarh	
7th April, 1967	.. Chandigarh	New Delhi	
8th April, 1967 to 11th April, 1967	Halt at New Delhi	..	Attended Food Ministers Conference.
12th April, 1967	.. New Delhi	Chandigarh	

Date	Departure	Arrival	Purpose
13th April, 1967	.. Chandigarh	Jullundur	Heard Public grievances
	Jullundur	Goraya	Addressed public meeting at Sangh Dhesian.
	Goraya	Jullundur	Presentation of purse to Shri Hans Raj Wireless—Public meeting.
14th April, 1967	.. Jullundur	Chandigarh	
15th April, 1967	.. Chandigarh	Gidderbaha	Addressed a public meeting and heard public grievances
	Gidderbaha	Badal	Laid foundation-stone of Punjab Stadium and inaugurated tournament
	Badal	Malsian	Attended Kavi Darbar and addressed public meeting.
16th April, 1967	.. Malsian	Jullundur	Inauguration of Kirti Weekly.
17th April, 1967	.. Jullundur	Chandigarh	
18th April, 1967	.. Chandigarh	Jullundur	Inaugurated Police Hockey tournament and gave away prizes.
19th April, 1967	.. Halt at Jullundur		Heard Patwaris' Deputation. Attended annual function of Meharchand Polytechnic Institution. Addressed a public meeting at Railway Colony Mandir Ramnaumi function.
20th April, 1967	.. Jullundur	Chandigarh	
21st April, 1967	.. Chandigarh	Patiala	Discussions with His Highness the Maharaja of Patiala regarding Flying Club.
	Patiala	Chandigarh	
22nd April, 1967	.. Chandigarh	Jullundur	Discussion with Commissioner, Jullundur and other deputations.
23rd April, 1967	.. Jullundur	Amritsar	Discussions with District Officers.
	.. Amritsar	Jullundur	Discussions with Commissioner, Jullundur.
	.. Jullundur	Mukerian	Addressed a public meeting of Ekta Sammelan.
	.. Mukerian	Jullundur	
24th April, 1967	.. Jullundur	Chandigarh	
25th April, 1967	.. Chandigarh	Jullundur	Discussions with Director, Consolidation of Holdings, Punjab.
26th April, 1967	.. Jullundur	Ludhiana	Inauguration of All India Research Worker's Conference, Agricultural University.
	.. Ludhiana	Chandigarh	

Date	Departure	Arrival	Purpose
28th April, 1967	.. Chandigarh	Rupar	Visited Birla Farm at Rupar.
	Rupar	Jullundur	Met Japanese Delegation.
29th April, 1967	.. Jullundur	Rayya	Met deputations and heard complaints.
	.. Rayya	Harike	Visited Jamera (Public meeting Sarhali School Function) Tarn Taran (Public meeting).
30th April, 1967	.. Harike	Khem Karan	Met deputations and attended public meeting.
	.. Khem Karan	Jullundur	Visited Patti and attended public meeting
1st May, 1967	Jullundur	Chandigarh	
All the journeys have been performed by Government Car.			
T. A. details of Maj. Gen. Rajinder Singh, Revenue Minister, Punjab for the month of May, 1967			
1st May, 1967	Chandigarh	Patiala	Meeting with the Chairman Electricity Board.
	Patiala	Chandigarh	
5th May, 1967	Chandigarh	Patiala	Meeting with the Chairman Electricity Board.
	Patiala	Chandigarh	
6th May, 1967	.. Chandigarh	Jullundur	Discussions with Commissioner, Jullundur Division and addressed public meeting in Mohalla Azadpur, Jullundur.
	Jullundur	Muktsar	Private visit.
	Muktsar	Jullundur	
7th May, 1967	.. Jullundur	Amritsar	Attended Annual General meeting of the Co-operative Employees Union at Jullundur.
	.. Amritsar	Jullundur	Presided over annual function of Balodyan at Sarswati College at Amritsar.
8th May, 1967	.. Jullundur	Chandigarh	
12th May, 1967	.. Chandigarh	Jullundur	
13th May, 1967 & 14th May, 1967	Halt at Jullundur		Private. No D.A. to be charged.
15th May, 1967	.. Jullundur	Chandigarh	

Date	Departure	Arrival	Purpose
20th May, 1967	.. Chandigarh	Jullundur	Discussions with Deputy Secretary, Rehabilitation and meeting with Members, Farmers Forum.
21st May, 1967	.. Jullundur	Chandigarh	
26th May, 1967	.. Chandigarh	Jullundur	Discussions with Commissioner, Jullundur Division (27th May, 1967) (Morning)
27th May, 1967	.. Jullundur	Batala	Meeting with Tehsildar head-quarter at Batala and with the Deputy Commissioner Gurdaspur.
	Batala	Jullundur	
28th May, 1967	.. Jullundur	Tanda Urmar	Attended Rural Conference by the orders of the Chief Minister, Punjab.

Tanda Urmar Chandigarh

All the journeys have been performed by Staff Car.

Travelling Allowance Details of Major General Rajinder Singh, Revenue Minister, Punjab for the month of June/July, 1967

2nd June, 1967	.. Chandigarh	Jullundur	
3rd June, 1967	.. Jullundur	Booh Mandi	Addressed public meeting arranged by Rajput Welfare Association.
	Booh Mandi	Begowal	Attended public meeting at Begowal.
	Begowal	Jullundur	
4th June, 1967	.. Jullundur	Ghanaur	Addressed public meeting.
	Ghanaur	Jullundur	Addressed public meeting at Phagwara on way to Jullundur.
5th June, 1967	.. Jullundur	Chandigarh	
8th June, 1967	.. Chandigarh	Rupar	Attended Rural Conference at Rupar.
	Rupar	Chandigarh	
9th June, 1967	.. Chandigarh	Jullundur	
10th June, 1967	.. Jullundur	Bhogpur	Visited Bhogpur Co-operative Sugar Mills.
	Bhogpur	Pathankot	Inaugurated Samiti Sadan at Pathankot
	Pathankot	Jullundur	
11th June, 1967	.. Jullundur	Amritsar	Attended Public meeting.
	Amritsar	Jullundur	Addressed a Diwan at Baba Banda Bahadur Gurdwara, Parasrampur (Jullundur).

Date	Departure		Arrival	Purpose
12th June, 1967	..	Halt	}	Visited Sri Guru Gobind Singh Republic College Jandiala (Jullundur).
13th June, 1967	..	Halt		Discussions with the Deputy Commissioner (Kapurthala) at Jullundur in regard to compensation to be given to flood-affected area by Dhusi Bund.
14th June, 1967	..	Jullundur	Chandigarh	
15th June, 1967	..	Chandigarh	Jullundur	
16th June, 1967	..	Jullundur	Phagwara	Attended Rural Conference at Dera Chak Hakim near Phagwara.
		Phagwara	Jandiala Guru	Attended Agricultural Mela and gave away prizes to the farmers at Jandiala Guru (Amritsar).
16th June, 1967	..	Jandiala Guru	Batala	Discussions with the Sub-Divisional Magistrate, Batala, regarding various problems and met deputations
17th June, 1967	..	Batala	Khaira	Attended Rural Conference at village Khaira near Phillaur.
		Khaira	Jullundur	
18th June, 1967	..	Jullundur	Ludhiana	1. Attended Annual Function of R.S.S. at Ludhiana 2. Heard grievances of the public and met deputations.
		Ludhiana	Gurdaspur	Addressed meeting at Gurdaspur and heard grievances of the public
		Gurdaspur	Batala	1. Addressed public meeting at Batala 2. Heard grievances of the public and discussions with the Deputy Commissioner regarding various problems of the District.
19th June, 1967	..	Batala	.. Fatehgarh Churian	Addressed public meeting and met deputations.
		Fatehgarh Churian	Jullundur	
20th June, 1967	..	Jullundur	Chandigarh	
23rd June, 1967	..	Chandigarh	.. Batala	

Date	Departure	Arrival	Purpose
24th June, 1967	.. Halt at Batala		Attended Rural Conference at Garian
25th June, 1967	.. Batala	Kapurthala	Visited villages in the company of Excise and Taxation Minister in connection with the recovery of Taccavi loans
	Kapurthala	Khanna	Presentation of swords to the families of the persons who laid down their lives in Indo-Pak hostilities
	Khanna	Jullundur	
26th June, 1967	Halt at Jullundur		1. Discussions with the Commissioner, Deputy Commissioner regarding various problems of the District 2. Addressed meeting in Basti Sheikhan
27th June, 1967	.. Jullundur	Chandigarh	..
28th June, 1967	.. Chandigarh	.. Kharar	Attended village Conference at Kharar
	Kharar	Chandigarh	
29th June, 1967	.. Chandigarh Patiala	Patiala Malerkotla	Met the Commissioner, Dy. Commissioner and Superintendent of Police.
	Malerkotla	Jullundur	Met local deputation and attended conference at village Khaiva
30th June, 1967	.. Jullundur	Mukerian	Inspected Sathi Makki Crop in Tanda, Dasuya and Mukerian Blocks in Hoshiarpur District
	Mukerian	Jullundur	
1st July, 1967	.. Jullundur	Tarn-Taran	Jandiala-Tarn Taran (Village Behla) and back—Private
	Tarn Taran	Jullundur	..
2nd July, 1967	.. Jullundur	Delhi	Attended Agriculture Ministers Conference at Delhi
3rd July, 1967 to 8th July, 1967	Halt at Delhi	..	Discussions with the Central Ministers regarding various problems of the State
9th July, 1967	.. Delhi	Jullundur	Attended Public Meeting in connection with the Bihar Relief Fund addressed by the Chief Minister of Bihar
10th July 1967	.. Jullundur	Tarn Taran	Inauguration Van Mohatsava function at Guru Gobind Singh College at Tarn Taran

Date	Departure	Arrival	Purpose
	Tarn Taran	Gurdaspur	Inauguration Van Mohatsava function at Bhabewal near Gurdaspur
	Gurdaspur	Jullundur	
11th July, 1967	Halt at Jullundur		Met the farmers and Commissioners and discussed various problems of the Zamindars
12th July, 1967	.. Jullundur	Chandigarh	
13th July, 1967	.. Chandigarh	Balachaur	Inauguration of Van Mohatsava at B.A.V. Higher Secondary School, Balachaur
	Balachaur	Chandigarh	..
15th July, 1967	.. Chandigarh	Jullundur	..
16th July, 1967	.. Jullundur	Fatehabad	Attended village Conference at Fatehabad
	Fatehabad	Jullundur	..
17th July, 1967	.. Jullundur	Chandigarh	..
19th July, 1967	.. Chandigarh	Jullundur	.
20th July, 1967	.. Jullundur	Batala	Attended Rural Conference at Jaitu Surja near Batala
21st July, 1967	.. Batala	Jullundur	Inspection Tehsil and S.D.M. Courts at Batala. Discussion with Under Secretary, Rehabilitation, Jullundur
22nd July, 1967	.. Halt at Jullundur		Attended meeting with Farmer's Forum and Advocates
23rd July, 1967	.. Jullundur	Chandigarh	..
29th July, 1967	.. Chandigarh	Delhi	Discussions with officers of Agriculture Ministry and with Union Ministers regarding various problems of the State
30th July, 1967 to 1st August, 1967	Halt at Delhi		
T.A. Details of Maj. Gen Rajinder Singh, Revenue Minister, Punjab. for the month of August, 1967			
2nd August, 1967	Delhi	Chandigarh	
3rd August, 1967	.. Chandigarh	Jullundur	Discussion with the officers of Rehabilitation Department
4th August, 1967	.. Jullundur	Muktsar	Addressed public meeting and met deputation at Muktsar
5th August, 1968	.. Muktsar	Chak Sherewal	Witness cotton spraying at village Chak Sherewal through Helicopter.
	Chak Sherewal	Abohar	Addressed public meeting and met deputations at Abohar

Date	Departure	Arrival	Purpose
6th August, 1967 ..	Abohar	Badal	Witness cotton spraying at village Badal through Helicopter.
	Badal	Bhatinda	Addressed meeting of the District Officers at Bhatinda
	Bhatinda	Talwandi Sabo	Addressed public meeting at Talwandi Sabo
	Talwandi Sabo	Bhatinda	Addressed public meeting at Bhatinda
7th August, 1967 ..	Bhatinda	Ferozepore	Addressed meeting of the District Officers at Ferozepore
	Ferozepore	Jullundur	..
8th August, 1967 ..	Jullundur	Amritsar	Inspected the Deputy Commissioner and Tehsil Offices.
	Amritsar	Jullundur	Via Batala (25 miles)—Private
9th August, 1967 ..	Jullundur	Chandigarh	..
10th August, 1967 ..	Chandigarh	Hoshiarpur	Addressed meeting of the District Officers Hoshiarpur alongwith Chief Minister
	Hoshiarpur	Gardiwala	Inaugurated N.C.C. Block of Khalsa College, Gardi-wala
	Gardiwala	Jullundur	..
11th August, 1967 ..	Halt at Jullundur		Discussion with Under-Secretary, Rehabilitation
12th August, 1967 ..	Jullundur	Sangwala (Near Bhogpur)	Attended Shahidi Conference at village Sangwal (near Bhogpur), district Jullundur.
	Sangwal	New Delhi	..
13th August, 1967 ..	Halt at Delhi	..	Presided over the function arranged by Young Men's Sikh Association, Delhi
14th August, 1967 ..	Delhi	Jullundur	..
15th August, 1967 ..	Jullundur	.. Batala	Unfurled the National Flag at Jullundur
	Batala	.. Hoshiarpur	Attended function in connection with the Independence Day celebrations at Batala and Hoshiarpur
	Hoshiarpur	Jullundur	..
16th August, 1967 ..	Jullundur	Rupar	Addressed a congregation at Gurdwara Sri Bhatta Sahib
	Rupar	Chandigarh	..

Date	Departure	Arrival	Purpose
19th August, 1967 ..	Chandigarh	Jullundur	..
20th August, 1967	Jullundur	Baba Bakala	Attended Rural Conference alongwith Chief Minister
	Baba Bakala	Jullundur	
21st August, 1967 ..	Jullundur	Phagwara - Dumela	Attended Village Conference along with Chief Minister
	Phagwara-Dumela State	Jullundur	..
22nd August, 1967 ..	Jullundur	Chandigarh	..
25th August, 1967 ..	Chandigarh	Nangal	Visited Nangal Fertiliser factory and inaugurated a new product of 25 per cent Nitrogen-CAN
	Nangal	Chandigarh	..
	Chandigarh	Patiala	Discussions with the Chairman, Punjab State Electricity Board, in regard to remission of electricity charges in the border areas during 1965 Indo-Pak conflict etc. and giving of connections to the Tubewells for agriculture purposes
	Patiala	Chandigarh	
26th August, 1967 ..	Chandigarh	Jullundur	Visited Pilot Project in Villages Hedon, Dayalpura, Lalru, Rampura and Ludhiana
27th August, 1967 ..	Jullundur	..	Presided over Patwaris Convention at Jullundur
	Jullundur	Dayalgarh	Attended Rural Conference at Dayalgarh
	Dayalgarh	Jullundur	..
28th August, 1967 ..	Halt at Jullundur		Attended Public Meeting at Kotli Than Singh and inaugurated village Library at Puranpur
29th August, 1967 ..	Jullundur	Chandigarh	..
30th August, 1967 ..	Chandigarh	Bhawanigarh	Attended Rural Conference at Bhawanigarh
	Bhawanigarh	Jullundur	..
31st August, 1967 ..	Jullundur	Gurdaspur	Met deputations at P.W.D. Rest House, Gurdaspur
	Gurdaspur	Babehali	Witness Sports meet at Babehali alongwith the Chief Minister
	Babehali	Gurdaspur	..
	Gurdaspur	Jullundur	..
1st September, 1967	Jullundur	Chandigarh	..

I.A. Details of Maj. Gen. Rajinder Singh, MVC an Bar, Revenue Minister Punjab for the month of Septembd 1967

Date	Departure	Arrival	Purpose:
1st September, 1967	Chandigarh	Jullundur	..
2nd September, 1967	Jullundur	Loduwala	(1) Received, the Chief Minister, Punjab and accompanied him
			(2) Attended public meeting at Town Hall, Jullundur
			(3) Presided over Bar Association function at Jullundur
	Loduwala	Jullundur	..
3rd September, 1967	Jullundur	Ludhiana	Met the Union Minister at Ludhiana
	Ludhiana	Bhogpur	Attended public meeting at Tarn Taran
	Bhogpur	Tarn Taran	Attended public meeting at Tarn Taran
	Tarn Taran	Amritsar	..
4th September, 1967	Amritsar	Guru-ke-bagh	Addressed public meeting at Guru-ke-bagh
	Guru-ke-bagh	Jullundur	
5th September, 1967	Halt at Jullundur	..	Attended meeting of the Vigilance Committee at Jullundur
6th September, 1967	Jullundur	Chandigarh	..
7th September, 1967	Chandigarh	Ghuman	Attended public meeting at Ghuman
	Ghuman	Chandigarh	..
8th September, 1967	Chandigarh	Jullundur	..
9th September, 1967	Jullundur	Asal Autar	Attended Martyr's Day Function at Asal Autar, tehsil Patti
	Asal Autar	Jullundur	..
10th September, 1967	Jullundur	Chandigarh	..
	Chandigarh	Jullundur	..
	Jullundur	Batala	Attended public meeting at Batala
	Batala	Jullundur	..
11th September, 1967	Jullundur	Chandigarh	..
12th September, 1967	Chandigarh	Halwara	Reception of the Prime Minister of India and accompanied her to the Punjab Agriculture University, Ludhiana

Date	Departure	Arrival	Purpose
12th September, 1967	Halwara	Ludhiana	
	Ludhiana	Halwara	
	Halwara	Jullundur	Discussions with the Officers of the Consolidation Department at Jullundur
13th September, 1967	Jullundur	Chandigarh	..
14th September, 1967	Chandigarh	Nangal	Meeting with Bhakra Management Board and the Officers of the Fertilizer Factory
	Nangal	Chandigarh	..
15th September, 1967	Chandigarh	Patiala	..
	Patiala	Rohar	Visited flood-affected areas in Devi Nagar village and addressed public meeting
	Rohar	Patiala	Attended function Indo-Soviet friendship at Patiala
	Patiala	Nagri	Attended public meeting at village Nagri
	Nagri	Chandigarh	..
16th September, 1967	Chandigarh	Shahpur Kandi	Attended public meeting at Shahpur Kandi
	Shahpur Kandi	Jullundur	..
17th September, 1967	Jullundur	New Delhi	..
18th September, 1967	New Delhi	Bhopal	Attended Forest Minister's Conference
19th September, 1967	Bhopal	New Delhi	By Air Fare of 284.00 has been treated (Retueteriment * attachex) as State Guest
	New Delhi	Chandigarh	..
20th September, 1967	Chandigarh	Ladhran (Samrala)	Witnessed groundnut aerial spraying at village Ladhran
	Ladhran	Cnandigarh	
22nd September, 1967	Chandigarh	Ambala	Attended Military function at Ambala Cantt
23rd September, 1967	Ambala	Chandigarh	
	Chandigarh	Khadur Sahib	Attended village Conference at Khadur Sahib
	Khadur Sahib	Jullundur	..
24th September, 1967	Jullundur	New Delhi	..

*Printed as given in the reply supplied by the Government.

Date	Departure	Arrival	Purpose
25th September, 1967	New Delhi	Bombay	By air (Air fare not to be charged)
25th September, 1967	Bombay	Ahmednagar	By road State Car. Boarding/Lodging were at own expenses
26th September, 1967	Stay at Ahmednagar	..	Visited Ahmednagar District Central Co-op. Bank, Ahmednagar. Discussion with Agriculture Minister By road—State Car
27th September, 1967	Ahmednagar	Bombay	..
	Bombay	New Delhi	Pertaining the Air Fare not to be charged
28th September, 1967	New Delhi	Chandigarh	..
	Chandigarh	Jullundur	..
29th September, 1967	Jullundur	Dera Baba Nanak	Attended rural conference at Dera Baba Nanak
	Dera Baba Nanak	Nawanshahr	Attended public meeting at Nawanshahr
	Nawanshahr	Chandigarh	..
30th September, 1967	Chandigarh	Sirhind	Attended public meeting at Sirhind
	Sirhind	Jullundur	..
1st October, 1967 and 2nd October, 1967	Halt at Jullundur	..	Attended public meeting at Nangal Pidhana, Suchi Pind Jatwal, Salempur villages
3rd October, 1967	Jullundur	Chandigarh	

All the journeys have been by staff car.

Consolidated Data of Shri Piara Ram Dhanowali, Labour and Welfare Minister, Punjab, of all journeys undertaken during the month of March-April, 1967 (from 9th March, 1967 onward) is given below :—

Date	Departure	Arrival	Purpose
8th March, 1967 ..	Chandigarh	Khanna	Assessing of public opinion about new Ministry
	Khanna	Shahpur	Ditto
9th March, 1967 ..	Shahpur	Jullundur	Meeting with the local officer to know local problems
	Jullundur	Amritsar	Assessing of public opinion about new Ministry
	Amritsar	Kartarpur	Assessing of public opinion about new Ministry
	Kartarpur	Jullundur	
10th March, 1967 ..	Jullundur	Badala	Ditto
	Badala	Jullundur	Ditto
	Jullundur	Ludhiana	Ditto
	Ludhiana	Chandigarh	..

Date	Departure	Arrival	Purpose
10th March, 1967 ..	Chandigarh	Delhi	Met Members of Parliament for immediate official purposes
11th March, 1967 ..	Delhi	Chandigarh	
11th March, 1967 ..	Chandigarh	Jullundur	Assessing of public opinion about new Ministry
12th March, 1967 ..	Jullundur	Kartarpur	Ditto
	Kartarpur	Sangwal	Ditto
	Sangwal	Kishangarh	Ditto
	Kishangarh	Naugajja	Ditto
	Naugajja	Raipur	Ditto
	Raipur	Khaira Majja	Ditto
	Khaira Majja	Jullundur	
13th March, 1967 ..	Jullundur	Chandigarh	
14th March, 1967 ..	Chandigarh	Ludhiana	Assessing of Labour requirement of the District
	Ludhiana	Jullundur	
15th March, 1967 ..	Halt at Jullundur		Meeting with the Bhatha Owners and Bhatha Labourers of Jullundur—Settlement of dispute
16th March, 1967 ..	Jullundur	Chandigarh	
23rd March, 1967 ..	Chandigarh	Khatkar Kalan	Addressed public meeting arranged by Public Relations Department in the memory of Late Sardar Bhagat Singh Shaheed
23rd March, 1967 ..	Khatkar Kalan	Moga	Addressed Public Meeting
24th March, 1967 ..	Moga	Jullundur	Stay in connection with the dispute of Bhatha Employees. Addressed Press Conference
24th March, 1967 ..	Jullundur	Kartarpur	Addressed Public meeting
	Kartarpur	Jullundur	
25th March, 1967 ..	Jullundur	Hoshiarpur	Visit to Mahila Ashram. Addressed Press Conference
26th March, 1967 ..	Hoshiarpur	Chandigarh	
	Chandigarh	Anandpur Sahib	Meeting with Local Officers presided over the Kavi Darbar arranged by Public Relations Department

Date	Departure	Arrival	Purpose
27th March, 1967 ..	Anandpur Sahib	Chandigarh	
29th March, 1967 ..	Chandigarh	Sahauran	Addressed conference arranged by the people of Backward Classes of Illaqa
	Sahauran	Chandigarh	
30th March, 1967 ..	Chandigarh	Kurali	Addressed public conference on Mela
	Kurali	Chandigarh	
31st March, 1967 ..	Chandigarh	New Delhi	
1st April, 1967 ..	Halt at Delhi		(i) Meeting with Commissioner for Scheduled Castes and Tribes
			(ii) Meeting with Deputy Minister, Housing, G.O.I.
2nd April, 1967 ..	Halt at Delhi		(i) Meeting with Minister of State for Labour and Rehabilitation, G.O.I.
			(ii) Meeting with Tourism Minister
3rd April, 1967 ..	Delhi	Chandigarh	

All the dates have also separately been verified and approved by L.W.M. Punjab, P.S. L.W.M. may kindly see and if L.W.M. approves it may kindly be passed on to S.A. for preparing T.A. Bill.

Consolidated Data of Shri Piara Ram Dhanowali, Labour and Welfare Minister, Punjab of all journeys undertaken during the months of April, May, 1967 (From 8th April, 1967 onward) given below :

(All journeys were performed by State Car) except one indicated in the margin below.

8th April, 1967 ..	Chandigarh	Mundian Khurd	Addressed Rural conference.
	Mundian Khurd	Ludhiana	Meeting and discussions with D.W.D. and L.O.
	Ludhiana	Dehlon	Addressed Panches and Sarpanches
	Dehlon	Ramgarh Sardaran	Meeting with the people belonging to Scheduled Castes and Backward Classes.
9th April, 1967 ..	Ramgarh Sardaran	Jullundur	
	Jullundur	Randhawa Masandan	
	Randhawa Masandan	Jullundur	Visit to the Gandhi Vanita Ashram
9th April, 1967 ..	Jullundur	Alampur	(Journey from Jullundur to Kartarpur by State Car and from Kartarpur-Alampur by Jeep of D.C.)
	Alampur	Gill Gakhlan	Inspection of spot re-construction of road and addressed rural people
	Gill Gakhlan	Jullundur	Addressed public meeting.
	Jullundur	Adampur	Attended function in connection with Birth-day celebrations of Late Dr. B.R. Ambedkar at Adampur
10th April, 1967 ..	Adampur	Jullundur	
	Jullundur	Khumano	Hearing of public complaints
	Khumano	Chandigarh	

Date	Departure	Arrival	Purpose
12th April, 1967	.. Chandigarh	Kartarpur	Hearing of public complaints and addressing of congregation on Baisakhi Day at Kartarpur and Ballan.
13th April, 1967	.. Kartarpur	Ballan	
	Ballan	Kartarpur	
	Kartarpur	Jullundur	
14th April, 1967	.. Jullundur	Jandu Singha	
	Jandu Singha	Seikha	Hearing of public complaints at Jullundur/Jandu Singha and addressed gathering and Public meeting in c/w birthday celebrations of late Dr. B.R. Ambedkar at Jandu Singha.
	Seikha	Jullundur	
15th April, 1967	.. Jullundur	Tanda	Hearing of public complaints and addressed public meeting in c/w the birthday celebrations of Dr. B.R. Ambedkar at Tanda and Hoshiarpur.
	Tanda	Hoshiarpur	
16th April, 1967	.. Hoshiarpur	Jullundur	
	Jullundur	Manakpur	Attended conference to condole the death of Com. Ajit Singh at Manakpur
	Manakpur	Chandigarh	Hearing of public complaints and attended public meeting.
19th April, 1967	.. Chandigarh	Sidhupur Kalan	
	Sidhupur Kalan	Chandigarh	
23rd April, 1967	.. Chandigarh	Sainchan	Hearing of complaints of Scheduled Castes, etc.
	Sainchan	Mukerian	Attended All-India Ekta Sammelan.
	Mukerian	Jullundur	Attended public meeting in c/w the celebration of birthday of Late Dr. B.R. Ambedkar at Jullundur and Maksudan.
24th April, 1967	.. Jullundur	Maksudan	
	Maksudan	Kartarpur	
	Kartarpur	Jullundur	Hearing of complaints of Scheduled Castes at Kartarpur.
25th April, 1967	.. Jullundur	Chandigarh	
28th April, 1967	.. Chandigarh	Jullundur	Hearing of complaints of Scheduled Castes people and public meetings at all places.
	Jullundur	Phagwara	
	Phagwara	Jullundur	
29th April, 1967	.. Jullundur	Padhiana	Visit to Community Welfare Centre.
	Padhiana	Dolike Dhure	Hearing of.

Date	Departure	Arrival	Purpose
	Dolike Dhure	Alawalpur	Hearing of complaints of Scheduled Castes and Public meetings at Dolik; Dhure and Alawalpur.
	Alawalpur	Jullundur	
30th April, 1967	.. Jullundur	Tanda Urmar	Hearing of complaints of Scheduled Castes and Participation in Sangeet Sammelan at Tanda.
	Tanda Urmar	Jullundur	
30th April, 1967	.. Jullundur	Wariana	Hearing of complaints of Scheduled Castes.
	Wariana	Jullundur	
1st May, 1967	.. Jullundur	Ludhiana	Attended May Day Celebrations.
	Ludhiana	Talwandi Kalan	Hearing of parties in case re: settlement of S.Cs' on land.
	Talwandi	Phagwara	Attended May Day celebrations.
	Phagwara	Amritsar	
2nd May, 1967	.. Amritsar	Rokha	Visit to Community Welfare Centre.
	Rokha	Amritsar	
	Amritsar	Dyalpura	Visit to Community Welfare Centre.
	Dyalpura	Jullundur	
3rd May, 1967	.. Jullundur	Chandigarh	
12th May, 1967	.. Chandigarh	Ludhiana	Inspection of After-care Home for Orthopeadically Handicapped.
13th May, 1967	.. Ludhiana	Jullundur	Visit to Community Centre Santokhpura (Jullundur).
14th May, 1967	.. Jullundur	Athaula	Public meeting and hearing of complaints of Scheduled Castes and Backward Classes people.
	Athaula	Jullundur	
15th May, 1967	.. Jullundur	Chandigarh	
20th May, 1967	.. Chandigarh	Patiala	Inspection of Government Press Building (new) and the old B.S. Press and also meeting with the press workers.
21st May, 1967	.. Patiala	Chandigarh	
27th May, 1967	.. Chandigarh	Rupar	Visit to Koochband Basti near Railway Station.
	Rupar	Chandigarh	Visit to Birla Agricultural Farm.
28th May, 1967	.. Chandigarh	Tanda	Attended Public conference as desired by Chief Minister.
	Tanda	Hoshiarpur	
29th May, 1967	.. Hoshiarpur	Chandigarh	
29th May, 1967	.. Chandigarh	Makkowal	Attended Shahidee Conference and heard public grievanccs.
30th May, 1967	.. Makkowal	Chandigarh	

All the dates have also separately been verified and approved by the W.H.M., Punjab, P.S./W.H.M. may kindly see and if W.H.M. approves, it may kindly be passed on to S.A. for preparing T.A. Bill.

Consolidated Data of Shri Piara Ram Dhanowali, Welfare and Housing Minister, Punjab of all journeys under taken during the months of June, July, 1967 (from 3rd June, 1967 onward) is given below

(All the journeys were performed by State Car)

Date	Departure	Arrival	Purpose	
3rd June, 1967	.. Chandigarh	Gidderbaha	Hearing of public grievances Addressed public meeting.	
4th June, 1967	..	Gidderbaha	Lal Bai	Addressed public meeting at Lal Bai.
	Lal Bai	Malout	Hearing of grievances and addressed public meeting in Town Hall, Malout.	
	Malout	Muktsar	Heard public complaints and addressed rural gathering at Chak Janisar.	
	Muktsar	Chak Janisar	Hearing of public grievances. Addressed local officers.	
	Chak Janisar	Muktsar		
5th June, 1967	.. Muktsar	Kot Kapura	Addressed public meeting Visit to Basti Karmawali.	
	Kot Kapura	Ludhiana	Visited Industrial Units being run by Scheduled Castes at Ludhiana.	
	Ludhiana	Chandigarh		
9th June, 1967	.. Chandigarh	Jullundur		
10th June, 1967	.. Jullundur	Pathankot	Meeting with local officers, Addressed gathering of Samati Sadan function.	
	Pathankot	Kartarpur		
11th June, 1967	.. Kartarpur	Jullundur	Meeting of deputations and hearing of grievances.	
	Jullundur	Dakoha	Heard public complaints etc. Addressed Library function and heard public grievances.	
	Dakoha	Jullundur		
	Jullundur	Chandpur	Addressed public meeting on Baba Banda Bahadur Day at Chandpur.	
	Chandpur	Jullundur	Heard public grievances.	
12th June, 1967	..	Halt at Jullundur	Addressed Dewan in Central Town on Guru Arjan Dev's Martyrdom Day at Jullundur.	
13th June, 1967	.. Jullundur	Chandigarh		
15th June, 1967	.. Chandigarh	Jullundur	Attended annual Rural Conference Chak Hakim near Phagwara.	
	Jullundur	Phagwara	Public contacts.	
16th June, 1967	.. Phagwara	Jullundur		
17th June, 1967	.. Phagwara	Mansa	Heard public complaints and addressed rural conference at Mansa, addressed the rural and Scheduled Castes and Backward Classes people at Sukhladi.	
	Mansa	Sukhladi	Attended S.Cs. and B. Cs convention at Patiala.	
	Sukhladi	Bhatinda		
18th June, 1967	.. Bhatinda	Patiala		
19th June, 1967	.. Patiala	Chandigarh		

Date		Departure	Arrival	Purpose
20th June, 1967	..	Chandigarh	Kalka	
		Kalka	Chandigarh	(Private visit).
23rd June, 1967	..	Chandigarh	Jullundur	Meeting of deputations.
		Jullundur	Haripur	Addressed Rural conference and heard public grievances.
		Haripur	Jullundur	
24th June, 1967	..	Jullundur	Gardhiwala	Addressed Rural conference and heard public grievances.
		Gardhiwala	Hoshiarpur	Heard public grievances.
25th June, 1967	..	Hoshiarpur	Kapurthala	
		Kapurthala	Talwandi Chaudhrian	Visit to Dhusi Band. Addressed Harijan conference.
		Talwandi Chaudhrian	Kapurthala	
		Kapurthala	Jullundur	Addressed public gathering on the occasion of Birthday of Guru Har Gobind.
		Jullundur	Kartarpur	
26th June, 1967	..	Kartarpur	Ludhiana	Heard public complaints and addressed public meeting on the opening day of Sant Sangram at Kartarpur.
		Ludhiana	Chandigarh	
30th June, 1967	..	Chandigarh	Jullundur	
		Jullundur	Jandu Singha	Addressed Rural Conference on the occasion of Mela.
		Jandu Singha	Jullundur	
1st July, 1967	..	Jullundur	Sangrur	Visit to State Protective Home. Addressed Workers conference. Addressed Rural gathering. Addressed Public meeting
		Sangrur	Bhadaur	
		Bhadaur	Sangrur	
2nd July, 1967	..	Sangrur	Nabha	
		Nabha	Bhadson	Meeting of deputations and hearing of complaints.
		Bhadson	Haripur	Addressed Rural gathering.
		Haripur	Nabha	Addressed Public meeting.
3rd July, 1967	..	Nabha	Jullundur	
		Jullundur	Bilga	Addressed Public Meeting.
		Bilga	Jullundur	
4th July, 1967	..	Jullundur	Chandigarh	

Consolidated data of Shri Piara Ram Dhanowali, Welfare and Housing Minister, Punjab of all journeys undertaken during the month of July-August, 1967 (from 8th July, 1967 onwards is given below :—

All journeys were performed by State Card except where specified otherwise

Date	Departure	Arrival	Purpose
8th July, 1967	.. Chandigarh	Jullundur	
9th July, 1967	.. Jullundur	Allowal Dherian	Hearing of public complaints at Allowal Dherian, Mand and Lambra.
	Allowal Dherian	Lambra	
	Lambra	Mand	
	Mand	Jullundur	
			Addressed public meeting in connection with the Donation of Bihar Relief Fund to Chief Minister Bihar.
10th July, 1967	.. Jullundur	Chandigarh	
	Chandigarh	Patiala	
11th July, 1967	.. Patiala	Chandigarh	Private journey. Not to be charged.
12th July, 1967	.. Chandigarh	Malooka	Addressed public meeting and heard complaints of Scheduled Castes and Backward Classes at all places.
	Malooka	Ramana	
	Ramana	Malout	
13th July, 1967	.. Malout	Ludhiana	
	Ludhiana	Chandigarh	
14th July, 1967	.. Chandigarh	Hoshiarpur	Addressed S.C's of Chak Sadu and heard grievances.
	Hoshiarpur	Chak Sadu	Inspected Mahila Ashram, Hoshiarpur.
15th July, 1967	.. Chak Sadu	Hoshiarpur	Heard grievances.
	Hoshiarpur	Jullundur	Heard grievances.
16th July, 1967	.. Jullundur	Sang Dhesian	Laid Murti of Sri Balmik at Balmik Mandir.
	Sang Dhesian	Phagwara	Attended Rural conference. Addressed Public meeting at Mehli.
17th July, 1967	.. Phagwara	Ludhiana	
	Ludhiana	Chandigarh	Inspected Welfare Centre Bhakra and D.W.O's office.
22nd July, 1967	.. Chandigarh	Kartarpur	Heard grievances of people at Kartarpur.
23rd July, 1967	Kartarpur	Birk	Visited Welfare Centre Khambra. Addressed public meeting at Bir and Raipur Rani.
24th July, 1967	.. Birk	Phagwara	
	Phagwara	Jullundur	
	Jullundur	Khambra	
	Khambra	Jullundur	

Date	Departure	Arrival	Purpose
25th July, 1967	.. Jullundur	Raipur Rain	
	Raipur Rain	Ludhiana	
	Ludhiana	Bhatinda	
26th July, 1967	.. Bhatinda	Patiala	Inspected slum areas of Bhatinda.
27th July, 1967	.. Patiala	Chandigarh	
29th July, 1967	.. Chandigarh	Sadhupur	Meeting of the Committee for the disposal of interest free loan applications.
30th July, 1967	.. Sadhupur	Simla	
31st July, 1967	.. Simla	Sadhupur	Discussion of problems of Scheduled Castes with the Welfare Minister, H.P. at Simla.
1st August, 1967	... Halt at Sadhupur		
2nd August, 1967	.. Sadhupur	Chandigarh	

Consolidated Data of Shri Piara Ram Dhanowali, Welfare and Housing Minister, Punjab of all journeys undertaken during the month of August, 1967 is given below :

(All journeys were performed by State Car)

Date	Departure	Arrival	Purpose
3rd August, 1967	.. Chandigarh	Jullundur	Inspection of district office at Ludhiana and Jullundur
4th August, 1967	.. Jullundur	Chandigarh	Hearing of public complaints
5th August, 1967	.. Chandigarh	Jullundur	Attended meeting of the District Vigilance Committee, Jullundur
6th August, 1967	.. Jullundur	Chandigarh	..
6th August, 1967	.. Chandigarh	Rupar	Addressed congregation at Gur-dwara Sahib Sada Barat
	Rupar	Bheora	Rupar and Bheora. Heard public grievances at Rupar. Disposal of official Dak
7th August, 1967	.. Bheora	Chandigarh	
10th August, 1967	Chandigarh	Jullundur	
11th August, 1967	.. Jullundur	Salala	Addressed public meetings at Salala, Butran, Lahdaran and Nandanpur and heard grievances.
	Salala	Butran	
	Butran	Lahdara	..
	Landara	Sanghwal	Addressed Shahidi Conference at Sanghwal
12th August, 1967	.. Sanghwal	Nandanpur	
	Nandanpur	Sanghwal	
	Sa nghwal	Jullundur	

Date	Departure	Arrival	Purpose
3th August, 1967	Jullundur	Laksian	Addressed public meeting at Laksian (Hoshiarpur)
	Laksian	Hoshiarpur	
4th August, 1967 ..	Hoshiarpur	Patiala	Meeting with workers of the Government Printing Press
5th August, 1967 ..	Halt at Patiala		Stay at Patiala on 15th and 16th was owing to indisposed. Visit was in connection with flag hoisting
6th August, 1967 ..	Halt at Patiala		Official files Dak was attended
7th August, 1967 ..	Patiala	Chandigarh	..
9th August, 1967 ..	Chandigarh	Hoshiarpur	Laid foundation stone of Community Centre at Janauri
	Hoshiarpur	Janauri	
	Janauri	Hoshiarpur	Heard complaints from Scheduled Castes people of Hoshiarpur District
10th August, 1967 ..	Stay at Hoshiarpur		
11th August, 1967 ..	Hoshiarpur	Baba Bakala	Addressed congregation at Baba Bakala
	Baba Bakala	Amritsar	
12nd August, 1967 ..	Amritsar	Jullundur	Heard public complaints, at Amritsar, Jullundur and Phagwara
12nd August, 1967 ..	Jullundur	Phagwara	Discussed official problems with District Welfare Officers of Jullundur/Amritsar and T.W.O., Phagwara
13rd August, 1967 ..	Phagwara	Chandigarh	
15th August, 1967 ..	Chandigarh	Patiala	Private visit
16th August, 1967 ..	Patiala	Chandigarh	
17th August, 1967 ..	Chandigarh	Jullundur	Performed foundation stone laying ceremony of Janj Ghar
18th August, 1967 ..	Jullundur	Jagatpur	Addressed Public meeting at Jagatpur
	Jagatpur	Jullundur	
19th August, 1967 ..	Jullundur	Chandigarh	Heard public grievances
20th August, 1967 ..			
21st August, 1967 ..	Chandigarh	Patiala	Surprise visit to the Government Printing Press, Patiala and discussions with the Deputy Controller
22nd September, 1967	Patiala	Chandigarh	

Consolidated Data of Shri Piara Ram Dhanowali, Welfare and Housing Minister, Punjab of all Journeys undertaken during the month of September, 1967 is given below:—

(All journeys were performed by State Car)

Date	Departure	Arrival	Purpose
1st September, 1967	Chandigarh	Jullundur	Attended Reception and accompanied C.M., Punjab at Phillaur on his first visit on 2nd September, 1967.
2nd September, 1967	Jullundur Phillaur	Phillaur Jullundur	
3rd September, 1967	Jullundur Bhogpur	Bhogpur Jullundur	Addressed Political Conference.
4th September, 1967	Jullundur Seikha	Seikha Jullundur	
	Jullundur Phagwara	Phagwara	Inspected State Home for old and infirms.
	Phagwara	Jullundur	Addressed Scheduled Castes people and heard grievances.
5th September, 1967	Jullundur Amritsar	Amritsar Miran Kot	Attended Political Conference.
	Amritsar Miran Kot	Miran Kot Amritsar	
6th September, 1967	Amritsar	Chandigarh	
10th September, 1967	Chandigarh Nangal	Nangal Chandigarh	Visited Nangal Fertilizer Factory. Met deputations of Scheduled Castes and Backward Classes.
12th September, 1967	Chandigarh	Halwara	
13th September, 1967	Chandigarh	Jullundur	
14th September, 1967	Jullundur Bhogpur	Bhogpur Mukerian	Visit to Deluxe Watch Spare Parts Manufacturing Production-cum-Sale Co-operative Society, Bhogpur.
	Mukerian Hoshiarpur	Hoshiarpur Lehli Kalan	
	Hoshiarpur	Lehli Kalan	Public meetings.
15th September, 1967	Lehli Kalan Garhshanker	Garhshanker Chak Arapar	Public meetings at Lehli Kalan. Discussion with S.D.M./Tehsildar, Public meetings at Chak Arapar.
	Chak Arapar Ludhiana	Ludhiana Chandigarh	

Date	Departure	Arrival	Purpose
17th September, 1967	Chandigarh	Jullundur	Laid foundation stone of the Examination Hall of S.D.P. Girls High School, Railway Colony
	Jullundur	Randhawa Masanda	
	Dep.	Do Jullundur	Prize Distribution of National High School
18th September, 1967	Jullundur	Goindwal	Addressed Public meeting of Dehat Mazdoor Sabha
	Goindwal	Tarn Taran	Ditto
19th September, 1967	Tarn Taran	Jullundur	
	Jullundur	Chandigarh	
20th September, 1967	Chandigarh	Nangal	Visited C.W. Centre and addressed Dehati Mazdoor Sabha Conference
	Nangal	Chandigarh	
22nd September, 1967	Chandigarh	Gharauan	Attended Prize distribution function of Government High School, Gharauan
	Gharauan	Chandigarh	
24th September, 1967	Chandigarh	Sangrur	(Stay for lunch)
	Sangrur	Bhadaur	Attended Conference
	Bhadaur	Amritsar	
25th September, 1967	Amritsar	Naushehra Pannuan	Visit to Community Welfare Centre
	Naushehara Pannuan	Amritsar	
26th September, 1967	Amritsar	Panjwar	Visit to Community Welfare Centre
	Panjwar	Amritsar	
27th September, 1967	Amritsar	Malerkotla	Visit to Scheduled Caste Abadis and slum areas
28th September, 1967	Malerkotla	Nagoke	Visit to Community Welfare Centre
	Nagoke	Amritsar	
29th September, 1967	Amritsar	Tarn Taran	Visit to Sweepers Colony
	Tarn Taran	Amritsar	
30th September, 1967	Amritsar	Phagwara	Met deputations of Scheduled Castes at Phagwara and Jullundur
	Phagwara	Jullundur	
	Jullundur	Chandigarh	

ANNEXURE—1

Tour details of Shri Satya Pal Dang, Minister, Punjab, for the month of April, 1967

Date	Departure	Arrival	Means of conveyance	Purpose of Journey
7th April, 1967	.. Chandigarh	Nangal Township	Government Car	Heard complaints and Addressed a public meeting
8th April, 1967	.. Nangal Township	Chandigarh	Ditto	
9th April, 1967	.. Chandigarh	Amritsar	Ditto	Met local people and heard their grievances
10th April, 1967	.. Halt at Amritsar			
11th April, 1967	.. Amritsar	Chandigarh	Ditto	
12th April, 1967	.. Chandigarh	Bhatinda	Ditto	Heard complaints also public meeting
13th April, 1967	.. Bhatinda	Talwandi Sabo	Ditto	Addressed a public meeting
13th April, 1967	.. Talwandi Sabo	Bhatinda	Ditto	
13th April, 1967	.. Bhatinda	Chandigarh	Ditto	
19th April, 1967	.. Chandigarh	Delhi	Ditto	Private. P.T.C. has been asked to send the bill for private Portion of journey from Chandigarh to Delhi and back performed in local Government Car and heard their demands and addressed a public meeting
20th April, 1967	.. Delhi	Bombay	By air	Ditto
21st April, 1967	.. Bombay	Delhi	Ditto	Ditto
21st April, 1967	.. Delhi	Chandigarh	Government Car	Ditto
23rd April, 1967	.. Chandigarh	Phagwara	Ditto	
23rd April, 1967	.. Phagwara	Jullundur	Ditto	(i) Met local deputations and heard their demands.
24th April, 1967	.. Jullundur	Chandigarh	..	(ii) Addressed a public meeting
29th April, 1967	.. Chandigarh	Ludhiana	..	(i) Met large number of local deputations and heard their demands
				(ii) Received Civil address by Ludhiana Municipal Committee
				(iii) Addressed a public meeting
30th April, 1967	.. Ludhiana	Amritsar		(i) Met local deputations and heard their grievances

Date	Departure	Arrival	Means of conveyance	Purpose of Journey
1st May, 1967	.. Amritsar ..	Batala		(ii) Addressed a public meeting (i) met local deputations and heard their grievances (ii) Addressed a public meeting
1st May, 1967	.. Batala	Amritsar		
2nd May, 1967	.. Amritsar	Chandigarh		

T.A. Memo of Shri Satya pal, Development and Local Government Minister, Punjab, for the month of May, 1967

(By Government Car)

Date	From	To	Purpose
14th May, 1967	.. Chandigarh	Yamunanagar	Private not to be charged
	Yamunanagar	Chandigarh	Private not to be charged
20th May, 1967	.. Chandigarh	Delhi	Private, not to be charged
21st May, 1967	.. Delhi	Chandigarh	Private, not to be charged
23rd May, 1967	.. Chandigarh	Dera Bassi	Hearing of complaints, meeting deputations regarding Local Government Development Department and Food and Supplies Department
..	Dera Bassi	Chandigarh	Return journey
27th May, 1967	.. Chandigarh	Patiala	Hearing of complaints, meeting deputations, regarding Development Department, Local Government and Food and Supplies Departments. Night stay
28th May, 1967	.. Patiala	Amritsar	Private, not to be charged
29th May, 1967	.. Amritsar	Chandigarh	Ditto
	Chandigarh	Kalka	Ditto
	Kalka	Chandigarh	Ditto

T.A. Memo of Shri Satya Pal Dang, Development and Local Government Minister, Punjab, for the month of June, 1967

(By Government Car No. PNU 8442)

3rd June, 1967	.. Chandigarh	Sangrur	Public meeting, hearing of complaints, meeting deputations relating to Local Government, Development Department and Food and Supplies Department
th June, 1967	.. Sangrur	Ferozepore	Ditto

Date	Departure	Arrival	Purpose
5th June, 1967	... Ferozepore	Chandigarh	Return journey
10th June, 1967	... Chandigarh	Jullundur	To preside over a meeting of Panchayat Secretaries, hearing of complaints, meeting deputations
11th June, 1967	... Jullundur	Kapurthala	Public meeting hearing of complaints, meeting deputations
12th June, 1967	... Kapurthala	Amritsar	Meeting with Food Department Officer discussion with E.O., M.C., Amritsar and Chairman, I.T., D.D.P.O., hearing of complaints, meeting deputations
12th June, 1967	... Amritsar	Chandigarh	Return Journey
13th June, 1967	... Chandigarh	Delhi	Meeting with Food Minister, India
	Delhi	Chandigarh	Return journey
18th June, 1967	... Chandigarh	Mullanpur	To preside the meeting of Panchayat Secretaries, hearing of complaints
	Mullanpur	Chandigarh	Return journey
	Chandigarh	Samrala	To preside over the meeting of Panchayat Secretaries, hearing of complaints, etc., etc.,
	Samrala	Chandigarh	Return journey
24th June, 1967	... Chandigarh	Morinda	On way to Chamkaur Sahib
	Morinda	Chamkaur Sahib	Public meeting, hearing of complaints
	Chamkaur Sahib	Morinda	On way to Jullundur
	Morinda	Jullundur	To preside over a public meeting hearing of complaints and meeting deputations
25th June, 1967	... Jullundur	Amritsar	Public meeting, hearing of complaints meeting deputations
	Amritsar	Dhariwal	Public meeting, hearing of complaints, meeting deputations
	Dhariwal	Amritsar	Return journey. Night stay
25th June, 1967	... Amritsar	Garh Shanker	Public meeting, hearing of complaints meeting deputations
	Garh Shanker	Nawanshehr	Public meeting, hearing of complaints meeting deputations at village Samundra, Mahipur and Nawanshehr
	Nawanshehr	Chandigarh	Return journey

L.A. Memo of Shri Satya Paul Dang, Development and Local Government Minister, Punjab, for the month of July, 1967

Date	Departure	Arrival	Purpose
1st July, 1967	.. Chandigarh	Behla (Tarn Taran)	Public meeting, hearing of complaints, meeting deputations
	Behla	Chandigarh	Return journey
8th July, 1967	.. Chandigarh	Jagraon	Public meeting, hearing of complaints, meeting deputations, Municipal Employees' Conference
9th July, 1967	.. Jagraon	Moga	Public meeting, hearing of complaints, meeting deputations
	Moga	Jullundur	Public meeting. Bihar Relief Fund, Meeting with C.M., Bihar (State)
10th July, 1967	.. Jullundur	Chandigarh	Return journey via Rajpura
14th July, 1967	Chandigarh	Mandi Govindgarh	Public meeting, hearing of complaints, meeting deputations
	Mandi Gobindgarh		Night stay. On way to Amritsar
15th July, 1967	.. Khanna	Amritsar	
	Amritsar	Attari	Public meeting, hearing of complaints, meeting deputations
	Attari	Patti	Ditto
	Patti	Amritsar	Return journey. Night stay
16th July, 1967	.. Amritsar	Tarn Taran	Public meeting at village Fatehbad, hearing of complaints, meeting deputations
	Tarn Taran	Malerkotla	Public meeting at village Kothala, public meeting at Malerkotla, addressed the M.C., Malerkotla, hearing of complaints, meeting deputations
17th July, 1967	.. Malerkotla	Chandigarh	Return journey
25th July, 1967	.. Chandigarh	Patron	Public meeting, hearing of complaints meeting deputations
	Patron	Patiala	Return journey. Night stay
26th July, 1967	.. Patiala	Chandigarh	Return journey
28th July, 1967	.. Chandigarh	Rajpura	Public meeting, hearing of complaints, meeting deputations
	Rajpura	Patiala	On way to Mansa, Night stay
29th July, 1967	.. Patiala	Mansa	Public meeting, hearing of complaints, meeting deputations
	Mansa	Budhlada	Public meetings at village Boha and Jhanir, return to Budhlada
	Budhlada	Mansa	Return journey. Night Stay
30th July, 1967	.. Mansa	Rampura Phul	Public meeting, hearing of complaints, meeting deputations, Public meeting at Mehraj.
30th July, 1967	.. Rampura Phul	Faridkot	Public meeting, hearing of complaints meeting deputations
31st July, 1967	.. Faridkot	Ludhiana	Return journey
	Ludhiana	Chandigarh	Return journey

C. A. Memo of Shri Satya Pal Dang, Dev. / Local Govt. Minister, Punjab, for the month of August, 1967]

Govt. Car No. PNU 8442

Date	DeParture	Arrival	Purpose
2nd August, 1967	Chandigarh (Late Eve)	Amritsar (Late Night)	
3rd August, 1967	Halt at Amritsar		Discussion of cases with Chairman, I.T. and E.O./ Secy., MC Amritsar.
4th August, 1967	Amritsar	Chandigarh	Return journey.
5th August, 1967	Chandigarh	Muktsar	Public meeting, hearing of complaints, meeting deputa- tions.
	Muktsar	Jalalabad	Ditto
	Jalalabad	Muktsar	Return journey. Night stay.
6th August, 1967	Muktsar	Malaut	Public meeting, hearing of complaints, meeting deputa- tions.
	Malaut	Lambi	Ditto
	Lambi	Malaut	On way to Abohar.
	Malaut	Abohar	Public meeting, hearing of complaints, meeting deputa- tions.
7th August, 1967	Abohar	Chandigarh	Return journey.
10th August, 1967	Chandigarh	Khanna	Public meeting, hearing of complaints, meeting deputa- tions.
11th August, 1967	Khanna	Chandigarh	Return journey
12th August, 1967	Chandigarh	Roorka Kalan	Panchayat Samelan, hearing of complaints, meeting depu- tations.
	Roorka Kalan	Sultanpur Lodhi	Panchayat Samelan, hearing of complaints, meeting deputa- tions. Public Meeting.
	Sultanpur Lodhi	Kapurthala	Return journey. Night Stay.
13th August, 1967	Kapurthala	Jullundur	Official work-disposal of files discussion of cases. Night Stay.
14th August, 1967	Jullundur	Amritsar	Public meeting, hearing of complaints, meeting depu- tations.
15th August, 1967	Halt at Amritsar		Public meeting, hearing of complaints, meeting deputa- tions, discussion of cases.
16th August, 1967	Amritsar	Chandigarh	Return journey

Date	Departure	Arrival	Purpose
19th August, 1967	Chandigarh	Malaud	Panchayat Samelan, hearing of complaints, meeting deputations
	Malaud	Doraha	Ditto
	Doraha	Payal	Ditto
	Payal	Ludhiana	Return journey. Night stay On way to Talwara
20th August, 1967	Ludhiana	Mukerian	On way to Talwara
	Mukerian	Talwara	Panchayat Samelan, hearing of complaints meeting deputations
	Talwara	Mukerian	On way to Hoshiarpur
20th August, 1967	Mukerian	Hoshiarpur	Public meeting, hearing of complaints meeting deputations
21st August, 1967	Hoshiarpur	Ludhiana	Enquiry against E.O., discussion of cases with E.O./ President, MC, Chairman, I.T. and D.F.S.C., Ludhiana
22nd August, 1967	Ludhiana	Chandigarh	Return journey
26th August, 1967	Chandigarh	Fatehgarh Churian	Panchayat Samelan, Public Meeting, hearing of complaints, meeting deputations.
	Fatehgarh Churian	Dhariwal	Public meeting, hearing of complaint meeting deputations
	Dhariwal	Gurdaspur	Ditto
	Gurdaspur	Pathankot	Ditto
27th August, 1967	Pathankot	Banga	Panchayat Samelan, hearing of complaints, meeting deputations. Public meeting hearing of complaints meeting deputations
	Banga	Nurmahal	
	Nur Mahal	Chandigarh	Return journey

T.A. Memo of Shri Satya pal Dang, Dev. / Local Govt. Minister, Punjab, for the month of September, 1967

Govt. Car No. PNU 8442

3rd September, 1967	Chandigarh	Bhog Pur	Public meeting
	Bhogpur	Amritsar	To deal with some specific complaints as desired by C.M.

Date	Departure	Arrival	Purpose
4th September, 1967	Amritsar	Tarn Taran	Public meeting
	Tarn Taran	Khasa	Public meeting
	Khasa	Amritsar	Return journey. Night Stay.
5th September, 1967	Amritsar	Chandigarh	Return journey
8th September, 1967	Chandigarh	Meerut	Private visit, not to be charged
9th September, 1967	Meerut	Panipat-Ambala	Private visit, not to be charged
10th September, 1967	Ambala Cantt.	Amritsar	Public meeting, hearing of complaints. Private visit, not to be charged
11th September, 1967	Amritsar	Chandigarh	Return journey. Private, not to be charged.
16th September, 1967	Chandigarh	Budhalada	Municipal Employees Conference, hearing of complaints, meeting deputations.
16th September, 1967	Budhlada	Bhatinda	Public meeting, hearing of complaints, meeting deputations.
17th September, 1967	Bhatinda	Sunan	Public meeting, hearing of complaints, meeting deputations
	Sunam	Lehra Gaga	Public meeting, hearing of complaints, meeting deputations
	Lehra Gaga	Sangrur	Return journey. Night Stay
18th September, 1967	Sangrur	Chandigarh	Return journey.
23rd September, 1967	Chandigarh	Sirhind	Public meeting, Private not to be charged.
	Sirhind	Bassi Pathanan	Public meeting, not to be charged, Private.
	Bassi Pathanan	Khanna	On way to Amritsar. Private, not to be charged
24th September, 1967	Khanna	Amritsar	Private, not to be charged
25th September, 1967	Amritsar	Delhi	Chief Ministers/Food Ministers Conference
26th September, 1967			Chief Ministers/Food Ministers Conference
27th September, 1967			Chief Ministers/Food Ministers Conference
28th September, 1967	Delhi	Chandigarh	Return journey
	Chandigarh	Ludhiana	Private journey. Not to be charged
30th September, 1967	Ludhiana	Amritsar	Private journey. No to be charged

Date	Departure	Arrival	Purpose
30th September, 1967	Amritsar	Patiala	Panchayat Samelan—Bhunehri Block at V. Nmansu.
	Patiala	Naransu	Ditto
	Nanausu	Patiala	Return journey
	Patiala	Chandigarh	Return journey

T.A. particulars of Shri Balwant Singh, Excise and Taxation Minister, Punjab for the month of May, 1967.

Date	Departure	Arrival	Purpose
28th May, 1967	Chandigarh	Kapurthala State Car	Addressed District Officers at Circuit House
	Kapurthala Jagatpur	Jagatpur State Car Kapurthala State Car	To meet Public Deputations
	Kapurthala	Sultanpur State Car	Ditto
	Sultanpur	Kapurthala State Car	Ditto
29th May, 1967	Kapurthala	Chandigarh State Car	Ditto

Sd.

Excise and Taxation Minister,
Punjab.

T.A. particulars of Shri Balwant Singh Excise and Taxation Minister, Punjab for the month of June 1967.

Date	Departure	Arrival	Purpose
3rd June, 1967	Chandigarh	Jullundur	
	Jullundur	Begowal	Addressed Rural Conference sponsored by Shri Darshan Singh, M.L.A.
	Begowal	Kapurthala	
	Night stay at Kapurthala		
4th June, 1967	Kapurthala	Nawanshahar	Meeting public deputations
	Nawanshahar	Bhaura	Ditto
	Bhaura	Kariha	Ditto
	Kariha	Phagwara	Addressed public conference
	Phagwara	Kapurthala	
	Night stay at Kapurthala		
5th June, 1967	Kapurthala	Chandigarh	
Second Tour Particulars			
10th June, 1967	Chandigarh	Delhi	Meeting with the Union Minister
	Night Stay at	Delhi	
11th June, 1967	Delhi	Chandigarh	

Date	Departure	Arrival	Purpose
12th June, 1967	Chandigarh	Jullundur	Meet public deputations and hear their grievances
16th June, 1967	Jullundur	Chandigarh	
	Chandigarh	Phagwara	Meet public deputations and hear their grievances addressed Harijan Conference
	Phagwara	Jullundur	
	Jullundur	Phagwara	
	Night stay at Phagwara		
17th June, 1967	Phagwara	Malerkotla	Address Rural Conference
	Malerkotla	Badshapur (via Dhuri)	
	Badshapur	Malerkotla	
	Night stay at Malerkotla		
18th June, 1967	Malerkotla	Kapurthala	Meet public deputations and heard their grievances
	Kapurthala	Kheranawali	
	Kheranawali	Kapurthala	
	Kapurthala	Chandigarh	
	T.A. particulars of 5th Tour		
21st June, 1967	Chandigarh	Ludhiana	Meet public deputations and heard their grievances
	Night stay at Ludhiana		
22nd June, 1967	Ludhiana	Amritsar	
	Amritsar	Kacha Pacca Kalhi Maniala	
	Kacha Pacca Maniala	Amritsar	
23rd June, 1967	Amritsar	Khanna	
	Khanna	Chandigarh	
	5th T.A. particulars		
24th June, 1967	Chandigarh	Phagwara	Addressed a religious Dewan and met public deputations and heard their complaints
	Phagwara	Pilohi	
	Pilohi	Kapurthala	
	Night stay at Kapurthala		

Date		Departure	Arrival	Purpose
25th June, 1967	..	Kapurthala	Talwandi Chaudhrian	Meet public deputations and heard their grievances and address Harijan Conference
		Talwandi Chaudhrian	Sultanpur	
		Sultanpur	Saidpur	
		Night stay at Saidpur		
26th June, 1967	..	Saidpur	Sultanpur	
		Sultanpur	Kapurthala	
		Kapurthala	Chandigarh	
		(Stayed for sometime at Jullundur)		
		7th Visit		
27th June, 1967	..	Chandigarh	Simla	To meet C.M.
28th June, 1967	..	Simla	Chandigarh	
29th June, 1967	..	Chandigarh	Simla	To meet C.M.
		(Stay at Simla upto 2nd July, 1967)		
3rd July, 1967	..	Simla	Chandigarh	

T.A. particulars of S. Balwant Singh, Excise and Taxation Minister, Punjab, for the Month of July, 1967

Date	Departure	Arrival	Purpose
4th July, 1967	.. Chandigarh	Kapurthala	
5th July, 1967	.. Kapurthala	Chandigarh	
6th July, 1967	.. Chandigarh	New Delhi	Attended conference of Excise and Taxation Ministers of India
7th and 8th July, 1967	.. Halt at Delhi		Met Central Ministers
9th July, 1967	.. New Delhi	Hissar	Private
10th July, 1967	.. Hissar	Chandigarh	
14th July, 1967	.. Chandigarh	Patiala	
15th July, 1967	.. Patiala	Chandigarh	
	Chandigarh	Phagwara	
16th July, 1967	.. Phagwara	Kapurthala	Met deputations and heard their grievances
17th July, 1967	.. Kapurthala	Sultanpur	Inspection of flood control works
	Sultanpur	Kapurthala	

Date	Departure	Arrival	Purpose
18th July, 1967	.. Kapurthala	Chandigarh	
19th July, 1967	.. Chandigarh	Ludhiana	Heard grievances
20th July, 1967	.. Ludhiana	Chandigarh	
21st July, 1967	.. Chandigarh	Sultanpur	Met deputationist, heard grievances
	Sultanpur	Ludhiana	
22nd July, 1967	.. Ludhiana	Jagraon	Attended College Function
23rd July, 1967	.. Jagraon	Chandigarh	
25th July, 1967	.. Chandigarh	Amritsar	
26th July, 1967	.. Amritsar	Barnala	
	Barnala	Bhadaur	Attended Rural Conference
	Bhadaur	Barnala	
	Barnala	Jullundur	
27th July, 1967	.. Jullundur	Shahkot	Ten year Jubilee function of Public Higher Secondary School
	Shahkot	Khiranwali	
	Khiranwali	Nakodar	
	Nakodar	Jullundur	
28th July, 1967	.. Jullundur	Chandigarh	
30th July, 1967	.. Chandigarh	Amritsar	Heard grievances of public
	Amritsar	Harike	
31st July, 1967	.. Harike	Ferozepore	
	Ferozepore	Jalalabad	Rural Conference
	Jalalabad	Ferozepore	
1st August, 1967	.. Ferozepore	Faridkot	Rural Conference
	Faridkot	Sunam	
	Sunam	Patiala	
2nd August, 1967	.. Patiala	Chandigarh	
T.A. details of S. Balwant Singh, Excise and Taxation Minister, Punjab. for the month of August, 1967			
4th August, 1967	.. Chandigarh	Patiala	Discussion with E.T.C.
	Patiala	Chandigarh	
	Chandigarh	Delhi	
5th and 6th August, 1967	Halt at Delhi		

Date	Departure	Arrival	Purpose
7th August, 1967	.. Delhi	Chandigarh	
10th August, 1967	.. Chandigarh	Hoshiarpur	
	Hoshiarpur	Gardhiwala	Attend Annual function of Khalsa College, Gardhiwala
	Gardhiwala	Dasuya	
	Dasuya	Jullundur	
11th August, 1967	.. Jullundur	Ferozepore	
12th August, 1967	.. Ferozepore	Guruharsahai	Public meeting
	Guruharsahai	Kapurthala	Attended variety show in aid of Relief Fund
13th August, 1967	.. Kapurthala	Faridkot	Met deputationists and heard grievances
	Faridkot	Chandigarh	
14th August, 1967	Chandigarh	Kapurthala	Unfurled flag at Kapurthala
15th August, 1967	.. Kapurthala	Sultanpur	
	Sultanpur	Kapurthala	
16th August, 1967	.. Halt at Kapurthala		
17th August, 1967	.. Kapurthala	Chandigarh	
18th August, 1967	.. Chandigarh	Patiala	Discussion with Joint E.T.C.
	Patiala	Chandigarh	
19th August, 1967	.. Chandigarh	Muktsar	
	Muktsar	Ram Nagar	Public meeting
	Ram Nagar	Muktsar	
20th August, 1967	.. Muktsar	Chandigarh	
24th August, 1967	Chandigarh	Gidderbaha	Addressed Rural Conference
25th August, 1967	.. Gidderbaha	Chandigarh	
	Chandigarh	Patiala	Discussion with E.T.O.
26th August, 1967	.. Patiala	Chandigarh	
	Chandigarh	Kapurthala	
27th August, 1967	.. Halt at Kapurthala		Heard grievances
28th August, 1967	.. Kapurthala	Chandigarh	Visited Gidderpindi flood affected areas on 28th August. Conference at village Bobeli
31st August, 1967	.. Chandigarh	Phagwara	
	Phagwara	Jullundur	
1st September, 1967	.. Jullundur	Amritsar	To see C.M. and discussion of cases with E.T.O.
	Amritsar	Jullundur	
	Jullundur	Chandigarh	

T.A. particulars of the journeys performed by Shri Krishan Lal, Labour and Parliamentary Affairs Minister, Punjab, during the month of May, 1967

Date	Departure	Arrival	Purpose
19th May, 1967	.. Chandigarh	Hoshiarpur	Received deputations and met officers
20th May, 1967	.. Hoshiarpur	Dasuya	Ditto
	Dasuya	Talwara	Ditto
	Talwara	Hajipur	Ditto
	Hajipur	Mukerian	Ditto
21st May, 1967	.. Mukerian	Pathankot	Ditto
	Pathankot	Amritsar	Ditto
22nd May, 1967	.. Amritsar	Chandigarh	
27th May, 1967	.. Chandigarh	Amritsar	Received deputations of labour unions and visited Milk Centre, Verka and met officers of the Plant.
28th May, 1967	.. Amritsar	Moga	Received deputations, met deputations.
	Moga	Ferozepore	Received deputations, met officers and addressed public meeting.
29th May, 1967	.. Ferozepore	Chandigarh	
31st May, 1967	.. Chandigarh	Rupar	Received deputations, met officers and addressed citizens meeting.
	Rupar	Chandigarh	

(All journeys were performed by Government Car)

T.A. particulars of the journeys performed by Shri Krishan Lal, Labour and Parliamentary Affairs Minister, Punjab, for the months of June/July, 1967

1st and 2nd June, 1967	.. Chandigarh	Delhi	To consult Secretary, Lok Sabha, regarding Appropriation Bill.
	Delhi	Chandigarh	
4th June, 1967	.. Chandigarh	Jullundur	Received deputations and met officers
5th June, 1967	.. Jullundur	Amritsar	Received deputations and visited hunger striking labourers.
	Amritsar	Chandigarh	
7th June, 1967	.. Chandigarh	Patiala	Received deputations, met officers, addressed Press Conference and public meeting and visited Bahadurgarh factory.
8th June, 1967	.. Patiala	Chandigarh	

Date	Départure	Arrival	Purpose
11th June, 1967	.. Chandigarh ..	Amritsar	Received labour and other deputations, addressed public meeting.
12th June, 1967	.. Amritsar ..	Gurdaspur	Addressed officers, received deputations and addressed public meeting at night.
	Gurdaspur	Dinana_a	Received deputations and met officers, and addresse public meeting.
	Dinanagar	Gurdaspur	Addressed public meeting.
13th June, 1967	.. Gurdaspur	Amritsar	Visited factories and met labour deputations, addressed press conference.
14th June, 1967	..	Halt at Amritsar	
15th June, 1967	.. Amritsar	Batala	Met officers, visited factories and employment exchange.
	Batala	Dhariwal	Visited Dhariwal Woollen Mills, addressed labour unions, and received deputations.
	Dhariwal	Batala	Addressed public meeting.
16th June 1967	.. Batala	Amritsar	
	Amritsar	Chandigarh	
19th June, 1967	.. Chandigarh	Ludhiana	Met officers, visited factories and Agriculture University received labour and other deputations and addressed Press Conference and public meeting.
20th June, 1967	.. Ludhiana	Chandigarh	
22nd June, 1967	.. Chandigarh	Delhi	Met Labour Minister, Parliamentary Affairs Ministers, and meeting with the Secretary, Lok Sabha and Rajya Sabha and M.Ps..
23rd and 24th June, 1967	Ha t at Delhi		
25th June, 1967	.. Delhi	Chandigarh	
28th June, 1967	.. Chandigarh	Kharar	Met officers and received deputations of labour.
	Kharar	Kurali	Met officers and received deputations.
	Kurali	Nangal	Met officers, received deputations and visited Nangal Fertilizer Factory.

Date	Departure	Arrival	Purpose
29th June, 1967	.. Nangal	Chandigarh	
30th June, 1967	.. Chandigarh	Simla	
1st to 3rd July, 1967	.. Halt at Simla		Met Chief Minister, Himachal Pradesh, Speaker Himachal Pradesh Assembly and discussed labour problems and parliamentary affairs.
4th July, 1967	.. Simla	Chandigarh	
T.A. particulars of journeys performed by Shri Krishan Lal, Labour and Parliamentary Affairs Minister, Punjab, during the month of July, 1967			
6th July, 1967	.. Chandigarh	Delhi	To attend a meeting of the Consultative Committee on Foreign Affairs and to attend the meeting of the press Club along with the Chief Minister, Punjab.
7th and 8th July, 1967	Halt at Delhi		
10th July, 1967	.. Delhi	Chandigarh	
12th July, 1967	.. Chandigarh	Budhlada	To receive deputations and to address Municipal Committee Employees.
	Budhlada	Mansa	To receive deputations.
	Mansa	Bhatinda	To receive deputations and to address public meeting and officers.
13th July, 1967	.. Bhatinda	Malerkotla	To meet officers, to receive deputations and to receive Civic Reception from the M.C.
	Malerkotla	Dhuri	To meet officers, to receive deputations and to address public meeting.
	Dhuri	Sangrur	To meet officers to receive deputations and to address public meeting.
14th July, 1967	.. Sangrur	Chandigarh	
16th July, 1967	.. Chandigarh	Jullundur	To visit industrial area and to address public meeting.
17th July, 1967	.. Jullundur	Ludhiana	To meet Shri Sobha Singh of Koh-i-Noor Paints, Amritsar. To visit Handicapped Centre and to address Press Conference.
	To receive deputations of labourers and industrialists		
18th July, 1967	.. Ludhiana	Chandigarh	
20th July, 1967	.. Chandigarh	Amritsar	To receive deputations and to meet officers.

Date	Departure	Arrival	Purpose
21st July, 1967	.. Amritsar	Ajnala	To meet officers and to receive deputations.
	Ajnala	Chamiari	To receive deputations.
	Chamiari	Amritsar	To visit factories and to discuss labour problems with C.M.
22nd July, 1967	.. Amritsar	Phagwara	To receive deputations, to meet officers and to address public meeting.
23rd July, 1967	.. Phagwara	Amritsar	
24th July, 1967	.. Amritsar	Chandigarh	
28th July, 1967	.. Chandigarh	Shri Hargobindpur	To receive Welcome address from the Municipal Committee and to receive deputations.
	Hargobindpur	Harchowal	To receive deputations and to address public meeting.
	Harchowal	Kanuvahan	To receive deputations.
	Kanuvahan	Qadian	To receive deputations and to address public meeting.
29th July, 1967	.. Qadian	Gurdaspur	To meet officers and to receive deputations.
	Gurdaspur	Behrampur	To receive deputations and to address public meeting.
	Behrampur	Taragarh	To receive deputations and to address public meeting.
	Taragarh	Sujanpur	Ditto
30th July, 1967	.. Sujanpur	Madhopur	To receive deputations and to meet officers.
	Madhopur	Shahpur Kandi	To receive deputations and to address public meeting.
	Shahpur Kandi	Pathankot	To address public meeting.
31st July, 1967	.. Pathankot	Jullundur	To address Press Conference.
	Jullundur	Chandigarh	
T.A. particulars of journeys performed by Shri Krishan Lal, Labour and Parliamentary Affairs Minister, Punjab, during the month of August, 1967			
4th August, 1967	.. Chandigarh	Kot Kapura	To meet officers, to receive deputations and to address citizens meeting.
	Kot Kapura	Jaitu	Ditto
	Jaitu	Faridkot	To address public meeting.
5th August, 1967	.. Faridkot	Muktsar	To meet officers, to receive deputations and to address citizens meeting.

Date	Departure	Arrival	Purpose
5th August, 1967	Muktsar	Jalalabad	To receive deputations and to address public meeting.
	Jalalabad	Malout	To receive deputations and to address citizens meeting.
	Malout	Fazilka	To meet officers, to receive deputations and to address public meeting.
	Fazilka	Ladhuke	To receive deputations and to address public meeting.
7th August, 1967	Ladhuke	Fazilka	
	Fazilka	Moga	
	Moga	Chandigarh	
11th August, 1967	Chandigarh	New Delhi	To meet Director-General of Employment, Government of India.
12th August, 1967	New Delhi	Chandigarh	Labour Minister, Parliamentary Affairs Minister, Government of India, and to attend meeting of the Informal Consultative Committee of Commerce Ministry, Government of India.
13th August, 1967	Chandigarh	Pathankot	To receive deputations and to meet local officers.
	Pathankot	Mukerian	
14th August, 1967	Mukerian	Talwara	To meet officers, engineers and to receive deputations and to address public meeting.
15th August, 1967	Talwara	Gurdaspur	To preside over the Independence Day Celebrations.
	Gurdaspur	Amritsar	To visit Welfare Centres, Employment Exchange, Labour Office and to address public meeting.
16th August, 1967	Amritsar	Chandigarh	
21st August, 1967	Chandigarh	Hoshiarpur	
	Hoshiarpur	Haryana	To receive deputations and to address public meeting.
	Haryana	Gardhiwala	To receive deputations and to address public meeting.
	Gardhiwala	Tanda	Ditto
22nd August, 1967	Tanda	Sathiala	Ditto
	Sathiala	Amritsar	To visit factories and to receive deputations.

Date	Departure	Arrival	Purpose
23rd August, 1967	.. Amritsar	Chandigarh	
25th August, 1967	.. Chandigarh	Dhanauri	To address public meeting.
	Dhanauri	Patiala	To discuss important cases with Cabinet Minister.
	Patiala	Chandigarh	
26th August, 1967	.. Chandigarh	Jullundur	To receive deputations.
	Jullundur	Batala	To settle labour dispute in BCCO Industries.
27th August, 1967	.. Batala	Jullundur	
	Jullundur	Patiala	To receive deputations.
	Patiala	Samana	To receive deputations and to address public meeting.
	Samana	Rajpura	To receive deputations and to address public meeting.
	Rajpura	Sirhind	To receive deputations and to address public meeting.
28th August, 1967	.. Sirhind	Ludhiana	To receive deputations and to meet officers.
	Ludhiana	Chandigarh	
31st August, 1967	.. Chandigarh	Ludhiana	To address officers, to visit Labour Welfare Centres and Labour Colony, factories, to receive deputations and to address public meeting.
1st September, 1967	.. Ludhiana	Amritsar	To visit educational institutions, to receive deputations, to discuss difficulty of Shiv Nagar Labour Colony, Amritsar and to address public meeting.
	Amritsar	Tarn Taran	
	Tarn Taran	Patti	
	Patti	Chueewal	To inspect Govt. Primary School.
	Chueewal	Amritsar	
2nd September, 1967	.. Amritsar	Phagwara	To meet officers, to receive deputations and to address Citizens meeting.
	Phagwara	Kapurthala	To meet officers to receive deputations and to address public meeting.
3rd September, 1967	.. Kapurthala	Chandigarh	...

F. A. Particulars of Shri Krishan Lal, Labour and Parliamentary Affairs Minister, Punjab, for the month of September, 1967

Date	Departure	Arrival	Purpose
5th September, 1967	.. Chandigarh	Rupar	To attend meeting of the District Grievance Committee and to receive deputations and to address citizens meeting.
	Rupar	Chandigarh	
7th September, 1967	.. Chandigarh	Amritsar	To visit Employment Exchange to receive deputations and to address public meeting.
8th September, 1967	.. Halt at Amritsar		
9th September, 1967	.. Amritsar	Chandigarh	
10th September, 1967	.. Chandigarh	Jullundur	To receive deputations and to attend legislators meeting.
	Jullundur	Bhatinda	To receive deputations to meet officers and to address public meeting.
11th September, 1967	.. Bhatinda	Faridkot	To receive deputations and to address citizens meeting.
	Faridkot	Muktsar	To receive deputations and to address public meeting.
12th September, 1967	.. Muktsar	Ludhiana	To receive Prime Minister.
	Ludhiana	Halwara	
	Halwara	Ludhiana	
	Ludhiana	Halwara	
	Halwara	Ludhiana	
13th September, 1967	.. Ludhiana	Chandigarh	..
15th September, 1967	.. Chandigarh	Ludhiana	To receive deputations.
	Ludhiana	Jagraon	To address public meeting and to receive deputations.
	Jagraon	Ludhiana	
16th September, 1967	.. Ludhiana	Amritsar	To receive deputations to visit Labour and Employment Officers and to address public meeting.
17th September, 1967	.. Halt at Amritsar		
18th September, 1967	.. Amritsar	Chandigarh	..
19th September, 1967	.. Chandigarh	Batala	To address public meetings and to receive deputation.
20th September, 1967	.. Batala	Chandigarh	..
23rd September, 1967	.. Chandigarh	Hoshiarpur	To receive deputations to meet officers and to address public meeting.

Date	Departure	Arrival	Purpose
24th September, 1967	... Halt at Hoshiarpur		
25th September, 1967	... Hoshiarpur	... Chandigarh	..
25th September, 1967	... Chandigarh	Lehragaga	To receive deputations and to address citizens meeting.
	Lehragaga	Dhuri	To address citizens meeting and to receive deputations.
	Dhuri	Sangrur	To address public meeting
26th September, 1967	... Sangrur	Budhlada	To receive deputations and to address citizens meeting.
	Budhlada	Amritsar	To receive deputations and to visit Labour Colony, Welfare Centre and Factories.
27th September, 1967	... Halt at Amritsar		
28th September, 1967	... Amritsar	Chandigarh	...
29th September, 1967	... Chandigarh	Delhi	To attend meeting of the Standing Committee on Labour and to meet Vice-President, Home Minister, Parliamentary Affairs Minister and to Visit Labour Bureau and to meet Secretary Rajya Sabha.
30th September, 1967 and 1st October, 1967	Halt at Delhi		
2nd October, 1967	... Delhi	Chandigarh	...

Tour Details of S. Gurcharan Singh, Chief Parliamentary Secretary, Punjab, for the month of April, 1967

8th April, 1967	... Chandigarh	Moga	Heard public complaints and addressed meeting.
	Moga	Baghapurana	Heard public complaints.
	Baghapurana	Nihalsinghwala	
9th April, 1967	... Nihalsinghwala	Baghapurana	Heard public complaints.
	Baghapurana	Mari Mustafa	Heard public complaints and addressed rural meeting.
	Mari Mustafa	Baghapurana	Heard public complaints.
	Baghapurana	Muktsar	Heard public complaints.
	Muktsar	Abulkhurana	Night Stay
10th April, 1967	... Abulkhurana	Badal	Heard public complaints.
	Badal	Chandigarh	
12th April, 1967	... Chandigarh	Moga	Heard public complaints.
	Moga	Baghapurana	Heard public complaints.
	Baghapurana	Nihalsinghwala	

Date	Departure	Arrival	Purpose
13th April, 1967	.. Nihalsinghwala,	Bhatinda	Met District Officers and heard public complaints
	Bhatinda	Damdama Sahib	Heard public complaints.
	Damdama Sahib	Bhatinda	Met District Officers.
	Bhatinda	Moga	Heard public complaints.
	Moga	Chandigarh	
5th April, 1967	... Chandigarh	Gidderbaha	Heard public complaints, and addressed meeting.
	Gidderbaha	Badal	Heard public complaints and addressed meeting arranged by Public Relation Department.
	Badal	Abulkhurana	Night stay and heard public complaints.
15th April, 1967	.. Abulkhurana	Baghapurana	Heard public complaints and addressed meeting.
16th April, 1967	.. Baghapurana	Rode	Heard public complaints and addressed meeting arranged by the College Management.
	Rode	Ferozepore	Heard public complaints.
	Ferozepore	Chandigarh	
18th April, 1967	... Chandigarh	Delhi	Met Deputy Minister, Information.
19th April, 1967	... Delhi	Chandigarh	Visited Press Liaison Office, Punjab, on 19th April, 1967 in the morning.
21st April, 1967	... Chandigarh	Rupar	Met District Officers and heard public complaints.
	Rupar	Chandigarh	
22nd April, 1967	... Chandigarh	Moga	Heard public complaints.
	Moga	Baghapurana	Heard public complaints.
	Baghapurana	Nihalsinghwala	Night Stay
23rd April, 1967	... Nihalsinghwala	Baghapurana	Heard public complaints.
	Baghapurana	Bhallaaur	Heard public complaints and addressed meeting arranged by the Panchayat. Also heard public complaints at villages Langiana Nawana and Purana and Nathuwala Garbi
	(Journey performed on Jeep)		
	Bhallaaur	Baghapurana	Heard public complaints
	Baghapurana	Nihalsinghwala	Night Stay

Date	Departure	Arrival	Purpose
24th April, 1967	.. Nihalsinghwala	Baghapurana	Heard public complaints.
	Baghapurana	Moga	Heard public complaints.
	Moga	Ferozepore	Discussion with District Officials
	Ferozepur	Sherewala	Heard public complaints and addressed meeting arranged by Public Relation Department.
	Sherewala	Muktsar	Heard public complaints.
	Muktsar	Moga	Night Stay
25th April, 1967	.. Moga	Chandigarh	} 40 Miles Private,
	Chandigarh	Gobindgarh	
	Gobindgarh	Bassi Pathana	} 35 Miles Private.
26th April, 1967	... Bassi Pathana	Chandigarh	
27th April, 1967	.. Chandigarh	Moga	Night Stay.
28th April, 1967	.. Moga	Abohar	Met Local Officers and heard public complaints.
	Abohar	Panjkosi	Heard public complaints. Heard public complaints at village Kheowali Dhab.
	Panjkosi	Abohar	Heard public complaints.
	Abohar	Muktsar	Night Stay.
29th April, 1967	.. Muktsar	Chandigarh	..
30th April, 1967	.. Chandigarh	Kotkapur	Private 164 Miles.
	Kotkapura	Moga	Private 164 Miles.
1st May, 1967	.. Moga	Chandigarh	Private 152 Miles.

Tour Detail of S. Gurcharan Singh, Chief Parliamentary Secretary, Punjab, for the month of May, 1967

7th May, 1967	.. Chandigarh	Moga	Heard public complaints.
8th May, 1967	.. Moga	Chandigarh	..
12th May, 1967	.. Chandigarh	Baghapurana	Heard public complaints.
	Baghapurana	Nihalsinghwala	
13th May, 1967	.. Halt at Nihalsinghwala		Heard public complaints.
14th May, 1967	.. Nihalsinghwala	Baghapurana	Heard public complaints.
	Bhagapurana	Moga	Heard public complaints.
	Moga	Chandigarh	
17th May, 1967	.. Chandigarh	Patiala	Private.
	Patiala	Chandigarh	Private.

Date	Departure	Arrival	Purpose
19th May, 1967	.. Chandigarh	Singhpura	Addressed a rural meeting arranged by Public Relations Department.
	Singhpura	Chandigarh	
20th May, 1967	Chandigarh	Hargobindpur	Addressed a rural meeting arranged by Public Relations Department.
	Hargobindpur	Chandigarh (21-5-67)	
	Singhpura	Chandigarh	
28th May, 1967	.. Chandigarh	Delhi	Addressed a meeting organised by the Jat Sikh Association and also met Press Representatives.
29th May, 1967	.. Delhi	Chandigarh (30-5-67)	..

T. A. Detail of S. Gurcharan Singh, Chief Parliamentary Secretary, Punjab for the month of June, 1967

1st June, 1967	.. Chandigarh	Moga	Heard public complaints.
	Moga	Nihalsinghwala	
2nd June, 1967	.. Nihalsinghwala	Baghapurana	Heard public complaints.
	Moga	Nihalsinghwala	
3rd June, 1967	.. Nihalsinghwala	Baghapurana	Heard public complaints.
	Baghapurana	Ferozepur	Attended function arranged by the Sangeet Natak Academy and heard public complaints.
4th June, 1967	.. Ferozepur	Moga	Heard public complaints.
	Moga	Nihalsinghwala	
5th June, 1967	.. Nihalsinghwala	Patto Hira Singh	Visited Government Higher Secondary School.
	Patto Hira Singh	Ludhiana	Heard public complaints and Transport Workers Grievances.
	Moga	Ludhiana	Visited D. P. R. O's Office and met Press Representatives.
	Ludhiana	Chandigarh	
6th June, 1967	.. Chandigarh	Sherpur	Laid foundation stone of School building and local conference arranged by D.P.R.O.
	Sherpur	Kheri Chahlan	Rural Conference.
	Kheri Chahlan	Chandigarh	
9th June, 1967	.. Chandigarh	Nihalsinghwala	..

Date	Departure	Arrival	Purpose
10th June, 1967	.. Nihalsinghwala	Bhatinda	Visited Sub-Division along with G. M. P. R. T. C. and bus site—met deputation and heard their grievances.
	Bhatinda	Malout	Addressed District Journalist Associations.
	Malout	Bhatinda	Addressed public meeting.
11th June, 1967	Bhatinda	Zira	Met deputations and addressed public meeting.
12th June 1967	Zira	Chandigarh	..
	Chandigarh	Kasauli	Discussion with C. M. regarding Transport matters.
	.. Kasauli	Chandigarh	
14th June, 1967	.. Chandigarh	Wajidke Kala, Hamid, Nihalsinghwala	Addressed public meeting and heard public grievances.
15th June, 1967	.. Nihalsinghwala	Moga	Return Journey.
	Moga	Chandigarh	
21st June, 1967	.. Chandigarh	Moga	Heard public complaints.
	Moga	Baghapurana	Heard public complaints.
	Bhaghapurana	Nihalsinghwala	
22nd June, 1967	.. Nihalsinghwala	Moga	Heard public complaints.
	Moga	Jagraon	Presided over a Kavi Darbar arranged by Public Relations Department.
	Jagraon	Moga	
23rd June, 1967	.. Moga	Mahal Kalan	Addressed a Rural Conference arranged by Public Relations Department.
	Mahal kalana	Barnala	Heard public complaints and met local Lawyers.
	Barnala	Moga	
24th June, 1967	.. Moga	Samadhbhai	Addressed Rural Conference arranged by Block Samiti
	Samadhbhai	Nihalsinghwala	
25th June, 1967	.. Nihalsinghwala	Chandigarh	..
	Chandigarh	Khanna	Presided over function of presentation of Swords to martyres.
	Khanna	Chandigarh	
29th June, 1967	.. Chandigarh	Chamkaur Sahib	Private.
	Chamkaur Sahib	Chandigarh	
30th June, 1967	.. Chandigarh	Simla	Meeting with C. M. regarding Transport Matters. C. M. was camping there.
1st July, 1967	.. Halt at Simla		
2nd July, 1967	.. Simla	Chandigarh	..

T.A. Date of S. Garchapan Singh, Chief Parliamentary, Secretary, Punjab for the,
month of July, 1967

Date	Departure	Arrival	Purpose
5th July, 1967	.. Chandigarh Nangal	Nangal Chandigarh (6-7-67)	Seen the working of Tourism Department.
7th July, 1967	.. Chandigarh Ferozepur Wazidpur Ferozepur Moga	Ferozepur Wazidpur Ferozepur Moga	Met District Officers and heard public complaints.
	Moga	Nihalsinghwala	Ditto
8th July, 1967	.. Nihalsinghwala Moga	Moga Tellewala	Heard public complaints and addressed a meeting.
	Tallewala	Dhapali	Ditto
	Dhapali	Rampura Phool	Ditto
9th July, 1967	.. Rampura Phool Moga	Moga Tarn Taran	Ditto Met officials and heard public complaints.
	Tarn Taran	Bela	Private.
	Bela	Tarn Taran	Private.
	Tarn Taran	Moga	
10th July, 1967	.. Moga Baghapurana	Baghapurana Nihalsinghwala	Heard public complaints.
11th July, 1967	Nihalsinghwala Baghapurana Moga	Baghapurana Moga Chandigarh	Ditto
13th July, 1967	.. Chandigarh	Delhi	Selection of Car from State Trading Corporation for use by Punjab Government.
	Delhi	Chandigarh	
14th July, 1967	.. Chandigarh Anandpur Sahib	Anandpur Sahib Chandigarh	Private.
15th July, 1967	.. Chandigarh Moga	Moga Nihalsinghwala	Heard public complaints.

Date	DeParture	Arrival	Purpose
16th July, 1967	.. Nihalsinghwala	Baghapurana	
	Baghapurana	Gholian Khurd	Addressed a public meeting.
	Gholian Khurd	Gholian Kalan	Ditto
	Gholian Kalan	Kalekay	Ditto
	Kalekay	Baghapurana	
	Baghapurana	Moga	
	Moga	Chandigarh	
23rd July, 1967	.. Chandigarh	Moga	Heard public complaints.
	Moga	Nihalsinghwala	
24th July, 1967	.. Nihalsinghwala	Moga	
	Moga	Ferozepur	Private.
	Ferozepure	Patto Hira Singh	Public meeting.
	Patto Hira Singh	Moga	
25th July, 1967	.. Moga	Chandigarh	Ditto
Tour data of Sardar Gurcharan Singh, Chief Parliamentary Secretary, Punjab, for the month of August, 1967			
9th August, 1967	.. Chandigarh	Moga	Heard public complaints.
10th August, 1967	.. Moga	Chandigarh	
12th August, 1967	.. Chandigarh	Ferozepur	In connection with C. M's. visit to Manuke.
	Ferozepore	Nihalsinghwala	
13th August, 1967	.. Nihalsinghwala	Moga/Manuke and back to Nihalsinghwala	Ditto
14th August, 1967	.. Halt at Nihalsinghwala		
15th August, 1967	.. Nighlsinghwala	Moga	Unfurling of National Flag.
	Moga	Chandigarh	
16th August, 1967	.. Chandigarh	Chamkaur Sahib	Addressed a religious congregation.
	Chamkaur Sahib	Chandigarh	
18th August, 1967	.. Chandigarh	Tarn Taran	
	Tarn Taran	Amritsar	
	Amritsar	Tarn Taran	
	Taran Taran	Moga	
19th August, 1967	.. Held meeting at Moga		Regarding selection of site of Bus Stand.
	Moga	Faridkot	

Date	DeParture	Arrival	Purpose of journey
20th August, 1967	.. Surprise visit to P.R.T.C. Branch Office, Faridkot.		
	Fridkot	Sivian	Public meeting arranged by Panchayat
	Sivian	Nihalsinghwala	
21st August, 1967	... Nihalsinghwala	Chandigarh	
26th August, 1967	.. Chandigarh	Ludhiana	Addressed Press Conference
	Ludhiana	Lalton	Public meeting
	Lalton	Moga	
	Moga	Chirak	Ditto
	Chirak	Moga	
27th August, 1967	.. Moga	Malerkotla	Public meeting, visited Bus Stand
	Malerkotla	Sangali	Public meeting
	Sangali	Malerkotla	
28th August, 1967	... Malerkotla	Chandigarh	
29th August, 1967	.. Chandigarh	Simla	Inter-State Transport Ministers meeting
30th August, 1967	.. Halt at Simla		
31st August, 1967	.. Simla	Chandigarh	
Tour Data in respect of Sardar Gurcharan Singh, Chief Parliamentary Secretary, Punjab for the Month of September, 1967.			
3rd September, 1967	... Chandigarh	Moga	Hearing of public
	Moga	Nihalsinghwala	
4th September, 1967	... Nihalsinghwala	Moga	Ditto
	Moga	Nihalsinghwala	
5th September, 1967	... Nihalsinghwala	Moga	
	Moga	Ferozepur	Attended meeting of public Grievances Committee and visited Bus Stand.
	Ferozepur	Moga	
	Moga	Chandigarh	
7th September, 1967	... Chandigarh	Ludhiana	
8th September, 1967	.. Ludhiana	Otto (near Sirsa) Kotkapura- Muktsar-Malout Dhabwali- Sirsa	Surprise checking of Bus Stand and Vehicles.

Date	Departure	Arrival	Purpose
9th September, 1967	.. Otto (Sirsa)	Ludhiana	Presided over Kavi Darbar
10th September, 1967	.. Ludhaiana	Nihalsinghwala	Public hearing
	Nihalsinghwala	Moga	
	Moga	Baghapurana	
	Baghapurana	Chandigarh	
12th September, 1967	.. Chandigarh	Halwara	Visit of Prime Minister
	Halwara	Ludhiana	Visited P..R.T.C. Sub-Depot.
	Ludhaiana	Halwara	
	Halwara	Ludhiana	
	Ludhiana	Chandigarh	
15th September, 1967	.. Chandigarh	Kharar	
	Kharar	Chandigarh	Public meeting
16th September, 1967	.. Chandigarh	Sirhind	Prize Distribution of sports function at Fategarh Sahib
	Srhind	Moga	
17th September, 1967	.. Moga	Kotkapura	Public hearing
	Kotkapura	Nihalsinghwala	Ditto
	Nihalsinghwala	Moga	
	Moga	Chandigarh	
19th September, 1967	.. Chandigarh	Bharthala (near Samrala)	Rural Mela
	Barthala	Chandigarh	
21st September, 1967	.. Chandigarh	Moga	
	Moga	Panjarain	Public meeting arranged by Panchayat
	Panjarain	Nihalsinghwala	Heard public complaints
22nd September, 1967	.. Nihalsinghwala	Baghapurana, Dyalgarh, Saikede Dina and arrived at Nihalsinghwala	
23rd September, 1967	.. Nihalsinghwala	Ludhiana	
	Ludhiana	Chandigarh	
27th September, 1967	.. Chandigarh	Chahlan	Opening ceremony of village Library
	Chahlan	Cnandigarh	
28th September, 1967	.. Chandigarh	Simla	
	Halt at Simla		Tourist Development Council's meeting
30th September, 1967	.. Simla	Chandigarh	

ANNEXURE II

Details of expenditure incurred on tours each of the Ex-Ministers/Chief Minister and the Chief Parliamentary Secretary

Serial No.	Name	Amount of T.A./D.A.	Cost of petrol and Mobil Oil
		Rs	Rs
1	Shri Gurnam Singh, Ex-Chief Minister	2,509.50	5,744.45
Ex-MINISTERS			
1	Shri Baldev Prakash	2,553.25	5,363.23
2	Shri Lachhman Singh Gill (Now C. M. Punjab)	3,859.50	4,866.96
3	Shri Rajinder Singh	3,326.50	7,779.38
4	Shri Piara Ram Dhanowali (Now Labour Minister)	2,550.00	6,254.92
5	Shri Satya Pal Dang	1,162.50	2,230.49
6	Shri Balwant Singh	1,137.50	3,484.84
7	Shri Krishan Lal	1,698.65	2,969.29
EX-CHIEF PARLIAMENTARY SECRETARY			
1	Shri Gurcharan Singh	1,656.25	7,583.02

EXPENDITURE ON MINISTERS' RESIDENCES

*395. Sardar Mohinder Singh Gill: Will the Chief Minister be pleased to state:

- the amount of monthly expenditure being incurred by the Government in connection with the residence of each of the Ministers and the Chief Parliamentary Secretary in Chandigarh;
- the expenditure being incurred on electricity and water separately consumed at the residence of each Minister?

Sardar Lachhman Singh Gill: (a) and (b) The requisite information is laid on the table of the House.

(ੳ) ਅਤੇ (ਅ) ਲੋੜੀਂਦੀ ਸੂਚਨਾ ਸਭਾ ਸਾਮਣੇ ਪੇਸ਼ ਹੈ।

ANNEXURE 'A'

The monthly expenditure being incurred on the maintenance of residences of the Ministers (including Ministers of State) and Deputy Ministers (including Chief Parliamentary Secretary) is as under:—

Ministers/Ministers of State	From Rs. 976 to Rs. 1076 approximately.
Deputy Ministers/Chief Parliamentary Secretary	From Rs. 625 to Rs 662 approximately.

ANNEXURE 'B'

The maximum limit of free consumption of water and electricity for the Chief Minister, Ministers including Ministers of State and Deputy Ministers including Chief Parliamentary Secretary is Rs 1875 , Rs 1500 and Rs 750 per annum, respectively.

The actual consumption of water charges and electricity charges for the period 4/67 to 10/67 is as under:—

Name of the Minister /Deputy Ministers	4/67		5/67		6/67	
	W/C	Elect.	W/C	Elect.	W/C	Elect.
1	2	3	4	5	6	7
	Rs		Rs		Rs	
1. S. Gurnam Singh, C.M.	.. 21	..	31.00	93.81	22	56.46
2. Shri Baldev Parkash, Minister	.. 35	..	27.00	71.03	59.00	52.63
3. S. Lachhman Singh Gill, Minister	.. 1	..	1	78.00	28.30	65.35
4. S. Rajinder Singh, Minister	.. 47	..	21	48.43	35.00	29.09
5. Shri Piara Ram , Minister	.. 35.20	..	49.70	119.09	78.00	133.13
6. Shri Satya Pal Dang, Minister	.. 40.90	..	24.43	..	25.66	21.78
7. S. Darbara Singh , Deputy Minister	44.00	..	33.00	16.43	11.00	36.28
8. Shri Bishamber Nath Makkar , Deputy Minister	31.23	..	11.00	1.55	50.00	72.55
9. Shri Faquir Chand, Deputy Minister	.. 67.00	..	82.00	1.80	22.00	50.36
10. Shri Baloo Ram, State Minister	.. ..	..	3.00	..	3.00	28.89
11. S. Gurmit Singh, State Minister	.. ..	..	10.00	..	14.00	19.38
12. S. Jagtar Singh, Deputy Minister	.. ..	..	17.00	..	17.00	19.42
13. S. Balwant Singh, Minister	.. ..	..	5.30	..	53.00	3.58
41. S. Satnam Singh, Deputy Minister	.. 53.90	..	11.00	31.90	16.00	36.63
15. S. Gurcharan Singh	.. 14.00	..	26.00	22.58	32.00	48.09

Sarvshri Krishan Lal and Shiv Chand were allotted private rented buildings.

7/67		8/67		9/67		10/67		Total		Grand Total
W/C	Elect.	W/C	Elect.	W/C	Elect.	W/C	Elect.	W/C	Elect.	
8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18
Rs		Rs		Rs		Rs		Rs		Rs
1.00	81.05	45.00	82.85	20.00	85.70	10.00	74.31	150.00	474.18	624.18
11.00	65.69	21.00	141.43	11.00	84.89	11.00	77.84	175.00	494.31	669.31
30.20	96.60	32.00	106.78	11.00	105.44	11.00	122.99	114.50	559.94	674.44
9.00	29.23	7.00	23.23	9.00	21.74	2.80	50.23	130.80	201.95	332.75
50.00	94.22	42.00	96.96	21.00	87.07	46.00	87.52	321.90	617.99	939.89
5.66	27.39	4.00	40.59	6.66	27.24	25.00	24.64	132.31	141.64	273.95
3.00	23.43	6.00	105.48	28.00	68.13	24.00	71.58	149.00	321.33	470.33
13.00	2.55	41.00	62.96	35.00	54.38	25.00	60.84	206.20	254.83	461.03
7.00	39.63	6.00	46.69	12.00	47.74	22.00	60.03	218.00	246.25	464.25
17.00	63.68	15.00	51.53	12.00	66.53	9.00	55.28	59.00	265.91	324.91
34.00	72.84	25.00	82.73	22.00	98.13	17.00	96.39	122.00	369.47	491.47
6.00	48.24	6.00	53.49	3.44	38.18	16.55	119.18	65.99	278.51	344.50
61.00	6.50	31.00	46.64	23.00	70.21	21.00	87.02	194.20	213.95	408.15
21.00	36.08	12.00	37.23	8.00	48.18	9.00	49.08	130.90	239.05	369.95
20.00	56.34	15.00	68.93	16.00	83.18	15.00	87.69	138.00	366.81	504.81

The information regarding consumption of water and Electricity has not been received so far.

TOUR PROGRAMME OF THE CHIEF MINISTER FOR AUGUST AND SEPTEMBER, 1967.

*463 **Chaudhri Darshan Singh**: Will the Chief Minister be pleased to lay on the Table of the House the details of the tour programmes of the Chief Minister, Punjab during the months of August and September, 1967 ?

Sardar Lachhman Singh Gill: The requisite information is laid on the Table of the House.

T.A. details of S. Gurnam Singh , Chief Minister, Punjab, for the month of August, 1967

Date	Departure	Arrival	Purpose
2nd August, 1967 ..	Chandigarh	Delhi	Meeting with Home Minister, Shri Chavan
3rd August, 1967 ..	Delhi (By Air)	Bombay	(Rs 266 paid by C.M. for the purchase of ticket)
4th August, 1967 to 6th August, 1967	Halt at Bombay		Meetings with the Chairman L.I.C. and Governor, Reserve Bank of India.
7th August, 1967 ..	Bombay (By Air)	Delhi	(Rs 266 paid by C.M. for the purchase of ticket)
	Delhi	Chandigarh	Meeting with Members of Parliament.
10th August, 1967 ..	Chandigarh	Hoshiarpur	To address Distt. Officers
	Hoshiarpur	Ghardiwala	To attend the function of Khalsa College, Ghardiwala
	Ghardiwala	Jullundur	
	Jullundur	Ludhiana	
11th August, 1967 ..	Ludhiana	Chandigarh	
	Chandigarh	Ludhiana	
12th August, 1967 ..	Ludhiana	Ferozepore	To address Distt. Officers.
	Ferozepore	Guruharsahai	To Address rural gathering
	Guruharsahai	Ferozepore	Presided over the Wrestling Matches
13th August, 1967 ..	Ferozepore	Moga	To address the public gathering at Town Hall
	Moga	Manuke	To preside over the Rural Sports at Manuke
	Manuke	Ludhiana	
14th August, 1967	Ludhiana to Kumaklan	Kumaklan	To address a rural gathering
	Kumaklan	Ludhiana	
15th August, 1967			To unfurl National Flag on the eve of Independence day at Ludhiana
	Ludhiana	Isru	To attend the gathering on the martyrdom Day of Master Karnail Singh
	Isru	Ludhiana	

Date	Departure	Arrival	Purpose
16th August, 1967 ..	Ludhiana	Pakhowal	To address a rural gathering and meeting with the members of Block Samiti
	Pakhowal	Ludhiana	
17th August, 1967 ..	Ludhiana	Chandigarh	
20th August, 1967 ..	Chandigarh	Bakala	To address a public gathering
	Baba Kakala	Ludhiana	
21st August, 1967 ..	Ludhiana	Domeli (Distt. Kapurthala)	To address a public gathering and heard public grievances
	Domeli	Ludhiana	
22nd August, 1967 ..	Ludhiana	Chandigarh	
24th August, 1967	Chandigarh	Rampuraphool	Heard public grievances and attended the rural gathering
	Rampuraphool	Chandigarh	
25th August, 1967 ..	Chandigarh	Patiala	To address District Officers
	Patiala	Chandigarh	
26th August, 1967 ..	Chandigarh	Ludhiana	
27th August, 1967	Ludhiana	Kapurthala	To address Distt. Officers and addressed public meeting in the evening
28th August, 1967 ..	Halt at Ludhiana		Heard public grievances..
29th August, 1967	Ludhiana	Chandigarh	
30th August, 1967	Chandigarh	Ludhiana	
31st August, 1967 ..	Ludhiana	Gurdaspur	To address Distt. Officers
	Gurdaspur	Babehali	To watch Rural Sports
	Babehali	Gurdaspur	
	Gurdaspur	Jullundur	
1st September, 1967	Jullundur	V. Bhinder (Via Rayya)	To address rural gathering and inspection of drain.
	Rayya	Ludhiana	
2nd September, 1967	Ludhiana	Jullundur	To address District officers and meeting with the Press and meeting with the Bar of Jullundur
3rd September, 1967	Jullundur	Beas	To enquire on the spot regarding the dispute of Shamlat land
	Beas	Amritsar	
4th September, 1967	Amritsar	Tarn Taran	To address public gathering
	Tarn Tarn	Ludhiana	
5th September, 1967	Ludhiana	Chandigarh	

ANNEXURE II

T.A. details of S. Gurnam Singh, Chief Minister, Punjab for the month of September, 1967

Date	Departure	Arrival	Purpose
8th September, 1967	Chandigarh	New Delhi	
9th September, 1967	Halt at	New Delhi	Meeting with the Home Minister
10th September, 1967	Delhi	Khanna	To attend the public meeting and heard grievances.
	Khanna	Ludhiana	
11th September, 1967 to 12th September, 1967	Halt at Ludhiana		To hear public grievances and accompanied Prime Minister during her official tour to Distt. Ludhiana.
13th September, 1967	Ludhiana	Chandigarh	
16th September, 1967	Chndigarh	Ludhiana	
17th September, 1967	Halt at Ludhiana		Heard public grievances
18th September, 1967	Ludhiana	V. Chapper (Via Ahmedgarh)	To address rural gathering
	Chappar	Ludhiana	
19th September, 1967	Ludhiana	Chandigarh	
22nd September, 1967	Chandigarh	Patiala	To attend the function of Punjabi University, Patiala
	Patiala	Ludhiana	
23rd September, 1967	Ludhiana	Mehma Singhwala	To address public gathering and the function of Khalsa Higher Secondary School, Mehmasinghwala
	Mehmasinghwala	Ludhiana	
24th September, 1967	Ludhiana	Amritsar	To discuss law and order situation with D.C. and S.S.P. Amritsar
	Amritsar	Ludhiana	
25th September, 1967	Ludhiana	Delhi	
26th September, 1967	Halt at Delhi		To attend the conference of Food Ministers and Chief Ministers.
27th September, 1967	Delhi	Chandigarh	
28th September, 1967 29th September, 1967 to 2nd October, 1967	Chandigarh Halt at Simla	Simla	To attend the XI meeting of the Torist Development Council and also the meeting relating to Arbitration
3rd October, 1967	Simla	Chandigarh	

Post of Additional Advocate General, Punjab.

*439 Comrade Jangir Singh Joga : Will the Chief Minister be please d to state the reasons for which the post of Additional Advocate General, Punjab has been created again ?

Sardar Lachman Singh Gill : Previously, the Advocate General was assisted by the Senior Deputy Advocate General. The latter mentioned post was abolished by the previous Government who, in lieu thereof, thought it necessary to create the post of Additional Advocate General. However, the post has been abolished by the present Government.

Dated the 7th December, 1967.

(ਪਹਿਲਾਂ ਐਡਵੋਕੇਟ ਜਨਰਲ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਸੀਨੀਅਰ ਡਿਪਟੀ ਐਡਵੋਕੇਟ ਜਨਰਲ ਕਰਦੇ ਸਨ । ਸੀਨੀਅਰ ਡਿਪਟੀ ਐਡਵੋਕੇਟ ਜਨਰਲ ਦੀ ਪੋਸਟ ਪਿਛਲੀ ਗੋਰਮਿੰਟ ਨੇ ਖਤਮ ਕਰ ਦਿਤੀ, ਜਿਸ ਨੇ ਉਸ ਦੀ ਥਾਂ ਤੇ ਐਡੀਸ਼ਨਲ ਐਡਵੋਕੇਟ ਜਨਰਲ ਦੀ ਆਸਾਮੀ ਬਣਾਉਣੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸਮਝਿਆ । ਐਪਰ ਹੁਣ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਇਹ ਆਸਾਮੀ ਖਤਮ ਕਰ ਦਿਤੀ ਹੈ ।)

College, Hospitals and Pharmacies in the State

*384. Comrade Satpal Kapoor : Will the Minister for Health be pleased to state—

- whether any posts are at present lying vacant in the Government Ayurvedic College, Hospitals and Pharmacies in the State because of non-availability of staff, if so, their number ;
- the number of posts in the said College, Hospitals and Pharmacies against which officers/officials who do not possess the requisite qualifications prescribed for these posts are working, giving the details of the period for which they have been so working and the reasons therefor ?

Mahant Ram Parkash Dass : (a) Yes, Eight posts,

(b) Four posts

Resident Physician (Female) I Government Ay. Hospital, Patiala. Assistant Resident Physician was temporarily promoted to work as Resident Physician till the selection of suitable candidate. The demand was sent to the Subordinate Services Selection Board, but no candidate was recommended by that body. She has been working in this capacity since 3rd May, 1962.

Staff Nurses—3

Auxiliary Nurses and Midwife are working against these posts on temporary basis from the dates noted against each :—

Shrimati Ishwar Devi since	16-7-1964.
Shrimati Pavitresh Verma since	27-12-1965.
Shrimati Pushpa Dugal since	31-5-1967.

Bed-Steriliser Purchased for Rajindra Hospital, Patiala

*386. Comrade Sat Pal Kapoor : Will the Minister for Health be pleased to state—

- whether it is a fact that a mobile Bed-steriliser was purchased for the Rajindra Hospital, Patiala about 13 years back ; if so, whether the same has ever been used ;
- whether he is aware of the fact that the said Mobile Bed-Steriliser has turned into junk due to its non-utilisation ;
- if the reply to part (b) above be in the affirmative, whether any responsibility has been fixed on any officer for non-using the said steriliser ; if so, on whom and action, if any, taken against him?

Mahant Ram Parkash Dass : (a) No.

(b) and (c) Question does not arise.

Students selected for admission in Medical Colleges in the State during 1967-68

*495. Lieut. Bhag Singh : Will the Minister for Health be pleased to state —

- (a) the method of selection adopted during 1967-68 for the admission of students to the Medical Colleges in the State ;
- (b) whether any instructions were issued in this behalf, if so, a copy thereof be laid on the Table of the House ;
- (c) whether the Government has made any nominations to any classes in the said colleges during 1967-68 ; if so, the names and addresses of the students nominated with the criteria, if any, adopted for their nominations ;
- (d) whether the Government has made any nominations to medical classes in other States ; if so, the names and addresses of students so nominated together with the names of the colleges and the State concerned ?

Mahant Ram Parkash Dass, : (a) 50 per cent by reservation and 50^s per cent by open merit out of Punjabi students.

(b) The instructions contained in Punjab Government memorandum No. 6686-IHBIV-66/15296, dated the 9th June, 1966 are laid on the Table of the House.

(c) No.

(d) A statement is laid on the table of the house.

FROM

The Secretary to Government, Punjab,
Medical and Health Department.

To

The Director of Health Services, Punjab, Chandigarh

Memorandum No. 6686-IHBIV-66/15296

Dated, Chandigarh the 9th June, 1966.

Subject.—Reservation of seats in Medical Colleges in the State.

Reference Your D.O. letter No. TRG(2)66/5395, dated the 2nd June, 1966, on the subject noted above.

2. It has been decided to make the following reservations for admission to M.B.B.S. course in the Government Medical Colleges in the State :—

	Percent
(i) Scheduled Castes and Tribes ..	20
(ii) Backward Classes ..	2
(iii) Backward Areas ..	10
(iv) Sportsmen/Women ..	2
(v) Women Candidates ..	5
(vi) Children of Defence Services personnel who may have lost their lives in the National Emergency ..	1
(vii) Candidates belonging to States other than Punjab including nominees of Jammu and Kashmir Government and Central Government ..	10
Total ..	50

At present only 6 per cent seats are reserved for the nominees of the Central Government and the Jammu and Kashmir Government. For the Additional 4 percent seats thrown open to candidates from outside Punjab, it will be insisted that each one of them must have obtained atleast the same percentage of marks as obtained by the last Punjabi student admitted to the Medical College on merit for the open competition seats.

3. In the brochure enclosed with your letter under reference, sub-sections (i) to (vii) under section 10 may be substituted by the above noted reservations. A copy of the brochure duly approved is returned.

(Sd/). . . . .,
Deputy Secretary, Medical and Health,
for Secretary to Government, Punjab,
Medical and Health Department.

List of nominations made at the Medical College, Srinagar, Jammu and Kashmir State.

1. **Shri Prem Parkash Singmar**, care of M/s Dooda Ram Kanshi Ram.
Abohar (District Ferozepur).
2. **Shri Harish Chander Vaid**, son of Shri Ram Rattan Vaid, Colour Merchants, Karmoon Deori, Amritsar.
3. **Shri Narinder Nath Saggat**, son of Dr. Jagan Nath Saggat, Pindi Street, Ludhiana.
4. **Shri Harbhajan Singh**, son of Shri Mohan Singh Village and Post office Gansra, Tehsil Ajnala (Amritsar).
5. **Shri Sarmukh Singh**, son of Dr. Sardara Singh, Arya Smaj Chowk, Bhatinda.

Dispensaries Running without Doctors in Budhlada Block, (District Bhatinda)

*507 Sardar Gurdev Singh Sidhu : Will the Minister for Health be pleased to state —

- (a) the details of the Government dispensaries, nomenclature-wise, in the Budhlada Block, district Bhatinda which are running without doctors at present ;
- (b) the time by which Doctors are expected to be posted in the said dispensaries ?

Mahant Ram Parkash Dass : (a) At present only Rural Dispensary Kahangarh in Budhlada Block is running without a doctor. However, in Rural Dispensary, Kulrian a pharmacist is posted as there is no sanctioned post of Medical Officer for this Dispensary.

(b) A doctor will be posted at Rural Dispensary Kahangarh as soon as one becomes available.

Providing a link drain from Todarpur to Saidewala in district Bhatinda

*505. Sardar Gurdev Singh Sidhu : Will the Minister of state for Irrigation and Power be pleased to state:—

- (a) the time since when the proposal of providing a link drain from Todarpur to Saidewala via Maghanian and Gandha Khurd etc. in District Bhatinda has been under the consideration of the Irrigation Department ;
- (b) whether there are any difficulties in the implementation of the said proposal; if so, what ; if not ; the time by which the said link drain is expected to be completed ?

Sardar Natha Singh (a) The link drain outfalling into Bretta Drain stands sanctioned since May, 1960.

(b) The construction of this link drain which outfalls into Bretta drain in Punjab can be taken in hand on the completion of outfall reach of Bretta drain (which is incomplete and lies in Haryana) and on the availability of funds. Outfall portion of this link also lies in Haryana which is also required to be taken up simultaneously by Haryana along with the work when taken up by Punjab.

Time limit for its completion is not feasible as the outfall lies in Haryana.

ELECTRIFICATION OF VILLAGES IN THE STATE

*393. Sardar Mohinder Singh Gill : Will the Minister of State for Irrigation and Power be pleased to state —

- (a) the total number of villages in the State which have not been electrified so far and the time by which they are likely to be electrified ;
- (b) the total number of villages of Ferozepore Cantt Assembly Constituency which have not been electrified so far and the time by which they are likely to be electrified ;
- (c) whether there is any scheme under the consideration of the Government to give preference to agriculture in the matter of supplying electric energy with a view to increase food production.

S. Natha Singh : (a) 12,050. Village electrification programme is being stepped up from next year subject to availability of funds. Time by which villages are likely to be electrified cannot be given.

(b) 63. It is not possible to specify the time by which the villages will be electrified.

(c) No.

CHAIRMAN/MEMBERS OF PUNJAB STATE ELECTRICITY BOARD

*484. Acharya Prithvi Singh Azad : Will the Minister of State for Irrigation and Power be pleased to state :—

- (a) the names of the Chairman Accounts and Finance Technical and Administrative members of the Punjab State Electricity Board at present together with the names of the part time members ;
- (b) the Salary which the Chairman and other members were drawing prior to their appointment as Chairman and members of the Board ;
- (c) the new time scale of pay fixed for them?

Sarda Natha Singh :

(a) Shri R. S. Gill	.. Chairman
Shri Bakhtawar Singh	.. Administrative Member
Shri Kirpal Singh	.. Technical Member
Shri K.S. Narang	.. Ex-Officio part time member
Post of Accounts and Finance Member is vacant.	
(b) Shri R .S. Gill (Chairman)	.. Rs. 2,250 plus Rs. 200 Special pay.
Shri Bakhtawar Singh,	.. He was not in service, however no information can be given
Administrative Member	Rs. 2,250 (Maximum of scale of
Shri Kirpal Singh,	Rs. 2,000/75/2,150/100—2,250 as
Technical Member	Chief Engineer
Shri K.S. Narang	.. He being Ex-Officio part time member is getting no salary from the Board.

(c) An extract of Rule 5 of the Punjab State Electricity Board Rules, 1959, relating to the pay of Chairman and Members is laid on the table of the house.

PUNJAB STATE ELECTRICITY BOARD RULES, 1959

PART II—THE BOARD

Sub-section 2(a) of section 78.

Term of Office, Remuneration, Allowances and Conditions of Service of Chairman and Members of the Board.

X

X

X

X

5. Remuneration of the Chairman and Members of the Board shall be fixed by the Government in each case subject to the following conditions :—

(a) Chariman—

(i) If a Government Officer or an officer of the Board, he shall get a special pay of Rs. 300 per mensem in addition to the monthly emoluments drawn by him at the time of his appointment as Chairman of the Board.

(ii) If a retired or re-employed Government Officer or an officer of the Board, he shall get the substantive pay drawn by him per month at the time of retirement, less gross monthly pension. His pay plus gross monthly pension shall not exceed the substantive pay drawn by him at the time of his retirement;

“Provided that where a Government Officer or an Officer of the Board has been in receipt of officiating pay at the time of retirement for a continuous period of not less than one year, he shall get officiating pay drawn by him at the time of retirement less gross monthly pension. Where the Officer has been in receipt of a special pay other than the special pay admissible under Sub-clause (i) above, at the time of retirement for a continuous period of not less than one year, he shall also get such special pay in addition to his substantive or officiating pay, as the case may be.

(iii) If a non-official Chairman, he shall get gross monthly emoluments not exceeding Rs. 1,500 per mensem.

(iv) If a part-time Government Officer, he shall be paid special pay of Rs. 300 per mensem for performing the duties of Chairman.

(b) Members :—

(i) If a Government Officer, or an officer of the Board, he shall get a special pay of Rs. 250 per mensem in addition to the monthly emoluments drawn by him at the time of his appointment as Member of the Board.

(ii) If a retired or re-employed Government Officer or an officer of the Board, he shall get the substantive pay drawn by him per month at the time of retirement, less the amount of gross monthly pension.

His pay plus gross monthly pension shall not exceed the substantive pay drawn by him at the time of his retirement.

“Provided that where a Government Officer or an Officer of the Board has been in receipt of officiating pay at the time of retirement for a continuous period of not less than one year, he shall get officiating pay drawn by him at the time of retirement less gross monthly pension. Where the Officer has been in receipt of a special pay other than the special pay admissible under Sub-clause (i) above, at the time of retirement for a continuous period of not less than one year, he shall also get such special pay in addition to his substantive or officiating pay, as the case may be.

(iii) If a non-official Member, he shall get gross monthly emoluments not exceeding Rs. 1,200 per mensem.

(iv) If a part-time non-official Member, he shall paid a sum of Rs. 100 per meeting in addition to the travelling allowance from the place of his residence to the headquarters of the Board or such other places where a meeting is held and back for the purpose of attending the meetings of the Board as admissible under rule 7 below except that daily allowance shall not be admissible.

“Provided that where a member attending a meeting from a place other than the permanent place of his residence or from the place from where he attends the meeting whichever is nearer.”

Note 1.—The monthly emoluments to be allowed under this rule shall be subject to the ceiling limits of Rs. 2,500 per mensem for the Chairman and Rs. 2,250 per mensem for Members. Provided that these limits shall not be applicable in the case of serving Government Officers and Officers of the Board drawing pay higher than the ceiling limits and retired Government Officers who at the time of retirement were drawing substantive pay higher than these limits, in which cases emoluments shall be fixed by Government according to the merits of each case. In no case shall the gross emoluments of a member exceed those of the Chairman.

Note 2.—The words “gross monthly pension” as used in this rule shall mean pension plus pension equivalent of death-cum-retirement gratuity and commuted pension. The words “gross emoluments” in the case of a retired or re-employed Government Officer shall mean monthly emoluments paid under this rule plus gross monthly pension.

Note 3.—Subject to provisions of Note (1) above, a Government Officer holding an officiating or a substantive appointment at the time of his appointment as Chairman or Member shall be allowed regular increments and when they would have accrued to him had he not been appointed as Chairman or Member. If the post under Government was held in an officiating capacity the officer appointed as Chairman or Member shall be entitled to the benefit of the monthly emoluments and increments relating to such officiating appointments only so long as and up to the date it can be certified by Government that the officer would have continued to officiate in the said post or in another post carrying the same or higher emoluments but for his appointment to the Board.

Note 4.—“Monthly emoluments” for the purpose of rule 5(a)(i) and 5(b)(i) mean pay substantive or officiating plus special pay and for the purpose of other rules, include substantive pay, officiating pay, special pay, personal pay, dearness allowances compensatory allowance and any other pay or allowance of a similar nature.

J.B.T. Units given to Schools in the State

*440. Comrade Jangir Singh Joga : Will the Chief Minister be pleased to state—

- the number of schools which have been given J.B.T. units during this session, district-wise in the State ;
- the number of such units given to Government and Private Schools separately ;
- whether any J.B.T. unit for girls has been given to any school for boys;
- the details of the fees being charged by the Government and private J.B.T. units separately ?

Sardar Lachhman Singh : (a) The number of schools that have been given J.B.T. units during this session, in the State, districtwise is given in the list attached at annexure ‘A’.

(b) Number of units given:—

To Government Schools—78½ units.

To Private Schools—91 units.

(c) Yes.

(d) Both kinds of institution charge tuition fees at the rate of Rs. 8 and Rs. 4 per mensem for boys and girls, respectively.

[(ੳ) ਰਾਜ ਵਿਚ ਇਸ ਸੈਸ਼ਨ ਵਿਚ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਸਕੂਲਾਂ ਨੂੰ ਜੇ. ਬੀ. ਟੀ. ਦੀਆਂ ਯੂਨਿਟਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇਵਾਰ ਤਾਦਾਦ ਅਨੁਸਾਰ ‘ੳ’ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਨਾਲ ਨੱਥੀ ਕੀਤੀ ਸੂਚੀ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ ।

(ਅ) (i) ਸਰਕਾਰੀ ਸਕੂਲਾਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਯੂਨਿਟਾਂ	78½
(ii) ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਸਕੂਲਾਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀਆਂ ਯੂਨਿਟਾਂ	91

(ੳ) ਹਾਂ

(ਸ) ਉਪਰੋਕਤ ਦੋਹਾਂ ਪਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਮੁੰਡਿਆਂ ਕੋਲੋਂ ਅੱਠ ਅੱਠ ਰੁਪਏ ਤਕ ਕੁੜੀਆਂ ਕੋਲੋਂ ਚਾਰ ਚਾਰ ਰੁਪਏ ਪੜ੍ਹਾਈ ਦੀ ਫੀਸ ਲੈਂਦੀਆਂ ਹਨ ।]

ANNEXURE 'A'

List showing the number of shools which have been allotted J.B.T. Units

<i>Name of District</i>	<i>Number of Schools</i>
Amritsar	20
Bhatinda	14
Ferozepur	17
Gurdaspur	11
Hoshiarpur	13
Jullundur	14
Kapurthala	6
Ludhiana	17
Patiala	8
Sangrur	14
Rupar	7

Post-Graduate Teachers working as Hindi, Punjabi and Sanskrit Teachers in Government Schools

*473. Comrade Dalip Singh Tapiala : Will the Chief Minister be pleased to state—

- (a) whether it is a fact that the Post-Graduate teachers working as Hindi, Punjabi and Sanskrit teachers in the Government Schools in the State in Classical and Vernacular cadres are not considered for promotion to the Lecturers Posts in the schools whereas a B.Sc., B.T. who is teaching science and has passed his M.A. in Punjabi is considered for promotion in the Lecturer's grade ;
- (b) if the reply to part (a) above be in the affirmative, the reasons for which the Hindi, Punjabi and Sanskrit teachers with Post-Graduate qualifications in their teaching subjects, with practical experience are not being adjusted in the school lecturer's grade ?

Sardar Lachhman Singh Gill : (a) Yes.

(b) The promotion to the lecturer's grade is made from amongst the masters. The Hindi, Punjabi and Sanskrit teachers with post-graduate qualifications are placed in teachers grade, which is lower than the grade of masters' grade, without being, first, promoted to masters' grade. However, they are eligible for being considered for direct recruitment for which they have to compete with others.

Seminar held at Ludhiana

*496. Lieut. Bhag Singh : Will the Chief Minister be pleased to state—

- (a) whether a writers seminar and a musical symposium were held in Ludhiana during the month of September, 1967, by the Languages Department; if so, on what dates ;
- (b) the names of the participants in the said Seminar and Musical Symposium separately together with the amount, if any, paid to each ;
- (c) the total amount of expenditure incurred on the seminar together with the details of such expenditure.

Sardar Lachhman Singh Gill : (a) A writers' Seminar only was held on 16th September, 1967, at Ludhiana by the State Languages Department.

(b) A list of 84 writers who participated in the said Seminar showing the amount paid to each is laid on the Table of the House.

(c) The total expenditure incurred on this seminar comes to Rs. 1,835/10 for writers and Rs. 127/ as other miscellaneous.

**List of Poets and Writers who participated in the Seminar held on 16th September, 1967,
at Ludhiana by the Languages Department, Punjab**

Serial No.	Name and Address	Amount	
			Rs
1	Shri R. Dhiman, Editor, Evening News, Ludhiana	...	2 0
2	Shri Nand Singh Janlu, Editor, Sadaquat, Ludhiana	...	20
3	Shri Kirpal Singh Bhikhi, Editor, 'Sanman', Ludhiana	...	20
4	Shri Murari Lal Nirmal, Editor, 'Sadai-i-Waquat', Ludhiana	..	20
5	Shri Mohan Lal Sighi, Editor, 'National Front', Ludhiana	..	20
6	Shri Jai Chand Kirti, Editor, 'Ralifa', Ludhiana	..	20
7	Shri Salamat Rai, Editor, 'Talasahaqa'	..	20
8	Shri Joginder Singh, Editor, 'Wattan Dost', Ludhiana	..	20
9	Shri Piara Lal, Editor, 'Bank Works' Ludhiana	..	20
10	Shri Mohinder Singh, Editor, 'Punjabi Rattan' Ludhiana	..	20
11	Shri Jarnail Singh Sharma, Editor, 'Nazrana' Ludhiana	..	20
12	Shri Pritam Singh, Editor, 'Industrials', Ludhiana	..	20
13	Shri Sajjan Singh, Editor, 'Preet Reet', Ludhiana	..	20
14	Shri Gurdit Singh Sadhar, Editor, 'Tepres', Ludhiana	..	20
15	Shri Balwant Singh Tej, Editor, 'Nirbhai Jodha', Ludhiana	..	20
16	Shri P.R. Tyagi, Editor, 'Ghulam', Ludhiana		20
17	Shri Ram Narain Singh Dardi, Poet, Ludhiana	..	20
18	Shri Waryam Singh Mast, Poet, Ludhiana	..	20
19	Shri Man Singh Bagi, Poet, Ludhiana	..	20
20	Shri Mohinder, Dard, Poet, Ludhiana	..	20
21	Shri Kalyan Singh, Panchhi, Poet, Ludhiana	..	20
22	Shri Jagdish Singh, Disha, Poet, Ludhiana	..	20
23	Shri Das Mal Das, Poet, Ludhiana	..	20
24	Shri Jugal Kishore Khushdil, Poet, Ludhiana	..	20
25	Shri Pritam Das Thakar, Poet, Ludhiana	..	20
26	Shri Sadhu Ram Ji Dagi, Poet, Ludhiana	..	20
27	Shri Ram Lal Singh Sukhi, Poet, Ludhiana	..	20
28	Shri Ram Sharan Das Premi, Poet, Ludhiana	..	20
29	Shri Nachhatar Singh Kam, Poet, Ludhiana	..	20
30	Shri Tarlok Singh 'Tufang', Poet, Ludhiana	..	20
31	Shri Kartar Singh 'Shamser', Poet, Ludhiana	..	20

Serial No.	Name and Address	Amount
		Rs.
32	Shri Lal Chand 'Yamla', Poet, Ludhiana	20
33	Shri Kanwaljit Singh 'Kalsy', Poet, Ludhiana	20
34	Shri Gurdial Singh 'Khadam', Poet, Ludhiana	20
35	Shri Sohan Singh Sital, Poet, Ludhiana	20
36	Shri Baldev Singh 'Upkari', Poet, Ludhiana	20
37	Shri Masum Chinoti, Poet, Ludhiana	20
38	Shri Raj Kumar, Poet, Ludhiana	20
39	Shri Jagdev Singh, Poet, Ludhiana	20
40	Shri Atma Singh 'Taras' Poet, Ludhiana	20
41	Shri Piara Singh, Azad Poet, Ludhiana	20
42	Shri Mehar Chand 'Kirti', Poet, Ludhiana	20
43	Shri Darshan Singh Darshan, Writer, Ludhiana	20
44	Shri S.S. Narula, Writer, Ludhiana	20
45	Shri Kartar Singh, Professor, Writer, Ludhiana	20
46	Shri Tarlochan Singh Writer, Ludhiana	20
47	Professor Tej Kaur Singh, Writer, Ludhiana	20
48	Professor Kirpal Singh, Writer, Ludhiana	20
49	Miss P.K. Panwar, Writer, Ludhiana	20
50	Shri G.R. Mohinder, Writer, Ludhiana	20
51	Professor K.C. Gupta, Writer, Ludhiana	20
52	Professor Parminder Singh, Writer, Ludhiana	20
53	Professor Gurbachan Singh, Writer, Ludhiana	20
Total		1,060

List of eminent Writers, Poets and Artists who have attended the Seminar held by the Language Department, Punjab, at Ludhiana, on 16th September, 1967

1	Shri Hardev Singh 'Dilgir', Poet, Giaspur, Ludhiana	25
2	Shri Gurdev Singh, Saknewal, Ludhiana	25
3	Shri Jaswant Singh 'Nat', Sidhwan Khurd, Ludhiana	25
4	Professor H.K. Rattan, Poet, Khanna	25
5	Shri Balbir Grewal, Lohgarh	25
6	Shri Sajan Grewal, Rehlo	25
7	Professor Hamdard Naushharvi, Samrala	25
8	Shri Ajaib Chitrkar, Abdi	25
9	Shri Inderjit Hassanpuri, Hassanpur	25

Serial No.	Name and Address	Amount
10	Shri Vijora Jaghanvi, Jagraon	Rs. 25
11	Shri Kulwant Nilo, Samraja	25
12	Shri Bhag Singh, Bhasi Puri, Jagraon	25
13	Shri Gurdial Singh, Jagraon	25
14	Shri Kanwaljit Singh, Jagraon	25
15	Shri Gurbachan Singh, Ludhiana	25
16	Shri Sakarpur Sarthi	25
17	Shri Nichhattar Singh, Tahirke	25
18	Shri Kartar Singh Dosat, Ranguwal	25
19	Shri Ram Nath Dholewal	25
20	Shri Jaswant Singh, Ram Pur	25
21	Shri Ranjodh Singh, Barewal	25
22	Shri Pirthi Pal Singh Writer, Sidhwan Bet	25
23	Shri Sarup Singh, Writer, Knanna	25
24	Shri Mish Dev Jain, Khanna Ludhiana	25
25	Shri Prem Pailvi Dhamot	25
26	Shri Ujagar Singh, Dhamot	25
27	Shri Boota Singh, Writer, Dhamot	25
28	Shri Sukhdev Modhopuri, Writer, Dhamot, Ludhiana	25
29	Shri Amarjit Singh, Poet, Basian, Ludhiana	25
30	Professor Sarwan Singh, Writer, Chakar, Ludhiana	25
31	Professor Prem Singh Bajaj, Writer, Jagraon, Ludhiana	25
Total		775

Distribution of Amount for the Welfare of Scheduled Castes and Others in the State

*467. Acharya Prithvi Singh Azad : Will the Minister for Labour and Welfare be pleased to state—

(a) whether it is a fact that he constituted an *Ad hoc* Committee for the distribution of Rs. 35 lakhs for the Welfare of Scheduled Castes and others in the State ; if so, the names of the members of the said Committee ;

(b) a list of the beneficiaries finally approved by the said Committee giving their full particulars be placed on the Table of the House ?

Shri Piara Ram Dhanowali : (a) No.

(b) In view of reply to (a) above, question does not arise.

Local Rate received by Zila Parishad Ludhiana.

*501. Lieut. Bhag Singh : Will the Minister of State for Public Works be pleased to state—

- (a) the amount of local rate received by the Zila Parishad, Ludhiana, from the Zila Parishad, Patiala, or the Government on behalf of Doraha, Block Samiti for the years 1963-64, 1964-65, 1965-66, and 1966-67 respectively ;
- (b) the amount out of that referred to in part (a) above which was spent by the Zila Parishad, Ludhiana, for the Doraha Block Samiti and its development or other works during the said period giving details thereof ?

Sardar Narinder Singh :

		Rs.
(a) 1963-64	..	Nil
1964-65	..	Nil
1965-66	..	29, 600
1966-67	..	58,968

(b) No amount out of the above collection was spent on any activity or any other work in the area of Doraha Samiti, because no Zila Parishad institution or road exists there:

any

Suspension of Sarpanch, Gram Panchayat Chukhiara, Police Station Adampur, District Jullundur.

*531, Sardar Darshan Singh, K.P. : Will the Minister of State for Public Works be pleased to state—

- (a) whether it is a fact that Shri Tara Singh, Sarpanch, Gram Panchayat, Chukhiara, police station Adampur, district Jullundur has been challaned under section 409, I.P.C., for the alleged embezzlement of Panchayat Funds ;
- (b) whether it is also a fact that the judicial court has framed a charge against the said Sarpanch under the section of the I.P.C. mentioned in para (a) above ;
- (c) if the reply to parts (a) and (b) above be in the affirmative, whether the said Sarpanch has so far been suspended from service ; if not, the reasons therefor ?

Sardar Narinder Singh (Development and Public Works Minister) : (a) Yes

(b) Yes.

(c) The Sarpanch is under suspension.

Minimum Wages of Agricultural Labourers in the State

*446. Comrade Jangir Singh Joga : Will the Minister for Labour and Welfare be please to state—

- (a) whether there is any proposal under the consideration of the Government to enhance the minimum wages of the Agricultural Labourers in the State ;

- (b) whether the Government proposes to enact any law to fix the wages holidays and reasonable working hours of agricultural labourers ?

Shri Piara Ram Dhanowali : (a) The wages of agricultural workers fixed in 1960 are being reviewed on the recommendations of an Advisory Committee for employment in Agriculture.

- (b) No. The legislation on the points already exists.

Prime Minister's visit to Punjab

*498. Lieut. Bhag Singh : Will the Chief Minister be pleased to state---

- (a) whether the Prime Minister of India visited the State during the month of September, 1967 ; if so, the names of the places she visited ;
- (b) whether it was an official visit or a private one ;
- (c) if it was an official visit, whether all the Legislators were invited to the functions or not ?

Sardar Lachhman Singh Gill : (a) Yes. Ludhiana and villages Sudhar and Dhakha in Ludhiana District.

- (b) Official.

(c) The Legislators of the District were invited for the public meeting addressed by the Prime Minister at Ludhiana and for receiving and see off the Prime Minister at the Airport.

State Bihar Relief Fund Committee

*544. (1) Lieut. Bhag Singh, (2) Comrade Sat Pal Kapur : } Will the Chief Minister be pleased to state---

- (a) the names and addresses of the members of the State Bihar Relief Fund Committee as it was originally constituted and also the names and addresses of such members on its reconstitution ;
- (b) the dates on which the reconstituted Committee held its meetings together with the names of the members who attended these meetings ;
- (c) the amount of funds or the details of articles collected by the Committee referred to in part (b) above during its tenure ;
- (d) the criteria observed in reconstituting the said Committee ?

Sardar Lachhman Singh Gill : (a) A statement containing the requisite information is laid down on the Table of the House.

- (b) The reconstituted Committee has not so far held any meeting.

(c) The statement containing the requisite information is laid on the Table of the House.

(d) In the context of the changed circumstances after the General Elections, the State Bihar Relief Fund Committee had to be reconstituted.

ANNEXURE I

(i) Names and Addresses of the Members of the State Bihar Relief Fund Committee as was originally constituted

1. Giani Gurmukh Singh Musafir	.. Chairman
2. Shri Harbans Lal, Speaker, Punjab Vidhan Sabha	.. Member
3. Shri D. D. Khanna, Chairman, Punjab Vidhan Parishad	.. Do
4. Shri Iqbal Singh, Deputy Minister, Government of India	.. Do
5. Shri Brish Bhan	.. Do
6. Shri Prabodh Chander	.. Do
7. Shri Mohan Lal	.. Do
8. Shri Gian Singh Rarewala	.. Do
9. Shri Darbara Singh	.. Do
10. Major Harinder Singh	.. Do
11. Shri Prem Singh Prem	.. Do
12. Shri N. S. Talib	.. Do
13. Professor Yashwant Rai	.. Do
14. Shri Yash, Minister of State	.. Member Secretary
15. L. Jagat Narain, M.P.	.. Member
16. Maharani Mahender Kaur of Patiala, M.P.	.. Do
17. Giani Zail Singh, M.L.A.	.. Do
18. Master Gurbanta Singh, M.L.A.	.. Do
19. Shri Baldev Parkash, M.L.A., President, Bhartia Jan Sangh	.. Do
20. Shri Shamsher Singh Josh, M.L.A.	.. Do
21. Justice Gurnam Singh, M.L.A.	.. Do
22. Shri Gurdial Singh Dhillon, M.L.A.	.. Do
23. Shri Prem Chand Markanda, M.L.C.	.. Do
24. Shri Kundan Lal Ahuja, M.L.C., Abohar	.. Do
25. Shri Mehar Singh, General Secretary, Pradesh Congress	.. Do
26. Shri Durga Dass Bhatia, ex-President, Municipal Committee, Amritsar	.. Do
27. Shri Rai Bahadur Badri Dass, Jullundur	.. Do
28. Shri Baldev Raj, President, Municipal Committee, Jullundur	.. Do
29. Chudhri Amar Singh, Hoshiarpur	.. Do
30. Shri Virender, Daily Partap, Jullundur	.. Do
31. Shri Raj Karan Verma of Amritsar	.. Do

(ii) Names and Addresses of the Members of the State Bihar Relief Fund Committee on its reconstitution

1. S. Gurnam Singh, Chief Minister, Punjab	.. Chairman
--	-------------

2. Shri Sat Pal Dang, Development and Local Government Minister, Punjab	..	Vice-Chairman
3. Shri Gurcharan Singh, Chief Parliamentary Secretary	..	*Member/Secretary
4. Shri Jagat Narain, M.P., C/o Rajya Sabha Secretariat New Delhi	..	Member
5. Shri Bhupinder Singh Jhindwala, M.P., C/o Rajya Sabha, New Delhi	..	Do
6. Shri Lal Chand Sabharwal, M.L.A., N.M.I. Gopal Nagar, Jullundur City	..	Do
7. Chau Shri Balbir Singh, M.L.A., Sheesh Mahal Bazar, Hoshiarpur	..	Do
8. Mahant Ram Parkash Dass, M.L.A., village and post-office Datarpur, district Hoshiarpur	..	Do
9. Shri Jagir Singh Joga, M.L.A., village and post-office Joga, tehsil Mansa, district Bhatinda	..	Do
10. Shri Surjit Singh, M.L.A., Advocate, Barnala	..	Do
11. Shri Harkrishan Singh Surjit, M.L.A., Village Bunc'ala, tehsil Phillaur, district Jullundur	..	Do
12. Shri Brish Bhan, M.L.A., village and post-office Moonak, district Sangrur	..	Do
13. Shri Kapoor Chand Jain, M.L.A., Iqbal Ganj, Ludhiana	..	Do
14. Shri Darbara Singh, M.L.A., village and post-office Jandiala, district Jullundur	..	Do
15. Shri Parkash Singh Badal, ex-M.L.A., village and post-office Badal (Ferozepur)	..	Do
16. Shri Om Parkash Agnihotri, ex-M.L.A., Phagwara	..	Do
17. Shri Basant Singh, Secretary, Swatantra Party, Patiala	..	Do
18. Shri Shanti Sarup, Secretary, Praja Socialist Party, Khanna	..	Do
19. Shri Prem Chand, B.A., Proprietor, Panesar Iron & Steel Rolling Mills, Mandi Gobindgarh	..	Do
20. Mohammad Kafait Ullah, Headmaster, Islamia High School, Malerkotla	..	Do
21. Shri Dani Chand, Secretary, Republican Party, Jullundur	..	Do
22. Shri Jagat Singh, c/o Gurmukh Singht & Sons, Miller Ganj, Ludhiana	..	Do
23. Shri Hurbans Singh Mehta, Mehta Bros., Sirhind	..	Do
24. Shri Gobinder Singh, Secretary, Swatantar Party, Bhatinda	..	Do
25. Sathi Roop Lal, SSP Leader, Moga	..	Do
26. Con. Dhani Ram, Municipal Commissioner, Kurali	..	Do

*Instead of Chief Parliamentary Secretary, the Director of Information and Publicity, Punjab, was later appointed as Member Secretary. The Chief Parliamentary Secretary, however continued as Member of the Committee.

27. Shri Jagat Singh, President, Gurdwara Committee, Chamkaur Sahib ..	Member
28. Shri A. G. Emeil, House No. 144, Sector 8A, Chandigarh ..	Do
29. Jathedar Mohan Singh, Cycle Dealer, Kapurthala	
30. Shri Kartar Singh, Chandigarh Paper Board Mills, Industrial Area, Chandigarh ..	Do
31. Shri Mohinder Singh, Chairman, Block Samiti, Gurdaspur ..	Do
32. Shri Kashmir Singh, Chairman, Block Samiti, Batala ..	Do
33. Shri Virender, Daily Partap, Jullundur ..	Do
34. Shri Rattan Chand Jain, Batala ..	Do
35. Shri Janak Raj, Retired S.P., Jullundur ..	Do
36. Shri Jamna Dass Arora, ex-Municipal Commissioner, Amritsar	Do

ANNEXURE II

(i) Amount of funds collected by the Committee .. Rs 1,84,136.17 P.

(ii) Details of articles collected by the Committee :—

	Q.	Kgs.
Wheat ..	77—89	
Wheat Atta ..	14—73	
Gram ..	0—91	
Bajra ..	139—00	
Maize ..	0—55	
Rice ..	12—16	
Dal ..	0—10	
Paddy ..	9—70	
Milk Powdered ..	20 Bags (50 lbs. each)	
Dalia ..	3 Bags (36 lbs. each)	

‘Kawali’ Programme held at Patiala on 30th April, 1967

*388. Comrade Sat Pal Kapoor : Will the Chief Minister be pleased to state—

(a) the amount spent by the Government on ‘Kawali’ programme held at Patiala on the 30th April, 1967, in connection with the District Relief Fund ;

(b) the total amount collected by the Government as a result of the said function ?

Sardar Lachhman Singh Gill :

	Rs
(a) Amount spent by the Government on ‘Kawali’ programme held at Patiala on the 30th April, 1967 ..	8,922.00
(b) Total amount collected by the Government as a result of the said function ..	54,018.00

Government Advertisements

*396. **Sardar Mohinder Singh Gill :** Will the Chief Minister be pleased to state—

(a) the names of daily, weekly or monthly newspapers to whom Government advertisements have been given since the present Ministry took over together with the total amount of money given in each case ;

(b) the amounts for which advertisements have been given to the Punjabi, Urdu, Hindi and English newspapers, separately during the said period ?

Sardar Lachhman Singh Gill : (a) Statement is laid on the table of the House.

	Rs	P.
(b) Punjabi Newspapers	..	44,580.06
Urdu Newspapers	..	36,175.34
Hindi Newspapers	..	27,377.32
English Newspapers	..	1,41,279.89
Total	..	2,49,412.61

(ਕ) ਸਟੇਟਮੈਂਟ ਸਭਾ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਪੇਸ਼ ਹੈ ।

(ਖ) ਪੰਜਾਬੀ ਅਖਬਾਰ	44,580.06	ਰੁਪਏ
ਉਰਦੂ ਅਖਬਾਰ	36,175.34	ਰੁਪਏ
ਹਿੰਦੀ ਅਖਬਾਰ	27,377.32	ਰੁਪਏ
ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਅਖਬਾਰ	1,41,279.89	ਰੁਪਏ
	ਜੋੜ	2,49,412.61 ਰੁਪਏ

STATEMENT SHOWING THE AMOUNT OF ADVERTISEMENTS GIVEN TO
DAILY, WEEKLIES OR MONTHLY NEWSPAPERS FROM 1ST MARCH
TO 30TH SEPTEMBER, 1967

The information tabulated hereunder is with effect from 1st March, 1967

Serial No.	Name of the Paper	Amount given
1	2	3
	PUNJABI DAILY	Rs. P.
1	Daily Ajit, Jullundur	.. 6,564.93
2	Daily Akali Patrika, Jullundur	.. 6,608.14
3	Daily Ranjit, Patiala	.. 1,512.08

Serial No.	Name of the paper	Amount given
1	2	3
		R s P.
4	Daily Sikh, Amritsar	.. 317.60
5	Daily Jathedar, Jullundur	.. 2,906.49
6	Daily Nawan Zamana, Jullundur	.. 3,883.72
7	Daily Qaumi Dard, Jullundur	.. 5,174.73
8	Daily Parkash, Chandigarh	.. 482.88
9	Daily Khalsa Sewak, Chandigarh	.. 459.90
10	Daily Nawan Hindustan, New Delhi	.. 157.20
11	Weekly Kundan, Jullundur	.. 1,601.96
12	Weekly Pauh Phutti, Patiala	.. 1,487.17
13	Weekly Daler Punjab, Patiala	.. 1,350.53
14	Weekly Shamsheer Hind, Patiala	.. 1,287.12
15	Weekly Gairat, Patiala	.. 834.68
16	Weekly Lok Lehar, Jullundur	.. 886.00
17	Weekly Mauji, Jullundur	.. 1,051.92
18	Weekly Khalsa Samachar, Jullundur	.. 418.76
19	Weekly Punjabi Rattan, Ludhiana	.. 768.94
20	Weekly Sarpanch, Samana	.. 128.74
21	Weekly Khalsa Advocate, Amritsar	.. 459.04
22	Weekly Samen Di Wangar, Patiala	.. 119.68
23	Weekly Mel Milap, Chandigarh	.. 819.64
24	Weekly Lok Yug, Chandigarh	.. 41.00
25	Weekly Lok Rai, Chandigarh	.. 119.68
26	Weekly Panth, Delhi	.. 681.09
27	Weekly Panth Prakash, New Delhi	.. 623.88
28	Weekly Fateh, Delhi	.. 1,171.58
29	Weekly Lok Darshan, New Delhi	.. 410.26
30	Weekly Qaumi Ekta, New Delhi	.. 357.36
31	Weekly Mansrover, New Delhi	.. 102.40
32	Weekly Punjab London	.. 500.00
33	Monthly Preet Lari, Amritsar	.. 537.60
34	Monthly Amar Kahaniya, Amritsar	.. 65.45
35	Monthly Biba Rana, Amritsar	.. 84.15
36	Monthly Bharti Nari, Amritsar	.. 84.15

Serial No.	Name of the paper	Amount given
1	2	3
		Rs. P.
37	Monthly Bal Leela, Amritsar	.. 40.00
38	Monthly Kavita, Amritsar	.. 70.12
39	Monthly Bal Darbar, Amritsar	.. 40.00
40	Monthly Gian Amrit, Amritsar	.. 46.75
41	Monthly Kanwal, Amritsar	.. 42.24
42	Monthly Krishak Samachar, Chandigarh	.. 280.50
	Total	.. 44,580.06
URDU NEWSPAPERS		
1	Daily Pratap, Jullundur	.. 4,049.48
2	Daily Milap, Jullundur	.. 2,151.72
3	Daily Pradeep, Jullundur	.. 7,861.43
4	Daily Hind Samachar, Jullundur	.. 4,329.21
5	Daily Prabhat, Jullundur	.. 2,334.86
6	Daily Tarjman, Ludhiana	.. 2,458.73
7	Daily Rohjan, Ludhiana	.. 182.40
8	Daily Evening News, Ludhiana	.. 578.22
9	Daily Tej, New Delhi	.. 2,503.94
10	Daily Savera, Delhi	.. 1,391.33
11	Weekly Hindu, Jullundur	.. 2,349.79
12	Weekly Harijan, Jullundur	.. 876.81
13	Weekly Voice of Contractor, Ludhiana	.. 625.58
14	Weekly Rajdhani Times, Jullundur	.. 143.00
15	Weekly Sada-i-Waqat, Ludhiana	.. 259.36
16	Weekly Prabodh, Jagat, Gurdaspur	.. 346.29
17	Weekly National Front, Ludhiana	.. 119.68
18	Weekly Toofan, Batala	.. 357.17
19	Weekly Doaba, Jullundur	.. 239.36
20	Weekly Sher-e-Punjab, Delhi	.. 424.00
21	Weekly Atalique, Delhi	.. 322.78
22	Weekly Jagat, Delhi	.. 455.01
23	Weekly Lalkar, Delhi	.. 172.64
24	Weekly Local Times, Chandigarh	.. 357.17

Serial No.	Name of the paper	Amount given
1	2	3
25	Weekly Niddar, Gurdaspur	239.36
26	Weekly Punjab Congress Patrika, Chandigarh	18.08
27	Monthly Jan Nisar, Amritsar	140.25
28	Monthly Mastana Jogi, Delhi	280.25
29	Monthly Biswin Sadi, Delhi	561.00
30	Monthly Masihi Duniya, Delhi	46.50
Total		36,175.34
HINDI NEWSPAPERS		
1	Daily Vir Pratap, Jullundur	4,602.39
2	Daily Hindi Milap, Jullundur	4,076.00
3	Daily Punjab Kesri, Jullundur	2,888.40
4	Daily Hindustan Hindi, New Delhi	4,157.80
5	Daily Vir Arjan, New Delhi	2,225.60
6	Daily N.B. Times, New Delhi	5,256.80
7	Weekly Pilot, Bhatinda	1,147.84
8	Weekly Sevagram, Delhi	1,093.76
9	Weekly Hindi Times, New Delhi	386.74
10	Weekly Hind Kesri, New Delhi	225.73
11	Weekly Ekta Sandesh, Delhi	308.70
12	Weekly Sakshi, Delhi	586.81
13	Monthly Nai Sadi, New Delhi	420.75
Total		27,377.32
ENGLISH PAPERS		
1	The Daily Tribune, Ambala	48,593.49
2	The Daily Hindustan Times, New Delhi	23,078.41
3	The Daily Times of India, New Delhi	7,685.50
4	The Daily Times of India, Delhi/Bombay	21,374.10
5	The Daily Patriot, New Delhi	6,138.60
6	The Daily Indian Express, New Delhi	12,800.00
7	The Daily Indian Express, Madras	574.20
8	The Daily Indian Express, Bombay	839.85
9	The Daily Hindustan Standard, Calcutta	269.50

Serial No.	Name of the paper	Amount given
1	2	3
10	The Daily Hindu, Madras	.. 1,555.40
11	The Daily Amrit Bazar Patrika, Calcutta	.. 1,861.20
12	The Daily Pioneer, Lucknow	.. 65.45
13	The Daily National Herald, Lucknow	.. 791.17
14	The Weekly National Star, Chandigarh	.. 907.59
15	The Weekly Avaz-e-Ustad, Chandigarh	.. 228.14
16	The Weekly Sword Arm, Chandigarh	.. 534.34
17	The Weekly Punjab Mail, Chandigarh	.. 1,428.68
18	The Weekly I.T. Journal, Calcutta	.. 8,445.60
19	The Weekly National Solidarity, Delhi	.. 1,099.76
20	The Weekly Socialist Congressman, New Delhi	.. 280.50
21	The Shankar Weekly, New Delhi	.. 425.00
22	The Weekly Link, New Delhi	.. 561.00
23	The Weekly Organiser, New Delhi	.. 544.54
24	The Weekly Thought, New Delhi	.. 94.00
25	The Weekly Indian Worker, New Delhi	.. 800.00
26	The Monthly Tanner, Bombay	.. half page
27	The Monthly Foot wear, Kanpur	.. half page
28	The Monthly Industry Age Digest, Ludhiana	.. 140.25
29	The Monthly Bal Bharati, New Delhi	.. 163.62
30	The Journal of I.L. Tech. Association, New Delhi	.. half page
Total		.. 1,41,279.89

Industrial Training Centres in the State,

*515. Shri A. Vishwanathan : Will the Minister for Industries be pleased to state :—

- the total number of Government Industrial Training Centres in the State at present together with the dates on which each was established;
- the total number of seats available for the trainees in the said Institutes together with the details of the hostel accommodation with them;
- the details of the additions made to the buildings of the said institutions during the last ten years and the date when these additions were made ;
- the dates when the said buildings were last white-washed ;
- the months in which the students studying in the said institutes were to get stipends during the last five years and the months in which they were getting the same ;

- (f) the months in which contingency funds were made available to the said centres and the months in which they were proposed to have them ?

Shri B.N. Makkar : (a) Two.

(1) 1st August, 1966. Industrial Training Centre for boys, Ludhiana.

(2) 1st August, 1954. Industrial Training Centre for Girls, Mukatsar.

(b) 176. Hostel accommodation not available in either of the centres.

(c) Nil.

(d) The building of Ludhiana Centre was white-washed in 1963 and that of Mukatsar in 1965.

(e) Industrial Training Centre, Ludhiana, February, 1967 for the Session 1966-67.

Industrial Training Centre, Mukatsar, April, 1965 for the Session of 1964-65, December, 1965 for the Session 1965-66. February, 1967 for the Session 1966-67. The scholarships/stipends are paid after the close of admission and completing all formalities. The duration of session is for adjust to July every year.

(f) The contingency funds are placed at the disposal of the Centres in the month of April each year i.e. immediately after the financial sanctions are voted by the Legislature.

Trucks of Malaria Department lying idle in Fort, Patiala

*387. Comrade Sat Pal Kapoor : Will the Minister for Health be pleased to state :—

(a) whether he is aware of the fact that three (3) trucks belonging to the Malaria Department have been standing idle for the last about two years in the Fort at Patiala ;

(b) whether he is also aware of the fact that the whole machinery and the tyres of the said trucks have become useless ;

(c) if the reply to parts (a) and (b) above be in the affirmative, whether the said vehicles are surplus, if so, the reasons for which these have not been utilised for other purposes ?

Dr. Baldev Parkash : (a) Yes. These trucks were supplied by U.S.A.I.D. under the National Malaria Control Programme (started in the Punjab State during 1953) for carriage of insecticides and spraying equipment, spraying squads to the Field Operations for spraying in the villages. These trucks have become useless and beyond repairs on account of their constant use in field operations.

(b) Yes. Due to the entry of units into Consolidation Maintenance phase, these trucks cannot be utilised for supervision. These require to be replaced, with the light Jeep trucks / Jeeps and the Director, National Malaria Eradication Programme, Delhi has been approached to supply light vehicles in lieu of old trucks

(c) As explained at (a) and (b) above.

Construction of bridge on Phida Drain in Ferozepore District

*397. Sardar Mohinder Singh Gill : Will the Minister of State for Irrigation and Power be pleased to state :—

(a) the steps being taken by the Government for cutting or removing 'Sarkanda' which has grown in the flow of water in Talwandi Bhai, Feroze-shah Drain in tehsil and district Ferozepore ;

(b) the names of places where bridges are being constructed on the Phida drain in Ferozepore district and the names of the villages likely to be benefited thereby ?

1e

Sardar Natha Singh: (a) Immediately before and during rainy season, beldars were employed for cutting and removing 'Sarkanda' weeds from these drains.

(b) V.R. Bridges have been provided in the sanctioned scheme, but the exact sites will be decided in consultation with the Deputy Commissioner at the time of construction.

Sectional Officers transferred to Beas Project

*533. Comrade Bhan Singh Bhaura : Will the Minister of State for Irrigation and Power be pleased to state :—

- (a) the total number of Sectional Officers transferred by the State Government to the Beas Project during the current year ;
- (b) the criteria adopted for making the above-mentioned transfers ;
- (c) whether the orders of transfers of any of the officers mentioned in part (a) above were subsequently cancelled ; if so, their number and the reasons therefor ?

Sardar Natha Singh : (a) 50 Sectional Officers.

(b) The criteria for posting to Beas Project was administrative convenience and longer stay in the Construction / Running Circles.

(c) Yes. Orders of 21 Sectional Officers were cancelled on grounds of health and other family circumstances .

New Outlets

*537. Sardar Gurdev Singh : Will the Minister of State for Irrigation and Power be pleased to state the total number of new-outlets provided in the State during the current year and the names of places where they have been provided ?

Sardar Natha Singh : A statement giving the names of places where these outlets have been provided, is laid on the Table of the House.

STATEMENT OF NEW OUTLETS SANCTIONED DURING THE YEAR 1967

Serial No.	Name of channel	R.D. of outlet	Name of village
Sirhind Canal Circle			
1	Ditch Channel	.. 47000—R	Gill/Chandpurana
2	Ditch Channel	.. 65780—L	Langiana
3	Smalsar Mill channel	.. 150—L	Panjgrain Khurd
4	Jaitu distributary	.. 43200—L	Jaitu
5	Rupana distributary	.. 55000—L	Butiwala
6	Pakhawal distributary	.. 47800—L & 47850—R	Delhon, Raipur and Sya Kalan
7	Sukhchain Minor of Lal Bhai distributary	10411—L	Lal Bhai
8	Mehta Minor of Bhatinda distributary	50630—L	Sangat Kalan
9	Ditto	56208—R	Sangat
10	Ditto	58920—TF	Do
11	Mehma Mara Minor of Kot Bhai distributary	21508—R	Mehma Swai

Serial No.	Name of channel	R.D. of outlet	Name of village
12	Garcha distributary	.. 12000—L	Barnala Khurd and Bharta Khurd
13	Garcha distributary	.. 20500—L	Bazidpur and Garhi Bharti
Ferozepore Canal Circle			
14	Lambi	.. 156870—R	Bhagsar
15	Sukhchain	.. 80617—R	Jodhpore
16	Malukpur	74520—R	Kala Tibba
17	Arniwala	.. 74850—L	Tarkhanwala
18	Mullianwali	.. 12000—L	Arniwala and Sukhchain
19	Ditto	27500—L	Ditto
20	Ditto	31250—TL	Ditto
21	Ditto	31250—TF	Ditto
22	Kundal	.. 9690—L	Panniwala Fattan and Bhipanwali
23	Jaola Mr. of Guruhar Sahai distributary	16330—R	Guruhar Sahai
24	6-R distributary	.. 63350—L	Lalla, Bahadurwala
25	Ditto	61200—L	Bahadarwala, Goluwala
26	Ditto	44200—L	Saideshabwala and Fattewala Shahwala
27	2-R distributary	.. 150—R	Fathepore, Baruwala and Habowala
28	Nurpore	.. 5200—L	Wara Pakhuwandian
29	Mahal Minor	.. 26306—R	Ratol Bet
Bhakra Main Line Circle			
30	Allowal distributary	.. 42000/L	Mandour, Hiana Khurd
31	Ditto	46500—L	Mandour, Hiana Kalan, Rohti Khas and Harranda
32	Ditto	46500/R	Hiana Kalan, Rohti Khas, Rohti Chhanan
33	Udepur Mr.	.. 24100—L	Balheri, Jogi Majra, Harigarh
34	Ditto	81000—L Lift outlet	Barkatpur Bure Majra
Upper Bari Doab Canal Circle			
35	Minor No. 3	R.D. 2000/R	Panwan, Qazipur
36	Ditto	3000/L	Parowal, Dewal
37	Ditto	9000 R	Pindi Saidan, Jagowal Kamalpur
38	Ditto	9500—L	Bhangwan
39	Ditto	12500—R	Uppal, Narawali, Bishan Kota

Serial No.	Name of channel	R.D. of outlet	Name of village
40	Minor No. 3	13500—T.R.	Uppal, Bishan, Kalanaur
41	Ditto	13500—T.F.	Kalanaur
42	Ditto	13500—T.L.	Kalanaur, Sarai
	Minor No. 4		
43	Ditto	2500—R	Aujla, Bhadwan, Khuhsipur
44	Ditto	5250—L	Arlibhan, Khushipur
45	Ditto	6250—L	Athwal, Rasulpur, Afgara
46	Ditto	10000—L	Patehpur Kalan, Bhullar
47	Ditto	10250—R	Kotaman Sahib
48	Ditto	11750—R	Kalanaur
49	Ditto	13250—R	Adalpur
50	Ditto	16250—R	Adalpur, Nawan Pind, Fatehpur Khurd, Doburji
51	Ditto	16750—R	Fatehpur Khurd, Ransike Tallab, Bhullar
52	Ditto	17250—R.F.	Gawara, Nabi Nagar, Doburji
	3. Manochahl Minor		
53	Ditto	23500—L	Gulalipur

Tube-well connections

*536. Sardar Gurdev Singh : Will the Minister of State for Irrigation and Power be pleased to state :—

(a) the total number of tube-wells connections given in the State during the current year and the names of places where such connections have been given particularly in district Ferozepore.

(b) the names of villages which have been electrified in Ferozepore district recently ?

Sardar Natha Singh : (a) 2,852 up to 30th September, 1967. Places where connections have been given are spread all over the State and collection of their names will not be commensurate with the labour involved. However, names of districts and also names of villages in Ferozepore District where the connections were given are mentioned below :—

Serial No.	Name of District	No. of tubewell connections given from 1st April, 1967 to 30th September, 1967
1	Amritsar	361
2	Gurdaspur	368
3	Jullundur	355
4	Kapurthala	79
5	Hoshiarpur	223

Serial No.	Name of District	No. of tube-well connections given from 1st April, 1967 to 30th September, 1967
6	Ludhiana	275
7	Rupar	147
8	Ferozepore	300
9	Bhatinda	87
10	Sangrur	260
11	Patiala	397
Total		2,852

List of villages of Ferozepore District-where tube-well connections were given is laid on the Table of the House.

(b) Villages electrified in Ferozepore District from 1st April, 1967 to 31st October, 1967 are as under:—

- (1) Patrianwala.
- (2) Samadh Bhai.
- (3) Behak Fattu.
- (4) Pir Asmile Khan.
- (5) Badni Gulab Singh.
- (6) Mirzeke.

The list of villages showing the places where the tube-wells connections have been given in district Ferozepore

Serial No.	Village	No. of connections	Serial No.	village	No. of connections
1	Odian	5	16	Nihal Khora	1
2	Bodiwala	2	17	Banwala	2
3	Jandwala	1	18	Kanianwali	4
4	Saleemshah	2	19	Attari	1
5	Kotha	2	20	Lakhewali	2
6	Bajike	12	21	Jhindwala	1
7	Mohan Kawashal	6	22	Behabadar	3
8	Ramswala	5	23	Moohanwali	2
9	Kachgarh	3	24	Mandir wala	4
10	Moranwala	2	25	Jalalabad	2
11	Bhran Bhatti	1	26	Churhsinghwala	1
12	Chishtan	1	27	Kot Isa Khan	5
13	P.A.P. Section Jalalabad	1	28	Fatehgarh	2
14	Mohinder Nagar	1	29	Cheema	1
15	Kapianwala	2	30	Lohara	2

Serial No.	village	No. of connection	Serial No.	village	No. of connection
31	Randiala	.. 4	72	Malwal	.. 7
32	Monawan	.. 1	73	Badni Jaimal Singh	.. 8
33	Karial	.. 1	74	Kamagar	.. 1
34	Bande Ke	.. 5	75	Ugokey	.. 5
35	Ramuwala Khurd	.. 3	76	Bhamba Landa	.. 4
36	Durkot Tahliwala	.. 6	77	Ferozeshah	.. 1
37	Burj Dune	.. 1	78	Misriwala	.. 4
38	Mehron	.. 4	79	Dhinsa	.. 5
39	Bahona	.. 2	80	Badhi Gulab Singh	.. 5
40	Mehna	.. 1	81	Hatta Khera	.. 6
41	Daudher	.. 1	82	Mann Singh wala	.. 2
42	Dhudhi Ke	.. 5	83	Sappakwali	.. 2
43	Chuhar Chak	.. 1	84	Saranwali	.. 8
44	Madho Ke	.. 1	85	Shahkur	.. 1
45	Jhandiana	.. 5	86	Ferozepore City	.. 1
46	Badhni Kalan	.. 5	87	Suba Qadim	.. 1
47	Buttar	.. 1	88	Shahzadi	.. 1
48	Dhulkot Kalan	.. 5	89	Kotwali	.. 1
49	Dhulkot Chatar Singhwala	.. 2	89	Bukan Khan	.. 1
50	Dala	.. 1	91	Fattuwalla	.. 1
51	Takhenwadh	.. 2	92	Dumniwala	.. 1
52	Ghal Kalan	.. 7	93	Nihal Singh wala	.. 8
53	Dunewala	.. 3	94	Gidderwala	.. 4
54	Moga	.. 5	95	Bandala Nawan	.. 3
55	Safuwala	.. 11	96	Bundala Purana	.. 1
56	Daroli Bhai	.. 2	97	Talwandi Khan	.. 1
57	Jogewala	.. 4	98	Routul Batt	.. 1
58	Buttewala	.. 4	99	Zira	.. 1
59	Nurpur	.. 8	100	Behk Phattu	.. 5
60	Khai Phemike	.. 1	101	Guduwalla	.. 1
61	Hohkam Khanwala	.. 3	102	Basti Karimwala	.. 1
62	Satyawala	.. 1	103	Wilzke	.. 1
63	Ferozepore Cantt.	.. 3	104	Gujran	.. 1
64	Narang Ke Syal	.. 1	105	Rohanshawala	.. 2
65	Khanpur	.. 3	106	Lili Bolja	.. 1
66	Wajidpur	.. 3	107	Rokna Begu	.. 1
67	Basti Kimewali	.. 1			
68	Dhabwali	.. 1			
69	Sherkhan	.. 2			
70	Bhai ki Basti	.. 1			
71	Sajdanwala	.. 1			
				Total	.. 300

Reduction in relief given to Prof. Kirpal Singh Kasel, Punjabi writer

*468. Acharya Prithvi Singh Azad : Will the Chief Minister be pleased to state :—

- (a) whether it is a fact that Prof. Kirpal Singh Kasel, a well-known Punjabi writer and critic, left the Education Department in 1964 due to the loss of his eye-sight ;
- (b) if the reply to part (a) above be in the affirmative, the number of years for which Prof. Kasel served the Education Department together with the help, if any, given to him at the time of his distress keeping in view of his long service in the Education Department and the contribution to the Punjabi literature ;
- (c) whether he is aware of the fact that Giani Gurmukh Singh Musafir as Chief Minister sanctioned Rs 150 per mensem as provisional relief for Prof. Kasel, if so, the number of months for which this relief was given to him ;
- (d) whether it is a fact that the present Government has reduced the amount of the relief to Rs. 75/- per mensem. If so, the reasons therefor .

Sardar Lachhman Singh Gill, Chief Minister : (a) Yes.

(b) 9 years 9½ months. Owing to his being a famous writer of Punjabi Literature he has been receiving help from Government as under:—

1964-65	.. Rs. 540
1965-66	.. Rs. 600
1966-67	.. Rs. 760

(c) Yes. He was given relief for the period from May, 1965 to March, 1967 @ Rs. 150 per mensem from the Chief Minister's Relief Fund.

(d) Yes. The reasons are as follows:—

- (a) The balance in the Chief Minister's Relief Fund was considerably decreased due to the apportionment of the shares amongst Punjab Haryana and Himachal Pradesh and Union Territory.
- (b) The financial assistance from the Chief Minister's Relief Fund is a sort of token help to a recipient. There are a large number of applications from the students studying for professional courses like Medicines, Engineering etc. who are given assistance ranging from Rs. 250 to Rs. 300 per mensem as compared to a large expenditure they have to incur every year. Financial assistance is also given to widows by way of provision of sewing machines to make themselves supporters.

Scholarships given to the students related to the Goldsmiths in the State

*469. Acharya Prithvi Singh Azad : Will the Chief Minister be pleased to state the number of students related to the goldsmiths studying in schools in the State who were given scholarships by the Government after the introduction of the Gold Control Order ?

Sardar Lachhman Singh Gill : 16,810 students.

Retention of Officers, allocated to Haryana in Punjab State

*516. **Sri A. Vishwanathan** : Will the Chief Minister be pleased to state:—

(a) the total number of Heads of Government High Schools and Higher Secondary Schools, initially allocated to Haryana who have been retained in the Punjab ;

(b) the dates on which the orders for their retention were passed and the basis on which these orders were passed ;

(c) whether the officials referred to in part (a) above made any representations to the Government, if so, their names together with the date of each representation and the basis on which these representations were made.

Sardar Lachhman Singh Gill : (a) 11.

(b) & (c) A statement is laid on the Table of the House as at Annexure 'A'

(ਅਨੁਸ਼ਾ-ੳ) ANNEXURE A (Part b and c of the question No. 516)

RETENTION OF OFFICERS, ALLOCATED TO HARYANA, IN PUNJAB

Serial No.	Name and designation	Date on which orders regarding retention passed	Basis on which these orders were passed	Whether any representation made	Date on which representation made	Reasons
1	Shri M.C. Katyal, Principal, Government Higher Secondary School, Wadala Granthian (Gurdaspur)	6-6-67	Orders for retaining these officers in Punjab were passed keeping in view the decision of the Punjab and Haryana High Court in the Civil Writ No. 697 of 1967 that the officers should not be moved until final decision on the allocation case.	Yes	Not received in the Directorate. It was received in Haryana Education Department.	Domicile in Punjab. 2. All family members settled in Punjab.
2	Smt. K. Mahohar Lal, Principal, Government Girls Higher Secondary School, Rajpura	19-10-67	Ditto	Ditto	Ditto	Husband allocated to Punjab.
3	Shri Dharam Paul, Headmaster, Government High School, Nagowan (Patiala)	19-10-67	Ditto	Ditto	15th December, 1966	Wife working in Punjab. Domicile and property in Punjab.
4	Shri Diwan Singh, Headmaster, Government High School, Moonak	19-10-67	Ditto	Ditto	16th December, 1966	Domicile and property in Punjab.

NON-GAZETTED

5	Shri Parshotam Loomba. Headmaster, Government High School, Sanaur (Patiala)	19-10-67	Ditto	Do	18th December, 1966	Ditto
6	Shri Gurbax Singh, Headmaster, Government High School, Doraha (Ludhiana)	29-4-67	Ditto	Yes	5th December, 1966	Wife working in Pun- jab
7	Shri Dalip Singh, Headmaster, Government High School, Moom (Sangrur)	29-4-67	Ditto	Do	16th December, 1966	Property and domicile in Punjab
8	Shri Parshotam Singh Surjan, Headmaster, Government High School, Tarkheri (Patiala)	5-6-67	Ditto	Do	16th December, 1966	Ditto
9	Shri Raghbir Singh Sandhu, Headmaster, Government High School, Malout Mandi (Ferozepore)	29-4-67	Ditto	Do	14th December, 1966	Mother tongue Pun- jabi
10	Shri Mit Singh, Headmaster, Government High School, Bambehia Bhai (Ferozepore)	27-6-67	Ditto	Do	10th December, 1966	Ditto
11	Shri Charan Singh, Headmaster, Government High School, Rupal Heri (Patiala)	29-4-67	Ditto	Do	8th December, 1966	Ditto

*Cancellation of Transfer of Headmaster of Government High School Halwara, District Ludhiana

*517. Shri A. Vishwa Nathan : Will the Chief Minister be pleased to state whether the Chief Minister received any representation dated 2nd June, 1967 from the villagers of Halwara, district Ludhiana, regarding the transfer and the subsequent cancellation of transfer orders of the Headmaster of Govt. High School, Halwara, if so, the action taken thereon.

Sardar Lachhman Singh Gill, : No representation dated 2nd June, 1967 was received in the Department. The question of taking action, therefore, did not arise.

Complaint against Headmaster, Middle School, Chhiniwal Kalan, District Sangrur

*532. Comrade Bhan Singh Bhaura : Will the Chief Minister be pleased to state whether the D.E.O., Sangrur, received any complaints against the Headmaster of Middle School, Chhiniwal Kalan, from the village Panchayat of the said village during the last three years; if so, the details of the complaints which have been looked into and the action taken thereon?

Sardar Lachhman Singh Gill : No.

[ਨਹੀਂ ।]

Stipends for Harijan Students

*535. Sardar Gurdev Singh : Will the Chief Minister be pleased to state :

- the number of stipends awarded to Harijan students in the State during the current year;
- whether he is aware of the fact that the students who have been awarded the stipends do not get the same in time, if so, the reasons therefor?

Sardar Lachhman Singh Gill : (a) & (b) The requisite information is laid on the Table of the House.

(a) 20,535 stipends as per details given below:—

	Sch. Castes	Socially Backward Classes	Total
(i) Govt. of India Post-Matric Scholarships Scheme for Schedule I Castes/Lower income group students	2,331	..	2,331
(ii) Scheme for the promotion of education amongst the educationally backward classes i.e., State Harijan (Educational) Welfare	6,774	11,333	18,107
(iii) Welfare of Vimukt Jaties—Award of stipends scheme	97	..	97
	9,202	11,333	20,535

(b) In general the payment is made to the eligible students in time. However, some delay occurs due to the following reasons:—

- Under State Harijan (Educational) Welfare Scheme, the Heads of Privately-managed Schools/Colleges are required to get the stipend bills exceeding Rs 2,500 countersigned by the District Education Officers concerned to enable them to draw the amount from the treasury which takes some time.
- Sometimes the Treasury Officers return the bills with certain technical objections resulting in the delay in the payment of stipend.
- Certain Heads of Institutions (especially of privately-managed ones) do not draw the sanctioned stipend amounts from the treasuries immediately on receipt of sanctions.

To ensure the regular payments to the eligible students, Government have prescribed a penalty schedule for the defaulters.

Enquiry held against B.E.O. Nurpur, District Kangra, in 1958-59

*337. Comrade Harkishan Singh Surjeet: Will the Chief Minister be pleased to state—

- (a) whether any case of corruption/bad character was instituted by the Education Department against the B.E.O., Nurpur, district Kangra, in the year 1958-59, and inquiry was held against him;
- (b) if the reply to part (a) above be in the affirmative, whether the said officer, during the course of enquiry, was transferred from Nurpur to Naraingarh, district Ambala and after some time was transferred to Gharaunda in district Karnal;
- (c) whether it is a fact that the said officer was reverted in 1965 and posted as Headmaster, Govt. Middle School, Tira, district Rupar.
- (d) if the reply to parts (a), (b) and (c) above be in the affirmative, whether the enquiry instituted against the said officer has since been completed, if so, the action, if any, so far taken or proposed to be taken on the enquiry report;
- (e) in case the enquiry has not yet been completed, the reasons therefor and the time by which it is likely to be completed?

Sardar Lachhman Singh Gill : (a) No. The enquiry was instituted during the year 1965.

(b) No. He was transferred in 1963.

(c) Yes.

(d) The enquiry has been completed. Final action to be taken is under consideration.

(e) Question does not arise in view of (d) above.

Surplus area and its Allotment

*444. Comrade Jangir Singh Joga : Will the Chief Minister be pleased to state—

- (a) the total area of surplus land in the State and the area thereof which has so far been distributed among the tenants;
- (b) the total area of the remaining surplus land which is yet to be distributed and the steps, if any, being taken by the Government to distribute the same?

Sardar Lachhman Singh Gill :

(a) Total area of surplus land in the 182,080 standard acres.

State

Area so far distributed amongst tenants

62,110 standard acres. In addition to this, an area of 30,490 standard acres was purchased by tenants or brought under orchards.

(b) Area of surplus land which remains to be distributed

89,480 standard acres, out of which an area of 55,004 standard acres is under appeal and cannot be utilized.

The claims of all eligible tenants are being considered by the Collectors for the allotment of the remaining surplus area.

Compensation deposited by the tenants at certain villages of Tehsil Mansa

*508. Sardar Gurdev Singh Sidhu: Will the Chief Minister be pleased to state—

- (a) the total number of tenants who have deposited the first instalment of the compensation for land at village Saidewala and Gandhukhurd, in tehsil Mansa;
- (b) the number of the tenants referred to in part (a) who have been given possession of the land;
- (c) the steps being taken by the Government to get the possession of the land in favour of the tenants who could not get the same so far?

Sardar Lachhman Singh Gill : (a) 13.

(b) All these tenants were given possession of the surplus land in the year 1962. Twelve tenants of village Saidewala, however, submitted an application on 10th February, 1967, that they were forcibly ejected by the landowners about 3 years back and they should be re-delivered the possession.

(c) As stated against part (b), all the tenants were given possession of the land in the year 1962. The application of the ejected tenants is being considered.

Taking over Birla Seed Farm at Rupar by Government

*445. Comrade Jangir Singh Joga: Will the Minister of State for Agriculture and Food and Supplies be pleased to state whether there is any proposal under the consideration of the Government to take over the Birla Seed Farm, Rupar; if so, when?

Sardar Jasdev Singh : Part (i) : Yes, please.

Part (ii) : The case is under active consideration of the Government. At present, it is not possible to indicate the exact time limit.

Exclusion of Hospitals and Local Bodies from the Purview of Industrial Disputes Act

*519. Shri A. Vishwanathan : Will the Minister for Labour and Welfare be pleased to state—

- (a) whether the Government proposes to introduce any legislation which would exclude hospitals and local bodies, from the purview of the Industrial Disputes Act;
- (b) whether the Government has received any representations to that effect ?

Shri Piara Ram Dhanowali : (a) No.

(b) No.

New Roads Provided in the State

*538. Sardar Gurdev Singh Badal: Will the Minister of State for Public Works be pleased to state the names of places where new roads have been provided during the current year, particularly in Ferozepur District?

Sardar Narinder Singh : The following roads stand provided during the current financial year.

- (i) Missing link of Amritsar-Barnala road joining Ludhiana Ferozepore Border road in mile 38/4 with mile 3/1 of Moga Harike Road in Ferozepore district.
- (ii) Bhatinda-Gudda road in Bhatinda District.
- (iii) Approach road from Jullundur-Hoshiarpur road to Ucha Pind-Jullundur District.

Departmental Committees for Recruitment of Subordinate Staff

*564. Dr. Gurcharan Singh: Will the Chief Minister be pleased to state—

- (a) the constitution and procedure of the Departmental Committees set up for recruiting the subordinate staff carrying a monthly salary up to Rs 99;
- (b) the names of the Departments in which such Committees are proposed to be set up;
- (c) the procedure to be adopted by the district level officers for recruiting the staff carrying a monthly salary up to Rs 99?

Sardar Lachhman Singh Gill: (a) and (c) The Departmental Committees are to consist of the Head of the Department concerned or the appointing authority in the context, as Chairman, with two other members of appropriate status to be taken from other Departments, one out of whom should be a Scheduled Caste. A statement containing the detailed procedure to be followed by the Committees is laid on the Table of the House.

(b) Such Committees are to be set up in all the Departments of the Government.

[(ੳ) ਅਤੇ (ੲ) ਮਹਿਕਮਾਨਾ ਕਮੇਟੀਆਂ ਵਿਚ ਸਬੰਧਤ ਮਹਿਕਮੇ ਦਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਅਫਸਰ ਜਾਂ ਪ੍ਰਸੰਗ ਅਨੁਸਾਰ ਤੈਨਾਤੀ ਅਫਸਰ ਪ੍ਰਧਾਨ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਹੋਵੇਗਾ, ਜਿਸ ਦੇ ਨਾਲ ਦੋ ਹੋਰ ਮਹਿਕਮਿਆਂ ਦੇ ਮੁਨਾਸਬ ਅਹੁਦਾ ਰੱਖਣ ਵਾਲੇ ਅਫਸਰ ਮੈਂਬਰ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਹੋਣਗੇ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਅਫਸਰ ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਜਾਤੀ ਦਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਕਮੇਟੀਆਂ ਨੇ ਜਿਹੜਾ ਮੁਕੱਸਲ ਜ਼ਾਬਤਾ ਅਪਨਾਉਣਾ ਹੈ, ਉਸ ਦੀ ਸਟੇਟਮੈਂਟ ਸਭਾ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਪੇਸ਼ ਹੈ।

(ਅ) ਅਜਿਹੀਆਂ ਕਮੇਟੀਆਂ ਹਰ ਇਕ ਸਰਕਾਰੀ ਮਹਿਕਮੇ ਵਿਚ ਬਣਾਈਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ।]

STATEMENT

Procedure to be followed by the Departmental Committees for recruitment to posts carrying an initial salary upto and including Rs 99.00 per mensem.

(1) Wide publicity should be given through the press on a fixed date say the 15th of each month, so that the people in the far-flung areas come to know about the available vacancies by reading the newspapers of that particular date only. The advertisements should clearly indicate the number of posts available, qualifications and other conditions prescribed for eligibility, the scale of pay attaching to the post, whether the post is permanent or temporary, whether the mode of selection is through an interview, or a written test, or both.

(2) Requisitions sent to the Employment Exchanges should also provide complete information as stated in (1) above, along with copies of the relevant Service Rules governing the class of posts to be advertised.

(3) In order to maintain uniformity for recruitment to the various posts, it would be necessary to lay down the mode and standard of written test. For instance, for the post of a clerk the candidates may be required to write a short essay, prepare a precis from a given paragraph, translate a piece from the regional language into English, to answer a few questions of General Knowledge etc. In addition, a simple test in Arithmetic may also be prescribed, where considered necessary. Similarly, for the posts of Steno-typists, or any other technical posts, a test may be prescribed to suit the requirements of the job. The Government (in the Services Department) may be consulted, where necessary.

(4) The number of vacancies to be reserved for the Scheduled Castes/Scheduled Tribes and Backward Classes should be indicated separately. The Departmental Committees will ensure that the percentage of reservation prescribed by the Government from time to time is strictly maintained in the Department.

(5) The interview should form an essential feature in order to test the mental alertness and general aptitude of the candidates.

(6) On receipt of applications direct from the candidates or through the Employment Exchanges, a list of the candidates found eligible for the posts should be drawn up for the test/interview.

(7) The list of successful candidates should be drawn up on the basis of the merit secured by them and appointments offered according to the merit. No attempt should be made to pick and choose.

(8) Seniority of the selected candidates should be determined on the basis of merit that would be fixed by the Departmental Committees in the course of tabulating the results.

(9) The Departmental candidates who may be working against leave vacancies, or on a regular basis against lower posts should be encouraged to take the test for absorption against a regular or higher post, if otherwise eligible according to the Service Rules, etc.

Cases Registered against Sarpanches

*553. Shri Harbans Lal Khanna: Will the Chief Minister be pleased to state—

- (a) whether any cases of embezzlement of the Gram Panchayat Funds were registered at the various police stations of Patti Sub-Division in Amritsar district against the Sarpanches between 1st January, 1960 and 31st October, 1967; if so, their list, police stationwise;
- (b) the result of the police enquiry conducted in each case;
- (c) the dates when the said cases were put in the court;
- (d) the nature of orders passed by the court in each case, resulting in the conviction or acquittal of the accused;
- (e) a list of the trial courts who decided each of these cases be laid on the table.

Sardar Lachhman Singh Gill : A statement is laid on the table of the House

[ਸਟੇਟਮੈਂਟ ਸਭਾ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਪੇਸ਼ ਹੈ]:---

STATEMENT

Serial No.	Cases registered at police stations of Patti Sub-Division from 1st January, 1960 to 30th October, 1967	Result of police enquiry in each case	When the cases were put in court	Nature of orders passed by court in each case resulting in conviction or acquittal of case	List of trial courts who decided these cases
	(a)	(b)	(c)	(d)	(e)
1	F.I.R. No. 121/62 under section 409 I.P.C., police station Valtroha	Challaned in court	3-8-62	Acquitted	Shri V.K. Agnihotri, Resident Magistrate, Patti
2	F.I.R. No. 133/62 under section 409 I.P.C., police station Valtroha	Ditto	2-8-62	Do	Shri O.P. Taneja, Magistrate, 1st Class, Patti
3	F.I.R. No. 135/62 under section 409 I.P.C., police station Valtroha	Ditto	8-8-62	Do	Ditto
4	F.I.R. No. 44/65 under section 409 I.P.C., police station Valtroha	Ditto	27-6-67	Still pending trial	Not yet decided
5	F.I.R. No. 157/65 under section 409 I.P.C., police station Valtroha	Ditto	4-8-65	Still pending trial	Not yet decided
6	F.I.R. No. 158/65 under section 409, I.P.C., Police station Valtroha	Sent as untraced on	10-12-66	Sent up as untraced	Sent up as untraced

Alleged Charges of Smuggling of Wheat against Officers of the Home Department, Punjab

*558. Comrade Bhan Singh Bhaura : Will the Chief Minister be pleased to state:—

(a) whether it is a fact that an enquiry has been ordered against some high officers of the Home Department, Punjab, on the charge of smuggling wheat out of the State during the last three months, if so, the names of the person to whom this enquiry has been entrusted and the details of the charges against the officers involved ;

(b) if the answer to part (a) above be in the affirmative, the time limit if any, fixed to complete the enquiry report ?

Sardar Lachhman Singh Gill: (a) An enquiry has been ordered by Government into certain allegations of smuggling ; however, it is not in the public interest to disclose any names or details at this stage.

(b) Government have asked for a report at the earliest.

[(ੳ) ਸਮਗਲਿੰਗ ਦੇ ਕੁਝ ਇਲਜ਼ਾਮਾਂ ਬਾਰੇ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਪੜਤਾਲ ਕਰਨ ਦਾ ਹੁਕਮ ਦਿਤਾ ਹੈ ।
ਐਪਰ ਇਸ ਵੇਲੇ ਕੋਈ ਨਾਂ ਜਾਂ ਕੋਈ ਵੇਰਵਾ ਦਸਣਾ ਲੋਕ ਹਿਤ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ ।

(ਅ) ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਰਿਪੋਰਟ ਛੇਤੀ ਤੋਂ ਛੇਤੀ ਮੰਗੀ ਹੈ ।]

Complaint against Police Officials of Patiala Division

*559. Comrade Bhan Singh Bhaura : Will the Chief Minister be pleased to state whether he has received any complaints against some Police Officials of Patiala Division stating that they are indulging in smuggling of wheat, if so, their names and the action, if any, so far taken against them ?

Sardar Lachhman Singh Gill : Yes, complaints were received against the following Police Officials and action taken against them is given against each :—

(i) S.I. Kapur Singh, Station House Officer, P.S. Lalru . On enquiry the complaint was found false.

(ii) H.C. Pritam Singh of Rupar District. .He has been placed under suspension and the case against him is pending trial in Sessions Court.

(iii) H.Cs. Sube Singh, Sarup Singh and Gurdial Singh, Constables Mohinder Singh, Chand Ram, Khazan Singh, Didar Singh, Bir Singh, Charan Singh, Balwant Singh, Ujagar Singh all of P.A.P. on duty in Rupar District . They were placed under suspension and are facing departmental enquiry.

[ਹਾਂ, ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਪੁਲਿਸ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਦੇ ਵਿਰੁਧ ਸ਼ਿਕਾਇਤਾਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਈਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਰੁਧ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕਾਰਵਾਈ ਥਲੇ ਦਿਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ:—

(i) ਸਬ ਇਨਸਪੈਕਟਰ ਕਪੂਰ ਸਿੰਘ, ਥਾਣਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ, ਥਾਣਾ ਲਾਲਰੂ । ਪੜਤਾਲ ਕਰਾਉਣ ਤੇ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਨਿਰਮੂਲ ਸਾਬਤ ਹੋਈ ।

(ii) ਰੋਪੜ ਜ਼ਿਲੇ ਦਾ ਹੇਡ ਕੰਸਟੇਬਲ ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ। ਉਸ ਨੂੰ ਮੁਅੱਤਲ ਕਰ ਦਿਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਵਿਰੁਧ ਕੇਸ ਸੈਸ਼ਨ ਅਦਾਲਤ ਵਿਚ ਚਲ ਰਿਹਾ ਹੈ।

(iii) ਹੇਡ ਕੰਸਟੇਬਲ ਸੂਬੇ ਸਿੰਘ, ਸਰੂਪ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ, ਸਿਪਾਹੀ ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਚਾਂਦ ਰਾਮ, ਖਜਾਨ ਸਿੰਘ, ਦੀਦਾਰ ਸਿੰਘ, ਬੀਰ ਸਿੰਘ, ਚਰਨ ਸਿੰਘ, ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ, ਉਜਾਗਰ ਸਿੰਘ। ਇਹ ਸਾਰੇ ਪੀ. ਏ. ਪੀ. ਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਰੋਪੜ ਜ਼ਿਲੇ ਵਿਚ ਡਿਊਟੀ ਤੇ ਸਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੁਅੱਤਲ ਕਰ ਦਿਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਰੁਧ ਮਹਿਕਮਾਨਾ ਤਫ਼ਤੀਸ਼ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ।

Members of Vigilance Committees

*547. **Lieut. Bhag Singh :** Will the Chief Minister be pleased to lay on the Table of the House the list of Members of District Vigilance Committees District wise together with their party affiliations as also the copy of instructions issued for the formation of such Committees ?

Sardar Lachhman Singh Gill: The Vigilance Committees in the District have been abolished.

[ਜ਼ਿਲ੍ਹਿਆਂ ਵਿਚ ਚੋਕਸੀ ਕਮੇਟੀਆਂ ਖਤਮ ਕਰ ਦਿਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ।]

Anti-Beggary Measures

*546. **Lieut. Bhag Singh :** Will the Minister for Welfare and Housing be pleased to state whether there is any proposal under the consideration of the Government to introduce an anti-beggary bill in the Punjab Vidhan Sabha, if so, the time by which it is likely to be done ?

Shri Piara Ram Dhanowali : Yes. The Anti-beggary Bill 1967 duly approved by the Council of Ministers has been sent to the Law Department for vetting. It will be introduced in the Punjab Vidhan Sabha for proper legislation as soon as it is cleared by the Law Department.

Opening of Punjab Roadways Depot at Ferozepore

*399. **Sardar Mohinder Singh Gill :** Will the Minister for Transport be pleased to state whether any Punjab Roadways Depot is being opened at Ferozepore, if so, the date by which it is likely to be opened ?

Sardar Parkash Singh Majitha :—None yet.

[ਅਜੇ ਕੋਈ ਨਹੀਂ।]

Shifting of Bus Stands in Jagraon, Moga and Talwandi Bhai

*400. **Sardar Mohinder Singh Gill :** Will the Minister for Transport be pleased to state whether the bus stands in Jagraon, Moga and Talwandi Bhai, which are situated in the towns are proposed to be shifted to places out side the towns near the G.T. Road with a view to save the time of the long route buses ; if so the date by which they are likely to be shifted ?

Sardar Parkash Singh Majitha : At Jagraon and Moga—Yes.

At Talwandi Bhai—There is no proposal yet.

[ਜਗਰਾਉਂ ਅਤੇ ਮੋਗਾ ਤੇ—ਹਾਂ

ਤਲਵੰਡੀ ਭਾਈ ਤੇ—ਅਜੇ ਕੋਈ ਤਜਵੀਜ਼ ਨਹੀਂ ਹੈ।]

— — —
Bus Stand at Amritsar

*552. Shri Harbans Lal Khanna : Will the Minister for Transport be pleased to state—:

- (a) the date when the main bus stand at Amritsar was opened ;
- (b) whether any levy is being recovered from each bus at its departure ; if so, at what rate together with the total amount recovered each year up to 31st October, 1967 since the opening of the said bus stand ;
- (c) the total amount spent by the Government on the construction of the said bus stand ;
- (d) whether any case of embezzlement regarding the levy referred to in para (b) above was detected during 1967 ; if so, the facts of the case ;
- (e) the amount alleged to be embezzled and the action, if any, taken in the matter by the authorities.

Sardar Parkash Singh Majitha : A statement is laid on the table of the House.

[ਸਟੇਟਮੈਂਟ ਸਭਾ ਦੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਪੇਸ਼ ਹੈ।

Statement

(a) 7th August, 1965.

(b) Yes, at rupee one per trip.

7th August, 1965 to 31st March, 1966	.. Rs. 49,047/55
1st April, 1966 to 31st March, 1967	.. Rs. 78,673/48
1st April, 1967 to 31st October, 1967	.. Rs. 57,153/00

Total	.. Rs. 1,84,874/03
-------	--------------------

(c) Rs. 9,22,067/47.

(d) Yes, the adda fee for some period was not credited to Government treasury by the collecting staff.

(e) Rs. 13,130. The case has been got registered with the local police under section 409/109 I.P.C. 3 Adda Conductors, two Junior Auditors and the Day Book Writer were arrested and placed under suspension.

— — —
Suspension of Inspector of Punjab Roadways, Amritsar

*561. Comrade Jangir Singh Joga : Will the Minister for Transport be pleased to state :

- (a) whether it is a fact that Shri Raghbir Singh, Inspector, Punjab Roadways, Amritsar, is alleged to be involved in a gold smuggling case ;

(b) if reply to part (a) above be in the affirmative, whether the orders for his suspension have been passed ; if so, when;

(c) whether the Amritsar Roadways Authorities have complied with the said orders ?

Sardar Parkash Singh Majitha : (a) Yes.

(b) Orders of suspension were passed on 12th December, 1966, but as there was no official report of his arrest the orders were stayed on 29th December, 1966.

(c) The question does not arise.

[ਓ ਹਾਂ।

(ਅ) ਮਿਤੀ 12 ਦਸੰਬਰ, 1966 ਨੂੰ ਸਸਪੈਂਸ਼ਨ ਦਾ ਹੁਕਮ ਦਿਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਪਰ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਦੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਦੀ ਸਰਕਾਰੀ ਇਤਲਾਹ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਇਸ ਕਰਕੇ ਉਸ ਹੁਕਮ ਨੂੰ ਮਿਤੀ 29 ਦਸੰਬਰ, 1966 ਨੂੰ ਰੋਕ ਦਿਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

(ੲ) ਸਵਾਲ ਪੈਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ।]

Retrenchment of Employees in Public Relations Department, Punjab

*401. Sardar Mohinder Singh Gill : Will the Chief Minister be pleased to state :—

(a) the total number of employees who have been retrenched from the Public Relations Department together with the number of male and female employees among them ;

(b) the total amount which the Government is likely to save monthly and annually as a result of the said retrenchment ;

(c) whether any more employees are proposed to be retrenched from the said department ?

Sardar Lachman Singh Gill : (a) Total —113

Male —110.

Female—3

(b) Total monthly saving—Rs. 15,275.00.

Total annual saving—Rs. 1,83,300.00.

(c) The matter is under consideration.

[(ਓ) ਕੁਲ	...	113
ਮਰਦ	...	110
ਔਰਤਾਂ	...	3

(ਅ) ਕੁਲ ਮਾਸਕ ਬਚਤ ... 15,275.00 ਰੁਪਏ

ਕੁਲ ਵਾਰਸਕ ਬਚਤ ... 1,83,300.00 ਰੁਪਏ

(ੲ) ਮੁਆਮਲਾ ਵਿਚਾਰ ਅਧੀਨ ਹੈ।]

Management of NAPCO, Faridabad

*472. Acharya Prithvi Singh Azad : Will the Minister for Industries be pleased to state:—

- (a) whether it is a fact that even after the reorganisation of Punjab, the management of the NAPCO, Faridabad, has been taken over by the Punjab Government ;
- (b) the reasons for which the working of the said factory was stopped ;
- (c) whether it is a fact that the Haryana Government is also claiming their right over the said factory ;
- (d) the last balance-sheet of the NAPCO and the amount of Government money involved ;
- (e) a statement showing the latest position of the NAPCO dispute be placed on the Table of the House ;
- (f) the steps taken or proposed to be taken by the Government to reopen the said factory ?

Shri B.N. Makkar : The requisite information is laid on the Table of the House.

Statement

(a) The Punjab Government have not taken over the management of Napco, but only the control of its properties assets as on the 9th April, 1967 as mortgagee. The Company had mortgaged these properties and assets with the State Government of erstwhile Punjab in order to secure guarantee cover for the foreign loan raised from USAID. The right of exercising the above power was vested in the successor State of Punjab under the Punjab Reorganisation Act, 1966.

(b) Napco's defaults in repayment of the aforesaid USAID loan.

(c) The Haryana Government have claimed no right over the factory. But the ultimate settlement of assets and liabilities will be made in accordance with the provisions of the Punjab Reorganisation Act, 1966.

(d) No copy of the Company's last balance sheet is available. As regards the financial liability involved, the amount covered by the relevant guarantee is Rs. 1.75 crore approximately. The outstanding interest charges and the Punjab Government's actual expenditure on the Factory's maintenance are additional liabilities, the latter, not yet exactly computed.

(e) The requisite statement is attached at Annexure 'A'.

(f) The Punjab Government do not consider it feasible to restart under their administrative control the Napco Factory, which is located in Haryana. Accordingly, a proposal has been made to Government of India for the formal transfer of the undertaking to the Government of Haryana. No decision in the matter has so far been taken by the Central Government.

ANNEXURE 'A'

Note showing the latest position of the Napco Bevel Gear of India Limited-Disputes

On 25th March, 1967 Shri C.S. Loganathan filed a petition under sections 397 and 398 of the Companies Act, 1956 before the Companies Tribunal at New Delhi inter alia alleging oppression and mismanagement in the affairs of NAPCO BEVEL GEAR OF INDIA LTD. In the petition various reliefs have been sought including the termination of the loan agreement, dated 27th July, 1962 between the company and the United States Agency for International Development, on the ground that the 2.3 million dollars loan granted under the loan agreement had been disbursed improperly and negligently. The loan to the company by USAID is guaranteed by the PUNJAB NATIONAL BANK LTD., New Delhi, which in turn has obtained a counter-guarantee from the company and three Indian directors of the company, namely, Shri P. L. Kapoor, Shri S.L. Kapoor and F.C. Mehra.

On 25th March, 1967 the said Shri C.S. Loganathan also filed another application under section 403 of the Companies Act, 1956, before the Companies Tribunal New Delhi, seeking interim relief including the injunction restraining USAID from enforcing the loan agreement and for injunction restraining The Punjab National Bank Ltd. from complying in any manner with the demands of USAID on the basis of the guarantee furnished by the bank.

Both these petitions were admitted by the Companies Tribunal and vide its order dated 27th March, 1967 and an interim injunction restraining the USAID from enforcing the loan agreement and also restraining the company from making any repayment was granted.

The said Shri C.S. Loganathan filed another application being application No. 51 of 1967 under section 403 of the Companies Act. On that application by order dated 5th April, 1967 the Companies Tribunal granted an interim injunction restraining the Punjab National Bank Ltd. from making any payment to USAID under its guarantee.

The Punjab National Bank Limited had got a counter guarantee executed by the Punjab Government before furnishing the aforesaid guarantee to the USAID. The Punjab Government before furnishing the said counter guarantee got a mortgage deed dated 9th May, 1963 executed by the Company in its favour mortgaging the land, plant and machinery of the Company.

Clause 3(ii) of the mortgage deed provides that if default is made by the company in the fulfilment of its obligations under the loan agreement with USAID, it would be lawful for the Punjab Government to enter into and upon and take possession of the mortgage properties including the plant and machinery, without intervention of the Court.

In pursuance of the aforesaid clause the Punjab Government took possession of the premises, plant and machinery of the company on 9th April, 1967. According to the Punjab Government the possession was taken peacefully but the Indian Directors of the Company alleged that the possession was taken forcibly with the help of the Police.

On 14th April, 1967 another application No. 59 of 1967 was filed by the said Shri C. S. Loganathan before the Companies Tribunal, New Delhi about the said forcible possession by the Punjab Government. In the said application it was, inter alia, prayed that the possession of the plant and machinery etc. should be restored to the Company.

The two directors of the Company, namely Shri P. L. Kapoor and S. L. Kapoor filed a petition under section 3 of the Contempt of Courts Act, 1952, against the four respondents namely :

- (1). Shri N. Subramanian, Special Secretary, Ministry of Industry, Government of India, New Delhi.
- (2) Shri I.C. Puri, Secretary, Industries Department, Government of Punjab.
- (3) Shri Chopra, Secretary, Industries Department, Government, Haryana.
- (4) Shri S.D. Khanna, Deputy Secretary Industries, Government of Punjab.

In this petition it had been inter alia stated that the respondents had committed contempt of the Companies Tribunal as they had taken possession of the premises, plant and machinery of the company in spite of the fact that an injunction was granted by the Companies Tribunal restraining the Punjab National Bank Ltd. from making any payment of USAID under the guarantee. In the said petition it was also stated that no default was committed by the company and as such no recourse could be had to the provisions of Clause 3 (ii) of the mortgage deed. It was further stated in the petition that no notice of any type was given to the company and the possession was taken with a view to put illegal pressure on the company and its directors and so as to coerce them to accept the claim of the USAID which

was the subject-matter of the decision before the Companies Tribunal. This petition has since been dismissed by the Delhi High Court.

Another petition for the winding up of the Company has been filed which is at present pending before the Delhi High Court. The High Court has granted an injunction restraining the Punjab Government from disposing of the land, building, plant and machinery of the Company till the disposal of the winding up petition.

At present the winding up petition and the petitions filed under the Companies law are pending in the Delhi High Court and the date for hearing has been fixed on 18th December, 1967.

Another petition for the restoration of the possession of the Napco Plant has recently been filed in the High Court which is also being defended.

Representation from Teaching Staff of Government Institute of Dyeing and Printing Hosiery Technology, Ludhiana.

*518. Sri A. Vishwanathan : Will the Minister for Industries be please to state whether he received any representation dated 11th May, 1967, from the teaching staff of the Government Institute of Dyeing, Printing and Hosiery Technology, Ludhiana, about the revision of their scales, if so, the action if any, taken thereon.

Shri B.N. Makkar : Yes. The grades have since been revised.

Arrears of Industrial Loans

*520. Sri A. Vishwanathan : Will the Minister for Industries be pleased to lay on the Table of the House a detailed statement of industrial loans that are still outstanding in the State together with the efforts made to realise these loans and with what success ?

Shri B.N. Makkar : The time and labour involved in collecting the information and preparation of the requisite statement will not be commensurate with any possible benefit to be obtained by the Member.

Whenever a loanee makes a default on account of misutilisation of loan or in the repayment of instalments due as provided in the agreement deed, action is initiated to recover the amount in lumpsum as arrears of land revenue under the Punjab State Aid to Industries Act, 1935. Cases involving Rs. 75 lacs as principal and Rs. 14 lacs as interest which became recoverable were referred to the Collectors for recovery. Out of the said amounts Rs. 42 lacs as principal and Rs. 5 lacs as interest have been recovered up to the end of June, 1967.

Damage by sem in village Ubboke, District Amritsar

*554. Shri Harbans Lal Khanna : Will the Minister of State for Irrigation and Power be pleased to state —

- (a) whether he is aware of the fact that village Ubboke tehsil Tarn Taran, district Amritsar, is a low lying area and has been adversely affected by the sem ;
- (b) whether any drain was ordered to be constructed in the area of the said village during the last five or six years; if so, when;
- (c) whether this drain has to pass through the area of another adjoining village Bahminiwala before meeting the main Kairon Drain.

(d) whether any drain has also been constructed through the area of the village referred to in part(c) above, if not the reasons for the same;

(e) whether any complaints were made by the landowners of village Ubbo to the Drainage and civil authorities during the last two or three years to complete the construction of their drain in the area of village Bahminiwala referred to in part (e) above and save them from the flood havocs; if so, the action, if any taken in the matter and the results thereof.—

Sardar Natha Singh : (a) Yes.

(b) Yes. It is a voluntary drain to be got dug by civil authorities, alignment of the same was given in 1965.

(c) Yes.

(d) & (e) Yes The complaints in this regard were received by the Civil authorities. According to the original alignment, the Ubboke Drain was to pass through the area of village Bahminiwala but as the residents of village Bahminiwala had protested against this alignment. on the ground that this would heavily flood thier village, which is also in the low-lying area, the Drainage Department was approached by the Block authorities of Naushehra Panwan, to give alternative alignment. According to the alternative alignment, the Ubboke Drain is to be excavated in the area of village Ubboke, which has its outfall into the Kairon drain. But as some of the land-owner srefused to part with their land, this Ubboke drain could not be excavated upto its outfall in the Kairon Drain.

Setting up new grain market at Malerkotla, District Sangrur

*560. Comrade Bhan Singh Bhaura : Will the Minister of State for Agriculture & Food & Civil Supplies be pleased to state whether the Government has under its consideration any scheme to set up a new grain market in Malerkotla, district Sangrur, if so, the details thereof and the time by which it is likely to be implemented ?

Sardar Parkash Singh Majitha, Transport, Civil Aviation, Colonisation and Architecture Minister : The department is looking for a suitable site for location of the mandi. It is hardly possible to commit for the period by which the scheme is likely to be implemented.

Punjabi/Hindi Kavi Darbars/Samelans held by the Languages Department, Punjab.

*545. Lieut. Bhag Singh : Will the Chief Minister be pleased to state—

(a) the total number of Punjabi Kavi Darbars/Samelans held by the Languages Department, Punjab, from 1st May, 1967 to 1st October, 1967. giving the names of places where these were held ;

(b) the amount of expenditure incurred from the State Exchequer on the said Darbars/Sammelans in each ;

(c) whether any Hindi Kavi Darbars/Samelans were also held by the Department during the said period, if so, the names of places where these were held ;

(d) the amount of expenditure incurred by the Government on the said Hindi Darbars/Samelans in each case ?

Sardar Lachhman Singh Gill, : (a) The Languages Department, Punjab held the following four Punjabi/Hindi Kavi Darbars/ Samenals from 1st May, 1967 to 31st October, 1967 at the places indicated against each:—

Serial No.	Place	District	Date
1	Patiala (Punjabi)	.. Patiala	18th August, 1967.
2	Patiala (Hindi)	.. Patiala	18th August, 1967.
3	Nangal (Punjabi)	.. Rupar	25th September, 1967.
4	Khanna (Punjabi)	.. Ludhiana	29th October, 1967.

(b) The details of expenditure incurred on the above mentioned Punjabi/Hindi Kavi Darbars/Samelans are noted against each :—

	Amount spent
	Rs
1 Patiala (Punjabi)	629.00
2 Patiala (Hindi)	473.15
3 Nangal (Punjabi)	1,426.00
4 Khanna (Punjabi)	883.20

(c) Yes. As per item (a) 2 above.

(d) The expenditure incurred on Hindi Kavi Sammelan is given at (b) 2 above.

(*545. (ੳ) ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਭਾਗ, ਪੰਜਾਬ ਨੇ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਚਾਰ ਪੰਜਾਬੀ/ਹਿੰਦੀ ਕਵੀ ਦਰਬਾਰ/ਸਮੇਲਨ ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਥਾਵਾਂ ਤੇ 1 ਮਈ, 1967 ਤੋਂ 31 ਅਕਤੂਬਰ, 1967 ਤਕ ਕੀਤੇ :—

ਕ੍ਰਮ ਅੰਕ ਤੇ ਥਾਂ	ਜ਼ਿਲਾ	ਮਿਤੀ
1. ਪਟਿਆਲਾ (ਪੰਜਾਬੀ)	ਪਟਿਆਲਾ	18.8.67
2. ਪਟਿਆਲਾ (ਹਿੰਦੀ)	ਪਟਿਆਲਾ	18.8.67
3. ਨੰਗਲ (ਪੰਜਾਬੀ)	ਰੋਪੜ	25.9.67
4. ਖੰਨਾ (ਪੰਜਾਬੀ)	ਲੁਧਿਆਣਾ	29.10.67

(ਅ) ਉਪਰੋਕਤ ਪੰਜਾਬੀ/ਹਿੰਦੀ ਕਵੀ ਦਰਬਾਰਾਂ/ਸਮੇਲਨਾਂ ਤੇ ਕੀਤੇ ਗਏ ਖਰਚ ਦੀ ਤਫ਼ਸੀਲ ਹਰ ਇਕ ਦੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਦਰਜ ਹੈ:—

	ਰਪਏ
1. ਪਟਿਆਲਾ (ਪੰਜਾਬੀ)	... 629.00
2. ਪਟਿਆਲਾ (ਹਿੰਦੀ)	... 473.15
3. ਨੰਗਲ (ਪੰਜਾਬੀ)	... 1,426.00
4. ਖੰਨਾ (ਪੰਜਾਬੀ)	... 883.20

(ੲ) ਹਾਂ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉਪਰ 'ੳ' 2 ਵਿਚ ਦਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ।

(ਸ) ਹਿੰਦੀ ਕਵੀ ਸਮੇਲਨ ਤੇ ਖਰਚ ਕੀਤੀ ਗਈ ਰਕਮ ਉਪਰ 'ਅ' 2 ਵਿਚ ਦਰਜ ਹੈ।

Land given to Landless cultivators in the State

*539. **Sardar Gurdev Singh** : Will the Chief Minister be pleased to state the total area of land distributed as well as the area proposed to be distributed among the landless cultivators in the State during the current year ?

Sardar Lachhman Singh Gill : Area distributed among the landless cultivators in 21,970 standard acres.

the State during the current year.

Area proposed to be distributed among the landless 21,940 standard acres. cultivators in the State during the current year.

ਸਟੈਂਡਰਡ ਏਕੜ

(ਥਰਤਮਾਨ ਸਾਲ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਭੂਮੀਹੀਣ ਕਾਸ਼ਤਕਾਰਾਂ ਵਿਚ ਵੰਡਿਆ ਗਿਆ

ਰਕਬਾ

21,970

(ਥਰਤਮਾਨ ਸਾਲ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਭੂਮੀਹੀਣ ਕਾਸ਼ਤਕਾਰਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਵੰਡਿਆ 21,940)

ਜਾਣ ਵਾਲਾ ਰਕਬਾ

Scholarships for students belonging to the Scheduled Castes/Backward Classes in the State

*470. **Acharya Prithvi Singh Azad** : Will the Minister for Labour and Welfare be pleased to state —

(a) the details of the scheme which the Punjab Government sanctioned in 1948 for giving scholarships to the students belonging to the Scheduled Castes and Backward Classes in the State ;

(b) whether the scheme mentioned in part (a) above was amended later on; if so, when and a copy of the same be placed on the Table;

(c) whether any new scheme for granting scholarships to the said students was sanctioned on the 1st April, 1967, if so, a copy of the same be placed on the Table of the House ?

Shri Piara Ram Dhanowall : (a) A copy of the scheme is placed on the table of the House.

(b) Yes; In 1955, 1961 and 1963. One copy of the amended scheme is also placed on the Table of the House.

(c) Yes, a copy of the scheme is placed on the Table of the House.

Copy of Memo No. 3055-C, dated the 13th December, 1948 from the Secretary to Government, Punjab, Education Department, addressed to Director of Public Instructions, Punjab, Chandigarh.

Sanction is hereby accorded in anticipation of the vote of the Assembly to the remission of tuition fees and of the grant of fees for the Public Examinations to the Harijan students and students belonging to Backward Sikh castes that is Mazhabi Sikhs, Ramdasia Sikhs, Kabir Panthi Sikhs and Sikli Gar Sikhs on the rolls of recognised schools and affiliated colleges (Arts side) in the East Punjab from the 5th to the M.A. Class for a period of 10 years with effect from the 1st October, 1948.

The full fee concessions at present permissible in recognised schools are 10 per cent of the total enrolment but the schools which admit Harijan students should be allowed to raise this percentage subject to a maximum of 12 per cent in the ratio of number of Harijan students admitted by them as follows :—

Percentage of Hindu, Harijan and Backward Sikh caste students in the School	No. of full fee concessions admissible at the School
Below $\frac{1}{2}$ percent	.. 10 per cent
$\frac{1}{2}$ to $1\frac{1}{2}$ percent	.. $10\frac{1}{2}$ per cent
Above $1\frac{1}{2}$ to $2\frac{1}{2}$ per cent	.. 11 per cent
Above $2\frac{1}{2}$ to $3\frac{1}{2}$ per cent	.. $11\frac{1}{2}$ per cent
Above $3\frac{1}{2}$ to $4\frac{1}{2}$ per cent	.. 12 per cent
Above $4\frac{1}{2}$ per cent	.. $12\frac{1}{2}$ per cent

for the purpose of calculating fee concessions a fraction of $\frac{1}{2}$ or more will count as one and less than $\frac{1}{2}$ will be ignored. Five per cent of these concessions should be reserved for Harijans and backward Sikh caste students. This 5 per cent will be in addition to such fee concessions as the students of Hindu Harijan and Backward Sikh Caste students, may earn ordinarily under the existing rules.

If the number of Hindu Harijan and Backward Sikh caste students on the rolls of a school exceeds 5 per cent of its total enrolment the tuition fees of the members in excess of 5 per cent will be paid by Government to these schools.

In the case of a Government College if the number of Hindu Harijan and backward Sikh caste students exceeds 2 per cent of its total enrolment the amount of tuition fee due to the college on account of the number in excess of 2 per cent will be paid by the Government to the College.

5. Privately managed colleges should be requested to forego the full fee concessions given to first 2 per cent of Hindu Harijan and Backward Sikh caste students on their rolls. The tuition fees of the students in excess of 2 per cent of their total enrolment will be paid by Government to these colleges. Sanction is also accorded to the grant of a stipend to all Hindu Harijan and Backward Sikh students on the rolls of recognised schools and affiliated colleges with effect from the 1st October, 1948 at the following rates :—

9th and 10th Classes	.. Rs 6 per mensem
Intermediate Arts students	.. Rs 15 per mensem
B.A. (Arts)	.. Rs 20 per mensem
M.A. Class	.. Rs 25 per mensem

Students in receipt of stipends and fee concessions under this scheme will be required to satisfy the ordinary rules and regulations in the Punjab Education Code pertaining to Scholarships and fee concessions.

These orders do not apply to Science students in Colleges who are covered by the Government of India Scheme.

A circular should be issued to all recognised schools and affiliated colleges to encourage the admission of Harijans students fulfilling the ordinary conditions and admissions. All cases in which a recognised school or affiliated college refuses admission of Hindu Harijan and Backward Sikh Caste students should be reported to the Divisional Inspectors of Schools concerned, in the case of schools by the Headmaster and to the Director of Public Instruction, East Punjab by the Principal, concerned with reasons for the refusal.

The Head to which the cost of this scheme is debitable will be intimated later.

Copy of Memo No. 17176-WG-54/4041, dated Chandigarh, the 10th February, 1955 from Shri R. P. Kapoor, I.C.S., Home Secretary to Government, Punjab, to the Director of Public Instructions, Punjab, Simla.

Subject.—Scheme for the administration of fund for the promotion of education amongst educationally Backward Classes.

In supersession of Punjab Government, Education Department memo No. 30556-C, dated the 13th December, 1948, as modified from time to time sanction of the Governor of Punjab is hereby accorded to the remission of tuition fees and of grant of fees for the Public Examinations to the Scheduled Castes and Backward Classes students mentioned at annexure "A" and "B" on the rolls of recognised schools and affiliated colleges in the Punjab from the 5th Class to M. A. Classes (Arts side) students studying in J.T., S.T. and Basic Training Classes (only in non-Government recognised institutions) J.S. T.O., B.T. Senior Basic and M. Ed. Classes with effect from the 1st April, 1954, upto 30th September, 1958.

2. The full fee concession at present permissible in recognised schools are 10 percent of the total enrolment but the schools which admit Scheduled Castes and Backward Class students should be allowed to raise this percentage subject to a maximum of 12½ in the ratio of number of Scheduled Castes and Backward Classes students admitted by them as follows:—

Percentage of Scheduled Castes and Backward Classes students in the school	No. of full fee concessions admissible at the school
Below 1/2 per cent	10 per cent
1/2 to 1½ per cent	10½ per cent
Above 1½ to 2½ per cent	11 per cent
Above 2½ to 3½ per cent	11½ per cent
Above 3½ to 4½ per cent	12 per cent
Above 4½ per cent	12½ per cent

For the purpose of calculating fee concessions a fraction of ½ or more will count as one and less than ½ will be ignored. Five percent of this concession should be reserved for Scheduled Castes and Backward Classes students. This 5 per cent will be in addition to such fee concessions as the students of Scheduled Castes and Backward Classes students may earn ordinarily under the existing rules.

3. If the number of Scheduled Castes and Backward Classes students on the rolls of a school exceeds 5 percent of its total enrolment the tuition fees of the numbers in excess of 5 percent will be paid by Government to these schools.

4. In the case of Government College if the number of Scheduled Castes and Backward Classes students exceeds 2 per cent of its total enrolment the amount of tuition fee due to College on account of the number in excess of 2 percent will be paid by Government to the College concerned.

5. Privately managed colleges should be requested to forego the full fee concession given to first 2 per cent of Scheduled Castes and Backward Classes students on their rolls. The tuition fees of the students in excess of 2 percent of their total enrolment will be paid by Government to these colleges.

6. Sanction is also accorded to the grant of stipends to all Scheduled Castes and Backward Classes mentioned at annexure "A" and "B" on the rolls of the recognised schools and affiliated colleges with effect from the 1st April, 1954, at the following rates :—

9th and 10th Classes	...	Rs 6 per mensem
Intermediate Arts students	...	Rs 15 per mensem
B.A. (Arts)	...	Rs 20 per mensem
M.A. Class	...	Rs 20 per mensem
J.T. S.T. Basic Trained	} Only in non-Government recognised institutions	Rs 15 per mensem
J.S.T.C.	...	Rs 15 per mensem
B.T.	...	Rs 20 per mensem
Senior Basic S	...	Rs 20 per mensem
M. Ed.	...	Rs 25 per mensem
Punjabi students from Scheduled Castes and Backward Classes residing in Kasturba Balika Ashram and Harijan Udyog Shala, Delhi		Rs 20 per mensem per student

7. (i) The students whose parents/guardians earning is Rs 150 or above will not be entitled, to any kind of relief in Middle and High Classes.

(ii) Children of Gazetted Officers or parents/guardians who pay income tax will not be entitled to any kind of relief under this scheme even beyond the matriculation classes.

(iii) Children who fail to get through the class promotion examination will forfeit the fee concession as well as stipend.

(iv) Children in receipt of these concessions are required to satisfy the rule and regulations embodied in the Punjab Education Code.

(v) The concessions under this scheme will be eligible to such students as studying in the recognised institutions of the State and whose parents/guardian domicile is in this State except the Punjabi students of Kasturba Balika Ashram and Harijan Udyog Shala, Delhi.

8. These orders do not apply to Arts and Science students of colleges who are covered by the Government of India Scheme.

9. Sanction is also accorded with immediate effect up to the 28th February, 1955, for the creation of the following posts in the office of the Director of Public Instructions, Punjab :—

(a) (1) One post of Harijan Welfare Officer in the P.E.S., Class II in the grade of Rs 250—25—550/25—750.

(2) One post of Assistant in the grade of Rs 150—10—200/10—300.

(3) One post of a Clerk in the grade of Rs 60—4—80/5—120/5—175.

(4) One post of a peon in the grade of Rs 27—1—32.

(b) Travelling Allowance for Harijan Welfare Officers .. Rs 1,000

The existing post of Welfare Officer in the grade of Rs 150—220 is hereby abolished.

10. The charge is debitable to the Head '37—Education—E—General T. Expenditure for Promotion of education amongst educationally backward classes.

11. Your office file is returned.

LIST OF SCHEDULED CASTE
ANNEXURE "A"

1. Ad Dharmi.
2. Bangali
3. Barar
4. Batwal.
5. Bawaria.
6. Bazigar.
7. Balmiki or Chuhra.
8. Bhanjra
9. Chamar .
10. Chanal.
11. Dagi.
12. Dhanak.
13. Dumana or Mahasha.
14. Gagra.
15. Gandhila.
16. Kabirpanthi.
17. Khaek.
18. Kori Koli.
19. Marija or Marecha.
20. Mazhabi.
21. Mejh.
22. Net
23. Od.
24. Pasi.
25. Pe na.
26. Pherera.
27. Ramdasi or Ravi Dasi.
28. Sanha.
29. Sansi.
30. Sanna.
31. Sapela.
32. Surera.
33. Sikigarh.
34. Sirkiband.
35. Ramdasi Sikh.
36. Kabirpanthi Sikh.
37. Mazhabi Sikh.
38. Sikigarh Sikh.
39. Mahtam.

ANNEXURE "B"

LIST OF BACKWARD CLASSES

1. Aheira, Aheri, Heri, Naik, Theri or Turi
2. Barra
3. Beta, Hansi or Hesi
4. Changar
5. Chirimar
6. Daiya
7. Gwarila, Gauria or Gwar
8. Kangar or Kunchan
9. Kurmi
10. Nar
11. Rahar, Rehara or Rer
12. Ghirat including Chahng and Bahti
13. Ghai } of Kangra
14. Drain } district only
15. Ad Dharmi
16. Bangali
17. Barar
18. Batwal
19. Bhauria
20. Bazigar
21. Balmiki or Chuhra
22. Bhunjra
23. Chamar
24. Chanal

(All religions, i.e., Hindu
Sikh and Christian etc.)

25. Dagi
26. Dhanak.
27. Dumna or Mahasha
28. Gurgra
29. Gandhila
30. Sirk Mband
31. Khatik
32. Kheri or Koli
33. Marija or Marecha
34. Magh
35. Nat
36. Od
37. Pasi
38. Perna
39. Pherera
40. Sanhai
41. Sannal
42. Saansi
43. Supela
44. Sarera

Students professing Sikh and Christian etc. as their religion

Copy of letter No. 13 of-IS-VI-4E-63/5540, dated the 13th March, 1963, from Shri C. D. Kapur, I.A.S., Education Commissioner and Secretary to Government, Punjab, Education Department, Chandigarh to the address of Director of Public Instruction, Punjab, Chandigarh and a copy endorsed to Accountant-General, Punjab, Simla.

Subject.—Extension of Educational concession to Harijan/Other Backward Classes students of Arts and Crafts Teachers' Training Classes, etc.

Reference your Memo No. G-161-15875-Sch.II-(I)-1/62, dated the 10th August, 1962, on the subject noted above.

2. Sanction of the Governor of Punjab is accorded to the inclusion of the following courses within the purview of State Harijan (Educational) Welfare Scheme sanctioned,—*vide* Punjab Government Memo No. 8777-Ed.VI-(IE)-61/21627, dated the 3rd November, 1961, for the grant of educational concessions to the Harijan/Other Backward Classes students with effect from the 1st April, 1963 subject to the condition that the expenditure involved is debited to the Plan side and that no extra funds are asked for on this account at a later stage. The other Backward Classes students pursuing these courses will be exempted from the payment of their tuition fees and allowed refund of Departmental/University Examination fees. Such students would be given stipends at the rate detailed below :—

1. Arts and Crafts Teachers' Training Course	.. Stipend Rs 15 per mensem
2. Diploma in Library Science	.. Stipend Rs 20 per mensem
3. Post-Matric and Clerical Course	.. Stipend Rs 15 per mensem
4. Law Course	.. Stipend Rs 20 per mensem
5. Commerce Course	.. Stipend Rs 25 per mensem
6. Kindergarten Teachers' Training Course	.. Stipend Rs 15 per mensem
7. Diploma in teaching General Science	.. Stipend Rs 20 per mensem
8. Diploma/Degree of Physical Education Course	Stipend Rs 25 per mensem
9. Nursery and Pre-School Teachers' Training Course	Stipend Rs 15 per mensem
10. Drawing Masters' Course	.. Stipend Rs 15 per mensem

3. The Scheme may be considered to have been amended to this extent. The Provision to this effect would become as part (e) of para 9 of the said Scheme.

4. This Memo issues with the concurrence of the Finance Department,—*vide* their U.O. No. 155-FDI-63, dated the 6th February, 1963.

Copy of the Memo No. 4573-EDIII-32(3)-67/17538, dated the 22nd June, 1967, from the E.S. to D.P.I., Punjab, Chandigarh.

Subject.—Scheme for the promotion of education amongst educationally backward classes in the Punjab State—State Harijan (Educational) Welfare Scheme—Continuance of during 1967-68.

Reference correspondence resting with your communication noted in the margin on the subject noted above.

Shri B. S. In continuation of Punjab Government Memo No. 9283-Ed.-III-32/(10)-66,
Verma's D. O. dated the 16th June, 1966.
No. 1/2-66
Sch (4)-dated
25-4-1967

Sanction of the Governor of Punjab is hereby accorded to the remission of tuition fees (including Science fee; if any) and grant of admission fees for Public examinations to students belonging to approved Scheduled Castes and other Backward Classes (Notified as backward classes on the basis of caste) on the rolls of recognised Secondary Schools and affiliated Arts and Training Colleges in the integrated Punjab State from 6th Class (Secondary) to M.A./M.Sc. Classes and Teachers Training Classes (J.B.T. B.T., B.Ed., M.Ed., O.T. and M.I.L. Classes, etc.) with effect from the 1st April, 1967 to 31st March, 1968.

The full fee concessions at present permissible in non-Government Recognised Schools are 10 per cent of the total enrolment but the schools which admit scheduled castes and other Backward Classes students should be allowed to raise this percentage subject to a maximum of 12 per cent in the ratio of number of Scheduled Castes and other Backward Classes students admitted by them as follows :—

Percentage of Scheduled Castes and other Backward Classes students in the Schools	Number of Full fee concession admissible at the School
	Per cent
Below $\frac{1}{2}$ per cent	10
$\frac{1}{2}$ to $1\frac{1}{2}$ per cent	$10\frac{1}{2}$
Above $1\frac{1}{2}$ per cent to $2\frac{1}{2}$ per cent	11
Above $2\frac{1}{2}$ per cent to $3\frac{1}{2}$ per cent	$11\frac{1}{2}$
Above $3\frac{1}{2}$ per cent to $4\frac{1}{2}$ per cent	12
Above $4\frac{1}{2}$ per cent	$12\frac{1}{2}$

For this purpose calculating fee concessions a fraction of $\frac{1}{2}$ or more will count as one and less than half will be ignored. Five per cent of this concession should be reserved for scheduled castes and other Backward Classes Students. This 5 per cent will be in addition to such fee concession as the students of Scheduled Castes and other Backward Classes may earn ordinarily under the existing rules.

If the number of Scheduled Castes and other Backward Classes Students on the rolls of a school exceeds 5 per cent of total enrolment, the tuition fee of the number in excess of 5 per cent will be paid by Government to these schools at half rate as admissible under para 5, Article 121 of the Punjab Education Code.

5. Special grants will be allowed to the Privately-managed recognised schools, on the basis of a graded formula to compensate them for the half fee covered by them, as under :—

Category of Schools	Special Grant Admissible
(i) Schools with more than 5 per cent and up to 20 per cent Harijan/Other Backward Classes students	50 per cent of the half rate re-imburement
(ii) Schools with more than 20 per cent and up to 40 per cent Harijan and other Backward Classes students	75 per cent of the half rate re-imburement
(iii) Schools with more than 40 per cent Harijan/other Backward Classes students	100 per cent of the half rate re-imburement

(iv) No tuition fee will be re-imbursement to (i) Government schools and Colleges and (ii) in respect of Scheduled Castes and other Backward Classes students as are covered under the free Education Scheme.

Privately-managed Arts and Training Colleges should forego the full fee concession given to first 2 per cent of Scheduled Castes and other Backward Classes students on their rolls. The tuition fee of the students in excess of 2 per cent of their total enrolment (stage wise) will be paid by Government.

8. The examination fee be paid only once for each of the following examinations for Scheduled Castes/other Backward Classes students :—

Middle School Examination, Matriculation, Higher Secondary Core and Elective Examinations, Intermediate F.A./FSc. and Preparatory Classes) B.A./B.Sc. Integrated (Education) Course Examinations, M.A./M.Sc. and Honours Schools Course Examinations and Teachers Training Examinations (as per para 2 above.)

9. Sanction is also accorded to the grant of stipends to Scheduled Castes and other Backward Classes students on the rolls of recognised schools and affiliated Arts and Training Colleges in the State with effect from the 1st April, 1967, at the following rates :—

Classes	Rate
For Scheduled Castes— 9th, 10th and 12th Classes	.. Rs. 6 per mensem
For Backward Classes— 9th, 10th and 11th Classes	.. Rs. 6 per mensem
Pre-University Class	.. Rs. 15 per mensem
B.A./B.Sc., B.Sc. Integrated (Education) Course and B.Sc. Honours Schools Course, Pre-Engineering Pre-Medical and Pre-Agriculture Course	Rs. 20 per mensem
M.A./M.Sc. and M.Sc. Honours Schools Course	.. Rs. 25 per mensem
J.B.T./B.Sc. and M.I.L. Classes	.. Rs. 15 per mensem
B.T./B.Ed.	.. Rs. 20 per mensem
M.Ed.	.. Rs. 25 per mensem
Punjabi students from Scheduled Classes and other Backward Classes reading in Kasturba Balika Ashram and Harijan Udyogshala, Delhi	Rs. 35 per mensem

Note I.—Other Backward Classes students would be allowed stipend at the post-Matric/Post-Higher Secondary stages provided they obtain more than 20 per cent marks in their Departmental/Annual/University Examinations.

All the students belonging to other Backward Classes who do not receive any benefits under the Government of India, Post-Matric Scholarships Scheme will be admitted as free scholars in Government Technical Institutions in the following courses :—

- Diploma/Degree Courses, in Engineering Technology, Architecture, Medicine (including Indian Medicines), Courses for Overseers and Draftsmen and Sanitary Inspectors Course ;
- Diploma/Degree Courses in Nursing and Pharmacy.
- Diploma/Degree Courses in Agriculture, Veterinary Science and Forestry ; and
- Post-graduate Course in Agriculture.

Such students studying in non-Government Technical Institutions in similar courses will be re-imbursed their tuition fees in full.

These students whether studying in Government or non-Government Technical Institutions, will also be eligible for award of stipends at the flat rate of 25 - per mensem. They will also be allowed refund of Examination fee, if any, only once for each examination.

(e) The other Backward Classes students pursuing the following training professional courses will be exempted from the payment of their tuition fees and allowed refund of Departmental/University examination fee only once for each examination. In addition, they will be entitled to stipends at the following rates noted against each course :—

1. Arts and Crafts Teachers Training Course	.. Rs 15 per mensem
2. Drawing Master's Course	.. Rs 15 per mensem
3. Post-Matric Clerical Course	.. Rs 15 per mensem
4. Kindergarden Teachers Training	.. Rs 15 per mensem
5. Nursing and Pre-School Teacher Training Course	.. Rs 15 per mensem
6. Diploma in Library Science	.. Rs 20 per mensem
7. Diploma in Teaching of General Science	.. Rs 20 per mensem
8. Law (Degree) Course i.e., LL.B.	.. Rs 25 per mensem
9. Commerce Degree i.e., B. Com.	.. Rs 25 per mensem
10. Diploma/Degree of Physical Education Course	.. Rs 25 per mensem

Such students pursuing training/professional course in non-Government institutions would be re-imbursed their tuition fee in full.

11. A stipendiary under this scheme cannot held at the same time any other stipend from the State or Central Government unless it is a merit scholarship.

12. The concessions under this scheme will be governed by the regulations laid down in the Punjab Education Code except that :—

(i) As far as tuition fee concession is concerned that should not be stopped for failure to pass in any class on the 1st attempt. On the Second failure to pass in the same class the fee concession should be stopped. The fee concession will however, be resumed after the student has passed the class in question. This will apply in respect of each class up to 11th class.

(ii) As far as stipends are concerned, they should be halved on failure to pass in any class on the first attempt. Stipend will be stopped altogether on failure to pass any class on the 2nd attempt. On passing the class concerned the students will be entitled again to the concession of stipend. This will apply to each class in which the stipend is available up to the 11th class.

13. The concession under this scheme will be admissible to such students as are studying in the recognised institutions of the State and whose parents/guardians are domiciled in the Punjab State. Excepting the Punjabi students of Kasturba Balika Ashram and Harijan Udyoghshala, Delhi.

14. (a) The Scheduled Castes students whose parents guardian income excluding hill compensatory allowance is Rs 150 per mensem or above will not be entitled to educational concessions under this scheme at the school stage.

(b) The socially Backward Classes (notified as backward on the basis of caste) students whose parents guardian family income exceeds Rs 1,800 per annum are not entitled to any concession under this scheme.

(c) Children of Gazetted Officers or income-tax payers will not be eligible for any concession under this scheme, even beyond the Higher Secondary Stage.

15. The charge is debitable to the Heads :—

- (i) '28—Education—E—General—T-Expenditure for the Promotion of education amongst educationall backward classes (Non-Plan) ; and
- (ii) '28—Education—F-General-T-Expenditure for the promotion of education amongst educationally backward (Plan)' for the year 1967-68.

The Heads of educational Institutions would exhibit correct head of account in Harijan Freeship and stipends bills, etc., as indicated in the relevant sanctions.

This Memo issues with the concurrence of the Finance Department conveyed,—*vide* their U.O. No. 3336-FDIII-67, dated the 20th June, 1967.

Co-operative Society in village Ratto Ke Gurdwara, district Amritsar

*584. Chaudhri Balbir Singh : Will the Minister of State for Co-operation and Parliamentary Affairs be pleased to state —

- (a) whether there is any Co-operative Society in village Ratto Ke Gurdwara tehsil Patti, district Amritsar ; if so, the date when it was established ;
- (b) whether any complaints or reports about the improper working of the said society were received by the Assistant Registrar, Co-operative Societies, Tarn Taran between 1st January, 1967 to 31st October, 1967 ; if so, the nature thereof ;
- (c) whether any enquiry was held into the said complaints ; if so the result thereof and the action taken in the matter ;
- (d) whether the task of distributing Sugar was entrusted to the said society between 1st January, 1967 and 31st October, 1967 ; if so, the months for which the sugar was given to it for distribution ;
- (e) whether any complaints were received by the Assistant Registrar-Co-operative Societies, Tarn Taran; against the said Society regarding the distribution of Sugar if so, their list with dates of receipt and the nature of complaint in each case ;
- (f) whether any enquiry was ordered into the matter ; if so, the result thereof and the action if any, taken in the matter ;
- (g) whether at any time sugar depot of the said Society was cancelled during the period referred to in part (d) above ; if so, when and the reasons therefor ;
- (h) the arrangements made for the distribution of the sugar in the village after the cancellation of the sugar depot of the said society ?

Chaudhri Kartar Singh : (a) Yes. The name of the Society is Ratto Ke Gurdwara Co-operative Agricultural Services Society. It was registered on 25th June, 1951.

(b) A report was received from the Inspector, Co-operative Societies, Valtoha in the office of Assistant Registrar, Co-operative Societies, Tarn Taran on 17th July, 1967 that the said society has ceased working and may be brought under winding up orders.

(c) On receipt of the said report a show cause notice was issued to the society by the Assistant Registrar, Tarn Taran,—*vide* No. 12887-88-RK/AR/TT/dated 27th July, 1967, to bring it under winding up orders under section 57 of the Punjab Co-operative Societies Act, 1961. But the Society failed to give any response in compliance to said show cause notice and as such it was brought under winding up orders on 4th November, 1967.

(d) The society has done the sugar work up to February, 1967 and the sugar for January, 1967 and February, 1967 was distributed in the village.

(e) Yes. The detail is as under :—

Date of receipt	Name of complainant	Nature of complaint
23rd March, 1967	Shri Shangara Singh and other shareholders	The record of the society including sugar accounts is with Shri Sohan Singh and Malook Singh, Cashier of the opposite party and they are not showing the same
5th June, 1967 ..	Shri Samund Singh, Dal Singh and Shangara Singh	That Shri Sohan Singh Depot holder and Shri Amar Nath Salesman have not shown the accounts of sugar to them and it appears that there is heavy misappropriation and sugar quota is not being distributed properly

(f) The enquiry into these complaints was entrusted to the Inspector, Co-operative Societies, Valtoha. But the complaints were returned by him without making any enquiry as Sub-Divisional Officer (Civil), Patti was also conducting similar enquiry into such complaints received by him direct from both the parties. Therefore, it was not considered advisable to get enquiry conducted by the official of Department and as such concerned quarters were informed accordingly. However, nothing has been heard from the S.D.O. (Civil), Patti, about the decision arrived at in this connection.

(g) On the representation of Shri Hazara Singh Gill, M.L.A. and other party and due to party faction in the village, the sugar quota was withheld by the Inspector, Cooperative Societies, Valtoha on 23rd March, 1967. In order to get this dispute settled and to distribute the sugar fairly in the village Inspector, Cooperative Societies, Valtoha visited the said village on 27th April, 1967 and contacted both the parties. He compromised on the plea that the sugar quota be lifted by the neighbouring society, i.e., the Gazel Co-operative Society, but the sugar be distributed in

Ratto Ke village. Therefore, sugar quota of this village for March and April, 1967 was released accordingly.

Again Shri Sohan Singh, Salesman of the sugar depot submitted a representation to Inspector, Co-operative Societies, Valtaha on 9th May, 1967 wherein he requested that the sugar quota may not be given to the Gazal Co-operative Agriculture Service Society rather the sugar depot of village Ratto Ke may be allowed for the same. As no decision has been arrived at into this dispute the Gazal Co-operative Agriculture Service Society is distributing the sugar meant for Ratto Ke village.

(h) The work relating to the distribution of sugar was given to the neighbouring society, i.e., Gazal Co-operative Agriculture Service Society. This procedure is still going on as the Ratto Ke Gurdwara Cooperative Agriculture Service Society has been brought under winding up orders on 4th November, 1967.

Transfer of Deputy Commissioners

*548. Lieut. Bhag Singh : Will the Chief Minister be pleased to state the names of the Deputy Commissioners in the State who have been transferred recently from the district headquarters before the expiry of their usual tenure together with the reasons therefor ?

Sardar Lachhman Singh Gill : (a) (1) Shri P. C. Bahl, P.C.S.

(2) Shri Joginder Singh, I.A.S.

(3) Shri K. S. Bains, I.A.S.

(b) These officers were transferred on administrative considerations.

(ੳ) (1) ਸ਼੍ਰੀ ਪੀ. ਸੀ. ਬਹਿਲ ਪੀ. ਸੀ. ਐਸ.

(2) ਸ਼੍ਰੀ ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਆਈ. ਏ. ਐਸ.

(3) ਸ਼੍ਰੀ ਕੇ. ਐਸ. ਬੇਂਸ, ਆਈ. ਏ. ਐਸ.

(ਅ) ਇਨ੍ਹਾਂ ਅਫਸਰਾਂ ਦੀ ਬਦਲੀ ਰਾਜ ਪ੍ਰਬੰਧ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਨੂੰ ਮੁਖ ਰੱਖ ਕੇ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ।

Visit by Development and Local Government Minister to Mandi Gobindgarh

*549. Lieut. Bhag Singh : Will the Chief Minister be pleased to state—

(a) Whether the Minister for Development and Local Government visited Mandi Gobindgarh during the months of June/July, 1967 ; if so, whether the said visit was private or official ;

(b) whether he is aware of the fact that the said Minister addressed the public from a stage where the flag of the Communist Party was flying ;

(c) whether a Guard of honour was presented to the said Minister by the local police ;

(d) whether the D.P.R.O., Patiala and the D.S.P. of the illaqa were also present there and arranged the function ?

Sardar Lachhman Singh Gill : (a) Yes. The visit was official.

(b) Shri Satya Pal Dang addressed a public meeting arranged by the Labour Union, Mandi Gobindgarh.

(c) No.

(d) The Deputy Superintendent of Police of the illaqa was present. The District Public Relations Officer was not present. The D.S.P. had been detailed to supervise the police and security arrangements only.

(ੳ) ਜੀ ਹਾਂ, ਇਹ ਸਰਕਾਰੀ ਦੌਰਾ ਸੀ।

(ਅ) ਸ਼੍ਰੀਸਤ ਪਾਲ ਡਾਂਗ ਨੇ ਲੇਬਰ ਯੂਨੀਅਨ, ਮੰਡੀ ਗੋਬਿੰਦਗੜ੍ਹ ਵਲੋਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਇਕ ਆਮ ਇਕੱਤਰਤਾ ਵਿਚ ਭਾਸ਼ਨ ਦਿਤਾ।

(ੲ) ਨਹੀਂ।

(ਸ) ਇਲਾਕੇ ਦਾ ਡਿਪਟੀ ਸੁਪਰਡੈਂਟ, ਪੁਲਿਸ, ਹਾਜ਼ਰ ਸੀ। ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਲੋਕ ਸੰਪਰਕ ਅਧਿਕਾਰੀ ਉਥੇ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਡੀ. ਐਸ. ਪੀ. ਨੂੰ ਕੇਵਲ ਪੁਲਿਸ ਅਤੇ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦਾ ਪਰਬੰਧ ਕਰਨ ਲਈ ਲਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ।

Case registered against employees of Shiromani Gurdwara Parbhandak Committee, Amritsar

*404. **Sardar Mohinder Singh Gill :** Will the Chief Minister be pleased to state—

(a) whether any case against any employees of the Shiromani Gurdwara Parbhandak Committee, Amritsar relating to embezzlement in 'Krah Prasad' was registered with the Police ; if so, the names of the persons against whom it was registered together with the amount of embezzlement involved ;

(b) the names and designations of the employees of the said Parbhandak Committee arrested so far in connection with the said case ?

Sardar Lachhman Singh Gill : (a) Yes. A case was registered in connection with embezzlement of Rs 21,000 against the following persons :—

- (1) Gurdit Singh, Manager, Guru Ramdas Printing Press, Amritsar.
  - (2) Jaswant Singh, employee Guru Ramdas Printing Press, Amritsar.
  - (3) Puran Singh, employee, Guru Ramdas Printing Press, Amritsar.
  - (4) Gurcharan Singh Bhullar, employee, Darbar Sahib Committee, Amritsar.
  - (5) Sucha Singh, employee, Darbar Sahib Committee, Amritsar.
  - (6) Mohinder Singh Granthi, Darbar Sahib, Amritsar.
  - (7) Kulwant Singh, Assistant Manager, Darbar Sahib Committee, Amritsar.
  - (8) Balbir Singh, employee, Darbar Sahib Committee, Amritsar.
  - (9) Balbir Singh, employee, Darbar Sahib Committee, Amritsar.
- (b) As in 'a' above. All the above accused persons have been arrested.

(ੳ) ਹਾਂ, 21,000 ਰੁਪਏ ਦੇ ਗ਼ਬਨ ਦਾ ਕੇਸ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਆਦਮੀਆਂ ਦੇ ਵਿਰੁਧ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ:—

- (1) ਗੁਰਦਿਤ ਸਿੰਘ, ਮੈਨੇਜਰ, ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਪ੍ਰਿੰਟਿੰਗ ਪ੍ਰੈਸ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ।
- (2) ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ, ਮੁਲਾਜ਼ਮ, ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਪ੍ਰਿੰਟਿੰਗ ਪ੍ਰੈਸ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ।
- (3) ਪੂਰਨ ਸਿੰਘ, ਮੁਲਾਜ਼ਮ, ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਪ੍ਰਿੰਟਿੰਗ ਪ੍ਰੈਸ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ।
- (4) ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਭੁੱਲਰ, ਮੁਲਾਜ਼ਮ, ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਕਮੇਟੀ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ।
- (5) ਸੱਚਾ ਸਿੰਘ, ਮੁਲਾਜ਼ਮ, ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਕਮੇਟੀ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ।
- (6) ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਗ੍ਰੰਥੀ, ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ।
- (7) ਕੁਲਵੰਤ ਸਿੰਘ, ਸਹਾਇਕ ਮੈਨੇਜਰ, ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਕਮੇਟੀ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ।
- (8) ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ, ਮੁਲਾਜ਼ਮ, ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਕਮੇਟੀ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ।
- (9) ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ, ਮੁਲਾਜ਼ਮ, ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਕਮੇਟੀ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ।

(ਅ) ਉਪਰ (ੳ) ਵਿਚ ਦੱਸੇ ਗਏ ਸਾਰੇ ਸੱਜਨ ਗਰਿਫਤਾਰ ਕਰ ਲਏ ਗਏ ਹਨ।

Cases of Smuggling of Foodgrains

*523. Sri A. Vishwanathan : Will the Chief Minister be pleased to state the number of cases of smuggling of foodgrains detected since 31st March, 1967 on the borders of the State ?

Sardar Lachhman Singh Gill : Five hundred and one.

ਪੰਜ ਸੌ ਤੇ ਇਕ।

Staff employed in the Hospitality and Tourism eparDment, Punjab

*403. Sardar Mohinder Singh Gill : Will the Chief Minister be pleased to state —

- (a) the details of the duties assigned to the Assistant Director, Hospitality and Tourism, Punjab ;
- (b) the total number of Tourist Centres and Field Hostels put under the charge of the said Officer ;
- (c) the details of the staff employed in the said department along with their names and designations ?

Sardar Lachhman Singh Gill: (a) A statement containing the details of the duties assigned to the Assistant Director, Tourism and Hospitality, Punjab, is placed on the Table of the House (Annexure 'A').

(b) Tourist Centres	.. 3.
Tourist Bungalows	.. 2-

(c) A statement containing the requisite information is laid on the Table of the House (Annexure 'B').

ANNEXURE 'A'

List of Duties of Assistant Director (Tourism)

- (1) All work relating to the formulation and implementation of Tourism Plan Schemes ;
- (2) All work relating to the State Tourist Development Board and cases arising out of the recommendations of the Board, various Tourist Advisory Committees and those of the Tourist Development Council ;
- (3) Preparation of publicity material including feature articles, inserts, advertisements, etc. and all works arising therefrom ;
- (4) Collection and compilation of tourist statistics ;
- (5) Maintenance of Tourist Bungalows and Tourist Information Centres ;
- (6) Supervision of catering service in the Tourist Bungalow Canteens at Nangal and Pathankot, catering Unit of M.L.A. Hostel ;
- (7) Liaison with hotels, transporters, travel agencies ;
- (8) Work relating to enquiries and requests for accommodation ;
- (9) To cover visits of V.I.Ps ; and
- (10) Organisation of package tours .

ANNEXURE 'B'

Details of staff employed in the Tourism Department

I. Tourist Bureau, Amritsar

	Rs
1. Shri Joginder Paul Singh, Reception Officer	.. 150—250
2. Shri Narinder Parkash Singh Walha, Guide-cum-Clerk	.. 60—4—80/5—120/5—175
3. Shri Dara Singh, Peon	.. 30— $\frac{1}{2}$ —35

II. Tourist Bureau, Pathankot

1. Shri Manna Singh Pannu, Reception Officer	.. 150—250
2. Shri Abhmaniu Raj, Guide-cum-Clerk	.. 60—4—80/5—120/5—175
3. Shri Parshotam Lal, Guide-cum-Clerk	.. 60—4—80/5—120/5—175
4. Shri Kartar Chand, Chowkidar	.. 30— $\frac{1}{2}$ —35
5. Shri Bishan Dass, Chowkidar	.. 30— $\frac{1}{2}$ —35
6. Shri Barasati Ram, Mali	.. 30— $\frac{1}{2}$ —35

III. Tourist Bureau, Nangal

1. Shri Surjan Singh, Tourist Officer	.. 250—350
2. Shri Shivjit Singh, Reception Officer	.. 150—250
3. Shri Krishan Kumar, Guide-cum-Clerk	.. 60—4—80/5—120/5—175
4. Shri Ram Nath Atri, Guide-cum-Clerk	.. 60—4—80/5—120/5—175
5. Shri Mehanga Ram, Peon	.. 30— $\frac{1}{2}$ —35
6. Shri Ram Parkash, Peon	.. 30— $\frac{1}{2}$ —35
7. Shri Khushi Ram, Sweeper	.. 30— $\frac{1}{2}$ —35
8. Shri Bhikha Dass, Mali	.. 30— $\frac{1}{2}$ —35

9. Shri Jiwan Singh, Chowkidar .. 30— $\frac{1}{2}$ —35
 10. Shri Hazari Lal, Chowkidar .. 30— $\frac{1}{2}$ —35

TOURIST CANTEEN STAFF, PATHANKOT

1. Shri Dharam Chand, Manager-cum-Receptionist .. 100—5—175
 2. Shri Parshotam Lal, Store-keeper .. 60—4—80/5—120/5—175
 3. Shri Teja Singh, Indian Cook .. Rs 100 (fixed)
 4. Shri Sham Lal, Waiter .. 45—2—75

Tourist Canteen Staff, Nangal

1. Shri Labh Chand, Manager-cum-Receptionist .. 100—5—175
 2. Shri Kapoor Chand, Store-keeper-cum-Cashier .. 60—4—80/5—120/5—175
 3. Shri Kalu Ram, Indian Cook .. Rs 100 (fixed)
 4. Shri Sant Ram, English Cook .. Rs 90 (fixed)
 5. Shri Dalip Singh, Waiter .. 40—2—75
 6. Shri Hukam Chand, Waiter .. 40—2—75
 7. Shri Rattan Chand, Job Boy .. Rs 45 (fixed)
 8. Vacant, Job Boy .. Rs 45 (fixed)
 9. Vacant, Job Boy .. Rs 45 (fixed)
 10. Shri Krishan Lal, Tandooria .. 30— $\frac{1}{2}$ —35
 11. Shri Badan Singh, Storeman .. 30— $\frac{1}{2}$ —35

Ministerial Staff at Headquarters, Tourism Department

1. Shri Harbhagwan Malhotra, Assistant Incharge .. 116—8—180—10—250 plus Rs 20
 2. Shri Kuldip Singh, Assistant .. 116—8—180/10—250
 3. Shri Ram Chandra, Clerk .. 60—4—80/5—120/5—175
 4. Shri Om Parkash, Stenotypist .. 60—4—80/5—120/5—175 plus Rs 15
 5. Shri Minak Ram, Peon .. 30— $\frac{1}{2}$ —35

HOSPITALITY ORGANISATION, PUNJAB

Establishment of Director, Hospitality Organisation, Punjab

Serial No.	Name and designation of post	Scale	REMARKS
		Rs	
Assistant (One)—			
1	Assistant	.. 150—10—300	Vacant
Clerks (Two)—			
2	Shri Raj Krishan Malhotra, Clerk	.. 60—4—80/5—120/5—175	
3	Shri Surjit Singh Bhatia, Clerk	.. 60—4—80/5—120/5—175	

HOSPITALITY ORGANISATION, PUNJAB

REGULAR ESTABLISHMENT

Staff of Legislators' Hostel Unit/17-Bays Canteen/Irrigation Canteen

Serial No.	Name and designation	Scale	REMARKS
		Rs	
	Supervisor (One)—		
1	Shri K. S. Chhabra	.. 150—10—300	
	Accountant (One)—		
1	Shri H. C. Sharma	.. 116—8—180/10—250	
	Clerks (Five)—		
1	Shri Shashi Kant	.. 60—4—80/5—120/5—175	
2	Shri Krishan Chand	.. 60—4—80/5—120/5—175	
3	Shri Ronak Lal	.. 60—4—80/5—120/5—175	
4	Vacant	.. 60—4—80/5—120/5—175	
5	Vacant	.. 60—4—80/5—120/5—175	
	Butler (One)—		
1	Shri Gurbans Singh	.. 70—4—110	
	Peon (One)—		
1	Shri Pritam Singh	.. 30— $\frac{1}{2}$ —35	
	Indian Cook (One)—		
1	Shri Amar Singh	.. 100 (fixed)	
	Halwais (Two)—		
1	Shri Dhani Ram	.. 100 (fixed)	
2	Vacant	.. 100 (fixed)	
	Assistant Cook (One)—		
1	Vacant	.. 60 (fixed)	
	Tandooria (One)—		
8	Vacant	.. 30— $\frac{1}{2}$ —35	
	Weighman with Storekeeper (One)—		
1	Shri Chuni Lal	.. 60 per mensem (fixed)	
	Waitors (Senior) (Three)—		
1	Shri Balbir Singh	.. 45—2—75	
2	Shri Anand Vallabh	.. 45—2—75	
3	Shri Mani Ram	.. 45—2—75	

Serial No.	Name and designation	Scale of pay	REMARKS
Waitors (Three) Junior—			
1.	Shri A.P.M. Randhawa	.. Rs 30— $\frac{1}{2}$ —35	
2.	Vacant	.. Rs 30— $\frac{1}{2}$ —35	
3.	Vacant	.. Rs 30— $\frac{1}{2}$ —35	
Mates (Three)—			
1.	Shri Romesh Chand	.. Rs 45 (fixed)	
2.	Miss Darshna Kumari	.. Rs 45 (fixed)	
3.	Vacant	.. Rs 45 (fixed)	
Sweepers (Three)—			
1.	Vacant	.. Rs 75 (fixed)	
2.	Vacant	.. Rs 75 (fixed)	
3.	Vacant	.. Rs 75 (fixed)	
CONTINGENT PAID STAFF			
Coupon Clerks (Two)—			
1.	Shri Bhagwan Dass	.. Rs 2 per day	
2.	Shri Gurdev Singh	.. Rs 2 per day	
Record Keepers (One)—			
1.	Shri Ram Sarup	.. Rs 2 per day	
Waitors (Four)—			
1.	Shri Ram Parshad	.. Rs 2 per day	
2.	Shri Hari Ram	.. Rs 2 per day	
3.	Shri Radhey Sham	.. Rs 2 per day	
4.	Shri Jit Singh	.. Rs 2 per day	
Tandoorias Two—			
1.	Shri Dev Raj	.. Rs 3 per day	
2.	Shri Jagat Ram	.. Rs 2.50 paise per day	
Mates (Three)—			
1.	Shri Ram Chand	.. Rs 2 per day	
2.	Shri Mohan Singh	.. Rs 2 per day	
3.	Shri Chandi Ram	.. Rs 2 per day	
Assistant Halwai (One)—			
1.	Shri Gurbux Singh	.. Rs 2 per day	
Sweeper (One)—			
1.	Shri Khem Chand	.. Rs 2 per day	

Primary Health Centre, Ferozeshah, district Ferozepur

*402. Sardar Mohinder Singh Gill : Will the Minister for Health be pleased to state—

- (a) the total amount spent on the Primary Health Centre, Ferozeshah, district Ferozepore ;
- (b) whether the building of the said Centre has since been completed ;
- (c) whether the tubewell installed in the said Health Centre has started working or not, if not, the time by which the same is likely to be completed ?

Shri Ram Parkash Dass : (a) The total expenditure, including public health services, so far incurred on the construction of additional buildings in the Centre is Rs 1,13,756.

(b) The building of the said centre was completed on 24th September, 1965 except the boundary wall and handed over to the Medical Officer Incharge on 20th March, 1966.

(c) The tubewell has been installed but it has not started working yet as the electric connection has not yet been given by the Electricity Department.

Raids against Adulteration in Food Stuffs and other eatables

*522. Shri A. Vishwanathan : Will the Minister for Health be pleased to state —

- (a) the total number of samples of food stuffs and other eatables taken in the State during the raids against adulteration up to September, 1967 ;
- (b) the number of samples mentioned in part (a) above which are pending tests in the Government Laboratories so far ;
- (c) whether the Government propose starting any Mobile Laboratories to expedite such tests ?

Mahant Ram Parkash Dass. (a) 11,180.

(b) Nil.

(c) No.

Betterment levy assessed on culturable area under the command of a canal outlet on main line of Upper Bari Doab Canal

*556. Shri Harbans Lal Khanna : Will the Minister of State for Irrigation and Power be pleased to state—

- (a) whether any betterment levy was assessed on the culturable area under the command of canal outlet R.D. 223500/L of the main line of the Upper Bari Doab Canal between 1st January, 1953 and 31st October, 1967 on the landowners of village Khalra, tehsil Patti, district Amritsar, if so, the total amount so assessed ;

- (b) the names of the assessee landowners and the total amount assessed in each case ;
- (c) the total amount so far recovered ;
- (d) the rate of assessment per acre ;
- (e) whether any representation from the land-owners of the said village was received by the Secretary, Irrigation Department, Punjab, under registered post between 15th July, 1967 and 20th July, 1967 ; if so, when ;
- (f) the details of the points raised in the said representation claiming the refund of the amount so far recovered;
- (g) the extent to which the points raised were found to be correct;
- (h) the decision, if any, taken by the Government regarding the refund of the amount claimed ?

S. Natha Singh : (a) No.

(b) (c) & (d) In view of (a) above, question does not arise.

(e) Yes. On 20th July, 1967.

(f) In view of (a) above, the question of refund does not arise.

(g) & (h) Question does not arise.

Government Houses occupied by Members of Punjab State Electricity Board at Patiala

*575. Comrade Jangir Singh Joga : Will the Minister of State for Irrigation and Power be pleased to state—

(a) whether it is a fact that the Members of the Punjab State Electricity Board are occupying Government houses at Patiala, if so, the amount of rent being paid to the Government by the Board or by the Members occupying the houses;

(b) the standard rent of each of such houses occupied by the Members of the said Board.

S. Natha Singh : (a) Yes. Rs. 1,386.69 which represents the difference between 10 percent of the emoluments of the occupants and economic rent of the houses paid by the Board and Rs 375 .00 being 10 per cent of the emoluments of the occupants is being paid by the Members concerned.

(b) The Standard Rent of the two houses, one occupied by the Chairman and the other by the Administrative Member is Rs 764.69 and Rs 479.25 respectively.

the

irma

Administrative Member of Punjab State Electricity Board

*576. Comrade Jangir Singh Joga : Will the Minister of State for Irrigation and Power be pleased to state whether the question of appointment of the present Administrative Member of the State Electricity Board was considered by the Cabinet if not the name of the authority that appointed him along with the date of his appointment ?

Sardar Natha Singh : No. He was appointed by the Irrigation and Power and Education Minister with the approval of the Chief Minister with effect from the 1st May, 1967.

Troubles in Government College, Muktsar

*577. Comrade Satpal Kapur : Will the Chief Minister be pleased to State—

- (a) whether there was any trouble in the Government College, Muktsar, in the month of September and October, 1967 ; if so, the nature thereof ;
- (b) if the reply to part (a) above be in the affirmative, whether any departmental enquiry was conducted into the matter, if so, the finding of the enquiry and the action, if any, taken or proposed to be taken thereon.

Sardar Lachhman Singh Gill : (a) Yes. There was a strike by the students of the College against the alleged misbehaviour of some teachers.

(b) Yes. it is not considered in public interest to place a copy of the report on the Table of the House. Two members of the teaching staff have been transferred from Muktsar.

[(ੳ) ਹਾਂ, ਕੁਝ ਟੀਚਰਾਂ ਦੀ ਕਥਿਤ ਬਦ ਸਲੂਕੀ ਦੇ ਵਿਰੋਧ ਵਜੋਂ ਕਾਲਿਜ ਦੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਵਲੋਂ ਹੜਤਾਲ ਸੀ।

(ਅ) ਹਾਂ, ਇਹ ਲੋਕ ਹਿਤ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਰਿਪੋਰਟ ਦੀ ਨਕਲ ਸਭਾ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ। ਦੋ ਟੀਚਰ ਮੁਕਤਸਰ ਤੋਂ ਤਬਦੀਲ ਕਰ ਦਿਤੇ ਗਏ ਹਨ।]

Special status for Hindi in Punjab

*474. Acharya Prithvi Singh Azad : Will the Chief Minister be pleased to state—

- (a) whether he is aware of the fact that on the 14th June, 1967 the Minister for Labour, Punjab, when he was at Amritsar, issued a signed statement in which it was stated that Hindi had a special status in Punjab and Hindi would be safeguarded both in the educational and administrative spheres in the State ;
- (b) if the reply to para (a) above be in the affirmative, the details of the special status which the Government want to give to Hindi ;
- (c) if these details have not been finalised so far, the date by which these are likely to be finalised ?

Sardar Lachhman Singh Gill : (a) No.
(b) & (c) Question does not arise.

[(ੳ) ਨਹੀਂ ।

(ਅ) ਅਤੇ (ੲ) ਸਵਾਲ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ।]

Shortage of Non-Judicial Stamps

*555. Shri Harbans Lal Khanna : Will the Chief Minister be pleased to state—

- (a) whether there has been acute shortage of non-judicial stamps of various denominations in the State during the last two or three years; if so, the reasons therefor ;
- (b) whether any steps have been taken or are proposed to be taken by the Government to overcome the shortage of the non-judicial stamps in the State ; if so, the nature of steps taken or proposed to be taken and the result thereof ;
- (c) the number of the non-judicial stamps of different denominations which were required to be supplied to the stamp-vendors ;
- (d) the number of varieties of the non-judicial stamps which have been supplied to the stamp-vendors between 1st April, 1967 to 31st October, 1967.

Shri Lachhman Singh Gill : (a) *Part first.*—Yes.

Part Second—Short supply of stamps from the Controller of Stamps, Nasik Road, was due to foreign exchange difficulties.

(b) *Part first.*—Yes.

Part Second—Powers of Collector under sections 41 and 42 of the Indian Stamp Act, 1899 have been conferred on all S.D.Os (Civil) Treasury Officers, Assistant Treasury Officers in the State to receive the amount of stamp duty in cash in lieu of stamps and record necessary certificate under Section 42 of the Indian Stamp Act, 1899.

The Government of India have also been urgently approached in the matter and instructions have been issued to the Controller of Stamps by the Government of India to supply this State adequate stamps.

Part third.—As a result of the steps taken above, the shortage of stamps has been reduced.

(c) There is no limit to the number of non-judicial stamps of different denominations upto Rs 200 each which a Stamp Vendor may keep.

(d) Information will be supplied later on. It is still being collected.

[(ੳ) ਭਾਗ ਪਹਿਲਾ

ਹਾਂ

ਭਾਗ ਦੂਜਾ

ਬਦੇਸ਼ੀ ਮੁਦਰਾ ਦੀਆਂ ਔਕੜਾਂ ਦੇ ਕਾਰਨ ਕੰਟਰੋਲਰ ਆਫ਼ ਸਟੈਂਪਸ ਨਾਸਿਕ ਰੋਡ ਵਲੋਂ ਟਿਕਟਾਂ ਦੀ ਘਟ ਸਪਲਾਈ।

(ਅ) ਭਾਗ ਪਹਿਲਾ

ਹਾਂ

ਭਾਗ ਦੂਜਾ

ਇੰਡੀਅਨ ਸਟੈਂਪ ਐਕਟ, 1899 ਦੀ ਧਾਰਾ 41 ਅਤੇ 42 ਅਧੀਨ ਕਲੈਕਟਰਾਂ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਸਾਰੇ ਐਸ. ਡੀ. ਓ. ਸਾਂਹਿਬਾਨ (ਸਿਵਲ), ਖਜ਼ਾਨਾ ਅਫਸਰਾਂ ਨੂੰ ਦੇ ਦਿਤੇ ਗਏ ਹਨ ਕਿ ਉਹ ਟਿਕਟਾਂ ਦੀ ਥਾਂ ਤੇ ਸਟੈਂਪ ਡਿਊਟੀ ਨਕਦ ਲੈ ਸਕਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇੰਡੀਅਨ ਸਟੈਂਪ ਐਕਟ, 1899 ਦੀ ਧਾਰਾ 42 ਅਧੀਨ ਲੋੜੀਂਦਾ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਰਿਕਾਰਡ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਵਿਸ਼ੇ ਬਾਰੇ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਵੀ ਤੁਰਤ ਤੌਰ ਤੇ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਕੰਟਰੋਲਰ ਆਫ਼ ਸਟੈਂਪਸ ਨੂੰ ਹਿਦਾਇਤ ਜਾਰੀ ਕਰ ਦਿਤੀ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਕਾਫ਼ੀ ਤਾਦਾਦ ਵਿਚ ਟਿਕਟਾਂ ਮੁਹੱਈਆ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਣ।

ਤੀਜਾ ਭਾਗ

ਉਪਰੋਕਤ ਕਾਰਵਾਈ ਦੇ ਸਿੱਟੇ ਵਜੋਂ ਟਿਕਟਾਂ ਦੀ ਥੁੜ ਘਟ ਗਈ ਹੈ।

(ੳ) ਵੱਖੋ ਵੱਖ ਕੀਮਤਾਂ ਦੇ ਗ਼ੈਰ ਅਦਾਲਤੀ ਅਸਟਾਮਾਂ ਦੀ ਤਾਦਾਦ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਪਾਬੰਦੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਅਸਟਾਮ ਫਿਰੋਸ਼ ਜਿੰਨਾ ਚਾਹੇ, ਰਖ ਸਕਦਾ ਹੈ।

(ਸ) ਸੂਚਨਾ ਬਾਦ ਵਿਚ ਦਿਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਅਜੇ ਇਹ ਇਕੱਤਰ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ।]

Unauthorised occupation of evacuee land near Octroi Post, Amritsar

*591. **Shri Harbans Lal Khanna** : Will the Minister of State for Printing and Stationery, Rehabilitation be pleased to state—

(a) whether there is any evacuee land transferred to or in possession of the Punjab Government situated at Maqbool Road, near Octroi Post, Amritsar ; if so, the area thereof ;

(b) whether the Government has received any complaint regarding illegal occupation of the said land ; if so, the steps taken so far to eject the person who is in illegal possession thereof ?

Dr. Gurcharan Singh. : (a) Yes, 19 kanals, 3 marlas.

(b) Yes. Shri Harbans Lal Khanna, M.L.A., had made a verbal complaint in the District Vigilance Committee and the position was explained to him by the Chairman (Deputy Commissioner). The unauthorised occupant has been evicted from an area of 6 Kanals, 4 Marlas, while he has filed a Civil Suit in respect of other 8 Kanals 1 marlas. The case is fixed for hearing on 8th December, 1967.

Outstanding Agricultural Loans

*521. Shri A. Vishwanathan : Will the Minister of State for Agriculture, Food and Civil Supplies be pleased to lay on the Table of the House a detailed statement showing the various agricultural loans that are outstanding at present in the State and the action taken for their realisation and with what success ?

S. Jasdev Singh : A statement giving the necessary information is laid on the Table of the House.

Instructions are issued to the Deputy Commissioners from time to time to make special efforts for speedy liquidation of these arrears. As a result the progress of recovery of arrears is satisfactory.

[ਲੋੜੀਂਦੀ ਸੂਚਨਾ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਸਟੇਟਮੈਂਟ ਸਭਾ ਦੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਪੇਸ਼ ਹੈ।

ਸਮੇਂ ਸਮੇਂ ਤੇ ਡਿਪਟੀ ਕਮਿਸ਼ਨਰਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਹਿਦਾਇਤਾਂ ਦਿਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ਕਿ ਉਹ ਇਨ੍ਹਾਂ ਬਕਾਇਆਜਾਤ ਨੂੰ ਛੇਤੀ ਤੋਂ ਛੇਤੀ ਖਤਮ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਨ। ਇਸ ਦੇ ਸਿੱਟੇ ਵਜੋਂ ਬਕਾਇਆਜਾਤ ਦੀ ਵਸੂਲੀ ਦੀ ਪ੍ਰਗਤੀ ਤਸੱਲੀ ਬਖਸ਼ ਹੈ।]

Statement showing the Districtwise outstanding arrears of Agricultural Loans on 30th September, 1967

District	Outstanding arrears on 30th September, 1967 Rs.
Hoshiarpur	5,16,613
Jullundur	27,86,425
Ludhiana	55,04,690
Ferozepur	61,26,018
Amritsar	41,76,757
Gurdaspur	71,07,845
Kapurthala	9,77,736
Patiala	55,06,288
Bhatinda	53,93,050
Sangrur	51,11,654
Rupar	3,83,665
Total	4,35,90,741

Interest free Loans given to Scheduled Castes persons in Ludhiana/Patiala Districts

*550. Lieut. Bhag Singh : Will the Minister for Welfare and Housing be pleased to state—

(a) the names of persons belonging to Scheduled Castes/Scheduled Tribes/ Backward Classes in Ludhiana and Patiala Districts who were granted interest free loans amounting to Rs 1,000 or more year-wise from 1961-62 to 1967-68 totdate;

(b) whether it has come to the notice of the authorities concerned that some of the said persons have misused the said loans, if so, the number of such cases ;

- (c) whether any amount with penal interest has been recovered from the persons mentioned in part (b) above ; if so, the number of such cases ?

Shri Piara Ram Dhanowali : (a) A statement of the persons belonging to Scheduled Castes/Backward Classes in Ludhiana and Patiala Districts, who were granted interest free loans amounting to Rs 1,000 or more yearwise from 1961-62 to 1967-68 to date, is laid on the Table of the House.

(b) No.

(c) In view of the reply in (b) above, the question does not arise.

List of persons belonging to Scheduled Castes and Backward Classes who have been granted interest free loan amounting to Rs. 1,000 or more from 1961-62 to 1966-67, in respect of Ludhiana and Patiala Districts.

Serial No.	Name and parentage	Village	Amount granted	Year
Patiala District			Rs	
1	Shri Dalip Singh son of Sant Ram V. Bara		1,900	1965-66
2	Shri Gian Chand Advocate, son of Shri Puran Singh	Patiala	1,475	1965-66
Ludhiana District				
1	Piyare Lal son of Khem Chand	Near Deepak Cinema, Ludhiana	1,000	1962-63
2	Daulat Ram son of Naghaia Ram	Chhole	1,000	1962-63
3	Bachan Singh son of Pala Singh	Nagra	1,000	1962-63
4	Jagir Singh son of Kartar Singh	Nasrali	1,425	1965-66
5	Naubit Rai son of Lajpat Rai ..	Islam Ganj, Ludhiana	1,425	1965-66
6	Gurdial Singh son of Bachan Singh	Prem Nagar, Ludhiana	1,425	1965-66
7	Surjit Singh ..	Arya Mohalla, Khanna	1,425	1965-66
8	Gopal Singh Khalsa son of Shri Deva Singh	Ferozepur Road, Ludhiana	1,900	1965-66

Water Supply schemes for certain villages in tehsil Pathankot

*571. Shri Chhajju Ram : Will the Minister for Health be pleased to state—

- (a) the names of the villages in tehsil Pathankot where the water-supply schemes have been surveyed ;
- (b) whether the survey for the proposed water supply schemes in villages Karoli, Phantoli, Bhabhar, Jungat, Huled and Ranipur in Dhar Block in Pathankot Tehsil has also been carried out ;

(c) if the answer to part (b) above be in the affirmative, the steps so far taken by the Government to implement and execute the said schemes ;

(d) whether the Government has made any provision of funds for such schemes in the budget for the year 1967-68 ?

Shri Ram Parkash Dass: (a) The list of villages surveyed in Tehsil Pathankot is placed on the Table of the House.

(b) Only one village namely, village Karoli, out of the six villages in Dhar Block in tehsil Pathankot has been surveyed.

(c) The estimate for village Karoli, which is included in a group scheme is under process.

(d) No.

List of Villages in tehsil Pathankot district Gurdaspur.

Serial No.	Name of Panchayat	Name of villages
BLOCK DHAR KALAN		
1	Dhar Khurd	.. Dhar Khurd, Dhar Kalan, Phagli, Naloh and Jalahar
2	Ferozpur Kalan	.. Ferozepur Kalan.
3	Karoli	.. Karoli, Gargoli and Nagrota
4	Matufargua	.. Matufargua
BLOCK NAROT JAIMAL SINGH		
5	Bhaknaur	.. Bhaknaur, Narainpur and Sahib Chak
6	Bhatoia	.. Bhatoia and Nangal Fida
7	Gaju Jagir	.. Gaju Jagir Gajin Khalsa
8	Habit Pindi	.. Habit Pindi and Khokhar Kotli
9	Jhela Amda Shakar Garh	.. Jhela-Amda-Shakar Garh and Khush Nagar
10	Jhela-Amda Gurdaspur	.. Jhela-Amda Gurdaspur and Darsonpur
11	Jogar	.. Jogar, Chola Chak
12	Mohiyu-Udinpur	.. Mohiyu, Udinpur and Jimichak
13	Pakhochak	.. Pakho Chak and Khiala
14	Rattan garh	.. Rattan Garh
15	Saharanpur	.. Saharanpur Riji B li
16	Sheikhu Chak	.. Sheikhu Chak, Gaude and Rakwal
17	Sohawara Khurd	.. Sohawara Khurd, Kothi Prem Singh
18	Taragarh	.. Tara garh
BLOCK PATHANKOT		
19	Ghiala	.. Ghiala, Chak, Manhasra, Nariana Barwan and Anchrh

Funds collected for the Memorial at Ferozeshah , district Ferozepore

*585. Chaudhri Balbir Singh : Will the Chief Minister be pleased to state—

- (a) whether any fund was collected or created during the regime of the late S. Partap Singh Kairon, to erect a memorial at Ferozeshah, district Ferozepore, in the memory of the fighters who found against the British, if so, when ;
- (b) the total amount collected or set apart for this purpose upto 31st March 1965 ;
- (c) whether any machinery or Committee was set up to complete this task ; if so, the nature of the machinery/Committee so set-up ;
- (d) the progress, if any, so far made in the matter, if no progress has been made the reasons therefor ;
- (e) whether any case of embezzlement of the said funds has been reported to the Government during 1966-67 or 1967-68 ; if so, the nature of the report made ;
- (f) whether any enquiry was ordered as a result of the said report ; if so the result of the enquiry made and the action taken against the person found guilty ;

Sardar Lachhman Singh Gill : (a) Yes. Funds were raised through voluntary contributions during the years 1961—64.

(b) Rs 2,13,902.20

(c) & (d) No progress could be made because of the fact that the State Martyrs' Memorial Committee which was to give a guide line in the matter has been constituted only recently.

(e) & (f) A complaint was received by Government regarding embezzlement of the funds. A secret enquiry was held in the matter and it was found that there was no embezzlement or mis-appropriation in the Ferozeshah Memorial Fund Accounts.

[(ੳ) ਹਾਂ, 1961—64 ਦੇ ਦੌਰਾਨ ਆਪਣੀ ਇਛਾ ਨਾਲ ਦਿਤੇ ਗਏ ਚੰਦਿਆਂ ਰਾਹੀਂ ਫੰਡ ਇਕੱਠੇ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ।

(ਅ) 2,13,902.20 ਰੁਪਏ।

(ੲ) ਅਤੇ (ਸ) ਕੋਈ ਪ੍ਰਗਤੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕੀ। ਕਾਰਣ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਰਾਜ ਸ਼ਹੀਦ ਯਾਦਗਾਰ ਕਮੇਟੀ, ਜਿਸ ਨੇ ਇਸ ਵਿਸ਼ੇ ਤੇ ਅਗਵਾਈ ਕਰਨੀ ਸੀ, ਹੁਣੇ ਹੁਣੇ ਹੀ ਬਣਾਈ ਗਈ ਹੈ।

(ਹ) ਅਤੇ (ਕ) ਫੰਡਾਂ ਦੇ ਗਬਨ ਬਾਰੇ ਸਰਕਾਰ ਕੋਲ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਆਈ। ਇਸ ਵਿਸ਼ੇ ਤੇ ਲੁਕਵੀਂ ਜਾਂਚ ਪੜਤਾਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਅਤੇ ਇਹ ਮਾਲੂਮ ਹੋਇਆ ਕਿ ਫੀਰੋਜ਼ਸ਼ਾਹ ਯਾਦਗਾਰ ਫੰਡ ਦੇ ਲੇਖੇ ਵਿਚ ਕੋਈ ਗਬਨ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਰਕਮ ਦਾ ਨਾਜਾਇਜ਼ ਇਸਤੇਮਾਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।]

Recommendations made by Administrative Reforms Commission

*603. Pandit Mohan Lal: Will the Chief Minister be pleased to state—

- (a) whether the Government has considered the recommendations of the Administrative Reforms Commission ;
- (b) if the reply to part (a) above be in the affirmative, the number and nature of recommendations which have been accepted and of those rejected by the Government separately ;
- (c) the number of such recommendations as are still under the consideration of the Government ?

Shri Lachhman Singh Gill : The reply is laid on the Table of the House.

[ਜਵਾਬ ਸਭਾ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਪੇਸ਼ ਹੈ।]

(a) Yes.

(b) The Recommendations which have been accepted are as under (with modifications in a few cases marked with an asterisk).

Serial No.	Recommendation No.	Subject
1	174,113(vi)	.. Setting up of Joint Staff Councils on the pattern of Whitley Councils in U.K.
2	49	.. Legal Remembrancer being of sufficient status and calibre and his training at the Central Law Ministry
3	175	.. Regarding balancing of bigger projects by a goodly number of smaller schemes with shorter maturity periods
4	180	.. The State having its own priorities in planning in the context of its particular needs and resources
5	18(iv)	.. Preparation of a prospective plan for the State for the next ten years
6	76(iv)	.. District Sports Officers to be of better calibre
7	77(i)	.. Provision of experienced surgeons and specialists in District Hospitals
	77(ii)	.. Increased budget provision at the disposal of Health Department
8	79(iii) and (iv)	.. Transfers of teachers and their posting in Backward areas
9	206(i), (ii)	.. Expeditious disposal of audit objections
10	73(i)	.. Location of Heads of Departments Offices in close proximity to those of Administrative Secretaries
11	112(iii)&159	.. Combined orientation courses for officials, Legislators and Members of Panchayati Raj Bodies
12	134(iv)(a)	.. Regarding Recruitment of class III and class IV personnel on district basis through departmental boards

Serial No.	Recommendation No.	Subject
13	192	.. Intercommunicating telephones between officers and the clerical nucleus cells of various administrative departments of the Secretariat as also in the field Departments and mechanical aids for preparation of copies of documents
14	153	.. Manning of the Public Relations Department
15	162	.. Trial of the system of Tribunals as in France for disposal of grievances at the district level
16	129, 134(ii), 172(iv) and 104(x)	.. Providing of housing facilities for Government servants
17	48(i) and 61(ii)	.. Regarding shedding of work from the Secretariat to field departments
18	93	.. Giving the official concerned all necessary administrative and financial powers to execute a scheme after it had received the necessary administrative and financial approval
19	90 and 115(e)	.. Construction of a single well-designed building at both district and sub-divisional headquarters to house the District/Sub-divisional Officers
20	91(c) and (d)	.. Making a branch in an office more effective by providing one or more steno-typists and each Branch being required to keep its own records
21	115(a) and (b)	.. Regarding equipping S.D.O. with necessary powers and staff and complete integration of Tehsil Administration with Sub-divisional Administration
22	124(Part)	.. Increasing the office staff in a Sub-division with an Assistant Superintendent, Incharge
23	181(i)	.. Regarding variation between the original estimates and the final estimates—resources assessment should be on more realistic basis
24	112(vi) and 196(iii)	.. Building of small huts by Panchayat Samitis and Zila Parishads for touring officers
25	18 and 114(vi)	.. Proper working accommodation in offices
26	4, 172(i), 98 and 103(i)	.. Provision of proper amenities and adequate emoluments to Government servants and improving their living conditions, particularly at lower level
27	5(i)	.. Collection of Party funds by Government and Administration
28	8(i), (iii) and 164(i)	.. Review of qualifications prescribed for recruitment and selection of members for Recruiting Bodies
29	11	.. Remedying the defect of officers remaining aloof from the people/their subordinates
30	22	.. Ministers and officers following rule of law and taking Constitution as their Dharm Shastri
31	28	.. Time table for working of Ministers and provisions of charts in their rooms

Serial No.	Recommendation No.	Subject
32	37(i), (ii), (iv), (v) and (vi)	.. Conduct of Government Servants
33	44, 47 and 61(i)	.. Functioning of the Administrative Secretaries
34	66	.. Head of Department being given all encouragement and best possible conditions of work
35	71	.. Insertion of a rule in the Conduct Rules to the effect that no action will be initiated against an official not carrying out oral instructions in individual cases relating especially to postings and transfers, giving of loans, permits or quotas, etc.
36	87	.. Non-entertainment of complaints on matters which are sub-judice
37	97	.. Accessibility of superior Officials to the Public
38	99	.. Supervisory and senior officials to have personal contacts with their subordinates
39	100	.. Non-interference with delegated authority
40	103(viii)	.. Encouraging officials in responsible positions to take decisions
41	113(ii) and (iv)	.. Removal of indiscipline
42	114(ii), (iii), (iv), (vi), (vii), (viii), (ix), (x), (xi) and (xii)	Restoring morale in services
43	151 and 152	.. Functioning of the Public Relations Department
44	154	.. Avoiding premature publicity
45	156	.. Better planned and repeated publicity regarding Government schemes relating to loans and grants
46	157	.. Public Relations Department to be authorised to collect all relevant information from all Departments
47	158	.. Government servants and Government officers to function with a keen sense of proper public relations
48	160	.. Reducing pressure of people with grievances at the State Headquarter
49	182	.. Preparation of Manual of Planning
50	183(i) and (ii)	.. Planning and Resources
51	196 (i)	.. Advance to officers for purchasing transport
52	155	.. Public Relations Department to evoke interest of the people in matters of public support and co-operation
53	163(i) & (ii)	.. Exclusion of sub-judice or Justifiable matters from the category of grievances ; and
	& (iii)	Exclusion of complaints against mal-functioning of judicial officers or other officers in regard to their judicial work and against police officers from the purview of the District Grievances Committee

Serial No.	Recommendation No.	Subject
54	118	.. Regarding the office of the Tehsildar and S.D.O. being located in the same building and Tehsildar being strictly forbidden to correspond with the D.C. except on behalf of the S.D.O.
55	120	.. Regarding officials working in the office of the S.D.O. being placed under him
56	204(i)	.. Regarding verification of assets, etc. for purposes of grant of loans by the local Patwari
57	125 & 115(d)	.. Provision of suitable means of transport, viz., a Jeep and adequate funds for touring to S.D.O.
58	123	.. Enhancing the power of S.D.O.s and declaring them as Drawing and Disbursing Officers for the field staff of the Revenue Department
59	6, 104(v)*	Regarding acceptance by officials of entertainment and hospitality offered by Industrialist, Businessmen and big landlords
60	15*	.. Frequent transfers
61	113(iii) and 114 (i)*	.. Intervention with delegated authority
62	56 (ii)*	.. Regarding tenure for the post of Administrative Secretaries and Deputy Secretaries
63	54 and 55(v)	.. Inclusion of schemes provisionally in the budget not to be allowed to become a practice
64	8(ii) & 166(iv)	.. Abolition of Subordinate Services Selection Board
65	48(ii) & 78(i)	.. Reduction in the number of Administrative Secretaries and rationalisation of the subjects assigned to them
66	55(i) to (iv)	.. Combining of Finance and Planning Departments under one Administrative Secretary and functioning of Planning and Finance Departments
67	76(i) and (ii)	.. Placing of Sports Department under the charge of Education Minister/Secretary
68	172(iii)	.. Appointment of Pay Committee/Commission
69	147(ii)	.. The posting of a P.C.S. or a Junior I.A.S. Officer in the Division to assist the Divisional Commissioner
70	201(ii)	.. Indexing system to provide for subject-wise as well as area-wise and person-wise classification
71	202(ii)	.. Security deposits from rate contractors
72	77(iii)	.. Regarding making up of shortage of doctors
73	172(vi)	.. Reconsideration of the revised rules regarding Government servants to obtain medicines from hospitals
74	173(ii)	.. Departments themselves appointing inquiry officers for non-gazetted personnel

Recommendation No.	Subject
75 104(xi) & (xii)	.. Regarding providing transport to touring Officer and provision of adequate T.A. for them
76 124(Part)	.. Posting of an Additional A.C. or E.A.C. as Deputy to the S.D.O. in bigger Sub-Divisions
77 56(i)	.. Regarding posting of officers in the districts frequently, and attaching special pay to the posts of D.Cs. and other fields officers
78 169(ii) & (iii)	.. Sending of persons abroad and their utilisation on return
79 195(ii), 208, 209, 213(ii) and 214	Regarding functions of Administrative Reforms Department
80 21	.. Regarding faulty budgets and free functioning of the Departments
81 19(ii)	.. Economies to be effected in the Public Relations Department
82 161	.. Director of Grievances not to encroach upon the jurisdiction of various Departments for the actual disposal of complaints
83 78(iii)	.. Loans not to be sanctioned for unplanned construction of houses
84 181(ii)	.. Regarding planning discipline-Schemes not accepted in the Five-Year Plan not to be included in the non-plan budget
85 108	.. Providing trained officials with requisite knowledge and experience against specialist posts and providing incentives for specialisation in appropriate subjects
86 1 and 67	.. Delegation of powers
87 3	.. Elimination of red-tapism
88 13,86, 102 & 193	.. Simplification of office procedures and bringing codes and manuals up-to-date
89 10, 68, 92, 111, 194*	.. Rationalisation of reports and returns
90 199	.. Use of urgency indicators
91 14	.. Equipping every desk with job charts and vital statistics
92 12, 96, 103(ii) and 106	.. Punctual and well planned touring
93 23 and 164 (ii)	.. Ministry to wisely manage the Services
94 24(i), (ii), (iii)*	.. Ministry formation
95 26	.. Chief Minister being not burdened with too much administrative work
96 27(i), (iii), (iv), 27(ii), (v), (vi)*	.. Touring by Ministers
97 31(a), (b), (d), (e), (f), 31 (c), (g), (h), (i)*	.. Code of Conduct for Ministers

Recommendation No.	Subject
98 32(i) 32 (ii)*	.. Minister paying heed to what the Legislator says and intervention with the delegated authority
99 35(i), 35(ii), (iii)*	... Ministers and public grievances and interference in day-to-day administration
100 36	.. Correct relationship between Ministers, Legialators and Services
101 38(i), (ii), (iii), (iv), (v)	.. The Ministers and the Administrative Secretaries and the Ministers and their personal staff
102 45	.. Continuous intervention within the Secretariat and between the Secretariat and the field departments
103 46	.. Proper functions of the Secretariat
104 82	.. Encouraging officials displaying initiative and quickness in disposal of work
105 83	.. Bona fide mistakes being viewed by superior officers with understanding
106 101	... Making standard forms available at all places where they are required
107 104(i), (ii), (iv), (vii) and (viii)	.. Remedies for middle level corruption
108 109	.. Finality in decisions
109 112(iv), (v) and (viii)	.. Remedies for officials not feeling at home in rural environment or with ruralities
110 165 and 112(ii)	... Training of Probationers
111 196(ii)	.. Preference in reservation of Rest Houses for touring officers
112 195	... Regarding Inspections
113 105*	.. Regarding Heads of Departments, Commissioners and Deputy Commissioners to make specific recommendations to Government on unimportant and non-essential items, works, schemes, etc.
114 215-18	.. Regarding procedure to be followed for the considration of recommendations of the commission

The Recommendations which have been rejected are given below :—

Recommendation No.	Subject
30	.. Regarding each Minister having a week's holiday once in three months.
37 (iii)	.. Regarding associations of Government servants to resolve not to resort to exploitation of Ministers or Legislators.
38(vi)	.. Private Secretaries and personal staff of Ministers not to be allowed to do file work
29 and 19 (i)	.. Salaries and emoluments of Ministers
207, 210, 211, 212 and 213 (i)	.. Machinery for Administrative Reforms-Strengthening of the Administrative Reforms Department
43	.. Doing away with the system of receipting and diarising
25	.. Number of Ministers and their portfolios
204 (ii)	.. Distribution of loans through Co-operative Societies or Banks.
133	.. The D. C. not to take any interest in promotion of cultural activities and sports
5 (ii) and 103 (vii)	.. Banning of collection of funds by Government servants
63 (v)	.. Appointment of Financial Adviser in each Department of the Secretariat
69 (i)	.. Appointment of Financial Advisers in the offices of the Heads of Departments especially in heavy-spending Departments
(c) 77 in (full) and 31 (in 60 parts)	

Arms Licences

*524. Shri A. Vishwanathan : Will the Chief Minister be pleased to state the total number of new arms licences given to private individuals in the three border districts of Gurdaspur, Amritsar and Ferozepore since the last General Elections ?

Sardar Lachhman Singh Gill :

Gurdaspur	228
Amritsar	334
Ferozepur	2,152

Total	2,714
-------	-------

[ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ
ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ
ਫੀਰੋਜ਼ਪੁਰ

...	228
...	334
...	2,152

ਜੋੜ

...	2,714]
-----	--------

Premature Release of President, Municipal Committee, Sujanpur, Tehsil Pathankot

*572. Shri Chhajju Ram: Will the Chief Minister be pleased to state :

- (a) whether it is a fact that the President, Municipal Committee, Saujanpur in Tehsil Pathankot, was sentenced to imprisonment on charges of moral turpitude ;
- (b) if the answer to part (a) be in the affirmative, whether it is also a fact that he has been released without undergoing the awarded sentence; if so, the reasons therefor ?

Sardar Lachhman Singh Gill : (a) The President, Municipal Committee, Sujanpur was convicted by the Punjab and Haryana High Court under section 500 I. P. C. to undergo 3 months simple imprisonment and a fine of Rs. 1,000.

(b) After considering the prayer of the President, Municipal Committee, Sujanpur, for remission of his sentence, he was released prematurely under section 401 Cr. P.C. He had at that time undergone 10 days imprisonment. The State Government felt that the prolonged trial, mental torture for about 3 years, the resultant conviction and the fine of Rs 1,000 imposed on him by the court were sufficient to meet the ends of justice.

((ੳ) ਨਗਰਪਾਲਿਕਾ ਸੁਜਾਨਪੁਰ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ ਹਰਿਆਣਾ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 500, ਆਈ. ਪੀ. ਸੀ., ਅਧੀਨ 3 ਮਹੀਨੇ ਦੀ ਬਿਨਾ ਮੁਸ਼ੱਕਤ ਕੈਦ ਅਤੇ 1,000 ਰੁਪਏ ਜੁਰਮਾਨੇ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦਿਤੀ।

(ਅ) ਪ੍ਰਧਾਨ, ਨਗਰਪਾਲਿਕਾ, ਸੁਜਾਨਪੁਰ, ਵਲੋਂ ਸਜ਼ਾ ਦੀ ਮਾਫ਼ੀ ਲਈ ਕੀਤੀ ਗਈ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਉਪਰੰਤ ਉਸ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਸਜ਼ਾ ਮੁਕਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਸੈਕਸ਼ਨ 404, ਸੀ ਆਰ. ਪੀ. ਸੀ. ਅਧੀਨ ਛੱਡ ਦਿਤਾ ਗਿਆ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਤਕ ਉਸ ਨੇ 10 ਦਿਨਾਂ ਦੀ ਕੈਦ ਭੁਗਤੀ ਸੀ। ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਇਹ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤਾ ਕਿ ਲੰਮੇ ਸਮੇਂ ਤਕ ਚਲਦੇ ਰਹੇ ਮੁਕਦਮੇ, 3 ਸਾਲਾਂ ਦੇ ਦਿਮਾਗੀ ਤਸੀਹੇ ਮਿਲ ਜਾਣਾ ਅਤੇ ਅਦਾਲਤ ਵਲੋਂ 1,000 ਰੁਪਏ ਜੁਰਮਾਨਾ ਹੋ ਜਾਣਾ ਇਨਸਾਫ਼ ਦੀ ਮੰਗ ਪੂਰੀ ਕਰਨ ਲਈ ਕਾਫ਼ੀ ਸੀ।)

Fiat/Ambassador cars allotted out of Government's Quota Since April, 1967

*405. Sardar Mohinder Singh Gill: Will the Minister for Transport be pleased to state :

- (a) the names, addresses and designations of Government Officials or other to whom Fiat or Ambassador Cars have been allotted out of the Government's quota since April, 1967 to-date alongwith the dates when these were allotted ;
- (b) the dates when applications were submitted by the recipients of the said cars together with the details thereof ?

Shri Parkash Singh Majitha : (a) and (b) A statement containing the requisite information is laid on the Table of the House.

((ੳ) ਤੇ (ਅ) ਲੋੜੀਂਦੀ ਸੂਚਨਾ ਦਰਸਾਉਣ ਵਾਲੀ ਸਟੇਟਮੈਂਟ ਸਭਾ ਦੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਪੇਸ਼ ਹੈ।)

STATEMENT

Officers

Serial No.	Name, address and designation of Government officials	Date of allotment	Make of Car allotted	Date of receipt of appn.
1	Shri Sewa Singh, District and Sessions Judge, Amritsar	27-4-67	Fiat	19-9-65
2	Shri Mohan Singh, Member, Punjab Public Service Commission, Patiala	27-4-67	Fiat	23-2-66
3	Shri A. C. Tuli, Deputy Secretary, Finance, Punjab, Chandigarh	27-4-67	Fiat	28-4-66
4	Shri Sunder Singh, Deputy Commissioner, Ludhiana	27-4-67	Fiat	13-7-66
5	Shri K. S. Bains, I.A.S., Deputy Commissioner, Rupar	27-4-67	Fiat	11-3-66
6	Bawa Jagat Singh, Deputy Legal Remembrancer to Government, Punjab, Chandigarh	27-4-67	Fiat	11-3-66
7	Shri Parkash Chand, Assistant to Deputy Inspector-General of Police, C.I.D., Punjab, Chandigarh	27-4-67	Fiat	25-3-66
8	Dr. H. R. Ohri, Medical College, Rajindera Hospital, Patiala	27-4-67	Fiat	19-4-66
9	Shri Gopal Singh, Advocate-General, Punjab, Chandigarh	13-6-67	Fiat	15-5-67
10	Dr. Asa Singh, Deputy Director, Health Services, Punjab, Chandigarh	27-4-67	Ambassador	21-10-65
11	Shri Niranjana Singh Sandhu, Superintending Engineer, Nangal	27-4-67	Ambassador	30-9-65 Did not accept and re-allotted to Shri Gurbachan Singh 4-5-67
12	Shri Gurbachan Singh, Deputy Secretary to Government, Punjab, Planning and Finance Department, Chandigarh	13-7-67	Ambassador	
13	Shri Om Parkash Malhotra, Director, Research and Designs, P.W.D., Patiala	27-4-67	Ambassador	28-4-66 He got car from private source and hence re-allotted to Shri Brijinder Singh 30-3-67
14	Shri Brijinder Singh, Chief Settlement Commissioner, Punjab, Rehabilitation Department, Chandigarh	19-6-67	Ambassador	
15	Shri L. R. Grover, Superintending Engineer, P.W.D., B. & R. Patiala	27-4-67	Ambassador	11-5-66
16	Shri P. L. Chopra, Superintending Engineer Ferozepore Circle, Canal Colony, Ferozepur	27-4-67	Ambassador	20-4-66 He declined to have Ambassador and hence re-allotted to Shri Harbans Singh, S.E.

Serial No.	Name, address and designation of Government Officials	Date of allotment	Make of Car allotted	Date of receipt of application
17	Shri Harbans Singh, Superintending Engineer, Irrigation Branch, Patiala	17-6-67	Ambassador	5-4-67
18	Shri B. B. Mahajan, Deputy Commissioner, Kapurthala	27-4-67	Ambassador	20-1-67
19	Shri A. S. Pooni, I.A.S., Additional Deputy Commissioner, Amritsar	27-4-67	Ambassador	25-8-66
20	Shri Gursharan Singh Jeji, Superintendent of Police, Rupar	27-4-67	Ambassador	13-12-66
21	Shri Kuldip Singh Dhillon, Assistant Secretary to the Financial Commissioner, Punjab, Chandigarh	27-4-67	Ambassador	8-3-67 Did not accept and hence re-allotted to Dr. Ferdinand Handa 10-6-66
22	Dr. Ferdinand Handa, Department of Skin and M.D., Government Medical College, Patiala	3-7-67	Ambassador	
23	Shri P. L. Sondhi, Labour Commissioner, Punjab, Chandigarh	29-7-67	Fiat	5-8-66
24	Shri Gurbachan Singh, District and Sessions Judge, Ludhiana	29-7-67	Fiat	27-9-66
25	Shri Banwari Lal Kakkar, I.A.S., provincial Transport Controller, Punjab, Chandigarh	29-7-67	Fiat	3-12-66
26	Shri B. S. Dina, Chief Engineer, Irrigation Works, Punjab, Chandigarh	29-7-67	Fiat	6-1-67
27	Shri Kewal Krishan, Chief Engineer, Punjab P.W.D. B.&R. and Director of Technical Education, Punjab, Chandigarh	29-7-67	Fiat	8-2-67
28	Shri K. K. Mukerjee, Deputy Secretary, Planning and Evaluation Punjab, now Director, Local Bodies, Punjab, Chandigarh	29-7-67	Fiat	4-5-66
29	Shri Sukhpal Singh, Superintendent of Police, C.I.D., Punjab, Chandigarh	29-7-67	Fiat	11-5-66
30	Shri Brijinder Singh Sidhu, I.P.S., Superintendent of Police, Punjab, Patiala	29-7-67	Fiat	17-5-66
31	Mrs. Sushil Dogra, P.C.S., Under-Secretary, Home, Punjab, Chandigarh	29-7-67	Fiat	13-7-67
32	Dr. J. S. Neki, Assistant Professor of Psychiatry, Medical College, Amritsar	29-7-67	Ambassador	3-5-67
33	Dr. Harbans Singh Mahal, P.C.M.S. I, Senior Medical Officer, Incharge, Civil Hospital, Ferozepur	29-7-67	Ambassador	4-5-67
34	Shri Baktawar Singh, I.P.S., Superintendent of Police, Amritsar	29-7-67	Ambassador	12-5-67

Serial No.	Name, address and designation of Government Officials	Date of allotment	Make of Car allotted	Date of receipt of application
35	General Manager, Punjab Roadways, Chandigarh	29-7-67	Ambassador	27-4-67 Government Department
36	General Manager, Punjab Roadways, Pathankot	29-7-67	Ambassador	19-6-67 Government Department
37	The Punjab State Industrial Development Corporation Ltd., Chandigarh	29-7-67	Ambassador	23-6-67
38	Captain Ajit Singh, P.V.S. I, Deputy Director, Headquarter, Animal Husbandry Department, Punjab, Chandigarh	29-7-67	Ambassador	15-4-66 Declined to have ambassador and hence re-allotted to Shri Avtar Singh Pannu
39	Shri Avtar Singh Pannu, Superintendent of Police, Anti-Smuggling, Food and Supplies Department, Punjab, Chandigarh	19-8-67	Ambassador	30-5-67
40	Dr. Ramji Dass, Principal, Government Medical College, Patiala	29-7-67	Ambassador	13-6-63
41	Dr. Ajit Singh, M.B.B.S., M.D., Assistant Professor, Medical College, V.J. Hospital, Amritsar	29-7-67	Ambassador	6-10-65
Legislators and Non-Legislators				
1	Shri Prithipal Singh, Principal Secretary to Chief Minister, Punjab, Chandigarh	31-3-67	Fiat	20-6-66
2	Major Harinder Singh, Revenue and Industries Minister, Punjab, Chandigarh	4-3-67	Fiat	..
3	Shri Narinder Singh, M.L.A., Ranghar Nangal House, Nabha	17-4-67	Fiat	5-6-65
4	Shri Lal Chand Subherwal, M.L.A. Gopal Nagar, Jullundur City	27-4-57	Fiat	7-4-67
5	Shri Charan Dass Ghai, Chairman, Parliamentary Board, S.S.P., Punjab, Moga, District Ferozepur	27-4-67	Fiat	12-3-67
6	Shri Surrinder Singh Garewal, College Road, Ludhiana	24-4-67	Fiat	14-4-67
7	M/s S.P. Worsted Spinning Mills, Amritsar, Verka, District Amritsar	17-4-67	Ambassador	30-1-67
8	Dr. Jagjit Singh, Deputy Speaker, Punjab Vidhan Sabha, Chandigarh	17-4-67	Ambassador	6-4-67
9	Shri Teja Singh Swatantra, M.L.C., House No. E-5 (234), Sector 2-A, Chandigarh	17-4-67	Ambassador	15-4-67
10	H.H. the Nawab of Malerkotla, M.L.A., Nabha	6-4-67	Ambassador	23-3-67

Serial No.	Name, address and designation of Government Officials	Date of allotment	Make of Car allotted	Date of receipt of application
11	Mrs. U.E. Chowdhry, Senior Architect, Baa Project, 254, Sector 8-C, Chandigarh	27-4-67	Ambassador	27-4-67
12	Dr. Gurdit Singh, Retired Civil Surgeon, Nabha	27-4-67	Ambassador	..
13	Giani Kartar Singh Garewal, Secretary, Siromani Akali Dal Sant Group, 11, M.L.A., Flat, Chandigarh	21-7-67	Ambassador	13-6-67
14	Shri B.S. Manik, Chandigarh Spun Pipe Company, 23, Industrial Area, Chandigarh	29-4-67	Ambassador	..
15	M/s Jupiter General Insurance Corporation Ltd., Abohar	29-7-67	Ambassador	27-6-67
16	Shri Harbans Singh, Secretary, Zila parishad, Amritsar	29-7-67	Ambassador	..
17	Shri A. Vishwanathan, M.L.A., Advocate, Patel Nagar, Ludhiana	29-7-67	Ambassador	..
18	Shri Shangara Singh, M.L.A., V. & P.O. Goidwal, District Amritsar	29-7-67	Ambassador	..
19	Shri Joginder Singh Speaker, Punjab Vidhan Sabha, Chandigarh	19-7-67	Fiat	15-3-67
20	Shri Bhat Singh, M.L.A., Faridkot, District Bhatinda	29-7-67	Fiat	..
21	Dr. Gurcharan Singh, V. & P.O. Khanna, District Ludhiana	29-6-67	Fiat	..
22	S. Bhupinder Singh Dhillon, Vice-President, High Court Bar Association and Member Pepsu Land Commission, Chandigarh	29-7-67	Fiat	10-6-65
23	Shri Rup Lal, Socialist Leader, Moga, District Ferozepore	29-7-67	Fiat	..
24	Dr. Rabinder Singh, House No. 24, Sector, 11-A, Chandigarh	29-7-67	Fiat	..

Allotment of Scooters/Motor Cycles from Government's Quota

*406. **Sardar Mohinder Singh Gill** : Will the Minister for Transport be pleased to state :

(a) the name, designations and address of Government officials or others to whom Lambretta scooters, Vespa scooters and Motor Cycles have been allotted from the Government's quota in the State since April, 1967, to-date ;

(b) the dates when the persons referred to in part (a) above submitted their applications for the purpose ?

Shri Parkash Singh Majitha : (a) and (b) A statement containing the requisite information is laid on the Table of the House.

((ੳ) ਤੇ (ਅ) ਲੋੜੀਂਦੀ ਸੂਚਨਾ ਦਰਸਾਉਣ ਵਾਲਾ ਸਟੇਟਮੈਂਟ ਸਭਾ ਦੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਪੇਸ਼ ਹੋਂ।)

STATEMENT

Serial No.	Name, Designation and address of allottee	Made of Scooters	Date of submission of application
Allotment against the 50 per cent quota with the scooter Allotment Board			
1.	Shri Iqbal Singh, Accounts Officer, Punjab Civil Secretariat, Chandigarh	Vespa	28-10-64
2.	Miss Virmani, Deputy Director Social Welfare Department, Punjab, Chandigarh	Vespa	5-6-64
3.	Mrs. Baljit Tuli, Assistant Directress, Social Welfare Department, Chandigarh	Vespa	25-5-64
4.	Shri Harjinder Singh, Administrative Officer, Punjab Civil Secretariat, Chandigarh	Vespa	3-1-64
5.	Shri Dalip Singh Sandhu P.C. S., Under Secretary, Food and Supplies Department, Punjab, Chandigarh	Vespa	25-9-65
6.	Shri J.S. Kalia, P.C.S. Executive Magistrate, Patiala	Lambretta	9-10-64
7.	Shri S.J.B. O'ri, Superintendent, of Police, P.A.P., Jullundur Cantt.	Lambretta	28-10-64
8.	Shri Kailash Nath, Sub-Divisional Officer, P.W.D., B. & R., Jullundur Cantt.	Lambretta	16-11-64
9.	Shri Sewa Singh Sokhey, Executive Engineer, Hydel U.B.D.C. Construction Division No. 1 Pathankot	Lambretta	22-12-64
10.	Dr. Gurcharan Kaur, M.D. Senior Lecturer, Government Hospital for Women, Amritsar	Lambretta	1-1-66
11.	Shri Karamjit Singh, Deputy Director, Civil Supplies Department, Punjab, Chandigarh	Vespa	9-2-65
12.	Shri S.K. Sanyal, I.A.S., Under Secretary, Vigilance Department, Punjab, Civil Secretariat, Chandigarh	Vespa	6-6-67
13.	Shri D.C. Trehan, Private Secretary, to Chief Secretary to Government, Punjab, Chandigarh	Vespa	15-5-67
14.	Shri G.S. Randhir, Press Liaison Officer at Delhi	Vespa	17-12-66
15.	Shri Ajit Singh Nagpal, Sub-Divisional Officer (C), Ajnala, district Amritsar	Vespa	10-1-65
16.	Shri G.S. Dhillon, Assistant, Design Engineer Hydel Design Directorate, Chandigarh	Lambretta	9-10-64
17.	Shri S. Indrajit Singh, Assistant District Attorney, Ludhiana	Lambretta	9-12-64
18.	Shri O.P. Jain, District Industries Officer, Ludhiana	Lambretta	29-12-64
19.	Shri I.R. Rattan, Superintendent Accounts Branch, Punjab, Civil Secretariat, Chandigarh	Lambretta	9-7-67
20.	Dr. Chhawal Kaur, Medical Officer, E.S.I. Hospital, Amritsar	Lambretta	29-1-66

Serial No.	Name, Designation and address of allottee	Make of scooters	Date of submission of application
Special allotments against the 50 per cent quota at the discretion of Transport Minister			
1.	Shri Madan Mohan Lal Sharma, P.A. to Chief Minister, Punjab, Chandigarh	Vespa	No regular applications are invited in the office of P.T.C. for allotment out of this quota
2.	Shri Jagjit Singh Sidhu, Deputy Director, Public Relations Department, Punjab, Chandigarh	Do	
3.	Shri Banwari Lal, I.A.S., Chandigarh	Do	
4.	Shri Kanwaljit Singh Phoolka, House No. 71, Sector, -2, Chandigarh	Do	
5.	Shri Gulraj Singh, Tehm, Cast, India Regd., 31, Industrial Area, Ludhiana	Do	
6.	Shri Amarjit Singh steno to the Chief Minister, Punjab	Do	
7.	Shri Jasbir Singh, Houe No. 16 Sector-3, Chandigarh	Do	
8.	Shri Sohan Singh, Superintendent Chief Minister's Secretariat, Punjab, Chandigarh	Do	
9.	Shri Piara Singh, O.S.D., Industris Department, Punjab, Sector-17, Chandigarh	Do	
Special Allotments of Motor Cycles out of the 50 per cent Quota at the discretion of Transport Minister			
1.	Captain J.S. Phoolka, Reg. of Artillery, new Kothi, No, 77, Sector, 2, Chandigarh	Royal Enfield 3.5 C.C.	2-5-67
2.	Shri Balwant Rai, Chowdhry, 'Delight' Una Road, Hosuhiarpur	Do	2-5-67
3.	Shri Shamsher Singh Sidhu, Village Jatwali, P.O. Bahikbodla tehsil Fazilaka District, Ferozepur	Do	4-5-67
4.	Shri Jagmohan Krishan, 112-Dayanand Nagar, Lawarance Road, Amritsar	Do	8-5-67
5.	Lt., B.S. Thaker Officers Mess, 17-Harses C/O 56 A.P.O.	Royal Enfield 3.5 C.C.	28-7-67
6.	Mr. Stephen L. Keller, Massachusetts Institute of Technology Centre for International Studies 731, Sector, 8-/ B, Chandigarh	Do	28-7-67
8.	Shri Manohar Lal, Inspector of Police, Gurdaspur	Royal Enfield 1.73 C.C.	25-1-67
9.	Shri Harbakhshish Singh, P.C.S., Executive Magistrate, Jullundur	Royal Enfield 1.73 C.C.	7-3-67

Serial No.	Name, Designation and address of allottee	Made of scooters	Date of submission of application
10	Shri Pritam Singh Brar, Deputy Superintendent of Police, Ludhiana	Royal Enfield 1.73 C.C.	11-2-67
11	Shri Gurdial Singh, P.V.S., Assistant Director of Fisheries, Jullundur Division, Jullundur City	Royal Enfield 3.5 C.C.	3-2-67
12	Shri Nirmal Singh Randhawa, Assistant Registrar, Cooperative Societies, Kapurthala	Royal Enfield 1.73 C.C.	20-1-67
13	Shri Gurcharan Singh, Naib-Tehsildar, Rehabilitation, Patiala	Royal Enfield 1.73 C.C.	23-1-67
14	Shri Kewal Singh S.D.O. (P.A. to S.E.), Irrigation Works Punjab, Chandigarh	Royal Enfield 1.73 C.C.	2-2-67
15	Shri M.K. Sain S.D.O. B. & R. on deputation to the Punjab University, Ludhiana	Royal Enfield 1.73 C.C.	4-2-67
16	Shri Joginder Singh, Gill, Deputy Superintendent Jails, Nabha	Royal Enfield 1.73 C.C.	6-2-67
17	Shri Khushal Singh, Assistant Registrar Co-operative Societies, Hoshiarpur	Royal Enfield 3.5 C.C.	11-2-67 Shri Rangil Ram Uppal declined to accept and hence, re-allotted
18	Shri Hari Parkash, Investigator, Financial Commissioner's Office, Punjab, Chandigarh	Royal Enfield 1.73 C.C.	9-2-67 Shri Pritam Singh Brar declined to accept and hence reallotted to him
19	Shri Harnam Singh, Assistant Rice, Procurement Branch, Food and Supplies Department, Chandigarh	Royal Enfield 1.73 C.C.	14-2-67 Shri Harbakshish Singh P.C.S. declined to accept and hence reallotted to him
20	Shri Kulwant Singh Bakhshi, Deputy Superintendent, Office of the Chief Engineer, Irrigation Works, Punjab, Chandigarh,	Royal Enfield 1.73 C.C.	16-2-67 Reallotted as Shri M. K. Sain, S.D.O. did not accept
21	Shri Mohinder Singh, Assistant Accounts Officer, Beas Project, Talwara	Royal Enfield 1.73 C.C.	28-2-67 Re-allotted as Shri Joginder Singh did not accept it.

Serial No.	Name, Designation and address of allottee	Made of scooters	Date of submission of application
22	Shri R.S. Dass, District Development and Panchayat Officer, Sangrur	Royal Enfield 3.5 C.C.	6-5-67
23	Shri Gurdas Singh, Associate Prof. of Biochemistry, Medical College, Amritsar	Royal Enfield 3.5 C.C.	12-5-67
24	Shri Gian Singh, Registrar Irrigation Works, Punjab, Chandigarh	Royal Enfield 3.5 C.C.	16-5-67
25	Shri Gurdip Singh Waraich, Commandant and Superintendent of Police 2nd Battalion, P.A.P., C/O, A.P.O.	Royal Enfield 3.5 C.C.	18-5-67
26	Shri Joginder Singh, Gill, Deputy Superintendent of Jails, Nabha district Patiala	Royal Enfield 3.5 C.C.	6-2-67
27	Shri Daulat Ram, Hindi Resident Senior Auditor M.C., Bhatina, (Local Audit Department Punjab, Chandigarh)	Royal Enfield 1.73 C.C.	3-3-67
28	Shri Gurdpartap Singh, Brar, Assistant Registrar Cooperative Societies, Tarn Taran, district Amritsar	Royal Enfield 1.73 C.C.	6-3-67
29	Shri Mohan Lal, Senior Auditor, Office of the Director, Animal Husbandry, Punjab, Chandigarh	Royal Enfield 1.73 C.C.	14-3-67
30	Shri Kartar Singh, P.A. to Director, Animal Husbandry, Punjab, Chandigarh	Royal Enfield 1.73 C.C.	14-3-67
31	Shri Gurbux Singh, Chahl, Veterinary Assistant Surgeon, Sudhar (Ludhiana)	Royal Enfield 1.73 C.C.	14-3-67
32	Shri D.R. Sharma, Deputy Superintendent of Police, Mansa, District Bhatinda	Royal Enfield 3.5 C.C.	1-6-67
33	Shri Harnam Singh Marwaha, Deputy Superintendent of Police, Bhatinda	Royal Enfield 3.5 C.C.	1-6-67
34	Shri Gurdial Singh, P.C.S., Settlement Officer, Consolidation of Holdings, Amritsar	Royal Enfield 3.5 C.C.	3-7-67
35	Shri Mohan Lal Kaushal, Veterinary Surgeon, Landran, District Rupar	Royal Enfield 1.73 C.C.	14-3-67
36	Shri Gurjit Singh, Naib Tehsildar, Deputy Commissioner's Office, Sangrur	Royal Enfield 1.73 C.C.	20-3-67
37	Shri Santokh Singh Dhillon, Horticultural Development Officer (Grapes) Chandigarh	Royal Enfield 1.73 C.C.	30-3-67
38	Shri Narinder Singh Sanga, Veterinary Assistant, Surgeon, Garhshanker.	Royal Enfield 1.73 C.C.	4-4-67
39	Shri K.S. Gurcharan Singh, Veterinary Assistant Surgeon, Bhatinda	Royal Enfield 1.73 C.C.	17-5-67
Special Allotments of Motor Cycles out of the 50 per cent Quota at the Discretion of Transport Minister			
1	Captain J.S. Phoolka, Reg. of Artillery, new Kothi, No. 77, Sector, 2, Chandigarh	Royal Enfield 3.5 C.C.	2-5-67
2	Shri Balwant Rai, Chowdhry, 'Delight', Una Road, Hoshiarpur	Ditto	2-5-67
3	Shri Shamsher Singh Sidhu, Village Jatwali, P.O. Bahikbodla, Tehsil Fazilka, District Ferozepur	Ditto	4-5-67
4	Shri Jagmohan Krishan, 112-Dayalpur Nagar, Lawrence Road, Amritsar	Ditto	18-4-67
5	Lt., B.S. Thakur Officers, Mess, 17-Horses C/o 56 A.P.O.	Royal Enfield 3.5 C.C.	28-6-67
6	Mr. Stephen L. Keller, Massachusetts Institute of Technology Centre for International Studies 731, Sector 8/B Chandigarh	Ditto	28-7-67

Permits sanctioned by Government on certain routes

*582. Comrade Sat Pal Kapoor : Will the Minister for Transport be pleased to state—

(a) whether the Government had sanctioned three (3) route permits on the Patiala—Ghuram and some route permits on the Patiala—Massingan routes ;

(b) whether the Government received any complaints from the villagers of the said areas to the effect that the Companies are not plying their buses up to Ghuram and Massingan ; if so, the action taken thereon ?

Sardar Parkash Singh Majitha : (a) One temporary stage carriage permit was sanctioned on Patiala—Ghuram route but no new permit was granted on Patiala—Massingan route.

(b) Yes. Enquiry was made by the Secretary, Regional Transport Authority, Patiala regarding stopping of operation of services beyond Rauron Patiala-Ghuram-route. It was found that the road beyond Raur to Ghuram had become un-motorable.— The P. W. D., B & R authorities were requested to make the road motorable and they informed that the work was being taken in hand but it would take 1½ years to complete the job. The Assistant Inspector General of Police (Traffic) has been asked to make enquiry through enforcement staff regarding non-operation of service on Patiala—Massingan route but the report is still awaited.

[(ੳ) ਪਟਿਆਲਾ-ਘੁਰਾਮ ਰੂਟ ਤੇ ਇਕ ਆਰਜ਼ੀ ਪਰਮਿਟ ਦੀ ਪਰਵਾਨਗੀ ਦਿਤੀ ਗਈ ਸੀ ਪਰ ਪਟਿਆਲਾ-ਮਸੀੰਗਨ ਰੂਟ ਤੇ ਕੋਈ ਨਵਾਂ ਪਰਮਿਟ ਨਹੀਂ ਸੀ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।]

(ਅ) ਹਾਂ, ਰੀਜਨਲ ਟਰਾਂਸਪੋਰਟ ਅਥਾਰਟੀ ਦੇ ਸਕੱਤਰ ਨੇ ਪੁਛ ਪੜਤਾਲ ਕੀਤੀ ਸੀ ਕਿ ਪਟਿਆਲਾ-ਘੁਰਾਮ ਰੂਟ ਤੇ ਰੋੜ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਬਸ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੀ। ਪੁਛ ਪੜਤਾਲ ਤੋਂ ਬਾਦ ਇਹ ਪਤਾ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਰੋੜ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਸੜਕ ਟੁੱਟੀ ਹੋਈ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਤੇ ਮੋਟਰ ਨਹੀਂ ਚਲ ਸਕਦੀ। ਪੀ. ਡਬਲਯੂ. ਡੀ. ਅਤੇ ਬੀ. ਐੱਫ ਆਰ. ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਸੜਕ ਨੂੰ ਮੋਟਰ ਦੇ ਚਲਣ ਯੋਗ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਗਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਕੰਮ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਕੰਮ 1½ ਸਾਲ ਵਿਚ ਸ਼ਤਮ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ। ਅਸਿਸਟੈਂਟ ਇਨਸਪੈਕਟਰ-ਜਨਰਲ ਪੁਲਿਸ (ਟਰੈਫਿਕ) ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਸਟਾਫ਼ ਰਾਹੀਂ ਪਟਿਆਲਾ-ਮਸੀੰਗਨ ਰੂਟ ਤੇ ਬਸਾਂ ਦੇ ਨਾ ਚਲਣ ਬਾਰੇ ਪੁਛ ਪੜਤਾਲ ਕਰਵਾਏ। ਪਰ ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਅਜੇ ਤਕ ਰਿਪੋਰਟ ਨਹੀਂ ਆਈ।]

Industrial Loans given to Harijans in the State

525. Shri A. Vishwanathan: Will the Minister for Industries be pleased to state the total amount of Industrial loans given to the Harijans in the State since the last General Elections?

Sri Bishamber Nath Makkar : Rs 1,85,450

Students nominated for admission in Medical College in other States

*581. Comrade Satpal Kapoor: Will the Minister for health be pleased to state—

(a) whether it is a fact that the Government have nominated some students for admission to the Medical College in some other states, in 1967; if so, the total number of such students nominated (College wise),

(b) the total number of applications received by the Government for the purpose during the said year;

(c) the criteria adopted for recommending the names of the students for admission to the said college;

(d) whether it is fact that some students who had secured higher marks have not been nominated; if so their number and names.

Shri Ram Parkash Dass : (a) Yes. Five students were nominated to Medical College, Srinagar.

(b) 88.

(e) Only those candidates were considered who obtained more than 45 percent marks.

(d) Yes. 56. A list is laid on the table of the House.

List of applicants who secured higher marks but were not nominated to the Medical College, Srinagar.

Serial No.	Name
1	Shri Charanjit Singh.
2	Shri Adarsh Winod.
3	Shri Madan Lal.
4	Shri Tarsem Lal.
5	Shri Om Parkash.
6	Shri Dharmender Kumar.
7	Shri Ashok Kumar Vohra.
8	Shri Ashok Kumar Aggarwal.
9	Shri Verinder Kumar.
10	Shri Jaswant Singh.
11	Shri Surinder Mittal.
12	Shri Rameshwar Lal Gupta.
13	Shri Anoop Singh.
14	Shri Shamsher Singh.
15	Shri Mohinder Pal Pathak.
16	Shri Amarjit Singh.
17	Shri Mahesh Kumar.
18	Shri Vijay Kumar.
19	Shri Tarjeet Singh.
20	Shri Devinder Kumar Samra.
21	Shri Grinder Pal Singh.
22	Shri Rana Sushil Kumar.
23	Shri Rajinder Gill.
24	Shri Romesh Kumar Goyal.
25	Shri Deepender Singh Dhall.

- 26 Shri Kamaljit Singh.
  - 27 Shri Kewal Kumar.
  - 28 Shri Dharamvir Singh Sodhi.
  - 29 Shri Harinder Pal Singh .
  - 30 Shri Lal Singh .
  - 31 Shri Ranbir Kumar Sobti.
  - 32 Shri Suresh Kumar Nanda.
  - 33 Shri Parampal Singh.
  - 34 Shri Jeet Singh .
  - 35 Shri Srishti Kumar Garg.
  - 36 Shri Basant Kumar Nangia.
  - 37 Shri Hari Mittar Sood.
  - 38 Shri Kuldip Singh.
  - 39 Shri Gurdev Singh Cheema.
  - 40 Shri Sudhir Kumar Malhotra.
  - 41 Shri Sukhinder Singh.
  - 42 Shri Sarjit Singh Mall.
  - 43 Shri Gurshanan Singh.
  - 44 Shri Jatinder Lal Sharma.
  - 45 Miss. Inder Kaur.
  - 46 Miss Harvinder Kaur Chopra
  - 47 Miss Ravinder Kaur.
  - 48 Miss Pushpal.
  - 49 Miss Adarsh Thaper.
  - 50 Miss Mira Sood.
  - 51 Miss Tripat Kumari Joshi.
  - 52 Miss Harinder Kaur Sidhu.
  - 53 Miss Narinder Kaur.
  - 54 Miss Paramjit Kaur Lidder.
  - 55 Miss Saroj Balal Chugh.
-

Repairs to Building of Primary Health Centre, Payal, Distt. Ludhiana

*600. Lieut. Bhag Singh: Will the Minister for Health be pleased to state:—

- (a) whether annual repairs and white washing etc. was done to the building of Primary Health Centre, Payal, district Ludhiana, if so, the date when it was repaired/white washed last and by which authority;
- (b) the authority under whose charge the said building is;
- (c) whether the bills for carrying out the said repairs have been paid, if so, on what date?

Shri Ram Parkash Dass, (a) No repairs of any kind has been carried out to the Primary Health Centre building and its attached quarters for the 1st 10 or 12 years.

(b) The building is under the control of Sub-Divisional Officer, Panchayati Raj, Ludhiana now-a-days.

(c) The question about the payment in regard to the repairs of the building does not arise.

Construction of Bridge over Madhopur Beas Link Distributary in tehsil Pathankot

*570. Shri Chhajju Ram: Will the Minister of State for Irrigation and Power be pleased to state:—

- (a) whether the Government has any scheme under its consideration to construct a bridge over Madhopur Beas Link distributary near village Jhajbeli-Nibalpur (Sujanpur) tehsil Pathanakot, if so, the action taken so far in this connection;
- (b) if the reply to part (a) above be in affirmative, the time by which the said bridge is likely to be completed.

Sardar Natha Singh (a) No.

(b) Does not arise.

Land acquired for Model Town Distributary, Jullundur.

*589. Chaudhri Darshan Singh: Will the Minister of State for Irrigation and Power be pleased to state:—

- (a) whether any area of land was acquired near Model Town, Jullundur for the Model Town distributary; if so, when together with the names of the land owners whose land was acquired;
- (b) whether any compensation has been paid to the said land-owners;
- (c) the date when the award for the payment of compensation was given;
- (d) whether one S. Naranjan Singh land-owner applied for a copy of such award; if so, whether the same was supplied to him; if not, the reasons therefor?

Sardar. Natha Singh. (a) Yes. 19.47 acres of land near Model Town, Jullundur was acquired during January, 19.57, for the construction of Model Town Minor A detailed list of the land owners whose land was acquired laid on the table.

(b) No.

(c) 28th March, 1966.

(d) No.

Copy of Bash Statement of village Jullundur Land acquired for Model Town Minor, Jullundur.

Serial No.	Name of land owners	Compensation Amount		Area acquired	
		Rs.	K.	M.	
1.	Custodian.	2,59,559.51	148		16
2.	Municipal committee.	7,579.31	5		10
3.	Provincial Govt. (Pb. Govt).	17,910.26	12		9
4.	Naranjan Singh S/O Dalip Singh.	3,169.56	2		6
5.	Central Government.	24,748.84	13		11
6.	Shrimati Bhagwanti w/o Jagjit Mal.	34.45	0		2
7.	Smt. Shanti Devi w/o Lashri Mal.	68.9			
8.	Smt. Mohinder Kaur w/o Narain Singh.	34.45			
9.	Rattan Chand son of Rulia Ram.	2,730.64	0		0
10.	Hira Lal son o Mukand Lal.	53.47	1		15
11.	Behari Lal son of Mukand Lal.	53.47			
12.	Kastori Lal son of Mukand Lal.	53.47			
13.	Kadar Nath son of Ram Chand.	53.46			
14.	Kewal Krishan son of Dina Nath.	26.73	0		7
15.	Sham Lal son of Dina Nath.	26.74			
16.	Muni Lal son of Shankar Dass.	17.82			
17.	Munshi Ram son of Shankar Dass.	17.82			
18.	Sunder Lal son of Shankar Dass.	17.83			
19.	Behari Lal son of Khidmat Raj.	53.34	0		1
20.	Krishan Kumar.	15.56	Nil		
21.	Ram Gopal son of Daula Mal.	2,067.12	1		10
22.	Major Mohan Singh.	895.75	0		13
23.	Rai Bahadur Badr Dass son of Megh Raj	137.81	0		2
24.	Durga Dass son of Kanshi Ram.	1,309.16	0		19
25.	Parma Nand son of Daula Mal.	1,929.31	1		8
26.	Jagan Nath son of Daula Mal.	620.12	0		9
27.	Bindra Ban son of Nanak Ram.	620.12	0		9
28.	Chhajju Ram son of Narak Ram.	551.22	0		8
29.	Girdhari Lal son of Dula Mal.	1,791.49	1		6
30.	Sant Ram son of Mul Raj.	5,740.48	4		1
31.	Shamlat Del.	12,264.79	8.18		
Grand Total		3,44,153	205		4
Award No. 932/J, dated 28-3-66		259009.00			
Suppl. Award No. 933/J dated 28-3-66		85144.00			
		3,44,153.00			

Basic units in Ferozepur Cantonment and Dharmkot Assembly Constituencies

*407. **Sardar Mohinder Singh Gill:** Will the Chief Minister be pleased to state:—

- (a) whether any basic unit has been allotted to any place within the Ferozepur Cantonment Assembly Constituency;
- (b) the total number of basic units opened in the Dharmkot Assembly constituency in Ferozepur District during the current year;
- (c) the number of basic units which were functioning in the Dharmkot Assembly Constituency during the last year?

Sardar Lachhman Singh Gill: (a) No.

(b) Three.

(c) Nil.

[(ੳ) ਨਹੀਂ

(ਅ) ਤਿੰਨ

(ੲ) ਕੁਝ ਨਹੀਂ]

Demands of Private School Teachers in the State

*605. **Pandit Mohan Lal:** Will the Chief Minister be pleased to state:—

- (a) the details of the demands of the Private school teachers in the State,
- (b) the action taken by the Government to ameliorate the condition of the teachers referred to in part (a) above with a view to stopping their agitation?

Sardar Lachhman Singh Gill: (a) The following are the demands of Private School Teachers:—

- (i) To bring parity between Government Teachers and Private Teachers working in the recognised schools in respect of Pay and allowances.
- (ii) To enforce Delhi Pattern of Grant-in-aid to recognized schools.
- (iii) To protect Services of Teachers working in the recognised schools by means of legislation.
- (b) These demands have been accepted in principle and a Committee has been formed to look into these demands. The agitation has been called off.

[(ੳ) ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਸਕੂਲ ਦੇ ਟੀਚਰਾਂ ਦੀਆਂ ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਮੰਗਾਂ ਹਨ:—

(1) ਤਨਖਾਹ ਅਤੇ ਭੱਤਿਆਂ ਬਾਰੇ ਸਰਕਾਰੀ ਟੀਚਰਾਂ ਅਤੇ ਮਾਨਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਸਕੂਲਾਂ ਦੇ ਟੀਚਰਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਇਕ ਸਾਰਤਾ ਲਿਆਉਣਾ।

(2) ਮਾਨਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਸਕੂਲਾਂ ਲਈ ਸਹਾਇਤਾ ਅਨੁਦਾਨ ਦਾ ਦਿੱਲੀ ਪੈਟਰਨ ਲਾਗੂ ਕਰਨਾ।

(3) ਕਨੂੰਨ ਬਣਾ ਕੇ ਮਾਨਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਸਕੂਲਾਂ ਵਿੱਚ ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਟੀਚਰਾਂ ਦੀ ਨੌਕਰੀ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਕਰਨਾ।

(ਅ) ਇਹ ਮੰਗਾਂ ਅਸੂਲ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਪਰਵਾਨ ਕਰ ਲਈਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਮੰਗਾਂ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਇਕ ਕਮੇਟੀ ਬਣਾ ਦਿਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਅੰਦੋਲਨ ਵਾਪਸ ਲੈ ਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ।]

Damage by Floods

*580. **Comrade Sat Pal Kapur:** Will the Chief Minister be pleased to state the details of the damage (in rupees) caused by floods to crops and houses and the details of loss of cattle and persons, district-wise in the State during the period from 1955-56 to 1966-67 to-date?

Sardar Lachhman Singh Gill, :—A statement giving the necessary information in respect of all the districts (except Ferozepur) is laid on the Table of the House.

Information about Ferozepur is awaited and will follow.

ਜ਼ਿਲਾ ਫੀਰੋਜ਼ਪੁਰ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਬਾਕੀ ਸਾਰੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹਿਆਂ ਬਾਰੇ ਮੁਕੰਮਲ ਸੂਚਨਾ ਸਭਾ ਵਿਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਵੇਰਵਾ ਪੱਤਰ ਵਿਚ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ।

ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਫੀਰੋਜ਼ਪੁਰ ਬਾਰੇ ਸੂਚਨਾ ਅਜੇ ਰਸੂਲ ਨਹੀਂ ਹੋਈ ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਹੀ ਇਹ ਰਸੂਲ ਹੋਵੇਗੀ, ਉਸੇ ਸਮੇਂ ਪੇਸ਼ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

Damage caused by floods to crops and Houses etc. during the period from 1955-56 to 1966-

Year	Damage to Crops (in rupees)	Damage to houses <div>No.</div>	Value (In Rupees)	Cattle head lost <div>No.</div>	Value (In Rupees)	Human lives lost <div>No.</div>
		(a)	(b)	(a)	(b)	
1	2	(3)a	(3)b		4	5
HOSHIARPUR DISTRICT						
1955-56	80,00,000	1,02,500	1,75,00,000	4,322	4,53,800	35
1956-57	2,39,835	081	61,000	182	—	2
1957-58	17,856	14	Not avail- able	—	—	—
1958-59	12,29,250	404	95,750	—	—	1
1959-60	2,81,596	613	1,22,600	—	—	—
1960-61	38,15,988	3,529	1,77,018	2	650	1
1961-62	5,27,270	146	13,431	4	550	—
1962-63	5,93,234	3,119	2,95,590	4	1,200	1
1963-64	14,360	26	5,600	—	—	1
1964-65	1,42,042	79	25,860	—	—	4
1965-66	3,200	9	6,990	—	—	—
1965-67	7,93,160	6	600	—	—	—
1967-58 to date	—	—	—	—	—	—
SANGRUR DISTRICT						
1955-56	3,29,20,457	63,773	1,87,85,829	1,900	1,48,883	27
1956-57	—	—	—	—	—	—
1957-58	—	—	—	—	—	—
1958-59	2,12,30,894	12,463	—	161	—	3

1	2	3(a)	3(b)	4(a)	4(b)	5
1959-60	8,44,000	400	2,00,000	...	...	...
1960-61	4,72,64,204	23,179	79,51,528	128	31,737	2
1961-62	28,84,750	340	59,470	...	...	...
1962-63	4,66,19,326	12,000	1,20,00,000	92	27,600	2
1963-64	46,39,148	2,771	14,9,500	11	2,800	5
1964-65	3,23,37,250	4,836	11,93,150	91	18,850	3
1965-66	2,28,280	...	...	...	...	1
1966-67	29,51,446	36	...	4	...	...
1967-68	1,43,93,784	117	52,125	...	...	...

GURDASPUR DISTRICT

1955-56	38,34,848	71,855	3,31,98,674	5,905	Not available	73
1956-57	29,78,545	...	...	...	...	...
1957-58	29,43,435	176	12,432	...	...	...
1958-59	32,27,091	4,079	4,68,787	29	3,050	...
1959-60	3,55,634	158	45,000	...	...	...
1960-61	...	...	...	...	...	...
1961-62	1,09,64,519	1,951	3,28,040	11	3,600	2
1962-63	49,39,355	13,305	20,75,595	45	8,990	6
1963-64	...	...	...	...	...	...
1964-65	42,010	29	7,500	...	...	...
1965-66	...	...	...	...	...	...
1966-67	17,89,028	2,511	4,19,600	22	3,805	2
1967-68 to date	...	...	...	...	...	...

JULLUNDUR DISTRICT

1955-56	80,59,386	47,388	94,77,600	219	43,790	6
1956-57	...	...	...	...	...	...
1957-58	...	...	...	...	...	...
1958-59	41,71,734	5,256	10,51,200	...	...	...
1959-60	...	...	...	...	...	...
1960-61	63,12,726	1,111	12,200	...	...	...
1961-62	1,06,850	106	9,672	...	...	...
1962-63	52,26,043	199	39,800	...	...	11
1963-64	...	...	...	...	...	...

1	2	3	4	5
1964-65	40,85,615	20	12,000	...
1965-66	...	...	...	...
1966-67	...	20	12,000	...
1967-68 to date	...	8	3,200	...

BHATINDA DISTRICT

1955-56	1,29,45,938	10,312	40,34,912	92	25,50	...
1956-57	...	...	...	...	...	...
1957-58	...	...	...	...	...	...
1958-59	30,46,850	7,558	14,69,098	...	...	...
1959-60	2,35,279	74	2,500	...	...	...
1960-61	22,97,200	1,397	4,19,000	...	...	...
1961-62	...	...	...	...	...	...
1962-63	1,05,50,520	19,731	96,65,894	22	11,920	...
1963-64	...	...	...	...	...	...
65	76,94,838	4,153	14,74,330	18	6,200	2
1965-66	...	...	...	...	...	...
1966-67	...	...	...	...	...	...
1967-68 to date	...	...	...	...	...	...

LUDHIANA DISTRICT

1955-56	2,30,53,995	48,944	1,07,74,551	2,603	7,80,900	24
1956-57	1,32,630	...	...	...	...	...
1957-58	1,00,000	...	...	...	...	...
1958-59	3,03,28,310	16,352	34,56,982	...	...	2
1959-60	48,51,210	35	11,400	...	...	...
1960-61	1,22,12,932	1,373	3,35,750	...	...	...
1961-62	54,950	...	...	...	...	...
1962-63	4,09,21,952	479	60,550	...	...	10
1963-64	13,67,724	49	15,200	...	...	2
1964-65	5,10,37,550	156	64,000	...	...	1
1965-66	...	...	...	...	...	...
1966-67	...	...	...	...	...	...
1967-68	...	...	...	...	...	...

1	2	3(a)	3(b)	4(a)	4(b)	5
KAPURTHALA DISTRICT						
1955-56	1,12,47,600	[3,264	[1,65,05,550	77	[23,100	...
1956-57	...	...	...	...	...	...
1957-58	...	...	...	...	...	...
1958-59	43,00,000	F 1,866	1,77,960	10	[4,000	...
1959-60	37,694	48	[12,960	...	...	...
1960-61	5,34,585	...	...	...	...	...
1961-62	3,56,315	...	...	...	...	...
1962-63	20,86,674	8,441	16,46,717	...	...	...
1963-64	11,310	...	...	...	...	...
1964-65	2,46,646	129	12,870	...	...	...
1965-66	10,10,590	741	[1,24,975	126	18,200	...
1966-67	...	...	...	...	...	...
PATIALA DISTRICT						
	(lacs)		(lacs)			
1955-56	129.97	[23,329	36.15	...	...	...
1956-57	0.16	...	...	...	...	...
1957-58	0.15	...	...	...	...	...
1958-59	24.04	868	.234	...	...	...
1959-60	13.24	...	...	...	...	...
1960-61	218.41	1,180	3.20	...	...	...
1961-62	28.17	...	...	...	...	...
1962-63	128.43	4,560	1.70	...	...	...
1963-64	.29	...	...	...	...	...
1964-65	152.51	1,915	5.12	52	0.92	2
1965-66	...	...	...	...	...	...
1966-67	104.6	306	3.46	12	.107	1
AMRITSAR DISTRICT						
1955-56	[2,00,00,000	1,21,455	4,00,00,000	12,281	49,12,400	155
1956-57	[12,00,000	20	70,000	10	4,000	5
1957-58	[2,00,000	811	4,00,000	2	800	2
1958-59	[5,16,07,252	15,343	48,94,200	572	1,14,400	13
1959-60	[53,82,118	751	98,750	...	...	...

1	2	3	4	5		
1960-61	2,31,020	17	3,400	3	900	1
1961-62	2,14,13,407	9,815	1,02,640	32	10,000	9
1962-63	5,01,78,485	59,727	1,98,43,500	450	73,955	30
1963-64	..	..	..	..	..	..
1964-65	2,76,13,497	10,547	10,54,700	322	1,24,215	22
1965-66	..	..	..	..	..	..
1966-67	4,74,24,269	26,689	42,22,726	48	20,45	16
1967-68	3,65,334	..	..	..	..	..

RUPAR DISTRICT

The information in respect of this District is 'Nil' as the District was formed only on 1st November, 1966.

Complaints against Girdawar Kanungo of Circle Lohke, district Amritsar.

*586. Chaudhari Balbir Singh : Will the Chief Minister be pleased to state—

- (a) Whether any complaints of corruption were made to the Sub-Divisional Officer, Tarn Taran, District Amritsar against the Girdawar Kanungo of Circle Lohke between 1st July, 1966 to 31st January, 1967 ; if so, the nature of allegation made in each of these complaints ;
- (b) whether the complaints referred to above were forwarded by the said Sub-Divisional Officer to the Tahsildar, Tarn Taran ; if so, the reasons therefor ;
- (c) the date when each of the said complaints were received in the office of the Tahsildar ;
- (d) the date when the complainants first appeared before the Tahsildar ;
- (e) the date when the enquiry by the Tahsildar was completed ;
- (f) the dates of hearing of the case as fixed by the Tahsildar between the period referred to in parts (d) and (e) above and the dates when the enquiries were completed ;
- (g) the action taken by the revenue authorities in the completion of inquiries in respect of undue delays occurred.

Sardar Lachhman Singh Gill : (a) Yes, only one complaint of corruption was received on 7th December, 1966 against Shri Mohinder Singh, Girdawar Kanungo of Circle Lohke from Shrimati Amarjit Kaur, Teacher, Government Primary School, Kairon alleging that the said Kanungo accompanied by Pritam Singh Patwari and a police constable sent for her from the school and under the threat of auctioning her Moveable took Rs 20 from her as a bribe ; and that another visit to her house paid by them and a bribe of Rs 10 taken under threat of auctioning her land.

(b) Yes ; the complaint referred to above was forwarded by the Sub-Divisional Officer (Civil) to the Tahsildar, Tarn Taran for enquiry and report as the Kanungo complained against was working under him.

(c) 9th December, 1967 ;

(d) 21st January, 1967 ;

(e) The enquiry has not been completed yet.

(f) 21st January, 1967, 4th February, 1967, 15th February, 1967, 4th March, 1967, 20th March, 1967, 18th April, 1967, 12th May, 1967, 25th May, 1967, 19th June, 1967, 18th July, 1967, 15th August, 1967, 6th September, 1967, 16th September, 1967, 7th October, 1967, 2nd November, 1967, 3rd November, 1967, 21st November, 1967, 23rd November, 1967. As stated above the enquiry has not yet concluded.

(g) The Revenue authorities issue all necessary instructions whenever any undue delay in completion of enquiries involving corruption are brought to notice.

[(ੳ) ਹਾਂ, ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਦੀ ਕੇਵਲ ਇਕ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਸ੍ਰੀ ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਗਿਰਦਾਵਰ ਕਾਨੂੰਗੋ, ਹਲਕਾ ਲੋਹਕੇ ਵਿਰੁਧ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਅਮਰਜੀਤ ਕੌਰ, ਟੀਚਰ, ਗੌਰਮਿੰਟ ਪ੍ਰਾਇਮਰੀ ਸਕੂਲ, ਕੈਰੋਂ ਵਲੋਂ 7 ਦਸੰਬਰ, 1966 ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਈ ਸੀ ਕਿ ਉਪਰੋਕਤ ਕਾਨੂੰਗੋ ਨੇ, ਜਿਸ ਦੇ ਨਾਲ ਕਿ ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਪਟਵਾਰੀ ਅਤੇ ਪੁਲਸ ਦਾ ਇਕ ਸਿਪਾਹੀ ਵੀ ਸੀ, ਉਸ ਨੂੰ ਸਕੂਲ ਵਿਚ ਬੁਲਵਾਇਆ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀਆਂ ਮਨਕੂਲਾ ਚੀਜ਼ਾਂ ਨਿਲਾਮ ਕਰ ਦੇਣ ਦੀ ਧਮਕੀ ਹੇਠ 20 ਰੁਪਏ ਰਿਸ਼ਵਤ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਲਏ ਅਤੇ ਇਹ ਕਿ ਉਸ ਦੇ ਘਰ ਉਹ ਇਕ ਵਾਰੀ ਫਿਰ ਆਏ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਭੂਮੀ ਨਿਲਾਮ ਕਰ ਦੇਣ ਦੀ ਧਮਕੀ ਹੇਠ 100 ਰੁਪਏ ਵਸੂਲ ਕੀਤੇ।

(ਅ) ਹਾਂ, ਉਪਰੋਕਤ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਐਸ. ਡੀ. ਓ. (ਸਿਵਲ) ਨੇ ਤਹਿਸੀਲਦਾਰ ਤਰਨ ਤਾਰਨ ਕੋਲ ਜਾਂਚ ਪੜਤਾਲ ਅਤੇ ਰਿਪੋਰਟ ਲਈ ਭੇਜ ਦਿੱਤੀ ਕਿਉਂ ਜੋ ਉਪਰੋਕਤ ਕਾਨੂੰਗੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ ਕੰਮ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ।

(ੲ) 9 ਦਸੰਬਰ, 1967।

(ਸ) 21 ਜਨਵਰੀ, 1967।

(ਹ) ਅਜੇ ਜਾਂਚ ਪੜਤਾਲ ਮੁਕੰਮਲ ਨਹੀਂ ਹੋਈ।

(ਕ) 21 ਜਨਵਰੀ, 1967, 4 ਫਰਵਰੀ, 1967, 15 ਫਰਵਰੀ, 1967, 4 ਮਾਰਚ, 1967, 20 ਮਾਰਚ, 1967, 18 ਅਪ੍ਰੈਲ, 1967.

(ਖ) 21 ਜਨਵਰੀ, 1967, 4 ਫਰਵਰੀ, 1967, 15 ਫਰਵਰੀ, 1967, 4 ਮਾਰਚ, 1967, 20 ਮਾਰਚ, 1967, 18 ਅਪ੍ਰੈਲ, 1967, 12 ਮਈ, 1967, 25 ਮਈ, 1967, 19 ਜੂਨ, 1967, 18 ਜੁਲਾਈ, 1967, 15 ਅਗਸਤ, 1967, 6 ਸਤੰਬਰ, 1967, 16 ਸਤੰਬਰ, 1967, 7 ਅਕਤੂਬਰ, 1967, 2 ਨਵੰਬਰ, 1967, 3 ਨਵੰਬਰ, 1967, 21 ਨਵੰਬਰ, 1967, 23 ਨਵੰਬਰ, 1967.

ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉਪਰ ਦਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਾਂਚ ਪੜਤਾਲ ਅਜੇ ਮੁਕੰਮਲ ਨਹੀਂ ਹੋਈ।

(ਗ) ਜਦ ਕਦੀ ਵੀ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਸਬੰਧੀ ਕਿਸੇ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦੀ ਜਾਂਚ ਮੁਕੰਮਲ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਗੈਰ ਜ਼ਰੂਰੀ ਦੇਰੀ ਹੋ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਮਹਿਕਮਾ ਮਾਲ ਦੇ ਅਫਸਰ ਸਾਰੀਆਂ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹਿਦਾਇਤਾਂ ਜਾਰੀ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ।

Agricultural Loans given to Harijans in the State

*526. **Shri A. Vishwanathan :** Will the Minister of State for Agriculture, Food and Civil Supplies be pleased to state the total amount of Agricultural Loans given to the Harijans in the State since the last General Elections ?

Sardar Jasdev Singh : Loans for agricultural purposes are advanced without any distinction of caste or creed. No separate record is, therefore, maintained in respect of loans given to the Harijans.

Fertilizers distributed during 1965, 1966 and 1967 in certain Blocks of Amritsar District

*592. Shri Harbans Lal Khanna : Will the Minister of State for Agriculture, Food and Civil Supplies be pleased to state—

- (a) the total quantity of Fertilizer or (khad) distributed among the cultivators in Verka and Tarsikka blocks of Amritsar District on taccavi basis during each of the years 1965-66 and 1967 to date separately ;
- (b) the criteria adopted for the distribution of the said khad among the cultivators ;
- (c) whether the Government is aware of the fact that many officers have issued permits for khad even to landless persons and thus misused their power ;
- (d) whether the Government has also received any complaints from the public in this connection ;
- (e) if the answer to part (c) above be in the affirmative, the names of the officers responsible for the same and the action, if any, taken or so far against them ; if no action has been taken, the reasons therefor ;
- (f) the total cost of the Khad issued as mentioned in part (a) above together with the cost recovered so far ?

Sardar Jasdev Singh : (a)

Year		Quantity distributed in tonnes			Block
		T	Q	Kg.	
1965-66	..	1233	3	50	Verka
		521	6	50	Tarsikka
1966-67	..	555	0	50	Verka
		158	1	100	Tarsikka
1967-68 (to-date)	..		Nil		

Those figures exclude the credit given by the Co-operatives to their members

(b) (1) The applicant does not get loan beyond his needs and capacity to repay.

(2) Identification of the applicant by the Lambardar or Sarpanch of the same village.

(3) To the cultivators possessing land and to the tenants on the surety of the person having landed property in his name.

(c) Yes. The allegation concerning misuse of power by some officers is under investigation.

(d) Yes.

(e) The complaint is being looked into.

(f) (i) Rs 9,24,430.70.

(ii) Rs 4,94,286.00.

Merger of Chheharta and Amritsar Municipal Committees

*594. Shri Harbans Lal Khanna : Will the Minister for Local Government be pleased to state—

(a) whether there is any proposal under the consideration of the Government to merge the Chheharta Municipal Committee with the Amritsar Municipal Committee ; if so, the reasons for this proposed merger ;

(b) whether the Government has any proposal under its consideration to delimitate the wards of Chheharta Municipal Committee ; if so, the steps taken in this connection.

Shri Faqir Chand Gupta : (a) (i) Yes.

(ii) and (b) Yes. The matter is being further considered.

Foodgrains exported to different States

*604. Pandit Mohan Lal : Will the Chief Minister be pleased to state—

(a) the details of the foodgrains exported by the Government, to different States since the last Rabi harvest ;

(b) whether the Government charged any bonus or profit on such exports ; if so, the details thereof ;

(c) the cost price and the sale price of foodgrains mentioned in part (a) above ?

Sardar Lachhman Singh Gill : Statement containing the requisite information is laid on the table of the House.

STATEMENT PERTAINING TO STARRED VIDHAN SABHA QUESTION No. 604

(a) Commodity	Quantity in tonnes
Wheat.	.. 2,70,604.0
Gram/Gram dal.	.. 22,221.0
Barley.	.. 28,641.6
Sathi Maize.	... 9,°50.0
Maize.	.. 10,313.0
Rice.	.. 83,209.0

(b) Yes. Food Bonus on exports is being levied as under:—

Commodity	Rate per quintal.
1. Wheat	} Rs 2.00
2. Gram	
3. Barley	
4. Maize	
5. Rice (1966-67 crop)	.. Rs 10.00
6. Rice (1967-68 crop)	.. Rs 4.73

(c) Serial No.	Commodity	Average rate of procurement per quintal excluding market and incidental charges.	Average rate of sale per quintal including incidentals.
			From State Reserve. Through Marketing Federation.
		Rs	Rs
1.	Ordinary Wheat.	.. 75.00	88.62
2.	Superior Wheat.	.. 80.00	93.57
3.	Maize Sathi.	.. 65.00	.. 76.24
4.	Rice Begmi.	.. 69.50	} Supplies are made through the Food Corporation of India and the sale rates are not known.
5.	Rice Parmal.	.. 81.00	
6.	Rice Basmati.	.. 88.25	
7.	Maize.	.. 56.50	

★ The procurement / supplies of gram and barley is / are being made by the Food Corporation of India and the purchase / sale rates are not known.

Appointment of a Tribunal under the provisions of the Amended Punjab General Sales Tax Act, 1948

*551. Lieut. Bhag Singh : Will the Minister for Excise and Taxation be pleased to state—

- (a) whether the Government promulgated an Ordinance on 22nd June, 1967 to amend the Punjab General Sales Tax Act, 1948, with a view to constitute a Tribunal ; if so, whether any officer was appointed as the Presiding Officer of the said Tribunal ;

(b) the name of the incumbent of the said post and criteria adopted for making the said appointment ;

(c) the total number of cases decided by the said Tribunal so far ?

Shri Harbhajan Singh : (a) Yes. Sri Fletcher was proposed to be appointed as Presiding Officer of the said Tribunal but he proceeded on leave.

(b) & (c) In view of reply to (a) above, these questions do not arise.

Complaints from Beoparis regarding the Levy of Sales Tax in the State

*593. Shri Harbans Lal Khanna : Will the Minister for Excise and Taxation be pleased to state—

(a) whether the Government has received any complaints from Beoparis about the levy of sales tax in the State ;

(b) whether there is any proposal under the consideration of the Government to simplify the procedure of levying Sales Tax and to provide relief to the Beoparis and also to bring the sale tax rates at par with those prevailing in the adjoining States ; if so, the steps taken in this connection ;

(c) whether the Government appointed any Committee of the Beoparis to recommend the simplification of the Sales Tax Act ; if so, the names of the members of this Committee ;

(d) the recommendations if any, made by the said Committee ;

(e) the steps so far taken by the Government to implement the said recommendations ?

Shri Harbhajan Singh : (a) Various kinds of representations are being received from the trading community in regard to sales tax matters every now and then and in the absence of any specific indication to a certain sort of complaint, it is not possible to provide any further information.

(b) Yes, an Expert Committee on Sales Tax has been appointed to go into the question of simplifying the procedure and uniformity in taxation rates so that relief could be provided to the Beoparis. A number of meetings of this Committee have been held but final decisions have yet to be taken.

(c) Yes, an Expert Committee has been constituted for suggesting simplification of the Sales Tax Act. A list of the members of this Committee has been placed on the table of the House.

(d) In its meeting held on 16th November, 1967, the Committee made the following recommendations :—

(a) Sales tax on cotton vests should be reduced from 6 per cent to 2 per cent.

(b) Central Sales tax on tea may be reduced from 3 per cent to 1 per cent.

(c) Form ST-XXII may be simplified on the Delhi pattern.

(e) The recommendations made by the Committee are being examined.

OFFICIAL MEMBERS

1. Excise and Taxation Minister, Punjab	.. Chairman
2. Deputy Minister, Excise and Taxation, Punjab	.. Vice-Chairman
3. Financial Commissioner, Taxation, Punjab	.. Member
4. Legal Remembrancer and Secretary to Government, Punjab	.. Do
5. The Commissioner for Finance and Secretary to Government, Punjab	Do
6. The Director of Industries, Punjab	Do
7. The Excise and Taxation Commissioner, Punjab, Patiala	.. Member-Secretary

NON-OFFICIAL MEMBERS

8. Shri Om Parkash Lamba, Patiala	.. Member
9. Shri Chattar Bhuj Mittal, Jullundur	.. Do
10. Shri Vishwa Mittar Sekhri, President, Factories Association, Batala	.. Do
11. Shri D.D. Sehgal, Leader Engineering Works, Jullundur	.. Do
12. Shri P. Mukerjee, Special Correspondent, The Tribune, Chandigarh	.. Do
13. Shri Mohinder Singh of Oil Industries, Khanna	.. Do
14. Shri M.N. Aggarwal, Advocate, Jullundur	.. Do
15. Shri Gopal Dass, President, Punjab Pradesh Beopar Mandal, Ludhiana	Do

Punjab Public Service Commission

*410. **Sardar Mohinder Singh Gill** : Will the Chief Minister be pleased to state :—

- (a) the names of the present Chairman and Members of the Punjab Public Service Commission together with their qualifications and the dates when their tenure of office started ;
- (b) the categories of posts for which the said Commission makes recommendations ;
- (c) the pay etc. being drawn by the Chairman and the Members of the said Commission at present ?

Sardar Lachhman Singh Gill :

(a)

Name	Qualifications	Date when tenure of office started
<hr/>		
(i) Chairman : Shri Gurdial Singh	.. M.A.	23rd November, 1966 (afternoon)
(ii) Members : 1. Shri Mubarik Singh	.. M.A.	11th February, 1967 (afternoon)
2. Shri Des Raj	.. LL.B.	11th February, 1967 (afternoon)
3. Shri Kuldip Singh Virk	.. B.A.	30th November, 1967 (afternoon)

(b) The Commission make recommendations for recruitment to the posts carrying an initial pay of not less than Rs 100 per mensem, under Regulation 3(a) of the Punjab Public Service Commission (Limitation of Functions) Regulations, 1955, as amended from time to time. Under Article 320(3) of the Constitution of India, the Public Service Commission shall be consulted on matters relating to methods of recruitment, on principles to be followed in making appointments, on all disciplinary matters, on any claim relating to costs for defending legal proceedings arising out of acts done in the execution of duty, and on any claim for the award of an injury pension, subject to the limitations embodied in Part (II) of the Punjab Public Service Commission (Limitation of Functions) Regulations, 1955, a copy of which is at Annexure I.

(c) (i) *Chairman*.—Rs 2,250.00 minus Rs 675.00 on account of pension and Rs 192.50 on account of pension equivalent to death-cum-retirement gratuity per mensem, i.e. Rs 1,382.50 per mensem.

(ii) *Members*.—

(1) Shri Mubarik Singh	}	.. —Rs 1,800 per mensem each
(2) Shri Des Raj		
(3) Shri Kuldip Singh Virk		.. He will get his grade pay plus Rs 200 per mensem as additional pay.

ANNEXURE I

PART II—LIMITATIONS

It shall not be necessary to consult the Commission on the suitability of candidates for:—

- (a) initial appointments to services or posts carrying an initial salary of less than one hundred rupees per mensem.
- (b) initial appointments to services or posts enumerated in the Schedule 'A' hereto annexed.
- (c) appointment to a temporary post for a period not exceeding six months.
- (d) appointment to a permanent post of a person temporarily for a period not exceeding six months, if owing to an emergency having arisen, it is necessary in the public interest to fill the vacancy immediately and there is likely to be undue delay in making the appointment after consultation with the Commission.
- (e) promotions or transfers from one service or post to another, unless the service or post to which the promotion or transfer is made, is a service or post an initial appointment to which must be referred to the Commission.
- (f) officiating promotions or transfers to any service or post, when at the time of making the promotion or transfer there is reason to suppose that the officiating promotion or transfer will be for not more than six months.
- (g) appointment to any service or post if such candidates have been Government servants who have retired on pension from the same service or from the same post or from a higher class of service or from a higher post of a similar nature.
- (h) absorption in a regular allied service of a person who had been recruited initially on a temporary basis in consultation with the Commission and who has rendered satisfactory service under the Punjab Government for a period of at least 10 years and is considered suitable for permanent appointment.
- (i) appointments by promotion or transfer from other services or posts to the posts or services enumerated in Schedule 'C' hereto annexed.
- (j) temporary or officiating appointment to a post which is expressly created in connection with the Emergency with respect to which a proclamation under clause (I) of article 352 of the Constitution was issued on the 26th October, 1962, provided the person to be appointed to such post is not likely to hold the same longer than the period of the said Emergency or three years whichever is less.
- (k) Omitted.

- (e) appointment of an I.A.S. Officer or a member of the State Civil Service on the Select list as prepared and maintained under the Indian Administrative Service (Appointment by promotion) Regulations, 1955 to an ex-cadre post. Explanation. For the purposes of clause (I) an ex-cadre post shall mean a temporary post created in the Senior Scale of I.A.S., outside the I.A.S. Cadre.

It shall not be necessary to consult the Commission in respect of any reply of the matters mentioned in clauses (a) to (e) of Article 320(3) of the Constitution of India in the case officers of Indian. Defence Services other than the Indian Territorial and Auxiliary Forces holding posts in connection with the affairs of the State of Punjab.

5. It shall not be necessary to consult the commission:

- (a) on any original or appellate order, connected with the matter of discipline when such order is proposed to be made by an authority subordinate to the Punjab Government.
- (b) on any original order proposed to be made by the Punjab Government imposing any of the following penalties:—
  - (i) censure ;
  - (ii) suspension for not more than one year ;
  - (iii) withholding of increments or promotion, including stoppage at an efficiency bar, for not more than one year with non-continuing effect.
- (c) on any order proposed to be made by the Punjab Government on appeal other than an order enhancing the penalty to that for which consultation with the Commission would have been necessary in case the enhanced penalty had been imposed in an original order when the order appealed against is one of:—
  - (i) censure ;
  - (ii) suspension for not more than one year ;
  - (iii) withholding of increments or promotion including stoppage at an efficiency bar, for not more than one year with non-continuing effect.
- (d) on any petition or memorial connected with a matter of discipline unless it is proposed to revise a previous decision.
- (e) on any case —
  - (i) relating to the termination of the probation of any person ;
  - (ii) relating to the discharge or reversion of an officer otherwise than as a penalty ;
  - (iii) relating to the termination of the employment of any person in accordance with the terms of the contract of his employment ;
  - (iv) relating to the imposition of any penalty laid down in any rule or order for failure to pass any test or examination within a specified time ; or
  - (v) in which the Commission has at any previous stage given advice in regard to the orders to be passed and no fresh question has thereafter arisen for determination unless it is proposed to reverse a previous decision.
- (f) on the methods of recruitment and the principles to be followed in making appointments to posts which are not wholetime posts and to posts enumerated in Schedule 'B' hereto annexed.
- (g) on the methods of recruitment and the principles to be followed in making a temporary or officiating appointment to a post which is expressly created in connection with Emergency with respect to which a proclamation under clause (I) of Article 352 of the Constitution was issued on the 26th October, 1952 provided the person to be appointed to such post is not likely to hold the same longer than the period of the said Emergency or three years, whichever is less.

SCHEDULE 'A' SEE [REGULATION 3(b)]

- (1) Workcharged appointments in the Public Works Department.

(2) Any post which is not a whole-time post. Where there is any doubt whether a post is or is not a whole-time post the decision shall rest with the Governor.

(3) Air Raid Precautions Officers.

(4) Appointments in connection with the Bhakra-Nangal Project, which may be filled by foreign specialists and other foreign personnel.

(5) Private Secretary (Political) to the Chief Minister.

(6) Specialist Officers, appointed in India, including Indians recruited abroad, on contracts, for periods not in excess of five years, in connection with the Bhakra - Nangal Project.

(7) Chairman and Members of the Subordinate Services Selection Board.

(8) 12½ per cent of the posts of Block Development Officers under the National Extension Service Scheme.

(9) Assistant Demonstrators on the Glancy Medical College, Amritsar.

(10) Assistant Registrars of the V.J. Hospital, Amritsar, provided these are tenure appointments and that the tenure would, in no case, exceed three years.

(11) Appointments to temporary posts of Accounts Officers, Forest Officers and Telegraph Officers in the Punjab Public Works Department, Irrigation Branch when filled by deputation from the office of the Accountant-General, Punjab, the Forest Department and the Telegraph Department, respectively.

(12) Supervisors in the Public Relations Department, Punjab.

(13) Consolidation Officers in the Consolidation of Holdings Department, Punjab, appointed up to the 31st March, 1956 and thereafter.

(14) Chief Instructor and two Assistant Instructors for the Home Economics Department Punjab.

(15) Fire Officers in the Civil (Home) Defence Department.

(16) Assistant Registrars of the Medical College, Amritsar, provided these are tenure appointments and that the tenure would in no case exceed three years.

(17) State Press Liaison Officer at Delhi, under the Public Relations Department, Punjab.

(18) Technical Organiser in the Industries Department.

(19) Officer Incharge, National Discipline Scheme in the Education Department.

(20) Organisers in the Public Relations Department, Punjab.

(21) All posts of B.D.Js created or to be created in the National Extension Service Blocks in the Lahaul and Spiti Area.

(22) All posts in the Food and Supplies Department, Punjab when filled by the appointment of ex-employees of the Civil Supplies Department. (Note: Orders in respect of these posts shall remain operative up till the 31st May, 1960.

(23) Additional Advocate-General, Punjab.

(24) Editor (Urdu) in the Public Relations Department, Punjab.

(25) Youth Welfare Officer for Girls in the Education Department.

(26) All posts in all Departments with initial salary of Rs 160 per mensem and above, created or to be created in the Lahaul and Spiti area, provided a resident of that area is appointed thereto.

(27) Supervisor for the Cafeteria in the New Secretariat building.

(28) Staff Officer in the Civil (Home) Defence Department.

(29) Advocate General, Deputy Advocate General and Assistant Advocate General, Punjab.

(30) Technician, Walnut Wood Carving Training Centre, grade Rs 200—10—300.

(31) Technician, Papior Machine Training Centre, Nagreta, grade Rs 200—10—300.

(32) Technician Tapestry Training Centre, Dharamsala, Grade Rs 200—10—300.

(33) Sports officers and sports coaches in the Punjab Sports Department.

(34) 7 District Attorneys, Grade I and 7 District Attorneys, Grade II in the Home (Judicial) Department.

(35) Junior and Senior specialists appointed in India including Indians recruited abroad, on contracts for a period of not in excess of five years in connection with the Beas Project.

(36) (a) Six Class I Coaches

(b) Nine Class II Coaches.

(c) Six Class III Coaches.

(d) Three Divisional Sports Officers.

(e) Nineteen District Sports Officers.

(f) One Deputy Director, Sports.

(g) One Assistant Director (General.)

(h) One Assistant Director (Women.)

(i) One Director, Mountaineering Institute, Manali.

(j) Four Instructors for Mountaineering.

(k) One Organiser, Yoga Scheme.

(37) One Pashmina Textile Expert in Weaving in Pashmina Wool Training Centre at Nurpur, grade Rs 200—10—300.

(2) One Carpet Weaving Technician in Carpet Weaving Training Centre at Baij Nath, district Kangra, grade Rs 200—10—300.

One Head Designer in Central Organisation and Designing Centre at Dharamsala, grade Rs 200—10—300.

(4) One Hooking Technician in Hooked Rug Training Centre at Kulu, grade Rs 200—10—300

(5) One Felting Technician in Namda Training Centre at Kulu, grade Rs 200—10—300.

(6) One Chain Stitch Embroidery Technician in Chain Stitch Embroidery on Namda and Hussain Cloth Training Centre, Kulu, grade Rs 200—10—300.

(38) Special Collector in the Stamp and Registration Branch of the Revenue Department grade Rs 270—15—300/25—500/25—650.

(39) Twelve Class III coaches in the Sports Department.

(40) Associate Professor of English Language Teaching Institute, Chandigarh.

(41) Temporary Assistant Engineers against which pre-final and final year students of the Engineering Colleges in the State of Punjab are appointed on their being granted Provisional short Service Regular Commission.

(42) Field Publicity Assistants in the Public Relations Department.

(43) Information Assistants in the Public Relations Department.

(44) District Family Planning Education Officers.

(45) Health Educators.

(46) Social Scientist Instructors.

(47) Health Education Extension Officers.

SCHEDULE 'B'

[See Regulation 5 (f)]

1. Air Raid Precautions Officers.
2. All appointments in connection with the Bhakra-Nangal Project, which may be filled by foreign specialists and other foreign personnel.
3. Private Secretary (Political) to the Chief Minister.
4. Specialists Officers, appointed in India, including Indians recruited abroad on contracts for periods not in excess of five years, in connection with the Bhakra - Nangal Project.
5. Chairman and Members of the Subordinate Services Selection Board.
6. Twenty-five per cent of the posts of Block Development Officers under the National Extension Service Scheme.
7. Consolidation Officers, in the Consolidation of Holdings Department, Punjab, appointed upto 31st March, 1956, and thereafter.
8. All posts in the Food and Supplies Department when filled by the appointment of ex-em - ployees of the Civil Supplies Department, Punjab ..
9. One Accounts Officer
10. One Assistant Director
11. One Statistical Officer
12. One Administrative Officer
13. Four District Food and Supplies Controllers
14. Three District Food and Supplies Officers
15. Two Superintendents (Headquarters.)
16. Three Superintendents (District Offices).
17. Eight Senior Auditors.
18. Six or seven Assistant Food and Supplies Officers.
19. All posts in the Food and Supplies Department, when filled by the transfer of officials serving in other Departments.
20. Additional Advocate-General, Punjab.
21. Editor (Urdu) in the Public Relations Department, Punjab.
22. Youth Welfare Officer for Girls in the Education Deptment.
23. All posts in all Departments with initial salary of Rs 160 per mensem and above created or to be created in the Lahaul and Spiti Area, provided a resident of that area is appointed thereto.
24. Supervisor for the Cafeteria in the New Secretariat Building.
25. Staff Officer in the Civil (Home) Defence Department.
26. Advocate - General, Deputy Advocate - General and Assistant Advocate-Genera l Punjab.
27. Sports Officers and Sports Coaches in the Punjab Sports Department.
28. Seven District Attorneys , Grade I, and seven District Attorneys Grade II, in the Home (Judicial) Department.

in the Food and
Supplies Depart-
ment, Punjab

(Note : Orders in res-
pect of these posts
shall remain opera-
tive uptill 31st May
1960)

29. Junior and Senior Specialists appointed in India including Indians recruited abroad, on contracts for periods not in excess of five years, in connection with the Beas Project.

30. (a) Six Class I Coachs.

(b) Nine Class II Coaches.

(c) Six Class III Coaches.

(d) Three Divisional Sports Officers.

(e) Nineteen District Sports Officers.

(f) One Deputy Director, Sports.

(g) One Assistant Director (General)

(h) One Assistant Director (Women)

(i) One Director, Mountaineering Institute, Manali.

(j) Four Instructors for Mountaineering.

(k) One Organiser, Yoga Scheme.

31. Special Collector in the Stamp and Registration Branch of the Revenue Department grade Rs. 270-15-300/25—500/25—650

32. Twelve Class III coaches in the Sports Department.

33. Associate Professor of English, Language Teaching Institute, Chandigarh.

34. Temporary Assistants Engineers against which pre-final and final year students of the Engineering Colleges in the State of Punjab are appointed on their being granted provisional Short Service Regular Commission

SCHEDULE 'C'

[(See Regulation 3(i)]

1. Consolidation Officers in the Consolidation of Holdings Department appointed upto the 31st March, 1956, and thereafter.

2. 12½ per cent posts of B.D.Os. under the National Extension Service Scheme.

3. One Accounts Officer (Headquarters.)

4. One Assistant Director (Headquarters.)

5. One Statistical Officer (Headquarters.)

6. One Administrative Officer (Headquarters.)

7. Four District Food and Supplies Controllers.

8. Three District Food and Supplies Officers.

9. Two Superintendents (Headquarters.)

10. Three Superintendents (District Officers.)

11. Eight Senior Auditors.

12. Six/seven Assistant Food and Supplies Officers.

in the Food and Supplies Department, Punjab.
Note.—Orders in respect of these posts shall remain operative upto 31st May, 1960.

13. All posts in the Food and Supplies Department when filled by the transfer of officials serving in other Departments.

Tour by Ministers

*608. Pandit Mohan Lal : Will the Chief Minister be pleased to state
(a) the number of visits made by the Chief Minister, Ministers, Ministers of State, Deputy Ministers and the Chief Parliamentary Secretary to Tarn Taran and Amritsar, separately, during the months of September and October, 1967 ;

(b) whether any of them went to Tarn Taran and Amritsar district during September and October, 1967, on Government business or otherwise stating the object of the visit in each case ;

(c) whether the said Ministers/Chief Parliamentary Secretary charged T.A. and D.A. for the visits referred to above ;

(d) the names of each of the said Ministers who paid visits to Tarn Taran and Amritsar district during September and October, 1967 ?

Sardar Lachhman Singh Gill : (a), (b), (c) and (d) above : The requisite information is laid on the Table of the House.

STATEMENT REGARDING VISITS BY EX-CHIEF MINISTER, MINISTERS, MINISTERS OF STATE, DEPUTY MINISTERS AND
CHIEF PARLIAMENTARY SECRETARY TO TARN TARAN AND AMRITSAR DURING THE MONTHS OF SEPTEMBER AND
OCTOBER, 1967

199

(a)		(b)	(c)	(d)
<i>Number of visits</i>		Purpose of journey		
Month	Amritsar Tarn Taran	T.A./D.A.		
		Name of the Ministers		
September, 1967	1 Nil	1. To discuss law and order situation with D.C. and S.S.P.	Yes	Shri Gurnam Singh, Ex-Chief Minister
October, 1967	..	T.A. not drawn as yet	..	
September, 1967	..	1. Addressing a huge public meeting 2. Meeting of the citizens of city	Yes ..	Shri Baldev Parkash
	..	3. Addressed Shahidi conference at Chhokra	Do	
	..	4. Addressed a meeting of the Hospital employees	Do	
October, 1967	..	T.A. not drawn as yet	..	
September, 1967	2	1. To meet deputationists	Do	Shri Lachhman Singh Gill (now C.M., Punjab)
	..	2. To attend Chawinda Devi public meeting	Do	
October, 1967	..	T.A. not drawn as yet	..	
September, 1967	1	1. Attend public meeting	Do	Shri Rajinder Singh
October, 1967	2	1. Discussion with officers regarding working of Government Dairy and Milk Plant, Verka 2. Discussion with D.C. regarding various problems of district	Do Do	

September, 1967	..	2	1. Addressed public meeting of Dehati Mazdoor Sabha	Do	Shri Piara Ram Dharowalia
			2. Visit to Sweepers colony	Do	
October, 1967	..	2	1. Heard public grievances	..	Do
			2. Addressed meeting in C/W election	..	Do
September, 1967	..	3	1. Private visits	..	No
			1. To deal with some specific complaints as desired by Chief Minister at Amritsar and attended public meeting at Tarn Taran		Shri Satya Pal Dang
October, 1967	..	4	1. Attended rural public meeting	..	Yes
			2 & 3. Attended rural meetings and hearing of complaints, met deputation	Yes	Shri Satya Pal Dang
			4. Annual conference of Bank of India employees, hearing of complaints and Panchayat Samelan	Do	
September and October, 1967	..	..	1 Private	No	Shri Balwant Singh
			Claim not received		Shri Krishan Lal
September, 1967	..	3	1. To visit Employment Exchanges to receive deputations and to address public meetings	Yes	
			2. To visit Labour and Employment Office and to address public meetings	Do	
			3. To visit Labour Colony, Welfare Centre and factories	Do	

October, 1967	..	2	..	1. To settle dispute of O.C.M. Mills and to meet deputations	Do	
				2. To discuss labour situation of O.C.M. with the D.C./S.P. to receive deputations of Labour and Management of O.C.M., to address press conference and to arbitrate between workmen and management of Kooh-i-Noor paints, Chhehartia	Do	
	..	1	Private		No	
<i>Ex-Minister of State</i>						
October, 1967	..	1	1	1. Met people and heard their grievances at Amritsar	Yes	Shri Baloo Ram
				2. Addressed a meeting of the Directors of Central Co-operative Bank, Tarn Taran	Do	
September, 1967	..	1	..	1. Heard public complaints and discussed the progress of roads with S.E. and X.E.Ns at Amritsar	Do	Shri Gurmit Singh
October, 1967	..	..	..	..	..	
<i>Ex-Deputy Ministers</i>						
September, 1967	..	..	..	..	..	
October, 1967	..			Discussion with Prime Minister	Do	Shri Bishamber Nath
September, 1967	..	1	..	1. Discussion with I.B. Officers	Do	Shri Darbara Singh
October, 1967	..	3	..	1. Discussion with B & R Officers	Do	
				2. Discussion with I.B. Officers attended function at village Jethuwal and heard public complaints	Do	
				3. Heard public complaints	..	
September, 1967		1	..	1. Inspected E.T.O's Office, and met local people and deputations and heard their complaints	Do	Shri Faqir Chand

October, 1967	..	..	..	..	Shri Satnam Singh
September, 1967	..	..	..	..	..
October, 1967	..	2	1. Met deputations and heard public complaints	Do	..
	..		2. Inspection of District Jail	..	Yes
	..		3 Private visits in private conveyance		No
September, 1967	1	..	1. Met local deputations and addressed a gathering	Yes	Shri Jagtar Singh
			2. Addressed a rural conference at village Bath. Met local people and heard grievances	Do	..
October, 1967	..	..	1. Inspected the site of primary Health Centre	Do	Shri Jagtar Singh
			2. Met local people and deputations		..
October, 1967	..	..	2 1 & 2, Met local people and deputations	Do	Shri Shiv Chand
October, 1967	..	..	..	..	..
October, 1967	..	..	..	..	Shri Gurcharan Singh, Ex-Chief Parliamentary Secretary
October, 1967			Details not received		

Grades of Pay of Police Officers/Officials

*408. Sardar Mohinder Singh Gill : Will the Chief Minister be pleased to state :

(a) the grades of pay of Inspectors, Sub-Inspectors, Assistant Sub-Inspectors, Head Constables and Constables of Police respectively in the State at present ;

(b) whether the grades of pay of the Sub-Inspectors and Assistant Sub-Inspectors of Police are proposed to be increased.

S. Lachhman Singh Gill : (a) The requisite information as detailed in the attached statement is laid on the Table of the House.

(b) The pay scale of Assistant Sub-Inspectors was revised with effect from 1st October, 1962. The question regarding revision of pay scales of Sub-Inspector is under examination.

(ੳ) ਲੌੜੀਂਦੀ ਸੂਚਨਾ ਨਾਲ ਲਗੇ ਸਟੇਟਮੈਂਟ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਸਭਾ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਪੇਸ਼ ਹੈ।

(ਅ) ਸਹਾਇਕ ਸਬ ਇੰਸਪੈਕਟਰਾਂ ਦੀਆਂ ਤਨਖਾਵਾਂ ਦੇ ਸਕੇਲ 1-10-62 ਤੋਂ ਵਧਾਏ ਗਏ ਸਨ। ਸਬ ਇੰਸਪੈਕਟਰਾਂ ਦੀਆਂ ਤਨਖਾਵਾਂ ਦੇ ਸਕੇਲ ਵਧਾਉਣ ਦੀ ਤਜਵੀਜ਼ ਦਾ ਮੁਆਇਨਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

STATEMENT

Inspector, Rs 250—7½—325/7½—400.

Sub-Inspector (Time Scale), Rs 120—5—160/5—180

Sub-Inspector (Selection Grade I), Rs 210

Sub-Inspector (Selection Grade II), Rs 200

Sub-Inspector (Selection Grade III), Rs 190

Sub-Inspector (Selection Grade IV), Rs 180

Assistant Sub-Inspector, Rs 160—5—200.

Head Constable, Rs 150—3—165/3—180.

Constable, Rs 125—125—125/128—1—150.

} With *ad hoc* increase of
Rs 25 per mensem
w.e.f. 1st October,
1962

Arms licences issued from 1st March, 1967 to 31st October, 1967

*691. Lieut. Bhag Singh : Will the Chief Minister be pleased to state

(a) the number of Gun/ Pistol/Revolver licences of different bores issued by the Government, district-wise, in the State from 1st March, 1967 to 31st October, 1967 ;

(b) the number of such licences issued on the recommendation of the Police and of those without verification by the Police authorities separately, district-wise ?

Shri Lachhman Singh Gill : (a) , (b) : A statement is laid on the table of the House.

ਸਟੇਟਮੈਂਟ ਸਭਾ ਵਿਚ ਪੇਸ਼ ਹੈ।

204
STATEMENT

District	No. of Gun/ Pistol/ Revolver licences of different bores issued from 1st March, 1967 to 31st October, 1967	Licences issued with police verification	Licences issued without police verification
	(a)	(b)(i)	(b)(ii)
Hoshiarpur	152	120	32
Jullundur	184	160	24
Ludhiana	724	520	204
Kapurthala	48	6	42
Amritsar	314	309	5
Ferozepur	2,172	2,015	157
Gurdaspur	447	239	208
Patiala	374	303	71
Sangrur	543	478	65
Rupar	62	54	8
Bhatinda	350	312	38
Total	5,370	4,516	854

Government advertisements

*583. Comrade Satpal Kapur : Will the Chief Minister be pleased to state—

(a) the basis on which the Government has fixed the percentage of advertising material which is given to English and vernacular papers for publication,

(b) The amount paid by the Government to each news paper for Government advertisements after the 6th March, 1967 to date.

Sardar Lachhman Singh Gill :

(a) The following percentage has been fixed for the release of Government Advertisements to English and Vernacular papers :—

English .. 40 percent

Punjabi .. 30 percent

Hindi .. 20 percent

Urdu .. 10 percent

The papers published in English have been given a higher share because (i) they are national papers with country wide circulation and readership (ii) are popular with the intelligentsia and (iii) Government Departments invariably insist on the publication of their advertisements in them so as to elicit good response to notices for filling up technical posts or inviting tenders for machinery etc.

The percentages for Punjabi, Hindi, and Urdu papers have been fixed keeping in view the importance of Punjabi as the State language (30%), Hindi as the National language (20%) and Urdu as the widely read language of Punjab (10%).

(b) A statement is laid down on the Table of the House.

These figures are given for the period 1st March, 1967 to 30th September, 1967.

(ਉ) ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਅਤੇ ਸਥਾਨਕ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਦੀਆਂ ਅਖਬਾਰਾਂ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰੀ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰ ਦੇਣ ਲਈ ਹੇਠ ਲਿਖੀ ਫੀਸਦੀ ਮੁਕਰਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ

ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ	40%
ਪੰਜਾਬੀ	30%
ਹਿੰਦੀ	20%
ਉਰਦੂ	10%

ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਵਿਚ ਛਪਣ ਵਾਲੀਆਂ ਅਖਬਾਰਾਂ ਨੂੰ ਵਧੇਰੇ ਹਿਸਾ ਇਸ ਲਈ ਦਿਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ :—

- (i) ਉਹ ਕੌਮੀ ਪਰਚੇ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਾਰੇ ਮੁਲਕ ਦੇ ਲੋਕ ਪੜ੍ਹਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਜਿਹੜੇ ਸਾਰੇ ਮੁਲਕ ਵਿਚ ਅਪੜਦੇ ਹਨ (ii) ਦਿਮਾਗੀ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਮਕਬੂਲ ਹਨ (iii) ਟੈਕਨੀਕਲ ਪੋਸਟਾਂ ਨੂੰ ਭਰਨ ਅਤੇ ਮਸ਼ੀਨਰੀ ਆਦਿ ਦੇ ਟੈਂਡਰ ਮੰਗਣ ਦੇ ਆਸੇ ਨਾਲ ਸਰਕਾਰੀ ਮਹਿਕਮੇ ਹਮੇਸ਼ਾ ਹੀ ਇਸ ਗਲ ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਅਖਬਾਰਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਦਿਤੇ ਜਾਣ ਤਾਂ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਯੋਗ ਆਦਮੀ ਜਾਂ ਟੈਂਡਰ ਆਦਿ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਸਕਣ ।

ਪੰਜਾਬੀ ਹਿੰਦੀ ਅਤੇ ਉਰਦੂ ਅਖਬਾਰਾਂ ਦੀ ਫੀਸਦੀ ਇਹ ਮੁਖ ਰਖ ਕੇ ਮੁਕਰਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬੀ ਰਾਜ ਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ 30% ਹਿੰਦੀ ਰਾਸ਼ਟਰ ਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ 20% ਅਤੇ ਕਾਫੀ ਲੋਕਾਂ ਦੁਆਰਾ ਪੜ੍ਹੀ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਭਾਸ਼ਾ ਉਰਦੂ 10%

(ਅ) ਸਟੇਟਮੈਂਟ ਸਭਾ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਪੇਸ਼ ਹੈ ।

ਇਹ ਅੰਕੜੇ 1-3-67 ਤੋਂ 30-9-67 ਤਕ ਦੇ ਸਮੇਂ ਲਈ ਦਿਤੇ ਗਏ ਹਨ ।

Statement showing the amount of Advertisements given to Daily Weeklies or Monthly News papers from 1st August, 1967 to 30th September, 1967

Serial No.	Name of the paper	Amount given
1	2	3
<u>PUNJABI DAILY</u>		Rs
1	Daily Ajit, Jullundur	.. 6,564.93
2	Daily Akali Patrika, Jullundur	.. 6,608.14
3	Daily Ranjit, Patiala	.. 1,512.08
4	Daily Sikh, Amritsar	.. 317.60
5	Daily Jathedar, Jullundur	.. 2,906.49
6	Daily Nawan Zamana, Jullundur	.. 3,883.72
7	Daily Qaumi Dard, Jullundur	.. 5,174.73
8	Daily Prakash, Chandigarh	.. 482.88

Serial No.	Name of the paper	Amount given
1	2	3
		Rs. P
9	Daily Khalsa Sewak, Chandigarh	459.90
10	Daily Nawan Hindustan, New Delhi	157.20
11	Weekly Kundan, Jullundur	1,601.96
12	Weekly Pauh Phutti, Patiala	1,487.17
13	Weekly Daler Punjab, Patiala	1,350.53
14	Weekly Shamsheer Hind, Patiala	1,287.17
15	Weekly Gairat, Patiala	834.68
16	Weekly Lok Lehar, Jullundur	886.00
17	Weekly Mauji, Jullundur	1,051.92
18	Weekly Khalsa Samachar, Jullundur	418.76
19	Weekly Punjabi Rattan, Ludhiana	768.94
20	Weekly Sarpanch, Samana	128.74
21	Weekly Khalsa Advocate, Amritsar	459.04
22	Weekly Samen-di-Wangar, Patiala	119.68
23	Weekly Mel Milap, Chandigarh	819.64
24	Weekly Lok Yug, Chandigarh	41.00
25	Weekly Lok Rai, Chandigarh	119.68
26	Weekly Fateh, Delhi	1,171.58
27	Weekly Panth New Delhi	681.09
28	Weekly Panth Prakash, New Delhi	623.88
29	Weekly Lok Darshan, New Delhi	410.26
30	Weekly Qaumi Ekta, New Delhi	357.36
31	Weekly Mansrover, New Delhi	102.40
32	Weekly Punjab, London	500.00
33	Monthly Preet Lare, Amritsar	537.60
34	Monthly Amar Kahaniya, Amritsar	65.45
35	Monthly Biba Rana, Amritsar	84.15
36	Monthly Bharti Nari, Amritsar	84.15
37	Monthly Bal Leeli, Amritsar	40.00
38	Monthly Kavita, Amritsar	70.12
39	Monthly Bal Darbar, Amritsar	40.00

Serial No.	Name of the paper	Amount given
1	2	3
40	Monthly Gian Amrit, Amritsar	Rs P 46·75
41	Monthly Kanwal, Amritsar	.. 42·24
42	Monthly Krishak Samachar, Chandigarh	.. 280·50
Total		.. 44,580·06
URDU NEWSPAPERS		
1	Daily Pratap, Jullundur	.. 4,049·48
2	Daily Milap, Jullundur	.. 2,151·72
3	Daily Pradeep, Jullundur	.. 7,861·43
4	Daily Hind Samachar, Jullundur	.. 4,329·21
5	Daily Prabhat, Jullundur	.. 2,334·86
6	Daily Tarjman, Ludhiana	.. 2,458·73
7	Daily Rohjan Ludhiana	.. 182·40
8	Daily Evening News, Ludhiana	.. 578·22
9	Daily Tej, New Delhi	.. 2,503·94
10	Daily Savera, Delhi	.. 1,391·33
11	Weekly Hindu, Jullundur	.. 2,349·79
12	Weekly Harijan, Jullundur	.. 876·81
13	Weekly Voice pf Contractor, Ludhiana	.. 625·58
14	Weekly Rajdhani Times, Jullundur	.. 143·00
15	Weekly Sadai-Waqat, Ludhiana	.. 259·36
16	Weekly Prabodh, Jagat, Gurdaspur	.. 346·29
17	Weekly National Front, Ludhiana	.. 119·68
18	Weekly Toofan, Batala	.. 357·17
19	Weekly Doaba, Jullundur	.. 239·36
20	Weekly Sher-e-Punjab, Delhi	.. 424·00
21	Weekly Atalique, Delhi	.. 322·78
22	Weekly Jagat, Delhi	.. 455·01
23	Weekly Lalkar, Delhi	.. 172·64
24	Weekly Local Times, Chandigarh	.. 357·17
25	Weekly Niddar, Gurdaspur	.. 239·36
26	Weekly Punjab Congress Patrika, Chandigarh	.. 18·08

Serial No.	Name of the Paper	Amount given
1	2	3
		Rs P
27	Monthly Jan Nisar, Amritsar	.. 140.25
28	Monthly Mastana Jogi, Delhi	.. 280.25
29	Monthly Biswin Sadi, Delhi	.. 561.00
30	Monthly Masihi Duniya, Delhi	.. 46.50
	Total	.. 36,175.34

HINDI NEWSPAPERS

1	Daily Vir Pratap, Jullundur	.. 4,602.39
2	Daily Hindi Milap, Jullundur	.. 4,076.00
3	Daily Punjab Kesari, Jullundur	.. 2,888.40
4	Daily Hindustan Hindi, New Delhi	.. 4,157.80
5	Daily Vir Arjan, New Delhi	.. 2,225.60
6	Daily N. B Times, New Delhi	.. 5,256.80
7	Weekly Pilot, Bhatinda	.. 1,147.84
8	Weekly Sevagram, Delhi	.. 1,093.76
9	Weekly Hindi Times, New Delhi	.. 386.74
10	Weekly Him Kesari, New Delhi	.. 225.73
11	Weekly Ekta Sandesh Delhi	.. 308.70
12	Weekly Sakshi, Delhi	.. 586.81
13	Monthly Nai Sadi, New Delhi	.. 420.75
	Total	.. 27,377.32

ENGLISH PAPERS

1	The Daily Tribune, Ambala	.. 48,593.49
2	The Daily Hindustan Times, New Delhi	.. 23,078.41
3	The Daily Times of India, New Delhi	.. 7,685.50
4	The Daily Times of India, Delhi/Bombay	.. 21,374.10
5	The Daily Patriot, New Delhi	.. 6,138.60
6	The Daily Indian Express, New Delhi	.. 12,800.00
7	The Daily Indian Express, Madras	.. 574.20
8	The Daily Indian Express, Bombay	.. 839.85
9	The Daily Hindustan Standard, Calcutta	.. 269.50

Serial No.	Name of the Paper	Amount given
1	2	3
		Rs P.
10	The Daily Hindu, Madras	.. 1,555-40
11	The Daily Amrit Bazar Patrika, Calcutta	.. 1,861-20
12	The Daily Pioneer, Lucknow	.. 65-45
13	The Daily National Herald, Lucknow	.. 791-17
14	The Weekly National Star, Chandigarh	907-59
15	The Weekly Avaz-e-Ustad, Chandigarh	228-14
16	The Weekly Sword Arm, Chandigarh	.. 534-34
17	The Weekly Punjab Mail, Chandigarh	.. 1,428-68
18	The Weekly I. T. Journal, Calcutta	.. 8,445-60
19	The Weekly National Solidarity, Delhi	.. 1,099-76
20	The Weekly Socialist Congressman, New Delhi	.. 280-50
21	The Shankar Weekly, New Delhi	.. 425-00
22	The Weekly Link, New Delhi	.. 561-00
23	The Weekly Organiser, New Delhi	544-54
24	The Weekly Thought, New Delhi	94-00
25	The Weekly Indian Worker, New Delhi	800-00
26	The Monthly Tanner, Bombay	Half page
27	The Monthly Foot Wear, Kanpur	Half page
28	The Monthly Industry Age Digest, Ludhiana	Rs 140-25 P.
29	The Monthly Bal Bharati, New Delhi	Rs 163-62 P.
30	The Journal of I. L. Tech. Association, New Delhi	Half Page.
Total		.. 1,41,279-89

J.B.T. Units in Fazilka Tehsil

*527. Shri A. Vishwanathan : Will the Minister for Irrigation and Power and Education be pleased to state the number of J.B.T. Units working in the Fazilka Tehsil at present ?

Sardar Lachhman Singh Gill, : Six.

Classes for Teaching Hindi/Punjabi Stenography

*528. Shri A. Vishwanathan : Will the Chief Minister be pleased to state the number of classes for teaching Hindi and Punjabi stenography which have so far been started in the State ?

Sardar Lachhman Singh Gill : The Languages Department is running training centres (Classes) at each District Headquarter in the State for imparting training in Punjabi Stenography and typewriting to the Stenographers working at and below the District level.

Besides this, the Department of Industries have also started training classes in the Industrial Training Institutes in the State in order to impart training in Hindi/ Punjabi Stenography and typewriting to the Public.

Schools granted permission to start J.B.T. Classes in District Amritsar

*597. **Shri Harbans Lal Khanna :** Will the Chief Minister be pleased to state—

- (a) whether it is a fact that some schools of Amritsar District have been given permission to start J.B.T. Classes ; if so, the number and name of such schools alongwith the number of students to be admitted in each case ;
- (b) the criteria adopted for granting the said permission ;
- (c) the criteria adopted for the admission of candidates in the J.B.T. Classes ?

Sardar Lachhman Singh Gill : (a) Yes. A statement showing names of schools which have been allotted J.B.T. Units and the number of students to be admitted in each school is laid on the Table of the House.

(b) Demand of the area.

(c) Merit-cum-reservation as per rules.

(—(ੳ) ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਸਕੂਲਾਂ ਨੂੰ ਜੇ. ਬੀ. ਟੀ. ਯੂਨਿਟਾਂ ਅਲਾਟ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਕੂਲਾਂ ਦੇ ਨਾਵਾਂ ਅਤੇ ਹਰ ਸਕੂਲ ਵਿਚ ਦਾਖਲ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੀ ਰਾਦਾਦ ਦਸਣ ਵਾਲੀ ਸਟੇਟਮੈਂਟ ਸਭਾ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਪੇਸ਼ ਹੈ ।

(ਅ) ਇਲਾਕੇ ਦੀ ਮੰਗ ।

(ਬ) ਨਿਯਮ ਅਨੁਸਾਰ ਯੋਗਤਾ ਅਤੇ ਰਾਖਵੇਂ ਹਕ ।)

STATEMENT

Serial No.	District	Name of school	Number of student to be allotted	Number of Units admitted
1	Do	Amritsar Khalsa Training College, Amritsar	51	1
2		Saraswati Training College, Amritsar	62	1
3	Do	Shri Guru Arjan Dev Khalsa Higher Secondary School, Tarn Taran	50	1
4	Do	Khalsa High School, Nawapind, Amritsar	116	2
5	Do	Arya Girls High School, Tarn Taran	130	2
6	Do	Guru Angand Dev Khalsa High School, Khandur Sahib	50	1
7	Do	S.D. Higher Secondary School, Amritsar	153	2
8	Do	S.D. High School, Tarn Taran	40	1
9	Do	Gram Panchayat High School, Bhorchhi Rajputan	50	1
10	Do	Government High School, Sursingh	40	1
11	Do	Government Basic Training School, Sarhali (Tarn Taran)	98	1
12	Do	Government Girls High School, Kairon	53	1
13	Do	Government High School, Patti	45	1
14	Do	Government Girls High School, Ajnala	62	1
15	Do	Government High School, Sathiala	70	1
16	Do	Government High School, Majitha	80	1
17	Do	Government High School, Bhangali	96	1
18	Do	Government High School, Chawinda Devi	83	1
19	Do	Government High School, Khandur Sahib	79	2
20	Do	Government High School, Tarsikka	64	1

Proposed Transfers of Teachers

*638. Com. Dalip Singh Tapiala : Will the Chief Minister be pleased to state whether there is any proposal under consideration of the Government to transfer all the teachers from their parent tehsils to other tehsils in the State if so, on what grounds ?

Shri Lachhman Singh Gill : Yes, in the interest of Instructional work.

Municipal Hospital at Pathankot

*574. Shri Chhaju Ram : Will the Minister for Health be pleased to state—

(a) whether it is a fact that the Municipal Hospital at Pathankot has been provincialised by the Government ;

- (b) whether it is also a fact that the Government had earmarked a sum of Rs 5,00,000 in the Budget for the year 1967-68 for the building of the said Hospital ;
- (c) if the reply to parts (a) and (b) above be in the affirmative, whether Government is taking any steps to acquire land for the Hospital referred to above ;
- (d) the time by which the land is likely to be acquired ;
- (e) the time by which the construction work is likely to be started and completed ?

Shri Ram Parkash Dass : (a) Yes.

(b) No.

(c), (d) and (e) The site has since been selected/approved. It is too early to say at this stage when the acquisition of land will be accomplished and the construction work started and completed.

Accommodation for persons who stay with the Patients Admitted in V.J. Hospital, Amritsar

*595. Shri Harbans Lal Khanna : Will the Minister for Health be pleased to state—

- (a) whether the Government has received any complaint about the inconvenience caused to the attendants who stay with the patients admitted in the V.J. Hospital, Amritsar ; if so, the steps taken by the Government to remove the same ;
- (b) whether there is any proposal under the consideration of the Government to construct a building to accommodate the attendants who come from far off places to attend on the patients, if so, the stage at which the matter stands at present and the time by which a building is likely to be completed.

Shri Ram Parkash Das : (a) No.

(b) There was a proposal from the local Red Cross Society but it has not yet been finalised.

Alleged Scandal of unauthorised Sale of Tickets in Punjab Roadways

*596. Shri Harbans Lal Khanna : Will the Minister for Transport be pleased to state—

- (a) whether any scandal regarding the sale of duplicate and unauthorised tickets in the Punjab Roadways has come to the notice of the Government ; if so, the details of the cases detected by the Department in this connection ;
- (b) the details of the steps already taken or proposed to be taken by the Government to safeguard against such scandals in future ;
- (c) the number and names of the officials involved in the said cases ;
- (d) the approximate loss of revenue on this account to the Government ?

Sardar Parkash Singh Majitha : (a) Yes. Matter is under investigation by C.I.D.

(b) (i) Like private operators Government transport is also to use passenger tax stamps.

(ii) It is proposed that Roadways tickets should be printed on security/special paper and in Government Press.

(c) and (d) Matter is yet under investigation by C.I.D.

(—(ਉ) ਹਾਂ, ਮੁਆਮਲੇ ਦੀ ਤਫਤੀਸ਼ ਸੀ. ਆਈ. ਡੀ. ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ।

(ਅ) ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਅਪਰੇਟਰਾਂ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਰਕਾਰੀ ਟਰਾਂਸਪੋਰਟ ਨੂੰ ਵੀ ਟੈਕਸ ਦੀਆਂ ਟਿਕਟਾਂ ਲਾਉਣੀਆਂ ਪੈਂਦੀਆਂ ਹਨ ।

(ਬ) ਤਜਵੀਜ਼ ਇਹ ਕਿ ਰੋਡਵੇਜ਼ ਦੀਆਂ ਟਿਕਟਾਂ ਸੁਰੱਖਿਆ/ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਾਗਜ਼ ਉਤੇ ਅਤੇ ਸਰਕਾਰੀ ਪ੍ਰੈਸ ਵਿਚ ਛਾਪੀਆਂ ਜਾਣ ।

(ਸ) ਅਤੇ (ਹ) ਮੁਆਮਲਾ ਅਜੇ ਸੀ. ਆਈ. ਡੀ. ਦੀ ਤਫਤੀਸ਼ ਹੇਠ ਹੈ ।)

*590. Sardar Jagir Singh Dard : Will the Minister for Finance be pleased to state—

(a) whether he or the authorities concerned of Forest Department of Nabha received any complaints from the ex-Military personnel of village Dhingri, tehsil Nabha, district Patiala against the wrong marking of trees during the year 1965-66 and 1966-67 ; if so the names of the complaints and the dates when these were received ;

(b) whether he/Government is aware of the difficulties of the Military personnel who are unable to utilize the said trees for making agricultural implements or plough the land coming under the trees due to the wrong marking done by the Forest Department ;

(c) if the reply to the parts (a) and (b) above be in the affirmative, the action, if any, taken by the Government in the matter ; if no action has been taken, the reasons thereof ;

Dr. Jagjit Singh : (a) Only one application dated 23rd August, 1965 from Shri Labha Singh, son of Shri Khushal Singh of village Dhingri, Tehsil Nabha regarding wrong marking of trees was received by D.F.O., Patiala. Necessary enquiry into the matter was made by Range Officer Nabha. The applicant could not produce any documentary proof in respect of the disputed trees. On receipt of documentary proof from the applicant further action in the matter will be taken.

(b) Question of difficulties does not arise as no wrong marking of trees was done.

(c) As stated above in part (a) above necessary action in the matter has already been taken.

Cases of encroachment on Municipal Land

*529. Shri A. Vishwanathan : Will the Minister for Development and Local Government be pleased to state whether any cases of encroachment on Municipal Lands by the Municipal Commissioners in the State have come to his notice ; if so, the number of such cases and the action, if any, taken in the matter ?

Faqir Chand Gupta : Yes, 17 cases. A statement indicating the action taken or being taken in the matter is laid on the Table of the House.

Statement showing the names of defaulters in regard to encroachments on Municipal land

Serial No.	Name of Municipal Committee	Name of defaulter	Action taken by the Committee
1	Ferozepore	.. Shri Harbans Singh Kumar	Action under sections 172 and 220 of the Punjab Municipal Act has been taken against him.
2	Ludhiana	.. Shri Bhagwan Singh	Sanction accorded by the Committee vide resolution No. 101/7, dated 24th April, 1967. Rate of annual rent is Rs 15.67.
3	Ludhiana	.. Shri Wazir Chand	Sanction accorded by Administrator order dated 19th January, 1962 at annual rent of Rs 19.75.
4	Ludhiana	.. Shri Wazir Chand	Sanctioned vide Administrator's order, dated 19th January, 1961 at annual rent of Rs 16.88.
5	Ludhiana	.. Shri Balwant Rai	Action for this encroachment is under consideration.
6	Kurali	.. Shri Madan Gopal	Complaint of encroachment has been received against him which is under consideration of the Committee.
7	Guruaharsahai	.. Shri Ujjagar Singh	Action under sections 172 and 175 of the Punjab Municipal Act, 1911 is being taken against the members
8	Do	Shri Gurbakhsh Singh	Ditto
9	Malout	.. Shri Inder Bhan	{ Regular notices for the removal of encroachments have been issued to them.
10	Do	Shri Des Raj	
11	Do	Shri Amar Nath	
12	Do	Shri Amar Kumar	{ The complaints are under consideration.
13	Kartarpur	Shri Thakar Singh	
14	Do	Shri Prithipal Singh	
15	Phagwara	.. Shri B.R. Putanga	Ditto
16	Bhatinda	.. Shri Sant Ram	The defaulter has gone to the court to establish his title to a r
17	Jullundur	.. Shri Barkat Ram	Shri Barkat Ram was removed from the Membership of the committee and he was finally disqualified for a period of 2 years.

The period of disqualification has however been reduced and a notification in this connection is under issue.

Strike in Mills/Factories etc., in the State

*602. Lieut. Bhag Singh : Will the Minister for Labour and Welfare be pleased to state—

- (a) the names of Mills, Factories and other limited concerns in the State that were closed down due to strikes, lock-ups and gheraos separately during the period of closure in each case ;
- (b) the total strength of the workers and other officials employed in each of the said mills etc ;
- (c) the estimated loss sustained by the Management and workers of the said Mills etc., separately, as a result of the said closure ?

Shri Piara Ram Dhanowali : (a) Nil.

(b) and (c) Question does not arise.

Damage to village Khelan in Tehsil Rajpura by flowing water of Tangri River

*640. Sardar Prem Singh Prem : Will the Minister of State for Irrigation and Power be pleased to state—

- (a) whether Government is aware of the fact that village Khelan in Rajpura Tehsil is situated on the bank of River Tangri ;
- (b) whether the Government have received complaints and reports, a number of times, that at the time of the rainy season the water of the said Tangri River flows on all sides of the said village and the life and property of its residents is in danger ;
- (c) whether the Government is aware of the fact that in response to these complaints and reports the said village was visited by Dr. Uppal and other Departmental Officers from time to time ;
- (d) if the reply to part (c) above be in the affirmative; the details of the schemes proposed or finalised by the Government for saving the said village from the constant danger ?

Shri Natha Singh : (a) Yes.

(b) Yes.

(c) Yes.

(d) Scheme to provide protection to the village abadi and land of village Khelan is yet to be finalised.

Procedure for payment of compensation in lieu of Land Acquired for Drains

*641. Chaudhri Balbir Singh : Will the Minister of State for Irrigation and Power be pleased to state whether any amount of compensation due to the land owners of village Margindpura, tehsil Patti, district Amritsar on account of the acquisition of land for the Kairon Drain has been paid so far ; if so, the total thereof ; if not, the reasons for the failure to pay the same to the claimant and the steps, if any, taken or proposed to be taken for the early payment of the compensation due ?

Sardar Natha Singh : No. The award for the payment of Rs 1796.43 has been announced and the payment will be made shortly. This could not be done earlier due to rush of work with the Land Acquisition Officer.

Chairman/Members of Punjab State Electricity Board

*409. Sardar Mohinder Singh Gill : Will the Minister of State for Irrigation and Power be pleased to state—

- (a) the names of the present Chairman and Members of the Punjab State Electricity Board together with the number of official and non official members among them;
- (b) the pay or allowances which are being drawn by official and non-official members, respectively ;

Sardar Natha Singh :

- (a) (i) Shri R. S. Gill (Chairman) .. Official.
- (ii) Shri Bakhtawar Singh (Administrative Member) .. Non-official
- (iii) Shri Kirpal Singh (Technical Member) .. Ex-officio wholetime member
- (iv) Shri K. S. Narang .. Ex-officio part time member

Post of Accounts and Finance Member is vacant.

- (b) Shri R. S. Gill (Chairman) .. Rs 2,550.00

Shri Bakhtawar Singh (Administrative Member) Rs 1,200.00

Shri Kirpal Singh (Technical Member) .. Rs 2,250.00, *plus* Rs 100.00 (Dearness Allowance)

Shri K. S. Narang (Ex-Officio part-time member) He is Finance Secretary to Punjab Government and is not being paid by the Board.

Construction of Certain Roads in Patiala District

*639. Sardar Prem Singh, Prem: Will the Minister of State for Public Works, Punjab be pleased to state—

- (a) whether the roads (i) Rai Majra to Machhli Kalan (ii) Joraut to Rampur (iii) extending the G.T. Road to Taple Banur in Patiala District were sanctioned for construction by the Government under the Rural Development Scheme during the year 1966-67; if so, the amount sanctioned therefor.
- (b) the money deposited by the people, as their share in respect of each of the said roads separately;
- (c) whether the construction of the above mentioned roads was started by the P.W.D. in 1966; if so, the progress made on each road;
- (d) whether it is a fact that the contract for the construction of these roads was given to some contractors and that the bricks and other material for construction were collected on the sites;

- (e) whether it is also a fact that the construction of these roads was stopped by the present Government soon after it took over; if so, the reasons therefor:

Shri Narinder Singh (a) Yes, only two roads (i) Rai Majri to Machhli Kalan or Rs 5,36,950 and (ii) G.T. road to village Tapla for Rs. 1,93,000 were sanctioned.

(b) Rai Majri to Machhli Kalan Rs. 21,045 (ii) G.T. Road to village Tapla Rs. 24,020 (3) Jarout to Rampur Rs. 52,000 (Not sanctioned as yet).

(c) Yes. 1. *Rai Majri to Machhli Kalan*—

Earth work has been done in 1.6 miles and 3 lacs bricks collected.

2. *G.T. Road to Village Tep/a*—

Earth work done in 1 mile and 3 lac bricks also collected.

3. *Banur to Tep/a*—

Earth work done in 1 mile and 3 lac bricks also collected.

4. *Jarout to Rampur*—

Earth work done in 1 mile approximately and 3 lac bricks also collected.

(d) Earth work got done through labour and construction societies. Bricks collected departmentally.

(e) No.

—————

**Loss of property etc. in village Rajoke, district Amritsar, during
Indo-Pak Conflict**

*588. Chaudhri Balbir Singh : Will the Minister of State for Printing and Stationery and Rehabilitation be pleased to state—

- (a) whether any loss of property was sustained by the residents of the border village Rajoke, tehsil Patti, district Amritsar during the Indo-Pak conflict in 1965 ; if so, the nature of the loss sustained ;
- (b) whether any compensation was sanctioned by the Government for the affected persons of the said village ; if so, the amount so sanctioned ;
- (c) the date when this compensation was sanctioned ;
- (d) whether any amount of the said compensation was paid upto 30th September, 1967 ; if not, the reasons therefor ;
- (e) the date when the order for the disbursement of the amount of compensation was received by the Deputy Commissioner, Amritsar ;
- (f) the action taken in the matter by the D.C., Amritsar, after the receipt of the order referred to above, for the disbursement of the amount; if no action was taken, the reasons therefor ;

(g) the date of actual disbursement of compensation togetherwith the reasons, if any, for the delay in the payment ;

(h) whether any action is being taken against the persons responsible for this delay ; if not, the reasons therefor ?

Dr. Gurcharan Singh : (a) Standing crops were destroyed.

(b) Yes. Rs 0.41 Lakh.

(c) 27th May, 1966.

(d) 50 per cent of the loss assessed was paid before 30th September, 1967.

(e) 7th June, 1966.

(f) 50 per cent of the amount was disbursed.

(g) 16th September, 1966.

(h) There was no delay in the disbursement.

Resolution passed by Panchayat Samiti, Goraya (Jullundur) against the the Block Development and Panchayat Officer, Goraya

*654. **Chaudhri Darshan Singh :** Will the Minister for Development and Local Government be pleased to state whether the Government have received a copy of the resolution passed by the Panchayat Samiti, Goraya (Jullundur) against the indifferent attitude of Block Development and Panchayat Officer, Goraya, if so, a copy thereof along with the action, if any taken thereon be laid on the table of the House.

Sardar Narinder Singh : Yes. A copy of the resolution is laid on the table of the House. The Block Development and Panchayat Officer has since been transferred from Goraya.

ਪੰਚਾਇਤ ਸਮਿਤੀ ਰੁੜਕੀ ਕਲਾਂ ਦੀ ਮੀਟਿੰਗ ਮਿਤੀ 17-10-67 ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਦੇ ਮਤਾ ਨੰ; 6(ਸ) ਦੀ ਨਕਲ।
ਮਤਾ ਨੰ: ਏਜੰਡਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਫੈਸਲਾ

6(ਸ) ਸ੍ਰੀ ਕੁਲਦੀਪ ਸਿੰਘ ਮੈਂਬਰ ਪੰਚਾਇਤ ਸਮਿਤੀ 6(ਸ) ਸਾਰੇ ਹਾਜ਼ਰ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੇ ਅਜੇਹੇ ਹਾਲਾਤ

ਨੇ ਕਾਰਜ ਸਾਧਕ ਅਫਸਰ, ਸ੍ਰੀ ਹਜ਼ਾਰਾ ਸਿੰਘ ਦਾ ਇਲਾਕੇ ਦੀ ਆਮ ਪਬਲਿਕ ਨਾਲ ਅਤੇ ਸਮਿਤੀ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨਾਲ ਬੋਲਣ ਚਲਣ ਅਤੇ ਆਮ ਬਰਤਾਉ ਦਾ ਤਰੀਕਾ ਬੜਾ ਤੇ ਇਤਾਰਜ਼ ਜਨਕ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਇਲਾਕੇ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਵਿੱਚ ਬੜੀ ਬੇਚੈਨੀ ਪਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਾਰਜ ਸਾਧਕ ਅਫਸਰ ਨੇ ਆਪਣੇ ਦਫਤਰ ਵਿੱਚ ਇਕ, ਦੋ, ਸਮਿਤੀ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੀ ਬੜੇ ਭੈੜੇ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਬੇਇਜ਼ਤੀ ਕੀਤੀ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਬੜੇ ਦੁਖ ਨਾਲ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਮਤੇ ਦੀ ਪੌੜਤਾ ਸ੍ਰੀ ਸੰਸਾਰ ਚੰਦ ਮੈਂਬਰ ਸਮਿਤੀ ਨੇ ਕੀਤੀ, ਜਿਸ ਦੇ ਫਿਰ ਅਗੇ ਸ੍ਰੀ ਊਧਮ ਸਿੰਘ ਮੈਂਬਰ ਪੰਚਾਇਤ ਸਮਿਤੀ ਨੇ ਪੌੜਤਾ ਕੀਤੀ।

ਤੇ ਬੜਾ ਦੁੱਖ ਪਰਗਟ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਕਈ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੇ ਉਚੇਚੇ ਤੌਰ ਤੇ ਰਾਇ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤੀ ਕਿ, ਕਾਰਜ ਸਾਧਕ ਅਫਸਰ ਦਾ ਬਰਤਾਉ ਸਮੁੱਚੇ ਤੌਰ ਤੇ ਹੀ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਸਗੋਂ ਸਾਧਕ ਅਫਸਰ ਪਾਰਟੀਵਾਜ਼ੀ ਵਿੱਚ ਹਿੱਸਾ ਲੈਂਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਸਮਿਤੀ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਤਨਖਾਹਾਂ ਵੇਲੇ ਸਿਰ ਨਾਂ ਦੇ ਕੇ ਅਤੇ ਕਈਆਂ ਦੀਆਂ ਤਨਖਾਹਾਂ ਕਈ, ਕਈ ਮਹੀਨੇ ਬੰਦ ਕਰਕੇ ਪਰੇਸ਼ਾਨੀ ਵਿੱਚ ਪਾਈ ਰਖਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਸਰਬ-ਸਮਿਤੀ ਨਾਲ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ, ਮਤੇ ਦੀ ਇਕ ਨਕਲ ਸਰਕਾਰ ਪਾਸ ਅਤੇ ਸਬੰਧਤ ਅਫਸਰਾਂ ਨੂੰ ਬੇਜ਼ ਕੇ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ ਕਿ, ਇਸ ਕਾਰਜ ਸਾਧਕ ਅਫਸਰ ਨੂੰ ਪੰਚਾਇਤ ਸਮਿਤੀ ਰੁੜਕੀ ਕਲਾਂ ਤੋਂ ਤੁਰੰਤ ਹੀ ਤਬਦੀਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ। ਕਿਉਂਕਿ ਅਜੇਹੇ ਹਾਲਾਤ ਵਿਚ ਇਸ ਸਮਿਤੀ ਦਾ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਕੰਮ ਚਲਣਾ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੈ ਅਤੇ ਹਾਲਾਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਬਿਗੜ ਜਾਣ ਦਾ ਡਰ ਹੈ।

(ਹਜ਼ਤਾਖਰ)

ਚੇਅਰਮੈਨ ਪੰਚਾਇਤ ਸਮਿਤੀ
ਰੁੜਕੀ ਕਲਾਂ

Industrial Unrest in Amritsar Town

*598. Shri Harbans Lal Khanna : Will the Minister for Industries be pleased to state—

- (a) whether he is aware of the fact that Amritsar is one of the biggest Industrial towns of Punjab ;
- (b) whether he is also aware of the fact that there is a labour trouble in this industrial and border town ;
- (c) whether it is a fact that the people running industries in the said town feel insecure due to the labour problem ;
- (d) whether he is aware of the fact that the industry is suffering a lot due to this trouble ;
- (e) whether the Government is aware of the fact that the people have started thinking to shift the industry to other stations or to close down their factories in Amritsar on account of continuous and serious labour trouble ; if so, the steps, if any, taken or proposed to be taken to boost the industry and to remove the doubt of the industrialists ?

Shri B. N. Makkar (Industries Minister, Punjab): (a) Yes.

- (b) There is nothing abnormal.
- (c) Question does not arise.
- (d) Question does not arise.
- (e) No.

Widening of Ghanta Ghar Chowk in Ludhiana

*651. Sardar Gurcharan Singh Ghalib : Will the Minister for Local Government be pleased to state—

- (a) whether the Ludhiana Improvement Trust had formulated any scheme for widening of the Ghanta Ghar Chowk, Ludhiana ;
- (b) if the reply to part (a) above be in the affirmative whether the said proposal has been accepted by the Government; if so, the time by which it is likely to be implemented ?

Shri Faqir Chand Gupta : (a) Yes.

(b) The Improvement Trust, Ludhiana has not yet submitted the scheme to Government for sanction.

Chairman, Improvement Trust, Jullundur

*655. Chaudhri Darshan Singh : Will the Minister for Local Government be pleased to state—

- (a) the date since when the office of the Chairman, Improvement Trust, Jullundur is lying vacant ;

- (b) whether the Minister incharge has interviewed any candidates for the said post; if so, their names and addresses alongwith their qualifications ;
- (c) the reasons for the termination of the services of the last Chairman of the above mentioned Trust ?

Shri Faqir Chand Gupta : (a) The office of the Chairman, Improvement Trust, Jullundur, fell vacant on 30th September, 1967 (afternoon) but its charge was taken over by the Deputy Commissioner, Jullundur *ex-officio* in addition to his own duties from the same date.

(b) No.

(c) He was over-age for the said office.

Cases of Closure of Factories in the State

*610. Pandit Mohan Lal : Will the Minister for Labour and Welfare be pleased to state the total number of cases of lock-outs, stay-in-strikes, closure of factories in the State which have come to the notice of the Government during the period from 6th March, 1967 to date ?

Shri Piara Ram Dhanowali :—

Lock-outs	..	6
Stay-in-strikes	..	14
Closures	..	7

Grades of Pay of Tehsil/District Welfare Officers in the State

*717. Sardar Jagir Singh Dard : Will the Minister for Labour and Welfare be pleased to state—

- (a) whether he is aware of the fact that different grades were given to the Tehsil Welfare Officers in the Punjab and the erstwhile Pepsu States ;
- (b) if the reply to part (a) above be in the affirmative, whether both the grades are still prevalent in the Punjab State or the said disparity has been removed ;
- (c) if the said disparity in grades has been removed, the date of the removal, if not, the reasons therefor ;
- (d) whether the grades of the Tehsil Welfare Officers are being enhanced, if not, the reasons therefor ;
- (e) whether the Government has taken any decision to give a gazetted rank to the District Welfare Officers in the State ; if so, the date when the said decision is likely to be implemented ;
- (f) whether the grades of the District Welfare Officers are also being enhanced ; if so, the scales proposed to be given ?

Shri Piara Ram Dhanowali : (a) Yes.

(b) The disparity in grades still exists.

(c) and (d) The question of revision of grades of Tehsil Welfare Officers is under consideration of Government.

(e) Matter is still under the consideration of Government.

(f) The matter is under the consideration of Government.

Setting up an Industrial Corporation for Scheduled Castes in the State

*718. Sardar Jagir Singh Dard : Will the Minister for Labour and Welfare be pleased to state whether the Government has finalised the proposal to set up an Industrial Corporation for the Scheduled Castes in the State ; if so, the rules and objects of the Corporation be placed on the Table of the House ?

Shri Piara Ram Dhanowali : Not yet. The proposal has not yet been finalized.

Financial aid given to the Political Sufferers in the State

*682. Chaudhri Balbir Singh : Will the Chief Minister be pleased to state—

- (a) the criteria, if any, laid down by the Government for granting financial aid to the political sufferers in the State on the basis of *ad-hoc* grants before 1st April, 1967 ;
- (b) if there was no criteria, the procedure adopted to sanction the financial aid on the basis of *ad-hoc* grants ;
- (c) a list of the political sufferers with full addresses who were sanctioned financial assistance on the basis of *ad-hoc* grants each year between 1st April, 1963 and 31st October, 1967 be laid on the Table ;
- (d) the rate of financial assistance, per mensem, in each case ;
- (e) the reasons for sanctioning this financial aid in each case ;
- (f) the monthly income of the political sufferers in each case ;
- (g) whether any rules have been framed by the Government for sanctioning financial assistance to the political sufferers on the basis of *ad-hoc* grant ; if so, a copy thereof be laid on the Table of the House ; if not, the reasons therefor ?

Chaudhri Kartar Singh (Minister for Co-operation and Parliamentary Affairs, Punjab): (a) There has been no set criteria for the grant of financial assistance to political sufferers on *ad-hoc* basis. The decision is taken on the merits of the individual case.

(b) It was sanctioned in individual cases by the National Workers (Relief and Rehabilitation) Board or by the Chief Minister, i.e., the President of the Board subject to the approval of the Board, keeping in view the sacrifices made by the individual concerned and his financial position.

(c) The requisite list is laid on the table of the House.

(d) It is indicated in the list laid on the table of the House.

(e) As in part (a) above.

(f) The present monthly income of the Political Sufferers is proposed to be ascertained through the Deputy Commissioners concerned.

(g) No such rules have been framed. However, the National Workers (Relief and Rehabilitation) Board, decided in their meeting held on 31st October 1967, that in future *ad-hoc* grant of financial assistance should not exceed Rs 100 per mensem in any case. Such cases should be decided by the Minister Incharge in consultation with the Chief Minister who is the President of the Board.

Patiala (General) 1963-64

	Rs
1. Shri Amar Singh Teg, J-9 Gobind Colony, Rajpura, district Patiala ..	50
2. Shri Chet Ram, Village and Post Office Gobindgarh Mandi, district Patiala ..	45
3. Shri Hari Singh, son of Ram Singh, Village Bhat Majra, Post Office Ajraur, district Patiala ..	40
4. Shri Lachhman Singh, son of Jaimal Singh, Village Chuga Post, Office Grangan, district Patiala ..	30
5. Shri Nirmal Singh, son of Sher Singh House No. 1028, Ward No. 3, Kultar Kutia, Ajit Nagar ..	30
6. Shri Pritam Singh Gujran, Kirpan Factory, near Gurdwara Dukh Niwaran Sahib, Patiala ..	60
7. Shri Rattan Singh Azad, Sibia House Annexe, Patiala ..	30
8. Shri Sahib Singh, son of Ram Singh, Village and Post Office Salana, Patti, district Patiala ..	30

9. Shri Shanti Parkash, son of Shri Prabh Dial, Village Ballabgarh, Post Office Balar, district Patiala ..	30
10. Shri Jath. Tara Singh Thether, Village and Post Office Banur, district Patiala ..	100
11. Shri Teja Singh Chuharkana, Village Talania, Post Office Sirhind City, district Patiala ..	50
12. Shri Wazir Singh Dardi, son of Shri Kaka Singh, Villge and Post Office Samana, district Patiala ..	60

Patiala (General) 1964-65

1. Shri Braham Datt, son of Hari Ram, House No. 622, Ward No. 2, Near Chowk Purani Kotwali, Patiala ..	25
---	----

Patiala (General) 1965-66

1. Shri Sunder Singh, son of Shri Punjab Singh, Village Singhpura, tehsil Rajpura, district Patiala ..	40
2. Shri Teja Singh Chiharkana, Village Talania, Post Office Sirhind City, district Patiala ..	75

Sangrur (General) Adhoc cases 1963-64 (Political Sufferers)

1. Shri Bachan Singh, son of Devi Chand, Village Ghanaur Kalan, tehsil Dhuri, district Sangrur ..	45
2. Jathedar Bhan Singh, son of Shri Chanda Singh, Village and Post Office Thikriwala, district Sangrur ..	30
3. Smt. Bhagwan Kaur, widow of Shri Sewa Singh, Village and Post Office Thikri wala, tehsil Barnala, district Sangrur ..	50
4. Shri Bhola Singh, son of Waryam Singh, Village Lohakhira, Post Office Dhanaula, district Sangrur ..	50
5. Bijla Singh, son of Shri Tulsi Ram, Village and Post Office Nathu Majra, district Sangrur ..	40
6. Smt. Dhan Kaur, widow of Jaimal Singh, Village and Post Office Dhaula, tehsil Barnala, district Sangrur ..	50
7. Dia Singh, son of Gian Singh, Village and Post Office Kathala, tehsil Malerkotla, district Sangrur ..	50
8. Gajjan Singh, son of Garib Singh, Village Sahaur, Post Office Mahal Kalan, tehsil Barnala, district Sangrur ..	30
9. Smt. Harnam Kaur, wife of Hira Singh Bhathal, Village and Post Office Bhathal, district Sangrur ..	150
10. Shri Hira Singh Bhathal, son of Shri Chanan Singh, Village and Post Office Bhathal, district Sangrur ..	150
11. Shri Jagir Singh Phaguwalia, son of Waryam Singh, Village Phaguwalia, tehsil and district Sangrur ..	70
12. Shri Kartar Singh, son of Shri Sarwan Singh, Village and Post Office Bhawanigarh, district Sangrur ..	25
13. Shri Kartar Singh, son of Gurbux Singh, Village Chiniwal, Post Office Gohab, district Sangrur ..	50
14. Shri Kishan Singh, son of Attar Singh, Village and Post Office Dhanaula, district Sangrur ..	30
15. Shri Man Singh, son of Bishan Singh, Village Bari, Post Ofifce Tibba, tehsil Malerkotla, district Sangrur ..	30

16. Shri Nand Singh son of Attar Singh, village and Post office Dhanaula, District, Sangrur.	..	30
18. Shri Sham Singh son of Budh Singh, village and Post office, Bathlan, District Sangrur.	..	40
19. Shri Shankar Prakash son of Prabhoo Prakash c/o Dr. Raghbir Prakash, M. B. B. S., Barnala, District, Sangrur.	..	25
20. Shri Sunder Singh son of Shri Narain Singh, village and Post office Kartar Tehsil Barnala, District Sangrur.	..	40
21. Shri Tarlok Singh, son of Nihal Singh, village and post office Kathala, tehsil Malerkotla, district Sangrur	..	30
22. Shri Tulsu Ram, son of Mirchi, village and post office Dhanton, district Sangrur	..	45
23. Shri Ujagar Singh, son of Sunder Singh, village and post office Thikriwala, district Sangrur	..	75
24. Waryam Singh, son of Bakhshish Singh, village and post office Badbar, district Sangrur	..	30
25. Shri Jagdish Chander, son of Shri Basheshar Nand, General Secretary, District Congress Committee, Sangrur	..	50

Sangrur (General), 1964-65

1. Shri Mohan Singh, son of Shri Sarmukh Singh, village and post office Gahal, tehsil Barnala, district Sangrur	..	25
2. Shri Amar Singh, son of Dulla Singh, village Dharamgarh, post office Safidan, district Sangrur	..	30

Ad hoc Cases, Sangrur (General), 1965-66

(Nil)

Ad hoc cases Gurdasur District (General) 1963-64

		Rs.
1. Shri Amar Nath Datt, son of Thakar Dass, Village and Post Office Lambran, district Jullundur	..	25
2. Shri Amar Singh, son of Hakam Singh, Village Salimpur Araian, Post Office Dhariwal, tehsil and district Gurdaspur	..	25
3. Shri Boota Singh, son of Sahib Singh, Village Veela Teja, (tehsil) Batala, district Gurdaspur	..	50
4. Shri Chanan Singh, son of Nidhan, Village and Post Office Thuganwala, district Gurdaspur	..	75
5. Hakim Chuni Lal, son of Pt. Ghania Lal, c/o District Congress Committee, Gurdaspur	..	50
6. Shri Dawarka Dass, son of Namee Nath, Mohalla Tathiaran, Batala, district Gurdaspur	..	40
7. Smt. Gopal Devi, widow of Amolakh Ram, Gopal Bhavan, Choksi Bazar, Batala, district Gurdaspur	..	75
8. Shri Ishar Dass Kohli, son of Ganga Ram of Zaffarwal, c/o Pt. Kunj Lal, Congress Bazar, Pathankot (Gurdaspur)	..	25
9. Smt. Ishar Kaur, widow of Hari Singh, son of Kishan Singh, Village Kaluwal, Post Office Bhangali, district Gurdaspur	..	30
10. Shri Khushi Ram, son of Rollu Ram, Village and Post Office Taragarh, tehsil Pathankot, district Gurdaspur	..	30
11. Smt. Lajya Wati widow of Hem Raj Marwaha Dhangu Road, Pathankot, district Gurdaspur	..	100
12. Mela Ram Tayar, son of Daulat Ram, Batala, district Gurdaspur	..	50
13. Shri Mohinder Lal Bedi, son of Bawa Ganpat Singh, Village Ghaghia, tehsil Batala, district Gurdaspur	..	30

14. Shri Munshi Ram Nathana, son of Radha Ram, Railway Road Pathankot, district Gurdaspur	Rs 50
15. Vaid Nil Kenth, son of Gujjar Mal, Dina Nagar, district Gurdaspur	25
16. Shri Sadhu Singh, son of Natha Singh, Village Kunta pur, Post Office Pathankot, district Gurdaspur	25
17. Smt. Sarswati, widow of Bawa Gurdas Singh, District Congress Committee, Batala, district Gurdaspur	50
18. Shri Sohan Singh, son of Lal Singh, Village Vee'a Teja, tehsil Batala, district Gurdaspur	60
19. Smt. Vidia Wati, widow of Behari Shah, House No. B-IV-143-244, Achli Gate Batala, district Gurdaspur	50

Ad hoc cases Gurdaspur District Political Sufferers (General) 1964-65

1. Shri Gurdit Singh, son of Nihal Singh, Village Hassanpura Kalan, tehsil Batala, district Gurdaspur	Rs 30
---	-------

Ad hoc cases Gurdaspur District (General) 1965-66

1. Shri Puran Singh, son of Shri Narain Singh, Village and Post Office Bhattian, district Gurdaspur	Rs 30
---	-------

Amritsar District General Ad hoc cases during 1963 to 1966

1. Shri Assa Singh, son of Shri Pardhan Singh, Village and Post Office Bhathal Bhaik, tehsil Tarn Taran, district Amritsar	30
2. Shri Avtar Singh, son of Shri Partap Singh, Village Chhidan, Post Office Gharinda via Kharsa, district Amritsar	50
3. Shri Bhagwan Singh, son of Sari Jiwan Singh village Bhathal Bhaiki, Tehsil Tarn Taran, District Amritsar	
4. Shri Bhagel Singh, son of Shri Bal Singh Jat, Village Bcor Chand, Post Office Patti, Amritsar	30
5. Shri Bal Sarup Swami, son of Shri Nawal Giri, c/o Dr. Amar Singh Patti, Market Patti, Amritsar	30
6. Shri Balwan Singh, son of Shri Narain Singh, c/o Baba Gurdit Singh, Kama Gata Maru Fame, House No. 3355, Katra Bal Singh, Amritsar	30
7. Shri Dalip Singh, son of Shri Vir Singh, Village and Post Office Sur Singh, tehsil Tarn Taran, district Amritsar	30
8. Shri Gian Singh Balindman son of Nihal Singh, c/o Shri Ram Singh Pawa Merchants, Bazar Papran, Amritsar	30
9. Shrimati Gulab Kaur, widow of Shri Chanan Singh, Village Daandpura, Post Office Mahmoodpura, tehsil Patti, district Amritsar	30
10. Shri Gulzar Singh Comrade, son of Shri Amar Singh, President, Mandal Congress Committee Navin Gali, Purani Lakar Mandi, Amritsar	40
11. Shri Jahangir Chand, son of Shri Sawan Mal, Gulam Hussan Road, Hall Bazar, Amritsar	50
12. Mangal Singh, son of Nihal Singh, Vand, Post Office Chaudhariwala, tehsil Tarn Taran, district Amritsar	30
13. Shri Mohan Singh Gill, son of Shri Bhan Singh, Village and Post Office Chohla Sahib, tehsil Tarn Taran, Amritsar	25
14. Shri Puran Singh Gian son of Shri Sher Singh, House No. 169, G. T. Road Opposite City Light Cinema, Amritsar	30
15. Shri Jiwan Singh, son of Shri Ram Singh, Village Kalar Guman, Post office Vadala, via Beas, district Amritsar	30

	Rs
16. Shri Farma Nand, son of Kishan Chand, Village and Post Office Kot Budha, tehsil Patti, district Amritsar ..	50
17. Shri Ujagar Singh, son of Shri Bur Singh, Village and Post Office Bhattal Bhaikey, tehsil Tarn Taran, district Amritsar ..	30
18. Shri Hem Singh, son of Shri Bhoop Singh, Village and Post Office Lal Pura, tehsil Tarn Taran, district Amritsar ..	30
19. Shri Inder Singh Giani, son of Shri Gujjar Singh, Village Lakhawal tehsil and Post Office Ajnala, Amritsar ..	40
20. Shri Jodh Singh, son of Shri Shameer Singh, Village Khera, tehsil Patti, district Amritsar ..	30
21. Shri Malsa Ram Chopra son of Shri Amar Chand Chopra, c/o Dewan Mohal Lal, Goods Transport, Near Gole Bagn, Amritsar ..	30
22. Shri Parma Nand Janssi, c/o Akali Giani College, Amritsar. (Raised to Rs 150 from 1st April, 1965) ..	100
23. Shri Prem Parkash Daveswar, Law Office, Jalianwala Bagh, Amritsar ..	50
24. Mahasha Rattan Chand Gali Lalowali, Katra Ahluwalia, Amritsar ..	100
25. Shri Rattan Singh, son of Shri Narain Singh, Gandiwind, Dakal, tehsil Patti, district Amritsar ..	30
26. Shri Santa Singh, son of Shri Ganga Singh, Village and Post Office Wainpoin tehsil Tarn Taran, Amritsar ..	50
27. Baba Sher Singh, son of Shri Kesar Singh, Village and Post Office Wainpoin, tehsil Tarn Taran, Amritsar ..	100
28. Shri Shiv Singh, son of Shri Bala Singh, Village Burj, via Attari, Post Office Raja Lal, Amritsar ...	30
29. Shrimati Tara Rani, widow of L. Amolak Ram Sethi House No. 410/10, Gali Gujran, Dnab Khau Kan, Inside Loh Garh, Amritsar ..	40
30. Shrimati Tej Kaur, widow of Inder Singh, Village Sur Singh, tehsil Patti, district Amritsar ..	30
31. Shri Wadhata Singh, son of Shri Hira Singh, House No. 2532, Uttam Nagar, Sultanwind Road, Amritsar ..	75
32. Shri Kapoor Singh, son of Shri Chet Singh, Village Bahmniwala, tehsil Patti, district Amritsar ..	30
33. Shri Kesar Singh, son of Shri Makhan Singh, Village Bhattal Bhaikey, tehsil Tarn Taran, district Amritsar ..	30
34. Shri Krishan Singh, son of Lehna Singh, Kucha Jandiwal, Namak Mandi, Amritsar ..	30
35. Shrimati Niranjan Kaur, widow of Jathedar Sohan Singh Rangila, Village and Post Office Jaalabad, tehsil Tarn Taran, Amritsar ..	25
36. Shri Puran Singh, son of Shri Jetha Singh, Village and Post Office Lanhka, (Patti Karaunki), tehsil Tarn Taran, district Amritsar ..	30
37. Shri Satwant Singh son of Shri Narain Singh, village and post office Tarsikka, tehsil and district Amritsar ..	50
38. Shri Thakar Das, son of Shri Puran Chand, House No. 377/1, Village and Post Office Patti, district Amritsar ..	30
39. Shri Darshan Singh, son of Shri Kishan Singh, Village Muchhal, tehsil and district Amritsar ..	25
40. Shri Khazan Singh, son of Shri Boor Singh, Village Boor Chand, Post Office Patti, district Amritsar ..	40

	Rs
41. Shri Labh Singh, son of Shri Boor Singh, Village Balotha, tehsil Patti, district Amritsar	25
42. Shri Lachhman Singh, son of Shri Chandi Ram, Rajput, Radhaswami Colony via Beas, district Amritsar	40
43. Shri Lachhman Singh, son of Shri Narain Singh, Village and Post Office Gharyala, tehsil and district Amritsar	25
44. Shri Samund Singh, son of Shri Sant Singh, Village Tarsikka, tehsil and district Amritsar	25
45. Shri Sujan Singh, son of Shri Gulab Singh, House No. 236, Gali, No. 3, Bhagtanwala, Amritsar	25
46. Shrimati Vidya Wati, c/o Bakhshi Mulkh Raj Chhiber, Advocate, 722, Street-D, Sector 8-B, Chandigarh	25

Political Sufferers (General), District Rupar

List of cases where ad hoc increase was sanctioned during the period from 1963 to 1966

1. Shri Babu Ram Singh, son of Shri Natha Singh, Village and Post Office Kurali, district Rupar	60
2. Shri Jagan Nath, son of Shri Labhu Ram, Morinda, district Rupar	60

Political Sufferers District Ludhiana

List of cases where ad hoc increase was sanctioned during the period from 1963 to 1966

	Rs
1. Shri Chanan Lal, son of Shri Sukh Ram c/o the District Congress Committee, Ludhiana	30
2. Master Gajjan Singh, son of Shri Rattan Singh, Village Gobind Garh, Post Office Jagiana, district Ludhiana	50
3. Shri Gopal Singh, son of Shri Narain Singh, Village and Post Office Sohian, tehsil Jagraon, district Ludhiana	50
4. Shri Ghulam Mohd. Dewana, son of Shri Ghulam Ghous, Congress Worker, Khaana Railway Road, Ludhiana	40
5. Shri Ishar Singh, Village and Post Office Guram via Kila Raipur, Ludhiana	30
6. Shri Jassa Singh, son of Shri Hira Singh, Village and Post Office Rachhine, district Ludhiana	30
7. Shri Lal Chand, son of Shri Kirpa Ram, House No. 359, Bansin Road, Ludhiana	50
8. Shri Lal Singh, son of Shri Jawahar Singh, Mohalla Amar Pura, House No. 2046, Ludhiana	30
9. Shri Mangat Rai, son of Shri Bansi Ram, Village Rai Kot, tehsil Jagraon, district Ludhiana	30
10. Shri Munshi Ram, son of Shri Baru Ram, House No. 1305, Madhu Puri, Ludhiana	30
11. Shrimati Mehtab Kaur, widow of Shri Naginder Singh, Village Jartauli, Post Office Killa Raipur, tehsil and district Ludhiana	50
12. Shri Naurang Singh, son of Shri Lehna Singh, Village Dewal, Post Office Badowal, district Ludhiana	25
13. Shri Phuman Singh, son of Shri Soba Singh, Village Harsia Khurd, Post Office and tehsil Samrala, district Ludhiana	30

	Rs
14. Shri Rur Singh, son of Shri Sadda Singh, Village and Post Office Benjal, tehsil Jagraon, district Ludhiana	30
15. Shri Surjan Singh, son of Shri Mahan Singh, c/o Shri Harcharan Singh, Superintendent Punjab Civil Secretariat	30
16. Sant Sham Singh, Village Bangian, Post Office Dehlon, district Ludhiana	50
17. Smt. Sujan Kaur, widow of Sant Nidhan Singh, Ward No. 3, Sheranwali Gali, Patiala	75
18. Shri Mehnga Ram, son of Shri Jethu Ram, c/o Bharat Vaishnav Hotel, Chaura Bazar, Ludhiana	25
19. Shri Niranjan Singh, son of Shri Balia Singh, Village and Post Office Chak Kalan, district Ludhiana	40
20. Shri Hari Ram, son of Chet Ram, Village and Post Office Rai Kot, district Ludhiana	25

Ad hoc cases Jullundur (General) 1963-64

1. Shri Ishar Singh, son of Bhagwan Singh, Village and Post Office Kangniwala, tehsil Phillaur, district Jullundur	30
2. Shri Jagan Nath, son of Uttam Chand, House No. N.N. 103, Nilla Mehal, Jullundur City	30
3. Shri Jawahar Singh, son of Jiwan Singh, House No. 110, W. H. Adda Kapurthala, Jullundur	30
4. Shri Jawala Singh, son of Shri Deva Singh, Village and Post Office Barapind, tehsil Phillaur, district Jullundur	30
5. Shri Mehtab Singh, son of Ram Ditta, Village and Post Office Bhagnudi, tehsil Nawanshahr, district Jullundur	30
6. Smt. Ram Piari, widow of Nanak Chand, House No. 41 W. C. Ab Mohalla, Jullundur	25
7. Shri Ramji Dass, son of Nandu Mal, Village and Post Office Jandiala district Jullundur	25
8. Shri Nattar Ram, son of Pt. Thakar Dass, House No. 14, B Block Model House Jullundur	25

(Outside Punjab shifted to Pinjore, district Ambala)

Jullundur 1964-65 (General)

9. Smt. Kartar Kaur, widow of Shri Sham Singh Sham, Near Bus Stand Nakodar, district Jullundur	25
(Left for England 1st April, 1964)	
10. Shri Shiv Singh, son of Shri Mangal Singh, Village and Post Office Desanjh Kalan, tehsil Phillaur, district Jullundur	25

1-12-64

Jullundur 1965-66 (General)

11. Shri Bahari Lal, son of Shri Lal Chand, c/o Kishori Lal Karyana Wala, Adda Hoshiarpur, Jullundur	25
	1-3-66
12. Master Girdhari Lal Kapoor, son of Mela Ram Kapoor, House No. E.N. 273, outside Kot Pashkian, Jullundur City	25

1-1-66

Ad hoc cases Kapurthala (General) 1963-64

1. Smt. Anur Kaur, daughter of Shri Kishan Singh, Village Dalpur, district Kapurthala	40
2. Shri Kabal Singh, son of Janga Singh, Village and Post Office Kala Sanghian, district Kapurthala	30

1-4-63

3. Shri Lal Chand, son of Nathu Mal Arora, Village Alloowal, Post Office Sultanpur, Lodhi, district Kapurthala ..	Rs 30
4. Shri Tehal Singh, son of Ram Singh, Village Maddowal, Post Office Dhilwan, district Kapurthala ..	30
5. Shri Ujagar Singh, son of Mangal Singh, Village and Post Office Kala Sanghian, district Kapurthala ..	25 1-5-63

Kapurthala (General) 1964-65

.....

Kapurthala 1965-66

.....

Kapurthala 1966-67

.....

Ad hoc Ferozepur 1963-64 (General)

1. Kamraj Dr. Man Singh Bedi, alias Satnam, son of Bawa Thakar Singh Proprietor Sahbzada Medical Hall Regd. Village Makhu, tehsil Zira district Ferozepur ..	Rs 30
--	----------

Ferozepur 1964-65

.....

Ferozepur 1965-66

.....

Ad hoc cases Hoshiarpur (General)

1. Shri Bishan Singh, son of Radha Ram, Village Salempur, Post Office Salempur tehsil and district Hoshiarpur ..	Rs 40
2. Babu Ram, son of Abrai Singh, Village and Post Office Duepur, tehsil Dasuya, district Hoshiarpur ..	40
3. Sattu Singh, son of Labh Singh, Village and Post Office Rampur Bilron, district Hoshiarpur ..	30
4. Amar Singh, son of Ganda Singh, Village and Post Office Padrana, tehsil and district Hoshiarpur ..	30
5. Banta Singh, son of Lalu Ram, Village and Post Office Dulepur, tehsil and district Hoshiarpur ..	30
6. Munggi Singh, son of Mihan Singh, Village and Post Office Kukran, district Hoshiarpur ..	30
7. Purin Singh, son of Hari Singh, Village and Post Office Padran, district Hoshiarpur ..	30
8. Tara Singh, son of Thakur Singh, Village and Post Office Tanuli, district Hoshiarpur ..	30

Ad hoc cases Bhatinda (General) 1963-64

1. Smt. Basant Kaur, widow of Sher Singh, Village and Post Office Matta, district Bhatinda ..	30
2. Vaid Hardit Ram, son of Kirpa Ram Village and Post Office Nathana, district Bhatinda ..	50
3. Shri Isher Singh Chahal, son of Deva Singh, Village Chahal, Post Office and tehsil Faridkot, district Bhatinda ..	30

	Rs
4. Shri Janga Singh, son of Mohan Singh, Village Buri Harika, Via Kot Kapura, tehsil Faridkot ..	50
5. Shri Jugal Kishore Azad, Jeta Ram, Village and Post Office Kot Kapura, district Bhatinda ..	50
6. Shri Lehna Singh, son of Dewa Singh, Village Khiali Chenlanwali, district Bhatinda ..	30
7. Shri Rulla Singh, son of Hazara Singh, Village and Post Office Barngari, tehsil Faridkot, district Bhatinda ..	45
8. Shri Sandhura Singh, son of Jhanda Singh, Village Mani Singh Wala, Post Office Sadia, tehsil Faridkot, district Bhatinda ..	100
9. Shri Sant Ram Vakil, Nabhwala, Bhatinda ..	150
10. Shri Sucha Singh, son of Jawahar Singh Village and Post Office Kot Kapura, district Bhatinda ..	40
Bhatinda (General) 1964-65	
1. Shri Sant Ram Vakil Nabhwala, Bhatinda ..	300

Bhatinda (General) 1965-66

1. Shri Dyal Singh, son of Boor Singh, Kot Kapura, district Bhatinda ..	25
---	----

Ad hoc cases District Amritsar during 1963 to 1966 (I.N.A.)

1. Lt. Balwant Singh, son of Shri Fateh Singh, Village Pringari, Via Sirhali, Post Office Patti, Amritsar ..	30
2. Shmt. Gurbachan Kaur, widow of Budh Singh, Vadalpur, Post Office Sathiala, district Amritsar ..	30
3. Shri Gurbachan Singh, Chicha, son of Shri Gur Sahib Singh, H. No. 809, Ward No. 6, Jind City, Sangrur ..	40
4. Shri Harnam Singh, son of Shri Mit Singh, Model Town, Amritsar ..	40
5. Shri Inder Singh, son of Shri Boor Singh, Village Varana, Post Office Lal Pur, tehsil Tarn Taran, Amritsar ..	30
6. Capt. Karnail Singh Dhillon, son of Shri Jawahar Singh, Village and Post Office Jeebia, tehsil Tarn Taran, district Amritsar ..	40
7. Smt. Kartar Kaur, w/o Shri Krishan Singh, Village and Post Office Lal Pura, tehsil Tarn Taran, district Amritsar ..	30
8. Shri Puran Singh, son of Shri Mahan Singh, Village and Post Office Naushehra Pannuan, district Amritsar ..	30
9. Shri Suba Singh, son of Shri Labha Singh, Village and Post Office Sabhna Patti Sarwain, tehsil Patti, Amritsar ..	40
10. Shri Bishan Singh, son of Shri Ala Singh, Village and Post Office Brahm-Pur, tehsil Tarn Taran, district Amritsar ..	100

Jullundur I. N. A. 1963-64

1. Asa Singh, son of Kartar Singh, Village and Post Office Rajpur Rasulpur, tehsil and district Jullundur ..	40
2. Shri Naranian Singh, son of Jawala Singh, Village and Post Office Goraya, district Jullundur ..	30

Jullundur I. N. A. 1964-65

Nil

Jullundur I. N. A. 1965-66

Nil

Ex-I.N.A. District Ludhiana*List of cases where Ad hoc increase was made during the period from 1963 to 1966*

	Rs
1. Shri Ajaib Singh, son of Shri Sher Singh, Village and Post Office Sahnewal, district Ludhiana	30
2. Shmt. Ajaib Kaur, widow of Shri Ranjodh Singh, son of Shri Bakhtawar Singh, Village and Post Office Gill, tehsil and district Ludhiana	50
3. Shri Bhag Singh, son of Shri Chanan Singh, Hind Hotel, Jagraon, district Ludhiana	40
4. Shri Chitra Bahadur, son of Shri Ram Bahadur, via Jagiana Garden Colony, Post Office Sahnewal, district Ludhiana	40
5. Shri Harbhajan Singh, son of Shri Karam Singh, Post Office Birk, tehsil Jagraon, district Ludhiana	40
6. Shri Biru Singh, son of Shri Gurdit Singh, Village Sheik Daulat, tehsil Jagraon, district Ludhiana	30
7. Shri Saudagar Singh, son of Shri Sewa Singh, Village Pardaka, Post Office Cachari, district Ludhiana	40
8. Shri Sajjan Singh, son of Shri Nand Singh, Village and Post Office Jangpur, district Ludhiana	40

Ad-hoc cases Patiala District (I.N.A.) 1963-64

1. Smt. Rajinder Kaur, wd/o Sewaran Singh House No. 99, New Power House Colony, Rajpura Road, Patiala	0
---	---

Ad hoc cases Patiala District (I.N.A.) 1964-65**Ad-hoc cases Patiala (I.N.A.) 1965-66****Ad hoc Cases Patiala (I.N.A.) 1965-66****Ad hoc cases of (I.N.A.) District Rupar**

Shri Naurata Singh, son of Shri Basant Singh, Village Chor Angyani, Post Office Rupar	40
---	----

Ad hoc cases of (I.N.A.) district Sangrur 1963-64

Shri Lal Singh, son of Deva Singh, Village Charauli, Post Office Tapa, district Sangrur	40
---	----

1964-65

1965-66

Ad hoc cases Bhatinda 1963-64 (I.N.A.)

1. Gurmukh Singh, son of Jagat Singh, Village and Post Office Selbara, tehsil Phul, district Bhatinda	30
2. Shri Mahar Singh, son of Shri Bhag Singh, Village Kotli Khurd, Post Office Maur Mandi, district Bhatinda	304

Bhatinda 1964-65 (I.N.A.)

1. Shri Teja Singh, son of Bhagwan Singh, Village and Post Office Bargarri, district Bhatinda	30

Bhatinda 1965-66 (I.N.A.)

Nil

Ad hoc cases Gurdaspur (I.N.A.) 1963-64

1. Shri Ajaib Singh, son of Sant Singh, Village and Post Office Sidhwan near Tibber, tehsil and district Gurdaspur	40
2. Shri Nazar Singh, son of Mula Singh, Village Jharianwali, Post Office Batala, district Gurdaspur	30
3. Shri Satya Pal, son of Rajmal, Village and Post Office Khunda, tehsil and district Gurdaspur	30
4. Shri Sohan Singh, son of Inder Singh, Village Sakala, Post Office Kishan Kot, tehsil Batala, district Gurdaspur	30
5. Shri Tarlok Singh, son of Alla Singh, c/o Ramgharia Cycle Works, Mandi Gurdaspur	30

Ad hoc cases Gurdaspur (I.N.A.) 1964-65

Nil

Ad hoc cases Gurdaspur (I.N.A.) 1965-66

Nil

Kapurthala, I.N.A., 1963-64

Rs

Shri Gurnam Singh, son of Mehar Singh, Village Dhaliwal Dana, Post Office and district Kapurthala	40

Kapurthala I.N.A., 1964-65

Nil

Kapurthala I.N.A., 1965-66

Nil

Ad-hoc cases Ferozepur (I.N.A.) 1963-64

Rs

1. Shri Balwant Singh, son of Ghuna Singh, Village and Post Office Mehran, tehsil Moga, district Ferozepur	30
2. Shri Bachan Singh, son of Narain Singh, Village and Post Office Daudhar, tehsil Moga, district Ferozepur	30
3. Shri Chattar Singh, son of Narain Singh, Village Sahoke, Post Office Bambia Bhaika, tehsil Moga, district Ferozepur	40
4. Shri Harbhajan Singh Dhillon son of Kishan Singh, Village and Post Office Butter, tehsil Moga, district Ferozepur	30
5. Shri Jansher Singh, son of Chaghar Singh, Village Jasiana, Post Office Muktsar, district Ferozepur	40
6. Shri Kartar Singh, son of Mihan Singh, Village and Post Office Bambiha Bhaika, tehsil Moga, district Ferozepur	30
7. Shri Nachhattar Singh, son of Thakar Singh, Village and Post Office Sangat- pur, tehsil Moga, district Ferozepur	40
8. Shri Surat Singh, son of Jawand Singh Suri, Village Nurpur Hakimawala, Post Office Dharamkote, tehsil Zira, district Ferozepur	30

Ferozepur 1964-65 I.N.A.

Nil

Ferozepur 1965-66 I.N.A.

Nil

Promotion from Assistant Executive Engineer to Executive Engineer

*737. Comrade Sat Pal Kapur : Will the Minister of State for Public Works be pleased to state—

- (a) whether there are any rules governing the promotion to the post of Executive Engineer from amongst the Assistant Engineers and Assistant Executive Engineers in the State, respectively;
- (b) whether any infringement or relaxation of these rules has been made recently in making promotion to the post of Executive Engineer from Assistant Executive Engineers ;
- (c) if the answer to para (b) above be in the affirmative, the reasons for such deviation from the rules ;
- (d) the number of Assistant Engineers who were eligible for promotion as Executive Engineers but who were ignored togetherwith the reasons therefor ;
- (e) whether any representations have been received by the Government from the superseded officers, if so, the action taken or proposed to be taken thereon ?

Shri Narinder Singh: (a) Yes.

(b) Relaxation has been made recently in making promotion to the rank of Officiating Executive Engineer from Assistant Executive Engineer.

(c) This relaxation had to be made in the interest of public service, and there has been no deviation from the rules.

(d) No Assistant Engineer was ignored while making this promotion. The Assistant Engineers and Assistant Executive Engineers are members of two distinct classes of service i.e., P.S.E. Class II and P.S.E. Class I Service respectively and have no combined inter-se seniority.

(e) A large number of pseudonymous representations were received but according to the policy laid down by Government these were filed. A few representations from P.S.E. Class II officers have also been received and are under consideration of Government.

Land with Panchayats in the State

*739. Comrade Sat Pal Kapur : Will the Minister of State for Public Works be pleased to state—

- (a) the total area of land, cultivable and uncultivable separately in the names of the Panchayats, tehsilwise, in the State at present ;
- (b) the steps taken by the Government to make the said uncultivable lands cultivable ;
- (c) the ratio of the cultivable lands vested in the Panchayats distributed amongst the Harijans and non-Harijans ;
- (d) the maximum and minimum amount of Chakota being realised by the Panchayats, per acre, on cultivable lands ?

Shri Narinder Singh : A statement giving the requisite information is laid on the Table of the House.

STATEMENT

(a) Statement showing the total area of Shamilat lands, cultivable and uncultivable, vested in Gram Panchayats districtwise, in the State, is enclosed herewith at annexure 'A', Tehsilwise information is not readily available.

(b) Government have provided loan facilities for Gram Panchayats under the Revenue Earning Schemes to make such uncultivable lands cultivable, as far as possible.

(c) No such distribution has been made. Hence question of ratio does not arise.

(d) Cultivable land with the Panchayats in the State is 252,661 acres. The time and labour involved in collecting the information about such a large area will not be commensurate with any benefit to be obtained.

ANNEXURE 'A'

Total area of Shamilat lands, cultivable and uncultivable in the names of Panchayats districtwise in the State at present is given as under

Serial No.	Name of District	Total area of Shamlat Lands	Cultivable Area	Non-cultivable
		Acres	Acres	Acres
1	Ferozepur	1,03,209	33,228	69,981
2	Gurdaspur	0,83,315	20,154	63,161
3	Amritsar	0,68,957	25,332	43,625
4	Hoshiarpur	1,06,745	29,961	76,784
5	Jullundur	0,41,008	12,729	28,279
6	Ludhiana	0,56,784	30,969	25,815
7	Kapurthala	0,33,729	13,282	20,447
8	Patiala	0,90,222	41,126	49,096
9	Sangrur	0,50,381	10,790	39,591
10	Rupar	0,35,724	05,236	30,488
11	Bhatinda	0,97,669	29,854	67,815
	Total	7,67,743	2,52,661	5,15,082

Auction/Allotment of Land included in the package Deal after 27th June, 1964

*677. Ch. Sunder Singh : Will the Minister of State for Printing and Stationery and Rehabilitation be pleased to state—

(a) whether it is a fact that according to letter No. 2 (106)GI/S/Vol. III/33777-805, dated 27th June, 1964 from the Deputy Secretary to Government, Punjab, Rehabilitation Department, Jullundur, to the Tehsildars (Sales) in the State, the sale of remaining lands included in the package deal was ordered to be conducted through auction amongst the Harijans only ;

- (b) if the answer to part (a) above be in the affirmative, copies of the orders issued by Government regarding the auction or allotment of the lands included in the package deal after 27th June, 1964 be laid on the Table of the House ?

Doctor Gurcharan Singh : (a) Yes, it was envisaged in para 4 of the letter that remaining lands included in the package deal will in future be auctioned amongst the Harijans only.

(b) The policy has since undergone a change. Now it has been decided to allot the remaining lands to landless Scheduled Caste tillers by lottery. A copy of the scheme is laid on the table of the House.

PUNJAB GOVERNMENT
DEPARTMENT OF REHABILITATION

From
The Under Secretary to Government, Punjab
Rehabilitation Department, Jullundur.

To
(1) All the Tehsildars (Sales) in the State,
(2) Naib-Tehsildars (Sales), Sangrur, Patiala and Bhatinda.

No. 2(95)S/67/20407-419, dated Jullundur, the 22nd September, 1967

Subject.—Disposal of surplus rural acquired evacuee agricultural lands.

MEMORANDUM

Continuation this Department Circular Memorandum No. 2(95)S/67/14785-97, dated 13th July, 1967 on the subject noted above.

2. A set of rules regarding allotment of evacuee rural agricultural lands to the members of Scheduled Caste, permanently disabled soliders and widow of the soliders killed in the Chinese and Pakistan aggressions is forwarded herewith for information, guidance and compliance.

(Sd) . . . . .
Under Secretary to Government Punjab,
Rehabilitation Department, Jullundur.

Endst. No. 2(95)S/67/20420-30, dated Jullundur, the 22nd September, 1967

A copy is forwarded to all the Deputy Commissioners in the State in continuation this Department Endst. No. 14797-810, dated 13th July, 1967.

(Sd) . . . . .
Under Secretary to Government, Punjab,
Rehabilitation Department, Jullundur.

Endst. No. 2(95)S/67/20441-510, dated Jullundur the 22nd September, 1967

A copy is forwarded to all the Sub-Divisional Officers (Civil)/Tehsildars (Mahal) in the State for information and necessary action in continuation this Department Endst. No. 14811-85, dated the 13th July, 1967.

(Sd.) . . . . .
Under Secretary to Government, Punjab,
Rehabilitation Department, Jullundur.

Endst No. 2(95)S/62/20511-19, dated the 22nd September, 1967

A copy is forwarded for information and necessary action to :—

- (1) Under Secretary, R & R, Chandigarh.
- (2) Chief Settlement Commissioner, Jullundur.

- (3) Settlement Officer (Sales), Jullundur.
- (4) Additional Settlement Officer (Sales), Jullundur.
- (5) Land Claims Officer, Jullundur.
- (6) Officer on Special Duty (Accounts) with two spare copies.
- (7) Establishment and Accounts Officer.
- (8) Superintendent (Legal).
- (9) Reader to Under Secretary (Rehabilitation)

(Sd) . . . .
Under Secretary to Government, Punjab,
Rehabilitation Department, Jullundur.

Enlt. No. 2(95)S/67/20530 dated Jullundur the 22nd September, 1967

A COPY is forwarded to the Private Secretary to Revenue Minister, Punjab and Personal Assistant to Financial Commissioner (Taxation) for information of Revenue Minister, Punjab and Financial Commissioner (Taxation), Punjab, Chandigarh.

(Sd) . . . .
for Under Secretary to Government, Punjab,
Rehabilitation Department, Jullundur.

Endst. No. 2(95S/67/20531 dated the 22nd September, 1967

A COPY is forwarded to the Private Secretary to the Chief Minister, Punjab, for favour of information to the Chief Minister, Punjab.

GULAB SINGH,
for Under Secretary to Government, Punjab,
Rehabilitation Department, Jullundur.

**SCHEME AND PROCEDURE FOR ALLOTMENT OF SURPLUS RURAL
EVACUEE LANDS TO THE LANDLESS SCHEDULED CASTE TILLERS,
PERMANENTLY DISABLED SOLDIERS AND WIDOWS OF THE SOLDIERS
KILLED IN OPERATIONS AGAINST THE CHINESE AND PAKISTAN
AGGRESSION**

1. SCOPE OF THE SCHEME

- (i) The scheme envisages the disposal of surplus rural evacuee lands by drawing lots, to
  - (a) Scheduled caste tillers, which shall include tenants, Sepies, Sanjhis and agricultural Labourers permanently depending upon agriculture provided they know ploughing etc, well enough, but shall not include casual agricultural labourers who mainly depend upon a profession other than agriculture.
  - (b) permanently soldiers and widows of the soldiers killed in operations against the Chinese and Pakistan aggressions.
  - (ii) Each eligible person shall be entitled to the allotment of 5 standard acres or 10 ordinary acres, whichever is less, inclusive of his own holdings, if any.
  - (iii) Only a head of a family shall be eligible to the allotment of land.

2. DEFINITION OF SURPLUS RURAL EVACUEE LANDS

- (i) For the purpose of the scheme, surplus rural evacuee lands shall include 'Banjar and cultivable lands,—
  - (a) not in possession of persons entitled for transfer of lands on account of continuous possession since Rabi, 1965 or earlier.
  - (b) not required for allotment to partially satisfied or unsatisfied claimants and
  - (c) not required for various Government Department for public purposes.
  - (ii) But shall not include

- (a) lands retrieved by Directory Organisation ;
- (b) lands already sold by open auction, but sale where of set aside by a competent authority;
- (c) lands which are urban, sub-urban, potential residential or commercial sites and the lands situate in Garden Colonies; and
- (d) small scattered bits of land not exceeding 2 acres surrounded by the lands of other owners.

3. LIST OF EVACUEE AREA AVAILABLE FOR DISPOSAL UNDER THE SCHEME

(a) The Tehsildar (Sales)/Naib Tehsildar (sales) shall draw up in triplicate khasra-wise, lists of the land available for disposal under the Scheme in each village. These lists shall be Radifwise - indicating Khasra numbers, area and the kind of soil.

(b) 5 per cent of the available area shall be reserved for allotment to permanently disabled soldiers and widows of soldiers killed in Chinese and Pakistan aggressions.

4. RECEIPT OF APPLICATIONS

(i) Applications shall be invited on a prescribed form at annexure 'A' from eligible persons by a press note, and the last date fixed for receipt of such applications shall be November, 30, 1967

(ii) The applications shall be made to the Tehsildar (Sales)/Naib Tehsildar (Sales) at the District Headquarters. In Ferozepur District where there are two Tehsildars (Sales), the applications will be received by the Tehsildar (Sales) stationed at the district Headquarters. He shall pass, on all applications relating to Tehsils Moga and Zira to the Tehsildar (Sales) Moga.

(iii) No application received after the said date shall be entertained.

(iv) Each application shall be accompanied by

(a) an affidavit in the prescribed form appended to the form of application ;

(b) In the case of Scheduled Caste tillers, (i) a Scheduled Caste Certificate by the District Magistrate of the District concerned, S.D.M. of the Sub-Division concerned, M.L.A. of the Constituency, Chairman Zilla Parishad or Panchayat Samities and (ii) a Certificate from the Sarpanch/Lambardar of the Village or Chairman of the Block Samiti/Zilla Parishad concerned, to the effect that the applicant is a tenant, Sepior Sanjhi or an agricultural labourer permanently depending upon agriculture and knows ploughing etc. well enough.

If the applicant is a permanently disabled soldier or widow of a soldier killed in operations against the Chinese and Pakistan aggressions, a Certificate to this effect, from the Secretary District, Soldiers, Sailors and Airmen's Board of the District concerned.

(v) An incomplete application shall be liable to be rejected.

(vi) An application, when received shall be put up to the Tehsildar (Sales) or the Naib-Tehsildar (Sales), as the case may be, who shall initial the same and pass it on to the Clerk concerned for registration in chronological order, in the receipt register, prescribed for the purpose.

(vii) The Clerk concerned shall record in read ink, on the top of each application, its serial number and the date of the receipt.

(viii) A receipt shall be issued on a simple piece of paper stating the name of the applicant serial No. of the application and the date of receipt.

(ix) The applications shall be duly entered in the receipt register, daily.

(x) At the end of each day, the applications received shall be sorted out village-wise and tehsil-wise..

(xi) The application registers shall be closed on the last date. The Tehsildar (Sales) or the Naib Tehsildar (Sales), as the case may be, shall record a certificate after the last entry, stating the total number of applications received.

(xii) After the closing date, the Tehsildar (Sales)/Naib Tehsildar (Sales) shall report to the Under Secretary, Rehabilitation, the number of applications received from permanently disabled soldiers and widows of soldiers killed in Chinese & Pakistan aggression, number of persons who are eligible for allotment of land under the Scheme and the area required for them tehsilwise as also total area available in each tehsil for allotment under this scheme.

5. SCREENING OF APPLICATIONS

(i) All applications shall be properly screened day to day by the Tehsildar (Sales)/Naib Tehsildar (Sales) with a view to eliminating ineligible persons. The whole work in this respect must be completed within a fortnight of the last date of the receipt of applications. They can utilize the services of Kanungos (Sales) for necessary verification. If required, necessary verification for the purpose may be done from the Patwari, Sarpanch, members of the Panchayat, Lambardar and other respectables of the village.

(ii) The verification shall particularly be made.

(a) Whether or not an applicant is a *bona fide*

(i) Scheduled Caste tiller

(ii) permanently disabled soldier, or widow of a soldier killed in operations during the Chinese and Pakistan aggression.

(b) Whether he/she owns any land. If so, to what extent.

(c) Whether the Scheduled Caste tiller is a

(i) tenant;

(ii) Sepi;

(iii) Sanjhi; or

(iv) Agricultural labourer permanently depending upon agriculture and knows ploughing etc. will enough.

(d) Whether or not he/she is a head of a family.

(e) any other information, which has a bearing on the case of the applicant.

(iii) After the screening of the applications, the Tehsildar Sales/Naib Tehsildar (Sales), shall record on each application, the fact whether or not the applicant is eligible to get allotment of land. If eligible, to what extent. In case of ineligible persons, he shall record a brief order, stating the reasons which render him ineligible and the applicant be informed.

(iv) The applications of the eligible persons and those of the ineligible persons shall be kept separately in proper folders village-wise and tehsil-wise, both in respect of

(a) Scheduled Caste tillers etc.; and

(b) disabled soldiers and widows of soldiers.

6. CONSTITUTION OF DISTRICT COMMITTEES FOR DRAWING LOTS AND MEETINGS THEREOF

(i) The lots shall be drawn by a District Committee consisting of

(a) Deputy Commissioner ;

(b) Sub-Divisional Officer (Civil) concerned ;

(c) Tehsildar (Sales)/Naib-Tehsildar (Sales) concerned;

(d) District Welfare Officer ;

(e) A member of the Scheduled Caster representative to be appointed by Government.

(ii) The Chairman of the Committee shall be the Deputy Commissioner and, in his unavoidable absence, the Sub Divisional Officer (Civil) concerned. The Tehsildar (Sales)/Naib-Tehsildar (Sales) shall be the convenor of the meeting.

(iii) The time and the venue of the meeting shall be fixed by the Tehsildar (Sales)/Naib Tehsildar (Sales) after consulting the Deputy Commissioner.

(iv) Notice for the meeting shall be issued to the members by the convenor at least 4 days before the date of the meeting.

(v) Wide publicity shall be given to the programme of drawing lots in the villages. The date of meeting shall be announced by beat of drum in the villages (through the Chaukidars) the lots in respect of which are scheduled to be drawn in the proposed meeting.

(vi) The minutes of the meeting shall be recorded by the Tehsildar (Sales)/Naib-Tehsildar and got approved from the Chairman. A copy of the minutes should be forwarded to the Under Secretary (Rehabilitation), Old Law College Building, Jullundur City for the information of Government.

7. MODE OF DRAWING LOTS AND COMPLETION OF FORMALITIES WITH REGARD TO

(i) As soon as applications pertaining to a Tehsil have been scrutinized, the Tehsildar (Sales) Naib Tehsildar (Sales) shall take steps to call a meeting of the District Committee in the manner laid down in para 6 above.

(ii) The Tehsildar (Sales)/Naib-Tehsildar (Sales) shall at the start of the meeting, place before the members of the Committee lists of —

- (a) eligible applicants along with their applications ;
- (b) ineligible applicants along with their applications; and
- (c) area available for allotment villagewise.

(Note.—Lists at Serial No.(s). (a) and (b) above shall be put up separately for (i) the Scheduled castes tillers and (ii) the disabled soldiers and widows of soldiers killed in Chinese and Pakistan aggressions.

He shall also determine the likely matching number of eligible persons under each of the two categories, against the land available for allotment in a tehsil. For instance, if 5,000 ordinary acres of land is available, the maximum matching number of persons likely to be accommodated will be 500. Lots shall be drawn upto that number. If the area is still left, more lots shall be drawn out.

(iii) Where the Committee meets, the lots shall be drawn in the following order separately or—

- (a) permanently disabled soldiers and widows of soldiers killed in Chinese & Pakistan aggression; and
- (b) Scheduled caste tillers etc.

As far as possible, all permanently disabled soldiers and widows of soldiers killed in Chinese and Pakistan aggression, shall be allotted land upto the admissible limit.

The lots shall be drawn in the following manner :—

- (a) For every eligible applicant a chit shall be prepared indicating the name of the applicant serial number and date of his/her application;
- (b) Lots shall be drawn tehsilwise.
- (iv) If the area available for all the applicants is just enough to accommodate them the lots shall still be drawn to determine the order in which the allotment is to be made.
- (v) After the lots have been drawn, the Tehsildar (Sales)/Naib-Tehsildar (Sales) shall group the successful person villagewise for the purposes of allotment of land.
- (vi) In view of the fact that eligible applicants whose lots are drawn may belong to different villages, a successful person shall be allotted land in the village of his residence provided area is available there. If no area is available there, lands shall then be allotted in the village nearest to his village of residence in the manner prescribed in sub para (iv) below. Efforts shall, however, be made to accommodate the successful applicants amongst disabled soldiers and widows of soldiers in the villages of their residence.

(vii) In no case, land shall be allotted to a successful person in more than one village.

(viii) For the purpose of allotment of land in a 'Be-Chirag' village, where area is available, a successful applicant, if residing in the village where the right holders of the 'Be-chirag' village are living will have preference.

(ix) The allotment of khasra numbers in a village, to the successful allottees, shall be made by the Tehsildar (Sales)/ Naib Tehsildar (Sales) according to Radif in the order of drawal of lots. While making allotment, Shajra Kishetawar should be consulted to ensure allotment in a compact block as far as possible. He shall also prepare in triplicate and sign Parchi Numberan Khasra in the form prescribed at Appendix 'B'. One copy of the Parchi shall remain on the file, the other be given to the allottee and the third forwarded to Patwari for record.

(x) The applications of eligible persons who fail to draw lots shall be deemed to have been rejected unless by a special order. Government decided to transfer the same to any other tehsil/district where evacuee area may be available.

8. RATE OF LAND AND MODE OF RECOVERY OF PRICE THEREOF

(i) The price of the land so allotted shall be recoverable at Rs. 450 per standard acre; the earnest money equivalent to 5 per cent of the purchase price being payable at the time of allotment, i.e. handing over the parchi Numbran Khasra. The balance price shall be recoverable in 19 half-yearly interest-free instalments, the first instalment being payable at the end of the first harvest, after the expiry of one year from the date of allotment.

(ii) In the event of the failure of an allottee to pay the earnest money at the stipulated time, his allotment shall be treated as cancelled.

(iii) In case an allottee commits default in the payment of two successive instalments, the land shall be resumed and the amount paid by him forfeited. The land shall be put to open auctione. by Tehsildar/Naib Tehsildar (Sales) and in his absence by the Tehsildar/Naib-Tehsildar (Mahal). The sale money shall be deposited under the proper head of account.

9. ISSUE OF CONVEYANCE DEED

Until full price is paid, the allottee shall be considered as a licensee. He will be required to pay land revenue, Abiana and other cesses. The conveyance deed will be issued to him only after the payment of the full price of the land.

An application in type or
manuscript: Proforma will
also be entertained.

FORM OF APPLICATION

APPENDIX 'A'

(To be filled in 'RED' ink by the Clerk concerned of the 'Sale Unit').

Application for allotment of evacuee rural agricultural land to a member of a Scheduled Caste, permanently disabled soldier or widow of a soldier killed in operations against the Chinese and Pakistan aggression.

To _____

The Tehsildar (Sales),
_____

District _____

1. Name & Parentage of the applicant.
2. Address
3. Whether head of a family or not ?
4. Area of land already owned (if any) by the applicant or any of his/her dependants and the Village in which located.
5. Whether the applicant is a Scheduled Caste tiller or a permanently disabled soldier, or widow of a soldier killed in operations against the Chinese & Pakistan aggression ?
6. In the case of a Scheduled Caste tiller, the caste to which he belongs should be mentioned.
7. If the applicant is a Scheduled Caste tiller, whether he is a tenant, Sepi, Sanjhi or an agricultural labourer permanently depending upon agriculture and knows ploughing etc. well enough, should provide a Certificate to this effect from the Village Sarpanch/Lambardar or Chairman of the Block Samiti/Zilla Parishad concerned.
8. If permanently disabled soldier, the operation and the year in which the disability was caused should be mentioned.
9. In the case of a widow of a soldier killed in operation against the Chinese/Pakistan aggression, the name of the deceased husband, his rank, Company, Battalion etc. at the time of death and the year of death should be mentioned.
10. Whether the applicant or any of his dependants has applied for allotment of land in any other District ? If so, the name of the District in which applied.
11. Details of certificates, if any, attached.

Dated _____

Signature of the applicant.

AFFIDAVIT

I, _____ son/widow of _____
solemnly declare and affirm that :—

- (1) facts stated in the above application are correct to the best of my knowledge and belief and nothing has been concealed intentionally ; and
- (2) I or any of my dependants have not applied for allotment of land in any other district.

ATTESTED

Signature of Deponent.

Dated _____

Note.—1. Application of a Schedu'd Castetiller should be accompanied by a Scheduled Caste Certificate from the District Magistrate of the District concerned. S.D.M. of the sub-division, M.L.A. of the Constituency; Chairman of the Zilla Parishads and Panchayat Samities,

and

- (ii) a Certificate to the effect that the applicant is a tenant, Sanjhi, Sepi or an agricultural labourer permanently depending upon agriculture and knows ploughing etc well enough duly signed by the Sarpanch/Lambardar of the village or Chairman of the Block Samiti/Zilla Parishad concerned.

2. In the case of a disabled soldier or widow of a soldier killed in operation, it should be accompanied by a Certificate of being a permanently disabled soldier or a widow of a soldier, killed in the operations from the Secretary, Soldiers & Sailors Board of his/her District.

APPENDIX 'B'

Khasra Numbers allotted to Landless Scheduled Caste tillers, permanently disabled soldiers and Widows of Soldiers killed in Chinese and Pakistan Aggressions.

Name of Village _____ H.B. No. _____

Assessment Circle _____

Tehsil _____

District _____

Name & Parentage of the allottee _____

Full Address _____

Total area allotted in standard acres _____

Total price of the allotted land _____

Khasra numbers included in this Sanad have been allotted to Shri _____

_____ son of _____

Dated _____

Kanungo (Sales)

Tehsildar (Sales).

_____

Tehsildar (Sales)

Subordinate Services Selection Board

*411. Sardar Mohinder Singh Gill : Will the Chief Minister be pleased to state—

- (a) the date when the Subordinate Services Selection Board was constituted in the State and the date when it was abolished ;
- (b) the names of the Chairman and the Members of the said Board at the time it was abolished ;
- (c) whether the said Board is being reconstituted by the Government; and
- (d) the manner in which recruitment to lower posts is being made at present in the absence of the said Board ?

Sardar Lachhman Singh Gill ; (a) The Subordinate Services Selection Board was constituted with effect from the 11th September, 1953. It was abolished with effect from the 1st October, 1966.

(b) Chairman .. Shri Ujagar Singh, I.P.C. (Retired)

Member ... Shri Ajit Singh

(c) No.

(d) The work regarding recruitment to posts carrying an initial salary less than Rs 100 per mensem is entrusted to Departmental Committees each consisting of the Head of the Department concerned or the appointing authority in the context, as Chairman, with the other members of appropriate status to be taken from other Departments one out of whom should be a Scheduled Caste person. It has further been decided that the Competence of these Departmental Committees should be raised. They will now be competent to fill posts carrying an initial salary of less than Rs 150.00 per mensem.

[(ੳ) ਅਧੀਨ ਸੇਵਾ ਬੋਰਡ 11 ਸਤੰਬਰ, 1953 ਤੋਂ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਹ 1 ਅਕਤੂਬਰ, 1966 ਤੋਂ ਖਤਮ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

(ਅ) ਪ੍ਰਧਾਨ—ਸ਼੍ਰੀ ਉਜਾਗਰ ਸਿੰਘ, ਆਈ. ਪੀ. ਐਸ. (ਰਿਟਾਇਰਡ) ਮੈਂਬਰ—ਸ਼੍ਰੀ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ
(ੲ) ਨਹੀਂ।

(ਸ) 100 ਰੁਪਏ ਤੋਂ ਘਟ ਦੀ ਮੁਢਲੀ ਤਨਖਾਹ ਵਾਲੀਆਂ ਅਸਾਮੀਆਂ ਦੀ ਭਰਤੀ ਸਬੰਧੀ ਕੰਮ ਮਹਿਕਮਾਨਾ ਕਮੇਟੀਆਂ ਦੇ ਸਪੁਰਦ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਹਰੇਕ ਕਮੇਟੀ ਦਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸਬੰਧਤ ਮਹਿਕਮੇ ਦਾ ਮੁਖ ਅਫਸਰ ਜਾਂ ਇਸ ਪ੍ਰਸੰਗ ਵਿੱਚ ਨਿਯੁਕਤੀ ਅਫਸਰ ਹੋਵੇਗਾ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਹੋਰ ਮਹਿਕਮਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਲਏ ਗਏ ਉਚਿਤ ਪਦ ਵਾਲੇ ਦੋ ਅਫਸਰ ਮੈਂਬਰ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਹੋਣਗੇ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇਕ ਮੈਂਬਰ ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਜਾਤੀਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਹੋਵੇਗਾ। ਹੋਰ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਹੋਇਆ ਹੈ ਕਿ ਮਹਿਕਮਾਨਾ ਕਮੇਟੀਆਂ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਵਧਾ ਦਿਤਾ ਜਾਵੇ। ਹੁਣ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ 150 ਰੁਪਏ ਮਹੀਨੇ ਤੋਂ ਘਟ ਮੁਢਲੀ ਤਨਖਾਹ ਦੀਆਂ ਅਸਾਮੀਆਂ ਭਰ ਸਕਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਹੋਵੇਗਾ।]

I.A.S. Officers in the State

*412. Sardar Mohinder Singh Gill : Will the Chief Minister be pleased to state—

(a) the total number of I.A.S. Officers in the State at present who reside in Government houses and the rate at which house rent is recovered from them ;

(b) whether the electricity and water charges are being paid by the said officers themselves or are being paid from the State Exchequer?

Sardar Lachhman Singh Gill : (a) (i) 16 in Punjab.

(ii) 10 in Chandigarh .

(iii) Rent at the rate of 10 per cent of their pay is being recovered.

(b) The electricity and water charges are being paid by the officers themselves.

[(ੳ) (1) ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ... 16

(2) ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਵਿੱਚ ... 10

(3) ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਤਨਖਾਹਾਂ ਦੇ ਦਸਵੇਂ ਹਿੱਸੇ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਕਿਰਾਇਆ ਵਸੂਲ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ।

(ਅ) ਬਿਜਲੀ ਅਤੇ ਪਾਣੀ ਦਾ ਖਰਚਾ ਅਫਸਰ ਆਪਣੇ ਕੋਲੋਂ ਦੇ ਰਹੇ ਹਨ ।]

Film on the life of Sardar Kartar Singh Sarabha

*643. Lieut. Bhag Singh : Will the Chief Minister be pleased to state—

(a) whether the Government has received any request seeking permission to produce a Film on the life of S. Kartar Singh Sarabha of District Ludhiana ;

(b) if the answer to part (a) above be in the affirmative, the date on which the said request was received a copy of the same be laid on the Table of the House ?

Sardar Lachhman Singh Gill : (a) No.

(b) Does not need any reply in view of answer to part (a) above.

[(ੳ) ਨਹੀਂ ।

(ਅ) ਉਪਰ 'ੳ' ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਜਵਾਬ ਨੂੰ ਮੁਖ ਰਖਦਿਆਂ ਉਤਰ ਦੇਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ।]

Co-ordination Committees

*650. Sardar Jagir Singh Dard : Will the Chief Minister be pleased to state whether any directions have been issued by the Government to the Co-ordination Committees of the Districts that no one may complain against the Deputy Commissioner or the Superintendent of Police of the District concerned, if so, the reasons therefor ?

Sardar Lachhman Singh Gill : Since there are no Co-ordination Committees in the District, question of issue of instructions does not arise.

[ਕਿਉਂਜੋ ਜ਼ਿਲ੍ਹਿਆਂ ਵਿੱਚ ਤਾਲਮੇਲ ਕਮੇਟੀਆਂ ਨਹੀਂ ਹਨ, ਹਿਦਾਇਤਾਂ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਦਾ ਸਵਾਲ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ।]

Certain promotions made by D.I.G. of Police, Patiala Range

*688 **Comrade Hardit Singh Bhathal :** Will the Chief Minister be pleased to state—

- (a) whether it is a fact that the D.I.G. of Police Patiala Range has promoted certain Head Constables as A.S.Is ;
- (b) whether there are certain Head Constables in Patiala, Bhatinda, Rupar and Sangrur districts who are senior to those mentioned in part (a) above, if so, the reasons for which their rights of promotion have been ignored ;
- (c) whether the promotions in the Police Department are governed by certain rules and regulations, if so, the basis on which the said promotions were made ;
- (d) if the said promotions are irregular whether the Government propose to hold any enquiry in order to bring to light persons who are responsible for the said irregularity ?

Sardar Lachhman Singh Gill : (a) Yes.

(b) Yes. Their cases for promotion to the rank of officiating A.S.Is were duly considered by the Departmental Promotion Committee, but they were not found fit for promotion on the basis of their record.

(c) Yes. The selection was made by the Departmental Promotion Committee constituted by the D.I.G./Patiala Range in accordance with the instructions issued by the Inspector-General of Police, Punjab. Besides, promotions in the Police Department are made under Police Rule 13.1.

(d) The question does not arise.

[(ੳ) ਹਾਂ ।

(ਅ) ਹਾਂ, ਕਾਇਮ ਮੁਕਾਮ ਸਹਾਇਕ ਸਬ ਇਨਸਪੈਕਟਰਾਂ ਦੇ ਅਹੁਦੇ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਤਰੱਕੀ ਦੇ ਕੇਸਾਂ ਅਤੇ ਮਹਿਕਮਾਨਾ ਤਰੱਕੀ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਪਰ ਆਪਣੇ ਰਿਕਾਰਡ ਦੇ ਆਧਾਰ ਉਤੇ ਉਹ ਤਰੱਕੀਆਂ ਦੇ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਸਮਝੇ ਗਏ ।

(ੲ) ਹਾਂ, ਚੋਣ ਮਹਿਕਮਾਨਾ ਤਰੱਕੀ ਕਮੇਟੀ ਵਲੋਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਜਿਹੜੀ ਕਮੇਟੀ ਕਿ ਡੀ. ਆਈ. ਜੀ./ਪਟਿਆਲਾ ਰੇਂਜ ਨੇ, ਆਈ. ਜੀ. ਪੁਲਿਸ, ਪੰਜਾਬ, ਦੀਆਂ ਹਿਦਾਇਤਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਬਣਾਈ ਸੀ ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਪੁਲਿਸ ਮਹਿਕਮੇ ਦੀਆਂ ਤਰੱਕੀਆਂ ਪੁਲਿਸ ਰੂਲ 13.1 ਅਧੀਨ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ।

(ਸ) ਸਵਾਲ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ।

Cases of Smuggling of Foodgrains

*738. Comrade Sat Paul Kapur: Will the Chief Minister be pleased to state—

- (a) the total number of cases of smuggling of foodgrains detected by the Government during the period from 1st April, 1967 to 10th November, 1967;
- (b) the total number of persons involved in the said cases stating the number of employees of the Police and the Food and Supplies Departments among them ;
- (c) the number of other individuals found to have been assisting in the said smuggling ;
- (d) the value (in rupees) of the smuggled foodgrains which have been captured by the Government during the said period ?

Shri Lachhman Singh Gill: (a) 506.

(b) 882 persons were involved out of which 3 belonged to Police Department and one to the Food and Supplies.

(c) 878.

(d) Rs. 4,38,092.13

High/Higher Secondary Schools etc. in the State

*413. Sardar Mohinder Singh Gill: Will the Chief Minister be pleased to state—

- (a) the total number of High and Higher Secondary Schools for Boys and for Girls respectively and of the Co-educational and Model Schools district-wise in the State at present ;
- (b) the total number of each of the said institutions functioning in the year 1948 in the areas comprising the present Punjab ?

Sardar Lachhman Singh Gill: (a) and (b) Two statements giving requisite information are laid on the Table of the House.

ਹਨ । [(ੳ) ਅਤੇ (ਅ) ਲੌੜੀਂਦੀ ਸੂਚਨਾਂ ਦੇਣ ਵਾਲੀਆਂ ਦੋ ਸਟੇਟਮੈਂਟਾਂ ਸਭਾ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਪੇਸ਼

Statement

Name of District	No. of High Schools						No. of Higher Secondary Schools						No. of Middle Schools					
	Boys		Girls		Co-Educational		Boys		Girls		Co-Educational		Boys		Girls		Co-Educational	
	1948	1967	1948	1967	1948	1967	1948	1967	1948	1967	1948	1967	1948	1967	1948	1967	1948	1967
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19
1. Amritsar	31	61	7	23	..	11	..	31	..	15	..	..	1	1	..	..	..	..
2. Bhatinda	..	17	51	4	9	..	3	..	12	..	9	..	..	..	..	..	..	..
3. Gurdaspur	..	18	48	2	13	..	6	13	..	5	..	1	..	..	..	..	..	1
4. Jullundur	..	40	58	1	36	..	7	..	26	..	8	..	1	1	1	..	..	1
5. Kapurthala	..	8	23	5	7	..	2	..	7	4	..	1	..	..	..	..	..	..
6. Ludhiana	..	22	33	6	20	..	46	..	13	..	12	..	5	..	..	..	..	3
7. Patiala	..	15	37	2	11	..	..	..	716	..	11	..	2	..	..	..	..	3
8. Rupar	..	18	27	1	5	..	..	..	9	..	1	..	..	..	1	..	..	..
9. Sangrur	..	9	49	2	9	..	6	..	9	..	4	..	1	..	..	..	..	..
10. Ferozepur	..	38	54	17	13	..	26	21	..	21	..	11	..	1	..	..	..	2
11. Hoshiarpur	..	46	54	14	..	3	..	24	..	4	..	4	..	..	..	..	..	..

Rehabilitation of Emergency Commissioned Officers

*642. **Sardar Gian Singh Rarewala** : Will the Chief Minister be pleased to state—

- (a) the details of the steps being taken by the Government to rehabilitate the released Emergency Commissioned Officers and the benefits which would be given to them as reward for their services in the interest of defence of the country at the most critical time in the history of independent India ;
- (b) whether the Government has set up any Department for dealing with the requests for the re-employment by the released Emergency Commissioned Officers in the State ?

Sardar Lachhman Singh Gill : (a) A note giving necessary details is laid on the Table of the House.

(b) A special cell is handling the work in the Defence Services Welfare Organisation at the State Secretariat level.

[(ੳ) ਲੋੜੀਂਦੇ ਵੇਰਵੇ ਦਰਸਾਉਣ ਵਾਲਾ ਇਕ ਨੋਟ ਸਭਾ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਪੇਸ਼ ਹੈ।

(ਅ) ਰਾਜ ਸਕੱਤਰੇਤ ਪੱਧਰ ਤੇ ਡੀਫੈਂਸ ਸਰਵਿਸਜ਼ ਵੇਲਫੇਅਰ ਔਰਗੇਨਾਈਜ਼ੇਸ਼ਨ ਵਿਚ ਇਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਭਾਗ ਕੰਮ ਕਾਰ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ।]

RESETTLEMENT OF EMERGENCY COMMISSIONED OFFICERS

The State Government have reserved 20 per cent of the permanent vacancies in Class I and II Services (non-technical), except the Provincial Civil Service (Executive and Judicial Branches) for the absorption of these officers. In the case of Engineering and Medical Services, the reservation will be to the extent of 50 per cent. For this purpose, Special Recruitment Rules are being framed. These are expected to be finalised very shortly and as soon as this formality is complete, necessary steps will be taken to fill up the reserved vacancies from amongst the Emergency Commissioned Officers/Short Service Regular Commissioned Officers. Apart from this, efforts are being made to enlist the co-operation of private Industry in the State to assist in the rehabilitation of these Officers.

The following concessions are admissible to them in the matter of their re-employment in civil posts ;—

- (a) The maximum age limit prescribed for appointment to any service or post shall be relaxed in their favour to the extent of military service rendered by them provided a certificate from the competent authority is produced that the person concerned has rendered continuous military service for a period of not less than six months and was discharged because of demobilization or reduction not more than three years prior to the date of registration at any Employment Exchange or the date of this application for employment under the Government.
- (b) If a person was successful in a competitive test for a service/post, but has already taken up military service before the result was announced, his appointment will be made to the service/post concerned and he will be considered as having been seconded for military duty, with effect from the date of such appointment.

Government employees who joined military service during emergency, are eligible for the following concessions :—

- (i) On return from military service, they will be absorbed in the posts for which they possess necessary qualifications.
- (ii) Military service rendered by them in the Army is counted for seniority, increments, pension, leave and promotion, etc.
- (iii) They are considered as seconded for military duty and their lien is retained on the posts held substantively.

- (iv) They are allowed to retain accommodation for their families, allotted to them.
- (v) They are eligible to subscribe towards Provident Fund.
- (vi) Temporary State Government employees, who after release from military service are absorbed in the posts from which they proceeded on military service or are appointed to posts with equivalent or similar grades, will be treated in the same manner as permanent State Government employment in respect of pay, seniority and pension on their return, irrespective of whether or not the posts on which they were working at the time of their joining the military service continued to remain in existence during the period of their military service.
- (vii) Temporary/officiating Government employees are eligible for confirmation in the posts while they are away on military service.

Inspection of Records of Ration Depot Holders in the State

*663. Shri Harbans Lal Khanna : Will the Chief Minister be pleased to state—

- (a) whether the records of the ration Depot holders in the State are open to inspection by the public ;
- (b) whether an attested copy of any records of the ration depot holder is made available to the public on payment of costs ;
- (c) if the answer to parts (a) and (b) above be in the affirmative, the procedure laid down for the purpose if not, the reasons therefor ;
- (d) the rates of inspection fee and the copying fee, if any, fixed ?

Shri Lachhman Singh Gill : (a) No.

(b) No.

(c) No. The record maintained by the Depot Holders does not fall within the definition of a 'public document' and as such copies there of cannot be supplied to the public on payment of fee.

(d) Question does not arise.

Rate of Land Revenue in the State

*364. Giani Kundan Singh Patang : Will the Chief Minister be pleased to state whether he is aware of the fact that the rate of land revenue being realised at present in the area of the erstwhile Malerkotla State is higher than that realised in other villages in the State, if so, the reasons therefor ?

Sardar Lachhman Singh Gill : No. Sir. The land revenue being realised at present in the areas of the erstwhile Malerkotla State has been brought at par with the adjoining assessment circles of the erstwhile Punjab State in the year 1962.

(ਨਹੀਂ ਜੀ। ਪਿਛਲੀ ਮਲੇਰਕੋਟਲਾ ਰਿਆਸਤ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਜਿਹੜਾ ਮਾਲੀਆ ਹੁਣ ਵਸੂਲ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਉਹ 1962 ਵਿਚ ਪਿਛਲੇ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਦੇ ਨਾਲ ਲਗਦੇ ਕਰ ਨਿਰਧਾਰਣ ਸਰਕਲ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਕਰ ਦਿਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।)

Copying Branch of the Office of Director Consolidation of Holdings, Punjab, Jullundur

*662. Shri Harbans Lal Khanna : Will the Chief Minister be pleased to state—

- (a) whether it is a fact that the copying branch in the office of the Director of Consolidation of Holdings, Punjab at Jullundur has been abolished ; if so, since when and the reasons therefor ;
- (b) if the answer to part (a) above be in the affirmative, the details of the other arrangements made by the authorities for the supply of copies of the records under the custody of the Director, Consolidation of Holdings, to the Public ;

(c) whether any complaint regarding the hardships in obtaining copy of a certain document under the custody of the Director, Consolidation of Holdings at Jullundur was made by Shri Sajjan Singh Margindpuri, Ex-M.L.A., between 8th November, 1967 and 15th November 1967, under registered post ; if so, whether any enquiry was ordered, in the matter and the result thereof;

(d) the nature of the allegation made in the said complaint ?

Sardar Lachhman Singh Gill : (a) Yes. with effect from the 1st November, 1966, the copying Branch of the office of the Director, Consolidation of Holdings has been abolished due to its winding up and the work transferred to the Deputy Commissioners' Office.

(b) Copies are now being supplied by the Copying Agencies of the Deputy Commissioners.

(c) Only an application for a copy was received from Shri Sajjan Singh Margindpuri, Ex-M.L.A., on 10th November, 1967 which was sent to Deputy Commissioner, Amritsar for necessary action.

(d) Question does not arise.

[(ੳ) ਹਾਂ ਜੀ। 1 ਨਵੰਬਰ, 1966 ਤੋਂ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਮਰੱਬਾਬੰਦੀ ਦੇ ਵਿਭਾਗ ਦੀ ਨਕਲਾਂ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਬਰਾਂਚ ਖਤਮ ਕਰ ਦਿਤੀ ਗਈ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿਤੀ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਦਾ ਕੰਮ ਡੀ. ਸੀ. ਦੇ ਦਫਤਰ ਨੂੰ ਦੇ ਦਿਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

(ਅ) ਡਿਪਟੀ ਕਮਿਸ਼ਨਰਾਂ ਦੀਆਂ ਨਕਲਾਂ ਦੇਣ ਵਾਲੀਆਂ ਬਰਾਂਚਾਂ ਹੁਣ ਸਪਲਾਈ ਕਰ ਰਹੀਆਂ ਹਨ।

(ੲ) ਸ਼੍ਰੀ ਸੱਜਨ ਸਿੰਘ ਮਰਗਿੰਦਪੁਰੀ, ਸਾਬਕਾ ਐਮ. ਐਲ. ਏ. ਵਲੋਂ 10 ਨਵੰਬਰ 1967 ਨੂੰ ਇਕ ਨਕਲ ਲੈਣ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀ ਵਜੂਲ ਹੋਈ ਸੀ ਜੋ ਕਿ ਡੀ. ਸੀ. ਅਮ੍ਰਿਤਸਰ ਨੂੰ ਜ਼ਰੂਰੀ ਕਾਰਵਾਈ ਲਈ ਭੇਜ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ।

(ਸ) ਸਵਾਲ ਹੀ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ।]

Liquor Vends

*414. **Sardar Mohinder Singh Gill :** Will the Minister for Excise and Taxation be pleased to state—

(a) whether the Government has under its consideration a proposal for the introduction of a new scheme regarding liquor vends in the State before their auction for the coming year ;

(b) whether any scheme for issuing licenses for the purpose is proposed to be introduced ?

Sri Harbajan Singh : No. New Excise Policy has not so far been chalked out.

(b) In view of reply to (a) above this question does not arise.

Employment Centres in the State

*711. **Comrade Sat Pal Kapur :** Will the Minister for Labour and Welfare be pleased to state—

(a) the total number of employment centres functioning in the State at present and the names of places where these are located ;

(b) the number of persons registered in all such centres with full details of Engineers, Doctors, Vaidas, M.As., M.Sc.s., B.T.s., B.As., B.A., B.T.s., J.B.T.s., O.T.s., Overseers, S.D.O.s., I.T.I. trained, Matriculates M.A., M.Eds., Law Graduates, B.A. B.Eds., B.Sc.s., B. Eds., skilled and unskilled workers, Exchange-wise as at present ?

Shri Piara Ram Dhanowali : (a) & (b) A statement containing the requisite information is laid on the Table of the House.

STATEMENT

(a) Twenty five, details of which are as under :—

1. Sub-Regional Employment Exchange, Patiala.
2. Sub-Regional Employment Exchange, Amritsar.
3. Sub-Regional Employment Exchange, Jullundur City.
4. District Employment Exchange, Bhatinda.
5. District Employment Exchange, Rajpura.
6. District Employment Exchange, Sangrur.
7. District Employment Exchange, Batala.
8. District Employment Exchange, Chheharta.
9. District Employment Exchange, Gurdaspur.
10. District Employment Exchange, Pathankot.
11. District Employment Exchange, Ferozepore.
12. District Employment Exchange, Hoshiarpur.
13. District Employment Exchange, Kapurthala.
14. District Employment Exchange, Ludhiana.
15. District Employment Exchange, Moga.
16. District Employment Exchange, Nangal.
17. District Employment Exchange, Rupar.
18. Sub-Office Employment Exchange, Phagwara.
19. Sub-Office Employment Exchange, Talwara.
20. Rural Manpower Unit, Patti.
21. Rural Manpower Unit, Sidhwan Bet.
22. Rural Manpower Unit, Nabha.
23. Rural Manpower Unit, Nurmahal.
24. University Employment Information and Guidance Bureau, Patiala.
25. Special Employment Exchange for the Physically Handicapped, Jullundur City.

In addition to these Employment Exchanges, a professional and Executive Employment Office for the placement of high qualified persons functions as a part and parcel of the Directorate of Employment, Punjab, Chandigarh.

S. No.	Name of the Exchange	Engineers	Doctors	Valds	M.A.	M.Sc.	B.Ts.	B.A.	B.A., B.T.	B.T.	O.T.	Overseers	S.D.O.	I.T.I. Trainees	Matriculates	M.A.W.Ed.	Law-Graduates	B.A., B.Ed.	Bsc., B.Ed.	Skilled Workers	Unskilled Workers
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
1.	Patiala ..	..	..	..	..	..	23	82	28	584	..	99	..	289	1,387	..	..	198	18	276	875
2.	Bhatinda ..	3	..	2	2	1	9	19	6	770	..	56	..	92	605	1	2	60	4	118	354
3.	Rajpura ..	6	..	..	8	..	..	12	..	165	..	1	..	22	150	..	..	11	4	75	289
4.	Sangrur ..	5	..	..	32	7	12	23	9	874	2	34	..	72	468	..	2	85	1	141	358
5.	Amritsar ..	39	1	2	52	11	233	122	204	614	3	..	..	..	1,427	..	..	82	3	..	3,047
6.	Patiala ..	6	..	1	9	..	9	14	6	312	..	22	..	104	196	..	..	25	1	77	239
7.	Chheharta ..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	91	..	376	..	..	..	..	..	798	..
8.	Gurdaspur ..	6	..	..	17	1	8	19	7	468	5	27	..	20	375	..	1	30	2	156	133
9.	Pathankot ..	64	..	..	5	1	8	37	5	246	..	48	..	24	397	..	..	15	..	289	2,026
10.	Jullundur ..	22	..	1	50	6	123	59	110	554	6	168	..	182	1,156	..	1	91	13	395	1,635
11.	Ferozepur ..	23	..	8	16	..	11	51	10	674	1	61	..	155	334	..	1	165	3	85	397
12.	Hoshiarpur ..	9	..	1	23	..	45	21	28	612	2	38	..	82	702	..	..	69	10	167	363
13.	Kapurthala ..	1	..	..	7	..	20	7	16	229	2	8	..	30	134	1	..	31	..	64	62
14.	Ludhiana ..	11	..	..	86	10	55	63	45	1,040	4	44	..	321	541	..	..	217	7	410	851
15.	Moga ..	8	..	..	6	3	10	10	9	509	..	50	..	100	224	..	..	79	7	12	566
16.	Nangal ..	2	..	..	1	..	5	2	5	154	..	31	..	150	157	..	..	12	..	259	854

S. No.	Name of the Exchange	En neers	Doctors	V aids	M. A.	M. Sc.	B. Ts	B. A.	B. A., B. T.	J. B. T.	O. Ts.	Overseers	S. D. Os.	I. T. I. Trainees	Matriculates	M. A., M. Ed.	Law-Graduates	B. A., B. Ed.	Bsc., B. Ed.	Skilled Workers	Unskilled Workers
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
17.	Talwara ..	..	..	..	11	1	11	8	7	188	1	53	..	114	254	..	..	18	1	251	1,846
18.	Ropar ..	7	..	..	3	2	2	5	2	201	..	13	..	81	193	..	..	23	5	33	158
19.	Phagwara ..	3	..	..	1	..	12	6	8	75	..	5	..	30	97	..	..	9	1	15	158
20.	*U.E.I. and G.D. Patiala	29	..	12	123	15	4	1	..	..	..	..	..	..	..	2	2	..	1	..	..
21.	†S.E.E. for P.H. Jullundur	..	..	..	7	..	2	5	1	9	1	..	..	2	23	..	..	2	..	10	20
22.	**R.M.U. Patti	1	..	..	..	2	..	5	..	40	..	..	..	8	15	..	..	1	..	23	16
23.	**R.M.U. Sidhwan Bet	..	..	..	..	..	..	2	..	48	..	..	..	3	10	..	..	3	..	5	15
24.	**R.M.U. Nabha	..	..	..	..	..	1	1	1	44	..	1	..	14	17	..	..	1	..	13	104
25.	**R.M.U. Nurmahal	..	..	..	1	..	1	1	1	21	—	..	..	..	7	..	..	2	..	..	5

* U.E.I. and G.—University Employment Information and Guidance Bureau.

† S.E.E. for Special Employment Exchange for Physical Handicapped.

**R.M.U. Rural Man Power Unit.

Housing Loans given during 1967

*720. Sardar Jagir Singh Dard : Will the Minister for Labour and Welfare be pleased to state—

(a) the number of persons, district-wise in the State who have been advanced housing loans during 1967 to-date and the percentage of the Harijans amongst them ;

(b) a list of the beneficiaries of the said loan during the said period (1967) be laid on the Table of the House ?

Shri Piara Ram Dhanowali : (a) A list indicating district-wise number of persons and the percentage of the Harijans amongst them under the Low/Middle Income Group Housing Scheme, is laid on the Table of the House.

(b) The requisite list is laid on the Table of the House.

¹ (a) Number of persons district-wise in the State who have been advanced housing loans during 1967 to-date and percentage of Harijans amongst them

LOW -INCOME GROUP HOUSING SCHEME

Name of District		Total Number of persons granted loans	Number of Harijans	Percentage of Harijans
1. Amritsar	..	182	52	23
2. Jullundur	..	88	18	20
3. Gurdaspur	..	72	13	
4. Kapurthala	..	18	7	39
5. Ludhiana	..	117	12	10
6. Hoshiarpur	..	30	7	23
7. Ferozepur	..	152	Information not supplied	
8. Patiala	..	48	Information not supplied	
9. Sangrur	..	51	9	18
10. Bhatinda	..	124	15	12
11. Rupar	..	25	1	4
Total		907	134	..

MIDDLE INCOME GROUP HOUSING SCHEME

Name of District		Number of persons to whom loan was granted	Number of Harijans beneficiaries	Percentage
1. Amritsar	..	11	..	..
2. Ludhiana	..	17	..	..
3. Jullundur	..	21	..	..
4. Gurdaspur	..	2	..	..
5. Bhatinda	..	8	..	..
6. Patiala	..	13	Not supplied	
7. Rupar	..	3	..	..
8. Sangrur	..	6	..	..
9. Hoshiarpur	..	2	..	..
10. Ferozepur	..	4	..	..
Total	..	87	..	..

LOW INCOME GROUP HOUSING SCHEME

Amritsar District

Serial No.	Name and address of the loanee	Date of disburse- ment	Amount disbursed
			Rs
1	Shri Ajit Singh, son of Shri Assa Singh, Tarn Taran Kucha Samana Singh	15-3-67	2,000
2	Shri Gopal Dass, son of Dewan Chand, Tarn Taran, House No. 12/73	15-3-67	2,000
3	Shri Darshan Singh, son of Amar Singh, resident of Chand, Tehsil, Tarn Taran	15-3-67	2,500
4	Shri Gajjan Singh, son of Santa Singh, resident of Chola Sahib, Tehsil Tarn Taran	15-3-67	3,000
5	Shri Yash Pal, son of Lehra Rani, resident of Johal Dharwala, Tehsil Tarn Taran	15-3-67	3,000
6	Shri Natha Singh, son of Gurdit Singh, Tarn Taran, House No. 1294, Galli Awawali	15-3-67	3,000
7	Shri Gurdux Singh, son of Mota Singh, Guru Ram Dass Nagar, Plot No. 16	15-3-67	3,000

Serial No.	Name and address of the loanee	Date of disbursement	Amount disbursed
1	2	3	4
8	Shri Gopal Singh, son of Partap Singh, Guru Nanak Wara, Khalsa College	15-3-67	Rs. 3,000
9	Shri Arur Singh, son of Maghar Singh, Tarn Taran, Ward No. 1, district Amritsar	15-3-67	3,000
10	Shri Pritam Singh, son of Fateh Singh, resident of Bal Kalan, tehsil Amritsar	15-3-67	2,000
11	Shri Asa Singh, son of Harnam Singh, resident of village Kasel, tehsil Tarn Taran	15-3-67	2,500
12	Shri Darshan Singh, son of Kanshi Ram, resident of Jhabal, tehsil Tarn Taran	15-3-67	2,500
13	Shri Saudagar Singh, son of Sunder Singh, Ragh Dinewal, tehsil Tarn Taran	15-3-67	2,500
14	Shri Anup Singh, son of Tarlok Singh, resident of Harrar, tehsil Ajnala	15-3-67	2,000
15	Shri Beant Singh, son of Tarlok Singh, resident of Harrar, tehsil Ajnala	15-3-67	2,000
16	Shri Narinjan Singh, son of Ujagar Singh, resident of Harrar, tehsil Ajnala	15-3-67	2,000
17	Shri Joginder Singh, son of Ujagar Singh, resident of Harrar	15-3-67	2,000
18	Shri Santa Singh, son of Attar Singh, resident of Chogwan, tehsil Ajnala	15-3-67	2,000
19	Shri Kulwant Singh, son of Attar Singh, resident of Harrar, tehsil Ajnala	15-3-67	2,000
20	Shri Sudarshan Kumar, son of Sham Dass, Katra Karam Singh, Baghichi Ram Mohan, Amritsar	15-3-67	3,500
21	Smt. Basant Kaur, widow of Hardit Singh, Putlighar, Amritsar	15-3-67	5,000
22	Smt. Gian Devi, wife of Mohan Lal, Gumtala Road, Amritsar	15-3-67	3,000
23	Shri Sardar Singh, son of Farid, Amritsar		
24	Shri Faqir Chand, son of Hukam Chand, Tarn Taran	15-3-67	
25	Shri Pritam Singh, son of Kundan Singh, Tarn Taran	.. 15-3-67	2,000
26	Shri Teja Singh, son of Teja Singh, Tarn Taran	.. 15-3-67	2,000
27	Shri Harbans Singh, son of Atma Singh, Fatehabad	.. 15-3-67	2,000
28	Shri Hans Raj, son of Bansi Ram, resident of Ajnala	.. 15-3-67	2,000
29	Shri Kundan Lal, son of Duni Chand, Ajnala	.. 15-3-67	2,000
30	Shri Kartar Singh, son of Amar Singh, resident of Jethuwal	.. 15-3-67	3,000

Serial No.	Name and address of the loans	Date of disbursement	Amount disbursed
1	2	3	4
			Rs
31	Shri Sucha Singh, son of Inder Singh, Rakh Devi Dasspura, Tehsil Amritsar	15-3-67	2,000
32	Shri Balbir Singh, son of Rattan Singh Mula Chak, district Amritsar	15-3-67	2,000
33	Shri Santa Singh, son of Labh Singh Amarkot Rakh Devi Dass, tehsil Amritsar	15-3-67	2,000
34	Shri Chander Mohan, son of Nand Lal, outside Hall Gate, New Suree Bus Service, Amritsar	15-3-67	5,000
35	Balbir Singh, son of Surain Singh, resident of Kot-Dharam Chand, tehsil Tarn Taran	15-3-67	3,000
36	Shri Gurnam Singh, son of Labh Singh, resident of Devi Dass Pura, tehsil Amritsar	15-3-67	2,500
37	Shri Hira Singh, son of Fauja Singh, resident of Patti, Ward No. 4	15-3-67	3,000
38	Shri Narinder Singh, son of Partul Singh, resident of Khem Karan	15-3-67	3,000
39	Shri Balwant Singh, son of Hari Singh, Opposite Medical College, Amritsar	15-3-67	500
40	Shri Atam Parkash Singh, son of Nihal Singh, Bahadur Nagar, Amritsar	15-3-67	2,500
41	Shri Gurdit Singh, son of Bhagat Singh, resident of Kot Dharam Chand Kalan, Tehsil Tarn Tran	15-3-67	3,000
42	Shri Nirmail Singh, son of Qabal Singh, Galli Jattan, Inside Lahori Gate, Amritsar	15-3-67	3,000
43	Shri Sarwan Singh, son of Dalip Singh, resident of Mehta, Amritsar	15-3-67	25,000
44	Smt. Rachpal Devi Sharma, resident of Chhiden, tehsil, Ajnala	15-3-67	2,000
45	Shri Bachan Singh, son of Lall Singh, Jandiala Guru	15-3-67	2,000
46	Shri Maya Dass, son of Jiwan Das, Sharifpura, Amritsar	15-3-67	3,000
47	Shri Gurdit Singh, son of Kartar Singh, resident of Raipur Gillan, tehsil Amritsar	15-3-67	2,000
48	Shri Sarwan Singh, son of Kartar Singh, resident of Raipur Gillan, tehsil Amritsar	15-3-67	2,000
49	Shri Hazara Singh, son of Jamiat Singh, Rakh Devi Dass Pura, Tehsil Amritsar	15-3-67	2,500
50	Shri Mohinder Singh, son of Mahian Singh, resident of Ghan-Pur, tehsil Amritsar	15-3-67	2,000
51	Shri Surinder Kumar, residence of Shri Manohar Lal, Jail Road, Amritsar	15-3-67	3,000

Serial No.	Name and address of the loanee	Date of disbursement	Amount disbursed
			Rs
52	Smt. Surinder Kaur, wife of Ajit Singh, resident of Verka	15-3-67	2,000
53	Shri Tarlok Chand, son of Hans Raj, Pheruman, tehsil Amritsar	15-3-67	3,000
54	Shri Tara Singh, son of Kehar Singh, resident of Patti	15-3-67	2,500
55	Shri Kulwant Singh son of Surain Singh, resident of Patti	15-3-67	2,500
56	Shri Sohan Singh, son of Veer Singh, Sultanwind ..	15-3-67	2,000
57	Shri Ram Parkash, son of Durga Dass, Race Course Road ..	15-3-67	4,000
58	Shri Dewan Singh, son of Lachhman Singh, resident of Patti	15-3-67	2,500
59	Shri Jai Dev Singh, son of Nahar Singh, resident of Fateh Garh Sukhar Chak, tehsi Amritsar	15-3-67	3,000
60	Shri Chander Kanta, wife of Charanjit Rai Gali Jarao Phullan Wala Chowk, Amritsar	15-3-67	4,000
61	Shri Joginder Singh, son of Kishan Singh resident of Kot Atma Singh, Amritsar	15-3-67	3,000
62	Shri Narinjan Singh, son of Ranaja Singh, resident of Sultanwind	15-3-67	2,000
63	Shri Banta Singh, son of Ishar Singh, 707, G.T. Road, Amritsar	15-3-67	3,500
64	Shri Mohan Singh, son of Fauja Singh, Kiam Pura, tehsil Ajnala, district Amritsar	15-3-67	2,500
65	Shri Dayal Singh, son of Upar Singh, resident of Kasel, tehsil Tarn Taran, district Amritsar	15-3-67	3,000
66	Shri Gurbachan Singh son of Surain Singh, Salimpura, tehsil Ajnala, district Amritsar	15-3-7	3,000
67	Shri Sardul Singh, son of Surain Singh, Salimpura, tehsil Ajnala, distrit Amritsar	15-3-67	2,500
68	Shri Dalip Singh, son of Lehna Singh, Bala Chak, tehsil Tarn Taran	15-3-67	2,000
69	Shri Shangara Singh, son of Mehnga Singh, Rakh Devi Dass Pura, district Amritsar	15-3-67	2,000
70	Smt. Achhar Kaur, wife of Ganga Singh, Jandiala, tehsil Amritsar	15-3-67	2,000
71	Shri Bakhshish Singh, son of Kartar Singh, resident of Chogawan, tehsil Ajnala	..	..
72	Shri Harbans Singh, son of Chanchal Singh, resident of Bangla Rai, tehsil Patti	15-3-67	3,000
73	Shri Gurcharan Singh, son of Beant Singh, resident of Chogawan, tehsil Ajnala	15-3-67	2000

Serial No.	Name and address of the loanee	Date of disbursement	Amount disbursed
1	2	3	4
			Rs
74	Shri Prithipal Singh, son of Chuni Singh, House No. 909, Sharifpura	15-3-57	25,00
75	Shri Baldev Singh, son of Anup Singh, resident of Kanwan, tehsil Ajnala	15-3-6	25,00
76	Shri Bachan Singh, son of Khazan Singh, resident of Nangli, Panwan, tehsil Amritsar	15-3-67	2,000
77	Shri Sohan Singh, son of Ganga Singh, resident of Patti	15-3-67	2,000
78	Shri Bhagwan Singh, son of Jhanda Singh, resident of Bath, tehsil Ajnala	15-3-67	2,000
79	Shri Saudagar Singh, son of Sohan Singh, resident of Gharinda, tehsil Tarn Taran	15-3-67	25,000
80	Shri Mohinder Singh, son of Kesar Singh, resident of Shahab Pura, tehsil Tarn Taran	5-3-63	2,500
81	Shri Ram Singh, son of Chanda Singh, resident of Sultan Wind	15-3-67	2,000
82	Shri Ajaib Singh, son of Kesar Singh, resident of Shahab Pura tehsil Tarn Taran	15-3-67	2,000
83	Shri Sarwan Singh, son of Jawala Singh, resident of Budha tehsil Amritsar	15-3-67	2,000
84	Shri Madan Mohan, son of Jiwan Mal, Katra Baghian ..	15-3-67	2,500
85	Shri Faqir Chand, son of Hem Raj, resident of Verka ...	15-3-67	2,000
86	Shri Amar Singh, son of Chather Singh, resident of Ibban Kaland, tehsil Amritsar	15-3-67	2,000
87	Shri Ganpat Rai, son of Duni Chand, Chowk Bassian, House No. 968/xi, Amritsar	15-3-67	2,500
88	Shri Gura Singh, Chela Mahant Ram, San Dass, Putlighar, Gali No. 1, House No. 83, Amritsar	15-3-67	2,500
89	Shri Harbans Singh, son of Santa Singh, resident of Ratta Guda, tehsil Patti, district Amritsar.	15-3-67	2,500
90	Shri Joginder Singh, son of Inder Singh, resident of Wan, tehsil Tarn Taran	15-3-67	3,000
91	Shri Sohan Singh, son of Khushal Singh, Kamalpura, tehsil Ajnala	15-3-67	2,000
92	Shri Karnail Singh, son of Tara Singh, resident of Bath, Tehsil Ajnala	15-3-67	2,000
93	Shri Zail Singh, son of Ujagar Singh, resident of Bath, tehsil Ajnala	30-3-67	2,000
94	Shri Gian Singh, son of Gurdit Singh, Islamabad, House No. 1028	30-3-67	2,500
95	Shri Puran Singh, son of Kabal Singh, Baba Bhoriwala, Gali Mas jidwali	30-3-67	3,000

Serial No.	Name and address of the loanee	Date of disbursement	Amount disbursed
			Rs.
96	Shri Kartar Singh, son of Manja Singh, resident of Awan, tehsil Ajnala	30-3-67	2,000
97	Shri Pala Singh, son of Phanna Singh, resident of Rampura Baian, tehsil Amritsar	30-3-67	2,000
98	Shri Ram Sarup, son of Dharam Chand, Ward No. 8, Patti	30-3-67	2,000
99	Shri Atma Singh, son of Lehna Singh, resident of Uttam Garh- 4 Road	30-3-67	2,500
100	Shri Sahib Singh, son of Chanchal Singh, resident of Bangla Rai, tehsil Patti, district Amr tsar	30-3-67	3,000
101	Shri Pritam Singh, son of Bara Singh, Guru Nanak Pura, near Khalsa College	30-3-67	2,000
102	Shri Bhagwan Singh, son of Ganga Singh, resident of Madhoke, tehsil Ajnala	30-3-67	2,000
103	Shri Pyara Lal, son of Kissu, Fatchwal, tehsil Ajnala	30-3-67	2,000
104	Shri Ishar Singh, son of Chanan Singh, Katra Maimal Singh, Kucha Bhartian Amritsar	30-3-67	2,000
105	Shri Thakar Singh, son of Hazara Singh, resident of Pandori Warich, tehsil Amritsar	30-3-57	2,000
106	Shri Kundan Singh, son of Kesar Singh, resident of Jatha, tehsil Tarn Taran	30-3-67	2,000
107	Shri Inderjit Singh, son of Joginder Singh, Jagdev Kalan, tehsil Ajnala, district Ajnala	30-3-67	2,000
108	Hav. Gurmit Singh, son of Fauja Singh, resident of Dalam Chhina, tehsil Ajnala	30-3-67	2,000
109	Shri Balwant Singh, son of Kanshi Ram, Islamabad, Amritsar	30-3-67	2,000
110	Shri Lakhbir Singh, son of Mangal Singh, Kobala, tehsil Ajnala, district Amritsar	30-3-67	2,000
111	Shri Hazara Fasih, son of Gohna Masih, resident of Chamiari, tehsil Ajnala	30-3-67	2,000
112	Shri Chanchal Singh, son of Ram Singh, resident of Bhagali, Kalan tehsil Amritsar	30-3-67	2,000
113	Shri Surinder Singh, son of Bakhshish Singh, resident Thoba, tehsil Ajnala	30-3-67	2,000
114	Shri Sajjan Singh, son of Munsha Singh, resident of Ria, tehsil Ajnala	30-3-67	2,000
115	Shri Hans Raj, son of Dewan Chand, Kot Atma Singh, House No. 593	30-3-67	3,000
116	Shri Jit Singh, son of Sadhu Singh, resident of Gharinda, tehsil Tarn Taran	30-3-67	2,000

Serial No.	Name and address of the loanee	Date of disbursement	Amount disbursed
			Rs.
117	Shri Mohan Singh, son of Sadhu Singh, resident of Gharinda, tehsil Tarn Taran	30-3-67	2,000
118	Shri Jatinder Nath, son of Bal Mukand, Gopal Nagar, Majitha Road	30-3-67	5,000
119	Shri Mukhtiar Singh, son of Inder Singh, Jalal Usman, tehsil Amritsar	30-3-67	2,000
120	Shri Joginder Singh, son of Sandha Singh, resident of Chawinda Devi	30-3-67	2,000
121	Shri Teja Singh, son of Achhar Singh, Rakh Devi Dass Pura	30-3-67	2,000
122	Shri Banta Singh, son of Wasawa Singh, resident of Sultanwind, tehsil Amritsar	30-3-67	2,000
123	Shri Moti Ram, son of Des Raj, Katra Mohan Singh, House No. 2650/1-24, Amritsar	30-3-67	2,000
124	Shri Sukhdev Raj, son of Paras Ram, Mohan Nagar, House No. 2745, Amritsar	30-3-67	3,000
125	Shri Tara Singh, son of Atma Singh, Khan Kot, tehsil Amritsar	30-3-67	2,000
126	Shri Rajinder Singh, son of Avtar Singh, resident of Raja Sansi, tehsil Ajnala	30-3-67	2,000
127	Shri Darshan Singh, son of Chanan Singh, Rakh Devi Dass Pura, tehsil Amritsar	30-3-67	2,000
128	Shri Gobind Lal, son of Jai Ram, Karmo Deori, Amritsar ..	30-3-67	5,000
129	Shri Raj Kumar Singh, son of Mohan Lal, Ajnala ..	30-3-67	2,000
130	Brij Rani, wife of Om Dutt, Ram Bagh, Amritsar	30-3-67	5,000
131	Smt. Gurbachan Kaur, widow of Udham Singh, Tarn Taran ..	30-3-67	2,500
132	Shri Gurchanan Singh, son of Harnam Singh, Hassani Pura ..	30-3-67	2,000
133	Shri Kartar Singh, son of Kesar Singh, Diani Ganj Dapai Road	30-3-67	2,000
134	Shri Pritam Singh, son of Hazara Singh, Vain Point, tehsil Tarn Taran	30-3-67	2,500
135	Shri Tara Singh, son of Karam Singh, resident of Verka, tehsil Amritsar	30-3-67	2,000
136	Shri Surjit Singh, son of Tara Singh, Bab, Sahib, Gali Ghumanda Singh	30-3-67	5,000
137	Shri Bakhsh Singh, son of Jagat Singh, resident of Mast Garh, post-office Khem Karan	30-3-67	2,000
138	Shri Jagat Singh, son of Hira Singh, resident of Harsa Chhina, tehsil Ajnala, district Amritsar	30-3-67	2,000
139	Shri Joginder Singh, son of Deva Singh, Abadi Sunder Nagar, Amritsar	30-3-67	2,500

140	Shri Balbir Singh, son of Atma Singh, resident of Ting Balal, tehsil Amritsar	30-3-67	2,500
141	Shri Darshan Singh, son of Lachhman Singh, resident of Verka	30-3-67	2,000
142	Shri Swaran Singh, son of Mulkh Singh, resident of Varpal, tehsil Amritsar	30-3-67	2,000
143	Shri Arjan Singh, son of Sawaran Singh, resident of Lohgarh tehsil Amritsar	30-3-67	2,000
144	Shri Jawand Singh, son of Kala Singh, resident of Anand Nagar Batala Road, Amritsar	30-3-67	2,000
145	Shri Mehnga Ram, son of Joinder Ram Wancha, tehsil Amritsar	30-3-67	2,000
146	Shri Labh Singh, son of Bela Singh, resident of Dinewal, Tehsil Tarn Taran	30-3-67	2,000
147	Shri Sohan Singh, son of Jagat Singh, resident of Jhita Kalan, tehsil Amritsar	30-3-67	2,000
148	Shri Chaman Lal, son of Mangat Rani, resident of Bhiski Wind, tehsil Patti, District Amritsar	30-3-67	2,000
149	Shri Nirmal Singh, son of Puran Singh, resident of Verka tehsil Amritsar	30-3-67	2,000
150	Shri Surinder Singh, son of Ranjit Singh, resident of Mahal, tehsil Amritsar	30-3-67	3,000
151	Shri Hans Raj, son of Anant Ram, resident of Verka ..	30-3-67	2,000
152	Shri Dhani Ram, Munshi, District Court, Amritsar ..	30-3-67	3,000
153	Shri Mahal Singh, resident of Gharinda, Tehsil Tarn Taran ..	..	..

LOW-INCOME GROUP HOUSING SCHEME

Improvement Trust Amritsar

Serial No.	Name and Address of loanee	Date of disbursement of loans	Amount disbursed	
1	2	3	4	5
1.	Smt. Ram Rakhi Plot No. C/138, Mohan Nagar, Amritsar	25-11-67	Rs. 1,000	Harijan
2.	Shri Gursawa Singh, Plot No. C/19, Mohan Nagar, Amritsar	17-3-67	1,000	Do
3.	Shri Piara Singh, Plot No. C/164, Mohan Nagar, Amritsar	21-4-67 30-10-67	1,000 1,000	Do
4.	Shri Sampuran Singh, Plot No. 172-A, Shivala Bhayian, Amritsar	16-6-67	2,500	Do
5.	Shri Pritam Dass, Plot No. C/81, Mohan Nagar, Amritsar	13-2-67 28-2-67 10-4-67	200 1,000 600	Do

Serial No.	Name and Address of loanee	Date of disburse- ment of loans	Amount disbursed	
			Rs.	
6.	Shri Kanwarjit Singh, Plot No. C/9, Mall Maqbeel Road, Amritsar ..	5-4-67 7-6-67	2,500 1,500	
7.	Shri Rikhi Ram, Plot No. 71, Ram Bagh, Amritsar ..	27-10-67 14-11-67	2,000 2,000	
8.	Shri Raula Singh, Plot No. C/26, Mohan Nagar, Amritsar	9-1-67	600	Harijan
9.	Shri Gura Mal, Plot No. C/35, Mohan Nagar, Amritsar	27-1-67	1,000	Do
10.	Shri Nathu Ram, Plot, No. C/28, Mohan Nagar, Amritsar	27-1-67	1,000	Do
11.	Shri Hukam Chand, Plot No. C/36, Mohan Nagar, Amritsar	10-2-67	1,000	Do
12.	Smt. Balbir Kaur, Plot No. C/30, Mohan Nagar, Amritsar	17-3-67	1,000	Do
13.	Shri Gian Chand, Plot No. C/27, Mohan Nagar, Amritsar	10-2-67 17-3-67	1,000 600	Do
14.	Shri Rattan Chand, Plot No. 162, Qilla Bhangian, Amritsar	28-1-67	2,000	
15.	Shri Pritam Singh, Plot No. C/24, Mohan Nagar, Amritsar	19-1-67	600	Harijan
16.	Shri Rajinder Pal, Plot No. 27, Ram Bagh, Amritsar ..	25-1-67 14-2-67	1,000 1,000	
17.	Shri Prem Kumar, Plot No. 234, Shivala Bhayian, Amritsar	17-6-67	2,000	
18.	Shri Kana Ram, Plot No. C/90, Mohan Nagar, Amritsar	14-11-67	1,000	Harijan
19.	Shri Sena Ram, Plot No. C/86, Mohan Nagar, Amritsar	14-11-67	1,000	Do
20.	Shri Kalyan Dass, Plot No. C/60, Mohan Nagar, Amritsar	4-11-67	1,000	Do
21.	Shri Bhagwan Dass, Hall Bazar, Amritsar ..	4-11-67	1,000	Do
22.	Shri Kanhaya Lal, Hall Bazar, Amritsar ..	18-11-67	1,000	Do
23.	Shri Harbans Singh, Sultanwind Gate, Amritsar ..	4-11-67	1,000	Do
24.	Shri Kanhaya Lal, Chatwind Gate, Amritsar ..	16-10-67 31-10-67	1,000 1,000	Do
25.	Shri Basanta Mal, Bahadur Nagar, Amritsar ..	13-9-67 28-9-67	1,000 1,000	Do
26.	Smt. Gurnam Kaur, Plot No. 461, Mohan Nagar, Amritsar ..	8-9-67 22-9-67	2,000 2,000	
27.	Shri Khazan Singh, Plot No. 444, Mohan Nagar, Amritsar ..	30-9-67 27-10-67	2,000 2,000	
28.	Shri Raj Kumar, Plot No. 163, Qilla Bhangian, Amritsar	13-11-67	2,000	
29.	Shri Nand Kishore, Plot No. 153, Qilla Bhangian, Amritsar	13-11-67	2,000	

LOW INCOME GROUP HOUSING SCHEME
JULLUNDUR DISTRICT

Serial No.	Name and address of the loanee	Date of disbursement of loan	Amount disbursed
			Rs.
1	Shri Nazar Singh, son of Dalipa, Paddi Jagir, tehsil Phillaur..	23-3-67	4,000
2	Shri Gurbachan Singh, 27293, son of Jem. Amru, village Kakipind, tehsil Jullundur	23-3-67	3,000
3	Shri Thakar Singh, son of Sardha Singh, Telephone Inspector, Jullundur ..	23-3-67	5,000
4	Shri Shankar Dass, son of Bagh Ram, village Sarai Khas, tehsil Jullundur	27-3-67	2,500
5	Shri Nathu Ram, son of Puran Dass, Mohalla Bhagwanpura (Lambura) tehsil Jullundur	27-3-67	2,000
6	Shri Malkiat Singh, son of Sham Singh, village Chagitti, tehsil Jullundur	27-3-67	1,000
7	Shri Ram Lal, son of Milkhi Ram, village Maqsudpur, tehsil Jullundur	27-3-67	2,500
8	Shri Harbans Singh, son of Ladha Ram, Ali Mohalla, Jullundur	27-3-67	3,000
9	Shri Gian Singh, son of Sadhu Singh, village Billi, Chau, district Jullundur	30-3-67	5,000
10	Shri Dalipa Ram, son of Inder Ram, village Haryana, tehsil Jullundur	30-3-67	2,500
11	Shri punjaba Ram, son of Faqir Shand, village Waryana, tehsil Jullundur	30-3-67	2,500
12	Shri Atma Ram, son of Rangu Ram, 291 Bashirpura, Jullundur	30-3-67	3,000
13	Shrimati Kamlesh Rani Kapur, wife of Kishan Lal, Qazi Mohalla, Jullundur	30-3-67	3,000
14	Shri Sat Pal Kapoor, son of Brij Lal, Mohalla Chadian Mai Hiran Gate, Jullundur	30-3-67	4,000
15	Principal, Lyallpur Khalsa College, Jullundur ..	30-3-67	20,000
16	Shri Munshi Ram, son of Pal Dass Mission Compound, Jullundur	31-3-67	3,700
17	Shri Om Parkash Arora, son of Labhu Ram, Paprian Bazar, Jullundur	31-3-67	4,000
18	Shri Karnail Singh, son of Lakha Singh, village Rahimpur, tehsil Nakodar	31-3-67	2,000
19	Shri Mehnga Ram, son of Chande Ram, village Randhawa Masanda, tehsil Jullundur	31-3-67	2,000
20	Shri Jagdish Singh, son of Uttam Singh, Basti Road, Jullundur City	31-3-67	2,500

Sl. No.	Name and address of the loanee	Date of disbursement of loan	Amount disbursed
			Rs.
21	Shri Sham Sunder, son of Sita Ram, Mohalla No. 30, Jullundur Cantt.		4,000 3-3176
22	Shri John Ghulam Massey, son of Ghulam Masey, village Garha, tehsil Jullundur	31-3-67	6,000
23	Shri Charan Dass, son of Anant Ram, village Gohawar, tehsil Phillaur	31-3-67	4,000
24	Shri Uttam Singh, son of Basakha Singh, Islamabad, Jullundur	31-3-67	2,000
25	Shri Jagat Ram, son of Hake Ram, village Mazsudan, tehsil Jullundur	31-3-67	2,000
26	Shri Kartar Chand, son of punnu Ram, village Chogitti, tehsil Jullundur	31-3-67	3,000
27	Shri Hari Kishan Sharma, son of Rudar Muni. D. A. V. College, Jullundur	31-3-67	4,000
28	Shri Harnam Singh, son of Mehnga Singh, Gate No. A-5, By-Pass Mukerian Lines, Jullundur	31-3-67	5,000
29	Shri Madan Lal, son of Lakha Ram, Mohalla No. 31, Jullundur Cantt.	31-3-67	3,000
30	Shri Raghbir Singh, son of Jowala Singh, Kot Pakshian, Jullundur City	31-3-67	4,000
31	Shri Chaman Lal Bhandari, son of Mukand Lal, village Dakoha, Jullundur	31-3-67	6,000
32	Shri Rullian Ram, son of Udho Ram, Abadpura, Jullundur	31-3-67	2,500
33	Shri Pritam Dass, son of Banta Ram, Ravvidass Nagar, tehsil Jullundur	31-3-67	3,000
34	Shri Balwant Singh, son of Yog Raj Anand Nagar, Maqsudan, Jullundur	31-3-67	5,000
35	Shri Baldev Krishan Verma, son of Anant Ram and Ved Kumari, w/o Baldev Krishan, Ummratta, District Jullundur	31-3-67	4,000
36	Shri Sohan Lal, son of Bohla Ram, village Chugitti, tehsil Jullundur	31-3-67	5,000
37	Piara Singh, son of Saudagar Singh, village Maqsudan, tehsil Jullundur	31-3-67	2,000
38	Sari Mohan Singh, son of Bhag Singh, village Maqsudan, tehsil Jullundur	31-3-67	4,000
39	Bakshi Ram, son of Gurditta Ram, village Chugatti, tehsil Jullundur	31-3-67	2,500
40	Shri Phuman Ram, son of Labhu Ram, village Chugitti, tehsil Jullundur	31-3-67	5,000
41	Sari Manar Singh, son of Partap Singh, Ladowali Road, Jullundur	31-3-67	4,000
42	Shri Balwant Singh, son of Atma Singh, village Maksudan, tehsil Jullundur	31-3-67	2,000

Serial No.	Name and address of the loanee	Date of disbursement of loan	Amount disbursed
			Rs.
43	Shri Hari Ram, son of Boota Ram, 160 M.E.S. quarters, Jullundur Cantt.	31-3-67	2,000
44	Shri Battan Singh, son of Boota Singh, Railway Colony, Jullundur City	31-3-67	5,000
45	Shri Jagat Singh, son of Biram Singh, village Alipur, tehsil Jullundur	31-3-67	5,000
46	Shri Naik Sub. Jagjit Singh, son of Partap Singh Ladhewali, tehsil Jullundur	31-3-67	3,000
47	Shri Naib Sub. Kartar Singh, J.C. 36474, son of Teja Singh, village Maqsudan, tehsil Jullundur	31-3-67	7,000
48	Shri Bakshish Singh, son of Udham Singh, village Sherpur, tehsil Jullundur	31-3-67	5,000
49	Shri Mela Ram, son of Radha Ram. Ali Mohalla, Jullundur City	31-3-67	2,000
50	Shrimati Amro. wife of Shankdar Dass Mhoor Mandi, Jullundur Cantt.	31-3-67	2,000
51	Shri Naranjan Singh, son of Lakha Singh, village Ghugatti, tehsil Jullundur	31-3-67	3,000
52	Shri Bakshish Singh, son of Mehnga Ram, Sodal Nagar, Jullundur	31-3-67	3,000
53	Shri Karam Singh, son of Puran Singh and his wife Surjit Kaur, Basti Pirbad, Jullundur City	31-3-67	2,500
54	Shri Ishar Dass, son of Radha Kishan, Pacca Bagh, Jullundur City	31-3-67	3,000
55	Shri Kartar Chand, son of Punnu Ram, village Chugatti, tehsil Jullundur	16-10-67	1,000
56	Shri Ram Labhaya Sharma, son of Kirpa Ram Mohalla No. 26, Jullundur Cantt	20-10-67	4,500
57	Shri Ghagat Ram, son of Nathu Ram, Badala Mansurpur, tehsil Jullundur	25-10-67	4,000
58	Shri Pritam Dass, son of Sant Ram, village Dali, tehsil Jullundur	25-10-67	2,500
59	Shri Waryam Singh, son of Chuhar Singh, village Kakipind, tehsil Jullundur	26-10-67	4,000
60	Shri Surmukh Singh, son of Buta Singh, Adampur Doaba, tehsil Jullundur	30-10-67	5,000
61	Shri Tarsem Singh, son of Diwan Singh, Padhiana, tehsil Jullundur	23-11-67	4,000
62	Shri Arjan Singh, son of Bishan Singh, village Jagral, tehsil Jullundur	30-10-67	3,000
63	Shri Battan Singh, son of Boota Singh, Jullundur	... 28-11-67	1,000
	Total	..	2,33,700

IMPROVEMENT TRUST, JULLUNDUR

Statements showing the loans sanctioned in the year 1967, under Low-Income Group Housing Scheme

Serial No.	Name and address	Date of disbursement of loan	Amount of loan Rs.
1	Shri Tara Singh Shahi, Prof. Lyallpur Khalsa College, Jullundur	20-2-67	10,000
2	Shri Madan Lal Malhotra, Cashier, Improvement Trust, Jullundur	22-3-67	6,000
3	Shri Sarup Singh, Sectional Officer, Jullundur Improvement Trust	3-4-67	8,000
4	Shri Kishan Singh Jaswal, 483-L, Model Town, Jullundur ..	3-4-67	5,000
5	Shri Bakhshish Singh, Junior Draftsman, Jullundur Improvement Trust	4-4-67	8,000
6	Shri Darshan Singh, Assistant, Jullundur Improvement Trust..	6-4-67	6,000
7	Shrimati Shakuntla Devi, M.K. 307, Jat Pura, Inside Balmiki Gate, Jullundur	7-4-67	4,000
8	Shri Suraj Parkash, Senior Draftsman, Jullundur Improvement Trust	7-4-67	10,000
9	Shri Diljit Singh, Assistant Superintendent, Jullundur Improvement Trust	12-4-67	8,000
10	Shri Prem Parkash Makkar, W. B. 62/3, Mohalla Khajoorian, near Bazar Sheikhan, Jullundur	20-4-67	4,000
11	Shri Munshi Ram, C/o M/s Bag Ram, Hakim Raj, Sabzi Mandi, Jullundur	20-4-67	4,000
12	Shri Dalip Singh, 7, Mall Road, Model Town, Jullundur ..	21-4-67	8,000
13	Ranjit Singh, C/o M/s Hukam Singh, Ranjit Singh, Wholesale Cloth Merchant, Attari Bazar, Jullundur	24-4-67	5,000
14	Shri Rai Kumar Bhandari, N.L. 206, Mohalla Mohindar, Jullundur	25-4-67	4,000
15	Shri Kartar Singh, 459-L, Model Town, Jullundur ..	26-4-67	6,000
16	Shri Manohar Lal, N.K. 162, Chranjitpura, Jullundur ..	26-4-67	3,000
17	Shri Joginder Singh, 26 Ranjit Nagar, Jullundur ..	2-5-67	3,000
18	Shri Mohan Singh, Timber Merchant, Old Railway Road, Jullundur	5-5-67	6,000
19	Shri Kailash Nath, Novelty Centre, Bazar Sheikhan, Jullundur	5-5-67	3,000
20	Padam Gurcharan Singh, Lecturer, Lyallpur Khalsa College, Jullundur	5-5-67	5,000
21	Shri Ugagar Singh, Stenographer, Chief Judicial Magistrate, Jullundur	9-5-67	3,000
22	Shri Rushtam Singh, C/o Hindustan Steel Ltd., Hoshiarpur Road, Jullundur	29-6-67	10,000
23	Shri Mohinder Singh, 693, Model Town, Jullundur ..	6-6-67	8,000
24	Shri Gurshan Rai, E.J. 188, Chahar Bagh, Jullundur ..	16-10-67	8,000
25	Shrimati Kamla Rai, N.L. 278, Chowk Malkhan, Jullundur ..	21-4-67	4,000

LOW-INCOME GROUP HOUSING SCHEME

Pathankot tehsil, Hoshiarpur District

Serial No.	Name	Date	Amount
			Rs.
1	Shri Dwarka Nath Sharma, Mohalla Mistry, Pathankot ..	15-3-67	6,000
2	Shri Mangal Dass Saini, Mohalla Ram Nagar, Pathankot ..	16-3-67	4,500
3	Shri Jai Singh, village Goh, tehsil Pathankot ..	16-3-67	2,500
4	Shri Shiv Ram, Mohalla Partap Nagar, Pathankot ..	17-3-67	3,000
5	Shri mati Satya Sharma, Mohalla Sarai, Pathankot ..	17-3-67	4,000
6	Shri Sohan Singh, Manager, M/s Khanna Store Union, Pathankot	17-3-67	6,000
7	Shri Des Raj, son of Ralu Ram, Mohalla Sant Nagar, Pathankot	17-3-67	3,000
8	Shri Jaggan Nath, village Seonti, tehsil Pathankot ..	18-3-67	4,000
9	Shri Kehar Singh, village Manmal Khurd, tehsil Pathankot ..	18-3-67	4,000
10	Shri Madan Lal, village Manwal Khurd, tehsil Pathankot ..	18-3-67	4,000
11	Shri Gurdas Mall, village Khiali, tehsil Pathankot ..	18-3-67	3,000
12	Shri Des Raj, son of Mannu Mall, village Jhakhar, Pindi, P. O. Dina Nagar	18-3-67	3,000
13	Shri Harbans Singh, 4 Marla Colony, Dangur Road, Pathankot	18-3-67	3,000
14	Shri Diwan Chand, son of Alpiv Farsit Co. Dhaki Road, Pathankot	20-3-67	4,000
15	Shri Rattan Chnd, c/o M/s Rattan Timber, Pathankot ..	20-3-67	5,000
16	Shri Puran Chand, son of Sunder Dass c/o United T.P.T., Pathankot	20-3-67	3,000
17	Shrimati Raj Rani, Bhadaroa Road, Nai Abadi, Pathankot ..	20-3-67	3,000
18	Shri Moti Lal Lamder, care of United Timber Trades, Colleges Road, Pathankot	20-3-67	2,500
19	Shri Prabhu Ram, Abrol Nagar, Pathankot ..	20-3-67	4,000
20	Shri Jagdish Ram, V.P.O. Shahpur Kandi, tehsil Pathankot ..	21-3-67	3,000
21	Shri Bansi Lal, C/o Laxmi Commercial Bank, Pathankot	22-3-67	4,000
22	Shrimati Pushpa Devi Headmistress, Government Primary School, Dalhuosie Road, Pathankot	22-3-67	3,000
23	Shri Sucha Singh, 710, Civil G.T. Co., Pathankot ..	23-3-67	3,500
24	Shri Pashora Singh C/o Timber Private Dangu Road, Pathankot	21-3-67	4,000
25	Chatan Sarup Doya, C/o Doya Timber Co. Dangur Road, Pathankot	21-3-67	4,000
26	Shri Sant Ram, son of Uttam Chand, Santu Maker, New Municipal Bazar, Pathankot	27-3-67	3,000
27	Shri Manmohan Nath Ladhary Road, Mohalla Rampura, Pathankot	27-3-67	4,000
28	Shrimati Hans Devi, widow of Munshi Ram, Sujampur ..	31-3-67	2,500
29	Shri Dabinder Singh, 743, Civil G.T. Co., Pathankot ..	31-3-67	5,500

Statement showing the loans disbursed from 1st January, 1967 to date under the low-income Group-Housing Scheme in the Batala Tehsil, Gurdaspur District

Serial No.	Name and address of the loanee	Date of disbursement of loan	Amount disbursed
			Rs.
1	Shri Diwan Singh, son of Gurdit Singh, Qasi Mori, Batala ..	29-3-67	5,000
2	Shri Mohinder Singh, son of Hazara Singh, Cycle Works, Lakkar Mandi, Batala		
3	Shri Lachhman Singh, son of Kesar Singh of Bhagowal ..	30-3-67	5,000
4	Shri Bachan Singh, son of Ladha Singh, Shikar Machhian ..	30-3-67	5,000
5	Shri Waryam Chand, son of Sh. Mangat Ram, Qadian ..	30-3-67	3,500
6	Shri Gurdit Ram, son of Gian Singh, Patwari of Aliwal Road, Batala	30-3-67	5,000
7	Shri Gurdial Singh, son of Sh. Gian Singh, Aliwal Road, Batala..	30-3-67	5,000
8	Shri Sadhu Singh, son of Nihal Singh, Rasulpur ..	30-3-67	2,500
9	Shri Tarlok Singh, son of Inder Singh, Rasulpur ..	30-3-67	2,500
10	Shri Dalip Singh, son of Inder Singh, Rasulpur ..	30-3-67	1,500
11	Shri Jaswant Singh, son of Madho Singh, Murgi Khana, Batala	30-3-67	5,000
12	Shri Danial, son of Jhanda Singh, Assistant Sub-Post Master, Batala	30-3-67	5,000
13	Shri Des Raj, son of Balaki Ram, Rasulpur ..	30-3-67	2,500
14	Shri Harnam Singh, son of Gurdit Singh, Mohalla Simbal No. 5, Batala	30-3-67	3,000
15	Shri Achhar Singh, son of Kharak Singh, village Rasulpur ..	30-3-67	2,500
16	Shri Bakhshish Singh, son of Inder Singh, Cinema Road, Batala	30-3-67	6,500
17	Shri Darshan Singh, son of Shri Mhear Singh, village Teja, Tehsil Batala	30-3-67	2,500
18	Shri Santokh Singh, son of Bhagat Ram, village Abakha ..	30-3-67	2,000
19	Shri Surat Singh, son of Bahadur Singh, village Boghraj ..	30-3-67	2,000
20	Shri Pritam Singh, son of Fatha Singh, Village Faju pur ..	30-3-67	3,000
21	Shri Shiv Singh, son of Bahadur Singh, village Kot Santokh Rai ..	30-3-67	2,000
22	Shri Teja Singh, son of Mohan Singh, village Bhoray Bedipur	30-3-67	3,000
23	Shri Nirmal Singh, son of Santa Singh, Mohalla Krishan Nagar	30-6-67	2,400
24	Shri Molkhi Ram, son of Vella Ram, Kotli Nangal	30-3-67	1,100
25	Shri Teja Pal, son of Mehga Singh, village Dadha	30-3-67	2,500
26	Shri Gurdas Mal, son of Tara Chand, Kotli Nangal	30-3-67	2,500

LOW-INCOME GROUP HOUSING SCHEME

Gurdaspur Tehsil, Gurdaspur Distt.

Serial No.	Name	Date	Amount
			Rs.
1	Shri Charan Singh, son of Kirpa Singh Clerk, D.C., Gurdaspur	30-3-67	2,000
2	Shri Anant Ram, son of Sant Ram, village Ballowal	.. 30-3-67	4,000
3	Shri Gurcharan Singh, son of Brij Lal village Barath Kai Chak	30-3-67	4,000
4	Ajaib Singh, son of Thakar Singh, village Parla	.. 30-3-67	2,000
5	Shri Mukhtar Singh, son of Inder Singh, Mot wali Gali	.. 30-3-67	2,000
6	Shri Kishan Chand, son of Ishar Dass village Asi Pur	.. 30-3-67	3,000
7	Shri Santokh Singh, son of Makhan Singh, village Mohar	.. 30-3-67	3,000
8	Shri Ajaib Singh, son of Narain Singh, village Langar Kot	.. 30-3-67	3,000
9	Shrimati Mohan Day, widow of Ram Chand, village Kot Santokh Rai	30-3-67	1,000
10	Shri Kashmir Singh, son of Gurbax Singh, village Shidba Jemati	30-3-67	2,500
11	Shri Amar Singh, son of Sunder Singh, Bhakariwala	.. 30-3-67	3,000
12	Shri Kartar Singh, son of Sudhi Singh, Nantal Kot	.. 30-3-67	2,500
13	Shri Inder Singh, son of Aroh Singh, Bhakari wala	.. 30-3-67	3,000
14	Shri Natha Singh, son of Gurdas Singh, Mohalla Prem Nagar	.. 30-3-67	2,500
15	Shrimati Jaswant Kaur, daughter of Sadhu Singh, Purana Adda Gurdaspur	30-3-67	2,000
16	Shri Graib Singh, son of Das Ram, village Chorsidhwa	.. 30-3-67	1,500
17	Shri Balwant Rai, son of Kirpa Ram, village Roori	.. 30-3-67	1,500

STATEMENT

IN RESPECT OF KAPURTHALA DISTRICT

Low-Income Group Housing Scheme

Serial No.	Name of Loanee	Date of disbursement	Amount disbursed
1	Shri Kartar Singh, son of Phagga Singh, village Begowal, tehsil Kapurthala	2-6-67 29-8-67	1,750 750
	Total	..	2,500

Serial No.	Name of Loanee	Date of disbursement	Amount disbursed
2	Shri Joginder Paul Sharma, son of Maharaj Krishan, Kapurthala	17-4-67 9-5-67 27-6-67	Rs. 1,490 3,725 2,235
	Total	--	7,450
3	Shri Ram Murtia, son of Shri Karam Chand, Kapurthala	20-4-67 8-5-67 7-7-67	1,600 4,000 2,400
	Total	--	8,000
4	Shri Surrinder Singh, son of Piara Singh, Kapurthala	20-4-67 8-5-67 7-7-67	1,600 4,000 2,400
	Total	--	8,000
5	Shri Tarsem Lal Gautam, son of Gauri Ram, Kapurthala	17-4-67 9-5-67 1-6-67	1,600 4,000 2,400
	Total	--	8,000
6	Shri Bansi Lal, son of Chaman Lal, Kapurthala	17-4-67 9-5-67 2-6-67	1,600 4,000 2,400
	Total	--	8,000
7	Shri Piara Lal, son of Rakha Ram, Kapurthala	7-4-67 8-8-67	400 1,000
	Total	--	1,400
8	Shri Puran Chand Gupta, son of Girdhari Lal, Kapurthala	17-4-67 1-5-63 8-6-67	1,600 4,000 2,400
	Total	--	8,000
9	Shri Rajpal Singh, son of Bakhshish Singh, Kapurthala	29-3-62	1,200
10	Shri Yoga Singh, son of Inder Singh, Phagwara	31-3-67	6,000
11	Shri Hardyal, son of Puran, village Hadiabad, tehsil Phagwara	31-3-67	2,500
12	Shri Joginder Paul, son of Hans Raj, Phagwara	31-3-67	5,000
13	Shri Joginder Paul, son of Udho Ram, Phagwara	31-3-67	3,750
14	Shri Daulat Ram, son of Ruldu Ram, Phagwara	31-3-67	4,250
15	Shri Shankar, son of Biru, village Sahni, tehsil Phagwara	31-3-67	3,500
16	Shri Jawala Ram, son of Biru Ram, village Sahni, tehsil Phagwara	31-3-67	2,500
17	Shri Chinta, son of Dhuru, Phagwara	31-3-67	3,750
18	Shri Chaman Lal, son of Mathra Dass, Phagwara	31-3-67	3,750
	Total of the District	--	87,550

IMPROVEMENT TRUST, LUDHIANA

Low Income Group Housing Scheme

Serial No.	Name and address of the loanee	Date of disbursement of loan	Amount disbursed
			Rs.
1	Sarvshri Hari Om Narain Dass, C/o M/s Vas Dev-Hari Om, Bazar Sarafan, Ludhiana	21-6-67	7,000
2	Sarvshri Kishan Lal Om Parkash, C/o M/s Lightway Hosiery Works, Miller Ganj, Ludhiana	21-8-67	7,000
3	Shri Paul Singh Rumi, C/o Rural Congress Committee, Ludhiana	9-5-67	2,000
4	Shrimati Raj Kumari, House No. 2036, Mohalla Dhandian Da, Ludhiana	18-5-67	6,000
5	Shrimati Shakuntla Devi, B. I./1357, Chhowani Mohalla, Ludhiana	3-7-67	5,000
6	Shri Jaswant Rai, B. VI-383, Bagh Wali Gali, Ludhiana ..	8-6-67	5,000
7	Shri Nathu Ram Bansal, B. VI-330, Bagh Wali Gali, Ludhiana	17-5-67	5,000
8	Shri Parkash Chand Vohra, C/o M/s Parvaz Traders, Chauk Dholewal, G.T. Road, Ludhiana	3-7-67	5,000
9	Shri Mehar Singh Bhalla, C/o Bhall Cloth House, Chauk Bazar, Ludhiana	22-5-67	3,000
10	Shri Rajinder Singh, B.V.-460, Fateh Gunj, Ludhiana ..	25-5-67	5,000
11	Shri Kanhaya Lall, B.V.-781, Samrala Road, Ludhiana ..	16-5-67	5,000
12	Shri Chhja Singh, C/o M/s Suraj Parkash-Mohan Lal, Ghas Mandi, Ludhiana	18-5-67	3,000
13	Shri Amar Nath, C/o Shri J. P. Pandey, Udham Singh Nagar, Ludhiana	15-5-67	8,000
14	Shri Furley Prim, C/o Christian-Medical College, Ludhiana ..	12-5-67	5,000
15	Shri Satwant Singh, Naulakha Theatre, Ludhiana ..	9-5-67	6,000
16	Shri Brij Mohan Midha, Punjab Boot House, Chaura Bazar, Ludhiana	12-5-67	5,000
17	Shri Som Nath Gupta, B.K. 268, Chauk Nimwala, Ludhiana	6-6-67	5,000
18	Shri Jaswant Singh, C/o Janta Paking Store, Gill Road, Miller Gunj, Ludhiana	19-7-67	5,000
19	Shri Pursharan Singh, C/o Excise and Taxation Office, Ludhiana	17-5-67	5,000
20	Shri Surjan Singh, village and post office Sarhala, via Bulowal, district Hoshiarpur	5-8-67	5,000
21	Shri Mehar Chand Malhan, Assistant Postmaster, Ludhiana ..	16-5-67	6,000
22	Shri Sunder Lal, Superintendent, Sirhand Canal Circle, Ludhiana	16-6-67	7,000
23	Shri Chander Bhan, Circle Head Draftsman, Sirhand Canal Circle, Ludhiana	6-6-67	7,000

Serial No.	Name and address of the loanee	Date of disbursement of loan	Amount disbursed
			Rs.
24	Shri Ramji Lall, Janat Manzil, Hazuri Road, Ludhiana	.. 7-6-67	6,000
25	Shri B. K. Bassi, 18-Tagore Nagar, Ludhiana	.. 22-5-67	2,000
26	Shri Rajinder Singh Jolly, C/o Shri M. M. Jolly, Advocate, Ludhiana	3-7-67	6,000
27	Shri Sardul Singh, 17-A, Kartar Singh Sarabha Nagar, Ludhiana	17-5-67	5,000
28	Shri Jagdish Raj, B. XI.36, Brown Road, Ludhiana	.. 18-5-67	5,000
29	Shri Mastan Singh, Booking Clerk, Railway Station, Ludhiana	11-5-67	6,000
30	Shri S. K. Bhalla, Lalumal Street, Ludhiana	.. 17-5-67	5,000
31	Shri M. K. Khosla, Purana Bazar, Ludhiana	.. 11-5-67	2,000
32	Shri Pritavi Paul Anuja, Mohalla Dhoan, Ludhiana	.. 8-6-67	3,000
33	Shri Jagdish Kakar, B.XIV-2041, Amar Pura, Ludhiana	.. 6-6-67	5,000
34	Shri Jagdish Singh Chawla, B.XIII-95, Wakefield Gunj, Ludhiana	22-5-67	6,000
35	Shri Harbans Lall, B.XIII-390, Abdulah Pur, Ludhiana	.. 23-6-67	5,000
36	Shri Manjit Singh, B.XI-756, Wakefield Gunj, Ludhiana	.. 26-5-67	6,000
37	Shri Mukand Lall, Rahon Road, Ludhiana	23-5-67	2,000

LUDHIANA DISTRICT

Low Income Group Housing Scheme

1	Shri Gurdev Singh, son of Kehar Singh, Ward No. II, Khanna	27-3-67	8,000
	Malkiat Singh, son of Waryam Singh, Khanna	.. 27-3-67	7,000
2	Dr. Balwant Singh H. No. 152, Samrala	.. 27-3-67	8,000
3	Shri Jagjit Singh Demoria Pul, Ludhiana	.. 27-3-67	6,000
5	Naik Mangal Singh Samrala Road, Ludhiana	.. 27-3-67	3,000
6	Sher Singh Kote Mangal Singh, Ludhiana	27-3-67	3,750
7	Gulzar Singh, Assistant Professor, Agriculture University, Ludhiana	27-3-67	9,000
8	Balwant Singh, H. No. 1104, Gurdev Nagar, Ludhiana	.. 27-3-67	4,400
9	S. S. Bhatnagar, W.D.C., Income Tax Office, Ludhiana	.. 27-3-67	8,500
10	Shri Prem Sagar, Public Health Sub-Division, Ludhiana	.. 27-3-67	4,800
11	Shri Mohinder Singh, Accountant, Senior District Officer, Ludhiana	27-3-67	8,000
12	Shri Gulzar Singh, Clerk, E.T.O., Ludhiana	.. 27-3-67	4,000
13	Shri Des Raj Mehla, Head Clerk, Cotton Extension, Ludhiana	27-3-67	8,000

Serial No.	Name and address of the loanee	Date of disbursement of loan	Amount disbursed (Lig h
			Rs.
14	Shri Manmohan Singh, Teacher, Government Multipurpose H. School, Ludhiana	27-3-67	7,000
15	Shri Kanwal Krishan Clerk, Deputy Commissioner's Office, Ludhiana	27-3-67	6,000
16	Shri Bharpoor Singh, Teacher, Sudhar Bazar, tehsil Jagraon ..	27-3-67	3,750
17	Shri Gurcharan Singh, Clerk, E.T.O. office, Ludhiana ..	27-3-67	6,000
18	Shri Ram Saroop, Cycle Merchant, Chandigarh Road, Samrala	27-3-67	..
19	Shri Om Parkash, C/o Punjab Oil Mills, G. T. Road, Ludhiana	27-3-67	4,100
20	Shri Gurdev Singh, son of Labh Singh, village Pawa, tehsil Ludhiana	27-3-67	4,400
21	Shri Ranjit Singh, Samrala Town, Samrala ..	28-3-67	6 000
22	Shri Sukhdev Singh, Salam Tabri, Ludhiana ..	28-3-67	6,000
23	Shri Hardyal Singh, village Chachrari, tehsil Jagraon ..	28-3-67	3,500
24	Shri Ba'bir Singh, Kothi No. BKVIII, 570/6u, Kalsi Nagar, Ludhiana	28-3-67	4,000
25	Shri Roop Lal, Clerk, Deputy Commissioner's Office, Ludhiana	28-3-67	5, 00
26	Shrimati Raj Kumari, H. No. 311, BVIII, Mochpura, Ludhiana	28-3-67	6,000
27	Shri Harbhajan Singh, XV-B, Pritam Nagar, Model Town, Ludhiana	29-3-67	6, 00
28	Shri Gajjan Singh, son of Assa Singh, Government High School, Ludhiana	29-3-67	6,000
29	Shri Avtar Singh, Tiwan Nagar, Tehsil Road, Jagraon	29-3-67	4,000
30	Shri Harbans Singh, son of Atma Singh, Punjab Agriculture University, Ludhiana	29-3-67	3,000
31	Shri Tirlochan Singh, son of Partap Singh, Kotla Shamsapur, tehsil Samrala	29-3-67g	5,000
32	Shri Dalip Singh, son of Bhajan Singh, Koom Kalan, district Ludhiana	29-3-67	6,000
33	Shri Kartar Singh, son of Nanak Singh, Dekha Near Railwa Crossing Raikot Road, Mullanpur, tehsil Jagraon	29-3-67	3,750
34	Shri Mohinder Singh, son of Malkian Singh, village Raiane, tehsil Ludhiana	30-3-67	4,500
35	Shrimati Sat Bhawan Vati, w/o Satparkash, H. No. 1198, Darasi Road, Ludhiana	29-3-67	2,800
36	Shri Sohan Singh, son of Dharam Singh, C/o Pritam Singh Puri, 213213, New Model Town, Ludhiana	29-3-67	7,000
37	Shri Jarnail Singh, son of Sardara Singh, village Manooke, tehsil Jagraon	29-3-67	5,000

Serial No.	Name and address of the loanee	Date of disbursement of loan	Amount disbursed (Ligh)
			Rs.
38	Shrimati Shimla Devi, wife of Madan Lal, Civil Supply Office, Ludhiana	30-3-67	5,000
39	Shri Lachman Singh, son of Kehar Singh, village Maland, tehsil Ludhiana	30-3-67	3,750
40	Shri Pritam Singh, son of Atma Singh, Inspector Police, Ludhiana	30-3-67	8,000
41	Shri Hari Singh, son of Khajan Singh, Assistant, Deputy Commissioner's office, Ludhiana	30-3-67	6,000
42	Shri Sansar Singh, son of Santa Singh, Police Lines, Quarter No. 12, Ludhiana	30-3-67	3,750
43	Shri Devki Nandan, son of Babu Ram, B-I, 512- Bindraban Road, Ludhiana	30-3-67	6,000
44	Shri Suraj Kumar, son of Madan Gopal, Suraj Type Writer Co., Niggar Mandi, Ludhiana	30-3-67	5,000
45	Shrimati Surjit Kaur, w/o Bikram Singh, village Kaunke Kalar, tehsil Jagraon	30-3-67	5,000
46	Shri Bhagat Singh, son of Lal Singh, village and post office Noorpur Bet, Ludhiana	30-3-67	3,750
47	Shri Malkiat Singh, Bachan Singh, village Lall Kalan, tehsil Ludhiana	31-3-67	3,500
48	Shri Krishan Kumar, son of Moti Lal, Office, Ludhiana	31-3-67	6,000
49	Shri Ram Parkash, son of Devi Chand, B.I. Guru Nanak Pura, Ludhiana	31-3-67	6,250
50	Shri Harbans Singh, son of Gurbax Singh, Krishana Gali, Doraha	31-3-67	5,000
51	Shri Mohinder Singh, son of Arjan Singh, Sawadi Kalan, tehsil Jagraon	31-3-67	5,000
52	Shri Ranjoth Singh, son of Mastan Singh, village and post office Barewal Awana, tehsil Ludhiana	31-3-67	5,000
53	Shri Hira Lal, son of Dhanpat Rai, H. No. 75, Malerkotla House, Civil Line, Ludhiana	31-3-67	5,000
54	Shri Gurdial Singh, son of Mai Ditta, B-XIII-1065, Bal Bhawan, Govind Nagar, Civil Lines, Ludhiana	31-3-67	8,000
55	Shri Gurdas Mal, son of Amir Chand, H.No. BI-753, Chawni Mohalla, Ludhiana	31-3-67	5,000
56	Shri Parkash Chand, son of Bangali Ram, H. No. 952/BVI, Gulchaman Gali, Ludhiana	31-3-67	3,750
57	Shri Ram Puri Kapoor, C/o M/s Nek Hosiery Works, Katra Ahluwalia, Amritsar	31-3-67	6,000
58	Shri Gurdial Singh, son of Ujagar Singh, Advocate, Jagraon	31-3-67	6,000
59	Shri Gurdial Singh, village Khatran, tehsil Samrala	31-3-67	4,500

Serial No.	Name and address of the loanee	Date of disbursement of loan	Amount disbursed
			Rs.
55	Shrimati Manohar Vati, C/o Bhardwaj Niwas, Ludhiana ..	31-3-67	5,000
61	Shri Hari Singh, son of Munsha Singh, Kucha No. 3, Dasmesh Nagar, Ludhiana	31-3-67	3,000
62	Shri Mulkh Raj, son of Kalu Ram, H. No. BIV-1151, Tilak Nagar, Ludhiana	31-3-67	5,000
63	Shri Daulat Ram, son of Bhaga Ram, B-I, 1624, Ludhiana	31-3-67	3,750
64	Shri Dev Raj, son of Sant Ram, Rahon Road, By-pass, Ludhiana	31-3-67	5,000
65	Shri Harbhag Singh, son of Kartar Singh, Engine-shed, Ludhiana	31-3-67	4,000
65	Shri Karam Chand, son of Dulla Ram, Civil Lines, Ludhiana	31-3-67	4,000
67	Shri Balhar Singh, son of Ghuda Singh, Agwar Ladhaj, Jagraon	31-3-67	6,000
68	Shri Gurbax Lal, son of Lachman Dass, Purana Bazar, Ludhiana	31-3-67	3,000
69	Dr. Gardial Singh Ahluwalia, 88 New Model Town, Ludhiana	31-3-67	6,000
70	Shrimati Ram Kaur, wife of Kartar Singh, Plot No. 69, Sargodha Colony, Ludhiana	31-3-67	3,750
71	Shrimati Satwant Kaur, wife of Sunder Singh, 230 Kamran Road, Ludhiana	31-3-67	6,000
72	Shri Ganga Ram, son of Chhabil Dass, C/o Azad Cycle Works, G. T. Road, Ludhiana	31-3-67	6,000
73	Shri Karam Chand, son of Rulia Ram, village Sirah, tehsil Ludhiana	31-3-67	6,000
74	Shri Bishan Singh, son of Gopal Singh, Sakandri Road, Ludhiana	31-3-67	3,750
75	Shri Lachman Singh, son of Budha Singh, village Baloki, tehsil Ludhiana	31-3-67	6,000
76	Shrimati Suhag Wanti Vehra, Sakkar Mandi, Doraha ..	31-3-67	8,000
77	Shri Sher Singh, son of Kartar Singh, Ward No. 1, Samrala ..	31-3-67	3,000
78	Shri Raghu Nath Ward No. 8/50, Khanna, tehsil Samrala ..	31-3-67	3,750
79	Shri Bhagat Singh, son of Dhara Singh, Madhopuri, Ludhiana	31-3-67	5,000
80	Shrimati Sheela Rani, widow of Siri Ram, 43, New Model Town, Ludhiana	31-3-67	3,350
Total		..	4,25,000

STATEMENT
IN RESPECT OF HOSHIARPUR DISTRICT
Low-Income Group Housing Scheme

Serial No.	Name and address of the loanee	Date of disbursement of loan	Amount disbursed
			Rs.
1	Shri Deviraj Saini, son of Banta Singh, village Boothgarh, tehsil Hoshiarpur	25-4-67	3,000
2	Shri Kashmiri Lal, son of Jiwan Ram, village and post office Nasiala, tehsil Hoshiarpur	10-4-67	3,000
3	Shrimati Inchia Devi (Widow), daughter of Tikko Ram, of Hoshiarpur	4-4-67	2,000
4	Hav. Sadhu Ram (Retired), son of Munshi Ram of Krishan Nagar, Hoshiarpur	4-4-67	3,000
5	Shri Joginder Singh, son of Sham Singh, Ramdasia Sikh, of village Salwara	5-4-67	2,500
6	Shri Kewal Krishan, son of Babu Ram, Mohalla Marwaha, Hoshiarpur	17-4-67	3,000
7	Shri Sohan Singh, son of Bhagat Singh, village Rara, tehsil Dasuya	14-3-67	1,000
8	Shri Gian Chand, son of Khushi Ram, of Niku Chak, tehsil Dasuya	14-3-67	1,500
9	Shri Gurbachan Singh, son of Bishan Singh of village Masit Palkot	14-3-67	1,500
10	Shri Asa Singh, son of Gujjar Singh, village Rara tehsil Dasuya	15-3-67	1,000
11	Shri Rajinder Singh, son of Dewan Singh, village Bodal, tehsil Dasuya	15-3-67	1,000
12	Shri Kartar Singh, son of Hakim Singh, village Kherabad, tehsil Dasuya	17-3-67	500
13	Shri Gurcharan Singh, son of Santa Singh, village Mukerian ..	16-3-67	1,000
14	Shri Joga Singh, son of Gujjar Singh, village Dhadiala, tehsil Dasuya	15-3-67	1,000
15	Shri Sohan Singh, son of Biru of village Barota, tehsil Dasuya	16-3-67	1,500
16	Shri Ram Saroop, son of Jeewan Dass of village Mukerian ..	16-3-67	1,500
17	Shri Gurjit Singh, son of Joga Singh of village Dasuya, tehsil Dasuya	20-3-67	1,300
18	Shri Yash Paul, son of Krishan Kumar of Urmar, tehsil Dasuya	20-3-67	1,000
19	Shri Bishan Singh, son of Lal Singh (Harijan) of village Bhabnaur, tehsil Dasuya	17-3-67	1,300
20	Shri Joginder Singh, son of Khushal Chand (Harijan) of village Mahadipur, tehsil Dasuya	17-3-67	1,000

Serial No.	Name and address of the loanee	Date of disbursement of loan	Amount disbursed Rs.
21	Shri Mahar Chand, son of Bhagat Ram (Harijan) of village Kherabad, tehsil Dasuya	22-3-67	1,200
22	Shri Sant Ram, son of Sultani Ram, village and post office Thinda, tehsil Garhshankar	31-3-67	1,500
23	Shri Swaran Singh, son of Iswer Dass, village Tabba, tehsil Garhshankar	31-3-67	3,000
24	Shri Major Singh, son of Hukam Chand of Ward No. 8, Garhshankar	31-3-67	3,000
25	Shri Dilbagh Singh, son of Waryam Singh of Ward No. I, Garhshankar	31-3-67	1,500
26	Shri Bagga Singh, son of Karora Singh of Ward No. 6, Garhshankar	31-3-67	2,000
27	Shri Shankar Dass, son of Gokal Dass of Ward No. 3, Garhshankar	31-3-67	1,500
28	Shri Mehnga Ram, son of Baru Ram of Garhshankar	31-3-67	1,500
29	Shri Piara Singh son of Sunder Singh of Ward No. 6, Garhshankar	31-3-67	1,500
30	Shri Chanan, son of Gainda Singh of Garhshankar	31-3-67	1,500

DISTRICT FEROZEPUR

LIGH SCHEME

1	Shri Banta Singh, son of Jainal Singh, Ferozepur City	11-5-67	3,000
2	Shri Bhag Singh, son of Ditta, Ferozepur	25-4-67	3,000
3	Shri Bhagwan Singh, son of Natha Singh, Ferozepur	10-4-67	3,000
4	Shri Chanan Singh, son of Teja Singh, Ferozepur	10-4-67	3,000
5	Shri Hira Nand, son of Ganesh Dass Satiyewala	14-4-67	6,000
6	Shri Iqbal Singh, son of Kishan Singh, Ferozepur	17-4-67	7,000
7	Shri Kartar Singh, son of Arjan Singh, Ferozepur	10-4-67	5,000
8	Shri Mango Ram, son of Nanda Ram, Ferozepur	10-4-67	3,000
9	Shri Mulkh Raj, son of Chandī Ram Dharam pura	10-4-67	4,000
10	Shri Meja Singh, son of Saraj Singh, Bootewala	10-4-67	6,000
11	Shri Nazar Singh, son of Shama Singh, Ferozepur	10-4-67	3,000
12	Shri Naib Singh, son of Gurdit Singh, Silhani	6-4-67	5,500
13	Shri Ram Singh, son of Ganga Singh, Ferozepur	10-4-67	4,000
14	Smt. Surjeet, daughter of Kartar Singh, Ferozepur	10-4-67	3,000
15	Shri Subha Singh, son of Lal Singh, Haraj	10-4-67	8,000
16	Shri Jaswant Singh, son of Kartar Singh, Ferozepur	10-4-67	8,000

Serial No.	Name and address of the loanee	Date of disbursement of loan	Amount disbursed
			Rs
17	Shri Dharam Chand, son of Sant Lal, Ferozepur	.. 11-5-67	6,000
18	Shri Bhajan Singh, son of Nihal Singh, Moga	.. 14-4-67	3,000
19	Shri Balwant Singh, son of Dalip Singh, Moga	.. 1-4-67	2,500
20	Shri Omparkash, son of Amin Chand, Moga	.. 9-5-67	4,000
21	Shri Kishori Lal, son of Babu Ram of Moga	.. 1-5-67	3,000
22	Shri Krishan Baldev, son of Babu Ram, Moga	.. 10-5-67	3,000
23	Shri Amar Nath, son of Gokal Chand, Moga	.. 12-4-67	8,000
24	Shri Omparkash, son of Waliti Ram, Moga	.. 10-4-67	6,000
25	Shri Bachan Singh, son of Sunder Singh, Moga	.. 21-4-67	6,000
26	Shri Mangal Singh, son of Hira Singh, Singhanwala	.. 14-4-67	3,000
27	Shri Tirath Singh, son of Labh Singh, Singhanwala	.. 14-4-67	3,000
28	Shri Roshan Lal, son of Nihal Chand, Moga	.. 1-5-67	3,000
29	Shri Walla Singh, son of Pakhar Singh, Burj Hamira	.. 3-4-67	4,000
30	Shri Herchand Singh, son of Pakhar Singh, Burj Hamira	.. 19-5-67	4,000
31	Shri Rattan Chand, son of Ramji Dass, Moga	.. 4-4-67	5,000
32	Shri Sarwan Singh, son of Sher Singh, Thuraj	.. 15-5-67	5,000
33	Shri Burja Singh, son of Bishan Singh, Baghapurana	.. 3-4-67	4,000
34	Shri Rattan Lal, son of Dewan Chand, Moga	.. 4-4-67	4,000
35	Shri Malkiat Singh, son of Kehar Singh, Jitasinghwala	.. 3-4-67	4,000
36	Shri Kartar Singh, son of Ram Singh, Moga	.. 25-4-67	7,000
37	Shri Mohinder Singh, son of Lal Singh, Moga	.. 1-4-67	5,000
38	Shri Jagmohan Singh, son of Udham Singh, Moga	.. 1-4-67	8,000
39	Shri Bikram Singh, son of Arjun Singh, Bole	.. 29-3-67	2,000
40	Shri Vachitar Singh, son of Jagir Singh, Burj Dona	.. 1-4-67	5,000
41	Shri Teja Singh, son of Harnam Singh, Singhanwala	.. 14-4-67	4,000
42	Shmt. Rajinder Kaur, wife of Ranjit Singh, Moga	.. 3-5-67	8,000
43	Shri Mangal Singh, son of Karam Singh, Moga	.. 10-4-67	4,000
44	Shri Raja Ram, son of Jagjit Singh, Moga	.. 17-4-67	6,000
45	Shri Bachan Singh, son of Lal Singh, Moga	.. 4-4-67	4,000
46	Shri Birj Lal, son of Mathura Dass, Moga	.. 3-4-67	4,000
47	Shri Mohinder Singh, son of Vajir Singh, Moga	.. 29-3-67	8,000
48	Shrimati. Shela Devi, wife of Amar Singh, Moga	.. 3-5-67	4,000

Serial No.	Name and address of the loanee	Date of disbursement of loan	Amount disbursed
			Rs
49	Shri Jagwant Singh, son of Ghula Singh, Moga	.. 26-4-67	4,000
50	Shrimati. Satyawanti, daughter of Ram Lal, Moga	.. 14-4-67	4,500
51	Captain Asa Singh, son of Badan Singh, Moga	.. 29-3-67	8,000
52	Shri Pritam Singh, son of Hazari Lal, Moga	.. 15-5-67	3,000
53	Shri Buta Singh, son of Mohar Singh, Ajingarh	.. 22-6-67	3,000
54	Shri Ujagar Singh, son of Hakim Singh, Jalalabad	.. 24-6-67	4,500
55	Shri Munshi Ram, son of Mehnga Mal, Jalalabad	.. 26-6-67	4,000
56	Shri Kashmiri Lal, son of Kanaya Lal, Abohar	.. 8-6-67	3,000
57	Shri Franji Lal, son of Sardari Lal, Abohar	.. 3-8-67	3,000
59	Shri Harbans Lal, son of Bishan Dass, Abohar	.. 23-6-67	3,000
60	Captain J.S. Sandhu, Muktsar	.. 22-3-67	6,000
61	Shri Bhagwan Singh, son of Natha Singh, Muktsar	.. 29-3-67	4,500
62	Shri Gurdev Singh, son of Meghar Singh, Muktsar	.. 29-3-67	4,000
63	Shri Hazara Singh, son of Ram Singh, Muktsar	.. 29-3-67	4,000
64	Shri Joginder Singh, son of Sarup Singh, Muktsar	.. 29-3-67	3,000
65	Shri Pritam Chand, son of Hans Raj, Muktsar	.. 29-3-67	3,500
65	Shri Mangat Rai, son of Shri Ram, Muktsar	.. 29-3-67	2,500
67	Shri Rajjit Singh, son of Karnail Singh, Gilzewala	.. 29-3-67	4,000
68	Shri Arjan Singh, son of Deep Singh, Muktsar	.. 29-3-67	3,000
69	Shri Chaman Lal, son of Tara Chand, Muktsar	.. 29-3-67	5,500
70	Shri Kundan Lal, son of Tara Chand, Muktsar	.. 29-3-67	5,500
71	Shri Narinder Singh, son of Kesar Singh, Sothal	.. 29-3-67	4,500
72	Shmt. Surjit Kaur, wife of Kapur Singh, Muktsar	.. 29-3-67	4,000
73	Shri Harchand Singh, son of Sunder Singh, Muktsar	.. 29-3-67	2,000
74	Shri Kehar Singh, son of Hazara Singh, Muktsar	.. 29-3-77	3,000
75	Shri Hari Singh, son of Harbhajan Singh, Muktsar	.. 29-3-67	4,000
76	Shri Jagir Singh, son of Pakhar Singh, Muktsar	.. 29-3-67	3,000
77	Shri Pritam Singh, son of Mehnga Singh, Muktsar	.. 29-3-57	4,500
78	Shri Amar Singh, son of Sucha Singh, Malout	.. 29-3-67	6,500
79	Shri Om parkash, District Nazir, Ferozepur	.. 29-3-67	7,000
80	Shri Prem Singh, son of Mul Singh, Muktsar	.. 29-3-67	5,000

Serial No	Name and address of the loanee	Date of disbursement of loan	Amount disbursed
			Rs
81	Shri Munshi Ram, son of Budh Ram, Muktsar	29-3-67	4,000
82	Shri Kulwant Rai, son of Dhana Ram, Muktsar	29-3-67	4,000
83	Shri Kasturi Lal, son of Ram Chand, Muktsar	31-3-67	5,000
84	Shri Kewal Krishan, son of Madan Lal, Malout	31-3-67	4,000
85	Shri Shagan Lal, son of Dhuni Chand, Malout	31-3-67	4,500
86	Shri Balbir Singh, son of Lota Singh, Muktsar	31-3-67	4,500
87	Shri Hans Raj, son of Jai Lal, Muktsar	31-3-67	5,000
88	Shri Bhan Singh, son of Arjan Singh, Muktsar	31-3-67	4,000
89	Shri Hari Chand, son of Tota Chand Muktsar	31-3-67	3,000
90	Shri Ram Kumar, son of Bhana Ram, Malout	31-3-67	4,000
91	Shri Jit Singh, son of Johar Singh, Malout	31-3-67	4,500
92	Shri Herdyal Singh, son of Lek Ram, Malout	31-3-67	4,000
93	Shri Balbir Singh, son of Labh Singh, Malout	31-3-67	4,000
94	Shri Bhupinder Singh, son of Tulsi Ram, Malout	31-3-67	4,500
95	Shri Kishore Chand, son of Harnam Dass, Muktsar	31-3-67	5,000
96	Shri Raj Kumar, son of Nand Lal, Muktsar	31-3-67	3,500
97	Shri Sada Lal, son of Daya Nand, Malout	31-3-67	4,500
98	Shri Madan Lal, son of Bachan Ram, Malout	31-3-67	1,500
99	Shri Kirshan Kumar, son of Hans Raj, Malout	31-3-67	4,000
100	Shri Bhan Singh, son of Sadhu Singh, Sohnewala	31-3-67	4,500
101	Shri Gurdial Singh, son of Sher Singh, Sahib Chand	31-3-67	3,500
102	Shri Harbhajan Chand, son of Chanchal Singh, Malout	31-3-67	4,000
103	Shri Pirtha Singh, son of Harnam Singh, Muktsar	31-3-67	1,500
104	Shri Hakim Singh, son of Atma Singh, Muktsar	31-3-67	4,000
105	Shri Dyal Singh, son of Sohan Singh, Muktsar	31-3-67	4,500
106	Shri Surjit Singh, son of Bubu Singh, Muktsar	31-3-67	3,500
107	Shri Mohan Singh, son of Khem Singh, Kumiar wala	31-3-67	2,500
108	Shri Rakha Singh, son of Ujagar Singh, Malout	31-3-67	4,000
109	Shri Kasturi Lal, son of Raikhi Ram, Muktsar	31-3-67	4,500
110	Shri Harbans Lal, son of Faqir Chand, Muktsar	31-3-67	6,500
111	Shri Mohinder Singh, son of Khem Singh, Muktsar	31-3-67	4,500
112	Shri Mohan Lal, son of Durga Dass, Malout	5-4-67	4,000

Serial No.	Name and address of the loanee	Date of Disbursement of loan	Amount disbursed
			Rs.
113	Shri Balbir Singh, son of Jagir Singh, Muktsar	.. 5-4-67	3,000
114	Shri Das Singh, son of Ishar Singh, Muktsar	.. 5-4-67	4,000
115	Shri Gurcharan Singh, son of Kehar Singh, Muktsar	.. 5-4-67	1,500
116	Shri Harminder Singh, son of Chet Singh, Muktsar	.. 5-4-67	4,000
117	Shri Gurdev Singh, son of Dalip Singh, Muktsar	.. 5-4-67	4,000
118	Shri Satwant Singh, Reader to S. Judge	.. 5-4-67	4,500
119	Shri Ujagar Singh Brar, Muktsar	.. 5-4-67	5,500
120	Shri Karnail Singh, son of Kheta Singh	.. 5-4-67	4,500
121	Shri Mangat Rai, son of Siri Ram	.. 5-4-67	500
122	Shmt. Koshela Devi, w/o Hans Raj, Muktsar	.. 11-4-67	4,500
123	Shri Mukand Singh, son of Hakim Singh, Pyori	.. 11-4-67	2,500
124	Shri Balbir Singh, son of Karam Singh, Muktsar	.. 11-4-67	4,500
125	Shri Tara Singh, son of Bachan Singh, Muktsar	.. 11-4-67	4,000
126	Shri Dasondah Singh, son of Gurdit Singh, Malout	.. 11-4-67	4,500
127	Shri Kartar Singh, son of Gurbant Singh, Malout	.. 11-4-67	4,000
128	Shri Narain Singh, son of Amar Singh, Muktsar	.. 11-4-67	2,500
129	Shri Gajan Singh, son of Amar Singh, Muktsar	.. 11-4-67	30,000
130	Shri Joti Ram, son of Bhala Ram, Muktsar	.. 11-4-67	4,500
131	Shri Kashmiri Lal, Advocate, Muktsar	.. 11-4-67	6,000
132	Shri Mohinder Singh, son of Gurdial Singh, Muktsar	.. 11-4-67	3,000
133	Shri On Parkash, son of Mangat Ram, Muktsar	.. 11-4-67	5,500
134	Shri Khushi Ram, son of Harnam Dass, Muktsar	.. 11-4-67	5,000
135	Shri Krishan Lal, son of Hans Raj, Muktsar	.. 11-4-67	5,000
136	Shri Bhupinder Nath, son of Tulsi Ram, Malout	.. 11-4-67	1,000
137	Shri Machi Ram, son of Jai Lal, Muktsar	.. 11-4-67	4,000
138	Shri Kesar Mal, son of Johra Mall, Muktsar	.. 11-4-67	3,500
139	Shri Chaman Lal, son of Atma Singh, Malout	.. 11-4-67	5,500
140	Shri Rattan Singh, son of Bhagat Singh, Muktsar	.. 11-4-67	6,000
141	Shri Trilokan Singh, son of Darbara Singh, Malout	.. 11-4-67	2,500
142	Shri Banarsi Dass, Muktsar	.. 14-4-67	4,500
143	Shri Indar Singh, son of Shankar Singh, Muktsar	.. 17-4-67	4,500

Serial No.	Name and address of the loanee	Date of disbursement of loan	Amount disbursed
			Rs
144	Shri Ranjit Singh, son of Inder Singh, Muktsar	.. 17-4-67	4,500
145	Shmt. Bimla Kumari, wife of Kartar Singh, Muktsar	.. 17-4-67	4,500
146	Shri Surjan Singh, son of Prem Singh, Dhul Kot	.. 17-4-67	5,000
147	Shmt. Durga Devi, wife of Prabhu Dyal, Muktsar	.. 17-4-67	4,500
148	Shri Kehar Singh, son of Sohan Singh, Muktsar	.. 17-4-67	5,000
149	Shri Chhattar Singh, Malout	.. 17-4-67	5,000
150	Shri Gurcharan Singh, son of Balwant Singh, Muktsar	.. 17-4-67	4,000
151	Shri Ram Saran Dass, son of Chet Ram, Muktsar	.. 17-4-67	4,500
152	Shri Gudder Singh, son of Sulakhan Singh, Gherawala	.. 19-6-67	5,000

PATIALA DISTRICT

List Showing the name and address of the Loanees under Ligh Scheme to whom
Loan was granted from 1st January, 1937 to date

Sarvshri

1	Smt. Jaswant Kaur, wife of Brig. Gurbachan Singh, Flag Road, Patiala	8-3-67	8,000
2	Ugar Sian, son of Rama Nand, Model Town, Patiala	.. 27-3-67	4,000
3	Megh Raj, son of Lachnman Dass, B. Tank, Patiala	.. 29-3-67	4,000
4	Gurbax Singh, son of Atma Singh, near Railway Station, Patiala	29-3-67	6,000
5	Sher Singh, son of Lal Singh village Patran, tehsil, Patiala	.. 29-3-67	5,000
6	Jagdish Singh, son of Amri Singh, Factory Area, Patiala	.. 29-3-67	4,000
7	Gurbax Singh, son of Notata Singh, D.C's Office, Patiala	.. 29-3-67	2,000
8	Santokh Singh, son of Gian Singh, Gobind Colony, Rajpura	29-3-67	4,000
9	Ganga Ram, son of Shiv Datt, village Kalyan Tehsil, Patiala	.. 29-3-67	2,500
10	Amer Singh, son of Karam Singh, Lahori Gate, Patiala	.. 29-3-67	4,000
11	Gurdip Singh Subedar, village Khumana	.. 29-3-67	5,000
12	Kirpal Singh, son of Laxmi Singh, Adalt Bazar, Patiala	.. 29-3-67	5,000
13	Amer Singh, son of Nanak Singh, village Banur	.. 29-3-67	3,000
14	Dev Raj, son of Bira Datt Sharma, Thaper Poly. technic	.. 24-3-67	8,000
15	Harcharan Singh, son of Jaswant Singh, Pili Sarak, Patiala	.. 24-3-67	6,000
16	Devi Dayal, son of Charanji Lal of Samana	.. 24-3-67	6,000
17	M.N. Mathur, Senior Auditor, Central Consumer Store, Patiala	24-3-67	6,000
18	Manjit Singh, D.C's Office, Patiala	.. 24-3-67	2,000

Serial No.	Name and address of the loanee	Date of disbursement of loan	Amount disbursed
	<i>Sarvshri</i>		Rs
1)	Sarwan Singh, son of Isher Singh, Teacher, Middle School, Dakala	29-3-67	2,000
20	Jagdish Rai, son of Bajaiti Ram Lehal, Patiala ..	29-3-67	4,000
21	Mohar Singh, son of Sohan Singh, Assistant D.C's Office Patiala	29-3-67	5,500
22	Om Parkash, son of Mansha Ram of Samana ..	29-3-67	6,000
23	Rajinder Paul Midda, son of Hans Raj, Rajpura ..	29-3-67	3,50
24	Hans Ram, son of Nohar Chand, Co-operative Store, Patiala	27-3-67	4,000
25	Joginder Singh, son of Hari Singh, Patiala ..	29-3-67	3,500
26	Joginder Singh, son of Arjan Singh, Model Town, Patiala ..	29-3-67	6,000
27	Jagar Singh, son of Khan Singh, G.T. Road Rajpura ..	29-3-67	4,000
28	Ranjit Singh, son of Kartar Singh, Sham Nagar, Rajpura ..	29-3-67	5,000
29	Sohan Singh, son of Nand Lal, Commissioner's Office, Patiala	29-3-67	6,000
30	Shmt. Jagdish Kaur, wife of Dalip Singh, Sirhind ..	29-3-67	5,000
31	Atar Singh, son of Hari Chand, Patel National Memorial College, Rajpura	29-3-67	4,000
32	Sant Ram, son of Baru Ram, village Khanse, Tehsil Patiala ..	29-3-67	3,000
33	Mohan Lal Jin, Auditor, Punjab State Electricity Board, Patiala	29-3-67	4,000
34	Shmt. Jagjit Kaur, daughter of Timer Singh, Patiala ..	29-3-67	3,000
35	Kaka Singh, son of Bakhtwar Singh, Dhiru Ki-Majri, Patiala	29-3-67	2,000
36	Mehar Singh, son of Amar Singh, Rajajan Bazar, Patiala ..	29-3-67	4,000
37	Gurbax Singh, son of Amar Singh, Rajajan Bazar, Patiala ..	29-3-67	4,000
38	Nirmal Ram, son of Pohlu Ram, F.C's Office, Chandigarh ..	30-3-67	8,000
39	Dharam Singh, son of Santokh Singh, Model Town, Patiala ..	29-3-67	6,000
40	Pritam Singh, son of Bahadur Singh, village Nuradpur, tehsil Patiala	30-3-67	2,500
41	Joginder Singh, son of Gian Singh, Gamans ..	30-3-67	5,000
42	Shmt. Anrit Kaur, wife of Manohar Singh, Chowk Fort, Patiala	30-3-67	4,000
43	Shmt. Barbhajan Kaur, wife of Teja Singh, Chowk Fort, Patiala	30-3-67	4,000
44	Khan Chand, son of Kanta Ram Bag ..	30-3-67	3,000
45	Manjit Singh, son of Gurdial Singh, Lecturer Bikram College, Patiala	30-3-67	8,000
46	Surjit Singh, son of Hira Singh, Gobind Garh ..	30-3-67	8,000
47	Ajit Singh, son of Inder Singh, Gobind Garh ..	31-3-67	4,000
48	Shmt. Harminder Kaur, wife of Bhagwan Singh, Bnupinder Nagar, Patiala	30-3-67	5,500

LOW-INCOME GROUP HOUSING SCHEME
SANGRUR DISTRICT

Serial No.	Name of loanee	Date of disbursement of loan	Amount disbursed
<i>Sarvshri—</i>			Rs
1	Jagjit Singh, son of Niranjan Singh, near Deewan Khana, Malerkotla	.. 13-3-67	3,000
2	Joginder Singh, son of Bachan Singh, Nai Basti Delhi Gate, Malerkotla	.. 13-3-67	3,500
3	Gurnam Singh, son of Jiwan Singh, Village Katron, Tehsil Malerkotla	.. 14-3-67	8,000
4	Hans Raj, son of Chanan Mal, Mohalla Thikrian, Malerkotla	14-3-67	3,000
5	Nisar Beg, son of Hadyat Beg, Malerkotla	.. 14-3-67	3,000
6	Ajmer Singh, son of Nand Singh, Village and P.O. Katron, Tehsil Malerkotla	.. 14-3-67	6,000
7	Gurdev Singh, son of Dharam Singh, Village and P.O. Bhassur, Tehsil Malerkotla	.. 14-3-67	3,500
8	Mohd. Munir, son of Manaj Ali, Mohalla Seikhod, near Delhi Gate, Malerkotla	.. 14-3-67	3,000
9	Shiv Chand, son of Nahuria Mal, Jamelpur, Malerkotla	.. 14-3-67	8,125
10	Dev Raj, son of Ronq Ram, Malerkotla	.. 14-3-67	6,250
11	Amrit Lal, son of Chamba Ram, Tea saffer Gandhi Market, Ahamdgarh	.. 14-3-67	3,000
12	Siri Krishan, son of Ram Partap of Barnala (Kanungo)	.. 13-3-67	3,000
13	Bhagwan Singh, son of Bakhtawar Singh, near S.D.O's residence Barnala	.. 13-3-67	5,000
14	Maharaj Krishen Chopra, son of Amin Chand Chopra of Ahma dgarh	.. 13-3-67	6,250
15	Brij Lal, son of Sant Ram, Village Sheron Sub-Tehsil Sunam	.. 17-3-67	4,500
16	Sham Lal Gupta-son of Miri Ram of Sanghera Tehsil Barnala	17-3-67	5,000
17	Mohinder Singh, son of Chetroo, Village and P.O. Ubha Sub-Tehsil Sunam, (Harijan)	.. 15-3-67	1,500
18	Chhota Singh, son of Mengal Singh, Village Ubha Sub-Tehsil Sunam (Harijan)	.. 15-3-67	1,500
19	Harnek Singh, son of Kundha Singh, Village Ubha Sub-Tehsil Sunam (Harijan)	.. 15-3-67	1,500
20	Maghar Singh, son of Bela Singh, Village Ubha Sub-Tehsil Sunam (Harijan)	.. 15-3-67	1,500
21	Nihal Singh, son of Kehar Singh, Village Ubha Tehsil Sangrur (Harijan)	.. 15-3-67	1,500
22	Gainda Singh, son of Mukand Singh, Village Ubha, P.O. Lad-banjara, Tehsil Sangrur (Harijan)	.. 15-3-67	1,500

Serial No.	Name of loanee	Date of disbursement of loan	Amount disbursed
	<i>Sarvshri—</i>		Rs
23	Dawarka Dass, son of Karam Chand Dhuri Tehsil Malerkotla	17-3-67	3,500
24	Abdul Azir, son of Abdul Ghani, Village Vazidke Kalan ..	21-3-67	2,350
25	Hans Raj, son of Sadhu Ram, Dhuri ..	22-3-67	3,000
26	Joginder Parshad, Advocate, Dhuri ..	22-3-67	3,000
27	Dev Raj, son of Tilak Ram Subhash Street College Road, Barnala	22-3-67	4,000
28	Harnam Singh, son of Hazura Singh Cloth Merchants, Chhota Chowk, Sangrur ..	22-3-67	4,000
29	Prem Chand, son of Chhaju Ram, Goldsmith Dhuri ..	22-3-67	3,500
30	Dev Raj Singh, son of Gopal Ram of Chhajli Tehsil Sangrur ..	31-3-67	5,000
31	Dalip Singh, son of Ghamand Singh of village Rampura, Tehsil Sangrur ..	30-3-67	4,000
32	Kashmiri Mal, son of Karte Mal of Sunam, Tehsil Sangrur ..	31-3-67	4,000
33	Hazura Ram, son of Kalu Ram of Sanghera, Tehsil Barnala (Harijan) ..	31-3-67	3,000
34	Dalip Singh, son of Pakhar Singh, Village Gujran, Tehsil Sangrur	31-3-67	2,500
35	Kaur Singh, son of Fathi Singh, Village Chatha Sekhawa Tehsil Sangrur ..	31-3-67	4,000
36	Jagan Nath, son of Kundan Lal, D.C. Office, Sangrur ..	30-3-67	4,800
37	Chetan Singh, son of Sampuran Singh of Village Rurewala (Harijan)	31-3-67	2,000
38	Tirath Dass, son of Dhehu Ram of Barnala ..	31-3-67	5,000
39	Sant Ram, son of Labhu Ram of Barnala ..	31-3-67	5,000
40	Sadhu Ram, son of Joginder Ram, Municipal Committee, Barnala	31-3-67	1,600
41	Siri Chand, son of Dhanpat Rai Handhya Bazar Barnala ..	31-3-67	6,000
42	Harnek Singh, son of Nand Singh, Village Ugoke Tehsil Barnala	31-3-67	3,000
43	Sucha Singh, son of Kehar Singh Village Ugoke Tehsil Barnala	31-3-67	3,000
44	Davinder Singh, son of Kishan Singh House No. 3103 Barnala	Do	2,000
45	Gurdit Singh, son of Naginder Singh, Village and P.O. Fatehgarh Panjraian ..	31-3-67	3,500
46	Atwar Singh, son of Hurdit Singh, Belsingrath Teh. Malerkotla	31-3-67	3,000
47	Partap Singh, son of Sultan Singh of Village Dhironajra ..	30-3-67	4,000
48	Jang Singh, s/o Waryan Singh, Village Jabonajra ..	30-3-67	3,500
49	Nant Singh, son of Kishan Singh, Chaokidar, Village Ramgarh (Harijan)	31-3-67	1,975
50	Shri Rakesh Sharma, son of Parsotam Dass, Padhian Street, Sangrur ..	24-10-67	3,750
51	Gurdev Singh, son of Gujjar Singh, Village Sheron Tehsil Sangrur	2-11-67	3,000

BHATINDA
(Under the Ligh Scheme)

Item No.	Name and address of the loanee	Date of disbursement of loan	Amount disbursed
	Sarvshri—		Rs
1	Mehar Singh, son of Duni Chand of V. Bhai Rupa ..	30-3-67	4,000
2	Lachhman Dass, son of Pt. Nanak Ram, Gali No. 6, New Basti, Bhatinda.	30-3-67	3,000
2	Kapur Chand Goel, son of Kaur Sair of Maur Mandi ..	30-3-67	2,000
4	Hans Raj, son of Shamboo Ram, c/o M/S Janta Electric Store, Raman.	30-3-67	3,000
5	Kundan Lal, son of L. Shamboo Ram, c/o M/S Kundan Lal Mohinder Paul, Raman Mandi.	30-3-67	3,000
6	Ujagar Singh Harijan, son of Mehanga Singh of Mansa Kalan	30-3-67	2,500
7	Sohan Lal, son of L. Babu Ram, c/o M/S Goel Radio & Electric Service Bhatinda.	30-3-67	4,000
8	Hargolal, son of Bara Mal, c/o Hargolal Des Raj, Amrik Singh, Road, Bhatinda.	30-3-67	3,000
9	Karnail Singh Harijan, son of Harnam Singh of Mansa Kalan	30-3-67	2,500
10	Gurdial Singh Joginder Singh & Balwant Singh, son of Dula Singh House No. 6/216, BTL.	30-3-67	3,500
11	Tej Ram, son of Puran Chand of Bhatinda ..	30-3-67	4,000
12	Joginder Singh Harijan, son of Chanan Singh of Mansa Kalana.	30-3-67	3,000
13	Ram Nath, son of Shiv Chand, Superintendent M.C., Bhatinda	30-3-67	4,000
14	Ajmer Singh, son of Ranjit Singh of Village Akalia Jalal ...	30-3-67	3,000
15	Ratan Lal, son of Lekh Ram, House No. 8/114, Sirki Bazar, Bhatinda.	30-3-67	3,000
16	Jai Karan Dass, son of Jai Ram Dass, Gali Kamal Theatre, Bhatinda.	30-3-67	2,000
17	Dharam Paul, son of Diwan Chand, Gurdwara Street, H. No. 11/193, Bhatinda.	30-3-67	4,000
18	Janak Raj, son of Kala Ram, Sabzi Mandi, Bhatinda ...	30-3-67	3,000
19	Hari Singh, Brar, son of Joginder Singh Village Mehma Sarja	30-3-67	3,000
20	Girdhari Lal, son of Chet Ram, near Railway, Hospital, Bhatinda.	30-3-67	4,000
21	Nand Singh, son of Ram Singh of Khemuana, Ward No. 2, Bhatinda.	30-3-67	5,000
22	Jagwant Singh, son of Udhe Singh, Ganesh Basti House No. 2/75, Bhatinda.	30-3-67	5,000

Item No.	Name and address of the loanee	Date of disbursement of loan	Rs.
Sarvsh ri—			
23	Mehar Singh, son of Bhag Singh of Village Bhawal Bassi, Tehsil Fazilka, New Ganesh Basti, Bhatinda.	30-3-67	4,000
24	Sant Ram, son of Sardha Ram, Mohalla Tehslian ward No. 9/44, Bhatinda.	30-3-67	3,000
25	Mukhtiar Singh, son of Wazir Singh of Village Naruand ...	30-3-67	4,000
26	Nazar Singh Dhillon, son of Lehna Singh, Village Gill Patti ...	30-3-67	4,000
27	Swachh Lata, wife of Shri Nishal Chand, Dyal Hospital, Dev Smaj, Bhatinda.	30-3-67	4,000
28	Ram Kishan, son of Durga Dass, near Post Office, Maur Mandi.	30-3-67	2,000
29	Harnek Singh, son of Partap Singh of Village Mehta ...	30-3-67	2,000
30	Natha Singh, son of Sewa Singh, Mohalla Kikar Dass, H. No. 6/401, Bhatinda.	30-3-67	3,000
31	Bhan Kaur, wife of Hamir Chand, ward No. 4, Bhatinda ...	30-3-67	2,000
32	Balbir Singh, son of Nihal Singh, Head Master Government Girls School, Balikanwali.	30-3-67	5,000
33	Sadhu Ram, son of Mehanga Ram, c/o Dalip Singh, Bhup Singh Saraf, Bhatinda.	30-3-67	3,000
34	Budh Ram, son of Jat Ram of Village Maluka ...	30-3-67	3,000
35	Ishar Singh, son of Bishan Singh, Bhatinda ...	30-3-67	3,000
36	Anup Singh, son of Damodar Singh, Bhatinda ...	30-3-67	3,000
37	Karnail Singh, son of Jiwan Singh, Bhatinda ...	30-3-67	3,000
38	Balwant Singh, son of Kishan Singh of Village Gehri Buttar	30-3-67	3,000
39	Karam Singh, son of Gurdass Singh, Peon, Treasury Office, Bhatinda.	30-3-67	2,000
40	Kundan Lal, son of Gulzari Ram, teacher Raman Mandi ...	30-3-67	3,000
41	Sital Dass, son of Moti Ram of Chuge Kalan ...	30-3-67	3,000
42	Des Raj, son of Bugga Mal, c/o Des Raj, Pawan Kumar, Amrik Singh Road, Bhatinda.	30-3-67	4,000
43	Santokh Singh, son of Arjan Singh, Bhatinda ...	30-3-67	4,000
44	Jangir Singh, son of Sewa Singh, Bhatinda ...	30-3-67	4,000
45	Ajit Singh Sodhi, son of Kehar Singh, Head Constable Police Line, Bhatinda.	30-3-67	3,500
46	Surinder Singh, son of Shamsher Singh, Clerk Railway, Bhatinda.	30-3-67	4,000

Item No.	Name and address of the loanee	Date of disbursement of loan	Amount disbursed
Sarvshri			Rs
47	Banarsi Dass, son of Ramji Dass Clerk, D.C. Office, Bhatinda.	30-3-67	3,000
48	Akbal Singh, son of Bishan Singh, Bhatinda.	30-3-67	4,000
49	Paritam Singh, son of Ram Singh, Mazi Rattan, Bhatinda	30-3-67	3,500
50	Gurdev Singh, son of Banta Singh, Village Kot Shamir	30-3-67	4,000
51	Jagan Nath, son of Ralla Ram of Bhatinda	30-3-67	7,000
52	Charanjit Lal, son of Narain Dass, Harijan, House No. 3/269, Bhatinda.	30-3-67	4,000
53	Jangir Singh, son of Kundha Singh, Bhatinda	30-3-67	2,000
54	Shrimati Kushalaya Devi, wife of Sohan Lal, Bhatinda	30-3-67	2,000
55	Jairnail Singh Bhullar, son of Gurdit Singh of Nathana	30-3-67	3,000
56	Surjit Singh, son of Hardit Singh of Raman	30-3-67	4,000
57	Birbal, son of Bachan Singh of Bhatinda	31-3-67	3,000
58	Bahal Singh, son of Hari Singh, Hazi Rattan	31-3-67	2,500
59	Lal Singh, son of Harnam Singh, Hazi Rattan	31-3-67	3,000
60	Malkiat Singh, son of Mehar Singh, Clerk C.M.O. Office, Bhatinda.	31-3-67	3,000
61	Sukhdev Singh, son of Kishan Singh, Hazi Rattan	31-3-67	3,000
62	Sansar Chand Draftsman, son of Mansa Ram, Bhatinda	31-3-67	3,000
63	Nahar Singh, son of Lal Singh of Katar Singh Wala	31-3-67	2,000
64	Sukhdev Singh, son of Harchand Singh, Bhatinda	31-3-67	3,000
65	Gurdeep Singh, son of Mehanga Singh, Clerk D.C. Office, Bhatinda	31-3-67	2,500
66	Bhura Ram, son of Ram Chand, Gandhi Basti Mandi Phul, (shoe-maker).	31-3-67	2,000
67	Sarwan Singh, son of Likal Singh, Sweeper, D.C. Office, Bhatinda.	31-3-67	32,00
68	Ajmer Singh, son of Bishan Singh, of Village Jodhpur Phakar (Harijan)	31-3-67	2,000
69	Dalip Singh, son of Munshi Singh of Bhai Rupa	31-3-67	3,000
70	Thana Singh, son of Kartar Singh, Advocate, Bhatinda	31-3-67	4,000
71	Reshem Singh Dhaliwal, son of Pahara Singh, Clerk, XEN Office, Bhatinda (Harijan).		3,000
72	Parshotam, son of Prem Dass of Bhatinda	30-3-67	2,000
(Faridkot Tehsil)			
73	Barahm Parkash, son of Piara Lal, Jaitu	31-3-67	3,000

Item No.	Name and address of the loanee	Date of disbursement of loan	Amount disbursed
Sarvskri—			Rs.
74	Balwant Singh, son of Kishan Singh, Line Bazar, Faridkot	31-3-67	5,000
75	Dial Singh, son of Shankar Mal, Faridkot	31-3-67	4,000
76	Dhana Ram, son of Mangal Ram, Kot Kapura (Harijan)	31-3-67	3,000
77	Ghunanand Singh, son of Punjab Singh of village Matta	31-3-67	4,000
78	Gurbachan Singh, son of Tota Singh of Faridkot	31-3-67	5,000
79	Gulzar Singh, son of Bahadar Singh of village Dal Singh Wala.	31-3-67	5,000
80	Jang Bahadar Singh, son of Isher Singh of village Shimrewala	31-3-67	5,000
81	Gurdial Singh, son of Anokh Singh of Kot Kapura	31-3-67	5,000
82	Harban Lal, son of Madan Lal of Bajekhana	31-3-67	5,000
83	Jangir Singh, son of Waryam Singh of Kot Kapura	31-3-67	5,000
84	Jaspal Singh, son of Balwant Singh Ward No. 2, Kot Kapura	31-3-67	3,000
85	Karan Singh, son of Jai Ram Batt, Teacher, Government High School, Kot Kapura	31-3-67	5,000
86	Lachhman Singh, son of Ram Singh of village Golewala	31-3-67	3,000
87	Mohan Lal, son of Gokal Chand, Kot Kapura	31-3-67	5,000
88	Pritam Singh, son ofinder Singh, Kot Kapura	31-3-67	3,000
89	Ram Singh, son of Mot Ram, Kot Kapura	31-3-67	5,000
90	Surinder Kumar, son of Madan Lal, Faridkot	31-3-67	3,000
91	Teja Singh, son of Da Singh of village Madhak	31-3-68	5,000
(Mansa Tehsil)			
92	Lachhman Dass, son of Rup Chand of Mansa	3-4-67	3,000
93	Gurdial Singh, son of Chand Singh of Jawaharke	3-4-67	3,000
94	Jangir Singh, son of Hira Singh of Mansa	3-4-67	2,000
95	Harnek Singh, son of Amar Singh, Dalewala	3-4-67	3,000
96	Sultani Ram, son of Gandhi Ram, Mansa	3-4-67	2,000
97	Gulzari Lal, son of Ganeshi Ram, Mansa	3-4-67	2,000
98	Hardev Singh, son of Sadhu Singh of Sadda Singh wala	3-4-67	3,000
99	Des Raj Singh, son of Hazura Singh of village Saharan	3-4-67	3,000
100	Ram Dass, son of Mai Dass, Mansa	3-4-67	2,500
101	Lal Chand, son of Buti Ram, Mansa	3-4-67	2,500
102	Indar Singh, son of Badan Singh of village Dalel Singh Wala	3-4-67	3,000

Item No.	Name and address of the loanee	Date of disbursement of loan	Amount disbursed
<i>Sarvshri—</i>			
			Rs
103	Hans Raj, son of Kasturi Lal, of Mansa	3-4-67	4,000
104	Sita Ram, son of Lachhman Dass, son of Chanan Ram of Mansa.	3-4-67	4,000
105	Dev Raj, son of Kapur, Chand of Mansa	3-4-67	[2,500
106	Hardial Singh, son of Chet Singh, of Village Daliewala	3-4-67	4,000
107	Jaggar Singh, son of Mit Singh of Mansa	3-4-67	[2,000
108	Joginder Singh, son of Mangal Singh of Mansa	3-4-67	[3,000
109	Chander Bhan, son of Bhura Ram of Mansa	3-4-67	[2,500
110	Dharam Singh, son of Kehar Singh of Mansa	3-4-67	3,000
111	Bakshi, son of Buti Ram of Mansa	3-4-67	[2,000
112	Ram Lal, son of Jai Narain of Budhala	3-4-67	2,500
113	Sham Lal, son of Roshan Lal of Budhala	3-4-67	[3,000
114	Onkar Singh, son of Sadda Singh of Mansa	3-4-67	3,000
115	Bahadur Singh, son of Nihal Singh of Village Saharan	3-4-67	3,000
116	Chnaja Singh, son of Chuga Singh of Hoshiarpur	11-4-67	[3,000
117	Jagreep Singh, son of Chet Singh of Daliewala	17-4-67	[3,000
118	Mukhtiar Singh, son of Isher Singh of Village Saharan	4-5-67	[3,000
119	Sukhdav Singh, son of Mukhtiar Singh of Village Buraj Dhelwan	16-5-67	3,000
120	Banarsi Dass, son of Sucha Ram of Mansa	29-6-67	[2,000
121	Chand Singh, son Bhagata Singh of Mansa	29-6-69	2,000
122	Ramji Dass, son of Parbh Dayal, Teacher Government High School, Mansa	29-6-67	[3,000
123	Harminder Singh, son of Waryam Singh, Mansa Mandi	6-7-67	[2,500
124	Tarlochan Singh, son of Kahan Singh of Budhalada	1-8-67	[2,500
Total loan disbursed		..	4,00,000

RUPAR

Information regarding loan disbursed under Low income Housing Scheme in respect of Rupar District from 1st January, 1967 to date

Serial No.	Name and address of the loanee	Date of disbursement of loan	Amount disbursed
			Rs
1	Shrimati Sundrawati, wife of Ram Lal, of Village Kurali Tehsil Kharar	27-3-67	5,000
2	Shri Haveli Ram, son of Nihal Chand of Village Rupar ..	27-3-67	6,500
3	Shri Mohinder Singh, son of Atma Singh of Kurali, Tehsil Kharar	27-3-67	5,000
4	Shri Hoshier Singh, son of Atma Singh of Kurali, Tehsil Kharar	27-3-67	45,000
5	Shri Ram Sarup, son of Atma Ram of Morinda, Tehsil Rupar	27-3-67	45,000
6	Shri Ajit Kumar, son of Kundan Singh of Morinda, Tehsil Rupar	27-3-67	4,500
7	Shri Teja Singh, son of Bhakar Singh village Khera bad Tehsil Rupar	27-3-67	6,000
8	Shri Parkash, son of Raja Ram of Bhoje Majra, Tehsil Rupar	27-3-67	5,000
9	Shri Raunak Ram, son of Nand Lal of Village Bela, Tehsil Rupar	27-3-67	5,000
10	Shri Bhaktawar Singh, son of Sant Singh of Village Bela Tehsil Rupar	27-3-67	5,000
11	Shri Magar Singh, son of Kartar Singh of Village Morinda, Tehsil Rupar	27-3-67	4,000
12	Shri Mohinder Singh, son of Hakim Singh of Village Chamkaur Sahib, Tehsil Rupar	27-3-67	4,500
13	Shri Surjan Singh, son of Thakar Singh of Village Chamkaur Sahib, Tehsil Rupar	27-3-67	5,000
14	Shri Karnail Singh, son of Thakar Singh of Village Chamkaur Sahib, Tehsil Rupar	27-3-67	3,500
15	Shri Chanan Singh son of Partap Singh of village Bhoze Majra, Tehsil Rupar		
16	Shri Baghal Singh, son of Piara Singh, Kamal Pur ..	27-3-67	3,500
17	Shri Prag Dass, son of Biru Ram of Village Khera Bad ..	27-3-67	6,000
18	Shri Pishawra Singh, son of Mela Singh of Village Kheri Salabat Pur	27-3-67	6,000
19	Shri Ajaib Singh, son of Phuman Singh of Village Makowal, Tehsil Rupar	27-3-67	3,500
20	Shri Nagina Singh, son of Sunder Singh of Khan Pur, Tehsil Kharar	27-3-67	3,000
21	Shri Ram Murti Bhagi, son of Ram Partap of Village Kurali, Tehsil Kharar	27-3-67	6,000

Serial No.	Name and Address of the loanee	Date of Disbursement of loan	Amount disbursed
			Rs
22	Shrimati Amrit Kaur, widow of Isher Singh of Rupar ..	27-3-67	4,500
23	Shri Har Chand Singh, son of Kartar Singh, Kurali, Tehsil Kharar	27-3-67	6,000
24	Shri Mehar Singh, son of Sunder Singh of Morinda, Tehsil Rupar	27-3-67	6,000
25	Shri Kaljan Singh, son of Hari Singh, Rupar ..	27-3-67	3,500
Total ..			1,25,000

Middle Income Group Housing Scheme

District Amritsar

1	Harbans Singh son of Thanda Singh opp. Medical College, ASR	5-4-67	12,000.00
2	Pritam Singh, son of Ganga Singh, Hussainpura Amritsar ..	5-4-67	16,000.00
3	Surain Singh, son of Jhanda Singh, opp, Medical College, Amritsar	5-4-67	1,8000.000
4	Raj Kumar, son of Brij Lal Kucha Dyal Singh, Lachhman Sar, Amritsar	5-4-67	4,000.00
Total ..			50,000.00

Improvement Trust, Amritsar

1	Shrimati Kamla Devi, Plot No. 94, Mall-Maqbool Road, Amritsar ..	20-6-67 16-8-67	8,000 8,000	1st Instalment 2nd Instalment
2	Shri Om Parkash, Plot No. 129, Qilla Bhangian, Amritsar ..	25-7-67 15-8-67	6,000 6,000	1st Instalment 2nd instalment
3	Shri Jagdish Chand, Plot No. 96, Mall-Magbool Road, Amritsar ..	12-7-67 25-9-67	8,000 8,000	1st Instalment 2nd instalment
4	Shri Kultar Singh, Plot No. 164, Qilla Bhangian Scheme, Amritsar. ..	26-8-67 18-11-67	6,000 6,000	1st Instalment 2nd Instalment
5	Shri Kulwant Singh, Plot No. 498, Mall, Maqbool Road, Amritsar ..	25-8-67 25-9-67	6,000 6,000	1st Instalment 2nd instalment
6	Shri Ram Lal, Qilla Bhangian, Amritsar ..	10-8-67 3-10-67	6,000 3,600	2nd Instalment 3rd instalment
7	Shri Sham Dass, Qilla Bhangian, Amritsar ..	8-9-67 3-10-67	6000 3,600	2nd Instalment 3rd instalment
Total ..			87,200	

Serial No.	Name and address of loanee	Date of disbursement of loan	Amount disbursed
District Jullundur			Rs
1	Nasib Singh son of Sain Dass, Jullundur ..	31.3.67	12,000.00
Total			12,000
Improvement Trust, Jullundur			
1	Shri D.P. Sharma, Executive Officer, Improvement Trust, Jullundur ..	14-2-67	20,000
2	Shri Jagtar Singh, Superintendent, Central Excise, Jullundur	7-3-67	12,000
3	Shri Kartar Singh Babbar, Medical Practitioner, Rainak Bazar, Jullundur	13-3-67	16,000
4	Shri Romesh Kumar Chopra, Engineering Assistant, Improvement Trust, Jullundur	18-3-67	12,000
5	Shri Brij Lal, Care of Inder Radion Corporation, Jullundur ..	28-3-67	12,000
6	Shri Hakim Ram, C/o M/S Bhag Mal Hakim Rain, Sabzi Mandi Jullundur	4-4-67	12,000
7	Shri Banta Singh, Superintendent, Civil Secretariat, Punjab, Chandigarh	4-4-67	12,000
8	Shri Jagan Nath, Accountant, Improvement Trust, Jullundur	6-4-67	12,000
9	Shri Harbans Lal Sondh, Assistant Registrar, Co-op. Society, Haryana, Chandigarh	12-4-67	12,000
10	Shri Jagjit Singh Sahni, Medical Representative, Ludhiana ..	12-4-67	12,000
11	Dr. D.D. Jyoti, M.B.B.S. Kot Kishan Chand, Jullundur ..	12-4-67	16,000
12	Shri Maharaj Krishan Gaiind, N.L. 143, Mohalla Mohindru, Jullundur	17-4-67	12,000
13	Shri Kharaiti Ram, Radion Battery Store, Jullundur ..	20-4-67	12,000
14	Shri M. M. Bassi, P.C.S. Judicial Magistrate, 1st Class, Jullundur	21-4-67	16,000
15	Shri Jughal Kishor Sehgal, Leader Engineering Works, Jullundur	21-4-67	12,000
16	Shri Gurdip Singh, D.S.P., Tarn Taran (Amritsar) ..	27-4-67	15,000
17	Shri Harcharan Singh, P.C.S. Assistant Director, Consolidation, Jullundur	10-5-67	12,000
18	Shri Manmohan Singh Nagpal, Agent, Life Insurance Cop., Jullundur	22-5-67	12,000
19	Shri Avtar Manmohanjit Singh, Advocate, Jullundur ..	16-6-67	12,000
20	Shri N.S. Bhalla, P.C.S., Chief Judicial Magistrate, Jullundur	21-6-67	20,000
District Ferozepore			
1	Shri Shagan Lal, son of Shri Budh Singh, R/o Malout ..	23-1-67	15,000
2	Shri Surinder Nath Kataria, son of Shri Chanan Lal Abohar ..	20-6-67	14,000
3	Bhai Sarup Inder Singh, son of Bachittar Singh, Bhaika Khera ..	17-4-67	10,500
4	Varinder Kataria, son of Chanan Lal, Abohar ..	2-8-67	10,500
Total			50,000

Serial No.	Name and address of loanee	Date of disbursement of loan	Amount disbursed
District Ludhiana			Rs
1	Shri Parphul Singh Gill, Public Inspector, P.A.P., Ludhiana	29-3-67	12,000
2	Shri Joginder Singh Sohi, 272, Moodelle Gram, Ludhiana ..	30-3-67	13,000
	Total		25,000
1	Sarvshri Wazir Singh, Amarjit Singh, C/o Pritam Book Stall, Ludhiana	7-6-67	10,000
2	Shri Harbans Singh, M/S Harbans Singh & Sons, Pindi Street, Ludhiana	1-6-67	10,000.00
3	Shmt. Jalnindar Jain, 1499 Gokal Road, Ludhiana ..	16-5-67	10,000.00
4	Shri Om Parkash, C/o M/S Salig Ram & Sons, Gokal Road, Ludhiana	7-6-67	10,000.0
5	Shri Bagat Singh, Village and P.O. Chak Kalna, District Ludhiana	25-5-67	10,000.00
6	Shri Dhlan Dass, C/o Gaylord Printing Press, Ludhiana ..	16-5-67	12,000.00
7	Shri Shamsher Singh, C/o Gaylord Printing Press, Ludhiana	16-5-67	11,000.00
8	Shmt. Lalita Mittal, Cemetery Road, Ludhiana ..	23-5-67	2,000.00
9	Shri Sarwan Singh, 31st Punjab Batn, N.C.C. Amritsar ..	16-6-67	12,000.00
10	Major H.S. Jhaj, H.Q. 8 M.T.N., C/o A.P.O. ..	12-5-67	16,000.00
11	Shri Ajit Singh Dua, C/o Public Medical Hall, Pindi Street, Ludhiana	16-5-67	4,000.00
12	Shri Nirmal Singh, C/o S. Kartar Singh Grewal, Advocate, Ludhiana	12-5-67	8,000.00
13	Shri Iqbal Singh, VIII-457, Brown Road, Ludhiana ..	15-5-67	16,000.00
14	Shri C.R. Joshi, G.A. to the Dy. Commissioner, Ludhiana	26-5-67	16,000.00
15	Sarvshri Ram Labhaya Kulbhushan, 86-C, Udham Singh Nagar Ludhiana	15-7-67	3,000.00
	Total		1,50,000.00
District Bhatinda			
1	Sub. Nazar Singh, Son of Shri Sujjan Singh of Village Samag, P.S. Bhaikot, Tehsil Mukatsar	17-3-67	10,000
2	Shri Mohan Lal, son of Shri Kaku, Ram C/o M/s Mohan Lal Kharaiti Ram, New Setta Bazar, Munshi Ram Building, Bhatinda	29-3-67	12,000
3	Major Santosh Kumar, Son of Shri Hari Chand, Mohalla Jhuttike, Sidhu Street, Bhatinda	29-3-67	15,000
4	Shri Sujjan Singh Anand, Son of Shri Gulzar Singh, Gandhi Marg Street, Bhatinda	29-3-67	12,000

Serial No.	Name and address of loanee	Date of disbursement of loan	Amount disbursed
5	Shri Hem Raj, Son of Shri Ram Chand Jain, Jain Cloth House, Post Office Bazar, Bhatinda	28-3-67	Rs 16,000
6	Shri Banarsi Dass, son of Bir Chand Cloth Marchant, Mansa	29-3-67	12,000
7	Shri Bhag Ram son of Shri Mansa Ram H.No. 2/99 Amrik Singh Road, Bhatinda	29-3-67	12,000
8	Shri Kundha Singh, son of Shri Sarwan Singh (A.C.O. Rohtak) of Village Gehri Bara Singh	29-3-67	11,000
Total		.. ..	1,00,000

District Gurdaspur

1	Shri Ved Parkash, Kohli, son of Shri Ram Nath Kohli, Gopal Pharmacy, Gurdaspur	31-3-67	13,000
2	Shri Sajhi Ram, son of Guran Ditta, C/o Durga Dut, School Teacher, Sujanpur	31-3-6	16,000
Total		.. ..	29,000

District Sangrur

1	Capt. Mohinder Singh, Secy., Soldiers Board, Sangrur	.. 15-3-67	12,000
2	Ramji Dass, son of Ganga Ram, Anaj Mandi, Sangrur	.. 27-3-67	7,000
3	Bant Ram, son of Walaiti Ram, Commission Agents Dhuri, Teh. Malerkotla	30-3-67	6,000
4	Lal Chand Verma, son of Milkhi Ram, Green Market, Sangrur	27-3-67	7,500
5	Banarsi Dass, son of Tulsi Ram, Bombay Cloth House, Sangrur	27-3-67	8,000
6	Ved Raj Garg, Advocate, Dhuri, Teh. Malerkotla	.. 30-3-67	7,500
Total		...	48,000

District Patiala

1	Major Ajmair Singh Gill, son of Capt. Balwant Singh, Model Town, Patiala	30-3-67	20,000
2	Shri Amar Singh, son of Udham Singh, Lecturer, State College, Patiala	30-3-67	13,000
3	Smt. Dhan Kaur, wife of Major Tara Singh of Patiala	.. 29-3-67	10,000
4	Shri Dev Raj Gupta, son of Shri Munshi Ram Thapar Polytechnic, Patiala	29-3-67	10,000

Serial No.	Name and address of loanee	Date of disbursement of loan	Amount disbursed
			Rs
5	Shri Gurdial Singh, son of Mohinder Singh, Guru Nanak Street, Patiala	31-3-67	10,000
6	Shri Jagjit Singh, son of Jagar Singh, Model Town, Patiala	30-3-67	10,000
7	Shri Jagat Singh, Novelty Store, Patiala	28-3-67	13,000
8	Shri Joginder Singh Gill, Deputy Superintendent, Jail, Patiala..	29-3-67	13,000
9	Shri Iqbal Singh, son of Hazura Singh, Mohalla Kharasian, Patiala	31-3-67	13,000
10	Shri Puran Singh, son of Ganga Singh, Model Town, Patiala ..	30-3-67	12,000
11	Shri Sant Gurbax Singh, D.S.P., Patiala ..	30-3-67	10,000
12	Shri Sharam Singh, son of Kishan Singh, Model Town, Patiala	31-3-67	13,000
13	Lt. Col. Dalip Singh, Jind, son of Nihal Singh, 7th Light Cavalry, C/o 56 A.P.O.	26-6-67	20,000
Total			1,67,000
District Rupar			
1	Shri Teja Singh, son of Kartar Singh of village Chamkaur Sahib, Tehsil Rupar	27-3-67	20,000
2	Shri Amar Singh, son of Basant Singh of village Khanpur, Tehsil Kharar	27-3-67	18,000
3	Shri Dedar Singh, son of Puran Singh of V. Kharar ..	27-3-67	[12,000
Total ..			50,000
District Hoshiarpur			
1	Shri Harbishan Singh, son of Khushi Ram of V.&P.O. Janauri, Teh. Hoshiarpur	30-3-67	[12,000
2	Shri Ganda Singh, son of Babu Singh, Dy. Chief Medical Officer, Hoshiarpur	31-3-67 ..	12,000
Total ..			24,000

Construction of approach road from Kotli Mughlan to Bani Lodhi in tehsil Pathankot

*679. Chaudhri Sunder Singh : Will the Minister of State for Public Works be pleased to state—whether it is a fact that the approach road Kotli Mughlan to Bani Lodhi via Bua in tehsil Pathankot is under construction at present, if so, the progress so far made thereon ?

Shri Narinder Singh : The Approach road stands sanctioned. Survey and demarcation at site have been completed. Earth work on the road, Construction of bridges and culverts is being started and most of the work is likely to be completed during the current financial year.

Settlement of issue of Chandigarh

*613. Pandit Mohan Lal : Will the Chief Minister be pleased to state whether the Union Home Minister called a meeting of the Chief Ministers of Punjab Haryana and Himachal Pradesh for the settlement of the Chandigarh issue ; if so, the outcome of the said meeting ?

Sardar Lachhman Singh Gill : Yes, a meeting was called on the 9th September, 1967 wherein the Government of India had proposed certain procedure regarding arbitration. The State Government subsequently sent a reply accepting the said procedure.

[ਗਾਂ, 9 ਸਤੰਬਰ, 1967 ਨੂੰ ਇਕ ਮੀਟਿੰਗ ਬੁਲਾਈ ਗਈ ਸੀ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਸਾਲਸੀ ਸਬੰਧੀ ਜਾਬਤਾ ਤਜਵੀਜ਼ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਉਸ ਦੇ ਜੁਆਬ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਉਸ ਜਾਬਤੇ ਦੀ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦਾ ਇਕ ਪੱਤਰ ਭੇਜ ਦਿਤਾ ਸੀ।]

P.C.S Officers promoted to I.A.S. Cadre

*680. Chaudhri Sunder Singh : Will the Chief Minister be pleased to state the names of the P.C.S Officers in the State who have been promoted to the I.A.S. Cadre to date and the names of those belonging to Scheduled Castes amongst them?

Sardar Lachhman Singh Gill : The names of the P.C.S. officers who have been promoted to the Punjab I.A.S. Cadre to date are as under :—

1. Shri Pritmohinder Singh ;
2. Shri Surjit Singh ;
3. Shri G.R. Vij ;
4. Shri Daljeet Singh ;
5. Shri P.S. Multani ;
6. Shri R.S. Phoolka ;
7. Shri Banwari Lal Kukar ;
8. Shri V.P. Malhotra ;
9. Shri P.C. Suri ;
10. Shri S.S. Bedi ;
11. Shri Kulwant Singh Ahluwalia ;
12. Shri R.D. Malhotra ;
13. Shri S.P. Jain ;
14. Shri P.L. Sondhi .

None of them belongs to Scheduled Castes.

[ਹੁਣ ਤਕ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਪੀ. ਸੀ. ਐਸ. ਅਫਸਰਾਂ ਨੂੰ ਤਰੱਕੀ ਦੇ ਕੇ ਪੰਜਾਬ ਆਈ. ਏ. ਐਸ. ਕੇਡਰ ਵਿਚ ਲਿਆਂਦਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਂ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹਨ:—

1. ਸ੍ਰੀ ਪ੍ਰੀਤਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ
2. ਸ੍ਰੀ ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ
3. ਸ੍ਰੀ ਜੀ. ਆਰ. ਵਿੱਜ
4. ਸ੍ਰੀ ਦਲਜੀਤ ਸਿੰਘ
5. ਸ੍ਰੀ ਪੀ. ਐਸ. ਮੁਲਤਾਨੀ
6. ਸ੍ਰੀ ਆਰ. ਐਸ. ਫੁਲਕਾ
7. ਸ੍ਰੀ ਬਨਵਾਰੀ ਲਾਲ ਕੱਕੜ
8. ਸ੍ਰੀ ਵੀ. ਪੀ. ਮਲਹੋਤਰਾ
9. ਸ੍ਰੀ ਪੀ. ਸੀ. ਸ਼ੁਰੀ
10. ਸ੍ਰੀ ਐਸ. ਐਸ. ਬੇਦੀ
11. ਸ੍ਰੀ ਕੁਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਆਹਲੂਵਾਲੀਆ
12. ਸ੍ਰੀ ਆਰ. ਡੀ. ਮਲਹੋਤਰਾ
13. ਸ੍ਰੀ ਐਸ. ਪੀ. ਜੈਨ
14. ਸ੍ਰੀ ਪੀ. ਐਲ. ਸੋਧੀ

ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕੋਈ ਵੀ ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਜਾਤੀ ਵਿਚੋਂ ਨਹੀਂ ਹੈ।]

Setting up of I.A.S./P.C.S. Pre-Examination Training Institute for Scheduled Castes Students

*719. Sardar Jagir Singh Dard : Will the Chief Minister be pleased to state whether the Government issued any press note regarding the setting up of an I.A.S./P.C.S. Pre-examination training Institute for the Harijan students ; if so the date when the said institute is likely to be opened together with the name of the Administrative Officer of the said Institute ; if any, appointed so far ?

Shri Piara Ram Dhanowali (Labour and Welfare Minister) : Yes. The matter is under consideration of Government.

Expenditure on General Administration in the State

*768. Comrade Harkishan Singh Surjeet : Will the Chief Minister be pleased to state whether it is the policy of the Government to reduce expenditure on General Administration in the State ; if so, the steps taken by the Government in that direction so far and the savings made thereby ?

Sardar Lachhman Singh Gill : Yes.

Government have imposed a cut at the rate of 4 per cent on the net non-plan revenue budget of the various Departments for the year 1967-68.

(ਹਾਂ ਜੀ।

ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਸਾਲ 1967-68 ਲਈ ਵੱਖ ਵੱਖ ਮਹਿਕਮਿਆਂ ਦੇ ਨਿਰੋਲ ਨਾਨ ਪਲੈਨ ਆਮਦਨ ਬਜਟ ਤੇ 4 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਦੀ ਦਰ ਨਾਲ ਕਟੌਤੀ ਲਾ ਦਿਤੀ ਹੈ।)

Grant of remission in sentence of prisoners on the occasion of birthday of Saints and Gurus

*788. Acharya Prithvi Singh Azad : Will the Chief Minister be pleased to state—

(a) whether Government have decided or is considering any proposal to grant remission or reduction in sentences of the prisoners in the State in view of the tercentenary celebration of the birthday of Shri. Guru Gobind Singh Ji ;

(b) if the reply to part (a) above be in the affirmative, whether the Government proposes to grant similar remission and reduction in sentences in similar circumstances in respect of other religious saints and Gurus ?

Sardar Lachhman Singh Gill : (a) The State Government have already decided to grant remission on the occasion of the trecentenary birth celebration of Guru Gobind Singh. Ordersto this effect have since been issued.

(b) The question of grant of such remission on similar occasions will be considered by Government on merits at appropriate times.

Government Colleges in the State

*416. Sardar Mohinder Singh Gill : Will the Chief Minister be pleased to state—

(a) the total number and names of Government Colleges so far opened in the State district-wise ;

(b) whether more such colleges are proposed to be opened in the State, if so, where ?

Sardar Lachhman Singh Gill, (Chief Ministers) : (a) A statement is placed on the table of the house.

(b) Yes, There is provision for the opening of only one College during the Fourth Plan period (in the year 1969-70). The location of the college is yet to be decided.

[(ੳ) ਸਟੇਟਮੈਂਟ ਸਭਾ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਪੇਸ਼ ਹੈ।

(ਅ) ਹਾਂ, ਚੌਥੀ ਯੋਜਨਾ ਦੇ ਸਮੇਂ (ਸੰਨ 1969-70 ਵਿਚ) ਕੇਵਲ ਇਕੋ ਕਾਲਜ ਖੋਲ੍ਹਣੇ ਦਾ ਬੰਦੋਬਸਤ ਹੈ। ਇਸ ਗਲ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਅਜੇ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਿ ਕਾਲਜ ਕਿਥੇ ਬਣਾਉਣਾ ਹੈ।]

STATEMENT

District Patiala

- (i) Mahendra College, Patiala.
- (ii) State College of Education, Patiala.
- (iii) Bikram College of Commerce, Patiala.
- (iv) Government College for Women, Patiala.
- (v) Physical College of Education, Patiala
- (vi) Government College, Nabha.

District Sangrur—

- (i) Government College, Sangrur.
- (ii) Government College, Malerkotla.

District Bhatinda

- (i) Government College, Bhatinda.
- (ii) Government College, Faridkot.
- (iii) Government Training College, Faridkot.

District Kapurthala

- (i) Government College, Kapurthala.

District Ludhiana

- (i) Government College, Ludhiana.
- (ii) Government College for Women, Ludhiana.

District Jullundur

- (i) Government Training College, Jullundur.
- (ii) Sports College, Jullundur.

District Gurdaspur

- (i) Government College, Gurdaspur.

District Amritsar

- (i) Government College for Women, Amritsar.

District Ferozepore

- (i) Government College, Muktsar.

District Hoshiarpur—

- (i) Government College, Hoshiarpur.
- (ii) Government Collge, Tanda Urmar.

District Rupar

- (i) Government College, Rupar.

**Rejection of application of Hindu Putri Pathshala, Dhariwal, district
Gurdaspur**

*715. Comrade Bhan Singh Bhaura: Will the Chief Minister be pleased to state —

- (a) whether it is a fact that Hindu Putri Pathshala, Dhariwal, district Gurdaspur, was running one unit of J.B. Training for Girls in 1966-67 ;
- (b) whether it is also a fact that the Management of the said school applied for the sanction to continue the J.B.T. classes during 1967-68 ;
- (c) whether it is further a fact that their application has been rejected ; if so, the reasons therefor ;
- (d) the criteria for sanction/ rejection of applications for running J.B.T. Classes ?

Sardar Lachhman Singh Gill : (a) Yes.

(b) Yes.

(c) Yes, because we have a full fledged Government Training Institution at Gurdaspur, exclusively meant for girl students. Gurdaspur is only nine mile from Dhariwal.

(d) Demand of the Ilaqa and availability of training facilities in the area.

[(ੳ) ਹਾਂ ਜੀ।

(ਅ) ਹਾਂ ਜੀ।

(ੳ) ਹਾਂ ਜੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ ਵਿਖੇ ਇਕ ਮੁਕੰਮਲ ਟਰੇਨਿੰਗ ਇਨਸਟੀਚਿਊਟ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਕੇਵਲ ਲੜਕੀਆਂ ਵਾਸਤੇ ਹੈ। ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ ਧਾਰੀਵਾਲ ਤੋਂ ਕੇਵਲ 9 ਮੀਲ ਹੈ।

(ਸ) ਇਲਾਕੇ ਦੀ ਮੰਗ ਅਤੇ ਉਥੇ ਟਰੇਨਿੰਗ ਸਹੂਲਤਾਂ ਦਾ ਹੋਣਾ।]

Certificates to O.T. Candidates

*716. Comrade Bhan Singh Bhaura : Will the Chief Minister be pleased to state whether he is aware of the fact that the O.T. candidates who appeared in 1965-66, have not received their certificates so far; if so, the reasons therefor ?

Sardar Lachhman Singh Gill : The Certificates of regular candidates have since been issued.

[ਰੈਗੂਲਰ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਦੇ ਪਰਮਾਣ ਪੱਤਰ ਜਾਰੀ ਹੋ ਚੁਕੇ ਹਨ।]

J.B.T. Units

*732. Comrade Jangir Singh Joga, : Will the Chief Minister be pleased to state—

- (a) the total number of units of J.B. Training for boys and girls in the State during the year 1966-67 together with the names of the schools running these units and their location in each case;

- (b) the number of such units sanctioned during the current year ;
- (c) the number of such units closed this year together with the details of the schools concerned ;
- (d) the criteria followed for allowing new units and for closing the old ones ?

Sardar Lachhman Singh Gill : (a) The total number of J.B.T. Units allotted during the year 1966-67 was 131 (63-1/2 for boys and 67-1/2 for girls) as given in the statement I laid on the Table of the House.

(b) 170-1/2 (82 for boys and 88-1/2 for girls)

(c) the total number of such units is 29 as given in the statement II laid on the Table of the House.

(d) Demand of the Ilaga/Requirement of the area, keeping in view the availability of these facilities within easy reach.

[(ੳ) ਸਾਲ 1966-67 ਵਿਚ ਅਲਾਟ ਕੀਤੇ ਗਏ ਜੇ. ਬੀ. ਟੀ. ਯੂਨਿਟਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ 131 ਸੀ (63½ ਲੜਕਿਆਂ ਵਾਸਤੇ ਅਤੇ 67½ ਲੜਕੀਆਂ ਵਾਸਤੇ) ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸਭਾ ਵਿਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਵੇਰਵਾ-ਪੱਤਰ I ਵਿਚ ਦਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ।

(ਅ) 170½ (82 ਲੜਕਿਆਂ ਵਾਸਤੇ ਅਤੇ 88½ ਲੜਕੀਆਂ ਵਾਸਤੇ)।

(ੲ) ਅਜਿਹੇ ਯੂਨਿਟਾਂ ਦੀ ਕੁਲ ਗਿਣਤੀ 29 ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸਭਾ ਵਿਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਵੇਰਵਾ-ਪੱਤਰ II ਵਿਚ ਦਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ।

(ਸ) ਇਲਾਕੇ ਦੀ ਮੰਗ ਖੇਤਰ ਦੀਆਂ ਲੋੜਾਂ ਜਿਥੇ ਕਿਤੇ ਵੀ ਇਹ ਸਹੂਲਤਾਂ ਸੌਖਿਆਂ ਹੀ ਮਿਲ ਸਕਣ।]

STATEMENT I

List showing the names of schools where J.B.T. Units were allotted during 1966-67

Serial No.	Name of the School	No. of Units allotted	
		Boys	Girls
1	2	3	4

AMRITSAR

1	Government Basic Training School, Sarhali	2	..
2	Government Girls Higher Secondary School, Kairon	..	1
3	Government Higher Secondary School, Patti	1	..
4	Government Girls High School, Ajnala	..	1

Serial No.	Name of the School	No. of Units allotted	
		Boys	Girls
1	2	3	4
AMRITSAR - Concl'd			
5	Government High School, Sathiala	..	1 ..
6	Khalsa College of Education, Amritsar	..	$\frac{1}{2}$ $\frac{1}{2}$
7	Sarwati Training College, Amritsar	..	.. 1
8	S.G.A.D. Khalsa Higher Secondary School, Tarn Taran	..	1 ..
9	Khalsa Higher Secondary School, Nawan Pind	..	1 ..
10	S.D. Higher Secondary School, Amritsar	..	1 ..
11	Government High School, Bhangali	..	.. 1
12	Government High School, Khalra	..	1 ..
13	Government Girls Higher Secondary School, Amritsar	..	.. 1
14	Government Girls High School, Rayya	..	.. 1
15	S.I.S. Trust High School, Verka	..	1 ..
BHATINDA			
16	Dev Samaj Girls High School, Mandi Phool	..	.. 1
17	Moti Ram S.D. Kanya Mahavidyala, Bhatinda	..	.. 1
18	M.H.R. Higher Secondary School, Bhatinda	..	1 ..
19	Government High School, Mandi Phool	..	1 ..
20	Government Girls High School, Phool	..	.. 1
21	S.D. Higher Secondary School, Bhatinda	..	1 ..
22	S.D. Kanya Mahavidyala, Rampura Phool	..	.. 1
23	Government Higher Secondary School, Nathana	..	1 ..
24	Government High School, Wander Jatana	..	$\frac{1}{2}$ $\frac{1}{2}$
25	Government J.B.T. Training Centre for Men, Faridkot	..	$1\frac{1}{2}$ ..
26	Government J.B.T. Training Centre for Women, Faridkot	..	.. $1\frac{1}{2}$
27	Government High School, Baja Khanna	..	$\frac{1}{2}$ $\frac{1}{2}$
28	Khalsa Higher Secondary School, Mansa	..	1 ..
29	Government High School, Jhunir	..	1 ..
30	Government High School, Bhikhi	..	$\frac{1}{2}$ $\frac{1}{2}$
31	Gandhi Higher Secondary School, Mansa	..	1 ..
FEROZEPORE			
32	Government High and Basic Training School, Jalalabad West	..	1 1
33	Government High School, Muktsar	..	1 ..

Serial No.	Name of the School	No. of Units allotted	
		Boys	Girls
1	2	3	4
FEROZBPUR— <i>Concl'd</i>			
34	Government Basic Training School, Phullee wala	.. $\frac{1}{2}$	$\frac{1}{2}$
35	Government High School, Dhudike	.. —	1
36	Government Girls Higher Secondary School, Fazilka	.. —	1
37	Government Girls Higher Secondary School, Ferozepore	.. —	1
38	Government Girls High School, Abohar	.. —	1
39	D.M. Training College, Moga	.. —	1
40	Village Teachers Training School, Moga	.. $\frac{1}{2}$	$\frac{1}{2}$
41	Dev Samaj Training College, Ferozepore	.. —	1
42	Malwa Khalsa Higher Secondary School, Ferozepore	.. 1	..
43	Sikh Kanya Maha Vidyalaya, Higher Secondary School, Ferozepore	.. —	1
GURDASPUR			
44	Government Girls High School, Gurdaspur	.. —	2
45	Government Higher Secondary School, Dera Baba Nanak	1	..
46	Government High School, Kahnuwan	.. $\frac{1}{2}$	$\frac{1}{2}$
47	Government High School, Naraut Jaimal Singh	.. $\frac{1}{2}$	$\frac{1}{2}$
48	Government Basic Training Centre, Behrampur	.. 1	1
49	Government High School, Fateh Garh Churian	.. 1	..
50	S.D. Girls High School, Gurdaspur	.. —	1
51	Hindu Putri Pathshala Girls High School, Dhariwal	.. —	1
52	Arya Higher Secondary School, Dina Nagar	.. 1	..
HOSHIARPUR			
53	D.A.V. Higher Secondary School, Balachaur	.. 1	..
54	Government Girls Higher Secondary School, Mahilpur	.. —	1
55	Rajput High School, Binjon	.. 1	..
56	S.D. Girls Higher Secondary School, Haryana	.. —	1
57	Government Co-Educational Higher Secondary School, Talwara Township, Sector No. 1	.. —	1
58	Government J.B.T. School, Khun Khun Kalan	.. 1	..
59	Khalsa Labana Highier Secondary School, Miani	.. $\frac{1}{2}$	$\frac{1}{2}$
60	A.S. Higher Secondary School, Mukerian	.. $\frac{1}{2}$	$\frac{1}{2}$
61	Okara Putri Pathshala, Gardhiwala	.. ..	1

Serial No.	Name of the School	No. of Units allotted	
		Boys	Girls
1	2	3	4
HOSHIARPUR—Concl'd			
62	D.A.V. High School, Haryana ..	1	..
63	S.A.S. Higher Secondary School, Bassi Kalan ..	1	..
64	Government J.B.T. School, Dholbaha ..	1	..
65	Government Girls Higher Secondary School, Hoshiarpur ..	..	1
JULLUNDUR			
65	Government Basic Training School, Naura ..	..	1
67	Government High School, Samrai Jandiala ..	1	..
68	Government Girls High School, Khurdpur ..	..	1
69	Government High School, Rahon ..	1	..
70	Government High School, Shankar ..	..	1
71	M.G.M. Basic Training College, Jullundur ..	..	1
72	M.G. Basic Training School, Jullundur ...	...	1
73	Gandhi Vanita Ashram, Jullundur ..	..	1
74	Shri Guru Ravi Dass Basic School, Jullundur ...	..	1
75	N.D. Victor Higher Secondary School, Jullundur Cantt ...	1	..
KAPURTHALA			
76	Government Janta College, Sheikhpur ..	2	..
77	Montgomery Basic Training School, Kapurthala ...	..	1
78	S.D. High School, Sultanpur Lodhi ..	$\frac{1}{2}$	$\frac{1}{2}$
79	Nankana Khalsa Higher Secondary School, Sultanpur Lodhi	1	..
80	Ramgarhia Training College, Phagwara ...	$\frac{1}{2}$	$\frac{1}{2}$
81	Phagwara College for Women, Phagwara ...	..	1
LUDHIANA			
82	Government Basic Training School, Jagraon ..	1	...
83	Government Girls High School, Khanna ...	...	1
84	Government Basic Training College for women Sidhwan Khurd ...	...	1
85	Malwa Training College, Ludhiana ...	$\frac{1}{2}$	$\frac{1}{2}$
86	Khalsa Training College, Guru Sar Sudhar ...	1	...
87	Sargodha Khalsa High School, Ludhiana ...	...	1
88	G.N. Khalsa High School, Karamsar ...	1	..

Serial No.	Name of the School	No of Units allotted	
		Boys	Girls
1	2	3	4
LUDHIANA—			
89	Government Girls High School, Raikot	..	1
90	Government Girls High School, Samrala	..	1
91	Government High School, Baholpur	..	1
92	Government High School, Payal	1	..
93	Government High School, Doraha	1	..
94	Government High School, Kila Raipur	$\frac{1}{2}$	$\frac{1}{2}$
95	PATIALA Government J.B.T Institute, Nabha	1	1
96	Government Higher Secondary School, Bassi Pathana	$\frac{1}{2}$	$\frac{1}{2}$
97	Government Girls Higher Secondary School, Rajpura	..	1
98	State College of Education, Patiala	1	1
99	Government High School, Samana	1	..
100	Government Girls Higher Secondary School, Sirhind	..	1
101	Jain Girls High School, Dera Bassi	..	1
RUPAR			
102	S.D.K.S. Girls Higher Secondary School, Patiala	..	1
103	Christian High School, Kharar	1	..
104	Khalsa Higher Secondary School, Kurali	1	..
105	S.D. High School, Anandpur Sahib	1	..
106	Khalsa Girls Higher Secondary School, Morinda	..	1
107	Arya Kanya Vidyala, Kharar	..	1
108	S.G.S. Khalsa Higher Secondary School, Anandpur Sahib	1	..
109	Government Girls High School, Nangal	..	1
110	SANGRUR MGN Higher Secondary School, Ahmedgarh	1	..
111	Jain Muni Kanya Maha Vidyala	..	1
112	S.S. Jain Girls Higher Secondary School, Malerkotla	..	1
113	Government High School, Malerkotla	1	..
114	Government Girls High School, Dhuri	..	1
115	Government High School, Sukhpur Muran	1	..
116	Khalsa Higher Secondary School, Bakhatgarh	1	..
117	S.D. High School, Barnala	1	..

Serial No.	Name of the School	No. of Units allotted	
		Boys	Girls
1	2	3	4
118	Government Girls Higher Secondary School, Sunam	..	1
119.	Government Girls Higher Secondary School, Moonak	..	1
120.	Government Girls Higher Secondary School, Sangru	..	1
121.	Akal Takhat Higher Secondary School, Mastiana	1	..
122.	Government High School, Bhadaur	$\frac{1}{2}$	$\frac{1}{2}$

STATEMENT II

Names of the Schools where J.B.T. unit has not been allotted for the session 1967-69 .

1. Government High School, Khalra (Amritsar)
2. Government Girls High School, Rayya (Amritsar).
3. S.I.S. Trust High School, Verka (Amritsar)
4. M.H.R. Higher Secondary School, Bhatinda.
5. Government High School, Mandiphool (Bhatinda).
6. Government Girls High School, Phul (Bhatinda).
7. S.D. Higher Secondary School, Bhatinda.
8. Government High School, Nander Jatana (Bhatinda).
9. Government Girls Higher Secondary School, Fazilka (Ferozepore).
10. Government Girls Higher Secondary School, Ferozepor.
11. Government Girls High School, Abohar.
12. Government High School, Kahnuwan (Gurdaspur).
13. Government High School, Fateh garh Churian (Gurdaspur).
14. S.D. Girls Higher Secondary School, Gurdaspur
15. Hindu Putri Pathshala, Girls High School, Dhariwal (Gurdaspur).
16. S.D. Girls Higher Secondary School, Hariana (Hoshiarpur).
17. Khalsa Lubana Higher Secondary School, Miani (Hoshiarpur).
18. A.S. Higher Secondary School, Mukerian.
19. D.A.V. High School, Hariana (Hoshiarpur).
20. Government High School, Rahon (Jullundur).
21. Government High School, Shankar (Jullundur).
22. Government High School, Doraha (Ludhiana).
23. Government High School, Kila Raipur (Ludhiana).
24. Government Higher Secondary School, Bassi Pathana (Patiala).
25. Government High School, Samana (Patiala).
26. S.D.K.S. Girls Higher Secondary School, Patiala.
27. S.D. Higher Secondary School, Anandpur Sahib (Rupar).
28. Government Girls High School, Dhuri (Sangrur).
29. Government Girls Higher Secondary School, Moonak (Sangrur).

Proposed closure of private recognised schools in the State

*753. Shri Harbans Lal Khanna : Will the Chief Minister be pleased to state :

“Whether the Government have received any notice for the closure of all private recognised schools in the State with effect from the 22nd November, 1967 ; if so, the reasons advanced for such closure and the steps proposed to be taken by the Government to tackle the situation.

Sardar Lachhman Singh Gill : Yes. A committee has been constituted to consider the demands in detail. The agitation has been called off.

(ਹਾਂ ਮੰਗਾਂ ਉਤੇ ਵਿਸਥਾਰਪੂਰਬਕ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਇਕ ਕਮੇਟੀ ਬਣਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ ਅੰਦੋਲਨ ਵਾਪਸ ਲੈ ਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ।)

Closure of Brick-kilns in the State

*612. Pandit Mohan Lal : Will the Chief Minister be pleased to state :

- (a) whether he is aware of the fact that as a result of the collective decision of brick-kiln owners in the State, all the brick-kilns have stopped working ;
- (b) if the reply to part (a) above be in the affirmative, the reasons for the closure of the said brick-kilns ;
- (c) the steps, if any proposed to be taken by the Government to ensure that the brick-kiln owners start the functioning of the brick-kilns ?

Sardar Lachhman Singh Gill : (a) Yes, brick-kilns had stopped working.

- (b) Brick-kiln owners demanded higher ceiling priced of bricks on account of increase in coal prices, freight on coal higher wages they were being required to pay to their labour, etc., etc.

(c) Their demands have been considered by the State Government on the basis of the recommendations made by the *ad hoc* Committee and the increased ceiling prices of bricks have since been announced. The dead-lock created by the brick kiln owners has since been resolved. They have started working now.

Foodgrains demanded by Himachal Pradesh Government

*614. Pandit Mohan Lal : Will the Chief Minister be pleased to state :

- (a) the total demand of foodgrains made by the Himachal Pradesh Government for tiding over its difficulties about shortage of foodgrains ;
- (b) the total quantity of foodgrains supplied by the Government to Himachal Pradesh Government after the last Rabi harvest ;
- (c) the total amount of bonus or profit charged by the Government from the Himachal Pradesh Government on the said account ?

Sardar Lachhman Singh Gill, : (a) 35,000 tonnes wheat at the rate of 5,000 tonnes per month from November, 1967, onwards, over and above the Central allocations.

(b) Wheat	18,006 tonnes	} Supplied up to 30th November, 1967
Gram	.. 504 tonnes	
Rice	.. 2,292 tonnes	

(c) Rs 3,70,200.

Naib-Tehsildar doing Registration Work

*415. **Sardar Mohinder Singh Gill** : Will the Chief Minister be pleased to state :

- (a) the date when the posts of Sub-Registrars were abolished in the State and the total number of Sub-Registrars relieved as a result thereof and the authority which is carrying on the registration work in their place ;
- (b) the total amount saved by the State Government by abolishing the said posts ;
- (c) the total number of Naib-Tehsildars who have been entrusted with the said work ;

Sardar Lachhman Singh Gill : (a) The posts of Honorary Sub-Registrars were abolished with effect from 1st September, 1964, and resultantly 44 Honorary Sub-Registrars were relieved. The registration work is being carried on by Tehsildars/Naib-Tehsildars since.

(b) Rs 1,65,595.

(c) 49.

[(ੳ) ਆਨਰੇਰੀ ਸਬ ਰਜਿਸਟਰਾਰਾਂ ਦੀਆਂ ਆਸਾਮੀਆਂ 1 ਸਤੰਬਰ, 1964 ਤੋਂ ਖਤਮ ਕਰ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ, ਜਿਸ ਦੇ ਸਿੱਟੇ ਵਜੋਂ 44 ਆਨਰੇਰੀ ਸਬ ਰਜਿਸਟਰਾਰਾਂ ਦੀ ਛੁਟੀ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਰਜਿਸਟਰਾਰਾਂ ਦਾ ਕੰਮ ਤਹਿਸੀਲਦਾਰ / ਨਾਇਬ ਤਹਿਸੀਲਦਾਰ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ।

(ਅ) 1, 65, 595. 00 ਰੁਪਏ

(ੳ) 49]

Allotment of land included in the Package Deal to Harijans in the State

*678. **Chaudhri Sunder Singh** : Will the Chief Minister be pleased to state the area of land, in acres, included in the Package Deal, which has so far been given to the Harijans, districtwise, and the acreage of such land which remains to be given to the Harijans, districtwise ?

Dr. Gurcharan Singh (State Minister for Printing and Stationery and Rehabilitation, : The area of land included in the Package Deal, which has so far been given to the Harijans is 23,636 Standard Acres and 30,376 Ordinary Acres as per districtwise details given in the Annexure 'A'.

At this stage, it is not possible to say as to how much area will be given to the Harijans districtwise in future.

(ANNEXURE 'A')

Statement showing the break-up of distribution of rural evacuee land transferred/auctioned to the Harijans as it stood on 1st Decemcer, 1967

DISPOSAL OF LAND								
Serial No.	Name of district	Cultivate in S.A.		Banjar in O.A.		Ghairmumkin on O.A.		
		By auction	By transfer	By auction	By transfer	By auction	By transfer	
1	Jullundur	..	3,428	497	2,489	1	2,080	..
2	Hoshiarpur	..	1,227	74	5,086	..	1,615	2
3	Gurdaspur	..	1,541	95	1,302	..	1,114	..
4	Sangrur	..	674	19	508	..	82	1
5	Amritsar	..	1,814	108	2,744	..	1,277	..
6	Kapurthala	..	2,475	..	3,021	..	952	..
7	Ludhiana	..	1,326	170	1,740	248	656	377
8	Ferozepur	..	7,052	771	4,091	1	382	..
9	Bhatinda	..	1,269	2	20	..	7	6
10	Patiala	..	968	117	355	1	209	..
11	Rupar	..	9	..	6	..	3	..
Total		..	21,783	1,853	21,362	251	8,377	386
			23,636		21,613		8,763	

- (i) 23,636 SAs.
(ii) 21,613 O.A.
(iii) 8,763 O.A.

30,376

Old Tenants Jagirdari System in villages in Sangrur District

*687. Comrade Hardit Singh Bhathal : Will the Chief Minister be pleased to state :

- the number of villages in Sangrur District where the old tenant Jagirdari System is in vogue ;
- the number of villages out of those mentioned in part (a) above where cases of tenants under the various provisions of the Pepsu Tenancy and Agricultural Lands Act are still pending ;
- the amount of compensation recovered from the villages referred to above after 1953 to-date;

- (d) whether Government received any complaint from the residents of village Deep Garh, police station Bhadaur, tehsil Barnala, district Sangrur, to the effect that the Patwari of the said village failed to deposit the amount of compensation recovered from a large number of cultivators of the said village into the Government Treasury ; if so, the action, if any, taken thereon ?

Sardar Lachhman Singh Gill : (a) & (b) Nil.

(c) Rs 87,036.11 P.

(d) No.

[(ੳ) ਅਤੇ (ਅ)

(ੲ)

(ਸ)

ਕੁਝ ਨਹੀਂ

87,036.11 ਰੁਪਏ
ਨਹੀਂ ਜੀ]

Crop Insurance Scheme

*767. Comrade Harkishan Singh Surjeet : Will the Chief Minister be pleased to state :

- (a) whether there is any scheme under the consideration of the Government for the introduction of Crop Insurance in the State ; if so, the details of the said scheme be laid on the Table of the House ;

(b) the progress so far made towards the implementation of the said scheme?

Sardar Lachhman Singh Gill : (a) Yes. The details will be worked out when the Bill for the introduction of Crop Insurance Scheme is passed by the Parliament.

(b) The preliminary data for fixation of average yield of the insured crop as well as for determining the premium and indemnities is being collected in four selected blocks where the scheme is contemplated to be implemented.

Proposed strike by Nurses in the State

*754. Shri Harbans Lal Khanna : Will the Minister for Health be pleased to state whether Government has received any notice from the junior/senior Staff Nurses in the State for strike, if so, the reasons of the proposed strike and the steps taken by the Government in this connection.

Shri Ram Sarkash Dass : No.

Question does not arise.

Income from Punjab Roadways Buses

*755. Shri Harbans Lal Khanna : Will the Minister for Transport be pleased to state :

(a) the latest position of income from the operation of buses of Punjab Roadways ;

(b) whether it is a fact that there is a great loss of revenue due to alleged corruption by the transport staff in the State, if so, the steps taken by the Government to increase its income and to stop this sort of corruption ?

Sardar Parkash Singh Majitha : (a) 1st April, 1967 to 31st October, 1967 Profit Rs 53,20,155.

(b) Allegations of corruption are under investigation by C.I.D.

Following steps are being adopted :—

- (i) Intensification of checking by Inspectorate staff and the special checking squad.
- (ii) Detailed study of the route-wise returns is being conducted by the General Managers with a view to finding out causes of leakage and taking remedial action.

[(ੳ) 1-4-1967 ਤੋਂ 31-10-1967 ਨਵਾਂ 53,20,155 ਰੁਪਏ

(ਅ) ਭਿੰਡਟਾਰਾ ਤੇ ਇਲਾਜ ਦੀ ਤਫਤੀਸ਼ ਸੀ. ਆਈ. ਡੀ. ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ।

ਹੇਠ ਲਿਖੀ ਕਾਰਵਾਈ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ :—

- (i) ਇਨਸਪੈਕਟਰਾਂ ਦੇ ਅਮਲੇ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਚੈਕਿੰਗ ਸਕੁਐਡ ਵਲੋਂ ਚੈਕਿੰਗ ਤੇਜ਼ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ।
- (ii) ਰੂਟਵਾਰ ਰਿਟਰਨਾਂ ਦਾ ਵਿਸਤਰਿਤ ਅਧਿਐਨ ਜਨਰਲ ਮੈਨੇਜਰ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਲੀਕੇਜ਼ ਦੇ ਕਾਰਨ ਲੱਭੇ ਜਾ ਸਕਣ ਅਤੇ ਉਸ ਦਾ ਇਲਾਜ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ।]

Election Petitions for Civic Election in district Bhatinda

*675. Sardar Gurdev Singh Sidhu : Will the Minister for Local Government be pleased to state :

- (a) the number of Election Petitions received by Government against the elections to various Municipal Committees of Bhatinda District in the recent civic elections ;
- (b) whether any Election Tribunal has been appointed by the Government to hear the said petitions if so, the time by which these are likely to be disposed of ?

Shri Faqir Chand : (a) 15.

(b) No. However, Election Commissions are being appointed shortly.

Confirmation of Regional District Welfare Officer in the State

*726. Lieut. Bhag Singh : Will the Minister for Labour and Welfare be pleased to state whether the Regional District Welfare Officers in the State have been confirmed in their respective posts ; if so, the date on which each one of them was confirmed ; if not, the reasons therefor ?

Shri Piara Ram Dhanowali : No ; the matter is under consideration of Government.

Constitution of *ad hoc* Committees for consideration of yearly Grants for Scheduled Castes, etc.

*727. Lieut. Bhag Singh : Will the Minister for Labour and Welfare be pleased to lay on the Table of the House the lists of *ad hoc* Committees constituted for the consideration of the yearly Grants, for the Scheduled Castes and Backward Classes in the State ?

Shri Piara Ram Dhanowali : The lists of District "*ad hoc*" Committees constituted for the consideration of yearly grants for Scheduled Castes and Backward Classes in the State is laid on the table of the House. However, the Government is considering to reconstitute these Committees.

Lists of District *ad hoc* Committees constituted for the consideration of yearly grants for Scheduled castes and Bakkward Classes in the State

1. DISTRICT SANGRUR

1. Shri Bhan Singh Bhaura, M.L.A.
2. Shri Kundan Singh Patang, M.L.A.
3. Shri Pritam Singh Sahoke, ex-M.L.A., Ferozepur.
4. Shri Bakshi Ram Kelon, P.O. Malerkotla.
5. Shri Badam Singh, Member, S.G.P.C., Bhavani Garh.
6. Shri Ratna Ram, Majri Station-wali, Malerkotla.

2. DISTRICT FEROZEPUR

1. Shri Gurdev Singh, M.L.A.
2. Com. Munsha Singh, M.L.A., Ferozepur.
3. Shri Chhotu Ram, M.C., Muktsar.
4. Shri Rawel Ram, M.C., Moga.
5. Shri Subhash Chander, M.C., Abohar.
6. Shri Gajjan Singh, Sarpanch, V. & P.O. Muradwala Dal Singh.
7. Shri Ram Chand, Leather Merchant, Zira Gate, Ferozepur.

3. DISTRICT KAPURTHALA

1. Shri Sandhu Ram, M.L.A.
2. Shri Balbir Rai Kant, Mohalla Santokhpura, Phagwara.
3. Shri Shankardass Balmiki, Member, Block Samiti, Nadala, village Maqsudpur, tehsil and district Kapurthala.
4. Jathedar Lachhman Singh, son of Garbha Singh, V. & P.O. Nadal.
5. Shri Ranbir Singh, son of Shri Moti Ram, village Bhagatpura post office Sheikhpur.

4. DISTRICT LUDHIANA

1. Dr. Gurcharan Singh, M.L.A.
2. Shri Jagir Singh Dard, M.L.A.
3. Shri Piara Singh, village Akalgarh, tehsil Ludhiana.
4. Shri Ajit Kumar, ex-M.L.A.
5. Shri Lal Singh, Member, Zila Parishad, village Bhundri, tehsil Jagraon.

6. Shri Faqir Chand Nahar, General Secretary, Punjab Balmiki Sabha, Ludhiana.
7. Shri Bawa Singh, Sansi, General Secretary, Vimukat Jatis, Sudhar Sabha, Ludhiana.

5. DISTRICT AMRITSAR

1. Shri Karnail Singh, Mari, M.L.A.
2. Com. Darshan Singh, ex-M.L.A., V. & P.O. Jhabal.
3. Shri Amrik Singh, M.L.A.
4. Shri Tara Singh, ex-M.L.A., Rayya.
5. Shri Sham Lal Malhotra, Advocate, Amritsar.
6. Com. Sampuran Singh, village Gandhi Wind, district Amritsar.
7. Shri Plara Singh, General Secretary, district R.P.I., Malvia Bhunga.

6. DISTRICT GURDASPUR

1. Shri Jai Muni, M.L.A.
2. Shri Shiv Dass Balmiki.
3. Shri Ajit Singh Shant, Advocate, Batala.
4. Com. Kartar Singh, Mazhabi (C.P.I.), Gurdaspur.
5. Shri Lachhman Singh Giani, Mohalla Qazipur, Pathankot.
6. Shri Jagat Ram, village Falzipur, post office Batala.

7. DISTRICT BHATINDA

1. Shri Hardit Singh Poohli, M.L.A.
2. Dr. Bhagat Singh, M.L.A.
3. Shri Teja Singh, ex-M.L.A.
4. Shri Pali Ram, Gurdawara Road, Kotkapura.
5. Shri Bhurod Ram, Member, Block Samiti, Bhikhi.
6. Shri Jang Singh, Panoh, V. & P.O. Choke, tehsil and district Bhatinda.
7. Shri Kartar Singh, M.C., Rama Mandi, district Bhatinda.

8. DISTRICT HOSHIARPUR

1. Shri Bhagat Guran Dass, M.L.A.
2. Shri Hari Singh, Member, S.G.P.C., V. & P.O. Bullowal.
3. Dr. Dev Raj, Member, Block Samiti, village Nasrula, Hoshiarpur.
4. Shri Sohan Singh, Darya, Tanda.
5. Shri Sagli Ram.
6. Shri Beli Ram, Chow Sarajan, Hoshiarpur.
7. Shri Rakha Ram Bhakari, village Pota, post office Tranglian, tehsil Dasuya.

9. DISTRICT RUPAR

1. Acharya Prithvi Singh Azad, M.L.A.
2. Shri Hazoora Singh, General Secretary.

3. Shri Ujagar Singh, Lambardar, village Mullanpur, Garibdas.
4. Com. Ajit Slogh, Member, Zila Parishad, village Sialana Shekh.
5. Shri Raja Singh (C.P.I. Left), Rupar.
6. Shri Ajaib Singh Sandhu, ex-M.L.A.
7. Shri Balwant Singh, M.C., Kharar.

10. DISTRICT PATIALA

1. Shri Bhag Singh, M.L.A.
2. Shri Chanan Singh, village Jandalpur, post office Bhadson.
3. Shri Mahain Singh, Railway Road, Sirhind.
4. Shri Natha Singh, ex-M.L.A., Bassi Pathana.
5. Shri Jaginder Singh, Malwa Mechanical Works, Dharampura Bazar, Patiala.

11. DISTRICT JULLUNDUR

1. Shri Darshan Singh, Kaypee, M.L.A.
2. Shri Harbhaj Ram, M.L.A.
3. Shri Dhanpat Rai Nahar, V. & P.O. Mudh, tehsil Nakodar.
4. Com. Jagat Ram, Alawalpur.
5. Shri Gurdas Ram, M.C., Kartarpur.
6. Giani Bhagat Singh, V. & P.O. Haripur.
7. Shri Ajit Pam Phulka, V. & P.O. Birk.

Distribution of Funds collected under the Punjab Temporary Taxation Act, 1962

*729. Sardar Jagir Singh Dard : Will the Minister for Labour and Welfare be pleased to state :

- (a) the total amount out of the fund collected under the Punjab Temporary Taxation Act, 1962 proposed to be distributed as loans to the Harijans in the State ;
- (b) the names of the members of the *ad hoc* Committee constituted for the distribution of the said Fund for the year, 1966-67 ;
- (c) a list of beneficiaries of the said fund distributed in 1966-67, districtwise together with a break-up distributed districtwise ;
- (d) the criteria kept in view while distributing the said loan ?

Shri Piara Ram Dhanowali : (a) No amount out of Harijan Kalyan Fund has been specifically set apart for the purpose of giving loans to the members of Scheduled Castes ;

(b) No funds were distributed during the year, 1966-67, and as such no *ad hoc* committee was constituted for the purpose.

(c) & (d) In view of the reply to part (b) above question does not arise.

Linking wages of Labourers with cost of Living Index in the State

*770. Comrade Harkishan Singh Surjeet : Will the Minister for Labour and Welfare be pleased to state whether there is any proposal under the consideration

of the Government to link the wages of the labourers in the State with the cost of living index ; if so, the steps taken by the Government in that direction ?

Shri Piara Ram Dhanowali : Yes. Government are considering a proposal to link the minimum wages of employees engaged in the employments covered under the Minimum Wages Act, 1948 with the cost of living index.

Minimum Wages fixed for Industries/Trades in the State

*791. Acharya Prithvi Singh Azad : Will the Minister for Labour and Welfare be pleased to state :

- (a) the names of Industries and trades in the State for which minimum wages have been fixed so far by the Government ;
- (b) the date/dates on which the said wages were fixed together with the details of wages fixed for each industry and trade ;
- (c) whether there is any proposal under the consideration of the Government to revise the old rates of minimum wages keeping in view of the present economic conditions ;
- (d) whether the Government proposes to extend the minimum wages Act to some other industries and trades which have not been covered so far, if so, the names of such industries and trades ?

Shri Piara Ram Dhanowali : (a) & (b) A statement containing the required information is laid on the Table of the House.

(c) Yes.

(d) Yes. Government proposes to extend the Minimum Wages Act to the following employments :—

- (1) Employment in P.W.D., Public Health Branch, Punjab.
- (2) Employment in Electricity Branch.

4

	Rs.
(3) Warp Helpers	75
(4) Drafter or Drawer	95
(5) Drafter Helper (Reacher Boys)	75
(6) Weaver	110
(7) Dyer	40
(8) Assistant Dyer	100
(9) Finisher	105

Note.—If any of the employees for whom monthly rates shown above are engaged on daily wages, the minimum daily wages shall not be less than the corresponding monthly wages, divided by 26.

(C) Clerical staff at all places

(1) Under Matric Clerk/Store-keeper/Accountant	80
(2) Matriculate Clerk/Store-keeper/Accountant	100
(3) Graduate Clerk/Store-keeper/Accountant	125
(4) Chowkidar/Gate-keeper	75
(1) Unskilled	75
(2) Winders	94
(3) Drafter or Drawer	100
(4) Warper helper	81
(5) Weaver	150

Note.—(1) As the weavers are employed in the employment on piece rate basis, the minimum rate of wages in respect of weavers is ₹ 60 per normal day of work.

(2) **Warpers will get the same wages as fixed in case of employment in Textile Industry.**

(3) If any of the employees for whom monthly rates are shown above are engaged on daily wages, the minimum daily wage shall not be less than the corresponding monthly wage divided by twenty-six.

(4) These minimum rates of wages shall come into force from the date of publication of this notification

*Reply received as from the Government

1	2	3	4	5
2	Rice Mill, Flour Mill or Dall Mills	2459-2-Lab-I-66/17879, dated 15th June, 1966	<p>(1) Unskilled worker/roller-man/pipe-man/coal-man/Marker/Bagman/ Cartman/Peon/Chowkidar/Gatekeeper (illiterate) Water Carrier/ Refractioner/Sweeper/Truck Cleaner/Wheat Cleaner (Washerman)</p> <p>(2) Oilman, Greese-man ..</p> <p>(3) Chakkiman/Machiner/Machanic/Mistri/(unqualified) Packer/Weighman/ Storekeeper</p> <p>(4) Fitter/Wheat, Rice or Dal Cleaning Mistri Fireman/Silkman, Wireman, Roleman.</p> <p>(5) Assistant Engine Driver/Motor Attendant ..</p> <p>(6) Beltman/Ropeman, Munshi/Munim, Head Chowkidar ..</p> <p>(7) Lytheman/Godown-keeper ..</p> <p>(8) Palledar ..</p> <p>(9) Car Driver ..</p> <p>(10) Electrician/Cashier/Clerk, Timekeeper, Typist ..</p> <p>(11) Engine Driver/Blacksmith/Carpenter/Foreman/Groover/Turner, tunc driver</p> <p>(12) Accountant, (a) Diploma Holder or graduate Steno-typist, .. (b) Others including Assistant Accountant ..</p> <p>(13) Head Mistri, Shellerman ..</p> <p>(14) Engineer ..</p> <p>(15) Electrical Supervisory ..</p>	<p>75</p> <p>80</p> <p>80</p> <p>85</p> <p>85</p> <p>85</p> <p>90</p> <p>90</p> <p>100</p> <p>110</p> <p>115</p> <p>115</p> <p>85</p> <p>135</p> <p>320</p> <p>250</p>
3	Employment in Oil Mills	7988-2-Lab-I-65/31763, dated 30th November, 1965	<p>Unskilled—</p> <p>(1) Unskilled Labour, (2) Expeller-Cleaner, (3) Coalman, (4) Sweeper, (5) Chowkidar, (6) Cartman, (7) Gate-keeper</p>	75

<p><i>Semi-skilled (A)</i>— (1) Mate (Labour Supervisor), (2) Kahluman, (3) Oilman (Greese-man), (4) Filterman, (5) Fireman, (6) Kacha-rosinman, (7) Pacca rosinman, (8) Paniaman</p>	85
<p><i>Semi-skilled (B)</i>— (1) Fitter, (2) Mistry, (3) Driver, (4) Beltman, (5) Store-keeper, (6) En- gineer Class III, (7) Machineman, (8) Operator</p>	95
<p><i>Skilled (A)</i>— (1) Electrician, (2) Engineer, Class II, (3) Blacksmith, (4) Turner, (5) Kohlmaster</p>	115
<p><i>Skilled (B)</i>— (1) Expellerman</p>	125
<p><i>Highly Skilled</i>— (1) Engineer, Class I— (a) University qualified ; or (b) Promoted from Mistry (2) Mechanic</p>	<p>} Only categories are specified for } purposes of clarification but } no minimum wages are fixed</p>
<p><i>Clerical Staff</i>— (1) Munim (2) Unqualified Accountant</p>	90
<p>(3) Clerk (Graduate and non-graduate) (4) Accountant</p>	115
<p>(5) Accountant (Diploma Holder)</p>	125
<p><i>Piece rated workers</i>— (1) Dhole-maker (2) Tin-smith/shoulderman</p>	<p>} No rates are fixed but categories are } mentioned for purposes of clarification</p>
<p><i>I.—General Staff</i>— (1) Peon, (2) Hawker, (3) Road Mazdoor, (4) Mail Picker on road, (5) (5) Mail Conductor, (6) Mail Mazdoor, (7) Mail-Peon-cum-Chowkidar (8) Chowkidar or Waraman, (9) Mazdoor, (10) Sweeper or Sweepers (other than part-time), (11) Waterman or Bhishui, (12) Punklia Puller</p>	75
<p><i>II.—Workshop Staff</i>— (1) Boy Mistry, (2) Apprentice Fitter, (3) Boy Fitter, (4) Hammer Man, (5) Apprentice Electrician, (6) Coal-man, (7) Boy Painter, (8) Airman, (9) Assistant Painter, (10) Cleaner Workshop, (11) Lorry Washer</p>	75

4 Employment in Public 379-2-Lab-I-66-8447,
Motor Transport dated 29th March,
1966

I.—(Semi-skilled)—
 (1) Assistant Mistry, (2) Assistant Fitter, (3) Assistant Blacksmith, (4) Assistant Carpenter, (5) Assistant Electrician 87

II.—Skilled—
 (Workshop Staff)—
 (1) Mechanic (Mistry), (2) Fitter, (3) Blacksmith or Iron smith, (4) Welder, (5) Carpenter, (6) Electrician, (7) Painter, (8) Borer, (9) Turner, (10) Remetalling man, (11) Tyreman 140

III.—Highly Skilled—
 (Workshop Staff)—
 (1) Head Mistry, (2) Head Mechanic, (3) Head Blacksmith, (4) Head Carpenter, (5) Head Electrician 190

General Staff (Clerical etc.)—
 Group 'A'— 322
 (1) Out Agency Clerk, (2) Typist, (3) Steno-typist, (4) Accounts Clerk, (5) Record keeper, (6) Day Book Clerk, (7) General Routine Clerks (Interview Clerk), (8) Purchase Clerk, (9) Outdoor Duty Clerk, (10) Assistant Clerk, (11) Assistant Cashier, (12) Despatcher, (13) Enquiry and Complaint Clerk, (14) Goods Clerk and Loading Clerk, (15) Workshop Clerk, (16) Coal Clerk, (17) Petrol Clerk, (18) Voucher Clerk, (19) Checker or T.T., (20) Inspector, (21) Assistant Booking Incharge, (22) Grounds Delivery Clerk, (23) Booking Clerk, (24) Way Bill Clerk, (25) Sub-out agency Clerk 112

Group 'B'— 135
 (1) Chief Checker or General Checker, (2) General Checker-cum-Purchase Officer, (3) Stenographer, (4) Assistant Accountant, (5) Accounts Clerk-cum-Cashier, (6) Cashier, (7) Cashier-cum-Clerk, (8) Correspondence Clerk, (9) Court Clerk, (10) Checking Inspector, (11) Lorry Inspector or Traffic Inspector, (12) Adm. Inspector

Group 'C'— 185
 (1) Head Clerk, (2) Head Accountant, (3) Head Cashier
 Running Staff— 140
 (1) Driver

1	2	3	4	5
			(2) Conductor (3) Cleaner	110
			Others— Learners will be paid Rs 60 per mensem	80
5	Employment in Tanneries and Leather Manufactories	5997-2-Lab-I-66/18346, dated 22nd June, 1966	(A)— (1) Unskilled, (2) Soaking man, (3) Hangman, (4) Oilman, — (5) Leach House Man, (6) Limeyard man, (7) Deliming man, (8) Tan Yard man, (9) Drum-man (B)— (1) Scudder, (2) Dyer, (3) Finisher, (4) Flesher, (5) Setter (C)— (i) Machineman Operators or the (a) Stiking Machine, (b) Buffing Machine, (c) Glazing Machine, (d) Measuring Machine, (e) Rolling Machine, Boarding Machine, (g) Brushing Machine (ii) (a) Shaving Machine Operator (b) Embrassing and Hot Plating Operator (c) Flashing Machine Operator (d) Setting Machine Operator (e) Spraying Machine Operator (iii) Splitter (for full hides) (D)— (1) Limeyard Mistry, (2) Tan Yard Mistry, (3) Gurrior Shop Mistry ..	Per Day Rs. 2.80 3.00 81.00 8' 7 98 105
			<i>Note.</i> —The workers of M/sKaparthala Northern India Tanneries, Ltd., Kapur- thala shall be paid Rs 5 less than the above mentioned wages if the following facilities are availed of by them :— (i) Electricity Water (ii) Fuel (iii) Free Clothing (iv) Provident Fund	2 1 2 Actual employers' contribution
			If any of the above facilities are not availed of by the worker, his deduc- tions would be only for the facilities availed of by him	

II. Break-up wages for various types of foot-wear
(A) Hand-made Shoes

Serial No.	Type of foot-wear	Rs			Cost per pair
		Bottom complete	Upper complete	Finish	
1	Peshori type of Frontier pattern Chappals	2.00	0.85	0.80	3.65
2	Full Slippers or saling shoe or new out	3.20	0.85	0.85	4.90
3	Oxford or Durby Shoe	3.20	0.85	0.85	4.90
4	Futhwari Juti	..	..	..	2.15
5	(i) Football Shoe (ii) Running shoe (complete)	1.80 ..	0.60 ..	0.1 ..	2.55 1.80

324

(B) Machine-made Shoes

Serial No.	Type of Work	Monthly rate
------------	--------------	--------------

(A)

1	Unskilled levelling	.. Rs. 75.00 or Rs. 2.80 per day
---	---------------------	----------------------------------

1	2	3	4	5
	(B)			
1	Sole Cutting			
2	Fitting			
3	Buckling			
4	Securing			
5	Stiffening			
6	Upper Fitting			
7	Skiving			
8	Heel Building and Attaching			
9	Tin Attaching			
				Rs 87.00 per month
	(C)			
1	Pairing			
2	Finishing			
3	Lasting			
				Rs 112.00 per month
	(D)			
1	Clicking			
2	Screwing			
3	Upper Sticking			
4	Sole Sticking			
				Rs 130 per month

III. For employees engaged in Cricket and Hockey Ball making

Serial No.	Operation	All inclusive minimum wages rates per month
1	Preparation of leather ..	Rs 75.00
2	Cutting of leather pieces	Rs 85.00
3	Making of lappas ..	(a) 50 Paise per dozen, double (b) 25 Paise per dozen, single
4	Stiching of cups ..	(a) Rs 1.68 per dozen cheap quality (b) Rs 2.25 per dozen, superior quality
5	Shapping and Pressing of Cups	Rs 0.70 per dozen, pair of cup

6 Mouth Stitching	..	(a) Rs 1.68 per dozen, inferior quality (b) Rs 2.25 per dozen, medium quality (c) Rs 2.95 per dozen, superior quality
7 Seaming (upper)	..	(a) 41 Paise per ball, cheap quality (b) 56 Paise per ball, superior quality (c) 59 Paise per ball, extra superior quality (d) 52 Paise per ball, pump quality
8 Stamping and Polishing		(a) 45 Paise per dozen, without polish (b) 59 Pa'se per dozen with polish
9 Quit making	..	(a) Rs 1.12 per dozen, cheap (b) Rs 2.25 per dozen, medium (c) Rs 2.50 per dozen, superior

Note.—The overall annual wages of a piece-rated worker from serial Nos. 3 to 9 above shall not be less than Rs 1,000 provided that he shall be paid proportionate wages for the days worked in case his service is less than a year.

IV. For employees engaged in Football and Volleyball making

All inclusive minimum rates wage per piece

No. 5	No. 4	No. 3	No. 2	No. 1
Rs P.	Rs P.	Rs P.	Rs P.	Rs P.

(i) For Football making—

1. First quality (made from

Butts)—

- (a) T. Shape }
(b) 18 Panel }
(c) Zig Zag }
(d) H. Y. Shape }

1.68	1.40	1.12	..	..
1.82	1.45	1.25	..	..

2. Second quality (made from Chest portion)	1.40	1.12	0.98	..	..
(a) T. Shape	..	..	..	..	..
(b) 18 Panel	1.44	1.26	1.12	..	..
(c) Zig Zag	..	..	..	..	..
(d) H. Y. Shape	..	..	..	..	..
3. Third quality (made from Belly and shoulders)	1.12	0.98	0.84	..	..
(a) T. Shape	..	..	..	..	..
(b) 18 Panel	1.12	0.98	0.84	..	..
(c) Zig Zag	..	..	..	..	..
4. First quality, 11, 12 and 13 Panel	1.40	1.32	0.91	..	..
5. Second quality, 11, 12, and 13 Panel	1.12	0.98	0.70	..	..
6. Third quality 11, 12, and 13 Panel	0.84	0.70	0.56	0.43	0.43
(ii) for volleyball making—					
7. First quality T. Shape	1.40	..	..	..	..
8. First quality, 11, 12 and 13 Panel	1.12	..	..	..	..
9. Second quality, T. Shape	1.12	..	..	..	..
10. Second quality, 11, 12, 13	0.91	..	..	..	..
11. Cheap quality, T. Shape	0.70	..	..	..	..
12. Cheap quality, 11, 12 and 13 Panel	0.63	..	..	..	..

Note.—The overall Annual Wages of a piece rates worker shall not be less than Rs 1,000 provided that he shall be paid proportionate wages for the days worked in case if service is less than a year

Note.—The minimum rates of wages in respect of monthly-rated categories of employees are linked with the cost of living index numbers taking January, 1966, as basis. For every rise or fall of five points, there will be an increase or decrease of Rs 3. The rise or fall of fraction of 5 Points is to be ignored

1 2 3 4 5

6 Employment in Private S.O.61/XI/48/S.5/64/
Presses 23693, dated 30th
September, 1964

I,—Unskilled—
(1) Peon. (2) Daftri (Adult). (3) Daftri (Adolescent). All inclusive minimum rates of wages per mensem
(4) Sweeper. (5) Packer. (6) Mazdoor. (7) Machine Driver (Hand). (8) Plate Cutter. (9) Paper lifter.
(10) Kal Kash. (11) Helper to Machineman. (12) Chowkidar. (13) Any other unskilled employee Rs 68 per month

II,—Semi-skilled—
(1) Paper man. (2) Kacha Binder. (3) Distributor. (4) (5) Grinding man. (5) Grainer. (6) Paper cutter (7) Copy holder. (8) Paper Feeder. (9) Block Printer (Exposer). (10) Block Maker. (11) Die Stamper. (12) Designer. (13) Proofman. (14) Pucca Binder. (15) Etcher. (16) Caster Lino/Mono. (17) Plate Printer. (18) Proof Reader. (19) Electrician. (20) (20) Toucher. (21) Blacksmith. (22) Katib. (23) (23) Sangaz. Rs 90 per month

Grade II. Rs 90 per mensem
Grade II. Rs 115 per mensem

IV,—Clerical and non-Technical Staff—

(1) Clerk .. Rs 90 per mensem
(2) Store-keeper .. Rs 90 per mensem
(3) Time-keeper — Rs 100 per mensem
(4) Sales man
(5) Clerk (Graduate)

V,—Technical Supervisory Staff—

(1) Machine Room Supervisor .. Rs 140 per mensem
(2) Foreman

VI,—Apprentice—

Rs 40 per mensem during first six months of the training. Rs 50 during the next nine months of training and Rs 58 in the next nine months of training

These rates of wages shall come into force with effect from 1st October, 1964

7 Employment in Agriculture Employments, Machine Tools and General Engineering including Cycle and Electrical Goods Industry

CA/XI/4 8/S.5/65.
1st December,
1965

Unskilled—

Rs 72 per mensem

- (1) Sweeper. (2) Watchman. (3) Yard Mazdoor. (4) Store Mazdoor. (6) General Helper. (7) Furnace lighter. (8) Frame Cleaner. (9) Carrier. (10) Paper Roller. (11) Packer. (12) Label Fixer. (13) Paint and Acid Dipper. (14) Pickling Helper. (15) Black leader. (16) Fluxer. (17) Khalasi. (18) Mali. (19) Earth Sand Mixer

Semi-skilled—A—

Rs 85 per mensem

- (A) Tool Room/Machine Shop—
 (1) Tapper Grade II. (2) Turner Grade III. (3) Driller Grade II. (4) Reamer Grade II(5) Shaper Man. Grade III. (6) Machine Man. (7) Machinist. Grade II

(B) Cycle Sewing Machine and Light Engineering Trades—

- (1) Brazer Grade II. (2) Hand Spring Winder. (3) Liner. Grade II. (4) Press Operator. Grade II. (5) Spray Painter. Grade II. (6) Transfer. Fixer. Grade II. (7) Assembler. Grade II. (8) Gobbler. (9) Rubber Nanda and Rexine Cutter. (10) Tailor. Grade II. (11) Material Checker. (12) Filer. (13) Frame Numbering Man. (14) Frame Sander

(C) Metal Finishing and Professing Trades—

- (1) Electro Plater Grade III. (2) Mopper. Grade III. (3) Grinder. Grade II. (4) Pickler. (5) Polishman (6) Buferman

(D) Nails Screws and Fastners Industries—

- (1) Header Machine Operator. Grade II (2) Thread and Roller Machine Operator. Grade II. (3) Wood Screw Machine Operator. Grade II

(E) Fitter and Die Fitters and Pattern Maker. Grade III.

- (3) Die Maker. Grade III

(F) Smithy and Fabricating Trades—

- (1) Welder. Grade II. (2) Tin smithy. Grade II. (3) Hammer Man. Grade II. (4) Pipe Bender

5

4

3

2

1

(G) Electrician Trades—

(1) Electric Lineman. Grade II

(H) General Grades—

(1) Viewer/Inspector. Grade III. (2) Lister/Diesel Engine Driver Grade III. (3) Oil Man

Semi-skilled—B—

Rs 95 per mensem

(A) Tool Room/Machine Shop—

(1) Tapper Grade I. (2) Turner. Grade II. (3) Driller. Grade I. (4) Roamer. Grade I. (5) Shaperman. Grade II. (6) Soterman. Grade II and (7) Machinist Grade I

(B) Cycle Sewing Machine and Light Engineering Trades —

(1) Brazer. Grade I. (2) Liner. Grade I. (3) Press Operator. Grade I. (4) Spray Printer. Grade I. (5) Transfer Fixer. Grade I. (6) Assembler. Grade I. (7) Tailor. Grade I

(C) Metal Finishing and Processing Grades—

(1) Electro-plater. Grade II. (2) Mopper. Grade I. (3) Grinder. Grade I

(D) Nails Screws and Easyners Industries—

(1) Header Machine Operator, Grade I, (2) Thread and F Roller Machine Operator, Grade I, (3) Wood Screw Machine Operator, Grade I, (4) Cold-Draw Machine Operator, Grade II

(E) Fitter and Die Fitters and Pattern Maker Trades—

(1) Fitter, Grade II, (2) Carpenter/Patter Maker, Grade II, (3) Die Maker, Grade II, (4) Die Patter, Grade II, (5) Tool Setter, Grade II

(F) Smithy and Fabricating G Trade—
(1) Welder, Grade I, (2) Tin Smith, Grade I, (3)
Hammer Man, Grade I

(G) General Trades—
(1) Electric Lineman, Grade I, (2) Electrician, Grade
II, (3) Armature Winder and Coil Winder, Grade II,
(4) Cable Joiner, Grade II

(H) General Trades—

(1) Viewer/Inspector, Grade II, (2) Lister/Diesel
Engine Driver, Grade II, (3) Moulder, Grade II

Skilled—A—

Rs 120.00 per mensem

(1) Turner, Grades I (2) Grinding Machine Operator,
Grade I, (3) Shaper Man, Grade I, (4) Slotter Man,
Grade I, (5) Miller, Grade I

(C) Metal Finishing and Processing Trades—

(1) Electro-Plater, Grade I

(D) Nails Screws and Fasteners Industries—

(1) Cold Draw Machine Operator, Grade I

(E) Fitter and Die Fitters and Pattern Maker Trades—

(1) Fitter, Grade I, (2) Carpenter/Pattern Maker, Grade I,
(3) Die Maker, Grade I, (4) Engineer, Grade I, (5)
Die Setter, Grade I, (6) Tool Setter, Grade I

(F) Smithy and Fabricating Trade—

(1) Blacksmith, Grade I

(G) Electrician Trades—

(1) Electrician, Grade I, (2) Armature Winder and
Coil Winder, Grade I, (3) Cable Joiner, Grade I

5

4

3

2

1

(H) General Trades—

(I) Viewer/Inspector, Grade I, (2) Dister/Diesel Engine Driver, Grade I, (3) Moulder, Grade I

Skilled—B—

Rs 135.00 per mensem

(A) Tool Room/Machine Shop—

(1) Turner skilled, (2) Grinding Machine Operator, Skilled, (3) Miller skilled

(B) Fitter and Die Fitters and Pattern Maker Trades—

(1) Fitter, skilled, (2) Carpenter/Pattern maker, skilled, (3) Die-maker, skilled, (4) Engraver, skilled

(F) Smithy and Fabricating Trade—

(1) Blacksmith, skilled

(H) General Trades—

(1) Viewer/Inspector, skilled, (2) Moulder, skilled

CLERICAL STAFF

Clerks (Non-Matric)

.. Rs 85 per mensem

Accountant, Cashier, Saleman, Storekeeper, Clerk, Despatch Clerk, Typist

..

Rs 100 per mensem

Senior Clerks/Assistant/Graduate Clerks

..

Rs 120 per mensem

Superintendent, Head Clerk, Office Supervisor

..

Rs 145 per mensem

Car Driver (Excluding Private Car Drivers)

..

Rs 120 per mensem

Truck Driver	.. Rs 130 per mensem
Learner	.. Rs 45 per mensem

Apprentice (if through I.T.I. or sponsored under the Apprentices Act, 1961)

(2) The minimum rates of wages revised/fixed above shall come into force with effect from the date of publication of this notification

8 Employment in Textile Industry CA/XI/48/S-5/65, dated 4th March, 1965

Unskilled—

(A) General—

- (1) Worker/Cooly
- (2) Peon
- (3) Chowkidar
- (4) Mali (Ordinary)
- (5) Mason Cooly
- (6) Waterman
- (7) Rehriwala
- (8) Helpers not
9. Clipper.
10. Marker / Stamper (during process).
11. Coal Man
12. Shed Cooly
13. Furnace Man
14. Cleaner
15. Trolly Driver (Hand Driver)

.. Rs 75 per mensem

(B) Embroidery on cloth

1. Singer B (Less than 6 months service)

(C) Dyeing, Finishing, Bleaching and Printing

1. Hand Folder
2. Printing Machine Helper
3. Washing Worker

(D) Woollen and Worsted Spinning

1. Worsted Doffer (Less than one year service)
2. Wool Picker
3. Feeder
4. Bag Carrier

5

4

3

2

1

5. Tube-Sorter
6. Waste Picker
7. Bag Filler
8. Tops Cooly
9. Shoddy Sorter/Picker

(E) Hosiery

1. Packer
2. Labler

SEMI-SKILLED

Rs—90 per mensem

(A) General

1. Sweeper
2. Kanta Wala
3. Stamper/Marker/Packer
4. Pirn Winder (Less than 3 years service)
5. Khalasi
6. Mali (Proficient)
7. Jamadar (Chowkidar)

(B) Art Silk Weaving

1. Reacher in
2. Twister (Upto 200 Spindles)
3. Oil man
4. Doubler
5. Drum Winder

(C) Embroidery on cloth

1. Embroidery shuttle worker (Less than two years service)
2. Checker (Embroidery cloth) (Less than 2 years service)
3. Embroidery Winder (Less than three years service)
4. Singer B (Above six months but less than 1½ years service)

(D) Surgical Dressing

1. Bandage Rolling Machineman
2. Lint Rolling Machineman
3. Bandage Cutting Machineman
4. Lint Raising Machineman

(E) Dyeing Finishing, Bleaching and Printing

1. Singeing Machine Attendant
2. Squeezing Machineman
3. Sorter
4. Hydro Extractor Machineman
5. Bleaching Machineman
6. Bailing Pressman
7. Machine Folder
8. Jigger Dyeing Machineman
9. Yarn Dyeing Worker
10. Hand Washer, Dyer and Squeezer
11. Hand Sizer
12. Stenter Feeder
13. aising Machine Operator
14. otary Machine Attendant
15. Drying Machineman
16. Open Soaping Machineman
17. Kandiwala
18. Felt cleaning Machine Attendant
19. Blowing Machine Attendant
20. Scruing Machine Attendant
21. Shearing Thread cutting Machine Attendant
22. Kier Machine Attendant
23. Stenter Machine Attendant
24. Calender Machine Attendant
25. Ageing Machine Attendant
26. Raising Machine Attendant

(F) Woollen and Worsted Spinning

1. Worsted Doffer (More than one year service)
2. Steaming Machineman
3. Packer
4. Lapman
5. Reeler (Less than two years service)

5

4

3

2

1

6. Mixing Boxes Worker (Less than one year service)
7. Punch Machineman Worker (Less than one year service)
8. String Boxes Operator
9. French Combing Machineman (Less than one year service)
10. Garnetter
11. Yarn Weigher
12. Marker/Stampers of the finished product
13. Knitting Yarn Folder
14. Wool Picker (Sorter)
15. Waste Sorter

(G) Hosiery

1. Winder
2. Hand Toeing Worker
3. Washer man
4. Bales Binder
5. Button Fastener
6. Stitcher
7. Assistant Presser

(H) Handloom (Woollen or Art)

1. Winder
2. Reacher in

SEMI-SKILLED

100—Per mensem

(A) General

1. Wireman
2. Pirm Winder including Auto Pirm Winder (More than 3 years Service)
3. Cobbler
4. Drafter (Less than two years service)
5. Warper (Less than two years service)
6. Tailor

5

4

3

2

1

7. Fitter Grade III

8. Tinsmith

9. Turner Grade III

10. Fireman

(B) Art Silk Weaving

1. Twister (More than 200 spindles)

2. Maroriwala (Less than three years service)

(C) Embroidery on Cloth

1. Embroidery Shuttle Worker (More than two years service)

2. Embroidery Assistant (with less than one year service as confirmed Assistant and with less than total service of three years)

3. Checker (Embroidery cloth) (More than two years service)

4. Machine Checker

5. Embroidery Winder (More than three years service)

6. Singer B (With service of 1½ years or more)

(D) Surgical Dressing

1. Blow Machineman

2. Rotary Machineman

3. Dry Chamber Machineman

4. Sketcher Machineman

5. Carding Machineman

6. Rolling Machineman

7. Cutting Machineman

(E) Dyeing, Finishing, Bleaching and Printing

1. Winch Machine Operator/man

2. Mangle, Machine Operator/man

3. Crabbing Machine Operator/man

3. (a) Crabbing Machine Operator/man

4. Rotary Machineman (Less than two years service)

5. Brushing Machineman

6. Milling Machineman

7. Printing Machineman Backsider

8. Screen Printer

9. Cutter

10. Cottage Steam man for printed cloth

11. Colour Mixer

12. Scutcher Machineman

1

2

3

4

5

13. Singeing Machineman
14. Felt Cleaner Machineman
15. Blowing Machineman
16. Sporing Machineman
17. Kier Machineman
18. Stenter Machineman
19. Calendar Machineman
20. Ageing Machineman
21. Sheering Thread cutting Machineman
22. Padding Machineman

(F) Woollen and Worsted Spinning

1. Gill Box Machine Operator
2. Drawer Machine Operator
3. Autholeveller Operator
4. Reducing Machine Operator
5. Roving Machine Operator
6. Worsted Spinner (Less than one year service)
7. Worsted Twister
8. Worsted Winder
9. Garnett Machineman
10. Fitter
11. Count Checker (Ordinary)
12. Wool Spinner
13. Woollen Winder
14. Engine Driver
15. Mixing Boxes Worker (More than one year service)
16. Punch Machineman worker (More than one year service)
17. Noble combing machineman (Less than one year service)
18. French combing Machineman (More than one year service)
19. Tape Sewer
20. Hydraulic Pressman
21. Knottter
22. Reeler (With more than two years service)
23. Condenserman
24. Teasing Machineman
25. Oilman

1	2	3	4	5
---	---	---	---	---

26. Willow Machineman Operator

Note.—A Machineman may be required to work on any of the different machines mentioned at items Nos. 1 to 6 above.

(G) Hosiery

1. Presser, Grade I
2. Mender
3. Button Holder
4. Garment Checker
5. Rashel Backmen

(H) Handloom (Woollen or Art Silk)

1. Weaver Stagle Plain
2. Hand Sizer
3. Washer

(I) Powerloom Weavers

1. Weaver Silk Foom Ordinary

1. Tape making Machineman
2. Dori Machineman

SKILLED —A

Rs 115 per mensem

(A) General

1. Warper (More than two years service)
2. Drafter (More than two years service)
3. Assisat Jamadar/Assistant Lino Jobber/Assistant Mistry
4. Fitter, Grade II
5. Turner , Grade II
6. Shaperman, Grade II
7. Carpenter
8. Moulder, Grade II
9. Mason, Grade II
10. Welder, Grade II
11. Electrician, Grade II/Assistant Electrician
12. Fireman (3rd Class Boiler Engineer)

5

4

3

2

1

(B) Art Silk/Woolen Weaving

1. Warp Sizing Machineman
2. Maroniwala (More than three years service)

(C) Embroidery on Cloth

1. Embroidery Assistant (With service of one year or more as confirmed assistant and a total service of three years or more)
2. Lace Cutting Machineman

(D) Lace Making

Lace Making Machineman (Grade II)

Dyeing, Finishing, Bleaching and Printing

1. Singeing Machine Incharge/Jobber
2. Felt Cleaner Machine Incharge/Jobber
3. Blowing Machine Incharge/Jobber
4. Scouring Machine Incharge/Jobber
5. Sheering Tread Cutting Machine Incharge/Jobber
6. Rotary Machineman (More than two years service)
7. Milling Machineman
8. Klier Machine Incharge/Jobber
9. Stenter Machine Incharge/Jobber

10. Calendar Machine Incharge/Jobber

11. Tracer

12. Block Printer

13. Deg Dyer

14. Automatic Yarn Dyeing Machineman

15. Ageing Machine Incharge/Jobber

16. Raising Machineman

17. Printing Machineman

Note.—One person may be incharge of a group of machines

(F) Woollen and Worsted Spinning

1. Worsted Spinner (More than one year service)
2. Oilman-cum-Bel Clipper
3. Count Checker (General Inspection)
4. Engine Driver
5. Jamadar Spinning
6. Noble Combing Machineman (More than one year service)
7. Top Sorter

(G) Histoery

1. Assistant Dyer
2. Plain Socks Knitter
3. Presser, Grade II
4. Round Machine Operator
5. Tailor (Ordinary)
6. Overlocker or Flat Locker
7. Dialdar Machine Knitter
8. K.T. Machine Warpingman

(H) Handloom Art Silk

1. Weaver Fancy

SKILLED 'B'

Rs 125 per mensem

(A) General

1. Linē Jobber/Jamadar/Mistrā
2. Rafoogar
3. Turner, Grade I
4. Fitter, Grade I
5. Shaperman, Grade I
6. Welder, Grade I
7. Moulder, Grade I
8. Mason, Grade I
9. Car Driver/Truck Driver
10. Electrician, Grade I

5

4

3

2

1

(B) Embroidery on Cloth

1. Embroidery Commander
2. Thread Cutting (Sheering) Machineman
3. Embroidery Fitter B
4. Singer A
5. Singer B (On completion of five years service, every singer B worker will be given trial for promotion to highly skilled category and will be promoted if found fit).

(C) Lace Making

1. Punching Machineman
2. Label Making Machineman
3. Lace Making Machineman, Grade I

(D) Woollen and Worsted Spinning

1. Mistry Spinning
2. Top Sorter
3. Boiler Engineer, II Class

(E) Dyeing, Finishing, Bleaching and Printing

1. Raising Machine Incharge / Jobber
2. Printing Machine Incharge / Jobber
3. Colour Mixing Incharge / Jobber
4. Screen Printing Incharge / Jobber

(Note: —One person may be incharge of a group of machines.

(F) Hosiery

1. Designed Sock Knitter
2. Machine Linker
3. Flat Machine operator
4. Tailor (Fancy Goods)
5. Mender Master
6. Raschal Machine Operator
7. Sinker. Inter-Lock Machine Operator

8. Raschal Warploom man
9. R.L.O. Drum Jacquard Operator
10. K. T. Machine Operator
11. Automatic Socks Kniter
12. Purl Flat Kalk, MUT, DUT Operator
13. Jacquard Machine Operator
14. Hand driven Pattern Wheel Circular Machine Operator
15. Automatic Drum Jacquard, Seamless hose Machine Operator
16. R.S.B. Drum Jacquard automatic Machine Knitter
17. Cutter

(G) Handloom

1. Weaver Woollen Plain
(H) Powerloom Weaver

1. Weaver Silkloom Fancy (Dobby Drop-Box)
2. Weaver Woollen/Worsted ordinary.

HIGHLY SKILLED

Rs 175 per mensem

(A) General

1. Fancy Line Jobber
2. Supervisor
3. Turner (According to skill)

(B) Embroidery on Cloth

1. Embroidery Fitter 'A'
2. Shift Supervisor/Embroidery Technical
3. Head Supervisor
4. Designer
5. Punch Master
6. Singer Supervisor Technical
7. Singer Machine Fitter

(C) Dyeing, Finishing, Bleaching, and Printing

1. Designer

5

4

3

2

1

8—concl'd

(D) Hosiery

1. Raschal Machine Master
2. Knitting Master

(E) Handloom Woollen

1. Weaver Fancy

(F) Powerloom

1. Weaver Silkloom ordinary (Doubleloom)
2. Weaver silkloom Fancy (Dobby Dro Box) (Double loom)
3. Weaver Silkloom Fancy (Jacquard) (Single loom)
4. Weaver Woollen/worsted Fancy (Dobby) (Single loom)
5. Weaver shaneel
6. Weaver automatic looms

(G) Lace making

1. Lace loom machineman (Double)
2. Label machineman (Double)

CLERICAL STAFF

1. Clerk (Under Matric) /Munshi Rs. 90 per mensem
2. Minne, Typist, Junior Clerk (Matriculate) or Higher category of clerks of less than 12 months service Rs. 105 per mensem
3. Senior Clerk/Assistant Graduate Clerk having service exceeding 12 months, store-keeper stenographer Rs. 125 per mensem
4. Office Superintendent Rs. 150 per mensem

9. Employment in Cinema Industry
12220-2Labl-66/31774,
dated 29th November,
1967

APPRENTICESHIP

Wherever a apprenticeship system exists, Rs 60 p.m. will be paid for six months, whereafter the more will be fixed up in the relevant category.

2. These rates of wages shall come into force with effect from the date of this notification.

	Category	All inclusive minimum rates of wages per month	
		Rs	
1. Accountant (qualified)	..	230	
2. Operator	..	170	
3. Asstt. Manager and/or Supervisor	..	140	
4. Stenotypist	..	130	
5. Accounts Clerk	..	130	
6. Clerk Store Keeper/Typist	..	115	
7. Assistant Operator	..	115	
8. Engine Driver Mechanic Electrician..	..	110	
9. Advertise Taliwala	..	85	
10. Cooking Clerk	..	85	
11. Drummer (with his own drum)	..	85	
12. Gate-Keeper cum-Fireman	..	77	
13. Rewinder (Apprentice Operator after six months training shall be deemed to be rewinder)	Rs 75 from 13 to 22		
14. Representative			
15. Painter			
16. Peon			
17. Chowkidar			
18. Sweeper			
19. Rickshaw Puller			
20. Gardener and others			
21. Poster paster/ Board Boy Reriwala (Adolescent)			
22. Poster paster/Board Boy (Adolescent)			

The minimum rates of wages revised above shall come into force with effect from the date of publication of the notification

Name of the Employment	No. & date of notification	Categories of workers	Minimum rates of wages (All inclusive)
10 Employment in Ayurvedic and Unani Pharmacies in Punjab	2569-2lab-I-66/21132, dated 16th July, 1966	<p>A. Group I</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Peon 2. Chowkidar 3. Kutai Karnawala 4. Kharal Karanawala 5. Bhasam Bananawala 6. Packer 7. Cleaner 8. Mazdoor <p>B. Group II</p> <ol style="list-style-type: none"> 9. Dispenser 10. Painter 11. Pharmacy Preparer 12. Instructor <p>C. Group III</p> <ol style="list-style-type: none"> 13. Machine Man 14. Sales Agent. 15. Sales Clerk 16. Salesman 17. Store Clerk 18. Store Keeper 19. Despatch Clerk 20. Accounts Clerk 21. Cashier <p>D. Group IV.</p> <ol style="list-style-type: none"> 22. Vaid/Hakim (placed on the list prepared under Part III) of (a) Punjab Ayurvedic and Unani Practitioner Act, 1949 and (b) Pepsu Ayurvedic and Unani Practitioner Act, 200 <p>E. Group V.</p> <p>Vaid/Hakim (Graduate of a recognised Institution</p>	<p>Rs.</p> <p>} 80.00</p> <p>} 100.00</p> <p>} 125.00</p> <p>} 150.00</p> <p>} 160.00</p> <p>25.000</p>

2	3	4	5
11. Employment in Electroplating by using salts of Chromium, Nickel or any other compound	SO, CA/II/48/S/5/64/12105, dated 15th May, 1964	Unskilled workers—	
		1. Peon	Rs 85 P.M.
		2. Chowkidar	
		3. Helper	
		4. Saw-Dust Driver	
		5. Grease Remover	
		6. General/Tank Lader	
		7. Un-loader	
		8. Un-suspender	
		1. Assistant Grinder	Rs 85 P.M.
		2. Assistant Polisher	
		3. Assistant Electrician	
		4. Viewar	
		5. Laboratory Boy (Matric)	
		6. Cutter	
		7. Brushman	
		8. Solution Checker	
		9. Tank Mistry	
		Semi-skilled I	
		1. Grinder Grade II	Rs 95 P.M.
		2. Polisher Grade II	
		3. Electrician	
		4. Junior Inspector	
		5. Laboratory Assistant	
		Skilled	
		1. Grinder Grade I	Rs 115 P.M.
		2. Polisher Grade I	
		3. Foreman (Non Diploma Holder) both in grinding and Electroplating	
		4. Senior Inspector,	
		Highly Skilled	
		1. Foreman/chargeman (Diploma Holder)	Rs 130
		2. Chemist	

5

4

3

2

1

Rs
80 P.M.
100 P.M.

130 P.M.

Clerical

1. Clerk (Matriculation)
2. Clerk/Accounts Clerk (Graduate)

3. Qualified Accountants

Apprentices :—They will be paid Rs 42 per mensem during first six months of the training and Rs 50 during the next six months and Rs 60 in the third span of six months and there after they will cease to be called apprentices.

92.50

1. Mashki/Kehar/Chowkidar/cattle Pound Chowkidar/Road Tree Watchman/Forest Grade/Lightman/Plagueman/Wardman/Girl Caller/Beldar/Khalasi/Gangman/Kohli/Grass cutter /Gowala/Groundman/Pankha Puller/Aya/Coanman/Labourers/Peers Cartman/Lorry Cleaner/Library Attendant/Inkman/Tankiwalla Cook/Paper remover/Syoc/Time Keeper/Forester/Oilers/Sub-Station Attendant/Orderly/Paper Cutter/FerroPrinter/Pressman/Keyman

94.00

2. Laboratory Attendant/Process Server/Bill Distributor

100.00

3. Mali/Oilman/Dafiri/Mate/Hammerman/Turnkey/All Kinds of Jamadars excluding Fire Jamadars/Fireman/Assistant Lineman/Road Inspector

104.00

4. Sweepers/Refuse Cart Driver

105.00

5. Nurse Boy/ Nurse Dai

6. Moharris/Octroi and others/ Fire Jamadar/Assistant Mechanic/ Patwari/Labour Assistant /Boilmen/Main Superintendent / Telephone Mechanic/Lineman/Fitter/Driver pipe Fitter/Heater and Boiler Repairs /Street Light Petroller/Wireman Salar/Head Fireman (Fire Brigade)

110.00

7. Clerks

120

8. Deputy Ranger/Nurses/House keeper Tracer/Distribution Inspector/Engine Driver

12 Employment in Local Authority of Punjab State 1734/2Lab-66/3220 dated 13th December, 1966

1	2	3	4	5
	Turner/Moulder/Cinema Operator/Street Light Inspector/Cable Joiner/Head Lineman/Electrician/Switch Board Operator/Head Work Mistri/Head Wireman/Welder/Tax Collector/Composer/Hand Pump Fitter/Pump Attendant			130.00
	9. Octroi Inspector/Licensing Inspector/Tax Inspector/Electric and Oil Engine Tube Well drivers			140.00
	10. Dispenser/Meter Inspector/Veterinary Compounder/Vaccinator Stenographer			145.00
	11. Mason/Blacksmith/Vehicle Driver/Vaids/Chargeman/Mechanic Technical Assistant/Vaccination Superintendent/ Mains and Labour Foreman/Sanitary Inspector/Laboratory Technician/Meter Repairer/Draftsman/Head Mistri /Water Works/ Charge - man Mechanic			150.00
	12. Carpenter			155.00
	13. Distribution Superintendents team Roller Driver			160.00
	14. Lady Health Visitors/Electrician Assistant/Mechanica Foreman/Octroi Superintendent/Tax Superintendent/ Revenue Superintendent Chief Sanitary Inspector/Overseer Mechanical/Overseer Civil			170.00
			Daily	Monthly
13	Employment on construction or maintenance of roads or in any building operation	1153-3 Lab-II-60/5706, dated 1st March, 1960	2.00	60.00
		1. Unskilled Chowkidar/Cleaner	2.25	67.50
		2. Concrete (hand) Mixer/Survey/Khalasi/Mali	1.90	57.00
		3. Bellow Boy	..	65.00
		4. Mate	2.50	75.00
		5. Head Mali/Head Survey Khalasi/Daffadar	2.80	85.00
		6. Thatcher/Sawyer Helper		
		7. Stone breakers:—		
		(i) quartzite stone (for gauge of metal from 1½" to 2")	13.50 (per hundred cubic feet)	
		(ii) Sand Stone (for gauge metal from 1½" to 2")	8.50 (per hundred cubic feet)	
		(iii) Brick Ballast (Gauge from 1½" to 2")	4.50 (per hundred cubic feet)	
14	Employment on stone breaking or stone crushing			

				Rs
8.	Tar Sprayer/Bajri Spreader/boilerman/ Bucketman/Handleman/Hole Driller/ Quarry Operator/Jumperman/Hammerman	2.90		85.00
9.	Fireman	..		80.00
10.	Blacksmith	..		120.00
11.	Carpenter	..		125.00
12.	Distemperer/Brick-layer Class I/Stone Mason, Class I/Stone Chiseler Class I/pipe fitter Class I/Painter or Varnisher Class I/Plumber Class I/Plaster (Mason) Class I	5.50		165.00
13.	Fitter	..		125.00
14.	Bricklayer Class II/Stone Mason Class II, Stone Chiseler Class II/Pipe fitter Class II/Painter or Varnisher Class II/Plumber Class II/Plumber Class II Glazier (wood cutter) Floor Polisher/Well Sinker/Caneman/Stone Blaster/White washing and colour washing man	5.25		128.00
15.	Bahishti (with Mashak)	3.00		90.00
16.	Sawar (Arakash)	7.35	(per hundred sq. feet)	
	(i) Sawing of soft timber	14.70	(per hundred sq. feet)	
	(ii) Sawing of hard timber			
17.	Steam Road Roller Driver	..		140.00
18.	Lorry Driver/later Pump Mechanical Driver (Diesel and Electric) Mixer Mechanical Driver/StoneCrusher Mechanical Operator	..		130.00
19.	Boatman	..		75.00
20.	Head Boatman	..		80.00
	Unskilled			

SO-465-CI/II/48/S.5/63
dated 15th November,

15 Employment in
Foundries with or

1	2	3	4	5
without attached machine shops	1963	Coke Brakers, Sand Mixers, Earth Mixers, Mixers, General Labour and Khalasi	2.50	65.00
		Semi-skilled		
		Core-Makers/Sand Machineman, Box Makers, Couplaman, Chipperman/Sand Blaster, Sawman, Striker, Asstt. Moulders, Asstt. Carpenter, Asstt. Pattern Maker, Assistant Fitters, Asstt. Motor Attendant, Asstt. Blacksmith, Asstt. Tinsmith, Furnanceman, All apprentices, Khalasi Jemadars		80.00
		Skilled		
		Carpenter, Moulders, Foundry Mistry, Fitters, Blacksmith, Tinsmith, Supervisors Electrician		100.00
		Highly Skilled		
		Foundry Foreman and Pattern Makers		
		(1) Foreman, (2) Supervisor, (3) Head Mistry, (4) Draftsman		Rs 130 per mensem
		(5) Turners, (6) Fitters, (7) Shapping and Planning man, (8) Milling Man (9) Electroplators, (10) Carpenter, (11) Blacksmith, (12) Electrician, (13) Die Makers (14) Glass blower, (15) Painter, (16) Foundryman, (17) Glass Grduater, (18) Machine Graduator, (19) Pattern makers, (20) Chart Tracers (21) Welder (22) Model Maker or clay maker, (23) Tin Smith, (24) Taxi Dormist, (25) Resistance Instrument Mechanic (26) Electronic Instrument Mechanic and (27) Bakelite moulder		Rs 100 per mensem
		Semi Skilled		
		(28) Charge head, (29) Drillers, (30) Polishman, (31) Pressman, (32) Glass Grinder, (33) Assistant Fitters, (34) Assistant Turners, (35) Assistant Shapping and Plan man, (36) Assistant Milling Man, (37) Assistant Electroplater, (38) Assistant Carpenter, (39) Assistant Blacksmith, (40) Assistant		Rs 80 per mensem
16. Employment in Scientific Industries	CA/11/48/S/5-63, dated 16th May, 1963			125.00

16—concd

Electrician, (41) Assistant Painters, (42) Assistant Glass Grinders, (43) Assistant Pattern Makers, (44) Assistant Chart Tracers, (45) Assistant Welder, (46) Assistant Model maker or Clay maker, (47) Assistant Tin Smith, (48) Assistant Bakelite Moulder, (49) Assistant Resistance Instrument Machine mechanic, (50) Assistant Resistance Instrument Machine Mechanic and (51) Assistant Electronic Instrument Machine

Rs 80 per mensem

Unskilled

(52) Despatcher including Bullock Cart Man or Rickshaw Driver, (53) Packer, (54) Markman, (55) General Boy (56) Coolies, (57) Daftries, (58) Chowkidars (59) Outdoor boys, and (60) Apprentices

Rs 65 per mensem

Rs 42 per mensem during first six months of the training and Rs 50 during the next six months and Rs 60 in the third span of six months and they will cease to be called apprentices after 1½ year's training

Ministerial/clerical

(61) Superintendent, (62) Head Clerks, and (63) Supervisors

Rs 130 per mensem

(64) Accountant, (65) Cashier, (66) Saleman, (67) Store Keeper, (68) Clerks, (69) Despatch Clerk and (70) Typist

Rs 100 per mensem

Note.—For clerks Rs 100 per mensem, if matriculates and Rs 80 per mensem for non-matriculates.

(71) Daftri, (72) Peons, (73) Chowkidars Rs 65 per mensem
(74) Car Driver/Truck Driver Rs 100 per mensem

No apprentices will be put on the jobs specified under the category of un-skilled workers.

17. Employment in Contractors Establishments	7369-3-Lab-II-59/11795, dated 23rd September, 1959	(1) Mazdoors/tapper of resin/collector of resin/carriage of resin/Chowkidar	Rs 2.00	Rs 60.00
		(2) Collector/Cutters/feller of trees	2.00	..
		(3) Carriage of beams, logs and sleepers	2.00	..
		(4) Rafters/Berra Makers	4.00	..
		(5) Sewers/sleepers makers	4.00	..
		(6) Flaters—		
		(a) Mohriwala	2.50	..
		(b) Ghalla Nala Wala	2.50	..
		(c) Safail-wala	3.50	..
		(d) Grass cutter	2.00	..
		(e) Skin Man	5.00	..
		(7) Munshi/Clerk/Supervisor/Munim	..	75.00

Un-skilled Workers

18. Employment in Metal Rolling and Re-rolling Industry
(i) Brass, Copper Aluminium Utensils making industry (non-ferreus)

SO-200-CI/II/C. 5/9914, dated 16th May 1963

Gatta Man, Salwat Wala, Cutter Machine, Press Helper, Oil Man, Helpers, Pati Wala, Tapai Wala, Pankha Wala, Dholay Na Wala, Rorewala Porters, Mazdoors, Peons, Packers, Cutting and Punching Press Wala, Truck Cleaners

62.00

Semi-skilled workers

Pressman, Scratcher, Buffman, Jorai Wala, Balti, Cold Rolling Wala, Bhatti Wala (Casting) Casting Wala (Aluminium) Rat Ki Tapai Wala, Circle Cutter

80.00

SKILLED GRADE-I

Laithman Grade I, Golaiwala or Bhati Wala
(Melting Section), Turner Grade I, Dabwala,
Joraiwala, Bhatti Wala (Rolling Section), Pichhe
Wala, Engine Drivers, Jorewala, Automatic
Press Wala, Fitter Grade I

Rs 100.00

SKILLED GRADE II

Lath Man, Turner, Fitter

90.00

HIGHLY SKILLED WORKERS

In factories generally producing 1,875 Kgs. per day or more

In factories generally producing 1,875 Kgs. per day

23 24 25

(1) Rolling Mistry

.. Rs 300 per men- Rs 175 per men-
sem sem

(2) Guli Chhatiya

.. Rs 200 per men- Rs 150 per me
sem sem

(3) Tapai Wala (Day)

.. Rs 175 per men- Rs 125 per men-
sem sem

Clerical and Miscellaneous Staff

(1) Clerks, Junior

.. Rs 80 per mensem

(2) Clerks, Senior

.. Rs 100 per mensem

(3) Accountant

.. Rs 100 per mensem

(4) Car/Truck Driver

.. Rs 100 per mensem

UNSKILLED

18. (ii) Ferrous metal Rolling
and Re-rolling Industry

147-2Lab-I-66/10558, dated
5th April, 1966

Palledar, Waterman, Chowkidar, Coalman,
Mazdoor, Peon, Weigher (Tolawala)

Rs 75 per mensem

SEMI-SKILLED II

Girderman, Shaperman Grade II, Oilman.
Tolwala Grade II Rs 85 per mensem

SEMI-SKILLED I

Fireman Grade III, Shaperman Grade I, Assistant
Blacksmith, Polishwala/Ovalman, Tolwala Rs 95 per mensem

SKILLED II

Fireman Grade II, Tongman Grade III, Turner
Grade III, Electric Wireman/Lineman, Oilman,
Cum Engin Driver Assistant Kundiwala
Grade II, Paltiwala Grade II Rs 110 per mensem
SKILLED I

Fireman, Grade, Engine Driver Grade II, Fitter
Grade II, Gongsman Grade II, Turner Grade II,
Electrician, Kundiwala Grade I, Paltiwala Grade
I, Blacksmith Rs 130

HIGHLY SKILLED

Foreman, Engine Driver Grade I, Fitter Grade I,
Tongsman Grade I, Turner Grade I, Roll-
Turner, Electrician-cum-winder, Boiler Engineer
Supervisors, Assistant Manager No rates of wages are fixed
but categories are mentioned
for purposes of clarification

PIECE RATED ON CONTRACT WORKERS

(Minimum Wages are not fixed)

(1) Cuttingman (Addewala)

CLERICAL

(1) Clerk (under-Matric or Matriculate in the first
12 months of service)/Munim £2 per mensem

(2) Clerk (Matric) (after one year's service) .. Rs 100 per mensem

(3) Clerk (Graduate) .. Rs 120 per mensem

(4) Qualified Accountant .. Rs 130 per mensem

(5) Car Driver .. Rs 130 per mensem

(6) Truck Driver .. Rs 140 per mensem

Notes.—(i) Girderman Leaner will be paid Rs 75 per mensem.

1

2

3

4

5

6

(ii) Part-time Sweeper Electrician or Milling Machineman will be paid wages on *pro rate* basis.

SAW MILLS

I. UNSKILLED

19. Saw Mills and Timber Trade S.O. 489/CA/11/48/S. 5/63 dated 28th November, 1963 (1) Mazdoor, (2) Chowkidar, (3) Peon, (4) Mali, Rs 2.50 nP. per day or Rs 65 per mensem

II. SEMI-SKILLED Category I

(1) Assistant Mistry, and (2) Planner Mistry .. Rs 100 per mensem

Category II

(1) Cutter Man, (2) Boiler Fireman, (3) Helper, Rs 80 per mensem
(4) Assistant Planner Mistry

III. SKILLED

(1) Band Saw Mistry, (2) Supervisor, (3) Head Mistry, (4) Boiler Driver, (5) Car Driver (other than private car drivers) Rs 130 per mensem

IV. CLERICAL STAFF

(1) Clerk (upto Matric) .. Rs 80 per mensem
(2) Clerk (Graduate) .. Rs 100 per mensem
(3) Accountant/Cashier .. Rs 100 per mensem
(4) Accountant (duly qualified) .. Rs 130 per mensem

TIMBER TRADE

I. UNSKILLED

(1) Mali, (2) Chowkidar, (3) Peon, and (4) Casual labourer Rs 2.50 per day or Rs 65 per mensem

II. SEMI-SKILLED

(1) Car Driver (other than private car drivers) .. Rs 130 per mensem

III. CLERICAL STAFF

(1) Junior Munshi	..	Rs 80 per mensem
(2) Clerk (up to Matric)	..	Rs 80 per mensem
(3) Clerk (Graduate)	..	Rs 100 per mensem
(4) Accountant/Cashier	..	Rs 100 per mensem
(5) Accountant duly qualified	..	Rs 130 per mensem

IV. SUPERVISORY STAFF

(1) Depot Incharge, (2) Manager	..	Rs 130 per mensem
---------------------------------	----	-------------------

I. UNSKILLED

(1) Mazdoor/Casual Labour, (2) Chowkidar, (3) Mali, (4) Peon, (5) Women, employed for whole-time in Zafri work	Rs 2.50 nP. per day or Rs 65 per mensem
(6) Women labourer employed for Picking work (Part-time) and Ginning (Part-time) work	Rs 0.18 nP. per kilo, <i>plus</i> Rs 1.12 nP. per day

II. SEMI SKILLED

Category I

(1) Steam Engine Driver, (2) Press Engine Driver, (3) Cobbler (Mochi)	Rs 100 per mensem
---	-------------------

Category II

(1) Oil Man, (2) Coal Man, (3) Press Oil Man, (4) Ginning Oil Man, (5) Boiler Fire Man	Rs 80 per mensem
--	------------------

III. SKILLED

(1) Engineer Class III, (2) Ginning Fitter (Single Roller) Grade II, (3) Car Driver (other than private car drivers), (4) Truck driver	Rs 130 per mensem
--	-------------------

IV. CLERICAL STAFF

(1) Clerk (under Matric)	..	Rs 70 per mensem
(2) Clerk (Matriculate)	..	Rs 80 per mensem
(3) Munim/Senior Clerk (Graduate)	..	Rs 100 per mensem
(4) Accountant/Cashier	..	Rs 130 per mensem

20. Cotton Ginning and Pressing Factories

S.O. 496/CA/11/48/S. 5/63/
26219, dated 30th November, 1963

*Hills**Plains*

1. Agriculture .. 563-3 Lab-II-60/
2746, dated 1st
February, 1960

(1) Attached Labour (whole-time servant)	Rs 400.00 a year with meals or food grains of equivalent value with meals	Rs 300.00 a year with meals or food grains of equivalent value with meals
(2) Ploughing, embanking, sowing and manuring	Rs 2.50 P. or Rs 2.00 per day with meal	Rs 2.00 per day or Re 1.50 P. per day with meal
(3) Transplanting	.. Rs 1.50 P. per Kanal	Rs 1.00 per Kanal with meal
(4) Weeding	.. Rs 2.00 P. per day or 1.50 P. per day with meal	Rs 1.25 P. per day
(5) Irrigation	.. Rs 2.00 per day or Re 1.50 P. per day with meal	Rs 1.50 P. or Re 1 per day with meal
(6) Harvesting of wheat	.. One Bhari of Unthrashed wheat plants per day or its cash equivalent or 1/20th of harvested wheat	One Bhari of unthrashed wheat plants per day or its cash equivalent or 1/20th of harvested wheat
(7) Thrashing of wheat	.. Rs 2.25 P. per day or Rs 1.75 P. per day with meals or 6 seers of wheat per day	Rs 1.75 P. or Rs 1.25 P. per day with meals or 4 seers of wheat per day
(8) Winnowing including carriage of grains and stacking of Bhusa	.. 2 seers of grains per maund of winnowed grains	1½ seers of grains per maund of winnowed grains
(9) To the Jhoka (or stoker employed on gur making or gur maker	.. 1 seer 4 chhattanks of gur per maund of gur produced or its cash equivalent	1 seer 4 chhattanks of gur per maund of gur produced or its cash equivalent
(10) Picking of Cotton	.. 1/16th of the Kapas picked or 0.50 P. per seer of Kapas	1/16th of the Kapas picked or 0.50 P. per seer of Kapas picked
(11) Picking of Chillies	.. 1/10 of the Chillies picked	1/10th of the Chillies picked

(12) Threshing of Paddy	..	3 seers of paddy per maund of paddy thrashed	3 seers of paddy per maund per paddy thrashed
(13) (a) Blacksmith/Carpenters who are employed in operations incidental to in conjunction with farming		Rs 3.50 P per day or Rs 3.00 per day with meal	Rs 3.00 per day or Rs 2.50 P. per day with meals
(b) Other operations	..	Rs 2.00 per day or Rs 1.50 P. per day with meals	Rs 1.50 P. per day or Rs 1.00 per day with meals
(14) Tractor Driver	.	Rs 110.00 per month	Rs 110.00 per month

Co-operative Societies in the State

*419. Sardar Mohinder Singh Gill : Will the Minister for Co-operation and Parliamentary Affairs be pleased to state—

- (a) the total number of Co-operative Societies in the State at present ;
- (b) the different types and names of the Co-operative Societies referred to in part (a) above ;
- (c) the number of Co-operative Societies which are working properly in the State together with the number of those which are bogus or defaulters ?

Chaudhri Kartar Singh : The reply cannot be given as time and labour involved in collecting and compiling the information will not be commensurate with the possible benefits to be derived from it.

Installation of tubewells in the State

*644. Lieut. Bhag Singh : Will the Minister of State for Irrigation and Power be pleased to state—

- (a) whether the Government has fixed any target for the number of tubewells to be installed in the State during the current year ;
- (b) whether it is a fact that the Government has entered into a contract/agreement to get electric power from any other State ; if so, to what extent and the date upto which this contract/agreement has been made ?

Sardar Natha Singh : (a) No target for the installation of State Tubewells has been fixed.

(b) No.

Tax levied by the Irrigation Department on vehicles crossing the bridges in the State

*790. Acharya Prithvi Singh Azad : Will the Minister of State for Irrigation and Power be pleased to state—

- (a) whether the Irrigation Department has levied any tax on the vehicles crossing the bridges in the State ; if so, the names of such bridges ;
- (b) the date since when the said tax is being charged together with the amount collected by the Government so far through this tax ;
- (c) the reasons for continued charging of such tax on all kinds of vehicles crossing the said bridges ever since their construction ?

Sardar. Natha Singh : (a) No.

(b) Question does not arise.

(c) Question does not arise.

Representation from Commission Agents of Ferozepur Cantt.

*418. Sardar Mohinder Singh Gill : Will the Minister of State for Agriculture, Food and Civil Supplies be pleased to state—

- (a) whether a representation on behalf of the Commission Agents of Ferozepur Cantt. for constituting a separate Market Committee, independent from that of Ferozepur City, was received by the Government in February, 1967 ; if so, the action taken so far thereon ;
- (b) whether Jullundur City and Jullundur Cantt. have separate Market Committees ;
- (c) whether Ambala Cantt. and Ambala City had separate or joint market Committee in the pre-reorganised Punjab.

Sardar Jasdev Singh : (a) Yes.

The representation was filed as there was no justification to establish a separate Market Committee at Ferozepur Cantt.

(b) Yes.

(c) Ambala Cantt and Ambala City had separate Market Committees before Reorganisation of Punjab State.

Ferozeshah-Kulgarhi Road in Ferozepur District

417. Sardar Mohinder Singh Gill : Will the Minister of State for Public Works be pleased to state—

(a) the estimated amount likely to be incurred on the pacca Road under construction from Ferozepur to Kulgarhi in tehsil and district Ferozepur ;

(b) the date on which the contract for the construction of the said road was given and the time by which it is likely to be completed ?

Sarda Narinder Singh : (a) Rs 6,07,100.

(b) The date of contract for the supply of stone metal was 16th February 1967 and the date for the completion of supply is 15th May, 1968. The road is likely to be completed by the end of 1968. (A)

Press Correspondents giving false Reports

*615. Pandit Mohan Lal : Will the Chief Minister be pleased to state whether he issued any instructions to the district authorities in the State or any other authorities to prosecute the press correspondents who give or have given false reports in relation to any statement made by a Minister ; if so, the action, if any, taken by the Government in this behalf and against whom ?

Sardar Lachhman Singh Gill : No.

[ਨਹੀਂ]

Declaration of Sufferers of Punjabi Suba Movement as Political Sufferers

*745. Sardar Kirpal Singh Dhillon : Will the Chief Minister be pleased to state—

(a) whether there is any proposal under the consideration of Government to treat the Political Sufferers of Punjabi Suba Movement as political sufferers ; if so, the steps, if any, being taken in this regard and the time by which it is likely to be implemented :

(b) whether Government received any representation from the Shiromani Akali Dal, Amritsar, in this connection, if so, when, from whom and the contents thereof ;

(c) the action taken or proposed to be taken on the said representation ?

Chairman Kartar Singh, (Minister for Cooperation and Parliamentary Affairs, Punjab): (a) The Government fully appreciate the services of those who fought and suffered for the attainment of Punjabi Suba. The Government are also actively considering to help the heirs of those who laid their lives in this struggle and who are resourceless.

(b) Yes. In May, 1967, it was received from the Secretary, Shiromani Akali Dal, Amritsar. Its contents were as under :—

“The persons who sacrificed their lives during the Punjabi Suba Agitation and those who suffered various terms of imprisonment and fines should be recognised as Political Sufferers. They and their families should also get the same facilities as other Political Sufferers are getting”.

(c) This demand was placed before the National Workers (Relief and Rehabilitation) Board, in their meeting held on 31st October, 1967. They decided that Punjabi Suba Agitation may not be included in the list of the National movements.

Cases of Murders, etc.

*616. Pandit Mohan Lal : Will the Chief Minister be pleased to state the number of cases of murders, kidnapping and criminal assaults that occurred in the State, month-wise and district-wise during the last five years and during the period from 8th March, 1967 to 31st October, 1967 separately ?

Sardar Lachhman Singh Gill : A statement is laid on the Table of the House.

[ਵਿਰਭਾ ਪੱਤਰ ਸਭਾ ਦੇ ਪੇਸ਼ ਹੈ।]

Statement of Cases of murders, kidnapping, and criminal assault for the year 1962

363

District	January			February			March			April			May			June		
	M	K	CA	M	K	CA	M	K	CA	M	K	CA	M	K	CA	M	K	CA
Hoshiarpur	..	..	..	3	1	..	3	2	..	1	2	2	2	3	3	1	1	..
Jullundur	..	4	2	2	1	..	2	4	..	6	5	2	4	1	..	4	4	5
Ludhiana	..	1	3	..	1	5	1	3	4	..	1	5	4	..	3	5	4	8
Kapurthala	..	..	1	..	..	1	1	..	2	..	3	..	1	..	..	..	..	2
Ferozepur	..	1	2	2	2	2	3	11	4	6	7	3	5	8	2	4	5	7
Amritsar	..	..	4	..	..	5	1	2	1	1	6	5	2	8	3	1	..	..
Gurdaspur	..	..	1	1	3	1	1	4	1	1	1	2	1	2	1	..	1	1
Patiala	..	3	1	..	..	..	..	3	1	3	..	..	1	2	2	4	1	2
Sangrur	..	2	1	..	1	1	1	1	1	2	..	..	3	..	..	4	1	3
Bhatinda	..	2	2	1	3	1	..	5	2	3	..	..	1	2	..	2	..	1
Rupar	..	1	1	2	..	..	1	..	..	1	2	1	1	..	1	..	2	..

M—Murder.

K—Kidnapping.

CA—Criminal Assault.

Statement of cases of murders, kidnapping and criminal assault for the year 1962—cont'd.

District.	July			August			September			October			November			December			Total			
	M	K	CA	M	K	CA	M	K	CA	M	K	CA	M	K	CA	M	K	CA				
Hoshiarpur	..	1	7	..	4	..	2	2	3	..	4	..	1	4	1	1	15	22	17			
Jullundur	..	6	3	4	8	1	8	3	4	2	3	2	5	3	2	1	..	47	28	29		
Ludhiana	..	3	6	1	4	3	1	4	1	5	7	4	1	3	2	..	2	1	35	35	26	
Kapurthala	..	1	3	2	2	1	1	1	1	2	1	..	..	..	1	3	1	..	1	9	10	13
Ferozepur	..	7	6	4	10	1	4	13	6	3	5	5	7	5	2	2	8	2	1	86	40	48
Amritsar	..	3	2	..	7	5	3	5	1	..	3	2	1	1	3	..	4	5	1	41	39	10
Gurdaspur	..	2	1	..	..	1	1	1	..	4	1	2	7	..	..	3	2	3	3	16	14	23
Patiala	..	2	..	..	3	3	..	3	1	3	3	2	1	3	..	..	5	..	3	30	15	12
Sangrur	..	1	..	2	3	1	1	6	3	3	8	1	..	3	..	..	1	4	1	29	13	11
Bhatinda	..	6	2	2	6	1	1	5	..	..	2	3	1	6	1	..	6	1	1	46	15	10
Rupar	..	2	2	..	..	..	..	..	..	..	..	1	1	..	..	..	3	..	..	9	6	5

M—Murder.

K—Kidnapping.

CA—Criminal Assault.

364

Statement of cases of murders, kidnapping and criminal assault for the year 1963

365

District	January			February			March			April			May			June		
	M	K	CA	M	K	CA	M	K	CA	M	K	CA	M	K	CA	M	K	CA
Hoshiarpur	..	..	3	2	2	4	1	..	4	3	..	2	5	3	2	3	2	4
Jullundur	..	1	1	2	5	2	1	4	3	1	6	3	1	7	1	4	..	2
Ludhiana	..	4	2	..	2	1	..	1	4	..	..	5	1	1	2	1	2	1
Kapurthala	..	1	2	..	2	1	3	..	2	1	..	2	1	2	1	2	..	3
Ferozepur	..	4	2	9	4	3	3	8	2	8	4	2	4	9	..	5	11	2
Amritsar	..	2	..	1	5	..	..	1	2	..	2	6	2	4	5	2	5	4
Gurdaspur	..	1	..	..	1	1	1	1	3	..	3	2	3	4	2	4	..	3
Patiala	..	2	1	1	1	..	1	3	2	2	..	3	2	1	1	1	1	5
Sangrur	..	1	1	..	5	1	..	1	2	..	1	..	..	3	..	..	7	1
Bhatinda	..	4	..	..	8	..	..	7	1	2	2	3	..	6	2	..	11	2
Rupar	..	1	..	2	1	1	1	..	..	3	..	3	3	..	1	2	3	1

M—Murder.

K—Kidnapping.

CA—Criminal Assault.

Statement of cases of murders, kidnapping and criminal assault for the year 1963 (concl'd)

Total

December

November

October

September

August

July

District

	M	K	CA	M	K	CA	M	K	CA	M	K	CA	M	K	CA	M	K	CA	M	K	CA	M	K	CA
Hoshiarpur	..	4	1	3	3	2	4	1	3	3	2	1	..	2	1	2	..	2	18	27	32			
Jullundur	..	1	1	1	2	3	2	7	1	2	4	..	4	1	..	1	3	2	39	19	22			
Ludhiana	..	4	3	..	2	2	2	2	5	4	3	4	1	2	2	3	4	..	23	35	13			
Kapurthala	..	1	..	..	1	1	2	2	..	..	1	..	..	2	..	..	..	..	9	12	12			
Ferozepur.	..	9	..	2	4	2	5	3	1	4	9	1	2	8	1	8	9	4	82	23	57			
Amritsar	..	4	3	1	3	1	8	2	2	..	4	3	1	1	6	4	2	2	35	34	20			
Gurdaspur	..	4	1	..	2	3	2	3	..	3	..	..	..	..	3	1	2	..	21	18	20			
Patiala	..	4	4	3	1	1	2	2	1	5	5	1	1	1	..	1	3	4	24	23	19			
Sangrur	..	2	1	1	5	1	..	2	..	1	6	1	1	2	1	1	1	..	36	9	7			
Bhatinda	..	6	..	1	11	2	1	1	..	..	11	2	2	3	3	..	3	..	83	15	6			
Rupar	..	1	3	1	1	1	2	..	..	..	1	2	2	..	..	1	..	..	8	12	16			

M—Murder

K—Kidnapping

CA—Criminal Assault.

Statement of Cases of Murders, Kidnapping and Criminal Assault for the year 1964

District	January			February			March			April			May			June		
	M	K	CA	M	K	CA	M	K	CA	M	K	CA	M	K	CA	M	K	CA
Hoshiarpur	..	1	3	1	2	2	..	2	2	2	1	3	3	1	4	4	2	2
Jullundur	..	..	4	..	2	..	1	2	3	2	2	3	4	..	2	6	2	3
Ludhiana	..	2	1	..	4	1	..	2	5	..	1	2	1	1	1	4	3	3
Kapurthala	..	..	..	..	..	1	1	1	2	2	2	2	1	..	2	2	2	1
Ferozepur	..	7	1	1	5	2	2	11	1	5	6	4	8	4	2	6	..	4
Amritsar	..	1	2	1	1	8	2	1	6	1	4	4	2	4	..	4	4	1
Gurdaspur	..	1	2	2	..	..	..	3	1	..	1	2	..	1	2	4	..	3
Patiala	..	1	1	..	2	3	3	2	4	1	3	2	2	2	2	1	2	1
Sangrur	..	..	2	3	6	..	..	6	3	1	3	1	1	4	3	2	6	2
Bhatinda	..	1	..	1	5	1	..	6	2	2	5	..	..	6	3	2	6	1
Rupar	..	2	1	2	..	1	1	..	..	..	1	1	2	..	1	3	..	1

M—Murder.

K—Kidnapping.

CA—Criminal Assault.

Statement of Cases of Murders, Kidnapping and Criminal Assault for the year 1964-*ccld*

368

District	July			August			September			October			November			December			Total		
	M	K	CA	M	K	CA	M	K	CA	M	K	CA	M	K	CA	M	K	CA			
Hoshiarpur	4	4	3	..	1	..	1	1	8	2	4	5	3	1	..	..	1	1	22	24	31
Jullundur	2	5	1	1	3	4	2	1	3	4	2	2	5	1	..	6	3	..	36	26	21
Ludhiana	2	5	2	5	5	2	5	2	6	5	3	1	5	3	3	3	3	4	39	34	23
Kapurthala	1	1	2	..	2	..	4	..	3	..	2	1	1	..	..	..	1	..	12	13	14
Ferozepur	7	5	2	9	4	4	12	8	6	8	1	7	4	3	3	4	6	8	86	41	48
Amritsar	5	4	..	4	2	1	5	7	..	4	2	..	7	4	..	1	4	3	41	51	30
Gurdaspur	1	1	1	1	4	..	3	5	2	..	..	2	4	..	3	1	1	1	20	16	16
Patiala	1	8	1	4	6	1	5	8	2	1	5	2	3	3	2	1	..	2	26	44	19
Sangrur	2	2	1	2	3	..	3	4	..	4	4	2	2	2	1	..	..	..	38	26	11
Bhatinda	9	1	2	9	2	2	4	2	1	9	6	3	2	1	..	4	4	2	66	23	15
Rupar	2	2	2	1	..	1	1	..	..	1	1	2	..	2	1	..	3	..	8	12	15

M—Murder.

K—Kidnapping.

CA—Criminal Assault.

Statement of Cases of Murders, Kidnapping and Criminal Assault for the year 1965

District	January			February			March			April			May			June			
	M	K	CA	M	K	CA	M	K	CA	M	K	CA	M	K	CA	M	K	CA	
Hoshiarpur	..	..	2	1	..	1	1	..	2	9	4	2	1	3	6	2	4	1	5
Jullundur	..	4	3	3	3	2	1	3	3	1	6	3	..	1	2	1	2	1	3
Ludhiana	..	3	2	2	3	2	3	3	7	3	4	10	3	1	4	1	3	6	1
Kapurthala	..	..	1	..	..	..	..	1	1	1	1	2	..	2	..	2	2	..	..
Ferozepur	..	5	1	1	7	6	1	4	2	3	9	4	5	12	3	6	16	3	2
Amritsar	..	4	..	..	1	1	..	4	1	2	3	4	1	2	4	3	6	4	2
Gurdaspur	..	2	2	1	1	1	..	1	1	3	2	..	1	2	1	4	3	3	4
Patiala	..	1	2	..	2	1	1	2	2	2	1	3	1	1	6	1	4	6	1
Sangrur	..	1	3	2	4	..	..	5	2	..	4	..	2	2	3	3	4	1	2
Bhatinda	..	4	3	2	7	..	1	6	1	3	1	3	1	5	3	2	7	3	2
Rupar	..	..	1	..	2	1	3	1	1	2	1	..	2	..	4	2	1	..	1

M—Murder.

K—Kidnapping.

CA—Criminal Assault.

Statement of Cases of Murders, Kidnapping and Criminal Assault for the year 1965- *concl'd*

370

District

																							Total			
	July			August			September			October			November			December						M	K	CA	Total	
	M	K	CA	M	K	CA	M	K	CA	M	K	CA	M	K	CA	M	K	CA	M	K	CA					
Hoshiarpur	..	3	1	3	1	4	4	..	2	3	3	..	..	1	1	2	..	..	24	17	22					
Jullundur	..	5	1	3	3	2	2	3	2	3	4	4	1	4	3	..	2	1	..	42	32	14				
Ludhiana	..	6	1	4	3	4	8	3	5	3	5	5	4	5	5	..	2	2	2	53	46	28				
Kapurthala	..	..	1	1	1	..	1	2	2	2	2	..	1	1	..	..	..	..	12	5	9					
Ferozepore	..	15	3	5	14	3	2	6	1	2	7	1	2	7	4	4	8	4	3	90	37	38				
Amritsar	..	10	4	2	6	7	4	12	6	2	6	2	7	1	2	3	11	5	4	73	42	24				
Gurdaspur	..	5	4	2	3	2	1	2	3	2	4	1	3	1	..	..	2	..	..	27	16	13				
Patiala	..	3	2	3	2	4	1	6	1	2	5	2	1	3	2	..	1	..	..	41	32	7				
Sangrur	..	7	..	..	1	5	3	4	1	1	2	1	3	5	1	2	3	1	..	30	14	13				
Bhatinda	..	6	1	..	7	2	..	1	2	..	4	2	1	4	3	3	8	..	2	65	21	17				
Rupar	..	1	..	..	1	..	1	..	1	..	1	2	..	1	2	..	..	..	..	9	14	10				

M—Murder.

K—Kidnapping.

CA—Criminal Assault.

Statement of Cases of Murders, Kidnapping and Criminal Assault for the year 1966

District	January			February			March			April			May			June			
	M	K	CA	M	K	CA	M	K	CA	M	K	CA	M	K	CA	M	K	CA	
Hoshiarpur	...	3	1	3	2	4	3	1	1	...	5	1	1	2	1	3	3	...	3
Jullundur	...	5	3	1	1	3	2	2	4	...	5	2	1	3	3	...	2	...	...
Ludhiana	...	2	2	...	4	4	1	5	3	1	5	2	2	3	6	3	10	4	2
Kapurthala	...	...	...	...	1	...	...	2	...	1	1	1	1	1	1	...	...	...	1
Ferozepur	...	5	5	3	7	5	4	5	5	6	8	4	3	8	5	...	6	1	...
Amritsar	...	4	3	...	2	2	1	4	2	1	6	5	...	4	3	...	6	3	1
Gurdaspur	...	2	2	1	2	1	...	...	3	...	...	1	...	7	...	3	1	2	3
Patiala	...	...	3	...	2	5	...	4	2	...	1	4	...	8	2	2	7	4	...
Sangrur	...	1	...	...	2	...	...	2	1	...	4	3	...	2	...	...	4	...	1
Bhatinda	...	2	1	...	6	1	1	7	3	4	4	...	2	6	3	...	8	2	...
Rupar	...	...	...	...	...	2	1	1	1	1	1	1	4	1	3	1	1	1	2

M—Murder.

K—Kidnapping,

CA—Criminal Assault.

Statement of Cases of Murders, Kidnapping and Criminal Assault for the year 1966—concl'd,

372

District	July			August			September			October			November			December			Total			
	M	K	CA	M	K	CA	M	K	CA	M	K	CA	M	K	CA	M	K	CA	M	K	CA	
Hoshiarpur	--	2	2	1	2	3	3	3	1	6	--	2	3	--	3	1	--	2	--	19	26	35
Jullundur	--	2	3	4	1	4	1	4	2	5	4	1	1	5	3	--	2	2	1	40	27	20
Ludhiana	--	6	4	2	4	4	1	2	1	1	4	--	2	4	3	1	3	1	2	40	41	24
Kapurthala	--	1	1	2	1	--	1	1	--	1	1	--	1	2	--	1	--	--	--	11	4	9
Ferozepur	--	8	3	4	10	6	12	7	--	4	19	--	3	3	5	9	3	4	2	109	39	53
Amritsar	--	11	2	1	8	4	1	7	--	1	4	--	2	5	5	--	4	2	--	59	29	14
Gurdaspur	--	3	1	--	4	4	4	3	--	1	1	2	7	1	3	--	--	2	3	25	23	30
Patiala	--	2	3	1	4	3	2	2	1	2	2	5	2	1	2	--	1	3	1	24	36	16
Sangrur	--	--	1	3	2	3	1	2	--	1	5	--	2	4	2	--	--	--	--	40	11	13
Bhatinda	--	8	2	4	4	2	--	6	4	2	14	2	4	6	3	1	4	--	2	70	25	20
Rupar	--	2	1	--	--	--	--	1	--	2	1	2	--	1	1	--	--	--	1	9	10	12

M—Murders.

K—Kidnapping.

CA—Criminal Assault.

Statement of Cases of Murders, Kidnapping and Criminal Assault from 8-3-67 to 31-9-67

District	March			April			May			June			July		
	M	K	CA	M	K	CA	M	K	CA	M	K	CA	M	K	CA
Hoshiarpur	...	...	1	3	3	1	1	...	1	...	3	2	4	...	2
Jullundur	...	1	3	...	4	4	1	2	5	1	3	3	3	4	...
Ludhiana	...	5	1	2	4	3	2	7	3	...	3	1	2	9	...
Kapurthala	...	1	1	...	2	..	2	5	...	...	...	...	...	3	2
Ferozepur	...	3	1	2	4	4	4	7	1	6	4	1	6	9	2
Amritsar	...	...	6	5	7	11	6	11	7	4	6	7	5	6	8
Gurdaspur	...	1	..	1	1	...	2	4	2	1	1	3	2	5	5
Patiala	...	...	3	1	5	1	..	5	4	1	3	2	1	1	3
Sangrur	...	...	2	1	3	..	1	4	2	...	4	1	...	5	...
Bhatinda	...	5	2	...	5	1	...	12	...	...	5	3	2	5	...
Rupar	...	1	...	...	1	3	1	...	...	...	...	1	1	2	1

M—Murders.

K—Kidnapping.

CA—Criminal Assault.

Statement of Cases of Murders, Kidnapping and Criminal Assault from 8-3-67 to 31-10-67—concl'd,

Total

October

September

August

District

CA

K

M

CA

K

M

CA

K

M

CA

K

M

Hoshiarpur

Jullundur

Ludhiana

Kapurthala

Ferozepur

Amritsar

Gurdaspur

Patiala

Sangrur

Bhatinda

Rupar

M—Murder.

K—Kidnapping.

CA—Criminal Assault.

Demonstration held at Hoshiarpur

*664. Pandit Mohan Lal : Will the Chief Minister be pleased to state—

- (a) whether he is aware of the fact that in the month of October, 1967, a demonstration by 500 People, or thereabouts, was held at Hoshiarpur, before the City Kotwali against the alleged Police excesses upon certain individuals ;
- (b) if the reply to part (a) above be in the affirmative the reasons for the said demonstration and the action, if any, taken by the Government to remove the grievances of the persons concerned ?

Sardar Lachhman Singh Gill: (a) A demonstration was staged by about 100 people in front of police station City Kotwali, Hoshiarpur, on 25th October, 1967.

(b) Alleged beating given to one Darshan Singh by the Police Staff was the reasons for the demonstration. One Head Constable of Police concerned in this affair has been suspended and the S.I. incharge of the Police Station has been transferred from there. An enquiry is being conducted by S.D.O. (C) Hoshiarpur.

[(ੳ) 25.10.67 ਨੂੰ ਸ਼ਹਿਰ ਕੁਤਵਾਲੀ, ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ. ਦੇ ਸਾਮੁਣ 100 ਆਦਮੀਆਂ ਨੇ ਮੁਜ਼ਾਹਿਰਾ ਕੀਤਾ ਸੀ।

(ਅ) ਸ਼੍ਰੀ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਦੀ ਮਾਰ ਕੁਟਾਈ ਦਾ ਜਿਹੜਾ ਇਲਜ਼ਾਮ ਪੁਲਿਸ ਅਮਲੇ ਉਤੇ ਲਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਉਹ ਮੁਜ਼ਾਹਿਰੇ ਦੇ ਕਾਰਨ ਹੀ ਸੀ। ਸਬੰਧਤ ਪੁਲਸ ਦਾ ਇਕ ਹੈਡ ਕੰਸਟੇਬਲ ਇਸ ਮੁਆਮਲੇ ਕਾਰਨ ਮੁਅਤਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਬਾਣੇ ਦਾ ਇਨਚਾਰਜ ਐਸ. ਆਈ. ਬਦਲ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਐਸ. ਡੀ. ਓ. (ਸਿਵਲ) ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ ਵਲੋਂ ਤਫਤੀਸ਼ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ।]

Scheduled Caste Officers working as Superintendents of Police in the State

*681. Chaudhri Sunder Singh : Will the Chief Minister be pleased to state whether any officers belonging to the Scheduled Castes are at present working as Superintendents of Police in any districts in the State if so, their names ?

Sardar Lachhman Singh Gill : No. Shri Parkash Chand, I.P.S. was posted as Superintendent of Police, Gurdaspur, in September, 1967. He was later selected for training at the Administrative Staff College, Hyderabad, for the course commencing on 16th October, 1967. His transfer to Gurdaspur was, therefore, held in abeyance pending his training at Hyderabad.

Land Acquired under Punjab Tenancy Acts

*789. Acharya Prithvi Singh Azad : Will the Chief Minister be pleased to state —

- (a) the total acreage of surplus agriculture land so far acquired under the Punjab Security of Land Tenures Act, 1953, and the Pepsu Tenancy and Agricultural Lands Act, 1955 ;
- (b) the total number of tenants benefited by the implementation of the above-mentioned Acts ?

Sardar Lachhman Singh Gill : (a) 1,82,273 standard acres.

(b) 26,869 tenants.

[(ੳ) 1,82,273 ਸਟੈਂਡਰਡ ਏਕੜ

(ਅ) 26,869 ਮੁਜ਼ਾਹਰੇ]

Appointment of Assistant Consolidation Officers as Naib-Tehsildars

*683. Sardar Amar Singh Dosanjh : Will the Chief Minister be pleased to state —

whether it is a fact that the Government had decided to appoint 28 Assistant Consolidation Officers in the Revenue Department as Naib-Tehsildars in the month of July, 1966, if so, the action taken on the said decision and the time by which it is likely to be implemented?

Sardar Lachhman Singh Gill : (a) Yes.

(b) The Commissioners of the Divisions were asked to absorb the Assistant Consolidation Officers as Naib Tehsildars/Naib-Tehsildar candidates by determining their suitability in consultation with the Subordinate Services Selection Board (now merged in the Public Service Commission). Due to Reorganisation of the State, some changes took place. The Commissioners addressed the Public Service Commission for its advice, shortly after the decision was conveyed to them. The matter is being pursued by them with the Commission. As soon as the advice of the Commission is received further action will be taken to absorb the Assistant Consolidation Officers as Naib-Tehsildars.

[(ੳ) ਹਾਂ ਜੀ ।

(ਅ) ਡਵੀਜ਼ਨਾਂ ਦੇ ਕਮਿਸ਼ਨਰਾਂ ਨੂੰ ਸਹਾਇਕ ਚੱਕਬੰਦੀ ਅਫਸਰਾਂ ਨੂੰ ਅਧੀਨ ਸੇਵਾ ਦੇਣ ਬਾਰੇ (ਜੋ ਹੁਣ ਪੰਜਾਬ ਸੇਵਾ ਕਮਿਸ਼ਨ ਵਿਚ ਮਿਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ) ਨਾਲ ਸਲਾਹ ਮਸ਼ਵਰਾ ਕਰਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਕਰਨ ਉਪਰੰਤ ਨਾਇਬ-ਤਹਿਸੀਲਦਾਰਾਂ ਉਮੀਦਵਾਰ ਨਾਇਬ-ਤਹਿਸੀਲਦਾਰਾਂ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਰਖਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ । ਰਾਜ ਦੇ ਪੁਨਰਗਠਨ ਕਾਰਣ ਕੁਝ ਤਬਦੀਲੀਆਂ ਆਈਆਂ । ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਸੂਚਨਾ ਮਿਲਣ ਤੋਂ ਛੇਤੀ ਹੀ ਪਿਛੋਂ ਕਮਿਸ਼ਨਰਾਂ ਨੇ ਲੋਕ ਸੇਵਾ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੂੰ ਸਲਾਹ ਦੇਣ ਲਈ ਲਿਖਿਆ । ਉਹ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨਾਲ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ਜਿਉਂ ਹੀ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੀ ਸਲਾਹ ਵਸੂਲ ਹੋ ਗਈ ਤਾਂ ਸਹਾਇਕ ਚੱਕਬੰਦੀ ਅਫਸਰਾਂ ਨੂੰ ਨਾਇਬ-ਤਹਿਸੀਲਦਾਰਾਂ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਰੱਖਣ ਬਾਰੇ ਅਗਲੇਰੀ ਕਾਰਵਾਈ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ ।]

Death of a Patient in V.J. Hospital, Amritsar.

*758. Shri Harbans Lal Khanna : Will the Minister for Health be pleased to state —

- whether one Shri Baldev Singh was admitted in the V.J. Hospital Amritsar, in the Orthopaedic Ward on 12th June, 1967 ;
- whether any complaint was received by the Government from his guardians that he was not properly attended ;
- whether it is a fact that the Surgeon and instruments required for his operation were not available ;
- whether it is also a fact that he expired on 13th June 1967, at 5.00 p.m.;
- if the reply to parts (a), (b) and (c) above be in the affirmative whether any enquiry was held into the said complaint, if so, the findings thereof; if not, the reasons therefor ?

Shri Ram Prakash Dass : (a) Yes.

(b) No.

(c) No Surgical treatment was considered proper in the case.

(d) He expired on 13th June, 1967. at 6.00 p.m.

(e) No enquiry was held.

Motor Spare Parts purchased by the Pepsu Road Transport Corporation, Patiala.

*676. Sardar Gurdev Singh Sidhu : Will the Minister for Transport be pleased to state whether the Pepsu Road Transport Corporation, Patiala, purchased any motor spare parts in the beginning of this year, if so, the amount of damurrage and wharfage paid to the Railway authorities for getting the delivery thereof ?

Sardar Parkash Singh Majitha : (1) Spare parts purchased in the 1st quarter of this calendar year .. Rs 4,31,234.24

(2) Amount of damurrage and wharfage paid to the railway authorities .. Rs 1 761.40

[(1) ਇਸ ਕਲੰਡਰ ਸਾਲ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਤਿਮਾਹੀ ਵਿਚ ਖਰੀਦੇ ਗਏ ਸਪੇਅਰ ਪਾਰਟ 4,31,234.24 ਰੁਪਏ

(2) ਰੇਲਵੇ ਅਫਸਰਾਂ ਨੂੰ ਡੈਮਰੇਜ ਅਤੇ ਵਾਰਫੇਜ ਵਜੋਂ ਅਦਾ ਕੀਤੀ ਰਕਮ 1,761.40 ਰੁਪਏ

Incentive for Small-scale Industries in Border Town of Amritsar

*757. Shri Harbans Lal Khanna : Will the Minister for Industries be pleased to state —

(a) whether he is aware of the fact that Amritsar is one of the biggest cities of the Punjab ;

(b) whether he is also aware of the fact that Amritsar being an Industrial city is also a border town ;

(c) whether he is further aware of the fact that the Small-scale Industry in the said Town is facing crises for the last 2 year ;

(d) whether Government has any proposal under its consideration to give incentive to the Industry of the said Border Town; if so the stage of the said proposal ;

(e) the steps taken by the Government to encourage/attract the industry in the said Town ;

(f) the details of the facilities and amenities given to the Industry in Amritsar District in 1967 ?

Shri B.N. Makkar : The requisite information is laid on the Table of the House.

Answer to Vidhan Sabha Starred Question No. 757 by Shri Harbaes Lal Khanna, M.L.A. regarding incentive for small-scale industries in border town of Amritsar.

(a) Yes.

(b) Yes.

(c) Yes, only the Textile Industry in the Small Scale Sector.

(d) Yes, the Industrial Policy Statement made by the Punjab Government provides that Amritsar Town will get all the concessions granted to the industries at selected Focal points in the State.

These are:—

(i) exemption from sales tax, purchase tax and inter-State sales tax and exemption from electricity duty for five years ;

(ii) Government participation in share capital of public limited companies.

(iii) allotment of land and recovery of price in instalments over 8 years with 10 per cent initial payment.

(iv) price preference of 17½ per cent for Small Scale and 7½ per cent for large scale industries for 10 years in all Government purchases ;

(v) preference in electricity connections;

(vi) subsidy on feasibility report, and

(vii) loan for self-generation of power.

In addition, special concessions such as, refund of purchase and sales tax upto 50 per cent and octroi duty upto 50 per cent will be granted to the existing units for five years. Details of procedure and rules to govern the grant of various concessions and incentives are under preparation.

(e) As at (d) above.

(f) (i) Property tax on Factory Buildings which was imposed in April, 1967, has been abolished in the State including Amritsar.

(ii) Special defence order of 3 lacs barracks blankets worth Rs. 87 lacs secured for woollen industry of Amritsar was got extended up to 31st May, 1967, and efforts to get it further extended by the Government of India are continuing.

(iii) Loans under the Punjab State Aid to Industries Act, 1935, amounting to Rs. 5,16,110 were sanctioned and disbursed in Amritsar District from 1st January, 1967 upto 31st October 1967, and recommendations for grant of loan amounting to Rs 86,000 are under the consideration of Government.

(iv) In collaboration with the Punjab State Small Industries Corporation, allocation of imported Nylon yarn worth Rs. 32 lacs was got made from the State Trading Corporation of India for distribution in Punjab, out of which imported yarn worth about Rs. 23½ lacs is being distributed to the Amritsar industry alone.

(v) A scheme was formulated in collaboration with the Punjab State Small Industries corporation for marketing of Art Silk and Textile Goods of Small scale Industry of Amritsar in big cities like Bombay, Bangalore and Madras.

Linking Dearness Allowance with cost of living index in case of Government Employees in the State.

*769. Comrade Harkishan Singh Surjeet: Will the Minister for Finance be pleased to state whether it is the policy of the Government to link the Dearness Allowances with the cost of living index in the case of its employees, if so, the steps so far taken by the Government to implement that policy ?

Dr. Jagjit Singh : Yes. The State Government sanctioned Dearness Allowance at the same rates with effect from 1st May, 1967, as were then obtaining under the Central Government. The Central Government, however, subsequently enhanced the Dearness Allowance rates with retrospective effect in view of the rise in All-India Consumer's Price Index. The State Government have also now allowed the same increase with retrospective effect from 1st May, 1967.

Dearness Allowance of Government Employees in the State

*771. Comrade Harkishan Singh Surjeet : Will the Minister for Finance be pleased to state—

(a) whether he is aware of the fact that the Central Government has recently made an increase in the Dearness Allowance of its employees after the Punjab Government had sanctioned the Central Dearness Allowance to its employees ;

(b) whether he is also aware of the fact that there is great restlessness among the Punjab Government employees and the Punjab Subordinate Services Federation because of the Punjab Government's not taking any decision so far in regard to the increase referred to in part (a) above;

(c) if the reply to parts (a) and (b) above be in the affirmative, the steps proposed to be taken by the Government to enhance the Dearness Allowance of its employees to the level of the Central Government employees and the time by which it is likely to be done ?

Dr. Jagjit Singh : (a) Yes.

(b) & (c) The Punjab Government have also enhanced the dearness allowance of its employees to the level of the Central Government employees with retrospective effect from 1st May, 1967.

*746. Sardar Kirpal Singh Dhillon : Will the Minister for Excise and Taxation be pleased to state —

- (a) whether there is any proposal under the consideration of the Government to grant bar licences to hotel owners in the State, if so what ?
- (b) the circumstances which led the Government to issue these licenses;
- (c) the names of the hotels, if any, to which these licences have been issued so far ;
- (d) the names of the hotels in the State which enjoyed bar licence facilities before April, 1967.
- (e) the total amount of licence fees, if any, so far realised by the Government on this account ?

Shri Harbhajan Singh : (a) The policy being followed at present is that bar licences may be issued to good hotels and restaurants in the State at suitable places.

(b) There is a provision under the Excise Act, and the Rules framed thereunder, under which Bar licences are issued. The scheme had been liberalised with a view to providing facilities to tourists and high class gentry to consume liquor in hotels and restaurants of repute.

(c), (d) and (e) A statement containing information in regard to parts (c), (d) and (e) of the question has been laid on the Table of the House.

[(ੳ) ਇਸ ਵੇਲੇ ਜਿਸ ਪਾਲਸ਼ੀ ਉਤੇ ਅਸੀਂ ਚਲ ਰਹੇ ਹਾਂ ਉਹ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਸ਼ਰਾਬਨੋਸ਼ੀ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦੇ ਲਸੰਸ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਯੋਗ ਥਾਵਾਂ ਉਤੇ ਚੰਗੇ ਹੋਟਲਾਂ ਅਤੇ ਰੈਸਟੋਰੈਂਟਾਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ।

(ਅ) ਆਬਕਾਰੀ ਐਕਟ ਅਤੇ ਉਸ ਅਧੀਨ ਬਣਾਏ ਗਏ ਨਿਯਮਾਂ ਦੀ ਸੂਰਤ ਅਨੁਸਾਰ ਸ਼ਰਾਬਨੋਸ਼ੀ ਦੇ ਲਸੰਸ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਸਕੀਮ ਉਦਾਰਤਾ ਪੂਰਨ ਇਸ ਨਜ਼ਰੀਏ ਨਾਲ ਬਣਾਈ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਯਤਨਾਂ ਅਤੇ ਚੰਗੇ ਚੰਗੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਸਹੂਲਤ ਪ੍ਰਦਾਨੀ ਜਾਵੇ ਕਿ ਉਹ ਚੰਗੀ ਸਾਖ ਵਾਲੇ ਹੋਟਲਾਂ ਅਤੇ ਰੈਸਟੋਰੈਂਟਾਂ ਵਿਚ ਬਹਿ ਕੇ ਸ਼ਰਾਬ ਪੀ ਸਕਣ।

(ੲ) (ਸ) ਸਵਾਲ ਦੇ ਭਾਗ 'ੲ' 'ਸ' ਅਤੇ 'ਹ' ਨਾਲ ਸਬੰਧ ਰੱਖਣ ਵਾਲੀ ਸੂਚਨਾ ਦਰਸਾਉਣ ਅਤੇ (ਹ) ਵਾਲੀ ਸਟੇਟਮੈਂਟ ਸਭਾ ਦੇ ਸਾਮਣੇ ਪੇਸ਼ ਹੈ।]

Statement

Serial No.	Name of the hotel/restaurant	Number
1	M's Green Hotel, Patiala	.. L-4 & L-5
2	M/s Standard Hotel, Patiala	.. L-4 L-5
3	M/s Galary Hotel, Patiala	.. L-3
4	M/s Gulmohar Hotel, Ludhiana	.. L-3 & L-4
5	M/s Green Hotel, Ludhiana	.. L-4
6	M/s Moti Mahal Hotel, Jullundur	.. L-4 & L-5
7	M/s Rosella Restaurant, Bhatinda	.. L-4 & L-5
8	M/s A Dinoshow & Co, Ferozepur Cantt.	.. L-4
9	Nangal Fertilizer Co. Nangal	.. L-3

(d) All the hotels and restaurants mentioned against (c) above, except M/s Moti Mana Hotel, Jullundur and M/s Rosella Restaurant, Bhatinda, had Bar licences before April, 1967

(e) Licence fee is realised from the persons to whom these licences are issued on the basis of actual sales during the previous year as provided in the Punjab Liquor License Rules, 1957. Licence fee assessed in respect of the year 1967-68 for the afore-mentioned hotels/restaurants is given hereunder :—

Serial No.	Name of the hotel/restaurant	Amount
		Rs.
1	M/s Green, Hotel, Patiala	18,369.41
2	M/s Standard Hotel, Patiala	12,037.02
3	M/s Galaxy Hotel Patiala	1,136.27
4	M/s Gulmohar Hotel, Ludhiana	3,721.20
5	M/s Green Hotel, Ludhiana	19,151.10
6	M/s. Rosella Hotel, Bhatinda	1,630.00
7	M/s Moti Mahal Hotel, Jullundur	22,100.00
8	M/s A. Dinshaw & Co. Ferozepur	6,188.00
9	Nangal Fertilizer Co. Nangal	1,160.00 approximately

Evasion of Sales Tax in the State

*756. **Shri Harbans Lal Khanna**, : Will the Minister for Excise and Taxation be pleased to state —

(a) whether he is aware of the fact that there is a great evasion of sales tax in the State; if so, the approximate amount of the sales tax which has not been paid ;

(b) whether there is any proposal under the consideration of the Government to increase the revenue by checking such evasion ; if so, the steps taken by the Government in this connection ?

Shri Harbhajan Singh : (a) It is not possible to estimate the exact amount of such evasion. It cannot, however, be denied that the amount of such leakage is sizeable.

(b) Government have always been alive to this problem and have been taking suitable steps to bring down evasion to the minimum. Some loopholes in the law have been plugged through various legislative measures. Apart from the legal measures, several administrative measures have also been taken to check and prevent evasion.

[(ੳ) ਟੈਕਸ ਦੀ ਚੋਰੀ ਦੀ ਸਹੀ ਰਕਮ ਦਾ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਲਾਉਣਾ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਹੈ। ਪਰ ਇਸ ਗਲ ਤੋਂ ਵੀ ਇਨਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿ ਇਸ ਚੋਰੀ ਦੀ ਰਕਮ ਕਾਫ਼ੀ ਲੰਮੀ ਚੌੜੀ ਹੈ।

(ਅ) ਸਰਕਾਰ ਇਸ ਸਮੱਸਿਆ ਬਾਰੇ ਹਮੇਸ਼ਾ ਹੀ ਸੁਚੇਤ ਰਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਜਤਨ ਕਰਦੀ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਚੋਰੀ ਘਟ ਤੋਂ ਘਟ ਹੋਵੇ। ਅਨੇਕ ਵਿਧਾਨ ਬਣਾ ਕੇ ਕਨੂੰਨ ਵਿਚਲੀਆਂ ਅਨੇਕ ਖਾਮੀਆਂ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕੀਤਾ

ਗਿਆ ਹੈ। ਕਨੂੰਨੀ ਕਾਰਵਾਈ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕੁਝ ਇੰਤਜ਼ਾਮੀਆਂ ਕਾਰਵਾਈ ਵੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਕਿ ਇਹ ਚੋਰੀ ਰੋਕੀ ਜਾ ਸਕੇ।]

ANSWERS TO STARRED QUESTIONS CONVERTED INTO UNSTARRED QUESTIONS

Retrenchment of Officers in the Public Relations Department

*420. (C.U.) Sardar Mohinder Singh Gill : Will the Chief Minister be pleased to state —

(a) whether any D.P. R.Os. or Deputy Directors have been retrenched with retrenchment in the Public Relations Department, Punjab ;

(b) the number and names of the Director, Deputy Directors, Joint Directors or D.P.R.Os. in the Public Relations Department in the State at Present ?

Sardar Lachhman Singh Gill : (a) No.

(b) A statement containing the required information is placed on the Table of the House.

[(ਕ) ਨਹੀਂ।

(ਖ) ਲੋੜੀਂਦੀ ਸੂਚਨਾ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਸਟੇਟਮੈਂਟ ਸਭਾ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਪੇਸ਼ ਹੈ।]

Statement

Serial No.	Name and Designation	Place of posting	REMARKS
1	Shri Roshan Lal Verma, Director	.. Chandigarh	
2	Shri R.C. Aggarwal, Joint Director-cum-Secretary	Chandigarh	
3	Shrimati A. Mardhekar, Deputy Director	.. Chandigarh	
4	Shri J. S. Sidhu, Deputy Director	.. Chandigarh	On leave
5	Shri Niranjana Singh, Deputy Director	.. Chandigarh	
6	Shri Gurnam Singh Tir, Deputy Director	.. Chandigarh	
7	Shri R.S. Gill, District Public Relations Officer	.. Jullundur	
8	Shri H.S. Khurana, District Public Relations Officer	Bhatinda	
9	Shri Tirlochan Singh, District Public Relations Officer	Patiala	
10	Shri G.S. Sodhi, District Public Relations Officer	Ludhiana	
11	Shri Kalyan Singh, District Public Relations Officer	Amritsar	
12	Shri Waryam Singh, District Public Relations Officer	Ferozepore	
13	Shri Gopal Singh, District Public Relations Officer	Gurdaspur	
14	Shri Sulakhan Singh, District Public Relations Officer	Sangrur	
15	Shri Jaidev Krishan, District Public Relations Officer	Rupar	
16	Shri P.N. Prasher, District Public Relations Officer. (under Suspension)	Hoshiarpur	

Reconstitution of State Board for Ayurvedic and Unani Systems of Medicines

*530. Shri A. Vishwanathan : Will the Minister for Health be pleased to state whether the State Board for Ayurvedic and Unani Systems of Medicines has been reconstituted, if not, the reasons therefor.

Shri Ram Parkash Dass : No.

A bill for amending the Punjab Ayurvedic Practitioners Act, 1963, has been introduced in the ensuing session of the Punjab Vidhan Sabha which contains the necessary provision for the creation of an interim Board.

Civil Hospital, Ferozepur

*540. Sardar Mohinder Singh Gill : Will the Minister for Health be pleased to state—

- (a) the date on which the building of the Civil Hospital at Ferozepore was completed ;
- (b) the number and names of the doctors and other staff working in the said hospital at present ;
- (c) the date when the said hospital was upgraded ;
- (d) whether he is aware of the fact that the building of the said hospital is in bad condition and the staff is inadequate ; if so, the action, if any, being taken in the matter.

Shri Ram Parkash Dass : (a) The exact date of completion of the existing building of the Civil Hospital, Ferozepore, is not known as it is quite an old building

(b) Number and details of the staff along with their names are given in the statement at Annexure I.

(c) It has not yet been upgraded.

(d) The condition of the building is satisfactory though the accommodation is not adequate. The staff at present is adequate for the existing sanctioned bed strength. In order to meet the growing demand of the people for better medical facilities at the district hospital, it is proposed to upgrade this hospital to a 100 bedded hospital during the Fourth Plan period.

ANNEXURE I

Serial No.	Name and Designation	Number	of Sanctioned Post
1	Dr. H.S. Mahal, Senior Medical Officer	..	1
2	Dr. (Mrs.) Balbir Kaur, S. M. O. Women Section	..	1
3	Dr. Bhajan Singh, Radiologist	..	1
4	Dr. Chanan Singh, Pathologist	..	1
5	Dr. H.S. Kahlon Assistant Dental Surgeon	..	1
6	Shri Gurdev Singh, Pharmacist	..	1
7	Shri Raghunath Malhotra, Pharmacist	..	1
8	Shri Gurdial Singh Pharmacist	..	1
9	Shri Madan Lal, Pharmacist	..	1
10	Shri Dwarka Nath Pharmacist	..	1
II	Sm, Prakash Devi, Pharmacist	..	1

} 6 Nos.

Serial No.	Name and Designation	Number of Sanctioned Posts
12	<i>Vacant</i> : Nursing Sister	.. 1
13	Smt. El Shah, Staff Nurse	.. }
14	Smt. J.G. Ram, Staff Nurse	.. }
15	Smt. Kamlesh Gupta, S. Nurse	.. }
16	Smt. Mukhtiar Kaur, A.N.M.	.. }
17	<i>Vacant</i> : Staff Nurse	.. }
18	Charan Dass, Male Nurse	.. }
19	Jagan Nath Male Nurse	.. }
20	<i>Vacant</i> .	.. }

Industrial Loans granted in the State

*541. Sardar Mohinder Singh Gill : Will the Minister for Industries be pleased to state—

- (a) the total amount of the industrial loans advanced by the Government in the State during the period from March, 1967, to date ;
 (b) the percentage of interest being charged on the said loans ?

Shri B.N. Makkar : (a) The total amount of the industrial loan advanced by the Government in the State during the period from March, 1967, to date Rs 24,31,659

- (b) The percentage of interest being charged on the said loans
- (i) For loans up to Rs 25,000—3 per cent
- (ii) For loans exceeding Rs 25,000 but not exceeding Rs 50,000—7 per cent
- (iii) For loans to Industrial Co-operative Societies — 2½ per cent

Agricultural Loans granted in the State

*542 (C.U.) Sardar Mohinder Singh Gill : Will the Minister of State for Agriculture and Food and Supplies be pleased to state—

- (a) the total amount of Agricultural loans advanced by the Government in the State during the period from March, 1967, to date ;
 (b) the percentage of interest being charged on the said loans ?

Shri Jasdev Singh : (a) Rs 2,78,48,00,900.00

(b) 5½ per cent to 7½ per cent.

Change in the Allocation of Government Employees

*543. (C.U.) Sardar Mohinder Singh Gill : Will the Chief Minister be pleased to state—

- (a) The total number of Government employees who desire a change in their allocation from one State to another consequent on the Re-organisation of Punjab ;

(b) the total number of employees whose allocation has been changed according to their wishes ;

(c) the total number of employees whose cases are still pending ?

Sardar Lachhman Singh Gill : (a) 11,547.

(b) 269 (The final notification in these cases has been issued by the Government of India).

(c) Almost all the remaining cases have been examined by the inter-State Committee of Chief Secretaries and these are in the process of being sent up to the Government of India after the final individual scrutiny of each case as required by the Government of India.

[(ਕ) 11,547 ।

(ਖ) 269 (ਇਨ੍ਹਾਂ ਕੇਸਾਂ ਵਿਚ ਅੰਤਮ ਅਧਿਸੂਚਨਾਂ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਵਲੋਂ ਜਾਰੀ ਕੀਤੀ ਜਾ ਚੁਕੀ ਹੈ)।

(ਗ) ਬਾਕੀ ਤਕਰੀਬਨ ਸਾਰੇ ਕੇਸ ਮੁਖ ਸਕਤਰਾਂ ਦੀ ਅੰਤਰ-ਰਾਜ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਮੁਆਇਨਾ ਕਰ ਲਏ ਹਨ ਅਤੇ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਵਖਰੇ ਵਖਰੇ ਤੌਰ ਤੇ ਹਰ ਕੇਸ ਦੀ ਛਾਨਬੀਨ ਕਰਨ ਮਗਰੋਂ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਭੇਜੇ ਜਾਣ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਵਿਚ ਹਨ ।]

Consumers Co-operative Store, Ludhiana

*617. (C.U.) Shri A. Vishwanathan : Will the Minister of Co-operation and, Parliamentary Affairs be pleased to state—

(a) the date when the Ludhiana Consumers Co-operative Store was started ;

(b) the total number of members of the said store as on 31st December 1966 ;

(c) whether any of them had not been issued any share certificates till the date mentioned in part (b) above; if so, their number ;

(d) whether it is a fact that elections to the Board of Management of the said Store have not been held so far ; if so, the reasons, therefor ;

(e) the date when the Union of the workmen of the above-mentioned store was formed ;

(f) whether it is also a fact that the President and the Secretary of the union of the Employees were dismissed without any enquiry; if so, when ;

(g) whether it is further a fact that some employees were forced to submit their resignations under pressure and intimidation ;

(h) whether a detailed audit of the Stores, inventory and accounts of the said store has ever been held ?

Chaudhari Kartar Singh : (a) 28th April, 1963.

(b) 16,954.

(c) No share certificates were issued to any member upto 31st December, 1966, but 873 share certificates have been issued since then. No share certificates have been issued, so far, to 16,081 members.

(d) Yes. The State Government,—vide their notification No. 11402-Co-op-(IV)-66/1017, dated 10th October, 1966, have exempted the Ludhiana Central Co-operative Consumers Store from holding elections for 5 years from the date of notification.

(e) There is no Union of the workers of this Store.

(f) No.

(g) No.

(h) Yes. The concurrent audit of the Ludhiana Central Co-operative Consumers Store is being conducted regularly by the audit party appointed by the Chief Auditor, Co-operative Societies, Punjab.

Representation from Action Committee of Students of Government Ayurvedic College, Patiala

*618. (C.U.) Shri A. Vishwanathan : Will the Minister for Health be pleased to state whether he received any representation dated 29th November, 1966 and 19th December, 1966, from the Action Committee of the students of the Government Ayurvedic College, Patiala; if so, the action, if any taken thereon.

Shri Ram Parkash Dass : Yes. The matter is under consideration of Government.

Area under forests in the State

*620. (C.U.) Shri A. Vishwanathan : Will the Minister for Finance be pleased to state—

- (a) the percentage of the total area of the State under forests at present ;
- (b) the total fuelwood requirement of the State ;
- (c) the steps, if any being taken towards afforestation ?

Dr. Jagjit Singh : (a) 3.7 per cent.

(b) 125 Million Cft.

(c) (i) The Gair Mumkin evacuated land is being transferred to the Forest Department for the purpose of afforestation.

(ii) The Local people are being approached and persuaded to plant more trees on their vacant lands and on the boundaries of the fields.

Upgrading of Medical Schools

*621. (C.U.) Shri A. Vishwanathan : Will the Chief Minister be pleased to state the total number of Middle Schools proposed to be upgraded during the next year ?

Sardar Lachhman Singh Gill : 25 Schools.

Police Officers

*623. (C.U.) Shri A. Vishwanathan : Will the Chief Minister be pleased to state—

- (a) the total number of Police Constables, district-wise, in the state at present ;
- (b) the total sanctioned strength of Police Constables, in the State ;
- (c) the total number of Traffic Constables required in each district according to the sanctioned strength ;
- (d) the total number of Harijan Constables in each district as at present ;
- (e) the total number of A.S.Is. and S.Is. in the State at present together with the number of Harijans amongst them ?

Sardar Lachhman Singh Gill : (a) A statement showing the district-wise sanctioned strength of constables in the State is laid on the table of the house.

(b) 17,903.

(c) The requirement of Traffic Constables has no bearing on the sanctioned strength of Constables in a district. The requirements of Traffic Police Constables are based on the traffic points and allied factors in a locality. The number of Constables at present employed on traffic duties in each districts is shown in the statement laid on the Table of the House.

(d) The total number of Harijan Constables in each district as at present is also shown in the statement laid on the Table of the House.

(e) The sanctioned strength of S.Is. and A.S.Is. in the State is 800 and 1,151 and the number of Harijans among them is 18 and 22 respectively.

[(ੳ) ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾਵਾਰ ਪੁਲਿਸ ਕਾਨਸਟੇਬਲਾਂ ਦੀ ਪਰਵਾਨਤ ਗਿਣਤੀ ਦਾ ਵੇਰਵਾ-ਪੱਤਰ ਸਭਾ ਦੇ ਪੇਸ਼ ਹੈ।

(ਅ) 17903

(ੲ) ਜਿਨੇ ਟਰੈਫਿਕ ਕਾਨਸਟੇਬਲਾਂ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਉਸ ਦਾ ਸਬੰਧ ਕਿਸੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਵਿਚ ਕਾਨਸਟੇਬਲਾਂ ਦੀ ਪਰਵਾਨਤ ਗਿਣਤੀ ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਨਹੀਂ। ਟਰੈਫਿਕ ਪੁਲਿਸ ਕਾਨਸਟੇਬਲਾਂ ਦੀ ਲੋੜ ਕਿਸੇ ਥਾਂ ਦੇ ਟਰੈਫਿਕ ਪ੍ਰਮਾਣਿਤਾਂ ਅਤੇ ਇਸ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ

ਹੋਰ ਗਲਾਂ ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਹੈ । ਇਸ ਵੇਲੇ ਹਰੇਕ ਜ਼ਿਲੇ ਵਿਚ ਟਰੇਫਿਕ ਡਿਊਟੀ ਤੇ ਲੱਗੇ ਕਾਨਸਟੇਬਲਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਸਭਾ ਸਾਹਮਣੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਵੇਰਵਾ-ਪੱਤਰ ਵਿਚ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ ।

(ਸ) ਇਸ ਸਮੇਂ ਹਰੇਕ ਜ਼ਿਲੇ ਵਿਚ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੇ ਹਰੀਜਨ ਕਾਨਸਟੇਬਲਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਸਭਾ ਸਾਹਮਣੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਵੇਰਵਾ-ਪੱਤਰ ਵਿਚ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ ।

(ਹ) ਸਟੇਟ ਵਿਚ ਸਬ-ਇਨਸਪੈਕਟਰਾਂ ਅਤੇ ਐਸਿਸਟੈਂਟ ਸਬ-ਇਨਸਪੈਕਟਰਾਂ ਦੀ ਪਰਵਾਨਤ ਗਿਣਤੀ ਤਰਤੀਬ ਅਨੁਸਾਰ 800 ਅਤੇ 1151 ਹੈ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਹਰੀਜਨਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਤਰਤੀਬਵਾਰ 18 ਅਤੇ 22 ਹੈ ।]

Statement

District	Sanctioned strength of Constables	Constables employed on traffic duties	Total number of Harijan Constables
1	2	3	4
Hoshiarpur	644	13	147
Jullundur	1,096	50	105
Ludhiana	1,020	52	210
Ferozepore	1,527	39	208
Amritsar	2,117	62	248
Gurdaspur	814	12	129
Kapurthala	418	10	95
Patiala	1,314	56	209
Sangrur	992	13	117
Bhatinda	920	16	138
Rupar	327	..	45

Government Ayurvedic Dispensaries/Hospitals in the State

*625. (C.U.) Shri A. Vishwanathan: Will the Minister for Health be pleased to state—

(a) the total number of Ayurvedic Graduates and Graduates of combined Courses in the State at present ;

(b) the total number of Ayurvedic Dispensaries and Hospitals being run by the Government in the State at present?

Shri Ram Parkash Dass : (a) Total number of Ayurvedic Graduates and Graduates of combined Courses working in the Government Ayurvedic Dispensaries/Hospitals is 156.

(b) 160 Ayurvedic Dispensaries; one fifty bedded Ayurvedic Hospital and two ten bedded Ayurvedic Hospitals.

Proposed Amendment in Punjab Municipal Act

*626. (C.U.) Shri Vishwanathan: Will the Minister for Development and Local Government be pleased to state—

(a) whether there is any proposal under the consideration of the Government to introduce a bill seeking amendment in the Punjab Municipal Act; if so, the time by which it is likely to be done ;

(b) whether the Government proposes to appoint Municipal Magistrates in each District ?

Shri Faqir Chand Gupta : (a) (i) Yes.

(ii) It is proposed to introduce the Punjab Municipal Bill in the State Legislature as soon as possible during the year 1968.

(b) No.

Representation from Teaching Staff of Government Institute of Dyeing and Printing Hosiery Technology, Ludhiana

*627. Shri A. Vishwanathan : Will the Minister for Industries be pleased to state—

whether he received any representation dated 11th May, 1967 from the teaching staff of the Government Institute of Dyeing, Printing and Hosiery Technology, Ludhiana, about the revision of their scales if so, the action if any, taken thereon.

Shri B.N. Makkar : Yes. The grades have since been revised.

Representation from People of Balachaur, District Hoshiarpur

*628. Shri A. Vishwanathan : Will the Minister for Health be pleased to state whether he received any representation dated 10th April, 1967 from the people of Balachaur, district Hoshiarpur, regarding non-availability of anti-rabies vaccine ; if so, the action, if any, taken thereon.

Shri Ram Parkash Dass : Yes. Development Department was requested to impress upon the Panchayat Samiti, Balachaur, to provide funds for the opening of an anti-rabic Centre at Balachaur, who conveyed the necessary expenditure to the Panchayat Samiti. Further the Chief Medical Officer, Hoshiarpur, has since accorded sanction for the opening of an anti-rabic treatment centre at Balachaur.

Police Constables in Ludhiana

*630. (C.U.) Shri A. Vishwanathan : Will the Chief Minister be pleased to state—

(a) the present requirement of Police Constables in Ludhiana City together with the present total strength thereof ;

(b) the total number of Traffic Constables required for Ludhiana City together with their present strength ?

Sardar Lachhman Singh Gill : (a) The present requirement of Police Constables in Ludhiana City is 485 and their present total strength is 186.

(b) The total number of Traffic Constables required for Ludhiana City is 54 and their present strength is 52.

[(ੳ) ਲੁਧਿਆਣਾ ਸ਼ਹਿਰ ਲਈ ਇਸ ਵੇਲੇ ਪੁਲਿਸ ਦੇ 485 ਸਿਪਾਹੀਆਂ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵਰਤਮਾਨ ਕੁਲ ਤਾਦਾਦ 186 ਹੈ।

(ਅ) ਲੁਧਿਆਣਾ ਸ਼ਹਿਰ ਲਈ ਇਸ ਸਮੇਂ ਟਰੈਫਿਕ ਦੇ 54 ਸਿਪਾਹੀਆਂ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵਰਤਮਾਨ ਤਾਦਾਦ 52 ਹੈ।]

Supply of Waters to the Municipal Committees in the State

*631. (C.U.) Shri A. Vishwanathan: Will the Minister for Development and Local Government be pleased to state—

- (a) the total number of water meters required by the various Municipal Committees in the State at present ;
- (b) the total number of water meters available for supply to the said Committees during the current year ?

Shri Faqir Chand Gupta: (a) and (b) Information about total number of water meters required by various Municipal Committees in the State is not available. Whatever number is required is now easily available in the market.

Setting up Water Meter Factory in the State

*632. (C.U.) Shri A Vishwanathan : Will the Minister for Industries be pleased to State whether the Government proposes to instal a Water Meter Factory in the State ?

Shri B.N. Makkar : No such proposal is under the consideration of Government at present.

Supply of Water for Orchard in Fazilka Tehsil and Malout Area

*633. (C.U.). Shri A Vishwanathan: Will the Minister of State for Irrigation and Power be pleased to state—

- (a) the total number of applications for the grant of irrigation water for orchards in Fazilka Tehsil and Malout area at present pending with the Irrigation Department.
- (b) the dates when the said applications were submitted and the area for which irrigation water has been applied for ;
- (c) the reasons for not granting irrigation water for the said orchards.

Sardar Natha Singh (State Minister) : (a) 301.

(b) Statement (Appendix "A") is laid on the Table of the House.

(c) Water allowance on the distributaries including their minor falling in Fazilka Tehsil and Malout area had been exhausted as per prescribed limit fixed by the Government before the receipt of these applications from the Horticulture Department after verification.

APPENDIX 'A'

Statement showing the number of applications, dates and area where the supply of water allowance has not been sanctioned

Year	Number of applications	Date	Area in acres	Date of receipt of application from Horticulture after verification
1	2	3	4	5
1961	1	30-3-61	20	30-7-66
Total	1		20	
1962	1	20-1-62	16	27-4-64
"	1	27-1-62	6	1-4-65
"	1	27-1-62	9	1-4-65
"	1	27-1-62	17	1-4-65
"	1	29-1-62	9	1-4-65
"	1	14-3-62	5	1-4-65
"	1	30-3-62	10	14-9-63
"	1	11-6-62	14	27-4-64
"	1	30-6-62	27	27-4-64
"	1	13-8-62	7	25-1-65
"	1	19-9-62	2	22-2-66
"	1	19-9-62	5	2-3-66
"	1	24-9-62	9	10-1-66
"	1	1-12-62	4	22-2-65
Total	14		140	
1963	1	9-7-63	4	10-1-66
"	1	6-8-63	5	3-6-66
"	1	8-10-63	24	10-1-66
"	1	17-10-63	3	2-1-65
"	1	18-11-63	31	30-12-64
Total	5		67	
1964	1	8-1-64	50	30-12-64
"	1	20-5-64	20	3-7-66
"	2	9-7-64	43	22-2-65
"	1	5-8-64	7	20-6-66
"	1	24-8-64	6	30-7-66
"	1	25-9-64	22	14-1-66
"	2	29-9-64	21	11-5-65
"	3	2-11-64	16	25-6-66
				25-6-66
				25-6-66
"	1	3-12-64	12	23-7-66
"	2	24-12-64	20	30-5-66
				30-5-66
Total	15		217	

1	2	3	4	5
1965	1	19-1-65	3	25-6-67
"	2	25-1-65	17	18-7-66
"	1	29-1-65	5	18-7-66
"	1	30-1-65	13	21-7-66
"	1	31-1-65	12	21-7-66
				28-7-66
Total	6		50	
1965	1	24-2-65	3	18-7-66
"	1	27-2-65	4	18-7-66
"	1	18-3-65	20	1-4-65
"	1	17-4-65	7	30-7-66
"	1	5-5-65	4	25-10-65
"	1	10-5-65	20	4-6-66
"	1	18-5-65	18	3-6-66
"	1	19-5-65	24	18-4-66
"	5	20-5-65	66	23-7-66
				23-7-66
"	1	21-5-65	20	23-7-66
"	1	4-6-65	12	22-8-66
"	1	26-6-65	14	18-7-66
"	1	4-7-65	14	18-7-66
"	1	24-7-65	10	18-7-66
"	1	26-7-65	10	6-12-65
"	1	20-8-65	21	1-4-66
"	2	15-10-65	24	20-5-66
"	1	20-11-65	15	20-5-66
"	1	11-12-65	6	20-5-66
"	1	13-12-65	8	20-5-66
"	1	15-12-65	21	25-6-66
				2-5-66
Total	33		391	
1966	2	10-1-66	25	28-10-66
"	1	17-2-66	4	20-6-66
"	1	9-3-66	9	30-7-66
"	1	16-4-66	24	20-5-66
"	2	10-5-66	53	20-6-66
"	4	11-5-66	33	20-6-66
				30-8-66
"	1	14-5-66	8	30-8-66
				30-8-66
"	2	17-5-66	9	30-8-66
"	5	10-5-66	40	7-9-66
"	1	20-5-66	24	30-8-66
"	1	21-5-66	2	26-10-66
"	1	26-5-66	10	30-8-66
"	1	2-6-66	4	30-8-66
"	1	9-6-66	19	30-8-66
"	1	30-9-66	4	30-8-66
"	1	3-8-66	4	26-10-66
Total	26		272	

Abstract

1961	1	20
1962	14	140
1963	5	67
1964	15	217
1965	23	391
1966	26	272
Total	94	1,107

FAZILKA TEHSIL

Statement showing the number of applications, dates and areas where the supply of water allowance has not been sanctioned

Year	Number of applications	Date	Area in acres	Date of receipt of applications from Horticulture Department after verification
1	2	3	4	5
1961	1	12-7-61	28	3-2-62
"	3	10-11-61	30	14-9-64
"				16-9-64
"	1	18-11-61	11	14-9-64
"	1	6-12-61	11	27-4-64
"	1	20-12-61	8	15-7-64
"				15-4-64
Total	7		88	
1962	1	3-1-62	30	22-2-65
"	1	10-1-62	15	22-2-65
"	1	12-1-62	5	22-2-65
"	1	20-1-62	5	27-4-64
"	1	14-2-62	17	28-4-64
"	2	17-2-62	27	14-9-64
"				3-8-64
"	4	20-2-62	28	4-7-64
"				4-7-64
"				4-7-64
"	1	6-3-62	8	4-7-64
"	5	13-3-62	57	3-8-64
"				3-8-64
"	1	18-4-62	5	3-8-64
"	1	3-5-62	14	2-5-66

1	2	3	4	5
1962	2	14-5-62	16	3-6-64
"	1	8-8-62	3	3-6-64
"	1	4-9-62	15	3-6-64
"	1	13-9-62	22	3-6-64
"	5	19-9-62	73	22-2-65
"	1	12-10-62	6	8-8-64
"	2	24-10-62	20	8-8-64
"	2	29-10-62	12	25-8-64
"	1	17-11-62	4	8-12-64
Total	35		382	
1963	1	7-1-63	7	14-9-64
"	2	17-11-63	21	17-4-64
"	1	24-1-63	13	1-4-65
"	1	16-2-63	44	17-4-64
"	1	19-3-63	43	17-4-64
"	1	22-3-63	26	17-4-64
"	1	28-3-63	12	17-4-64
"	1	10-4-63	4	29-10-64
"	1	11-4-63	15	29-10-64
"	1	16-3-63	6	11-3-65
"	1	29-4-63	23	17-10-64
"	1	27-5-63	15	4-7-64
"	1	3-6-63	15	4-7-64
"	1	6-7-63	9	1-12-64
"	1	16-7-63	4	1-4-65
"	2	29-7-63	18	19-6-65
"	1	2-8-63	25	2-1-65
"	4	5-8-63	36	14-10-64
				14-10-64
				14-10-64
				14-10-64
"	1	9-8-63	3	14-10-64
"	1	10-8-63	3	14-10-64
"	2	17-8-63	13	2-5-66
				29-9-64
"	1	10-9-63	10	30-12-64
"	1	27-9-63	7	4-7-64
"	2	14-11-63	30	27-4-64
				27-4-64
"	1	18-11-63	5	19-10-64
"	1	30-11-63	23	19-10-64
"	1	3-12-63	10	22-2-65
"	1	4-12-63	5	1-2-65
"	1	9-12-63	10	27-4-64
"	1	7-12-63	15	4-7-64
"	2	15-12-63	37	4-7-64
"	1	19-12-63	20	4-7-64
"	1	20-12-63	15	4-7-64
"	2	23-12-63	12	4-7-64
				4-7-64
"	2	20-12-63	15	4-7-64
"	1	30-12-63	12	11-3-65
Total	46		581	
1964	1	3-1-64	5	27-4-64
"	1	6-1-64	3	1-4-65
"	5	3-1-64	63	1-4-65
				27-11-64
				23-4-64
				23-4-64
				23-4-64

1	2	3	4	5
1964	2	19-1-64	14	27-4-64
"	1	13-1-64	10	27-4-64
"	1	31-1-64	32	4-7-64
"	2	5-2-64	30	4-7-64
"	1	11-2-64	5	30-12-64
"	2	6-3-64	10	22-4-65
"	1	7-3-64	6	11-3-65
"	1	12-3-64	8	11-6-65
"	1	13-3-64	17	30-7-66
"	1	16-3-64	2	30-7-66
"	1	21-3-64	10	11-7-65
"	2	23-3-64	14	22-8-66
"	3	31-3-64	58	15-4-65
"	1	3-4-64	5	15-4-65
"	1	5-4-64	39	22-2-65
"	1	7-4-64	10	22-2-65
"	1	9-4-64	6	14-9-64
"	9	16-4-64	224	22-2-65
"	1	18-4-64	3	22-2-65
"	2	23-4-64	10	2-4-66
"	3	4-5-64	39	2-4-66
"				1-4-65
"	3	15-5-64	56	1-4-65
"	1	25-5-64	18	19-5-65
"	3	2-6-64	60	25-1-65
"				30-10-65
"	3	20-6-64	34	11-3-65
"	1	23-6-64	5	25-1-65
"	2	6-7-64	61	20-1-65
"				11-3-65
"	1	7-7-64	9	30-12-64
"	1	8-7-64	29	30-12-64
"	1	13-7-64	3	14-1-66
"	2	20-7-64	39	22-2-65
"	1	21-7-64	3	1-2-65
"	1	24-7-64	18	29-9-64
"	1	31-7-64	15	10-8-65
"	2	3-8-64	3	11-3-65
"	2	5-8-64	48	22-2-65
"	1	8-8-64	16	30-12-64
"	1	17-8-64	16	2-8-65
"	1	22-8-64	3	21-10-65
"	1	25-8-64	10	21-10-65
"	1	26-8-64	22	24-1-66
"	1	28-8-64	13	1-9-65
"	1	29-8-64	18	11-8-66
"	1	4-9-64	4	9-9-65
"	1	16-9-64	8	9-9-65
"	1	17-9-64	36	19-6-65
"	3	21-9-64	20	19-5-65
"	2	22-9-64	28	18-4-66
"				18-4-66
"				18-1-66
"				10-1-66
"				10-1-66
"				8-1-66
"				2-3-66
"				2-3-66
"	1	25-9-64	9	2-3-66
"	1	29-9-64	4	29-7-65
"	1	30-9-64	8	18-4-65
"	1	1-10-64	4	2,3-66
"	1	13-10-64	11	2-3-66
"	1	25-10-64	5	15-11-65
"	1	26-10-64	50	26-10-65
"				26-10-65
"	1	4-11-65	32	15-9-65
"	1	18-11-64	5	17-2-66
"	1	20-11-64	12	30-5-66
"	1	25-11-64	15	23-7-66
"	1	30-11-64	13	10-1-66
Total	97		1,386	14-1-66

1	2	3	4	5
1964	1	1-12-64	11	27-8-65
"	1	3-12-64	10	25-10-65
"	1	4-12-64	11	2-3-66
"	1	7-12-64	21	27-8-65
"	2	11-12-64	30	27-8-65
"				2-3-66
"	1	19-12-64	22	26-10-65
"	1	23-12-64	9	26-10-65
"	1	24-12-64	62	24-1-66
"	1	25-12-64	3	25-10-65
"	1	28-12-64	11	25-10-65
Total	109		1,576	
1965	2	2-1-65	23	10-1-66
"				10-1-66
"	1	4-1-65	5	15-6-65
"	1	5-1-65	12	24-1-66
"	2	7-1-65	12	8-9-65
"				25-10-65
"	1	16-1-65	3	24-1-66
"	1	18-1-65	27	6-12-65
"	1	21-1-65	5	6-12-65
"	1	2-2-65	11	30-10-65
"	1	8-2-65	39	24-1-66
"	1	13-2-65	4	26-3-66
"	1	15-2-65	13	26-3-66
"	1	24-2-65	23	22-8-66
"	1	6-3-65	9	23-7-66
"	2	8-3-65	18	30-7-66
"				23-7-66
"	1	10-3-65	3	24-1-66
"	2	25-3-65	24	18-7-66
"	1	31-3-65	10	8-9-65
"	2	5-4-65	14	27-8-66
"				30-9-66
"	1	7-4-65	16	30-9-66
"	1	10-4-65	9	21-10-65
"	3	17-4-65	33	2-3-66
"	1	30-4-65	9	6-12-65
"	1	4-5-65	10	20-11-65
"	1	5-5-65	7	25-10-65
"	1	7-5-65	9	25-10-65
"	4	15-5-65	26	8-3-66
"				14-1-66
"	1	29-5-65	12	25-10-65
"	1	30-5-65	10	25-10-65
"	1	31-5-65	21	10-10-66
"	1	7-6-65	4	22-8-66
"	1	12-6-65	6	22-8-66
"	1	22-6-65	5	9-9-65
"	1	5-7-65	6	9-9-65
"	1	13-7-65	8	10-1-66
"	1	14-7-65	10	10-1-66
"	2	20-7-65	24	30-5-66
"				17-2-66
"	1	21-7-65	6	10-1-66
"	1	31-7-65	5	10-1-66
"	3	2-8-65	35	14-1-66
"				8-3-66
"				20-5-66
"	1	3-8-65	12	14-1-66
"	1	4-8-65	9	10-1-66

1	2	3	4	5
1965	5	5-8-65	31	27-8-66 27-8-66 27-8-66
"	3	10-8-66	36	18-4-66 18-4-66 18-4-66
"	1	26-8-65	41	18-4-66
"	2	19-10-65	13	25-6-66 25-6-66
"	1	20-10-65	4	26-3-66
"	1	25-10-65	11	26-3-66
"	1	29-10-65	6	26-3-66
"	2	6-11-65	15	26-3-66
"	1	7-11-65	4	26-3-66
"	2	11-11-65	39	10-1-66 26-3-66
"	1	12-11-65	7	26-3-66
"	2	22-11-65	11	24-1-66 26-3-66
"	1	6-12-65	15	24-1-66
"	1	7-12-65	24	10-10-66
"	2	9-12-65	19	26-3-66
"	1	13-12-65	3	26-3-66
"	2	14-12-65	25	26-3-66
"	1	25-12-65	52	8-3-67
"	1	27-12-65	32	17-2-66
"	1	28-12-65	3	20-6-66
"	1	29-12-65	11	25-6-66
"	1	31-12-65	20	25-6-66
Total	86		989	
1966	1	6-1-66	7	2-5-66
"	1	13-1-66	13	26-3-66
"	1	14-1-66	12	30-7-66
"	1	14-2-66	12	27-8-66
"	1	9-3-66	28	20-5-66
"	1	15-3-66	8	10-10-66
"	1	22-3-66	7	25-6-66
"	1	12-5-66	8	25-6-66
"	1	20-6-66	15	27-8-66
"	1	25-6-66	5	10-10-66
"	1	8-7-66	20	10-10-66
"	1	18-8-66	8	10-10-67
"	1	22-8-66	9	10-10-67
"	1	30-11-66	6	10-10-67
Total	14		158	
Abstract				
1961	7	88.00		
1962	35	382.00		
1963	46	581.00		
1964	109	1,576.00		
1965	86	989.00		
1966	14	158.00		
Total	297	3,774.00		

Residential quarters constructed on Evacuee Land in the State

634. (C. U.) **Shri A. Vishwanathan** : Will the Minister of State for Printing and Stationery and Rehabilitation be pleased to state:—

- (a) the total number of families in the State who have constructed residential quarters on residential evacuee land (non-agricultural) since 1947 and how many of them have been sold the plots of land either in auction or on otherwise ;
- (b) whether the Government proposes to close down the Rehabilitation Department, if so, when ;
- (c) whether the Government has taken any steps to persuade Union Government to finally settle the prices of all such evacuee land occupied by refugees on reasonable basis as soon as possible and stop harassment of lacs of persons who feel unstable and insecure even after settled down in the Punjab for the last 20 years ?

Dr. Gurcharan Singh : (a) 35,015 families had constructed residential houses on residential evacuee land since 1947. Out of them, 20,117 families have been allowed to purchase those plots at the prescribed rates.

(b) The Rehabilitation work is almost complete. However, the Rehabilitation Department is engaged on the disposal of surplus rural and urban evacuee properties transferred to the State Government under the package deal. The Department will be wound up after the properties are disposed of.

(c) The prices of sites are already settled. With regard to urban sites transferred to the State Government under the package deal the prices were assessed by the Valuation staff of the Government of India keeping in view the importance of the town. The price of rural sites is generally entered in the Registers Sikni, which were prepared in 19th August, 1949. These sites are to be transferred according to those prices. Where, however, the Registers Sikni are not available or prices of the sites are not entered therein, the price is to be assessed in accordance with the formula evolved in consultation with the Government of India, which varies from village to village keeping in view the importance and nearness of the village to a particular town.

Tubewell connections in village Kutawal Jassian and Mangat, District Ludhiana

637. (C.U.) **Shri A. Vishwanathan** : Will the Minister for Irrigation and Power and Education be pleased to state—

- (a) the total number of sub-main electric connections for tubewells sanctioned for villages Kutawal Jassian and Mangat in Ludhiana District and the dates when these were sanctioned ;
- (b) whether the said connections have actually been given ; if not, the reasons therefor?

S. Natha Singh : (a) —

Name of villages	No. of applications for tubewell connections	Date of sanction of estimate
Kutawal	2	21st June, 1967
Jassian	18	5th December, 1966
Mangat	8	6th October, 1964

(b) No. The connections could not be given due to shortage of material.

Pensions of Political Sufferers in the State

*656 (C.U.) Sardar Mohinder Singh Gill: Will the Minister for Co-operation and Parliamentary Affairs be pleased to state—

(a) the total number of political sufferers in the State who are being paid pensions at present together with their names and addresses ;

(b) whether the pensions of the said political sufferers were withheld for some time ; if so, the reasons therefor ?

Chaudhri Kartar Singh : (a) General Political Sufferers	..	2,235
Ex-I.N.A. personnel	..	1,886
Total	..	4,121

The lists of names and addresses, which are prepared districtwise, run into 469 pages. The time and labour involved in supplying these lists will not be commensurate with any possible benefit to be obtained.

(b) Not since May, 1963. Prior to that, financial assistance of 223 political sufferers had been stopped in June, 1960 because they had participated in the Punjabi Suba agitation. It was released with effect from 1st May, 1963 without giving them any arrears. It has, however, recently been decided by the National Workers (Relief and Rehabilitation) Board to pay them arrears also. Necessary steps in this connection are being taken.

Policy for giving Government Advertisements

*657. (C.U.) Sardar Mohinder Singh Gill : Will the Chief Minister be pleased to state whether any new policy for the purpose of giving Government advertisements to the newspapers in the State has been formulated, if so, the details thereof?

Sardar Lachhman Singh Gill : Yes. The following percentage has recently been fixed by the Government for release of advertisements to the newspapers :—

(1) English	..	40 per cent
(2) Punjabi	..	30 per cent
(3) Hindi	..	20 per cent
(4) Urdu	..	10 per cent

[ਹਾਂ ਅਖਬਾਰਾਂ ਨੂੰ ਇਸਤਿਹਾਰ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਲਈ ਹੁਣੇ ਹੀ ਹੇਠ ਲਿਖੀ ਫੀਸਦੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਮੁੱਕਰਰ ਕੀਤੀ ਹੈ।

1. ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ 40 ਪਰਸੈਂਟ
2. ਪੰਜਾਬੀ 30 „
3. ਹਿੰਦੀ 20 „
4. ਉਰਦੂ 10 „]

Press Accreditation Committee

*658. (C.U.) Sardar Mohinder Singh Gill : Will the Chief Minister be pleased to state whether any Press Accreditation Committee has been set up in the State ; if so, the names of its Chairman and members ?

Sardar Lachhman Singh Gill : The question of constituting a Press Accreditation Committee is under consideration.

[ਪਰੇਸ਼ ਐਕਰੇਡੀਟੇਸ਼ਨ ਕਮੇਟੀ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਸਵਾਲ ਵਿਚਾਰ ਅਧੀਨ ਹੈ।]

Car purchased for the Chief Minister.

*659 (C.U.) Sardar Mohinder Singh Gill : Will the Chief Minister be pleased to state whether any new car has been purchased for his use ; if so, the price paid therefor ?

Sardar Lachhman Singh Gill : No.
[ਨਹੀਂ] ।

Use of Punjabi Language by Municipal Committees in the State.

*665. (C.U.) Pandit Mohan Lal : Will the Minister for Local Government be pleased to state—

(a) whether the Government propose to take action in the form of supersession of any Municipal Committee in the State which has refused to abide by its instructions relating to the use of Punjabi language in their offices ;

(b) if the reply to part (a) above be in the affirmative the names of the Municipal Committee against which action is proposed to be taken ?

Shri Faqir Chand Gupta : (a) No.
(b) Does not arise.

Proposed Evolution of Panchayat System in the State

*666. (C.U.) Pandit Mohan Lal : Will the Minister of State for Public Works be pleased to state whether there is any proposal under the consideration of the Government to abolish the Panchayat system in the State, if so, the reasons which have led the Government to consider such proposal.

Sardar Narindar Singh.—No such proposal is under consideration of the Government.

Raising Funds for additional resources

*667. (C.U.) Pandit Mohan Lal : Will the Minister for Finance be pleased to state :—

- (a) whether he proposes to raise a sum of Rs 5 crore or thereabout, as additional resources, as stated by him frequently in public, to cover the gap between the available resources and the expenditure;
- (b) if the reply to part (a) above be in the affirmative, whether the Government propose to raise the resources by a fresh taxation or they have any other avenues in view?

Dr. Jagjit Singh : (a) The extent to which the State Government will raise resources through taxation or other measures, depends on (a) the size of the Annual Plan 1968-69 which is yet to be finalized (b) the assistance to be made available by the Government of India to finance the Annual Plan and (c) the State's own resources that may become available. The necessary measures will be announced, as in the past, in the Budget Speech while presenting the Budget Estimates for the year 1968-69.

(b) Does not arise.

Recommendation for Amendment in Hindu Succession Act.

*668. (C. U.) Pandit Mohan Lal : Will the Chief Minister be pleased to state—

- (a) whether the Government has approached or proposes to approach the Union Government for amending the Hindu Succession Act, 1956; if so, in what respects the amendment is sought to be made ;
- (b) whether the Government proposes to take the Legislature into confidence before making any such approach ?

Sardar Lachhman Singh Gill.—(a) No. The matter is still under consideration. (b) Government will do so, if deemed necessary.

[(ੳ) ਨਹੀਂ, ਮੁਆਮਲਾ ਅਜੇ ਵਿਚਾਰ ਅਧੀਨ ਹੈ।

(ਅ) ਜੇ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸਮਝਿਆ ਗਿਆ ਤਾਂ ਸਰਕਾਰ ਅਜਿਹਾ ਕਰੇਗੀ।]

Collection of funds by Government Employees in the State

*669. (C. U.) Pandit Mohan Lal : Will the Chief Minister be pleased to state whether the Government have taken any decision to enforce any ban on the State Government's employees for collection of funds ; if so, the details thereof?

Sardar Lachhman Singh Gill : Government have not taken any fresh decision to enforce a ban on the State Government's employees for collection of funds. The restrictions laid down in this respect continue.

Concessions for residents of areas bordering Pakistan.

*670. (C.U.) Pandit Mohan Lal : Will the Chief Minister be pleased to state whether the Government have decided to give any concessions to the residents of the areas in the state bordering Pakistan, if so, the details thereof and the date with effect from which these concessions are likely to be given ?

Dr. Gurcharan Singh (Minister of State for Relief Rehabilitation) : An *ad-hoc* Sub Committee of the Cabinet, under the Chairmanship of the then-Finance Minister, Punjab, was constituted to consider the demands of the border area people and to make its recommendations. The report of the said Committee has since been received and accepted by the Government and will be processed further in consultation with the Finance Department.

(ਬਾਰਡਰ ਤੇ ਵਸਨੀਕਾਂ ਦੀ ਮੰਗਾਂ ਤੇ ਗੌਰ ਕਰਨ ਤੇ ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਆਪਣੀ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਮੰਤਰੀ ਮੰਡਲ ਦੀ ਇਕ ਐਡ-ਹਾਕ ਸਬ-ਕਮੇਟੀ ਪਿਛਲੇ ਵਿੱਤ ਮੰਤਰੀ ਦੀ ਪਰਧਾਨਗੀ ਹੇਠ ਬਣਾਈ ਗਈ ਸੀ। ਇਸ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਰੀਪੋਰਟ ਮਿਲ ਗਈ ਹੈ ਤੇ ਪਰਵਾਨ ਕਰ ਦਿਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਇਸ ਰੀਪੋਰਟ ਤੇ ਅਗਲੀ ਕਾਰਵਾਈ ਵਿੱਤ ਵਿਭਾਗ ਦੀ ਸਲਾਹ ਨਾਲ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।)

Rowdyism created by members of Border Security Force.
at Ajnala

*671. (C.U.) Pandit Mohan Lal : Will the Chief Minister be pleased to state—

- (a) whether he is aware of the fact that on the last Dussehra Day, certain people belonging to the border Security Force, created rowdyism at Ajnala and caused injuries to and mishandled certain persons including women ; if so, the action, if any, taken against those responsible for this rowdyism ;
- (b) whether any precautions have been taken or are proposed to be taken by the Government to stop repetition of such incidents in future on the occasions of such religious celebrations ; if so, the details thereof?

Sardar Lachhman Singh Gill : (a) Yes; case FIR No. 255, dated 13th October 1967, under section 307/353/332/148/149 IPC, police station Ajnala was registered against 3 employees of Border security Force who were arrested in this case.

(b) All possible measures have been taken to check such incidents in future.

[(ੳ) ਹਾਂ, ਮੁਕਦਮਾਂ ਐਫ. ਆਈ. ਆਰ. ਨੰਬਰ 255 ਮਿਤੀ 13 ਅਕਤੂਬਰ 1967 ਜ਼ੇਰ ਦਫ਼ਾ 307/353/332/148/149 ਭਾਰਤ ਦੰਡ ਸੰਘਿਤਾ ਪੁਲਿਸ ਸਟੇਸ਼ਨ ਅਜਨਾਲਾ ਇਸ ਕੇਸ ਵਿਚ ਫੜੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਸੀਮਾ ਸੁਰੱਖਿਆ ਫੋਰਸ ਦੇ ਤਿੰਨ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਵਿਰੁੱਧ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

(ਅ) ਅਗੇ ਨੂੰ ਏਹੋ ਜਿਹੀਆਂ ਵਾਰਦਾਤਾਂ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਲਈ ਹਰ ਮੁਮਕਿਨ ਯਤਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ।]

Sale of certain area of land in Industrial Area, Ludhiana.

*672. (C.U.). Pandit Mohan Lal : Will the Minister for Industries be pleased to state whether it is a fact that an area of about 12 thousand square yards reserved for a park or other common use, in Industrial Area, Ludhiana, had recently been transferred or sold to an individual ; if so, the name of the individual and the price per yard, at which it has been sold ?

Shri B. N. Makkar : No area measuring about 12,000 square yards was reserved for a park or other common use in the Industrial Area, Ludhiana. The question of its transfer or sale to any individual does not, therefore, arise.

Abolition of Property tax in the State.

*673. (C.U.) Pandit Mohan Lal : Will the Minister for Excise and Taxation be pleased to state whether the Government have enforced its decision for the abolition of property tax in the State, if so; in what form and from which date ?

Shri Harbhajan Singh : No.

Decision made by Communists to take forcible possession of land belonging to Landlords in Patiala and Sangrur Districts

*674. **Pandit Mohan Lal :** Will the Chief Minister be pleased to state whether the Government is aware of the decision of the Communists to take forcible possession of land belonging to the landlords in Patiala and Sangrur districts ; if so the details of the precautions taken or proposed to be taken to meet the situation?

Sardar Lachhman Singh Gill : No specific decision of the Communists Right Wing to take forcible possession of land belonging to landlords in Patiala and Sangrur districts has come to notice. However, two incidents took place in villages Naiwala and Nagri within the jurisdiction of P.S., Ghagga, district Patiala, where a number of persons under the banner of Communist Party forcibly occupied the land of other persons violating the decision of the courts. In this connection cases FIRs No. 175, dated 23rd September, 1967 under section 447/148/149/506 IPC and No. 180, dated 3rd October, 1967 under section 447/148/149/506, IPC were registered against these persons and are under investigation.

ਪਟਿਆਲਾ ਅਤੇ ਸੰਗਰੂਰ ਜ਼ਿਲੇ ਦੇ ਜ਼ਿਮੀਂਦਾਰਾਂ ਦੀ ਭੂਮੀ ਦਾ ਜ਼ਬਰਦਸਤੀ ਕਬਜ਼ਾ ਲੈਣ ਬਾਰੇ ਸਰੋਤ ਦੇ ਕਮਿਊਨਿਸਟਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਫੈਸਲਾ ਨੋਟਸ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਆਇਆ। ਐਪਰ ਪਿੰਡ ਨਾਈਵਾਲ ਤੇ ਪਿੰਡ ਨਾਗਰੀ ਹਲਕਾ ਥਾਣਾ ਘੱਗਾ, ਜ਼ਿਲਾ ਪਟਿਆਲਾ ਵਿਚ ਦੋ ਵਾਕਏ ਹੋਏ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਹੁਕਮ ਨੂੰ ਨਾ ਮੰਨਦੇ ਹੋਏ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਝੰਡੇ ਥਲੇ ਕੁਝ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਹੋਰ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਭੂਮੀ ਉਤੇ ਜ਼ਬਰਦਸਤੀ ਕਬਜ਼ਾ ਕਰ ਲਿਆ। ਇਸ ਸਿਲਸਿਲੇ ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਆਦਮੀਆਂ ਵਿਰੁਧ ਮੁਕਦਮੇ ਐਫ. ਆਈ. ਆਰ. ਨੰਬਰ 175 ਮਿਤੀ 23 ਸਤੰਬਰ 1967 ਜ਼ੋਰ ਦਫ਼ਾ 447/148/149/506 ਆਈ. ਪੀ. ਸੀ. ਤੇ 180 ਮਿਤੀ 3 ਅਕਤੂਬਰ, 1967 ਜ਼ੋਰ ਦਫ਼ਾ 447/148/149/506 ਆਈ. ਪੀ. ਸੀ. ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਤਫ਼ਤੀਸ਼ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ।]

Transfer of an Officer of Education Department, Amritsar.

*703(C.U.). **Pandit Mohan Lal :** Will the Minister for Irrigation, Power and Education be pleased to state:—

- (a) whether any officer in the District Education Department, Amritsar, was transferred from Amritsar in October, 1967 ; if so, under whose orders and for what reasons ;
- (b) the place to which the said officer was transferred ?

Sardar Lachhman Singh Gill : (a) Yes; under orders of the competent authority, on administrative grounds.

(b) Chananwal, District Sangrur.

Advisory Committees

*704. (C.U.) **Pandit Mohan Lal :** Will the Chief Minister be pleased to state the number and names of Advisory Committees appointed by the Government during the period from 8th March, 1967 to date and the names of the Members of each of these Committees?

Sardar Lachhman Singh Gill : A statement containing the requisite information is laid on the table of the House.

[ਲੋੜੀਂਦੀ ਸੂਚਨਾ ਦਰਸਾਉਣ ਵਾਲੀ ਸਟੇਟਮੈਂਟ ਸਭਾ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਪੇਸ਼ ਹੈ।]

A statement showing the names of Advisory Committees constituted by the Government
During the period from 8th March, 1967 to date.

ADVISORY COMMITTEES

Serial No.	Name of the Committee constituted during the period from 8th March, 1967 to date	Names of the Members of the Committee	REMARKS
1	2	3	4
1	State Advisory Committee for Irrigation and Power	<p>Officials</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Secretary to Government, Punjab, Irrigation and Powers Departments 2. Chief Engineers of Irrigation Department 3. Director of Agriculture, Punjab 4. Chairman, Punjab State Electricity Board <p>Legislators</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Shri Hardit Singh Poohli, M.L.A. 2. Shri Hardit Singh Bhathal, M.L.A. 3. Shri Darshan Singh, M.L.A. 4. Shri Jasdev Singh, M.L.A. 5. Shri Kundan Singh Patang, M.L.A. <p>Non-officials</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Shri Raghbir Singh, Advocate, Ludhiana 2. Shri Malkiat Singh, Advocate, Moga 3. Shri Sohan Singh Bassi, M.P. 4. Shri Jeewan Singh, Umranangal, District Amritsar 5. Shri Amar Singh of Panjgarian Kalan 6. Shri Udhey Singh Gillof Chuhar Chak (Ferozepur) 	
2	The State Food Advisory Committee	<p>Ex-Official Members</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Minister for Food and Supplies, Punjab—Chairman 2. Secretary, Food and Supplies Department 3. Director, Food and Supplies, Punjab—Secretary <p>Non-official Members</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Shri Gian Singh Rarewala, M.L.A. 2. Shri Gurcharan Singh Toura 3. Shri Teja Singh Swatantra, M.L.C. 4. Com. Dalip Singh Tapila, M.L.A. 5. Shri Madan Gopal (Jan Sangh) 6. Dr. Gurcharan Singh, M.L.A. 7. Shri Ayodhia Parshad Goyal (S.S.P.) 8. Mahant Ram Parkash Dass, M.L.A. 	
3	State Committee for distribution of Waste and Nazool land	<p>Officials</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Shri Rajinder Singh, Revenue Minister (Ex)—Chairman 2. Shri Piara Ram Dhanowali, Minister for Printing and Welfare (Ex) 3. Shri Balwant Singh, Minister for Excise and Taxation (Ex) Member 	

1	2	3	4
		Non-officials	
		1. Comrade Harkishan Singh Surjeet	
		2. Comrade A. S. Malhotra.	
4	State Advisory Board for the Department of Languages	Official Members	
		1. The Secretary to Government, Punjab, Education and Languages Departments	
		2. Director, Languages Department, Punjab, Patiala	
		3. Director of Public Instruction, Punjab, Chandigarh	
		Non-official Members	
		1. Shri R. Dhiman, Editor, Daily Ness Chronical, Ludhiana	
		2. S. Kirpal Singh Narang, Vice-Chancellor, Punjabi University	
		3. Dr. S. S. Kohli, Head of the Punjabi Department, Punjab University	
		4. Dr. Harcharan Singh Head of Punjabi Department Punjabi University, Patiala	
		5. Shri Jamna Dass Akhtar, 9/10 South Patel Nagar, New Delhi	
		6. S. Shadi Singh Editor, Daily Akali Patrika, Jullundur	
		7. S. Rajinder Bhatia, Editor, Qoumi Ekta, 3-A, Asaf Ali Road, New Delhi	
5	Museum Advisory Committee	Official Members	
		1. Irrigation and Power and Education Minister	
		2. Secretary to Government, Punjab, Education and Languages Department	
		3. Director of Public Instruction, Punjab, Chandigarh	
		4. Director of Archives and Curator, State Museum, Patiala	
		Non-Official Members	
		1. Curator of the Central Sikh Museum, Amritsar	
		2. Shri S. G. Thakur Singh, Fine Arts Academy, Amritsar	
		3. Dr. Fauja Singh, Director of Historical Studies Punjabi University, Patiala	
		4. Dr. Mulkh Raj Anand, Professor, Tagore Art, Punjab University, Chandigarh	
		5. Shri B. C. Chhabra, Professor and Head of the Department of Ancient History, Culture and Archaeology Punjab University, Chandigarh	
6	State Advisory Committee for P.W.D. B & R/P.H. Branches	Official	
		1. Minister for Public Works—Chairman	
		2. Deputy Minister for Public Works—Deputy Chairman	
		Non-official (Members)	
		1. Shri Bhan Singh Bhaura, M.L.A.	
		2. Shri Gurdev Singh, M.L.A.	
		3. Raja Narinder Singh, M.L.A.	
		Official	
		1. Secretary to Government, Punjab, P.W.D. B & R/P.H. Branches	

1

2

3

4

7 State Advisory
Committee on
Education

1. Education Minister—Chairman
2. S. Parkash Singh, V.&P.O. Majitha, Distt. Amritsar
—Member
3. S. Harbhajan Singh, M.L.A., Advocate Mansa, Distt.
Bhatinda
4. S. Natha Singh, M.L.A., V. Nangal, P.O. Bhagowal.
Tehsil Batala, Distt. Gurdaspur
5. Shri Ram Parkash Dass, M.L.A., V. & P.O. Datarpur,
Distt. Hoshiarpur
6. Shri Lal Chand Sabherwal, M.L.A., N.M.I., Gopal
Nagar, Jullundur City
7. Dr. Gurcharan Singh, M.L.A., V&PO Jatana Necha,
Tehsil Samrala, Distt. Ludhiana
8. H.H. Nawab Iftkhar Ali Khan, M.L.A., Malerkotla
9. S. Gurcharan Singh, M.L.C., V&PO. K. Shanpura
Kalan, Distt. Ferozepur
10. Comrade Teja Singh (Swatantra) M.L.C., V. Allona
P.O. Hardo Chani, Tehsil and Distt. Gurdaspur
11. Shri Jamna Dass Akhtar, C/o Savera, Delhi.
12. Dr. Balbir Singh, c/o Late Bhai Vir Singh House
No. Civil Lines, 60, Lawrence Road, Amritsar
13. Shri Mohinder Singh Khanna, P.O. Khanna, Distt.
Ludhiana
14. Shri Vishwanathan M.L.A., Patel Nagar, Ludhiana
15. S. Uttam Singh Duggal, M.P. 18, Rathandon Road,
New Delhi-11,
16. S. Jangir Singh Joga, M.L.A., V.&P.O. Joga, Tehsil
Mansa, Distt. Bhatinda
17. S. Sohan Singh Bassi, M.P., C/o S. Malkiat Singh
Sidhu Advocate. Moga (Ferozepur)
18. General Mohan Singh, M.L.A., Jugiana, District
Ludhiana
19. S. Balbir Singh, M.L.A., Sheesh Mahal Bazar,
Hoshiarpur
20. Joint Director of Public Instruction—Secretary—Con-
Convener
Chief Minister, Punjab—Chairman
Minister-in-charge Small Savings—Vice-Chairman
1. Her Highness Maharani Sahiba of Patiala, M.P.
—Vice-Chairman

8 National Savings
State Advisory
Board, Punjab

Non-Official Members

Smt. Pushpa Gujral, Jullundur
Diwan Raj Kumar of Kapurthala
Smt. Sita Devi, M.L.C.
Rai Bahadur Diwan Parkash Chand Mehra, Amritsar
Mrs. Kunti Paul, Katra Sher Singh of Amritsar
Shri Harbhagwan Singh, M.L.A.
Shri Satya Dev, M.L.A.
Shri Rattan Lal Jain, President, M.C. Batala
Shri Manmohan Kalra, M.L.A.
Shri Jagdev Singh Gill, M.L.A.
Shri Rajinder Singh, M.L.C.
Shri Prithvi Singh Azad, M.L.A.
Mrs. Sareen of Ludhiana

Ex-Officio Members

Chief Secretary to Government, Punjab
Commissioner for Finance, Planning and Secretary to
Government, Punjab, Finance and Planning Departments

1

2

3

4

The Post Master General, Punjab Circle, Ambala
The D.P.R. Tourism & Cultural Affairs, Punjab
Director, Small Savings, Punjab—Member-Secretary
The Regional Director, National Savings, G.O.I.,
Punjab & Haryana, Member—Joint Secretary

9 Board of Industries
Punjab

Official Members

1. Minister-in-charge of Industries,—Chairman
2. Director of Industries, Punjab—Secretary

Non-Official Members

1. Shri R. P. Obrai, Agent, Central Bank of India, Chandigarh
2. Shri D. D. Sehgal, Proprietor, Leader Industries, Jullundur
3. Shri Mohinder Singh, Prop. Guru Nanak Oil Factory, Khanna
4. Shri Natha Singh, M.L.A. of Gurdaspur
5. Shri Vishwanathan, M.L.A. of Ludhiana District
6. Shri Harbans Lal, M.L.A. of Amritsar District
7. Shri Satya Paul Vermani of Jawala Flour Mills, Amritsar
8. Shri Satya Paul of M/s Amin Chand-Pyare Lal, Jullundur

10 State Advisory
Committee for the
scheme of Intensive
development of
Small Scale Indus-
tries in the Maler-
kotla Project Area

1. Chief Minister, Punjab
2. Finance & Industries Minister, Punjab
3. Chairman, Khadi and Village Industries
4. Secretary to Government, Punjab,
Finance Department
5. Development Commissioner, Punjab
6. Secretary to Government, Punjab,
Industries Deptt.
7. Director, Small Industries Service Insti-
tute, Ludhiana
8. Director of Industries, Punjab
9. Technical Expert (Production Engineering)
10. Technical Expert (Poultry), Representa-
tive of Animal Husbandry Deptt.
11. Deputy Commissioner, Sangrur, i.e.,
Chairman, Project Area Committees,
Malerkotla
12. Shri Ravinder Nath M.L.C. (in his ex-
officio capacity) 52, Legislature Flat,
Sector 3, Chandigarh
13. Shri Kapur Chand Jain, M.L.A. (in his ex-
officio capacity), Iqbal Ganj, Ludhiana
14. Joint Director/Deputy Director (VI)

Chairman
Member
Do
Do
Do
Do
Do
Do
Do
Do
Do
Do
Do
Secretary

11 Punjab State Export
Promotion
Advisory
Committee

1. Industries Minister, Punjab
2. Minister of State for Industries, Punjab
3. Shri Ravinder Nath, M.L.C., Honorary
Adviser to Government, Punjab for
Export Trade
4. Secretary to Government, Punjab, Industries
Deptt.
5. Secretary to Government, Punjab, Finance
Deptt.
6. Secretary to Government, Punjab,
Agriculture Department
7. Excise and Taxation Commissioner,
Punjab
8. Director of Industries, Punjab

Chairman
Vice-
Chairman
Member
Do
Do
Do
Do
Do
Do

1	2	3	4
	9. Joint Chief Controller of Import Export, Government of India		Member
	10. Shri H. D. Shourie, Director-General, Indian Institute of Foreign Trade, New Delhi		Do
	11. Dr. T. N. Kapur, Head of Commerce Departments Punjab University, Chandigarh		Do
	12. A representative of State Trading Corporation of India New Delhi		Do
	13. Mr. R. K. Singh, Secretary, Engineering Export Promotion Council, Calcutta		Do
	14. Shri Kapur Chand Jain, M.L.A., Ludhiana		Do
	15. Shri Lajpat Rai of the Rita Sewing Machine, Ludhiana		Do
	16. Shri Vishwa Nath, Secretary, Punjab, Commerce & Industry, Krishna Market, Amritsar		Do
	17. Sh. Panna Lal, Nishkam Press, Patiala		Do
	18. Shri Jagdish Lal Behl, Pearl Industries, Ludhiana		Do
	19. A representative of Sports Goods Industry		Do
	20. Shri Vidya Parkash, Nagesh Hosiery, near Clock Tower, Ludhiana		Do
	21. Shri Madan Lal, National Tape, Ludhiana		Do
	22. Shri Harbans Singh Deepak Industries, Ludhiana		Do
	23. Managing Director, Punjab Export Corporation, Ltd., Chandigarh		Member-Secretary

12 State Advisory Committee for Health Department

Official Members

1. Minister- Incharge for Health
2. Secretary to Government, Punjab, Medical and Health Department
3. Director, Health Services, Punjab

Non-Official Members

4. Shri Harbans Lal, M.L.A.
5. Dr. Bhagat Singh, M.L.A.
6. Shri Jangir Singh Joga, M.L.A.
7. Shri Tirath Singh, M.L.A.
8. Dr. Sham Lal, M.L.C.
9. Shri Brish Bhan, M.L.A.
10. Shri Harbhaj, M.L.A.

13 Advisory Committee on Health Intelligence (Statistics)

Chairman

Director Health Services, Punjab

Members

1. Deputy Director, Health Services (M)
2. Deputy Director, Health Services (Health)
3. One Chief Medical Officer by rotation on annual basis
4. One Deputy Chief Medical Officer by rotation on annual basis.

Advising Members

1. Director, Central Bureau of Health Intelligence, Directorate General of Health Services, New Delhi
2. Regional Advisor in Health Statistics, W.H.O.

1

2

3

4

Member-Secretary

Assistant Director, Health Services (Statistics)

14 State Family Planning Committee**Chairman**

1. Minister for Health, Punjab

Members

2. Deputy Minister, Health, Punjab
3. Secretary to Government, Punjab, Medical and Health, Punjab
4. Director, Health Services, Punjab.
5. Deputy Director, Health Services (MCW)
6. Director, Public Relations, Punjab
7. Director of Public Instruction, Punjab
8. Director of Panchayats, Punjab
9. Assistant Director, Health Services (FP) **Member-Secretary**
10. Regional Director, Family Planning, G.O.I. Chandigarh

Non-Official Members

11. A representative of India Medical Association
12. A representative of Indian Red Cross Society
13. Chairman, State Social Welfare Board, Punjab
14. Dr. S. R. Dall, Honorary Consultant Health Deptt.
15. Shrimati Ila Rani, M.L.C.
16. Sh. Manmohan Kalia, M.L.A.
17. Sh. Surjit Singh, M.L.A.
18. Shrimati Kunti Paul, a representative of Indian Women Conference

15 State Advisory Committee for the Excise and Taxation Department**Chairman**

1. Minister of Excise and Taxation, Punjab.

Official Members

1. Financial Commissioner, Taxation
2. Secretary to Government, Punjab, Finance Department
3. Director of Industries, Punjab
4. Excise and Taxation Commissioner, Punjab

Non-Official Members

1. Shri G. S. Chimni, Amritsar
2. Shri Mool Raj Jain, Ludhiana
3. Shri Balbir Singh, M L.A., Hoshiarpur
4. Shri Sham Sunder, Amritsar
5. Shri Dharam Paul Bajaj, Batala
6. Shri Om Parkash Lamba Patiala
7. Shri Bal Krishan Munjal, Hony. Secretary,

Textile Manufacturers Association,
Amritsar

1

2

3

4

8. Shri Chaturbhuj of Oil Industry, Jullundur
9. Shri Madan Gopal of Malerkotla
10. Dr. Gopal Dass of Amritsar

Official Members

- 16 Committee of Experts to look into the whole structure of Sales Tax Law with a view to simplifying the same.
  1. The Excise and Taxation Minister, Punjab —Chairman
  2. The Deputy Minister, Excise and Taxation Punjab — Vice-Chairman
  3. The Financial Commissioner, Taxation, Punjab
  4. The Legal Remembrancer and Secretary to Government, Punjab — Member
  5. The Commissioner for Finance and Secretary to Government, Punjab, Finance Department—Member
  6. The Director of Industries, Punjab—Member
  7. The Excise and Taxation Commissioner, Punjab, Patiala —Member-Secretary

Non-Official Members

8. Shri Om Parkash Lamba, Patiala —Member
9. Shri Chattar Bhuj, Oil Industry, Jullundur —Member
10. Shri Vishwa Mittar Sekhri, President, Factories, Patiala —Member
11. Shri D.D. Sehgal, Leader Engineering Works, Jullundur —Member
12. Shri P. Mukerjee, Special Correspondent, the Tribune, Chandigarh —Member
13. Shri Mohinder Singh of Oil Industries, Khanna —Member
14. Shri M.N. Aggarwal, Advocate, Jullundur —Member
15. Shri Gopal Dass, President, Punjab Pradesh Beopar Mandal, Ludhiana—Member

- 17 High Powered Committee for going into the various matters relating to the enforcement of the Punjab Passengers and Goods Taxation Act, 1952

Official Members

1. Financial Commissioner, Taxation, Punjab —Chairman
2. The Secretary to Government, Punjab, Transport Department
3. The Secretary to Government, Punjab, Finance Department
4. The Legal Remembrancer and Secretary to Government, Punjab.
5. The Excise and Taxation Commissioner, Punjab —Secretary.

1

2

3

4

Non-Official Members

1. Ch. Baldev Krishan, President, Punjab Motor Union
  2. Shri Lakshmi Grover, Advocate, Sector 18-A, Chandigarh
  3. Shri Jagir Singh Phaguwalia, M.L.A.
- 18 **Municipal Employees Pay Committee**
1. President, Municipal Committee, Jullundur
  2. President, Municipal Committee, Patiala
  3. President, Municipal Committee, Rampuraphul
  4. Shri Baldev Krishan, President, Punjab Municipal Employees Union, Moga
  5. Shri Raj Kumar, Member Executive, Municipal Employees Union, Gurdaspur
  6. Shri Hardayal Singh, Municipal Mazadoor Sabha, Chowk Farid, Amritsar.
  7. Shri H.R. Singh, Joint Labour Commissioner, Punjab
  8. Shri Suraj Parkash, General Secretary, Standing Committees of the Punjab Urban Local Bodies Conference -cum-President, Municipal Committee, Hoshiarpur
  9. Shri Gurbax Singh, President, Municipal Lower Grades Employees Union (Regd) Sarhali Road, Tarn Taran
- 19 **Punjab Urban Rent Restriction Law Enquiry Committee**
1. Shri Satya Paul Dang, Development and Local Government Minister. —Chairman
  2. Shri Sat Pal Kapur, M.L.A. —Member
  3. Shri Lal Chand Sabharwal, M.L.A. —Member
  4. Dr. Bhagat Singh, M.L.A. —Member
  5. Shri Jasdev Singh, Advocate, M.L.A. —Member
  6. Master Hari Singh, M.L.C. —Member
  7. Shri Gurcharan Singh, M.L.A. —Member
  8. Shri Kanwar Lal Sharma, M.L.C. —Member
  9. Shri Harkishan Singh Surjeet, M.L.A. —Member
  10. Mrs. Serla Grewal, I.A.S., Secretary to Government, Punjab, Local Government Department (Official member)
- 20 **Adhoc Committee to advise the State Government on matters pertaining to determination of the ceiling in respect of the Sale price of bricks in the Punjab State.**
- Ex-officio Members**
1. Shri H.S. Kwatra, Under-Secretary, Civil Supplies, Punjab. —Chairman
  2. Shri. B.L. Gandhi, Controller of Food Accounts. —Convener.
  3. One representative each nominated by three Chief Engineers (B.&R, Public Health and Irrigation)

1

2

3

4

Non-official Members

1. Shri Manmohan Kalia, M.L.A., Jullundur
  2. Shri Surjit Singh, M.L.A., Barnala
  3. Shri Rajinder Singh, M.L.A.
  4. Shri Bhajan Singh, Municipal Commissioner, Ludhiana.
  5. Shri Ruldu Khan, Labour Leader, Moga
  6. Shri Shadi Lal Puri, President, Punjab Brick-Kiln Owners Association, Hoshiarpur
  7. Joint Secretary, Punjab, Brick Kiln Owners Association, Hoshiarpur
- 21 Advisory Committee attached to the Special Employment Exchange for the Physically Handicapped, Jullundur.
1. The Secretary to Government, Punjab, Labour and Employment Departments,—Chairman
  2. Shri Manmohan Kalia, M.L.A., Jullundur, —Member
  3. President, Punjab Federation of Industries and Commerce, Amritsar representing employers.—Member
  4. The Secretary to Government, Punjab, Education Department or his representative —Member
  5. The Director of Health Services, Punjab,—Member
  6. The Director of Employment, Punjab —Member
  7. The Secretary, Punjab State Soldiers, Sailors and Airmen's Board, Chandigarh —Member
  8. The Director of Social Services, Punjab—Member
  9. The President, Governing Council, the Institute for Deaf and Dumb, Jullundur—Member
  10. The Director General of Employment and Training Ministry of Labour and Employment or his representative,—Member
  11. Dr. Ronal J. Crost, M.D.F.A.C.S., E.I. C.S. Chairman and Professor, Christian Medical College and Hospital, Department of Orthopaedic Surgery, Ludhiana—Member
  12. Shri Naranjan Lal, B.A., son of Shri Ramji Lal, H.R.F.O. 277 Pacca Bagh, Jullundur City representing applicants in place of workers—Member
  13. The Employment officer, Special Employment Exchange for the Physically Handicapped, Jullundur,—Member-Secretary
- 22 State Labour Advisory Board
1. Labour Minister, Punjab —Chairman
  2. Secretary, Labour and Employment Departments
  3. Regional Commissioner, (Central)

1

2

3

4

4. Director of Industries, Punjab.
5. Provincial Transport Controller, Punjab
6. Labour Commissioner, Punjab.
7. Punjab and Delhi Chamber of Commerce, New Delhi
8. Punjab Federation of Industries and Commerce
9. Punjab Motor Union, Chandigarh
10. Northern India Chamber of Commerce and Industry
11. Textile Manufacturers Association, Amritsar
12. Engineering association of Northern India, Batala
13. Punjab Textile Manufacturers Association, Amritsar
14. I.N. T.U.C. (Two-representatives)
15. A.I.T.U.C. (Two representatives)
16. Bharat Mazdoor Sangh (One representative)
17. Hind Mazdoor Sangh (One representative)
18. Punjab Himachal Jammu and Kashmir Motor Transport workers Federation, Jullundur

23 State Evaluation and
Implementation
Committee

1. Labour Commissioner, Punjab. Chairman
2. Assistant Labour Commissioner, Punjab — Secretary
3. I.N.T.U.C. (One representative)
4. A.I.T.U.C. (One representative)
5. Punjab, Himachal, Jammu and Kashmir, Motor Transport Workers Federation, Jullundur (One representative)
6. Fertilizer Workers Union, Naya Nangal (One representative)
7. Bharat Mazdoor Sangh (One representative)
8. Northern India Chamber of Commerce (One representative)
9. Punjab Federation of Industry and Commerce — (One representative)
10. Punjab and Delhi Chamber of Commerce, New Delhi (One representative)
11. Punjab Motor Union, Chandigarh (One representative)
12. Fertilizer Corporation of India, Naya Nangal (One representative)
13. Textile Manufacturers Association, Amritsar (One representative)
14. Hind Mazdoor Sabha (One representative)

1	2	3	4
---	---	---	---

---

24 Expert Committee to go into the working class cost of living index	1. Secretary to Government, Punjab, Labour and Employment Department 2. Labour Commissioner, Punjab 3. Shri J. S. Dhillon, Economic and Statistical Advisor to Government, Punjab 4. Shri S.B. Rangnekar Head of Department of Economic Panjab University, Chandigarh 5. Shri A.P. Nayar, President, Registered Factories Association, Jullundur. 6. Shri G.K. Nayyar, Textile Manufacturers Association, Amritsar 7. Shri Lajpat Rai of M/s Rita Mechanical Works, Ludhiana 8. Shri Parduman Singh of A.I.T.U.C. 9. Shri H.N. Biswas of I.N.T.U.C. 10. Shmt. Sita Devi, M.L.C. 11. Shri Balbir Singh, Special Invitee
25 Minimum Wages Advisory Committee for employment in Chemical and Distillery Industry	1. Joint Labour Commissioner, Punjab, Chairman. 2. Conciliation Officer-cum-Labour Officer, Jullundur, Member 3. Shri K.P. Salwi of M/s Pb. Distilling Industry, Khasa, Member 4. Shri Dewan Chand of M/s Shambu Nath and Sons, Chheharta, Member 5. Shri Parduman Singh, General Secretary, A.I.T.U.C., Chowk Putligarh, Amritsar 6. Shri Krishan Lal, General Secretary, Jagatjit Distillery Mazdoor Union, Hamira
26 Advisory Minimum Wages Advisory Board	1. Labour Commissioner, Punjab, Chairman 2. Joint Labour Commissioner, Punjab, Vice-Chairman 3. Economic and Statistical Advisor, Punjab, Member 4. Director of Industries, Punjab, Member 5. Director of Agriculture, Punjab, Member 6. Deputy Labour Commissioner, Punjab Member 7. President, Textile Manufacturers Association, Queen Road, Amritsar 8. President, Regd. Factories Association, Amritsar 9. President, Municipal Committee, Amritsar 10. General Mohan Singh of I.N.A., Jogiana, near Dhandni Kalan, district Ludhiana
-

1

2

3

4

11. Shri Baldev Krishan Saini, care of New Suraj Transport Co. Amritsar
  12. Shri Shadi Lal Puri, President, Punjab Brick-Kiln Owners Association, 249, Model Town, Hoshiarpur
  13. Shri Sat Pal Bhushan, President, I. N.T.U.C. (Pb.) (Branch) Chandigarh
  14. Shri Madan Lal Didi, General Secretary, A.I.T.U.C., House No. 1940, Sector 22-B, Chandigarh
  15. Shri Om Parkash Aghi, Secretary, Bhartiya Mazdoor Sangh, Chaura Bazar, Ludhiana.
  16. Shri Jagjit Singh Lyallpuri, President, District Bhatta Mazdoor Union, opposite Deputy Commissioner's Residence, Ludhiana
  17. Smt. Sita Devi, M.L.C., President, Punjab, Himachal, Jammu and Kashmir Motor Transport Workers Federation, Jullundur,
  18. Shri Hardyal Singh Bawa, Hind Mazdoor Sabha, Chowk Farid, Amritsar
- 27 State Martyrs' Memorial Committee
1. Shri Gurnam Singh, Chief Minister, Punjab, Chairman
  2. Shri Gurcharan Singh, Chief Parliamentary Secretary, Vice-Chairman
  3. Shri Jiwan Singh Umranangal, General Secretary (Sant Akali Dal) Member
  4. Shri Brish Bhan, M.L.A., Member
  5. Shri Jagjit Singh Gogoani, ex M.L.A., Member
  6. Shri Jagjit Singh Anand, Secretary, Communist Party, Member
  7. Jathedar Mohan Singh Tur, Senior Vice-President, Shiromani Akali Dal, Member
  8. Shri Noor Mohd Khilji, Member
  9. Shri Sant Ram, Vakil, Mandi Phull, Member
  10. Chief Secretary to Government, Punjab, Member
  11. Secretary to Government, Punjab, P.W.D., B.&R. Member
  12. Secretary to Government, Punjab, Finance Department, Member
  13. Chief Architect and Town Planning Adviser to Government, Punjab, Member
  14. Director of Information and Publicity and Tourism and Removal of Grievances, Punjab, Member-Secretary
- 28 State Film Advisory Committee
1. Finance Minister, Punjab, Chairman
  2. Chief Parliamentary Secretary, Member
  3. Commissioner for Finance and Planning Punjab Member

1

2

3

4

	4. Secretary, Cultural Affairs Department, Punjab, Member
	5. Legal Rememberancer, Punjab Member
	6. Director of Information and Publicity, Punjab Member Secretary
	7. Director of Industries, Punjab
29 State Advisory Committee for the Department of Information and Publicity	1. Chief Minister, Punjab, Chairman
	2. Director of Information and Publicity, Punjab, Secretary
	3. Chief Parliamentary Secretary, Punjab, Member
	4. Chief Secretary to Government, Punjab, Member
	5. Shri Surjit Singh, M.L.A. Advocate, Barnala, Member
	6. S. Gurdev Singh, M.L.A., district, Ferozepore, Member
	7. Shri L.C. Sabharwal, M.L.A. Jullundur, Member
	8. Dr. Gurcharan Singh, M.L.A, Khanna, district Ludhiana, Member
	9. S. Teja Singh Swantantar, M.L.C., Member
	10. Shri Charan Das Ghai, Advocate, Moga, Member
	11. S. Bhag Singh 196-R. Model Town, Ludhiana, Member
30 Central Library Committee	1. Secretary, Local Government, Department Chairman
	2. Deputy Secretary Development, Member
	3. Director of Public Instructions, Punjab, Member
	4. Director of Panchayats, Punjab, Member
	5. Director, Public Relations and Tourism Punjab Member
	6. Shri Mohan Lal, M.L.C. Member
	7. Shri Sant Ram Bhatia, President, Punjab Library Association, Punjab Member

Cases of Criminal Assaults etc. on Nurses and Midwives

*705. (C.U.) Pandit Mohan Lal: Will the Chief Minister be pleased to state the number of cases of criminal assaults and misbehaviour on Nurses and midwives in the State from 8th March, 1967, to date which have been reported to the Police and the action proposed to be taken by the Government to stop such like unlawful activities by the miscreants ?

Sardar Lachhman Singh, Gill : Eight Local Police takes all possible precautions to ensure their protection from mischief.

(ਅਠ ਸਥਾਨਕ ਪੁਲਿਸ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਲਈ ਸਾਰੀਆਂ ਇਹਤਿਆਤੀ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਕਰਦੀ ਹੈ।)

Cases of Criminal Assaults etc. on Nurses and Midwives

*706.(C.U.) Pandit Mohan Lal: Will the Minister for Health be pleased to state the number of criminal assaults and misbehaviour on Nurses and midwives in the State from 8th March, 1967, to date reported to the Health Department and the action which the Government proposes to take to stop them?

Shri Ram Parkash Dass: One. The instructions have been issued to all the Chief Medical Officers of the State to visit each Sub-Centre/ Primary Health Centre and ensure that all the girls posted there are safe.

Remission in Land Revenue granted in 1965-66 in District Hoshiarpur

*711.(C. U.) Comrade Jangi Singh Joga : Will the Minister for Revenue be pleased to state—

- (a) the number and names of villages in district Hoshiarpur where full and partial remission of land revenue was granted, separately, during the period of draught in 1965-66;
- (b) whether there were any villages where land revenue was recovered in spite of the remission granted by the Government;
- (c) whether the Government received any representations from the residents of the villages referred to in part (b) above; if so, the action thereon?

Sardar Lachhman Singh Gill, (Chief Minister) : (a) List of villages of district Hoshiarpur showing full and partial remission of Land Revenue on account of draught in 1965-66 is enclosed.

(Annexure A & B)

(b) Yes. There are 80 villages of tehsil Hoshiarpur in which land revenue was recovered in spite of remission granted by Government and the same was adjusted in the next harvest. List is enclosed.

(Annexure 'C')

(c) No.

[(ੳ) 1965-66 ਵਿਚ ਪਈ ਅੰਤ ਕਾਰਣ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ ਦੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਪਿੰਡਾਂ ਦਾ ਜ਼ਮੀਨ ਮਾਮਲਾ ਪੂਰਨ ਜਾਂ ਅੰਸ਼ਕ ਰੂਪ ਵਿਚ ਮਾਫ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੂਚੀ ਨਬੀ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। (ਨਬੀ ਏ. ਅਤੇ ਬੀ.)

(ਅ) ਹਾਂ, ਤਹਿਸੀਲ ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ ਦੇ 80 ਪਿੰਡ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ, ਸਰਕਾਰ ਵਲੋਂ ਮਾਫ਼ੀ ਦੇਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਜ਼ਮੀਨ ਮਾਮਲਾ ਵਸੂਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਅਗਲੀ ਫ਼ਸਲ ਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਲੇਖੇ ਪਾ ਦਿਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਸੂਚੀ ਨਬੀ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। (ਨਬੀ ਸੀ)

(ੲ) ਨਹੀਂ ਜੀ।]

ANNEXURE 'A'

List of Villages in which full Land Revenue has been remitted

Serial No.	Names of villages	Serial No.	Names of villages
1	Sarhala	9	Chak Ragu Singh
2	Macherwal	10	Sehjowal
3	Gobindpur Khun Khun	11	Pandori Khajur
4	Pandori Khajur	12	Pandori Mindo Med
5	Bains Taniwala	13	Shekhopur
6	Chaloper	14	Asalpur
7	Kalkat	15	Sathiana
8	Kathe	16	Bains Khurd

Serial No.	Names of villages	Serial No.	Names of villages
17	Sataur	54	Chaholi
18	Bassi Muda	55	Bassi Jana
19	Charial	56	Dagana Khurd
20	Lachowal	57	Fatehgarh Niara
21	Pathial	58	Hadrowal
22	Lohar Kangna	59	Nasrala
23	Nanowal Jaitan	60	Ajram
24	Dhuga	61	Korangna
25	Sada Arian	62	Pandori Rukman
26	Panj Garian	63	Singeri wala
27	Chandipur	64	Khauaspur
28	Sahaj pur	65	Premgarh
29	Bhata	66	Sutehri
30	Jandi	67	Purhiran
31	Raipur	78	Dholanwal
32	Bahid	69	Atalgarh
33	Pandori Mehtwa	70	Kaimpur
34	Taleandi Kanungoln	71	Mehmowal
35	Badala Mahi	72	Maruli Brahmana
36	Mandial	73	Bassi Daulat Khan
37	Walopur	74	Punga
38	Thodo Mazara	75	Man
39	Chak Rassiwal	76	Pandori Bibi
40	Rajowal	77	Salimpur
41	Rassiwal	78	Naugarian
42	Powal	79	Bohan
43	Jadojanda	80	Sihna
44	Dowal	81	Khanaur
45	Khalwana	82	Chiton
46	Badlal	83	Jallowal
47	Hargarh	84	Sasoli
48	Chakowal Shekhan	85	Magowal
49	Sherpur	86	Bajraur
50	Khusropur	87	Chabewal
51	Khun Khun Khurd	88	Handowal Kalan
52	Kheowal	89	Shamspur
53	Nalolan		

Serial No. Names of villages

Serial No. Names of villages

90 Bhatohla
 91 Bassi Jaura
 92 Mehna
 93 Haripur
 94 Kasimpur
 95 Jatpur
 96 Barkian Tanur
 97 Chagran
 98 Malmazara
 99 Nasran
 100 Bassi Ali Khan
 101 Bassi Shah Mohd.
 102 Bassi Ala Din
 103 Killa Sher Khan
 104 Bassi Jamal Khan
 105 Dhirowal
 106 Mochpur
 107 Manan
 108 Bahaderpur Bahian
 109 Mehlanwali
 110 Chauni Kalan
 111 Singhpur
 112 Bassi Mustfa
 113 Jahan Khelan
 114 Balaspur
 115 Kotla Shira
 116 Bassi Purani
 117 Nandan
 118 Bassi Kikran
 119 Satial
 120 Sherpur Bahti an
 121 Thathal
 122 Kotla Gaunspur

123 Adamwal
 124 Ajjowal
 125 Bassi Khajer
 126 Kakon
 127 Bassi Balo
 128 Sainchan
 129 Saralan
 130 Bhagowal
 131 Bassi Maruf Hussainpur
 132 Bassi Maruf Silan
 133 Bassi Kaso
 134 Naizian
 135 Jalalpur
 136 Bhekhawal
 137 Kantian
 138 Nur Talai
 139 Chaksuana
 140 Khunda
 141 Chak Gujran
 142 Tajpur Khurd
 143 Bassi Bahid
 144 Kailo
 145 Kabir Pur
 146 Bassi Banjbhalan
 147 Bassi Umer Khan
 148 Maker Soli
 149 Bassi Balidad
 150 Dhaki
 151 Dhanowal
 152 Bassi Kalekhan
 153 Khanpur
 154 Hajipur
 155 Nangal Kanungoian

Serial No.	Names of villages	Serial No.	Names of villages
156	Dalewal	178	Patlari
157	Shajadpur	179	Hussainpur
158	Bassi Balo	180	Rehmapur
159	Nangal Pind	181	Malot
160	Nila Nalao	182	Mangerwal
161	Kheper	183	Kapahet
162	Bhallala	184	Mustfapur
163	Dehra	185	Arniala Shahpur
164	Gaj	186	Nari
165	Pandori	187	Baroti
166	Narur	188	Chohal
167	Khangwari	189	Salarin
168	Ragowal	190	Dada
169	Dehrian	191	Manji
170	Kukanet	192	Nara
171	Bari Khad	193	Tharoli
172	Behara	194	Dalawal
173	Phafial	195	Patlari
174	Janauri	196	Kherkan
175	Kot	197	Chak Harnoli
176	Patial	198	Daulatpur
177	Atwara Pur		

DASUYA TEHSIL

1	Bajwa	12	Ransota
2	Dhader	13	Attian
3	Ashrifpur	14	Nikochak
4	Makhowal	15	Asafpur
5	Bisochak	16	Badalian
6	Katowal	17	Shekhamata
7	Jeo Chak	18	Padalian
8	Hebowal	19	Sabar
9	Kodian	20	Siperian
10	Nangal Bihalan	21	Bharta
11	Sunderpur	22	Jugial

Serial No. Names of villages

Serial No. Names of villages

23 Gugwal

24 Bassi Karora

25 Kund Karora

26 Badala

27 Guger

28 Naronal

29 Beh Mawa

30 Beh Kito

31 Nathowal

32 Behlakhen

33 Mawa

34 Beh Daulo

35 Veh Bidhia

36 Heer Beh

37 Beh Fatu

38 Beh Ranga

39 Bari

40 Palli

41 Dogral

42 Berang

43 Beh Khushala

44 Beh Chuhar

45 Bahi Shaker Kaur

46 Beh Atta

47 Beh Nangal

48 Beh Daria

49 Kothi

50 Barian

51 Pohari

52 Chatterpur

53 Naurangpur

54 Latholi

55 Taung

56 Chamohi

57 Laber

58 Sukhchain Pur

59 Bhul Budiania

60 Dharmpur

61 Majehra

62 Deapur

63 Kathger

64 Gowal Jaga Sangaro

65 Rakri Datarpur

66 Raipur

67 Fatehpur

68 Bhamutar

69 Yohlo

70 Bhater

71 Dholal

72 Baringli

73 Bhul Kalota

74 Palaser

75 Basantpur

76 Mangu Mera

77 Batwara

78 Alera

79 Amroh

80 Nangal Khanoran

81 Kartoli

82 Sikrilli

83 Bhabnaur

84 Bhatoli

85 Sahora Kandi

86 Sahora Dadial

87 Jhakeral

88 Badla

Serial No.	Names of villages	Serial No.	Names of villages
89	Gag Jalo	121	Jamalpur Kalan
90	Sehrak	122	Bagowal
91	Chak Phala	123	Birowal
92	Tandial	124	Jamalpur
93	Saloher	125	Fatehpur
94	Aunbara	126	Puro Chak
95	Dholia	127	Marula
96	Makhowal	128	Sandwal
97	Sado Paji	129	Hajipur
98	Bassa	130	Bhalowal
99	Hardonek Pur	131	Ralli
100	Naknama Sanso	132	Siri Pandian
101	Rampur	133	Lalota
102	Dadial	134	Hindwal
103	Aglor	135	Chak Mirpur
104	Jagal	136	Aulia
105	Ado Chak	137	Chakeril
106	Sangowal	138	Ladhiari
107	Changwal	139	Dhar
108	Sansarpur	140	Ban Karanpur
109	Sanchak	141	Beh Jogan
110	Kalowal	142	Namoli
111	Makowal	143	Bhatoli
112	Safderpur	144	Gowal Chak Sangaro
113	Aki Tanda	145	Sathwan
114	Phalori	146	Rauli
115	Chak Suleman	147	Ram Nangal
116	Mohla	148	Adampur Mautian
117	Rajpur	149	Chingerwan
118	Allawal Isa	150	Dohet
119	Jagla Pind	151	Behra
120	Pandori	152	Talwara
		153	Rajwal

Serial No. Names of villages

Serial No. Names of villages

- 154 Khera
155 Bero Chak
156 Meher Batholi
157 Sagran
158 Mian Ka Pind
159 Gagsultan

- 160 Gohgra
161 Jalal Chak
162 Dewal
163 Saïdo
164 Waxiran
165 Udehra
166 Kheferpur

GARHSHANKER TEHSIL

- 1 Makhangarh
2 Punj
3 Naunitpur
4 Saidpur
5 Marula
6 Taulian
7 Sahbanpur
8 Kamowal
9 Makhomazara
10 Benewal
11 Chantu Brahmana
12 Jaidpur
13 Dhakon
14 Bahowal
15 Bhana
16 Barian Khurd
17 Buro Bari
18 Barian Kalan
19 Mautian
20 Parsota
21 Rakhial
22 Dadowal
23 Bhagora
24 Nangal Khurd
25 Ganeshpur

- 26 Khera
27 Bharta
28 Nangal Kalan
29 Kharaudi
30 Paldi
31 Havalì
32 Phagon
33 Chak Mashmulak Mahilpur
34 Dasowal
35 Pathrala
36 Mahilpur
37 Dohalaran
38 Charnpur
39 Ladhwal
40 Khanpur
41 Chandeli
42 Kehandowal
43 Ghamiala
44 Kaharpur
45 Nurpur
46 Bhulewal Gujran
47 Mehmadwal
48 Gohgoran
49 Nangal Choran
50 Jandoli

Serial No.	Names of villages	Serial No.	Names of villages
51	Nasran	84	Saila Khurd
52	Badhana	85	Pansra
53	Tajewal	86	Gujjarpur
54	Sarangwal	87	Saidulapur Badhwan
55	Bachhaho	88	Gandowal
56	Soha	89	Raniala
57	Maili	90	Bhatatpur Katton
58	Kanger	91	Jiwanpur Jatton
59	Kothi	92	Mangerwal
60	Fatehpur	93	Meghowal
61	Mehrowal	94	Muggowal
62	Reehla	95	Jandiala
63	Bugra	96	Jhanjowal
64	Mazara Dingerian	97	Alampur
65	Toto Mazara	98	Halowal
66	Purkhowal	99	Rampur
67	Badesoran	100	Chak Narial
68	Satnaur	101	Ganguwal
69	Salempur	102	Lalwan
70	Pakhowa,	103	Khani
71	Bihran	104	Harjiana
72	Paddrana	105	Jajon
73	Dansiwai	106	Chak Natha
74	Paddi Sura Singh	107	Melehwai
75	Dadial	108	Badowal
76	Kukran	109	Bariana
77	Hiyatpur	110	Lasara
78	Hailar	111	Mohdood
79	Bharowal	112	Gujjar
80	Bathal	113	Allowal
81	Jassowal	114	Bilran
82	Sailakhurd	115	Bharat pur Rajputan
83	Paddi Khati	116	Rampur

Serial No.	Names of villages	Serial No.	Names of villages
117	Hajipur	150	Majre Jattan
118	Lehra	151	Raipur
119	Sanuli	152	Nangal
120	Birampur	153	Fatehpur
121	Balachaur	154	Bhana
122	Jogewal	155	Taunsa
123	Nangal	156	Ausron
124	Kuno	157	Bramed Bela Tajowa
125	Gahun	158	Bir Sarkar
126	SudaMajra	159	Jewal
127	Jalalpur	160	Bhedian
128	Kawalpur	161	Ghurka
129	Chahel	162	Attari
130	Kathgarh	163	Hussanpur Khurd
131	Kishanpur	164	Bir Kathgarh
132	Bharthala	165	Mutton
133	Bir Subonul	166	Makewal
134	Getewal	167	Tej Plane
135	Rangarh	168	Mehmudpur
136	Jamaitgarh	169	Bhaipur
137	Tandu	170	Thathiale
138	Natha Nangal	171	Dugri
139	Sure Pur	172	Nurpur
140	Jandi	173	Shergarh
141	Mandhipur	174	Kamalpur
142	Naghi	175	Sakinderpur
143	Malewal	176	Dopana
144	Balewal	177	Lobangarh
145	Tondewal	178	Khoja
146	Gulu Majra	179	Garlon
147	Bagiwal	180	Knanpur
148	Sohhuwal	181	Shahpur
149	Panjali	182	Sadarpur

Serial No.	Names of villages	Serial No.	Names of villages
183	Barapur	215	Mansowal
184	Chak Gujran	216	Balawal Saunkri
185	Chak Raitan	217	Thanwala
186	Konail	218	Kolar
187	Jamalpur	219	Mohan Majra
188	Majari	220	Majari
189	Kokowal	221	Chandiani Khurd
190	Mehandwani	222	Nanowal
192	Bhadi	223	Jitpur
193	Kot	224	Paili
194	Maira	225	Dharampur
195	Dalewal	226	Utal Mazara
196	Gadiwal	227	Chuharpur
197	Mansowal	228	Rurki Khas
198	Karali	229	Rurki Khurd
199	Malkowal	230	Chankoa
200	Rattanpur	231	Kolgarh
201	Bhawanipur	232	Kishanpur Chahwala
202	Achhalpur	233	Begampur
203	Nainwan	234	Hiatpur
204	Kalewal	235	Krimpur Dhiani
205	Sihwan	236	Kulpur
206	Sehwan	237	Taperian Ranewal
		238	Kharor
207	Hebowal	239	Chankoi
208	Tabha	240	Bachhoi
209	Harwan	241	Bulewal
210	Chhadauri	242	Malewal
		243	Khhewal
211	Dayal	244	Audenwal
212	Aima	245	Rattewal
213	Atowal	246	Ghamor
214	Takarla	247	Khandopur

Serial No.	Names of villages	Serial No.	Names of villages
248	Phirni Mazara	271	Tosowal
249	Mohar	272	Pojowal
250	Karur	273	Katwara
251	Gulpur	274	Singhpur
252	Saroia	275	Sehjowal
253	Shaungra	276	Sahba
254	Dhak tana	277	Bharapur
255	Nawan Pind Taprian	278	Mangopur
256	Dhol	279	Chandani Kalan
257	Akaliana	280	Malewal
258	Thopia	281	Kuker Suha
259	Taperian Khurd	282	Majowa,
260	Sadra	283	Jhangerian
261	Khurda	284	Majot
262	Makhopur	285	Mazara
263	Bhana	286	Songri
264	Jagtpur	287	Bhanewal
265	Mehnidipur	288	Jitpur
266	Siani	289	Shahpur
267	Madiani	290	Rajo Mazara
268	Chandpur Rurki	291	Bhadi
269	Bholewal	292	Adoana
270	Chochewal	293	Namowal

UNA TEHSIL

There are 531 Villages in Una Tehsil and the remission was granted in full in all the villages.

ANNEXURE B

List of villages where partly Land Revenue has been remitted

Serial No.	Names of villages	Serial No.	Names of villages
1	Daffer	5	Garhdiwala
2	Jia Sahota	6	Chohak
3	Shekho Pur	7	Rana
4	Dholowal	8	Machian

Serial No.	Names of villoges	Serial No.	Names of villages
9	Dharam Kot	43	Bassi Kazian
10	Darapur	44	Bassi Kundian
11	Sikri	45	Naru Nangal Pind
12	Lehal	46	Naru Nangal Khas
13	Tajpur	47	Nangal Shahidan
14	Sherpur Khan	48	Boothgarh
15	Beron Kangri	49	Kila Beron
16	Kont	50	Bajwara
17	Giganwal	51	Sawara
18	Sajjan	52	Brahamjit
19	Chak Ladian	53	Akhlaspur
20	Meghowal	54	Bagpur
21	Taragarh	55	Khakhli
22	Golind	56	Ghasipur
23	Hardo Khanpur	57	Dalowal
24	Dagana Kalan	58	Noshera
25	Chak Gujran	59	Bassi Bazid
26	Sahri	60	Fatehpur
27	Shergarh	61	Chak Nur Ali
28	Rorian	62	Tent Paul
29	Bhatian Brahman	63	Chak Ladian
30	Dhagangarh	64	Nangal Thathal
31	Marnian Khurd	65	Nangal Ghorewaha
32	Marnian Kalan	66	Sehjowal
33	Tanuli	67	Musa
34	Ahrana Kalan	68	Bhanowal
35	Khanaura	69	Bhatlu
36	Mona Kalan	70	Gujjer Pacca
37	Hokran	71	Lit
38	Mona Khurd	72	Granthpur
39	Herian	73	Ran Talwali
40	Mukhlana	74	Dandoh
41	Badla	75	Chak Khela
42	Bassi Kalan	76	Dhoot Kalan

Serial No.	Names of villages	Serial No.	Names of villages
---------------	-------------------	---------------	-------------------

DASUYA TEHSIL

1	Sagal	29	Usman Shahid
2	Bodal	30	Kalian Pur
3	Gangian	31	Raghewal
4	Khera Kotli	32	Rai Chak
5	Fatehgarh	33	Beja Batholi
6	Chandedas	34	Gaji Batholi
7	Kotli	35	Kala Jhinger
8	Mirpur	36	Nussar
9	Kalowal	37	Randhawa
10	Banial	38	Kolar
11	Kalowal	39	Jandour
12	Passi	40	Thakker
13	Ratra	41	Daggan
14	Morian	42	Sariana
15	Tehara	43	Gohdo
16	Nihalpur	44	Noshera Simbli
17	Langerpur	45	Gera
18	Dogri	46	Dheba Katwal
19	Keharwali	47	Bela Sariana
20	Balagan	48	Kang
21	Ghambowal	49	Chechian Chorian
22	Rajpur	50	Halas alias Masahibpur
23	Khun Khun Khurd	51	Kolian
24	Ajmer	52	Neshera
25	Manak	53	Moth Saria
26	Sahu Ka Pind	54	Chant
27	Sondoia	55	Kolian
28	Haler		

GARHSHANKER TEHSIL

1 Malwandi

2 Chak Suni

ANNEXURE C

List of Villages of Hoshiarpur Tahsil in which Land Revenue was recovered and adjusted in the next harvest

Serial No.	Names of villages	Serial No.	Names of villages
1	Mehna	31	Ahrana
2	Bassi Qazian	32	Tanooli
3	Naru Nangal Pind	33	Marnian Khurd
4	Nangal Shahidan	34	Marnian Kalan
5	Qila Beron	35	Dhagan Garh
6	Bajwara	36	Bathian Brahman
7	Adamwal	37	Man
8	Ajowal	38	Rorian
9	Brahamjit	39	Punga
10	Kakkon	40	Shergarh
11	Bassi Baloo	41	Sutehri
12	Saichan	42	Singriwala
13	Bhagowal Jattan	43	Pandori Rukman
14	Bassi Maruf Hussanpur	44	Kurangna
15	Bassi Maruf Siala	45	Sahri
16	Bagpur	46	Haidrowal
17	Ghasipur	47	Fatehgarh Niara
18	Bekhowal	48	Chaholi
19	Tantpal	49	Hardokhanpur
20	Chak Laddian	50	Badial
21	Nangal Thathal	51	Khalwana
22	Nangal Ghorewala	52	Raisewal
23	Chabbewal	53	Rajowal
24	Bajrawar	54	Dhodo Majra
25	Sasoli	55	Talwandi Kanungoan
26	Bohan	56	Bhatta
27	Horian	57	Sahaipur
28	Hukran	58	Chandpur
29	Mona Kalan	59	Panjgrian
30	Pondri Bibi	60	Dhugga

Serial No.	Names of villages	Serial No.	Names of villages
61	Nanowal Jattan	71	Kalkat
62	Lobarkangna	72	Bains Taniwal
63	Lachhowal	73	Giganwal
64	Sehjowal	74	Pandori Khajoor
65	Sataur	75	Machhian
66	Assalpur	76	Rana
67	Sheikhupur	77	Chohak
68	Pandori Mindomind	78	Dholowal
69	Pandori Bhawa	79	Sheikhupur
70	Sajjan	80	Jitabed

Wages Beldars of Canals in the State

*712. (C.U.) Comrade Jangir Singh Joga: Will the Minister for Irrigation and Power and Education be pleased to state—

- Whether there is any proposal under the consideration of the Government to enhance the wages of Beldars of Canals in the State;
- Whether the Government is aware of the fact that all the Beldars are employed on work charge basis;
- whether the Government is considering any proposal to make their services permanent after the completion of 6 months' service?

Sardar Natha Singh—(a) There is no such proposal with the Government.
(b) Some Beldars are on work-charged basis and some are on regular/permanent basis.
(c) No.

Proposed enactment of New Tenancy Act

*713. (C.U.) Comrade Jangir Singh Joga: Will the Chief Minister be pleased to state:

- whether he is aware of the fact that the tenants of Punjab are being governed by two Tenancy Acts i.e. the Pepsu Tenancy and Agricultural Lands Act, 1955 and the Punjab Security of Land Tenures Act, 1953;
- whether the Government propose to consolidate these two Acts into one; if so, the steps, if any, being taken by the Government to enact a new Tenancy Act?

Sardar Lachhman Singh Gill—(a) Yes. The Punjab Security of Lands Tenures Act, 1953 is applicable in the erstwhile Punjab areas, and the Pepsu Tenancy and Agricultural Lands Act, 1955 in the erstwhile Pepsu areas.

(b) The matter is under consideration.

[(ੳ) ਹਾਂ, ਪੰਜਾਬ ਸਿਕਿਊਰਿਟੀ ਆਫ ਲੈਂਡ ਟੈਨਿਊਰ ਐਕਟ, 1953 ਪਿਛਲੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਤੇ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਪੇਪਸੂ ਟੈਨੈਂਸੀ ਐਂਡ ਐਗਰੀਕਲਚਰਲ ਲੈਂਡ ਐਕਟ, 1955 ਪਿਛਲੇ ਪੇਪਸੂ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਤੇ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ।

(ਅ) ਮੁਆਮਲਾ ਵਿਚਾਰ ਅਧੀਨ ਹੈ ।]

Grades of the Officers dropped from Select (I.A.S.) List

*714. (C.U.) Comrade Bhan Singh Bhaura: Will the Chief Minister be pleased to state whether the grades of the officers dropped from the Select (I.A.S.) List have been kept intact, if so, the reasons therefor?

Sardar Lachhman Singh Gill The Select List prepared with reference to the State Civil Services of the pre-Reorganization Punjab, cannot be drawn upon by the existing State of Punjab, as advised by the Government of India. A new Select List is under preparation.

The officers borne on the Select List in the pre-Reorganization Punjab and drawing pay in the senior scale of the Indian Administrative Service, as on the 31st October, 1966, are continuing to draw the same pay, on a provisional basis. This has been allowed with a view to avoiding hardship to these officers.

[ਪੁਨਰਗਠਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦੀ ਸਟੇਟ ਸਿਵਲ ਸਰਵਿਸ ਬਾਰੇ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸਿਲੈਕਟ ਲਿਸਟ ਵਰਤਮਾਨ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਸਮਝੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਹਾ ਹੈ। ਇਕ ਨਵੀਂ ਸਿਲੈਕਟ ਲਿਸਟ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ।

ਪੁਨਰਗਠਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦੇ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਸਿਲੈਕਟ ਲਿਸਟ ਵਿਚ ਦਰਜ ਅਫਸਰ ਇੰਡੀਅਨ ਐਡਮਿਨਿਸਟਰੇਟਿਵ ਸਰਵਿਸ ਦੇ ਸੀਨੀਅਰ ਸਕੇਲ ਵਿਚ 31 ਅਕਤੂਬਰ, 1966 ਨੂੰ ਜਿੰਨੀ ਤਨਖਾਹ ਲੈ ਰਹੇ ਸਨ, ਉਨੀ ਹੀ ਤਨਖਾਹ ਆਰਜ਼ੀ ਤੌਰ ਤੇ ਅਜ ਕਲ੍ਹ ਉਹ ਲੈ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਹ ਕੇਵਲ ਇਸ ਲਈ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਤਾਂ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਤਕਲੀਫ ਪੇਸ਼ ਨਾ ਆਵੇ।]

Action taken against Teachers/Teachresses in District Rupar.

*721. (C.U.) Comrade Dalip Singh Tapiala: Will the Chief Minister be pleased to state—

- (a) whether the District Education Officer, Rupar with this checking staff raided or paid surprise visits to certain Primary School/Schools during November, 1967 in District Rupar; if so, the date/ dates thereof;
- (b) whether the said D.E.O. or his checking staff found certain teachers/teachresses absent from their schools and were marked as absent in the attendance register;
- (c) if reply to part (b) above be in the affirmative, the action, if any, taken or proposed to be taken against those teachers/teachresses who were found absent, from the schools?

Sardar Lachhman Singh Gill—(a) Yes, on 3rd November, 1967.

(b) Yes.

(c) The concerned teachers have been charge-sheeted under rule 8 of the Punjab Civil Services (Punishment and Appeal) Rules, 1952.

[(ੳ) ਹਾਂ ਜੀ, 3 ਨਵੰਬਰ, 1967 ਨੂੰ।

(ਅ) ਹਾਂ ਜੀ।

(ੲ) ਸਬੰਧਤ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਤੇ ਪੰਜਾਬ ਸਿਵਲ ਸੇਵਾ (ਸਜ਼ਾ ਅਤੇ ਅਪੀਲ) ਨਿਯਮਾਵਲੀ, 1952 ਦੇ ਨਿਯਮ 8 ਅਧੀਨ ਫਰਦ ਜੁਰਮ ਲਾ ਦਿਤੀ ਗਈ ਹੈ।]

Transfer Teachers from their home towns in the State

*722. (C.U.) Comrade Dalip Singh Tapiala: Will the Chief Minister be pleased to state—

whether there is any proposal under the consideration of the Government to transfer the teachers from their home town to some other places in the State if so, the reasons therefore.

Sardar Lachhman Singh Gill: Yes, in the interest of Administration and better out put by the teachers.

Secretary, Zila Parishad, Ludhiana

*724. (C.U.) Lieut. Bhag Singh : Will the Minister of State be pleased to state—

- (a) whether Government appointed some one as a Secretary of the Zila Parishad, Ludhiana, during November, 1967, if so, when and the name of the incumbent ;
- (b) whether any proposal was made by the Zila Parishad, Ludhiana, for such an appointment, if so, a copy of the resolution, if any, passed by the zila Parishad in this connection, be laid on the Table of the House ;
- (c) whether this appointment was later cancelled and some one else was appointed thereafter, if so, his name and the reasons thereof ?

Sardar Narinder Singh (Minister for Public Works) : (a) (i) Yes.

(ii) On 15th November, 1967.

(iii) Shri Ajaib Singh, Taxation Officer, Zila Parishad, Ludhiana.

(b) Yes. A copy of the resolution passed by the Zila Parishad, Ludhiana is laid on the Table of the House.

(c) Yes. Shri Garbax Singh, District Development and Panchayat Officer, Ludhiana. The former Chief Minister Punjab did not consider the appointment of Shri Ajaib Singh as Secretary, Zila Parishad, in order.

ਉਤਾਰਾ ਮਤਾ ਨੰ: 53 ਜ਼ਿਲਾ ਪ੍ਰੀਸ਼ਦ ਮੀਟਿੰਗ

ਮਿਤੀ 22 ਸਤੰਬਰ, 1967

53. ਨੋਟ ਚੇਅਰਮੈਨ, ਜ਼ਿਲਾ ਪ੍ਰੀਸ਼ਦ ਕਿ ਜ਼ਿਲਾ ਪ੍ਰੀਸ਼ਦ ਲਧਿਆਣਾ ਦੇ ਮਤਾ ਨੰ: 7 ਮਿਤੀ 11 ਅਗਸਤ, 1967 ਰਾਹੀਂ ਬਣਾਈ ਗਈ ਸਬ ਕਮੇਟੀ ਆਪਣੀ ਮੀਟਿੰਗ ਮਿਤੀ 8 ਸਤੰਬਰ, 1967 ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਮੁਕਾਮ ਸਕੱਤਰ ਜ਼ਿਲਾ ਪ੍ਰੀਸ਼ਦ ਨਿਯੁਕਤ ਕਰਨ ਬਾਰੇ ਨਿਯਮ ਅਤੇ ਲੋੜੀਂਦੇ ਕਾਗਜ਼ ਪੱਤਰ ਦੇਖ ਕੇ ਅਤੇ ਸਾਰੇ ਪਖਾਂ ਤੇ ਡੂੰਘੀ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਉਪਰੰਤ ਸ੍ਰੀ ਅਜੈਬ ਸਿੰਘ ਟੈਕਸੇਸ਼ਨ ਅਫਸਰ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਸਕੱਤਰ ਦੇ ਰਿਟਾਇਰ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦੀ ਛੁਟੀ ਦੇ ਸਿਲਸਲੇ ਵਿਚ ਕਾਇਮ ਮੁਕਾਮ ਸਕੱਤਰ ਲਾਉਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਸ੍ਰੀ ਅਜੈਬ ਸਿੰਘ ਹਰ ਪੱਖ ਤੋਂ ਔਹਦੇ ਦੇ ਯੋਗ ਹਨ ਉਹ ਬੀ. ਏ. ਪਾਸ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ 15 ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਵੱਧ ਦਾ ਪਰਬੰਧਕ/ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਤਜਰਬਾ ਰਖਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਰਵਿਸ ਰਿਕਾਰਡ ਸ਼ੁਰੂ ਤੋਂ ਅਜ ਤਕ ਤਸਲੀ ਬਖਸ਼ ਹੈ। ਸੱਬ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਅਨੁਸਾਰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਸਕੱਤਰ ਦੇ ਮਿਤੀ 11 ਸਤੰਬਰ, 1967 ਤੋਂ ਰਿਟਾਇਰ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦੀ ਛੁਟੀ ਤੇ ਚਲੇ ਜਾਣ ਕਾਰਨ ਜ਼ਿਲਾ ਪ੍ਰੀਸ਼ਦ ਦੇ ਕੰਮ ਦੇ ਹਿੱਤ ਨੂੰ ਮੁਖ ਰਖਦਿਆਂ ਸ੍ਰੀ ਅਜੈਬ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਦੀ ਆਸ ਵਿਚ ਕਾਇਮ ਮੁਕਾਮ ਸਕੱਤਰ ਮਿਤੀ 11 ਸਤੰਬਰ, 1967 ਤੋਂ 4 ਦਸੰਬਰ, 1967 ਤਕ ਲਾ ਦਿਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਸ੍ਰੀ ਅਜੈਬ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਮੁਕਾਮ ਸਕੱਤਰ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਸਕੱਤਰ ਜ਼ਿਲਾ ਪ੍ਰੀਸ਼ਦ ਦੇ ਗਰੇਡ ਦੀ ਮੁਦਲੀ ਤਨਖਾਹ 250 ਰੁਪਏ ਮਾਸਕ ਅਤੇ ਦੂਸਰੇ ਅਲਾਉਂਸ ਦਿਤੇ ਜਾਣਗੇ। ਹੁਕਮ ਚੇਅਰਮੈਨ ਕਿ ਮਾਮਲਾ ਸ. ਕ. ਨੰ: 1 ਰਾਹੀਂ ਜ਼ਿਲਾ ਪ੍ਰੀਸ਼ਦ ਦੀ ਮੀਟਿੰਗ ਮਿਤੀ 22 ਸਤੰਬਰ, 1967 ਵਿਚ ਸੂਚਨਾ ਹਿਤ ਪੇਸ਼ ਹੋਵੇ। ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਪਰਵਾਨਗੀ ਲਈ ਲਿਖ ਦਿਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਸ. ਕ. ਨੰ: 1 ਨੇ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਚੇਅਰਮੈਨ ਜ਼ਿਲਾ ਪ੍ਰੀਸ਼ਦ ਵਲੋਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕਾਇਮ ਮੁਕਾਮ ਸਕੱਤਰ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਨਾਲ ਸ. ਕ. ਨੰ: 1 ਪੂਰਨ ਤੌਰ ਤੇ ਸਹਿਮਤ ਹੈ।

ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਪਾਸ ਹੋਇਆ ਕਿ ਚੇਅਰਮੈਨ ਜ਼ਿਲਾ ਪ੍ਰੀਸ਼ਦ ਕਾਇਮ ਮੁਕਾਮ ਸਕੱਤਰ ਜ਼ਿਲਾ ਪ੍ਰੀਸ਼ਦ ਦੀ ਜੋ ਨਿਯੁਕਤੀ ਮਿਤੀ 11 ਸਤੰਬਰ, 1967 ਤੋਂ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਪਰਵਾਨਗੀ ਦੀ ਆਸ ਵਿਚ ਕੀਤੀ ਹੈ ਉਸ ਨਾਲ ਜ਼ਿਲਾ ਪ੍ਰੀਸ਼ਦ ਪੂਰਨ ਤੌਰ ਤੇ ਸਹਿਮਤ ਹੈ। ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਛੇਤੀ ਤੋਂ ਛੇਤੀ ਪਰਵਾਨਗੀ ਦੇਣ ਲਈ ਫੇਰ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ।

Interest free loans from Harijan Kalyan Fund

*725. (C.U.) Lieut. Bhag Singh: Will the Minister for Labour and Welfare be pleased to state—

(a) Lay on the Table of the House the list of persons together with their ages and address who have been sanctioned interest free loans from the Harijan Kalyan Fund during the year 1967-68 ;

(b) state whether the lists referred to in part (a) above were prepared after due verification, if so, by whom ?

Shri Piara Ram Dhanowali : (a) No loans out of the Harijan Kalyan Fund have yet been sanctioned. As such, the question of laying a list of the loanees on the Table of the House does not arise.

(b) Question does not arise.

Demand of Punjab Live-stock Assistants Union (Registered) Animal Husbandry Department

*733(CU) 1. Comrade Jangir Singh Joga

2. Sardar Karnail Singh Pakka Kalan

3. Jathedar Hardit Singh Bhathal :

4. Bhagat Guran Dass Hans :

5. Sardar Jagir Singh Dard

} Will the

Minister of state for Agriculture and Food and Supplies be pleased to state—

(a) whether the Government received any demand from the Punjab Live-stock Assistants' Union (Registered) Animal Husbandry Department, in December, 1966, in connection with gazetted holidays; if so, a copy thereof alongwith the action taken thereon be laid on the Table of the House ;

(b) the reasons for which the Live stock Assistants and other technical staff of the Animal Husbandry Department are not allowed to avail of gazetted holidays and full holidays on Sundays ?

(Notice received on 14th November, 1967)

Shri Jasdev Singh : (a) Yes. A copy of the demand and that of the Government decision is laid on the Table of the House.

(b) Since the demand has been accepted by the Government the question does not arise to give reasons.

From

The General Secretary,
Punjab Live-Stock Assistants Union (Regd.)
c/o
Key Village Unit Village and Post office Kaleke,
Via Dhanaula District Sangrur.

No. 319, dated 19th December, 1966.

To

The State Minister for Animal Husbandry,
Punjab, Chandigarh.

Subject :—Resolution No. 4

Grant of Gazetted Holidays to Live-Stock Assistants :—

The 17th Annual Conference of Live Stock Assistants Union held at Ludhiana on 11th December, 1966 requested the Punjab Government that the Live Stock Assistants of Animal Husbandry department Punjab are not allowed to enjoy any Gazetted Holidays that is worthy regret that they cannot enjoy even Sunday Holiday while the other employees are enjoying gazetted holidays. Even the employees of Health Department, whose responsibilities are more necessary and severe than us, are also availing gazetted holidays.

This 17th Annual conference of the Union held on 11th December, 1966 at Ludhiana request the Punjab Government that the gazetted holidays may be granted to the Live Stock Assistants and other employees of Animal Husbandry Department, Punjab.

Hoping an early and sympathetic consideration.

Yours faithfully,

NARANJAN SINGH MANN,
General Secretary.

Copy to:—

- (1) The Secretary to Government Punjab, Agriculture Department, Punjab, Chandigarh.
- (2) The Director, Animal Husbandry, Punjab, Chandigarh.

Sd/
NARANJAN SINGH 'MANN'
General Secretary.

From

Shri P.N. Balu,
Deputy Secretary to Government,
Punjab Development Department (AF).

To

The Director,
Animal Husbandry, Punjab,
Chandigarh.

Memo No. 7274-AH(II)-67/8964, Chandigarh, dated the 14th December, 1967.

Subject :—Grant of gazetted holidays to the Veterinary Assistant Surgeons/Live stock Assistants.

Reference :—Correspondence resting with your communication noted in the margin.

U.O. No. 98, dated 7th March, 1967.

The Governor of Punjab is pleased to order that Veterinary Assistant Surgeons and other para Veterinary staff working in the Civil Veterinary Hospitals/Dispensaries should be allowed to avail of all Gazetted holidays excepting second Saturdays subject to the condition that in the absence of a Veterinary Assistant Surgeon a member out of Veterinary staff i.e., compounder/stock Assistant will remain on duty to attend to emergency and indoor cases. Suitable orders may please be issued to all concerned under intimation to this Department.

Sd
Deputy Secretary Development (A.F.).

Cases registered against Sarpanch of village Fooohla, district Bhatinda
*741. (C.U.) Sardar Hardit Singh : Will the Chief Minister be pleased to state—

- (a) whether it is a fact that four different cases under section 409 Indian Penal Code were registered against the Sarpanch of village Phooohla, sub-tehsil Nathna, district Bhatinda under orders of the District Authorities in charge Panchayats in Police Station Nathana, more than six months ago ;
- (b) if the reply to part (a) above be in the affirmative, the number of the said cases which were challaned in the courts and the results thereof ;
- (c) in case the said cases are still pending with the local Police, the reasons thereof ?

Sardar Lachhman Singh Gill : (a) 3 ; not 4.

(b) 2 ; both pending trial.

(c) One case due to non-attendance of Ex-B.D.O. Shri Gian Chand and Shri Sucha Singh S.E.O.

[(ੳ) 3; 4 ਨਹੀਂ ।

(ਅ) 2; ਦੋਹਾਂ ਬਾਰੇ ਮੁਕਦਮਾ ਚਲਣਾ ਹੈ।

(ੲ) ਇਕ ਮੁਕਦਮਾ; ਸਾਬਕਾ ਬੀ. ਡੀ. ਓ. ਸ਼੍ਰੀ ਗਿਆਨ ਚੰਦ ਅਤੇ ਸੁਚਾ ਸਿੰਘ ਐਸ. ਈ. ਪੀ. ਓ. ਦੇ ਨਾ ਹਾਜ਼ਰ ਹੋਣ ਕਾਰਣ।]

Enquiry held against the Sarpanch of Village Poohla District Bhatinda

*742. (C.U.) Sardar Hardit Singh : Will the Minister of State for Public Works be pleased to state—

(a) whether it is a fact that Shri Mohinder Singh, Sarpanch of village Poohla Sub-Tehsil Nathana, District Bhatinda, was placed under suspension by the District Authorities as a result of an enquiry held into his conduct and a sum of about Rs. 23,000 of Public money was found by the Enquiry Officer about year ago to have been misappropriated by him ;

(b) if the reply to part (a) above be in the affirmative, whether Government has so far recovered any amount from the said Sarpanch, if not, the reasons therefor ;

(c) the steps , if any, proposed to be taken to recover the said amount ?

Sardar Narinder Singh : (a) Yes.

(b) and (c) No amount has so far been recovered from the Sarpanch Action under section 105 of the Punjab Gram Panchayat and under section 409 Indian Penal Code is already being taken against the Sarpanch.

Implementation of Award given by the Punjab Industrial Tribunal

*743. (C.U.) Pandit Mohan Lal : Will the Minister for Labour and Welfare be pleased to state—

(a) whether the Punjab Industrial Tribunal gave any award in the dispute between the Municipal Committee, Batala, district Gurdaspur and its employees ;

(b) if the reply to part (a) above be in the affirmative, whether the said award has been implemented by the Municipal Committee ; if not, the reasons for its non-implementation ?

Shri Piara Ram Dhanowali : A statement containing the requisite information is laid on the Table of House.

Statement

(a) Yes. The Industrial Tribunal, Punjab, gave the following four awards :—

Serial No.	Date of award	Details
1	2	3
1	24th March, 1967	Reinstatement of Shri Krishan Lal, Moharrar, with full backwages
2	30th March, 1967	(i) Grant of arrears on account of increase in dearness allowance with effect from 1st April, 1963. (ii) Increase in the emoluments of Safai Jamadar by Rs. 5 with effect from 14th September, 1964.

1

2

3

4

(ii) Fixation of period of efficiency bar of Moharraris

(iv) Grant of 6 festival holidays during a year.

3 30th March, 1967

Reinstatement of Shri Hari Singh with full backwages.

4 5th June, 1967

Payment of retrenchment compensation to Shri Gurcharan Singh Octroi Inspector and reinstatement of Sarvshri Balwant Singh and Baldev Raj, Octroi Inspectors.

4

(1) Award dated 24th March, 1967 has been implemented in so far as the reinstatement of Shri Krishan Lal is concerned. Arrears of wages due to him have not so far been paid.

(2) As regards award dated 30th March, 1967, it is reported that the benefits accruing to the workmen under the award have not been paid to by the Municipal Committee.

(3) Award dated 30th March, 1967, has also been implemented in so far as the reinstatement of Shri Hari Singh is concerned. Arrears of his wages have not so far been paid.

(4) Award dated 5th June, 1967. The implementation of the award has been stayed by the High Court. Punjab and Haryana vide its orders, dated 11th August, 1967.

Of the first three awards, two have been implemented partly. The award dated 5th June, 1967 has not been implemented as the same has been challenged in the High Court. There are no good reasons for not implementing these awards by the Municipal Committee.

Enhancement of wages of Beldars

*744. (C.U.) Comrade Jangir Singh Joga: Will the Minister of State for Public Works be pleased to state—

(a) whether there is any proposal under the consideration of the Government to enhance the wages of the P.W.D. (Beldars, working on the roads);

(b) whether it is a fact that the 'Beldars' referred to above are employed on work charged basis. If so, the steps being taken to employ them on a permanent basis after six months service?

Sardar Narinder Singh: (a) Yes.

(b) Yes. It is under consideration of the Government to bring some percentage of the work-charged posts on to regular Cadres. There is, however, no proposal to employ all work-charged employees on permanent basis.

Representation from Landowners of village Khiranwali, N.E.S. Block Kapurthala

*747. (C.U.) Sardar Kirpal Singh Dhillon: Will the Minister of State for Irrigation and Power be pleased to state—

(a) whether he received any representation from the land-owners of village Khiranwali, N.E.S. Block Kapurthala for the diversion of the alignment of the drain; if so, when and the action if any, so far taken therein;

(b) the total amount proposed to be spent on the new alignment and the new construction of a drain?

Sardar Nathe Singh: (a) No.

(b) Question does not arise.

Abolition of Single State Food Zone

*748. (C.U.) Sardar Kirpal Singh Dhillon : Will the Chief Minister be pleased to state—

(a) whether there is any proposal to abolish the Single State Food Zone, if so, when and if not, the reasons therefor ;

(b) whether there is any proposal under the consideration of the Government to introduce levy System for procuring foodgrains in the State, if so, the time by which it is likely to be levied ?

(Notice received on 21st November, 1967).

Sardar Lachhman Singh Gill (Chief Minister) : (a) No. Helps in making adequate procurement from growers at reasonable prices, regulating supplies to deficit States and stabilising prices for consumers at reasonable level.

(b) Rice is being procured under levy from authorised Millers/Dealers at the rate of 82 per cent of their production at wholesale rates. There is no proposal to introduce levy in regard to the procurement of other foodgrains.

Fixed minimum price of Paddy etc.

*749. (C.U.) Sardar Kirpal Singh Dhillon : Will the Chief Minister be pleased to state—

(a) whether the Chief Minister received any representation from any individual or organisation for fixing minimum price of paddy parmal, Basmati, Maize and Wheat etc., if so, when and whom;

(b) the minimum price of each commodity suggested, if any ;

(c) the steps taken by the Government to accede to the said demand, in case no steps or action has so far been taken in this connection the reasons for this delay ?

Sardar Lachhman Singh Gill : (a), (b) and (c) Reply is laid on the Table of the House.

Statement

(a) Yes. The following representations were received :

Serial No.	Name	Date of receipt
1	2	3
(a) (i)	Shri Atma Singh, General Secretary Shromani Akali Dal, Amritsar	10th October, 1966 12th October, 1966 2nd November, 1966 6th December, 1966
(ii)	Shri Shamsher Singh Verka, Chairman, Paddy Growers Kisan Union, Katra Sher Singh, Amritsar	1st October, 1966 6th December, 1966
(iii)	The Bhangala Mukerian Co-operative Marketing Society, Mukerian	3rd October, 1966
(iv)	The Chairman, Market Committee Zira	
(v)	Shri Sundev Singh Sandhu, Secretary, Zila Parishad, Ferozepur	22nd November, 1966
(vi)	Zila Parishad, Ludhiana	28th October, 1966
(vii)	The Assistant Secretary, Punjab Krishak Samaj, Chandigarh	3/4th January, 1967
(viii)	The Punjab Provincial rice Merchants Association, Amritsar	19th August, 1967
(ix)	The All-India S.M. Farmers Union, Milap Chowk, Jullundur	29th September, 1967

- (x) Panchayat Samiti, Bassi Pathana 2nd June, 1967
- (xi) Executive Officer, Panchayat Samiti, Mahil Kalan (District Sangrur) 24th May, 1967
- (xii) Dr. Lal Singh Gill, Faridkot 22nd August, 1967
- (xiii) Chairman, Zila Parishad, Patiala 27th September, 1967
- b ( ) Regarding paddy the demand generally was that no ceiling should be fixed satutorily only the General Secretary, Shirmani Akali Dal specifically proposed the following minimum prices :—

	Rs. per quintal
Jhona Paddy	.. 50.40
Parmal Paddy	.. 54.00
Basmati Paddy	.. 60.00

(ii) As regards wheat and maize, price of Rs. 100 and Rs. 90 per quintal, respectively was suggested

(c) (i) Ceiling prices of paddy were not fixed as demanded by the various sections. Rice Prices, however, were fixed as follows from 1st November, 1967 :—

	Rs. per quintal
Dara	.. 80
Begmi	.. 85
China Rice	.. 83
Parmal	.. 97
Basmati	.. 106
Superior Basmati	.. 116

(ii) Procurement prices of wheat and maize were fixed as under :—

- (a) Ordinary wheat (FAQ) Rs 72 to Rs. 77 per quintal.
- (b) Superior wheat (FAQ) Rs 77 to Rs. 85 per quintal.
- (c) Maize Rs 55 to Rs 58 per quintal.

Representation for improving Transport arrangement on certain Routes
*750 (C.U.) Sardar Kirpal Singh Dhillon : Will the Minister for Transport be pleased to state—

(a) whether he received any representation from any individual/organisation with regard to improving transport arrangements connecting Sultanpur Lodhi district Kapurthala with Amritsar, Ferozepur and Chandigarh; if so, when from whom and the action so far taken thereon;

(b) the time by which the said arrangements are likely to be made ?

Sardar Parkash Singh Majitha : (a) Ferozepur—No. Amritsar and Chandigarh Yes, on 22nd March, 1967 from Shromani Akali Dal.

Proposal was processed and traffic intensity assessed.

(b) Within the current financial year.

[(ੳ) ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ ਨਹੀਂ]

ਅਮ੍ਰਿਤਸਰ ਅਤੇ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਹਾਂ, 22 ਮਾਰਚ, 1967 ਨੂੰ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਤੋਂ।

ਤਜਵੀਜ਼ ਤੇ ਕਾਰਵਾਈ ਕੀਤੀ ਗਈ ਅਤੇ ਟ੍ਰਾਂਜਿਟ ਦਾ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਲਾਇਆ ਗਿਆ।

(ਅ) ਚਾਲੂ ਮਾਲੀ ਸਾਲ ਦੇ ਅੰਦਰ ਅੰਦਰ।]

Vacant post of Lady Doctor at Sultanpur Lodhi, District Kapurthala

*751 (C.U.) Sardar Kirpal Singh Dhillon : Will the Minister for Health be pleased to state—

- (a) the date since when the post of Lady doctor at Sultanpur Lodhi, Civil Hospital in district Kapurthala is lying vacant together with the reasons therefor ;
- (b) the steps so far taken to fill up the said post ?

Shri Ram Parkash Dass : (a) The post of the Ladydoctor at Civil Hospital, Sultanpur Lodhi is lying vacant since 5th August, 1964. It has not been possible to post a Lady doctor at this Hospital due to the general shortage of the lady doctors.

(b) The vacancy in question was brought on the vacancy list as soon as it fell vacant. The dearth of the lady doctors is so great that despite periodical review of vacancies no lady doctor could be arranged for posting against this vacancy. However, a lady doctor will be posted as soon as one is available.

Cancellation of certain Public Carrier Permits in Kapurthala

*752 Sardar Kirpal Singh Dhillon : Will the Minister for Transport be pleased to state—

- (a) whether he received any representation from any organisation in June, 1967 for cancellation of public carrier permits granted to some persons in Kapurthala; if so, when and from when and the names of the persons against whom the representation was received ;
- (b) the action so far taken in this regard ; if no action has been taken, the reasons therefor ?

Sardar Parkash Singh Majitha : (a) Yes on 5th June, 1967 from Shri Atma Singh General Secretary, Shiromani Akali Dal, Amritsar camp Kapurthala against Sh. Prithvi Chand.

(b) No permit for Pathankot-Jammu route was issued to Shri Pirthvi Chand against whom complaint was received. The question of taking action, therefore, does not arise.

(ੳ) ਹਾਂ ਜੀ, ਸ੍ਰੀ ਆਤਮਾ ਸਿੰਘ, ਜਨਰਲ ਸਕੱਤਰ, ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ, ਅਮ੍ਰਿਤਸਰ, ਕੈਂਪ ਕਪੂਰਥਲਾ ਤੋਂ ਸ੍ਰੀ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਚੰਦ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ।

(ਅ) ਸ੍ਰੀ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਚੰਦ, ਜਿਸ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਵਸੂਲ ਹੋਈ ਸੀ, ਨੂੰ ਪਠਾਨਕੋਟ-ਜੰਮੂ ਰੂਟ ਦਾ ਕੋਈ ਪਰਮਿਟ ਨਹੀਂ ਸੀ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਇਸ ਲਈ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨ ਦਾ ਸਵਾਲ ਹੀ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ।

Bus/Trucks accidents in the State

*759 (C.U.) Shri Harbans Lal Khanna : Will the Minister for Transport be pleased to state—

- (a) the total number of truck and bus accidents separately that occurred, district-wise in the State from 1st January, 1967 to 30th October, 1967 ;

- (b) the extent of loss caused to the buses and trucks due to the said accidents ;
- (c) whether it is a fact that the said accidents are on the increase ; if so, the reasons therefor ;
- (d) whether Government has taken any steps to check such accidents ; if so, the details thereof ?

Sardar Lachhman Singh Gill : (a) A statement is laid on the Table of the House.

(b) No information.

(c) Yes; heavy vehicular traffic, overspeeding and lack of road sense amongst the people.

(d) Yes. Special hold ups and traffic weeks are observed to create road sense in the drivers and the general public.

[(ੳ) ਵੇਰਵਾ-ਪੱਤਰ ਸਭਾ ਦੇ ਪੇਸ਼ ਹੈ ।

(ਅ) ਲੋੜੀਂਦੀ ਸੂਚਨਾ ਨਹੀਂ ਮਿਲੀ ।

(ੲ) ਹਾਂ ਜੀ, ਵੱਡੀਆਂ ਅਤੇ ਭਾਰੀਆਂ ਗੱਡੀਆਂ ਦਾ ਟਰੈਫਿਕ ਬਹੁਤੀ ਰਫਤਾਰ ਤੇ ਚਲਣਾ ਅਤੇ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਸੜਕ ਤੇ ਚਲਣ ਸਮੇਂ ਲਾਪਰਵਾਹੀ ਵਰਤਣਾ ।]

Statement

Serial No.	Name of District	Truck accidents	Bus accidents
1	Hoshiarpur	9	4
2	Jullundur	44	11
3	Ludhiana	49	14
4	Kapurthala	10	5
5	Ferozepore	30	10
6	Amritsar	20	12
7	Gurdaspur	20	4
8	Patiala	26	10
9	Bhatinda	4	8
10	Sangrur	13	3
11	Rupar	19	9
Total		244	90

Property attached during Anti-Punjabi Suba movement in March, 1966.

*760. (C.U.) Shri Harbans Lal Khanna Will the Chief Minister be pleased to state—

(a) the total number and the details of cases in which attachment of property was ordered during the Anti-Punjabi Suba Movement in March, 1966 ;

(b) whether Government has received any complaints from the affected people for the loss suffered by them as a result of attachment of their property ; if so; the action taken thereon ;

(c) whether there is any proposal under the consideration of the Government to compensate the said persons ; if so, the nature of compensation proposed etc. be given ?

Sardar Lachhman Singh Gill : (a) Nil.

(b) & (c) Question does not arise.

[(ੳ) ਕੋਈ ਨਹੀਂ ।

(ਅ) } ਸਵਾਲ ਹੀ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ।]

(ੲ)

Price of Ghee and Butter of Verka Dairy Farm, Amritsar

*761. (C.U.) Shri Harbans Lal Khanna : Will the Minister of State for Agriculture and Food and Supplies be pleased to state—

(a) the fixed price of Ghee and Butter per kilo of the Verka Dairy Farm Amritsar during the period from 31st March, 1967 to 8th November, 1967 ;

(b) whether the price of butter and ghee has since increased ; if so, by how much and the reasons therefor ;

(c) whether Government has taken any steps to check the said increase; if so, the details thereof ?

Sardar Jasdev Singh : (a) The requisite price is as under :—

Ghee.—31st March to 31st July, 1967, Rs 12 per Kg.
1st August, 1967 to 8th November, 1967, Rs 13 per Kg.

Butter.—31st March, 1967 to 31st July, 1967, Rs 9.50 per Kg.
1st August, 1967 to 8th November, 1967, Rs 10.00 per Kg.

(b) Yes. The requisite increase is indicated below :

Ghee.—by Rs 2 per Kg.

Butter.—by Rs 2 per Kg.

This is due to the production cost of Milk and Milk products having gone up.

(c) The prices of the Punjab Dairy Development Corporation indicated above are still lower than the prices of other firms in the market. Therefore, the question of taking any step by the Government to check these prices, does not arise.

Development of Hindi in the State

*762. (C.U.) Shri Harbans Lal Khanna : Will the Chief Minister be pleased to state whether there is any proposal under the consideration of the Government for the development of Hindi in the State' if so, the details of the steps taken by the Government in this connection ?

Sardar Lachhman Singh Gill : Yes. The Punjab Government have sanctioned a scheme for the development of Hindi with a total cost of Rs 34,370. Under this Scheme, the following steps have been taken for the Development of Hindi in the State :—

- (1) Awarding of prizes to the best published books.
- (2) Awarding of prizes to the best literary books.
- (3) Organization of literary meets.
- (4) Kavi Samelans, and
- (5) Grant of financial assistance to the indigent writers etc.

[ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੇ 34,370 ਰੁਪਏ ਦੀ ਹਿੰਦੀ ਦੀ ਵਿਕਾਸ ਸਕੀਮ ਬਣਾਈ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਹਿੰਦੀ ਲੇਖਕਾਂ ਕਵੀਆਂ ਪਰਕਾਸ਼ਕਾਂ ਤੇ ਸੇਵੀਆਂ ਨੂੰ ਰਾਸਟਰ ਭਾਸ਼ਾ ਦੀ ਸੇਵਾ ਲਈ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ। ਇਸ ਸਕੀਮ ਦੇ ਅਧੀਨ ਪਰਵਾਨਿਤ ਆਈਟਮ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹਨ :

1. ਵਧੀਆ ਛਪੀਆਂ ਪੁਸਤਕਾਂ ਨੂੰ ਇਨਾਮ।
2. ਵਧੀਆ ਸਾਹਿਤਕ ਲਿਖਤਾਂ ਨੂੰ ਇਨਾਮ।
3. ਸਾਹਿਤਕ ਗੋਸ਼ਟੀਆਂ।
4. ਕਵੀ ਸਮੇਲਨ।
5. ਨਿਰਧਨ ਲੇਖਕਾਂ ਨੂੰ ਮਾਲੀ ਸਹਾਇਤਾ।]

Entertainment of Applications written in Hindi

*764. (C U.) Shri Harbans Lal Khanna : Will the Chief Minister be pleased to state whether an application written in Hindi will be entertained in the Government department in the State after the introduction of Pinjabi at and below the district level ; if so, the details of the arrangements made in this regard ?

Sardar Lachhman Singh Gill : According to Article 350 of the Constitution every person is entitled to submit a representation for the redress of any grievance to any officer or authority of the State in any of the languages used in the State and instructions in this regard are already operative in the State.

(ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਆਰਟੀਕਲ 350 ਅਨੁਸਾਰ ਕੋਈ ਵੀ ਆਦਮੀ ਆਪਣੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦੂਰ ਕਰਾਉਣ ਲਈ ਰਾਜ ਦੇ ਕਿਸੇ ਅਫਸਰ ਜਾਂ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ, ਰਾਜ ਵਿਚ ਪਰਚਲਿਤ ਕਿਸੇ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਚ ਵੀ ਅਰਜ਼ੀ ਦੇਣ ਦਾ ਹਕਦਾਰ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਵਿਸ਼ੇ ਬਾਰੇ ਹਿਦਾਇਤਾਂ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਲਾਗੂ ਹਨ)

Labour Strikes in the State

*765. (C.U.) Shri Harbans Lal Khanna : Will the Minister for Labour and Welfare be pleased to state—

- (a) the total number of labour strikes that took place from 31st March, 1967 to 20th November, 1967 in the State, districtwise ;

(b) the total loss of national production in each of the Mills due to the said labour strikes ;

(c) the total number of working hours lost due to the said strikes ;

(d) the details of the steps proposed to be taken by the Government to prevent such strikes in the future and to encourage national production ?

Shri Piara Ram Dhanowali : (a), (b), (c) & (d) A statement containing the requisite information is laid on the Table of the House.

Statement

(a) The total number of labour strikes that took place from 31st March, 1967 to 20th November, 1967 in the State district-wise :—

1. Amritsar	...	9
2. Gurdaspur	...	3
3. Jullundur	...	1
4. Ludhiana	...	3
5. Patiala	...	5
6. Rupar	...	1
7. Ferozepur	...	1
8. Bhatinda	...	1
Total	...	<hr/> 24 <hr/>

(b) The total loss of national production in each of the Mills due to said labour strikes :—

	Rs
1. Shri Bhiwani Cotton Mills, Abohar	... 2,50,000
2. Punjab State Electricity Board, Punjab	.. 13,50,000
3. Escort Private Ltd., Bahadurgarh	... 32,70,000
4. Goetz Private Ltd., Bahadurgarh	.. 9,93,595
5. Koh-i-Noor Paints Colours & Varnish, Chheharta	.. 16,500
6. Brick Kilns at Ludhiana	... 13,70,000
7. Municipal Committee, Pathankot	... No production was lost.
8. Municipal Committee, Tapa	... Ditto
9. Koh-i-Noor Colours & Varnish, Chheharta	... 2,98,000
10. New Egerton Woollen Mills, Dhariwal	... 15,20,200
11. Kharar Textile Mills, Kharar	... 7,31,000
12. Pepsu Industries, Phagwara	... 1,55,000
13. Punjab Woollen Textile Mills, Chheharta	... 20,00,000
14. Punjab Worsted Spinning Mills, Chheharta	... 4,00,000
15. Punjab Woollen Mills, Chheharta	... 3,00,000
16. Oriental Textile Finishing Mills, Chheharta	... 20,00,000

Rs.

17. Super Cycle & Allied Industries, Ludhiana	..	Not available
18. Dault Industries Corporation, Ludhiana	..	80,000
19. Hindustan Steel Forgings, Rajpura	..	7,000
20. Batala Engineering Co., Batala	..	3,60,086
21. Roadmaster Industries, Rajpura	..	58,000
22. Punjab Dairy Development Corporation Milk Plant, Verka	..	1,04,880
23. O.C.M., Chheharta	..	58,25,000
24. M/s Spangle & Glue Manufacturing Khalsa College, Amritsar	..	600

(c) Information in this respect is always collected on the basis of man-days and not on man-hours. As such the total number of man-days lost due to the said strikes is 2,32,872.

(d) 92 per cent of the above strikes in the State were on account of demands of the workers about the increase in wages, dearness allowance and grant of bonus and gratuity. The question of increase in wages, etc., is under consideration of Government. Besides, two more posts of Conciliation Officers with some clerical staff have been created in the Labour Department with a view to bringing about speedy disposal of industrial disputes.

Representations made by Government Teachers in the State

*772. (C.U.) Comrade Harkishan Singh Surjeet : Will the Chief Minister be pleased to state—

(a) whether the recommendations of the Kothari Commission with regard to the pay of the teachers have been fully implemented by the Government in the State ;

(b) whether the Government teachers in the State have made any representations to the Government about the manner of implementation of such recommendations ; if so, the action taken by the Government thereon ?

Sardar Lachhman Singh Gill : (a) Yes.

(b) Yes, some representations were received from the representatives of various teachers unions. A statement indicating the details of demands and action taken thereon is laid on the Table of the House (Annexure 'A').

[(ੳ) ਹਾਂ ਜੀ

(ਅ) ਹਾਂ ਜੀ । ਕਈ ਟੀਚਰਜ਼ ਯੂਨਿਅਨਾਂ ਵਲੋਂ ਕੁਝ ਪ੍ਰਤਿਬੇਨਤੀਆਂ ਵਸੂਲ ਹੋਈਆਂ ਸਨ । ਮੰਗਾਂ ਦੇ ਵੇਰਵਿਆਂ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰੇ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕਾਰਵਾਈ ਦਸਦਾ ਹੋਇਆ ਇਕ ਵੇਰਵਾ ਪੱਤਰ ਸਭਾ ਦੇ ਪੇਸ਼ ਹੈ। (ਨੱਥੀ 'ੳ')]

ANNEXURE 'A'

Serial No.	Demands	Action taken
1.	Some posts of P.E.S.I have been created in the grade of Rs. 700—1,250 while some in the grade of Rs. 700—1,100. Previously all these posts were in the grade of Rs. 350—1,200. It has been demanded that a uniform grade of Rs. 700—1,250 should be assigned to all the posts in the revision of pay scales	The case is under consideration of Government.
2.	Previously there were five posts in the selection grade but the number was reduced to four while revising the pay scales. It has been demanded that the number should be increased to five	The demand has been accepted.
3.	The revised pay scale of selection grade posts should not be reduced from Rs. 1,250—1,500 to 1,000—1,500	The question is under consideration of Government.
4.	The Principals of Colleges and Circle Education Officers have been given the revised grade of Rs. 700—1,250 while the posts of Deputy Directors have been assigned the grade of Rs 700—1,100. As the posts of Deputy Directors, Principals and Circle Education Officers are equivalent and incumbents holding these posts are inter-transferable the Deputy Directors should also be given the revised grade of Rs. 700—1,250	The demand has been accepted by Government.
5.	The post of Assistant Director and District Education Officers have been assigned the grade of Rs. 400—800 while some of the Principals of Higher Secondary Schools who are to be controlled by them have been given the grade on Rs 700—1,100	The demand was reasonable and Government have agreed to give the revised grade of Rs. 700—1,100 to Assistant Directors and District Education Officers.
6.	The Headmasters/Headmistresses were previously allowed special pay of Rs. 25 per mensem which has been withdrawn while revising the pay scales. This has put them to loss and as such the special pay should be restored	The case is under consideration of Government.
7.	Some Headmasters/Headmistresses have been given the grade of Rs. 400—800 while others the grade of Rs. 300—600. It has been demanded that all the Headmasters/Headmistresses should be placed in the grade of Rs. 400—800.	The demand is not reasonable and has been rejected.
8.	Some Lecturers in schools who are M.A. 1st and II Class have been given the grade of Rs. 300—600 and those M.A. III Class have been given the grade of Rs. 250—550. It has been demanded that all the Lecturers should be given the grade of Rs 300—600	Even before the revision of pay scales Lecturers in Schools who are M.A. 1st and II Class were given the grade of Rs 200—500 while III Class were placed in the grade of Rs. 180—450. This distinction has been maintained in the revised grade. It is considered justified because persons with better qualifications are preferred.
9.	The Lecturers in Schools have demanded that 25 per cent out of them should be given the grade of Rs. 400—800	The demand is not considered justified and has been rejected.
10.	The Lady Block Education Officers should be given the special pay as was enjoyed by them before the revision of pay scales.	The case is under examination of Government.

1	2	3	4
11	The span of the revised grade should be reduced to 15 years in the case of trained Graduates. Similarly, the span of grade of J.B.T. Teachers should also be reduced.	The revised grades are in conformity with the recommendations of the Kuthari Commission. The demand made by the teaching personnel is unreasonable and cannot be accepted.	
12	The condensed course trainees in Mathematics should also be given advance increments as has been done in the case of condensed course trainees in the Science Subject.	The matter is under consideration of Government.	
13	The Science Master should be given advance increments and also placed in the Lecturers' grade.	The Education Commission has not recommended any special treatment for Science masters. Such of them as have undergone condensed course of nine months' duration have been allowed one to two increments and they can be allowed lecturers's grade only if they possess the qualifications viz., M.A./M.Sc., laid down for the post of Lecturers and not otherwise. The case is under examination.	
14	The Technical Instructors should be placed in Lecturers' grade as they were previously enjoying higher grade than the masters.		
15	The Technical Assistant's and Guidance Counsellors should be given the grade of Rs. 300—600	The case is under consideration of the Department.	
16	J.A.V./J.S.Ts were previously in the grade of Rs. 80—250. They have been given the revised grade of Rs. 125—300. It has been demanded that they should be given the grade allowed to trained graduates.	The question of granting the grade of Rs. 220—400 to J.S.T / J.A.V. Teachers and selection grade of Rs. 220—500 to such teachers is under consideration of the Government.	
17	C & V teachers who were previously in the grade of Rs. 120—175 and Rs. 140—220 have suffered in the rate of increment in the revised grade and as such their rate of increment should be protected.	The demand has been accepted by Government.	
18	C & V Teachers should be placed in the grade of Rs. 220—400.	The demand is not reasonable and merits rejection.	
19	The Librarians and P.Ts in Colleges should be given the Lecturers' grade.	The demand is under consideration of the Department.	
20	The grades of staff engaged in Social Education and Adult Literacy Programme should also be suitably revised.	The case is under consideration of Government.	

Introduction of Delhi Pattern of grant-in-aid in private recognised schools in the State

*773.(C.U.) Comrade Harkishan Singh Surjeet : Will the Chief Minister be pleased to state whether the Government is considering any scheme to introduce the Delhi Pattern of grant-in-aid to private recognised schools in the State, if so, when ?

Sardar Lachhman Singh Gill: Yes, from 1st December, 1967 in accordance with the recommendations of Committee constituted to work out the details.

(ਹਾਂ ਜੀ. 1-12-67 ਤੋਂ ਵੇਰਵੇ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਲਈ ਕਾਇਮ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕਮੇਟੀ ਦੀਆਂ ਸਿਫਾਰਸ਼ਾਂ ਅਨੁਸਾਰ।)

**Representation made by Temporary Engineers in the Irrigation Department
Punjab**

*774. (C.U.) Comrade Harkishan Singh Surjeet : Will the Minister of State for Irrigation and Power be pleased to state whether the temporary Engineers of the Punjab Irrigation Department have made any representation about the revision of their grades, if so, the action, if any, taken thereon ?

Sardar Natha Singh (i) Yes.

(ii) The matter is under consideration of the Government.

Rate of interest charged on Agricultural Loans

*776. (C.U.) Comrade Harkishan Singh Surjeet : Will the Minister of State for Agriculture and Food & Supplies be pleased to state —

(a) whether he is aware of the fact that the rate of interest being charged by the Government on agricultural loans is higher than the rate of interest being charged on industrial loans at present; if so, the reasons for this difference ;

(b) whether Government proposes to advance loans to the agriculturists at the same rate of interest as is being charged from the industrialists for the loans advanced to them ?

Sardar Lachhman Singh Gill: (a) The rate of interest on loans granted under Punjab State Aid to Industries Act, 1935, notified by the State Government same as in the case of loans advanced to Agriculturists but actually, borrowers pay interest at a lesser rate and the difference between the interest notified by the State Government and that paid by the borrowers under the aforesaid Act, is made good to the State by the Government of India.

(b) The matter is under active consideration of Government.

[(ਉ) ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਸਨਅਤ ਇਮਦਾਦ ਐਕਟ, 1935 ਅਧੀਨ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਕਰਜ਼ੇ ਦੇ ਸੂਦ ਦੀ ਦਰ ਜਿਹੜੀ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਅਧਿਸੂਚਿਤ ਕੀਤੀ ਹੈ ਉਹ ਕਾਸ਼ਤਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਕਰਜ਼ਿਆਂ ਦੀ ਦਰ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹੈ ਪਰ ਅਸਲ ਵਿਚ ਕਰਜ਼ਦਾਰ ਸੂਦ ਘਟ ਦਰ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਉਪਰੋਕਤ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਅਧਿਸੂਚਿਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸੂਦ ਅਤੇ ਕਰਜ਼ਦਾਰਾਂ ਵਲੋਂ ਅਦਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸੂਦ ਦਾ ਫਰਕ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਵਲੋਂ ਪੂਰਾ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ।

(ਅ) ਸਰਕਾਰ ਇਸ ਵਿਸ਼ੇ ਉੱਤੇ ਸਰਗਰਮੀ ਨਾਲ ਵਿਚਾਰ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ ।]

Chowkidara Tax

*777. (C.U.) Comrade Harkishan Singh Surjeet : Will the Chief Minister be pleased to state —

(a) whether Government had under its consideration any proposal to abolish the Chowkidara Tax realised from the land-less Harijans and holders of less than 5 Acres of land in villages in the State.

(b) if the reply to part (a) above be in the affirmative, the stage at which the proposal stands at present, and the time by which a final decision in this regard is likely to be taken ?

Sardar Lachhman Singh Gill : (a) Yes

(b) The case is still in the processing stage. It is not possible to fix a time limit.

[(ੳ) ਹਾਂ]

(ਅ) ਕੇਸ ਅਜੇ ਬਣ ਰਿਹਾ ਹੈ । ਇਸ ਲਈ ਸਮਾਂ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਕਰਨਾ ਸੱਭਵ ਨਹੀਂ ਹੈ ।]

License system for the use of Loudspeakers

*778. (C.U.) Comrade Harkishan Singh Surjeet : Will the Chief Minister be pleased to state whether he is aware of the prevailing resentment amongst people in the State on account of having to take out a license and pay off fee for the use of loudspeakers for meetings held for religious and political purposes; if so, the action, if any, which the Government proposes to take in the matter and when ?

Sardar Lachhman Singh Gill : No case of resentment is in the notice of Government except a note of the former Development and Local Government Minister for repealing the Act which is under consideration of the Government.

(ਸਿਵਾਏ ਇਸ ਦੇ ਕਿ ਪਹਿਲੇ ਵਿਕਾਸ ਅਤੇ ਸਥਾਨਕ ਸਰਕਾਰ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਇਹ ਨੋਟ ਭੇਜਿਆ ਸੀ ਕਿ ਇਸ ਐਕਟ ਨੂੰ ਨਿਰਸਨ ਕਰ ਦਿਤਾ ਜਾਵੇ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਹੋਸ਼ ਦਾ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਇਲਮ ਨਹੀਂ ਹੈ।)

Flow of water in Munawan Branch of Sidhwan Canal

*780. (C.U.) Sardar Mohinder Singh Gill : Will the Minister for Irrigation and Power and Education be pleased to state —

- (a) the total quantity of water in cusecs considered necessary to flow in the Munawan Branch of the Sidhwan Canal for the irrigation of the entire commanded area together with the quantity of water in cuse released in the said branch during the Kharif Season of 1967 ;
- (b) the total number of Permanent and temporary outlets, separately, provided on the said branch ;
- (c) whether it is a fact that the villages situated at the tail of the Munawan Branch were given outlets in large numbers resulting in acute scarcity of canal water ;
- (d) if the reply to part (c) above be in the affirmative, whether the Government propose to remit the abiana in the case of landowners of village Kot Kror Khurd, Kotla, Kot Kror Kalan, Lalle, Talwardi Bahi Karmiti Jha, Machhi Bhugra, Sulhani and Kalyewala, situated at the tail of the said Branch ?

Sardar Natha Singh : (a) (i) 84.15 cusecs.

(ii) 85.49 cusecs.

(b) Total number of outlets is 89.

(i) 57 Permanent outlets.

(ii) 1 temporary shoot.

(iii) 31 agreement shoots.

(c) No.

(d) Question does not arise.

Starting of Bus Service on Faridkot-Chandigarh route

*781. (C.U.) Sardar Mohinder Singh Gill : Will the Minister for Transport be pleased to state whether the Government proposed to start a bus service on the pucca route from Faridkot to Chandigarh via Mudki, a historical town, keeping in view the convenience of the public of that village, if so, when ?

Sardar Parkash Singh Majitha : No. (ਨਹੀਂ)

Jails and Prisoners in the State

*782. (C.U.) Sardar Mohinder Singh Gill : Will the Chief Minister be pleased to state the total number of Jails in the State and the total number of prisoners therein at present ?

Sardar Lachhman Singh Gill : 24 Jails.

6391 prisoners on 18th November, 1967.

Change in System of Advancing Loans by the Co-operative Societies in the State

*783. (C.U.) Sardar Mohinder Singh Gill : Will the Minister for Co-operation and Parliamentary Affairs be pleased to state—

- (a) whether it is a fact that the Co-operative Societies in the State have introduced the system of advancing loans in the form of fertilizers, tubewells and taccavis instead of cash loans ;
- (b) if the reply to part (a) above be in the affirmative, the benefit likely to accrue to the cultivators as a result of the introduction of the said system ?

Chaudhry Kartar Singh : (a) Yes; but partially.

(b) The following benefits have accrued with the introduction of this system:—

- (i) Utilization of Co-operative Credit has been ensured for productive purposes.
- (ii) Misutilization of loans have been checked to a great extent.
- (iii) Regular supply of agricultural requisites has been ensured at village level.
- (iv) These steps have made co-operative credit production oriented and given a big push to agricultural production programme.

Veterinary Hospitals in the State

*784(C.U.) Sardar Mohinder Singh Gill : Will the Minister of State for Agriculture, and Food and Supplies be pleased to state—

- (a) the total number of Veterinary Hospitals of various categories in the State at present ;
- (b) the names of places in Ferozepur District where the said Hospitals are located ?

Sardar Jasdev Singh : (a) Hospitals — 201.

- (b) The information is contained in a statement which is laid on the Table.

Names of places in Ferozepur District where the Hospitals are located

Jhok Tahal Singh.
 Patta Hira Singh.
 Fatehgarh Panjtoor.
 Chak Dheranwala.
 Kot Bhai .
 Lambi.
 Mallanwala.
 Danewla.
 Jai Singhwala.
 Ajit wala.
 Ferozepore.
 Mamdot.
 Guru Har Sahai.
 Sodhi Nagar.
 Moga.
 Badni Kalan.
 Bagapurana.
 Daroli Bhai.
 Zira.
 Makho.
 Dharamkot
 Muktsar.
 Ram Nagar.
 Mallout.
 Giddarbaha.
 Fazilka.
 Jalalabad.
 Abohar.

Electrification of Village Mahla, District Ferozepur

*786 (C.U.). Sardar Mohnider Singh Gill : Will the Minister for Irrigation and Power and Education be pleased to state the time by which village Mahla, district Ferozepur, which is the native village of the martyr Late Subedar Joginder Singh, who was awarded Param Vir Chakkar by the President is likely to be electrified ?

Sardar Natha Singh: The Village Electrification Work is at standstill due to paucity of funds and as such the time by which village Mahla in District Ferozepur is likely to be electrified cannot be given.

Tight Clothes Dresses used by Girls Students in Schools/Colleges in the State

*792(C.U.). Acharya Prithvi Singh Azad : Will the Chief Minister be pleased to state—

- (a) whether he is aware of the fact that there is a steep rise of “tidy fashions” tendency among youth especially girls of the High Higher Secondary Schools and Colleges in the State ;
- (b) whether he is also aware of the fact that tight clothes, sleeveless shirts and low-cut blouses have led to the evil of eve-teasing ;
- (c) if the replies to parts (a) and (b) above be in the affirmative, the action, if any, proposed to be taken by the Government to end the tidy fashions in Schools and Colleges ?

Sardar Lachhman Singh Gill : (a) The tendency to wear tight clothes does seem to be prevalent among young people.

(b) It is difficult to make a categorical assertion in this regard.

(c) There are standing instructions for simplicity of dress in educational institutions, and the same have been repeated for compliance.

[(ੳ) ਨੌਜਵਾਨ ਤਬਕੇ ਵਿਚ ਤੰਗ ਕਪੜੇ ਪਾਉਣ ਦੀ ਪਰਵਿਰਤੀ ਜ਼ਰੂਰ ਪਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

(ਅ) ਇਸ ਸਿਲਸਲੇ ਵਿਚ ਸਪਸ਼ਟ ਅਤੇ ਨਿਸਚੇ-ਆਤਮਕ ਰੂਪ ਵਿਚ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ।

(ੲ) ਵਿਦਿਅਕ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਵਿਚ ਪੌਸ਼ਾਕ ਦੀ ਸਾਦਗੀ ਬਾਰ ਸਥਾਈ ਹਿਦਾਇਤਾਂ ਹਨ ਅਤੇ ਪਾਲਨਾ ਹਿਤ ਉਹ ਦੁਬਾਰਾ ਜਾਰੀ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ।]

Setting up of Harijan Education Board in the State

*793. (C.U.) Acharya Prithvi Singh Azad : Will the Minister for Labour and Welfare be pleased to state—

- (a) whether he visited Rupar in the last week of May, 1967, and made a statement there that Government proposes to start a Harijan Educational Board in the State ;
- (b) if the reply to part (a) above be in the affirmative, whether any scheme has been prepared in connection with the establishment of the said Board ; if so, a copy thereof be laid on the Table of the House ?

Shri Piara Ram Dhanowani : (a) (i) Yes.

(ii) No.

(b) In view of reply to part (i) (ii) above, question does not arise.

Inferior Evacuee Land allotted to the Persons belonging to Scheduled Castes in the State

*794 (C.U.). Acharya Prithvi Singh Azad : Will the Chief Minister be pleased to state—

- (a) whether Government decided to allot the inferior evacuees land in the State to persons belonging to the Scheduled Castes; if so, the total area allotted to them so far ;
- (b) the names and addresses of the Scheduled Castes and non-Scheduled Castes legislators, if any, to whom the inferior land has been allotted along with the area thereof and the place where such land is situated ?

Sardar Lachhman Singh Gill : (a) Yes. Total area allotted so far is 15,480 Acres-2K-16M. Information regarding Ferozepur District is still awaited from the Deputy Commissioner and will be furnished later.

(b) Nil. As regards Ferozepur District, information will be given later.

[(ਉ) ਹਾਂ ਜੀ। ਹੁਣ ਤਕ ਕੁਲ ਅਲਾਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਰਕਬਾ 15480 ਏਕੜ 2 ਕਨਾਲ ਅਤੇ 16 ਮਰਲੇ ਹੈ। ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਫੀਰੋਜ਼ਪੁਰ ਬਾਰੇ ਡਿਪਟੀ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਵਲੋਂ ਸੂਚਨਾ ਉਡੀਕੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਬਾਦ ਵਿਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

(ਅ) ਕੁਝ ਨਹੀਂ। ਫੀਰੋਜ਼ਪੁਰ ਬਾਰੇ ਸੂਚਨਾ ਬਾਦ ਵਿਚ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।]

Implementation of decision to install 16,000 tubewells in the State during 1967-68

*795 (C.U.). Acharya Prithvi Singh Azad: Will the Minister for Irrigation and Power and Education be pleased to state—

- (a) the date on which the Government took the decision that 16,000 tubewells will be installed in the State during 1967-68 ;
- (b) the number of tubewells installed by the end of October, 1967 in each district ;
- (c) whether he is aware of the fact that the installation of tubewells is not proceeding with the desired speed due to lack of essential material and transport facilities.
- (d) if reply to part (c) above be in affirmative, the steps taken or proposed to be taken to implement the decision mentioned in para (a) above within the fixed period ?

Sarda Natha Singh :(a) The Board took the decision on 5th July, 1967.

(b) Gurdaspur	..	387
Patiala	..	432
Sangrur	..	321
Bhatinda	..	96

Amritsar	..	398
Ferozepur	..	419
Rupar	..	175
Ludhiana	..	355
Jullundur	..	428
Kapurthala	..	93
Hoshiarpur	..	244

(c) No. The progress so far achieved cannot be termed slow especially because during the early months of starting of a programme in a big way some time is needed by it to get into momentum and hence the achievement in physical term is comparatively less.

(d) Does not arise.

Tubewells energised in the State

796. (C.U.) Acharya Prithvi Singh Azad : Will the Minister for Irrigation and Power and Education be pleased to state —

- (a) the number of tubewells energised, districtwise, during the period from February, 1967, upto October, 1967 ;
- (b) the total number of applications for connections of tubewells which are pending at present, districtwise ;
- (c) the total number of tubewells which were energised in 1966-67 and the number of tubewells proposed to be energised in 1967-68.

Sardar Natha Singh : (a)—

Amritsar	..	587
Gurdaspur	..	517
Jullundur	..	602
Kapurthala	..	190
Hoshiarpur	..	315
Ludhiana	..	825
Rupar	..	214
Ferozepur	..	506
Bhatinda	..	127
Sangrur	..	453
Patiala	..	677

(b) 33,183. District-wise information is not being kept. However, Division-wise information up to 31st October, 1967 is as follows :—

Amritsar	..	538
Tarn Taran	..	1,351
Batala	..	1,920
Gurdaspur	..	1,129
Jullundur West	..	719
Jullundur East	..	120
Phagwara	..	2,350
Hoshiarpur	..	2,758
Kapurthala	..	3,166
Ferozepur	..	1,274
Ludhiana City	..	899
Ludhiana Suburban	..	1,223
Bhatinda	..	542
Moga	..	3,026
Muktsar	..	824
Patiala	..	1,408
Rajpura	..	2,484
Nabha	..	2,036
Khanna	..	3,654
Sangrur	..	1,663
Pathankot	..	99
(c) Tubewells energised during 1966-67	..	6,306
Tubewells proposed to be energised during 1967-68	..	16,000

Expenditure on the Development of Hindi/Punjabi Languages

*797 (C.U.): Acharya Prithvi Singh Azad : Will the Chief Minister be pleased to state—

(a) the total amount spent, yearwise, from 1960-61 to date for the development of Hindi and Punjabi languages in the State, separately ;

(b) the number of Hindi and Punjabi books published so far or sent for publication by the Languages Department ?

Sardar Lachhman Singh Gill : (a) The yearwise details of the amounts spent during the years from 1960-61 to 1966-67 for the development of Hindi and Punjabi languages in the State are given below :—

1960-61	{ (1) Punjabi	..	57,640.00
	{ (2) Hindi	..	48,535.57
1961-62	{ (1) Punjabi	..	1,04,747.00
	{ (2) Hindi	..	1,83,547.00
1962-63	{ (1) Punjabi	..	1,37,460.00
	{ (2) Hindi	..	1,35,681.00

1963-64	..	{ (1) Punjabi .. 1,52,640.00
		{ (2) Hindi .. 1,53,956.00
1964-65	..	{ (1) Punjabi .. 1,63,929.00
		{ (2) Hindi .. 1,73,953.00
1965-66	..	{ (1) Punjabi .. 66,662.83
		{ (2) Hindi .. 43,230.00
1966-67	..	{ (1) Punjabi .. 21,897.56
		{ (2) Hindi .. 21,987.96

(b) The Languages Department have so far published 58 books which include 34 books in Punjabi and 24 in Hindi. Two books in Punjabi and one in Urdu-Hindi-Punjabi have been sent for publication.

(ੳ) ਹਿੰਦੀ ਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਲਈ ਸਾਲ 1960-61 ਤੋਂ 1966-67 ਤਕ ਸਾਲ ਫਾਰ ਖਰਚੀ ਗਈ ਰਕਮ ਦਾ ਵੇਰਵਾ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੈ :—

1960-61	{ (1) ਪੰਜਾਬੀ 57,640.00
	{ (2) ਹਿੰਦੀ 48,535.57
1961-62	{ (1) ਪੰਜਾਬੀ 1,04,747.00
	{ (2) ਹਿੰਦੀ 1,83,547.00
1962-63	{ (1) ਪੰਜਾਬੀ 1,37,460.00
	{ (2) ਹਿੰਦੀ 1,35,681.00
1963-64	{ (1) ਪੰਜਾਬੀ 1,52,640.00
	{ (2) ਹਿੰਦੀ 1,33,956.00
1964-65	{ (1) ਪੰਜਾਬੀ 1,63,929.00
	{ (2) ਹਿੰਦੀ 1,73,953.00
1965-66	{ (1) ਪੰਜਾਬੀ 66,662.83
	{ (2) ਹਿੰਦੀ 42,230.00
1966-67	{ (1) ਪੰਜਾਬੀ 21,897.56
	{ (2) ਹਿੰਦੀ 21,987.96

(ਅ) ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਭਾਗ ਵਲੋਂ ਹੁਣ ਤਕ 51 ਪੁਸਤਕਾਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾ ਚੁਕੀਆਂ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ 34 ਪੁਸਤਕਾਂ ਪੰਜਾਬੀ ਦੀਆਂ ਤੇ 24 ਹਿੰਦੀ ਦੀਆਂ ਹਨ । ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤ ਹੋਣ ਵਾਸਤੇ 2 ਪੁਸਤਕਾਂ ਪੰਜਾਬੀ ਦੀਆਂ ਅਤੇ ਇਕ ਉਰਦੂ-ਹਿੰਦੀ-ਪੰਜਾਬੀ ਦੀਆਂ ਭੇਜੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ ।

Amount collected under Small Savings Scheme in the State

*798 (C.U.). Acharya Prithvi Singh Azad : Will the Minister for Local Government be pleased to state the total amount collected under Small Savings Scheme in the State, district-wise since its enforcement to date and the amount so far withdrawn ?

Shri Faqir Chand Gupta : The requisite information is laid on the Table of the House.

ANNEXURE 'A'

District wise statement of amount collected under the Small Savings Scheme in the Composite/Reorganised Punjab from 1957-58 to 1967-68, April, 1967 to October, 1967.

District	1957-58			1958-59			1959-60			1960-61		
	Amount collected	Withdrawals	Amount collected	Amount collected	Withdrawals	Amount collected	Amount collected	Withdrawals	Amount collected	Amount collected	Withdrawals	Amount collected
Gurdaspur	1,28,90,829	1,10,50,195	1,74,87,908	1,74,87,908	1,40,38,123	1,67,64,985	1,67,64,985	1,38,86,962	1,84,38,850	1,84,38,850	1,58,75,454	1,58,75,454
Amritsar	2,86,36,751	2,29,17,421	2,82,01,716	2,82,01,716	2,46,07,124	2,88,54,446	2,88,54,446	2,69,98,564	3,21,16,700	3,21,16,700	2,51,69,343	2,51,69,343
Jullundur	2,81,74,796	2,43,97,679	2,89,99,636	2,89,99,636	2,46,91,550	3,43,26,989	3,43,26,989	2,82,27,055	3,23,19,986	3,23,19,986	2,80,93,719	2,80,93,719
Hoshiarpur	2,00,99,536	1,77,01,681	2,51,57,542	2,51,57,542	1,97,20,168	2,42,82,149	2,42,82,149	2,16,57,259	2,48,98,830	2,48,98,830	2,11,09,758	2,11,09,758
Ludhiana	2,30,06,553	1,85,56,708	2,50,60,083	2,50,60,083	1,98,31,874	3,28,68,719	3,28,68,719	2,38,35,879	3,08,53,614	3,08,53,614	2,87,12,947	2,87,12,947
Ferozepur	2,05,47,801	1,76,69,370	1,89,32,272	1,89,32,272	1,80,31,742	2,42,37,038	2,42,37,038	1,69,87,389	2,38,64,873	2,38,64,873	1,93,51,329	1,93,51,329
Kapurthala	1,18,78,838	1,11,71,720	1,17,94,155	1,17,94,155	1,10,53,332	1,44,12,408	1,44,12,408	1,22,71,616	1,53,30,289	1,53,30,289	1,27,09,672	1,27,09,672
Patiala	1,01,16,117	76,83,683	1,07,49,678	1,07,49,678	91,85,779	1,11,66,503	1,11,66,503	97,00,240	1,05,16,589	1,05,16,589	96,52,939	96,52,939
Sangrur	62,02,932	37,68,149	68,93,401	68,93,401	54,32,782	77,08,564	77,08,564	62,08,803	71,89,669	71,89,669	64,66,668	64,66,668
Bhatinda	41,13,118	25,37,241	44,40,203	44,40,203	30,20,305	57,95,779	57,95,779	41,13,139	56,48,719	56,48,719	51,92,776	51,92,776
Ambala	3,11,61,740	2,62,21,779	3,26,31,611	3,26,31,611	2,84,25,504	3,33,29,508	3,33,29,508	3,06,27,430	3,57,62,316	3,57,62,316	3,18,48,915	3,18,48,915
Karnal	1,81,06,583	1,41,53,926	1,87,80,449	1,87,80,449	1,56,06,051	1,97,63,078	1,97,63,078	1,67,94,745	2,11,19,218	2,11,19,218	1,93,49,106	1,93,49,106
Rohatak	1,40,12,820	1,20,90,432	1,92,85,801	1,92,85,801	1,36,39,352	2,65,72,720	2,65,72,720	1,70,07,864	1,90,11,498	1,90,11,498	2,00,59,796	2,00,59,796
Hissar	1,58,93,849	1,15,44,909	1,92,44,716	1,92,44,716	1,30,73,467	2,00,76,534	2,00,76,534	1,84,19,042	1,90,60,728	1,90,60,728	1,70,03,306	1,70,03,306
Gurgaon	1,13,79,185	97,22,342	1,15,83,530	1,15,83,530	1,13,74,440	1,40,47,317	1,40,47,317	1,10,78,246	1,58,80,539	1,58,80,539	1,25,67,354	1,25,67,354
Narnaul	16,73,852	14,93,795	22,73,583	22,73,583	14,82,658	27,35,184	27,35,184	17,86,832	47,35,347	47,35,347	31,65,700	31,65,700
Dharmasala	89,66,515	67,79,607	1,02,76,721	1,02,76,721	74,69,950	93,13,358	93,13,358	74,44,946	1,07,25,144	1,07,25,144	74,58,750	74,58,750
Simla	77,60,610	60,53,631	1,04,14,111	1,04,14,111	66,22,196	1,10,23,017	1,10,23,017	88,00,303	96,64,288	96,64,288	16,04,643	16,04,643

District	1961-62		1962-63		1963-64		1964-65	
	Amount Collected	Withdrawals	Amount Collected	Withdrawals	Amount Collected	Withdrawals	Amount Collected	Withdrawals
	Rs	Rs	Rs	Rs	Rs	Rs	Rs	Rs
Gurdaspur	1,66,72,231	1,50,28,599	1,72,58,931	1,51,96,475	1,69,13,163	1,37,89,558	2,05,55,573	1,64,93,027
Amritsar	3,22,24,773	2,56,28,563	3,24,53,503	3,10,39,129	3,40,97,578	2,81,26,690	3,64,16,540	3,19,44,547
Jullundur	3,26,38,171	3,03,17,440	3,25,00,630	2,92,96,782	3,38,27,997	2,74,68,094	4,21,46,196	3,08,17,011
Hoshiarpur	2,77,00,989	2,11,17,757	2,90,72,586	2,39,72,120	3,30,68,563	2,40,90,637	3,86,34,419	2,93,31,31
Ludhiana	2,50,53,561	2,68,82,900	2,49,21,894	2,42,53,432	2,94,37,384	2,62,54,882	3,19,79,087	2,90,08,288
Ferozepur	2,35,36,736	2,04,08,879	2,36,79,127	2,23,33,287	2,51,99,466	1,98,20,483	2,65,68,910	2,17,56,577
Kapurthala	1,82,27,841	1,52,39,642	1,87,58,027	1,72,10,819	1,85,25,055	1,45,75,757	2,41,61,320	1,77,57,242
Patiala	1,04,06,500	96,91,982	1,07,20,059	98,39,471	1,54,80,687	1,19,49,597	1,52,30,902	1,36,52,723
Sangrur	75,21,614	55,03,859	78,34,013	57,30,959	83,58,334	58,56,682	80,14,425	67,06,741
Bhatinda	63,10,021	51,11,957	69,72,869	57,06,164	80,89,292	60,17,237	81,88,012	73,75,200
Ambala	3,70,14,430	3,03,27,070	3,94,81,383	3,37,10,771	4,62,12,891	3,59,08,260	4,92,14,614	4,24,59,871
Karnal	1,89,14,749	1,85,88,532	1,98,92,306	1,88,93,755	1,77,28,568	1,56,15,395	2,00,47,441	1,70,86,328
Rohatak	1,60,95,670	1,93,89,027	1,85,79,526	1,59,32,723	1,79,69,844	1,40,56,627	1,99,15,987	1,75,54,537
Hissar	1,99,09,985	1,67,98,960	1,84,66,610	1,94,51,463	1,75,54,600	1,58,79,929	1,76,78,807	1,66,91,097
Gurgaon	1,45,65,359	1,38,30,839	1,53,76,525	1,32,73,997	1,51,26,329	1,28,63,741	1,64,43,963	1,44,93,844
Narnaul	36,41,310	32,18,828	47,95,008	33,99,887	27,43,833	39,45,247	29,16,710	24,30,248
Dharamsala	1,23,63,133	85,86,978	1,36,98,611	99,17,847	1,15,27,809	74,93,827	1,33,11,787	90,08,379
Simla	1,09,73,701	80,19,206	1,14,46,991	89,29,801	1,15,36,525	79,14,513	1,19,84,698	89,59,678

District	1965-66				1966-67				1967-68 (April, 1967 to October, 1967)			
	Amount collected	Withdrawals	Amount collected	Rs	Amount collected	Withdrawals	Amount collected	Rs	Amount collected	Withdrawals	Amount collected	Rs
Gurdaspur	..	2,03,36,641	1,76,12,577	2,27,79,930	1,94,84,018	1,30,76,219	1,34,11,061					
Amritsar	..	4,08,48,222	3,42,93,128	4,62,94,598	3,79,30,190	2,69,22,882	2,74,13,516					
Jullundur	..	5,03,38,662	3,62,62,796	5,16,97,023	4,24,86,787	3,53,56,258	3,80,86,398					
Hoshiarpur	..	4,42,81,018	3,34,37,229	3,71,84,060	3,12,09,984	2,35,43,661	2,25,67,762					
Ludhiana	..	3,60,99,181	2,82,63,342	3,96,45,692	3,33,59,519	2,42,38,138	2,61,73,923					
Ferozepur	..	3,53,03,088	2,40,60,287	3,98,35,233	3,60,68,898	1,78,32,977	2,45,01,706					
Kapurthala	..	2,77,34,485	1,97,35,739	2,89,17,013	2,35,16,915	99,41,528	1,03,17,105					
Patiala	..	1,68,01,842	1,30,47,667	1,66,83,232	1,44,93,065	98,73,639	1,07,14,952					
Sangrur	..	1,11,08,856	73,03,672	1,18,89,125	95,46,887	50,93,817	54,63,529					
Bhatinda	..	1,12,62,351	82,17,999	84,13,779	93,98,376	44,70,377	59,23,380					
Ambala	..	5,11,16,631	4,78,99,575	..	..	..	..					
Rupar	..	..	..	76,40,174	46,72,227	1,00,48,832	98,13,992					

District	1965-66		1966-67	
	Amount Collected	Withdrawals	Amount Collected	Withdrawals
	Rs	Rs	Rs	Rs
*Ambala	..	..	3,36,59,049	3,00,00,047
*Karnal	..	2,34,91,713	2,04,36,008	2,33,18,517
*Rohtak	..	2,32,00,045	1,98,32,554	1,49,91,579
*Hissar	..	1,92,34,760	1,60,79,021	1,02,18,977
*Gurgaon	..	2,24,27,828	1,57,01,594	1,46,51,353
*Narnaul	..	40,02,275	26,73,134	24,73,847
*Dharamsala	..	1,64,78,837	1,18,89,923	97,18,514
*Simla	.	1,13,47,916	92,69,155	75,58,837
				63,52,592

*The figures showing against these Districts are upto 31st October, 1966.

Industrial Loans advanced in the State

*799. Acharya Prithvi Singh Azad : Will the Minister for Industries be pleased to state—

- (a) the total amount of industrial loans advanced by the Government district-wise in the State from February, 1967 upto October, 1967 ;
- (b) whether the said loans have been advanced for Small Scale Industries or for Heavy Industries ;
- (c) the total amount of loan advanced for Small Scale Industries together with the rate of interest being charged therefor ?

Shri B.N. Makkar : (a) A statement giving the requisite information is laid on the Table of the House ;

(b) The loans have been advanced for Small Scale Industries including Cottage and Village Industries.

(c) A sum of Rs 25,30,659 was advanced for Small Scale Industries including Cottage and Village Industries. The rates of interest are as under :—

	Percent
(i) For loans upto Rs 25,000 ..	3
(ii) For loans above Rs 25,000 and upto Rs 50,000 ..	7
(iii) For loans granted to Industrial Cooperative Societies ..	8

STATEMENT

(a) (i) A sum of Rs. 25,30,659 was advanced as Industrial loans in the State under the Punjab State Aid to Industries Act, 1935 and the Rules made thereunder from February, 1967 to October, 1967.

(ii) The district-wise breakup of the said loan amount is as below :—

Serial No.	District	1-2-67 to 31-3-67	1-4-67 to 31-10-67	Total
1	2	3	4	5
		Rs	Rs	Rs
1	Hoshiarpur	1,31,500	31,700	1,63,200
2	Jullundur	96,700	97,100	1,93,800
3	Ludhiana	6,62,500	76,750	7,39,350
4	Amritsar	5,11,110	5,000	5,16,110
5	Gurdaspur	2,19,249	29,000	2,48,249
6	Rupar	77,000	48,700	1,25,700
7	Patiala	83,300	36,000	1,19,300
8	Bhatinda	48,000	50,650	98,650

1	2	3	4	5
9	Sangrur	44,000	21,800	65,800
10	Kapurthala	30,000	18,000	48,000
11	Ferozepur	1,20,000	92,500	2,12,500
Total		20,23,459	5,07,200	25,30,659

Discretionary Fund

*801 (CU). Sardar Kirpal Singh Dhillon : Will the Chief Minister be pleased to state—

- the total amount of discretionary fund allotted to each Minister in the State during the current year to-date together with the details of its expenditure during this period ;
- whether there is any hard and fast rule to supervise this fund ;
- the names of the persons or institutions to whom the said grants have been paid out of this fund during the current year in each case with the amount of grant given ?

Sardar Narinder Singh (Minister of State for Food and Civil Supplies, P.W.D. B. & R. Community Development and Panchayati Raj) : (a) (i) Information regarding the discretionary fund of the Ministers of the Outgoing Ministry, is placed on the Table of the House (Annexure I).

(ii) The allotment of discretionary fund to the Ministers of the present Ministry has not been finalised as yet.

(b) Yes. The disbursement of grants from the discretionary fund is governed by specific Policy approved by Government in this regard.

(c) As in columns 4 and 5 of Annexure I referred to in para (a) above

ANNEXURE I

Serial No.	Name and the Designation of the Minister	Amount of discretionary grant placed at the disposal of Minister	Purpose with full addresses of the Institutions or persons to whom the grant was sanctioned	Amount given
1	2	3	4	5
		Rs		Rs
1	Shri Gurnam Singh, Chief Minister	1,40,000	(1) For the purchase of library books and Science equipment for the Khalsa High School for Boys in Village Mahie, Tehsil Jagraon	2,500
			(2) For the purchase of library books and Science equipment for the Khalsa High School for Girls in village Mahie, Tehsil Jagraon	2,500

1	2	3	4	5
		Rs		Rs
		(3) For the Badminton Court of Raizada Hans Raj Badminton Stadium, Jullundur		2,100
		(4) For the building of Stadium of Babheli, District Gurdaspur		2,100
		(5) For the construction of staff room of the administrative block of the Khalsa College for Women, Sidhwan Khurd		5,000
		(6) For the building of the Khalsa College, Gardhiwala, District Hoshiarpur		6,400
		(7) Purchase of equipment and Auditorium by Guru Nanak Engineering College, Ludhiana		10,000
		(8) For the building of Science Block at Khalsa Higher Secondary School, Village Mehma Singh Wala, District Ludhiana		5,000
		(9) For the building of Open Air Theatre of Punjabi Bhawan, Ludhiana		5,000
		(10) Addition of two rooms to the Co-operative Store Centre at the Campus of Thapar Institute of Engineering and Technology at Patiala		5,000
		Total	..	45,600
2	Shri Baldev Parkash, Finance Minister	70,000	(1) For the extension to the building of Northern India T.B. Free Hospital Amritsar	5,000
			(2) Extension to Lajpat Rai Mahila Hostel, Abohar	5,000
			(3) Extension to the Building of R.R. Bawa D.A.V. College for Girls, Batala	5,000
			(4) Extension to the building of Public High School, Samana	2,000
			(5) Construction of a Harijan Community Hall in Harijan Basti, Arya Nagar, Abohar	500
			(6) Extension to the building of Lala Lajpat Rai High School Bassi, Pathana, District Patiala	2,100
			(7) Extension to the building of Dayanand Ayurvedic College, Jullundur	2,100
			(8) Extension to the building of S.D. Girls School, Bassi Pathanan, District Patiala	2,100
			(9) Repair of the T.B. Ward in Pingalwara, Amritsar	2,500
			(10) For the purchase of library books and other equipments in Hindi Sahitya Sangham, Jullundur	2,100
			(11) Electric connections, latrines, etc. in the Lepar Colony, Jullundur	2,500

1	2	3	4	5
		Rs		Rs
		(12) Promotion of swimming in the Punjab, Purchase of equipments, etc., Jullundur		1,100
		(13) Purchase of library books and other equip- ments, Sirhind		2,100
		(14) Additions in the Science Laboratory S.M. College, Banga, District Jullundur		1,000
		(15) Promotion of swimming in the Punjab— Purchase of equipment, etc., Patiala		1,100
		Total	..	36,200
3	Shri Lachhman Singh Gill, Irrigation, Power and Education Minister	70,000	(1) For construction of rooms for the Middle Schools of the Village School Committee Bur Majra, District Rupar	1,100
			(2) For pavement of village streets Village Daudhar, Tehsil Moga	5,000
			(3) For filling up village water pond in village Rasulpur, Tehsil Jagraon	1,100
			(4) For improvement of school building of D.L.D.S.D. Queta High School, Datarpur, Tehsil Dasuya, District Hoshiarpur	1,100
			(5) For purchase of scientific instruments in D.A.V. Higher Secondary School, Dasuya	1,100
			(6) For improvement of school building of the S.H. Khalsa Higher Secondary School, Dasuya, District Hoshiarpur	1,100
			(7) For purchase of library books, Public Hindu High School, Rupar	1,100
			(8) For the purchase of library books for the Public Higher Secondary School, Shahkot, District Jullundur	2,100
			(9) For construction of a new wing of the Harparkash College of Education for Women and Khalsa College for Women, Sidhwan Khurd, District Ludhiana	2,500
			(10) For the construction of a new block of B.B. Khalsa High School, Teja Kalan, Tehsil Barnala	1,000
			(11) For purchase of school library books, etc. for Sant Chujai Singh High School, Nagina Udoke, District Amritsar	2,000
			(12) For purchase of furniture by S.S. Jain High and J.B.T. School, Village Deia Bassi	1,100
			(13) To meet part of the expenses on the sessions of Indian History Congress being held at Patiala in December, 1967, by the Punjabi University	2,000

1	2	3	4	5
		Rs		Rs
		(11) Purchase of furniture by J.M.S. B.C. High School, Sanmali Nagar (Rup Kalan), Tehsil Malerkotla		2,500
		(15) Pavement of village streets in village Chuhan Chak, District Ferozepur		2,500
		Total		27,300
4	M. J. Genl. Rajinder Singh, Revenue Minister	70,000	(1) Construction of N.C.C. Wing of the Khalsa College, Gardhiwala, District Hoshiarpur	2,500
			(2) Construction of building of the Girls School, Talwandi Sabuke, Tehsil and District Bhatinda	3,000
			(3) Construction of building of the Guru Gobind Singh Republic College, Jandiala	5,000
			(4) Construction of two rooms in the S.D. Phullarwan Girls High School, Jullundur City	2,000
			(5) Construction of damaged well by Dayalgarh Christian Welfare Committee, Dayalgarh, Tehsil Batala	1,500
			(6) Construction of walls of the Janta High School, Kotli Than Singh, Tehsil Jullundur	3,000
			(7) Construction of building and approach road to Gurdwara Guru Garh Sadabrat, Rupar	2,100
			(8) Construction of building of Khalsa School, Guru Ke Bagh, Tehsil Ajnala	1,500
			(9) Construction of rooms in the Primary School Building, Dayalpur, Tehsil Samrala	1,100
			(10) Purchase of books for the village library in Village Puran Pur, Tehsil Jullundur	50
			(11) Sanitation and library of village Bolina, Tehsil Jullundur	1,000
			(12) Sanitation and drainage in village Kot Kalan, Tehsi Jullundur	1,500

1	2	3	4	5
		Rs.		Rs
		(13) Sanitation and drainage of village Dhadda, Tehsil Jullundur		1,500
		(14) Construction of approach road in Village Hazara, Tehsil Jullundur		3,000
		(15) Carrying out sanitation and drainage work at Village Kangniwala, District Jullundur		751
		(16) Sanitation and drainage of village Ladhowali, Tehsil Jullundur		1,500
		(17) Sanitation and library in village Johal, Tehsil, Jullundur		1,000
		(18) Sanitation and drainage in village Nangal Shama, Tehsil Jullundur		1,000
		(19) Construction of building of Arya High School Mandi Phul, District Bhatinda		1,100
		(20) Construction of Link Road by village Kangra, Tehsil Nakodar		2,000
		(21) Construction of Harijan Serai at village Harsa Mansa, Tehsil Mukerian		700
		(22) Sanitation in Raman Mandi, Jullundur Cantt.		500
		(23) Sanitation in Kaki Pind near Jullundur Cantt.		30
		(24) Sanitation in village Patara, Tehsil Jullundur		1,000
		Total		39,011
5	Shri Piara Ram Dhanowali, Welfare and Housing Minister	70,000	(1) Construction of Building of Janjghar for Scheduled Caste Community in Village Jagatpur, Tehsil Nawanshehar	1,000
			(2) Construction of Janj Ghar for Scheduled Castes persons in village and Post office Lehli Kalan, Tehsil Hoshiarpur	1,000
			(3) Construction of Examination Hall in S.D. Phullerwan Girls High School, Jullundur	2,000
			(4) Construction of a room in the National High School, Randhawa Masandhan, Tehsil Jullundur	5,000

1	2	3	4	5
		Rs.		Rs
		(5) Purchase of furniture for (Bhalwal) S.H. Arya High School, Village and Post Office Sohana, Tehsil Kharar		500
		(6) Repair of the well in village Naushehra Panunan, Tehsil Tarn Taran		250
		(7) Construction of a reading room for Ajit Bhagat Library, Village and Post Office Dyalpur		250
		(8) Installation of Water Hand Pumping at Village Nagoke for the use of villagers, village and Post Office Nagoke, Tehsil Tarn Taran		250
		(9) Repair of the well in the village Nagoke, Tehsil Tarn Taran		500
		(10) Construction of Dharamsala in village Dhanowali, Tehsil Jullundur	10,000 (Not released)	
		(11) Construction of a Dharamsala in village Sukhladdi, Tehsil Bhatinda		1,000
		(12) Construction of Janjghar in village Barapind, Tehsil Phillaur		2,000
		(13) For the purchase of sewing Machines for G.B. Panth Shiksha Kender, Balmiki Basti, Lahori Gate, Patiala, for training the students in tailoring		500
		(14) Construction of Dharamsala for Scheduled Caste people and others, Village and Post Office Butran, Tehsil Jullundur		1,000
		(15) For the construction of drains in village Kahri starting from the Mohalla of Harijans, Village and Post Office Kahri, Tehsil Hoshiarpur	1,500 (Not released)	
		Total	...	26,750
6	Shri Satya Pal Dang, Development and Local Government Minister	70,000	(1) Construction of building, purchase of electric fans of any other works connected with the welfare of the students, Nehru Memorial College, Mansa	5,000
			(2) Purchase of books for the Public library, Bhatinda	1,000

1	2	3	4	5
		Rs		Rs
		(3) Construction of approach road, village Dhanduwal, Tehsil Phillaur		1,000
		(4) Construction of building, Guru Gobind Singh Republic College, Jandiala		2,500
		(5) Purchase of books, Jiwan Sudhar Sabha Library in Village Nihalsinghwala, Tehsil Moga		500
		(6) Construction of a Puli (small Bridge) on the approach road connecting village Fatehpur, Tehsil Pathankot		1,000
		(7) Construction of a common room in the village Harijan Basti, village Chanauli, Tehsil Anandpur Sahib		500
		(8) Construction of a common room in Nehru Harijan Basti, Village Tapa, Tehsil Barnala		1,500
		(9) Construction of a common room in the village Harijan Basti, village Nahalauti Tehsil Anandpur Sahib		500
		(10) Towards the cost of the passage connecting Nari Abadi of Gram Panchayat, Village Kot Khalsa, Tehsil Amritsar		1,00
		Total	...	14,500
7	Shri Balwant Singh, Excise and Taxation Minister	70,000	(1) For construction of building of High School, Fathudhinga, Tehsil and District Kapurthala	3,000
			(2) For Youth Library, Village Alla Ditta, Tehsil Kapurthala	1,000
			(3) Construction of a side wall in village pond Aladinpur, Tehsil Tarn Taran	2,000
			(4) Financial assistance to Khalsa College, Gardhiwala, District Hoshiarpur, for the construction of Hostel for Boys	2,100
			(5) Construction of Naranjan Singh Memorial Stadium, Nawanshahar	1,000
			(6) Grant to Public Higher Secondary School, Shahkot, District Jullundur	1,100
			Total	10,200

1	2	3	4	5
		Rs		Rs
8	Shri Krishan Lal, Labour and Parliamentary Minister	70,000	(1) Provision of flood relief to village Adam-pur, Tehsil Sirhind, District Patial and other adjoining villages	5,000
			(2) Purchase of Science and Home Science material for the Mai Bhagwati Girls Higher Secondary School, Haryana, District Hoshiarpur	2,000
			(3) Extension of Ashoka Higher Secondary School, Sirhind	2,000
			Total	9,000
9	Shri Baloo Ram, Minister of State for Co-operation and Industries	37,000	(1) Purchase of two spinning wheels for the Leper Colony, Hoshiarpur	400
			(2) Purchase of books for the school library, Dera Bassi, District Patiala	500
			(3) Construction of Janjghar, village Saroya, District Hoshiarpur	1,000
			(4) Construction of village road, Village Said-pur, District Kapurthala	3,000
			(5) Construction of school building Binewal, Tehsil Garhshankar	1,000
			Total	5,900
10	Shri Gurmit Singh, Minister of State for Public Works	37,000	(1) Construction of Barat Ghar in Mazhbi Sikh Basti, Rasta Lal Bhai, Village Tharaj wala	1,000
			(2) Construction of a retaining wall in the village Pond, village Alhadinpur, Tehsil Tarn Taran	1,000
			(3) Installation of a hand pump in Basti, Rajputan, Rasta Dabwali Rurianwali in Village Abul Khurana, Tehsil Muktsar	500
			(4) For construction / improvement of school S.D. Higher Secondary School for Girls, Rampura Phool	1,000
			(5) For improvement in the Zila Parishad Dispensary, Village Kukran, Tehsil Garhshankar	500
			(6) For the construction of Village pond retaining wall and other repairs to the pond, village Sakanwali, Tehsil Muktsar	1,500
			(7) For fans in Science blocks of the Khalsa Higher Secondary School, Mansa	1,000
			(8) Improvement of stadium at village Kauhrian, Tehsil Sunam	1,000
			(9) Construction of corridor at Malwa College, Samrala	1,100

1	2	3	4	5
		Rs		Rs
		(10) Construction of a visitors room at the Khalsa College for Women, Sidhwan Khurd		1,000
		(11) Contsuction of a Library Hall in the memory of Shahid Pritam Singh Veer Chakra, Village Niamatpura, Tehsil Malerkotla		500
		Total	..	10,100
11	Shri Bishamber Nath, Deputy Minister, Finance	28,000	(1) Repairs to Public High School, Amroha, Via Talwara, District Hoshiarpur	2,100
			(2) For construction of Panchayat Bhawan at Shahpurkandi, Tehsil Pathankot	500
			(3) For repairs and flooring of classrooms of the Public Middle School, Sariana, Tehsil Mukerian, District Hoshiarpur	2,100
			(4) For drainage and pavement of village streets, Village Kot Ise Khan, District Ferozepur	1,100
			(5) Construction of building for Sanmati Matri Sewa Sangh, Jagraon	5,100
			(6) For pavement of streets, etc., in village Chuhar Chak, tehsil Moga	2,500
			(7) Construction of a Sarai, village Harsa Mansa, tehsil Mukerian	3,100
			(8) Additional accommodation in Bawa Lal Dyal High School, Lamin, tehsil Dasuya	2,100
			(9) In Library of A.S. Higher Secondary School, Mukerian	1,100
			(10) For the repair/addition of rooms of Bawa Lal Dyal High School, village Zahidpur, tehsil Dasuya	2,100
			Total	.. 21,800
12	Shri Faqir Chand, Deputy Minister of Excise and Taxation	28,000	(1) Prisoners Welfare Fund of Bhatinda district	250
			(2) Construction of Dharamsala Ramdasian, village Lehra Bega, tehsil Bhatinda	101

1	2	3	4	5
		Rs		Rs
		(3) Purchase of science instruments/library books and additions and alterations to the building S.D. Public School, Bhatinda		1,000
		(4) Construction of building and purchase of furniture for Charitable Hospital, Malout		500
		(5) Construction of room/boundary wall of Dharamsala Ramdasian, village Nihalsingh-wala, tehsil Bhatinda		200
		(6) Construction of Dharamsala in Mohalla Nauhirian, Bhatinda		1,001
		(7) Construcion of pavements and streets of village Jeeda, tehsil Bhatinda		500
		(8) Purchase of fans in S.S.N. Arya School, Raman Mandi, Bhatinda		500
		(9) For purchase of electrical equipment S.D. Phullerwan Girls High School, Railway Colony, Julundur..		2,000
		(10) Purchase of science equipments library books or construction of rooms etc., of Khalsa Higher Secondary School Bhatinda		1,500
		(11) Construction of rooms and purchase of library books, etc., in S. S. D. Girls College, Bhatinda		5,001
		(12) Construcion of rooms of Dharamsala in Gurunanakpur, Bhatinda City		1,500
		(13) Construction of a Dharamsala of village Dan Singh Wala, Bhatinda		500
		(14) Development of cremation ground and construction of shelters thereon at Chand-sar Locality, Bhatinda City		2,500
		(15) Additions to Dharamsala in Sanguwana, Bhatinda City		500
		(16) Construction of Dharamsala in Awa, Bhatinda		500
		(17) Additions to Dharamshala in Mohalla Dhanak, Bhatinda		1,000
		(18) Making village streets pacca, village Udesian, tehsil Jullundur		500

1	2	3	4	5
		Rs		Rs
		(19) Construction of pucca lanes and drains in village Jassi Parwali, district Bhatinda		1,000
		(20) Construction of a tubewell on land belonging to N. A. C. Sanaur outside school building for use by the students of Sanaur Government High School, Sanaur		1,000
		(21) Construction of Dharamsala at village Baluana, tehsil Bhatinda		500
		(22) Construction of Dharamsala Mazhabian village Nihalwala, tehsil Bhatinda		700
		Total	..	22,753
13	Shri Jagtar Singh, Deputy Minister, Agriculture and Health	28,000	(1) For paving of streets in village Kulgran, tehsil Anandpur Sahib	500
			(2) For cultural advancement of students of Rupar District	500
			(3) Pavement of streets in village Alowal, tehsil Rupar	1,000
			(4) Construction of a culvert in village Nangal Abiana, tehsil Anandpur Sahib	2,000
			(5) Construction of additional room in the H.D. National High School, Bhanopoli	1,000
			(6) Improvement of School Dispensary of Public Hindu Higher Secondary School, Rupar	500
			(7) For preparation of uniforms for poor students of Khalsa Higher Secondary School, Chamkaur Sahib	500
			(8) Construction of Panchayat Ghar village Kot Isa Khan, tehsil Moga	1,000
			(9) Completion of water-supply scheme village Missewal School and Chikna, tehsil Anandpur Sahib	1,700
		Total	..	8,700

1	2	3	4	5
		Rs		Rs
14	Shri Shiv Chand, Deputy Minister, Revenue and Wel- fare	28,000	(1) Construction of Janjghar for Harijans in village Phatuhi Khera, tehsil Muktsar (2) Construction of a Diggi for drinking water for Harijans in village Bajidpur Mohma tehsil Fazilka (3) Construction of Diggi for drinking water in village Fatta Khera, tehsil Muktsar (4) Construction of rooms of the school Arya Putri Pathshala, Giddarbaha, tehsil Muktsar (5) Construction of Dharamsala in Harijan Locality in village Bhitteewala, tehsil Muktsar (6) Construction of Dharamsala Mazbi Sikhs locality, village Kalianwali (Lambi Block) tehsil Muktsar	500 1,000 500 2,000 500 1,000
			Total	5,500
15	Shri Darbara Singh, Deputy Minister, Public Works	28,000	..	..
16	Shri Satnam Singh Bajwa, Deputy Minister, Vigilance and Justice	28,000	..	
17	Shri Gurcharan Singh, Chief Parlia- mentary Secretary	28,000	(1) Construction of Harijan Dharamsala, village Nihalsinghwala, tehsil Moga (2) Construction of Harijan Dharamsala in village Sivian, tehsil Moga (3) Construction of stadium at Badal, tehsil Muktsar (4) Construction of Dharamsala for Mazhabi Sikhs, village Gulab Singhwala, tehsil Moga (5) Construction of Dharamsala of Harijans in village Manuke, tehsil Moga (6) Construction of Dharamsala for Boria Community, village Dhillwanwala, tehsil Moga (7) Construction of Dharamsala of Boria Community, village Tharaj, tehsil Moga	2,000 1,000 2,500 1,000 1,000 1,000

1	2	3	4	5
		Rs		Rs
		(8) Construction of Dharamsala of Mazhabi Sikhs in village Gholia Khurd, tehsil Moga		1,000
		(9) Construction of Dharamsala of Boria Community, village Marimustafa, tehsil Moga		1,000
		(10) Construction of Dharamsala of Mazhabi Sikhs in village Kotla Raikarh, tehsil Moga		1,000
		(11) Construction of Dharamsala for Mazhabi Sikhs and Ramdasia in village Samachhrai, Tehsil Moga		1,000
		(12) Construction of Harijan Dharamsala in village Sukha Nand, tehsil Moga		1,000
		(13) Construction of Dharamsala known as Nam Dev Bhawan, Moga		1,000
		(14) Completion of library being constructed by the Gram Panchayat, Chehlan		1,000
		(15) Extension of Dharamsala in Mohalla Agwar Budhekhan Moga Mahla Singh, Moga		1,000
		(16) Construction of Harijan Dharamsala in village Dhulkot, via Nihalsinghwala, tehsil Moga		1,000
		(17) Panchayat Ghar in village Pakharwad, via Nihalsinghwala, tehsil Moga		1,000
		Total	..	19,500

Representation from Assistants working in Chief Engineer's Office, Irrigation Works, Punjab

*802 (C.U.). Comrade Dalip Singh Tapiala : Will the Minister of State for Irrigation and Power be pleased to state whether Government has recently received any representation from the Assistants of the Chief Engineer's Office, Irrigation Works, Punjab; if so, the details thereof and the decision, if any, taken thereon ?

Sardar Natha Singh : Several representations from the Assistants of the Chief Engineer's office, Irrigation Works, Punjab, on different issues have been received. In the absence of specific nature of the particular representation, and the names of the signatories thereto, the details and the decision of Government, if any, can hardly be given.

Provision of Anti-Rabic Serum in V.J. Hospital, Amritsar.

*804 (C.U.). Shri Harbans Lal Khanna : Will the Minister for Health be pleased to state —

- (a) whether he is aware of the fact that Anti-Rabic Serum is not available in the stock of the V.J. Hospital, Amritsar ;
- (b) whether he is further aware of the fact that some persons have died on account of non-availability of the medicine in the said hospital ;
- (c) if reply to part (b) above be in the affirmative, the number and names of the persons who died of the disease.
- (d) whether any enquiry was held into the cause of their deaths ; if not, the reasons thereof ;
- (e) whether any steps are being taken to provide the serum referred to in part (a) above in the said hospital to avoid any loss of life in future ?

Shri Ram Parkash Dass : (a) The anti-rabic vaccine is supplied by the Central Research Institute, Kasuali. The demand of vaccine was placed by the Medical Superintendent, V.J. Hospital, Amritsar, through telegram. This was not complied with in full and every time, intimation was received from there that owing to low stock it was not possible to comply with the demand in full.

(b) No person died in this institution on account of non-availability of the anti-rabic vaccine.

(c) In view of (b) above, the question of intimating the
and

(d) number and names and holding of enquiry does not arise.

(e) Indents for the supply of anti-rabic vaccine are always sent in time and according to the requirements of patients.

Cases of Misappropriation in P.W.D., Provincial Division, Amritsar.

*805 (C.U.). Shri Harbans Lal Khanna : Will the Chief Minister be pleased to state —

(a) the latest position of the case of misappropriation in P.W.D. Provincial Division, Amritsar, detected in 1965 and reported to the Police ;

(b) whether it is a fact that the said case is still lying with the Police for want of Government's sanction ;

(c) if the reply to part (b) above be in the affirmative, the steps being taken by the Government to expedite the case, if not, the reasons for not taking any action so far ;

(d) the time by which the said case is likely to be put in the court ?

Sardar Lachhman Singh Gill : (a) The two main cases were split up into 17 cases. 15 cases were put in Court on 13th September, 1967 and are fixed for 16th December, 1967.

(b) Yes, the two remaining cases.

(c) Shortly.

[(ੳ) ਦੋ ਮੁਖ ਮੁਕਦਮਿਆਂ ਦੇ 17 ਮੁਕਦਮੇ ਬਣਾ ਦਿਤੇ ਗਏ ਸਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ 15 ਨੂੰ 13 ਸਤੰਬਰ 1967 ਨੂੰ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੇ 16 ਦਸੰਬਰ, 1967 ਨੂੰ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

(ਅ) ਜੀ ਹਾਂ, ਬਾਕੀ ਦੋ ਦੋ ਮੁਕਦਮੇ।

(ੲ) ਸਰਕਾਰੀ ਪਰਵਾਨਗੀ ਛੇਤੀ ਹੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ।

(ਸ) ਛੇਤੀ ਹੀ।]

Purchase of Maize and Bajra by the Government

*808 (C.U.). Sardar Gurcharan Singh : Will the Chief Minister be pleased to state —

(a) the steps taken by the Government to purchase the Kharif Crop (Maize and Bajra) on remunerative prices ;

(b) the quantity of wheat stocks with the Punjab Government at present ;

(c) whether the Government proposes to give an assurance to the farmers in the State to give them a reasonable price of wheat at the time of the next crop; if so, the price likely to be offered to them ?

Sardar Lachhman Singh Gill : (a) Purchases of Maize and Bajra are being made by the Food Corporation of India and the Punjab State Cooperative Supply and Marketing Federation, respectively.

(b) 173,631 tonnes as on 15th December, 1967.

(c) Yes. The determination of prices depends on the future food policy to be formulated by the Central Government.

[(ੳ) ਮਕਈ ਤੇ ਬਾਜਰੇ ਦੀ ਖਰੀਦ ਭਾਰਤ ਫੂਡ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ, ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਕੋਪ੍ਰੋਟਿਵ ਸਪਲਾਈ ਅਤੇ ਮਾਰਕਟਿੰਗ ਫਿਡਰੇਸ਼ਨ ਕ੍ਰਮਵਾਰ ਕਰ ਰਹੀਆਂ ਹਨ।

(ਅ) 15 ਦਸੰਬਰ, 1967 ਨੂੰ 173,631 ਟੋਨੀਆਂ।

(ੲ) ਹਾਂ। ਭਾਵਾਂ ਦਾ ਮੁਕੱਰਰ ਕਰਨਾ ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਵਲੋਂ ਬਣਾਈ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਭਵਿੱਖਤ ਖੁਰਾਕ ਨੀਤੀ ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਹੈ।]

Electrification of Villages in the State

*309 (C.U.). Sardar Gurcharan Singh : Will the Minister of State for Irrigation and Power be pleased to state —

(a) the number of villages, district-wise, in the State which have been electrified during 1967 to-date,

(b) the number and names of villages other than those mentioned in para (a) above which are proposed to be electrified this year.

(c) the total number of connections for tube-wells given in 1967 to-date, district-wise and the number of those proposed to be given this year, stating the names of places ?

Sardar Natha Singh : (a) —

Name of District	No. of villages electrified during the year 1967-68 up to the end of November, 1967.
Amritsar	5
Gurdaspur	11
Jullundur	2
Ludhiana	2
Rupar	1
Ferozepur	6
Patiala	3
Grand Total	30

(b) None.

(c) 3,348 (Up to 31st October, 1967). District-wise break-up of tubewell connections given and proposed to be given during 1967-68 is indicated below. As connections are released on the basis of first come first served, places where the connections would be given cannot be mentioned.

Name of District	No. of Tube-well connections proposed to be given during 1967-68	No. of tubewell connections given from 1st April, 1967 to 31st October, 1967
Amritsar	1,020	398
Gurdaspur	1,540	387
Jullundur	1,560	428
Kapurthala	1,635	93
Hoshiarpur	1,590	244
Ludhiana	2,870	355
Rupar	650	175
Ferozepur	1,900	419
Bhatinda	365	96
Sangrur	1,500	321
Patiala	1,370	432
Total	16,000	3,348

Punjab Public Service Commission

*810. Comrade Satya Pal Dang : Will the Chief Minister be pleased to state —

(a) whether it is a fact that the previous Government headed by Shri Gurnam Singh decided to reduce the strength of the members of the Punjab Public Service Commission to three including the Chairman by not filling up the vacancies when they would arise ;

- (b) whether it is also a fact that an announcement to this effect was made on the floor of the House by the then Chief Minister ;
- (c) whether the said decision has been changed by the present Government; if so, the details of the new decision so taken and the reasons therefor ;
- (d) the names, qualifications and the terms of appointment of the present members of the Public Service Commission alongwith the dates of their appointment ?

Sardar Lachhman Singh Gill : (a) Yes.

(b) Yes.

(c) Yes. It has been decided that there should be five Members (including one Chairman) on the Punjab Public Service Commission as provided for already in the Punjab Public Service Commission (Conditions of Service) Regulations, 1958. It was considered by the Government that the reduced number of Members viz., three (including one Chairman) was not able to cope with the full work with the Commission.

(d)	Name	Qualifications	Date of Appointment.
(1) Chairman	Shri Gurdial Singh . .	M.A.	23-11-1966 (A.N.)
(2) Members	(1) Shri Mubarik Singh	M.A.	11-2-1967 (A.N.)
	(2) Shri Des Raj . .	L.L.B.	11-2-1967 (A.N.)
	(3) Shri Kuldip Singh Virk	B.A.	30-11-1967 (A.N.)

The terms of appointment of the Members of the Commission are provided in Article 316 of the Constitution of India and the Punjab Public Service Commission (Conditions of Service) Regulations, 1958, copies of which are laid on the Table of the House.

[(ੳ) ਹਾਂ ਜੀ।

(ਅ) ਹਾਂ ਜੀ।

(ੲ) ਹਾਂ ਜੀ। ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਲੋਕ ਸੇਵਾ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੇ ਪੰਜ ਮੈਂਬਰ (ਸਮੇਤ ਪ੍ਰਧਾਨ ਦੇ) ਹੋਣ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਪੰਜਾਬ ਲੋਕ ਸੇਵਾ ਕਮਿਸ਼ਨ (ਨੌਕਰੀ ਦੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਵਿਨਿਯਮ, 1958 ਵਿਚ ਉਪਬੰਧਤ ਹੈ। ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਸੀ ਕਿ ਘਟ ਮੈਂਬਰ, ਭਾਵ ਤਿੰਨ (ਸਮੇਤ ਇਕ ਪ੍ਰਧਾਨ ਦੇ) ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੇ ਸਾਰੇ ਕੰਮ ਨੂੰ ਨਿਪਟਾ ਨਹੀਂ ਸਕਣਗੇ।

ਨਾਂ	ਵਿਦਿਅਕ ਯੋਗਤਾਵਾਂ	ਨਿਯੁਕਤੀ ਦੀ ਮਿਤੀ
(ਸ)		
(1) ਸ੍ਰੀ ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਪ੍ਰਧਾਨ	ਐਮ. ਏ.	23-11-1966 (ੲ-ਐਨ)
(1) ਸ੍ਰੀ ਮੁਬਾਰਕ ਸਿੰਘ ਮੈਂਬਰ	ਐਮ. ਏ.	11-2-1967 (ੲ-ਐਨ)
(2) ਸ੍ਰੀ ਦੇਸ ਰਾਜ	ਐਲ. ਐਲ. ਬੀ.	11-2-1967 (ੲ-ਐਨ)
(3) ਸੀ ਕੁਲਦੀਪ ਸਿੰਘ ਵਿਰਕ	ਬੀ. ਏ.	30-11-1967 (ੲ-ਐਨ)

ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਦੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਸ਼ੇਦ 316 ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਲੋਕ ਸੇਵਾ ਕਮਿਸ਼ਨ (ਨੌਕਰੀ ਦੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ) ਵਿਨਿਯਮ 1958, ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਨਕਲਾਂ ਸਭਾ ਦੇ ਪੇਸ਼ ਹਨ।]

Copy of Article No. 316 of the Constitution of India.

Appointment and term of office of members.—(1) The Chairman and other members of a Public Service Commission shall be appointed, in the case of Union Commission or a Joint Commission, by the President, and in the case of a State Commission, by the Governor of the State :

Provided that as nearly as may be one-half of the members of every Public Service Commission shall be persons who at the dates of their respective appointments have held office for at least ten years either under the Government of India or under the Government of a State, and in computing the said period of ten years any period before the commencement of this Constitution during which a person has held office under the Crown in India or under the Government or an Indian State shall be included.

(2) A member of a Public Service Commission shall hold office for a term of six years from the date on which he enters upon his office or until he attains, in the case of the Union Commission, the age of sixty-five years, and in the case of a State Commission or a Joint Commission, the age of sixty years, whichever is earlier :

Provided that—

(a) a member of a Public Service Commission may, by writing under his hand addressed, in the case of the Union Commission or a Joint Commission, to the President, and in the case of State Commission, to the Governor of the State, resign his office;

(b) a member of a Public Service Commission may be removed from his office in the manner provided in clause (1) or clause (3) of article 317.

(3) A person who holds office as a member of a Public Service Commission shall, on the expiration of his term of office, be ineligible for reappointment to that office.

**The Punjab Public Service Commission (Conditions of Service)
Regulations, 1958**

Made by the Governor of the Punjab in exercise of the powers conferred by Article 318 of the Constitution of India and all other powers enabling him in this behalf, published in their original form in Punjab Gazette Notification No. 1329-GII-58/6891, dated the 10th March, 1958 and as amended from time to time.

PART I—PRELIMINARY

1. (1) These Regulations may be called the Punjab State Public Service Commission (Conditions of Service) Regulations, 1958.

(2) They shall be deemed to have come into force on the 1st November, 1956.

2. In these regulations, unless there is anything repugnant in the subject or context—

(a) “Chairman” means the Chairman for the time being of the Commission ;

(b) “Governor” means the Governor of the State of Punjab ;

(c) “Member” means a Member for the time being of the Commission and includes the Chairman thereof ;

(d) “the Commission” means the Punjab State Public Service Commission.

3. The Commission shall consist of a Chairman and four members appointed by the Governor; provided that the Governor may at any time increase the number of members upto a maximum of five.

PART II—OATHS

4. Every Member shall on appointment be required to take the oaths in the forms laid down in Appendix ‘A’ to these regulations.

PART III—PAY

5. (1) The Chairman shall receive a remuneration of Rs 2,250 a month and each of the other Members a remuneration of Rs. 1,800 a month :

Provided that—

- (i) if the Chairman or Member at the time of appointment as such is a retired Government servant, either his pension shall be held in abeyance, or his remuneration shall be decreased to the extent of his pension ;

(ii) a person serving in the ex-Secretary of States Services appointed a Chairman or Substituted by a Member, shall be paid his own grade pay plus a sum of Rs. 250 per mensem as Punjab Govern- additional pay subject to an overall maximum of Rs 3,500 per mensem and in the ment Notifi- case of a person in service other than ex-Secretary of State's Services, he shall be cation No. paid as Chairman or a Member till his retirement from such service, his grade pay 12140-GII-59/ plus a sum of Rs. 200 per mensem as additional pay subject to an overall maximum 26421, dated of Rs. 2,500 per mensem in any individual case ; and the 13th Decem- ber, 1959.

- (iii) a member, who immediately before the commencement of these regulations, was in receipt of pension in addition to the remuneration payable to him as Member so as to make the total exceed Rs. 1,800 a month, shall be entitled to receive for the period he continues to serve as such member, the same remuneration and pension he was drawing at the time of his appointment.

(2) A member who, in the absence of the Chairman on leave or otherwise, is asked to Substituted by perform the additional duties of the Chairman, shall be entitled to additional Punjab Govern- remuneration at Rs. 200 per mensem which will not be paid for a period of ment Notifica- less than 14 days. tion No. 12140-GII-59/26421, dated the 15th December, 1959.

Note.—These amendments will not affect the Chairman or Members appointed before the date of this Notification.

PART IV—LEAVE

6. A member who at the date of his appointment was in the service of any Government in India may be granted leave by the Governor under the rules applicable to him at the date of his appointment to the Commission, and his service as Member shall count for such leave.

7. (1) A member who at the date of his appointment was not in the service of any Government Substituted by in India may be granted leave by the Governor as follows:— Punjab Govern- ment Notification No. 11788-GS-61/35597, dated 9th October, 1961.

- (a) (i) leave on leave salary equivalent to full pay up to one eleventh, in case of Members appointed before the 1st July, 1959, and upto one-twenty fourth, in case of Members appointed on or after 1st July, 1959, of the period spent on duty as a Member subject to a maximum of four months at any one time.
- (ii) if the Member so elect, leave on leave salary equivalent to full pay (to be taken not more than once during his tenure of office for a period not exceeding four months ;
- (b) leave on Medical Certificate or leave salary equivalent to half pay subject to a maximum of three months at a time ;
- (c) extraordinary leave without allowances, subject to a maximum of three months at any one time ;

Provided that all or any two of these kinds of leave may be granted in combination upto any one time. Maximum of six months at any one time.

(2) On the first occasion when a Member proceeds on leave other than leave on Medical Certificate or extraordinary leave without allowances, he shall be required to state whether he elects to be governed by sub-clause (i) or sub-clause (ii) of clause (a) of the preceding sub-regulation (1) and the option once exercised shall be final.

PART V—PENSION

8. (1) No pension shall attach to the office of Member as such but in the case of a Member who at the date of his appointment was in the service of any Government in India, service as Member shall count for pension under the rules applicable to the service to which such Member belonged; and unless the Member be a Member of the Indian Civil or Administrative Service or entitled to a pension under Army Regulations, service as Chairman shall also count as service in the higher grade for the special additional pension and service as Member as service in the lower grade for the special additional pension under rule 6.15 of the Civil Service Rules (Punjab), Volume II, if he is governed by the Old Pension Rules in force prior to the 10th June, 1951, or other rules applicable to him at the date of his appointment to the Commission.

(2) In the case of a retired Government servant, service as Member shall not count as qualifying service for the purpose of recalculating his pension at the expiry of his tenure of office as Member.

PART VI—PROVIDENT FUND

9. It shall be permissible for a Member if he so elects, to subscribe to the General Provident Fund in accordance with the General Provident Fund Rules, in force from time to time in the Punjab.

PART VII—PASSAGES

10. A Member who at the date of his appointment was in service of any Government in India shall not by reason of his appointment be deprived of any passage concession to which he was entitled before his appointment.

PART VIII—TRAVELLING ALLOWANCE

11. A Member of the Commission when travelling on duty, shall be entitled to travelling allowance and mileage allowance at the rates admissible to an officer of grade I. A member who on the date of his appointment was in the service of any Government in India shall be entitled to travelling allowance as on transfer rates.

PART IX—MEDICAL ATTENDANCE

12. For purposes of medical attendance on them, ex-service Members of the Commission will be governed by the rules applicable to the service to which they belonged before retirement from service, non-official member will be governed by the Punjab Services (Medical Attendance) Rules, 1940.

PART X—STAFF

13. The staff of the Commission shall consist of a Secretary, and such number of other officials on such scales of pay as the Governor may from time to time determine and their conditions of service shall be such as may be determined by the Service Rules framed for the purpose.

14. (i) The Secretary to the Commission shall belong to the cadre of the I.A.S. or P.C.S. Officers and shall be appointed by the Governor after consultation with the Commission.

(ii) Besides his grade pay, he shall be entitled to such special pay, if any, as the Governor may fix.

(iii) In all matters relating to pay, leave, discipline, etc., the Secretary shall be governed by the rules of the Service to which he belongs.

PART XI—GENERAL

15. In respect of any matter for which special provision is not made by these regulations the conditions of service of a person serving as a Member of the Commission or of its staff shall be governed by the rules and orders for the time being applicable to such classes of Government servants as may be specified by the Governor.

16. Nothing contained in these regulations shall affect or be deemed to vary the conditions of service of a member of the Commission to his disadvantage who continues on and after the commencement of these regulations as such member.

New Depot Scheme

*813 (C.U.). Shri Satya Pal Dang : Will the Chief Minister be pleased to state—

- (a) whether Government has taken any decision to scrap the new system of depots which was to come into force with effect from 1st December, 1967 and to continue the old system of depots in the State ; if so, the details of the orders, if any, issued in this respect and the date when such orders were issued ;
- (b) whether it is a fact that in many places the new system had already been introduced ; if so, the details of the instructions issued by Government as far as such places are concerned ?

Sardar Lachhman Singh Gill : (a) No decision has been taken to scrap the New System of depots. Only its implementation has been stayed to review it,—*vide* orders, dated 30th November, 1967.

(b) No depot under the New System started functioning at any place in the State before the issue of orders staying the implementation of the scheme.

Sugar released for Free sale

*817 (C.U.). Shri Satya Pal Dang : Will the Chief Minister be pleased to state—

- (a) the price at which sugar has been released by the Sugar Mills for free sale in different markets in the State ;
- (b) whether Government has considered the actual working/results of the Government of India's policy of partial Control and partial decontrol of sugar ?

Sardar Lachhman Singh Gill : (a) Ranging from Rs 565 to Rs. 405 per quintal, as the Season advanced.

(b) The policy of partial decontrol of sugar has been brought into force from 23rd November, 1967, and it has to be given a fair trial for some time to know the results of its working.

- [(ੳ) 565 ਰੁ. ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ 405 ਰੁਪਏ ਤਕ ਜਿਉਂ ਜਿਉਂ ਮੌਸਮ ਨੇੜੇ ਆਉਂਦਾ ਗਿਆ।
 (ਅ) ਚੀਨੀ ਉਤੋਂ ਆਂਬਿਕ ਰੂਪ ਵਿਚ ਕੰਟਰੋਲ ਹਟਾਉਣ ਦੀ ਨੀਤੀ ਉਤੇ 23-11-67 ਤੋਂ ਅਮਲ ਬਰਾਮਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਨੀਤੀ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਜਾਣਨ ਲਈ ਕੁਝ ਅਰਸੇ ਲਈ ਇਸ ਦੀ ਅਜ਼ਮਾਇਸ਼ ਕਰ ਦੇਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ।]

Permits issued for export of Foodgrains

*819 (C.U.) Shri Satya Pal Dang : Will the Chief Minister be pleased to state—

whether any permits were issued to the traders/other private parties in the State to export any kind of foodgrains to other States during the period from 27th November, 1967 to-date; if so, the names and complete addresses of these parties/individuals/firms and the quantity allowed for export in the case of each such permits ?

Sardar Lachhman Singh Gill : No.

Abohar Seed Farm

*826 (C.U.) Comrade Dalip Singh Tapiala : Will the Minister of State for Agriculture be pleased to state—

- (a) the total area of the Abohar Seed Farm maintained by the Government ;
- (b) the total number of tenants at present working on the said farm ;
- (c) the conditions on which remuneration, i.e., share in crops is being given to the said tenants ;
- (d) whether it is a fact that the said tenants resorted to hunger-strike in February, 1967, to press for the abolition of the Kankut System ;
- (e) whether he is aware of the fact that an agreement was signed between the Deputy Director of Agriculture, Punjab and the tenants on 5th February, 1967, abolishing the Kankut System;
- (f) whether during the Sawani Crops this year, the said tenants were paid according to the Kankut System or were given 1/3rd share as batai ;
- (g) whether he is aware of the fact that there is no Barabandi system for the said farm for irrigation purposes ;
- (h) whether he is further aware of the fact that the seeds were not given to the tenants in time for sowing ;
- (i) the details of the arrangements made by Government for the supply of fertilizer to the said farm ?

Sardar Jasdev Singh : (a) 1,871 acres.

(b) 130.

(c) Two-thirds of the actual produce provided it does not fall short of the minimum yield of each crop fixed by the Agriculture Department excepting in case of natural calamity. According to clause 7 of the Pattanama, the tenants have to achieve the minimum yields of the following crops, failing which recovery to the extent of shortfall is effected from their produce, provided such a short fall is not on account of natural calamities. In pursuance of this clause the following yields have been fixed for various blocks, depending upon the fertility of the land :—

Crop	A	B	C	D	E	F	Barani
Wheat	11	9	9	8½	8½	11	5 (Qtls)
Gram	7½	7	7	6½	6½	7½	4 "
Cotton	5½	5½	5½	5½	5½	5½	3½ "
Rayya	5½	5½	5½	5½	5½	5½	3 "
Bajra	5	5	5	5	5	5	3 "

Quality seeds, fertilizers, technical guidance and irrigational facilities are provided to the tenants by the Agriculture Department.

(d) Yes, please.

(e) Certain decisions were taken in meeting held by Deputy Director. He is not competent to abolish Kankut System.

(f) Kankut system.

(g) Yes, but the Farm has its own exclusive outlet for irrigation purposes.

(h) Seeds were supplied to the tenants well in time except in the case of the absentees.

(i) The supply of fertilizers is regulated through the Co-operative Societies.

Representation from Shri Nirbhai Singh, Driver, 3 Punjab Battalion, N.C.C., Ludhiana

*828 (C.U.) Shri A Vishwanathan : Will the Chief Minister be pleased to state—

(a) whether any representation dated 2nd February, 1967 was received by the Government in the Education Department from Shri Nirbhai Singh, Driver, 3 Punjab Battalion, N.C.C., Ludhiana regarding misuse of funds and equipment by certain officers of the N.C.C. at the Government College, Ludhiana ; if so, the action taken thereon ;

(b) whether it is a fact that the said complainant has been transferred from Ludhiana ?

Sardar Lachhman Singh Gill (a) Yes. The charges against the Officers were baseless and the complaint was filed.

(b) Yes, he was transferred from Ludhiana on a complaint from the Officer Commanding, dated 27th January, 1967, and had made allegations against the Officer Commanding and the Administrative Officer apparently as a counter-blast.

[(ੳ) ਹਾਂ ਜੀ । ਅਫਸਰਾਂ ਵਿਰੁਧ ਲਾਏ ਗਏ ਇਲਜ਼ਾਮ ਬੇਬੁਨਿਆਦ ਸਨ ਅਤੇ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦਾਖਿਲ-ਦਫਤਰ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ ।

(ਅ) ਹਾਂ, ਕਮਾਂਡਿੰਗ ਅਫਸਰ ਦੀ ਮਿਤੀ 27-1-67 ਦੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਉਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਲੁਧਿਆਣੇ ਤੋਂ ਤਬਦੀਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਅਤੇ ਉਸ ਨੇ ਬਦਲੇ ਵਜੋਂ ਹੀ ਕਮਾਂਡਿੰਗ ਅਫਸਰ ਅਤੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਅਫਸਰ ਦੇ ਵਿਰੁਧ ਇਲਜ਼ਾਮ ਲਾਏ ਸਨ ।]

Failure of Electricity in Industrial Areas, Ludhiana

*830 (C.U.) Shri A. Vishwanathan : Will the Minister of State for Irrigation and Power be pleased to state—

the number of times the electricity failed in the Industrial area 'A' and the Industrial Area 'B', Ludhiana, during the year ending 31st March, 1967, and the reasons therefor?

Sardar Natha Singh : During the year 1966-67 the electricity failed 47 times in Industrial Area 'B' having two feeders and 1,790 times in the Industrial Area 'A' having six feeders.

Some of the various reasons for trippings are over-loading of the system, less generating capacity, especially during lean months of October to February, earth faults including those created by birdage.

Government Advertisements

*831. (C.U.) Shri A. Vishwanathan : Will the Chief Minister be pleased to state the value of the Government advertisements given to various dailies and periodicals during the year prior to 31st March, 1967 and thereafter month-wise stating the names of such dailies/periodicals, the places of their publication and their total circulation in each case ?

Sardar Lachhman Singh Gill : The compilation of information as asked for in the Assembly Question involves tremendous labour which will not be commensurate with the benefits sought to be achieved.

[ਸਭਾ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਵਿਚ ਮੰਗੀ ਗਈ ਸੂਚਨਾ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਲਈ ਬੜੀ ਸਖਤ ਮਿਹਨਤ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ । ਜੇ ਅਜਿਹਾ ਕਰ ਵੀ ਲਈਏ, ਤਾਂ ਵੀ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਜਾਂਚੇ, ਜੋ ਲਾਭ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਏਗਾ, ਉਹ ਇਸ ਮਿਹਨਤ ਦੇ ਭੁਲ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ ।]

Telephone Advisory Committee, Ludhiana

*832. (C.U.) Shri A. Vishwanathan : Will the Chief Minister be pleased to state whether any names for inclusion in the Telephone Advisory Committee for district, Ludhiana have been recommended by the State Government to the Union Government, if so, the details thereof ?

Dr. Gurcharan Singh (Minister of State for Printing and Stationery) : Yes. The name of Shri A. Vishwanathan, M.L.A., Punjab, has been recommended for nomination on the Telephone Advisory Committee, Ludhiana, as non-official Member. Official Member would be the Deputy Commissioner, Ludhiana.

Promotion of Tax Superintendent, Municipal Committee, Ludhiana

*836 (C.U.) Shri A. Vishwanathan : Will the Minister for Local Government be pleased to state—

(a) whether it is a fact that the promotion of the Tax Superintendent, Municipal Committee, Ludhiana, to the post of Secretary in the same Committee was stayed by the Government ;

(b) if the reply to part (a) above be in the affirmative, whether the said orders have been revised, if so, the reasons therefor?

Shri Faqir Chand Gupta : (a) Yes.

(b) The Tax Superintendent, Municipal Committee, Ludhiana, has been appointed as Secretary of the Committee because it was considered inexpedient to keep this key post vacant for an indefinite period in such a big Municipality.

...the ... of the ...
...the ... of the ...
...the ... of the ...

...the ... of the ...
...the ... of the ...
...the ... of the ...

...the ... of the ...
...the ... of the ...
...the ... of the ...

...the ... of the ...
...the ... of the ...
...the ... of the ...

...the ... of the ...
...the ... of the ...
...the ... of the ...

...the ... of the ...
...the ... of the ...
...the ... of the ...

...the ... of the ...
...the ... of the ...
...the ... of the ...

...the ... of the ...
...the ... of the ...
...the ... of the ...

...the ... of the ...
...the ... of the ...
...the ... of the ...

...the ... of the ...
...the ... of the ...
...the ... of the ...

...the ... of the ...
...the ... of the ...
...the ... of the ...

APPENDIX

(Please see foot-note at page 1 of this Annexure, dated the 19th December, 1967)

Representation from Sub-Divisional Officers of Irrigation Department

*219. Comrade Harkishan Singh Surjeet : Will the Minister for Irrigation and Power and Education be pleased to state whether he received any representation from the Sub-Divisional Officers, Irrigation Department, during April, 1967 ; if so, the action, if any, taken or proposed to be taken thereon ?

Sardar Natha Singh : The subject matter of the representation of Sub-Divisional Officers, Irrigation Department, referred to in the question above, has not been indicated. However, a representation, dated the 4th April, 1967, was received from the Graduate Overseers and Draftsmen's Association on behalf of the officiating Sub-Divisional Officers Assistant Design Engineers. In the said representation, the same relief in respect of revision of pay and time scale etc., as proposed for temporary Engineers, had been demanded. In view of the fact, that Government had already appointed a Pay Commission to consider the demands for revision of pay scales of all categories of Government employees in the State, we have to await the recommendations of the Commission.

Government Employees on Deputation with Co-operative Public Organisations

*398. Sardar Mohinder Singh Gill : Will the Minister of State for Co-operation and Industries be pleased to state—

- (a) the total number of Government employees who are on deputation with the Co-operative Public Organisations at present ;
- (b) the names and designations of the employees referred to in part (a) above and the period for which each of them has been on deputation ?

Chaudhri Kartar Singh : (a) 185 employees of the Co-operative Department.

- (b) List attached to be placed on the table of the House.

List of Gazetted Officers who were on Foreign Service

Serial No.	Name of Officer	Name of the Institute with whom is on deputation	Period since when on deputation
1	Shri Sohan Singh, Joint Registrar, Co-operative Societies	The Punjab State Co-operative Supply and Marketing Federation, Ltd., Chandigarh	18th March, 1965
2	Shri R.D. Bedi, Deputy Registrar, Co-operative Societies	Committee for Co-operative Training (N.C.U.I.), New Delhi	11th July, 1962
3	Shri Gurcharan Singh, D.R.C.S.	Punjab State Co-operative Bank, Ltd., Chandigarh	3rd March, 1966

Serial No.	Name of Officer	Name of the Institute with whom is on deputation	Period since when on deputation
4	Shri Amrik Singh, D.R.C.S.	The Batala Co-operative Sugar Mills, Ltd., Batala, District Gurdaspur	17th August, 1967
5	Shri B.S. Bhullar, A.R.C.S.	The Punjab State Co-operative Industrial Federation, Ltd., Chandigarh	21st November, 1964
6	Shri Darshan Singh Bains, Assistant Registrar, Co-operative Societies	The Central Co-operative Consumer Stores, Jullundur	18th March, 1966
7	Shri Amarjit Singh, A.R.C.S.	The Punjab State Co-operative Bank, Ltd.	18th May, 1967
8	Shri Ajaib Singh, A.R.C.S.	The Central Co-operative Consumers Co-operative Stores, Hoshiarpur	7th June, 1966
9	Shri Joginder Singh, A.R.C.S.	The Central Co-operative Bank, Ltd., Amritsar	18th May, 1967
10	Shri Satpal Ma'iajan, Assistant Registrar, Co-operative Societies	The Central Co-operative Consumers Stores, Rupar	30th May, 1967
11	Shri Surinder Paul Beri, Assistant Registrar, Co-operative Societies	The Punjab Co-operative Union, Ltd., Chandigarh	18th May, 1967
12	Shri Jaswant Singh Tewana, Assistant Registrar, Co-operative Societies	Cane Manager to the Batala Co-operative Sugar Mills	18th April, 1967
13	Shri Gurdial Singh Bisla, Deputy Registrar, Co-operative Societies	The Co-operative Fruit and Vegetable Conneries, Ltd., Jullundur	27th April, 1967
14	Shri Bhajan Singh, Assistant Registrar, Co-operative Societies	The Central Co-operative Bank, Ltd., Sangrur	18th April, 1967
15	Shri Asa Singh, A.R.C.S.	The Central Co-operative Bank, Rupar	Ditto
16	Shri G.S. Bakshi, A.R.C.S.	The Punjab State Co-operative Bank, Chandigarh	31st May, 1967
17	Shri S.L. Salwan, A.R.C.S.	The Central Co-operative Consumers Stores, Batala	3rd August, 1967
18	Shri Santokh Singh Bhandari, A.R.C.S.	The Punjab State Co-operative Union, Ltd., Chandigarh	4th August, 1967
19	Shri Sarmukh Singh, A.R.C.S.	The Central Co-operative Bank, Ltd., Ferozepur	8th September, 1967

List of Inspectors who were on Deputation with Co-operative/Public Organisations

Name and designation of the Government employees on deputation	Name of the Organisation with which on deputation	Period
1	2	3
Sarvshri—		
1. Gurbachan Singh	.. Co-operative Cold Store, Sirhind	25th March, 1964
2. Dhan Raj	.. Liquidator, Co-operative Marketing Society, Rajpura	9th September, 1964
3. Ajmair Singh	.. Manager, Sirhind Co-operative Marketing Society	5th November, 1966
4. Gurbax Singh Bhangur	E.O., Central Co-operative Bank, Patiala	May, 1967
5. Bishan Chand	.. Co-operative Supply and Marketing Federation, Chandigarh	October, 1967
6. Bishan Singh	.. Ditto	Ditto
7. Joginder Singh	.. E.O. with C.B., Sangrur	1st August, 1965
8. Jagjit Singh	.. Ditto	24th August, 1966
9. Jagdev Singh	.. Bahadurgarh Co-operative Marketing Society, Bahadurgarh	20th July, 1966
10. Kesho Ram	.. Leghragaga Co-operative Marketing Society, 17th July, 1966 Lehragaga	
11. Gurnam Singh	.. Marketing Federation, Chandigarh	October, 1967
12. Nirman Singh	.. Kotkapura Co-operative Marketing Society	10th August, 1966
13. Nanak Singh	.. Administrator with Jaitu Co-operative Marketing Society	3rd March, 1967
14. Jabbar Singh	.. Marketing Federation, Chandigarh	October, 1967
15. Jagdish Mittal	.. Ditto	Ditto
16. Gurbachan Singh	.. E.O. with C.B., Rupar	3rd August, 1965
17. Desu Ram	.. Central Co-operative Bank, Ltd., Gurdaspur	23rd August, 1965
18. Ram Asra	.. Bhangla Mukerian Marketing Society	1st January, 1966
19. Gurbax Singh	.. D.W.S. Society, Hoshiarpur	7th July, 1966
20. Kirpal Singh	.. Marketing Society, Hoshiarpur	1st July, 1967
21. Amar Nath Bhami	.. Jullundur Co-operative Conneries, Ltd.	30th September, 1967
22. Arjan Singh	.. Batala Marketing Society	6th May, 1967
23. Gurdev Singh	.. Bagha Purana Marketing Society	1st September, 1967
24. Jasmer Singh	.. Marketing Society, Amritsar	October, 1964
25. Ranjit Singh	.. C.B., Nawanshahr	27th March, 1967
6. Lehmbur Singh	.. Manager with the Banga Co-operative Marketing Society	22nd August, 1967

Name and designation of the Government employees on deputation	Name of the Organisation with which on deputation	Period
1	2	3
Sarvshri—		
27. Avtar Singh Malhi ..	Executive Officer, Central Co-operative Bank, Ltd., Batala	23rd April, 1966
28. Karam Singh ..	Marketing-cum-Processing Society, Ltd., Batala	3rd November, 1967
29. Mukhtiar Singh ..	The Batala Co-operative Sugar Mills, Ltd., Batala	16th August, 1966
30. Sohan Singh ..	The Punjab State Co-operative Marketing Federation, Ltd., B.O., Ludhiana	4th August, 1966
31. Sardul Singh ..	The Ludhiana D.W.S., Ltd.	8th November, 1966 (afternoon)
32. Shri Raghubir Singh ..	The Ludhiana Co-operative Marketing Society, Ltd., Ludhiana	21st September, 1967

List of Statistical Assistants on Deputation

Name and designation of the Government employees on deputation	Name of the Organisation with which on deputation	Period since when on deputation
1. Shri Harbans Singh, S.A.	With the Batala Co-operative Consumers Store, Ltd.	14th March, 1967
2. Shri Jaspal Singh ..	Consumers Store, Amritsar	25th August, 1965
3. Shri Rajinder Paul Mahajan ..	Assistant General Manager, Co-operative Consumers Store, Patiala	21st May, 1965
4. Shri S.K. Jain ..	General Manager, Co-operative Consumer Store, Ferozepur	27th August, 1963
5. Shri B.R. Kaushal ..	General Manager, Co-operative Consumers Store, Pathankot Now Additional General Manager, Cooperative Consumer Stores, Ludhiana	2nd September, 1963 Since June, 1967

List of Sub-Inspectors who were on Deputation with Co-operative/ Public Organisations

Name and designation of the Government employees on deputation	Name of the Organisation with which on deputation	Period since when on deputation
1	2	3
Sub-Inspectors		
1. Mohinder Singh, S.I. ..	The Talanian Co-operative Rural Bank, Ltd.	19th October, 1964
2. Jiwa Singh ..	Co-operative Consumer Store, Patiala	27th April, 1966
3. Karnail Singh ..	C.B., Patiala	6th September, 1965
4. Atam Parkash ..	Ditto	31st August, 1965
5. Ram Partap ..	Ditto	31st August, 1965
6. Gopal Singh ..	Co-operative Marketing Society, Sirhind	May, 1966
7. Ravinder Singh ..	Sirhind Co-operative Marketing Society, Sirhind	21st December, 1966
8. Gurmail Singh ..	C.B., Sangrur (Dhuri)	1st August, 1965
9. Hans Raj ..	Ditto	Ditto
10. Joginder Singh ..	C.B., Sangrur	10th January, 1967

Name and designation of the Government employees on deputation	Name of the Organisation with which on deputation	Period since when on deputation
1	2	3
11. Harsikandar Singh ..	C.B., Sangrur	8th January, 1967
12. Jagan Nath ..	Ditto	28th December, 1966
13. Sarup Chand ..	Ditto	Ditto
14. Ujaggar Singh ..	Ditto	Ditto
15. Tejinder Singh ..	Ditto	Ditto
16. Ajaib Singh ..	Ditto	October, 1967
17. Om Parkash ..	Ditto	Ditto
18. Gurtej Singh ..	Ditto	Ditto
19. Harchand Singh ..	Ditto	Ditto
20. Pritam Singh ..	Ditto	Ditto
21. Sukhdial Singh Malhi ..	Ditto	Ditto
22. Balwinder Singh ..	Ditto	Ditto
23. Surjit Singh ..	Ditto	Ditto
24. Ishwar Dutt ..	Ditto	Ditto
25. Phulwant Singh ..	Ditto	Ditto
26. Rajinder Singh Sodhi ..	Ditto	Ditto
27. Bhagwant Singh ..	Ditto	Ditto
28. Gurmail Singh ..	Ditto	Ditto
29. Raj Kumar ..	Ditto	Ditto
30. Amar Lall ..	Ditto	Ditto
31. Gian Singh Sodhi ..	Ditto	Ditto
32. Hardev Singh ..	Ditto	Ditto
33. Zora Singh ..	Ditto	Ditto
34. Nirbhai Singh ..	Ditto	Ditto
35. Mohinder Singh ..	Malerkotla Co-operative Marketing Society	March, 1966
36. Nahar Singh ..	Tapa Co-operative Marketing Society	August, 1966
37. Sukhdev Singh ..	Co-operative Consumer Store, Patiala at Rajpura	December, 1966
38. Tara Singh ..	C.B., Sangrur	October, 1967
39. Baldev Singh ..	C.B., Bhatinda	1st September, 1965
40. Karnail Singh ..	Ditto	7th September, 1965

Name and designation of the Government employees on deputation	Name of the Organisation with which on deputation	Period since when on deputation
1	2	3
41. Teja Singh	.. D.W.S., Bhatinda	31st August, 1966
42. Bhagat Singh	.. Ditto	Ditto
43. Ishar Singh	.. Sangat Co-operative Marketing Society	19th August, 1966
44. Parshotam Dass	.. Mansa Co-operative Marketing Society	20th April, 1966
45. Harnek Singh	.. Marketing Society, Bhatinda	May, 1967
46. Kaka Singh	.. C.B., Rupar	30th August, 1965
47. Amrao Singh	.. Ditto	Ditto
48. Sucha Singh	.. Ditto	Ditto
49. Kulbushan Singh	.. Ditto	Ditto
50. Ujaggar Singh	.. Ditto	20th April, 1967
51. Amar Singh	.. Rupar Co-operative Marketing Society, Ltd., Rupar	April, 1967
52. Mohinder Singh	.. D.W.S., Rupar	November, 1966
53. Joginder Singh	.. C.B., Gurdaspur	6th September, 1965
54. Onkar Nath	.. Ditto	8th September, 1965
55. Ranjodh Singh	.. Ditto	1st September, 1965
56. Onkar Singh	.. Co-operative Consumers Store, Pathankot	1st April, 1964
57. Parbakar Singh	.. D.W.S., Gurdaspur	1st April, 1963
58. Jagdish Mitter	.. Marketing Society, Gurdaspur	15th April, 1964
59. Balwant Kishore	.. Manager, Co-operative Marketing Society, Sultanpur	14th December, 1965
60. Niranjana Dass	.. Manager, Pajjian Co-operative Marketing Society Union, Ltd.	4th May, 1967
61. Hardial Singh	.. Manager, Kapurthala Central Co-operative Consumers Store, Ltd., Branch, Sultanpur	4th February, 1967
62. Bua Ditta	.. Consumer Store, Hoshiarpur	27th August, 1966
63. Jai Singh	.. Manager with the Patti Marketing Society	2nd March, 1966
64. Harbans Singh	.. Supervisor with C.B., Amritsar	10th December, 1965
65. Sardul Singh	.. Ditto	11th October, 1967
66. Mohan Singh	.. Jullundur Central Co-operative Consumers Store, Jullundur	31st August, 1963
67. Bir Singh	.. C.B., Amritsar	24th October, 1967
68. Bhala Nath	.. Banga Marketing Society	7th January, 1968

Name and designation of the Government employees on deputation	Name of the Organisation with which on deputation	Period since when on deputation
1	2	3
69. Gurcharan Singh	.. Makhu Co-operative Marketing Society	6th May, 1967
70. Surjit Singh	.. C.B., Ferozepur	1st April, 1966
71. Nauniha Singh	.. Ditto	Ditto
72. Ajit Singh	.. Ditto	Ditto
73. Jit Singh	.. Ditto	Ditto
74. Mohinder Singh	.. Ditto	Ditto
75. Gurdial Singh	.. Ditto	Ditto
76. Nand Lal	.. Ditto	Ditto
77. Manmohan Singh	.. Ditto	Ditto
78. Ajit Singh	.. On deputation with the Educational Inspector with Punjab Co-operative Union	..
79. Raj Kumar	.. Consumers Store, Amritsar	1st December, 1963
80. Harbans Singh	.. C.B., Amritsar	10th December, 1965
81. Amar Singh	.. Ditto	4th September, 1965
82. Daljs Singh	.. Ditto	10th September, 1965
83. Dyal Chand	.. Ditto	1st October, 1965
84. Joginder Singh	.. Ditto	31st October, 1967
85. Tarlochan Singh	.. Ditto	16th September, 1965
86. Sawaran Singh	.. Ditto	21st September, 1965
87. Gian Singh	.. Ditto	26th October, 1967
88. Parduman Singh	.. Ditto	24th October, 1967
89. Magher Singh	.. Ditto	17th October, 1967
90. Wasakha Singh	.. Ditto	21st October, 1967
91. Dalbir Singh	.. Ditto	Ditto
92. Sardul Singh	.. Ditto	11th October, 1967
93. Surinder Singh	.. Gehri Mandi Co-operative Marketing Society	16th September, 1967
94. Anup Singh	.. Marketing Society, Nurmehal	23rd April, 1966
95. Sauraj Singh	.. Marketing Society, Nawanshahar	1st November, 1966
96. Pakhar Singh	.. Marketing Society, Philleur	14th June, 1966
97. Rajinder Singh	.. Punjab Co-operative Union as Educational Inspector	14th January, 1966

Name and designation of the Government employees on deputation	Name of the Organisation with which on deputation	Period since when on deputation
1	2	3
98. Kulwant Singh ..	Manager, the Qadian Co-operative Marketing-cum-Processing Society, Qadian	24th December, 1966
99. Joginder Singh ..	Bank Supervisor, Batala Co-operative Bank, Ltd., Batala	30th September, 1967
100. Gur Mohinder Singh ..	Ditto	5th October, 1967
101. Roshan Lal ..	Ditto	8th November, 1967
102. Inder Singh ..	The Khanna Co-operative Solvent Oil Mills, Ltd., Khanna	8th November, 1965
103. Basant Ram ..	The Ludhiana D.W.S., Ltd.	26th March, 1966
104. Teja Singh ..	The Ludhiana Co-operative Marketing Society, Ltd., Ludhiana	1st February, 1967
105. Gurcharan Singh ..	The Sahnewal Co-operative Marketing Society, Ltd.	10th May, 1965

List of Head Office Head Assistants/Clerks on deputation

Name and designation of the Government employees on deputation	Name of the Organisation with which on deputation	Period since when on deputation
1	2	3
1 Kundan Singh, Head Assistant	With Principal, Co-operative Training Centre, Patiala	16th December, 1961
2 Shri Amar Nath, Assistant	With Punjab State Co-operative Supply and Marketing Federation, Chandigarh	1st July, 1966
3 Shri Banwari Lal Mainy, Assistant	Ditto	1st July, 1965
4 Shri Jagjit Singh, Assistant	With Punjab State Co-operative Land Mortgage Bank, Chandigarh	18th April, 1967
5 Shri Bakhshish Singh, Assistant	With Punjab State Co-operative Supply and Marketing Federation, Chandigarh	4th February, 1967
6 Shri Sardara Singh, Assistant	With Punjab Batala Co-operative Sugar Mill, Ltd., Batala	21st September, 1967
7 Shri Jaswant Singh Assistant	With the Morinda Co-operative Sugar Mill, Ltd., Morinda	1st February, 1966
8 Shri Pakhar Singh, Clerk...	With Punjab State Co-operative Supply and Marketing Federation, Chandigarh	1st March, 1967
9 Shri Bhim Sain	Co-operative Training Centre, Patiala	15th June, 1965
10 Shri Paul Singh	Co-operative Marketing Society, Faridkot	28th April, 1966
11 Shri Gurdial Singh	With Dasuya Marketing Society	10th February, 1964

List of Audit Staff on Deputation

Serial No.	Name of the employee with designation	Co-operative Institution on which on deputation	Since when
1	Shri Amar Singh Matharu, Junior Auditor, Co-operative Societies	With Co-operative Consumers Stores, Patiala	19th September, 1966
2	Shri Piara Singh, Junior Auditor, Co-operative Societies	With Central Co-operative Bank, Ltd., Jullundur	1st May, 1967
3	Shri Isher Singh, Junior Auditor, Co-operative Societies	Ditto	1st May, 1967
4	Shri Balwant Singh, Sub-Inspector, Audit	With Co-operative Consumers' Stores, Bhatinda	25th May, 1967
5	Shri S. K. Kapur, Senior Auditor, Co-operative Societies	With Central Co-operative Bank Ltd., Patiala	13th May, 1967
6	Shri Jaswant Singh, Sub-Inspector, Audit	With Central Co-operative Bank, Ltd., Jullundur	17th June, 1967
7	Shri Mohinder Paul, Sub-Inspector, Audit	Ditto	3rd July, 1967
8	Shri Nem Kumar Jain, Junior Auditor, Co-operative Societies	With Co-operative Consumers Stores, Jullundur	1st February, 1967
9	Shri Balwinder Singh, Audit Assistant, Co-operative Societies	With Co-operative Consumers Stores, Bhatinda	9th September, 1967
10	Shri Ram Bhajan Singh, Sub-Inspector, Audit	With Co-operative Consumers Stores, Patiala	13th September, 1967
11	Shri Piara Singh, Sub-Inspector, Audit	With Dialpura Bhaika Co-operative Agricultural Service Society, Ltd., Dialpura Bhaika, district Bhatinda	17th March, 1967
12	Shri Raghunath Dass, Audit Assistant, Co-operative Societies	With Jullundur Co-operative Consumers' Stores	6th February, 1967
13	Shri Des Raj, Sub-Inspector Audit, Co-operative Societies	With Batala Co-operative Consumers Stores	February, 1965

Setting up a Tractor Factory at Nangal

*471. Acharya Prithvi Singh Azad : Will the Minister for Finance be pleased to state—

(a) whether it is a fact that there was a proposal under the consideration of the Government to set up a Tractor Factory at Nangal where the Irrigation Department is having its one of the biggest workshops ;

(b) if the reply to part (a) above be in the affirmative, whether the Government propose to revive the said proposal scheme keeping in view the heavy demand of tractors in the State ?

ਵਿੱਤ ਮੰਤਰੀ: (a) & (b) ਹਾਂ। ਪਰ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਹੁਣ ਲੁਧਿਆਣੇ ਦੇ ਲਾਗੇ ਢੰਡਾਰੀ ਕਲਾਂ ਦੇ ਫੋਕਲ ਪ੍ਰਾਇੰਟ ਸਨੌਤੀ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਟਰੈਕਟਰ ਫੈਕਟਰੀ ਲਾਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿਉਂ ਜੋ ਨੰਗਲ ਵਰਕਸ਼ਾਪ ਦੀ ਵੰਡ ਦਾ ਪੱਕਾ ਫੈਸਲਾ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਹੈ।

Gazetted Officers belonging to Scheduled Castes in Police Department in the State

*567. Giani Kundan Singh Patang, : Will the Chief Minister be pleased to state—

- (a) the total number of gazetted officers belonging to the Scheduled Castes in the Police Department in the State at present ;
- (b) whether the number of gazetted officers in the said department is complete according to reservation ?

Sardar Lachhman Singh Gill : (a) The total number of gazetted officers belonging to the Scheduled Castes in the Police Department in the State at present is as under:—

(i) Class I (On IPS cadre of the State)	..	6
(ii) Class II (Deputy Superintendents of Police) (excluding two officers on deputation)	..	2

(b) Yes, in case of Class II officers.

Recruitment to the IPS is made by the Government of India and they keep in view the reservations provided in the rules.

[ਸਰਦਾਰ ਲਛਮਣ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ : (ੳ) ਇਸ ਸਮੇਂ ਪੁਲਿਸ ਵਿਭਾਗ ਵਿਚ ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਜਾਤੀਆਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਗਜ਼ਟਿਡ ਅਫਸਰਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਨਿਮਨ ਅਨੁਸਾਰ ਹੈ :—

(1) ਦਰਜਾ ਪਹਿਲਾ (ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੇ ਆਈ. ਪੀ. ਐਸ. ਕੇਡਰ ਵਿਚ)	..	6
(2) ਦਰਜਾ ਦੂਜਾ (ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਡਿਪਟੀ ਸੁਪਰਡੈਂਟ)	..	2
- (ਡੈਪੂਟੇਸ਼ਨ ਤੇ ਆਏ ਦੋ ਅਫਸਰਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ)

(ਅ) ਹਾਂ, ਦੂਜੇ ਦਰਜੇ ਦੇ ਅਫਸਰਾਂ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿਚ, ਆਈ. ਪੀ. ਐਸ. ਵਿਚ ਭਰਤੀ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਕਰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਅਜਿਹਾ ਕਰਨ ਸਮੇਂ ਨਿਯਮਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਰਾਖਵੀਆਂ ਥਾਵਾਂ ਦਾ ਖਿਆਲ ਰਖਦੀ ਹੈ।]

Roads undertaken for construction in the State

*569. Giani Kundan Singh Patang, : Will the Minister of State for Public Works be pleased to state—

- (a) the names of the districts in the State where the work of construction of roads has been taken in hand since the present Minister took over, together with the names of such roads ;
- (b) the time by which the Raikot-Malerkotla, Ladda-Balian and Sherpur Alal roads in Sherpur Constituency of Sangrur District are likely to be completed ;
- (c) the time by which Chime (Shergarh)-Panjgrain-Fatehgarh Manal-Thuliwal-Bazidke road, the foundation-stone of which was laid by Shri Talib Ji at village Panjgrain, is likely to be completed?

Sardar Narinder Singh : The requisite information is as under :—

(a) District	Name of Roads
Amritsar	.. Approach Road from mile 8 of Amritsar-Tarn Taran Road to village Behla
Jullundur	.. Approach Road from Mehatpur to Parjian
Ludhiana	.. Village Road mile 4,6 of Jagraon-Raikot Road to village Dholian
Hoshiarpur	.. Extension of Bharthala Kathgarh to village Rattewal Garhshankar-Santokhgarh Road Link Road from Hoshiarpur-Dasuya to village Dhurian Sarian
Sangrur	. Link road from Dhuri-Sherpur to village Changli

(b) (i) Raikot-Malerkotla Road falling in Sherpur Constituency in Sangrur District is likely to be completed by the end of December, 1968.

(ii) Ladda-Bellian Road is a Kankar Road and has already been completed and opened to traffic.

(iii) Sherpur-Alal Road is yet to be sanctioned by Government.

(c) This road has not yet been sanctioned by Government.

Nazul Land in the State

*578. Comrade Sat Pal Kapur : Will the Minister for Revenue be pleased to state—

(a) the total area of Nazul land, districtwise, in the State at present ;

(b) the area of the said land which stands allotted to the Harijans ;

(c) the number of Harijans, districtwise, to whom the actual possession of the said land has been given ?

Sardar Lachhman Singh Gill Chief Minister : (a), (b) and (c) A statement is laid on the Table of the House.

(ਸਰਦਾਰ ਲਛਮਣ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ (ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ) : (ੳ, ਅ, ਅਤੇ ਏ) ਸਟੇਟਮੈਂਟ ਸਭਾ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਪੇਸ਼ ਹੈ ।)

STATEMENT

Serial No.	Name of the District	Total Area of Nazuland	Area which stands allotted to Harijans	No. of Harijans in the District to whom actual possession of the said land has been given
1	2	3	4	5
		A. K. M.	A. K. M.	
1	Ludhiana	514-56-0	361-82	78
2	Ferozepur	681-0-0	614-0-0	174
3	Hoshiarpur	67-0-6	34-0-0	10
4	Jullundur	25-0-0	Nil	Nil
5	Amritsar	85-5-2	9-1-3	2
6	Kapurthala	5718-0-0	2084-2-3	357
7	Gurdaspur	137-0-0	Nil	Nil
8	Ropar	4-4-11	0-8-10	1
9	Bhatinda	2905-0-0	2682-0-0	71
10	Sangrur	6299-0-0	5502-0-0	4510
11	Patiala	6878-0-0	6559-0-0	3116

Allotment of land cancelled by Chief Settlement Commissioner, Jullundur

*587. Chaudhri Balbir Singh : Will the Minister for Revenue be pleased to state—

(a) whether any allotment of land was cancelled under orders, dated 22nd July, 1964 passed by Shri J. M. Tandon, P.C.S., Chief Settlement Commissioner, Jullundur in the case No. 1355/Misc/64 of Shri

Hira Singh and others of village Narli, district Amritsar, if so, the details of the area ordered to be cancelled together with the reasons for cancellation ;

(b) whether the orders passed by the said Chief Settlement Commissioner were implemented before 31st October, 1967; if so, when, if not, the reasons therefor and the action, if any, being taken against the defaulting officers ;

(c) whether any rent for the land mentioned in part (a) has been realised or is proposed to be realised from the person whose allotment was cancelled ?

Dr. Gurcharan Singh, Minister of State for Printing and Stationery and Rehabilitation : (a) Yes. The following area was cancelled from the names of sons and nephews of Shri Hira Singh and others of village Narli, district Amritsar :—

Serial No.	Name of allottee	Village of allotment	Tehsil	Area cancelled	
1	Sajjan Singh, Balram Singh, Gurnam Singh, Kahan Singh, Gian Singh, sons of Hira Singh	Usman Khera	Fazilka	SA 77	U 4½
2	Surinder Singh, Devinder Singh, Narinder Singh, sons of Hari Singh	Do	Do	35	2½
3	Ajit Singh, Baksish Singh, sons of Hazara Singh	Usman Khera and Balluana	Do	22	13
4	Harbans Singh, Hardip Singh, Gurdip Singh, sons of Darbara Singh	Usman Khera Uchhapind	Fazilka Phagwara	11	8½

On the preparation of fresh account of allotment, it was found that Shri Hira Singh was entitled to SA 151—U 11 as against the area already allotted to him and his sons to the extent of SA 228—U 13. Sarvshri Bhagwan Singh, Dhir, Singh, Sajjan Singh, Surjit Singh, Hari Singh, Balram Singh, Gurnam Singh, Kahan Singh and Gian Singh did not own any land in Pakistan and as such the allotment given to them were undeserved.

(b) The order of cancellation of allotment has not so far been implemented for the reason that the allottees challenged the cancellation order in higher courts and obtained stay orders. They have now filed a Letters Patent Appeal in the High Court and the stay order issued by the said Court is in force. The area will be retrieved if the case is decided against them by the High Court. The question of taking any action against any officer for not implementing the cancellation order, therefore, does not arise.

(c) The rent will be assessed and recovered only after final settlement of the case.

**Loss of Property etc. in Village Rajoke, district Amritsar during
Indo-Pak Conflict**

*588. Chaudhri Balbir Singh : Will the Minister for Revenue be pleased to state—

- (a) whether any loss of property was sustained by the residents of the border village Rajoke, tehsil Patti, district Amritsar, during the Indo-Pak conflict in 1965 ; if so, the nature of the loss sustained ;
- (b) whether any compensation was sanctioned by the Government for the affected persons of the said village ; if so, the amount so sanctioned ;
- (c) the date when this compensation was sanctioned ;
- (d) whether any amount of the said compensation was paid up till 30th September, 1967 ; if not, the reasons therefor ;
- (e) the date when the order for the disbursement of the amount of compensation was received by the Deputy Commissioner, Amritsar ;
- (f) the action taken in the matter by the D.C., Amritsar, after the receipt of the order referred to above, for the disbursement of the amount ; if no action was taken the reasons therefor ;
- (g) the date of actual disbursement of compensation together with the reasons, if any, for the delay in the payment ;
- (h) whether any action is being taken against the persons responsible for this delay ; if not, the reasons therefor ?

Dr. Gurcharan Singh, Minister of State for Printing and Stationery and Rehabilitation :

- (a) Standing crops were destroyed.
- (b) Yes. Rs. 0.41 lakhs.
- (c) 27th May, 1966.
- (d) 50 per cent of the loss assessed was paid before 30th September, 1967.
- (e) 7th June, 1966.
- (f) 50 per cent of the amount was disbursed.
- (g) 16th September, 1966.
- (h) There was no delay in the disbursement.

*606. Pandit Mohan Lal : Will the Chief Minister be pleased to state the number of private school teachers so far arrested in the State in connection with the agitation launched by them ?

Sardar Lachhman Singh Gill : 24 in the Punjab. In addition 2,046 school teachers of the Punjab were arrested at Chandigarh.

(ਸਰਦਾਰ ਲਾਛਮਣ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ : ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ 24 । ਐਪਰ ਪੰਜਾਬ ਦੇ 2,046 ਹੋਰ ਸਕੂਲ ਟੀਚਰ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਵਿਚ ਵੀ ਫੜੇ ਗਏ ਸਨ ।)

Demands of Subordinate Services Federation

*607. Pandit Mohan Lal : Will the Chief Minister be pleased to state—

- (a) the details of the demands made by the Subordinate Services Federation in the State ;
- (b) the details of demands of the said Federation which have so far been accepted by the Government ;
- (c) the details of the demands which have not so far been accepted and in respect of which the Federation has threatened to launch an agitation ?

Sardar Lachhman Singh Gill : (a), (b) and (c) A statement is laid on the Table of the House.

(ਸਰਦਾਰ ਲਛਮਣ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ : (ੳ), (ਅ) ਅਤੇ (ੲ) ਸਟੇਟਮੈਂਟ ਸਭਾ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਪੇਸ਼ ਹੈ ।)

Statement regarding demands of Subordinate Services Federation

(a) Details of Demands	(b) and (c) Whether accepted or not
1. Payment of balance of D.A. in unrevised pay ranges at Central Government Rates and that temporary allowance may be considered Dearness Pay for all purposes	The matter is under consideration of the Government
2. Grant of D.A. up to 195 index at 12 monthly average of All India Cost of Living Index	The matter is under the active consideration of the Government
3. Withdrawal of conditions in the grant of D.A. at Central rates, now imposed by the Finance Department	The position of the State Government is clear in that no employee is to be benefited doubly in the matter of dearness allowance while enjoying the pay scale which is already better than the pay scale of the comparable category under Central Government. There is hardly any justification in allowing total emoluments in excess of what the Central Government is allowing to a similar category of employees
4. Inclusion of allowances and conditions of service in the terms of reference of the Pay Commission	Government do not consider it necessary to include this in the terms of reference of the Pay Commission
5. Acceptance of demands of Project employees	The maintenance of Bhakra Dam Complex and construction of Beas Project have been taken over by the Government of India under their control in accordance with the provisions of Reorganisation Act, 1966. For the former Bhakra Management Board and for the latter Beas Construction Board have been constituted very recently. The entire staff working on these works is now under the administrative control of their respective Boards. Their demands along with their service conditions in the changed set-up are also under the consideration of the Boards/Government of India who are competent to take decision in the matter

(a) Details of Demands	(b) and (c) Whether accepted or not
6. Uniforms to all Class IV employees without distinction	The summer uniforms have been sanctioned to all the Peons/Jamadars working in various offices
7. Removal of anomalies in pay scales granted to teachers with special reference to pay fixation rules and service benefit	The Subordinate Services Federation is not an authorised body to negotiate on behalf of the teachers. The teachers have themselves written to say that the Federation's office bearers or representatives shall not negotiate with the Government in regard to their pay scales
8. Vacation of victimisation of employees pertaining to the period of previous ministries and stopping the victimisation	The case is under consideration of the Government
9. Recognition of the P.S.S.F. and facilities for Trade Union Work	The case is pending with the Government
10. Introduction of joint consultative machinery in consultation with the P.S.S.F.	The scheme is under consideration of the Government
11. Finalisation and introduction of liberalized medical facilities	The medical facilities already available to Government employees are quite liberal
12. Grant of house-rent allowance to all without conditions	Several conditions such as population of city/town, assessment of rent of accommodation hired by an employee, production of payee's receipt etc. have been imposed for the grant of the allowance, with a view to checking the fraudulent drawal of the allowance. It is not, however, possible to lift these conditions
13. Educational children allowance	This proposal is beyond the resources of the State Government
(9) Some advances should be given by way of medical expense	The matter is under consideration

Hunger-strike by Journalists of Moga and Ferozepur

*609. Pandit Mohan Lal : Will the Chief Minister be pleased to state :

- (a) whether he is aware of the fact that some of the journalists of Moga and other places of Ferozepur district resorted to a hunger-strike recently ;
- (b) if the reply to part (a) above be in the affirmative the reasons which prompted the Moga journalists to hunger-strike ;
- (c) whether it is a fact that the hunger-strike was resorted to as a protest against the attitude of the local administration, if so, the action, if any, proposed to be taken by the Government to go into the substance of the complaint of the journalists ?

Sardar Lachhman Singh Gill : (a) Some journalists resorted to dharna outside the court of the Sub-Divisional Officer (Civil), Moga, in the month of October, 1967. It was also claimed that some of the journalists were on hunger-strike.

(b) They had resorted to dharna to press the District Administration to cancel a case under section 506 IPC registered against one Shri Sat Paul Puri.

(c) No. The dharna was resorted to in order to get the case cancelled. The case is under investigation, the accused persons are on bail and the matter is, therefore, subjudice.

(ਸਰਦਾਰ ਲਛਮਣ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ) (ੳ) ਕੁਝ ਅਖਬਾਰਨਵੀਸਾਂ ਨੇ ਦਸੰਬਰ, 1967 ਵਿਚ ਐਸ. ਡੀ. ਓ. (ਸਿਵਲ) ਮੋਗਾ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਬਾਹਰ ਧਰਨਾ ਮਾਰਿਆ। ਇਹ ਭੀ ਦਾਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਕੁਝ ਅਖਬਾਰ ਨਵੀਸਾਂ ਨੇ ਭੁਖ ਹੜਤਾਲ ਭੀ ਕੀਤੀ।

(ਅ) ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਧਰਨਾ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਦੇ ਅਫਸਰਾਂ ਉਤੇ ਇਹ ਦਬਾਵੁ ਪਾਉਣ ਲਈ ਮਾਰਿਆ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਕਿਸੇ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਪਾਲ ਪੁਰੀ ਵਿਰੁਧ ਮੁਕਦਮਾ 506 ਆਈ. ਪੀ. ਸੀ. ਅਧੀਨ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਵਾਪਸ ਲੈ ਲਵੇ।

(ੲ) ਨਹੀਂ, ਧਰਨਾ ਮਾਰਨ ਦੀ ਵਜ੍ਹਾ ਮੁਕਦਮਾ ਮਨਸੂਖ ਕਰਾਉਣਾ ਹੀ ਸੀ। ਮੁਕਦਮਾ ਜ਼ੋਰ ਤਫ਼ਤੀਸ਼ ਹੈ। ਮੁਲਾਜ਼ਮ ਜ਼ਮਾਨਤ ਉਤੇ ਹਨ ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਮੁਆਮਲਾ ਅਦਾਲਤ ਵਿਚ ਹੀ ਹੈ।

Cases of violence in Factories in the State

*611. Pandit Mohan Lal : Will the Chief Minister be pleased to state the total number of cases of violence in the factories in the State which were reported to the police authorities concerned during the period from 8th March, 1967 to date and the action, if any, taken thereon ?

Sardar Lachhman Singh Gill : Twenty (up to 22nd November, 1967). One case was challaned in the court, one case was withdrawn, five cases sent up as untraced while the remaining thirteen cases are under investigation.

(ਸਰਦਾਰ ਲਛਮਣ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ : ਵੀਹ (22 ਨਵੰਬਰ, 1967 ਤਕ) ਇਕ ਕੇਸ ਅਦਾਲਤ ਵਿਚ ਚਲਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਇਕ ਕੇਸ ਵਾਪਸ ਲੈ ਲਿਆ ਗਿਆ ਪੰਜ ਕੇਸ ਲਾਪਤਾ ਹੋਣ ਕਾਰਣ ਵਾਪਸ ਭੇਜ ਦਿਤੇ ਗਏ ਜਦ ਕਿ ਬਾਕੀ ਤੇਰਾਂ ਕੇਸਾਂ ਦੀ ਤਫ਼ਤੀਸ਼ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ।)

Resolution sent by Class IV Government Employees Union, Amritsar

*645. Sardar Amrik Singh Randhawa : Will the Chief Minister be pleased to state whether the Government have received copies of resolutions from Class IV Government Employees Union, Amritsar, during the period from 18th June, 1967 to 16th September, 1967 ; if so, the action, if any taken thereon ?

Sardar Lachhman Singh Gill : A statement is placed on the Table of the House.

(ਸਰਦਾਰ ਲਛਮਣ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ : ਇਕ ਵੇਰਵਾ ਪੱਤਰ ਸਭਾ ਦੇ ਪੇਸ਼ ਹੈ।)

STATEMENT

Serial No.	Date of resolution	Subject	Position
1	10th July, 1967	The Junior peons of the Tehsil offices should be posted in Headquarters office (D.C.'s. Office) and vice versa	This demand was examined by the D.C. Amritsar and considered to be unacceptable as it was not supported by any solid reasons. Administrative convenience is the main consideration in the matter of transfers
2	Ditto	To improve the system of allotment of Tehsil quarters	A report from the officer concerned was obtained in the matter and considered by the D.C. Necessary amendment in the procedure has been carried out on the basis of that report
3	16th July, 1967	Uniforms and belts be issued to all peons	Both winter and summer Uniforms are now admissible to all peons/Jamadars irrespective of their postings with officers or in branches of various offices in the State. No belts are now issued to peons/jamadars
4	Ditto	Sanction to withdraw amounts deposited under the CTD Accounts	The withdrawal of such amount has since been allowed
5	6th August, 1967	Threats of action against Shri Varinder Nath, Jt. Secretary of the Union	No action was considered necessary as the allegation was not based on facts
6	Ditto	Complaint against better treatment being given to another parallel body of this Union	There are two parallel Unions of Class IV employees in the Amritsar District and their interests clash. The allegation that the Establishment Branch of the D.Cs. office treats these bodies with discrimination is wrong
7	6th August, 1967	Harassment to Shri Hari Singh	This allegation is not correct. He has been transferred according to his own desired and he has no grievance in this regard
8	6th August, 1967	Regarding the case 'Hari Singh versus Nirmal Singh and transfer of Shri Hari Singh	It is wrong to allege that the Transfer of Shri Hari Singh was made under the influence of Shri Nirmal Singh. The transfer of Shri Hari Singh was made purely on administrative ground as also according to the wishes of Shri Hari Singh
9	3rd September, 1967	Increase in pay and allowances	A one-man Pay Commission has since been set up by the Government for the purpose
10	Ditto	Resolution against Hari Kishori Lal, etc. of the other parallel Union	The resolution spells out some allegations against Shri Kishori Lal, etc. the office bearers of the other parallel Union with which the Government is not concerned

Serial No	Date of resolution	Subject	Position
11	16th September, 1967	Resolution against Shri Gurcharan Singh Uppal, Assistant in the office of the D.C. Amritsar	Shri Hari Singh complained against the Inquiry Branch of the D.C.'s office and he was asked to give an affidavit in this regard. He would not, however, do so unless a high officer was appointed as Inquiry Officer. This was a pretext. The complainant did not pursue the matter, As such no action was considered necessary on this complaint
12	16th September, 1967	Resolution against the Establishment Branch of the D.C.'s office	An investigation made into the matter has proved this allegation to be untrue.
13	16th September, 1967	Complaint against Shri Shiv Singh, the then GA to the D.C. about a wrong report having been sent by him to Government in connection with an Assembly Question	The said statement sent by the G.A. to the D.C. related to the transfer of Shri Hari Singh to Patti on account of his undesirable activities, ordered by the then D.C. and subsequently the cancellation of this order on his apologizing and regretting for his undesirable behaviour, as also a promise of good behaviour in future. This report was based on the facts contained in record. The complaint was, therefore, not considered actionable
14	16th September, 1967	Complaint against the attitude of Shri Manmohan Singh Bhatta, G.A. to D.C., Amritsar	This resolution refers to an incident when Shri Hari Singh instigated two persons to appear before the G.A. in his court personally in infringement of the set procedure for submitting application. In this case too, Shri Hari Singh apologized for this act and no action was, therefore, taken against him. Allegations regarding this incident was not found to be correct

Wheat Seed P.V. 308 distributed in the State

*652. Chaudhri Darshan Singh : Will the Minister for Revenue be pleased to state—

- the total quantity of wheat seed P.V. 308 distributed by the Government in the State this year together with the method adopted for its distribution ;
- the names and addresses of farmers districtwise to whom the said seed was given ?

Sardar Jasdev Singh (Minister of State for Agriculture, Food and Supplies) : (a) There is no variety of wheat seed known as P.V. 308. It is correctly known as S-308. No seed of this variety has been distributed to the farmers.

- Does not arise.

Birla Seed Farm, Rupar

*653. Chaudhri Darshan Singh : Will the Minister for Revenue be pleased to state—

- (a) the total area of land acquired by the Government for Birla Seed Farm, Rupar ;
- (b) the amount of compensation so far paid to the landowners whose lands have been acquired for the said Farm ;
- (c) the total quantity of high yielding varieties of wheat seed of each kind supplied by the Government to the said farm this year ?

Sardar Jasdev Singh, Minister of State for Agriculture, Food and Supplies .—(a) and (b) The information is being collected and will be supplied to the hon'ble Member as soon as ready.

- (c) 190 quintals of wheat seed of Kalyan 227 variety.

Harijan allottees of Inferior land in the State

*728. Sardar Jagir Singh Dard : Will the Minister for Revenue be pleased to —

- (a) lay on the Table of the House the list of Harijan Allottees of inferior land, district-wise, in the State from February, 1967 to date ;
- (b) state the total land, in acres pending for allotment to the Harijan tenants, district-wise at present ;
- (c) state the area of land, in acres under the possession of the persons belonging to the Backward Classes in the State, year-wise from 1963 to date ?

Sardar Lachhman Singh Gill (Chief Minister) : (a), (b) and (c) a statement is laid on the Table of the House.

(ਸਰਦਾਰ ਲਛਮਣ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ, (ਮੁਖ ਮੰਤਰੀ) : (ੳ), (ਅ) ਅਤੇ (ੲ) ਸਟੇਟਮੈਂਟ ਸਭਾ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਪੇਸ਼ ਹੈ)

Statement

Area in acres in possession of persons belonging to Backward Classes from 1963 onwards

Serial No.	Name of District	List of Harijans who were allotted inferior land from February 1, 1967 onwards	Total area (in acres) of land pending for allotment to Harijans			1963			1964			1965			1966		
			A	K	M	A	K	M	A	K	M	A	K	M	A	K	M
1	Gurdaspur	.. Nil	99	0	0	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..
2	Kapurthala	.. Nil	105	7	4	..	..	..	..	..	..	175	0	0	25	0	0
3	Bhatinda	.. Nil	2	4	0	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..
4	Hoshiarpur	.. List attached ..	335	0	0	256	5	16	7	4	6	..	..	..	..	..	..
5	Sangrur	.. Nil	78	0	0	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..
6	Jullundur	.. Nil	3,100	0	0	364	0	0	734	0	0	416	0	0	691	0	0
7	Amritsar	.. Nil	792	5	9	..	..	..	4	7	0	..	..	..	..	..	..
8	Patiala	.. Nil	53	0	0	..	..	..	8	4	3	..	..	..	..	..	..
9	Ludhiana	.. Nil	604	0	0	250	0	0	275	0	0	325	0	0	340	0	0
10	Ferozepore	.. Nil	738	0	0	791	0	0	1,307	0	0	376	0	0	386	0	0
11	Rupar	.. List attached	438	0	0	..	..	..	87	0	0	61	0	0	..	..	..

xx

List of Harijan Allottees of inferior land in Hoshiarpur District.

Serial No.	Names of the allottees
Hoshiarpur Tehsil	
1	Shri Charan Singh, son of Ram Singh of village Chak Nur Ali.
2	Shri Kali Ram, son of Nika Ram of village Baroohi.
3	Shri Chanan Singh, son of Kirpal Singh, village Sarain
4	Shri Jowala, son of Attra of village Gill.
5	Shri Kirpal Ram, son of Jhodu Ram of village Ram Tatwali.
6	Shri Sarwan Singh, son of Batna of village Ghorewaha.
7	Shri Dhanu Ram, son of Pheru Ram, village Badle.
8	Shri Hazara Singh, son of Moti, village Badle.
9	Shri Sarwan, son of Ghaia Ram, Harbhajan Singh, son of Babu Singh, village Badle.
10	Shri Gurdas Ram, son of Gadiaia, village Badle.
12	Shri Haria, son of Babu Ram, village Badle.
13	Shri Banta Ram, son of Gurditta, village Badle.
14	Shri Dhana Ram, son of Achhru, village Badle.
15	Shri Jagir Ram, son of Chanan Ram, village Badle.
16	Shri Jit Ram, son of Mengha Ram, village Badle.
17	Shri Shankar Ram, son of Haru, village Badle.
18	Shri Tirath Ram, son of Bukkan, village Badle.
19	Shri Dheru Ram, son of Uttam, village Badle.
20	Shri Ram Dass, son of Uttam, village Badle.
21	Shri Lachman Singh, son of Majju, village Badle.
22	Shri Hazara Ram, son of Mango, village Badle.
23	Shri Munshi Ram, son of Telia Ram, village Badle.
24	Shri Tillia Ram, son of Bhola Ram, village Khepar.
25	Shri Massa Ram, son of Gurditta Ram, village Khepar.
26	Shri Parkash, son of Khushi Ram, village Khepar.
27	Shri Jai Ram, son of Khushi Ram, village Khepar.
28	Shri Logar, son of Ishar Ram, village Khepar.
29	Shri Rattu, son of Ishar Ram, village Khepar.
30	Shri Lahori, son of Nanak, village Khepar.
31	Shri Rulia, son of Sohanu, village Khepar.
32	Shri Teju Ram, son of Ishar Ram, village Chak Gujran.
33	Shri Khushi Ram, son of Nandu Ram, village Chak Gujran.
34	Shri Swarna, son of Fattu Ram, village Chak Gujran.
35	Shri Haria, son of Fathu, village Chak Gujran.
36	Shri Biru Ram, son of Tira, village Chak Gujran.
37	Shri Atta Ram, son of Nandu, village Chak Gujran.
38	Shri Sant Ram, son of Sarna Ram, village Chak Gujran.
39	Shri Darshan Ram, son of Dalipa of village Rajpur.
40	Shri Thakur, son of Chandu of village Randhawa Barota.
41	Shri Mangat Ram, son of Rulda Ram, village Pandori Bhawa.
42	Shri Babu Ram, son of Lugar Ram, village Dhada Fateh Singh.
43	Shri Pars Ram, son of Mahi Ram, village Dhada Fateh Singh.
44	Shri Uttam Ram, son of Kharaiti Ram, village Dhada Fateh Singh.
45	Shri Sarwan Singh, son of Hazara Singh of village Moondian Rangran.
46	Shri Deepa, son of Waryaman of village Dholanwal.
47	Shri Partap Singh, son of Dasundha Singh of Sutehri.
48	Shri Sadhu Ram, son of Labhu Ram.

Serial
No.

Names of the allottees

Hoshiarpur Tehsil—contd

- 49 Shri Shankar Dass, son of Rakha Ram of Sutehri.
- 50 Shri Udho Ram, son of Nikka Ram of Sutehri.
- 51 Shri Dharam Chand, son of Chhanga Ram of Sutehri.
- 52 Shri Shankar Dass, son of Waryam of Mochpur.
- 53 Shri Jowala Ram, son of Isher Ram of Mochpur.
- 54 Shri Mengha Singh, son of Ralla Singh, Bathula.
- 55 Shri Kewal Singh, son of Bhagat Singh, Bathula.
- 56 Shri Chura Ram, son of Mela Ram, Bathula.
- 57 Shri Banta Ram, son of Nela Ram, Bathula.
- 58 Shri Khushia, son of Balla of village Bathula.
- 59 Shri Chhaja Ram, son of Faqir Ram of village Dheerowal.
- 60 Shri Sansar Chand, son of Sadhu Ram, village Naru Nangal.
- 61 Shri Ralla Ram, son of Nihala of village Naru Nangal.
- 62 Shri Milkhi Ram, son of Sant Ram of village Naru Nangal.
- 63 Shri Jit Ram, son of Sadhu Ram, village Bassi Ali Khan.
- 64 Shri Chinta Ram, son of Amin Chand of village Behala.
- 65 Shri Swaran Chand, son of Isher Ram of village Mochpur.
- 66 Shri Sant Ram, son of Arjan Ram of village Naru Nangal.
- 67 Shri Jagan Nath, son of Gopi Ram, village Naru Nangal.
- 68 Shri Sant Ram, son of Koora Ram.
- 69 Shri Ram Chand, son of Moti Ram.
- 70 Shri Ram Rakha, son of Kalia Ram.
- 71 Shri Rama, son of Rulda Ram.
- 72 Shri Gurmit, son of Garib.
- 73 Shri Gulzari Ram, son of Mela Ram.
- 74 Shri Beli Ram, son of Bannu Ram.
- 75 Shri Karm Chand, son of Hukmi.
- 76 Shri Batna Ram, son of Mangat Ram.
- 77 Shri Amar Chand, son of Mangat Ram.
- 78 Shri Kartara, son of Kesu Ram, village Chak Sadu.
- 79 Shri Amar Chand, son of Kartar Chand, village Bachhoi.
- 80 Shri Baru Ram, son of Labhu Ram.
- 81 Shri Mannu Ram, son of Hamira, Chak Sadu.
- 82 Shri Piara Ram, son of Dalipa Ram.
- 83 Shri Pritam Chand, son of Ishar Dass.
- 84 Shri Sant Ram, son of Biru Ram.
- 85 Shri Munshi Ram, son of Chubra Ram.
- 86 Shri Chhajju Ram, son of Chanda Ram.
- 87 Shri Mangat Ram, son of Achhru.
- 88 Shri Hari Ram, son of Mangat Ram.
- 89 Shri Bantur Ram, son of Sunder Ram.
- 90 Shri Khazana, son of Ganesha Ram.
- 91 Shri Nanda Ram, son of Maya Ram.
- 92 Shri Karam Chand, son of Beli Ram.
- 93 Shri Atma Ram, son of Rulda Ram.
- 94 Shri Ram Piara, son of Sangat Ram.
- 95 Shri Warama, son of Basanta.
- 96 Shri Khushi Ram, son of Kishna.
- 97 Shri Ganga Ram, son of Sadhu Ram.

Serial No.	Name of the allottees
---------------	-----------------------

Tehsil Hoshiarpur—Concl'd

- 98 Shri Ganga Ram, son of Taba Ram.
- 99 Shri Parkash Singh, son of Chandu Ram of village Sheikpur.
- 100 Shri Mangat Ram of village Pandori Bhawa.
- 101 Shri Mehnga Ram, son of Ralla Ram, of Sada Arain.
- 102 Shri Hardita Ram, son of Rura Ram of Khalwana.
- 103 Shri Utam Chand, son of Mahnga Ram of village Chak Gujran.
- 104 Shri Ram Dass, son of Chhajju Ram, village Bassi Nau.
- 105 Shri Sarwan Ram, son of Des Raj, village Bassi Nau.
- 106 Shri Mangal Singh Panch of village Jallowal.
- 107 Shri Surjan, son of Mehtab of village Mandial.
- 108 Shri Khushi Ram, son of Panu Ram of village Patial.
- 109 Shri Inder, son of Wasira.
- 110 Shri Onkar Singh, son of Gobind Ram, village Dendoh.
- 111 Shri Shangara Singh, son of Bhula Singh, village Lalowal.
- 112 Shri Joti, son of Inder Ram, village Lalowal.
- 113 Shri Baru, son of Ganda of village Mukhlana.

Tehsil Garhshankar

- 1 Shri Garib Das, son of Pannu, village Gajjar.
- 2 Shri Rakha, son of Dheru, village Gajjar.
- 3 Shri Labhu, son of Indu, village Gajjar.
- 4 Shri Karma, son of Mangta, village Gajjar.
- 5 Shri Guralpal, son of Gurditta, village Gajjar.
- 6 Shri Rattan Chand, son of Bhagwan Dass, village Gajjar.
- 7 Shri Guralpal, son of Nasib Chand of village Kanalpur.
- 8 Shri Nasib Chand, son of Babu of village Kanalpur.
- 9 Shrimati Hako, w/o Ram Rattan of village Kanalpur.
- 10 Shri Surat Ram, son of Gurdas Ram of village Kanalpur.
- 11 Shri Banta Ram, son of Malin Ram of village Kanalpur.
- 12 Shri Tarsam, son of Lakhu Ram of village Kanalpur.
- 13 Shri Sadar Ram, son of Uttam of village Kanalpur.
- 14 Shri Baksh Ram, son of Baru Ram of village Kanalpur.
- 15 Shri Munshi Ram, son of Devi Chand of village Kanalpur.
- 16 Shri Hari Ram son of Nihala Ram of village Kanalpur.
- 17 Shri Haria, son of Nihala of village Kanalpur.
- 18 Shri Ramu Ram of village Bachwan.
- 19 Shri Biru Ram, son of Nihala of village Rohnu.
- 20 Shri Sada Ram, son of Ralla Ram of village Rohnu.
- 21 Shri Govind Ram, son of Ralla Ram, of village Rohnu.
- 22 Shri Ram Asra, son of Taba of village Rohnu.
- 23 Shri Santa, son of Gauria, village Mendhipur.
- 24 Shri Phuman, son of Gopi, village Mendhipur.
- 25 Shri Charan Dass, son of Dalipa, village Mendhipur.
- 26 Shri Kala, son of Bantu, village Mendhipur.
- 27 Shri Ram Parkash, son of Khushi Ram, village Mendhipur.
- 28 Shri Karam Chand, son of Mela, of village Mendhipur.
- 29 Shri Sarwan, son of Charn Dass, of village Mendhipur.
- 30 Shri Chanan Singh, son of Chuhar Singh of village Possi.
- 31 Shri Ram Lok, son of Dewani Ram of village Saroa.

Serial
No.

Names of the allottees

Tehsil Garhshankar—contd

- 32 Shri Faqir Singh, son of Babu Singh of Balachaur.
- 33 Shri Harnam Dass, son of Jiwan of village Hussanpur Kalan.
- 34 Shri Tarsem Singh, son of Batna, village Ghamaur.
- 35 Shri Duni, son of Sunder, village Ghamaur.
- 36 Shri Prabhu, son of Ram Dhan, village Ghamaur.
- 37 Shri Mehru, son of Taba Ram, village Ghamaur.
- 38 Shri Sagli Ram, son of Jiwan Ram of Bullowal.
- 39 Shri Bhagat Ram, son of Hukam Singh of village Balachaur.
- 40 Shri Ram Parkash, son of Gurcharan Dass of Sahiba.
- 41 Shri Gurdas Ram, son of Hari Ram, village Balachaur.
- 42 Shri Chinta, son of Babu, of village Bhanun.
- 43 Shri Nasib Chand, son of Hans Raj, village Bhadi.
- 44 Shri Dalipa, son of Munshi, village Bhadi.
- 45 Shri Ratna, son of Chuhra of village Khaur.
- 46 Shri Santa Singh, son of Bhajan Singh, village Anson.
- 47 Shri Ram Asra, son of Wazira of Rupar.
- 48 Shri Dhana Singh, son of Gulab Singh, village Anson.
- 49 Shri Lachman Singh, son of Ganga Singh, village Begampur.
- 50 Shri Pritam Singh, son of Dher Singh of village Mehatpur.
- 51 Shri Baru Ram, son of Dalu Ram of Malkowal.
- 52 Shri Ram Singh, son of Dalu Ram of Malkowal.
- 53 Shri Daulat Ram, son of Chhottu Ram of Chhadar.
- 54 Shri Milkha Singh, son of Rama of Saila Khurd.
- 55 Shri Ram Singh, son of Sadhu Singh of Rampur Jhanjowal.
- 56 Shri Shankar Singh, son of Sadhu Singh of Rampur Jhanjowal.
- 57 Shri Shankar Singh, son of Bhagwan Singh of Khera.
- 58 Shri Arjan Singh, son of Labhu Ram of Bachwan.
- 59 Shri Kartar Singh, son of Sham Singh of village Chak Singha.
- 60 Shri Ujjagar Singh, son of Munsha Singh of village Kalewal Lalian.
- 61 Shri Ishar Singh, son of Sunder Singh of Rajipur.
- 62 Shri Sarda Singh, son of Chanda Singh of village Kukran.
- 63 Shri Mohan Singh, son of Hakim Singh of village Golewal.
- 64 Shri Garib Dass, son of Tulsi of village Golewal.
- 65 Shri Gurdas, son of Tulsi Ram. of village Golewal.
- 66 Shri Shibu, son of Santu of village Harijiana.
- 67 Shri Ghanaya, son of Biru of village Harijiana.
- 68 Shri Milkhi Ram, son of Jhandu Ram of Jailjon.
- 69 Shri Jawala, son of Pheru, village Baddowal.
- 70 Shri Piara, son of Chuhra of village Nasran.
- 71 Shri Gandu, son of Jamme, village Hajipur.
- 72 Shri Nath, son of Gina, village Hajipur.
- 73 Shri Amru, son of Sahib Ditta, village Hajipur.
- 74 Shri Munshi Ram, son of Ganda of village Hyatpur.
- 75 Shri Pritam Singh, son of Wariam Singh of village Jyatpur.
- 76 Shri Jagg, son of Gopi of village Birampur.
- 77 Shri Chuhur Singh, son of Bhulla of village Birampur.
- 78 Shri Mehna, son of Dheru of village Birampur.
- 79 Shri Minh Mal Ram, son of Dewa Singh of village Birampur.
- 80 Shri Ujjagar Ram, son of Naman Ram of village Birampur.

Serial No.	Names of the allottees
---------------	------------------------

81	Shri Udho Ram, son of Bugga Ram of village Birampur.
82	Shri Indo, son of Rulia of village Lehra.
83	Shri Bali, son of Amar Chand, village Lehra.
84	Shri Sadhu Ram, son of Uttam, village Lehra.
85	Shri Karam Chand, son of Ramman of village Lehra.
86	Shri Piara Lal, son of Rakha Ram, village Dihana.
87	Shri Sadhu Ram, son of Hari Ram of village Dihana.
88	Shri Karma, son of Mela of Konail.
89	Shri Gurmukh Singh, son of Bhagwan Singh, village Shahpur.
90	Shri Jit Singh, son of Rulda Singh, village Shahpur.
91	Shri Gulzari Lal, son of Pheru Ram, village Shahpur.
92	Shri Atma Ram, son of Karam Chand, village Shahpur.
93	Shri Kirpa Ram, son of Maya Ram, village Shahpur.
94	Shri Ram Asra, son of Sahiba, village Chak Singha.
95	Shri Dyal Ram, son of Attra, village Chak Singha.
96	Shri Dhani Ram, son of Phuman Ram, village Chak Singha.
97	Shri Karam Chand, son of Ralla Ram, village Chak Singha.
98	Shri Sarda Ram, son of Nandu , village Chak Singha.
99	Shri Inder Ram, son of Pannu, village Chak Singha.
100	Shri Ram Ditta, son of Ditu, village Chak Singha.
101	Shri Piara Lal, son of Isher of village Manewal.
102	Shri Banta Ram, son of Uttam Ram, village Basiala.
103	Shri Harnam, son of Ganesha of village Chahlan.
104	Shri Nath Kumar, son of Karam Chand of village Kohar.

**List of Harijan allottees of Inferior Evacuee Land from February, 1967
for district Rupar.**

Serial No.	Name of allottee	Area Allotted		
		A	K	M
1	Parkash, son of Naurata of village Siswan, tehsil Kharar. ..	7	0	0
2	Bihari Ram, son of Baru Ram of village Siswan, tehsil Kharar. ..	7	0	0
3	Faqira, son of Narak of village Siswan, tehsil Kharar. ..	7	0	0
4	Sita Ram, son of Faqiria of village Siswan, tehsil Kharar. ..	7	0	0
5	Hardita, son of Inder of village Siswan, tehsil Kharar. ..	7	0	0

Serial No.	Name of allottee	Area allotted	A	K	M
6	Suman, son of Gurbanta of village Siswan, tehsil Kharar. ..	7 0 0	7	0	0
7	Santoo, son of Ram Rakha, of village Siswan, tehsil Kharar.	7 0 0	7	0	0
8	Gurbaxa, son of Basanta of village Siswan, tehsil Kharar. ..	7 0 0	7	0	0
9	Shri Ram Dass, son of Thakaria of village Siswan, tehsil Kharar. ..	7 0 0	7	0	0
10	Dya Ram, son of Thakaria of village Siswan, tehsil Kharar. ..	7 0 0	7	0	0
11	Balak Ram, son of Thakaria of village Siswan, tehsil Kharar.	7 0 0	7	0	0
12	Dharma, son of Sewak of village Siswan, tehsil Kharar. ..	7 0 0	7	0	0
13	Daulat Ram, son of Giana of village Siswan, tehsil Kharar. ..	7 0 0	7	0	0
14	Inder, son of Koonju of village Siswan, tehsil Kharar. ..	7 0 0	7	0	0
15	Jagata, son of Thakaria of village Siswan, tehsil Kharar. ..	7 0 0	7	0	0
16	Basanta, son of Khoonju of village Siswan, tehsil Kharar. ..	7 0 0	7	0	0
17	Pholu, son of Ram Ditt of village Siswan, tehsil Kharar. ..	7 0 0	7	0	0
18	Mani Ram, son of Ram Ditta of village Siswan, tehsil Kharar.	7 0 0	7	0	0
19	Biru Ram, son of Parbh Dayal of village Siswan, tehsil Kharar.	7 0 0	7	0	0
20	Dhani Ram, son of Tungal of village Paraul, tehsil Kharar. ..	5 0 0	5	0	0
21	Maghar Singh, son of Ganga Singh of village Majara. ..	5 0 0	5	0	0
22	Mansha Ram, son of Chauhara of village Tara pur. ..	5 0 0	5	0	0
23	Teja Singh, son of Lehna Singh of village Dulwan. ..	5 0 0	5	0	0
24	Babu Ram, son of Gopi of village Booth Ghar. ..	5 0 0	5	0	0
25	Mahal, son of Hiru of village Palhampur. ..	5 0 0	5	0	0
26	Gurdev Singh of village Palhampur. ..	5 0 0	5	0	0
27	Arjan Singh, son of Sunder Singh of village Palhampur. ..	5 0 0	5	0	0
28	Prem Singh, son of Jarnail Singh of village Palhampur.. ..	5 0 0	5	0	0
29	Ram Asara, son of Jarnail Singh of village Palhampur. ..	5 0 0	5	0	0

Serial No.	Name of allottee	Area allotted
30	Piara Singh, son of Jarnail Singh of village Palhampur.	.. 5 0 0
31	Banta Singh, son of Sarwan Singh of village Palhampur.	.. 5 0 0
32	Chint Ram, son of Hira Singh of village Palhampur.	.. 5 0 0
33	Malkit Singh, son of Nagina of village Palhampur.	.. 5 0 0
34	Bawa, son of Jharoo of village Palhampur.	.. 5 0 0
35	Sadhu Ram, son of Raun Ki Ram of village Palhampur.	.. 5 0 0
36	Amar Singh, son of Gopala, village Salamat Pur.	.. 5 0 0
37	Paira Singh, son of Sant Singh of village Akal Ghar.	.. 5 0 0
38	Mihan Singh, son of Jati, village Nagalain.	.. 5 0 0
39	Maghi, son of Budhoo of village Dulwan.	.. 4 5 0
40	Arjan Singh, son of Wazir Singh of village Sohali.	.. 6 4 2
41	Sarban Singh, son of Nandoo, village Chatanli.	.. 6 4 2
42	Kesar Singh, son of Kartar Singh, village Chatanli.	.. 6 4 2
43	Karnail Singh, son of Sadhu Singh of village Chatanli.	.. 6 4 1
44	Balwant Singh, son of Partap Singh, village Sawara.	.. 7 0 0
45	Karnail Singh, son of Chanan Singh, village Sawara.	.. 6 0 0
46	Ram Singh, son of Bir Singh, village Sawara.	.. 6 0 0
47	Uttam, son of Hira, etc. of village Ban Majara.	.. 0 1 4

Auditing of Accounts of Market Committee Mansa, district Bhatinda.

*734. Comrade Jangir Singh Joga, M.L.A. : Will the Minister for Revenue be pleased to state—

(a) whether the accounts of the Market Committee, Mansa, district Bhatinda for the year 1966-67 have been audited ;

(b) if the reply to part (a) above be in the affirmative, whether it is a fact that an embezzlement to the extent of Rs 15,000 has been detected during audit, if so, the action taken in the matter ?

Sardar Jasdev Singh, Minister of State for Agriculture, Food and Supplies :

(a) Yes.

(b) Audit report from the Examiner, Local Fund Accounts, Punjab, is still awaited.

Damage by floods in Patiala District

*766. Comrade Harkishan Singh Surjeet, : Will the Minister for Revenue be pleased to state—

- (a) the extent of loss caused by floods in Patiala District during the last rainy season due to inundation of river Ghaggar ;
- (b) whether any representation in regard to the said loss was received by the Government ; if so, the action taken thereon ;
- (c) the steps taken by the Government to check the recurrence of such floods in the area ?

Sardar Lachhman Singh Gill, Chief Minister, : (a) Standing crops in 3,417 acres of land of the value of Rs 11,91,445 ;

(b) Yes, various representations were received from the affected people. Revenue Officers were deputed to assess the damage. The Government sanctioned a sum of Rs 10,14,000 for relief to the affected persons. Besides, land revenue was remitted in full in 49 villages where loss was more than 50 per cent and in 52 villages with loss between 25 per cent to 50 per cent remission given was 75 per cent. Recovery of taccavi loans was postponed for one year in 101 villages where loss was 25 percent and above. Milk powder and relief articles, such as clothes and medicines were sent by the Indian Red Cross Society ;

(c) certain spurs were damaged, and these are being repaired. Some additional spurs are being constructed to check further recurrence of floods for which Government has sanctioned Rs 44,000.

Starred Questions (converted unstarred) and their replies

Upgrading of Girls Primary and Middle Schools in Ludhiana City

*629 (C.U.). Shri A. Vishwanathan, : Will the Minister for Irrigation and Power and Education be pleased to state whether he has received any proposal for upgrading any girls Primary and Middle School in Ludhiana City to Middle and High Schools Standards respectively ; if so, the action if any, taken or proposed to be taken in the matter ?

ਸਰਦਾਰ ਲਛਮਣ ਸਿੰਘ, ਗਿੱਲ, ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਹਾਂ ਸਰਕਾਰੀ ਪ੍ਰਾਇਮਰੀ ਸਕੂਲ ਜਗਰਾਉ ਬਰਿਜ ਲੁਧਿਆਣਾ ਸ਼ਹਿਰ ਨੂੰ 1967-58 ਵਿਚ ਮਿਡਲ ਸਕੂਲ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਤਜਵੀਜ਼ ਆਈ ਸੀ ਜਿਸ ਦੀ ਕਿ ਪਰਵਾਨਗੀ ਦਿਤੀ ਗਈ ਸੀ।

Residential Quarters constructed on evacuee land in the State.

*636 (C.U.). Shri A. Vishwanathan, : Will the Minister for Revenue be pleased to state—

- (a) the total number of families in the State who have constructed residential quarters on residential evacuee land (non-agricultural) since 1947 and how many of them have been sold the plots of land either in auction or on otherwise ;
- (b) whether the Government proposes to close down the Rehabilitation Department ; if so, when ;
- (c) whether the Government has taken any steps to persuade Union Government to finally settle the prices of all such evacuee land

occupied by refugees on reasonable basis as soon as possible and stop harassment of lacs of persons who feel unstable and insecure even after having been settled down in the Punjab for the last 20 years ?

Dr. Gurcharan Singh, Minister of State Rehabilitation (a) 35,015 families had constructed residential houses on residential evacuee land since 1947. Out of them, 20,117 families have been allowed to purchase those plots at the prescribed rates.

(b) The rehabilitation work is almost complete. However, the Rehabilitation Department is engaged in the disposal of surplus rural and urban evacuee properties transferred to the State Government under the Package Deal. The Department will be wound up after the properties are disposed of.

(c) The prices of sites already settled. With regard to urban sites transferred to the State Government under the package deal the prices were assessed by the Valuation Staff of the Government of India keeping in view the importance of the town. The price of rural sites is generally entered in the Registers Sikni, which were prepared in 1948-49. These sites are to be transferred according to those prices. Where, however, the Registers Sikni are not available or prices of the sites are not entered therein, the price is to be assessed in accordance with the formula evolved in consultation with the Government of India, which varies from village to village keeping in view the importance and nearness of the village to a particular town.

Construction of Bridge on Phidda Drain in Ferozepur District

*661 (C.U.). Sardar Mohinder Singh Gill : Will the Minister for Irrigation and Power and Education be pleased to state whether any bridge is being constructed on the Phidda drain in tehsil and district Ferozepore, so as to reach village Mana Singh Wala from Piarayana ; if so, the time by which it is likely to be completed.

Sardar Natha Singh, (Minister of State for Irrigation and Power) : No. Development Hindi and Punjabi in the State

*707 (C.U.). Acharya Prithvi Singh Azad, : Will the Minister for Irrigation and Power and Education be pleased to state—

(a) lay on the table of the House the detailed scheme, if any, chalked out by the Government after February, 1967 for the development of Hindi and Punjabi in the State ;

(b) state the amount allotted by the Government for the development of Hindi and Punjabi separately during the said period ?

Sardar Lachhman Singh Gill (Chief Minister,) : (a) One copy each of the scheme for the development of Hindi and Punjabi in the State sanctioned during 1967-68 are placed on the Table of the House.

	Rs
(b) For development of Hindi	.. 34,370.00
For development of Punjabi	.. 53,432.00

ਸਰਦਾਰ ਲਛਮਣ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ (ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ) : (੩) ਸਾਲ 1967-68 ਲਈ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਵਲੋਂ ਪੰਜਾਬੀ ਅਤੇ ਹਿੰਦੀ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਦੀਆਂ ਪਰਮਾਣਿਤ ਸਕੀਮਾਂ ਦੀਆਂ ਕਾਪੀਆਂ ਸਦਨ ਦੇ ਮੇਜ਼ ਤੇ ਰਖ ਦਿਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ ।

(ਅ) ਹਿੰਦੀ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਲਈ ਨਿਸਚਤ ਰਕਮਾਂ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹਨ :—

1. ਵਿਕਾਸ ਸਕੀਮ (ਪੰਜਾਬੀ) 53,432/-

2. ਵਿਕਾਸ ਸਕੀਮ (ਹਿੰਦੀ) 34,370/-

II. Development of Punjabi Language

	Rs
Pay of Officers—	
One Assistant Director (Development) : Rs 250—25—750	5,050
One Assistant Director (Encyclopaedia) : Rs 250—25—750 ..	5,050
(i) Total ..	10,100
Pay of Establishment—	
Three Clerks-cum-typists, Rs 60—4—80/5—120/5—175 ..	3,430
Four Peons, Rs 30— $\frac{1}{2}$ —35 ..	1,732
(ii) Total ..	5,162
Travelling Allowance for the Staff—	
T.A. for the staff ..	3,600
(iii) Total ..	3,600
Other Allowances and Honoraria—	
Dearness Allowance ..	5,000
Additional Dearness Allowance ..	1,350
Temporary Allowance ..	600
Medical Charges ..	700
House Rent ..	1,620
(iv) Total ..	9,270
Total (i), (ii), (iii), (iv) ..	28,132
Contingencies—	
Contract Contingencies ..	3,000
Other Contingencies—	
1. Prizes to the Best Published Books ..	1,500
2. Compilation of Encyclopaedia ..	10,000
3. Production of Common Reader Section ..	4,800
4. State Literary Meet ..	5,000
5. Miscellaneous ..	1,000
Total ..	22,300
(v) Total Contingencies ..	25,300
Total (i), (ii), (iii), (iv), (v) ..	53,432

ANNEXURE

Minor head and Primary unit of appropriation and particulars of Scheme	Amount to be spent during the year 1967-68	
	Recurring	Non-Recurring
	Rs	Rs
"19—General Administration—C—Secretariat and Attached Offices—E—Civil Secretariat—L-7—Department of Language—Director, Languages, Punjab (Plan)		
TECHNICALLY NEW SCHEMES FOR THE DEVELOPMENT OF LANGUAGES		
IV. Development of Hindi and Other Languages (New Scheme—Centrally-sponsored Grant 100 per cent)		
Pay of Establishment—		
One Head Clerk, Rs. 150—10—300 ..	2,520	..
One Clerk-cum-Typist, Rs. 60—4—80/5—120/5—175 ..	720	..
One Recorder ..	720	..
One Peon, Rs. 30— $\frac{1}{2}$ —35 ..	360	..
(i) Total ..	4,320	..
Travelling Allowance for the Staff—T.A. for the Staff ..	500	..
(ii) Total ..	500	..
Other Allowances and Honoraria—		
Dearness Allowance ..	2,100	..
Additional Dearness Allowance ..	1,500	..
Temporary Allowance ..	250	..
Medical Charges ..	200	..
House-rent ..	500	..
(iii) Total ..	4,550	..
Total (i), (ii), (iii) ..	9,370	..
Contingencies—		
Contract Contingencies ..	1,000	..
(iv) Total ..	1,000	..

Minor head and Primary unit of appropriation and particulars of Scheme	Amount to be spent during the year 1967-68	
	Recurring	Non-Recurring
Other Contingencies—		
1. Prizes to the best published books	.. 1,500	..
2. Prizes to the best literary works	.. 6,000	..
3. Literary Meet	.. 2,500	..
4. Kavi Sammelan	.. 2,500	..
5. Financial Assistance to the Indigent Writers of the State	10,000	..
6. Miscellaneous	.. 1,500	..
(v) Total	.. 24,000	..
Total (iv) and (v)	.. 25,000	..
Grand Total	.. 34,370	..

Upgrading of Schools Situated in Backward Areas of Rupar District

*708 (C.U.). Acharya Prithvi Singh Azad : Will the Minister for Irrigation and Power and Education be pleased to state the names of Primary and Middle Schools situated in the backward areas of Rupar District which were recommended before January, 1967 or are being considered for upgrading to the Middle and High Standard respectively ?

Sardar Lachhman Singh Gill (Chief Minister) : The requisite information is given below :—

<i>Middle Schools</i>	<i>Primary Schools</i>
1. Towar	1. Bahrampur
2. Ghanauli	2. Nangal Sirsa
3. Kheri Salabatpur	
4. Sialba	
5. Bela	

ਸਰਦਾਰ ਲਛਮਣ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ : (ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ) ਲੋੜੀਂਦੀ ਸੂਚਨਾ ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ :—

ਮਿਡਲ ਸਕੂਲ

ਪ੍ਰਾਇਮਰੀ ਸਕੂਲ

1. ਤੇਵਰ
2. ਘਨੌਲੀ
3. ਖੇੜੀ ਸਲਾਬਤਪੁਰ
4. ਸਿਆਲਬਾ
5. ਬੇਲਾ

1. ਬਹਿਰਾਮਪੁਰ
2. ਨੰਗਲ ਸਿਰਸਾ

Land damaged by Choes in Hoshiarpur District

*710. (C.U.). Comrade Jangir Singh Joga : Will the Minister of State for Irrigation and Power be pleased to state—

- (a) the number of Choes which flow from the Shiwalik Range in district Hoshiarpur ;
- (b) the area of cultivable land which has been damaged as a result of floods in the said Choes during the period from 1955 to date ;
- (c) the number and names of the 'Choes' which have been channalized from 1947 to-date ?

Sardar Natha Singh :

- (a) 57 numbers.
- (b) About 8,316 acres.
- (c) One Nasrula Choe channalised fully. Part channalising of the following 7 number groups of choes has also been done :

- (1) Kingranwala Choe.
- (2) Tanauli and Padhiana Choe.
- (3) Mehlanwali Choe.
- (4) Dasuya Lungarpur Choe.
- (5) Mehargaral Group of Choes.
- (6) Rajni Devi Choe.
- (7) Taragarh Choe.

Small-scale Industries of Amritsar.

*763. (C. U.) Shri Harbans Lal Khanna : Will the Minister for Finance be pleased to state—

- (a) whether he is aware of the fact that the Small Scale Industries of Amritsar are facing a serious crisis, if so, the reasons there for ;
- (b) the details of the steps taken by the Government to end the said crisis and to boost the industry in the said town?

Sardar Lachhman Singh Gill, (Chief Minister) —(a) Yes, only the Textile Industry in the Small-scale Sector ; the reasons therefor are:—

- (i) Devaluation of Rupee; and
- (ii) Withdrawal of Export incentive schemes.

(b) (i) In collaboration with the Punjab State Small Industries Corporation Ltd., Chandigarh, an allocation of imported Nylon yarn worth about Rs. 32 lacs was got made from the State Trading Corporation of India for distribution in Punjab, out of which yarn worth about Rs. 23 $\frac{1}{2}$ lacs is being distributed to the industry at Amritsar.

(ii) A scheme was formulated in collaboration with the Punjab State Small Industries Corporation Ltd., Chandigarh, for marketing of art silk yarn and textile goods of Small-Scale Industry of Amritsar.

(iii) Special defence order for Rs. 3 lacs barfack blankets worth about Rs. 87 lacs secured for Woollen Industry of Amritsar from Government of India was got extended up to 31st May, 1967 and efforts to get it further extended are continuing.

Representation made by Truck Operators in the State

*775. (C. U.) Comrade Harkishan Singh Surjeet : Will the Chief Minister be pleased to state whether the trucks operators in the State have made any representation to the Government about the tax being charged from them at present; if so, a copy of the said representation along with the action, if any, taken thereon be laid on the Table of the House?

ਸਰਦਾਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਮਜੀਠਾ (ਟਰਾਂਸਪੋਰਟ ਮੰਤਰੀ, ਪੰਜਾਬ) : ਹਾਂ ਜੀ, ਮੈਮਬਰਾਂ ਦੀ ਇਕ ਨਕਲ ਭੇਜੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ । 1 ਨਵੰਬਰ 1966 ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਪਬਲਿਕ ਕੈਰੀਅਰ ਪਰਮਿਟ, ਕੇਵਲ ਜਲੰਧਰ ਅਤੇ ਪਟਿਆਲਾ ਰਿਜਨਾਂ (ਪੁਨਰ ਗਠਿਤ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ) ਵਿਚ ਹੀ ਸੰਚਾਲਣ ਲਈ ਮੰਨਣਯੋਗ ਹੋਣਗੇ । ਹਰਿਆਣਾ ਵਿਚ ਉਪਰੋਕਤਾਂ ਨੂੰ, ਪ੍ਰਤੀ ਹਸਤਾਖਰ ਫੀਸ ਅਤੇ ਮਾਲ ਕਰ ਦੀ ਅਵਾਇਗੀ ਕਰ ਕੇ, ਪ੍ਰਤੀ ਹਸਤਾਖਰ ਲੈਣੇ ਪੈਣਗੇ । ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ ਹਰਿਆਣਾ ਰਾਜਾਂ ਨੇ ਪਰਸਪਰ ਸਮਝੌਤਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਜਿਸਦੀ ਹੈਸੀਅਤ ਵਿਚ ਇਕ ਰਾਜ ਦੇ ਪਬਲਿਕ ਕੈਰੀਅਰ ਪਰਮਿਟ ਦੂਸਰੇ ਰਾਜ ਵਿਚ ਸੰਚਾਲਣ ਲਈ ਉਦਾਰਤਾ ਨਾਲ ਪ੍ਰਤੀ ਹਸਤਾਖਰ ਕੀਤੇ ਜਾਇਆ ਕਰਨਗੇ । ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਮਝੌਤੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਪ੍ਰਤੀ ਹਸਤਾਖਰਿਤ ਪਰਮਿਟ ਤੇ ਸੰਚਾਲਨ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਟਰੱਕ, ਨੂੰ ਟੈਕਸ ਟੈਕਸ ਨਹੀਂ ਦੇਣਾ ਪਵੇਗਾ । ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਪੁਨਰ ਗਠਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਭਾਵ 1.11.1966 ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਜੋ ਪਬਲਿਕ ਕੈਰੀਅਰ ਪਰਮਿਟ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ ਉਹ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਸੰਚਾਲਨ ਲਈ ਮੰਨਣ ਯੋਗ ਹੋਣਗੇ ਜੋ ਸਾਂਝੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਸਨ ।

ਟੈਕਸ ਟੈਕਸ ਦੇ ਵਾਧੇ ਲਈ ਕੋਈ ਕਦਮ ਨਹੀਂ ਚੁਕੇ ਗਏ । ਜਿਥੋਂ ਤੱਕ ਮਾਲ ਕਰ ਦਾ ਸਬੰਧ ਹੈ, 1 ਅਪ੍ਰੈਲ 1966 ਤੋਂ ਮਾਲ ਕਰ ਦੀ ਦਰ ਵਿਚ 50 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਦਾ ਵਾਧਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਪਰੰਤੂ ਟਰਕ ਉਪਰੋਕਤਾਂ ਦੇ ਵਿਰੋਧ ਕਾਰਨ, ਇਹ ਵਾਧੇ ਹੋਏ ਦਰ ਅਜੇ ਤਕ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ ਗਏ ।

ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਗਿਲ

To

The Transport Minister of India
Delhi.

Sir,

The Union of Haryana, Punjab and Delhi truck operators wants to bring to your Honour's notice the following few facts which culminated into indefinite strike of 15,000 truck operator of Punjab and Haryana since 5th of August, 1967.

2. That there were 15,000 trucks covered with valid permits issued by competent transport authorities before the Reorganisation of the State Punjab.
3. That all these 15,000 trucks in addition to other taxes and fees were paying Rs. 202. 50 per quarter as goods tax and if the permit was countersigned for any other adjoining State then in that case the truckowner was to pay Rs. 303.7 per quarter. After having paid this tax, such trucks were allowed to operate in the whole of erstwhile Punjab.
4. After the Reorganisation of the State of Punjab for some time the trucks continued operating in the erstwhile State of Punjab (in other words present state of Punjab and Haryana) on the payment of the same goods tax to the authorities where they were already paying the tax before the Reorganisation.
5. That recently the truckoperators were prosecuted by the Punjab and Haryana Excise and Taxation Authorities for non-payment of tax in each State i. e. Punjab and Haryana. Both the States came with the demand of Rs. 202.50 each and in case the permit was running under the countersignatures of the adjoining State, 303.7 each. That now after Reorganisation both the States (Punjab and Haryana) have levied this tax. Now the Haryana State has increased this tax and demanding Rs. 454/- per quarter with effect from 1st November, 1967. In other words a truck which was paying Rs. 303.75 before the Reorganisation is being required to pay Rs. 757-70 for operating in the same area.
6. That according to section 74 of the Reorganisation Act, the permits which were valid to be effective at the appointed day i.e. 31st October, 1966, will be valid for the same area after the Reorganisation without countersignatures. In the same very section it has been provided that "no toll, entrance fee and other charges of like nature will be levied after the appointed day in respect of any transport vehicle for operation in any of the successor States under any such permit."
7. In these circumstances, therefore, only a state where the truckowner has the place of business, has the right to demand the goods tax from the owner. And if other state claims its share because the truck also operates in that state then it has claim only to a part of the goods tax which he was paying before the Reorganisation. The truck owner cannot be subjected to double payment of the goods tax in both the states.
8. This contention of the Union gets support from other provisions of the Reorganisation Act. Section 88 of the Reorganisation Act specifically provides that "the provisions of part II shall not be deemed to have effected any change in the territories to which any law in force immediately before the appointed day extend or apply. And territorial reference to any such law to the State of Punjab shall until otherwise provided by a competent legislation or other competent authority, be construed as meaning the territories within that State, immediately before the appointed day.
9. In view of the above-quoted provisions of law, trucks are liable to pay goods tax to the state where they are having the principal place of business or where they are having their vehicles registered. If other state also claims share of the goods tax because the truck operates in its area also, then it can claim the proportionate share as per the ratio of the area lying in that State.
10. That the matter did not end here. The state of Haryana increased the rate of tax to the extent of 50 per cent. In other words every truck which passes

through the territory of Haryana has been required to pay Rs. 154 even though it has paid the tax in Punjab where he was paying before the Reorganisation of the State.

11. That various representations were made to the Chief Minister Haryana to the effect that the operators cannot bear the burden of increased stoppage of movement of sugar, gur, shakkar from state to state, the business of goods transport has been effected and that they cannot be subjected to double tax. The transport operators prayed for maintaining status quo as it existed before the Reorganisation but no heed was paid to the request of the operators with the result that 15,000 truck operators resorted to strike from 5th of August, 1967 the 5 legislators who were in this business are sitting in Dharna in the Secretariat since 4th August, 1967.

12. The life in the State of Punjab and Haryana has been paralysed and prices of necessities of life have substantially gone up both the attitude of the state of Haryana is adamant and there is no hope of any settlement.

13. This is an implication which has arisen on account of the Reorganisation of the state and which cannot be solved unless both the states enter into mutually agreement. Under section 85 of the Reorganisation Act if any difficulty arises in giving effect to the provisions of the Reorganisation Act, the President has the power and he can by order, to anything not inconsistent with such provision which, appears to him necessary or expedient for the purpose of removing the difficulty.

14. In these circumstances, it is respectfully prayed that immediate intervention may be made so as to remove this difficulty avoid daily loss of lacs of Rupees and public inconvenience. The Union has prescribed the following charter of demands:—

- (1) On account of the Reorganisation of the State of Punjab movement of food grains on account of adoption of single zone has stopped. The sugar, sakkar, Khandsari etc. has also been totally stoppe on account of the policy of the Government with the result he transport operators are worst effected persons. Increase of goods tax in these circumstances can in no case be justified. The operators rather deserve concession in the matter of even present taxes. The first demand of the Transport Operators, therefore, is that the recent increase in goods tax which has been imposed by the Haryana State should immediately be withdrawn. The double payment of tax by Punjab and Haryana States be dropped.
- (2) The public carrier permits which were valid and effective before 1st November, 1966 on which date the Reorganisation of the present state of Punjab took place, should be allowed to continue and renewed for the same area and on the basis of same taxes including goods tax. No new tax in respect of these permits or countersignatures fee or goods tax fee or any other fee should be levied. This demand of the operators is in consonance with the provisions of Reorganisation Act.
- (3) The prosecutions which have been launched against the goods transport operators passing through Haryana for non-payment of increased tax & double tax should be withdrawn and further collection on the barrier or on the road should immediately be stopped.

Dilbagh Singh, Fateh Chand Vij,
M. L. A. M. L. A.

Girdhara Singh,
M. L. A.
Sardar Singh Kohli
M. L. A.
Gurbachan Singh,
M. L. A.

Appointment of Masters on six months' basis

*779.(C.U.) Comrade Dalip Singh Tapiala, : Will the Chief Minister be pleased to state whether the JBT Teachers already in Govt. Service in the State who qualify as B. T.'s while in service are treated at par with those who qualify as B. T.'s directly in the matter of appointment as Masters on six months' basis, if not, the reasons there of?

Sardar Lachhman Singh Gill : Yes.

(ਸਰਦਾਰ ਲਕਸ਼ਮਣ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ : ਹਾਂ ਜੀ ।)

Kalyan 227 Wheat Seed given in Verka Block of district Amritsar

*811 (C.U.). Comrade Satya Pal Dang, : Will the Minister of State for Agriculture and Food and Supplies be pleased to State—

- (a) the names and addresses of persons who have been given Kalyan 227 Wheat seed in Verka Block of district Amritsar for the late sowing together with the quantity of seed given and the rate charged in each case ;
- (b) the names of persons in the said block who were given other kinds of wheat seed for the late sowing ;
- (c) whether any verification was done to find out if the persons who were given the said seeds actually owned/own land ; if so, the result thereof ?

Sardar Jasdev Singh : (a) As per Statement No. I attached.

(b) As per Statement No. II attached.

(c) Yes, please. The wheat seed was issued to those tillers of land who required it for self-cultivation.

STATEMENT NO. I

List of the Kalyan Wheat Seed distributed in Verka Block by the Block Development and Panchayat Officer

Serial No.	Name	Village	Quantity issued
1	Dr. Ranbir Singh	.. Murad Pura	Qtl. Kgs. 0.02
2	Chanan Singh	.. Wadali Guru	0.02
3	Amar Singh	.. Ghanu Pur	0.02

S. No.	Name	Village	Qty. issued in	
			Qtl. and Kgs.	
4	Harbiant Singh	.. Hamid Pura	0 02	
5	Parduman Singh	.. Sultanwind	0 02	
6	Baldev Singh	.. Khasa	0 02	
7	Hardial Singh	.. Khasa	0 02	
8	Gurdip Singh	.. Wadala	0 02	
9	Harcharan Singh Bai	.. Fatehgarh S. Chak	0 02	
10	Rabhubir Singh	.. Fatehgarh S. Chak	0 02	
11	Inder Singh	.. Ditto	0 02	
12	Mehar Singh Wal	.. Hamid Pura	0 02	
13	Raghubir Singh	.. Ramdualai Hinduan	0 02	
14	Mahabir Singh	Verka	0 02	
15	Gurcharan Singh	.. Othian	0 02	
16	Shamsher Singh	.. Verka	0 02	
17	Bishan Dass	.. Tunj Pain	0 02	
18	Guja Singh	.. Guman Pura	0 02	
19	Kuldip Singh	.. Kamboo	0 02	
20	Harcharan Singh	.. Vallah	0 02	
21	Makhan Singh	.. Jahangir	0 02	
22	Mohinder Singh	Mule Chak	0 02	
23	Kashmira Singh	..	0 500 (Gms)	
24	Piara Singh	.. Mulahan Behram	0 02	
25	Pal Singh	.. Ghanu Pur	0 02	
26	Basant Singh	.. Khurmanian	0 01	
27	Satwinder Singh	..	0 01	
28	Sewa Singh	.. Verka	0 02	
29	Harbans Singh	.. Thambe	0 02	
30	Charan Singh	.. Verka	0 02	
31	Ram Singh	.. Verka	0 02	
32	Banta Singh	.. Tung Pain	0 02	
33	Parasa Singh	.. Verka	0 02	
34	Darbara Singh	.. Fatehgarh S. Chak	0 02	
35	Joginder Singh	.. Gumtala	0 02	

S. No.	Name	Village	Qty. issued
			Qtl. and Kgs.
36	Nihal Singh	.. Khan Kot	0.02
37	Kamaljit Singh	.. Gumtala	0.02
38	Mohinder Kaur	.. Sultanwind	0.02
39	Jagjit Singh	.. Kot Khalsa	0.02
40	Mohinder Singh	.. Kotli Nasir Khan	0.02
41	Didar Singh	.. Ditto	0.500 (Gms)
42	Jagtar Singh	.. Bhihowal	0.02
43	Didar Singh	.. Mudhal	0.02

List showing the distribution of Kalyan Seed to the Cultivators in Verka Block by the Agricultural Information Officer, Amritsar

Serial No.	Name of Cultivator	Address	Quantity distributed	Rate/Kg.
			Kgs	Rs P.
1	Shri Amrao Singh, Retired D.D.A.	.. Khan Kot	4	2.50
2	Shri Surain Singh	.. Ditto	2	2.50
3	Shri Sucha Singh	.. Kotli Nasir Khan	2	2.50
4	Shri Hardip Singh	.. Kot Khalsa	2	2.50
5	Shri Joginder Singh	.. Bassarke	2	2.50
6	Shri Sampuran Singh	.. Hoshiar Nagar	2	2.50
7	Shri Surinder Singh	.. Shukar Chak	2	2.50
8	Shri Gurdial Singh	.. G. T. Road, Amritsar	2	2.50
9	Shri Pritpal Singh	.. Sultanwind	2	2.50
10	Shri Mohinder Singh	.. Do	2	2.50
11	Shri Mian Singh	.. Hoshiar Nagar	2	2.50
12	Shri Pritam Singh	.. Khapar Kheri	2	2.50
13	Shri Shiv Singh	.. Gopal Nagar	2	2.50
14	Shri Charan Singh	.. Kotli Nasir Khan	2	2.50
15	Shri Ujagar Singh	.. Walla	2	2.50
16	Shri Baldev Singh	.. Gumtala	2	2.50

Serial No.	Name of Cultivator	Address	Quantity distributed	Rate/ Kg.
			Kgs.	Rs. P
17	Shri Bawa Singh	.. Khapar Kheri	2	2.50
18	Shri Avtar Singh	.. Kotli Nasir Khan	2	2.50
19	Shri Lahora Singh	.. Thandha	2	2.50
20	Shri Rattan Singh	.. Khan Kot	2	2.50
21	Shri Chanan Singh	.. Sultanwind	2	2.50
22	Shri Gurbax Singh	.. Do	2	2.50
23	Shri Jagtar Singh	.. Khapar Kheri	2	2.50
24	Shri Swaran Singh	.. Walla	2	2.50
25	Shri Partap Singh	.. Murada Pura	4	2.50
26	Shri Kirpal Singh	.. Ganda Singh Wala	4	2.50
27	Shri Raghubir Singh	.. Khan Kot	2	2.50
28	Shri Bhagwan Singh	.. Ditto	2	2.50
29	Shri Joginder Singh	.. Doburji	2	2.50
30	Shri Baldev Inder Singh	.. Vikram Hall	2	2.50
31	Shri Harpal Singh	.. Verka	2	2.50
32	Shri Sukhjot Singh	.. Kot Khalsa	2	2.50
33	Shri Joginder Singh	.. Gumtala	2	2.50
34	Shri Manmohan Singh	.. Do	2	2.50
35	Shri Baldev Singh	.. Do	2	2.50
36	Shri Sharanjit Singh	.. Tung Wala	2	2.50
37	Shri Lal Singh	.. Ditto	2	2.50
38	Shri Gulzar Singh	.. Ditto	2	2.50
39	Shri Avtar Singh Comrade	.. Kot Khalsa	2	2.50
40	Shri Sardara Singh, Advocate	.. 92, Mall Road	4	2.50
41	Shri Kartar Singh	.. Ghanupur Kala	2	2.50
42	Shri Niranjana Singh	.. Khan Kot	2	2.50
43	Shri Joginder Singh	.. Ghanupur Kala	2	2.50
44	Shri Sugha Singh	.. Ditto	2	2.50
45	Shri Kuldip Singh	.. Ditto	2	2.50
46	Shri Narinder Singh	.. G.T. Road, Amritsar	2	2.50
47	Shri Hardyal Singh	.. Khan Kot	2	2.50

Serial No.	Name of Cultivator	Address	Quantity distributed	Rate/Kg.	
				Kgs.	Rs P.
48	Shri Maan Singh	.. Khan Kot	2		2.50
49	Shri Daljit Singh (Col)	.. Ditto	2		2.50
50	Shri Gyani Shamsher Singh	.. Verka	2		2.50
51	Shri Manmohan Singh	.. Sultanwind	2		2.50
52	Shri Hari Singh	.. Hoshiar Nagar	2		2.50
53	Shri Mohinder Singh	.. Suhkar Chak	2		2.50
54	Shri Harcharan Singh	.. Ghanurpur Kala	2		2.50
55	Shri Bhupinder Singh	.. Ditto	2		2.50
56	Shri Pritam Singh	.. Ditto	2		2.50
57	Shri Rajinder Singh	.. Verka	4		2.50
58	Shri Raghubir Singh	.. Do	2		2.50
59	Shri Ram Singh	.. Bhte Vad	2		2.50
60	Shri Dalip Singh	.. Ditto	2		2.50
61	Shri Dharam Pal	.. Sultanwind	2		2.50
62	Shri Faqir Chand	.. Do	2		2.50
63	Shri Rattan Chand	.. Do	2		2.50
64	Shri Arjan Singh	.. Tung Poin	2		2.50
65	Shri Niranjana Singh	.. Dhol Khurd	2		2.50
66	Shri Kartar Singh	.. Kamboh	2		2.50
67	Shri Chanan Singh	.. Walla	2		2.50
68	Shri Ram Singh	.. Kotli Nasir Khan	2		2.50
69	Shri Gurnam Singh	.. Verka	2		2.50
70	Shri Avtar Singh	.. Gopal Nagar	2		2.50
71	Shri Baldev Singh	.. Khasa	2		2.50
72	Shri Hardial Singh	.. Do	2		2.50
73	Shri Gurcharan Singh	.. Hamidpura	2		2.50
74	Shri Avtar Singh	.. Chak Mukand	2		2.50
75	Shri Sukhdev Singh	.. Guntala	4		2.50
76	Shri Niranjana Singh	.. Mudal	4		2.50
77	Shri Bishan Singh	.. Doburji	2		2.50
78	Shri Shangara Singh	.. Kotli Nasir Khan	2		2.50

Serial No.	Name of Cultivator	Address	Quantity distributed	Rate/Kgs.		
				Kgs.	Rs.	P.
79	Shri Gurcharan Singh	.. Kotli Nasir Khan	2		2.50	
80	Shri Bishan Singh	.. Verka	2		2.50	
81	Shri Ujagar Singh	.. Guman Pura	2		2.50	
82	Shri Kuldip Singh	.. Khan Kot	2		2.50	
83	Shri Palvinder Singh	.. Ram Pura	2		2.50	
84	Shri Harcharan Singh	.. Walla	2		2.50	
85	Shri Jagtar Singh	.. Bhilo Wal	2		2.50	
86	Shri Pritam Kumar	.. Sultanwind	2		2.50	
87	Shri Kultar Singh	.. Mehmood Pura	2		2.50	
88	Shri Harbhajan Singh	.. Ghanupur Kala	2		2.50	
89	Shrimati Rajinder Kaur	.. Murad Pura	2		2.50	
90	Shri Ajit Singh, son of Shri Vir Singh	Khan Kot	2		2.50	
91	Shri Teja Singh	.. Dhol Kalan	2		2.50	
92	Shri Malhar Singh	.. Dhol Kalan	2		2.50	
93	Shri Malhar Singh	.. Ditto	2		2.50	
94	Shri Kirpal Singh	.. Ditto	2		2.50	
95	Shri Dharam Singh	.. Doburji	2		2.50	
96	Shri Gurdial Singh	.. G.T. Road, Amritsar	4		2.50	
97	Shri Harnam Singh	.. Sultanwind	2		2.50	
98	Shri Jagat Singh	.. Saidolehal	2		2.50	
99	Shri Bhagat Singh	.. Kala Ghanupur	1		2.50	
100	Shri Ajit Singh	.. Ditto	1		2.50	
101	Shri Jaswant Singh	.. Ditto	1		2.50	
102	Shri Harbhajan Singh	.. Ditto	1		2.50	
103	Shri Harindar Singh	.. Ditto	1		2.50	
104	Shri Kirpal Singh	.. Mall Road	4		2.50	
105	Shri Puran Singh	.. Kambo	2		2.50	
106	Shri Gursharan Singh	.. Do	2		2.50	
107	Shri Narinder Singh	.. Kot Khalsa	2		2.50	
108	Shri Gurdial Singh	.. Khan Kot	2		2.50	

STATEMENT NO. II

List of the P.V. 18 Wheat seed distributed in Verka Block by the Block Development and Panchayat Officer

Serial No.	Name	Village	Qty. issued in Qt. and Kg.
1	K.K. Bhandari	Amritsar	1.00
2	Ram Dass	Amritsar	1.00
3	Baldev Singh	Khasa	1.00
4	Sarvjit Singh	Khasa	1.00
5	Hardit Singh	Khasa	0.15
6	Gurdial Singh	Khasa	0.15
7	Naranjan Singh	Khan Kot	0.50
8	R.S. Randhawa	Amritsar	1.00
9	Umro Singh	Khan Kot	1.00
10	Jagjit Singh	Kotla Dal Singh	1.00
11	B.S. Randhawa	Kotla Dal Singh	1.00
12	Balbir Singh, Advocate	Amritsar	0.60
13	Pritam Singh, Inspector	Amritsar	1.00
14	Karnail Singh	Khan Kot	0.50
15	Gurdial Singh	Khan Kot	0.50
16	Gurdeep Singh VLW	Bhilowal	2.00
17	Raghbir Singh, P/Secy.	Verka	0.20
18	Raghbir Singh	Bharariwal	0.20
19	Mangal Singh	Nangali	0.75
20	Kartar Singh	Bal Kalan	0.50
21	A.K. Bhandari	Amritsar	0.50
22	Mehar Singh	Amritsar	0.20
23	Kishan Singh	Amritsar	0.25
24	Mehar Singh	Amritsar	0.25
25	Gurmukh Singh, D.C. Office	Amritsar	0.25
26	Sawaran Dass	Hamidpura	0.10
27	Charanjit Singh	Verka	1.00
28	Pritam Singh	Nangli	0.50
29	Harcharan Singh Bal	Khan Kot	0.25

Serial No.	Name	Village	Qty. issued in Qt. and Kg.
30	Amrik Singh	Khan Kot	0.25
31	Mohinder Singh	Khan Kot	0.25
32	Bakhtawar Singh	Khan Kot	0.25
33	Makhan Singh	Jahangir	0.25
34	G.S. Hundle	Sohian Khurd	0.35
35	Lal Chand	Sultanwind	0.12½
36	Rajwant Singh	Walla	0.25
37	Santokh Singh	Walla	0.25
38	Gurcharan Singh	Walla	1.00
39	Ajit Singh, VLW	Verka	1.00
40	Ajit Singh	Thande	0.40
41	Raghbir Singh	Verka	0.25
42	Dharam Singh	Kambe	0.30
43	Balbir Singh, VLW	Verka	1.00
44	Amar Singh, VLW	Verka	1.00
45	Amar Singh	Verka	0.30
46	Didar Singh	Bharariwal	0.25
47	Tarlok Singh	Bharariwal	0.40
48	Inder Singh	Kambe	0.10
49	Kuldip Singh	Khan Kot	0.50
50	Dalip Singh	Walla	0.40
51	Nihal Singh	Fatehgarh Shukar Chak	0.25
52	Dara Singh	Sangna	0.20
53	Smt. Mohinder Kaur	Muradpura	0.25
54	Savinder Singh	Bal Khurd	0.40
55	Arjan Singh	Tung Pien	0.25
56	Sardul Singh	Tung Pien	0.25
57	Swarn Singh	Tung Pien	0.25
58	Gurcharan Singh	Tung Pien	0.15
59	Prithipal Singh	Amritsar	0.50
60	Surjit Singh	Amritsar	0.50
61	Jagir Singh	Ghanupur	0.50
62	Goja Singh	Ghmanpura	0.50

Serial No.	Name	Village	Qty. issued in Qt. and Kg.
63	Bhagwant Singh	Thande	0.25
64	Dalip Singh	Thande	0.25
65	Harbans Singh	Thande	0.25
66	Hardyal Singh	Bal Kalan	0.25
67	Palvinder Singh	Ram Pura	0.50
68	Gurmukh Singh, VLW	Verka	1.00
69	Jaswant Singh	Khan Kot	0.25
70	Santo kh Singh	Khera Bad	0.12
71	Jaspal Singh	Khera Bad	0.12
72	Darshan Singh	Dhol Kalan	0.12
73	Mehar Singh	Dhol Kalan	0.12
74	Rajinder Singh	Mahal	0.40
75	Hardeep Singh	Khapar Kheri	0.50
76	Jashmer Singh	Amritsar	1.00
77	Swarn Singh	Amritsar	1.00
78	Bakhshish Singh	Amritsar	0.30
79	Shamsher Singh	Verka	0.25
80	Talwinder Singh	Verka	0.50
81	Surjit Singh	Verka	0.25
82	Banwari Dass	Verka	0.50
83	Gurdeep Singh	Wadala	1.00
84	Mohinder Singh	Kotli Nasir Khan	1.00
85	Raghubir Singh	Fatehgarh Shukar Chak	1.00
86	Dalip Singh Walia	Walla	1.00
87	Darshan Singh	Chhehrat	1.00
88	Sardara Singh	Rampura	0.50
89	Harbans Singh	..	0.25
90	Surjit Singh	Sohian Khurd	0.50
91	Hazara Singh	Sohian Khurd	0.12½
92	Sardul Singh	Othian	1.00
93	S.P. Kanwal	Amritsar	1.00
94	Jai Dev Singh	Fatehgarh Shukar Chak	0.12½

Serial No.	Name	Village	Qty. issued in Qt. and Kg.
95	Tehal Singh	Ram Pura	0.12½
96	Jagmohan Singh	S.B. O. Office	0.20
97	Joginder Singh	Gumtala	0.10
98	Bachan Singh	Gumtala	0.12
99	Sant Singh	Walla	0.12
100	Mohinder Singh	Fatehpur	0.50
101	Kuldip Singh	Khan Kot	0.33½
102	Raghbir Singh	Fatehgarh Shukar Chak	1.00
103	Darbara Singh	Fatehgarh Shukar Chak	1.00
104	Inderpal Singh	Fatehgarh Shukar Chak	1.00
105	Charan Singh	Fatehgarh Shukar Chak	1.00
106	Krishan Kumar	Sultanwind	1.00
107	Pritam Kumar	Khan Kot	1.00
108	Didar Singh	Kotli Nasir Khan	0.60
109	Kuldip Singh	Khan Kot	0.40
110	Charan Singh	Kotli Nasir Khan	0.50
111	Harbans Singh	Thande	1.00
112	Kuldip Singh	Khasa	1.00
113	Harbeant Singh	Hamidpura	0.50
114	Military Farm	Amritsar	0.50
115	Mohinder Singh	Moole Chak	0.10
116	Shingara Singh	Market Committee	0.15
117	Lakha Singh	Gumtala	0.25
118	Gopal Singh, VLW	Verka	1.00
119	Dalip Singh, VLW	Walla	1.00
120	Charan Singh	Thande	1.00
121	Harbhagwant Singh	Thande	1.00

**List showing the Distribution of wheat P.V 18 to the cultivators in Verka Block by
the Agricultural Information Officer, Amritsar..**

Serial No.	Name of the Cultivator	Address	Quantity distributed	
			Qtl	Kgs
1	Shri Avtar Singh	Kotli Nasir Khan	0.50	
2	Shri Sucha Singh	Kotli Nasir Khan	0.50	
3	Shri Krishan Kumar	Tung Pain	0.30	
4	Shri Durga Dass	Tung Pain	0.30	
5	Shri Sardul Singh	Kotli Nasir Khan	0.25	
6	Shri Partap Singh	Sultanwind	0.20	
7	Shri Jaswant Singh	Sultanwind	0.20	
8	Shri Sher Singh	Sultanwind	0.20	
9	Shri Atma Singh	Sultanwind	0.20	
10	Shri Sukhjeet Singh	Kotkhalsa	0.20	
11	Shri Satbir Singh	Kot Khalsa	0.30	
12	Shri Gurmail Singh	Kambo	0.10	
13	Shri Kartar Singh	Kambo	0.20	
14	Shri Karnail Singh	Sultanwind	0.30	
15	Shri Gurcharan Singh	Sultanwind	0.30	
16	Shri Kirpal Singh	Muradpura	0.40	
17	Shri Dr. Randhir Singh	Muradpura	0.30	
18	Shri Makhan Singh	Jahangir	0.30	
19	Shri Niranjan Singh	Jahangir	0.20	
20	Shri Gurnam Singh	Jahangir	0.25	
21	Shri Hardial Singh	Khan Kot	0.20	
22	Shri Clmaan Singh	Khan Kot	0.20	
23	Shri Daljeet Singh	Khan Kot	0.10	
24	Shri Rashpal Singh	Gumtala	0.10	
25	Shri Inder Singh	Kambo	0.20	
26	Shri Darshan Singh	Kambo	0.20	
27	Shri Balbir Singh	Kambo	0.50	
28	Shri Gurnam Singh	Kallake	0.50	
29	Shri Harjeep Singh	Verka	0.50	
30	Shri Mukand Singh	Kala Ghanipur	0.40	
31	Shri Surijit Singh	Modal	0.10	

Serial No.	Name of the cultivator	Address	Quantity distributed in Qtl. Kgs.
32	Shri Balwant Singh	Tung Wala	0.30
33	Shri Sharanjit Singh	Tung Wala	1.00
34	Shri Gulzar Singh	Tung Wala	1 00
35	Shri Vir Singh	Kot Khalsa	0.20
36	Shri Kashmir Singh	Tung	0.25
37	Shri Biant Singh	Gumtala	0.50
38	Shri Avtar Singh	Gumtala	0.50
39	Shri Shingara Singh	Kala Ghanupur	0.10
40	Shri Sucha Singh	Kala Ghanupur	10
41	Shri Balwant Singh	Kala Ghanupur	0.30
42	Shri Harcharan Singh	Kala Ghanupur	0.25
43	Shri Ichhar Singh	Verka	0.25
44	Shri Gurdial Singh	Kahan Kot	1.00
45	Shri Hari Singh	Khan Kot	1.00
46	Shri Rajinder Singh	Kotli Nasir Khan	0.25
47	Shri Harbans Singh	Kala Ghanupur	1.00
48	Shri Bhupinder Singh	Kala Ghanupur	0.50
49	Shri Bachan Singh	Mahal	0.15
50	Shri Dhanna Singh	Kotli Nasir Khan	0.15
51	Shri Didar Singh	Kotli Nasir Khan	0.10
52	Shri Santokh Singh	Kotli Nasir Khan	0.10
53	Shri Jagtar Singh	Khapar Kheri	0.25
54	Shri Kuldip Singh	Khasa	0.50
55	Shri Jeevan Singh	Khasa	0.25
56	Shri Kuldip Singh	Kala Ghanupur	0.50
57	Shri Baldev Singh	Kala Ghanupur	0.50
58	Shri Morar Singh	Tung Poin	1.00

J.B.T. Teachers Training Institutions

*812 (C. U.) Comrade Satya Pal Dang : Will the Chief Minister be pleased to state:—

- (a) the number of educational institutions in the State which had sections for training J.B.T. Teachers as on 31st March, 1967 and 31st October, 1967, separately
- (b) a list giving the names and addresses of the said institutions be placed on the table of the House ;
- (c) the total number of trainees admitted in the JBT classes in the State through selection, etc. and the total number of trainees admitted against the D.P.Is quota ;
- (d) the details of the system under which the D.P.R. appointed to such classes and the date when it was introduced :
- (e) whether the Education Minister himself gave advice for or ordered admission of persons to such Classes out of the DPI's quota, if so, in how many cases.
- (f) the principles if any, followed in such admission ?

Sardar Lachhman Singh Gill : (a) Number of Educational Institutions in the State having sections for training J. B. T. Teachers on:—

31st March, 1967   ..   124 Schools

31st October, 1967   ..   143 Schools

(b) A list giving the requisite information is laid on the Table of House

(c) Trainees admitted through :—

(i) Selection and ..   6907

(ii) D.P.I quota   ..   1215

(d) Keeping in view the rush of admission in Educational Institutions and other hard hit cases. This system is in vogue since the inception of J.B.T. training (1950)

(e) No.

(f) Question does not arise

1

**List of the Names/Addresses of the Institutions as it stood on
31st March, 1967 and 31st October, 1967**

31st March, 1967

Serial No.	Names of the Institutions
1	Government JBTI (W) Faridkot.
2	Government JBTI (M), Faridkot
3	S. S. N. Arya High School, Raman.
4	S. D. K. M. V. Bhatinda.
5	Government Higher Secondary School, Nathana.
6	Government High School, Jhunir.
7	Government High School, Bhikhi.
8	Khalsa Higher Secondary School, Faridkot.
9	Government High School, Khara.
10	Khalsa Higher Secondary School, Mansa.
11	S. D. K. M. Mandi Phul, School.
12	S. S. D. Higher Secondary School, Bhatinda.
13	Government Girl High School, Mandi Phul.
14	Government High School, Wander Jatana.
15	Government High School, Bajakhana.
16	M. H. R. Higher Scondary School, Bhatinda.
17	Gandhi Higher Secondary School, Mansa.
18	Dev Sman High School, Mandi Phul.
19	Government High School, Mandi phul.
20	Government High School, Panjgrian Kalan.
21	Sikh Kanya Higher Secondary School, Ferozepur.
22	Dev Samaj Higher Secondary School, Ferozepur.
23	Government Girls Higher Secondary School, Ferozepur.
24	Malwa Khalsa Higher Secondary School, Ferozepur.
25	Government Basic Training School, Jallalabad.
26	Government Girls Higher Secondary School, Fazilka.
27	Government Girls School, Abohar.
28	Government Girls High School Muktsar.
29	Government Basic Training Higher Secondary School, Phul Mandi.
30	Government Co-Education Higher Secondary School, Ludhiana.
31	Village Trss. Training School, Moga.
32	D.M. College for Education Moga
33	Government Girls Normal School, Gurdaspur.
34	Government Higher Secondary School Dera Baba Nanak.
35	Government High School, Kahnuwan.
36	Government High School, Narot Jaimal Singh.
37	Government JBT. Centre Behrampur.
38	Government High School, Fatehgarh Churian.
39	S. D. Girls School, Gurdaspur.
40	S. P. P. Girls High School , Dhariwal.
41	Arya Higher Secondary School, Dinanagar.
42	B. A. V. Higher Secondary School, Balachaur.
43	Government Girls Higher Secondary School, Mahilpur.
44	Rajput High School, Binjon.
45	Government Co-Educational Higher Secondary School, Talwara Sector I.
46	Government Basic School, Khun Khun Kalan.
47	A. S. Higher Secondary School, Mukerian.

Serial
No.

Names of the Institutions

-
- 48 Kh. Lubana Higher Secondary School, Miani.
  - 49 Okara Putri Pathshala, Garhdiwala.
  - 50 D. A. V. High School, Hariana.
  - 51 S. A. S. Higher Secondary School, Bass Kalan.
  - 52 Mai Bhagwati Higher Secondary School, Hariana.
  - 53 Government Basic School, Dholbaha.
  - 54 Government Girls Higher Secondary School, Hoshiarpur.
  - 55 G. Janta College, Sheikhpur.
  - 56 Mong. Guru Nanak Basic Training School, Kapurthala.
  - 57 S. D. H. S. Sultanpur.
  - 58 N. S. Khalsa Higher Secondary School, Sultanpur.
  - 59 Ramgarhia Training College, Phagwara.
  - 60 Phagwara College for Women, Phagwara.
  - 61 Government Basic Training School, Naura.
  - 62 Government High School, Shankar.
  - 63 Government High School, Samrai Jandiala.
  - 64 Government Girls High School, Khurdadpur.
  - 65 Government High School, Rahon.
  - 66 M. G. N. Training College, Jullundur.
  - 67 S. G. Ravi Dass, Basic School, Jullundur.
  - 68 Gandhi Vanita Sharam, Jullundur.
  - 69 M. G. N. Girls Training School, Jullundur.
  - 70 N. D. Victor Higher Secondary School, Jullundur Cantt.
  - 71 Government Basic Training School, Jagraon.
  - 72 G. G. Higher Secondary School, Khanna.
  - 73 G. Basic Training College for Women, Sidhwan Khurd.
  - 74 Malwa Training College, Ludhiana.
  - 75 Khalsa Training College, Gurusar Sudhar..
  - 76 Sargodha Khalsa Girls Higher Secondary School, Ludhiana.
  - 77 G. N. Khalsa Higher Secondary School, Khramsar.
  - 78 G. G. High School Raikot.
  - 79 G. G. High School Samrala.
  - 80 G. High School, Behlolpur.
  - 81 Government High School Payal.
  - 82 J. B. T. Nabha.
  - 83 Government Higher Secondary School, Bassi Pathana.
  - 84 Government Girls Higher Secondary School, Rajpura.
  - 85 State College of Education Patiala.
  - 86 Government High School, Samana.
  - 87 Government Girls Higher Secondary School, Sirhind.
  - 88 Jain Girls Higher Secondary School, Dera Bassi.
  - 89 S. D. K. S. Girls Higher Secondary School, Patiala.
  - 90 Arya Kanya Vidyala Kharar.
  - 91 Christian Higher Secondary School, Kharar.
  - 92 Khalsa Higher Secondary School, Kurali.
  - 93 Khalsa Girls Higher Secondary School, Morinda.
  - 94 Government Girls High School, Nangal Town Ship.
  - 95 S. D. H. S. Anandpur Sahib.
  - 96 Khalsa Higher Secondary School, Anandpur Sahib.
  - 97 M. G. M. N. M. Higher Secondary School, Ahmedgarh.
  - 98 J. M. Sh. K. K. M. Vid. Ahmedgarh.
  - 99 S. S. Jain Girls Higher Secondary School, Malerkotla.
-

Serial No.	Name of the Institution
100	Government Girls High School, Dhuri.
101	Government High School, Sukhpur.
102	Khalsa Higher Secondary School, Bakhatgarh.
103	Government High School, Bhadaur.
104	S.D. Higher Higher Secondary School, Bhatinda.
105	Government Girls Higher Secondary School, Sunam.
106	Government Girls High School, Moonak.
107	Government Girls Higher Secondary School, Sangrur.
108	Akal Higher Secondary School, Mastuana.
109	G.H. S., Malerkotla.
110	Government Girls High School, Mall Road, Amritsar.
111	Government High School, Sathiala.
112	Government Girls High School, Rayya.
113	Government High School, Bhangali.
114	Government Girls Higher Secondary School, Ajnala.
115	Government Girls Higher Secondary School, Kairon.
116	Government Basic Training School, Sarhali.
117	Government High School, Patti.
118	Government High School, Khalra.
119	Government High School, Verka.
120	S.D. Higher Secondary School, Amritsar.
121	Khalsa College, Amritsar.
122	Khalsa Higher Secondary School, Nawar pind.
123	S.D. Higher Secondary School, Tarn Taran.
124	Sarswati Training College, Amritsar.

31st October, 1967

Serial No.	Name of the Institution
1	Government JBTI(W), Faridkot.
2	Government JBTI (M), Faridkot.
3	S.S.N. Arya High School, Raman.
4	S.D.K.M.V., Bhatinda
5	Government Higher Secondary School, Nathana.
6	Government High School, Jhunir.
7	Government High School, Bhikhi.
8	Khalsa Higher Secondary School, Faridkot.
9	Government High School, Khara.
10	Khalsa Higher Secondary School, Mansa.
11	S.D.K.M.V., Mandi Phul.
12	S.S.D. Higher Secondary School, Bhatinda.
13	Government Girls High School, Mandi Phul.
14	Government High School, Wander Janta.
15	Government High School, Bajakhana.
16	M.H.R. Higher Secondary School, Bhatinda.
17	Gandhi Higher Secondary School, Mansa.
18	Dev Samaj High School, Mandi Phul.
19	Government High School, Mandi Phul.
20	Government High School, Panjgrian Kalan.
21	Government Girls Normal School, Gurdaspur.
22	Government Higher Secondary School, Dera Baba Nanak.
23	Government Higher Secondary School, Narot Jaimal Singh.
24	Government J.B.T. Centre, Behrampur.

Serial No.	Name of the Institutions
25	Arya Higher Secondary School, Dinanagar.
26	S.K.D. Khalsa High School, Tughalwala.
27	Kalaswala Khalsa Higher Secondary School, Qadian.
28	Government High School, Kala Agghana.
29	S.D. Higher Secondary School, Fatehgarh Churian.
30	Government High School, Fatehgarh Churian.
31	Government Basic Training School, Jallabad.
32	Government Basic Training School, Phullewala.
33	Government High School, Chuhar Chak.
34	Government High School, Malout.
35	Government High School, Kishanpura.
36	Government High School, Muktsar.
37	Government High School, Daudhar.
38	Government Higher Secondary School, Patto Hira Singh.
39	Government Co-Educational Higher Secondary School, Dhudike.
40	Government High School, Bhinder Kalan.
41	Mission Village, Teachers Training School, Moga.
42	Malwa Khalsa Higher Secondary School, Ferozepur.
43	Desmesh Girls High School, Muktsar.
44	Dev Samaj College, Ferozepur.
45	D.M. College, Moga.
46	Sikh Kanya Higher Secondary School, Ferozepore.
47	B.A.V. Higher Secondary School, Balachaur.
48	Government Girls Higher Secondary School, Mahilpur.
49	Rajput High School, Binjon.
50	Government Co-Educational Higher Secondary School, Talwara Sector 1.
51	Government J.B.T. School, Khun Khun Kalan.
52	Okara Putri Pathshala, Garhdiwala.
53	R.K.D.A.V. High School, Garhdiwala.
54	S.A.S. Higher Secondary School, Bassi Kalan.
55	Government J.B.T. School, Dholbaha.
56	Mail Bhagwati Higher Secondary School, Hariana.
58	Khalsa High School, Baddon 57 Government Girls Higher Secondary School, Hoshiarpur.
59	Government Janta College, Sheikhupura.
60	Mogn Guru Nanak Basic Training School, Kapurthala.
61	S.D.H.S., Sultanpur.
62	N.S. Khalsa Higher Secondary School, Sultanpur.
63	Ramgarhia Training College, Phagwara.
64	Phagwara College for Women, Phagwara.
65	Government Girls High School, Naura.
66	Government High School, Saurai Jandiala.
67	Government Girls High School, Khurdpur.
68	Government Girls High School, Nakodar.
69	Government High School, Lohian.
70	M.G.N. Basic Training College, Jullundur.
71	M.G.N. Basic Training School, Jullundur.
72	M.G.N. Basti Baba Khal High School, Jullundur.
73	Gandhi Vanita Ashram, Jullundur.
74	D.S.D. Higher Secondary School, Jullundur.
75	S.G. Ravi Dass High School, Jullundur.

- 76 N.D. Victor Higher Secondary School, Jullundur Cantt.
- 77 Public Higher Secondary School, Shahkot.
- 78 D.H.R.S.D. Higher Secondary School, Shankar.
- 79 Government Basic Training School, Jagraon.
- 80 G.G. Higher Secondary School, Khanna.
- 81 Government High School, Lalton Kalan.
- 82 Government Basic Training College for Women, Bidhwan Khurd.
- 83 Malwala Training College Ludhiana.
- 84 Khalsa Training College, Gurusar Sudhar.
- 85 Sargodha Khalsa Girls Higher Secondary School, Ludhiana.
- 86 G.N. Khalsa Higher Secondary School, Karamsar.
- 87 Government Girls High School, Raikot.
- 88 Government Girls High School, Samrala.
- 89 Khalsa Girls High School, Kila Raipur.
- 90 Government High School, Behlolpur.
- 91 Government High School, Payal.
- 92 Government Girls High School, Narangwala.
- 93 Government Girls High School, Gujjarwal.
- 94 Government High School, Kamalpura
- 95 Government J.B.T. Nabha.
- 96 State College of Education, Patiala.
- 97 Government Girls Higher Secondary School, Rajpura.
- 98 Government Girls Higher Secondary School, Sirhind.
- 99 Jain Girls High School, Dera Bassi.
- 100 R.S. Jain Public High School, Nabha.
- 101 S.D. Girls High School, Nabha.
- 102 Mohindera Kanya Vid. Patiala.
- 103 S.G.S. Khalsa Higher Secondary School, Anandpur Sahib.
- 104 Government Girls Higher Secondary School, Nangal.
- 105 P.H. Higher Secondary School, Ropar.
- 106 Khalsa Higher Secondary School, Morinda.
- 107 Khalsa Higher Secondary School, Kurali.
- 108 Christian High School, Kharar.
- 109 Arya Kanya Vidyala Kharar.
- 110 M.G.M.N. Higher Secondary School, Ahmedgarh.
- 111 J.M. Shri K.K.M. Vid. Ahmedgarh.
- 112 S.S. Jain Girls Higher Secondary School, Malerkotla.
- 113 Government High School, Malerkotla.
- 114 Government High School, Sukhpur.
- 115 Khalsa Higher Secondary School, Bakhatgarh.
- 116 Government High School, Badaur.
- 117 S.D. High School, Barnala.
- 118 Government Girls H.B.S. Sunam.
- 119 Government Girls Higher Secondary School, Sangrur.
- 120 Akal Higher Secondary School, Mastuana.
- 121 S.D. High School, Dhuri.
- 122 Government Girls High School, Badaur.
- 123 S.N. Arya High School, Tapa.
- 124 J.M.B.S. High School, Kup Kalan.
- 125 Government Basic Training School, Sarhali.
- 126 Government Girls Higher Secondary School, Karion.

- 127 Government Girls High School, Ajnala.
- 128 Government Higher Secondary School, Patti.
- 129 Government High School, Sathia.
- 130 Government High School, Majitha.
- 131 Government High School, Bhangali.
- 132 Government High School, Chawinda Evi.
- 133 Government High School, Khadur Sahib.
- 134 Government High School, Sur Singh.
- 135 Government High School, Tarsika.
- 136 D.A.V. College, Amritsar.
- 137 Khalsa College, Amritsar.
- 138 Khalsa High School, Khadur Sahib.
- 139 Khalsa Higher Secondary School, Nawan Pind.
- 140 S.D. Higher Secondary School, Amritsar.
- 141 Arya Girls Higher Secondary School, Tarn Taran.
- 142 S.D. High School, Tarn Taran.
- 143 Gram Panchayat High School, Bhorchi Rajputtan.

Proposed merger of Municipal Committee Rajpura with Notified Area Committee, Rajpura Township.

*815. (C.U.) Comrade Satya Pal Dang : Will the Minister for Local Government be pleased to state : —

- (a) whether Government issued a Notification some time ago inviting objections to a proposal to merge Municipal Committee Rajpura and the Notified Area Committee Rajpura Township; if so, when ;
- (b) whether the period during which objections could be filed has expired ;
- (c) if the reply to part (b) above be in the affirmative, whether any objections were received by the Government ; if so, the decision, if any, taken in the matter ?

Shri Faqir Chand Gupta : (a) Yes. In the year 1963.

(b) Yes.

(c) No objections were received from the public.

Consolidation Operation in Village Bharoli, District Jullundur.

*827. (C.U.) Comrade Dalip Singh Tapiala : Will the Chief Minister be pleased to state :—

- (a) state the date when the consolidation proceedings ended in village Bharoli, tehsil Nawanshahr, district Jullundur ;

- (b) state whether the villagers of the said village sent any representations to him and the concerned Consolidation officials against the consolidation proceedings and demanded justice;
- (c) lay on the Table a copy of the report submitted by the Flying Squad to the Government on 21st March, 1959 after enquiry into the allegations of the said villagers ;
- (d) state the action taken by the Settlement Officer (C) on the basis of the said report ;
- (e) state whether it was announced in village Bharoli on 23rd March, 1964 by beat of drum that the Consolidation proceedings will start afresh there ;
- (f) state whether it is a fact that the consolidation proceedings were started afresh but were suddenly stopped in 1965 ; if so, the reasons thereof ;
- (g) state the action, if any, being taken by the department to remove the injustice done to the peasants of village Bharoli in connection with the said consolidation operation ?

Sardar Lachhman Singh Gill: (a) 16th July, 1956.

(b) Yes.

(c) A copy of the Flying Squad's report dated 14th November, 1957 not 21st March, 1959 as mentioned in Question is enclosed.

(d) The Director of Consolidation of Holdings, Punjab, after ascertaining the view of the Settlement Officer, Jullundur and Additional Director of Consolidation of Holdings, Jullundur, advised that the aggrieved persons should be asked to file petitions under section 42 of the Consolidation of Holdings Act individually, for seeking the redress of their respective grievances. This suggestion was approved by Government and a proposal for distribution of area lying as Bachat is being got prepared by the Settlement Officer, Consolidation of Holdings, Jullundur.

(c) No.

(f) No.

(g) As at (d) above.

Report of the Flying Squad dated 14th November, 1957.

Village Bharoli Tehsil Nawanshahr.

Reference enclosed note of learned Director, Consolidation of Holdings, Punjab, Jullundur dated 10th May, 1957, and orders of the Director, Consolidation of Holdings, Punjab Jullundur dated 7th June, 1957 and 26th June, 1957 and of Worthy C.H.M. dated 11th June, 1957 on the attached applications of Bikar Singh, Bhan Singh etc. of village Bharoli, Tehsil Nawanshahr, district, Jullundur.

1. I visited this village on 28th July, 1957 and held spot enquiry in a general meeting of the right holders which was very largely attended and in which Bikar

Singh, Ganda Singh, Chanan Singh, Charanjit Lal and Bhan Singh complainants were also present.

2. This village has an area of 921 acres but only 636 acres are cultivable. The number of rightholders is 394. This village was taken up for consolidation in 1952. The draft scheme of this village was published on 24th December, 1953 and was confirmed by the Settlement Officer, C/H, Jullundur on 27th April, 1954. This Scheme was subsequently varied and republished on 27th July 1954. Repartition was published under section 21((1) on 19th October, 1954 and was confirmed under section 21(2) on 23rd January, 1955. 93 objections were received under section 21(2) No appeal is said to be pending under section 21(4). At the time of repartition the following staff was working in this village.

Patwaris	.. 1. Shri Harkishan Singh.
Kanungo	.. 2. Shri Ranjit Singh.
..	.. 3. Shri Baij Nath.
A.C.O.	.. 4. Shri Kehar Singh.

3. The complainants were heard at length, and they alleged as follows :—

- (i) That Dharam Singh, Chain Singh, Mohinder Singh, Lachman Singh, Nirmal Singh, Puran Singh, Sarwan Singh, Satnam Singh, Bhan Singh, Nasib Chand, Karma, Rulia, Tarsem etc., rightholders have not been fixed up at their major portions and have been given their "Kurraas" at vantage places.
- (ii) That the field book has not been properly prepared. More especially the plotting done is wrong and consequently the standard area of each field worked out is wrong.
- (iii) That about 277 kanals of area has been kept in the "Bachat" which has very adversely affected them. This area should have been given to them with their "Kurraas."
- (iv) That the Harijans of this village were provided only 9K-13M for "Abadi" purposes in the scheme, but actually they have been given 37 K--0M area.
- (v) That the area given for extension of "Abadi" purposes towards the east of the "Abadi" both outside as well as inside the "Phirni" is not suitable for "Abadi" purposes as it remains flooded during the whole of the rainy season.
- (vi) That the cremation ground has been reserved at a place where it remains under water during rainy season. The path provided to it too, is from a very low lying place and remains under water during the rainy season.
- (vii) That paths No. 84 and 98 which are linking quite a number of "Kurraas" should have been of 3 karams width as provided in the scheme. These are however of 2 karams width at present. The width of these paths be increased by one karam.
- (viii) That no drain has been provided in their village and the previous path which served this purposes has already been closed, with the

result that no outlet is left for the flood water which is a constant source of danger to the "Abadi" of this village during the rainy season.

(ix) That path No. 88 which at present lies on the western side of 26/16-25, 33/5 should be given on the Eastern side of these fields and the unnecessary bend given to it in 33/6 be removed.

(x) That the Harijans have constructed a gate on the path provided from this village to village Pharala, with the result that this path cannot be used for taking of carts etc., Necessary action may be taken against the Harijans for this unauthorised construction.

4. By now, all these points have been examined with the record and I would discuss them one by one as herein after.

5. (i) Plots of the rightholders who are alleged to have been benefitted by not providing them at their major centres were examined with the following result :—

(a) **Dharam Singh.**—The main objection in this case is that field No. 1055 with an area of 12K-0M had at first been valued at -/12/- but its valuation has now been changed to 1/10/- with the result that the major portion of Dharam Singh of first block has been materially affected. Had this field been allowed to stand at -/12/-, this would have formed the major portion of Dharam Singh, but since the valuation has been decreased and Shri Dharam Singh has been able to get rid of the area around it, which was quite inferior.

Examination of this point shows that after the publication of the scheme by the C.O. Shri Daram Singh (who is himself a retired C.O.) objected to the valuation of his field No. 1055 at -/12/- which in his view was high. He wanted it to be valued at -/10/- as the land was inferior. His objection was accepted and the valuation of this field was changed by the Settlement Officer, C/H, Jullundur to -/10/- at the time of confirmation of the scheme. But no one raised any objection at that time, to this change. Dharam Singh has been properly fixed up at this major portion in block 1st area which falls in field Nos. 293 and 894. His first major portion of second block was in field No. 1055-1056. but area of this block has not been given to him, and instead second grade area has been given to him along with his first block because area of second grade was available there. This is admissible under the scheme.

(b) **Chain Singh** :—His first and second major portions of first block area have been consumed by Smt. Bholi, Achar Singh and Harnam Singh who had higher percentage. His third right came inside the "Phirni" and his fourth was consumed by Achar Singh. He was thus correctly fitted at his fifth major portion.

(c) **Mohinder Singh** :—He exchanged his right in first block with another rightholder Nirmal Singh and thereby got land which was due to Nirmal Singh. Nirmal Singh has no objection to it.

(d) **Lachhman Singh.**—He is father of Mohinder Singh mentioned above, and has been given alongwith his son. His own, first, second, and third major portions have been consumed by Ganda Singh, Jagir Singh, Rulia and Sawaran Singh rightholders who had better percentages over Lachman Singh.

(e) **Nirmal Singh.**—He exchanged his right with Mohinder Singh in first block. His second block has been given to him with his first block area as his first major portion of second block was consumed by Kabul Singh.

(f) **Puran Singh**:—His first block plot which had been given to him at his major portion was changed in 21(2). He is now fixed at a place where he had no right.

(g) **Sharan Singh**:—In both the blocks he has been fixed up at his respective major portions.

(h) **Satnam Singh** :—The complaint about this rightholder is that his area which has now been given to certain rightholders for "Abadi" purposes and which remains under water for most of the time, should be given back to him. Main objection is in regard to field Nos. 3891/1933 (2K-OM), 3892/1933 (2K-OM), 1943 (2K-16M), 1947 (0K-19M), 1949, (2K-3M) which have also been valued at -/14/-, and the area in these fields is given for abadi purposes to other although it is not fit for "Abadi". This point has been discussed at length in para (v). He has however been fixed up at this respective major portions.

(i) **Bhan Singh**.—In first block he has been fixed up at his first major portion. In second block he is at his second major portion since his first major portion has been rightly consumed by Gurdit Singh and Dalip Singh sons of Mala Singh.

(i) **Nasib Chand and Karma**.—Their first right of 1st block was consumed by Rulia, Ratna, Tarsame, etc., and they have been fixed up at their second major portion. Their second block has been given to them at their first major portion.

(k) **Rulia Ratna and Tarsem**.—In first block they have been fitted at their second major portion since their first right has been rightly consumed by Jagiri. In second block too, they have been fixed up at their second and third major portions as their first was consumed by Nasib Chand.

(ii) The mistakes pointed out by the petitioners in the field book valuation were checked with the following result:—

(a) Killa No. 36/8/1 with 7K-1M area has been shown in -/14/- whereas it contains area of previous fields Nos. 71 min and 72 min, are area 4K-16M of -/8/- value fields Nos. 3043/90 min, 89min, 3034/70, 67 min 3790/68 min, area 2K-5M of /14/-value. Obviously the valuation of Killa No: 36/2/1 has been wrongly worked out.

(b) Killa No. 36/3 with 7K-11M area has been shown in the field book as 5K-12M in -/14/-, 15 marlas in -/12/- and 1K-4M in -/8/- But according to the Shajra plotting it contains area of previous fields Nos. 42 min, 71 min, 72 min area 3K-6M of 8 Nos. 40min, 41min, area 15 marlas of -/6/- 67 min, 54 min, area 2K-10M of -/14/- 39 min, area 1K-0M of 12. The valuation worked out of this field too is wrong.

(c) Killa No. 13/25 with an area of 8K-0M has been entered in the field book as 7K-2M in -/12/- 6 marla in -/6/-, 12 marlas in -/6/- But according to Shajra plotting it contains area of previous field No. 2645 min, area 1K-0M of -/6/-, 2705 min to 2709 min, area 7K-0M of -/10/- . The valuation of this field as worked out is wrong.

(d) Killa No. 25/19 with an area of 8K-0M has been entered in the field book as 6K-13M in -/16/-, K-/M -/14/-, 6 marlas in -/10/- According to Shajra plotting it contains the area of previous field Nos: 700 min, 702 min, 3829/706 min, 3825/706 min, 3309/707 min area 4 K-0M of -/14/-, 705 min, 3075/2997-2998, 3076/2997/-2998 area 4K-0M of -/16/-. The valuation worked out in the field book is wrong.

(e) Killa No. 33/23 with 7K-11M area has been entered in the field book as 3K-8M in -/16/- 3K-13M in -/12/- 6 marlas in -/8/-, 4 marlas in -/6/-. According to the Shajra plotting this field contains area of previous field Nos: 3882/ 1897-1898 min, 1886 min, 1880 min, 1881 min 1882 min, 1883 min, 3545, 1905-1903 min, area 6K-3M of -/12/- 1893 min area 6 marlas of -/8/- 1891 min, min, 1892 min, area 10 marlas of -/6/-, 1894 min, 3021/ 2028 min, area 12 marlas of -/16/-. The valuation worked out of this field too is wrong.

(f) Killa No. 33/24 area 7K-11M has been entered in the field book as of -/16/-. Whereas according to the Shajra plotting it contains area of previous fields Nos: 3021/2028, 1894 min, 1856 min, 3744/ 3782-1857 min, area 7K-3M of -/16/-, 1893 area 8 marlas, of -/8/-. The valuation worked out of this field is wrong.

The above mistakes prove that the general charge of the petitioners about the in-correctness of the entire field book valuation may be true. The Shajra plotting was found to be in a most deteriorated, worn out and torn condition. Generally the old field Nos. cannot be deciphered. It is not possible to correctly check the entire field book with this Shajra. I, therefore, suggest that for purposes of preparing the field book valuation correctly it is very essential that a new "Aks Shajra" is prepared and in it the valuation is first correctly depicted and plotting is then carefully made over it. New field book valuation is then prepared and checked by a special A. C. O. and C. O. The present field book is most unreliable as, it does not contain page-wise signatures of the field Kanungo nor the page-wise "Tahrij" of valuation has been prepared and appended with it from where it could be ascertained whether "Kami" "Vaishi" according to the total of field Nos. and that according to Shajra plotting has been correctly worked out or not. In the scheme it has been given that 5K-12 Mstd. "Baishi" has come in this village due to the new measurement. But on the other hand there is a shortage of 41K-OM in the ord. area of this village. This Baishi in standard and "Kami" in ord. area of the village is hard to reconcile. This in a way points out that the field staff has unauthorisedly raised the valuation of certain fields to give a Baishi in the std. area of the village.

(iii) It is perhaps mainly due to this wrong plotting that a huge area of 231K-9M has come in the "Bachat" This is a very serious defect which requires a detailed probe into it by the Settlement Officer, C/H, Jullundur. Officials responsible for it may be taken to task.

According to the scheme the shamlat land in this village is given as 91K-4M std. The whole of this was to be consumed for common purposes and an additional 244K-9M std. area for the same purpose, was to be taken from the "Malkan Kamal" of this village as "Hasab Resd Zar Khewat". But actually this provision has not been properly complied within repartition and a "Bachat" of 230K-3M ord. area has now been kept in the Shamlat. This is very much resented by all the rightholders, not only because it has decreased the area due to each rightholder, but as a certain rightholders have taken possession of this "Bachat" land where it adjoined their "Kurrahs", this has also given cause for still greater heart burning to the rest of the rightholders. The C/H, staff has very carelessly dealt with this important provision of the scheme. It is not possible to adjust this "bachat" with the plot of each right holder, according to share in it. If this is to be done now the C/H, work this village will have to be revoked. The other way out is to keep this area in the "Mushtarka Khewat" of all those "Mulkan Kamals" from whom this area had been deducted.

(iv) This allegation too, is correct. In the scheme only 9K-13M area has now been provided for extension of "Abadi" to the Harijans of this village but actually much more area has been consumed for this purpose. Since the Harijans have already taken possession over the area given to them, there is nothing that can be done at this stage except to give sanction to the area actually used under section 42 of the Act.

(v) This objection was found to be correct. Area given to certain rightholders for Abadi purposes on the Eastern side of the 'Abadi' both inside and outside the "Phirni" was found to be under 2 to 4 feet deep water at the time of inspection. This area is most unsuitable for "Abadi" purposes. A list of the rightholders who objected to their "Abadi" area on this score, was got prepared and is attached alongwith a Khaka of the fields given to them. They demand that land of "Abadi" xxx purposes should be given to them near the already existing "Abadi" in xxx fields No. 11 and 12 of rect. 32 and field No. 6 of rect. 33 as shown by drawing a circle round it in the enclosed sketch. This is a very genuine demand but its acceptance will require much adjustment.

(vi) Cremation ground has been reserved in field No. 61 as shown in the attached sketch. It was found to be under water alongwith the path given to it. As such its present site is most unsuitable for this purpose. It may be shifted to some other suitable place.

(vii) Paths No. 84 and 98 were found to be against the scheme which provides that a path connecting more than one Kurra will be of 3 karams width. These paths are connecting a great many "Kurrahs" but their width is only of two karams. It is, however, not possible to increase their present width without making adjustments in the large number of Kurrahs connected by these paths.

(viii) Provision of a proper drainage system too, is very essential in this village where water accumulates in a large area around the "Abadi" in rainy season. But the difficulty that no drains have been provided in the adjoining villages and unless proper outlet is given to the flood water in all these villages it will be of no use to keep a drain in this village. This is, however, a point which requires very careful consideration so that a way out could be found for removing this very genuine grievance.

(ix) Path No. 88 can be straightened as demanded with a minor adjustment.

(x) It is not possible to meet this request. The gate constructed cannot be raised to the ground now. Another path, however, has already been provided for the carts etc., which is quite near to this path.

6. The defects pointed out are such which I am afraid cannot be easily removed by means of adjustments. The Consolidation work in this village has been very carelessly carried out. Shri Kahar Singh A. C. O. who carried out the repartition and Baij Nath field Kanungo have already been reverted.

7. A vast majority of the rightholders in this village is dissatisfied with the present consolidation work in this village except valuation should be revoked and carried out afresh. I too am inclined to feel that there is hardly any other way out for the removal of these defects except to revoke the Consolidation work in this village from valuation onward. The Director, Consolidation of Holdings, Pb., Jullundur may if it so pleases him ask for the view of the Settlement Officers,

C/H Jullundur or hear the rightholders of this village personally before taking decision on this case.

Submitted.

(Sd).
Consolidation Officer,
Flying Squad, I Jullundur.
14. 11. 57.

D. C. H.

No. C. O. F. S. /I. 1102 dated the 16th November, 1957.

Cancellation of transfer orders of Headmaster of Government High School, Pheru-arin Achharwal (Ludhiana)

*829 (C. U.) Shri A. Vishwa Nathan :—Will the Chief Minister be pleased to state the circumstances under which Shri Sital Parshad Jain, Headmaster, Government High School, Pheru-arin Achharwal, district Ludhiana, was transferred and his transfer subsequently stayed?

Sardar Lachhman Singh Gill: (a) He was transferred from Pheru-arin Achharwal to Halwara at his own request. The Gram Panchayat, Halwara and the Headmaster, Govt. High School, Halwara who was dislocated from Halwara made representations against this transfer. The matter was considered and it was decided not to effect this transfer.

(ਸਰਦਾਰ ਲਛਮਣ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ : ਫੇਰੂਆਰਿਨ ਅਛਰਵਾਲ ਤੋਂ ਹਲਵਾਰਾ ਵਿਖੇ ਇਸ ਦੀ ਬਦਲੀ ਇਸ ਦੀ ਆਪਣੀ ਬੇਨਤੀ ਤੇ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਗਰਾਮ ਪੰਚਾਇਤ ਹਲਵਾਰਾ ਅਤੇ ਗੋਰਮਿੰਟ ਹਾਈ ਸਕੂਲ ਹਲਵਾਰਾ ਦੇ ਹੈਡਮਾਸਟਰ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਕਿ ਹਲਵਾਰੇ ਤੋਂ ਤਬਦੀਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਨੇ ਇਸ ਤਬਦੀਲੀ ਵਿਰੁਧ ਪ੍ਰਤਿਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਮਾਮਲੇ ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਉਪਰੰਤ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਤਬਦੀਲੀ ਅਮਲ ਵਿੱਚ ਨਾ ਲਿਆਂਦੀ ਜਾਵੇ।)

Mid-Term Transfers of Lecturers in Government Colleges in the State.

*833. (C. U.) Shri A. Vishwa Nathan :—Will the Chief Minister be pleased to state the number of Mid-Term transfers of Lecturers in the Government Colleges in the State made since 19. 2. 1967 to date together with the reasons therefor.

Sardar Lachhman Singh Gill : (a) 52- These transfers were ordered for administrative reasons or on compassionate grounds.

(ਸਰਦਾਰ ਲਛਮਣ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ : (ੳ) 52—ਇਹ ਤਬਾਦਲੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਕੀ ਕਾਰਨ ਜਾਂ ਹਮਦਰਦੀ ਦੇ ਆਧਾਰ ਤੇ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ।)

e taking

officer,
indur.
57.

h

inister
Jain,
iana,

-arin
wara
rom
red

३

३

३

